RZ
1936

Digitized by Google

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

368.40905
RA
v.18

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

POŠTARINA U GOTOVOM PLAĆENA

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO POLITIČKA REVIJA

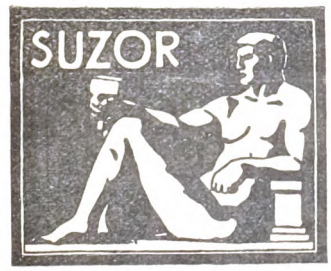

GOD. XVIII GOD. 1936

SLUŽBENI GLASNIK
SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

MCMXXXVI

Digitized by Google

Strana

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

C. A.:

Okružni ured ni po kakvom zakonskom propisu nema pravo zakonske hipoteke na nepokretnom imanju poslodavca za dužne prinose osiguranja 604

D. Dr. N.:

Činjenica da je prijavu potpisala poslodavčeva žena ne umanjuje vrednost prijave služavke . . 509

Čuvari lova obavezni su na osiguranje, jer nisu poljoprivredni radnici 551

Faktična davanja potpora nameštenicima, koja ne pretstavljaju izvršenje obaveza iz Statuta propisanog u §-u 7 ZOR-a, ne oslobađaju poslodavca od dužnosti osiguranja njegovih nameštenika kod ureda 551

Nadničari uposleni oko čišćenja i uređivanja groblja nisu poljoprivredni radnici 509

Okružni ured nema legitimacije za pobijanje odluka Središnjeg ureda upravno-sudskim putem . 508

Prigovor visine stavaka regresne tražbine ne može se raspravljati u upravno-sudskom postupku, ako nije raspravljen u prethodnom instancijsko-upravnom postupku 508

G-ć Dj.:

Ako su otac i mati osigurani, potpora za opremu deteta daje se, ako bar jedan član ispunjava uslove propisanog članstva . . 203

I radnika koji zamenjuje drugog radnika u poslu, valja prijaviti na osiguranje 507

K drugom stavu §-a 40 ZOR . . 552

Ko je poslodavac gluvonemih šegrta? 154

Kontinuitet bolesti kod duševnog bolesnika bez obzira na neredovan lekarski pregled 205

Lica izuzeta iz osiguranja po §-u 7 ZOR-a ne mogu ostati i dalje članovi ureda 154

Mesto predaje za tužbu Državnom savetu nije Okružni ured . . 506

Na teritoriju Bosne i Hercegovine kod uknjižbe ovršnog prava na nekretnine zaporku ovršivosti stavlja sud 553

Odjave radnika kod štrajka i isključenja iz posla 155

Okolnost, što poslodavčev punomoćnik nije potpisao prijavni list za člana svojim imenom, ne čini prijavni list nevažeći . . 205

Poslodavac ne može da odgovara, ako nameštenik upotrebi docnije njegovu potvrdu o zaposlenju 552

Prijava je za ured merodavni faktor 204

Priznanje prekida zastaru . . . 203

Priznanje i poravnanje prekida tok zastarelosti 606

Promenu nadnice u toku 4 nedelje pre obolenja nije dužan poslodavac da iskazuje u potvrdi o zaposlenju 506

Radnici zaposleni na čišćenju, manipulaciji i pakovanju luka arpadžika potpadaju pod obavezu osiguranja 507

Res judikata 552

Slučaj ukidanja i menjanja pravosnažne odluke 506

S. P.:

Ko je po §-u 18 Zakona o osiguranju radnika dužan platiti prinose kod gradevinskih poslova 428

Postupak kod rešavanja pitanja obaveze osiguranja 428

Potpore iz pasivnog članstva (§ 56 ZOR-a) mogu se regresirati . 429

Solidarno jamstvo po §-u 40 Zakona o osiguranju radnika i stečaj nad imovinom glavnog dužnika 429

Dr. U.:

Primeni §-a 24 ZOR-a nema mesta, kada je nameštenik duže vremena prijavljen, kad su za njega plaćeni prinosi, te kad je očito da ne postoji namera da se izrabi ured 206

SUDSKA PRAKSA

a) Iz grane osiguranja za slučaj bolesti:

Golub Dragan:

Hranarina, koju je ured likvidirao i doznačio u roku unutar godine dana od dana dospjelosti, ali koja nije mogla biti članu uručena, ne zastareva ni po isteku roka iz §-a 57 ZOR-a . . . 214

Digitized by Google

Strana

Kako se utvrđuje visina naknade troškova prouzročenih liječenjem porodičnog člana osiguranika u inostranoj bolnici . . 434

Nasljednici osiguranika, koji se usled smrti nije mogao koristiti povlasticom odobrenog uživanja potpore iz fonda prema §-u 200 ZOR-a, imadu pravo na to stečeno pravo i po smrti osiguranika 215

Nino:

Može li se protiv Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa vršiti ovršna naplata tražbine? 387

Servis Karlo:

Pogrešno tumačenje zakonskih propisa ne povlači naknadu štete u smislu gradanskog zakona 387

b) Iz grane osiguranja za slučaj nesreće

Dr. B.:

Ako je u odluci kao razlog za nepriznavanje prava na rentu navedeno samo to, što umanjenje radne sposobnosti ne nadmašuje 10%, nije još time prećutno priznato, da postoje svi ostali preduslovi za pravo na rentu 389

Ako se posljedice nesrećnog slučaja pojave odmah, otštetni zahtjev zastaruje u roku od jedne godine iza nesrećnog slučaja . 560

Djeca rodena u preljubu, čiji zakoniti otac nije u zakonskom roku protestovao protiv njihove zakonitosti, nemaju prava na rentu iza smrti prirodnog oca 211

Izmjena ocjene u procentu umanjenja radne sposobnosti po sudbeno-liječničkim vještacima mora biti obrazložena objektivnim nalazom 516

Lica koja kod raznih svečanosti uz nagradu pucaju iz mužara (prangija) nisu obavezna na osiguranje u smislu §-a 3 ZOR-a 388

Nevjenčana žena nema prava na rentu, ako je bilo koji od vanbračnih drugova vezan postojećim brakom 435

Strana

Otštetni zahtjev mora biti podignut u roku određenom po §-u 103 ZOR-a bez obzira na to da li ga podiže sam unesrećeni ili njegova rodbina 160

Pri rješavanju pitanja upućenosti na potporu u smislu §-a 90 ZOR-a mjerodavno je stanje u času nesreće 161

Prije nastupa posla nema članskih prava 212

Suglasno mišljenje sudskih lekara vještaka obavezno je za sud . 73

Troškovi postupka prouzročeni pristupom žaliočevim na raspravu ne spadaju u troškove sudbenog postupka u smislu stava I §-a 168 ZOR-a 111

Upala pluća ne može se smatrati nesrećnim slučajem u smislu §-a 84 ZOR-a 73, 514

Upućenost na potporu u smislu §-a 90 ZOR-a 515

Utvrđivanje godišnje obezbeđene zarade sezonskih radnika po propisima §-a 220 Statuta osnovano je na zakonu 613

Valorizacija starih krunskih renta nije predvidena u propisima ZOR-a 560

Za priznanje prava na rentu nije dovoljno, da neka već postojeća bolest bude traumom pospješena, nego je potrebno, da bolest bude traumom uzrokovana . . 160

Zastarni rok od dvije godine u §-u 103 ZOR-a 111

K. V.:

Obaveza na osiguranje kirijaša koji rade vlastitom spregom i neovisno od raspoložbe poslodavca o radnom vremenu . . 213

Prangijaši, koji vrše pucanje prangijom za vreme ramazana nisu obavezni na osiguranje, ako nisu stalni nameštenici onoga, po čijem nalogu vrše pucanje . . 26

Put na posao u smislu točke 2 §-a 84 ZOR-a 437

Smersu R.:

Pravico do ponovnega pregleda po §-u 110 ZOR imajo samo oni ponesrečenci, ki uživajo rento 436

Digitized by Google

Strana

TEHNIČKO ZAŠTITNE MERE

Domainko ing. Dragutin:
Eksplozija kotla za kuhanje mineralnih ulja 384
Smrtna nesreća kod prsnuća remenice 385

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

Boić Dr. Dragan:
Referati 71, 114, 115

Hahn Dr. Željko:
Nova forma organizacije rada naših okružnih ureda za zaštitu higijene rada 28
Referati 28, 30, 31, 156, 157, 158, 159, 210, 390, 391, 392, 431, 432, 433, 510, ... 556, 557, 558

Haramustek Dr. Branimir:
Referati 31, 71, 114, 115, 208, 210, 392, . 430, 512, 513, 558, 559, 610, 611

Kesić Dr. Branko:
Sedmi higijensko-domaćinski tečaj u Zagrebu 511
Referati 67, 113, 156, 158, 208, 209, . 432, 433, 510, 511, 558, 609, 610

M. Dr.:
† Dr. Vjekoslav Kušan 390
Uslovi za prijem u lečilišta za tuberkulozne 69

Palmović Dr. Ferdo:
Referati 29, 30

Sch. Dr. M.:
Referati 28, 512

BILJEŠKE

Austrija:
Razvitak osiguranja radnika za slučaj bolesti 163

Čehoslovačka:
Suzbijanje nezaposlenosti u gradu Pragu 219

Strana

Francuska:
Novo uređenje socijalnog osiguranja 166

Italija:
Državni zavod za socijalno staranje 218
Osnutak bolesničke blagajne za radnike zaposlene kod štampanja novina 165

Jugoslavija:
Jubilej Dra Željka Hahna . . . 33
Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dragiša Cvetković pregledao je rad Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih zdravstvenih ustanova 116
Nova pretsedništva samoupravnih organa Okružnih ureda za osiguranje radnika i privatno društvenih bolesničkih blagajna 217
Novi direktor opšteg odelenja Središnjeg ureda g. Ljubivoje Petrović 517
Prvi pomoćnik generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika 32
Socijalno političke odredbe u novom Finansijskom zakonu za 1936/1937 godinu 162

Kina:
Plan za uvađanje obaveznog osiguranja 166

Madjarska:
Izmene socijalnog osiguranja . . 164

Razno:
Stanje socijalnog osiguranja u raznim državama 439

PREGLED KNJIGA

Stranice: 118—121, 167—168, 617—618

Digitized by Google

SLUŽBENI DIO

A

Apotekarski računi — Predlaganje recepata i apotekarskih računa na retaksaciju i obređenje 169.

B

Bolesnička blagajna Trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani — Povišenje prinosne stope grane osiguranja za slučaj bolesti od 36% na 39% kod te blagajne 461.

Bolesnička blagajna Merkur — Obustava izvršenja pravilnika blagajne od 17 marta 1934, 462.

Č

Članstvo — uračunavanje bolesti u članstvo kod porodiljskih potpora 448.

D

Dopuna — tačke 2 stava 4 §-a 244 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika 170.

Dubrovnik — pripojenje srezova Konjic i Prozor Okružnom uredu 452.

E

Ekspoziture — Pravilnik o ustrojstvu onih proširenih kod Okružnih ureda i njihovom delokrugu 453.

I

Ispitna komisija — Pravilnik te komisije Središnjeg ureda za polaganje stručnog ispita predviđenog u §-u 46 Službenog pravilnika službenika 443.

Ispravak — zemljopisne karte Kraljevine Jugoslavije — Središnjeg ureda za osiguranje radnika 463.

Izdavanje — formalnih odluka povodom traženja potpora iz osiguranja za slučaj bolesti i nesreće 342.

K

Kamatna stopa — njeno sniženje za potraživanje Središnje uprave za posredovanje rada od 5% na 4% godišnje počevši od 1 januara 1935 godine 35.

M

Mesni organi — izdvajanje srezova Konjic i Prozor iz područja Okružnog ureda u Sarajevu i pripojenje Okružnom uredu u Dubrovniku 452.

— nisu oslobođeni od poštanskih taksa za obična pisma i dopisnice u odnosu sa direkcijama šuma i šumskim upravama imovnih općina 619.

— sastavljanje zapisnika sednica samouprave Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa 520.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja — raspis o nepozivanju dosadašnjih članova samouprava mesnih organa na sednice zbog razrešenja od dužnosti 75.

N

Nekretnine — troškovi uzdržavanja 35.

Nezakonita žena — njena prava u osiguranju 462.

O

Obustava — izvršenja Pravilnika Privatnodruštvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu od 17 marta 1934 462.

Osnivanje — Radničke komore u Skoplju 566, 619.

Oznaka — na receptima o donešenoj posudi 170.

P

Pojam — rođenog deteta po Noveli o porođajnim potporama 342.

Poštanske takse — Središnji ured i njegovi mesni organi nisu oslobođeni od tih taksa za obična pisma i dopisnice u odnosu sa Direkcijama šuma i šumskim upravama imovnih općina 619.

Potpore — uračunavanje bolesti u članstvo kod porodiljskih 448.

Pravilnik — ispitne komisije Središnjeg ureda za polaganje stručnog ispita predviđenog u §-u 46 Službenog pravilnika službenika 443.

— o ustrojstvu proširenih ekspozitura Okružnih ureda i njihovom delokrugu 453.

Prinosi — redovita i egzekutivna naplata 519.

— tablica koeficijenta za izračunavanje pojedinih vrsti u slučajevima obročne otplate propisanog prinosa u platežnim nalozima 566.

Povišenje — postupak kod propisivanja naplate i otpisa 452.

— povišenje tarife u grani osiguranja za nesrećni slučaj od 7% na 8% obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100, 448.

— stope u grani osiguranja za slučaj bolesti od 36% na 39% kod Bolesničke blagajne „Trgovskog“ u Ljubljani 461.

Pripojenje — srezova Konjic i Prozor Okružnom uredu u Dubrovniku 452.

R

Računsko poslovanje — naplata takse za isplatu čekovnih uputnica 563.

— opskrbne pristojbe zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda i podela kreveta za vreme od 1 oktobra 1936 do 31 augusta 1937 godine 449.

— oslobođenje od plaćanja 1% ugovorne takse na isplate za lekove izdane članovima na recepte lekara 519.

— plaćanje kirije u uredskim zgradama od strane mesnih organa Središnjeg ureda 452.

— povišenje prinosne stope grane osiguranja za slučaj bolesti od 36% na 39% kod Bolesničke blagajne „Trgovskog“ u Ljubljani 461.

— povišenje prinosne tarife grane osiguranja za slučaj nesreće od 7% na 8% obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100, 448.

Digitized by Google

— postupak kod propisivanja, naplate i otpisa prinosa 452.
— predlaganje recepata i apotekarskih računa na retaksaciju i obređenje 169.
— redovita i egzekutivna naplata prinosa 519.
— sniženje kamatne stope za potraživanje Središnje uprave za posredovanje rada od 5% na 4% godišnje počevši od 1 januara 1935 godine 35.
— Središnji ured i njegovi mesni organi nisu oslobođeni od poštanskih taksa za obična pisma i dopisnice u odnosu sa Direkcijama šuma i šumskim upravama imovnih općina 619.
— tablica koeficijenta za izračunavanje pojedinih vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate propisanog prinosa u platežnim nalozima 566.
— troškovi uzdržavanja nekretnina 35.

Recepti — oznaka na njima o donešenoj posudi 170.

Regresi — provedba odredbe §-a 93 Finansijskog zakona za godinu 1936/1937 glede regresa u smislu tačke 2 §-a „ ZOR 447.

S

Samouprava — raspis Ministarstva o nepozivanju dosadašnjih članova samouprava mesnih organa na sednice zbog razrešenja od dužnosti 75.
— sastavljanje zapisnika njenih sednica kod Središnjeg ureda i mesnih organa 520.

Sarajevo — izdvajanje srezova Konjic i Prozor iz područja Okružnog ureda 452.

Skoplje — osnutak Radničke komore 566, 619.

Službenici — Pravilnik ispitne komisije Središnjeg ureda za polaganje stručnog ispita predviđenog u §-u 46 Službenog pravilnika službenika 443.
— tumačenje odredaba §-a 25 i 26 Službenog pravilnika o porodičnom dodatku 417.
— verski praznici Jevreja 520.

Središnja uprava za posredovanje rada — sniženje kamatne stope za njeno potraživanje od 5% na 4% godišnje počevši od 1 januara 1935 godine 35.

Središnji ured — izveštaj o poslovanju i zaključnim računima za 1935 godinu 240.

Statistika — članova nesposobnih za rad usled bolovanja i porođaja u 1933 godini 348, 578.
— rezultati popisa osiguranih članova Suzora po stanju od 30 juna 1935 godine 474, 631.

Statut — dopuna tačke 2 stava 4 §-a 244, 170.

U

Ustrojstvo — proširenih ekspozitura Okružnih ureda 453.

Z

Zdravstvene ustanove — opskrbne pristojbe i podela kreveta za vreme od 1 oktobra 1936 do 31 augusta 1937, 449.

Zubna nega — uslovi za zubne proteze 122.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII | ZAGREB, DNE 25 JANUARA 1936 | BROJ 1

G. DRAGIŠA CVETKOVIĆ

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra za fizičko vaspitanje naroda

Digitized by Google

NOVI MINISTAR SOCIJALNE POLITIKE I NARODNOG ZDRAVLJA

Ukazom Kraljevskog Namesništva u ime Nj. Vel. Kralja Petra II od 22. decembra 1935. godine uvažena je ostavka g. Mirku Komnenoviću na položaju Ministra fizičkog vaspitanja naroda i zastupnika Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja. Ujedno je istim Ukazom postavljen za Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja i za zastupnika Ministra fizičkog vaspitanja naroda g. Dragiša Cvetković, narodni poslanik.

G. Cvetković Dragiša rodio se 15. januara 1893 godine u Nišu, gde je svršio osnovnu i srednju školu. Po svršetku gimnazije studirao je tehničke nauke u Švajcarskoj, a zatim pravne nauke na pravnom fakultetu u Beogradu, gde je i diplomirao.

Od svoje rane mladosti posvetio se g. Cvetković politici, javnom radu i novinarstvu osnivajući uvek celokupnu svoju političku delatnost na načelu narodnih sloboda i pune demokracije. Čak i za vreme svetskog rata, kad se radilo pod veoma teškim okolnostima g. Cvetković okupio je u emigraciji omladince i bio pretsednik emigrantske omladinske organizacije u Švajcarskoj. Skoro istodobno osnovao je u Lausanni zajedno sa pok. Vladimirom Gaćinovićem, ideologom »Mlade Bosne« i vodom revolucionarnih jugoslavenskih naraštaja »Društvo Skerlić«.

Po svršetku svetskog rata i po povratku u Otadžbinu nastavio je svoj politički rad i ubrzo postao jedan od uglednih članova stare radikalne partije. Njegova pristupačnost, lepo ophodjenje i poznavanje političkih problema učinili su, da je u okrugu Niškom stekao velike simpatije, tako, da je već 1923 godine izabran za pretsednika niške opštine.

Uporedo sa dužnosti pretsednika opštine grada Niša sve se više angažirao g. Cvetković u narodnoj radikalnoj partiji, na čijoj je listi izabran 1927. godine za narodnog poslanika u izbornom niškom okrugu. Baveći se i novinarstvom u Nišu uredjivao je od 1921. do 1926. godine listove »Napredak« i »Slobodna tribuna«. Najzad, redak elan i požrtvovanje, koji su uvek odlikovali g. Cvetkovića, doprineli su tome, da je njegova ličnost bila zapažena u pretšestojanuarskoj Narodnoj skupštini, te je 1928. godine u Kabinetu pok. Velje Vukićevića zauzeo lisnicu Ministarstva vera, uvodeći skladnu saradnju sa pretstavnicima sviju konfesija u zemlji na rešenju verskih pitanja i uredjenju interkonfesijonalnih odnosa.

Posle 6. januara povukao se privremeno g. Cvetković iz političkog života, a 17. februara 1935. ponovno je postavljen za pretsednika opštine grada Niša, gde ga je zatekao izbor za narodnog poslanika na majskim izborima prošle godine za srez Niški i grad Niš. Odmah posle osnivanja Jugoslavenske radikalne zajednice, koja je na osnovu svoga demokratskog programa počela da okuplja sve napredne elemente, g. Cvetković je predložio da se i u Narodnoj skupštini formira klub poslanika Jugoslavenske radikalne zajednice. Njegov predlog naišao je na opšte odobravanje i na odziv kod velikog broja poslanika, te je ubrzo organiziran poslanički klub Jugoslavenske radikalne zajednice, koji je za najkraće vreme na čelu sa Ministrom g. Cvetkovićem, dao najbolje rezultate postajući glavna osnovica za razvoj celokupnog političkog života.

Novi Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Cvetković istaknuo je u svojim političkim govorima važnost socijalnog osiguranja za državni poredak i unutrašnji mir potcrtavši potrebu uvadjanja grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Digitized by Google

POSET PROF. FERNANDA MAURETTA, ZAMENIKA DIREKTORA MEDJUNARODNOG BIROA RADA SREDIŠNJEM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA I NJEGOVIM ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA

Polovicom prošlog meseca posetio je Središnji ured za osiguranje radnika na svom povratku sa inspekcionog putovanja po balkanskim državama g. prof. Fernand Maurette, zamenik direktora Međunarodnog ureda rada u pratnji načelnika Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dušana M. Jeremića i stalnog člana Međunarodnog ureda rada g. Dra Nikole Barjaktarevića.

U maloj sedničkoj dvorani dočekali su uglednog gosta pretstavnici samouprave Središnjeg ureda pretsednik g. Vilim Haramina i prvi potpretsednik g. Marko Bauer te pretstavnici uprave ureda generalni direktor g. Glaser Milan, pomoćnik generalnog direktora Matjašič Radovan te direktori gg. Dr. Helebrant Vilim, Dr. Hahn Željko, Korać Milan i Dr. Ježić Milovan.

Uglednog gosta pozdravio je zaželivši mu dobrodošlicu pretsednik g. Haramina Vilim sledećim pozdravom:

Gospodine Direktore,

Instituciji, čiji sam pretsednik, dobro je poznat Vaš istaknuti socijalno-kulturni rad kod Međunarodnog biroa rada. Stoga me neobično raduje, da Vas mogu pozdraviti u ovoj instituciji. Ispred Međunarodnog biroa rada posećivao je ovu ustanovu blagopokojni i nezaboravni Albert Thomas, a lanjske godine posetio ju je i sadašnji direktor Međunarodnog biroa rada Harold Buttler, čiji ste Vi zamenik. Središnji ured za osiguranje radnika, koji ste

G. PROF. FERNAND MAURETTE,
zamenik direktora Međunarodnog ureda rada

došli da pregledate, jeste na načelu samouprave zasnovana centralna ustanova našega osiguranja. U njegovoj samoupravi zastupljeni su na paritetnoj osnovi radnici i poslodavci. Središnji ured za osiguranje radnika preko svojih mesnih organa, njih dvadeset na broju, sprovodi osiguranje u bolesti i za slučaj nesreće na osnovu Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 godine. To je jedan dobar zakon, i Vi ćete, gospodine direktore,

Digitized by Google

imati prilike da vidite što je u našoj zemlji po tom zakonu do danas izvršeno. Zakon o osiguranju radnika u osiguranju bolesti i za slučaj nesreće odgovara u svemu donetim konvencijama Međunarodnog biroa rada u ove dve vrste osiguranja i možemo reći, da je administrativnim putem i ove godine saobražen taj zakon sa konvencijom o uposlenju žena pre i posle porodaja. U mnogim svojim odredbama Zakon o osiguranju radnika daje i više no što predvidaju međunarodne konvencije u vrstama osiguranja za bolest i slučaj nesreće, i radnička klasa u našoj zemlji, iz čijih sam redova i ja, zadovoljna je sa sadašnjim zakonskim propisima osiguranja za slučaj bolesti i nesreće. Razume se, da se je velika privredna kriza, koja vlada na čitavome svetu, odrazila loše i u našem osiguranju u bolesti i za slučaj nesreće, ali to je uticaj ekonomskih zakona a ne loša regulacija sadašnjih zakonskih propisa. Zakon o osiguranju radnika, kojega sprovodi ova ustanova, predvida i osiguranje za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti, ali to osiguranje, nažalost, još do danas nije sprovedeno u našoj zemlji. Radnička klasa u našoj zemlji potpomognuta liberalnim poslodavcima, od kojih nekoji sede zajedno sa pretstavnicima radnika i u samoupravi ove ustanove, stalno traži, da se pristupi i sprovadanju osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti. Blagopokojni i neprežaljeni Albert Thomas podupirao je, prilikom svoga dolaska u našu zemlju na nadležnim mestima ovo nastojanje pretstavnika naših radnika i pretstavnika liberalnih poslodavaca za sprovadanje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti. Isto tako i sadašnji direktor Međunarodnog biroa rada Harold Buttler, a nadamo se, da ćete i Vi, gospodine direktore, podupreti ta naša nastojanja. Znamo, da je teško pristupati u sadašnjim gospodarskim prilikama uvođenju jedne nove vrste osiguranja, i to naročito osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti, ali i radničkoj klasi Jugoslavije, naročito u sadašnjim teškim gospodarskim prilikama, potrebno je više nego ikada prije njeno starosno i invalidsko obezbeđenje.

Nesumnjajući, da ćete se, gospodine direktore, za naša nastojanja u pogledu osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti na svakome mestu i u svakoj prilici založiti, ja Vam želim dobrodošlicu kao i to, da se u našoj sredini kod razgledanja ustanova našeg radničkog osiguranja ugodno osećate.

Na pozdravne reči g. pretsednika prof. Fernand Maurette zahvalio se biranim rečima istaknuvši da je na svome dosadašnjem prolasku kroz Jugoslaviju vidio da je Jugoslavija mnogo učinila na polju radničkog osiguranja i da postojeće ustanove sprovode osiguranje za slučaj bolesti i nesreće u punoj meri unutar zakonskih propisa. Nada se da će unatoč ekonomske krize radničko osiguranje i nadalje raditi kao i dosada na dobrobit osiguranog radništva i da će se za sigurno u skoro vreme provesti u život i do sada još neprovedene grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Zahvaljuje se samoupravi Središnjeg ureda kao i njegovoj upravi na njihovom dosadašnjem radu.

Iza toga izložio je generalni direktor g. Glaser Milan uglednom gostu u najkraćim crtama osnove današnjeg našeg socijalnog osiguranja kao i rezultate sprovođenja postojećih dviju grana.

U tom svom prikazu iznio je generalni direktor uglednom gostu između ostaloga, da naše socijalno osiguranje nije sprovedeno u celini. Nije sprovedeno osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, ni osiguranje za slučaj nezaposlenosti. A ipak naše osiguranje mora de facto da pomaže invalide rada, kao i stare i neuposlene radnike. Ove dve činjenice zajedno sa ogromnim padom nadnice radnika uzrokom su finansijskih teškoća, koje se za vreme privredne krize javljaju i u našem osiguranju.

Naše socijalno osiguranje ne trpi toliko usled samog zastoja u privredi. Najveći prosečni broj osiguranih članova bio je godine 1930 svega 631.181. Ove godine biti će oko 565 hiljada. Nas mnogo više tereti pad zarade radnika, kao posledica nezaposlenosti i konkurencije radne snage na tržištu. Godine 1930 bila je prosečna nadnica 26.56 dinara, ove godine bit će jedva 21.50. Znači po osiguranom članu 5 dinara manje, iz čega rezultira godišnje 60 milijuna dinara manje prinosa za sadašnji broj članova i to samo u osiguranju za slučaj bolesti.

U toj žalosnoj činjenici leži i sva teškoća naših nastojanja, da trajno uspostavimo punu finansijsku ravnotežu našeg socijalnog osiguranja. Sve veći broj članova uz sve manji prinos osiguranja, a jednake materijalne i personalne izdatke,

Digitized by Google

to je problem koji nam postavlja sadašnja privredna kriza.

Nadamo se, da ćemo još i ove godine sastaviti kraj s krajem, ali za punu sanaciju našeg socijalnog osiguranja trebamo:

1) da se važeći Zakon o osiguranju radnika izvrši u celini, naročito, da se što pre sprovede i grana osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti;

2) da se donese Zakon o minimalnim nadnicama, kojim bi se zaustavio katastrofalan pad nadnice i pomalo uredila primerena naplata radnika i nameštenika;

3) da se što pre po mogućnosti uklone svi uzroci nezaposlenosti i donese zakon o osiguranju u nezaposlenosti.

Pošto su se u poslednje vreme ovim pitanjima ozbiljno počele baviti i same poslodavačke komore, kao i nadležno Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, možemo se nadati da će se rešavanje ovih problema naskoro pomaći sa mrtve tačke.

Najveću potporu nalazimo u delatnosti Međunarodne organizacije rada. Međunarodne konvencije i preporuke, kojima se regulišu najvažniji odnosi radnika na području zaštite i osiguranja radnika jesu glavni osnov socijalne politike celoga sveta, pa i Kraljevine Jugoslavije. Danas u vreme opšte privredne krize, nezaposlenosti i velike bede svih radnika i nameštenika, to međunarodno socijalno zakonodavstvo vrši blagotvoran i odlučan upliv na socijalno zakonodavstvo sviju država, završio je svoj prikaz generalni direktor.

Gospodin prof. Maurette uzeo je ponovno reč i zahvalio se predgovorniku na njegovom opsežnom prikazu dosadašnjeg rada i današnjeg stanja radničkog osiguranja. Već ranije, dok još nije posetio Jugoslaviju, bio je upoznat sa radom ustanova radničkog osiguranja u našoj državi. Njemu kao i svima u Međunarodnoj organizaciji rada napose je poznat stvaralački rad g. generalnog direktora Glasera. Njegov je rad mnogo doprineo napretku socijalnog osiguranja u Jugoslaviji kao i izvan nje. Pod njegovim vodstvom uživa jugoslavensko socijalno osiguranje u vanjskome svetu veliki ugled. Zahvaljuje se na svemu što mu je do sada iznešeno bilo rečima bilo u obliku raznih publikacija i izjavljuje da nosi najbolji utisak o stanju današnje organizacije radničkog osiguranja.

G. prof. Maurette razgledao je zatim izložbu muzeja radničkog osiguranja u velikoj sedničkoj dvorani Središnjeg ureda, gde mu je direktor Dr. Hahn protumačio izložene slike i grafikone o radu ustanova radničkog osiguranja u našoj državi, kao i pojedine higijenske i druge zaštitne naprave potrebne za zaštitu života i zdravlja radnika.

Iza toga što je g. prof. Maurette sa pratnjom razgledao Središnji ured i njegovu Stanicu za naknadno lečenje ozledenih radnika, uputio se u zagrebački okružni ured gde ga je dočekala samouprava i uprava toga ureda na čelu sa pretsednikom g. Topolom Ivanom, ravnateljem Drom Mudrinićem Antom i šefom lekara Drom Marinkovićem Pavlom.

Nakon pozdrava g. pretsednika i ravnatelja Okružnog ureda razgledao je g. Maurette pojedine ambulante i ordinacije lekara za opštu praksu i lekara-specijalista te zavod za fizikalno lečenje »Terapiju«. Ugledni gost razgledao je Obdanište zagrebačkog okružnog ureda u Jurkovićevoj ulici i uputio se zatim na pregled lečilišta Središnjeg ureda za lečenje radnika bolesnih na plućima »Brestovca« na Sljemenu. Po izvršenom pregledu lečilišta u pratnji direktora Dra Hahna, primariusa lečilišta g. Dra Kuzme Tomašića i ostalih lekara lečilišta pozdravio je uglednog gosta ispred samouprave Središnjeg ureda prvi potpretsednik g. Marko Bauer sledećim rečima:

Gospodine sous directeur, gospodo!

Ugodna mi je dužnost i srećan sam, da imam čast, da Vas ovdje kao potpretsjednik ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika pozdravim i da Vam zahvalim na Vašoj pažnji, koju ste iskazali u kratkoći vremena, koje Vam stoji na raspolaganju, svojom posjetom ovoj ustanovi. Vi se nalazite ovdje u jednoj ustanovi, koja je živi dokaz stvarnoga rada našega radničkog osiguranja i rezultat zajedničkih napora svih snaga, koje su angažovane u našem socijalnom osiguranju, jednako sa strane radničke kao i sa strane poslodavačke grupe. Tek tim zajedničkim naporima, kojima je osnovica data u Zakonu o osiguranju radnika, u njegovom sistemu i u njegovim temeljima, uspjelo je, da se u našoj državi ostvare ovakove institucije, koje danas ovdje i u čitavoj zemlji vidite. Razumije se samo po sebi, da ni ova institucija kao ni mnoge druge, koje su stvorene na temelju toga Zakona, nijesu savršene, ali ono što

Digitized by Google

je stvoreno, stvoreno je dobrom voljom svih, kojima je stalo do toga, da se ublaži ljudska bijeda i da se na mjesto ponižavajuće milostinje postavi princip socijalne pravde i socijalne dužnosti ljudske zajednice. Ovdje u ovom domu nastojava se, da se velikom broju onih, koji bi sigurno ostali bez pomoći i bez mogućnosti liječenja, povrati zdravlje i opet osposobi za privredan rad. Daleko smo još od toga, da naše socijalno osiguranje može da zadovolji sve potrebe, koje postoje u našoj zemlji. Ali svijest, da se radi ono, što je moguće, daje snage i pouzdanje, da se na ovom putu nastavi rad. I u tom radu, uvjeren sam, složni su svi: i radnici i poslodavci, bez obzira na to, kakvo inače zauzimaju gledište u prosudivanju našega socijalnog osiguranja.

Molim Vas, da pod ovakovim vidom izvolite prosuditi ono, što ste dosada vidjeli i čuli o socijalnom osiguranju u našoj državi.

Na ove reči gospodina Bauera zahvalio se gospodin prof. Maurette kratkim govorom davši izražaja udivljenju nad uredjajem ovog radničkog lečilišta.

Posle podne održao je g. prof. Maurette konferenciju sa pretstavnicima poslodavaca i radnika.

Narednog dana u subotu 14 decembra 1935. otputovao je g. prof. Maurette sa pratnjom u Varaždin na pregled tamošnjih velikih tekstilnih industrija. U prisutnosti pretstavnika zagrebačkog Okružnog ureda, te pretstavnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika gg. Dra Hahna, Dra Ježića, ing. Dragutina Domainka pregledao je g. Maurette tvorničke uredjaje Tekstilne industrije d. d. (Tivar), i Varaždinske industrije svile, dviju najvećih tekstilnih industrija u Varaždinu.

Posle izvršenog pregleda uputio se g. Maurette sa pratnjom na pregled lečilišta Središnjeg ureda za plućobolne radnike na Klenovniku. G. Maurette razgledao je sve prostorije i higijenske uredjaje lečilišta, kod čega mu je bio tumač primarni lekar lečilišta g. Dr. Samardžija. G. Maurettu i njegovoj pratnji bio je priredjen ručak prigodom koga ga je pozdravio u ime Središnjeg ureda direktor zdravstvenog odelenja g. Dr. Hahn sledećim rečima:

Gospodine Direktore!

U ime gg. pretsednika i generalnog direktora koji su sprečeni službenim poslom, čast mi je pozdraviti Vas u Klenovniku. Ova kuća sunca, svetla i zraka namenjena je lečenju tuberkuloznih radnika. Nikada oni sami iz vlastitih oskudnih sretstava ne bi mogli doći do lečenja kako ga imaju u ovoj kući. Samo kolektivnim naporima socijalnog osiguranja bilo je moguće stvoriti ovu kuću, dati tuberkuloznom radniku mogućnost sanatorijskog lečenja. Zato je ova kuća simbol uspeha socijalne solidarnosti.

Medunarodni biro rada, čiji ste Vi jedan od najuvaženijih pretstavnika, stvoren je i radi u duhu socijalne solidarnosti svih društvenih slojeva i svih naroda. Vi poznajete radničko osiguranje mnogih zemalja, poznajete mnoštvo ustanova radničkog osiguranja. Zato nam je osobita čast i naročito milo da ste posetili i naše skromne ustanove. Zahvaljujemo Vam na ovom posetu, jer ga smatramo dokazom interesa i simpatije Medjunarodnog biroa rada prema našem radničkom osiguranju. Dobro nam došli! Pozdravljam Vas u ime svih lekara i nameštenika našeg radničkog osiguranja i ovog sanatorija!

Na ove pozdravne reči zahvalio se g. Maurette g. Dru Hahnu zahvalivši se na lepim rečima istaknuvši puno zadovoljstvo nad lepim uredjajem ovog drugog sanatorija radničkog osiguranja za lečenje tuberkuloznih radnika.

Po povratku u Zagreb primio je g. Maurette pretstavnike štampe, medju njima i urednika »Radničke zaštite« te im je tom zgodom izjavio svoje utiske koje je dobio u Jugoslaviji prigodom ovog svog boravka.

Ovo je moj poslednji susretaj sa jugoslavenskim novinarima za vreme mog kratkog boravka u Jugoslaviji. Čim sam stigao u Jugoslaviju, saopćio sam novinarima u Beogradu moje prve impresije koje sam dobio na dolasku u Vašu domovinu. U kratko vreme, što se nalazim u Vašoj sredini nisam mogao sve pregledati, ali Vam mogu reći da imam dosta tačne impresije o svim stvarima, koje su me kao pretstavnika Medjunarodnog ureda rada interesirale, a na osnovu onoga što sam dospio pogledati. Bio bih presretan da sam mogao u detalje razgledati sve Vaše mnogobrojne institucije za staranje radnika i činovnika. Divim se napretku, jer poznajem one bolne dane, koje je Vaš narod morao preživeti da se iz malene Srbije pretvori u veliku Jugoslaviju. Ja shvaćam teškoće, koje su se

Digitized by Google

kod toga posla morale prebroditi, da se stvori ova državna celina, sastavljena od naroda, koji su imali razne tradicije.

Mogao sam ustanoviti da je Vaša država mnogo napredovala i da u svakom pogledu nastoji postati moderna, ne samo u saobraćajnim sretstvima i vojsci, nego i u organizacijama, koje rade u narodnom interesu za zaštitu i osiguranje i u socijalnom pogledu.

Bez ikakvog preteravanja mogu Vam kazati da su Vaše socijalne ustanove napose one za socijalno osiguranje jedinstvene ne samo na Balkanu, nego u celoj istočnoj Evropi.

Imao sam osobitu čast, da sam bio opetovano primljen od Vaših mnogobrojnih odličnih državnika, Pretsednika vlade i Ministra vanjskih poslova, Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, Ministra Dvora i ostalih Vaših odličnih državnih funkcionara. Oni su mi izneli mnoge vrlo interesantne stvari i informirali me o velikim političkim dogodjajima u Vašoj Kraljevini. Vidio sam u Beogradu mnogobrojne socijalne i radničke ustanove. Došao sam u kontakt sa njihovim pretstavnicima i ja sam udivljen sa postignutim rezultatima rada svih ovih ustanova.

Došavši u Zagreb posetio sam i ovde visoke državne funkcionare, gospodina Bana Dra Kostrenčića i njegovog pomoćnika i s njima sam konferirao o vrlo interesantnim pitanjima ovdašnjih prilika, koja su me interesirala. Učinio sam paralelno poset i pretstavnicima poslodavaca i pretstavnicima radnika. Održao sam dužu konferenciju sa pretsednikom Saveza industrijalaca g. Arkom. Posetio sam i Radničku komoru, gde sam održao konferenciju sa pretstavnicima radnika.

Najviše me je iznenadio poset koji sam učinio Središnjem uredu i zagrebačkom Okružnom uredu, njegovom Obdaništu, velikim sanatorijima za lečenje tuberkuloznih radnika u Brestovcu i Klenovniku. Moram reći, da sve te Vaše institucije pokazuju golem napredak u svakom, a naročito u higijenskom pogledu. Potrebno je da te ustanove nastave svojim radom unatoč današnjih teških vremena, da nađu materijalne izvore i uz malo dobre volje one će postići za kratko vreme potpune rezultate. Osetio sam veliko udivljenje gledajući te Vaše ustanove koje se mogu uporediti sa onima u najvećim stranim zemljama.

Želivši upoznati situaciju radnika pregledao sam nekoliko preduzeća u okolici grada Beograda i upravo danas vraćam se sa pregleda velikih tekstilnih industrija u Varaždinu. Moram priznati da te ustanove nose posvema karakter modernih ustanova privrede kakvih imade i u stranim zemljama. U izvesnim slučajevima biće moguće i malih grešaka, ali se nadam da će one u najbližoj budućnosti posvema nestati. To su moje opće impresije i ja sam Vam iznesao najkraće što sam mogao. Želim uspeh u svakom pogledu svim Vašim institucijama i cenim napore koje u tom pogledu čini vlada i uprave tih institucija. Ne mogu otići iz ove Vaše zemlje, a da Vam ne kažem da osećam za nju iskrenu simpatiju čak i prijateljstvo.

Na večer istoga dana otputovao je g. Maurette Fernand u pratnji Dra Barjaktarevića u Ženevu.

Na stanicu su ga ispratili pretstavnici Središnjeg i Okružnog ureda pored pretstavnika poslodavaca i radnika.

Po svom povratku u Ženevu uputio je g. Fernand Maurette gospodinu generalnom direktoru Središnjeg ureda pismo kojim se zahvaljuje za prijem i koje zbog važnosti po socijalno osiguranje donosimo u celosti i u francuskom originalu. To pismo glasi:

Bureau International du Travall International Labour Office Genève.

19. Déc. 1935.

No. G. 900/46/36

Cher Monsieur Glaser,

De retour à Genève, je m' empresse de vous remercier de l'accueil si cordial que vous m'avez fait à Zagreb. Je vous prie de dire à tous vos directeurs et collègues l'expression de ma reconnaissance et de mon admiration pour l'oeuvre que, sous votre énergique et enthousiaste impulsion, ils ont accomplie. Je savais déjà, pour l'avoir lu et pour l'avoir entendu dire par bien de nos collègues, la belle oeuvre que vous avez entreprise en Yougoslavie. Mais rien ne vaut le contact et la vision personnelle pour mesurer la valeur d'une oeuvre. Je tiens à vous dire,

Digitized by Google

maintenant que je l'ai vue, toute mon admiration. Je n'oublierai pas de sitôt mes visites à l'Office central et aux deux beaux sanatoria de Brestovacs et de Klenovnik.

Veuillez agréer, cher Monsieur Glaser, avec l'expression de ma gratitude, l'assurance de ma profonde sympathie.

Fernand Maurette v. r.
Sous-Directeur.

ĐURO GRČEVIĆ:

ČLANSKE KNJIŽICE

I.

Problem članskih knjižica u osiguranju u bolesti, kojega je Zakon o osiguranju radnika s potvrdom o zaposlenju htio da skine s dnevnog reda, postao je opet aktuelan.

U našem radničkom osiguranju tokom krize opaža se sve više, da potvrda poslodavca o zaposlenju, s kojom se po stavu 2 § 15 ZOR dokazuju prava na pomoći u bolesti, slabo zaštićuje radničko osiguranje. Naši osiguranici regrutuju se većim dijelom od dobrih ljudi, ali ima i takvih, koji nastoje da potpore u radničkom osiguranju iskoriste na sve moguće načine. Za mogućnost iskorišćivanja potpora otvara širom vrata potvrda o zaposlenju, čiji se formular po cijeni od pola dinara može da kupi kod svakog prodavaoca duhana i koju može svako da popuni. Tako je u ambulantama više mjesnih organa Središnjeg ureda konstatovano, da se nekoji osigurani članovi u jednom danu s više potvrda o zaposlenju obraćaju na pregled i lijekove kod više uredskih liječnika. To čine naročito, ako im jedan liječnik ne prizna, da su nesposobni za rad. Postizavaju na taj način, da ih bar jedan od više liječnika utvrdi da su nesposobni za rad, a najmanje polazi im za rukom, da od svakog liječnika, kome se u jednom danu jave, dobiju barem jedan recept za lijek. Ovo potonje u mjestima, gdje nema uredske apoteke, pruža mogućnost za zloupotrebu s lijekovima. Pored toga konstatovano je, da se s potvrdom poslodavca o zaposlenju izvjesnog člana liječe i druga lica. Ovo se događa naročito kod liječenja porodičnih članova, jer tu se drugo lice prosto javi kao porodični član osiguranika. Ovakve zloupotrebe dešavaju se ponekad sa znanjem nesavjesnog člana ili nesavjesnog poslodavca, ali postoji mogućnost, da dođe do zloupotreba potvrda o zaposlenju i bez znanja osiguranika i njegovog poslodavca, jer — kako rekosmo — lako se dolazi do te potvrde.

Sve ove konstatovane činjenice sile nas, da razmišljamo o članskim knjižicama, jer bi jedine članske knjižice sa svojim tačnim personalnim podacima o osiguraniku i njegovim porodičnim članovima i sa svojim podacima o ordinaciji liječnika mogle da ograniče zloupotrebe. Kažemo, da ograniče zloupotrebe, a ne da ih sasvim uklone, jer se ne možemo podavati iluziji, da su članske knjižice idealno sredstvo za dokazivanje prava na pomoći u osiguranju u bolesti. I članske knjižice imaju svojih nedostataka. Članske knjižice poznavao je već bivši Ugarsko-hrvatski zakonski članak XIX iz 1907 godine, koji je poslužio za uzor našem Zakonu o osiguranju radnika. I okružne blagajne na teritoriji bivše Hrvatske i Slavonije te Vojvodine izdavale su članske knjižice na osnovu §-a 17 pomenutog zakona i na osnovu §§ 21—27 Temeljnih pravila zemaljske blagajne za potporu bolesnih radnika i za osiguranje protiv nezgoda u Zagrebu. Međutim zbog općih tehničkih teškoća a i zbog nekoliko formalnih nedostataka, koji su omogućivali upotrebu članskih knjižica na štetu osiguranja, one su bile brzo nakon svog uvođenja otstranjene. Ta rđava iskustva rukovodila su i našeg zakonodavca, da je u §-u 15 ZOR samo u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti predvidio besplatno izdavanje članskih knjižica, a u osiguranju u bolesti i za slučaj nesreće uveo umjesto članskih knjižica potvrde poslodavca o zaposlenju. I komisija Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koja je nedavno izradila nacrt Poslovnog reda, iz istih razloga zabacila je u osiguranju u bolesti članske knjižice.

Ipak zbog činjenica, koje smo naveli, stoji danas pred nama u drugom svjetlu

Digitized by Google

problem članskih knjižica i u osiguranju u bolesti i potaknuo ga je i sam Središnji ured sa svojim raspisom od 23 decembra prošle godine.

Mi, koji prema članskim knjižicama zauzimamo potvrdno stanovište, treba da razmislimo o tom, kako bi se izdale članske knjižice, koje bi zadovoljile sadašnje i buduće potrebe i koje bi se vodile prosto po osnovnom današnjem principu zgodne i jeftine administracije.

II

Upravni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji je potaknuo pitanje članskih knjižica zaključkom od 26 augusta prošle godine tačka 480 sjed. zapisnika, smatrao je da bi trebalo izdati članske knjižice u zajedničkom obrascu sa ostalim srodnim ustanovama.

U izvršenju toga zaključka pisac ovih redaka sudjelovao je 28 i 29 decembra prošle godine na održanoj u Sarajevu sjednici Centralnog odbora za posredovanje rada, gdje je na jednoj pretkonferenciji pored predloga Suzora od 23 decembra 1935 o članskim knjižicama bio raspravljen i predlog Ljubljanske radničke komore, kojega je izradio njen sekretar g. Filip Uratnik, i nacrt Pravilnika Središnjeg odbora za posredovanje rada u istoj stvari. Pri tom se odmah konstatovalo, da u pogledu članskih knjižica svaka od pomenutih ustanova polazi sa stanovišta svojih potreba i da je teško za zajednički obrazac iznaći jedno kompromisno rješenje, koje bi moglo zadovoljiti sve ove ustanove. Stvar je još u studiranju i ovde ćemo se samo ukratko osvrnuti na predlog g. Uratnika i predlog Središnjeg odbora za posredovanje rada.

Sekretar ljubljanske radničke komore g. Filip Uratnik smatra, da bi se pitanje članskih knjižica najbolje riješilo po uzoru bivših poslovnih knjižica, koje je poznavao nekadašnji austrijski obrtni red. Te su poslovne knjižice na teritoriji bivše Slovenačke i Dalmacije izdavale nadležne općine, koje su o izdatim knjižicama vodile odgovarajuće evidencije. Knjižice su bile javne isprave i u njih je unosio poslodavac u odgovarajuće rubrike propisane podatke. G. Uratnik obrazlaže svoj predlog tim, da su u bivšoj Slovenačkoj i Dalmaciji poslodavci i radnici navikli na poslovne knjižice i da su tamo sve do donošenja novog našeg Zakona o radnjama od 5 novembra 1931 svi radnici bili snabdjeveni s ovim knjižicama Za njih su važili propisi, koji uglavnom odgovaraju §§ 307—311 našeg Zakona o radnjama, ali s tom razlikom da su se ove knjižice izdavale svima radnicima, dok se po novom Zakonu o radnjama izdaju samo zanatskim radnicima (šegrtima i kalfama). I tako je danas ostao jedan dio radnika bez poslovnih knjižica. Poslodavci prilikom stupanja u posao traže i dalje od radnika poslovne knjižice, a oni ih nemaju. Administracija Javnih berza rada bazira također na poslovnim knjižicama. Kod traženja posla potrebne su radnicima legitimacije s fotografijom zbog povlašćene vožnje i zbog toga traže radnici od Radničke komore, da interveniše kod vlasti u korist snabdjevanja sviju radnika sa poslovnim knjižicama. Ove poslovne knjižice mogle bi korisno poslužiti i osiguranju u bolesti, a mogle bi da uproste i pojeftine postupak kod izbora za socijalne institucije. Personalije radnika unosile bi u ove knjižice nadležne općine na osnovu svojih zvaničnih evidencija i upisivale bi jednovremeno u njih i članove porodice, koji su po Zakonu o osiguranju radnika ovlašćeni na pomoći. Poslodavac bi od radnika pri stupanju u posao oduzimao ovu knjižicu i pohranjivao je kod sebe. Tokom zaposlenja izdavao bi radniku knjižicu jedino, ako mu je potrebna za poslove radničkog osiguranja i za legitimisanje kod izbora za socijalne ustanove, a zatim bi je ponovno od njega oduzimao i čuvao kod sebe. Poslodavac bi radniku definitivno vratio poslovnu knjižicu kod istupanja iz posla. Pri upotrebi ove poslovne knjižice u radničkom osiguranju g. Uratnik protivi se, da bi se u nju unosile ordinacije liječnika i izdate pomoći. To je sa stanovišta, sa kojega on polazi, i razumljivo, jer bi podaci o bolovanju u knjižici, koja se predaje poslodavcu kod stupanja u posao, samo oteščavali radniku zaposlenje. Medutim sa stanovišta potreba, koje smo spomenuli i koje traže da se danas uvedu u osiguranju u bolesti članske knjižice, bitna je stvar, da se u članske knjižice unose ordinacije liječnika. Zato radničko osiguranje i računa s posebnim članskim knjižicama, koje bi bile uvijek u rukama osiguranika, i koje se poslodavcu ne bi predavale kod stupanja u posao, već jedino kad član treba pomoći, da mu poslodavac potvrdi u njima zaposlenje. Iz ovoga se vidi, da su u suštini poslovne knjižice nešto drugo nego članske knjižice i da je veoma teško zbog suprotnih interesa, kojima one slu-

Digitized by Google

že, i zbog različite njihove namjene, iznaći za njih zajednički obrazac.

Predlog Centralnog odbora za posredovanje rada predviđa dvostruke članske knjižice, i to legitimacije o identitetu za Berze rada i radničke legitimacije za radničko osiguranje. Ove dvostruke knjižice po predlogu Centralnog odbora za posredovanje rada također bi izdavale nadležne općine i potrebama Berza rada bilo bi zadovoljeno, ako bi poslodavac unosio u radničke legitimacije podatke o danu stupanja u posao i istupanja iz posla. Predlog g. Uratnika predviđa, da i za Javne berze rada podatke o zaposlenju u posljednje dvije godine unose u knjižicu Okružni uredi za osiguranje radnika. Činjenica, što i Središnji odbor za posredovanje rada predviđa dvostruke legitimacije, najbolje nam služi u dokaz, da je i potrebama Javnih berza rada teško zadovoljiti u zajedničkom obrascu članskih knjižica. Inače oba predloga i g. Uratnika i Središnjeg odbora za posredovanje rada slažu se u tom, da bi radničke legitimacije u sporazumu sa g. Ministrom unutrašnjih posala na osnovu §§ 120 i 121 Zakona o zaštiti radnika, § 41 Uredbe o organizaciji posredovanja rada od 26 novembra 1927 i §§ 15 i 184 ZOR trebao da propiše s jednim pravilnikom g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja. Međutim, ako se pažljivo pročitaju svi ovi propisi, onda udara u oči — bez obzira na to što po §§ 307—311 Zakona o radnjama obrazac tamo predviđenih poslovnih knjižica propisuje g. Ministar trgovine i industrije — da je sa zakonodavnog gledišta nemoguće propisati u jednom Pravilniku obrazac za knjižice, koje predviđaju različiti zakoni, sa različitom sadržinom, u različite svrhe i za različite namjene. G. Uratnik drži, da sa §§ 307—311 Zakona o radnjama nisu derogirani propisi §§ 120 i 121 Zakona o zaštiti radnika. I nisu, jer je radnička legitimacija stvarno građanska legitimacija, koju izdaju općinske vlasti mjesta stalnog boravljenja radnika i u koju poslodavci pri istupanju iz posla unose vrijeme provedeno na radu i sa kojom zaradom samo na zahtjev radnika (§§ 120 i 121 Zakona o zaštiti radnika). Poslovna pak knjižica je isprava za posao, koju izdaje prinudno udruženje, kome pripada poslodavac, i koja se za sve vrijeme uposlenja čuva kod poslodavca i u koju poslodavac neizostavno unosi sve podatke o uposlenju (§§ 307—311 Zakona o radnjama). Spoljni oblik radničkih legitimacija propisuje Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja u sporazumu sa Ministarstvom unutrašnjih posala, a poslovnih knjižica Ministar trgovine i industrije. Članske pak knjižice za potrebe osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti predviđa § 15 Zakona o osiguranju radnika. Prema tomu unifikaciju propisa o različitim ovim radničkim knjižicama mogao bi da izvrši samo novi zakon, a ne pravilnik. Uostalom razlozi stvarnih potreba očigledno govore protiv toga, da se predvidi ma i zakonskim putem jedan obrazac za poslovne, radničke i članske knjižice. Jer svaka od ovih knjižica služi u drugu svrhu i te svrhe međusobno kolidiraju. Stvar je zasada dakako još u diskusiji i potonja napomena, naravno, samo je lično mišljenje pisca ovih redaka u jednom predmetu, u kojem dosad nismo odmakli dalje od pojedinih ličnih mišljenja.

Na kraju da napomenemo, da u bivšim austrijskim zemljama nije g. Uratnik osamljen sa svojim predlogom o oživljavanju poslovnih knjižica. Razumljivo je, što se te knjižice traže, jer nauka je jedna muka, a odvika dvije. I u Čehoslovačkoj je, gdje je također zakonski članak 571 iz 1919 god. sistirao poslovne knjižice i umjesto njih zaveo za radnike građanske legitimacije, predlagao Frant. Hruška u članku »O členske legitimace«, otštampanom 1926 godine u 23 broju časopisa za socijalno osiguranje »Svepomoc« i u članku »Potřeba legitimaci« otštampanom u 6 broju istog časopisa iz 1927 godine, da poslovnu knjižicu bivšeg austrijskog obrtnog reda oživi radničko osiguranje i da po njenom uzoru riješi pitanje svojih članskih knjižica. U diskusiji, koja je tom prilikom u pomenutom časopisu vođena, izjasnio se za predlog Hruškin Ferdinand Jurda (»Svepomoc« br. 6/1927). Rudolf Holič u članku »Je nutno zavesti legitimace?« (»Svepomoc« br. 4/1927) dijelio je također Hruškino mišljenje s tom modifikacijom, da bi članske knjižice umjesto općina trebala da izdaju sreska poglavarstva (»Okresni spravi I stolice«). J. Pina u promišljenom članku »Otazka legitimaci« (»Svepomoc« 1927 br. 16) zastupao je mišljenje, da članske knjižice isključivo za potrebe osiguranja izda Ustředni sociálni pojišťovna. Pokojni Dr. Lev Winter u članku »Ještě k legitimacim« (»Svepomoc« br. 12 iz g. 1927) zauzeo je određno stanovište prema članskim knjižicama u radničkom osigu-

Digitized by Google

ranju, a ako bi se već izdavale, onda je i on bio zato, da ih izdaju ustanove osiguranja. U čsl. osiguranju najzad zavedene su članske knjižice. I ako u te članske knjižice nisu ušle ordinacije liječnika kao njihov sastavni dio, ipak novelom Zakona od 8 XI 1928 broj 184 (§ 21-a) i vladinom naredbom br. 26 od 27 II 1930 bile su zavedene članske knjižice, koje izdaju Okružne blagajne i u koje se smiju unositi isključivo podaci o stanju osiguranja.

III

Vidjeli smo, da bi zajedničko izdavanje legitimacija trebao da propiše novi zakon, a ovdje ćemo razmotriti, da li bi za izdavanje članskih knjižica u osiguranju u bolesti trebalo naročitog zakonskog ovlašćenja?

Zakon o osiguranju radnika u § 15 predviđa besplatno izdavanje članskih knjižica sa strane Okružnih ureda za osiguranje radnika u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti s tim, da se u ove knjižice svake godine i kod svake promjene posla ili nadničnog razreda unese broj i visina plaćenih ili po §-u 68 ZOR uračunljivih prinosa. Za dokazivanje prava na pomoći za slučaj bolesti i nesreće predviđena je potvrda o zaposlenju, koju je dužan besplatno da izda poslodavac svakom namješteniku, kad je zatraži.

Dakle se članske knjižice u našem radničkom osiguranju moraju da izdaju tek kad se sprovede osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ali zbog razloga, koje smo u uvodu ovog članka naveli, ukazuje se potreba za članskim knjižicama i u osiguranju u bolesti. Mogla bi se izraditi članska knjižica za potrebe svih vrsta osiguranja, a što se tiče naročitog zakonskog ovlašćenja, to bi sa stanovišta ZOR bilo potrebno, kad bi dužnost izdavanja članskih knjižica u osiguranju bila prebačena na općine bilo nadležne općine, bilo općine mjesta stalnog boravljenja radnika. Jer § 188 ZOR očigledno nije dovoljan, da bi se općinama mogla nametnuti ova dužnost. Dalje bio bi potreban naročiti zakonski propis sa odgovarajućom kaznenom sankcijom, kao što je to bilo u stavu 3 §-a 17 i u §-u 187 slovo b) zakonskog članka XIX iz 1907 godine, kad bi snabdjevanje osiguranika sa članskim knjižicama bilo stavljeno u dužnost pojedinim poslodavcima. Isto tako bila bi potrebna naročita zakonska regulacija, kad bi se tražilo od poslodavaca, da popunjuju u članskim knjižicama podatke o uposlenju i visini zarada ili ma kakve druge podatke. Također bili bi potrebni naročiti zakonski propisi, kad bi se poslodavcu nametnula dužnost da člansku knjižicu tokom zaposlenja čuva kod sebe i da je pri stupanju u posao ili istupanju iz posla šalje Okružnom uredu na ispunjavanje. I najzad, trebalo bi naročito zakonsko ovlašćenje, kad bi troškove članske knjižice, pa makar i stvarne, trebao da plati osiguranik ili njegov poslodavac. Inače, ukoliko bi u članske knjižice nakon sprovađanja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti Okružni ured svake godine i kod svake promjene posla ili nadničnog razreda unosio broj i visinu plaćenih ili uračunljivih prinosa i ukoliko bi se od poslodavca tražilo samo to, da u člansku knjižicu u slučaju bolesti osiguranika ili njegovog porodičnog člana ispisuje potvrdu o zaposlenju, ne bi trebalo za to naročitog zakonskog ovlašćenja, već bi bilo dovoljno, da g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po §-u 184 Zakona o osiguranju radnika propiše oblik članske knjižice i tekst potvrde poslodavca o zaposlenju u ovoj članskoj knjižici. Doduše i ovakva članska knjižica imala bi svojih nezgodnih strana, a te bi nakon sprovađanja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti ležale u tom, kako bi Okružni uredi svake godine i kod svake promjene posla ili zarade dobivali i vraćali članske knjižice. Ako bi za to bio dužan da se brine sam osiguranik, onda bi to za nj u mjestu prestavljalo gubitak vremena a u unutrašnjosti i izvjesni trošak. I mnogi osiguranici kod čestih fluktuacija posla i zarada ne bi dostavljali uredno uredu na popunjavanje svoje članske knjižice. Nepopunjene pak članske knjižice prestale bi da budu valjan rekvizit za dokazivanje prava iz osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i bile bi nedonoščad. Mišljenja smo, da bi ove teškoće trebala da ukloni novela Zakona o osiguranju radnika možda sa ustanovljenjem dužeg roka, u kojem će se bez obzira na promjenu posla i promjenu zarade popunjavati ovi podaci, a dotle da se u sadašnjim članskim knjižicama predvidi samo rubrika za godinu, broj prinosnih nedjelja i visinu prinosa.

IV

Držimo, da bi se na bazi sadašnjeg §-a 15 ZOR-a a prema pomenutom predlogu Suzora od 23 decembra 1935 broj

Digitized by Google

37.442 mogle izdati članske knjižice kao stvar internog poslovanja Suzora i njegovih mjesnih organa za sadašnje potrebe osiguranja u bolesti i za buduće potrebe osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Iz predloga Suzora trebalo bi izostaviti, ukoliko se ne misli na novo zakonsko ovlašćenje, podatke o kretanju zaposlenja, koje popunjuje poslodavac, a i izjavu člana. Umjesto izjave člana trebalo bi pri dnu prve strane staviti datum izdavanja članske knjižice, pečat ureda i potpis činovnika, koji je člansku knjižicu izdao.

Ovako reducirana članska knjižica sadržavala bi personalne podatke odnosno nacionale osiguranika i njegovih porodičnih članova, kupon za Suzor, potvrde poslodavca o zaposlenju, podatke za iznemoglost, starost i smrt, podatke o ordinaciji liječnika i podatke o ispravku nacionala.

Za postignuće najbližih svrha, koje smo izložili pod I u ovome članku, i koje traže danas da se izdaju članske knjižice, bilo bi dovoljno da uredi počnu sa izdavanjem članskih knjižica samo za one osiguranike, koji primaju potpore ili liječe sebe ili svoje porodične članove. Te knjižice u formatu 17 cm dužine i 11 cm širine trebalo bi izdati osiguranicima besplatno, a na taj način, da bi uredi na svoj trošak fotografirali dotične osiguranike i zatražili od njih da im predlože potrebna dokumenta za se i za svoje na potporu ovlašćene članove. Format za fotografije bio bi dovoljan 8 cm dužine i 6 cm širine, a kao dokumenat za izradu članskih knjižica trebao bi osiguranik da predloži ispravu, koju i inače u cilju ustanovljenja identiteta ured ima pravo od njega da traži. To bi bila krštenica (krsni list, izvod iz knjige za upisivanje krštenih i rođenih), vjenčanica (vjenčani list, izvod iz knjige za upisivanje vjenčanih), radnička knjižica, poslovna knjižica, pasoš, vojnička knjižica, domovnica ili svjedočanstvo o državljanstvu i školsko svjedočanstvo. Za izdavanje članskih knjižica bio bi dovoljan samo jedan od ovih dokumenata, ukoliko se nalaze u njemu potrebni podaci. Po sebi se razumije, da bi Okružni uredi pri traženju dokumenata od oboljelih članova trebali da postupaju taktično i da izbjegavaju sve ono, po čemu bi članovi mogli dobiti utisak, da se od njih traže dokumenti samo zato, da im se otešča liječenje. Bit će stoga potrebno objasniti članovima, da se od njih traže dokumenta zbog sačinjavanja članskih knjižica, kojima je svrha trajno identifikovanje osiguranika. Paralelno sa izdavanjem članskih knjižica oboljelim članovima uredi bi po unaprijed ustanovljenom programu i vremenu mogli pristupiti i izdavanju članskih knjižica za ostale osiguranike, i to u mjestima gdje je to najpotrebnije. Trebali bi da informiraju o tom radnike preko njihovih sindikalnih organizacija, pa i preko mjesne štampe i u priređenim predavanjima, da se izdaju članske knjižice za potrebe osiguranja i da su te knjižice od velike važnosti, pa da ih u određenom vremenu i bez traženja potpora besplatno mogu da dobiju. O potrebi informiranja i važnosti članskih knjižica još ćemo govoriti.

Članske knjižice sadržavale bi na unutrašnjoj strani korica fotografiju člana snabdjevenu sa suhim uredskim žigom a zatim na prvoj naslovnoj strani pokraj teksta »Članska knjižica« i na perforiranom listu »Kupon za Suzor« u paralelogramu registarski broj članske knjižice. Ovaj registarski broj u članskoj knjižici preuzet je iz čsl. članske knjižice, jer se u Čehoslovačkoj dokazalo, da je nemoguća centralna evidencija osiguranika po prezimenima. Dosta je samo malo pomisliti i kod nas na česta prezimena kao na pr. Petrović, Đorđević, Kovačević, Marković itd. te na razna pisanja stranih prezimena na pr. Kohn, Kon, Löwy, Löwi, Levi itd., pa da se shvati, da bi i kod nas bila nemoguća centralna evidencija osiguranika po prezimenima. Ovi registarski brojevi osim slova uz tekući broj uredskog registra, koji se kako to predviđa pomenuti predlog Suzora vode kod ureda tekućim brojevima o članskim knjižicama, dali bi se voditi i po grupi brojeva, koje bi za svaki ured unaprijed ustanovljivao Suzor. Personalni podaci osiguranika bili bi ovi: prezime i ime člana, zanimanje, porodično stanje, dan, mjesec, godina i mjesto rođenja, nadležna općina, (kod stranih državljana i državljanstvo). Ti podaci kopirali bi se na »Kuponu za Suzor« za centralnu evidenciju. Kao personalni podaci porodičnih članova zaveli bi se: ime porodičnog člana (prezime djevojačko ženino i drugo prezime pisalo bi se samo onda, ako je drukčije od osiguranikovog); zatim srodstvo na pr. sin, bračna žena itd.; dan, mjesec, godina i mjesto rođenja porodičnog člana i potpis porodičnog člana odnosno otisak palca njegove desne ruke. Ostali podaci o poro-

Digitized by Google

dičnim članovima, kao datum i broj uverenja o istom kućanstvu i nemanju zarade, te okolnost, koja isključuje pravo na pomoći, unosili bi se docnije u članske knjižice.

Nacionali unosili bi se u članske knjižice čitko, mastilom, ćirilicom ili latinicom po ovim principima: Prezime člana napisalo bi se u prvu rubriku, a ime u drugu. Kod udatih ženskih članova napisalo bi se najprije prezime po mužu a ispod toga u odgovarajući prostor djevojačko prezime na pr.Petrović-ka rodena Pavlović-eva. Kod ženskih članova, koje su u vrijeme izdanja legitimacije neudate, trebalo bi prezime pisati blizu donje linije tako, da se u slučaju udaje može iznad toga napisati prezime po mužu. Inače ime i prezime osiguranika pisalo bi se tačno u sredini rubrike.

Prezime pisalo bi se onako kako glasi u dokumentu,a prema duhu srpsko-hrvatskog jezika, koji razlikuje svuda strogo rod prema ovom pravilu: čovjek je Petrović, Kohn, Löwy, udata je žena Petrović-ka, Kohn-ovka, Löwy-jevka, a neudata kći Petrović-eva, Kohn-ova, Löwyjeva.

I vlastita imena unosila bi se u člansku knjižicu onako, kako su navedena u dokumentu. Po želji člana ime moglo bi se i prevesti, ukoliko prevod nije sporan, no i tada napisalo bi se u zagradama ime onako, kako je navedeno u dokumentu.

Svi ostali personalni podaci upisivali bi se u člansku knjižicu tako, da pismo počiva uvijek na crti. U odgovarajuće rubrike unijelo bi se zanimanje na pr. tipograf, mesarski kalfa, zidarski pomoćnik itd.; porodično stanje na pr. oženjen, neoženjen, udovica, pa dan, mjesec i godina rodenja na pr. 12 VIII 1892; zatim mjesto rodenja na pr. Subotica i nadležna općina (kod stranih državljana i državljanstvo) na pr. Bela Crkva. Od personalnih podataka na prvoj strani članske knjižice svakako bi trebalo popuniti ime i prezime osiguranika, zanimanje, porodično stanje, dan, mjesec, godina i mjesto njegovog rođenja.

Ukoliko dokumenat, kojega je član predložio, ne bi pružao podataka o njegovoj nadležnoj općini, ta bi rubrika mogla ostati prazna. U odgovarajućoj rubrici pokraj mjesta rođenja ispisivao bi se još i srez i banovina, ukoliko je to potrebno i označeno u dokumentu. Ostali podaci, koje svakako treba popuniti, popunjavali bi se iz drugog dokumenta, ukoliko ih ne bi bilo u prvom dokumentu, kojega je predložio osiguranik. Na pr., kad osiguranik ne bi imao u domovnici dana i mjeseca rodenja, onda bi trebao da predloži drugi dokumenat, iz kojega bi se to vidjelo. Ili kada udati ženski član ne bi imao u predloženom dokumentu djevojačkog prezimena, onda bi trebao pridonijeti za to drugi dokumenat. U slučaju ako bi osiguranik predložio dva dokumenta, u kojima je različito naveden dan, mjesec i godina njegovog rodenja, onda bi za unošenje u člansku knjižicu trebao da bude mjerodavan dan, mjesec i godina rodenja, koji je naveden u dokumentu crkve ili ureda, koji vodi matične knjige. Personalni podaci porodičnih članova u odgovarajućim rubrikama popunjavali bi se po istim načelima.

Potvrdu o zaposlenju popunjavao bi u članskoj knjižici prema formularu Suzora poslodavac također mastilom. S ovim potvrdama o zaposlenju dokazivali bi osiguranici prava na pomoći u osiguranju u bolesti za se i za svoje porodične članove i svoja prava na pomoći u osiguranju za slučaj nesreće samo onda, ako bi ih poslodavac popunio u posljednja tri dana prije traženja pomoći. Držimo, da bi trebalo razmisliti, da potvrda o zaposlenju uopće ne ulazi u člansku knjižicu, već da je poslodavac piše na današnjem posebnom formularu, a u članskoj knjižici da se rezerviše prostor za utvrdivanje članstva, kad dode do liječenja? Ili nebi li bilo bolje za razliku od predloga Suzora, da se za potvrde poslodavaca u članskim knjižicama predvide tekstovi na posebnim perforiranim listićima, koji bi se mogli otcijepiti iz članske knjižice za uredske potrebe? U ovom drugom slučaju tekst potvrde o zaposlenju mogao bi biti posve isti kao i sadašnji, koji je otštampan i na posebnom formularu.

Podaci o stanju osiguranja za iznemoglost, starost i smrt i to broj prinosnih nedjelja i visina prinosa, zasada se uopće ne bi popunjavali. Ti su podaci predvideni zato, da bi članska knjižica docnije, kad se sprovede osiguranje za iznemoglost, starost i smrt mogla poslužiti kao legitimacija i za to osiguranje.

Podaci o ordinacijama liječnika preuzeti su iz članske knjižice za grad Leipzig i već su priopćeni u objavljenim u Radničkoj zaštiti lanjske godine upustvima za članske knjižice privatno-društvenih blagajna. Te podatke popunjavali bi ordinirajući liječnici prilikom traženja li-

Digitized by Google

ječničkog pregleda. Bolesnik, osiguranik ili njegov porodični član, javljao bi se kod uredskog liječnika s članskom knjižicom. Liječnik nakon pregleda popunjavao bi također mastilom u članskoj knjižici podatke o ordinaciji t. j. stavljao bi svoj potpis ili žig u prvu rubriku, zatim broj svog liječničkog dnevnika i ispisivao ime bolesnika. U odgovarajućim daljnjim rubrikama tačno na crti bilježio bi datum ordinacije i to redom, kako bi se bolesnik kod njega javljao, pa bi zatim člansku knjižicu vraćao bolesniku i propisivao mu potrebno liječenje. Ukoliko bi liječnik imao kod sebe bolničara i pisara, tada bi mu po njegovom diktatu i ovo pomoćno lice moglo popuniti prednje podatke, i liječnik bi samo kontrolisao učinjene pribilješke i stavio svoj potpis ili šifru u prvu rubriku. Sve ove podatke trebalo bi savjesno popunjavati i to podatke u prvim trima rubrikama i prvu ordinaciju u četvrtoj rubrici, kad se bolesnik prvi put javi za liječničku pomoć, a podatke ostalih ordinacija svakiput kad bi bolesnik docnije dolazio na liječnički pregled. Kad bi bolesnik bio izliječen, u rubrici datum ordinacije stavljao bi ordinirajući liječnik »zaključeno«.

Posljednje prazne dvije strane članske knjižice služile bi za ovjeravanje popravaka i popuna nacionala osiguranika i njegovih porodičnih članova. Te popravke i popune vršio bi uvijek Okružni ured za osiguranje radnika. Na prvoj strani članske knjižice u pravilu vršio bi ured samo manje ispravke, a za veće ispravke ispostavljao bi novu člansku knjižicu i oduzimao staru. Personalni podaci porodičnih članova većinom bi se samo popunjavali na pr. kod rođenja djeteta itd. Svi ispravci personalnih podataka vršili bi se crvenim mastilom na taj način, da bi se prva zabilješka precrtala vodoravnom crtom, a iznad nje ispisivali bi se ispravni podaci. Popune pak unosile bi se u prazne odgovarajuće rubrike. Svaka popravka ili popuna u članskoj knjižici ovjerila bi se na zadnje dvije strane štampiljom, datumom i potpisom činovnika, koji ih je izvršio.

Novu člansku knjižicu mogao bi član da traži:

1.) ako je izgubio člansku knjižicu;
2.) ako ju je oštetio;
3.) ako mu je članska knjižica ispisana.

Besplatno izdala bi se članu nova članska knjižica samo onda, ako mu je stara članska knjižica ispisana. Inače nova članska knjižica izdavala bi mu se uvijek na njegov trošak po cijeni od 10 dinara.

U slučaju prelaza osiguranog člana drugom Okružnom uredu, evidentirao bi mu taj drugi Okružni ured člansku knjižicu u svom registru, ali mu ne bi dirao u stari registarski broj.

Članska knjižica osim ovih podataka mogla bi da sadrži također sumarnu evidenciju o izdatim potporama i podatke o organizaciji uredske zdravstvene službe kao i popis uredskih liječnika i uredskih sanitarnih ustanova. Kod manjih Okružnih ureda u otštampanom popisu liječnika mogla bi se potcrtati adresa liječnika, u čiji rajon spada osiguranik s napomenom, da ovo važi, dok drugčije ne bude određeno. Zatim u članskoj knjižici mogla bi se otštampati i tablica dnevnih i mjesečnih prinosa i dozvoljenih dnevnih i mjesečnih odbitaka od zarade (ne čitave ove tablice, već samo za jedan dan i jedan mjesec), pa tablica potpora, zatim upustva o pravima i dužnostima članova i upustva o članskoj knjižici, kao i sve ostalo što je od lokalne važnosti za dotični Okružni ured.

Da bi se postigla svrha, u koju se izdaju članske knjižice, trebalo bi — kako već rekosmo — propagirati među članstvom važnost članskih knjižica. Članove bi trebalo uputiti, da je članska knjižica trajni dokumenat za njihovo identificiranje u osiguranju u bolesti. Osim toga valjalo bi im objasniti, da je članska knjižica konstruisana tako, da će poslužiti kao važan dokumenat za dokazivanje njihovih prava na invalidske i starosne rente, kad se sprovede starosno i invalidsko osiguranje. Objasniti bi im trebalo i značenje registarskog broja članske knjižice, jer će se pod tim brojem voditi kod Suzora evidencijski list o osiguranju svakog pojedinog člana za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti. Stoga bi osiguranicima trebalo preporučiti, da dobro upamte registarski broj. Osim toga naročitu važnost kod propagiranja članskih knjižica trebalo bi položiti suprotno poslovnim knjižicama na to, da člansku knjižicu član nikada ne daje iz ruke, već da s njom dokazuje pravo na pomoći u osiguranju u bolesti samo on i njegovi porodični članovi. Pri istupu osiguranika iz posla Okružni uredi ne bi trebali, da oduzimlju od osiguranika članske knjižice i da ih čuvaju kod sebe. Ovo oduzimanje vršili bi samo onda, kad bi se konstatovale kod

Digitized by Google

nekog bivšeg osiguranika zloupotrebe sa članskom knjižicom. Kad se sprovede osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, onda se po istupu iz posla članske knjižice od nikoga ne bi smjele da oduzimlju.

Ovo je u zbijenim crtama prikaz dosadašnjih predloga o članskim knjižicama i prikaz uz promjene, koje su izrijekom spomenute, predloga Suzora o članskim knjižicama. Predlog Suzora već je poslat uredima na mišljenje i Radnička zaštita sa ovim člankom otvara diskusiju o članskim knjižicama i moli poznavaoce i prijatelje našeg radničkog osiguranja, da joj pošalju na uvrštenje svoje predloge i mišljenja o članskim knjižicama.

DR. SAMARDŽIJA P.:

RAD LJEČILIŠTA KLENOVNIK U 1934 GODINI

s kratkim osvrtom na pitanje odabiranja tuberkuloznih bolesnika za lječilište.

U »Radničkoj zaštiti« br. 5 iz god. 1934. objelodanjen je, povodom proslave 25-godišnjice Brestovca, izvještaj o liječničkom radu u lječilištu Klenovnik od osnutka t. j. od 1927. g. do konca 1933. g. — Da se ne prekine veza, odlučili smo donijeti na istom mjestu medicinski izvještaj za g. 1934. Financijsko poslovanje zavoda u toj godini objelodanjeno je već u br. 6—7 »Radničke zaštite« od prošle godine.

Tečajem godine 1934. primljena su u lječilište 732 bolesnika, iz 1933 preostalo je 170, ukupno su dakle liječena u zavodu te godine 902 bolesnika.

Od kojih su ureda bili ti bolesnici, i koliko je trajalo njihovo liječenje vidi se iz slijedećeg:

Iskaza o prosječnom trajanju liječenja.

Mjesni organi	Broj bolesnika	Ukupan br. opskrbnih dana	Prosječno trajanje liječenja
Banja Luka	35	2.160	61.7
Beograd	165	9.445	57.2
Dubrovnik	25	1.650	66.0
Karlovac	6	448	74.7
Ljubljana	138	11.797	85.5
Niš	43	2.735	63.6
Novi Sad	26	2.542	97.7
Osijek	76	5.577	73.4
Sarajevo	18	1.489	82.7
Skoplje	45	2.435	54.1
Sombor	15	1.056	70.4
Split	20	1.646	82.3
Subotica	18	1.160	64.4
Sušak	16	1.647	102.9
Tuzla	14	1.205	86.1
Petrovgrad	33	1.760	53.3
Zagreb	90	6.345	70.5
Merkur	65	5.287	81.3
Omladina	12	577	47.6
Trgovsko	3	275	91.7
Bratimske blagajne	8	389	48.6
Privatni bolesnici	31	2.076	67.0
Svega	902	63.701	

Najviše je dakle bolesnika poslao beogradski ured, za njim slijede Ljubljana, Zagreb, Merkur, Osijek itd. Najmanje bolesnika poslao je karlovački ured. Po broju opskrbnih dana najjača je Ljubljana. Najkraće prosječno trajanje liječenja bilo je kod članova petrovgradskog ureda sa 53.3 dana, a najduže kod sušačkog ureda sa 102.9 dana, dakle gotovo dvostruko. — Prosječno trajanje liječenja iznosilo je okruglo 70 dana.

U g. 1935 prešlo je 137 bolesnika, pa je prema tome tečajem g. 1934 otpušteno 765 bolesnika. Pošto se o rezultatima liječenja može govoriti samo kod onih bolesnika, koji su liječenje završili — odnosno prekinuli — to smo u medicinskom pogledu obradili samo tih 765 bolesnika, koji su tečajem g. 1934 napustili lječilište. Svi važniji medicinski podaci o tih 765 bolesnika sadržani su u velikoj tabeli pod naslovom »Medicinska statistika« (vidi str. 20—21).

Iz te tabele je vidljivo, da je od 765 bolesnika bilo njih 17 = 2.3% sa nespecifičnim t. j. netuberkuloznim plućnim nalazom. Od preostalih 748 bilo ih je cca 10% sa specifičnim ali inaktivnim nalazom; to su svi iz rubrike Complexus primar. obsoletus i pleuritis chron. adhaes., te dobra polovica iz rubrike Tbc. abortiva. Sa pozitivnim nalazom bacila u ispljuvku bilo je 365 bolesnika = 48.81% (od 748), a sa jednom ili više kaverna bilo je 326 bolesnika = 43.58%. Rubrika »Vraćeni i neliječeni« obuhvaća 76 bolesnika = 9.9%, medu njima je bilo 46 baciloznih, a od toga 45 sa kavernom.

Ako se od ukupnog broja od 765 bolesnika odbije tih 76 neliječenih, preostaje 689 bolesnika, koji su liječeni do kraja svoga roka. Rezultat liječenja je bio: poboljšanih 607 = 88%, nepromijenjenih 53 = 7.67%, pogoršanih 23 = 3.33%, u

Digitized by Google

zavodu umrlo 6 = 0.87%. Kao sposobni za rad (75%—100% radne sposobnosti) ocijenjeni su 313 bolesnika = 45.42%, kao djelomično sposobni (50%—75% radne sposobnosti) njih 179 =26%, a kao nesposobni (ispod 50% radne sposobnosti) 191 = 27.72%.

Od baciloznih — liječenih — izgubili su bacile njih 129 = 40.43%, a od kavernoznih — liječenih — otišli su bez kaverne 94 = 33.45%.

Kolapsom je liječeno 211 bolesnika = 30.62% od svih liječenih, odnosno 66.2% od baciloznih, koji su zadržani na liječenju. — Familijarno opterećenih bilo je 180 = 23.52%.

K nekim brojkama potreban je stanoviti komentar. Tako na pr. cifra od 70 dana za prosječno trajanje liječenja ne odgovara pravom stanju stvari, jer su uračunati i bolesnici, koji su boravili svega par dana u zavodu. Stvarno je dakle prosječno trajanje liječenja duže. Nemamo točnih brojaka, ali možemo sigurno reći, da naši teži bolesnici, naročito oni, koji su liječeni kolapsom, ostaju prosječno preko 90 dana u sanatoriju, dok naši laki i najlakši bolesnici ostaju samo 60 dana, često i manje. S rokom od 70 dana liječenja zaista ne bi bilo moguće postići abaciloznost kod preko 40% baciloznih, niti zatvoriti kaverne kod preko jedne trećine kavernoznih bolesnika, — koji se rezultati, obzirom na rok liječenja, mogu smatrati vrlo dobrima. Mogući su samo uz intenzivnu, ali strogo individualnu primjenu kolapsoterapije.

Upada u oči relativno malo potpuno sposobnih za rad (45.42%) prema velikoj cifri medicinski poboljšanih od 88%. Neupućenome će to izgledati čudno, dok upućeni znadu, da se relativno lako i brzo može postići znatno poboljšanje kod tuberkuloznog bolesnika, dok za potpunu stabilizaciju ili čak izliječenje treba dugotrajno liječenje i opažanje. Zato mi u našoj statistici uopće ne vodimo rubriku »izliječenih«. O izliječenju se smije govoriti tek nakon par godina, a ne nakon par mjeseci. Može se reći, da je naša cifra »radno sposobnih« prije prevelika nego premalena, ako se uzme u obzir relativno kratki rok liječenja. Iskreno priznajemo, da glavni kontigent od tih 45% sposobnih za rad čine oni bolesnici, koji uopće nisu imali aktivnog procesa, zatim dolaze oni sa hroničnim slabo aktivnim obolenjima, a od teških obolenja postanu za rad sposobni samo oni sretnici, koji imaju relativno lagano zaposlenje, a tok i rezultat liječenja je bio naročito povoljan. — Naši najveći medicinski uspjesi nalaze se obično među onima djelomično sposobnima, često među nesposobnima, jer za određivanje radne sposobnosti nije mjerodavan toliko momentani uspeh liječenja, koliko radni uslovi dotičnog radnika.

Moramo otvoreno reći da bi naši rezultati bili i u medicinskom i u ekonomskom pogledu znatno bolji, kad bi bili mogući duži rokovi liječenja. Samo mjesec dana prerano prekinuto liječenje — uništi često čitav s mukom postignuti rezultat sanatorija. Uzmimo slijedeći slučaj: Protiv jedne veće kaverne upotrebi se u sanatoriju čitava armatura savremene kolapsoterapije, stvar ide povoljno, kaverna se očigledno smanjuje, do njenog potpunog zatvaranja treba samo još par nedjelja, — i sada stiže glas: »produženje se ne može odobriti«, ili »iscrpljuje zakonske potpore«. Bolesnik odlazi, stanje mu se redovno pogorša, a vrlo je vjerojatno, da do pogoršanja ne bi bilo došlo, da se kaverna u sanatoriju sasvim zatvorila. Efekat: mi smo u sanatoriju nezadovoljni, što nam je pokvaren tako lijepi slučaj, a ured je nezadovoljan, što je nakon višemjesečnog liječenja bolesniku još uvijek loše i nije sposoban za rad. — Obzirom na teške životne prilike radnika treba tražiti što duže sanatorijsko liječenje t. j. što solidniju stabilizaciju njegova zdravlja, da radnik uzmogne poslije sanatorija izdržati sve te nevolje, koje ga čekaju.

Te produžene i uspješnije kure mogu se postići s istim novcem, koje uredi izdaju sada za sanatorije, — treba samo bolje organizirati izbor bolesnika za sanatorije. Novac, koji se sada troši za bolesnike, kojima nije potrebno sanatorijsko liječenje, i za one, kojima ni sanatorijsko liječenje više ne može ništa koristiti, treba upotrebiti za produženje liječenja onima, kod kojih je sanatorijsko liječenje i potrebno i korisno. — Istina je, i lako se kaže, da bi mi mogli odmah povratiti iz sanatorija sve one, za koje držimo, da u sanatorij ne spadaju. Praktični rezultat takvog postupka bio bi — uvijek više manje prazan sanatorij. Težište problema leži dakle kod okružnih ureda, a ne kod sanatorija.

Već smo rekli, da među bolesnicima naše statistike ima 2.3% netuberkuloznih oboljenja i cca 10% inaktivnih specifičnih oboljenja. Ako bi uzeli sasvim strogi kriterij, trebalo bi dobru polovinu iz rubri-

Digitized by Google

ke Tbc. fibrosa densa i Tbc. fibrosa diffusa takodjer ubrojiti ovamo, a isto tako i jedan dobar dio iz rubrike Tbc. fibrosa postpleuritica, i dobili bismo cifru od preko 20%, kojima nije bio potreban sanatorij. S druge strane imamo slučajeve iz rubrika Tbc. miliaris generalisata (5), pht. fibrocaseosa desperata (19), pht. caseosa pubertatis (30), pht. galoppans (7) i pneumonia caseosa (23) — ukupno 84 — koji najvećim dijelom nisu spadali u sanatorij, jer su u pravilu neizliječivi. Ako još dodamo sve bilateralne kavernozne iz rubrike pht. fibrocaseosa confirmata, koji u principu takodjer ne spadaju u radnički sanatorij, a kojih je bilo nekoliko desetaka (13 ih je vraćeno!) — dobićemo cifru od preko stotinu bolesnika koji nisu spadali u sanatorij, jer su bili preteški i neizliječivi.

Možemo dakle na temelju objektivne analize našega materijala reći, da trećina naših bolesnika nije bezuvjetno trebala sanatorij. Priznajemo, da je nekima od onih, koje smo svrstali u inaktivne, bio potreban oporavak, ali bi se ti morali liječiti u oporavilištu uz mnogo jeftiniju cijenu nego što se troši za sanatorij.

Od ostalih rubrika naše statistike upozorili bismo još na cifru od 211 liječenih kolapsoterapijom. Koje su metode pojedinačno ili u kombinaciji bile primjenjene, pokazuje slijedeća specifikacija:

Vrsta zahvata:	Broj bolesnika
Pneumothorax art. unilat. (kao samostalan zahvat)	124
„ „ „ + oleothorax irrit. s iste strane	4
„ „ „ + exairesis s iste strane	10
„ „ „ + alkohol. n. phren. s iste strane	5
„ „ „ + Jacobaeus s iste strane	14
„ „ „ + Jacobaeus + exair. n. phren. s iste strane	2
„ „ „ + gornja plastika s iste strane	2
„ „ „ + exair. n. phren. + gornja plastika s iste strane	1
„ „ „ + exair. n. phren. s protivne strane	2
„ „ „ + alkoholizacija s protivne strane	1
„ „ „ + Jacobaeus s iste + exair. n. phren. s protivne strane	1
„ „ „ + exair. n. phren. cum scalenotomia s protivne strane	1
Pneumothorax artef. bilateralis	11
„ „ „ + Jacobaeus	2
Seropneumothorax artef. (seroth. irrit.)	4
Exairesis n. phren. (kao samostalni zahvat)	19
Exairesis n. phren. + scalenotomia + plastika s iste strane	1
Exairesis n. phren. + scalenotomia s iste strane	1
Alkoholizacija n. phren. (kao samostalni zahvat)	2
Plastika gornja	2
Plastika gornja na jednoj str., apikalna na drugoj str.	1
Ukupno:	211

Sve su plastike izvršene na hirurškoj klinici u Zagrebu. Osjećam dužnost, da g. prof. Budisavljeviću, šefu te klinike, kao i njegovim suradnicima naročito g. docentu dru. Pejčiću i pristavu klinike dru. J. Komljenoviću i na ovom mjestu usrdno zahvalim na susretljivosti, koja se svakom prilikom iskazuje našem zavodu i našim bolesnicima. — Svi ostali zahvati izvršeni su u samom lječilištu. Koliki rad i brigu iziskuje toliki broj slučajeva liječenih kolapsom, razumjet će samo oni, koji se sami bave istim poslom.

Približnu sliku o sveukupnom radu tečajem godine pruža nam slijedeća

Statistika rada u 1934 godini.

Prvih pregleda	732
Ponovnih pregleda	3263
Rtg. prosvetljenja	4759
Rtg. snimaka	536
Pokušanih pneumotoraksa	53
Prvih pneumotoraksa	159 (9 obostranih)
Reinsuflacija	2130
Punjenja oleotoraksa	15

Digitized by Google

Punkcija torakalnih	35	pregledi mokraće	1273
Punkcija abdominalnih	3	„ punktata	98
Egzereza frenikusa	30	„ želučanog soka	87
Egzereza sa skalenotomijom	4	Sedimentacija eritrocita	1825
Alkoholizacija frenikusa	8	Lavacija pleure	5
Torakoskopija	1		
Torakoskopija i torakokaustika	18		
Pregledi grla	283		
„ sputuma	2058		

Da bi se vidjelo, kako se tečajem godina, specijalno obzirom na kolapsoterapiju, kretao i razvijao liječnički rad u zavodu, donosimo slijedeću tabelu:

Godina	Prvi pneumotorax	Reinsuflacije	Punjenje oleoth.	Jacobaeus	Exairesis	Scalenotom.	Pokušani pneumot.	Auroterapija	Specif. terapija	Rentgenski pregledi	Rentgenski snimci	Sediment po Westergreen.	Pregledi sputuma	Pregledi urina	Pregledi stom. soka	Pregledi punktata	Broj bolesnika
1927/8	67 1 bilat	892	—	—	—	—	9	—	205	3978	55	1805	1575	820	30	13	767
1929	77 6 bilat	1082	4	10	50	—	26	—	151	4012	77	1965	1783	856	54	16	788
1930	143 6 bilat	1480	7	3	45	1	51	19	213	5091	109	2185	1939	1025	38	25	943
1931	125 14 bilat	1638	10	4	62		35	83	301	4804	256	1884	1910	1283	67	48	892
1932	115 8 bilat	1428	19	3	61	1	41	98	258	4028	261	1698	1532	1035	58	63	812
1933	140 5 bilat	1982	20	16	35	2	41	93	159	4422	354	1801	1887	1156	73	78	685
1934	159 9 bilat	2130	15	19	39	4	53	56	129	4759	536	1825	2058	1273	87	98	765

Iz tabele se vidi, da se broj pneumotoraksa iz godine u godinu povećavao, naročito ako se uzme u obzir manji broj bolesnika posljednjih godina, i da se prema prvim dvjema izvještajnim godinama upravo podvostručio. Naprotiv je broj frenikoeksaireza u posljednje dvije godine znatno spao. I broj bilateralnih pneumotoraksa je spao. Te relacije su posljedica stečenih iskustava. Pneumotoraks je tečajem godina učvrstio svoje mjesto u kolapsoterapiji; uz ispravnu tehniku i ispravno liječenje komplikacija on je izgubio mnogo od prvotne ominoznosti, koja je postojala kod bolesnika i kod mnogih liječnika. Naprotiv se za frenikoeksairezu može reći, da je općenito popustilo prvotno oduševljenje za taj zahvat, — i da su indikacije svedene na pravu mjeru. Naučili smo, da kod izbora kolapsnih metoda treba voditi računa o budućnosti bolesnika. Tuberkuloza je dugotrajna bolest, i nakon višegodišnjeg mira rado recidivira. Smije se liječnik radi vrlo nesigurnog momentanog uspjeha, n. pr. obolenja u najgornjem dijelu pluća, da žrtvuje zdrave dijelove pluća, koji će bolesniku kasnije i te kako trebati? I priroda eliminira kod hroničnog tuberkulotičara prvenstveno gornje partije, dok baze ostaju obično usque ad finem onaj dio organa, koji održaje respiraciju. Očito je, da ne smiju ni liječnici raditi drugačije. Na temelju tih saznanja nastojimo danas, da se trajna imobilizicija prečage zamijeni, kadgod je moguće, privremenom (alkoholizacijom živca), a kod destruktivnih procesa u gornjim partijama pravi se sve više parcijalna gornja plastika.

I bilateralni pneumotoraks radimo manje. Ne možda zato što ta metoda ne bi valjala, već zato što smo stekli uvjerenje, da je gotovo nemoguće u našim prilikama provesti liječenje bilat. pn. konsekventno do kraja. Čak i s jednostranim pneumotoraksom ima mnogo poteškoća. Istina je, da je danas u tom po-

Digitized by Google

gledu daleko bolje nego pred par godina, ali su još uvijek česti slučajevi, da je radniku uz najbolju volju skoro nemoguće nastaviti pneumotoraks, kad ode iz sanatorija. Naročito je kritična situacija, kad je radnik iscrpio sve zakonske potpore. Česti su također slučajevi, da sve ide u redu, dok je pneumotoraks bez komplikacija, a kad se pojavi eksudat, poneki od liječnika dižu ruke od pneumotoraksa i od bolesnika, jer da više ne treba davati zrak. Nakon par nedjelja, ili mjeseci, kad se eksudat osuši, raširi se pluće i reaktivira se proces, — sav raniji trud je propao.

Broj rentgenskih snimaka takodjer je bio u stalnom porastu, dok nismo ove godine počeli sa principijelnim snimanjem svakog bolesnika. Naše ranije stanovište, da je plućna diagnostika nemoguća bez rentgena (koje smo zastupali već g. 1928 na konferenciji u Skoplju), promijenili smo u toliko, što danas još dodajemo: u svim nejasnim i sumnjivim slučajevima nemoguća je plućna diagnostika bez dobrog rentgenskog snimka.

Uslijed toga konstantnog povećanja posla (dakako da mnogo toga nije izraženo u gornjim tabelama) osjećala se već dugo potreba za povećanjem liječničkog kadra, koga čine primarius, sekundarius i dva pomoćna liječnika. Odobreno je namještenje još jednog pomoćnog liječnika. Pretsjedništvo Središnjeg ureda odobrilo je uređenje kompletnog bakteriološko-serološkog laboratorija u lječilištu Klenovnik; laboratorij već radi, vodi ga naš sekundarni liječnik g. dr. Weis.

Dužni smo još razjašnjenje obzirom na sasvim drugačiju klasifikaciju tuberkuloze u ovogodišnjem izvještaju. Dok smo u ranijim izvještajima dijelili inaktivna i aktivna oboljenja, te kod aktivnih razlikovali 4 stadija, već prema težini i opsegu bolesti (točnije principe te razdiobe iznijeli smo u već citiranom br. 5 »R. Z.« iz 1934), ovajput smo materijal obradili strogo klinički, prema diagnozama na našim bolesničkim listovima, a na bazi klasifikacije, koju je iznio prof. Radosavljević na prošlogodišnjem kongresu. Početkom ove godine je Inspektorat za tuberkulozu kod Ministarstva soc. politike i narodnog zdravlja bio pokrenuo pitanje tuberkuloze u statističke svrhe i mi smo tom prilikom zauzeli stanovište, da apsolutno treba zabaciti razdiobu po Turban-Gerhardtu, kao zastarjelu i nenaučnu, a prihvatiti, event. putem Jugosl. ftiziol. društva, jednu sličnu razdiobu kao što je naša ranija, ili se držati strogo kliničke klasifikacije.

Sanatorijska statistika (kod dispanzera je n. pr. već drugačije) ima samo onda rezona, ako pruža sasvim objektivan pregled bolesničkog materijala, na temelju kojeg se može prosuditi vrijednost rada dotičnog zavoda. Poteškoća je u tome, da jedna jedinstvena i obavezna klasifikacija tuberkuloze ne postoji ni na strani ni kod nas. Dok se francuska škola drži uglavnom klasifikacije po Bard-Piery, kod Nijemaca vlada u tom pogledu, osobito posljednjih godina, velika anarhija; svaki značajniji autor ima svoju vlastitu klasifikaciju. U novije doba prevladava nomenklatura, koju su uveli Redeker, Braeuning, Simon, Ulrici i ostali od grupe tzv. mladjih. Nastojanja Neumanna, da uvede modificiranu Bardovu nomenklaturu, nijesu uspjela. — Nema sumnje, da za lječilišta, bolnice i klinike, gdje se radi na čisto kliničkoj osnovi, odgovara najbolje strogo klinička klasifikacija, kako ju je dao prof. Radosavljević modifikacijom Bardove podjele. Da je i statistika na toj bazi moguća, dokazuje naša tabela (»medicinska statistika«, vidi str. 20—21). Upućenom pokazuje takva statistika mnogo više nego ijedna druga; neupućenom ne kazuje nijedna statistika ništa. Samo na bazi ovakve statistike moguće je dobiti apsolutno ispravnu i adekvatnu predodžbu o sastavu bolesničkog materijala dotične ustanove. Naprotiv daje klasifikacija po Turban-Gerhardtu, sa svoja 3 stadija, sasvim krivu sliku, o bolesničkom materijalu. U njoj n. pr. Tbc. fibrocaseosa incip. cavernosa (rana infraklavikularna kaverna) i teška ftiza s kavernom kao šaka, ili čak s obostranim multiplim kavernama — idu u istu rubriku t. j. pod III. stadij. U taj III. stadij trpa se dakle sve i sva. Slično je i sa I. stadijem, u kojeg se, iz nužde, trpaju i zdravi, koji su per nefas dospjeli u lječilište. Zato smo od početka izbjegavali upotrebu te klasifikacije.

Govorimo na ovom mjestu o toj stvari zato, jer držimo, da će i radničko osiguranje morati prije ili poslije usvojiti u statističke svrhe jednu jedinstvenu klasifikaciju i nomenklaturu. Držimo n. pr da bi se dobru i preglednu statistiku moglo sastaviti na bazi slijedeće podjele:

I. inaktivna zatvorena tbc.
II. aktivna zatvorena tbc.
III. aktivna otvorena tbc. — bez kaverne

Digitized by Google

Nalaz na plućima			Komplikacije																	
			SPECIFIČNE														NESPE-		
			Na pleuri			na drugim organima													
VRST OBOLENJA		broj slučajeva	eksudat	empijem	spontani pn	Larinks	Intestin	Žljezde	Kosti i zglob.	Koža	Bubreg	Meninge	Fistula ani	Otitis media	Testis	Lues	Diabetes	Vit.-cordis
Complex primar.	obsolet.	37						1										
	activus proliferat	8																
Tbc. pulm miliaris	discreta	7	1					1	1					1				
	generalisata	5					1					2						
Tbc. fibrosa	densa	32						1	1					1				
	diffusa c. emphysem	57			1		1	1	2		1				1	1		1
	cavitar	10										1						
Tbc. (Phth.) fibroul-cerosa	I. II.	55	4		1	3	2	1	3				4		1	1		2
	cachect. III.	8				1												
(Tbc.) Phthis. fibrocaseosa	com. incipiens	46									1							
	incip. sec. fibrosa	29																
	confirmata	238	18	1		7	5			1								1
	desperata	19	1			9	2										1	
	ext. postpleurit.	6																
	cavernosa stationar	12																
Phthis. caseosa	**gangliopulm.** (Phthis pubertatis)	30	2			1	2		1									
	galoppans (extensiva lobul.)	7																
	Pneumonia cas.	23	3	2	1	4	2											
	Pleuropneum. cas.	5																
Tbc. congestiva		2																
Tbc. cirrhotica c. emphysem.		16																
Tbc. fibrosa postpleurit. (fibrothorax unitat.)		28														1		
Tbc. abortiva		48																
Pleurit chron. adhaes.		20																
Nespecifična obolenja pluća	Bronchitis chron. diffusa	10																
	Bronchitis chron. c. bronchiect.	5																1
	Pneumonia chron.	1																
	Abscessus pulm.	1																
Ukupno:		765	29	3	3	25	15	5	8	1	2	3	4	2	2	3	1	5

Digitized by Google

CIFIČNE			Infekcioznost kod dolaska		Vraćeni (i nelečeni)	Lečeni kolapsom	Rezultat lečenja									Familiarna Opterećenost
							MEDICINSKI				EKONOMSKI			Po infekcioznosti		
Adnexitis	Carcinom	Echinococcus	sa pozitivnim ispljuvkom	sa kavernom			Poboljšani	Nepromenjeni	Pogoršani	Umrli	Sposobni (75%—100%)	Djelomično sposobni 50%-75%	Nesposobni (ispod 50%)	Postali negativni	Kaverna se zatvorila	
1	1				3		34				32	2				7
							8				8					2
							7				4	1	2			3
			1		3			1	1				2			1
	1				3		29				26	3				11
					2		54		1		41	12	2			20
			10	10	2	3	6	2				2	6	2	2	5
			40	28	4	14	42	4	3	2	10	20	19	19	6	16
			7	7	5			1	1	1			2			
			19	16	3	21	43				26	14	3	18	16	10
			1		1		28				25	3		1		7
1			195	178	13	129	191	29	4	1	37	84	103	70	52	54
			18	18	8	2	3	4	3	1			10	1	1	1
			3	3	1	1	4	1			1	2	2	1	1	1
			12	12	4	5	7	1			1	3	4	3	3	3
			25	24	5	18	16	4	5		2	9	14	8	7	9
			5	4	7											1
			21	20	1	12	11	5	5	1		3	18	4	4	7
			4	4		4	5				1	3	1	2	2	2
						1	2				1	1				1
		1	2	2	1		15				4	10	1			2
			2		1		27				25	2				7
					4		44				44					9
1					2		18				17	1				10
					2		8				7	1				1
							5				1	3	1			
					1											
						1		1					1			
3	2	1	365 — 46* 319	326 — 45* 281	76	211	607	53	23	6	313	179	191	129	94	180

*) nelečenih

Digitized by Google

IV. aktivna otvorena tbc. — s kavernom na jednoj strani
V. aktivna otvorena tbc. — s kavernom na obe strane.

(Izgledaće kome, da manjka rubrika za inaktivnu otvorenu tbc., medjutim svaku otvorenu tbc. treba smatrati aktivnom, makar ne bilo subjektivnih poteškoća, a to znači, da inaktivna otvorena tbc. ne postoji.) Ovakva podjela omogućila bi kratku i preglednu statistiku, iz koje bi se ipak dobivao dosta točan utisak o kvaliteti materijala u kliničkom i u bakteriološkom smislu. Simpatična strana ovakve klasifikacije bila bi i u tom, da se kod nje ne mora mnogo misliti. Jedino se može biti u dilemi, da li će se neki slučaj okategorisati kao aktivan ili inaktivan, a sve ostalo je upravo igrarija, pretpostavivši, da je sputum uredno pregledavan i da je rentgenski nalaz (kaverna!) stručan.

Konačno neka nam bude dozvoljeno, da se još sasvim ukratko osvrnemo na već načeto pitanje odabiranja bolesnika za lječilišta, koje nam je oduvijek bilo na srcu. U prvom redu želimo naglasiti, da postoje kod pojedinih ureda upravo nevjerojatne razlike u tom pogledu; ujedno rado priznajemo, da je kod nekoliko ureda organizacija rada — za naše prilike — vrlo dobra. Dalje konstatujemo, da je Središnji ured svojom okružnicom broj 36.432/1934. od 10. II. 1935. (vidi »R. Z.« br. 3 g. 1935.) dao apsolutno temeljite i u svakom pogledu dostatne direktive za liječenje i suzbijanje tuberkuloze u okviru našeg radničkog osiguranja. U ovogodišnjem izvještaju Središnjeg ureda o zdravstvenim prilikama u osiguranju (»R. Z.« br. 6 i 7 god. 1935.) ponovljene su i naglašene iste direktive. I naši najnoviji formulari liječničkog nalaza za upućivanje u lječilišta odgovaraju zaista svima zahtjevima savremene nauke, — nažalost većina tih zahtjeva ostaje često samo na papiru. Zato se bojimo, da će isto tako i mnoge lijepe sugestije citirane okružnice Središnjeg ureda ostati još dugo vremena samo na papiru. Provedba te okružnice ovisi ne samo o faktorima u osiguranju, koji bi svi i na svima linijama morali pokazati istu dobru volju, koju pokazuje citirana okružnica, već u mnogo većoj mjeri o faktorima izvan osiguranja, o našim općim ekonomskim i prosvjetnim prilikama. Te prilike su teške, mizerne, pogoduju razvitku tuberkuloze, — a nema ni najmanje izgleda, da će se tako brzo popraviti. Ipak radničko osiguranje, dosljedno svojem dosadašnjem pionirskom radu, mora učiniti sve što najviše može. Mi liječnici smo u prvom redu pozvani da pomognemo riječju i djelom.

Imamo, naime, utisak, da se neke stvari dadu popraviti vlastitim snagama unutar osiguranja. Ne možemo na pr. razumjeti, da u osiguranju ima dnevno nekoliko hiljada bolesnika na hranarini zbog tuberkuloze i da uz godišnji prirast od cca 15.000 novih obolenja na tuberkulozi — naša dva lječilišta ne mogu dobiti godišnje 1.500 bolesnika, koji bi zaista odgovarali postavljenim zahtjevima. Iz naših ranijih statistika (vidi R. Z. br. 5 iz 1934) vidi se, da je Klenovnik u prvih 6 godina svoga rada imao 810 slučajeva sa inaktivnim nalazom na plućima. S druge strane primljeno je u istom razdoblju 365 neizlječivih bolesnika u desperatnom stanju.

Da se vidi, kako ove na oko možda neznatne stvari stoje u vezi s drugim mnogo važnijim stvarima, koje zasjecaju u temelje samog osiguranja, i da se vidi, da nismo subjektivni, citirat ćemo neke odlomke iz članka dra. Merkulova (»R. Z.« br. 5 1935), koji obrađuje zapravo isto pitanje na temelju bolesničkog materijala lječilišta Brestovac. Strana 195, posljednji pasus glasi: »Tu treba još naglasiti, da se u skupini T. G. I., gdje ima bolesnika, kojima je bezuvjetno potreban sanatorij, nalazi i veliki postotak takovih, kod kojih bi sanatorijsko liječenje moglo biti zamijenjeno liječenjem u oporavilištu ili ambulantnim«. Str. 197 treći pasus: »Iz sve tri skupine (T. G. I., T. G. II. i T. G. III.) se približno podjednak broj pacijenata vraća na liječenje u sanatorij, iako bi bilo logično, da iz T. G. III. veći procenat ponovno dolazi nego iz T. G. I.« Dalje na istoj strani: »Iz ove tabele proizlazi, da je dužina primanja hranarine u svim skupinama uglavnom jednaka, dok bi se pretpostavilo, da bi bolesnici III. skupine svakako morali dobivati relativno duže vremena hranarinu nego oni iz drugih skupina. To se, kao i sve dosad navedeno, može protumačiti jedino tako, ako se uzme, da kod izvjesnog, dosta velikog broja bolesnika u liječenju uopće, a napose u podijeljivanju hranarine i sanatorijskog liječenja anamneza igra važniju ulogu nego objektivni status bolesnika.«

Mi ovim konstatacijama kolege Merkulova, koje su dobivene na temelju

Digitized by Google

objektivne analize jedne velike grupe od 1198 bolesnika lječilišta Brestovac, nećemo ništa dodavati niti oduzimati. One govore same za sebe. Iz ličnih saopćenja znademo, da su prilike u Kasindolu — mutatis mutandis — slične ovima na Brestovcu i na Klenovniku.

Smatramo, da je u interesu radnika i institucije, da se u sanatorij upućuju samo oni, kojima je potrebno liječenje u sanatoriju za tuberkulozu. Ostali potrebni oporavka treba da se oporavljaju u oporavilištima. Pitanju pravilnog izbora bolesnika za sanatorij za tuberkulozu treba posvetiti prvenstveno i najveću pažnju i taj posao najbolje organizirati te povjeriti samo stručnjacima (ftiziologu i rentgenologu). Na taj će način biti omogućeno da se i zakonske potpore (hranarina, ljekovi itd.) najpravilnije davaju onima, kojima su one zaista potrebne.

Što se tiče rentgenskih snimaka u svrhu diagnostike početne tuberkuloze, to naglašujemo obzirom na slijedeće naučno priznate činjenice:

1.) da svaki pregled pluća bez rentgena, kad se radi o sumnji na tuberkulozu, znači stručnu pogrešku (Kunstfehler, vitium artis),

2.) da je kod nejasnog odnosno suspektnog nalaza, ako prosijavanje zataji, preko potreban rentgenski snimak, i to na filmu, ne na papiru,

3.) ispravne i pouzdane rentgenske diagnoze može dati samo stručnjak rentgenolog ili ftiziolog.

Prema tome bi bilo korisno, ako bi se osiguranje čim manje služilo rentgenskim nalazima, koje davaju liječnici nespecijalisti u rentgenologiji.

Činjenica je, da velika većina tuberkuloznih u osiguranju uopće nikada ne dođe u ruke stručnjaku ftiziologu. — Očito je, dakle, da postoji disharmonija između onoga, što se faktično radi i između onoga, što bi se prema propisima i uputama Središnjeg ureda moralo raditi. Držimo, da se tu dade bar nešto popraviti.

Imamo dosta stručnjaka ftiziologa, treba ih zaposliti. Treba, da bude određeno i omogućeno dostatno radno vrijeme za vođenje i rad u ambulanti za tuberkulozu.

Uredski specijalisti za tuberkulozu morali bi raditi po principima savremenog dispanzera t. j. periodički pregledavati pojedine skupine radnika, da pravovremeno pronađu bolesne. U gradovima to nije teško organizirati. Uz kontrolu i upute uredskih specijalista u većim mjestima treba da rade po jedinstvenom planu i praktični liječnici u okolici. Ta kontrola sa strane specijaliste treba da bude stvarna, objektivna i dobronamjerna. Praktične liječnike može se samo ispravnim postupkom predobiti za iskrenu saradnju na tom polju, a takva je saradnja preko potrebna.

Zahtjev, da se svaki plućni slučaj pregleda rentgenom, naročito svaki početni i nejasni, a prema potrebi da se napravi i snimak, izgleda jako skup, u stvari je to najbrži i najjeftiniji način iznalaženja bolesnih. Omogućuje nam ranu diagnozu i uspješno liječenje bolesnih, a s druge strane eliminiranje svih koji se samo uobražavaju, da su bolesni ili samo simuliraju bolest. Jedan rentgenski snimak stoji danas na dobrom Agfa ili Ferrania filmu cca Din 27.—, dakle taman toliko koliko flašica sirupa. Treba postaviti devizu: manje sirupa — više rentgenskih snimaka!

Znamo, da će stanoviti »prijatelji« radništva odmah graknuti, da ove naše sugestije znače oduzeti radnicima, pa dati liječnicima. Niti najmanje. Radnicima bi ostale njihove hranarine kao i dosada, ostalo bi im još i više. Radi se dakle samo o tome, da potpore — u bilo kojoj formi — dobiju oni radnici, koji ih zaista trebaju i samo onda, kada ih zaista trebaju. To je najzad i svrha osiguranja, a bez sumnje i želja svih ispravnih radnika i svih iskrenih prijatelja osiguranja.

Držimo, da je bilo potrebno, da se reče ovo par riječi, ovako jasno i otvoreno. Mnogi, vrlo mnogi liječnici misle ovako i osjećaju potrebu, da se te stvari rasprave i poprave. Nama će biti drago, ako se povede diskusija o ovim pitanjima i uvjereni smo, da će ova diskusija donijeti dobre plodove za osiguranje i za bolesni radnički svijet, ako se bude vodila otvoreno i iskreno, kao što smo i mi otvoreno iznijeli opažanja i misli, koje nam već godinama leže na srcu.

Digitized by Google

STENOVEC FRANJO:

DELO STANICE ZA SOCIJALNO SKRB REKONVALESCENTNIH DELAVCEV V MARIBORU

Pred dvema letoma je bila v Mariboru, na inicijativo OUZD v Ljubljani, ustanovljena Stanica za socijalno skrb rekonvalescentnih delavcev, ki je pričela poslovati 1. aprila 1933 leta. Ustanovitev te dobrodelne in človekoljubne institucije, je zahtevala v času gospodarske krize razna dela in povzročila precej težkoč. Ekspozituri OUZD v Mariboru, se je navzlic temu posrečilo, da je potom dveh sestankov pridobila vplivne lokalne faktorje obstoječih javnih in socijalnih ustanov, delodajalskih in delojemalskih organizacij in raznih korporacij, ki so v pravi delavni skupnosti na sestanku dne 23. 9. 1932, izvolili pripravljalni odbor, ki je prevzel nalogo, da sestavi poslovnik odgovarjajoč mariborskim razmeram in potrebam in prouči način in vire dohodkov. Sprejet poslovnik predvideva, da bo stanica krila stroške svoje oskrbe s prostovoljnimi prispevki, ki jih plačujejo delodajalci od zaposlene osebe mesečno redno 1.— Din, zaposleni delavci pa po 50 para na mesec in to počenši od 1. aprila 1933 dalje. Stanico vodi poseben kuratorij, predviden v poslovniku, sestoječ iz zastopnikov delodajalske in delojemalske skupine, zastopanih v enakem številu iz industrijske, trgovske in obrtne stroke.

Delovanje kuratorija v minulem poslovnem obdobju, je razvidno iz tajniškega in blagajniškega poročila, ki je bilo podano na prvi seji drugega kuratorija dne 30. oktobra 1935 in se glasi:

»V pretekli poslovni dobi je imel kuratorij 11 sej, na katerih se razpravljalo o zdravstveno higijenski vzgoji, o zdravniški oskrbi in podelitvi podpor neozdravljenim bolnikom in rekonvalescentom, ki so pri uradu izčrpali vse zakonite dajatve, o popularizaciji stanice in o pridobivanju članov za institucije. V ta namen je bilo razposlanih 15 okrožnic, vsaka v nakladi po 150—250 izvodov, na vse mariborske industrijce, razne obrtnike in trgovce. Vseh dopisov je imela stanica v poslovni dobi 193 in je prošnje za podporo razposlala tudi javnopravnim ustanovam in sicer: Kraljevi banski upravi v Ljubljani, Delavski zbornici v Ljubljani, Borzi dela v Ljubljani, Pokojninskemu zavodu v Ljubljani, Borzi dela v Mariboru in Združenju gostilničarskih zadrug v Mariboru. Odzvala se samo Kraljeva banska uprava v Ljubljani, ki je nakazala Din 1.000.—, dočim sta Delavska zbornica v Ljubljani in Osrednja protituberkulozna liga v Ljubljani, nakazali vsaka po Din 2.000.— podpore, že pripravljalnemu odboru stanice. S tem in potom osebnih intervencij je uspelo, da je pristopilo k stanici 51 podjetij s svojimi nameščenci in delavci, ki podpirajo ustanovo s prostovoljnimi prispevki. Od teh je veliko industrijskih tovarn.

Stanici je bilo omogočeno, da je sprejela v svojo oskrbo prav vse bolnike in rekonvalescente, ki so v zavarovanju izčrpali pripadajoče zakonite dajatve in so bili take podpore potrebni. Tako je stanica oskrbovala 48 oseb in sicer 24 članov in 24 nečlanov, ki so bili v smislu sklepa kuratorija, istotako deležni podpor, vendar v manjših zneskih. Nakaznic za živila, kurivo, zdravila, obleko in stanarino je bilo izdanih 267 in se je s temi oskrbovalo 48 oseb, vsako povprečno 5½ meseca. Od 48 rekonvalescentov, ki jih je stanica prevzela v oskrbo, se še vedno oskrbuje 16 oseb, 7 jih je tekom podporne dobe umrlo, ostalih 25 je ozdravilo in so nastopili delo. Nekateri so po nasvetu stanice spremenili poklic in se preselili na deželo.

Posredovanje dela se vršilo preko Borze dela v Mariboru, v lastnem delokrogu, se je interveniralo osebno in pismeno v večih slučajih, toda z uspehom samo v treh primerih.

V boju proti jetiki, je sodelovala stanica z ekspozituro okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Mariboru, ki je pozivala vse tuberkulozne bolnike, bivše zavarovance in njihove svojce, k periodičnim zdravniškim preiskavam v Protituberkulozni dizpanzer.

V zaključni poslovni dobi, je bilo izkazanih 259 novih tbc obolenj. Od teh je bolevalo po dvakrat 39 oseb, po trikrat in večkrat pa 23. Glede napredovanja bolezni, se ugotovilo pri 87 bolnikih III. razvojni štadij, pri ostalih pa se giblje bolezen med I. in II. štadijem, umrlo jih

Digitized by Google

je 19. K ponovnemu zdravniškemu pregledu in periodičnim preiskavam v Protituberkulozni dizpanzer je bilo pozvanih 308 bivših tuberkuloznih bolnikov s svojci, odzvalo pa se jih je 139 in 75 družinskih članov. Stanovanjskih pregledov je bilo izvršenih 305 in so podali v pretežni večini obupno sliko socijalnih razmer našega delavca. Le v par primerih se potom intervencije pri občini dosegla zamenjava stanovanja, sicer pa se skušalo z nasveti vzgojno vplivati na zboljšanje stanovanjskih razmer v higijenskem smislu. Dalje se potom mariborske Protituberkulozne lige izposlovalo za najrevnejše člane s svojci, 30 nedeljskih obedov skozi zimsko dobo.

Nasveti za spremembo poklica in bivališča, so se vršili v sugestivnem smislu po zdravniku protituberkuloznega dizpanzerja in zdravnikih OUZD, zlasti pri bolnikih, ki imajo svojce ali dom na deželi. Na ta način so bili opozorjeni tuberkulozni rekonvalescenti, da bi bila zgubljena vsa zdravstvena pridobitev dolgotrajnega in dragega sanatorijskega lečenja, če se vrnejo v stare razmere, v prašne delavnice in nehigijenična stanovanja. Toliko o sodelovanju pri pobijanju jetike.

Premoženje stanice po stanju z dne 30. septembra 1935 je sledeče: celokupni dohodki prispevkov, podpor in obresti od tozadevnih vlog, so dosegli Din 114.564.79 izdatki na podporah pa Din 34.041.79. Čisto premoženje po stanju z dne 30. 9. 1935, znaša tedaj Din 80.523.—.

Manipulacija z gotovino odpade popolnoma, ker se celokupno denarno poslovanje vrši preko hranilnic potom kontokurenta, zato vrši blagajniške posle tajnik. Režijskih ali vzdrževalnih stroškov nima stanica, ker se celotno administrativno delo vrši brezplačno. Brezplačno stavi na razpolago ekspozitura ozir. OUZD v Ljubljani tudi pisarniške potrebščine, kakor papir, kuverte in dostavo poštnih pošiljk. Iz tega sledi, da se skrbstvene prispevke uporablja sto-procentno, samo v določene namene.

Iz tajniškega in blagajniškega poročila je posneti, da je zamisel našla razveseljiv odmev v skupini delojemalcev, kako tudi v skupini delodajalcev, ki so postavili stanici trdna tla v prid najbednejšim med bednimi.«

*

Iz poslovnika stanice, ki predvideva prostovoljne skrbstvene prispevke po delodajalcih in delojemalcih sledi, da se stanica v Mariboru, bistveno razlikuje od one v Zagrebu, ker se sama vzdržuje in oskrbuje svoje člane s podporami v naravi, v obliki izdaje nakaznic za živila, zdravila, kurivo, obleko in stanovanje. Ker skrbi poleg zdravstveno higijenske vzgoje, tudi za usodo bivših zavarovancev OUZD po 26. ozir. 52. tedenski bolezenski dobi, ima Stanica v Mariboru nekak karakter lokalnega prostovoljnega zavarovanja za onemoglost, v obliki samopomoči. Njena skrb seže torej na vse bolnike OUZD, ki so izčrpali zakonite dajatve in bivajo v področju mariborske ekspoziture in ne samo na bolnike, ki so oboleli na tuberkulozi in so se zdravili v sanatorijih in zdraviliščih.

Taki bolniki in rekonvalescenti preidejo avtomatično v oskrbo stanice in sicer na ta način, da obvesti ekspozitura OUZD o vsakem primeru kuratorij s prepisom odloka o izčrpanju zakonitih dajatev, ali z odpustnico iz zdravilišča. Na podlagi tega obvestila, se izvrši stanovanjski poset, sestavi stanovanjski list, ki je pravo zrcalo družinskih razmer in pokaže stanovanjske, finančne in eksistenčne prilike obiskane osebe in njenih svojcev, kar služi kuratoriju stanice za odmero višine podpore. Do podpore pa imajo pravico le svoječasni zavarovanci OUZD, ki so izrabili vse pripadajoče dajatve po ZZD, zato je dotok drugih nemogoč.

Potom stanice se torej skuša z nasveti v vzgojnem smislu preprečiti recidivna obolenja in doseči s sanatorijskim zdravljenjem trajnejše uspehe, rekonvelescentom pa po 26. odnosno 52. tedenskem bolevanju omogočiti nadaljni obstoj s podporami v naravi.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

PRANGIJAŠI, KOJI VRŠE PUCANJE PRANGIJOM ZA VRIJEME RAMAZANA NISU OBAVEZNI NA OSIGURANJE, AKO NISU STALNI NAMJEŠTENICI ONOGA, PO ČIJEM NALOGU VRŠE PUCANJE (DŽEMATSKIH MEDŽLISA).

(Rješenje Stola sedmorice RO 332/2 — 1934 od 26 X 1934.)

H. DŽ., zemljoradnik, vršio je za vrijeme Ramazana punjenje i paljenje prangija. Glavno zanimanje mu je bilo zemljoradnja.

Prilikom jednog takvog punjenja, opalila je prangija i Dž. povrijedila lijevu ruku, koju je prilikom pada još i prebio.

Nakon nesreće prijavio ga je džematski medžlis na osiguranje samo za tri dana, t. j. od početka Ramazana do dana nesreće. Nije ga prijavio za ranije godine, pošto je pomenuti već 6 godina vršio isti posao.

Uslijed spomenute nesreće ostale su posljedice, koje su u znatnoj mjeri umanjivale njegovu radnu sposobnost pa je Dž. zatražio rentu za taj nesretni slučaj.

Srèdišnji ured ZOR. odlukom svojom R 32.899—11.642/33 odbio je njegov zahtjev sa slijedećom motivacijom:

»Za obavezu osiguranja po § 3 ZOR-a mjerodavno je glavno zanimanje, koje radnik vrši, i iz kojega crpi po pretežnom delu sredstva za svoje uzdržavanje. Ako je radnik po svom glavnom zanimanju obavezan na osiguranje, postaje onda obavezan i za nuzgredno zanimanje. Unesrećeni je stalno bio zaposlen u poljoprivredi, koja je prema §-u 6 al. 1 ZOR-a izuzeta ispod obaveze osiguranja, te se prema tome ni njegovo zanimanje, kao prangijaš, koje se vrši kroz par dana u godini, a koje ne iziskuje ni celodnevno zaposlenje, već zaposlenje od par sati dnevno, ne može smatrati obaveznim na osiguranje. Obaveza osiguranja mogla bi se u nazočnom slučaju, na primjer, priznati kad bi unesrećeni kao općinski namještenik po nalogu općine vršio pucanje. Najbolji dokaz da je i sam poslodavac pucanje prangija smatrao nuzgrednim poslom, i prema tome neobaveznim na osiguranje, jest taj da je unesrećenog prijavio na osiguranje tek nakon što se desila nesreća i da ga u cijelih šest godina za pucanje prangijom nije prijavljivao uredu.

Kako Zakon o osiguranju radnika u §-u 84 daje pravo na naknadu štete, nastale povredom, samo osiguranom licu, to je valjalo otštetni zahtjev Dž. H., koji nije bio obavezan na osiguranje i prema tome ni osigurano lice, odbiti kao na Zakonu neosnovan.«

Protiv citirane odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika žalio se je Dž. Sudu radničkog osiguranja, koji je njegovu žalbu uvažio i presudio da je Središnji ured ZOR. dužan priznati žaliocu, da mu se nesreća dogodila za vrijeme njegova rada, t. j. da je žalioc bio tada u radnom odnosu, te mu priznati i isplatiti zakonsku rentu.

Razlozi:

»Dž. H. palio je prangije i tom prilikom 9. januara 1932 bio je ozleđen u lijevu ruku.

Središnji ured ZOR. nije mu priznao pravo na pomoć, jer da nije bio osigurani član.

Suzor tvrdi da je Dž. H., poljoprivredni radnik, koji je kao takav po Zakonu izuzet od osiguranja, a prangijaš je samo prigodno i kao takav nije obavezan na osiguranje, jer da prangijanje nije zanimanje.

Dž. H. se žali tvrdeći da se radi o posljedicama poslovne nezgode — i oslonom na propis §-a 3 ZOR-a ističe da mu pripada pravo na rentu.

Sud je razmotrio predmet i našao je da su zahtjev i žalba na Zakonu osnovani iz slijedećih razloga:

Dž. H. najmio se da vrši posao prangijanja za vrijeme Ramazana. Taj posao iziskuje tjelesnu, radnu snagu, a najmio se, jer prangija već više godina, što znači da zna prangijati, pa je za to i uzet u taj posao.

Pošto je Dž. taj posao vršio — naravno uz plaću — i pošto je u vršenju toga posla stradao, mora se po smislu §-a 3 ZOR-a smatrati osiguranim članom.

Stoga je suđeno kao gore.«

Na žalbu Okružnog ureda za osiguranje radnika protiv spomenute presude Suda radničkog osiguranja (OR 13 IV. 1934 od 15 V. 1934) donio je Stol sedmorice u Zagrebu kao Vrhovni sud radničkog osiguranja rješenje broj RO 332/2

Digitized by Google

1934 od 26 X 1934., kojim je žalbu Ouzora uvažio, napadnutu presudu poništio i prvostepenom sudu naredio da odredi novu raspravu i dalje po zakonu postupa.

Razlozi su ovi:

»Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane presude po §-u 170 t. 8 ZOR-a. Ova ništavost postoji.

Imade se riješiti pitanje da li je Dž. H. stajao u radnom odnosu sa Vakufom džematskog medžlisa time, što je za vrijeme Ramazana svaki dan imao ujutro i uvečer napuniti prangiju i ispaliti je, da muslimani znadu u jutro kad počinje post, a u večer kada prestaje, te je za taj posao dobijao 10 Dinara. Kod ovog paljenja prangija dogodila se nesreća.

Nepreporno je da je Dž. H. inače zemljoradnik, te mu je glavno zanimanje obrađivanje njegove zemlje, kako on to sam ističe u zapisniku o istrazi nesrećnog slučaja pod Tbr. 35. Po §-u 3 ZOR-a smatraju se obaveznim na osiguranje ona lica, koja daju stalno ili privremeno, a na osnovu ma kakvog radnog odnosa, svoju tjelesnu ili umnu snagu pod najam. Dž. H. nije davao niti stalno niti privremeno svoju tjelesnu ili umnu snagu u najam, jer je obrađivao svoje zemljište i bavio se svojim kućnim gospodarstvom kroz čitav dan, a paljenje prangija, kroz nekoliko časaka prije i poslije podne po njemu, mora se smatrati prigodnim i nestalnim poslom, koji ne osniva nikakav radni odnos, a bez poslovanja stalnog ili privremenog, nema radnog odnosa, a po tom ni obaveze na osiguranje. Ta je misao izražena i u §-u 6 br. 3 ZOR-a, po kojem nisu obavezna na osiguranje lica, koja su zaposlena prigodno i nestalno u poslovima kućanstva kao nadničari za obradivanje bašta, čišćenje stana, rezanje drva, pranje rublja itd.

Prvostepeni sud je, dakle, krivo tumačio propis §-a 3 ZOR-a, pa se njegova pobijana presuda imade, po §-u 170 st. 8 ZOR-a, smatrati ništavom, te ju je zbog toga valjalo, povodom žalbe žaliteljeve, poništiti i odrediti kao u dispozitivu ove vrhovne rješitbe.«

Na ponovnoj raspravi Sud radničkog osiguranja u cijelosti je usvojio razloge Vrhovnog suda i donio presudu, kojom Dž. odbija sa njegovim potraživanjem, a na žalbu Dž. Kasaciji, protiv ove druge presude prvostepenog Suda, Stol sedmorice rješenjem RO 504/35 od 25 X. 1935 odbio je njegovu žalbu.

V. K.

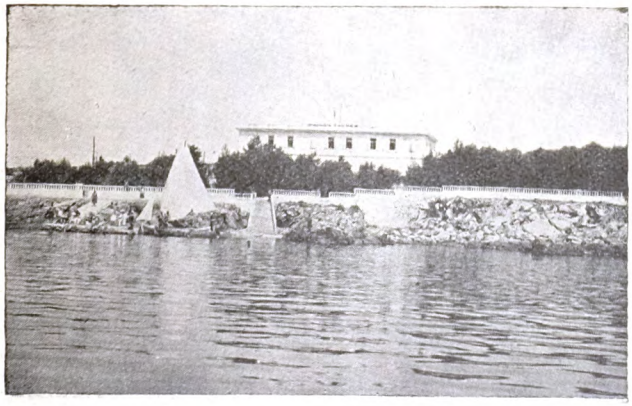

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

NOVA FORMA ORGANIZACIJE RADA NAŠIH OKRUŽNIH UREDA ZA ZAŠTITU HIGIJENE RADA.

Po odredbama XIV. poglavlja Zakona o osiguranju radnika imaju nosioci našeg radničkog osiguranja važnu zadaću da nadziraju higijenu rada u industriji i u obrtu. Ovo poglavlje daje uredima pravo da novčanim sankcijama, povišenjem prinosa prisile poslodavce da respektiraju odredbe vlasti koje su izdane zbog obrane zdravlja i života radnika.

Okružni ured u Skoplju uspio je da u saradnji sa nadležnim vlastima stvori novu organizaciju za ovaj rad ureda.

Po traženju ureda donelo je naime VI. odelenje Kralj. banske uprave rešenje, da naročita komisija jedan ili dva puta mesečno vrši pregled preduzeća, radionica, lokala itd. i to na temelju §-a 114 ZOR-a i §-a 30 Zakona o zaštiti radnika. U sastav ove komisije koju saziva šef lekar Okružnog ureda ulaze još lekar antituberkuloznog dispanzera, lekar Gradskog poglavarstva i pretstavnik Povereništva radničke komore.

Svoje obrazložene predloge dostavljaće ova komisija preko Okružnog ureda Kralj. banskoj upravi, odelenju za socijalnu politiku i narodno zdravlje.

Mislimo da bi trebali svi uredi da slede ovaj dobar i koristan primer.

Dr. H a h n.

Dr. Milovan Nešić: ŠUGA KAO AKTUELNA SOCIJALNA POJAVA

(Srpski arhiv za celokupno lekarstvo 1935 god. br. 9.)

Scabies je u Beogradu posljednjih godina uzeo velikog maha kao posljedica ekonomske krize, koju najviše osjećaju prosti najamni radnici. Oskudica u rublju i spavanje dviju i više osoba u jednom krevetu, koji se rijetko presvlači ima za posljedicu, da se scabies širi i u Beogradu a vjerojatno i van njega. Porast se vidi iz slijedeće statistike:

Kožno-veneričku ambulantu OUZOR-a posjetilo je:

1933 god. 2112 kožnih oboljenja, od toga 409 scabiesa, 19% svih kožnih oboljenja;

1934 god. 2496 kožnih oboljenja, od toga 600 scabiesa, 24% svih kožnih oboljenja;

od 1 januara do 1 juna 1935 god. 1115 kožnih oboljenja, od toga 385 scabiesa, 34% svih kožnih oboljenja.

U I. kožnom odjeljenju opće državne bolnice bilo je 1933 god. 20% od svih kožnih oboljenja, a 1935 god. 32% scabiesa.

Taj porast vidi se i na školskoj poliklinici i u venerićnom odjeljenju Beogradske općine.

Terapija. Univerzalno sredstvo je sumpor. (Wilkinson).

Dr. M. B. S c h.

Prof. M. Nešković: PRILOG PROUČAVANJU PROBLEMA PELAGRE. PELAGRA U JUŽNOJ SRBIJI, PELAGRA U POREČU

(Srpski arhiv za celokupno lekarstvo god. 1935 br. 5.)

Autor je konstatovao u Poreču u Južnoj Srbiji 92 slučaja pelagre, prilično velik broj, ako se ima u vidu, da je u raznim krajevima Jugoslavije od 1906 do 1933 god. konstatovano svega 273 slučaja pelagre. Od pelagre su bolovale osobe raznog doba starosti, najmlađi bolesnik imao je 3 godine, kod dojenčadi nije zabilježen nijedan slučaj oboljenja. U Poreču je pelagra endemična, narod ju zove »majasil«.

Gastrointestinalni simptomi postojali su u 71.7% slučajeva, neuro-psihički u 14.5% a kožni su simptomi uvijek bili prisutni, na temelju kojih je učinjena i dijagnoza. Sigurno postoji pelagra i bez kožnih simptoma: pellagra sine pellagra.

Ishrana je u Poreču kvalitativno defektna, glavna je hrana: kruh, so i paprika, nešto povrća, grah, krumpir, a kod imućnijih nešto mesa i jaja. Kruh je vrlo loš, a sastoji se od 50% kukuruznog brašna. Hrana se osim toga rijetko kuha tako, da narod živi od suhe i hladne hrane, koja sadržaje vrlo malo bjelančevine.

Medu pučanstvom nema mnogo zaraznih bolesti usprkos vrlo niskog higijenskog standarta, jer je Poreč izoliran od prometa. Dr. M. B. S c h.

Scholz: PROPISI O ISHRANI BOLESNIKA U DANSKIM BOLNICAMA SJUKHUS

(Zeitschrift für das g. Krankenhauswesen. 22 1935.)

Broj obroka je normalno 5. U centralnoj kuhinji velikih bolnica izdaje se obično samo ručak u gotovim porcijama.

Digitized by Google

Porcije drugih obroka deli personal u priručnoj kuhinji odelenja. Muškarcima treba davati prosečno 2600, ženskim bolesnicima 2100 kalorija. Tuberkulozni primaju k tome jedan dodatak od 1050 kalorija. Porcije treba deliti individualno, da se ne baci jelo i ne troši bez potrebe. Normalna hrana treba da se kolikogod je to moguće približuje domaćoj hrani. U Danskoj ima u domaćoj hrani kruha i brašna oko 34 do 42%, krumpira, povrća i voća 9—13%, mleka, jaja i sira 9—12%, mesa 8—14%, margarina, masti i maslaca 15—19%, šećera 11—15%, piva 0—2%. Propisu priložen je priručnik za pripredivanje raznih jela, »kuvar«.

Nastoji se individualizirati i omogućiti bolesniku barem skromni izbor jela. Postoji 5 dieta: 1.) normalna, 2.) normalna sa manjim izmenama, 3.) laka bolesnička hrana, 4.) strogo laka hrana, 5.) sve te forme bez mleka. Dr. H

Prof. Dr. J. Löwy (Prag): KRONIČKO TROVANJE SA TETRAKLOR UGLJIKOM

(Archiv für Gewerbepathologie und Gewerbehygiene 1935 6 Band.)

Dok je akutno otrovanje sa tetrakloruglјikom opisano i dobro poznato, to je kronično trovanje manje poznato. Brandt je mogao saopćiti o takovim kroničkim oštećenjima u jednoj radionici za popravak obuće, u kojoj se upotrebljavala kao ljepilo smjesa iz 80% tetrakloruglјika, 15% etilenklorida i 5% metilenklorida. On je opisao 20 slučajeva, kod kojih su se bolesnici tužili na umornost, vrtoglavicu, glavobolju, pečenje u očima, opće tegobe u želucu, podražaj na povraćanje, pomanjkanje apetita. Kod pretrage se našla osjetljivost jetara na pritisak, povećanje jetara, anomalije srca, gingivitis, limfocitoza.

Autor je pretražio 20 mehaničara u automatskoj telefonskoj centrali u Pragu, gdje se upotrebljava kao sretstvo za čišćenje mjesto benzina tetrakloruglјik. Dostatno zračenje velikog prostora ne može se provoditi radi osjetljivosti aparature. Sretstvo se čuva u zatvorenim posudama, drugi otrov nije dolazio u obzir. Od 20 ljudi je 18 njih pokazivalo znakove oboljenja. Oni su bili zaposleni iznad 7 godina, a radili su povremeno sa odnosnim sretstvom. Anamneza i objektivna pretraga dala je otprilike spomenutu sliku, koja je pokazivala na smetnje u funkciji jetara (Pokus sa izlučivanjem galaktoze). Simptomi su kod pojedinačnog slučaja nejasni. Opažanja kod serije slučajeva, gdje su radnici pretraženi, a radili su sa tetraklor-ugljikom, olakšala su tumačenja tih simptoma. Dr. P a l m o v i ć

Prof. I. Peissakowitsch i P. Kostenko (Harkov): PATOMORFOLOŠKE PROMJENE UNUTARNJIH ORGANA I ŽLIJEZDA SA NUTRAŠNJOM SEKRECIJOM KOD OTROVANJA DINITROFENOLOM

(Archiv für Gewerbepathologie und Gewerbehygiene 1935 6 Band)

Jedan od novih otrova u industriji je dinitrofenol. Opisani su u literaturi slučajevi akutnog i kroničnog otrovanja sa tom tvari. Dolazi u organizam udisanjem u formi prašine ili kroz kožu. Od interesa je, da je u posljednjim godinama dolazilo do smrtnih slučajeva, jer se to sretstvo po laicima upotrebljavalo kao lijek protiv debljanja (pretilosti, adipositas). Obdukcija je pokazala u tim slučajevima degenerativne i nekrotične promjene u parenhimu bubrega, jetara i ostalih organa, naročito srčanog mišića. Provedenim pokusima na životinjama došlo se do rezultata, da dinitrofenol uzrokuje smrt asfiksijom uz pojave rano razvite mrtvačke ukočenosti i hipertermije. Štitnjača i nadbubrežna žlijezda pokazuju u parenhimu promjene a u smislu oštećenja epitela folikula. Nije još sigurno, da li su ta oštećenja posljedica baš samog djelovanja dinitrofenola na parenhim žlijezde ili su rezultat jako povećanog metaboliema i relativne asfiksije. Dr. P a l m o v i ć.

Dr. Wedroff (Moskva): O EKCEMIMA KOD RADNIKA, KOJI RADE NA NIKLOVANJU

(Archiv für Gewerbepathologie und Gewerbehygiene 1935 6 Band.)

Autor opisuje u posljednje 4 godine 77 slučajeva kožnih oboljenja uzrokovanih djelovanjem nikla. Radnici su pripadali u 37 preduzeća sa ukupno 100 radnika, koji su radili na niklovanju. Obično su to bili pojedinačni slučajevi (1—2) oboljenja u pojedinom preduzeću kroz to vrijeme, a u dva preduzeća bilo je masovnih oboljenja, t. j. gotovo svi radnici te struke su oboljeli. Od tih 77 slučajeva samo je 6 njih za vrijeme liječenja bilo za rad sposobnih, a ostali su bili za rad nesposobni sa poprečnim trajanjem od 17 dana za jedno oboljenje. Većina bolesnika su bili mladi ljudi sa kratkim rokom zaposlenja od nekoliko mjeseci. Autor smatra

Digitized by Google

ova oboljenja kao senzibilizirajuće alergične eksanteme, koji se po drugim autorima označuju kao ekcemi, dermatitide i toksikodermije. Proces je lokalizovan na ruke i podlaktice, katkada još i lice i vrat, a rijetko i po ostalom tijelu. Pravljene su probe na istodobnu osjetljivost prema djelovanju nikla pomoću primjene 1%—8%-ne otopine niklovih soli na kožu u formi kapi na kožu trbuha ili slično. Kod pozitivne reakcije nastaju na mjestu probe lokalni ekcemi. Pozitivne reakcije kod što niže koncentracije otopine znače to veću osjetljivost prema niklu. Što se pokazuje veća osjetljivost prema niklu, to su oboljenja trajala duže, tvrdokornije i sklonija su recidivama. Kod recidivnih oboljenja pokazuju pokusi vrlo veliku osjetljivost prema niklu. Ova povećana osjetljivost prema niklu razvija se za vrijeme rada sa niklom. Kod prvih dermatitida usljed nikla ove su probe često još negativne, postaju pozitivne tokom i nakon oboljenja. Ta povećana osjetljivost razvija se dakle usljed dodira sa niklom i usljed oboljenja od nikla. Senzibilizacija organizma prema niklu kod rada sa njime je redovna pojava, redovna reakcija svakoga organizma, jednoga više, drugoga manje. Na druge tvari ovi bolesnici nisu bili osjetljivi, osim nekolicine na kobalt, jer su dotični radili osim sa niklom još i sa kobaltom. Kod bolesnika vrlo osjetljivih na nikl pričvrstili su im na pr. nikleni novac na kožu, pa se razvio tamo lokalni ekcem. Kod prestanka rada sa niklom ova preosjetljivost prema niklu polako opada. Za nastanak recidiva je potreban kompleks endogenih i eksogenih faktora (intenzivniji dodiri sa niklom, ozlede epidermisa i t. d.) Stečena dakle specifična preosjetljivost igra odlučanu ulogu u dinamici recidiva. To vrijedi za svakog, sad u većem sad u manjem stepenu.Senzibilizaciju organizma potpomažu ozlede epidermisa, ovlaženje kože što duže vrijeme, razne smetnje u organizmu, sistemu unutrašnje sekrecije. Način rada i uredaj radionice utječe također na nastajanje tih oboljenja. Terapija se sastojala u običnoj terapiji ekcema, katkada i rentgenska terapija je primjenjena.

Ovih oboljenja nije se opažalo kod galvanoplastike nego kod galvanostegije t. j. kod niklovanja drugih metala. Kod galvanoplastike ostavljaju radnici formu duže vrijeme u kupki i na taj način je dodir sa elektrolitom rijedak i slučajan. Kod galvanostegije bude predmet očišćen četkama, vapnom, alkalijama, kiselinama, špiritusom, benzinom. Radi se većinom rukama, koje budu na taj način dražene, učinjene bezmasnim, često ozleđene u epidermisu. Tamo gdje su ovi radovi mehanizirani, otpada ovaj važni faktor za olakšanje nastajanja oboljenja od nikla. Već i usljed samih tih pripremnih radova mogu nastati čirevi, ranice, dermatitide, ali rijetko ekcemi. Ta oboljenja brzo prestaju, obično bez gubitka radne sposobnosti, ne ostavljaju nikakvu preosjetljivost. Kod rada na bakrovanju, cinčanju, srebrenju se rijetko opažaju ekcemi, kod nikla često. Najvažnija je okolnost sam rad u kupki. Kupke sa malom koncentracijom nikla rijetko uzrokuju ekceme, sa većom koncentracijom često. Radnik stavlja predmet rukom u kupku i vadi ga opet iz kupke. To je najveća pogibao, što je veća temperatura kupke i napetost struje, to je morbiditet veći. Profilaksa je slijedeća: Spriječiti često ovlaženje ruke sa elektrolitom, stavljanje ruku u kupku treba ukinuti, a to se postizava mehanizacijom procesa poniklovanja. Tamo gdje toga nema mora se to raditi sa kliještama ili mrežama za dizanje predmeta iz kupke. Gumene rukavice nisu uvjek racionalne, mali predmeti se teško onda dignu, debele rukavice smanjuju osjet opipa, tanke se lako povrede. Debele rukavice do ramena su kod velikih predmeta dobre. Mora se spriječiti, da ruka bude ozleđena i bezmasna. Preporuča se promjena rada u istom preduzeću t. zv. suhi rad. Promjena zanimanja treba biti posljednja mjera. Ekcem govori više za promjenu zanimanja nego dermatitis, a pogotovo je dobro mijenjati zanimanje kod recidiva. Treba tražiti da stara preduzeća mehaniziraju po mogućnosti proces, a nova da budu kao takova uredena. Važna je za sprečavanje oboljenja i pouka radnika o načinu i uzroku nastanka ekcema.

Dr. Palmović

A. Corvin: UREDENJE POSTUPKA SA LJUDIMA KOJI DAJU SVOJU KRV ZA TRANSFUZIJU

(Wien, klin. Wochenschr. I. 266 Zeitschr. f. d. ges. Krankenhauswesen 18, 1935.)

Gradski fizikat u Beču izdao je propise o postupku sa ljudima koji daju svoju krv za transfuziju. Opažene su bile neurednosti pa i zloupotrebe, falsifikati lekarskih uverenja o serološkom pregle-

Digitized by Google

du krvi i t. d. Uredba razlikuje izmedu profesijonalaca i drugih ljudi koji davaju krv za transfuziju. O profesijonalcima vodi se kataster, oni dobivaju legitimaciju sa svim potrebnim podacima. Svaka tri meseca pregledavaju im krv po Wassermannu i po Meinickeu, obavezna je i treća reakcija. Beleži se i broj eritrocita. Neposredno prije transfuzije treba pregledati pluća, srce, kožu, sluzokožu usta, anus i genitale. Tri nedelje posle davanja krvi treba pregledati broj eritrocita i hemoglobin. Da se bolnice, lekari i bolesnici zaštite od naknadnih neopravdanih zahteva profesijonalaca obavezna je njihova izjava na legitimaciji, da dobrovoljno dadu svoju krv na vlastiti riziko.

Dr. H.

R. Chenevier: NOVA BOLNICA BEAUJON. (The Hospital No 31. 1935)

Kod Pariza izgrađena je nova bolnica, neboder, na mestu stare bolnice Beaujon u Clichy-u koja je sagrađena bila godine 1784. Bolnica ima 13 spratova, 177 m je duga, 11.50 m široka i 60 m visoka. Pred ovom glavnom zgradom bolnice izgrađena je jedna »upravna« zgrada, koja je u arhitektonskoj vezi sa bolničkom zgradom. Ova je zgrada 344 m duga, glavna fasada okrenuta je prema severu, ima dve ogromne kapije, ulaze u ogromnu halu, u dvoranu u kojoj ima mesta za 3000 posetioca. Bolnički deo zgrade ima 32 dvorane trećeg razreda sa po 14 kreveta i 6 dvorana sa po 6 kreveta, 263 sobe sa po jednim krevetom i 43 sobe za izolaciju bolesnika. Svako odelenje ima 20 kreveta. Odelenja leže sva jednako. Na 130 m dugom hodniku leže prema jugu bolesničke sobe, prema severu sobe za lečenje i nuzprostorije. Sestra koja je u službi sedi u staklenoj kabini dvorane tako da vidi sve bolesničke krevete.

Najveći nemir unašaju u bolnice ambulante za vanjske bolesnike. Ove ambulante i celi poliklinički promet smešteni su izvan opisane prave bolničke zgrade u spomenutoj upravnoj zgradi. Ima tu odelenja za sve grane moderne medicine, medu inima pet Röntgen odelenja. Vrlo dobro zamišljena novost je i to da je uredeno posebno odelenje za hitne slučajeve i posebno odelenje za sve hitne operacije koje se moraju izvršiti noću. Ova su odelenja smeštena u posebnoj zgradi, tako da se bolesnici i nameštenici velike bolnice ne uznemiruju noću primanjem hitnih slučajeva. I ovo odelenje ima sobe sa 14 kreveta. Bolesnici koji su došli noću mogu se tek prije podne idućeg dana uputiti na odelenja prave bolničke zgrade.

Bolnica ima sada 1000 kreveta, i dade se lako povećati.

Svakako je zanimljivo da je već i Evropa preuzela amerikanski tip bolnice nebodera, istina u ublaženoj i doteranijoj formi. (Zeitschrift f. d. ges. Krankenhauswesen, 28. 1935.) Dr. H.

Heinz Ludwig: OCJENIVANJE KOSTOLOMA POPREČNIH NASTAVAKA KRALJEŽAKA

(Monatsschrift für Unfallheilkunde 9/35)

Kostolomi poprečnih nastavaka kralježaka (proc. transversus) prolaze redovito bez većih smetnja i trajnih posljedica. Radna nesposobnost traje obično 3—4 tjedna. Subjektivne poteškoće sastoje obično u nekom bođenju i pritisku u lumbalnoj regiji. Nikada nije opažao težih posljedica u smislu funkcionalnih smetnja. Simptomi sa strane živčanih korjena dolaze rijetko. Neosigurani ne posvećuju obično tim povredama veće pažnje i diagnoza se često postavlja slučajno röntgenološki, a da pacijenti ni ne znaju za samu nezgodu, koja je dovela do kostoloma.

Autor zatim navada slučaj, gdje je kod jednog šumskog radnika prigodom obaranja stabla uz razne druge povrede po trupu i ekstremitetima, došlo i do serijske frakture poprečnog nastavka 2.—4. lumbal. kralješka.

Medutim time u vezi nisu postojale nikakve subjektivne tegobe kao ni kliničke pojave i kostolom je tek slučajno diagnosticiran röntgenološki.

Osiguranici u svojim tegobama redovito pretjeravaju i stoga autor drži da nije uputno u takovim slučajevima pacijentima uopće saopćavati diagnozu. Fizikalna terapija dovodi do brzog izliječenja, a rentu od cca 10% kroz najviše 6 mjeseci smatra dovoljnom.

Dr. Haramustek

Digitized by Google

B I L J E Š K E

PRVI POMOĆNIK GENERALNOG DIREKTORA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika videći preopterećenost funkcije generalnog direktora Središnjeg ureda izmenilo je još meseca maja prošle godine § 106 Statuta Središnjeg ureda i ustanovilo novu službu pomoćnika generalnog direktora. Pomoćnik zamenjuje generalnog direktora, kada je isti otsutan ili sprečen, u svim poslovima njegova delokruga, a pored toga imade i svoj vlastiti delokrug, u koji spadaju svi poslovi opšte unutarnje administracije Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa, staranje i nadzor nad radom i disciplinom, staranje za jednoobrazno i skladno vršenje Zakona u pogledu davanja potpora i ubiranja prinosa, te donašanje odluka po tim predmetima.

Po odobrenju ovog zaključka sa strane g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja izabralo je ravnateljstvo na osnovu raspisanog konkursa na svojoj decembarskoj sednici za pomoćnika generalnog direktora Središnjeg ureda g. Radovana Matjašiča dosadašnjeg direktora stručnog odelenja Središnjeg ureda.

G. Matjašič Radovan rođen je 10 aprila 1885. u Kranjskoj Gori, srez radovljički. Po svršetku gimnazije u Kranju i filozofskih studija na bečkom univerzitetu, gde je specijalno studirao matematičku struku, bavio se g. Matjašič poglavito matematikom osiguranja. Godine 1905. položio je teoretski državni ispit iz osiguranja, a godine 1911 autorizacioni ispit za tehničara osiguranja (aktuara).

G. Matjašič na tom polju matematike osiguranja jeste ne sumnjivo naš najpriznatiji stručnjak. Njegov savestan, tihi i marljivi rad u toj važnoj grani osiguranja, doprineo je tome da su g. Matjašiču u kratko vreme poveravane vrlo važne funkcije ne samo u njegovoj službi u radničkom osiguranju, nego i u važnim državnim poslovima. Udruženje aktuara Kraljevine Jugoslavije izabralo je g. Matjašiča svojim prvim pretsednikom.

Već pre rata bio je g. Matjašič angažovan od g. 1907—1918 u otseku za nadzor nad osiguravajućim društvima u bečkom Ministarstvu unutrašnjih poslova, gde se bavio i sa penzionim osiguranjem službenika. Na tom položaju ostao je sve do godine 1919 kada je prešao Narodnoj vladi u Ljubljani, povereništvu za socijalnu skrb kao šef otseka za socijalno osiguranje. U maju 1919 postavljen je u Ministarstvu socijalne politike u Beogradu za inspektora i šefa otseka za osiguranje u nesrećnim slučajevima. Godine 1920 preuzima vršenje dužnosti načelnika odelenja za socijalno osiguranje, a kasnije dobiva i samo načelničko mesto. G. Matjašič na tome mestu radio je mnogo oko donašanja današnjeg zakona o socijalnom osiguranju. Kao stručni referent Kraljevske vlade branio je u Narodnoj skupštini projekat današnjeg zakona, kada se radilo na njegovom uzakonjenju. Napustivši državnu službu po vlastitoj molbi prelazi g. Matjašič u službu radničkog osiguranja kao direktor stručnog odelenja. U tom svojstvu nastupio je službu 24 marta 1923. Preuzevši tu važnu funkciju u službi radničkog osiguranja g. Matjašič izvršio je u ovih dvanaest godina službovanja kod Središnjeg ureda veliki posao oko usavršenja Tablice opasnosti, organizirajući istovremeno postupak oko uvrštavanja poslova i određivanja prinosa za slučaj nesreće, usavršavajući nadzor nad preduzećima u pogledu tehničke zaštite i izvađanja modernih tehničkih zaštitnih naprava, vodeći uz to neprestanu brigu o usavršenju matematičke i statističke službe radničkog osiguranja. Unatoč velikog posla u samoj službi radničkog osiguranja surađivao je g. Matjašič u međuvremenu i kod izmene računskih osnovica Penzionog zavoda za nameštenike u Ljubljani i izrađivanja provedbenih naredaba k Zakonu o penzionom osiguranju nameštenika, te kod izrađivanja Pravilnika o bratimskim blagajnama, nadalje u Ministarstvu spoljnih poslova kod likvidacije Austro-ugarskih zavoda socijalnog osiguranja, kod sklapanja međunarodnih sporazuma o socijalnom osiguranju sa

Digitized by Google

Italijom, Nemačkom, Austrijom i Rumunjskom. U Ženevi sarađivao je kod stvaranja međunarodnih konvencija, napose o osiguranju radnika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Kao stručni ekspert radio je nadalje u reparacionoj komisiji kod određivanja našeg reparacijskog procenta, kod regulisanja naših ratnih i poratnih dugova sa Amerikom, Engleskom i Francuskom. Učestvovao je nadalje kod raznih međunarodnih pregovora, kao stručnjak naše države, tako kod rešavanja reparacijskog pitanja u Haagu, Parizu i Lausanni, te kod likvidacije agrarnih sporova sa Madžarskom.

Kao matematički stručnjak bio je pozivan g. Matjašič na rad i kod ostalih Ministarstava. Tako je radio kao matematički ekspert i u Ministarstvu finansija i u Ministarstvu saobraćaja; nadalje u komisiji za preispitivanje i za reviziju ugovora o gradnji željeznica.

Za svoj rad kako na opšte državnim poslovima, tako i na onima radničkog osiguranja, nagraden je ordenom Svetog Save III. stepena i ordenom Jugoslovenske Krune III. stepena.

G. Matjašič po svojim stručnim sposobnostima i po svojem zaista retko marljivom radu zaslužio je da zauzme ovako važnu funkciju u radničkom osiguranju, kao što je to služba pomoćnika generalnog direktora. Pridružujemo se iskrenoj čestitci prigodom ovog imenovanja sa željom da g. Matjašič produži još dugi niz godina u svome korisnom radu na polju radničkog osiguranja. B. H.

JUBILEJ DR. ŽELJKA HAHN-A

Direktor zdravstvenog odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika slavi ove godine dvostruki jubilej, koji je značajan i za njega samoga a još više za radničko osiguranje. Dana 19 januara navršio je 60-tu godinu života, a 1 aprila napuniće 35 godina svog rada u radničkom osiguranju, kojim je ne samo udario solidne temelje zdravstvenoj službi Središnjeg ureda kao njezin vrhovni šef, nego i ostavio dubok, trajan trag u našem radničkom osiguranju i u radničkom osiguranju susednih zemalja te postao poznat kao prvovrstan stručnjak priznatog autoriteta svima, koji se bave sa problemima zdravstvene službe i staranja za radničko zdravlje u svim evropskim zemljama.

Direktor Dr. Željko Hahn, poreklom iz Vukovara, svršio je gimnaziju u Novom Sadu a medicinske studije u Beču, gde je 1900 godine promovirao i hospitirao u Opštoj javnoj bolnici. Iz Beča prešao je u garnizonsku bolnicu u Budimpešti, te već 1 aprila 1901 postao u tom gradu lekar bolnice i rejonski lekar Opšte radničke blagajne. Kad se ugarsko radničko osiguranje reorganiziralo na modernijoj osnovi, povereno mu je 1 augusta 1906 godine mesto primarija odelenja bolnice i ambulante Okružne blagajne za osiguranje radnika. Četiri godine kasnije izabran je za glavnog lekara te blagajne, a posle daljne tri godine poverena mu je i uprava blagajničke bolnice, koja se pod njegovim vodstvom izgradila i moderno uredila. Za vreme rata u vojsci kao lekar; vraća se posle rata na raniju dužnost da se u najtežim prilikama brine o zdravlju radnika sve, dok je bila na tom mestu potrebna njegova saradnja.

Za to se već vreme njegova stručna sprema i njegovo duboko poznavanje svih pitanja radničke higijene i zdravstva kao i radničkog osiguranja pročula i van područja njegovog rada i direktor Hahn je bio već onda priznat u svetu kao jedan od prvih stručnjaka-lekara u radničkom osiguranju, čiji se je savet na međunarodnim sastancima slušao i čija su se dela i članci svuda uvažavali.

Kad je za područje Banata, Bačke i Baranje ustrojena Zemaljska blagajna za osiguranje radnika u Somboru, ona je bila sretna, da je mogla 1 januara 1921 godine angažovati Dr. Hahna kao svog lekara-referenta te na taj način poveriti zdravstvenu službu najkompetentnijem licu, koje je mogla želeti. U Somboru Dr. Hahn pored uredskog posla stekao je velik glas i veliko poverenje i kao praktični lekar, a mogao je svojim mnogogodišnjim is-

Digitized by Google

kustvom da daje korisne savete i kod donošenja našeg zakona o osiguranju radnika. Kad se stupanjem u život tog Zakona Zemaljska blagajna u Somboru spojila sa novoosnovanim Središnjim uredom za osiguranje radnika u Zagrebu kao njegova ispostava, ravnateljstvo tog ureda izabralo je u decembru 1922 godine Dr. Hahna za načelnika zdravstvenog otseka. Radi stambenih poteškoća u Zagrebu Dr. Hahn morao je u prvo vreme iz Sombora saradivati na organizaciji zdravstvene službe Središnjeg ureda te se mogao tek 1924 godine preseliti u Zagreb, napustivši svoju razvijenu privatnu praksu u Somboru, da se odaje potpuno brizi za interese radničkog zdravlja. Dana 13 maja 1927 godine izabran je za direktora novoustrojenog zdravstvenog odelenja Središnjeg ureda, na kome mestu još i danas radi i zbog kojega je početkom 1932 godine obustavio i vršenje privatne prakse.

Zamašaj i uspesi rada direktora Hahna u Središnjem uredu jedva se mogu dovoljno oceniti. Samo oni, koji su videli njegovu požrtvovnost i neumornost na tome radu i njegovu radnu sposobnost, mogu da dovoljno cene taj rad i mogu da shvate, da je sve, što se u toku 14 godina rada Središnjeg ureda stvorilo na polju podizanja zdravstvenih ustanova, velikim delom plod njegovog rada i da nosi skoro svaki detalj znakove njegove brige. Ako se sravni stanje lekarske službe u radničkom osiguranju pre stvaranja Središnjeg ureda i skromne ustanove, koje su tada radnicima stajale na raspoloženju sa današnjim stanjem, vidi se tek što je za to vreme direktor Hahn, koji je pored generalnog direktora g. Glasera bio glavni inicijator i izvršioc, sa srazmerno skromnim sretstvima stvorio, da bi naši radnici imali u svim slučajevima istu pa i bolju lekarsku negu, nego što ju može imati privatnik kod privatnog lekara. Malo ima radničkih osiguranja u svetu, koja su mogla kao naše sa prinosima pola milijona slabo plaćenih radnika da podignu dva moderna sanatorija za tuberkulozu sa 356 kreveta pored obdaništa sa 120 kreveta, tri banjska lečilišta sa 191 krevetom, 4 oporavilišta sa 380 kreveta, 12 malih bolnica sa 184 kreveta, 12 zavoda za fizikalnu terapiju i radničkih kupališta, četiri stanice za naknadno lečenje ozleđenih sa 74 kreveta, 130 ambulanata sa svim potrebnim uređajem, 3 sopstvene apoteke i dr. Sve te ustanove svedoci su ogromnih napora direktora Hahna, koji se morao brinuti da te ustanove odgovaraju svim potrebama moderne medicine a da budu ipak sagrađene sa što manjim troškom.

Njegovom saradnjom pre svega donešeni su pravilnici za lekare-činovnike i sklopljeni kolektivni ugovori sa lekarima i apotekarima i date detaljne upute za rad 1662 lekara, koliko ih ima danas radničko osiguranje. Velik broj tih lekara uveo je Dr. Hahn svojim redovnim predavanjima u zadatke socijalne medicine i pridobio ih za što veće požrtvovanje kod teškog zadatka i velike odgovornosti za uspešno postignuće ciljeva, koji imaju lekari u radničkom osiguranju. Po njegovim uputama, a u glavnim sanatorijima i pod njegovim direktnim nadzorom, uređena je njihova zdravstvena i administrativna služba.

Pored sveg posla na organizaciji zdravstvene službe direktor Hahn, svojim bogatim iskustvom, davao je stalno skupocene savete i u svim ostalim pitanjima radničkog osiguranja, a naročito se mnogo bavio oko ispravnog uređenja bolesničke i nezgodne statistike.

U isto vreme direktor Hahn vršio je i ogroman publicistički i propagandistički rad. Samo njegove rasprave u Radničkoj zaštiti čine zasebnu zbirku, koja obravnava sve najvažnije probleme radničkog osiguranja.

Njegov rad našao je puno priznanje ne samo u zemlji, koja ga je odlikovala ordenima Sv. Save i Jugoslovenske krune, nego i u inostranstvu, gde je 1932 godine izabran prvim potpretsednikom Međunarodne središnjice nosioca socijalnog osiguranja, a naročito i kod Međunarodnog biroa rada Društva naroda, koji ga poziva u svoje komitete i na savetovanja kadgod se radi o težim problemima zdravstvene službe radničkog osiguranja. Mnogobrojni međunarodni kongresi počastili su njegovu stručnost poveravanjem naročito istaknutih funkcija. Njegov rad je u najvećoj meri pripomogao dobrom glasu, koji uživa naše radničko osiguranje na strani.

Središnji ured biće sretan, ako će mu direktor Hahn još dugo moći pružiti svoju toliko dragocenu i korisnu radnu snagu i svoje čovekoljubno srce, koje bije samo za dobrobit našeg osiguranog radnika.

R. M.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICE SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU

Sniženje kamatne stope za potraživanje Središnje uprave za posredovanje rada od 5% na 4% godišnje počevši sa 1 januarom 1935 godine.
(Broj 54.649/1935 od 4 januara 1936)

Upravni odbor Središnjeg ureda u svojoj sednici od 14 decembra 1935 god. zaključio je, da se u vezi sniženja kamatne stope koju uživa ovaj Središnji ured od novčanih zavoda za svoje uloge, snizi takoder kamatna stopa od 5% na 4% godišnje počevši sa 1 januarom 1935 godine za potraživanja Središnje uprave za posredovanje rada u Beogradu. — Gornji zaključak prihvatilo je, pretsedništvo Središnje uprave za posredovanje rada, u sednici od 23 decembra 1935 godine br. 904 od 26 decembra 1935 godine.

Prednje se saopštava mesnim organima radi primene kod sastava završnih računa za poslovnu 1935 godinu, te da se ovime menja odredba iz okružnice br. 38.033/1927 (Radnička zaštita 1928 strana 63).

Troškovi uzdržavanja nekretnina
(Broj 42.485/1935 od 9 januara 1936)

Kako troškovi uzdržavanja nekretnina stalno prekoračuju iznos koji je u tu svrhu određen sa 0.5% njihove građevne glavnice, to je Upravni odbor ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika na svojoj sednici od 8 oktobra 1935 doneo sledeći zaključak:

1.) Na teret troškova uzdržavanja nekretnina imadu se u buduće priznavati samo popravci odnosno radovi koji su niže označeni.

2.) Svaki mesni organ može dati izvoditi radove i popravke koji terete račun uzdržavanja nekretnina, a bez posebnog odobrenja Središnjeg ureda samo u koliko po pojedinom popravku odnosno radu ne iziskuje veći utrošak od D 2.000. Za svaki popravak, koji bi predvidivo prekoračio taj iznos mora odnosni mesni organ ishoditi prethodno odobrenje Središnjeg ureda izim u slučajevima preke nužde kada bi odgoda popravka mogla prouzrokovati veću štetu. U takovim slučajevima imade odnosni mesni organ ishoditi naknadno odobrenje Središnjeg ureda.

3.) Svaki mesni organ dužan je na koncu svakog tromesečja dostavljati Središnjem uredu obračun utrošenih iznosa na teret računa uzdržavanja nekretnina i to uz priklop svih originalnih dokumenata i računa, označivši za svaki izdatak koji spada u smislu čl. 2. ovog zaključka pod odobrenje Središnjeg ureda datum i broj rešenja Središnjeg ureda kojim je odnosni popravak dotično rad odobren.

Radovi odnosno popravci koji terete račun uzdržavanja nekretnina jesu sledeći:

I. Popravak pokrova.

Izmena polupanih crepova i ploča umetnog i naravnog škriljevca, potpuno prelaganje pokrova, postavljanje crepova i žljebnjaka u malter.

II. Popravak terasa.

Pretresanje i izmena šljunčanog nasipa, odnosno izmena popucanih pokrovnih ploča, zalevanje sljubnica asfaltom, čišćenje od raslina, popravak i izmena izolacije t. j. lepenke, jute i asfaltnog odnosno bitumenoznog namaza.

III. Popravak limenih krovova.

Krpljenje, popravak i obnova delova ili celokupnog limenog pokrova krova, pokrovnih ploča, nadozida, atike itd. te popravak i obnova ličenja.

Digitized by Google

IV. Popravak oluka, uvala, obruba i snegobrana.

Čišćenje, krpljenje, popravak i obnova delova ili svih oluka, uvala, obruba i snegobrana te popravak i obnova ličenja.

V. Popravak drvene krovne konstrukcije.

Popravak, krpljenje i izmena delova i celokupne drvenarije krovnih konstrukcija sa oplatom.

VI. Popravak žbuke pročelja.

Krpljenje, popravak, otstranjenje stare i izvedba nove žbuke dela ili celog pročelja, popravak ili obnova slikanja pročelja. U opseg tih popravaka spadaju venci, šambrane, okviri, prozorske klupčice, sokli, podnožje itd.

VII. Popravak žbuke uopće.

Krpljenje i popravak žbuke na zidu u unutrašnjosti zgrade samo u koliko je oštećenje nastalo usled konstruktivnog ili izvedbenog defekta odnosno potrebom izvedbe ma kakovih popravaka ma koje vrste radova na zgradi, a koje terete račun uzdržavanja nekretnina, ili u koliko su defekti prouzrokovani višom silom, kao što su smrzavica, prolom oblaka, potres, požar, pucanje cevi vodovoda i kanalizacije i slično.

VIII. Popravak zida.

Krpljenje i popravak zida jedino u koliko je potrebito kao posledica oštećenja navedenih pod VII.

IX. Popravak dimnjaka.

Prelaganje dimnjaka, ponovno žbukanje odnosno izmazivanje režaka, nabava i postavljenja nasadaka, popravak odnosno izmena pokrovnih ploča te dimnjačkih vratašca. Ovamo ne spada čišćenje dimnjaka.

X. Popravak stolarije.

Popravak odnosno izmena delova vratiju, prozora i pregradnih stena u koliko je to potrebito usled prirodne dotrajalosti materijala. Ovamo ne spada nikakav popravak ugrađenih tezga — šaltera, ormara ili ostalog nameštaja.

XI. Popravak bravarije.

Izmena celokupnog okova i brava. Ovamo ne spada nikakav popravak okova ni brava kao ni nabavka novih ključeva.

XII. Popravak slikanja i ličenja.

Popravak odnosno obnova slikarije stubišta odnosno dela ili celokupne slikarije ostalih prostorija jednom u roku od 10 godina ili u koliko je to potrebito kao posledica oštećenja navedenih pod VII. Popravak i obnova ličenja sveukupne stolarije te svih bravarskih i limarskih radova u koliko ne spadaju u nameštaj. Za popravak i obnovu ličenja zidova vredi isto što i za slikanje.

XIII. Popravak podova.

Popravak i obnova svih vrsta tavanskih podova od naboja od ilovače ili cigle te popravak i obnova svih delova drvenih podova dakle i slepih te takvih od keramitnih pločica i raznovrsnog taraca izim podova od linoleuma, pluta ili gume.

XIV. Popravak pećiju.

Sve vrste popravka glinenih pećiju dakle izmazivanje i prelaganje istih. Ovamo ne spada izmena pojedinih delova kao što su vratašca ložišta itd. popravci željeznih pećiju te čišćenje pećiju u opće.

XV. Popravak vodovodnih instalacija i kanalizacija.

Krpljenje, izmena i obnova delova ili celokupne vodovodne mreže tople i hladne vode te kanalizacije, zatim izmena propusnih i izlevnih pipaca te vodokotlića. Ovamo ne spadaju nikakvi popravci ili brtvenje ma kakovih pipaca, izleva ili slično, otčeplivanje kanalizacije ma kakove vrste, te čišćenje pometinskih jama i odnosni izvoz fekalija.

Digitized by Google

XVI. Popravak instalacije centralnog grijanja, sanitarnog uređaja i uređaja praone.

Krpljenje, izmena i obnova delova ili celokupnog cevnog sistema protustrujnih aparata, bojlera, ekspanzijonih posuda i slično; izmena svih vrsti pipaca, ventila i zasuna te baterija za mešanje tople i hladne vode, popravak ili izmena izolacija; miniziranje te popravak ili obnova naliča svih delova te konačno svi popravci pumpa i motora — sve to u koliko defekti nisu posledica loše posluge ili nestručnog baratanja.

Ovamo ne spada nikakav popravak ni brtvenje pipaca, ventila, zasuna, baterija, brtvenje pumpa, protustrujnih aparata, bojlera, rezervoara ili slično; popravak ili izmena sanitarnih predmeta i uređaja praone, popravak, krpljenje ili izmena remenskog pogona, čišćenje protustrujnih aparata, bojlera, pumpa i cevovoda od blata ili kamena kotlovca.

XVII. Popravak kotlova.

Svi popravci koji su posledica konstruktivnog ili izvedbenog defekta odnosno defekata koji su nastali višom silom.

Ovamo ne spada popravak ili izmena pojedinih članaka kod levano-železnih člankastih kotlova, roštilja uopće, a kod kovano-železnih cevnih kotlova popravak, valcanje ili izmena cevi, popravak ma kakove vrste ili izmene ma koje vrste apreture, aparature ili uređaja kotla, te konačno čišćenje samih kotlova bilo od kamena kotlovca ili blata, bilo po dimnjačaru.

XVIII. Popravak električnog postrojenja jake i slabe struje.

Izmena žičanog voda u koliko je potrebito radi dotrajalosti izolacije. Ovamo ne spada nikakav popravak ili izmena rasklopaca, utikača, osigurača, rasvetnih tela, žarulja, popravak ili izmena delova ili celog dozivnog postrojenja, telefona te postrojenja električnih satova, brojila, te nikakav potrošak struje.

XIX. Popravak dizala.

Popravak i izmena delova ili celokupnog uredaja ručnih i električnih dizala samo u koliko su posledica defekta više sile kao groma, požara, potresa ili slično.

XX. Čišćenje krovova od snega te odvoz toga snega.

XXI. Premija za osiguranje zgrade od groma i požara.

Svi popravci ma kakove vrste koji su posledica ma kakovih preinaka, ili adaptacija ne mogu ići na teret računa uzdržavanja nekretnina, kao ni izdaci oko uzdržavanja reda i uređenja vrtova ili dvorišta.

Mesni organi dužni su počam od 1 januara 1936 držati se i tačno postupiti prema napred navedenom zaključku Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 8 oktobra 1935.

LIČNE VESTI

Izbor:

Zaključkom sednice ravnateljstva Suzor-a od 17. XII. 1935. izabran je za pomoćnika generalnog direktora položaja II. kategorije A Matjašič Radovan, direktor stručnog odelenja Suzor-a položaja A/II.

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 15. januara 1936. St. Br. 71550/35. primio je k znanju taj zaključak.

Unapređenja:

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 20 januara 1936 St. br. 71.551 primio je k znanju zaključak sednice ravnateljstva Središnjeg ureda od 17 decembra 1935 čl. 30 sed. zapisnika, kojim je odobren zaključak ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu od 8 februara

Digitized by Google

1935 točka 7 sed. zapisnika o unapređenju Petrović Ljubiše, ravnatelja beogradskog okružnog ureda iz položaja A/III u položaj A/II.

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 19 januara 1936 St. br. 71549 primio je k znanju zaključak sednice ravnateljstva Središnjeg ureda od 17 decembra 1935 čl. 29 sed. zapisnika, kojim je odobren zaključak ravnateljstva Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 24 januara 1935 točka 1 sed. zapisnika o unapređenju Dr. Mudrinića Ante, ravnatelja zagrebačkog okružnog ureda iz položaja A/III u položaj A/II.

Premeštanja:

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 19 januara 1936 St. br. 1019 primio je na znanje zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda od 17 decembra 1935 kojim je premešten po potrebi službe Petrović Ljubiša, ravnatelj okružnog ureda u Beogradu položaja A/II za direktora Središnjeg ureda istog položaja.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. decembra 1935 god. St. Br. 70653 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14 decembra 1935, kojim se premešta po potrebi službe Ivanković Alfred, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Dubrovniku u svojstvu činovnika C/IX.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30 decembra 1935 god. St. Br. 70654 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14 decembra 1935, kojim se premešta po molbi Rašeta N. Petar, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu činovnika C/VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30 decembra 1935 god. St. Br. 70652 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14 decembra 1935, kojim se premešta po molbi Lukež Elda, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Subotici u svojstvu činovnika C/IX.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30 decembra 1935 god. St. Br. 70656 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14 decembra 1935, kojim se premešta po molbi Maratović Franjo, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Dubrovniku u svojstvu činovnika B/VII.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30 decembra 1935 god. St. Br. 70657 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 14 decembra 1935, kojim se premešta po molbi Smiljanić Vladislav, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Novom Sadu u svojstvu činovnika C/IX.

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec oktobar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Octobre 1935

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banjaluka	1540	122	635	1472	2680	3587	1654	1245	946	652	347	710	15590	94	18·70
2	Beograd	8388	229	973	2755	4134	8460	4572	6669	6685	7324	4392	10501	65082	141	25·60
3	Dubrovnik	1344	45	232	456	732	2229	2068	1837	1496	1715	776	2797	15727	23	26·44
4	Karlovac	1123	38	229	480	936	2058	895	866	917	597	317	700	9156	—	21·21
5	Ljubljana	6248	138	1017	1521	2839	5389	5196	6629	6316	5632	3866	6295	51086	66	25·24
6	Niš	5311	166	1957	3407	3141	3718	1748	2279	1317	1053	398	1065	25560	62	16·75
7	Novi Sad	4890	73	634	1368	1871	3264	1581	1678	1642	1391	807	1976	21175	65	20·14
8	Osijek	5727	193	1186	1728	5709	6435	3976	3253	2420	2266	1745	3207	37845	13	20·70
9	Petrovgrad	4703	141	781	1469	2292	2070	1232	1031	1303	806	526	1038	17392	55	17·59
10	Sarajevo	2211	158	936	2060	2641	3867	3135	2198	2371	1790	967	2164	24498	117	21·90
11	Skoplje	5982	167	1331	2795	2246	3315	1705	1586	1435	1394	670	1368	23994	65	17·63
12	Sombor	2928	88	464	1191	1928	2154	1405	1120	1184	765	327	928	14482	2	18·81
13	Split	1150	68	265	634	191	1524	906	1973	1787	1481	934	2298	13711	11	26·81
14	Subotica	3507	184	634	1188	1586	1370	968	957	811	672	367	848	13092	6	17·68
15	Sušak	712	5	80	153	225	808	876	1080	963	963	705	2668	9238	1	30·72
16	Tuzla	1616	239	1012	1694	2582	1852	1195	869	1044	495	300	716	13614	12	18·09
17	Zagreb	5814	261	864	1711	2771	3972	3849	4919	5862	4633	3345	8773	46774	24	26·66
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	63194	2315	13230	26082	39004	56072	36961	40189	38499	33629	20789	48052	418016	757	22·51
18	„Merkur", Zagreb	55	1	9	43	50	176	214	117	406	1004	789	10241	13105	62	44·31
19	„Trgovsko", Ljubljana	585	—	11	33	56	124	148	119	194	274	214	2727	4485	28	37·24
20	„Omladina", Beograd	969	—	21	209	194	285	344	150	305	454	259	1166	4356	—	26·85
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1609	1	41	285	300	585	706	386	905	1732	1262	14134	21946	90	39·40
	Središnji ured Office central	64803	2316	13271	26367	39304	56657	37667	40575	39404	35361	22051	62186	439962	847	23.35
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	10·77	0·39	2·20	4·38	6·53	9·42	6·26	6·74	6·55	5·88	3·67	10·34	73·13		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	63944	2393	13180	27121	37953	56254	36766	40041	38943	35480	21509	62186	435780	826	23·38
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	57934	2347	12571	24228	35357	52011	33360	39053	37664	34597	21143	61919	412184	790	23·82

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec oktobar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Octobre 1935

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž.	f.
1	Banjaluka	121	6	496	411	71	135	45	102	79	26	13	21	1526	11	14·15
2	Beograd	1684	91	699	1422	7595	1822	1862	1945	1444	1260	566	712	21102	2	18·77
3	Dubrovnik	149	10	818	1073	189	249	213	191	109	66	17	96	3180	—	14·97
4	Karlovac	97	4	720	559	322	623	651	515	286	77	23	24	3901	—	17·24
5	Ljubljana	2468	126	5251	5057	2375	3322	3476	3360	2847	1613	971	610	31476	29	18·08
6	Niš	678	55	208	1250	591	658	391	576	149	60	14	32	4662	4	15·10
7	Novi Sad	741	116	701	2116	2209	794	386	387	202	170	52	139	8013	10	14·76
8	Osijek	1016	94	2671	1963	1820	1335	981	816	372	182	98	218	11566	10	15·01
9	Petrovgrad	1125	86	1799	1964	478	411	232	147	133	51	24	48	6497	7	12·02
10	Sarajevo	594	54	895	462	1562	535	361	473	406	167	61	147	5717	20	16·48
11	Skoplje	647	104	186	538	613	336	229	197	61	47	11	38	3007	7	13·93
12	Sombor	580	73	777	2686	1646	850	211	151	67	46	19	29	7135	3	13·10
13	Split	377	831	371	1973	404	310	171	87	57	61	49	65	4756		12·73
14	Subotica	1819	189	1016	1974	1614	397	196	110	88	57	17	47	7524	3	11·74
15	Sušak	104	3	639	98	689	138	159	381	246	50	29	61	2597	—	17·36
16	Tuzla	200	29	697	328	82	87	40	32	17	6	10	21	1549	—	11·75
17	Zagreb	1848	130	1970	4017	9284	2738	2294	2377	2019	1176	677	724	29254	11	17·66
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	14248	2001	19913	27891	31544	14740	11898	11847	8582	5115	2651	3032	153462	117	16·29
18	„Merkur", Zagreb	19	—	7	29	72	174	195	148	369	573	435	2543	4564	20	39·76
19	„Trgovsko", Ljubljana	457	1	18	107	105	238	216	130	289	334	251	923	3069	4	29·63
20	„Omladina", Beograd	25	—	—	17	18	46	70	21	66	81	51	170	565		32·09
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	501	1	25	153	195	458	481	299	724	988	737	3636	8198	24	35·46
	Središnji ured Office central	14749	2002	19938	28044	31739	15198	12379	12146	9306	6103	3388	6668	161660	141	17.27
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	2·45	0·33	3·32	4·66	5·28	2·52	2·06	2·02	1·55	1·01	0·56	1·11	26·87		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	14189	2062	19855	27897	30444	14719	11786	11811	9765	5834	3395	6803	158560	141	17·35
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	13195	2021	18882	26362	29498	14596	12016	11677	9148	5785	3402	6695	153277	120	17·48

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec oktobar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Octobre 1935

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre coruant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečn. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés, Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1661	128	1131	1883	2751	3722	1699	1347	1025	678	360	731	17116	105	18·29
2	Beograd	10072	320	1672	4177	11729	10282	6434	8614	8129	8584	4958	11213	86184	143	23·93
3	Dubrovnik	1493	55	1050	1529	921	2478	2281	2028	1605	1781	793	2893	18907	23	24·51
4	Karlovac	1220	42	949	1039	1258	2681	1546	1381	1203	674	340	724	13057	—	20·02
5	Ljubljana	8716	264	6268	6578	5214	8711	8672	9989	9163	7245	4837	6905	82562	95	22·51
6	Niš	5989	221	2165	4657	3732	4376	2139	2855	1466	1113	412	1097	30222	66	16·50
7	Novi Sad	5631	189	1335	3484	4080	4058	1967	2065	1844	1561	859	2115	29188	75	18·66
8	Osijek	6743	287	3857	3691	7529	7770	4957	4069	2792	2448	1843	3425	49411	23	19·37
9	Petrovgrad	5828	227	2579	3433	2770	2481	1464	1178	1436	857	550	1086	23889	62	16·07
10	Sarajevo	2805	212	1831	2522	4203	4402	3496	2671	2777	1957	1028	2311	30215	137	20·88
11	Skoplje	6629	271	1517	3333	2859	3651	1934	1783	1496	1441	681	1406	27001	72	17·21
12	Sombor	3508	161	1241	3877	3574	3004	1616	1271	1251	811	346	957	21617	5	16·93
13	Split	1527	899	636	2607	1095	1834	1077	2060	1844	1542	983	2363	18467	11	23·18
14	Subotica	5326	373	1650	3162	3200	1767	1164	1067	899	729	384	895	20616	9	15·51
15	Sušak	816	8	719	251	914	946	1035	1461	1209	1013	734	2729	11835	1	27·79
16	Tuzla	1816	268	1709	2022	2664	1939	1235	901	1061	501	310	737	15163	12	17·44
17	Zagreb	7662	391	2834	5728	12055	6710	6143	7296	7881	5809	4022	9497	76028	35	23·19
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	77442	4316	33143	53973	70548	70812	48859	52036	47081	38744	23440	51084	571478	874	20·84
18	„Merkur", Zagreb	74	1	16	72	122	350	409	265	775	1577	1224	12784	17669	82	43·13
19	„Trgovsko", Ljubljana	1042	1	29	140	161	362	364	249	483	608	465	3650	7554	32	34·17
20	„Omladina", Beograd	994	—	21	226	212	331	414	171	371	535	310	1336	4921	—	27·45
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	2110	2	66	438	495	1043	1187	685	1629	2720	1999	17770	30144	114	38·33
	Središnji ured Office central	79552	4318	33209	54411	71043	71855	50046	52721	48710	41464	25439	68854	601622	988	21.72
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	13·22	0·72	5·52	9·04	11·81	11·94	8·32	8·76	8·10	6·89	4·23	11·45	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	78133	4455	33035	55018	68397	70973	48562	51852	48708	41314	24904	68989	594340	967	21·77
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	71129	4368	31453	50590	64855	66607	45376	50730	46812	40382	24545	68614	565461	910	22·10

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika
Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	129	1376	126	33	232	407	10	413	42	31	14
		ž.	—	13	1	—	—	1	—	10	—	22	1
			129	1389	127	33	232	408	10	423	42	53	15
2	Beograd	m.	316	1993	1106	—	3138	9299	2271	431	1957	2197	294
		ž.	31	69	38	—	68	1212	43	102	96	2710	345
			347	2062	1144	—	3206	10511	2314	533	2053	4907	639
3	Dubrovnik	m.	55	1992	780	369	628	1442	309	108	94	19	—
		ž.	5	11	1		30	84	—	19	1	12	—
			60	2003	781	369	658	1526	309	127	95	31	—
4	Karlovac	m.	46	37	38	9	515	445	21	7	239	1553	3
		ž.	2	1	—	7	37	197	13	6	144	1734	—
			48	38	38	16	552	642	34	13	383	3287	3
5	Ljubljana	m.	412	498	716	19	3500	5224	328	1484	433	4460	1259
		ž.	123	64	16	1	669	1149	10	433	7	8757	550
			535	562	732	20	4169	6373	338	1917	440	13217	1809
6	Niš	m.	26	162	271	—	1024	2323	391	1068	172	2398	23
		ž.	—	—	11	11	49	31	7	225	2	1274	11
			26	162	282	11	1073	2354	398	1293	174	3672	34
7	Novi Sad	m.	190	391	329	15	1597	1685	414	203	232	1357	58
		ž.	13	16	3	—	220	182	1	107	23	1251	121
			203	407	332	15	1817	1867	415	310	255	2608	179
8	Osijek	m.	682	1003	283	—	1989	2112	410	446	287	1131	24
		ž.	57	29	15	—	172	44	26	232	8	1296	122
			739	1032	398	—	2161	2156	436	678	295	2427	146
9	Petrovgrad	m.	310	202	201	—	918	1311	14	27	166	203	4
		ž.	15	19	18	—	354	45	—	28	11	449	8
			325	221	219	—	1272	1356	14	55	177	652	12
10	Sarajevo	m.	36	267	334	169	749	2820	216	123	373	253	8
		ž.	2	4	6	2	16	59	—	38	2	1024	9
			38	271	340	171	765	2879	216	161	375	1277	17
11	Skoplje	m.	33	188	262	1	820	1243	106	177	151	441	32
		ž.	3	2	4	—	6	24	—	12	17	562	15
			36	190	266	1	826	1267	106	189	168	1003	47
12	Sombor	m.	92	251	182	1	218	798	40	84	225	2795	5
		ž.	4	19	2	—	20	47	1	38	2	2778	6
			96	270	184	1	238	845	41	122	227	5573	11
13	Split	m.	104	1512	499	18	3042	319	599	373	336	47	—
		ž.	5	15	30	3	161	5	2	21	6	169	5
			109	1527	529	21	3203	324	601	394	342	216	5
14	Subotica	m.	77	53	165	2	372	1110	8	219	273	435	21
		ž.	184	9	4	—	138	226	—	68	6	1133	79
			261	62	169	2	510	1336	8	287	279	1568	100

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu oktobru 1935 god.
d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Octobre 1935.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume / Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata / Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija / Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. / Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića / Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana / Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta / Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje / Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. / Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) / Construction des bâtiments	Grafička industrija / Industrie graphique	Higijena / Hygiène	Opštinski poslovi / Services communaux	Trgovina / Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. / Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno / Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga / Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
2	556	7905	137	421	136	240	262	343	407	41	192	907	683	275	120	150	15590
—	—	44	—	7	149	121	79	4	—	9	31	29	43	21	62	879	1526
2	**556**	**7949**	**137**	**428**	**285**	**361**	**341**	**347**	**407**	**50**	**223**	**936**	**726**	**296**	**182**	**1029**	**17116**
287	2837	1156	1653	5422	41	3174	3020	4169	4395	2075	1589	3163	5890	1545	1168	496	65082
46	308	11	60	625	12	1200	2522	49	140	974	621	249	639	393	589	7950	21102
333	**3145**	**1167**	**1713**	**6047**	**53**	**4374**	**5542**	**4218**	**4535**	**3049**	**2210**	**3412**	**6529**	**1938**	**1757**	**8446**	**86184**
5	269	609	262	632	338	694	240	2126	1664	90	330	1109	915	319	240	89	15727
—	—	2	11	28	358	489	139	6	13	23	44	33	106	42	76	1647	3180
5	**269**	**611**	**273**	**660**	**696**	**1183**	**379**	**2132**	**1677**	**113**	**374**	**1142**	**1021**	**361**	**316**	**1736**	**18907**
329	401	1599	206	375	5	90	201	508	455	23	170	1162	553	46	71	49	9156
65	49	73	19	4	5	157	78	1	1	7	55	23	21	15	31	1156	3901
394	**450**	**1672**	**225**	**379**	**10**	**247**	**279**	**509**	**456**	**30**	**225**	**1185**	**574**	**61**	**102**	**1205**	**13057**
1493	2440	6125	2928	3187	333	886	1442	2014	4793	742	1008	1774	2620	325	526	117	51086
321	446	275	309	734	632	2188	2891	27	41	470	793	186	1250	158	620	8356	31476
1814	**2886**	**6400**	**3237**	**3921**	**965**	**3074**	**4333**	**2041**	**4834**	**1212**	**1801**	**1960**	**3870**	**483**	**1146**	**8473**	**82562**
415	1965	348	818	2657	542	1159	1369	1328	2041	151	629	1277	2037	330	336	300	25560
36	11	—	8	209	417	251	574	—	5	10	99	26	148	20	96	1131	4662
451	**1976**	**348**	**826**	**2866**	**959**	**1410**	**1943**	**1328**	**2046**	**161**	**728**	**1303**	**2185**	**350**	**432**	**1431**	**30222**
15	831	551	1086	2223	77	456	1034	930	1275	287	834	1587	2107	644	524	243	21175
5	113	89	150	325	—	391	651	5	26	121	217	28	316	166	201	3272	8013
20	**944**	**640**	**1236**	**2548**	**77**	**847**	**1685**	**935**	**1301**	**408**	**1051**	**1615**	**2423**	**810**	**725**	**3515**	**29188**
320	2787	7586	1724	5254	13	555	1183	1259	1322	204	1079	2338	2762	188	504	400	37845
42	925	404	332	761	3	542	965	9	20	234	254	83	543	58	165	4225	11566
362	**3712**	**7990**	**2056**	**6015**	**16**	**1097**	**2148**	**1268**	**1342**	**438**	**1333**	**2421**	**3305**	**246**	**669**	**4625**	**49411**
79	755	92	779	3546	26	356	769	1109	486	97	973	1798	2172	291	496	212	17392
12	15	3	34	546	16	194	1020	11	28	49	121	151	334	50	228	2738	6497
91	**770**	**95**	**813**	**4092**	**42**	**550**	**1789**	**1120**	**514**	**146**	**1094**	**1949**	**2506**	**341**	**724**	**2950**	**23889**
37	608	8353	327	746	480	855	859	1363	1459	184	506	659	1401	690	482	141	24498
—	3	63	3	77	445	404	592	3	57	31	222	33	223	112	202	2085	5717
37	**611**	**8416**	**330**	**823**	**925**	**1259**	**1451**	**1366**	**1516**	**215**	**728**	**692**	**1624**	**802**	**684**	**2226**	**30215**
45	1277	543	635	1443	497	1135	1015	4954	1506	127	626	3646	1930	229	759	173	23994
2	4	6	1	28	82	436	388	9	9	16	99	80	55	21	130	996	3007
47	**1281**	**549**	**636**	**1471**	**579**	**1571**	**1403**	**4963**	**1515**	**143**	**725**	**3726**	**1985**	**250**	**889**	**1169**	**27001**
117	485	102	792	3897	23	186	514	462	496	106	566	592	1064	140	158	91	14482
11	54	3	57	621	13	104	284	4	29	32	67	27	160	21	72	2659	7135
128	**539**	**105**	**849**	**4518**	**36**	**290**	**798**	**466**	**525**	**138**	**633**	**619**	**1224**	**161**	**230**	**2750**	**21617**
4	313	6	302	869	77	431	102	1264	837	52	250	714	1223	159	179	80	13711
—	19	—	26	379	21	465	273	237	42	33	58	71	291	57	98	2264	4756
4	**332**	**6**	**328**	**1248**	**98**	**896**	**375**	**1501**	**879**	**85**	**308**	**785**	**1514**	**216**	**277**	**2344**	**18467**
14	623	48	742	1879	22	364	699	203	304	224	627	1819	2123	204	343	119	13092
—	60	2	203	245	36	171	840	—	3	138	129	136	880	38	170	2626	7524
14	**683**	**50**	**945**	**2124**	**58**	**535**	**1539**	**203**	**307**	**362**	**756**	**1955**	**3003**	**242**	**513**	**2745**	**20616**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	25	1633	895	286	82	240	123	19	131	7	313
		ž.	3	17	28	—	—	2	-	19	—	5	117
			28	1650	923	286	82	242	123	38	131	12	430
16	Tuzla	m.	29	466	400	24	316	258	6	1162	57	132	5
		ž.	5	1	5	—	—	1	—	35	—	151	—
			34	467	405	24	316	259	6	1197	57	283	5
17	Zagreb	m.	363	1045	1097	3	3720	2834	473	1418	1223	3989	190
		ž.	95	30	40	—	243	308	1	500	18	5045	375
			458	1075	1137	3	3963	3142	474	1918	1241	9034	565
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	m.	2925	13069	7684	949	22860	33870	5739	7762	6391	21448	2253
		ž.	547	319	222	24	2183	3617	104	1893	343	28372	1764
			3472	13388	7906	973	25043	37487	5843	9655	6734	49820	4017
18	„Merkur", Zagreb . . .	m.	20	150	285	6	128	251	30	453	254	659	63
		ž.	—	50	82	—	16	84	3	178	69	210	23
			20	200	367	6	144	335	33	631	323	869	86
19	„Trgovsko", Ljubljana . .	m.	10	3	45	—	38	127	5	132	59	338	54
		ž.	6	3	33	—	23	83	2	57	18	194	14
			16	6	78	—	61	210	7	189	77	532	68
20	„Omladina", Beograd . .	m.	3	19	46	1	—	11	16	25	2	17	1
		ž.	9	3	3	—	—	—	1	3	—	8	—
			12	22	49	1	—	11	17	28	2	25	1
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	33	172	376	7	166	389	51	610	315	1014	118
		ž.	15	56	118	—	39	167	6	238	87	412	37
			48	228	494	7	205	556	57	848	402	1426	155
	SREDIŠNJI URED . . Office central	m.	2958	13241	8060	956	23026	34259	5790	8372	6706	22462	2371
		ž.	562	375	340	24	2222	3784	110	2131	430	28784	1801
			3520	13616	8400	980	25248	38043	5900	10503	7136	51246	4172
	U % postocima . . . . En pour 100 de tous les membres	m.	0·49	2·20	1·34	0·16	3·83	5·69	0·96	1·39	1·12	3·73	0·39
		ž.	0·09	0·06	0·06	—	0·37	0·63	0·02	0·36	0·07	4·79	0·30
			0.58	2.26	1.40	0.16	4.20	6.37	0.98	1,75	1.19	8.52	0.69
	Broj čl. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2995	13231	8186	978	26164	32792	5973	8300	6628	21316	2369
		ž.	470	410	341	24	2825	3757	95	2084	432	27902	1733
			3465	13641	8527	1002	28989	36549	6068	10384	7060	49218	4102
	Broj članova u istom mesecu prošle godine . Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	3189	11817	8413	189	17883	29492	6083	8229	6500	20423	2554
		ž.	784	406	274	4	1911	3549	157	1966	370	27155	1849
			3973	12223	8687	193	19794	33041	6240	10195	6870	47578	4403

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abelage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des roules et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	133	1128	227	352	35	171	119	931	704	30	129	496	887	63	62	17	9238
—	3	121	—	49	441	282	118	—	—	26	67	26	155	9	41	1068	2597
—	**136**	**1249**	**227**	**401**	**476**	**453**	**237**	**931**	**704**	**56**	**196**	**522**	**1042**	**72**	**103**	**1085**	**11835**
6	362	6188	201	750	12	343	212	179	380	21	193	648	733	222	147	162	13614
1	1	14	6	70	—	194	129	1	—	6	52	29	38	9	27	774	1549
7	**363**	**6202**	**207**	**820**	**12**	**537**	**341**	**180**	**380**	**27**	**245**	**677**	**771**	**231**	**174**	**936**	**15163**
522	2180	1636	2027	3832	62	1160	1761	1198	3929	1024	1450	2346	5095	1082	722	393	46774
82	233	117	575	1012	212	1695	2344	4	108	452	1044	31	1848	273	476	12093	29254
604	**2413**	**1753**	**2602**	**4844**	**274**	**2855**	**4105**	**1202**	**4037**	**1476**	**2494**	**2377**	**6943**	**1355**	**1198**	**12486**	**76028**
3690	18822	43975	14846	37485	2719	12255	14801	24340	26453	5478	11151	26035	34195	6752	6837	3232	418016
623	2244	1227	1794	5720	2842	9284	13887	370	522	2631	3973	1241	7050	1463	3284	55919	153462
4313	**21066**	**45202**	**16640**	**43205**	**5561**	**21539**	**28688**	**24710**	**26975**	**8109**	**15124**	**27276**	**41245**	**8215**	**10121**	**59151**	**571478**
68	31	142	150	524	9	57	186	27	121	140	17	28	5126	3304	876	—	13105
22	27	18	37	134	3	36	82	2	28	55	15	3	1859	942	586	—	4564
90	**58**	**160**	**187**	**658**	**12**	**93**	**268**	**29**	**149**	**195**	**32**	**31**	**6985**	**4246**	**1462**	—	**17669**
35	38	39	14	87	4	10	31	2	70	71	18	55	2187	777	236	—	4485
20	27	7	23	88	3	11	50	1	22	46	29	16	1747	270	276	—	3069
55	**65**	**46**	**37**	**175**	**7**	**21**	**81**	**3**	**92**	**117**	**47**	**71**	**3934**	**1047**	**512**	—	**7554**
5	17	13	7	35	3	6	72	—	3	19	—	5	3367	497	166	—	4356
2	3	—	—	4	—	—	26	—	—	1	1	—	342	107	52	—	565
7	**20**	**13**	**7**	**39**	**3**	**6**	**98**	—	**3**	**20**	**1**	**5**	**3709**	**604**	**218**	—	**4921**
108	86	194	171	646	16	73	289	29	194	230	35	88	10680	4578	1278	—	21946
44	57	25	60	226	6	47	158	3	50	102	45	19	3948	1319	914	—	8198
152	**143**	**219**	**231**	**872**	**22**	**120**	**447**	**32**	**244**	**332**	**80**	**107**	**14628**	**5897**	**2192**	—	**30144**
3798	18908	44169	15017	38131	2735	12328	15090	24369	26647	5708	11186	26123	44875	11330	8115	3232	439962
667	2301	1252	1854	5946	2848	9331	14045	373	572	2733	4018	1260	10998	2782	4198	55919	161660
4465	**21209**	**45421**	**16871**	**44077**	**5583**	**21659**	**29135**	**24742**	**27219**	**8441**	**15204**	**27383**	**55873**	**14112**	**12313**	**59151**	**601622**
0·63	3·14	7·34	2·50	6·34	0.46	2·05	2·51	4·05	4·43	0·95	1·86	4·34	7.46	1·88	1·35	0·54	73·13
0·11	0·38	0·21	0·31	0.99	0·47	1·55	2·33	0·06	0·10	0·45	0·67	0.21	1·83	0·46	0·70	9·29	26·87
0.74	**3.52**	**7.55**	**2.81**	**7.33**	**0.93**	**3.60**	**4.84**	**4.11**	**4.53**	**1.40**	**2.53**	**4.55**	**9.29**	**2.34**	**2,05**	**9.83**	**100.—**
3656	18000	43930	14950	33197	2797	12736	13994	25047	28259	5683	11640	25303	44340	11813	8424	3069	435780
650	2157	1330	1765	4618	2878	10151	13100	251	606	2676	4359	1131	10904	2858	4177	54876	158560
4306	**20157**	**45260**	**16725**	**37815**	**5675**	**22887**	**27094**	**25298**	**28865**	**8359**	**15999**	**26434**	**55244**	**14671**	**12601**	**57945**	**594340**
3524	17739	40268	13964	36018	2978	10809	14091	27320	23309	5541	11118	23713	43776	11781	7978	3485	412184
623	2113	1083	1694	5501	2678	8220	13053	167	512	2504	3956	1082	10500	2718	3978	54470	153277
4147	**19852**	**41351**	**15658**	**41519**	**5656**	**19029**	**27144**	**27487**	**23821**	**8045**	**15074**	**24795**	**54276**	**14499**	**11956**	**57955**	**565461**

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 12 FEBRUARA 1936 BROJ 2

Ing. DOMAINKO DRAGUTIN:

O VENTILACIJI RADNIH PROSTORIJA

Ako želimo, da čovek pri radu, koji treba, da daje glavnu sadržinu života, bude što korisniji i ljudskom društvu i onome za koga radi i za samog sebe, moramo da mu dademo optimalne uslove za rad.

Uslovi za rad dele se obično u ekonomske, tehničke i socijalne. Još nedavno malo ih je bilo, koji su znali ili videli da u ovoj podeli postoji organska veza. Pa i danas u veku racionalizacije rada ima ih, koji zatvaraju oči pred tom vezom. Zaboravlja se često, da je racionalizacija rada sistemizacija i koordinacija iznašašća tehnike s maksimumom ekonomije i socijalnih interesa. I ako jedan od tih faktora pustimo s vida, prestaje da postoji racionalizacija, rad nema željenog efekta.

Od tri spomenuta faktora suviše često se zanemaruju oni uslovi rada, koji se obično nazivaju socijalnim uslovima. U stvari ti tzv. socijalni uslovi rada nisu toliko socijalni koliko su ekonomski i tehnički. Ako čoveku ne dajemo pri radu sve ono što mu je za rad potrebno, što mu rad olakšava, što normalni organizam traži, ne možemo očekivati, da će njegov rad imati efekta.

Najelementarniji je uslov za život, a naročito za koristan rad, udisavanje čistog i dobrog vazduha pri radu.

Kod govorimo u ovom prikazu o potrebi čistog i dobrog vazduha pri radu, mislimo u prvom redu na rad u zatvorenim prostorijama t. j. u radionicama.

Vazduh u radionicama brzo gubi na svojim dobrim kvalitetama ne samo u svom prirodnom sastavu (kisik, ugljična kiselina, dušik), nego i time, što obično dobiva za organizam škodljive primese (prašina, dim, plinovi, vodena para itd.). Čovek, koji obično čini oko 16 udisaja u minuti i kod toga troši oko 0,4 l vazduha, čini pri radu 3 puta više udisaja i prema tome troši 3 puta toliko zraka. Pri tome (u radu) izdiše čovek po Petenhoferu na sat oko 0,036 m^3 ugljične kiseline, a izlučuje 0,08 kg vode i 75 toplinskih jedinica. Ako nam je poznat broj ljudi u radionici i veličina radionice te znamo, da je dozvoljen sadržaj ugljične kiseline (CO_2) u vazduhu $1‰$, možemo prema spomenutim ciframa izračunati kakav vazduh nastaje ako se ne menja i koliko ga treba, da dobijemo čist i dobar vazduh. Razume se, da kod toga treba još posebno uzeti u račun prašinu, vlagu, dim i plinove, koji se razvijaju pri radu.

Nečist i rdav vazduh u radionicama donosi čitav niz šteta i gubitaka, koliko za preduzimača, toliko za radnika kao i za celokupno narodno gospodarstvo.

Pre svega u takovom vazduhu slabi i najzdraviji radnik. Efekat njegovog rada je svakog sata manji. O tome postoji danas čitava literatura i predaleko bi nas vodilo, da u ovom prikazu o tome opširnije govorimo. Tek treba da napomenemo, da su proučavanjem tog pitanja opažene velike, upravo bitne razlike u intenzitetu i efektu rada u radionicama sa dobrim i čistim vazduhom i u onima sa rdavim vazduhom. Ta je razlika naročito osetljiva u radionicama u kojima ima još i mnogo vodenih para (magla), prašine i plinova (jetkih, otrovnih i dr.). Daljnja posledica takove atmosfere je slabljenje organizma i konačno česta i opasna obolenja osobito disaćih organa. Statistika i iskustvo pokazali su, da su u takovim radionicama i nesrećni slučajevi češći (na pr. u radionicama sa maglom i plinovima) i teži.

Digitized by Google

Pored ovih gubitaka nastaju i veći pogonski gubici. Dim i prašina ulaze u transmisiona ležišta, remenje, zubčanike i mašine, od vodenih para kvare se i kidaju građevni delovi i električna instalacija, rđaju mašine, usporava se hod istih i sl., jetki plinovi nagrizaju železne i metalne predmete i instalacije, nastaju eksplozije itd.

Iz ovog dosadanjeg kratkog prikaza vidi se od kolike je ekonomske i socijalne važnosti, da vazduh u radionicama stalno bude što je najviše moguće čist i u svom prirodnom sastavu. To se postizava odgovarajućom izmenom vazduha, ili kako obično kažemo ventilacijom.

Ispravno provodjenje ventilacije toliko je složeno, da je za nju nastala posebna nauka i struka. Što više ventilacija danas spada u prvi red nauke o racionalizaciji rada.

I zato je posve razumljivo, da u naprednim zemljama posvećuje ventilaciji radnih prostorija veliku pažnju ne samo tehnika i privreda, nego i sama država putem zakona i specijalnih odredaba.

I u našoj državi postoje propisi o ventilaciji radnih prostorija.

Glava III. u §§ 19—33 Pravilnika o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama u preduzećima iz god. 1921. daje opće smernice, kako i gde se ima provoditi ventilacija. Osim toga postoje još i specijalni propisi za pojedine industrije (na pr. za drvnu industriju, za industriju i primenu olova, za mehaničke perionice rublja itd.)

Nažalost naši privrednici ne posvećuju dovoljno pažnje ventilaciji. Velikim delom, ako ventilacija postoji, učinjena je tek toliko da se bar nekako udovolji onim najopćenitijim propisima. Možda tek toliko, da se postavi po neki ventilator — koji stoji van upotrebe. A u isto vreme opažaju se u našoj mladoj industriji sve one štete i gubici, koji moraju nastati, kada še o tom važnom ekonomskom, tehničkom i socijalnom faktoru ne vodi računa.

Svrha je ovog prikaza, da u najkraćim potezima, a prema savremenoj literaturi i iskustvu prikaže način ventilacije i razne uređaje za istu, pridržavajući se kod toga propisa, koji kod nas postoje.

O ventilaciji radionica uopšte. Osnovno pravilo, da se radna prostorija može nazvati higijenskom jest, da bude dovoljno prostrana za broj uposlenih lica. Propisi §§ 1—11 Pravilnika traže pored drugog, da na svako lice u radioni otpada najmanje 10 m^3 zapremine i 2 m^2 površine poda. Ako se u radioni razvijaju škodljivi plinovi, isparenja i prašina, veličina radionice mora da bude veća. Visina radne prostorije treba, da je najmanje 3 m. Upotreba radionica pod zemljom i na tavanu u pravilu nije dozvoljena. U svakom slučaju zabranjena je upotreba lokala, koji su vlažni. Površina svih prozora treba da iznosi bar 1/10 poda. Atmosfera radionice mora da bude zaštićena od prašine i vazduha, koji dolazi iz kanala za nečistoću, sa djubrišta, iz nečistih bunara, zahoda i svih drugih izvora smrada ili zaraza.

Svaka radionica bez obzira na veličinu mora da bude snabdevena sretstvima za provetravanje. Propis §-a 19 Pravilnika povezuje sasvim ispravno ventilaciju sa temperaturom prostorija i odredjuje opšta pravila po kojima je bolje: da ima vazduh nešto nižu temperaturu od one koja je propisana (14—19° C), da je suvlji nego vlažniji i da je u pokretu nego u mirovanju. Stalan pridolazak i strujanje svežeg vazduha, dakle jednom rečju izmena vazduha treba da se reguliše tako, da se vazduh u prostoriji obnovi 6 puta na sat (§—20). Naredbodavac tražeći 6-kratnu obnovu vazduha dao je tek jednu opštu direktivu. Samo se po sebi razume da se ta cifra menja prema veličini prostorije, karakteru rada i broju ljudi u radioni. Od važnosti je, da zrak u radioni stalno ima onaj sastav i čistoću, koji je po iskustvu utvrdjen kao potreban. Isto je tako od važnosti, da prevelikom brzinom izmene zraka ne nastane promaja. Zato se traži, da brzina ulaženja svežeg vazduha ne predje 76 m/min. Samo strujanje u radionici neka ne prelazi brzinu od 12 m/min.

Od osobite je važnosti, da zrak koji se dovodi u radionicu bude čist. (§ 26.) U koliko se radionica nalazi u okolini, gde nema čistog i svežeg vazduha (bez prašine, smrada, plinova i sl.) vazduh će se dovoditi naročitim kanalima iz veće visine, odnosno upotrebiće se filtrovi. Dovođenje i odvodenje zraka može uslediti prirodnom ili veštačkom ventilacijom.

Prirodna ventilacija. Prirodna ventilacija se osniva na razlici temperature napolju i u radionici i izmenjuje vazduh u radionici bez posebnih mehaničkih naprava. Ovu vrst ventilacije treba upotrebiti gdegod je to moguće (§—21). Ona nastaje

Digitized by Google

sama po sebi u izvesnoj meri već u prostoriji, koja ima zatvorena vrata i prozore, a nema drugih posebnih otvora na taj način, što kroz fine pukotine prozorskih okvira, vratiju itd. ulazi vanjski zrak, a izlazi na pr. kroz vratašca peći ili vrata u drugu prostoriju ili napolje. Daljnje najobicnije provetravanje nastaje otvaranjem prozora i vratiju. Ovakova vrst primitivne ventilacije može da bude dovoljna samo u radionicama, koje su dovoljno prostrane, a zaposluju malen broj ljudi dok karakter posla ne izaziva potrebu drugih ventilacijskih mera. U najviše slučajeva potrebno je osigurati stalno strujanje veće količine zraka drugim načinom prirodne ventilacije. Tu pre svega dolaze u obzir prozori i to tako, da gornji deo prozora bude pokretan oko horizontalne osi. Pokretni deo prozora t. zv. prozorsko krilo mora biti tako udešeno, da se može odozdo bez teškoće u svako vreme zatvoriti ili otvoriti. Cesto puta se čini ventilacija kroz okruglu otvorinu u zidu, koja se zaklopcima može zatvarati. U većim radionicama, gde se razvija na pr. dim (kovačnica i sl.) vrši se ventilacija putem otvorine u stropu ili se strop uopće ne gradi, nego je neposredno nad radionicom krov, pa se u ovom udešava otvorina sa posebnim nadkrovom (Dachreiter). Da bi se povećala brzina struje, otvorine u stropu produžuju se u cevi ili tornjeve koji vode iznad krova. Kad se na jednom odredjenom radnom mestu razvija dim ili plinovi, onda se nad tim mestom postavlja krov (kapa) iz lima ili drva, koji ima otvorinu sa odvodnom cevi napolje. Ako su plinovi teži od vazduha (CO_2) napraviće se ventilacijski otvor u zidu najdonjeg dela radionice.

Veštačka ventilacija. (§—22) Veštačka ventilacija razlikuje se od prirodne u tome, što ne vrši svoju funkciju slučajno nego potpuno nezavisno od vremena i vanjskog tlaka, a to se postizava naročitim u pravilu mehaničkim napravama (ventilatorima). Ovu vrst ventilacije možemo podeliti u 3 grupe:

a) Isisavanje (aspiracija, Sauglüftung) § 22 Pr. Vazduh ulazi izvana u radionicu naravnim putem (kroz otvorine u prozoru, u zidu, u krovu i sl.), a pokvareni vazduh odvodi se veštačkim putem (mehanički, ventilatorom). Aspiracijom nastaje u prostoriji manji tlak od onoga napolju. (Vidi skicu br. 1). Stvar je računa, iskustva i karaktera rada, kada se ima upotrebiti ovakova vrst ventilacije.

Ako su prostorije dugačke, traže propisi, da se ventilatori postave u dnu jedne od dužih strana, dok će se u vrhu prozora suprotne strane dozvoliti ulaz svežem vazduhu. Ti otvori treba da su na vi-

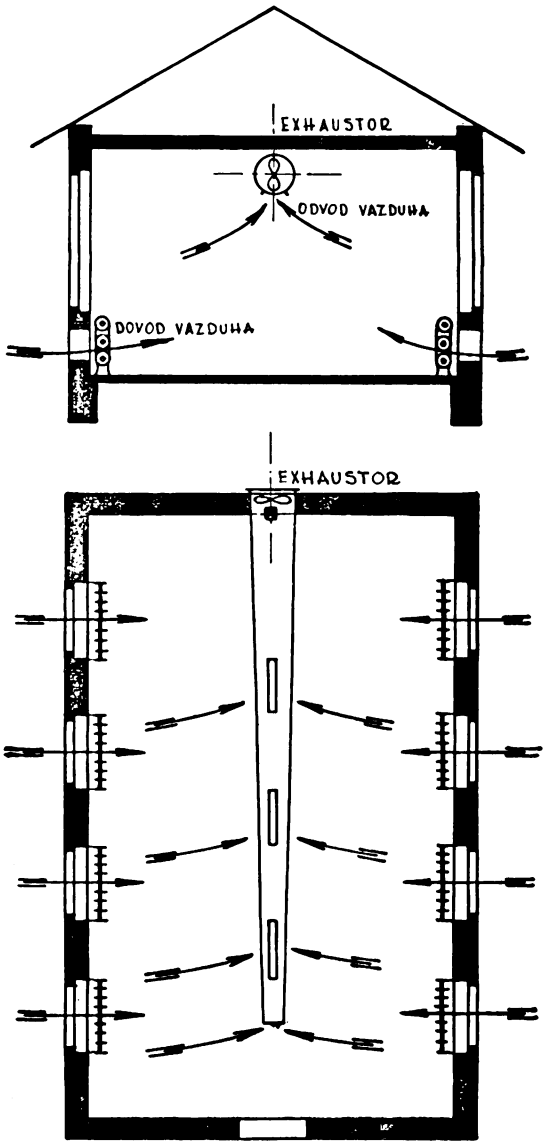

Skica br. 1

sini ca. 2,50 m, a ventilatore treba postaviti što niže. Ako se ukaže potreba provetravanja gornjeg dela prostorije, postavljaju se ventilatori u sredini tog dela, dok će otvori za dovođenje svežeg vazduha biti sa strane u donjem delu. U slučaju, da se i otvorine za dovođenje vazduha moraju postaviti u gornjem delu, isisavaće ventilatori vazduh iz radionica putem cevi, čiji se otvor nalazi blizu poda (bar 0,3 m iznad poda), a presek cevi biće najmanje 2 puta veći od površine ventilatora.

Digitized by Google

Sam ventilator, kad nije u vezi s odvodnim cilindrom, nego je postavljen na pr. u zidu mora da bude s vanjske strane zaštićen od uticaja vatre (§ 23). Posebni štit, koji se u tu svrhu postavlja, treba da ima udaljenost od zida u kom je ventilator u dužini prečnika ventilatora. Da bi ventilator vršio svoju funkciju u punoj meri, treba zatvoriti sve otvore, koji vode napolje, a nalaze se u blizini ventilatora.

Postavljanje ventilatora, kako smo već ranije spomenuli. stvar je stručne spreme i iskustva. Nestručno postavljeni ventilatori nemaju svrhe i u tome se mnogo greši. Isto tako se često primećuju ventilatori, koji radi prevelike brzine, prouzrokuju promaju. Zato traži § 25 da svaki ventilator mora da nosi oznaku brzine, kojom normalno radi.

Ventilacija aspiracijom vrlo je rasprostranjena i upotrebljava se u najviše slučajeva. Ona je komplikovanija, kad se radi o uklanjanju prašine i nezdravih plinova. U svim radionicama, gde se razvija prašina ili nezdravi plinovi traži propis § 32 da se isti odvode odmah izvan lokala isisavanjem.

Glavni je princip isisavanja u tom slučaju, da se prašina i plinovi isisavaju neposredno sa mesta na kojem nastaju. Prema tome je iz osnova pogrešno, da se na pr. u radionici, gde se kod raznih mašina ili peći ili raznih naprava razvijaju prašina ili plinovi, postavi ventilator naprosto u zidu, a bez odvodnih cevi. Takovo provetravanje nikako ne služi, upravo je šteta pogonskih troškova za ventilator. Što više, na taj način širi se prašina ili plin u celoj radionici i u ona mesta radionice, gde po prirodi posla ne nastaje. Kod takovih radova, a ti su na pr. kod tocila (brusovi), strugova (za metal ili drvo), mlinova, raznih peći, ognjišta, eksplozivnih motora, sitnjenja, rešetanja, mešanja, svarivanja itd. treba upotrebiti sistem cevi ili kanalizacije za provetravanje. Od svakog ovakovog mesta vode cevi do jedne veće zajedničke, a u ovoj na odredenom i podesnom mestu nalazi se ventilator, koji siše i odvodi prašinu ili plin van radionice na posebno mesto (Vidi skicu br. 2).

Rad sa otrovnim materijalom (sitnjenje, mešanje, rešetanje) kod kojeg se razvija prašina, ima se uvek vršiti mehaničkim putem i u zatvorenim sudovima. Ovamo spadaju u prvom redu olovo i olovni spojevi za koje postoji posebni pravilnik, koji strogo tretira pitanje ventilacije u §§ 135—148 Pr. o industriji i primeni olova.

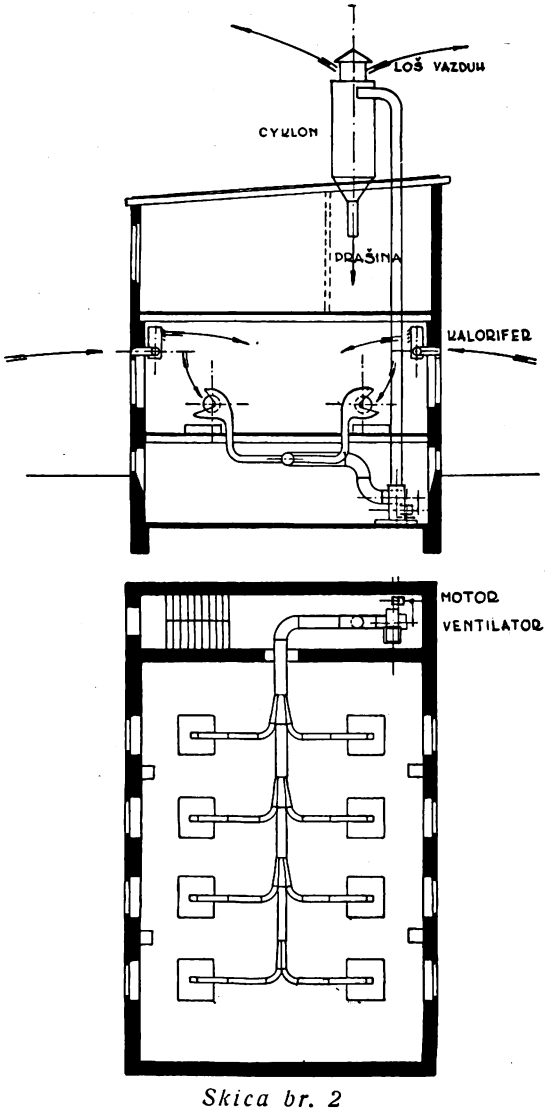

Skica br. 2

Isisavanje prašine ima često veliku praktičnu i ekonomsku vrednost. Materijal, koji bi se bez isisavanja raspršio i propao, sakuplja se isisavanjem na jednom mestu i privodi svojoj svrsi (brašno, cement). Poznata nam je jedna tvornica cementa u našoj državi, koja je više objekata za radnike (kupatilo, čitaonica, stanarinske kuće) izgradila samo iz cementa sakupljenog isisavanjem prašine u nekoliko godina.

Još veću praktičnu vrednost ima isisavanje kod preduzeća za obradu drveta. Otpaci i piljevina isisavaju se kod svake pojedine mašine i odvode putem cevi do ciklona, a odavle sipaju neposredno u ložišta za kotlove, Pravilnik za industriju drva iz god. 1924 traži u poslednjem član-

Digitized by Google

ku, da svako novo preduzeće (osim izuzetaka) u kom se upotrebljuju strojevi za obradu drveta, mora biti snabdeveno uređajem za sisanje i otklanjanje strugotine, prašine i otpadaka. Slično je i kod kudeljara, u kojima se razvijaju velike količine škodljive prašine, a uz to ima i otpadaka vrlo podesnih za loženje kotlova.

b) Ventilacija ubrizgavanjem (pulsija), § 28 Pr. Vazduh se dovodi izvana veštačkim putem, a odvodi se naravnim putem (kroz prozor, vrata, otvorine u zidu, krovu itd.). Pulsijom nastaje u prostoriji veći tlak od normalnog. Otpor ventilacije je u tom slučaju znatno veći od otpora kod aspiracije. Stoga traži propis, da se pri pulsiji upotrebljava tip centrifugalnog ventilatora niskog pritiska i s oklopom (Vidi skicu br. 3).

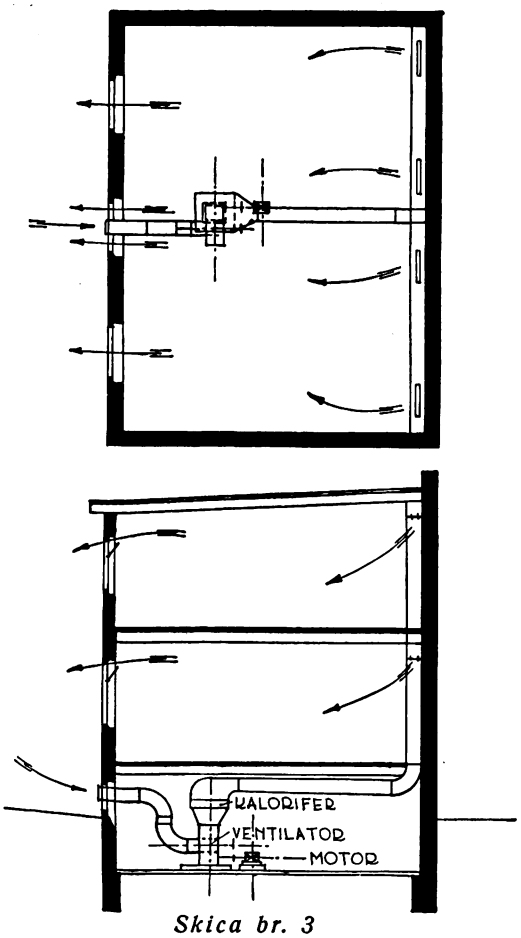

Skica br. 3

Ventilacija pulsijom primenjuje se pre svega u radionicama, gde na pojedinim radnim mestima ili u celoj radionici vladaju visoke temperature. Ovamo spadaju radovi kod duvanja stakla, kod levanja ili valjanja gvožđa, kod peći za karbid i ferosilicij i sl.

U pećima za talenje staklene mase vlada temperatura preko 1000°C. Peći su obično okrugle sa otvorinama kroz koje radnici umaču duvaljke i onda iz mase, preostale na duvaljci, duvaju staklene forme. Sama peć daje kroz otvorinu veliku vrućinu, a osim toga ugrejava atmosferu staklena masa na duvaljkama, tako da su radnici sve vreme rada u vrlo vrućoj atmosferi. Usled jakog znojenja, oni su prisiljeni, da od vremena na vreme gase žeđ i da se rashlađuju na promaji sa svim rđavim posledicama. Zato je potrebno, a to traži i propis, da se u staklarama provodi ventilacija pulsijom. Vazduh se dovodi ventilatorom iz vana kroz jednu (glavnu) cev, a potom iz ove vode odvojci na pojedina radna mesta.

Kod električnih peći za proizvodnju karbida i ferosilicija nastaje temperatura oko 3000°C i ukoliko punjenje peći nije mehanizovano, moraju radnici lopatama da bacaju sirovine u otvorenu peć. Vrućina je kod tog rada upravo nesnosna i radnici bez ubrizgavanja vazduha veoma trpe. Usled visoke temperature treba naročito obratiti pažnju, koji materijal će se upotrebiti za kanalizacione ventilacijske cevi.

Pulsija će se nadalje upotrebiti uopšte u radionicama, koje su vrlo prostrane (po propisu za radionice veće od 1.000 m² poda) i tu će se dovoditi svež vazduh do pojedinih radnih mesta kanalizacionim ventilacijskim cevima.

Propisi traže, da se ubrizgavanje vazduha provede u radionicama, gde se stvara naročito nečista atmosfera te tu navode hemijsku industriju. Taj zahtev nije potpuno jasan, jer u takovim radionicama zavisi od karaktera rada, plinova i drugih okolnosti, koje čine atmosferu nečistom, koja će se vrst ventilacije upotrebiti.

Za dovođenje vazduha na određena mesta upotrebljavaju se kanali (cevi) od lima, kružnog preseka. Da ubrizgani vazduh ne bi dizao prašinu s poda, ventilacijske cevi nesmiju biti bliže podu od 1,5 m. Presek glavnog voda biće veći od zbira preseka svih sporednih ventilacijskih (dovodnih) cevi. Radi što manjeg otpora pri dovođenju vazduha zavojni uglovi cevi nesmiju biti oštriji od 30°.

c) Isisavanje kombinovano sa ubrizgavanjem (Saug- und Drucklüftung). Kod ove vrste ventilacije dovodi se sveži zrak veštačkim putem (ventilatorom) u radionicu, a odvodi se isto tako veštačkim putem pokvareni zrak. U

Digitized by Google

atmosferi radionice nastaje na ovaj način izvesna neutralna zona, kod koje prelazi veći pritisak zraka u manji pritisak. Za upotrebu kombinovane ventilacije nema posebnog pravila, nego treba svaki konkretni slučaj stručno preispitati. Propis § 31 traži ovakovu ventilaciju za radne prostorije kod kojih se na ventilaciju mora obratiti naročita pažnja s obzirom na prirodu atmosfere i temperature, koje vladaju u njima.

Dobar primer za upotrebu kombinovane ventilacije imamo u prostorijama, gde se razvija vodena para (magla). Propis § 33 traži da se u takovim prostorijama stvaranje magle spreči u koliko je to moguće. Vodene pare o kojima je ovde reč nastaju kuhanjem u otvorenim sudovima. One su naročito neprijatne zimi i to kad radionica nije dovoljno izolovana od pristupa vanjskog hladnog zraka. Na gradnju radionice, u kojoj će se po karakteru rada razvijati vodene pare, treba obratiti naročitu pažnju. Međutim tu se obično mnogo greši, a na račun toga nastaju posle krupne pogonske štete. Obično se za ovakove prostorije podižu vrlo visoke i široke radionice bez stropa, direktno pokrivene krovom, sa krovnom ventilacijom (Dachreiter) i eventualno sve u drvenoj konstrukciji. U najpovoljnijem slučaju postavlja se nad pojedinim sudom limena široka odvodna cev (kapa), koja bi imala da odvodi paru kroz krov napolje. Osim toga nalaze se često i ventilatori u zidu, još i bez odvodne cevi. Ovakova vrst gradnje kao i ventilacije ne samo što ne poboljšava stanje, nego svakako i pogoršava.

Pri određivanju veličine, a naročito visine ovakovih radionica potreban je veliki oprez. Karakter posla traži, da objekt ne bude iz drva nego zidan i to svakako sa stropom. Svrha je toga, da se postigne zimi što bolja izolacija od vanjskog hladnog zraka. Ventilacija tih radionica osniva se na ovom principu: s jedne se strane veštačkim putem dovodi iz vana čist ali i suv i ugrijan zrak, koji cirkulira po radionici, a s druge strane odvodi se i opet veštačkim putem pokvareni i vlagom zasićeni zrak. Sprečavanjem razvijanja magle samo običnom ventilacijom (izmenom vazduha) ili s nedovoljnim grijanjem uvedenog zraka neće se postići svrhe kao što se vidi na ovom primeru: ako se u radionicu dovodi vanjski zrak sa temperaturom od 10°C i 50% relativne vlage, pa se u prostoriji ugrije na 25°C, može da primi u 1 m³ najviše 18,2 gr vode, pošto 1 m³ zraka zasićenog vodenom parom od 10°C sadrži 9,4 gr vode, a kod 25°C tek 22,9 gr. Dovođenje čistog zraka vrši se tako, da se ovaj prethodno preko kalorifera suši i grije već prema potrebi od 20—50°C i onda tek putem dovodne cevi uvodi u radionicu (Vidi skicu br. 4). Prema

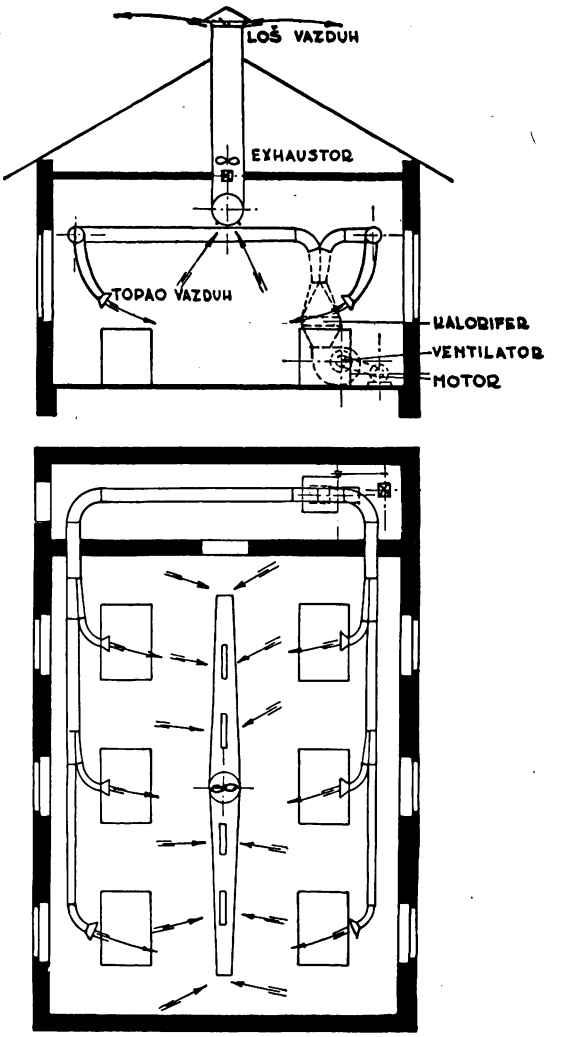

Skica br. 4

karakteru rada i broju naprava, koje razvijaju vodene pare kao i prema količini ovih, određuje se, hoće li se upotrebiti kanalizacija ili će se pustiti, da suv zrak bez cevi cirkulira radionicom. U prvom slučaju treba od glavne dovodne cevi putem odvojaka dovoditi suv zrak do svakog pojedinog suda za kuhanje. Para, koja izlazi iz sudova, dolazi u neposredan kontakt s odgovarajućom količinom suhog i vrućeg zraka, suši se i razređuje, a u isto vreme usled dejstva odvodnog ventilatora izlazi napolje.

Digitized by Google

U drugom slučaju, a to su uglavnom manje radionice s manjim brojem sudova za kuhanje (2—3) biće dovoljno, da se suv i vruć zrak putem cevi dovodi u radionicu, a onda cirkulira ovom, pa se na drugom kraju ventilatorom odvodi napolje.

Naprave za sprečavanje razvijanja vodenih para ili magle (tzv. Entnebelungsanlagen) postale su upravo neophodno potrebne za sve radionice, gde se radi kuhanjem ili gde se ma iz kog razloga razvijaju vodene pare. One ne samo zaštićuju radnika od škodljive vlage, nego zaštićuju i sam pogon. Od vlage kvari se materijal, koji se obrađuje, rđaju mašine i mašinski sastavni delovi, što poskupljuje pogon, raspada se električna instalacija, ispada žbuka, trunu drveni delovi, od magle radionica postaje neprozirna itd. Za ispravno instaliranje tih naprava potrebno je stručno znanje i iskustvo. Samo ispravno instalirana naprava može da bude celishodna. Investicije za laičke instalacije su izgubljene, jer ne vrše svoju zadaću.

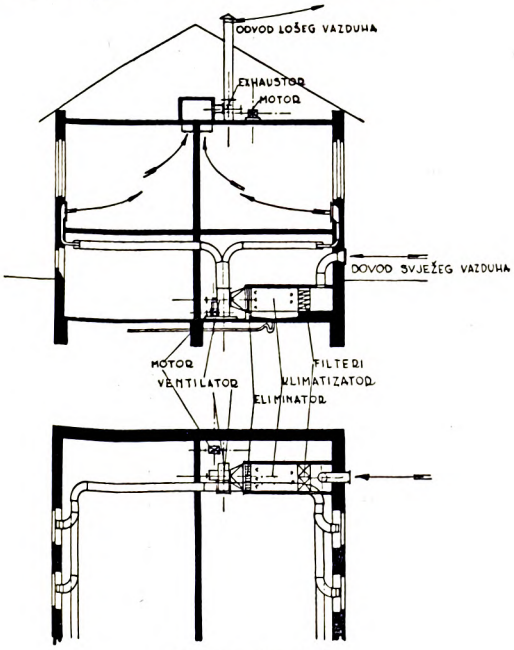

Skica br. 5

Vlaženje vazduha. U pravilu ima u radionicama dovoljno vlage, pa čak, kako smo videli treba vlagu i uklanjati. Medutim u nekim slučajevima nastaje u radionicama zrak tako suv, da ga treba veštačkim načinom vlažiti do najpovoljnijeg procenta vlage za čoveka i materijal. Takav slučaj imamo na pr. u tkačnicama i predionicama. Vlakna, koja se obraduju, higroskopska su i oduzimaju vazduhu vlage. Vazduh postaje sve suvlji do te mere, da vlakna gube na elastičnosti, tvrda su i krhka te se lako lome, a uz to razvijaju mnogo prašine. Iskustvo pokazuje, da zrak u tkačnicama i predionicama treba da ima čak i u toplom vremenu do 75% relativne sadržine vlage.

Za vlaženje zraka sada je najčešće u upotrebi naprava za raspršavanje vode. Voda se dovodi ili tlakom od 3 at, vazdušnim tlakom ili ventilatorom putem cevi i odvojaka, pa se raspršava kroz tzv. dize kroz sitne rupice u prostoriju. S ovakovom napravom kombiniraju se često i naprave za dovodenje zraka u radionicu, a zimi i grijanje radionica. Kontrola putem aparata za merenje vlage, temperature i pritiska omogućiće celishodno funkcionisanje (Vidi skicu br. 5).

I ova naprava iziskuje mnogo iskustva i stručnog znanja.

Ventilatori. Kako smo već spomenuli do sada opisane vrste veštačke ventilacije vrše se putem ventilatora. Ventilator se sastoji iz kotura (kotača), koji je opremljen lopaticama ili krilima (Vidi snimak br. 6). Brzim okretanjem lopatica okreće se vazduh, plinovi ili pare. Već prema gradnji lopatice razlikujemo uglavnom: ventilatore na vijak i centrifugalne ventilatore.

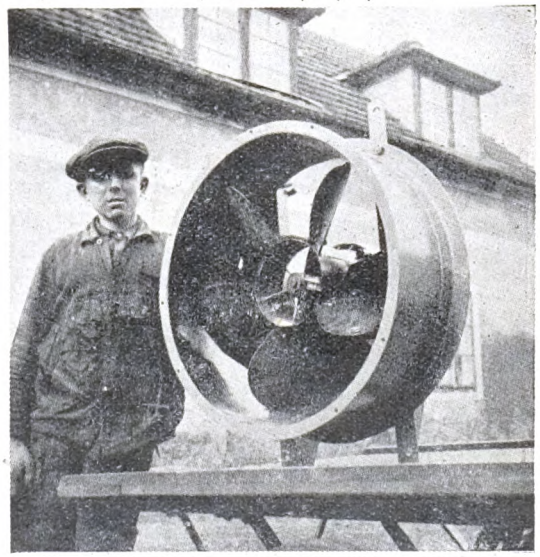

Snimak br. 6

Ventilator na vijak gradi se za ukupni tlak od 20 mm vod. stupca i u najmanjem merilu. Centrifugalni ventilator daje jači pritisak (preko 200 mm). Pogon ventilatora može da bude različan na pr. elektromotorni, transmisijski, putem remena

Digitized by Google

itd. Važno je, da krila budu čvrsto građena i postavljena i da se mirno i trajno okreću kod čega treba obratiti pažnju na odgovarajuću vrst ležišta. Oklop kao i sam ventilator gradi se obično iz železa ili čelika. Ako se ventilator upotrebljava za plinove i pare, koje nagrizaju železo, upotrebiće se za oklop i kotur železo pocinčano ili obloženo olovom, a krila biće iz bakra, bronce ili aluminija. Kad ni takav materijal nije dovoljno otporan za jetke tvari upotrebljava se glineni ventilator.

Ukoliko je ventilator pristupačan, treba krila ograditi (obično mrežom), da se spreče nesrećni slučajevi, koji mogu nastati (i nastaju ne retko) rotacijom krila.

Ventilacijske cevi (vodovi, kanali) su obično iz crnog lima, bojadisanog uljenom bojom ili lanenim uljem ili iz galvaniziranog železnog lima. Ako je potrebno upotrebiće se pocinčane ili olovom obložene cevi. Cevi se postavljaju tako, da daju što manje otpora za dovođenje ili odvođenje zraka, pare ili plinova, zatim da ne smetaju pogonskom radu i ne oduzimaju svetla radnim mestima. O postavljanju cevi u gornjem ili donjem delu radionice, sa strane ili u podu, rešavaće se već prema okolnostima i prema vrsti ventilacije. Određivanje prereza cevi vrši se prema brzini, koja je odabrana za dovođenje ili odvođenje. Može se uzeti da je brzina od 2—5 m/sek. celishodna, ali i to pitanje se rešava od slučaja do slučaja.

Kod isisavanja na pr. prašine, plinova, otpadaka ili piljevine, od važnosti je, da se cev koja odvodi postavi neposredno kod mesta, kod kojeg se razvija tvar koju treba odvoditi. Tu se često i mnogo greši, pa treba višeputa preuređivati ventilaciju i cevi, da bi se postigao efekat. Kod isisavanja umeću se u cevi naprave za regulisanje prereza cevi.

Čišćenje zraka i plinova. Zrak, koji se dovodi u radionice kako smo već ranije spomenuli mora da je čist i svež. Za dovođenje ovakovog zraka obično nema smetnje. Druga je stvar, kuda će se odvoditi pokvareni zrak iz radionice i kako će se spremiti prašina ili otpaci, koji se nemogu upotrebiti u pogonu. To pitanje ako nije pravilno rešeno čini velike neugodnosti. Pokvarenim zrakom i dimom okužuju se bliža i dalja okolina tvornice, a otpaci ili propadaju kao neupotrebivi, a mogli bi se još korisno upotrebiti, ili svojim smradom i prašinom također okužuju dvorište i njenu okolinu. To je naročito neugodno u naseljenim mestima i za ljude i za floru.

Za rešenje tog pitanja, koje nije sasvim prosto, postoji danas čitav niz naprava i načina kao: odvođenje zraka, plinova ili dima visokim dimnjacima u atmosferu, taloženje prašine u posebnim kamerama, centrifugalni aparat za odvajanje prašine, filtrovi u najrazličitijim izradama, hemijsko čišćenje itd.

Predaleko bi nas vodilo, da se upustimo u opisivanje tih naprava, čija primena iziskuje zasebnu pažnju. Tek napomenućemo, da se sa današnjim savremenim tehničkim sretstvima može pokvareni zrak, plinovi i dim, koji izlaze iz tvornice, uspešno čistiti. No svaki pojedini slučaj treba zasebno proučiti, da bi se mogla aplicirati celishodna naprava.

U poslednjem deceniju upotrebljava se sve više električni način čišćenja zraka. Po ovome odvodi se nečisti zrak ili plin kroz električno polje visokog napona. To električno polje nastaje između jedne elektrode za isijavanje i druge sabirne elektrode, koje stoje jedna nasuprot drugoj. Prva elektroda sastoji se iz glatke žice ili žičanog sistema pod visokim naponom istosmerne struje. Ta struja prelazi prema drugoj plosnatoj elektrodi, koja je izradena u obliku cevi ili ploče i uzemljena je. Plin, koji prolazi tim poljem nabija se strujom i prelazi k sabir-

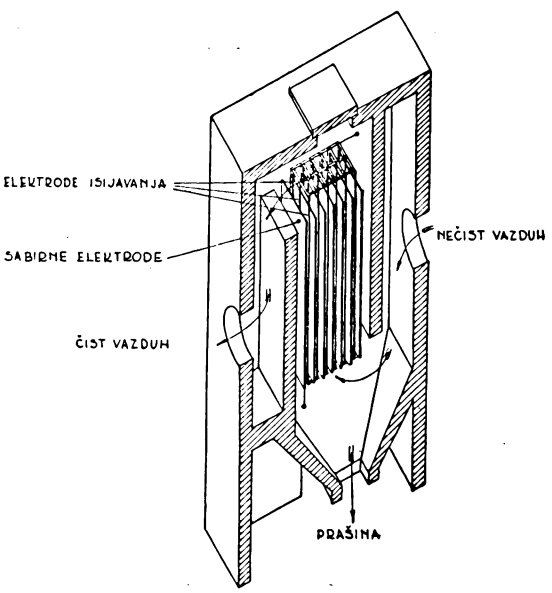

Skica br. 7

noj elektrodi, tamo se taloži, a ispražnjeni delovi iz plina padaju i sabiru se u posebnoj komorici. Plin očišćen na ovaj način izlazi iz aparata (Vidi skicu br. 7).)

Digitized by Google

Električno čišćenje upotrebljava se na pr. za čišćenje plinova od prašine kod visokih i rotacijskih peći, u tvornicama cementa (prašina) u proizvodnji sumporne kiseline, za čišćenje metalurgijskih plinova itd.

Kad je reč o čišćenju zraka treba napomenuti još jedan specijalan slučaj a to je, kad po prirodi posla nastaje u radionici naročit smrad. Takav slučaj nastaje na pr. kod kuhanja i prerade lima iz kosti i kožnih otpadaka, kod strojenja kože, prerade creva i fekalija i slično. Smrad, koji nastaje kod tih radova često puta je nepodnosiv za radnike i za okolicu. Razni pokusi i iskustvo pokazalo je, da se i takav vazduh može poboljšati. U Nemačkoj i Americi upotrebljavaju za tu svrhu ozon, koji proizvode naročiti aparati. Ozon, koji sadrži u jednom molekilu 3 atoma kisika, jako je oksidaciono sredstvo. Pretpostavlja se, da ozon sterilizira i desinficira vazduh, pa tako smrad razara ili ga ublažuje. Ozon se dovodi putem ventilatora zajedno sa svežim zrakom u radionicu tako da se primeša na 1 m^3 vazduha 0,1 mg do 0,5 mg O_3.

Ispravnom primenom ozoniziranja vazduha u radionicama mogu se sprečiti ili bar ublažiti ne samo rđavi uticaji na zdravlje i racionalan rad radnika, nego i mnogi sporovi, koji nastaju naročito u gradovima između tvornica i njihovih suseda radi razvijanja smrada i okuživanja vazduha.

*

* *

U ovom kratkom prikazu nastojali smo, da iznesemo glavne smernice i metode, koje su se u praksi pokazale kao uspešne za ventilaciju radnih prostorija. Međutim s napretkom tehnike nastaju nove metode rada, nova iskustva i savršeniji oblici uslova rada. Davanje čoveku dovoljno zraka i svetla, ostaće uvek najelementarniji uslov života i rada.

ТОМАШЕВИЋ ДУШАН:

ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ ДЕЛА ИЗВАН СТЕЧАЈА (ACTIO PAULIANA)*

Просто су невероватна средства којима се у задње време служе неки дужници да би уопште избегли своје обавезе плаћања, поготову према Окружним уредима за осигурање радника и Држави, а на које случајеве наилазе уредски егзекутори при наплати приноса за осигурање радника. Тако на пр. један хотељер, једног прворазредног хотела, пренео је у својину, тобож на основу купопродајног уговора, хотел и остало своје непокретно имање на своју невенчану жену; док је сав хотелски намештај добио тобож на послугу, према уговору потврђеном код власти, од неке пиваре. Хотелијер има доста послуге и послузи задржава део приноса за њихово осигурање и службеничку порезу, по Окружном уреду и Држави не плаћа ништа. Јер кад се приступи егзекутивној наплати приноса за осигурање радника или државне порезе, он покаже писмен уговор, потврђен од власти, да покретност није његова; док је све своје непокретно имање пренео већ на своју невенчану жену. Јасно је дакле да су оба уговора склопљена фиктивно у циљу да хотелијер избегне своје законске обавезе плаћања према Окружном уреду и Држави; те на тај начин под бољим условима конкурише осталим хотелијерима, који не прибегавају оваквим средствима, већ као исправни и поштени грађани одговарају својим обавезама плаћања како према Окружним уредима и Држави тако и према осталим својим повериоцима.

Или на пр. случај са једним кројачем, који је према уговору потврђеном код власти продао сав свој алат и намештај неком ковачу, па га одмах затим узео од овог на послугу. Интересантан је случај и једног фризера, који је од неког кафеџије — такође према уговору потврђеном код власти — узео на послугу сав алат и намештај радње; а међутим то је најбољи фризерски салон у вароши. Фрапантан је један случај из 1927 године: неки посластичар, такође према уговору потврђеном код власти, продао је те године сав свој намештај и сву своју робу (шећер, бомбоне, колаче); а купац опет оставља све те ствари и робу продавцу-посластичару пошто их (вели у уговору) због невремена не може одмах

*) Књижевност. Драг. Кнежевић: Неколико напомена о закону о побијању правних дела изван стечаја и о његовој примени (»Браник« за VI и VII 1934 г.)

Digitized by Google

пренети. И од 1927 год. купац још није нашао погодан дан да пренесе намештај и робу, а посластичар ради и данас. Итд.

Не стоји боље ни са стварима у стану дужниковом, ако и у колико он има тамо ствари које би се по закону могле запленити за обезбеду и наплату веровничких потраживања.

На љуту рану треба и љута трава: на оваква и слична изигравања веровника од стране дужника, која много худе кредиту, тој главној полузи у привредном животу, морао је законодавац проширити случајеве допуштеног побијања на сва правна дела која се тичу имовине дужника у циљу намирења веровника. А то је учињено у Закону о побијању правних дела изван стечаја. Али с друге стране, да би се исто тако обезбедила и потребна правна сигурност у промету добара, постављено је овим законом више услова које треба испунити ради побијања извесног правног дела изван стечаја.

Због свега тога сматрамо за потребно да укратко проследимо и прокоментаришемо главније одредбе Закона о побијању правних дела изван стечаја, како би се лакше снашли при наплати прииноса за осигурање радника путем побијања правних дела дужникових у случајевима кад је наплата на други начин немогућна.

I. Случајеви допуштеног побијања.

Закон о побијању правних дела изван стечаја допушта побијање у овим случајевима: а) побијање због намере оштећења или због отуђивања имовине у бесцење; б) побијање бесплатних и с њима заједничких располагања; в) побијање појединих продаја и г) побијање пропуштања.

а) Побијање због намере оштећења или због отуђивања имовине у бесцење. Према §-у 2 пом. закона побијати се могу:

1) Сва правна дела која је дужник учинио за време последњих десет година пре побијања у намери да оштети своје веровнике, а та је намера другој страни била позната.

2) Сва правна дела којима се наноси штета веровницима дужниковим, а учињена су за последње две године пре побијања, ако је друга страна морала знати за намеру оштећења.

3) Сва правна дела којима се наноси штета веровницима дужниковим, а коју је он учинио за последње две године пре побијања према брачном другу, пре или за време брака, или према другим блиским својацима или у корист споменутих лица, осим ако друга страна у време предузимања правног дела није знала нити морала знати за дужникову намеру оштећења.

4) Уговори о куповнини, промена и добављању (лиферовању), које је дужник склопио за последњих шест месеци пре побијања, ако је друга страна знала или морала знати да дужник поменутим уговором отуђује имовину у бесцење на штету својих веровника

Као први услов за побијање тражи се дакле у тач. 1) намера дужника за оштећењем веровника, с тим да је та намера оштећења била позната и контрахенту дужниковом. Терет овог тешког доказивања пада на веровника, јер овај треба да несумњиво докаже тако рећи споразум између дужника и његовог контрахента којим су ишли на то да га оштете.

Према пак тач. 2) тражи се да је контрахент дужников морао знати за ту дужникову намеру оштећења. Не тражи се дакле да је он позитивно знао за такву намеру дужникову, већ само да је морао знати за њу; боље рећи да је требало на основу извесних околности или поступака дужникових да лако прозре ту његову намеру. Ово је већ лакши случај доказивања, које такође терети веровника.

Међутим по тачки 3, судећи по стилизацији, терет овог доказивања пада на контрахента дужниковог («осим ако друга страна у време предузимања правног дела није знала нити морала знати за дужникову намеру оштећења«). Али овде је контрахент брачни друг дужников или неки други његов блиски рођак, а та су лица најближа и најсигурнија дужнику за његове трансакције на штету веровника, па је зато законодавац терет овог доказивања и свалио на њих. У овом уверењу подржава нас и одредба у тач. 2. §-а 3 пом. закона, према којој се претпоставља да су блиски рођаци, при стицању дужникових ствари на основу одлуке судске или управне власти, против-вредност дали из средстава дужникових.

Дужник је дакле могао склопити правни посао са својим брачним другом на штету веровника још на две године пре закључења брака («пре или за време брака«), па да тај правни посао буде ипак оборив.

Према §-у 4 овог закона као блиски рођаци сматрају се брачни друг и лица која су у односу сродства или тазбине са дужником или његовим брачним другом у правој линији или до четвртог степена побочне линије; затим посинак или поћерка или онај који живи са дужником у ванбрачној заједници. Исто тако ванбрачно сродство изједначује се са брачним.

Digitized by Google

За појам ванбрачне заједнице без значаја је то да ли су уговарачи кажњавани од власти због такве заједнице или не, пошто им се то и не мора десити. Искључено је пак да се то може десити осигураним члановима Окружних уреда, јер Закон о осигурању радника (§§ 45, 87 и 89) признају све потпоре и ренте по том закону како брачном тако и ванбрачном другу, деци и рођацима осигураника, чиме је дакле индиректно дерогирана законска одредба о прогањању и кажњавању због ванбрачног живљења у колико су у питању осигурани чланови Окружних уреда и њихови невенчани брачни другови.

У случају тач. 4 веровник као побијач треба само да докаже да је контрахент дужников знао или морао знати да дужник уговором с њим отуђује имовину у бесцење на штету својих веровника. Неразумљиво је зашто терет овог доказивања није пао на контрахента дужниковог, пошто је он од дужника куповао и мењао у бесцење, па је зато и право да на њега падне тај терет доказивања.

Као други услов за побијање у §-у 2 овог закона потребно је да веровник докаже да је правним делом које побија претрпео штету. У том циљу биће му потребно да најпре докаже да дужник нема више никакве имовине из које би се могао наплатити или ако је још има, да би била недовољна за његово измирење (на пр. због потраживања раније интабулисаних веровника). То је јасно и с обзиром на ст. 1 §-а 8 овог закона, који дозвољава побијање само оном веровнику чија је тражбина извршна и у колико извршење на имовини дужниковој није довело до његовог потпуног намирења или у колико се има узети да до тога не би довело.

Главно је дакле да веровник докаже да дужник нема више никаквог имања из којега би своје потраживање или остатак неизмиреног још потраживања могао измирити. Није међутим безусловно нужно да се то докаже исходом поступка за извршење. Али ако је на пр. продата преостала имовина дужника, па се од добивене цене веровник могао само делимично намирити, онда је свакако потребно да веровник поднесе оверен препис извештаја извршне власти за доказ да имовина дужникова није била довољна да се у целости из ње намири. Или ако се на пр. веровник (побијач) није могао намирити из покретне имовине дужникове, а на непокретној имовини дужниковој има толико интабулисаних веровника пре њега да њихова потраживања премашују вредност интабулисане непокретности, поверилац (побијач) ће, поред извештаја извршне власти да се из покретности дужникове није могао намирити те извештаја суда о реду и износу интабулисаних потраживања, поднети и протокол процене вредности интабулисане непокретности дужникове, извршене од стране вештака, тако да се из свега тог материјала може јасно видети да се веровник-побијач неће моћи ни из тог интабулисаног непокретног имања дужниковог наплатити, јер да за њега неће ништа преостати.

Као што смо мало час изнели у ст. 1 §-а 8 овог закона тражи се да веровник извршном тражбином докаже своје потраживање, само дакле таквим документом који има извршни наслов. У §-у 2 Закона о извршењу и обезбеђењу побројане су таксативно све исправе које имају карактер извршног наслова. Под тач. 10 тог параграфа споменути су и платежни налози о законским приносима и другим јавним дажбинама ако су оглашени за извршне по односним законским прописима. Примењено на платежне налоге Окружних уреда, који су уопште узев према ст. 1 §-а 42 Закона о осигурању радника јавне извршне исправе, могу овде доћи у обзир само они од тих налога жалба на које не обуставља наплату истих, али не и они код којих изјављена жалба обуставља извршење. Ови потоњи могу доћи у обзир само у следећим случајевима.

Ако пак веровник није у могућности да из буди ког разлога свом потраживању прибави одмах извршни наслов, допушта му се да може, пре него дакле што је његова тражбина постала извршном (или ако је и извршна пре него што се покаже да извршење на имовини дужниковој није довело до потпуног намирења или да до тога неће довести), судском или јавнобележничком доставом поднеска известити о својој намери да ће побијати дело онога према коме је ово дело било учињено или његове наследнике. У овом случају рок побијања рачуна се уназад од времена доставе, ако се има узети да извршење на имовини дужниковој не би ни у време те доставе довело до потпуног намирења веровникове тражбине, и ако је побијање учињено до протека две године од времена те доставе (§ 9). Побијање се исто тако може вршити и приговором пре него што је тражбина веровника постала извршном. Тако исто у поступку о дееби куповине, која је добивена средством извршења, има места побијању пре него што је тражбина веровника, који побија, постала извршном (§ 10).

У првом случају дакле веровник може судском или јавнобележничком доставом под-

Digitized by Google

неска продужити рок побијања да би добио у времену да свом потраживању прибави извршни наслов; но и то ће му се уважити само уз ова два услова: а) ако затражи побијање у року од две године од дана кад је доставу предао и б) ако докаже да се ни у времену подношења доставе не би могао у целости намирити из дужникове имовине.

У другом пак случају поверилац може, пре него дакле што свом потраживању прибави извршни наслов, вршити побијање приговором. Није при том прописан ближи поступак о побијању путем приговора; док је несумњиво да ће се при вођењу спора о побијању истовремено водити спор и о потраживању повериочевом ако би оно и у колико било оспорено.

Према чл. 43 Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплативости пореза, по којој се врши и егзекутивна наплата приноса за осигурање радника (ст. 2 §-а 42 Закона о осигурању радника), ако би се приликом пленидбе покретности дужника тврдило или мислило да пописане ствари нису његова својина (а других ствари не би имало за попис), оне ће се ипак пописати, а о томе известити лице које је означено као сопственик и позвати да у року од осам дана излучном тужбом код суда докаже право сопствености на пописане ствари, и поднесе Окружном уреду односно Пореској управи уверење суда да је излучну тужбу одиста у том року поднело. У одговору на ту тужбу Окружни уреди могу приговором побијати својевремено отуђење тих ствари извршено евентуално од стране дужника. Истина приговорима се врши побијање пре извршности, док Окружни уред не може приступити попису ствари дужникових док платежни налог не постане извршним; али кад се побијање може вршити приговором пре извршности, у толико пре моћиће се вршити приговором на основу потраживања са извршним пасловом.

Дакако да ће Окружни уреди морати увек вршити побијање директно приговором на правно дело које се побија, ако њихови платежни налози нису постали још извршним. Пошто пак суд није надлежан за доношење одлука по жалбама на платежне налоге Окружних уреда, то ће суд морати обуставити поступак побијања док се код надлежних форума не заврши поступак по поднетим жалбама.

Но ако се ради о побијању правног дела које се тиче непокретности дужника, за препоруку је да се по могућству побијање врши тужбом, јер се тужбом само (а не и приговором) може захтевати да се тужба прибележи у интабулационе књиге; а та прибелешка има за последицу, да пресуда донесена по тужби за побијање вреди и против оних особа које су после те прибелешке стекли књижно право на ту непокретност дужникову (§ 20).

По себи се разуме да је као трећи услов за побијање потребно да је побијач извесног правног дела био веровник у времену извршења тог правног дела. По нашем мишљењу као таквог веровника треба сматрати Окружне уреде и Државу за њихова јавна потраживања доспела и након отуђења имовине дужникове, ако само из осталих околности јасно произлази да је отуђење фиктивно извршено да би се за у будуће избегло плаћање јавних дажбина. Право на овакво мишљење дају нам наведени примери у почетку овог нашег излагања. Нарочито наведени пример са хотелијером једног прворазредног хотела, пуног послуге, за коју послугу је и у доба фиктивног отуђења своје имовине као и после тога хотелијер био обавезан на плаћање приноса за њихово осигурање те службеничке порезе.

Као четврти услов потребно је да веровник затражи побијање извесног правног дела у законом одређеном року рачунајући од дана када је то правно дело извршено. По тач. 4. §-а 2, видели смо већ, тај рок износи шест месеци; по тач. 3 и 2 две године; а по тач. 1 десет година односно осам година по истеку прве две године које консумирају тач. 2 и 3.

б) Побијање бесплатних и њима заједничких располагања. Према §-у 3 пом. Закона следећа правна дела учињена за последње две године пре побијања могу се побијати:

1) Бесплатна располагања дужника, у колико нису у питању испуњење какве законске дужности, уобичајени пригодни дарови или располагања у примерној висини, која су учињена за опште корисне сврхе, или којим је дужник испунио какву моралну дужност или захтев пристојности.

2) Стицање дужникових ствари на основу одлуке судске или управне власти, ако је против-вредност дата из средстава дужникових; ако су ове ствари стечене од блиских својака дужникових, онда се предмњева да је против-вредност дата из средстава дужникових.

3) Обезбеђење или повраћај мираза, осим у колико је дужник био на то обавезан законом због тога што је престала брачна заједница или уговором закљученим при склапању брака, или уговореним приликом да-

Digitized by Google

вања мираза, или уговором закљученим раније од две године пре побијања.

4) Обезбеђење или предаја узмиразја или удовичког уживања.

Као што се из овога види од потребних услова за право побијања по §-у 2, у §-у 3 се тражи од веровника (побијача) да поднесе само доказ о томе да је правним делом које побија оштећен — и ништа више.

Изузета су дакле од права побијања у тач. 1 извесна бесплатна располагања у примерној висини. Примерна висина је мање више једно фактично питање, које има суд да цени с обзиром на личност дужника, његов положај у друштву, његова дотадања слична давања и др. Но у сваком случају на суду је да буде строжији при оцени примерне висине, јер свакако није интенција законодавца да фаворизира нечију галантност на рачун веровника.

Од посебних услова према тач. 2 потребно је да веровник (побијач) докаже да је против-вредност дата из средстава дужникових; но ако су ствари стечене (scil. на основу одлуке судске или управне власти) од блиских својака дужникових, законска је претпоставка (praesumtio juris tantum.) да је против-вредност дата из средстава дужникових, те према томе терет доказивања о противном, пада на блиске својаке дужникове. Ко се пак све сматра блиским својаком дужниковим изнето је већ раније (§ 4).

в) Побијање продаје појединих покретних ствари у обртном предузећу дужниковом. Ово се побијање, према §-у 5, допушта само из разлога наведених у тач. 1 до 3 §-а 2, што је сасвим умесно с обзиром на интерес правне сигурности о промету добара. Допустити на пр. побијање продаје покретних ствари у обртном предузећу дужниковом због продаје њихове у бесцење било би нецелисходно, јер то баш у извесним случајевима може налагати интерес обртног предузећа.. Али побијање бесплатног отуђења таквих ствари може се ипак захтевати по тач. 1 §-а 3.

г) Побијање пропуштања. Према §-у 7 као правна дела сматрају се и пропуштања услед којих дужник изгуби какво своје право, или којима се против њега имовинско правни захтеви заснивају, одржавају или обезбеђују. Исто важи и за случај да је дужник пропустио прихватити наследство.

Разуме се да је и овде потребно да веровник, ако је оштећен извесним пропуштањем (per ommissionem) од стране дужника, испуни уз свој захтев за побијање тог пропуштања наведене услове (поднесе потребне доказе) у појединим случајевима из §-а 2.

II. Недопуштено побијање.

Са захтевом за побијање не може се пребити тражбина коју онај противу којега је побијање управљено има према дужнику (§ 16). Исто тако ради повраћаја какве чинидбе или ради тражбине, која услед побијања поново оживљује, може се противник побијања обратити само на дужника (§ 15).

Противник побијања пак може се ослободити од захтева за побијање ако намири тражбину коју према дужнику има веровник који побија (§ 17).

III. Противници побијања.

Захтев за побијање може се остварити не само према оној страни наспрам које је учињено правно дело, него и наспрам оних лица која су тим делом погодована, ако и у погледу њих постоје разлози за напред изнете случајеве допуштеног побијања (под 1).

Побијање пак засновано противу оставиоца наследства може се остварити и противу његових наследника. А противу ког другог правног последника или противу примаоца права допуштено је побијање, које је засновано противу његовог претходника, само онда:

1) Ако је у време стицања дотичног права знао или морао знати за околности на којима је заснован захтев за побијање противу његовог претходника.

2) Ако се његово стицање заснива на бесплатном располагању његовог претходника;

3) Ако је он блиски својак дужника, осим ако докаже да у времену стицања није знао нити морао знати за околности које заснивају право побијања против његовог претходника.

За продужење рокова за побијање (§ 9) против-правног последника довољно је да се њему достави поднесак (§ 11).

Да би се могло вршити побијање противу наследника или противу ког другог правног последника нужно је дакле да је већ тражено побијање противу оставиоца наследства односно противу правног предходника.

IV. Тужба за побијање и садржина захтева за побијање.

Ако се побијање врши тужбом, мора се изричито навести у тужби у којем обиму и на који начин има тужени да нешто учини или трпи ради веровничког намирења. Јер само оно, што је услед правног дела на које се односи побијање било из имовине дужникове отуђено или напуштено, или што није ушло у имовину дужникову, може веровник за себе

Digitized by Google

захтевати у колико је то потребно за његово намирење (ако то није изводљиво даће се накнада). Свакако да ово исто вреди и кад се побијање врши приговором, јер кад се тужбом не може захтевати да побијано правно дело уопште као такво падне, кад се дакле тужбом не може захтевати повраћај у пређашње стање (restitutio in integrum), још мање ће се то моћи приговором захтевати.

Противник побијања сматра се као непоштен поседник (према чему је одговоран и за плодове ствари); а његов наследник само онда, ако је знао или морао знати за околности које заснивају захтев за побијање противу оставиоца. Но ко је у доброј вери (bona fide) примио бесплатну чинидбу, на коју се односи побијање, дужан ју је вратити само у толико у колико је њоме обогаћен (§§ 12 и 13).

Ако су пак трећа лица на стварима, која се морају вратити, стекла права која се не дају побијати, онда мора онај, за време чијег су поседа ствари биле оптерећене, накнадити веровнику штету, ако се његово стицање могло побијати. Наређење о кориснику bona fide из §-а 13 вреди и овде (§ 14).

V. Прелазна и завршна наређења.

Закон о побијању правних дела изван стечаја обнародован је у 26 броју Службених новина од 5 фебруара 1931 год.; а обавезну снагу добио је тек по истеку месец дана од дана обнародовања (§ 21).

По §-у 22 пак овог закона допуштеност побијања правних дела оцењиваће се по прописима који су важили у време предузимања правног дела; но наређења овог закона о могућности побијања примењиваће се и на сва она правна дела која су била предузета после дана којега је овај закон обнародован у Службеним новинама.

По Грађанском законику, који важи на територију предратне Србије, одредбе о побијању правних дела изван стечаја садржане су у §-у 303 а. По одредбама овог параграфа нису се могла побијати сва правна дела, већ само правна дела која се тичу преноса својине покретних и непокретних ствари подразумевајући под преносом ствари и пренос права и примање обавеза.

Пренос пада као такав и повраћа се пређашње стање (restitutio in integrum) ако је пренос у виду поклона, но ако је у виду теретног уговора онда ако је онај, на кога су ствари пренешене, био несавестан. Несавестан прималац одговоран је за вредност покретне или непокретне ствари ако ју је престао притежавати, а такође и за друге користи од ствари.

О томе пак да ли је дужник преносом покретне или непокретне ствари ишао на то да своје веровнике оштети, као и о несавесности онога на кога су пренешене, суд у недостатку других непосредних доказа суди по околностима, нарочито по природи посла, по основу и начину отуђења те по стању и личним односима контрахената.

Не важи међутим пренос покретних ствари између родитеља и деце (предака и потомака), између задругара и између мужа и жене, у колико је на штету веровника преносителевих учињен. Догод ови заједно живе не тече рок тужби за побијање.

Али сваки пренос без разлике и без обзира на личност контрахената неће се моћи побијати ако су га контрахенти у Службеним новинама трипут огласили, а веровници нису противу тога за шест недеља од дана последњег огласа у новинама приговорили.

HABERLE BRANIMIR:

POLOŽAJ TRGOVAČKIH NAMEŠTENIKA

Važnu granu u našoj privredi čini trgovina. U toj grani privrede zaposlen je znatan broj ljudi, sa čijim stanjem i prilikama želimo upoznati naše čitaoce.

Tu ne dolazi u obzir samo osoblje zaposleno u trgovačkim radnjama živežnih namirnica i prekomorske robe, mešovite robe, pića, piva, vina, rakije, likera i sl., nego i ono trgovinâ sa rogatom marvom, konjima, sitnom stokom, zemaljskim plodinama, rudarskim i ostalim sirovinskim proizvodima, građevnim materijalom, drvom i ugljenom, stakla i porculana, kuhinjskog, stolnog i jedaćeg pribora, željeza i proizvoda metalne i mašinske industrije, proizvoda elektro-tehničke industrije, nadalje osoblje trgovačkih radnja za trgovinu satova i plemenitih metala, bižuterija, trgovačkih radnja pokućtva, kože, cipela, manufakturne robe i konfekcije odela i rublja, galanterijske, nirnberške i ostale kratke robe, muzičkih instrumenata, osoblje knjižara, trgovačkih

Digitized by Google

radnja papira, apotekarskih, drogerijskih i ostalih kemijskih proizvoda, trgovačkih radnja parfumerije, masne robe, boja i kozmetičkih proizvoda, te konačno nameštenišťvo raznih zastupstava, agentura, komisionalnih radnja, informacijonih i posredničkih biroa.

Pogledamo li priloženu geografsku kartu trgovačkog nameštenišťva vidićemo, da je glavni dio zaposlen na područjima Dunavske i Savske banovine. Brojke ispod naziva banovine označuju apsolutni broj trgovačkih nameštenika na području dotične banovine. Na 1.000 osiguranih

Geografska karta trgovačkog nameštenišťva Jugoslavije

U svim tim trgovačkim radnjama bilo je zaposleno 9.63% celokupnog radništva osiguranog kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Prema podacima popisa osiguranog radništva od 30 juna 1934 bilo je osigurano, a prema tome i zaposleno u trgovačkim preduzećima u celoj državi 41.101 muškarac (80.36%) i 10.048 žena (19.64%), odnosno ukupno 51.149. U ovoj grani privrede prevladuje dakle muška radna snaga. Na 100 muškaraca dolaze samo 24 žene. Ovaj broj trgovačkih nameštenika prema njihovom broju dobivenom kod popisa od 30 juna 1933, pokazuje porast za 1.981 više zaposlenih trgovačkih nameštenika (+ 4.03%). Taj porast naročito je velik na području Zetske banovine.

radnika sviju vrsta dolazi u Dravskoj banovini 84 trgovačkih nameštenika, u Savskoj 101, u Dunavskoj 107, u Moravskoj 85, u Primorskoj 98, u Drinskoj 69, u Vardarskoj 72, a na području uprave grada Beograda 121 trgovački nameštenik. Na području ostalih banovina manja je gustoća trgovačkih nameštenika. Tako je u Vrbaskoj banovini od 1.000 osiguranih radnika samo 40 trgovačkih nameštenika, a u Zetskoj 63.

Od 100 trgovačkih nameštenika i nameštenica otpada na područje Savske banovine 29.42, na područje Dunavske banovine 20.12, na područje Dravske banovine 14.84, a na područje uprave grada Beograda 14.47. Na području ostalih banovina taj je razmer znatno manji. Tako

Digitized by Google

otpada na područje Primorske banovine 3.84, na područje Moravske banovine 3.72, a na područje Zetske banovine 2.18.

Trgovačko namešteništvo zaposleno je u glavnome u našim gradovima. Najviše trgovačkih nameštenika zaposleno je na području grada Zagreba i to 7.893 ili 15.43% sviju trgovačkih nameštenika u državi. Iza Zagreba sledi prestonica Beograd sa 6.812 (13.32%), zatim grad Ljubljana sa 2.607 (5.10%), grad Novi Sad sa 1.885 ili 3.69%, grad Subotica sa 1.323 ili 2.59%, grad Sarajevo sa 1.321 ili 2.58% i grad Maribor sa 1.034 ili 2.02%.

Od interesa je razmotriti odnošaj zaposlenja žena spram muškaraca u trgovačkoj struci. Na 100 muških trgovačkih nameštenika bilo je zaposleno u Dravskoj banovini 64.21 žena, u Savskoj banovini 31.31, u Dunavskoj banovini 19.88, u Primorskoj banovini 17.32, a na području uprave grada Beograda 15.68 žena.. Neznatan je broj zaposlenih žena spram muškaraca u trgovačkim preduzećima Zetske banovine, gde je bilo na 100 muških trgovačkih nameštenika zaposleno samo 9.76 žena, zatim u Drinskoj banovini 9.61 žena, a u Vrbaskoj banovini 7.27 žena. Najmanje je bilo zaposleno žena u Vardarskoj banovini, svega 1.59 žena na 100 muškaraca.

Razmer izmedu muških i ženskih trgovačkih nameštenika u pojedinim banovinama donaša nam sledeći prikaz:

Banovine	Muški	Ženske
Dravska	4.622	2.968
Savska	11.458	3.588
Vrbaska	894	65
Primorska	1.674	290
Drinska	2.529	243
Zetska	1.014	99
Dunavska	8.583	1.706
Moravska	1.851	53
Vardarska	2.079	33
Uprava grada Beograda	6.397	1.003

U gradu Zagrebu bilo je zaposleno 5.597 muškaraca i 2.296 žena, u prestonici Beogradu 5.892 muškarca i 920 žena, u gradu Ljubljani 1.494 muškaraca i 1.067 žena, u gradu Novom Sadu 1.499 muškaraca i 386 žena, u gradu Osijeku 726 muškaraca i 301 žena, u gradu Sarajevu 1.117 muškaraca i 204 žene, u gradu Mariboru 686 muškaraca i 348 žena, u gradu Petrovgradu 632 muškarca i 159 žena, u gradu Splitu 536 muškaraca i 191 žena, u gradu Subotici 884 muškarca i 439 žena, u gradu Skoplju 835 muškaraca i 27 žena, u gradu Celju 415 muškaraca i 249 žena, te u gradu Banja Luci 233 muškarca i 35 žena.

Spram godine 1933 pokazuju sve banovine porast u broju zaposlenih trgovačkih nameštenika. Taj porast iznašao je na području Dravske banovine 0.54%, Savske banovine 1.54%, Vrbaske banovine 14.85%, Primorske 17.25%, Drinske 6.45%, Zetske 32.50%, Dunavske 6.18%, Moravske 5.84%, Vardarske 4.30%, a na području uprave grada Beograda 0.91%.

Znatniji dio osoblja zaposlenog u trgovačkim radnjama bio je osiguran kod okružnih ureda za osiguranje radnika i to 37.387 (73.09% sviju trgovačkih nameštenika), od toga 31.045 muških, (75.58% sviju muških trgovačkih nameštenika) i 6.342 žene (63.12% sviju trgovačkih nameštenica). Kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna bila su osigurana 13.762 trgovačka nameštenika (26.91% sviju nameštenika ove struke), od toga 10.056 muškaraca (24.47% sviju muških nameštenika) i 3.706 žena (36.88% sviju ženskih nameštenika).

Kod okružnih ureda bio je osiguran najveći broj trgovačkog osoblja na području beogradskog okružnog ureda i to 6.061 nameštenik (5.471 muškarac i 590 žena). Na području zagrebačkog okružnog ureda bilo je osigurano 6.206 trgovačkih nameštenika (4.679 muških i 1.527 žena). Na području ljubljanskog okružnog ureda bilo je osigurano 3.703 nameštenika (od toga 2.412 muškaraca i 1.291 žena). Na području osiječkog okružnog ureda bilo je osigurano 3.140 nameštenika (od toga 2.522 muškarca i 618 žena). Na području subotičkog okružnog ureda bio je osiguran 2.421 nameštenik (od toga 1.799 muškaraca i 622 žene). Na području novosadskog okružnog ureda bilo je osigurano 2.262 nameštenika, od toga 1.916 muškaraca i 346 žena, a na području petrovgradskog okružnog ureda 2.098 nameštenika (od toga 1.718 muškaraca i 386 žena). Kod bolesničke blagajne »Merkur«, čiji se teritorij proteže na celu državu, bila su osigurana 6.982 trgovačka nameštenika, od toga 5.180 muškaraca i 1.802 žene. Kod bolesničke blagajne Trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, koja deluje samo na području Dravske banovine, bilo je osigurano 3.660 trgovačkih nameštenika, od toga 2.037 muškaraca i 1.623 žene, a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine, koja deluje na području uprave grada

Digitized by Google

KRETANJE BROJA OSIGURANIH TRGOVAČKIH NAMEŠTENIKA PO MESECIMA OD 1 JULA 1932 DO 30 JUNA 1935

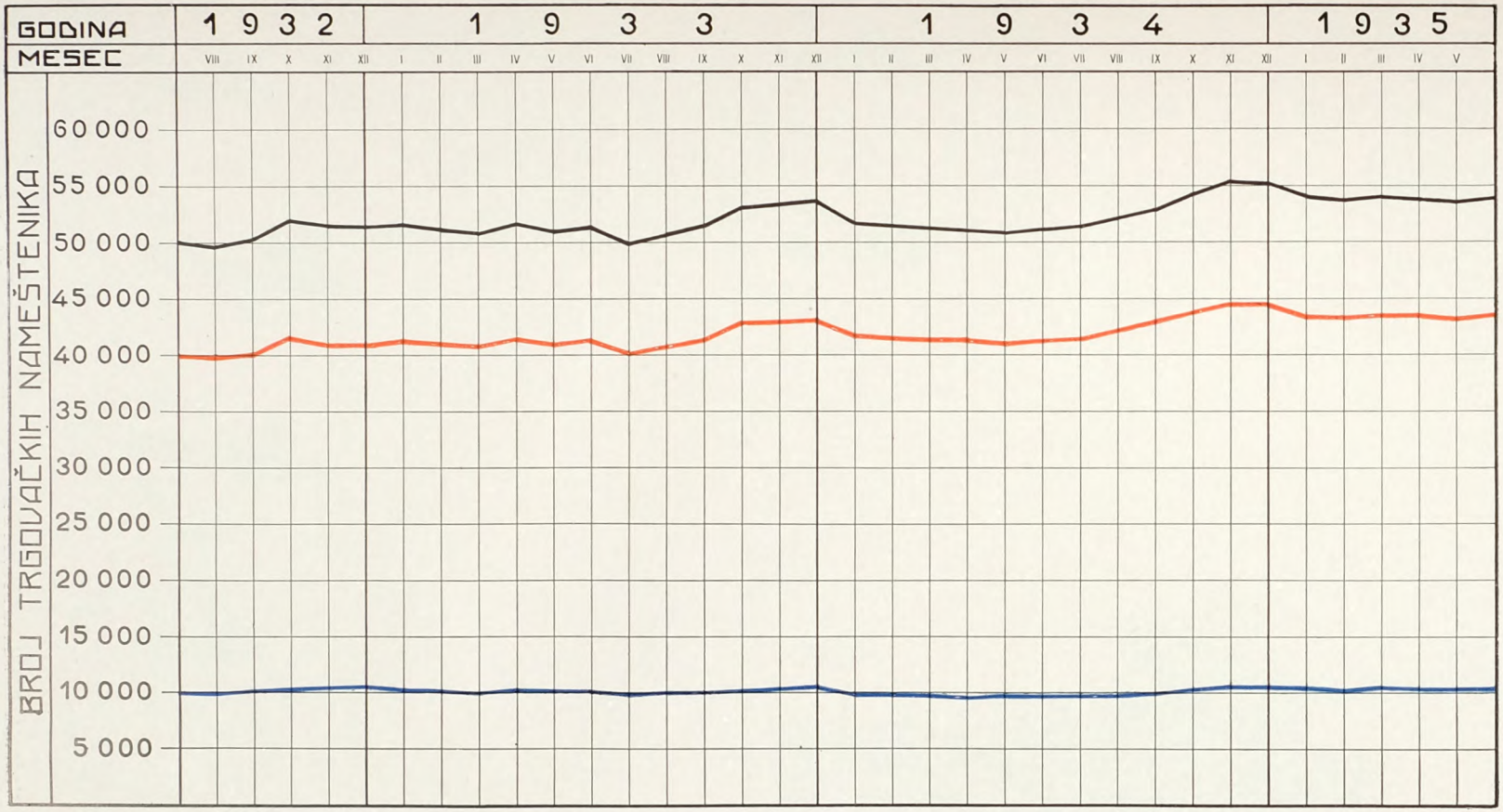

Prilog I k članku: Položaj trgovačkih nameštenika

Digitized by Google

Prilog II k članku: Položaj trgovačkih nameštenika

TRGOVAČKI NAMEŠTENICI PREMA NADNIČNIM RAZREDIMA

1 9706 1479 DIN 6

2 103 100 DIN 5

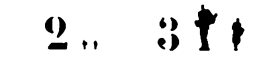

3 722 459 DIN 9·5

4 2590 . 395 DIN 11·60

5 2252 379 DIN 14

6 3586 1093 DIN 16·20

7 2730 502 DIN 20

8 2152 367 DIN 24

9 3100 716 DIN 28·50

10 3563 516 DIN 34

11 2177 492 DIN 40

12 3418 1720 DIN 48

IZRADIO ARH. M. HABERLE.

Brojka sa leve strane označuje nadničnu razred

Digitized by Google

Beograda, Dunavske, Moravske i Vardarske banovine, bilo je osigurano 3.120 nameštenika (od toga 2.839 muškaraca i 281 žena).

Od važnosti je da prikažemo kretanje zaposlenih trgovačkih nameštenika po mesecima. U priloženom grafičkom prikazu (vidi prilog I.) prikazano je to kretanje počevši od 1 jula 1932, t. j. od dana od kada je radničko osiguranje objavilo prve podatke o mesečnom kretanju osiguranog radništva po pojedinim privrednim granama, pa do konca prve polovice 1935 godine. U tom vremenskom razdoblju pokazuje se u trgovačkoj struci neznatan porast zaposlenog osoblja uz izvesne padove. Biće od interesa ako li uporedimo kretanje zaposlenog osoblja u trgovačkim radnjama u godinama 1933 i 1934.

Godine 1934 bio je zaposlen veći broj osoblja u trgovačkim radnjama, nego li godine 1933. To osoblje bilo je zaposleno u većem broju u drugoj polovici godine. To važi jednako i za godinu 1933 kao i za godinu 1934.

Muškarci pokazuju također povećanje broja zaposlenih u ove dve godine. Kod žena naprotiv pokazuje se pad u broju zaposlenih u godini 1934 spram godine 1933. Maksimum muških zaposlenih trgovačkih nameštenika u godini 1933 bio je postignut u mesecu decembru (43.077), a u godini 1934 u mesecu novembru (44.537), dočim je minimum bio u prvoj godini meseca jula (40.079), a u drugoj godini meseca maja (40.938).

Najveći prosečni broj žena zaposlenih u trgovačkim radnjama bio je godine 1933 u mesecu julu (10.840), a godine 1934 u mesecu novembru (10.785). Najmanji broj žena bio je zaposlen u prvoj godini meseca marta (9.949), a u drugoj godini meseca aprila (9.700). Razlika između najmanjeg i najvišeg broja bila je i kod muških i kod ženskih trgovačkih nameštenika u 1934 godini veća, nego li u godini 1933. Kod muških trgovačkih nameštenika iznašala je ta razlika u 1933 godini 7.48%, a u 1934 godini 8.79%, a kod nameštenica u 1933 godini 8.96%, a u 1934 godini 11.19%. Godine 1933 postignut je najveći broj zaposlenih trgovačkih nameštenika obiju spolova zajedno u mesecu decembru (53.619), a godine 1934 u mesecu novembru (55.320).

Od ukupnog broja osoblja zaposlenog u trgovačkim radnjama bilo je zaposleno 7.400 (14.47%) činovnika, 20.162 (39.42%) trgovačkih pomoćnika, 11.129 (21.76%) šegrta i 12.458 (24.36%) nekvalifikovanih lica. Od muškaraca zaposlenih u trgovačkim radnjama bilo je 4.456 činovnika, 17.247 pomoćnika, 9.732 šegrta i 9.666 nekvalifikovanih, a od ženskih 2.944 činovnica, 2.915 pomoćnica, 1.397 naučnica i 2.792 nekvalifikovane nameštenice.

U trgovačkim radnjama čine dakle gros zaposlenog osoblja kvalifikovani trgovački pomoćnici, koji se u glavnome sastoje od muškaraca. Žena trgovačkih pomoćnica bilo je svega 14.46 na 100 trgovačkih pomoćnika.

U našoj trgovini zaposleni su većim delom mladi ljudi. Do 32 godine starosti bilo je zaposleno 36.511 nameštenika i nameštenica (71.38%), a sa preko 32 godine starosti 14.638 (28.62%). Najveći je broj zaposlenog osoblja u trgovačkim radnjama bio star između 18 do 22 godine (10.149 ili 19.84%). U trgovačkim radnjama zaposlen je znatan broj lica ispod 14 godina. Njih je bilo 944 (1.85%). Sa 14 do 15 godina starosti bilo je zaposleno ukupno 4.232 nameštenika (8.27%), sa 16 i 17 godina starosti 3.718 (7.27%).

U ostalim godinama starosti bio je zaposlen sledeći broj trgovačkih nameštenika:

od 23—27 g. starosti	9.696 (18.96%)	nam.
„ 28—32 „ „	7.772 (15.19%)	„
„ 33—37 „ „	5.825 (11.39%)	„
„ 38—42 „ „	3.502 (6.85%)	„
„ 43—47 „ „	2.068 (4.04%)	„
„ 48—52 „ „	1.337 (2.61%)	„
„ 53—57 „ „	819 (1.60%)	„
„ 58—62 „ „	492	„
„ 63—67 „ „	257	„
„ 68—72 „ „	136	„
„ 73—77 „ „	41	„
„ 78—82 „ „	17	„
„ 83—87 „ „	4	„
nepoznatih god. star.	140	„

Među osobljem zaposlenim u trgovačkim radnjama znatan je broj staraca (1.85%). Tih 900 staraca ne bi bilo zaposleno u trgovačkim radnjama, da je sprovedeno u celoj državi penziono osiguranje nameštenika, koje se danas sprovodi samo u Dravskoj banovini i u delu Primorske i Zetske banovine, kao i da je sprovedeno osiguranje za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti.

Što se tiče odnosa spola spram dobe starosti vidimo, da je najveći broj muških trgovačkih nameštenika bio star između 18 do 22 godine (7.476 ili 18.19%). Najviše žena zaposlenih u trgovačkim radnja-

Digitized by Google

ma bilo je staro također između 18 i 22 godine i to 2.673 ili 26.60%. Ispod 14 godina starosti bilo je zaposleno 866 muškaraca i 78 žena. Na ostale godine starosti otpadaju sledeće grupe muških i ženskih nameštenika:

	muških	ženskih
od 14—15 g. starosti	3.775	457
„ 16—17 „ „	3.101	617
„ 23—27 „ „	7.250	2.446
„ 28—32 „ „	6.182	1.590
„ 33—37 „ „	4.849	976
„ 38—42 „ „	2.939	563
„ 43—47 „ „	1.777	291
„ 48—52 „ „	1.194	143
„ 53—57 „ „	719	100
„ 58—62 „ „	444	48
„ 63—67 „ „	234	23
„ 68—72 „ „	125	11
„ 73—77 „ „	39	2
„ 78—82 „ „	16	1
„ 83—87 „ „	3	1
nepoznatih godina starosti	112	28

Osoblje zaposleno u trgovačkim radnjama broji se među slabije plaćena lica. Veći dio tog osoblja plaćen je sa nadnicom ispod 24 dinara i to 27.426 ili 53.62%, a manji dio sa većom zaradom od preko 24 dinara (23.723 ili 46.38%). Preko 48 dinara dnevne zarade imalo je 10.138 nameštenika ili 19.82%.

Radi bolje ilustracije donašamo grafički prikaz muških i ženskih trgovačkih nameštenika prema pojedinim nadničnim razredima osiguranja (vidi prilog II.).

Od ukupnog broja muških trgovačkih nameštenika imalo je dnevnu zaradu do 8 dinara 9.706 nameštenika (23.61%), od 8.01 do 9.60 dinara 103 (0.25%), od 9.61 do 11.60 dinara 722 nameštenika (17.57%), od 11.61 do 14 dinara 2.590 (6.30%), od 14.01 do 16.80 dinara 2.252 (5.48%), od 16.81 do 20 dinara 3.586 (8.72%), od 20.01 do 24 dinara 2.730 (6.64%), od 24.01 do 28.80 dinara 2.152 (5.24%), od 28.81 do 34 dinara 3.100 (7.54%), od 34.01 do 40 dinara 3.565 (8.67%), od 40.01 do 48 dinara 2.177 (5.30%), a preko 48 dinara dnevno 8.418 (20.48%) nameštenika.

Gros muških trgovačkih nameštenika plaćen je dakle sa zaradom manjom od 3 dinara na sat i to 21.689 ili 52.77%.

Kod trgovačkih nameštenica je također veći njihov dio plaćen sa nadnicom ispod 3 dinara na sat i to 5.737 ili 57.10%. Sa nadnicom do 8 dinara dnevno bilo je zaposleno 1.479 žena (14.72%), sa 8.01 do 9.60 dinara 100 (1.00%), sa 9.61 do 11.60 dinara 489 (4.87%), sa 11.61 do 14 dinara 895 (8.91%), od 14.01 do 16.80 dinara 879 (8.75%), od 16.81 do 20 dinara 1.093 (10.88%), od 20.01 do 24 dinara 802 (7.98%), od 24.01 do 28.80 dinara 567 (5.64%), od 28.81 do 34 dinara 716 (7.13%), od 34.01 do 40 dinara 816 (8.12%), od 40.01 do 48 dinara 492 (4.90%), a sa preko 48 dinara na dan 1.720 (17.12%) nameštenica.

Osoblje trgovačkih radnja začlanjeno je u raznim sindikatima i stručnim udruženjima, pa kako nismo bili u stanju da prikupimo broj organizovanih od svih tih raznih njihovih stručnih udruženja, to ne donosimo nikakovih podataka o odnosu organizovanih trgovačkih nameštenika spram stvarno zaposlenih.

*

U znatnom delu trgovačkih radnja postoje dobre higijenske prilike, ali još uvek ima i takovih radnja, čije su prostorije prenatrpane robom, gde nema mogućnosti dovoljnog zračenja i gde manjka dobro osvetlenje. U mnogim trgovačkim skladištima i spremištima postoji vlaga i nezdravi zrak, jer se te prostorije nikako ne zrače i ne otvaraju. Iz svih tih a i drugih razloga ima i u redovima osoblja zaposlenog u trgovačkim radnjama velik broj bolesnika i za rad nesposobnih ljudi. I u ovome prikazu kao i u našim ranijim o grafičkim, šumsko-pilanskim i tekstilnim radnicima, nismo u stanju da prikažemo sve podatke o onim namešteničima trgovačkih radnja, koji su posetili ambulante ureda za socijalno osiguranje odnosno zatražili lekarsku pomoć u ordinacijama njegovih rejonskih lekara. Nećemo pisati ni o onim trgovačkim namešteničima, koji su radi svog lošeg zdravstvenog stanja bili onesposobljeni za privredu kroz jedan, dva ili najviše tri dana. Prikazaćemo samo podatke o onim namešteničima trgovačkih radnja, nesposobnima za privredu, koji su bili na lečenju u klinikama, bolnicama, sanatorijima, oporavilištima i banjskim lečilištima, kao i o onima, čija je nesposobnost u slučaju ambulantnog ili kućnog lečenja trajala duže od 4 dana, pa su kroz to vreme uživali hranarinu.

Prema poslednjim raspoloživim podacima statistike radničkog osiguranja (iz godine 1932) bio je samo u jednoj kalendarskoj godini velik broj osoblja trgovačkih radnja nesposoban za rad. Bilo ih je svega 14.395, od toga muškaraca 11.308

Digitized by Google

ili 78.56%, i ženskih 3.087 ili 21.44%. Na 100 nameštenika trgovačkih radnja otpadalo je godišnje 28.34 nesposobnih za privredu kroz duže vreme. Na 100 muških nameštenika bilo je 27.81 nesposobnih za privredu, a na 100 nameštenica 30.47 nesposobnih.

Usled ovolikog broja nesposobnih za rad izgubilo je osoblje trgovačkih radnja samo za vreme jedne kalendarske godine 318.177 radnih dana. Uzmemo li za bazu samo prosečnu obezbeđenu dnevnu zaradu osoblja trgovačkih radnja (D 24.07), iznašao bi gubitak na nadnicama usled gubljenih radnih dana godišnje dinara 7,658.520.39. Muški nameštenici izgubili su 237.151 radni dan, a žene 81.026. Jedan za rad nesposoban trgovački nameštenik lečio se prosečno 20.97 dana, a nameštenica kroz 26.24 dana. Broj nesposobnih za rad u redovima osoblja trgovačkih radnja nije jednak u svim delovima naše države. U Dravskoj banovini na pr. dolazi na 100 zaposlenih nameštenika trgovačkih radnja 33.53 lica nesposobnih za rad, na području Savske banovine 39.61, na području Dunavske banovine 14.46, a na teritoriju uprave grada Beograda 17.96.

Razmotrimo li pojedine uzroke ove velike nesposobnosti za rad među osobljem trgovačkih radnja vidimo, da ovde zauzimaju vodeće mesto zarazne bolesti. Radi tih bolesti bilo je nesposobno za privredu 5.090 nameštenika (35.36%), koji su izgubili 53.297 radnih dana. Izmedu tih zaraznih bolesti prvo mesto zauzimaju oboljenja od gripe. Radi te bolesti bila su nesposobna za privredu 2.243 trgovačka nameštenika (15.58%), koji su izgubili 24.643 radna dana. Od muških trgovačkih nameštenika bilo je nesposobno za privredu usled gripe 1.683, koji su izgubili 17.446 radnih dana, a od ženskih 560 sa 7.197 izgubljenih radnih dana. Vrlo je velik broj osoblja trgovačkih radnja bio nesposoban za privredu usled raznih povreda zadobivenih nesrećnim slučajem, bilo na radu bilo van posla. Takvih je bilo 2.140 nameštenika ili 14.87%, koji su izgubili 32.046 radnih dana.

Povrede zadobivalo je u većem delu muško osoblje (1.962 ili 91.68%), a u manjem broju ženske (178 ili 8.32%).

Na treće mesto dolaze bolesti probavila. Od njih je bio također nesposoban za rad velik broj osoblja trgovačkih radnja i to 1.759 ili 12.22%, koji su izgubili 35.925 radnih dana. Muških nameštenika bilo je bolesno od tih bolesti 1.356, a ženskih 403. Muški su izgubili 27.719 radnih dana, a žene 8.206.

Na četvrto mesto uzroka nesposobnosti za rad u redovima trgovačkih nameštenika dolazi tuberkuloza sa 1.466 slučajeva obolenja ili 10.18%. Od tog broja bilo je bolesno na tuberkulozi plućiju 1.371 lice, a od ostalih vrsta tuberkuloze 95. Usled bolovanja na tuberkulozi izgubilo je trgovačko namešteništvo 87.829 radnih dana.

Od ostalih važnih uzroka nesposobnosti za rad u redovima osoblja trgovačkih radnja spominjemo uz istovremenu naznaku broja izgubljenih radnih dana još sledeće uzroke:

	Broj nesposobnih za rad			Broj izgubljenih
	muški	ženske	ukupno	radnih dana
Gnojne upale staničevine	959	129	1.088	12.993
Bolesti disala	653	159	812	12.872
Reumatizam	750	146	896	18.330
Bolesti mozga i živčevlja	233	93	326	9.817
Bolesti kože	238	55	293	5.373
Srčane bolesti	220	67	287	9.655
Bolesti spolovila	113	143	256	5.237
Upale porebrice	176	37	213	6.805
Bolesti mokraćnih organa	150	62	212	5.587

Pogledamo li kako je dugo trajalo lečenje osoblja trgovačkih radnja nesposobnog za rad, to nalazimo da je najduže lečenje bilo kod onih koji su lečeni na posledicama tuberkuloze plućiju. Na jednog je otpadalo prosečno 59.77 dana. Dugotrajno je bilo lečenje i kod trgovačkih nameštenika nesposobnih za rad radi bolovanja na kataru disala (56.44 dana na jednog nameštenika), radi bolovanja od srčane bolesti (33.64 dana na jednog nameštenika) i kod trgovačkih nameštenika nesposobnih za rad radi bolovanja od upale porebrice (31.94 dana na jednog nameštenika).

Digitized by Google

Kod muških trgovačkih nameštenika trajalo je najduže lečenje kod onih nesposobnih za rad usled katara disala (59.85 dana na jednog nameštenika), zatim kod onih koji su bolovali od tuberkuloze plućiju (58.69 dana na jednog nameštenika). Dugo je trajalo lečenje i kod muških trgovačkih nameštenika nesposobnih za rad radi bolovanja od upale porebrice (34.68 dana na jednog nameštenika).

Kod nameštenica trajalo je duže lečenje kod onih nesposobnih za rad usled porođaja ili koje od bolesti rodilja (59.29 dana na jednu nameštenicu). Zbog porođaja bilo je nesposobno za privredu uopšte 200 trgovačkih nameštenica (6.48%), a zbog pometnuća 34. Usled porođaja izgubile su trgovačke nameštenice 11.859 radnih dana, a zbog pometnuća 517. Što se tiče ostalih bolovanja to je najduže trajalo bolovanje trgovačkih nameštenica usled tuberkuloze plućiju (63.08 dana na jednu nameštenicu). Duže je trajalo i bolovanje usled katara disala (44.50 dana na jednu nameštenicu).

Glavni broj nesposobnih za rad trgovačkih nameštenika bio je star između 23 do 27 godine života, i to 3.209 (22.29%), od toga 2.358 muškaraca i 851 žena. Znatniji broj trgovačkih nameštenika nesposobnih za rad bio je mlađi od 32 godine života, i to 10.349 ili 71.89%, a manji stariji od 32 godine (4.046 ili 28.11%). Na 100 zaposlenih trgovačkih nameštenika starih do 32 godine života bilo je 23.34 nesposobnih za rad, a na 100 nameštenika starijih od 32 godine bilo je 27.64 nesposobnih.

Među najmlađom generacijom trgovačkih nameštenika bilo je nesposobnih za rad 2.026, od toga do 13 godine starosti 135 (119 m. i 16 ž.), od 14 do 15 godina 375 (320 m. i 55 ž.), od 16 do 17 godina 799 (646 m. i 157 ž.), a od 18 godina 717 (567 m. i 150 ž.). Kod ostalih grupa starosti bio je sledeći razmer nesposobnih za rad:

Godine starosti:	Broj nesposobnih za rad muški	ženske	ukupno
od 19—22	1.826	689	2.515
„ 28—32	2.037	562	2.599
„ 33—37	1.267	305	1.572
„ 38—42	720	137	857
„ 43—47	559	73	632
„ 48—52	302	34	336
„ 53—57	260	25	285
„ 58—62	121	14	135
„ 63—67	111	13	124
„ 68—72	57	2	59
„ 73—77	31	2	33
„ 78—82	9	2	11
„ 83—87	2	—	2

Godine 1932 umrlo je 260 trgovačkih nameštenika, od toga muških 222 (85.38%), a ženskih 38 (14.62%). Na 1.000 trgovačkih nameštenika dolazi 5.12 umrlih nameštenika. Najveći je broj umro usled tuberkuloze plućiju i to 108 (41.54%), od toga 91 muškarac i 17 žena. Od ostalih bolesti umrlo je 22 od bolesti optoka krvi, 18 od bolesti disala, 12 od bolesti mozga i živčevlja, 17 od bolesti probavila, 6 od gripe, 4 od tuberkuloze ostalih organa, 1 od veneričnih bolesti, 9 od ostalih zaraznih bolesti, 2 od bolesti spolovila, 7 od novotvorina, 1 od bolesti razvitka, 1 od bolesti krvi, 2 od upale porebrice, 7 od bolesti mokraćnih organa, 1 od gnojne upale staničevine, 3 od reumatizma, 2 od ostalih bolesti zglobova i 1 od nepoznate bolesti. Samoubistvo počinilo je 15 trgovačkih nameštenika, od toga 13 muškaraca i 2 žene, a ubijena su 2 trgovačka nameštenika. Unesrećilo se 18 trgovačkih nameštenika, od toga 9 u poslu, a 9 van posla, i to sami muškarci. Jedan trgovački nameštenik otrovao se.

O potporama, pruženim sa strane ustanova radničkog osiguranja osoblju trgovačkih radnja govorićemo drugom zgodom.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

J. E. Kayser-Petersen: SMJERNICE ZA OCJENJIVANJE PLUĆNE TUBERKULOZE KOD ODRASLIH LICA SA STANOVIŠTA NJEMAČKOG SOCIJALNOG ZAKONODAVSTVA.

(Zentralblatt für die gesamte Tuberkuloseforschung)

Ocjenjivanje tuberkuloznih bolesnika je centralni problem borbe protiv tuberkuloze. Kad liječnik treba da ocijeni bolesnika oboljelog od tuberkuloze, ili kad postoji sumnja na tuberkulozu, treba da se orijentira o formi i rasprostranjenosti procesa, o momentanom stanju i prognozi, o smanjenju radne sposobnosti, te o vezi bolesti sa oštećenjem kod zvanja ili službe. Kod osiguranja za bolest treba naročito rasčistiti pitanje radne sposobnosti, potrebu liječenja, a naročito liječenja u lječilištu. Kod rentnog osiguranja dolazi u pitanje nesposobnost za zvanje, te vremenski odnosno trajni invaliditet, te izgledi liječenja. Kod osiguranja za nezgode dolazi u pitanje i veza između tuberkuloze i nezgode.

Kako će liječnik ocjeniti tuberkuloznog bolesnika? To ovisi o metodama pretrage. Često se dešava da liječnik jednostavnom fizikalnom pretragom ocjeni bolesnika kao sposobnog za rad sa diagnozom inaktivna tuberkuloza, a isti taj bolesnik boluje od otvorene progredijentne tuberkuloze. Dokazano je da mnogom bolesniku usprkos »teškog auskultatornog nalaza« nije potrebno liječenje u zavodu. Statistike mnogih sanatorija dokazuju da se u lječilišta u velikom broju upućuju oni tuberkulozni bolesnici, kod kojih sanatorijsko liječenje uopće nije indicirano. Ima ali slučajeva bakteriološki otvorene tuberkuloze bez kliničkog nalaza. Naročito teška je fizikalna diagnostika onih žarišta, koja leže u predjelu vršaka i infraklavikularno. Isto tako treba kod plućne tuberkuloze biti oprezan sa pojmom »ozdravljenje«. Za diagnostiku rentgenom može se reći dvoje: 1. Pretraga i snimka rentgenom nesmije se kod diagnostike plućnih obolenja, a naročito kod tuberkuloze pluća zanemariti. 2. Tehnički loše snimke i pogrešna ocjena nalaza mogu dovesti do krivih diagnoza. Naročita važnost rentgenske pretrage pokazuje se u diagnostici ranih tuberkuloznih procesa pluća. Važno pomoćno sretstvo za diagnozu i prognozu plućne tuberkuloze je i sedimentacija krvi (eritrocita). Ta je reakcija važna za prognozu, jer na pr. sedimentacija preko 45 mm, a koja nije u vezi sa kojom komplikacijom, pokazuje lošu prognozu. Jednako tako važna je u diagnostici i prognozi tuberkuloze i krvna slika. Naročitu pažnju treba obratiti bakteriološkom nalazu. Tuberkulinska reakcija dolazi danas, kao diagnostičko sretstvo manje u pitanje, ali je često važna i upotpunjuje druge pretrage.

Na temelju svih ovih pretraga treba ocjeniti bolesnika. Važno je da li se to ocjenivanje plućne tuberkuloze vrši u zavodu, promatranjem kroz više dana, ili ambulantno. Dokazano je i to da bolesnik često ide prekasno k liječniku, zatim da liječnik često prekasno otkrije bolest, a da se često i usprkos otkrite bolesti liječenje prekasno primjenjuje, odnosno da mnogo puta bolesnik nikako ili prekasno stiže na liječenje u zavod. Da se spriječi ova pojava potrebno je po planu urediti pregled bolesnika oboljelih od tuberkuloze i njihov izbor za liječenje u zavodu. Taj pregled i izbor mogu vršiti samo liječnici specijalisti, dispanzeri, i naročite stanice za promatranje tuberkuloznih bolesnika vođene također od liječnika specijalista. Nekoji autori tvrde da niti taj način pregleda i izbora nije dostatan. Prema njihovom stanovištu potrebno je prije nego se stvori odluka o daljnjem liječenju i ocjeni bolesnika, izvršiti kliničko promatranje. Po Weichslu kliničko promatranje ima naročitu važnost kod slučajeva simulacije, a i druge prednosti pred ambulantnim pregledom (na pr. stalno mjerenje topline, stalno vršenje krvne probe, česte rentgen kontrole itd.).

Borbu protiv tuberkuloze treba da vode svi faktori jednoga naroda zajedno, po jedinstvenom planu, a vodstvo u toj akciji treba da zadrže liječnici. U pobijanju tuberkuloze važna je saradnja između liječnika i ustanova za borbu protiv tuberkuloze (dispanzeri, naročita savjetovališta itd), na čelu kojih stoji liječnik specijalista za tuberkulozu. Najvažnija pak zadaća ove borbe je ta, da se tuberkuloznog bolesnika u pravo vrijeme otkrije i da se u pravo vrijeme primjeni najprikladnije liječenje. To mogu izvršiti samo oni liječnici koji potpuno vladaju sa svima gore spomenutim metodama pretrage, a koji imaju uz to mogućnost da bolesnika više puta

Digitized by Google

pregledavaju odnosno trajno promatraju. U ovom radu prije svega potrebna je uska saradnja između liječnika praktičara i protutuberkulozne ustanove. Bude li takova saradnja ispravno provedena nestat će potrebe kliničkog promatranja bolesnika za stvaranje odluke o daljnjem liječenju.

Kad se ustanovi obolenje od tuberkuloze dužan je liječnik odrediti potrebu i vrst liječenja i ocjeniti smanjenje radne sposobnosti. U osiguranju uvedeni su stanoviti formulari, koji sadrže rezultate pojedinih pretraga i odredbe o daljnjem liječenju, odnosno pojedine indikacije (zavodsko liječenje, operativni zahvati itd.). Održanje radne sposobnosti osiguranika nesmije biti glavni cilj borbe protiv tuberkuloze. Glavni cilj mora biti — pobijanje zaraze. Zakoni socijalnog osiguranja ne slažu se u tom pogledu sa današnjim stanjem nauke. Zato Nicol kaže ovo: Šematske tromjesečne kure moraju nestati!« — Kod većine bolesničkih blagajna i kod socijalnog osiguranja uopće, glavni je princip obnovljenje izgubljene radne sposobnosti, a borba protiv tuberkuloze kao zaraze bačena je u pozadinu. Stoga razloga Bennighof smatra, da je došao čas da države preuzmu uređenje borbe protiv tuberkuloze u svoje ruke, a svi krugovi koji vode skrb o zdravlju naroda da postanu samo donosioci sretstava i izvršni organi u toj borbi.

Zadaća liječnika sa stanovišta bolesničkih blagajna je ova: Pregled radi ustanovljenja radne sposobnosti i određivanje daljnjeg liječenja, te natpregled i kontrola diagnoze. Zatim treba utvrditi da li ostali osiguranici stoje u vezi sa konkretnim slučajem obolenja i konačno treba provesti skrb za bolesnika (liječenje, stan, hrana, odjeća). Što se tiče radne sposobnosti spominjemo Framkelovo mišlenje, da svaku otvorenu tuberkulozu treba proglasiti za rad nesposobnom, već i sa stanovišta borbe protiv zaraze. Götel razlikuje kod ocjenivanja radnu nesposobnost i nesposobnost za zvanje. Prema Ichertu svaka aktivna i progredijentna tuberkuloza zahtjeva ocjenu za rad nesposoban. Kod sumnje na tuberkulozu treba tako dugo smatrati bolesnika nesposobnim za rad dok se slučaj ne razjasni. Kod kroničnih stacioniranih forma je ocjena često vrlo teška. Ukoliko nema znakova aktivacije ima se oboljelog smatrati sposobnim za rad. Pneumotoraks ne uvjetuje radnu nesposobnost ukoliko nije radna nesposobnost uvjetovana samim procesom na plućima. Tuberkulozni bolesnici kod kojih je tuberkuloza pluća kompliciran tuberkulozom larinksa, nekada se nisu primali u sanatorij; danas se primaju. Isto tako se danas ne odbijaju od sanatorijskog liječenja gravidne bolesnice, pače se liječenje ne prekida za vreme poroda i babinja. Otkako je u terapiju diabetesa uveden Insulin nema više zapreke da bude i tuberkulozni bolesnik — diabetičar primljen u sanatorij i liječen istim metodama, kao i svaki drugi bolesnik.

Kod ocjene invaliditeta treba imati u vidu tjelesno stanje i sposobnost privređivanja. Ta sposobnost privređivanja ocjenjuje se prema zvanju bolesnika. Pita se da li može on privređivati trećinu onoga što privređuje radnik iste struke i iste naobrazbe, pod istim uvjetima rada. Kod tuberkuloznog bolesnika važno je ocijeniti i eventualnu nesposobnost za zvanje (na pr. u mljekarnama, zatim učiteljsko zvanje itd.). Tuberkulozni bolesnik može biti sposoban za rad, a ipak sa tom svojom sposobnošću ne može steći zarade, jer ga poslodavac odbija zato što boluje od zarazne bolesti (otvorena tuberkuloza), ili iz gadljivosti prema bolesti itd. Tako je tuberkulozni bolesnik često puta isključen sa tržišta rada. Za invalidnu rentu dolaze u pravilu u pitanje otvorene tuberkuloze. Ukratko se može reći da za invaliditet tuberkuloze dolaze u pitanje teški tuberkulozni bolesnici, a kod srednje teških slučajeva oni koji objektivno pokazuju trajnu progredijentnost procesa. Dobri poznavaoci osiguranja za invaliditet tvrde da danas ima 5% invalidnih renta, koje nisu liječnički pravilno ocjenjene. To je u deset godina opterećenje za nekih 500 milijuna. Tuberkuloza je obolenje koje pokazuje od slučaja do slučaja najraznoličniju sliku bolesti, zato se za ocjenjivanje smanjenja radne sposobnosti tuberkuloznih bolesnika ne mogu postaviti nikakva pravila. Za ocjenu je od velike važnosti vrst samoga procesa, tok bolesti, utjecaj obolenja na opće stanje, te utjecaj obolenja na zvanje i rad. Naročito teško je onomu koji ocjenjuje odgovoriti na pitanje, da li u konkretnom slučaju tuberkuloza pluća stoji u vezi sa oštećenjem u zvanju. Dokazano je da se mnoga renta osniva na krivoj diagnozi. Kod traumatske tuberkuloze pluća treba dokazati uzročnu vezu između traume i tuberkuloze. Zollinger tvrdi da do danas ne postoji u literaturi slučaj primarne tuber-

Digitized by Google

kuloze iza traume, gdje bi apsolutno sigurno bila dokazana veza između traume i tuberkuloze pluća. Ovakovi nesretni slučajevi često se kasno prijavljuju, a i podaci o traumi dolaze u ruke liječnika promjenjeni i iskonstruirani. Mnogo češći su slučajevi pogoršanja tuberkuloznog procesa pluća iza traume. U ovim slučajevima mora postojati teži objektivni nalaz za traumu (fraktura rebara itd.), a da se može dati mišljenje da je trauma pogoršala proces. Tuberkuloza kao obolenje u zvanju dolazi naročito u pitanje kod osoba koje njeguju tuberkulozne bolesnike. Interesantno je da se kod ovakovih osoba često radi o primarnoj infekciji. Nekoje statistike pokazuju da u nekim krajevima 50% djece, koja svršavaju školu, ne daju pozitivnu tuberkulin reakciju. Kreuser je mišljenja da se u službu njegovatelja tuberkuloznih bolesnika ne primaju ona lica, koja su za tuberkulin negativna i ona lica, kod kojih je u krvnoj rodbini bilo slučajeva smrti od tuberkuloze kod srodnika u mladenačkim godinama. Naročite teškoće postoje kod ocjene tuberkuloze u vezi sa silikozom. Mišljenja u ovom pitanju se razilaze, a ima i mnogo zabluda u ocjenjivanju.

Konačno može se reći, da u čitavom radu oko ocjenjivanja tuberkuloze pluća sa stanovišta socijalnog zakonodavstva postoji trajni sukob između liječnikovog stanovišta i juristićkih pojmova. Zadaća liječnika se sastoji u tom da svoje mišljenje izrekne nepristrano, po svojem znanju i savjesti, bez ikakvih stranih utjecaja. Liječnik treba da preuzme za sebe punu odgovornost za svako mišljenje. On mora biti odlučujući faktor kod donošenja odluke. Kod davanja ocjene mora postojati jedinstveno socijalno medicinsko shvaćanje. Naročito jedinstveno shvaćanje i ocjenivanje mora postojati u grani za nezgode. Sve to traži ujedinjenje socijalnog osiguranja. Kod toga rada mora postojati uska saradnja liječnika i pravnika. Borba između liječničkog i pravnog mišljenja mora iz socijalnog osiguranja nestati. Samo na taj način bit će narodu u cjelosti pružena ona pomoć, koju socijalno osiguranje može i mora pružati.

Dr. Kesić.

USLOVI ZA PRIJEM U LEČILIŠTA ZA TUBERKULOZNE.

Otsek za suzbijanje tuberkuloze Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja uputio je svim nadležnim vlastima i ustanovama vrlo važan raspis o uslovima za prijem u lečilišta za tuberkulozne.

Ovo je pitanje od naročito velike važnosti za naše radničko osiguranje. Imamo razmerno malen broj kreveta, a uredi mogu da šalju i na ovaj mali broj kreveta samo ograničeni broj bolesnika. Pod ovakovim teškim prilikama od vrlo je velike važnosti, da se u sanatorije upućuju isključivo samo izlječivi bolesnici, kod kojih se za ograničeno vreme od 3 do 4 meseca, koje obično stoji na raspolaganje, mogu postići ozbiljni rezultati. Zato štampamo ovaj važni raspis u celosti. Raspis glasi:

Uputstva za prijem i lečenje u lečilištima.

Pošto u našim lečilištima srazmerno mali broj kreveta stoji na raspoloženje tuberkuloznim bolesnicima, to je neophodno potrebno, da se pri upućivanju bolesnika vodi o toj činjenici strogo računa i da se u sanatorije upućuju samo oni bolesnici, kod kojih je takvo lečenje — prema današnjem stanju nauke — neophodno potrebno, i kod kojih se može postići, ako ne posvemašnje izlečenje, a ono, bar, trajni oporavak i bar delomična radna sposobnost. Takvo plansko i smišljeno odabiranje bolesnika za sanatorije pretstavlja jedan od najtežih zadataka u medicini uopšte.

Stoga upućivanje bolesnika u lečilišta treba da je u rukama stručno vođenih dispanzera i stručno obrazovanih lekara, kojima stoje na raspoloženje rentgen aparati i sva ostala diagnostička sretstva.

Najviša dogma svake savesne borbe protiv tuberkuloze je i ostaje da bez rentgen pregleda nema sigurne diagnoze plućne tuberkuloze, pogotovo ne u početnim slučajevima, koji su u smislu uspešnog pobijanja tuberkuloze najvažniji. Od 37 zavoda, koji se kod nas vode kao dispanzeri, ima samo 18 svoje sopstvene rentgen aparate, što u punoj meri svedoči kako se kod nas do sada shvaćala borba protiv tuberkuloze.

Za jednu ispravnu protivtuberkuloznu borbu neophodna je i saradnja praktičnih lekara, pošto oni imaju dužnost, da iz širokih slojeva naroda upućuju sve sumnjive bolesnike na daljni specijalistički pregled i mišljenje.

Samo uz ispravnu saradnju praktičnih lekara može se na vreme otkriti najveći broj početnih obolenja, a to i jeste najvažnije, ali i najteži deo čitavog proble-

Digitized by Google

ma suzbijanja tuberkuloze kao zarazne i narodne bolesti.

Početak ftize je, naime, katkada čak do stvaranja kaverne bez simptoma. Naročito ona vrsta početne ftize, koju nazivamo »Rani infiltrat« ili Phtisis fibrocas. com. incip., a koja je relativno najčešća, ne pokazuje, u nekim slučajevima, ni povišene temperature ni bilo kakvih alarmantnih simptoma karakterističnih za ftizu. Prve pojave bolesti, — koje također još nisu karakteristične, — javljaju se ev. tek pri početnoj kavernizaciji. Te prve pojave bolesti su pojave obične gripe (influenca): povišena temperatura, kataralno stanje, umornost itd., koje onda bude u nama sumnju na tuberkulozni karakter obolenja, ako duže vremena ne izčezavaju. U takvom slučaju, dakle, neophodno je potrebno izvršiti rentgenski pregled i pregled sputuma, jer je jedini sigurni put za dokazivanje infiltrata rentgenski pregled. »Početna se tuberkuloza ne čuje, nego se vidi« kaže ispravno Platzek-Hofbauer, dok pozitivni sputum dokazuje tuberkulozni karakter bolesti.

Nesme nas zavarati ni aspekt bolesnika, jer ćemo infiltrat obično naći kod jakih, na izgled zdravih osoba, a manje kod mršavih, neurotičnih, makar ove imale i supfebrilnu temperaturu i kašljucanje.

Dužnost praktičnih lekara biće, dakle, da u prvom redu ove sumnjive slučajeve upućuju specijalistima odnosno dispanzerima, koji će onda imati da odluče, da li je kod dotičnog bolesnika indikovano sanatorijsko lečenje.

Ta funkcija praktičnih lekara kod suzbijanja tuberkuloze u narodu veoma je važna i veoma teška! Za tu svoju funkciju oni treba da se pripravljaju i za vreme studija i za vreme staža.

A. Indikacija.

Dispanzeri odnosno specijalisti upućivaće u lečilišta:

1. u prvom redu sveža infiltrativna obolenja tipa ranog infiltrata (Phthisis fibrocas. incip.), pogotovo ona sa stvaranjem kaverne, i to kao najhitnije slučajeve.

2. Sva teža obolenja ovog tipa (Phthisis fibrocas, confirmata) kod kojih postoji mogućnost kolapsoterapije, dakako, uz pripravnost bolesnika, da se toj terapiji i podvrgne. (Ta pripravnost bolesnikova treba da je odlučna i pri upućivanju teških kavitarnih obolenja, gde u obzir dolaze već i operativni zahvati, kao plastika itd.).

3. Od slučajeva tuberkulozis abortiva one sa profuznim krvarenjem, a samo iznimno i one sa čestim pleuritičnim atakama.

5. Od Tbc. fibroza densa samo slučajeve sa jakim mršavljenjem i febrilne slučajeve sa svežim rasapom.

6. Phthisis fibroulceroza.

7. Tbc. fibrosa cavitaria (stationaria). Kavernozna obolenja na bazi Tbc. fibroza diffuza, često istovremeno sa manifestacijama hirurške tuberkuloze, opšte stanje obično dobro, fizikalni simptomi kaverne nisu izraziti.

8. Phthisis cavitaria ulceroza (Neumann). Obolenja patogenetski srodna onome pod tačkom 7, ali fizikalni simptomi kaverne izraziti i opšte stanje loše, često čak sa izrazitom kaheksijom.

9. Stare ciroze sa svežim zamahom.

10. Aktivne hilusne žlezde.

11. Pleuropneumonia caseosa, naročito u obliku Tbc. cavit. stationaris post pleuritica basalis.

B. Kontraindikacije.

I. Ne trebaju sanatorijskog lečenja.

1. Stara, tvrda, inaktivna žarišta u vršcima.

2. Diseminirana stara, inaktivna žarišta.

3. Tbc. abortiva — samo sa pojavom mršavljenja.

4. Lakši oblici Tbc. fibroza densa.

5. Stare pleuritide.

6. Obsoletni primarni kompleksi.

II. Nisu podesni za lečilišta:

1. Teška kazeozna ftiza (Phthisis galopans, Pneumonia caseosa).

2. Teška progred. bilateralna kavernozna ftiza (Phthisis fibrocaseosa desperata).

3. Ftize, komplikovane sa teškom tuberkulozom drugih organa, kao: destruktivnom, teškom tuberkulozom grla, bubrega, creva itd.

4. Progred. ftize sa teškim diabetesom.

5. Meningitis tbc.

6. Miliarna tuberkuloza.

7. Vrlo opsežna ciroza sa emfizenom i slabošću srca.

8. Teške dekompezovane srčane greške.

9. Teška kaheksija.

10. Akutne infektivne bolesti.

11. Nedisciplinovani i asocijalni tipovi.

Digitized by Google

U prednjem su obrazložene indikacije i kontraindikacije prijema odnosno lečenja tuberkuloznih u lečilištima i preporučuje se lekarima, da što savesnije postupaju pri izboru ovih osoba u tu svrhu. Da bi taj izbor mogao biti što savesniji i sistematičniji, Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, Otsek za suzbijanje tuberkuloze obavestiti će sve praktične lekare naše države o patologiji, klinici i terapiji najvažnijih oblika tuberkuloze.

Prof. Dr. mr. Verth: PLOSNATO STOPALO I NEZGODE.

(Monatsschrift für Unfallheilkunde 7/35.)

Statičke poteškoće opterećivanja noge nisu vezane na oblik plosnatog stopala. Mnogobrojna nam ispitivanja i statistike govore da moramo odijeliti formu plosnatog stopala od bolesti plosnatog stopala — kod tih poteškoća, naročito u vezi sa nezgodom ne smije dakle da nam morfološko stanje noge bude glavnim mjerilom. Isto tako nam nisu poznati ni sigurni objektivni znaci za te tegobe. Disharmonija između aktivnog i pasivnog potpornog sistema noge je uzrok subjektivnim poteškoćama. Kod fraktura kostiju skočnog zgloba odnosno stopala na mjestu je dobar uložak, koji će omogućiti za kratko vrijeme ponovno opterećivanje noge i tako spriječiti daljnje neugodne posljedice. Često i atrofija kosti nakon tupih trauma dovodi do poteškoća, koje redovno iščezavaju iako tek nakon dužeg vremena. Autor zatim ističe atrofije koje mogu nastati neispravnim postupkom samog liječenja naročito predugim ostavljanjem sadrenog ovoja.

Važno su poglavlje i kontrakture na nozi. Uslijed kakvih bolnih podražaja, dolazi dosta često, naročito nakon traume, do iskrivljenja stopala, tako da se stopalo kod hoda samo svojim vanjskim rubom dodiruje tla. Taj položaj stopala ima da u neku ruku, štedi nogu od neugodnih i bolnih podražaja. Kada međutim ti nestaju, ispravlja se redovno i položaj stopala, osim kod osoba sa više labilnim živčanim sistemom, gdje se takovo stanje pretvara u trajno. Fizikalna terapija je u takovim slučajevima na mjestu.

Kao suvereno sretstvo za otstranjenje tegobe kod plosnatog stopala je dobar uložak. Isti mora udovoljavati slijedećim uslovima: treba da nogu dovede u ispravan ortostatički položaj, mora da je stalne forme, a da pri tom ipak ima stanoviti potrebni elasticitet, treba da ima mogućnost promjene i prilagodivanja prema nozi, ne smije da zauzima previše prostora ni da bude pretežak, zatim da bude što trajniji i ne odviše skup. Prednjim zahtjevima najbolje odgovara laki metal (lim od duraluminija) prevučen zaštitnim lakom. Na kraju autor ističe prednost uloška pred ortopedskom cipelom.

Dr. Haramustek.

Dr. Julius Orient: O BROJNIM OTROVANJIMA PŠENICOM INFICIRANOM LJULJEM (LOLIUM TEMULENTUM)

(Pharmazeutische Monatshefte 1935, Nr. 10)

Godine 1934 otrovalo se u pojedinim dijelovima Sedmogradske mnogo ljudi pšeničnim hljebom. To je ponukalo autora da detaljnije istraži uzroke tih otrovanja.

U Bodhazi nedaleko Mociu (Moca) oboljelo je mnogo ljudi jedan za drugim. Jedni su se savijali od grčeva, drugi su usnuli dugotrajnim snom a neki se opet pravili razne nemotivirane radnje i kretnje. Sin seoskog suca spavao je bez prekida dva dana, pojedinci bolovali su preko dva tjedna, a jedan je pače više od dva tjedna bio bez svijesti.

5 do 6 tjedana nakon prvih otrovanja mlatila se kod nekog seljaka pšenica. Iz prve vreće pšenice ispekao se hljeb koji su radnici jeli za ručak. Gotovo svi radnici oboljeli su. Strojar padao je natraške i htjeo je ložiti sa ugorcima. Drugi radnik bacao je u stroj za mlaćenje luk umjesto pšenice. Neki su počeli da se tuku, a neki su usnuli dubokim snom. Jedan radnik je pobjegao no vratio se za kratko vrijeme vukući malu djevojčicu i počeo je daviti. Jedva su dijete spasili od smrti. Lice otrovanih bilo je upalo i trzalo se. Jedan dječak stenjao je i vikao a nakon toga nekim čudnim glasom pjevao. Lice mu je bilo modrikasto kao da boluje od živčanog šoka, jako se znojio i mučio sve do drugoga dana.

U svim tim slučajevima radilo se o otrovanju ljuljem (Lolium temulentum) kojim je pšenica bila inficirana. Ljulj (Lolium temulentum) poznata jednogodišnja vrsta travâ raste najradije zajedno sa pšenicom, ječmom i zobi. Dozrijeva zajedno sa žitom. Otrovanje prouzrokuje navodno jedna gljivica koja živi u simbiozi sa ljuljem (L. temulentum). Prema Soraueru nalazi se gljivica u sjemenkama L. temulentum nad aleuronskim slojem. Za sada nije poznato kako dolazi do in-

Digitized by Google

fekcije kod L. temulentum i da li gljivica koju nalazimo kao micelij dolazi i u kojem drugom obliku. Vlažno tlo ili kišovita godina naročito pogoduju razvitku L. temulentum. Iz izmlaćene pšenice teško se može ljulj ukloniti. Uslijed razlike specifične težine pšeničnog zrnja i ljuljevog zrnja moglo bi se vodom odijeliti zrnje ljulja od pšeničnog zrnja. Teže pšenično zrnje potone a lakše ljuljevo pliva na površini vode. Prema Kobertu prouzrokuje gljivica otrovnu tvar nazvanu temulin. Antre razlike kod L. temulentum dva alkaloida lolin i temulin i temulinsku kiselinu. Hoffmeister izolovao je otrovnu tvar i našao formulu C_7, H_{12}, N_2, O_2. Fiziološki djeluje ta tvar slično kao atropin i skopolamin. Schmiedeberg uvrstio je temulin u grupu koniina i lobelina.

Pored ljudi mogu se i domaće životinje otrovati ljuljem. Poznata su takva otrovanja kod svinja, krava, a naročito kod konja koje hrane sa zobi.

Prema Kobertu može se temulin u alkalijskoj otopini oboriti eterom i kloroformom. Brašno koje sadrži 5 do 6% L. temulentum opasno je, a 10 do 11% zaprečuje već vrenje hljeba.

Za dokazivanje L. temulentum u brašnu ili hljebu važna su škrobna zrnca i micelij gljivice, koji se nalazi nad aleuronskim slojem. Kako su međutim škrobna zrnca vrlo sitna (oko 6 mikrona) a gljivica se često ni najsavjesnijom mikroskopskom pretragom ne može sa sigurnošću utvrditi, to je dokazivanje ljulja otežano a često bez uspjeha.

Simptome otrovanja i liječenje opisuje autor ovako: »Otrov djeluje jednako na životinje sa toplom krvi kao i na životinje sa hladnom krvi (amfibije). Konji su vrlo osjetljivi prema L. temulentum. Prema Hoffmeisteru pokusi sa temulinom kod životinja pokazuju simptome koji su napadno slični simptomima živaca kod ljudi, koji su slučajno ili namjerno otrovani sa L. temulentum.

Time je dokazano da temulin i kod ljudi djeluje tipično na živce. Osobito se ističe omama, snenost, vrtoglavica, drhtanje koje se može razviti do tresavice. Kod otrovanja temulinom kroz hranu pojavljuje se midrijaza i oslabljenje funkcije srca. Prema Hoffmeisteru i Planchonu pojavljuju se kod otrovanja i simptomi otrovanja crijeva. Po mom mišljenju identični su simptomi otrovanja ljulja (L. temulentum) sa simptomima otrovanja muskarinom. Cordier promatrao je kod uživanja hljeba koji je sadržao L. temulentum u početku oslabljenje pamćenja i smetnje lica, zatim slabost mišića i drhtanje udova a onda snenost i podražaje povraćanja. Antre opažao je neraspoloženje, glavobolju, vrtoglavicu, teturanje, smetnje sluha i vida i neobičnu jaku snenost. Zatim teškoće kod gutanja, pritisak u epigastriju, osjećaj nadimanja u želucu, mučninu i hladni znoj i napokon povraćanje sa mnogo sluzi. Iza toga pojavili su se jaki i bolni želučani grčevi i grčevi udova. U urinu jako se osjećao miris po ljulju (L. temulentumu). Stolica bila je u početku diaroična a poslije toga nastupila je stalna zatvorenost. Temperatura tijela pala je na 35.7, funkcija srca bila je sve slabija i napokon je nastupila smrt. Karakterističan simptom otrovanja sa L. temulentum je duboki san.

Prema iskustvu Hoffmeistera i Fröhnera može se kod autopsije konstatovati laka gastroenteritis i hiperemija mozga i hrptenjače. Antre konstatovao je kod autopsije vrlo jako mršavljenje i raširenu ehimozu želučane sluznice.

Liječenje: sretstva za povraćanje, za čišćenje, za jačanje funkcije srca a preporučaju se i stimulancija.

Dr. Mr. Dragan Boić

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

UPALA PLUĆA NE MOŽE SE SMATRATI NESREĆNIM SLUČAJEM U SMISLU §-a 84 ZOR-a.

(Riješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 23 XI 1935 broj R. O. 650-1—1935).

A. L. i Š. iz S. podigli su otštetni zahtjev zbog smrti sina M.

Pok. M. je bio zaposlen na brodu do 5 VIII 1934, kojeg je dana obolio te je drugi dan upućen u bolnicu, gdje je 10 VIII 1934 umro od upale pluća. U svojoj su molbi roditelji pok. M. tvrdili, da je njihov sin bio potpuno zdrav do 5 VIII kada se razbolio usljed teškog rada na brodu.

Odlukom Suzora od 2 IV 1935 broj R 38666-1118 — 35 odbijen je otštetni zahtjev s razloga što smrt pok. M. nije uzrokovana nikakovim nesrećnim slučajem u smislu §-a 84 Zora, nego bolešću.

Protiv te odluke SUZOR-a uložena je blagovremeno žalba na sud radničkog osiguranja u S., ali je taj sud žalbu odbio presudom od 16 X 1935 broj O. R. 53-7 — 35.

Povodom žalbe, koja je uložena protiv presude prvostepenog suda, donio je Stol sedmorice kao vrhovni sud radničkog osiguranja riješenje pod brojem R. O. 650-1 — 1935 od 23 XI 1935, kojim je odbacio žalbu protiv prvostepene presude sa slijedećim obrazloženjem:

Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane osude po §-u 170 t. 8 ZOR, navodeći, da je nepotpuna, nerazumljiva i osnovana na krivom tumačenju zakona, kad žaliocima uskraćuje rentu iza njihovog unesrećenog sina. Ova ništavost ne postoji.

Pobijana presuda dovoljno je obrazložena, ona je potpuna i u skladu sa sadržajem spisa i sa propisima zakona.

Ona je primijenila ispravno zakon na ovaj preporni slučaj, i utvrdila, da žalioci nisu dokazali, da se radi o nesretnom slučaju, već da je A. M. umro od upale pluća, koja nije posljedica nesretnog slučaja kakvog ima u vidu propis §-a 84 ZOR-a. Upala pluća ne može se smatrati nesretnim slučajem, jer zakon u alineji 4 §-a 84 taksativno nabraja obolenja, koja važe kao nesretni slučaj, a upala pluća ovdje se ne spominje. Nema zato ništavosti po t. 8 §-a 170 ZOR-a.

Budući da u postupku Suda radničkog osiguranja nema ni druge nijedne ništavosti navedene u §-u 170 ZOR-a (t. 1—7), to je valjalo žalbu žaliteljevu kao neosnovanu odbaciti.

Ovom su presudom Vrhovnog suda konačno stvari postavljene na pravo mjesto. Zakon o osiguranju radnika strogo luči pojam bolesti od pojma nesrećnog slučaja te u al. 4 §-a 84 taksativno nanavodi bolesti, koje važe kao nesrećni slučaj. Upala pluća nije navedena medu tim bolestima, pa se prema tome ta bolest ne može smatrati nesrećnim slučajem u smislu §-a 84 ZOR-a. Dr. B.

SUGLASNO MIŠLENJE SUDSKIH LJEKARA VJEŠTAKA OBAVEZNO JE ZA SUD.

(Riješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 16 VIII 1935 broj R. O. 345/1—35.)

Presudom suda radničkog osiguranja u B. od 16 V 1935 broj O. R. 31 — 1935 — 2 uvažena je žalba B. M-a i ako su sudski ljekari vještaci u cijelosti usvojili mišlenje zdravstvenog otsjeka SUZOR-a o ocjeni umanjenja radne sposobnosti.

U obrazloženju te presude sud navodi:

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odlukom od 12 decembra 1934 broj R 28829/18040 — 1934 uskratio je žaliocu B. M. isplatu rente za nesretni slučaj, koji ga je zadesio 13 maja 1929 s razloga, što umanjenje radne sposobnosti od 22 decembra 1930 dalje ne nadmašuje 10%, jer je skraćenje desne potkoljenice za 2½ cm ostalo bez inih funkcionalnih smetnja.

Protiv te odluke podnio je žalioc na ovaj sud blagovremeno žalbu u kojoj navodi, da je odluka Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na zakonu neosnovana, jer još i danas trpi bolove u desnoj nozi i nije za rad sposoban, jer mu skraćenost desne noge za 3 cm mnogo smeta pri radu.

Predlaže, da se po sudskim vještacima ljekarima ustanovi i da mu se prizna renta za 25% umanjene radne sposobnosti.

Na raspravi ostale su obje stranke kod svojih dosadašnjih navoda i predloga.

Sud je žalbu kao osnovanu uvažio iz ovih razloga.

Ljekarskim mišljenjem uredskog ljekara Dr. P. u K. od 23 juna 1934 (dnev. broj 10) ustanovljena je trajna radna ne-

Digitized by Google

sposobnost žalioca sa 12% s razloga, što je desna noga žalioca usljed pretrpljene poslovne nezgode ostala kraća za 3 cm.

Ljekarskim mišljenjem ljekara zdravstvenog otseka Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu od 4 septembra 1934 (dnev. broj 11) ocjenjena je radna sposobnost žalioca ispod 10%, jer je kostolom čvrsto i bez veće dislokacije konsolidirao i jer skraćenje noge nije bitno, te jer je funkcija svih zglobova uredna.

Ovo su mišljenje i ocjenu postotka usvojili i sudski vještaci ljekari Dr. M. i Dr. B., koji su žalioca na raspravi pregledali.

Sud se je ali i pored mišljenja uredskih ljekara zdravstvenog otseka Središnjeg ureda u Zagrebu od 4 septembra 1934 i sudskih vještaka ljekara danog na samoj raspravi, da je radna sposobnost žalioca umanjena ispod 10% iz vlastitog opažanja na raspravi — uvjerio, da je žaločeva radna sposobnost usljed skraćenosti desne noge za 3 cm koja žaliocu kao zemljoradniku pri svakom poslu neminovno mnogo smeta i umanjuje radnu sposobnost, prenisko ocijenjena, pa je prema svom najboljem znanju i savjesti (§ 22 Pravilnika) poprimio mišljenje uredskog ljekara Dr. T. P. iz K. od 22 juna 1934 da je radna sposobnost žalioca sa 12% temeljita i pravedno ocijenjena.

S tih razloga sud je žaločevu žalbu uvažio, napadnutu odluku preinačio i sudio kao u tenoru ove presude.

Na žalbu ureda poništena je ta presuda riješenjem Stola sedmorice od 16 VIII 1935 broj RO 345-1 — 1935 sa slijedećim obrazloženjem:

Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane osude po §-u 170 t. 8 ZOR-a. Ova ništavost postoji.

Prvostepeni sud ne uvažava mnijenje četvorice ljekara, koji su suglasno iskazali, da umanjenje radne sposobnosti ozleđenoga osiguranika B. M. ne iznosi 10%, jer da se je iz vlastitog opažanja na raspravi uvjerio, da skraćenost desne noge osiguranikove za 3 cmt. bezuvjetno smeta osiguraniku i umanjuje njegovu radnu sposobnost najmanje za 12%, kako je to i uredski liječnik u K. dr. P. u svom nalazu od 12. juna 1934 izjavio.

Ovo obrazloženje prvostepenoga suda ne može se prihvatiti, jer su i sudski ljekarski vještaci Dr. M. i Dr. B. na raspravi od 16 maja 1935 dakle skoro godinu dana poslije Dr. P. pregledali osiguranika i usprkos neznatne skraćenosti njegove noge ustanovili, da umanjenje njegove radne sposobnosti ne iznosi 10%. Ako stručnjaci dadu takvo suglasno mnijenje, neda se ono pobijati slobodnim sudačkim uvjerenjem, jer sudije za takovo prosuđivanje nemaju stručne spreme.

Prema tomu ocjena prvostepenoga suda je u protivurečju sa sadržajem spisa, pa ju je povodom žalbe nosioca osiguranja valjalo poništiti i odlučiti kao u dispozitivu ove vrhovne presude.

Na ponovnoj raspravi, koja je iza toga održana, prvostepeni je sud presudom od 17 X 1935 broj OR 31 — 1935 — 6 u cijelosti potvrdio napadnutu odluku SUZOR-a a žalbu B. M-a kao neosnovanu odbacio. Dr. B.

Digitized by Google

SLUŽBENI DIO

OKRUŽNICA SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Raspis Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 17 januara 1936 St. br. 73 o nepozivanju dosadašnjih članova samouprava mesnih organa na sednice zbog razrešenja od dužnosti.

(Broj 2486 — 36 od 20 januara 1936).

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja dostavilo je raspis od 17 januara 1936 St. broj 73 upućen svima banskim upravama i Upravi grada Beograda o nepozivanju na sednice dosadašnje članove samouprava zbog razrešenja od dužnosti.

Raspis glasi:

»Ministarstvo je primetilo, da prilikom izvršenja rešenja Gospodina Ministra o razrešenju dosadašnjih samouprava ureda za osiguranje radnika i imenovanju novih, pojedine Banske uprave pozivale su na konstituirajuće sednice novih samouprava ne samo novoimenovane članove ovih samouprava, nego takode dosadašnje članove.

Međutim, ovako postupanje nije u skladu sa praksom ovog Ministarstva, a naročito s obzirom da se sedišta pojedinih od ovih članova nalaze van sedišta odnosnih ureda, te stoga njihovo pozivanje na sednice izaziva potpuno nepotrebne troškove.

Stoga se preporučuje Kr. banskoj upravi, da prilikom izvršenja ovakvog rešenja Gospodina Ministra samo novoimenovane članove samouprave dotičnog ureda pozove na sednicu radi konstituisanja, dok dosadašnje članove samouprave ne poziva na sednicu, nego njima samo pismenim aktom saopšti da su odnosnim rešenjem Gospodina Ministra razrešeni svoje dužnosti.«

Što se saopćuje svima mesnim organima znanja radi.

NATEČAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Skoplju raspisao je natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta:

I. U sedištu ureda: za dva mesta kategorije B položaja V., od kojih jedno za pomoćnika-upravnika; za jedno mesto kategorije B. položaja VII.; za jedno mesto kategorije B. položaja VIII.; za jedno mesto kategorije C. položaja VII.; za jedno mesto kategorije C. položaja VIII.; za jedno mesto kategorije D. položaja X. i za jedno mesto kategorije D. položaja XI.

II. Van sedišta ureda (kod Ekspozitura): za jedno mesto kategorije C. položaja VIII. i za tri mesta kategorije C. položaja IX.

U slučaju, da koji od uredskih službenika bude izabran u viši položaj te se na taj način upražni njegovo mesto, to upražnjeno mesto popuniće se odmah prilikom izbora po prednjem natečaju. Ovaj se natečaj raspisuje isključivo u svrhu unapređenja uredskih službenika.

Svojeručno pisane molbe taksirane sa 5 Dinara sa svima potrebnim dokumentima prima arhiva ureda do zaključno 15 februara 1936 godine do 12 časova o podne.

Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku raspisao je natečaj na jedno mesto ugovornog lekara u Kneževim Vinogradima prema odredbama kolektivnog ugovora.

Taksirane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se predati najkasnije do 29 februara 1936 godine u 12 sati.

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj na jedno mesto ugovornog lekara opšte prakse za područje općine Tomislavgrad sa sedištem u Tomislavgradu. Sva prava i dužnosti normirana su po odredbama kolektivnog ugovora.

Natečaj je objelodanjen u Službenom glasniku Primorske banovine u Splitu.

Privatno društvena bolesnička blagajna Merkur u Zagrebu raspisala je na osnovu zaključka svog pretsedništva natečaj za popunjenje jednog mesta činovnika kancelarijske struke, kategorije C položaja VIII.

Ukoliko bi izborom na to mesto eventualno bilo upražnjeno mesto činovnika nižeg položaja, raspisuje se ujedno natečaj i za to mesto.

Ovaj natečaj raspisuje se samo u cilju unapređenja službenika blagajne.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti blagajni uključivo do 24 februara 1936 o podne.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu oktobru 1935 godine.

U mesecu oktobru 1935 godine umrlo je prema stiglim prijavama 194 radnika i nameštenika, od toga 143 muškarca i 51 žena.

Od zaraznih bolesti umrla je 71 osoba, od toga 51 od tuberkuloze plućiju (26.29%), 3 od osipne groznice, 3 od piemie, 2 od trbušne pošaline, 2 od babinje groznice, 2 od tbc meningitisa, 2 od tbc peritonitisa, 2 od gripe, 1 od venerične bolesti, 1 od tuberkuloze kostiju, 1 od tuberkuloze žljezda i 1 od bedrenice.

Od ostalih bolesti umro je 91 radnik i nameštenik. Samoubijstvo počinilo je 8 radnika, unesrećilo se kod posla 10, a van posla 14.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 23 činovnika, 53 kvalifikovana radnika, 29 šegrta i 89 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na radnike industrije živežnih namirnica (20), zatim slede kućna posluga (19), nameštenici kod javnih poslova (14), trgovački nameštenici (14), radnici tekstilne industrije (13), šumsko-pilanski radnici (13), radnici industrije odeće i čišćenja (10), radnici kod visokogradnja (10), radnici industrije kamena i zemlje (9), slobodne profesije (8), radnici metalne i mašinske industrije (7), radnici preradbe kože (7), radnici ugostiteljskih radnja (7), radnici drvodelske industrije (6), nameštenici javnog saobraćaja (5), radnici kod gradnja željeznica i puteva (5), grafički radnici (5), radnici centrala za proizvodnju snage (3), radnici kemijske industrije (3), radnici industrije duvana (3), radnici higijenskih ustanova (3), nameštenici novčanih zavoda (3), radnici industrije papira (2), radnici kod gradnja prevoznih sretstava (2), radnici privatnog saobraćaja (2) i 1 poljoprivredni radnik.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od 48 dinara, i to 34 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu oktobru 1935 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 138.354.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 132.850.—, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 5.504.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca juna 1934 (1 žena), 1 umrli radnik iz meseca oktobra (1 muškarac), 1 umrli radnik iz meseca februara 1935 godine (1 žena), 1 umrli radnik iz meseca aprila (1 muškarac), 4 umrla radnika iz meseca maja (3 muškarca i 1 žena), 3 umrla radnika iz meseca juna (2 muškarca i 1 žena), 8 umrlih radnika iz meseca jula (7 muškaraca i 1 žena), 11 umrlih radnika iz meseca augusta (11 muškaraca) i 22 umrla radnika iz meseca septembra 1935 godine (14 muškaraca i 8 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 30.704.—.

Digitized by Google

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša:

u januaru	1935 g.	muškaraca	177,	žena	50	odnosno	ukupno	227
„ februaru	„ „	„	201,	„	54	„	„	255
„ martu	„ „	„	261,	„	68	„	„	329
„ aprilu	„ „	„	244,	„	54	„	„	298
„ maju	„ „	„	196,	„	58	„	„	254
„ junu	„ „	„	166,	„	48	„	„	214
„ julu	„ „	„	166,	„	59	„	„	225
„ augustu	„ „	„	170,	„	36	„	„	206
„ septembru	„ „	„	138,	„	43	„	„	181
	Svega	muškaraca	1719,	žena	470	odnosno	ukupno	2189

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u oktobru 1935 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec novembar 1935.

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu novembru 1935 godine.

U mesecu novembru 1935 godine umrlo je prema stiglim prijavama 148 radnika i nameštenika, od toga 110 muškaraca i 38 žena.

Od zaraznih bolesti umrle su 62 osobe, od toga 42 od tuberkuloze plućiju (28.4%), 6 od trbušne pošaline, 6 od piemie, 1 od skrleta, 1 od vrbanca, 1 od zarazne ukočenosti šije, 1 od tuberkuloze kože, 1 od Tbc. meningitisa, 1 od gripe, 1 od venerićnih bolesti i 1 od Tbc. crijeva.

Od ostalih bolesti umrlo je 70 radnika i nameštenika, od toga 25 od bolesti optoka krvi, 9 od novotvorina, 8 od bolesti probavila, 6 od bolesti mozga i živaca, 6 od bolesti disala i 5 od bolesti mokraćnih organa. Samoubistvo počinilo je 5 radnika, unesrećilo se kod posla 6, a van posla 5 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 11 činovnika, 53 kvalifikovana radnika, 20 šegrta i 64 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na trgovačke nameštenike (22), zatim slede radnici tekstilne industrije (15), radnici metalne industrije (13), nameštenici kod javnih poslova (13), radnici šumsko-pilanske industrije (10), kućna posluga (8), radnici industrije hrane i pića (7), kemijske industrije (6), radnici preradbe kože (6), nameštenici ugostiteljskih radnja (5), radnici industrije odeće (5), radnici kod gradnja željeznica i puteva (5), industrije kamena i zemlje (4), visoko gradnja (4) nameštenici javnog saobraćaja (3), radnici industrije papira (3), industrije duvana (3), nameštenici novčanih zavoda (3), poljoprivrede (2), privatnog saobraćaja (2), gradnja prevoznih sretstava (2), radnici grafičke industrije (2), nameštenici higijene (2), te po jedan rudarski radnik, radnik centrale za proizvodnju snage, drvodeljske industrije i slobodne profesije.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od 48 D, i to 23 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu novembru 1935 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 114.869.75. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 109.457.65, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 5.412.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca decembra 1934 (1 muškarac), 2 umrla radnika iz meseca februara 1935 godine (2 muškarca), 1 umrli radnik iz meseca marta (1 žena), 2 umrla radnika iz meseca aprila (2 muškarca), 3 umrla radnika iz meseca juna (3 muškarca), 3 umrla radnika iz meseca jula (3 muškarca), 4 umrla radnika iz meseca augusta (3 muškarca i 1 žena), 8 umrlih radnika iz meseca septembra (6 muškaraca i 2 žene) i 3 umrla radnika iz meseca oktobra 1935 godine (3 muškarca). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 14.122.—.

Digitized by Google

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša:

u januaru	1935 g.	muškaraca	177,	žena	50	odnosno	ukupno	227
„ februaru	„ „	„	203,	„	54	„	„	257
„ martu	„ „	„	261,	„	59	„	„	330
„ aprilu	„ „	„	246,	„	54	„	„	300
„ maju	„ „	„	196,	„	58	„	„	254
„ junu	„ „	„	169,	„	48	„	„	217
„ julu	„ „	„	169,	„	59	„	„	228
„ augustu	„ „	„	173,	„	37	„	„	210
„ septembru	„ „	„	144,	„	45	„	„	189
„ oktobru	„ „	„	146,	„	51	„	„	197
	Svega	muškaraca	1884,	žena	525	odnosno	ukupno	2409

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika i nameštenika u novembru 1935 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec decembar 1935.

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec novembar 1935 godine.
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Novembre 1935.

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1609	118	589	1370	3100	3384	1577	1219	930	632	359	720	15607	94	18·61
2	Beograd	8366	221	912	2636	4011	7681	4454	6405	6498	7174	4267	10425	63050	160	25·72
3	Dubrovnik	1413	46	241	550	820	2194	2158	1999	1387	1673	774	2705	15960	23	25·98
4	Karlovac	1168	30	207	465	1004	1764	861	1054	927	563	311	687	9041	—	21·25
5	Ljubljana	6312	136	1015	1529	2889	5265	5416	6323	6117	5476	3752	6244	50474	68	25·11
6	Niš	5306	161	1839	3152	2826	3358	1659	2139	1211	1041	393	1062	24147	62	16·76
7	Novi Sad	5189	102	623	1404	1965	3183	1656	1694	1573	1323	814	1998	21524	65	19·87
8	Osijek	5829	197	950	2012	8071	7514	4826	2751	2650	1873	1145	3699	41517	13	20·09
9	Petrovgrad	4793	143	774	1396	2467	1773	1043	806	1050	771	452	937	16405	50	16·92
10	Sarajevo	2235	140	954	2024	2407	3444	2076	2161	2589	1744	940	2066	22780	117	22·07
11	Skoplje	6008	197	1286	2687	2218	3047	1767	1397	1383	1300	651	1387	23328	63	17·53
12	Sombor	2981	98	508	1464	2115	2028	1290	961	1058	726	288	864	14381	2	18·16
13	Split	1216	113	304	656	750	1285	862	1865	1831	1504	838	2212	13436	11	26·52
14	Subotica	3625	190	635	1145	1452	1379	842	845	770	619	355	849	12706	6	17·43
15	Sušak	712	4	90	169	256	758	737	911	781	881	677	2621	8597	1	30·87
16	Tuzla	1632	238	1020	1921	2607	1939	976	894	1123	591	306	695	13942	12	18·06
17	Zagreb	5869	264	830	1584	2966	3898	3801	4836	5633	4728	3380	8615	46404	26	26·60
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	64263	2398	12777	26164	41924	53894	36001	38260	37511	32619	19702	47786	413299	773	22·34
18	»Merkur«, Zagreb	54	1	9	41	50	170	216	122	428	1012	800	10312	13215	62	44·30
19	»Trgovsko«, Ljubljana	601	—	11	40	57	126	147	121	200	280	218	2731	4532	28	37·07
20	»Omladina«, Beograd	977	—	22	214	203	290	355	151	318	467	266	1180	4443	—	26·85
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1632	1	42	295	310	586	718	394	946	1759	1284	14223	22190	90	39·33
	Središnji ured Office central	**65895**	**2399**	**12819**	**26459**	**42234**	**54480**	**36719**	**38654**	**38457**	**34378**	**20986**	**62009**	**435489**	**863**	**23·20**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	10·99	0·40	2·14	4·41	7·04	9·09	6·12	6·45	6·41	5·73	3·50	10·34	72·62		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	64803	2316	13271	26367	39304	56657	37667	40575	39404	35361	22051	62186	439962	847	23·35
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	58701	2397	12658	24389	37736	50406	32209	37948	36068	33497	21217	61387	408613	777	23·69

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec novembar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Novembre 1935

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	134	8	536	452	81	133	47	101	75	24	9	19	1619	11	13·74
2	Beograd	1611	89	684	1434	7974	1964	1873	1936	1390	1468	570	715	21708	3	18·85
3	Dubrovnik	209	9	980	1172	185	235	205	183	102	59	16	75	3430	—	14·15
4	Karlovac	105	4	709	628	326	628	661	522	287	85	26	24	4005	—	17·22
5	Ljubljana	2465	115	5230	5078	2408	3377	3460	3351	2842	1657	1029	623	31635	29	18·15
6	Niš	704	55	225	1325	586	609	272	574	146	64	14	32	4606	4	14·83
7	Novi Sad	771	93	781	2229	2353	768	436	376	194	145	53	144	8343	10	14·61
8	Osijek	1127	80	2618	2017	1769	1219	706	653	841	187	102	201	11520	10	15·21
9	Petrovgrad	1137	90	1810	1988	407	363	213	165	114	50	27	49	6413	10	11·91
10	Sarajevo	625	53	891	441	1571	535	361	475	403	167	71	136	5729	20	16·42
11	Skoplje	699	99	163	555	649	343	240	181	64	47	12	40	3092	4	13·85
12	Sombor	595	87	742	2844	1596	819	237	117	72	43	18	29	7199	2	13·01
13	Split	467	837	490	2223	320	306	146	104	56	58	29	94	5130	—	12·53
14	Subotica	1905	205	1019	1989	1654	362	194	124	85	57	21	46	7661	3	11·68
15	Sušak	103	2	606	93	698	143	155	364	222	63	27	67	2553	—	17·43
16	Tuzla	214	18	684	330	82	93	42	36	18	7	8	21	1553	—	11·80
17	Zagreb	1964	149	2016	4019	9458	2803	2295	2344	1994	1164	740	745	29691	12	17·61
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	14840	1993	20184	28817	32117	14705	11543	11606	8905	5345	2772	3060	155887	118	16·26
18	»Merkur«, Zagreb . . .	19	—	7	30	71	178	193	144	367	581	435	2560	4585	21	39·79
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	473	1	18	109	114	238	217	133	292	335	251	927	3108	4	29·52
20	»Omladina«, Beograd .	27	—	—	17	19	53	71	24	68	84	50	173	586	—	31·79
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	519	1	25	156	204	469	481	301	727	1000	736	3660	8279	25	35·37
	Središnji ured . . . . Office central	**15359**	**1994**	**20209**	**28973**	**32321**	**15174**	**12024**	**11907**	**9632**	**6345**	**3508**	**6720**	**164166**	**143**	**17·23**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	2·56	0·33	3·37	4·83	5·39	2·53	2·01	1·98	1·61	1·06	0·59	1·12	27·38		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	14749	2002	19938	28044	31739	15198	12379	12146	9306	6103	3388	6668	161660	141	17·27
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14061	2388	19089	27319	30130	14677	11571	11258	8988	6120	3408	6652	155661	117	17·32

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec novembar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Novembre 1935

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečn. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1743	126	1125	1822	3181	3517	1624	1320	1005	656	368	739	17226	105	18·15
2	Beograd	9977	310	1596	4070	11985	9645	6327	8341	7888	8642	4837	11140	84758	163	23·96
3	Dubrovnik	1622	55	1221	1722	1005	2429	2363	2182	1489	1732	790	2780	19390	23	23·89
4	Karlovac	1273	34	916	1093	1330	2392	1522	1576	1214	648	337	711	13046	—	20·01
5	Ljubljana	8777	251	6245	6607	5297	8642	8876	9674	8959	7133	4781	6867	82109	97	22·43
6	Niš	6010	216	2064	4477	3412	3967	1931	2713	1357	1105	407	1094	28753	66	16·45
7	Novi Sad	5960	195	1404	3633	4318	3951	2092	2070	1767	1468	867	2142	29867	75	18·40
8	Osijek	6956	277	3568	4029	9840	8733	5532	3404	3491	2060	1247	3900	53037	23	19·03
9	Petrovgrad	5930	233	2584	3384	2874	2136	1256	971	1164	821	479	986	22818	60	15·51
10	Sarajevo	2860	193	1845	2465	3978	3979	2437	2636	2992	1911	1011	2202	28509	137	20·93
11	Skoplje	6707	296	1449	3242	2867	3390	2007	1578	1447	1347	663	1427	26420	67	17·10
12	Sombor	3576	185	1250	4308	3711	2847	1527	1078	1130	769	306	893	21580	4	16·45
13	Split	1683	950	794	2879	1070	1591	1008	1969	1887	1562	867	2306	18566	11	22·66
14	Subotica	5530	395	1654	3134	3106	1741	1036	969	855	676	376	895	20367	9	15·26
15	Sušak	820	6	696	262	954	906	892	1275	1003	944	704	2688	11150	1	27·79
16	Tuzla	1846	256	1704	2251	2689	2032	1018	930	1141	598	314	716	15495	12	17·44
17	Zagreb	7833	413	2846	5603	12424	6701	6096	7180	7627	5892	4120	9360	76095	38	23·10
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	79103	4391	32961	54981	74041	68599	47544	49866	46416	37964	22474	50846	569186	891	20·67
18	»Merkur«, Zagreb	73	1	16	71	121	348	409	266	795	1593	1235	12872	17800	83	43·14
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1074	1	29	149	171	364	364	254	492	615	469	3658	7640	32	34·—
20	»Omladina«, Beograd	1004	—	22	231	222	343	426	175	386	551	316	1353	5029	—	27·43
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2151	2	67	451	514	1055	1199	695	1673	2759	2020	17783	30469	115	38·26
	Središnji ured Office central	**81254**	**4393**	**33028**	**55432**	**74555**	**69654**	**48743**	**50561**	**48089**	**40723**	**24494**	**68729**	**599655**	**1006**	**21·57**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	13·55	0·73	5·51	9·24	12·43	11·62	8·13	8·43	8·02	6·79	4·09	11·46	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	79552	4318	33209	54411	71043	71855	50046	52721	48710	41464	25439	68854	601622	988	21·72
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	72762	4785	31747	51708	67866	65083	43780	49206	45056	39617	24625	68039	564274	894	21·93

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Ruderstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	118	1220	143	30	175	366	10	427	40	40	14
		ž.	—	9	1	—	—	2	—	10	—	22	1
			118	**1229**	**144**	**30**	**175**	**368**	**10**	**437**	**40**	**62**	**15**
2	Beograd	m.	225	2065	1155	—	2454	9281	2276	421	1961	2316	299
		ž.	31	86	38	—	63	1194	49	111	96	2727	350
			256	**2151**	**1193**	—	**2517**	**10475**	**2325**	**532**	**2057**	**5043**	**649**
3	Dubrovnik	m.	49	1848	801	355	618	1442	306	134	94	18	—
		ž.	27	9	1	—	25	82	—	19	1	45	—
			76	**1857**	**802**	**355**	**643**	**1524**	**306**	**153**	**95**	**63**	—
4	Karlovac	m.	56	31	37	9	435	449	21	7	238	1616	3
		ž.	2	1	—	7	18	200	13	6	158	1760	—
			58	**32**	**37**	**16**	**453**	**649**	**34**	**13**	**396**	**3376**	**3**
5	Ljubljana	m.	408	495	734	14	3267	5377	324	1435	424	4524	1370
		ž.	137	66	17	1	585	1143	10	452	7	8845	599
			545	**561**	**751**	**15**	**3852**	**6520**	**334**	**1887**	**431**	**13369**	**1969**
6	Niš	m.	33	68	290	—	527	2353	394	1113	170	2478	23
		ž.	—	—	2	11	61	50	8	255	1	1259	11
			33	**68**	**292**	**11**	**588**	**2403**	**402**	**1368**	**171**	**3737**	**34**
7	Novi Sad	m.	190	401	293	15	1386	1812	406	198	259	1479	69
		ž.	13	15	3	—	213	183	1	103	22	1290	121
			203	**416**	**296**	**15**	**1599**	**1995**	**407**	**301**	**281**	**2769**	**190**
8	Osijek	m.	663	901	311	—	1631	2058	426	460	270	1170	28
		ž.	47	26	50	—	53	41	46	237	13	1353	96
			710	**927**	**361**	—	**1684**	**2099**	**472**	**697**	**283**	**2523**	**124**
9	Petrovgrad	m.	245	203	203	—	624	1274	27	27	166	220	4
		ž.	14	18	17	—	172	43	—	27	11	687	7
			259	**221**	**220**	—	**796**	**1317**	**27**	**54**	**177**	**907**	**11**
10	Sarajevo	m.	37	335	337	200	623	2913	212	101	391	258	8
		ž.	2	3	6	2	16	60	—	38	2	1037	9
			39	**338**	**343**	**202**	**639**	**2973**	**212**	**139**	**393**	**1295**	**17**
11	Skoplje	m.	29	162	254	1	670	1202	103	179	165	427	32
		ž.	3	2	4	—	—	23	—	16	18	584	16
			32	**164**	**258**	**1**	**670**	**1225**	**103**	**195**	**183**	**1011**	**48**
12	Sombor	m.	84	240	171	1	193	796	38	83	209	3170	4
		ž.	5	13	4	—	16	51	1	32	3	2872	—
			89	**253**	**175**	**1**	**209**	**847**	**39**	**115**	**212**	**6042**	**4**
13	Split	m.	91	1237	491	14	3239	326	679	459	323	49	—
		ž.	3	15	31	3	144	5	3	16	2	181	5
			94	**1252**	**522**	**17**	**3383**	**331**	**682**	**475**	**325**	**230**	**5**
14	Subotica	m.	94	64	174	2	287	1111	9	218	272	444	22
		ž.	227	9	4	—	98	230	—	70	4	1084	85
			321	**73**	**178**	**2**	**385**	**1341**	**9**	**288**	**276**	**1528**	**107**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu novembru 1935 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Novembre 1935.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et ossérie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Grad. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Grad nad zemljom (visoke grad.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorište, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
1	419	8270	151	460	142	239	228	321	355	45	178	908	717	296	148	146	15607
—	1	1	58	6	143	121	89	—	—	10	29	29	44	20	67	956	1619
1	**420**	**8271**	**209**	**466**	**285**	**360**	**317**	**321**	**355**	**55**	**207**	**937**	**761**	**316**	**215**	**1102**	**17226**
299	2804	1100	1659	5442	36	3176	3371	3678	3102	2104	1613	2915	6007	1558	1256	477	63050
51	313	10	74	626	17	1179	2654	62	144	967	611	254	646	364	615	8376	21708
350	**3117**	**1110**	**1733**	**6068**	**53**	**4355**	**6025**	**3740**	**3246**	**3071**	**2224**	**3169**	**6653**	**1922**	**1871**	**8853**	**84758**
5	272	598	244	635	541	638	272	2578	1397	91	335	1112	943	315	238	81	15960
—	—	2	14	30	471	439	136	6	10	24	43	31	162	43	77	1733	3430
5	**272**	**600**	**258**	**665**	**1012**	**1077**	**408**	**2584**	**1407**	**115**	**378**	**1143**	**1105**	**358**	**315**	**1814**	**19390**
331	440	1631	214	362	6	74	205	460	280	24	169	1218	560	51	68	46	9041
66	47	65	18	3	5	153	78	2	—	6	57	24	120	15	31	1150	4005
397	**487**	**1696**	**232**	**365**	**11**	**227**	**283**	**462**	**280**	**30**	**226**	**1242**	**680**	**66**	**99**	**1196**	**13046**
1500	2567	5924	2906	3223	326	883	1526	1863	4288	730	1010	1778	2593	327	536	122	50474
325	464	284	315	741	616	2168	2959	30	37	468	764	183	1247	161	624	8387	31635
1825	**3031**	**6208**	**3221**	**3964**	**942**	**3051**	**4485**	**1893**	**4325**	**1198**	**1774**	**1961**	**3840**	**488**	**1160**	**8509**	**82109**
442	2019	278	792	2585	535	1146	1399	889	1300	153	624	1384	2114	377	350	311	24147
42	11	—	9	213	412	235	452	—	5	10	88	25	145	21	91	1189	4606
484	**2030**	**278**	**801**	**2798**	**947**	**1381**	**1851**	**889**	**1305**	**163**	**712**	**1409**	**2259**	**398**	**441**	**1500**	**28753**
14	832	710	1137	2348	82	489	1141	959	913	287	848	1674	2159	640	535	248	21524
1	109	93	166	311	10	399	669	3	18	119	219	36	330	168	199	3529	8343
15	**941**	**803**	**1303**	**2659**	**92**	**888**	**1810**	**962**	**931**	**406**	**1067**	**1710**	**2489**	**808**	**734**	**3777**	**29867**
315	2659	12607	1730	4328	16	508	1224	1948	1081	199	1080	2063	2805	189	495	352	41517
43	903	428	332	622	5	503	940	81	51	226	255	87	615	58	165	4244	11520
358	**3562**	**13035**	**2062**	**4950**	**21**	**1011**	**2164**	**2029**	**1132**	**425**	**1335**	**2150**	**3420**	**247**	**660**	**4596**	**53037**
76	769	61	783	2842	27	336	856	1210	374	92	962	1831	2191	292	496	214	16405
10	21	4	30	337	26	192	1025	7	10	55	139	107	399	51	230	2774	6413
86	**790**	**65**	**813**	**3179**	**53**	**528**	**1881**	**1217**	**384**	**147**	**1101**	**1938**	**2590**	**343**	**726**	**2988**	**22818**
42	588	7101	335	753	473	826	900	1022	1244	190	491	656	1407	689	480	168	22780
—	3	29	3	81	446	378	615	1	57	32	214	33	224	115	209	2114	5729
42	**591**	**7130**	**338**	**834**	**919**	**1204**	**1515**	**1023**	**1301**	**222**	**705**	**689**	**1631**	**804**	**689**	**2282**	**28509**
44	1301	602	623	1419	556	1078	1095	4711	1199	131	634	3621	1917	232	770	171	23328
2	4	6	1	33	42	440	404	9	9	15	99	82	63	20	133	1064	3092
46	**1305**	**608**	**624**	**1452**	**598**	**1518**	**1499**	**4720**	**1208**	**146**	**733**	**3703**	**1980**	**252**	**903**	**1235**	**26420**
115	477	323	811	3504	23	189	555	430	311	108	557	498	1091	141	158	101	14381
10	47	1	54	470	14	117	326	5	18	33	64	27	155	21	71	2769	7199
125	**524**	**324**	**865**	**3974**	**37**	**306**	**881**	**435**	**329**	**141**	**621**	**525**	**1246**	**162**	**229**	**2870**	**21580**
4	312	16	293	991	91	432	114	681	797	57	248	733	1280	150	238	91	13436
—	19	—	26	815	64	463	281	99	30	20	58	141	269	58	100	2279	5130
4	**331**	**16**	**319**	**1806**	**155**	**895**	**395**	**780**	**827**	**77**	**306**	**874**	**1549**	**208**	**338**	**2370**	**18566**
14	633	52	779	1921	23	395	765	151	169	224	659	1362	2202	202	332	126	12706
—	67	1	219	264	43	186	865		3	143	130	89	934	37	174	2695	7661
14	**700**	**53**	**998**	**2185**	**66**	**581**	**1630**	**151**	**172**	**367**	**789**	**1451**	**3136**	**239**	**506**	**2821**	**20367**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textille	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	23	1574	913	100	82	236	142	19	113	7	309
		ž.	3	17	27	—	—	2		21		5	116
			26	**1591**	**940**	**100**	**82**	**238**	**142**	**40**	**113**	**12**	**425**
16	Tuzla	m.	53	502	417	40	335	244	7	1217	62	130	5
		ž.	5	1	5	—	—	1	—	35	—	174	—
			58	**503**	**422**	**40**	**335**	**245**	**7**	**1252**	**62**	**304**	**5**
17	Zagreb	m.	345	1086	1111	3	3201	2832	462	1490	1310	4069	258
		ž.	94	28	40	—	216	322	1	514	19	5137	390
			439	**1114**	**1151**	**3**	**3417**	**3154**	**463**	**2004**	**1329**	**9206**	**648**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2743	12432	7835	784	19747	34072	5842	7988	6467	22415	2448
		ž.	613	318	250	24	1680	3632	132	1962	357	29062	1806
			3356	**12750**	**8085**	**808**	**21427**	**37704**	**5974**	**9950**	**6824**	**51477**	**4254**
18	„Merkur", Zagreb	m.	20	150	286	6	130	251	30	455	256	669	62
		ž.	—	50	81	—	17	87	3	178	71	216	23
			20	**200**	**367**	**6**	**147**	**338**	**33**	**633**	**327**	**885**	**85**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	10	3	46	—	38	131	5	132	60	337	55
		ž.	6	3	33	—	22	84	2	58	18	191	15
			16	**6**	**79**	**—**	**60**	**215**	**7**	**190**	**78**	**528**	**70**
20	„Omladina", Beograd	m.	3	20	46	1	—	11	16	26	2	16	1
		ž.	10	3	3	—	—		1	3	—	8	—
			13	**23**	**49**	**1**	**—**	**11**	**17**	**29**	**2**	**24**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	33	173	378	7	168	393	51	613	318	1022	118
		ž.	16	56	117	—	39	171	6	239	89	415	38
			49	**229**	**495**	**7**	**207**	**564**	**57**	**852**	**407**	**1437**	**156**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2776	12605	8213	791	19915	34465	5893	8601	6785	23437	2566
		ž.	629	374	367	24	1719	3803	138	2201	446	29477	1844
			3405	**12979**	**8580**	**815**	**21634**	**38268**	**6031**	**10802**	**7231**	**52914**	**4410**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·46	2·10	1·37	0·13	3·32	5·75	0·99	1·43	1·13	3·91	0·43
		ž.	0·11	0·06	0·06	—	0·29	0·63	0·02	0·37	0·08	4·92	0·31
			0·57	**2·16**	**1·43**	**0·13**	**3·61**	**6·38**	**1·01**	**1·80**	**1·21**	**8·83**	**0·74**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2958	13241	8060	956	23026	34259	5790	8372	6706	22462	2371
		ž.	562	375	340	24	2222	3784	110	2131	430	28784	1801
			3520	**13616**	**8400**	**980**	**25248**	**38043**	**5900**	**10503**	**7136**	**51246**	**4172**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2853	12194	7842	197	15955	29818	6130	8498	6533	20813	2564
		ž.	786	400	290	4	1477	3564	157	1998	379	27254	1883
			3639	**12594**	**8132**	**201**	**17432**	**33382**	**6287**	**10496**	**6912**	**48067**	**4447**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjeiska i rezbarska Indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička Industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	141	1219	226	356	30	132	123	478	620	30	128	530	927	63	62	14	8597
—	3	112	—	44	441	253	121	—	4	27	65	25	150	9	39	1069	2553
—	**144**	**1331**	**226**	**400**	**471**	**385**	**244**	**478**	**624**	**57**	**193**	**555**	**1077**	**72**	**101**	**1083**	**11150**
6	379	6108	195	718	11	313	228	447	275	15	188	607	763	380	146	151	13942
1	—	14	15	55	—	200	134	1	—	3	51	25	38	9	24	762	1553
7	**379**	**6122**	**310**	**773**	**11**	**513**	**362**	**448**	**275**	**18**	**239**	**632**	**801**	**389**	**170**	**913**	**15495**
520	2211	1731	2027	3863	71	1151	1847	1384	3424	1025	1445	2116	5219	1095	723	385	46404
88	222	106	591	1007	211	1702	2350	3	92	463	1054	22	1982	279	483	12275	29691
608	**2433**	**1837**	**2618**	**4870**	**282**	**2853**	**4197**	**1387**	**3516**	**1488**	**2499**	**2138**	**7201**	**1374**	**1206**	12660	**76095**
3728	18823	48331	14905	35750	2989	12005	15849	23210	21129	5505	11169	25006	34895	6997	7031	3204	413299
639	2234	1156	1925	5658	2966	9128	14098	309	488	2621	3940	1220	7523	1449	3332	57365	155887
4367	21057	**49487**	**16830**	**41408**	**5955**	21133	**29947**	**23519**	**21617**	**8126**	**15109**	**26226**	**42418**	**8446**	**10363**	60569	**569186**
72	33	143	150	518	10	54	186	27	120	143	18	29	5164	3322	911	—	13215
21	27	21	36	133	4	33	82	2	29	56	14	3	1873	947	578	—	4585
93	**60**	**164**	**186**	**651**	**14**	**87**	**268**	**29**	**149**	**199**	**32**	**32**	**7037**	**4269**	**1489**	—	**17800**
36	37	41	13	88	4	10	31	2	73	69	16	54	2227	777	237	—	4532
21	27	7	23	87	3	12	50	1	23	45	28	16	1779	274	280	—	3108
57	**64**	**48**	**36**	**175**	**7**	**22**	**81**	**3**	**96**	**114**	**44**	**70**	**4006**	**1051**	**517**	—	**7640**
4	17	13	7	35	3	7	72	—	3	18	—	5	3451	500	166	—	4443
3	3	—	—	4	—	—	27	—	—	1	—	—	359	106	55	—	586
7	**20**	**13**	**7**	**39**	**3**	**7**	**99**	—	**3**	**19**	—	**5**	**3810**	**606**	**221**	—	**5029**
112	87	197	170	641	17	71	289	29	196	230	34	88	10842	4599	1314	—	22190
45	57	28	59	224	7	45	159	3	52	102	42	19	4011	1327	913	—	8279
157	**144**	**225**	**229**	**865**	**24**	**116**	**448**	**32**	**248**	**332**	**76**	**107**	**14853**	**5926**	**2227**	—	**30469**
3840	18910	48528	15075	36391	3006	12076	16138	23239	21325	5735	11203	25094	45737	11596	8345	3204	435489
684	2291	1184	1984	5882	2973	9173	14257	312	540	2723	3982	1239	11534	2776	4245	57365	164166
4524	21201	**49712**	**17059**	**42273**	**5979**	**21249**	**30395**	**23551**	**21865**	**8458**	**15185**	**26333**	**57271**	**14372**	**12590**	60569	**599655**
0·64	3·15	8·09	2·52	6·07	0.50	2·01	2·69	3·88	3·56	0·96	1·87	4·18	7.63	1·93	1·39	0·53	72·62
0·11	0·38	0·20	0·33	0.98	0·50	1·53	2·38	0·05	0·09	0·45	0·66	0.21	1·92	0·46	0·71	9·57	27·38
0.75	**3.53**	**8.29**	**2.85**	**7.05**	**1.—**	**3.54**	**5.97**	**3.93**	**3·65**	**1·41**	**2·53**	**4·39**	**9·55**	**2·39**	**2·10**	**10·10**	**100·—**
3798	18908	44169	15017	38131	2735	12328	15090	24369	26647	5708	11186	16123	44875	11330	8115	3232	439962
667	2301	1252	1854	5946	2848	9331	14045	373	572	2733	4018	1260	10998	2782	4198	55919	161660
4465	21209	**45421**	**16871**	**44077**	**5583**	**21659**	**29135**	**24742**	**27219**	**8441**	**15204**	**27383**	**55873**	**14112**	**12313**	**59151**	**601622**
3502	18332	46421	13694	33452	3213	9808	14714	24511	18602	5481	10950	23975	44537	12001	8478	3545	408613
633	2183	1107	1727	4856	3004	8181	13629	170	481	2485	3922	1151	10783	2714	4016	56427	155661
4135	20515	**47528**	**15421**	**38308**	**6217**	**17989**	**28343**	**24681**	**19083**	**7966**	**14872**	**25126**	**55320**	**14715**	**12494**	59972	**564274**

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 4 MARTA 1936 BROJ 3

PETROVIĆ-IGLIN V.:

ZAKONSKA ZAŠTITA KUĆNIH POMOĆNICA

Uvod

O ovome se pitanju vrlo malo govorilo. Sem kratkih dopisa u listovima radničkih organizacija o položaju služavki i napisa u dnevnoj štampi o očajničkim koracima kojih se one prihvataju kad zapadnu u bedu, dokumentovano o njima i njihovom položaju, koliko je nama poznato, govorio je dosada jedino g. Dr. Miroslav B. Šlezinger, u novembarskom broju »Radničke zaštite« iz 1933 godine.

Na raspolažući svestranim podacima, g. Šlezinger se, prirodno ograničio na tretiranje ovoga pitanja u koliko se odnosilo za Zagreb. Ali tom prilikom on je istakao i nekoliko načelnih principa kao što je pitanje njihovog naziva u zvaničnoj i privatnoj upotrebi, dužine spavanja u noći, nedeljnog i godišnjeg odmora, otkaznog roka pri raskidu odnosa i zdravstvene strane stana i hrane koju dobijaju od poslodavca. Pisac je posle toga svoja rasmatranja upravio i tretirao ih sa medicinskog gledišta, u vezi s bolovanjem kućnih pomoćnica i njihovom negom, a s obzirom na stalnu pretrpanost naših bolnica i njihovom malobrojnošću kao i drugim teškoćama u tome pogledu. Onda je govorio o potrebi svrstavanja njihovog u odgovarajući nadnični razred, tako da im za slučaj bolovanja iznos hranarine bude bar ravan minimumu potrebnom za život. Na kraju u napisu g. Šlezingera su i sugestije o praktičnom rešenju ovoga pitanja i brze pomoći kućnim pomoćnicama, ali takode u okviru samoga Zagreba.

Otada su prošle dve i po godine i na sreću ovo pitanje je pomaknuto s mrtve tačke i istiknuto kao problem za celu državu. Kao što je i g. Šlezinger donekle predvidao, govoreći i o potrebi osnivanja i održavanja organizacije kućne posluge, koje treba da rade na staleškom organizovanju njihovom, inicijativu za rešavanje ovoga pitanja dale su donekle organizacije kućnih pomoćnica. Njih do sada ima: Organizacija osoblja kućne posluge, Organizacija kućnih pomoćnica, odgojiteljica, kuharica itd., Slomškova družina, Savez služavki itd. Jedan deo tih organizacija stupio je u vezu s Centralom za radničko vaspitanje u Beogradu i one su zainteresovale sve Radničke komore u zemlji i Centralni sekretarijat radničkih komora koji je doneo odluku da se po tom pitanju održi velika anketa koja je i održana na 24 januara 1936 godine u Beogradu. Na anketu su bile pozvane sve vlasti i ustanove koje dolaze u obzir i na njoj se ne samo ispitao položaj kućnih pomoćnica nego se doneo i projekat zakona koji njihovu zaštitu i njihov odnos prema poslodavcima i rang u društvu uopšte ima da reguliše.

Učinjene pripreme za to dobro su uspele. U svrhu dobijanja apsolutno tačnih podataka i pregleda o stanju ovoga radništva učinile su velike predradnje Centrala za radničko vaspitanje i pomenute organizacije. Centrala je izradila jedan vrlo dobro sastavljen upitnik, a organizacije su izvršile anketiranje. Prikupljeni i istovremeno kontrolisani podaci dali su, kao što ćemo docnije videti, vrlo interesantne podatke. Njih je naučno obradio Centralni sekretarijat i Radnička komora u Beogradu. Ovo je skoro jedinstveni slučaj u našoj zemlji da se jednom pitanju obrati svestrana pažnja i potrebni elementi za njegovo rešavanje pokupe po napred utvrđenom pravilu i sasvim planski. U tom pogledu bila je anketa na potpunoj visini.

Digitized by Google

Položaj u društvu i javnom mnenju.

Šira javnost o položaju kućnih pomoćnica nije dovoljno obaveštena. O njima se ponešto zna samo s najcrnje strane i to iz kriminalnih rubrika dnevnih listova kad pokušavaju samoubistva, ili budu uhvaćene u krađi, abortiranju itd. pa kažnjavane zbog toga. Znamo ih dakle po pojavama koje postoje u svima društvenim redovima, ali za koje nam se čini da služinčadi i njihovom rangu u društvu najviše odgovoraju. Tako je išlo od početka njihove pojave, i zaista je došlo krajnje vreme da se tome stane na put. Sopstvenom snagom kućne pomoćnice nisu mogle da dignu svoj ugled, u kom faktu takođe leži deo uzroka njihove nevolje, dok im se sada pružila gotovo jedinstvena prilika za to.

Naše društvo i danas još nosi ostatke feudalizma u svojoj ideologiji koje su nam ostavili zavojevači. Po njoj mnogi se nepravedno stide rada, jer smatraju da rad ponižava čoveka i njegovo dostojanstvo. Ali dok za umni i fizički rad zanatlija i ostalih ljudi nalaze opravdanje, iz same nužnosti i borbe za opstanak, naročito kod muškaraca, dotle o radu ove vrste kod žena toga opravdanja kao da nema. Naprotiv, ne raditi, ravno je pojmu otmenosti. Kod nas od žena neograničeno rade u prvom redu seljanke i služavke, a sa tim dolazi i sve ono što je skopčano s nipodištavanjem i prezrenjem. Pored ostaloga i zbog toga položaj kućnih pomoćnica danas je vrlo težak. Poznato je, da kad se u ponekom društvu govori o radniku, obično se govori kao o čoveku donekle niže vrste. To biva čak i danas, posle tolikih borbi radničkog pokreta za pravo koalicije i ravnopravnost pred vlastima i javnošću. A služavka se zaista smatra za najnižeg stvora iz redova radnika. Takvo mesto joj je posredno dalo čak i moderno socijalno zakonodavstvo, koje je, sem za osiguranje u bolesti i nesreći, uopšte nije uzelo u obzir. I kućnim pomoćnicama ne pretstoje samo akcije za ravnopravnost u odnosu na zakonsku zaštitu i osiguranje nego i za podjednako tretiranje u životu i društvu bar kao što je slučaj sa ostalim radništvom uopšte. U tom leže veliki zadaci za njihove organizacije. Iz statističkog pregleda dobijenog anketiranjem dole ćemo videti da se kućne pomoćnice rekrutuju, kao i većina radnika i nameštenika, skoro iz svih društvenih redova, sem najvišeg. Već i po tome nema razloga da one budu drukčije tretirane i ponižavane. Međutim, to ipak skoro svakodnevno biva.

Ali ovde najpre treba nešto reći o značaju njihove struke. Pre svega, van spora je fakat da je njihova struka ravna skoro svakoj drugoj profesiji i da su one radnice u svakom pogledu, pa kao takve treba da su i tretirane. Osobenost njihovog posla vezanog za domaćinstvo na čisto individualnoj osnovi (neindustrisko) nimalo ne može taj značaj umanjiti. To je uostalom osnovna razlika i između procesa ručne (zanatske) i industriske proizvodnje. A veliki restorani upoređeni s domaćinstvom imaju isti odnos kao fabrika prema radionici. Kućna pomoćnica je po pravilu sposobna da radi u domaćinstvu kao i u restoranu, samo što je dosada u prvom slučaju ta ista osoba tretirana kao služavka, a u drugom je radnica u modernom i pre svega zakonskom smislu.

Ovde treba istaći da u domaćinstvu njen položaj ne postoji milošću gospodara i ona nije sluga u običnom smislu reči, nego jedna privredna jedinka. Ona je čak vrlo značajan činilac za održavanje porodice koja je osnovna ćelija društva. Mi nismo Amerika i kod nas još ljudi pretpostavljaju svoja ognjišta modernim javnim kuhinjama. A čuvar toga ognjišta i porodičnog podmlatka je kućna pomoćnica. Za najveći broj domaćinstva ona sve više prestaje da bude luksuz. Ona je potreba; neophodna potreba. Danas je mnogo kuća iz kojih su oba supružnika angažovani u privredi. Takve kuće celo svoje domaćinstvo i porod moraju poveravati devojkama. Kad stvar tako uzmemo, kako se ona jedino može uzeti, onda se nameće pitanje potrebe da se reguliše i način sticanja stručne spreme ovoga osoblja; da se stvore obavezni domaćinski kursevi za prvo vreme, a u buduće specijalni zavodi iz samoupravnih i državnih sredstava, u kojima će se spremati i za svoj poziv i za život osposobiti ove devojke. U tom pogledu zaista kod nas nema nikakvoga sistema i krajnje je vreme da se tome stane na put.

Ni zaštita u neuposlenosti nije dosada zadovoljavajuće rešena. Kućne pomoćnice u svakome pogledu treba staviti u rang kvalifikovanih radnika i za slučaj neuposlenosti pružiti im modernu zaštitu, a ne tretirati ih kao prostitutke. Posredovanje rada mora se dati samo javnim berzama rada i berzama rada organizacija kućnih pomoćnica. Čak bi ta zaštita prema njima trebala da ide i dalje, kao što bi tre-

Digitized by Google

balo to činiti i prema neuposlenim radnicama drugih struka. Putem kurseva i specijalnih zavoda njima treba besplatno omogućiti usavršavanje u struci, ili, prema želji i prirodnim naklonostima i spremi, izučavanjem novih veština omogučiti im prelaz u drugu kakvu struku.

Mali broj onih uglavnom devojčica, koje bogati ocevi sa sela, u nedostatku domaćinskih kurseva tamo, daju u varoš, ne toliko zbog službe, već da se izuče u vođenju domaćinstva, trebalo bi odvojiti od kućnih pomoćnica — proleterki. Onih dakle, koje su se tom pozivu odale kao profesiji, i koje se iz prihoda od takvoga radnoga odnosa uglavnom izdržavaju. I pojam njihove stručnosti treba tačno odrediti, pa ga i zaštititi, vodeći računa da ta zaštita i suviše ne otežа rekrutovanje novih naraštaja za takav poziv. Fakat je da se u našoj zemlji održavaju i pomažu kursevi za najsporednije pozive, koji često obuhvataju vrlo uzan krug interesenata. Zašto se onda ne bi što pre ustanovili i postepeno usavršavali kursevi čiji bi zadatak bio da što bolje spreme za njihov poziv kućne pomoćnice, osoblje od čije spreme i savesnosti ako ne naš život, naše zdravlje zaista u mnogome zavisi.

Na higijensku, kulturnu i profesionalnu stranu kućnih pomoćnica dosada sistematski nije obraćana pažnja. Ne treba ni naglašavati da je to, pored ostaloga, u interesu zdravlja tolikih porodica kod kojih one rade kao i samoga osoblja. Upravo u interesu narodnoga zdravlja. Iz rezultata ankete se vidi da je među ovim radnicama dobar broj nepismenih, a išćezavajući broj onih koje imaju ma kakvo profesionalno obrazovanje. Stručno obrazovanje za domaćinstvo dobijeno školom nema skoro ni jedna. Ali taj prelaz treba olakšati. Niti je u interesu devojke, koja je primorana da napusti roditeljsko ognjište, da se vine u svet potpuno nespremna; niti poslodavca. Dobro vođenom domaćinstvu ne treba jeftina a glupa devojka, koja ne zna ni osnovne pojmove kućanstva, higijene, računanja, ekonomije itd., nego takva koja će vođenje poslova u kući moći bez štete preuzeti.

Odnos kućne pomoćnice i poslodavca nije jednostavan kao što na prvi pogled može izgledati. Kao i svaki rad, on pre svega iziskuje uzajamno poverenje, čestitost, uredno zdravstveno stanje i tako redom. Ali kako je kućna pomoćnica po prirodi samoga posla i mesta njegovog obavljanja skoro član poslodavčeve porodice — svi pobrojani uslovi za tu dolaze na prvo mesto.

Krug interesenata koji čeka čovečnije regulisavanje i zaštitu svoga položaja kroz jedan zakon, značajan je i po svojoj brojnosti. Ne treba smetnuti s uma da su u pitanju hiljade kućnih pomoćnica i da pravično rešenje njihovog položaja treba da donese posrednu korist i samim poslodavcima. Prema izveštaju SUZOR-a za godinu 1934, osoblja ove vrste kod nas ima 58.394 koji broj, naravno, nije potpuno tačan, s obzirom na okolnost, koja je i u samom rezultatu ankete naglašena, da izvestan broj ovoga osoblja poslodavci nisu prijavili na osiguranje. Ali i tako uzeto kućne pomoćnice su najjača grupa osiguranja u SUZOR-u jer sačinjavaju 10.74% od ukupnog broja osiguranika. Njihova prosečna obezbeđena nadnica za ovu godinu iznosi Din 13,04. Na sto obolelih iz redova kućnih pomoćnica, govori dalje izveštaj SUZOR-a, bilo je u toj godini po 575 dana bolovanja. Iz istih redova a prema stotini prijavljenih bolovanja od tuberkuloze bilo je po 101 dan. Dakle, već ove, nesumnjivo tačne cifre, koje mogu biti samo na štetu osoblja kućne posluge, u koliko sve zaista nisu osiguranju prijavljene, jasno govore da položaj njihov i u zdravstvenom i u materijalnom kao i mnogom drugom pogledu nije nimalo zavidan. U zaštitnom pogledu uopšte uzeto, ovo osoblje stoji tek na najgoroj meri. Može se slobodno reći da ni jedna grupa radnika-ca u tom pogledu nije bila veća pastorčad od osoblja kućne posluge. A međutim, niti ima razloga niti mogu da postoje ozbiljne smetnje da se ovo pitanje što pre reguliše na način kako je u mnogim državama na obostrano zadovoljstvo već regulisano.

Postojeći zakoni i kućne pomoćnice.

Pri diskusijama često se ističe da je naše socijalno zakonodavstvo moderno, čak hipermoderno, ali valjda niko do sada nije tvrdio da je ono i potpuno. Njegova primena i potpunost su nesumnjivo odvojena pitanja od same osnovice. Ni zaštitni a ni osiguravajući deo našeg socijalnog zakonodavstva ne prostire se na sve osobe koje rade i od prihoda svoga najamnog rada isključivo ili uglavnom žive. Čitave značajne kategorije pomoćnoga osoblja su izuzete bilo iz zaštite ili iz osiguranja, na obostranu štetu i njih samih i osiguranja i zaštite kao takve.

Digitized by Google

Isto tako je i ovo osoblje izuzeto iz zaštite te vrste. Na njih se ne odnosi ni jedan zakon, sem Zakona o osiguranju radnika.

Zakon o zaštiti radnika, kao osnovni zakon radničke zaštite, u pogledu nadležnosti u svome § 1 kaže:

»Pod ovaj zakon potpadaju sva zanatska, industriska, trgovačka, saobraćajna, rudarska i njima slična preduzeća (radnje) na teritoriji Kraljevine S. H. S., u kojima je zaposleno pomoćno osoblje, bez obzira na to, kome pripadaju, privatnim licima ili javnim telima, da li se obavljaju stalno ili privremeno, da li postoje u vidu glavnih ili sporednih preduzeća, koja se obavljaju nuzgredno uz druga preduzeća kao i da li funkcionišu u vidu potpuno samostalnih preduzeća ili kao sastavni deo poljoprivrednih i šumskih gazdinstava.«

Isto tako kućne pomoćnice nije uzimao u zaštitu ni Zakon o radnjama iz 1910 godine kao ni sudovi dobrih ljudi, ustrojeni po odredbama proizišlih iz toga zakona. Član 2 Uredbe o Sudu dobrih ljudi o tome govori ovako:

»Sudovi dobrih ljudi ustanovljeni su da raspravljaju i poravnjavaju sporove, koji se porode izmedu poslodavca i učenika, zanatskih i trgovačkih pomoćnika, službenika ili radenika oba spola, koji se stalno zanimaju u radnjama bilo radi izučavanja koje vrste rada ili za nagradu, bilo da rade u lokalima vlasnika radnje ili kod svoje kuće za račun ovoga.«

Najnoviji Zakon o radnjama u svom 2 delu, a I glavi u § 206 isto pitanje dodiruje i precizira na ovaj način:

»1) Naredenja ove glave primenjivaće se za sve pomoćno osoblje, bez razlike doba i spola, koje je uposleno u radnjama (preduzećima) ovog Zakona i bavi se kao glavnim zanimanjem redovnim obavljanjem poverene službe za ove radnje (preduzeća). Ukoliko za pojedine vrste pomoćnoga osoblja je ovim zakonom drukčije naredeno, primenjivaće se za to osoblje odnosna naredenja.

2) Pomoćnim osobljem u smislu ovog zakona smatraju se: učenici (šegrti), lica koja kod radnja (preduzeća) obavljaju podredene poslove, pomoćnici (kalfe), zanatski i fabrički radnici i sva druga lica kojima se kod radnji (preduzeća) poverava obavljanje trgovačkih, zanatskih ili drugih tehničkih službi.«

Ovim zakonom je u šestoj glavi koja nosi naslov »Izbrani odbor (sud dobrih ljudi) za rešavanje sporova iz službenih odnosa imalaca radnja i pomoćnoga osoblja« takode predvideno radničko sudovanje ustrojstvom izbranih odbora, o kojima se u § 343 istog Zakona doslovno kaže:

»Za rešavanje sporova iz odnosa o službi izmedu službodavaca i pomoćnoga osoblja (pomoćnika, kalfa), zanatskih i fabričkih radnika i učenika (šegrta), čiji su odnosi regulisani ovim Zakonom, ustrojiće se Izbrani odbori pri opštim upravnim vlastima prvog stepena koje će odrediti ban.«

Kao što se dakle vidi nijednim modernim zakonom, koji reguliše radne odnose kod nas, kućne pomoćnice nisu obuhvaćene, tako da one, kada imaju novaca, mogu tražiti pravdu za sebe jedino redovnim, sporim i skupim putem i to po vrlo zastarelim propisima.

Šta danas reguliše pravni položaj kućnih pomoćnica.

Položaj osoblja kućne posluge kod nas danas regulišu šest uredaba i pravilnika, poteklih iz zakonodavstava raznih država i sa vrlo oprečnim propisima, od kojih se nijedni ne mogu preporučiti. Hronološki uzeto, još postojeći propisi o ovome pitanju obuhvataju sledeća područja i ovako su donošeni:

1) Za Dalmaciju »Služinski pravilnik kao okružnica Namjesništva od 24 kolovoza 1854 godine, kojom se u život stavlja u Dalmaciji privremeni jedan pravilnik za kućevno poslužinstvo«, a čiji naslov glasi: »Privremeni pravilnik za poslužnike u gradovima i varošima krunovine Dalmacije«.

2) U Hrvatskoj i Slavoniji ima dve vrste pravilnika: »Privremeni služinski red za vladanje od 11 jula 1853« i »Službeni red za gradove u Hrvatskoj i Slavoniji od 19 januara 1857 godine«. Ovaj poslednji red se u glavnom odnosi i primenjuje na osoblje kućne posluge i danas.

3) Za Vojvodinu važe propisi koji idu zajedno sa službenom (čeljadskom) knjigom i koji nose naslov: »Izvod iz XIII. zakonskog članka od 1876 godine, koji reguliše odnošaj izmedu čeljadeta i gazde«.

4) U Bosni i Hercegovini važi: »Privremeni služinski red« koji postoji od 1 oktobra 1900 godine u kreposti i koga je, izgleda, izdala Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu.

Digitized by Google

5) U Srbiji su na snazi: »Pravila o odnosima slugu i njihovih gazda«, koja je izdao 12 septembra 1904 godine Ministar unutrašnjih dela na osnovu § 356 b) Kaznenog zakonika. Ova su pravila još dopunjavana i menjana 9 aprila 1905 godine i 30 oktobra 1910 godine.

6) Za Slovenačku je u važnosti »Poselski red«. Naredba celokupne Zemaljske vlade za Sloveniju, kojom se uređuju službeni odnosi službinčadi u Sloveniji — objavljena u Službenom listu te vlade broj 82 od 16 jula 1921 godine.

7) Za Crnu Goru ovo pitanje nije nikakvim posebnim propisima regulisano.

Propisi ovih uredaba i naredbi su skoro od reda takvi, da se uopšte ne mogu uzeti u obzir, jer su doneti na štetu kućnih pomoćnica, tretirajući ih u većini slučajeva kao bića niže vrste. Dovoljno je zadržati se na godinu 1853, 1854, 1857, pa već po tome doći do uverenja da je te propise, baš i da su bili najbolji, odavno pregazilo vreme. Sem u slovenačkom »Poselskom redu« donekle, ni u jednom se drugom ne govori o pravima već skoro isključivo o dužnostima ovoga osoblja. Mi ćemo ovde izneti kratak pregled glavnih odredaba koje regulišu pomenute odnose, izostavljajući propise o pravima za slučaj oboljenja što je bespredmetno, jer je to docnijim Zakonom o osiguranju radnika obuhvaćeno i regulisano.

1. Tretirajući pitanje sklapanja ugovora sve uredbe, sem slovenačke, odmah predviđaju da se ugovor smatra sklopljenim između gazde i sluge čim se pogodba o tom usmeno ili pismeno prekine (uglavi). Tom prilikom je zabranjeno utvrditi uslove koji škode zdravlju i moralu službeprimca. Hrvatska i bosanska uredba predviđaju davanje kapare od strane poslodavca. Ako se službeprimac pogodi u isto vreme na više mesta, za slučaj spora mora stupiti kod prvopogodenog. Gde se cena odmah ne utvrdi, ima se platiti po mesnom običaju. Kad pogodbu odrekne poslodavac, propada mu kapara, ako je dao, a kad to učini službeprimac, vraća kaparu. Predvideno je kažnjavanje podstrekača za neispunjavanje ugovora ili neodlaženja na posao. Za ovakve slučajeve, sem srpske i slovenačke, ostale uredbe predviđaju prisilno vraćanje ili odvodenje u službu službeprimca. Ugovori su u važnosti kada su zaključeni između osoba sposobnih da slobodno raspolažu sobom; inače potrebni su staraoci. Udate protiv volje muževa ne mogu služiti, sem ako su od njih rastavljeni.

2. Pitanje isplate zarade službeprimca u dalmatinskoj uredbi rečeno je da dospeva u vrijeme ustanovljeno; koje je to vreme ne kaže, a na drugom mestu govori da se zarada isplaćuje mesečno, odnosno tromesečno, ako je služba pogodena za godinu dana. U Hrvatskoj kao u Dalmaciji. U Vojvodini naređuje isplatu u odredeno ili uobičajeno vreme. U Bosni je nepredvideno. U Srbiji kaže u ugovoreno vreme, a ako nije ugovoreno, na kraju meseca. U Slovenačkoj najdalje do 5 u idućem mesecu.

3. Odmor u vreme radnih dana u cilju uzimanja obroka ili svršavanja kakvih poslova u vezi s ličnošću službeprimca nigde nije predviđen. U Bosni o njemu ima pomena samo u slučaju kad je službeprimac u otkaznom stanju pa hoće da traži novo zaposlenje.

O odmoru i izlasku praznicima dalmatinska uredba govori samo o dužnosti gazde da prinudi službince da crkvene odredbe pohodi, a naprotiv kaže da se nedeljom i praznikom moraju obavljati obični kućni poslovi. Udaljavanje iz kuće bez gazdine dozvole i izostajanje uopšte nije dozvoljeno. U Hrvatskoj isto tako. U Vojvodini kaže da od vremena na vreme — bez da propušta svoje dužnosti — ima pohoditi bogosluženje. U Bosni govori da zapovijednim praznicima službu božiju pohodi službince. U Srbiji je ovo nepredviđeno. U Slovenačkoj se ima dati svake druge nedelje odmor od neprekidnih 5 sati sa pravom na izlaz. Ako se to propusti, ima se dati radnog dana.

4. Hrana za službeprimca u dalmatinskoj uredbi predviđena je da mora biti zdrava i dovoljna. U tom pogledu zabranjeno je ugovorom stavljati naročite uslove. Ako je predviđeno i davanje odela, ono ima biti onakvo kakvo odgovara službavkama. U Hrvatskoj kao i u Vojvodini postavljeni su isti uslovi. U Bosni takođe, sem što još precizira da hrana mora biti u takvom stanju da odgovara zdravstvenim zahtevima. U Srbiji je nepredviđeno. U Slovenačkoj uslovljena je zdrava i dovoljna hrana, takode i stan i mesto za ostavljanje službeprimčevih stvari.

5. O pravima na otsustvo i otpravninu govori samo slovenačka uredba. Otsustvo je 7 dana posle 2 godine neprekidne službe i pada u vreme školskog raspusta. Otpravnina se daje posle 10 godina neprekidne službe u visini jedne

Digitized by Google

četvrtine godišnjih novčanih prinadležnosti. Za svaku dalju godinu službe ova se otpravnina povećava sa 5%.

6. Sprečenost vršenja službe uopšte nije predviđena, sem za slučaj bolesti. U Dalmaciji ne kaže koliko dana u tome slučaju poslodavac ima držati posloprimca. U Hrvatskoj ta je obaveza 30 dana, ako je bolest došla krivicom poslodavca. U Vojvodini kao u Hrvatskoj. U Bosni je to svedeno na 14 dana. U Srbiji na 15 dana, ako je došlo do nesrećnog slučaja na poslu. U Slovenačkoj je 14 dana.

7. Za slučaj selidbe poslodavca u drugi srez, u svima uredbama je rečeno da ga službeprimac ne mora pratiti, a da zbog toga ne može bez otkaza službeprimac biti otpušten.

8. Razrešenje radnog odnosa u slučajevima gde je uslovljen prethodni otkaz, predvideno je: u Dalmaciji 2 odnosno 6 nedelja; u Hrvatskoj isto tako; u Vojvodini 15 do 30 dana, polovinom ili krajem meseca; u Bosni 14 dana; u Srbiji 15 dana; u Slovenačkoj 14 dana.

9. Raskid radnog odnosa bez otkaza može poslodavac učiniti, ako je službeprimac: nesposoban za taj rad; jogunast i neposlušan; kad potstiče ukućane na svadu i spletkari; neveran, sklon prevari i krađi; kad zlostavlja životinje i živinu; nepažljivo barata vatrom; neovlašćeno se zadužuje na račun poslodavca; kad je kažnjen zatvorom više od 8 dana; oda se pijančenju i razvratu; noću skita; razboli se od prilepljive bolesti; više od 4 nedelje boluje bez krivice poslodavca; zatrudni; ako ima falsifikovane isprave u Dalmaciji. Isti su propisi i u Hrvatskoj. U Vojvodini sasvim slični, razlika je u danima zatvora od 8 na 3 dana i još dodata mogućnost kad službeprimac hotimično učini štetu. U Bosni takode slično, sem što je bolovanje skraćeno na 14 dana a nije pomenuto koliko dana zatvora, i još predvidena mogućnost kad službeprimac poslodavca fizički napadne. U Srbiji isto, sem slučaja zatrudnjivanja, a kod zatvora se ne navodi broj dana. U Slovenačkoj je skoro sve isto ali znatno ublaženo. Novo je da se uslovljava čistoća tela službeprimca.

10. Raskid ovakav može učiniti službeprimac iz sledećih razloga: ako mu posao škodi zdravlju; kad ga poslodavac prekomerno kućevno apsi i time mu škodi zdravlju (predvideno u Dalmaciji i Hrvatskoj); kad ga poslodavac ne brani od zadirkivanja ukućana; kad ga navodi na nečasna dela; kad poslodavac ide na put duži no što je službenim ugovorom radni odnos predviđen; ako se preseli u drugi srez. U većini ovih slučajeva poslodavac mora dati i platiti otkaz što važi za Dalmaciju, a takođe i za Hrvatsku. U Vojvodini je sve isto i još dodato kad službeprimca rđavo hrane. Bosna i Srbija takođe. U Slovenačkoj su navedena samo tri slučaja: zdravstveno stanje službeprimca, rđavo postupanje poslodavca i navođenje na nemoralne ili protivzakonite radnje, i zadržavanje prinadležnosti.

11. Kazne kojima poslodavci mogu kažnjavati osoblje predvidene su u Dalmaciji i Hrvatskoj u obliku domaćeg zapta, a u Vojvodini obustavom jednog dela zarade službeprimčeve. U Bosni je rečeno da se može primerno ukoriti službeprimac, a u Srbiji i Slovenačkoj takvih odredaba nema.

12. Za štetu, koju je obavezan po mogućnosti uvek otklanjati od poslodavca i njegovog imanja, ako je službeprimac sam učini, odgovoran je po opštem Građanskom zakoniku u Dalmaciji. U Hrvatskoj isto tako. U Vojvodini nije predviđeno. U Bosni plaća je službeprimac ako je njegovom nemarnošću nastala. U Srbiji dopuštena je naplata ali samo po obostranom pristanku, inače nastupa parničenje. U Slovenačkoj ovo nije predviđeno.

13. Knjižice radničke, koje se svuda registruju kod opštinskih ili policiskih vlasti, naročito pri promeni poslodavca, u Dalmaciji izdaju, uz naplatu takse, mesne vlasti rođenja ili prebivanja službeprimca. Poslodavac ove knjige čuva, a bez njih ne sme da primi službeprimca. Povoljne ocene se upisuju, a nepovoljne samo crticama obeleže. U Hrvatskoj isto. U Vojvodini takođe, ali je proširen pojam kvalifikacija i data mogućnost traženja zvanične istrage i ispravke knjige sa neverno upisanim ocenama. U takvom slučaju poslodavac se kazni. Još su predvidene i otpusne svedodžbe. U Bosni je kao u Dalmaciji. U Srbiji slično. Izdaju ih policiske vlasti na osnovu uverenja ili garancije poslodavca. Dopušteno je dakle u početku i bez knjige biti, a njeno nemanje ne utiče na pravo potraživanja i tužbe. U Slovenačkoj obavezne su knjige. Izdaju ih opštine. Kod istupa beleži se samo vreme, mesto i svojstvo. Predviđeno je uvođenje specijalnih legitimacija za osoblje sa stručnom spremom.

14. Nadležnost za raspravljanje sporova u Dalmaciji je ostavljena opšti-

Digitized by Google

nama. Zastarelost je 30 dana. U Hrvatskoj političkim oblastima sa istim rokom. U Vojvodini u dve instance i to: u prvoj sreski načelnik, policiski kapetan, član senata i varoški policiski kapetan; u drugoj podžupan, kraljevsko-policijski potkapetan, senat i administrativni odbor. U Bosni u prvoj molbi političkim oblastima, a u drugoj okruzima. Posle 6 nedelja od izlaska nadležnost prelazi isključivo na odnosni redovni sud. U Srbiji raspravljaju policiske a gde njih nema opštinske vlasti u roku 3 dana po izlasku s posla a po propisima policiske uredbe kojom je predviđena mogućnost žalbe sudu. U Slovenačkoj opštinske vlasti su određene za izmirenje, a tužbe se podnose redovnim sudovima.

Za slučaj neuposlenosti kućne pomoćnice nijednom odredbom nisu zaštićene. Naprotiv, učinjeno je obrnuto. Njihov položaj je po pojedinim propisima tada otežan. Služinski red za Bosnu i Hercegovinu o tom ovako govori:

»§ 30. Ne stupi li služinče neposredno nakon istupa iz jedne službe u drugu, to se ima isto u roku od 24 sata kod političke oblasti sa služinskom knjigom prijaviti.

Služinčadi, koja nije ovde nadležna, no ovde i dalje službu tražiti želi, dozvoliće se od političke oblasti, ako je bez službe, primjeran rok da si službu tražiti uzmogne.

Takove dozvole za boravak, odnosno rok i možebitno produljenje, ubilježiće se u služinsku knjigu.

§ 31. Besposlenoj služinčadi, koja ovde nadležna nije, dozvoliće se obično samo 14 dnevni besposleni boravak, dočim za dulji besposleni boravak obzira vrijedni uzroci, predležati moraju.

Po izminuću dozvoljenoga roka za besposleni boravak, odstraniće se dotična amo nenadležna služinčad, ako sama odavde ne otputuje.«

Pravilnik za Dalmaciju po istom pitanju sledeće glasi:

§ 39. Kotarska politička vlast nadgleda poslužničke osobe i ovaj pravilnik izvršuje. Njoj općinske starešine pomažu, koji uslijed potražnice političke vlasti paziti imaju nad zaptom, redom i ćudorednosti službine a za najviše paziti na onu koja je bez službe.

Kad 15 dana isteknu bez da je poslužinska osoba novu službu sebi našla, ima ona doći pred političku vlast, da opravda uzroke zbog kojih je toliko zakasnila opet u službu stupiti.

Ako bi se drugoga zanata prihvatila, mora to odmah političkoj vlasti obznaniti i služinsku knjigu povratiti, da se popiše iz popisa službine.«

Šta treba činiti.

Ovakvim i sličnim propisima za osoblje koje se kratko naziva služinčad, na jedan ili drugi način skoro sve uredbe i pravilnici podjednako govore. Iz toga se mora izvući jedino mogućan zaključak: za regulisanje odnosa između poslodavaca i ovoga osoblja treba što pre doneti jednu uredbu ili zakon na modernoj osnovi. Ovakve odredbe bezuslovno treba izostaviti, jer one bar danas ne mogu biti ni od kakve koristi. Već na prvi pogled vidi se šta se sa njima želelo, ali sem želje tu se nije moglo ići dalje. Da se baš ovakvim odredbama ne može sprečiti širenje prostitucije, čiji su uzroci mnogo dublji, nego što može biti opseg jedne ovakve uredbe, to je van spora. Zašto onda na taj način maltretirati osoblje ove vrste i neposredno podržavati jednu zabludu koja nikome i ni u kakvom cilju ne može biti od koristi. Pogotovu ovakve odredbe ne mogu biti od koristi danas, kada se na ženu i njen rad drukčije gleda i kada je uglavnom prestalo da se neuposleni radnik i radnica tretiraju kao mangupi i skitnice.

Hrišćanski uzeto, svi su ljudi grešni, pa prema tome i služavke. Nisu one ni čestitije ni pokvarenije od ostalih. Ali toj filosofiji treba dodati i životnoga iskustva. Fakat je da rđava služavka u dobrom domaćinstvu ne može dugo da se održi i sama odmah beži iz sredine koja joj nije prisna. Ako je slučaj obrnut i ona bude napadnuta onda je kao slabiju treba uzeti u zaštitu i pomoću zakonskih propisa. Jedno od tih pitanja je i zlonamerno ili opravdano, ali u svakom slučaju starovremensko i rđavo upisivanje u radničku knjižicu, jer to u većini pravo vodi prostituciji. Mi smo već napomenuli da se prostitucija ovakvim i sličnim merama ne može da iskoreni, jer za to treba provesti dalekosežnije reforme, ali se njeno širenje bar delimično može da suzi. Sa tog razloga se mora zabraniti svaka dvosmislena ocena i ma kako ubeležavanje znakova u radničkim knjigama ovoga osoblja, kao što je to, uostalom, za radništvo uopšte zakonom odavno zabranjeno, ako

Digitized by Google

se ne želi da se ono liši zarade stečene čestitim putem.

U koliko se ne mogu postojeći propisi specijalno na njih primeniti, novo projektovanim zakonom, s obzirom na naše prilike i na faktično stanje, treba bezuslovno kućne pomoćnice zaštititi od napastovanja u moralnom i u fizičkom pogledu. Toga danas ima i pred njim ne treba zatvarati oči, već dati efikasnu mogućnost zaštite i odbrane. Nesavesnim ljudima je izgleda najlakše da nasrnu na čast kućne pomoćnice. U kući gde ona radi uluči se za to pogodna prilika kad se ukućani udalje, i o tom odavno postoje čitave anegdote i dosetke. A na ulici se najlakše i najbezobraznije opet prilazi služavki, s uverenjem da nema ko da je zaštiti. Ima slučajeva da pojedinim inokosnim ljudima i ne treba kućna pomoćnica. Oni je ipak uzimaju i pri tom biraju mlađu i lepšu, s isključivom namerom da je spolno iskoriste. Tu kućne pomoćnice, slabo ili nikako zaštićene, propadaju uglavnom iz dva razloga: što lakomisleno podležu, zanesene lažima udvarača, koji ih posle obično odbace, ili to čine nagnane bedom u kojoj ne nalaze drugoga izlaza kao i tolike druge. Iz ovakovih odnosa iskrsavaju najrazličitije posledice i sukobi. I pravo je i dužnost moderne države da ih uzme u obzir i ako ne iskoreni bar u mnogome njihovu pojavu oteža i širenje onemogući.

Ništa se neće izgubiti od dobrih odnosa ako se uredi mogućnost brzog raskida za slučaj fizičkog napada ma s koje strane. A tuča kućnih pomoćnica nije nepoznata pojava i mnoge dobijaju svoj epilog na sudovima i pred najširom javnošću. Nema dakle razloga da se slabija strana ne zaštiti na primer od takvih koji fizički nasrću na kućne pomoćnice istovremeno kad im poveravaju radi negovanja svoju decu, od kojih pak deca dobijaju prve osnove vaspitanja. I ovo izgleda apsurdno i malo verovatno, ali uistinu kao takvo postoji.

Nepojmljivo izgleda i veoma je karakteristična pojava da pojedini ljudi za slučaj sporova, pri raspravljanju, izjavljuju da se svoga osoblja gade i preziru ga, ma da su iz njegovih ruku sve do tog momenta jeli i pili i uopšte mu neograničeno poveravali pitanje nege i ishrane sebe i sviju svojih. Ali kad nastupi svada onda druga krajnost dođe do vrhunca i komičnosti. Dakle, ako takva osoba nije dostojna njihove pažnje, još manje je smela biti osoba poverenja u najdelikatnijim pitanjima njihove osobe i obrnuto. Međutim, ovo je samo dokaz naše sirovosti i nezgode međusobnog odnosa koji bar zakonom treba više kultivisati. Naravno, mi se ovde dotičemo najgorih stvari, tražeći načina da ih otklonimo od kućnih pomoćnica, kako bi ih zaštitili i od rđavih ljudi i od loših poslodavaca. Istovremeno dužnost nam nalaže da odamo priznanje čestitim porodicama, zbog kojih i ne treba donositi zakone, ali koje su kao takve još dosta retke. Van spora je okolnost da niko ne pravi pitanje da u zakon uđe i odredba koja će ravnomerno štititi dobrog poslodavca od rđavog pomoćnika-ce. Ali zakoni se pre svega donose u cilju zaštite slabijih i u ovome slučaju mnogobrojnih. Stoga oni treba da su i savremeni i potpuni kolikogod je to moguće.

Pitanje dokumenata koja obično služe kao dokaz identičnosti i stručne spreme ujedno, ili bar kao dokaz o provedenom vremenu u dotičnoj struci, takođe nije dobro uređeno. U ovome slučaju oštećivanje, gubljenje ili zadržavanje dokumenata, što često biva, dovodi u bezizlazan položaj kućnu pomoćnicu. Bez knjižice niko neće da je primi u rad, sumnjajući u nju, i ona je potpuno na ulici. Tako je i u svim uredbama izrično naređeno, a zakon je zakon. Izuzetak je jedino učinjen u Srbiji, gde je Kasacioni sud pre 25 godina o tome doneo načelnu odluku. Ali po toj odluci nemanje dokumenata jedino ne isključuje pravo služavke na potraživanje zarade i vođenja spora. Sve ostale posledice koje čoveka bez dokumenata često snalaze, spopadaju i ovo osoblje. A nemogućnost ponovnog uposlavanja je najstrašnija. Do dolaženja novih dokumenata se danas u praksi vrlo teško i po skupe novce dolazi. To pitanje dakle, može se uzeti, uopšte nije praktično uređeno. I dok se ranije u manje složenim odnosima, manjim mestima u državi i moglo prepuštati, danas se njegovo uređenje svom nužnošću apsolutno nameće.

Iz prakse uzeti, dosta su česti slučajevi uzimanja pomoćničine knjige za garanciju da će ona pogođenoga dana stupiti u posao. Ali dok služboprimačka strana obično stupa na vreme, često propuštajući docnije pojavljenu za sebe povoljniju priliku — jer mora da ide tamo gde joj je knjiga — druga ugovarajuća strana ponekad to ne čini. Nisu retki slučajevi da se vraćanjem knjige natrag odriče svaka pogodba i odnos i sada službopriimalju

Digitized by Google

snađu tri nevolje istovremeno: gubi ovo zaposlenje, propustila je ono bolje, i ostala je bez obadva na ulici. Takvi se slučajevi zakonom moraju predvideti i slabija a nevina strana efikasno zaštititi, predviđanjem obaveznog davanja pravednog obeštećenja.

Dospelost isplate zarade pomoćnica, kao što smo videli, sasvim je nejednako uređeno. Njihov iznos nema nikakvoga kriterijuma, a međutim minimum novčanog iznosa mesečne plate treba u svakom slučaju odrediti, jer nagrade od 30 i 50 dinara mesečno, makar i za devojčicu, pre su napojnice nego plate. Besplatnost se u današnje vreme mora zabraniti, a isto tako i nova pojava neke vrste privatnoga adoptiranja dece, bez sudske registracije, koje »adoptiranje« nesavesnim ljudima faktički služi samo za izgovor i opravdanje kod bezobzirnog iskorišćavanja ovih radnica.

Neko merilo u pogledu starosti za prijem devojčica na rad u domaćinstvu danas nikako ne postoji, iako se radi o ženskoj deci i ma da Zakon o radnjama u svome § 253 izrično zabranjuje prijem učenika (šegrta) na rad ispod 14 godina i uz to uslovljava da su stekli pismenost ma na koji način. Za žensku decu i za svaki oblik radnoga odnosa ovo treba u prvom redu da važi.

Dalje, treba ograničiti i vreme probe, tako da se ni jednoj strani ne pruži mogućnost da tu odredbu zloupotrebljava. Osnovne uslove pogodbe i pojam kada se ona smatra zaključenom, sama uredba takođe mora precizirati, ako se želi izbeći veliki deo sukoba poteklih već iz te okolnosti. U vezi s tim i karakter stalnoga radnog odnosa, ili činjene usluge, moraju se postaviti na svoja mesta. Ovo se uglavnom ima odnositi na tzv. »bedinerke«, koje mogu imati karakter uslužni, ako su istovremeno na više mesta u takvom svojstvu uposlene, a koje u obrnutim slučajevima treba izjednačiti u pravima sa ostalim radništvom ove vrste, pogotovu kad od takvoga odnosa isključivo ili uglavnom žive.

Nije retka pojava da se na ishranu pomoćnice žale. U toj pojavi vrlo malo ima ekonomskih razloga, jer kod nas hrana nije skupa, već je po sredi obično rđava raspodela. Ali pošto je davanje hrane kućnim pomoćnicama samo jedan deo od oblika njihove zarade, koji se zbog prirode samoga posla ne može otkloniti, i ovo pitanje se mora obraditi kroz obavezu, da se ima davati sveža i zdrava hrana, u dovoljnoj količini, i u vreme kad je organizmu najpotrebnija. Treba predvideti i mogućnost zamene hrane novcem i odrediti minimalni iznos za dan, sedmicu ili mesec.

Dobro shvaćeni interes narodnog zdravlja nesumnjivo nalaže, da se na način stanovanja ovoga osoblja jedamput obrati pažnja i razna kupatila, ostave, šupe itd. za takvu svrhu zabrane. Delikatno je i pitanje dece ovih radnica, u koliko ih imaju, i ono nosi u sebi i nacionalni značaj. Tu se postavlja pitanje: da li mater treba lišiti zarade i otisnuti je na nečastan i štetan put u borbi da održi svoje dete, ili joj dati uposlenje a ispod njenog okrilja otrgnuti dete i prepustiti ga ulici. Ili se oboje može rešiti povoljnije i sa manje štete bar dotle, dok se pitanje zaštite dece ove vrste i siročadi kod nas bolje ne uredi.

Odmor je najtešnje vezan s radom i intenzitetom, a odavno je usvojena istina da samo dovoljno odmorna osoba može biti sposobna da u punoj meri nastavi rad. Za to vreme namenjeno spavanju u noći, uzimanju hrane i nedeljnom praznićnom odmoru treba po primeru naprednih zakonodavstava u sam tekst ovoga zakona uneti i precizirati.

U slovenačkoj Uredbi se sasvim opravdano govori o otsustvu, koje se posle izvesnog vremena provedenog u službi u običajeno vreme kućnoj pomoćnici ima dati. To je propis naprednog zakonodavstva od koga ne treba otstupiti isto kao i od obaveze davanja otpravnine onom osoblju koje je godinama provelo u jednom domaćinstvu. To je osnovni rezon socijalne pravde.

Otkaz treba izjednačiti po dužini dana, a ograničiti vreme za koje se najduže pogodba može zaključiti, pa oboje dovesti u vezu. Sprečenost redovnog otpravljanja službe za nekoliko dana takođe valja predvideti i zakonom pravdati, a s druge strane, u pobrojenim i opravdanim slučajevima, dati mogućnost obema stranama da i bez prethodnog otkaza radni odnos raskinu. Stari propisi u tom pravcu mogu poslužiti za obrazac.

Za naplatu učinjene štete ne treba dati poslodavcu nikakvu vlast, sem ako nije po sredi obostrani sporazum potekao u času nastale štete po primeru srpske uredbe, jer najveći broj ljudi tom prilikom gubi

Digitized by Google

mnogo od svoje nepristranosti i mesto poravnanja iz toga se porode svađa i spor.

Ne treba još propustiti a ne predvideti da se sve što nije predviđeno ima raspravljati po odredbama Zakona o radnjama, koji je kao takav stožer u oblasti radnoga prava kod nas.

Naposletku, najdelikatnije je pitanje nadzora nad izvršenjem ovoga zakona. Uzmemo li u obzir naše prilike i naravi, kao i svakodnevno iskustvo, ne možemo se oteti zaključku, da kod nas brzo propadaju mnoge lepe stvari, ako se svakodnevno ne sprovode i ako se o sprovođenju njihovom neko naročito i prvenstveno ne stara. S ovim je najtešnje vezano i pitanje nadležnosti. Brz, besplatan i prost način sudovanja je ustanova bez koje se zaštitno socijalno zakonodavstvo uopšte ne može ni zamisliti a još manje održati.

Rezultat ankete o položaju kućnih pomoćnica.

Organizacija osoblja kućne posluge u Beogradu potpomognuta ostalim pomenutim organizacijama ove vrste izvršila je u drugoj polovini 1935 godine po specijalnom obrascu svestranu anketu u cilju dobijanja podataka o stanju u kome se nalaze kućne pomoćnice. Anketa je obavljena sa velikom pažnjom i obuhvatila je ova mesta u našoj državi:

gde je anketirano			što iznosi %
1. Beograd	122	lica	32.5
2. Sarajevo	91	„	24.3
3. Novi Sad	48	„	12.8
4. Zagreb	41	„	10.9
5. Kragujevac	31	„	8.3
6. Skoplje	17	„	4.5
7. Niš	15	„	4.0
8. Tuzla	10	„	2.7
Ukupno	375	lica	100.0

U sve gradove, koji su u tabelama označeni i u kojima kućne pomoćnice sada žive, vidi se, da su one u ogromnoj većini došle iz drugih mesta. Interesantna je njihova fluktuacija, jer pada u oči da uglavnom potiče iz onih pokrajina koje imaju siromašne predele. Uzimajući u obzir sadašnje mesto življenja, poreklom po pokrajinama osoblje kućne posluge izgleda sledeće:

	Poreklom iz						
	Bos. i Herc.	Vojvodine	Dalmacije	Inostran.	Slovenije	Srb. i C. G.	Hrv. i Slav.
Beograd	16	24	15	—	19	11	37
Zagreb	—	—	3	—	16	3	19
Kragujevac	1	15	—	—	12	2	1
Novi Sad	—	46	—	—	—	—	2
Niš	—	7	—	—	1	4	3
Sarajevo	48	3	8	4	12	2	14
Skoplje	1	1	1	—	3	7	4
Tuzla	6	—	—	—	—	—	4
Ukupno	72	96	27	4	63	29	84
U %	19.2	25.6	7.2	1.1	16.8	7.7	22.4

Svoju narodnost kućne pomoćnice su označile ovako:

	Narodnosti:						
	italijan.	jugoslav.	mađarske	nemačke	poljske	čehoslov.	ostale
Beograd	3	95	15	7	—	2	—
Zagreb	—	40	—	1	—	—	—
Kragujevac	—	31	—	—	—	—	—
Novi Sad	—	16	25	5	—	—	2
Niš	—	8	7	—	—	—	—
Sarajevo	—	85	—	—	5	1	—
Skoplje	—	15	1	—	—	—	1
Tuzla	—	10	—	—	—	—	—
Ukupno	3	300	48	13	5	3	3
U %	0.8	80.0	12.8	3.4	1.4	0.8	0.8

Po verskoj razlici anketirane kućne pomoćnice pripadaju ovim religijama:

	Religije:					
	Evang.	Muslim.	Ostali	Pravosl.	R. kat.	St. kat.
Beograd	—	—	—	15	107	—
Zagreb	—	—	—	2	39	—
Kragujevac	2	—	—	5	24	—
Novi Sad	2	—	1	10	35	—
Niš	—	—	—	4	11	—
Sarajevo	1	1	1	10	77	1
Skoplje	—	—	—	8	9	—
Tuzla	1	—	—	2	7	—
Ukupno	6	1	2	56	309	1
U %	1.6	0.3	0.5	15.0	82.3	0.3

Starost kućnih pomoćnica u vreme izvršene ankete izražena je ovako:

	Godine starosti:						
	do 16	17—20	21—25	26—30	31—40	41—50	pr. 50
Beograd	3	12	37	31	25	14	—
Zagreb	—	6	14	7	10	3	1

Digitized by Google

Kragujevac	1	6	11	1	7	5	—
Novi Sad	4	6	21	5	9	1	2
Niš	—	1	9	2	3	—	—
Sarajevo	4	18	19	14	27	5	4
Skoplje	—	1	7	4	2	2	1
Tuzla	—	5	4	1	—	—	—
Ukupno	12	55	122	65	83	30	8
U %	3.2	14.6	32.5	17.4	22.2	8.0	2.1

Po državljanstvu 372 kućne pomoćnice (99%) su jugoslavenskog državljanstva, 2 poljskog (0.7%) i 1 čehoslovačkog (0.3%).

Na pitanje u kakvom su braku rođene kao i kako je njihovo porodično-bračno stanje, kućne pomoćnice su izjavile sledeće:

	Rođene kao:		Porodično stanje:			
	brač. deca	van-bračna	ne-udate	razve-dene	udate	udove
Beograd	107	15	99	13	3	7
Zagreb	40	1	39	—	—	2
Kragujevac	31	—	22	6	1	2
Novi Sad	46	2	29	8	9	2
Niš	14	1	11	1	2	1
Sarajevo	86	5	77	4	6	4
Skoplje	14	3	15	1	—	1
Tuzla	10	—	10	—	—	—
Ukupno	348	27	302	33	21	19
U %	92.8	7.2	80.5	8.8	5.6	5.1

U pogledu na srodničke veze, svaka stotina kućnih pomoćnica ima još 160 sestara i 186 braće. Osim ovoga mnogoljudnost porodica iz kojih se rekrutiraju kućne pomoćnice ogleda se i po broju braće i sestara izloženih u ovome pregledu:

	Bez	sa 1	sa 2	sa 3	sa 4	sa 5	sa 6	sa 7	sa 8	sa 9	sa 10
	braće i sestara										
Beograd	21	9	20	15	16	17	12	4	1	5	2
Zagreb	4	3	2	9	9	8	2	3	—	1	—
Kragujevac	4	2	4	6	7	4	—	3	—	1	—
Novi Sad	8	2	6	11	8	3	6	1	3	—	—
Niš	3	3	2	1	2	2	1	1	—	—	—
Sarajevo	12	7	14	14	11	14	5	6	5	2	1
Skoplje	—	3	6	3	2	2	1	—	—	—	—
Tuzla	—	1	2	1	1	—	3	1	—	1	—
Ukupno	52	30	56	60	56	50	30	19	9	10	3
U %	13.8	8.0	15.0	16.0	15.0	13.3	8.0	5.1	2.4	2.6	0.8

Po zanimanju svojih roditelja kućne pomoćnice potiču od:

	Gostioničara	Zanatlija	Zemljorad.	Radnika: kvalifik.	Radnika: nekval.	Trgovaca	Činovnika
Beograd	2	19	77	7	6	2	9
Zagreb	—	6	31	2	1	—	1
Kragujevac	—	2	25	1	2	—	1
Novi Sad	—	1	13	1	31	1	1
Niš	—	—	14	—	—	—	1
Sarajevo	2	3	60	4	17	3	2
Skoplje	—	4	9	2	—	2	—
Tuzla	2	2	2	2	1	2	1
Ukupno	6	37	231	19	58	8	16
U %	1.6	9.9	61.4	5.1	15.6	2.1	4.3

Od 375 anketiranih kućnih pomoćnica, nepismeno je 76 (20.4%), samoučki je pismeno 14 (3.8%), a stekle su pismenost u školi njih 285 (75.8%). Vrsta i dužina vremena pohađanja škole od strane kućnih pomoćnica ogleda se u nižoj tabeli:

	Nepismene	Nepotpuna osn. škola	Potpuna osn. škola	Niži tečaj gimnazije	Viši tečaj gimnazije
Beograd	19	4	75	10	14
Zagreb	8	8	25	—	—
Kragujevac	4	8	19	—	—
Novi Sad	9	13	24	2	—
Niš	2	—	13	—	—
Sarajevo	34	15	29	13	—
Skoplje	—	3	13	1	—
Tuzla	—	1	9	—	—
Ukupno	76	52	207	26	14
U %	20.4	13.8	55.1	6.9	3.8

Imovno stanje kućnih pomoćnica nije nimalo zavidno. Na osnovu njihovih iskaza, anketiranjem je utvrđeno da nekakve imovine imaju 32 (8.5%), a bez imovine uopšte su 343 (91.5%).

Vremenski uzeto, u najamnom odnosu anketirane kućne pomoćnice su ovako raspoređene:

Digitized by Google

	Trajanje najamnog odnosa:									
	Ispod 1	do 1	do 2	do 3	do 4	do 5	5—10	11—15	16—20	Preko 20
				godine						
Beograd	—	2	7	11	10	9	30	27	11	15
Zagreb	—	3	2	6	4	2	12	4	5	3
Kragujevac	2	1	8	5	1	—	5	5	3	1
Novi Sad	1	1	8	5	4	6	12	6	2	3
Niš	—	1	—	3	4	1	4	2	—	—
Sarajevo	—	7	4	3	7	9	29	16	7	9
Skoplje	—	1	2	—	3	2	3	3	2	1
Tuzla	—	2	—	1	1	1	5	—	—	—
Ukupno	3	18	31	34	34	30	100	63	30	32
U %	0.8	4.8	8.3	9.1	9.1	8.0	26.7	16.8	8.0	8.4

Prosečna mesečna plata anketiranih kućnih pomoćnica iznosi 259 dinara mesečno, a po sledećoj tabeli plate su ovako izražene:

	Mesečna plata u dinarima:										Prosek
	80	100	150	200	250	300	350	400	450	500	u Din
Beograd	1	1	8	12	15	46	10	14	—	15	310
Zagreb	—	—	6	11	9	3	3	6	1	2	272
Kragujevac	—	2	8	12	4	5	—	—	—	—	203
Novi Sad	—	2	5	19	10	10	1	1	—	—	229
Niš	—	—	2	2	8	3	—	—	—	—	240
Sarajevo	1	4	16	35	11	17	1	4	—	2	227
Skoplje	—	—	1	5	4	6	1	—	—	—	253
Tuzla	—	1	1	4	2	2	—	—	—	—	215
Ukupno	2	10	47	100	63	92	16	25	1	19	
U %	0.5	2.7	12.5	26.7	16.8	24.5	4.3	6.6	0.3	5.1	

Isplaćivanje zarade vrši se uredno samo u 70.5%, a neuredno u 29.5% slučajeva. Ima međutim slučajeva gde po godinu pa i po nekoliko godina pojedinim pomoćnicama nije nikako ili nije najvećim delom isplaćivana zarada. U tom pogledu najgore stoji Beograd sa 46% od ukupnog broja anketiranih, pa Sarajevo sa 28.5%. Nisu retki slučajevi da takve pomoćnice naposletku bez otkaza napuste posao, a za svoju zaradu tuže poslodavca sudu.

Od zarade pomoćnica obično se odbija: državna poreza, prirez za osiguranje i učinjena šteta.

Državna poreza odbija se u 51.5% slučajeva, a ne odbija se u 48.5%, izgleda zbog toga što takve pomoćnice obično za porezu nisu prijavljene.

Donja tabela govori nam o stanju prijave za osiguranje u bolesti i nesrećnim slučajevima kućnih pomoćnica kao i o tome iz kojih se izvora za to osiguranje plaća:

	Bile su:		Prinos za osiguranje plaća:			
	osigurane	neosigurane	poslodavac u celini	poslodavac i nameštenica po pola	sama nameštenica	nepoznato
Beograd	79	43	18	61	—	43
Zagreb	34	7	5	29	—	7
Kragujevac	31	—	21	10	—	—
Novi Sad	44	4	2	1	40	5
Niš	15	—	3	12	—	—
Sarajevo	88	3	30	56	2	3
Skoplje	16	1	4	12	—	1
Tuzla	9	1	2	7	—	1
Ukupno	316	59	22.7	50.0	11.2	16.1
U %	84.3	15.7	85	188	42	60

Na pitanja da li imaju poštedu u bolesti, kupaju li se o trošku poslodavca ili o sopstvenom, peru li (rublje) o trošku poslodavčevom ili svom, dobijaju li poklone od poslodavca, kao i ko plaća učinjenu štetu u poslu, kućne pomoćnice su putem ankete sledeće odgovorile:

Digitized by Google

	Pošteda ima	Pošteda nema	Kupanje o trošku poslodavca	Kupanje o trošku vlastitom	Pranje rublja o trošku poslodavca	Pranje rublja o trošku vlastitom	Poklone dobivaju	Poklone ne dobivaju	Štetu plaća sam poslodavac	Štetu plaća sama nameštenica
Beograd	24	98	65	57	106	16	19	103	6	116
Zagreb	4	37	15	26	39	2	5	36	6	35
Kragujevac	24	7	30	1	27	4	20	11	12	19
Novi Sad	2	46	13	35	47	1	5	43	8	40
Niš	9	6	13	2	13	2	2	13	8	7
Sarajevo	13	78	49	42	80	11	32	59	13	78
Skoplje	5	12	6	11	10	7	1	16	1	16
Tuzla	9	1	8	2	6	4	1	9	5	5
Ukupno	90	285	199	176	328	47	85	290	59	316
U %	24.0	76.0	53.0	47.0	87.5	12.5	22.6	77.4	15.8	84.2

Na pitanje šta rade sa svojom platom, odnosno na šta je upotrebljuju, kućne pomoćnice su ovako odgovorile:

	Štede	Izdržavaju decu	Odevaju se	Šalju roditelj.
Beograd	1	19	37	65
Zagreb	3	—	24	14
Kragujevac	5	2	12	12
Novi Sad	1	1	44	2
Niš	1	1	9	4
Sarajevo	5	7	43	36
Skoplje	3	1	11	2
Tuzla	1	—	5	4
Ukupno	20	31	185	139
U %	5.3	8.4	49.3	37.0

Prosečno radno vreme kućnih pomoćnica iznosi 16.3 časova dnevno. Raspoređeno po mestima i časovima ono je sledeće:

	Radno vreme 10 časova	14	15	16	17	18	19	Prosek u časovima
Beograd	4	2	6	14	62	34	—	16.8
Zagreb	—	—	—	11	7	17	6	17.4
Kragujevac	7	8	6	3	2	5	—	14.3
Novi Sad	7	6	7	3	7	18	—	15.6
Niš	1	2	4	5	2	1	—	15.3
Sarajevo	1	3	16	12	34	25	—	16.6
Skoplje	1	3	3	8	2	—	—	15.3
Tuzla	3	3	—	2	1	1	—	13.9
Ukupno	24	27	42	58	117	101	6	
U %	6.4	7.2	11.2	15.4	31.2	27.0	1.6	

Kućne pomoćnice uopšte nemaju radnim danom određenog slobodnog vremena ni pravo da u cilju razonode ili za svršavanje svojih privatnih poslova napuste kuću u kojoj rade. Za odmor i razonodu one doduše u većini imaju na raspolaganju vreme nedeljom po podne, ali je to vreme dosta ograničeno. Anketiranjem je utvrđeno da svake nedelje po podne imaju odmor odnosno izlaz 84.5%, nemaju ga redovno već od slučaja do slučaja 3.5%, a uopšte nemaju odmora nedeljom po podne 12%. U ovome poslednjem broju ima i takvih pomoćnica koje se odmaraju u poslodavčevoj kući po 1 do 2 sata nedeljom po podne, bez prava da ma gde idu. Dužina njihova odmora nedeljom po podne ogleda se u sledećem:

	Nedeljni odmor od 1	2	3	4	5	6	7	8	ništa
	časova								
Beograd	—	56	6	50	—	—	—	—	10
Zagreb	3	8	12	12	1	—	—	—	5
Kragujevac	—	3	5	19	1	—	—	—	3
Novi Sad	—	3	2	30	5	2	1	—	5
Niš	2	—	—	9	1	1	—	—	2
Sarajevo	—	8	18	16	7	24	1	1	16
Skoplje	1	—	1	11	—	—	—	—	4
Tuzla	—	—	6	3	1	—	—	—	—
Ukupno	6	78	50	150	16	27	2	1	45
U %	1.6	20.8	13.3	40.0	4.3	7.2	0.5	0.3	12.0

Godišnje plaćeno otsutvo ovo osoblje ima u 4.8% slučajeva, dok ga uopšte nemaju ni u kavome obliku ostalih 95.2%. Veliki broj kućnih pomoćnica preko leta biva jednostavno otpušten čak i bez otkaza, obično u vreme posećivanja banja i lečilišta. Upitnikom je konstatovano da samo 13.6% u takvim slučajevima ne dobija otkaz, odnosno ne biva otpušteno s posla, već ostane i dalje na radu.

Digitized by Google

Anketiranjem je utvrđeno da kućne pomoćnice spavaju na različitim mestima i sa nejednakom dužinom. Na pitanje koliko časova spavaju noću one su odgovorile kao što sledi:

	Trajanje noćnog počinka: 4	5	6	7	8	9	10
	časova						
Beograd	7	35	56	10	11	3	—
Zagreb	1	4	12	15	8	1	—
Kragujevac	—	—	1	12	11	7	—
Novi Sad	5	8	16	12	3	1	3
Niš	—	1	2	4	6	1	1
Sarajevo	1	6	38	28	10	5	3
Skoplje	—	—	4	8	4	1	—
Tuzla	—	—	—	—	7	—	3
Ukupno	14	54	129	89	60	19	10
U %	3.7	14.5	34.3	23.8	16.0	5.1	2.6

Po drugom pitanju u vezi sa noćištem: Gde spavaju i da li im se lože prostorije u kojima spavaju utvrđeno je prema njihovim iskazima:

	Spavaju sa decom	U kupatilu	U kuhinji	U ostavi	U posebnoj sobi	Loži li se soba za spavanje: da	ne
Beograd	54	6	9	10	43	25	97
Zagreb	—	1	8	—	32	5	36
Kragujevac	—	—	7	—	24	29	2
Novi Sad	—	—	39	—	9	2	46
Niš	—	—	3	—	12	14	1
Sarajevo	2	14	32	7	36	18	73
Skoplje	—	—	7	—	10	11	6
Tuzla	—	—	3	—	7	8	2
Ukupno	56	21	108	17	173	112	263
U %	14.9	5.6	28.9	4.5	46.1	29.9	70.1

U pogledu na ophođenje poslodavaca sa kućnim pomoćnicama upućena su pitanja: kako je oslovljavaju, jesu li čovečni ili nečovečni i je li bila zlostavljana, pa su dobijeni ovi odgovori:

	Oslovljavaju sa: »Vi«	»Ti«	Poslodavčev postupak: čovečan	nečovečan	zlostavljana	nezlostavljana
Beograd	8	114	52	70	63	59
Zagreb	25	16	12	29	8	33
Kragujevac	9	22	26	5	4	27
Novi Sad	3	45	28	20	6	42
Niš	9	6	14	1	—	15
Sarajevo	24	67	30	61	25	66
Skoplje	7	10	9	8	4	13
Tuzla	6	4	9	1	1	9
Ukupno	91	284	180	195	111	264
U %	24.4	75.6	48.0	52.0	29.6	70.4

Pojedine se pomoćnice žale na zlostavljanje dvojake vrste: ili se na njih nasrće u moralnom pogledu, ili ih tuku. U tom smislu ima vrlo teških sukoba i sporova koji su izlazili na sud i dobijali najširi publicitet. Prema podacima iz Sarajeva, bio je jedan slučaj spora poteklog od poslodavke. Tužba je podnesena zbog toga što je pomoćnica sama za sebe uzimala jelo.

Anketiranima su upućena i pitanja, jesu li zadovoljne svojim pozivom, žele li da ga promene i kome pozivu teže. U tom pogledu izjavile su 126 (33.8%) da su svojim pozivom zadovoljne, a 249 (66.2%) su izrazile nezadovoljstvo i očajanje. 43 (11.5%) nije raspoloženo da menja svoje sadanje mesto poslodavca, a 332 (88.5%) se izjasnilo bez predomišljanja da bi ga odmah promenile. Upitane kome pozivu teže, kućne pomoćnice su dale odgovor iz koga je dobijen donji rezultat:

	Zanatu	Kuhanju	Poljoprivredi	Prodavanju	Sopst. domaćinstvu	Službavskom radu	Ručnom radu	Fabričkom radu	Školi
Beograd	54	10	3	4	11	25	4	3	8
Zagreb	10	12	—	6	3	2	—	4	2
Kragujevac	—	—	—	1	19	3	6	2	—
Novi Sad	2	—	—	4	8	18	—	16	—
Niš	5	1	—	—	—	6	—	3	—
Sarajevo	42	3	2	3	25	1	2	12	1
Skoplje	4	1	2	—	5	3	—	2	—
Tuzla	1	—	—	—	1	2	—	6	—
Ukupno	118	27	7	18	72	62	12	48	11
U %	31.5	7.2	1.9	4.8	19.2	16.5	3.2	12.8	2.9

Digitized by Google

Na specijalno postavljeno pitanje o njihovim kućama, izjasnile su se da teže svojim kućama njih 107 (28.5%), a 268 (71.5%) nemaju tu želju.

Proveravajući njihov odnos sa decom, na postavljeno pitanje da li vole decu, 311 (82.8%) kućnih pomoćnica izjasnile se da vole decu, a 64 (17.2%) ih ne vole.

Na pitanje imaju li uredan otkaz ili ne, stalno zaposlenje, povremeno zaposlenje, ili su zaposlene samo leti, dobijeno je sledeće:

	Otkaz		Zaposlenje		
	uredan	neuredan	stalno	povrem.	leti
Beograd	85	37	14	75	33
Zagreb	41	—	34	7	—
Kragujevac	31	—	28	3	—
Novi Sad	47	1	33	15	—
Niš	15	—	13	2	—
Sarajevo	60	31	24	4	63
Skoplje	11	6	14	3	—
Tuzla	10	—	8	2	—
Ukupno	300	75	168	111	96
U %	80.0	20.0	44.8	29.6	25.6

Ispitujući anketiranjem na kome spratu kućne pomoćnice rade, nose li terete, naročito ogrev, i kako poverenje uživaju u poslu dobavljanja namirnica: da li na pijacu idu same, s poslodavcem, ili uopšte ne idu, dobijen je niže izloženi pregled:

	Radi u:					Terete		Na pijacu ide		
	prizemlju	I	II	III	IV	nosi	ne nosi	sama	s poslodavcem	uopšte ne ide
		Spratu								
Beograd	56	20	19	15	12	110	12	58	47	17
Zagreb	18	6	7	8	2	39	2	32	1	8
Kragujevac	27	2	2	—	—	18	13	15	6	10
Novi Sad	40	4	3	1	—	47	1	44	1	3
Niš	3	7	5	—	—	5	10	9	1	5
Sarajevo	4	27	23	30	7	86	5	73	11	7
Skoplje	5	5	7	—	—	17	—	9	3	5
Tuzla	6	3	1	—	—	4	6	5	—	5
Ukupno	159	74	67	54	21	326	49	245	70	60
U %	42.4	19.7	17.9	14.4	5.6	87.0	13.0	65.4	18.6	16.0

Ovom prilikom obraćena je pažnja i na kulturnu stranu kućnih pomoćnica. Upućena su im pitanja: šta čitaju i koju vrstu zabave najviše vole. Njihove želje u tom pogledu su skromne, ali dosta interesantne, i ogledaju se u sledećem:

	Šta čitaju				Šta vole							
	novine	knjige	oboje	ništa	bioskop	zabave	igru	pozorište	sve	sport	crkvu	školu
Beograd	27	10	25	60	4	10	12	11	50	2	21	12
Zagreb	2	—	20	19	6	—	—	—	12	—	17	6
Kragujevac	10	—	5	16	4	—	—	—	9	—	14	4
Novi Sad	18	4	—	26	4	1	5	1	16	1	12	8
Niš	1	—	4	10	1	—	—	—	—	—	14	—
Sarajevo	16	4	35	36	4	11	7	7	15	5	14	28
Skoplje	11	—	3	3	3	—	—	—	2	1	8	3
Tuzla	1	—	6	3	—	1	—	2	2	—	5	—
Ukupno	86	18	98	173	26	23	24	21	106	9	105	61
U %	22.9	4.7	26.2	46.2	6.9	6.1	6.4	5.6	28.3	2.4	28.0	16.3

Digitized by Google

Lista je završena pitanjem, u koliko zaista kućne pomoćnice posećuju razne priredbe i, naposletku, šta, po njihovom mišljenju, može popraviti njihov položaj, i dala ovu tabelu:

	Posećuju li priredbe:		Šta može popraviti položaj kuć. pomoćnice		
	da	ne	Nepoznato	Organizacija	Ponašanje poslodavca
Beograd	27	95	7	111	4
Zagreb	3	38	4	37	—
Kragujevac	2	29	12	19	—
Novi Sad	5	43	28	18	2
Niš	—	15	—	15	—
Sarajevo	72	19	5	83	3
Skoplje	6	11	1	16	—
Tuzla	7	3	3	7	—
Ukupno	122	253	60	306	9
U %	32.5	67.5	16.0	81.6	2.4

U vezi s tim, sve od reda kućne pomoćnice su se izjasnile, da bi želele da posećuju tečajeve razne vrste, a radi usavršavanja u svom poslu.

Iz svega izloženog, jasno se vidi položaj ove vrste radnica u našoj zemlji. Mi ćemo se na završetku osvrnuti na nekoliko najkarakterističnijih pojava, dobijenih anketiranjem, koje bolje od najboljih reči ilustruju položaj kućnih pomoćnica. Medutim, odmah nalazimo za potrebno napomenuti da su podaci, koliko god je to bilo mogućno, verodostojni, pošto je najveći broj kućnih pomoćnica anketiran u njihovim organizacijama. Organizacije su nastojavale da se u ovom pogledu dode u prvom redu do gole istine, bez obzira kakva je ona, i, tamo gde se to eventualno pokušalo, nisu dozvoljavale da anketirane osobe, iz ma kojih razloga, zataje kakvu činjenicu. Ovakvih slučajeva je, naravno, ponegde bilo iz razloga t. zv. lažnoga stida, neprosvećenosti, nedovoljnog poimanja važnosti same ankete ili ma kog drugog. Inače, od ukupnog broja anketiranih organizovano je 178 (47.4%), a neorganizovano 197 (52.6%), pa se i u tom pogledu pazilo na objektivnost i računalo na izjave date bez kakvog uticaja sa strane.

U pojedinim mestima i pokrajinama položaj kućnih pomoćnica je u nekom pogledu bolji, u nekom gori, što se odmah vidi. Ali nekoliko fakata uzetih iz samih tabela, najviše padaju u oči.

Najpre se vidi da u osam pobrojanih mesta iz pet banovina rade osobe potekle iz svih jugoslovenskih pokrajina. Njihova fluktuacija je dakle potpuno ravna kretanju radnika ma koje grupe zanimanja. Njihove godine takode. Uzmemo li razdoblje 16—40 godina to iznosi 86.7% od ukupnog broja. U većini znači niko neće da drži suviše mladu ili sasvim staru kućnu pomoćnicu već traže prvenstveno one koje su u naponu svoje snage.

S druge strane, iz tabele koja govori koliko su dugo u najamnom odnosu, vidi se, da ove osobe, kao svaki najamni radnik, u većini imaju jedan stalan radni odnos, jer od ukupnog broja anketiranih otpada 78% na one koje su na radu 2—15 godina. Sve ih je više, znači takvih, koje se poslu kućnih pomoćnica odaju kao profesiji.

Iz tabele koja govori o njihovom bračnom stanju, takode razabiremo jedan neoboriv fakat: i ovo osoblje, kao i mnogi radnici, gotovo ne mogu ni pomišljati na brak i imati porodicu. Udatih je naime jedva 5.6%. Dalje, kućne pomoćnice potiču iz svih redova srednjeg i nižeg staleža; stepen njihove pismenosti (79.6%) je ravan materijalnom stanju kuća iz kojih su ponikle, a isto tako i njihovo imovno stanje, jer nešto imovine ima jedva 8.5%.

Sa ovim dolazi i čisto ekonomski razlog same službe. Anketa je utvrdila da kućne pomoćnice u 37% slučajeva od zarade izdržavaju svoje roditelje, a u 8.4% svoju decu, što znači da skoro polovina ide u najam radi izdržavanja porodice.

Već tih nekoliko primera idu u prilog teze: da su kućne pomoćnice u punom smislu radnice kao i svake druge i da ih u pogledu zakonske zaštite treba što pre sa ostalima izjednačiti.

Digitized by Google

DR. SAMARDŽIJA P.:

OSNOVNI POJMOVI IZ SAVREMENE NAUKE O TUBERKULOZI

Nekoliko sugestija za našu antituberkuloznu propagandu.

Uvod

Zdrav čovjek ne voli razgovora o smrti ni o bolestima. I kada baš mora da govori o tim stvarima, ne misli pri tom na sebe, na svoju smrt i na mogućnost vlastite bolesti. Ljudi općenito ne vole neugodnih misli, boje se neprijatnih saznanja. Kod nekih to ide tako daleko, da upravo izbjegavaju svaki obračun sa svojom savješću; bojeći se istine zatvaraju oči, turaju glavu u pijesak.

Samo tako možemo razumjeti, da je većina ljudi sasvim neupućena u pitanjima svog vlastitog zdravlja i da o mnogim problemima higijene postoje skroz pogrešna svaćanja. A najviše iznenaduje činjenica, da pri tom školovani svijet, gradski ljudi i tzv. inteligencija ne stoje mnogo bolje od seoskog svijeta i nepismenih ljudi. I valjda se nigdje ta neupućenost ne očituje tako sudbonosno kao na području tuberkuloze. Mi sanatorijski liječnici imamo prilike da u tom smislu ispitamo i proučimo bolesnike iz svih krajeva države, iz svih zvanja i položaja. I danomice sretamo jedno te isto neznanje, neupućenost, nemarnost.

Nameće se pitanje, kako je to moguće kraj tolikih predavanja, članaka i knjiga o tuberkulozi. Vrlo jednostavno. Na predavanja idu ljudi najviše radi zabave, kao u kino; nakon predavanja ostaje u pameti od svega samo koji dobar vic ili kakva zgodna slika, poslije osam dana zaboravi se i to. Knjige o tuberkulozi su jedamput preskupe, drugiput preopširne, trećiput previše učene, kojiput u njima uopće nema onoga, što je najvažnije; sirotinji su obično nepristupačne. U novinama pak publika radije čita skandaloznu kroniku i razne romane nego dosadne članke o bolestima. Uzmemo li još u obzir već spomenuti pasivni stav prosječnog zdravog čovjeka prema svemu što se tiče bolesti i smrti — postaje nam opća zdravstvena neupućenost sasvim razumljiva. — I nije to tako samo kod nas. Nedavno je u Njemačkoj priređena jedna anketa, hiljade formulara razaslato je osobama iz raznih zvanja, trebalo je odgovoriti na postavljena pitanja o tuberkulozi, — odgovori su u pretežnoj većini bili krivi.

Očito je, da treba poći drugim putem. Higijensko obrazovanje treba da počne već u djetinjstvu u roditeljskom domu i u osnovnoj školi, da se nastavi u srednjim, gradanskim, šegrtskim i stručnim školama, na univerzama, u vojsci itd. Ono treba, i to je najvažnije, da bude realnije, neposrednije, praktičnije nego što je danas. Higijenske istine treba da predu u krv, da postanu navikom. Istom uz tako pripravljeno tlo imat će uobičajena antituberkulozna propaganda svoje puno značenje.

Ne smije se, međutim, zaboraviti, da svaka kultura, pa i higijenska, ima materijalne temelje. Bez osigurane ekonomske osnovice ne može biti govora o higijenskom prosvjećivanju naroda. Zvuči kao ironija, kad mi liječnici u našim predavanjima tražimo od radnika i od seljaka, da moraju imati čiste, zračne i sunčane stanove, da se moraju dobro hraniti, da djeci moraju davati dosta mlijeka, maslaca, voća itd. — jer da se samo tako može spriječiti širenje tuberkuloze. U isto vrijeme znamo, da su radničke nadnice tako mizerne, da taman dotječu za održanje golog života u kakvoj vlažnoj podrumskoj rupi ili potkrovnici. Što se seljaka tiče, on je u nekim krajevima danas tako osiromašio, da nema niti soli u kući, ili upotrebljava jeftiniju marvinsku sô; on ne može kupiti šibica ni petroleja, sapun mu je nedostižan luksuz, a o šećeru da niti ne govorimo. Uz takve prilike nije čudo, da naša higijenska propaganda često puca preko cilja — izazivajući ogorčenje i revolt kod naroda. Treba znati, što se smije tražiti, a isto tako i što se može dati!

Poznavajući neupućenost, siromaštvo i fatalizam širokih narodnih slojeva ne može nas iznenaditi činjenica, da kod nas umire skoro svaki šesti čovjek od tuberkuloze. U gradovima je taj razmjer još žalosniji; prednjači Beograd, gdje svaki treći čovjek umire od te bolesti. Najjače hara tuberkuloza u radničkoj klasi. Ima okružnih ureda, kod kojih svaki drugi osigurani radnik umire od tuberkuloze, tako na području beogradskog, splitkog

Digitized by Google

i karlovačkog okružnog ureda. A niti kod ostalih ureda nije mnogo bolje.

Ekonomska kriza sela veoma pogoduje brzom širenju tuberkuloze. Siromašni seljački svijet navaljuje u gradove i prodaje svoju radnu snagu bud za što. Higijenski neodgojen, nenavikao novom načinu života propada postepeno tjelesno, a često i duševno, dok ne svrši u tuberkulozi. Sad pada na teret okružnog ureda i — ako ga smrt ne stigne brzo — vraća se, kad iscrpi sve zakonske potpore, natrag u svoje selo. Prepušten najvećoj bijedi čeka tu smrt i zaražuje svoju okolinu. Pokazalo se, da najviše stradaju na taj način radnici iz planinskih krajeva, u prvom redu naši Ličani. Prevelike razlike u klimatskim prilikama, sasvim drugačiji životni običaji, te okolnost, da su naši planinski krajevi bili do nedavna relativno pošteđeni od tuberkuloze — pa naši gorštaci nisu na nju navikli i prirodna selekcija među njima još nije završena: sve su to razlozi, zašto baš naš planinski svijet najčešće oboli od sušice, kad napusti svoja sela. Kod kolonizacije naših Ličana i ostalih gorštaka trebalo bi i o tome voditi računa. Gorštaci obično ne podnose močvarne nizine. Isto tako nije svejedno, u koji grad ide u zanat ili u srednju školu jedno gorštačko dijete. Dešava se, da ta gorštačka djeca sa svojih 15 godina još nisu došla u doticaj sa tuberkulozom, nisu uopće njome zaražena, — a mi znamo, da baš takvom mladom svijetu prijeti najveća opasnost od prvog doticaja s tuberkulozom, koji je u gradu neizbježiv. —Već iz ovih par redaka vidljivo je, kako pitanje tuberkuloze duboko zasjeca u sve grane našeg svakidašnjeg života.

Etijologija i patogeneza.

U narodu se vjerovalo, a vjeruje se još i danas, da postoje tuberkulozne familije i da je sušica nasljedna bolest. Ali je u isto vrijeme postojalo neko instinktivno saznanje, da je sušica ujedno priljepčiva i ljudi su se od vajkada klonuli sušičavog bolesnika. Samo su predodžbe o toj priljepčivosti bile maglovite, putevi i načini zaraze nepoznati, te nije bilo — a nema još ni danas — higijene kašljanja i pljuvanja. A samo ispravnim higijenskim postupkom kod kašljanja i pljuvanja postaje zarazni tuberkulozni bolesnik gotovo neopasan za okolinu! (Za tačna uputstva treba se u konkretnom slučaju obratiti na liječnika, odnosno na protivutuberkulozni dispanzer. Dispanzeri daju nesamo besplatne savjete nego vrše i besplatne preglede!)

Nauka je međutim utvrdila, da se i od tuberkuloznih roditelja rađaju zdrava t. j. netuberkulozna djeca, i da ta djeca ostaju zdrava, ako ih se odmah iza poroda otstrani iz zaražene familije. Na stotinama hiljada slučajeva utvrđeno je također, da se cijepljenjem po prof. Calmette-u mogu djeca iz zaraženih familija sačuvati od oboljenja. Cijepljenje se mora izvršiti odmah iza poroda i dijete se kroz barem 8 nedjelja mora ukloniti iz zaražene familije, t. j. tako dugo dok se ne razvije relativna otpornost protiv bolesti. Ta vrsta cijepljenja sa Calmetteovom BCG-vakcinom provađa se i kod nas; svaki liječnik može preko higijenskih zavoda dobiti to cijepivo.

Nauka, dakle, stoji na stanovištu, da tuberkuloza nije nasljedna bolest; i u tuberkuloznoj familiji, čak od bolesnih majka, rađaju se zdrava djeca, ali se već zarana zaraze bilo od roditelja bilo od rodbine. Čim je dijete mlađe, tim je zaraza pogibeljnija; najopasnije su zaraze u prvoj godini života, jer su skoro redovno smrtonosne. Ako takva zarana i teško zaražena djeca prebole prvu zarazu i odrastu, nastaje za njih ponovno kritično vrijeme u pubertetu, t. j. u doba spolnog dozrijevanja i najintenzivnijeg tjelesnog razvijanja. Kod takve djece, makar ona izgledala najzdravija, postoje naime u plućima i izvan pluća, a naročito u tzv. bronhijalnim žlijezdama, brojna nedovoljno zaliječena ognjišta bolesti sa živim i otrovnim klicama; iz tih ognjišta prelaze klice, koje su se bile takorekuć samo pritajile, u ponovnu navalu, čim organizam dotičnog mladog čovjeka iz bilo kojih razloga oslabi. U stanovitom broju, makar samo pojedinačno, postoje takova gnijezda sa klicama sušice u tijelu svakog čovjeka, koji se jedamput bio zarazio, — i to doživotno. A zaraze se u većim gradovima skoro sva djeca, do njihove šesnaeste godine života, na selima skoro sva do dvadesetprve godine. U slabo naseljenim planinskim krajevima uslijedi zaraza obično znatno kasnije, a kadšto nikako.

Digitized by Google

Od momenta zaraze pa do čovjekove smrti postoji stalna borba između klica tuberkuloze i čovječjeg organizma, vodi se jedan teški i podmukli rat, čiji svršetak može da bude različit. Ako klice već u prvom naletu nadjačaju organizam, imamo pred sobom dječju tuberkulozu, koja je naročito podmukla. Dječja tuberkuloza svršava često s oboljenjem moždanih opna (meningitis), koje katkada kao grom iz vedra neba — uslijed prividnog zdravlja — prekida mlađani život. Ako već u prvom okršaju organizam odnese odlučnu pobjedu, ostaje on obično doživotni pobjednik. Ta prva vatra, uspješno izdržana, očeliči organizam protiv kasnijih napadaja, dotičnik postaje otporniji protiv tuberkuloze. Srećom su ovi i ovakvi slučajevi najčešći. Spomenuto cijepljenje protiv tuberkuloze po Čalmettu temelji se na postupku koji oponaša ovaj eksperimenat prirode. Nažalost, ta otpornost protiv tuberkuloze nije nikada potpuna i nesavladiva, ponovne jake infekcije i loši životni uslovi mogu da je skrše u svako doba života.

Česti su slučajevi gdje prva bitka između klica sušice i dječjeg organizma ostane neodlučna. Dijete je neprestano slabunjavo i boležljivo; poneko raste u visinu kao trska koju svaki jači vjetar može da povije. Neka od te djece obole na tuberkulozi kostiju i zglobova, a neka na upali porebrice — sa eksudatom ili bez njega. U pubertetu, obično iza 15 godine, dolazi do postepenog ili naglog pogoršavanja, plućna tuberkuloza postaje višemanje izrazita. Bije se tada konačna bitka, koja se obično odluči istom oko 30. godine života, kadšto još i kasnije. Rezultat te bitke ovisi najviše o dobrim ili lošim životnim prilikama bolesnika. Ako organizam konačno pobjedi, a to je baš kod ovih suvonjavih relativno često, opažamo, da taj suvonjavi i »sušičavi« mladić (ili djevojka) postaje sada sve deblji i jači, da se poslije 30. godine života pretvori u pravog debeljka s izraženim trbuhom i uskim ramenima. Pod starost, kadšto već u mlađim godinama, postaju takve osobe dispnoične (nadušljive, siplјive); obično kašlju pomalo uvijek, ali za taj kašalj imaju bilo kakav izgovor. Kod ovakvih »starih kašljača« dolazi poslije 50. godine često do reaktivacije plućnog procesa, bolest postane otvorena t. j. u ispljuvku se pojave klice sušice — a da se oni pri tom ne osjećaju bolesnima. Takvi očevi, odnosno djedovi i bake, zarazuju svoju djecu i unučad, a da o tome nemaju ni pojma.

Drugi tip djeteta koje se bori sa svojom tuberkulozom — izgleda sasvim drugačije. Dijete dobro napreduje, kadšto upravo previše dobro. Kod nekih se vidi, da taj dobri izgled nije zdrav, jer je dijete nekako kao naduveno, pastozno. Boja lica je blijeda, ili je lice napadno crveno, ali zbog svake sitnice naglo poblijedi. Izrazita bolest pojavljuje se također u pubertetu, ili iza puberteta. Obično naglo, iznenada, iz punog zdravlja. Često u formi tzv. galopirajuće sušice. Prvi zamah bolesti odigra se najčešće pod slikom gripe. I to je baš sudbonosno, jer se ne misli na sušicu, pa bolesnik nakon par dana ležanja nastavi svoj obični život i rad, ne tražeći savjeta kod liječnika. Istom kod drugog ili trećeg zamaha (»triput sam imao gripu ove godine« priča često takav bolesnik), počinje se misliti na sušicu, kad je obično već prekasno za uspješno liječenje. Još je sreća, da bolest već u prvom zamahu prouzroči kojiput plućno krvarenje, koje bolesnika prestraši, a i liječnika navede odmah na pravi trag. Ova vrst sušice, koja se ovako višemanje iznenada pojavi kod zdravih mladih ljudi, ili koji su izgledali zdravi, najčešća je i najopasnija. Neki su njezini oblici apsolutno zloćudni i neizlječivi, a i oni dobroćudniji oblici izliječivi su samo, ako se na vrijeme počnu liječiti. Očito u vezi s ovakvim naglim slučajevima sušice (a i nekim drugim bolestima) stvorio je naš narod uzrečicu: »Žuti žutuju — crveni putuju«.

Iz izloženog je jasno, da je sudbina odraslog čovjeka, ukoliko se radi o tuberkulozi, ovisna — u prvom redu — o karakteru i razvitku prve infekcije u djetinjstvu. Ako su infekcije u djetinjstvu česte, pa organizam nema vremena, da se između pojedinih ataka dovoljno oporavi, dijete će podleći, odnosno — ako preboli — ostat će u kasnijem životu naklono na oboljenje.

Digitized by Google

Pogrješno bi, međutim, bilo misliti, da sve ovisi samo od infekcije. I iz zaraženih familija neka djeca iznesu živu glavu i ne obole nikada izrazito na tuberkulozi. Zašto? Zato, jer nisu sva djeca jednaka. Neka su od prirode jača i otpornija, druga su slabija i osjetljivija. Postoje takve razlike i među pojedinim familijama, čak i među narodima i rasama. Iako, dakle, tuberkuloza kao bolest nije nasljedna, treba na temelju naučnih istraživanja i praktičnih opažanja ipak priznati, da postoje stanovita baštinjena svojstva, koja čine, da neki ljudi, odnosno neke familije, posjeduju jaču prirođenu otpornost protiv te bolesti. Nažalost, mi još ne znamo u čemu zapravo sastoji suština tih baštinjenih svojstava. Nijednom novorođenom djetetu ne može ni najiskusniji liječnik postaviti u tom pogledu prognozu i reći, da li će ono biti otporno protiv tuberkuloze ili ne će. Istom nakon što je dijete uspješno savladalo prvu infekciju, odnosno čitavu seriju infekcija, možemo po rezultatu te borbe govoriti o većoj ili manjoj otpornosti. Isto vrijedi i za familiju kao cjelinu. Ovo stanovište savremene nauke, da tuberkuloza kao bolest nije nasljedna, ali da su nasljedna stanovita svojstva koja uslovljuju jaču odnosno slabiju otpornost prema tuberkulozi — pokriva se, dakle, djelomično sa prastarim pučkim vjerovanjem o postojanju tuberkuloznih familija. Da nam sve to bude jasnije dovoljno je da bacil tuberkuloze usporedimo sa zrnom žita, koje ne može da rodi nego na prikladnoj zemlji; bez sjemena nema žetve i bez bacila — t. j. bez infekcije — nema sušice, ali oboje, i zrno žita i bacil tuberkuloze, trebaju podesno tlo. Neozbiljno je, međutim, kad netko, tobože upućen, tvrdi, da se on ne boji sušice, jer da u njegovoj familiji još nitko nije umro od te bolesti. Pitanje je, naime, da li je njegova familija još uopće bila u prilici, da izdrži svoju vatrenu kušnju na tom području, t. j. da li su članovi familije pojedinačno ili svi skupa bili izloženi jačim infekcijama.

Iz dosadašnjih razmatranja može se povući nekoliko vrlo važnih praktičnih zaključaka. Iz braka na pr., u kojem oba partnera potječu iz familija, u kojima su bili česti slučajevi tuberkuloze, rodit će se djeca, koja će vrlo vjerojatno biti neotporna prema toj bolesti. Dalje: svako dijete treba brižno čuvati od zaraze, osobito prvih godina života, jer od zdravlja u djetinjstvu ovisi zdravlje i sreća odraslog čovjeka. I to nije dosta čuvati djecu samo od sušičavih, t. j. od onih jadnika, koji tako izgledaju, već ih isto tako — zapravo još i više — treba čuvati od crvenih i debelih kašljača, od djeda i bake, koji imaju »starački kašalj«, — jednom riječju: od svakoga tko kašlje. — Usput da potsjetimo na neke loše običaje kod našeg seljačkog svijeta. Hraneći malo dijete majka, baka ili bilo tko od ukućana sažvače zalogaj, ispljune ga u žličicu i meće u usta djetetu; sva rodbina obligatno ljubi djecu u usta; djeca puzu po podu, po kojem odrasli pljuckaju dok puše i hračkaju kad kašlju itd.

Mi ćemo poći sada jedan korak dalje i naglasiti, da osim faktora infekcije i faktora prirodne otpornosti postoji još jedan treći faktor, od kojega uveliko zavisi sudbina zaraženog čovjeka i u djetinjstvu i u odrasloj dobi. Taj treći faktor vrlo je složene naravi, jer se on pokriva s onim, što obično nazivamo životnim uslovima. Sve što čovjeka okružuje i što je kadro da posredno ili neposredno, u dobrom ili lošem smislu, djeluje na naše tijelo i na našu dušu — sačinjava naše životne uslove. Osnovni životni uslovi su socijalno-ekonomske naravi. Ovamo spadaju nastamba, prehrana, zanimanje, radni uslovi, visina zarade, način života, pismenost, razni običaji itd. itd. Očito je, da će u povoljnim i higijenskim životnim uslovima zaraženi organizam lakše i uspješnije da savlada zarazu. Očito je i to, da nepovoljni životni uslovi, naročito tijesni i prenatrpani stanovi, nezdrave radionice, nehigijenske školske prostorije itd. potpomažu širenju zaraze i omogućuju česte infekcije. Povoljni životni uslovi jačaju prirodenu otpornost našeg organizma, loši životni uslovi je oštećuju, smanjuju ili sasvim uništavaju.

Mi smo samo iz didaktičkih razloga u ovim našim razmatranjima postavili socijalno-ekonomski faktor na treće mjesto, u životu međutim stoji on na prvom mjestu i ima upravo presudno značenje u svima pitanjima širenja i suzbijanja tuberkuloze. Tako da je tuberkuloza jedna izrazito socijalna bolest, bolest siromašnih

Digitized by Google

i neupućenih. Već smo na početku članka naglasili, da je kod nas pomor od tuberkuloze tako velik, i njeno suzbijanje tako teško, gotovo nemoguće, samo radi velikog siromaštva i neprosvjećenosti našega naroda.

Istom sada, kad smo ukratko osvjetlili značenje životnih uslova za razvitak tuberkuloze u organizmu čovjeka pojedinca i u organizmu narodne cjeline — možemo da dademo i odgovor na pitanje: zašto tuberkuloza kod odraslih napada pretežno mladi svijet između 15. i 30. godine života. Ranije smo već naglasili značenje puberteta. Organizam je u to doba u naglom razvitku, razne duševne i tjelesne snage nalaze se u previranju, postoji stanovita neuravnoteženost i labilnost, a to je upravo povoljna situacija da pritajeni neprijatelj stupi u ofenzivu. Ne smijemo međutim zaboraviti, da se baš u tom životnom razdoblju čovjek pojedinac nalazi obično u najtežoj borbi za održanje života i učvršćenje svoga socijalnog položaja. Mladi ljudi u to doba biju bitku na dvima frontama. U svojoj nutrinji sa probudenim seksusom i dušom punom nemira i ambicija, a prema vani s okolinom, koja ih obično ne razumije, te sa bijedom i neimaštinom. Kako će takav uzavreli i sa sviju strana izudarani organizam da se bori i na trećoj fronti, protiv klica tuberkuloze! Osobito je položaj kritičan, ako uza sve ostale nevolje takav mladi organizam bude izložen ponovnim zarazama. Klice, koje su već u njemu još od prve infekcije u djetinjstvu, dobiju sada pojačanje izvana i oboljenje je neminovno. Kod djevojaka dolaze još u obzir mjesečna krvarenja, a kod žena trudnoće i porođaji kao momenti, koji slabe organizam i — uz ostale uslove — utiru put sušici.

Poslije 30. godine života bivaju tuberkulozna oboljenja sve rjeda. Osjetljiviji bolesnici su već pomrli, preostali su oni otporniji kao i oni bolje situirani, od kojih mnogi samo svom lagodnom životu zahvaljuju, da nisu bili pregaženi. Poslije 50 godina sretamo opet više oboljenja; organizam se istrošio, tjelesne snage popuštaju i klice tuberkuloze — a one su doživotno tu — počinju opet da se bude. Karakteristično je za te staračke tuberkuloze, da su relativno dobroćudne, bez alarmantnih simptoma, pa obično nitko ni ne misli na sušicu. Ima međutim jedna vrst tuberkuloze kod starije gospode, koja je vrlo opasna, a to je tuberkuloza kod onih, koji boluju od šećerne bolesti. Izgleda da šećerna bolest pojačava dispoziciju za tuberkulozu.

Iz navedenih činjenica treba opet da povučemo nekoliko praktičkih zaključaka. U doba puberteta treba mladeži posvetiti više pažnje nego se to obično čini. Treba voditi računa o njenom tjelesnom i duševnom zdravlju. Na mogućnost tuberkuloze treba uvijek misliti, naročito kod djece iz tuberkuloznih familija. Toj djeci iz tuberkuloznih familija treba u to vrijeme pružiti naročitu njegu i treba ih dvaput godišnje, u proljeće i u jesen, podvrći stručnom pregledu, kako bi se eventualno oboljenje otkrilo u prvom početku i moglo na vrijeme liječiti.

Na temelju izloženoga možemo postaviti još slijedeću tvrdnju: svaki čovjek može da oboli od tuberkuloze u svako doba svoga života; za nijednog čovjeka se ne može unaprijed i sa sigurnošću znati, da li će oboliti ili neće. Prema tome moraju svi ljudi — pa i najjači i najzdraviji — voditi računa o toj bolesti. Najuspješniji način zaštite od tuberkuloze sastoji u higijenskom načinu života i izbjegavanju zaraze.

Dijagnostika.

Kod stručnog pregleda na tuberkulozu neophodno je potrebno da se pluća pregledaju nesamo klinički nego i rentgenološki. I to zato jer se plućna sušica u svojim početnim stadijima obično ne može čuti uhom, ali se dobro vidi na rentgenskoj ploči odnosno na rentgenskoj slici. Ta vanredno važna činjenica nepoznata je laicima a i mnogim liječnicima. Zato se još uvijek često događa, da netko na temelju jednostavnog kliničkog pregleda bude proglašen zdravim samo zato, jer se preko pluća »ništa ne čuje«; naročito, ako je dotični dobro razvijen i snažan, a ima tek neznatne poteškoće. Tako ohrabren živi bolesnik bezbrižno dosadašnjim načinom života, eventualnim poteškoćama ne poklanja pažnje, dok sasvim ne malakše, a onda je obično već prekasno za uspješno liječenje.

Nameće se na ovom mjestu pitanje, koji su znaci bolesti karakteristični za

Digitized by Google

sušicu i kada treba konzultirati liječnika. Treba reći istinu, da sasvim sigurnih i samo za sušicu karakterističnih znakova uopće nema. Još je najkarakterističnije iskašljavanje krvi, ali ni ono ne dolazi samo kod sušice. Ima najtežih vrsta sušice, gdje nikada ne dođe do kašljanja krvi, a ima i sasvim laganih oboljenja, kod kojih je krv u ispljuvku česta pojava. Ne počinje svaki slučaj sušice s istim simptomima. Jedni bolesnici osjećaju umornost i malaksalost kao prve i jedine simptome, drugi se tuže na probadanje i bolove, treći na kašalj, neki gube na težini, a neki se počinju napadno znojiti, postanu razdražljivi itd. Temperatura može biti povišena ali i sasvim normalna. Sve te simptome sretamo i kod mnogih drugih bolesti na pr. kod kroničnih upala na tonzilama, kod kroničnih katara u nosu i ždrijelu, raznih kroničnih upala u trbušnoj šupljini, zatim kod slabokrvnosti, neurastenije, histerije itd. Zato je jedini ispravan postupak, da se uvijek mora misliti i na tuberkulozu, kad god jedan mlađi čovjek počne očigledno slabiti, osobito ako to slabljenje ide s kašljucanjem ili čak s krvavim ispljuvkom. Kad se netko iza gripe ne može nikako oporaviti treba uvijek misliti na sušicu. Kod nejasnih želučanih smetnja, kod bezrazložno izostale menstruacije treba također misliti na plućnu tuberkulozu. Kad žena za vrijeme trudnoće ili poslije poroda počne naglo propadati, treba misliti na sušicu. Isto tako kad čovjek sa šećernom bolešću počne rapidno slabiti. Naša pažnja će biti udvostručena, ako se radi o ljudima, koji potječu iz tuberkuloznih familija, ili su po svom zanimanju dolazili u doticaj s tuberloznim bolesnicima.

U svima takvim sumnjivim slučajevima potrebno je tačno pregledati pluća klinički i rentgenom; treba još pregledati ispljuvak, krv, mokraću itd. Ako više znakova govori za tuberkulozu, a pluća kod prosijavanja rentgenovim zrakama izgledaju čista, ili je nalaz nejasan, — treba načiniti rentgenski snimak. Dobar rentgenski snimak pokazat će nam kojiput izrazito oboljenje, gdje običnim rentgenskim pregledom nismo ništa vidjeli. Loš snimak ne vrijedi ništa, žalibože troška. Rentgenski pregledi imaju uopće smisla samo ako ih vrše iskusni liječnici.

Iskustva posljednjih godina pokazala su, da se mnogi tuberkulozni ljudi, dok im je bolest u početnom stadiju, osjećaju sasvim zdravima, pa uopće ne traže liječničke pomoći. Takvi ljudi nesamo da se subjektivno osjećaju zdravima, nego je i njihov vanjski izgled obično sasvim normalan. Ipak njihova bolest može biti sasvim ozbiljna. Obično se radi o opsežnom tuberkuloznom zgušćavanju plućnog tkiva, ili čak o većem ili manjem raspadanju tkiva, koji nazivamo kavernom. U ispljuvku mogu imati klice sušice, a da to ne znaju niti oni niti njihova okolina. Iz tih saznanja povučene su dalekosežne konsekvencije na polju suzbijanja tuberkuloze. Tako se u Njemačkoj vrše obligatni periodički pregledi rentgenom kod sve školske omladine, svih studenata na univerzama, kod svih članova državne vojske i jurišnih odreda, te kod svih radnika u radnim logorima itd. Francuzi su također uveli obligatni pregled rentgenom kod regrutacije. Već duže vremena postoje u Francuskoj t. zv. putujući dispanzeri. U jednom automobilu smješten je rentgenski aparat, s kojim liječnik specijalista putuje po najzabitnijim selima; u školskoj ili općinskoj zgradi udesi se provizorna ambulanta, u kojoj se besplatno pregledaju svi stanovnici, da bi se iznašli oni koji su bolesni.

Mi smo još vrlo daleko od svega toga. Većina naših protivutuberkuloznih dispanzera ne posjeduje uopće rentgenskog aparata. Sa nekim školskim poliklinikama je isti slučaj. Pomanjkanje novčanih sretstava i potrebnog uređaja koči tako svaki uspješniji rad i u onim ustanovama koje već imamo. Svaka antituberkulozna ustanova trebala bi da raspolaže vlastitim rentgenskim uređajem, jer samo ispravno izvršen rentgenski pregled omogućuje diagnozu tuberkuloznog oboljenja u početnom stadiju. Kad se radi o sumnji na tuberkulozu, treba svaki pregled pluća bez rentgena smatrati stručnom greškom (vitium artis). Pregled ispljuvka u početnim stadijima često zataji, pa se nipošto pregledom ispljuvka ne može nadomjestiti rentgenski pregled. Naprotiv treba da se uvijek vrše ta oba pregleda, jer se oni međusobno upotpunjuju.

T. zv. bijološki pregled na tuberkulozu sastoji u tome, da se u kožu unese nešto otrova od tuberkuloznih klica; taj se otrov zove tuberkulin. Ako koža na tom mjestu

Digitized by Google

oteče, reakcija je pozitivna i znači, da je dotični već zaražen s klicama tuberkuloze. Takav pregled ima svoje puno značenje samo kod sasvim male djece, gdje je pozitivna reakcija istovjetna s oboljenjem. Kod djece u pučkim školama može nam pozitivna reakcija dobro poslužiti kao putokaz da otkrijemo vrela zaraze, i da event. možemo odvojiti zaraženu djecu od nezaražene. Čim je dijete starije, sve je manja važnost pozitivne kožne reakcije; ona nam kod odraslog kazuje samo toliko, da je dotični kadatada u životu bio zaražen. A pošto zaraza još ne znači bolest, to nam za diagnozu bolesti kod odraslog ta reakcija ne kazuje ništa. Zato je bezrazložan strah onih roditelja koji imaju djecu u srednjim školama, pa im jednoga dana dijete dođe kući i priča kako je bilo »cijepljeno«, te da je »pozitivno i zaraženo tuberkulozom«. Ako dijete ne pokazuje inače nikakvih znakova bolesti, onda ta pozitivna reakcija u srednjoškolskoj dobi ne znači ništa zla. Možemo, štaviše, mirne duše ustvrditi, da je bolje ako su djeca u tim godinama već zaražena, — nego ako to uopće nisu. Naše je mišljenje, da bi kod mladeži u pubertetu trebalo više pažnje posvetiti baš onima, koji nikako ne reagiraju na tuberkulin, t. j. koji još uopće nisu zaraženi. Već smo ranije spomenuli, da baš takva lica, ako budu izvržena infekcijama, obično obole od najtežih oblika sušice. Takve mladiće i djevojke trebalo bi u svrhu zaštite cijepiti sa Calmett-ovom vakcinom i tek nakon uspješnog cijepljenja dozvoliti im polazak škole ili zanata, odnosno zaposlenje u fabrikama i radionicama, službu u vojsci, privatnoj gradskoj kući, bolnici, lječilištu itd. U našoj antituberkuloznoj propagandi je ova ideja cijepljenja odraslih, čini se, sasvim zaboravljena. U praksi je ona uspješno primjenjena u skandinavskim zemljama.

Terapija.

Govoreći o dijagnostici tuberkuloze naročito smo naglasili, da je potrebna rana dijagnoza t. j. dok još bolest nije previše napredovala, dok pluća nisu suviše razorena. Zašto? Zato jer se samo u tim početnim stadijima može računati sa sigurnim i relativno brzim izlječenjem. Kod proširenijih i obostranih oboljenja, osobito kod velikih kaverna, potrebno je dugotrajno liječenje, kojiput od godinu i više dana, potrebna je primjena raznih operativnih zahvata, potrebno je mnogo novaca, a rezultat je samo 30% trajnih izlječenja. Obzirom na te činjenice treba reći, da je tuberkuloza doduše izlječiva, ona se ponajčešće izliječi i sasvim spontano t. j. sama od sebe, bez ikakvog naročitog liječenja — inače bi svi pomrli, jer smo svi njome zaraženi! — ali ta izlječivost postoji samo za stanovite forme i stanovite višemanje početne stadije bolesti. Pogriješno je, kad se putem predavanja i novinskih članaka kuju u zvijezde neke naročite metode liječenja, kao da one sasvim sigurno liječe tu bolest. Narod sluša s jedne strane te hvalospjeve, a s druge strane gleda, kako se svaki dan iz bolnica i lječilišta uz izliječene vraćaju i brojni neizliječeni, pa kroz to gubi povjerenje u nauku i liječnički posao. A baš kod liječenja tuberkuloze preko je liječniku potrebno povjerenje bolesnika, kao što je i za suzbijanje te bolesti preko potrebno povjerenje i saradnja širokih slojeva naroda. Ne treba dakle obećavati više nego se zaista može dati. Specijalno u našim teškim prilikama, gdje golema većina naroda nije kadra da plati ni bolničko a kamoli sanatorijsko liječenje, može se reći, da je tuberkuloza samo u teoriji izlječiva, dok je u praksi na pr. tuberkuloza na selu redovno neizlječiva bolest. I dugo će još ostati tako. Zato bi trebalo najveću važnost polagati na sprječavanje bolesti i na rano dijagnosticiranje.

Radi ograničenosti prostora ne možemo se ovdje upuštati u tumačenje principa i metoda liječenja tuberkuloze. To su, uostalom, stvari, koje treba da znadu liječnici a ne bolesnici. Bolesnik treba da se povjeri liječniku i da se strogo drži njegovih odredaba; uspjeh liječenja ovisi uveliko od dobre volje i od disciplinovanosti bolesnika. Neozbiljni i nedisciplinovani bolesnici redovno propadaju. — Osvrnuli bismo se samo na neke uvriježene loše običaje i predrasude. Takav je loš običaj, da tuberkulozni odlaze na oporavak u planinska mjesta Slovenije i Gorskog Kotara, gdje ostaju bez stručnog nadzora i liječenja, a uz to zarazuju neupućene tamošnje seljake. Neki tuberku-

Digitized by Google

lozni bolesnici u svojoj nestrpljivosti mijenjaju svake nedjelje svoga liječnika, da se konačno povjere onome, koji im najviše obećava ili najviše dozvoljava obzirom na način života. I takvi bolesnici redovno stradaju. Treba se odmah od početka povjeriti jednom specijalisti za plućne bolesti i držati se njegovih savjeta. Obična plućna sušica ima isprekidan, periodičan tok. Iza periode pogoršanja slijedi redovno (osim kod sasvim teških slučajeva) perioda poboljšanja, koja može trajati duže vremena, čak i godinama; za vrijeme te periode ćuti se bolesnik zdravim, ne čuva se i srlja tako u sigurnu propast. Bolesnici to obično ne znaju, i ne mogu znati, pa ovakvo spontano poboljšanje bolesti pripisuju raznim preduzetim mjerama, koje su same po sebi mogle biti i loše. Baš zato je potrebna stručna kontrola i stručno liječenje. Tuberkuloznog bolesnika nije teško privremeno popraviti, ali ga je teško trajno izliječiti. Bolesnici, koji imaju mogućnosti i sretstava, treba da potraže lijeka što prije u kojem od sanatorija, jer je sanatorijsko liječenje danas općenito priznato kao najbolje i najuspješnije. U našim domaćim sanatorijima vrše se sve moderne metode liječenja i postizavaju rezultati kao u najboljim švajcarskim i njemačkim sanatorijima, zato nije potrebno ni opravdano, da naši ljudi odlaze na liječenje u inostranstvo. Također je pogrešno mišljenje da u sanatorije treba ići ljeti; iskustvo nas uči da su zimske kure uspješnije od ljetnih. Dakako da se uz povoljne kućne i higijenske prilike može tuberkulozni bolesnik, naročito ako je disciplinovan, liječiti i kod svoje kuće. Glavno je, da se s liječenjem počne na vrijeme i na ispravan način. Svaki bolesnik je drugačije bolestan, i nijedna metoda liječenja ne odgovara za sve bolesnike. Tko se prekasno počne liječiti, ne će mu koristiti ni mijenjanje doktora ni mijenjanje sanatorija. Općenito se priznaje, da bi prema današnjem stanju nauke rezultati liječenja mogli biti za 100% bolji, kad bi se više pazilo na rano diagnosticiranje i pravovremeno liječenje bolesti.

Mnogi bolesnici ne vjeruju nijednom liječniku, već traže neprestano neko čudotvorno sretstvo u novinskim oglasima. Takvima se ne može pomoći, oni su sigurno izgubljeni. Kod liječenja tuberkuloze ne igraju lijekovi uopće nikakvu važnu ulogu. Trebamo ih samo za ublaživanje pojedinih simptoma bolesti, tako kod tvrdokornog kašlja i kod krvarenja. Ne postoji uopće jedan specifičan lijek protiv tuberkuloze, kao što je na pr. kinin lijek protiv malarije ili salvarzan protiv sifilisa. Zato smo još uvijek prinuđeni, da posrednim putem t. j. jačanjem organizma pobijamo samu bolest. Tuberkulozan čovjek, koji nema novaca za rasipanje, radije neka upotrijebi svoj novac za poboljšanje ishrane nego za razne sirupe.

Higijenskim i ispravnim načinom života mogu se potpuno izliječiti lakša tuberkulozna oboljenja, a kod težih i kavernoznih oboljenja dolazi redovno u obzir i koji operativni zahvat (pneumotoraks, operacija ošitnog živca, vađenje rebara itd.). Pravi zahvat izveden u pravi čas spasio je već mnogog teškog bolesnika, koji bi inače sigurno bio izgubljen. Ako neka operacija ne uspije kod svakog bolesnika, ne znači, da ta operacija ne vrijedi; krivnja je obično na bolesniku, koji se prekasno podvrgao liječenju.

Zaključak.

Iz svega, što smo do sada iznijeli, očito je, da je problem tuberkuloze kao naše narodne bolesti veoma važan, veoma složen i veoma težak. Očito je, da se ta bolest ne može suzbijati pojedinačnim akcijama niti bilo kakovim radom »na parče«. Već je odavno rečeno, da za uspješno suzbijanje tuberkuloze treba imati prosvjećen narod, spremne liječnike i sposobnu državnu upravu — i da svi moraju poraditi složno i po planu. Nije čudo, da najmanje tuberkuloze ima u onim zemljama, koje imaju najmanje nepismenih i najmanje prosjaka — a to je u skandinavskim zemljama. Treba, dakle, u prvom redu da se poradi na materijalnom i kulturnom pridizanju naroda, istom onda će naši liječnički napori oko suzbijanja tuberkuloze biti okrunjeni potpunim uspjehom. Ovako, usred bijede i siromaštva, naš je rad često samo Sizifov posao. Ipak ne smijemo klonuti i ne smijemo stajati skrštenih ruku. Svaki na svom položaju treba da dade najviše i najbolje, što može. Velike stvari dozrijevaju polagano. — Ako nam uspije da putem ovih redaka posijemo koje zrno istine na širokoj narodnoj njivi, vjerujemo da će i to značiti jedan korak naprijed na dalekoj cesti, koju još treba proći.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

TROŠKOVI POSTUPKA PROUZROČENI PRISTUPOM ŽALIOČEVIM NA RASPRAVU NE SPADAJU U TROŠKOVE SUDBENOG POSTUPKA U SMISLU STAVA 1 §-a 168 ZOR-a.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 2 VII 1935 broj Žor. 161/35/1 i 24 X 1935 broj Žor. 294/35/1.)

Povodom žalbe Ureda protiv presude suda radničkog osiguranja u D. broj Or. 4/33, kojom su žalitelju dosuđeni troškovi prouzročeni mu pristupom na raspravu i ako je istom presudom žalba protiv odluke Ureda broj R 31126/7513/1933 bila odbačena, donio je Stol sedmorice 2 VII 1935 pod br. Žor. 161/35/1 slijedeće rješenje:

Uvažava se žalba, poništava se pobijana presuda u odluci o troškovima pod IIa, te se u objemu poništaja naređuje nova rasprava pred Sudom radničkog osiguranja u D.

Razlozi:

Pobijanom je presudom Suzor osuđen da žaliocu plati din 678.— za putne troškove i dangube te prehranu (7 dana) u svrhu pristupa na raspravu. Međutim, ti troškovi skopčani sa pristupom žaliočevim na raspravu nisu troškovi sudbenog postupka koje ima u vidu propis §-a 163 odj. 1 ZOR, te bi na naknadu tih troškova žalilac imao pravo u slučaju kada bi njegova žalba bila uvažena, dok ta pretpostavka u ovom slučaju ne postoji.

Presudom suda radničkog osiguranja u D. od 27 XI 1934 broj Or. 13/31 bila je odbačena žalba člana protiv odluke SUZOR-a broj R 27403/21505/30. Međutim tom istom presudom bio je žalitelju dosuđen trošak za jednu raspravu o čijoj odgodi nije bio pravovremeno obaviješten.

Na žalbu Ureda poništio je Stol sedmorice presudu prvostepenog suda rješenjem od 24 X 1935 broj Zor. 294/35/1.

U obrazloženju svog rješenja Vrhovni sud traži:

Prvostepeni je sud pod t. 2 priznao žaliocu troškove za put, opskrbu i boravak i za pravozastupnika u ukupnom iznosu od Din 480.— radi pristupa na raspravu dana 18 septembra 1934 god. koja je bila odgođena, a on nije primio na vrijeme obavijest o odgodi, dok mu naprotiv nije priznao troškove skopčane s njegovim ličnim pristupima na ostale rasprave, kao ni pravozastupničke troškove posljednje rasprave jer je žalilac izgubio.

Na naknadu troškova skopčanih sa ličnim pristupom žaliočevim na raspravu kao i pravozastupničkih troškova žalilac ima pravo samo onda, ako je njegova žalba imala uspjeha (§ 168/2 ZOR). Ispod toga propisa Zakon ne ustanovljuje nikakav izuzetak za slučaj kada se rasprava odgodi, a žalilac ne bude o tome blagovremeno obaviješten, pa stoga i za taj slučaj važi propis §-a 168/2 ZOR-a, te žalilac koji je izgubio nema pravo ni na naknadu tih troškova.

Kako se iz navedenog vidi vrhovni je sud u svojim rješenjima vrlo jasan i precizan, pa u tom pitanju u buduće ne bi smjelo biti kolebanja u postupku prvostepenih sudova radničkog osiguranja.

Dr. B.

ZASTARNI ROK OD DVIJE GODINE U §-u 103 ZOR-a.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 14 IV 1934 broj R. O. 661/2/1933 i 1 II 1935 broj R. O. 400/1/1934.)

B. M. iz G., bravarski radnik, podigao je 14 III 1932 oštetni zahtjev zbog gubitka noge, tvrdeći, da je gubitak noge posljedica poslovnog nesrećnog slučaja od 30 III 1929.

Odlukom SUZOR-a od 5 IV 1933 broj R. 33364/19485/32 odbijen je otštetni zahtjev s razloga, što prema mišljenju zdravstvenog odelenja SUZOR-a gubitak noge B. M-a nije uzrokovan nesrećnim slučajem nego bolešću.

Kako je B. M. u međuvremenu umro, uložila je protiv te odluke žalbu njegova udovica.

U žalbi je tražila, da joj sud, kao nasljednici muževoj, dosudi rentu, koju bi njezin muž za života trebao da primi t. j. od 4 II 1932 kao od dana kada su se pojavile posljedice nesretnog slučaja do 4 III 1933 kao dana njegove smrti.

Na raspravi kod prvostepenog suda, nakon što je sudski lekar vještak dao svoje mišljenje, prema kojemu je gubitak noge žaliteljičinog muža s velikom vjerojatnošću uzrokovan nesrećnim slučajem, zatražio je zastupnik ureda, da se zahtjev odbije na temelju §-a 103 ZOR-a kao zastario.

Digitized by Google

Unatoč toga prvostepeni je sud dosudio žaliteljici rentu od 4 II 1932 do 4 III 1933 u mjesečnom iznosu od 840 Dinara.

U obrazloženju presude sud pored ostalog navodi: »sud je cenio i navod zastupnika tuženog ureda, da je pravo pok. B. zastarilo u smislu §-a 103 zakona, pošto je od dana nesrećnog slučaja pa do dana kad se pojavila posledica nesrećnog slučaja prošlo više od dve godine pa je našao, da je taj navod neumestan i proizvoljan.

Po propisu §-a 103 tač. 3 Zakona o osiguranju radnika lice koje traži rentu za nesrećni slučaj, koji nije prijavljen po propisu §-a 99 istoga zakona, ima prijaviti to svoje traženje u roku od godine dana od dana kada su se pojavile posledice nesrećnog slučaja.

Iz akta spora se vidi da je tužiteljičin muž pok. B. stupio u bolnicu na dan 4 februara 1932 godine, dakle onda kad se posledica nesrećnog slučaja manifestovala vidno, a svoje pravo na rentu prijavio je uredu 10 odnosno 16 maja iste godine, kada je podneta prijava o nesrećnom slučaju, dakle posle nepuna tri meseca, a ne posle godinu dana kako to zastupnik ureda uzima pogrešno«.

Povodom žalbe Ureda protiv te presude donio je Stol sedmorice kao Vrhovni sud radničkog osiguranja rešenje dne 14 aprila 1934 pod brojem R. O. 661/2/33, kojim poništava presudu prvostepenog suda, sa slijedećim obrazloženjem:

Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane presude po §-u 170 t. 8 ZOR-a. Ova ništavost postoji.

Pobijana presuda konstatuje, da se nesrećni slučaj pok. M. B. desio 30 marta 1929; a prijava o istom da je OUZOR-u dostavljena 14 marta 1932, ali smatra, da u §-u 103 br. 3 ZOR-a predvidena zastara nije nastupila, jer je posljedica nesrećnog slučaja nastupila tek 4 februara 1932 t. j. unutar roka od jedne godine.

Citirani zakonski propis odreduje, da se prijava ima učiniti u roku od jedne godine, od kako su se pojavile posljedice nesrećnog slučaja, ali najkasnije u roku od dvije godine iza nesrećnog slučaja.

Prema navedenom presuda nije primijenila ispravno zakon na ovaj preporni slučaj.

Budući da u postupku Suda radničkog osiguranja predleži ništavost navedena u §-u 170 ZOR-a to je valjalo žalbu žaliteljevu uvažiti i presudu poništiti.

Nakon ponovne rasprave prvostepeni sud dosudio je žaliteljici ne samo rentu od 4 II 1932 do 4 III 1933 nego i porodičnu rentu od 5 III 1933 pa dalje.

U razlozima presude prvostepeni sud pored ostalog navodi:

Dalje se iz akata spora vidi da je pok. B. M. stupio u bolnicu 4 II 1932 g., dakle kada se posledica nesrećnog slučaja pojavila, a da je pravo na rentu prijavio 16 maja 1932 god., dakle posle 3 meseca, od kako su se pojavile posledice. Prema tome prijava je podneta u roku. Rok od dve godine uzet kao najveći rok uopšte za podnošenje prijava na rentu, ne bi mogao biti apsolutan, jer postoje mogućnosti da se u nesrećnom slučaju jave posledice i posle dve godine, što bi značilo da takav osiguranik nema uopšte prava na rentu, a to bi bilo u protivnosti sa duhom zakona. Prema tome ima se uzeti kao rok godine dana od pojave posledica proizišlih usled nesrećnog slučaja.

Najzad Sud na osnovu lekarskih uverenja, koja tvrde da je smrt pok. B. M. nastupila kao posledica nesrećnog slučaja — smatra da tužilja M. ima prava na udovičku rentu, a tako isto i njena majka R.

Na žalbu ureda poništio je Stol sedmorice i tu drugu presudu prvostepenog suda rešenjem od 1 II 1935 broj R. O.400/1 — 1934. U obrazloženju Vrhovni sud kaže:

U postupku je utvrđeno, da je pokojni M. B. dobio ozledu na nozi 30 marta 1929, dok je taj nesretni slučaj prijavljen okružnom uredu 15 marta 1932. Prvostepeni sud uzimlje da zastarjelost u §-u 103 br. 3 ZOR-a nije nastupila, jer da je posljedica nesrećnog slučaja nastupila tek 4 februara 1932. Pošto propis §-a 103 ZOR-a određuje, da se prijava ima učiniti u roku od jedne godine otkako se pojaviše posljedice nesrećnog slučaja, ali najkasnije u roku od dvije godine nakon nesrećnog slučaja, to prvostepeni sud nije pravilno primijenio propis §-a 103 ZOR-a.

Predleži dakle ništavost u br. 8 §-a 170 ZOR-a navedena, pak je zato valjalo pobijanu prvostepenu presudu poništiti i stvar uputiti istome sudu na iznovični pretres.

Nakon toga prvostepeni je sud presudom odbio žaliteljičin otštetni zahtjev, dok je Stol sedmorice njenu žalbu protiv te presude kao neosnovanu odbacio.

Dr. B.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

H. Kohlsdorf, Verwaltungs-Direktor i. R., Leipzig: UZGAJANJE SVILENE BUBE KAO SPOREDNI POSAO U NJEMAČKIM OPORAVILIŠTIMA I LJEČILIŠTIMA.

(Zeitschrift für das gesamte Krakenhauswesen)

Već pred petnaest godina nabačeno je u »Vjesniku za lječilišta« pitanje uzgoja svilene bube, sa ciljem, da se njemačko tržište učini neovisnim od inostranstva. Danas je osnovana »Reichsfachgruppe Seidenbauer e. V.« koja ima zadaću da sa javnim ustanovama sprovede plan za izgradnju njemačkog svilarstva.

Svilarstvo se isplati tamo gdje ima dovoljan broj osoba, koje vrše poslove oko uzgoja bube. Uzgoj bube vrši se od mjeseca juna do septembra. Kroz to vrijeme treba osigurati potrebne prostorije. Hrana dudovog svilca je lišće duda. Dud se može saditi kao živa ograda oko vrtova, igrališta, lječilišta itd. Kultura duda nije teško provediva. Sa sigurnošću može se ustvrditi da su lječilišta i oporavilišta, koja posjeduju vlastite ekonomije i vrtove vrlo podesna za kulturu duda. Živa ograda od duda (Morus alba) stotinu metara duga, iza tri godine uzgoja daje hranu za hiljadu gusjenica svilca, a hiljadu gusjenica daju jedan kilogram čaura (kokona). U svakom lječilištu može se naći potrebna prostorija za uzgoj svilca, a u koliko je klima za uzgoj nepodesna može se vrlo lagano provesti parno grijanje tih prostorija, jer gotovo sva lječilišta posjeduju uređaje za parno grijanje. U lječilištu treba namjestiti osobu koja će preuzeti vodstvo i nadzor nad uzgojem svilene bube. Tržište za kulturu svilene bube je otvoreno.

Na kraju možemo reći, da je za uzgoj svilene bube potrebno zasaditi dud, osigurati prostorije za uzgoj bube, te namjestiti osobu koja će voditi rad oko prehrane gusjenica i vršiti nadzor nad uzgojem. Rad oko prehrane može se povjeriti lakim bolesnicima. U lječilištima i oporavilištima može se sve to lagano i sa malim izdacima uspješno provesti. Dr. Kesić

Werner Starz: SLUČAJ TEŠKE OPEKLINE FOSFOROM I NJEZINO LIJEČENJE

(Münchener Medizinische Wochenschrift)

Bolesniku se je u ruci razbila posuda sa otopinom fosfora u sumporougljiku. Tekućina se je prolila preko ruku bolesnika i planula sa jasnim plamenom. Uzalud je bolesnik pokušavao ugasiti plamen. Bolesnik je dovežen u bolnicu sa rukama u posudi vode, u kojoj je ležalo nekoliko tableta natrijevog bikarbonata.

Kad fosfor dođe u dodir sa kožom, ponajprije veže kisik iz okoline u fosforni pentoxyd ($P_2 O_5$) — fosfor dakle izgara. Kod toga izgaranja osjeća se miris češnjaka. U isto vreme fosforni pentoxyd prima iz okolnog tkiva vodu i stvara fosfornu kiselinu. Dakle u isto vrijeme imamo izgaranje i izgrizanje kiselinom. Daljnja posljedica može biti resorpcija fosfora, koja daje sliku akutnog trovanja sličnog otrovanju gljivama. Može doći i do degenerativnih promjena u jetri i mišiču.

Glavne oznake ovih opeklina su vrlo jake boli i dugotrajno liječenje.

Fosfor se upotrebljava u ratnoj industriji za proizvodnju bojnih otrova i umjetne magle. Iz tih razloga važno je znati kako treba provesti terapiju opeklina od fosfora. Opečene dijelove tijela treba kupati u 5% otopini natrijevog bikarbonata, kojoj treba dodati nešto vodikovog superoksida. Openčeni dio tijela treba povremeno uroniti u tu otopinu, te ga opet izložiti zraku. Otopina neutralizira fosfornu kiselinu (kroz to se smanjuju boli), a na zraku ubrzava se oksidacija onih čestica fosfora koje su zaostale u izgorenom tkivu. Od naročite važnosti je ovo intermitirajuće kupanje opečenih dijelova tijela. To kupanje treba provoditi tako dugo dok prestane svetlucanje zaostalih čestica fosfora na opečenom dijelu tijela (to svetlucanje može se provjeriti u tamnoj sobi), te tako dugo dok vidimo da se sa rane dižu pare fosfornog pentoxyda. Što dulje provodimo kupanje, bolesnik osjeća sve manje boli. Iza završenog kupanja treba nastaviti liječenje opekline na najpodesniji način. Dr. Kesić

Hans Baum: PITANJE ŽIVOTNE PROGNOZE TRAUMATSKIH OŠTEĆENJA MOZGA U KASNIM STADIJIMA

(Münchener Medizinische Wochenschrift)

Promatrani su kasni slučajevi smrti, te uzroci smrti onih bolesnika koji su u prošlom ratu ozleđeni na mozgu. To promatranje je od važnosti da se ustvrdi, da li uopće i na koji način trajno stanje iza

Digitized by Google

traumatskog oštećenja mozga utječe na trajanje života.

Ispitan je 51 slučaj smrti (od 1918 do 1934 godine) onih koji su u ratu bili ozleđeni na mozgu. Razdijeliti ih možemo u one kod kojih je smrt nastupila od posljedica povrede mozga, takvih je bilo 27 slučajeva od 51. Ostalih 24 umrli su od interkurentnih obolenja. Kod onih koji su umrli od posljedica mozgovne traume, bila je smrt uzrokovana od kasnih komplikacija: brazgotina mozga, mozgovnih abscesa, gnojnih upala mozga i moždanih ovoja, epileptičnih napadaja i epileptičnih statusa. Sve ove komplikacije nastupile su naglo i neočekivano. U prvih 5 godina odnos između umrlih od posljedica traume i umrlih od drugih uzroka iznosi 50%, u drugih 5 godina 73%, u trećih 5 godina 47%, a u četvrtih 5 godina 33%. Kod 24 slučaja ozleđenih na mozgu, koji su umrli na interkurentnim bolestima neovisnim od posljedica traume mogla se je isključiti kauzalna veza izmedu traume i smrti, odnosno ta veza činila se je nevjerojatnom ili nesigurnom.

Pitanje je da li je spomenutih 27 slučajeva smrti na posljedicama traume mozga pokazivalo za vreme života bilo kakove smetnje odnosno kliničke znakove, koji su dali mogućnost da se još za vremena ukloni opasnost smrti. Sve ove povrede bile su teške prirode, te je poprečna visina rente iznosila 76%, ali naročito treba istaći da je dvije trećine ozledenih do smrti radilo. Broj traumatskih epilepsija bio je jednak kod umrlih na posljedicama traume i umrlih od interkurentnih bolesti. Upada u oči veliki broj ozleda frontalnog dijela mozga među umrlima od posljedica traume (13 od 27), a naročito česte su gnojne kasne komplikacije (8 od 14). Kasnije gnojne komplikacije mogu se djelomično preprečiti pravilnim primarnim odnosno kasnim kirurškim lečenjem. Sprečiti brazgotine bilo kojom vrsti liječenja nemoguće je. Diagnoza moždanih abscesa je naročito teška, osobito ako su abscesi smješteni u onim regijama mozga koje ne daju simptome. Takvi bolesnici mogu kroz desetke godina živjeti bez smetnja. Tek nagla aktivacija abscesa koja dovodi do smrti bolesnika pokazuje da je bolesnik zaista imao traumatski absces. U takvim slučajevima dolazi operacija uvijek prekasno, a jednako tako je riskantna i dubiozna pravovremeno primjenjena operacija.

Konačno možemo reći da se vjerojatnost kasne smrti podudara sa težinom traume. Čini se da je opasnost od kasnih komplikacija naročito zapažena kod ozleda frontalnih djelova mozga, traumatskih epilepsija itd. Iz toga ali ne slijedi da je kod tih ozleđenika prognoza za život teža nego kod ostalih. Dr. Kesić

Dr. A. Baum: LUES I TRAUMA
(Monatsschrift für Unfallheilkunde 10/35)

U pitanje dolaze samo terciarno luetičke promjene. Postoje razna tumačenja na koji način može do takovih promjena da dođe (provokacija spiroheta, oštećenja krvnih sudova). I ako se općenito zastupa stanovište da postoji mogućnost te veze, ipak je kod prosuđivanja svakog pojedinog slučaja potreban veliki oprez i stroga kritika. Svakako su ti slučajevi vrlo rijetki, za što nam govore opažanja povreda za vrijeme rata, kao i rijetkost pojave gume u operativnim brazgotinama.

Po Linigeru i Molineusu za priznanje veze moraju biti ispunjeni slijedeći uslovi: nezgoda mora da je sigurno dokazana, nezgoda mora biti jačeg intenziteta, oboljelo mjesto mora biti naročito pogođeno, dok vremenski razmak ne smije biti kraći od 4 tjedna, ni duži od 4 mjeseca. Autor stoji međutim na gledištu, da su prve pojave moguće i u kraćem vremenskom razmaku od 4 tjedna. Sa strane pojedinih autora traži se još, da na ostalim dijelovima tijela nema inače nigdje terciarno luetičkih promjena, osim jedino na mjestu povrede.

Iz svega proizlazi, da je za prosuđivanje tog pitanja na mjestu najveći oprez.
Dr. Haramustek

DJELOVANJE PUŠENJA NA SRCE FETUSA
(Amer. Gourn. Obstetr. Gyn. 1935, Nr. 1; Corr dei formacisti 1935, Nr. 12, S. 7)

Sontag i Wallace istraživali su djelovanje pušenja kod žena za vrijeme graviditeta pa su konstatovali da pušenje djeluje na srce fetusa. U jednoj minuti povećali su se kod fetusa kucaji srca za 5 do 40 kucaja. Povećanje kucaja srca započelo je već ½ minute nakon početka pušenja majke i potrajalo je još 5—10 minuta nakon prestanka pušenja. Autori zaključuju da prekomjerno pušenje žene za vrijeme graviditeta može štetno djelovati na fetus.
(Prema Pharm. Monatshefte 1935 Nr. 12)
Dr. B.

Digitized by Google

BOJADISANJE KOHOVOG BACILA

(Nova modifikacija klasične metode)

(Pharmazeutische Monatshefte br. 7 — 1935. Referat iz Buel. des Biologistes Pharmaciens 1934). Prema A. Cousson-u bojadiše se najprvo prema Ziehl-u lakim zagrijanjem, a zatim se kroz 5—10 minuta odbojadiše alkoholom koji sadrži solne kiseline (95 ccm apsolutnog alkohola sa 5 ccm solne kiseline), a onda se bojadiše kroz 2—3 minute zasićenom vodenom otopinom pikrinove kiseline. Preparat se nakon toga ispere, osuši i promatra pod imerzijom. Preparat ukazuje se žut poput kroma, a Kohov bacil obojen je lijepo grimizno crveno i bolje se vidi negoli po metodi Ziehlovoj.

Dr. B.

Dr. P. Schröder: VEZA IZMEĐU NEZGODE I ŠEĆERNE BOLESTI

(Monatsschrift für Unfallheilkunde 6/35)

Većina autora otklanja vezu izmedu postanka ili trajnog pogoršanja diabetesa i traume. Iskustva iz rata govore također u prilog tom stanovištu. Svakako je teže prosudivanje u slučajevima, gdje dolazi u pitanje manifestacija odnosno pogoršanje latentnog diabetesa u vezi sa nezgodom. Autor citira slučaj, gdje je prigodom jedne nezgode došlo do lake povrede glave, a kratko vrijeme iza toga do pojave diabetesa. I ako povređeni nije ranije bio liječen zbog diabetesa, ipak postoje znakovi da je bolest postojala već i prije nezgode. Veza je bila otklonjena. Mnogi stručnjaci dali su u tom slučaju svoja mišljenja, koja su se doduše razilazila, ali je većina ipak stala na stanovište da diabetes nije prouzročen traumom. Neki su dopustili mogućnost da je nezgodom »latentni« diabetes samo bio izazvan. Ali i to pogoršanje može se dopustiti samo za prvo vrijeme nakon traume, dok kasnija pogoršanja kao i smrt (nakon 4½ god.) nije posljedica nezgode.

Dr. Haramustek

Dr. P. Gerritzen: ETIOLOGIJA PUPNYTRENOVE KONTRAKTURE I NJEN ODNOS PREMA ZVANJU I TRAUMI

(Monatsschrift für Unfallheilkunde 11/35)

Etiologija Pupnytrenove kontrakture koja sastoji u obolenju palmarne aponeuroze pripisuje se raznim uzrocima (obolenja mijene tvari, periferna živčana degeneracija itd.) Traumatska geneza obolenja bilo u formi jednokratne jače traume, bilo u formi kroničnih trauma i oštećenja kod rada, bila je sa strane nekih smatrana za najispravniju.

Autor medutim na temelju izvršenih ispitivanja na klinici u Frankfurtu ne dolazi do tih zaključaka i otklanja vezu izmedu postanka Pupnytrenove kontrakture i traume.

Kontrakture dijeli na tri stepena po težini promjena, ističe veliku rijetkost pojave Pupnytrenove kontrakture kod žena, kao i procentualno mnogo češće zahvaćanje IV i V prsta prema srednjaku, a naročito palcu i kažiprstu. Bilo je ispitivano 1200 slučajeva i Pupnytrenova kontraktura se je našla u 74 slučaja što čini 6.1%. Procentualno su bili pogodeni manuelni radnici u 6.4%, a intelektualci u 4.4% slučajeva. Pupnytrenova kontraktura pojavljuje se mnogo češće iza četrdesetih godina života (90% svih slučajeva), a medu ovima su intelektualci zastupani također u znatnom procentu (9.3% prema 12.8% kod manuelnih radnika). Upravo češća pojava Pupnytrenove kontrakture u višoj starosti, kada većina već prestaje da vrši svoj redoviti posao, uz znatno sudjelovanje duševnih radnika dovada nas do zaključka, da otklonimo traumatska oštećenja kod posla kao glavni uzročni momenat obolenja. Pojava Pupnytrenove kontrakture na obim rukama, kao i na lijevoj ruci kod dešnjaka govori također proti traumatske etiologije, a isto tako i činjenica da autor nije ni u jednom slučaju našao Pupnytrenovu kontrakturu na nozi, koja je naročito izvrgnuta raznim kroničnim traumatskim uplivima.

Radi se dakle pretežno o promjenama u palmarnoj aponeurozi, kod čega starost pacijenata igra važnu ulogu.

Dr. Haramustek

Digitized by Google

B I L J E Š K E

MINISTAR SOCIJALNE POLITIKE I NARODNOG ZDRAVLJA GOSP. DRAGIŠA CVETKOVIĆ PREGLEDAO JE RAD SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA I NJEGOVIH ZDRAVSTVENIH USTANOVA.

U petak dne 21 februara o. g. stigao je u Zagreb g. Dragiša Cvetković, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na pregled rada Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao i ostalih higijenskih i socijalnih ustanova resora Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja. Gospodin Ministar stigao je u pratnji gg. načelnika odelenja za socijalno staranje Dušana M. Jeremića, šefa kabineta Mirka Latasa i načelnika odelenja za socijalnu politiku i narodnog zdravlja Kraljevske banske uprave Savske banovine Dra Milana Begića.

Prvo je posetio g. Ministar Središnji ured za osiguranje radnika. U maloj sednićkoj dvorani dočekali su gospodina Ministra pretstavnici samouprave i uprave Središnjeg ureda na čelu sa pretsednikom g. Haraminom Vilimom. Uglednog gosta pozdravio je ispred samouprave i uprave Središnjeg ureda pretsednik g. Haramina Vilim zaželivši mu dobrodošlicu i zahvalivši se gospodinu Ministru na njegovom trudu što je posetio ovu našu najveću socijalnu ustanovu. Gospodin pretsednik prikazao je g. Ministru s kakovim se sve velikim poteškoćama bori u današnje teško privredno vreme socijalno osiguranje. Usled pada nadnice znatno je oslabio prihod radničkog osiguranja, dok su istovremeno izdaci na potporama ostali ne samo isti nego se i povećali. G. pretsednik Haramina prikazao je g. Ministru preku potrebu sprovođenja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti u život kao i donošenja Zakona o minimalnim nadnicama.

Gospodin Ministar zahvalio se na pozdravnoj reči g. pretsednika ističući potrebu svestrane zaštite radništva.

Ministar g. DRAGIŠA CVETKOVIĆ na lečilištu Suzora „Brestovac"

Iza toga prikazao je u opširnom referatu generalni direktor Središnjeg ureda g. Glaser Milan važna pitanja radničkog osiguranja koja je potrebno rešiti u cilju poboljšanja današnjih prilika kod postojećih dviju grana osiguranja, one za slučaj bolesti i one za slučaj nesreće. Gospodin Ministar saslušao je sa puno pažnje sva izlaganja g. generalnog direktora kao i kratke referate ostalih direktora Središnjeg ureda o vitalnim potrebama socijalnog osiguranja u našoj državi.

Po svršenom referatu g. generalnog direktora razgledao je gospodin Ministar zbirku socijalnog muzeja Središnjeg ureda, a zatim je pošao na pregled Stanice za naknadno lečenje ozleđenih radnika.

Digitized by Google

Gospodin Ministar interesovao se za stanje pojedinih povređenih radnika informirajući se kod njih samih, odakle su, na koji su način zadobili povredu i kako se sada osećaju. Time je gospodin Ministar završio pregled rada Središnjeg ureda, te se uputio u zagrebački Okružni ured.

U okružnom uredu dočekalo je gospodina Ministra pretsedništvo Okružnog ureda na čelu sa pretsednikom ravnateljstva g. Topolom Ivanom, pretsednikom nadzornog odbora g. Poletti-Kopašićem Milanom i ravnateljem g. Drom Mudrinićem Antom.

Gospodina Ministra pozdravio je kratkim govorom pretsednik g. Topol Ivan, a zatim je gospodin Ministar u pratnji glavnog lekara Dra Marinkovića Pavla pregledao zdravstveni uredaj Okružnog ureda napose ambulante za interne bolesti, za ozlede i kirurške bolesti, za bolesti uha, nosa i grla, zubnu ambulantu, rentgenski uređaj i uredsku apoteku. Nakon toga uputio se gospodin Ministar na pregled rada fizikalnog lečilišta Terapije, gde mu je šef lekar Terapije g. Dr. Čop Drago pokazao pojedina odelenja higijenskog i običnog kupališta.

Nakon što je napustio Središnji ured i nakon što je posetio gospodina bana Savske banovine, nastavio je gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja sa pregledom ustanova radničkog osiguranja, te je pregledao rad Obdaništa zagrebačkog Okružnog ureda u Jurkovićevoj ulici.

Gospodinu Ministru prikazao je važnost ove specijalne ustanove radničkog osiguranja šef-lekar g. Dr. Branislav Bogičević, nakon čega je g. Ministar sa pratnjom pregledao pojedine paviljone gdje su se odmarali pod lekarskom paskom bolesni članovi Zagrebačkog Okružnog ureda.

Po svršenom pregledu Obdaništa otišao je gospodin Ministar sa pratnjom na pregled lečilišta Središnjeg ureda za lečenje tuberkuloznih bolesnika Brestovac na Sljemenu. Primarni lekar g. Dr. Kuzma Tomašić pokazao je gospodinu Ministru celokupan uređaj lečilišta Brestovac, ambulante, rentgenodelenje, sobe pacijenata, hidroterapiju, ležaonice itd.

Posle podne razgledao je gospodin Ministar Higijenski zavod, bolnicu za zarazne bolesti i Školu narodnog zdravlja.

Narednog dana uputio se gospodin Ministar Dragiša Cvetković na pregled rada lečilišta Središnjeg ureda za osiguranje radnika »Klenovnik« kraj Ivanca. Primarni lekar toga lečilišta g. Dr. Samardžija Pero pokazao je gospodinu Ministru sva odelenja ovog našeg lečilišta.

Gospodin je Ministar s naročitom pažnjom razgledao veliku ekonomiju ove naše najveće zdravstvene ustanove.

U nedelju dne 23 februara o. g. u 11½ sati pre podne održao je gospodin Ministar konferenciju u sedničkoj dvorani Središnjeg ureda sa pretstavnicima društva trgovačkih i privatnih nameštenika »Merkur« te Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur«. Toj konferenciji prisustvovali su sa strane društva pretstavnici pretsedništva na čelu sa pretsednikom društva »Merkur« i pretsednikom bolesničke blagajne »Merkur« g. Većeslavom Deželićem te tajnikom društva g. Ferdom Pavkovićem. Gospodin Ministar održao je ponajpre konferenciju sa samim pretstavnicima društva i bolesničke blagajne »Merkur«, koji su mu izložili svoje stanovište u pogledu Pravilnika Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« i drugih pitanja odnošaja društva »Merkur« spram radničkog osiguranja. Nakon toga održana je zajednička konferencija na kojoj su učestvovali pored pretstavnika društva i bolesničke blagajne »Merkur« i pretstavnici Središnjeg ureda na čelu sa pretsednikom g. Haraminom Vilimom, I. potpretsednikom g. Bauerom Markom i generalnim direktorom g. Glaser Milanom.

Pretstavnici Središnjeg ureda izneli su na ovoj konferenciji stanovište Središnjeg ureda po pitanju Pravilnika Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur«, te je nakon oduže diskusije gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja zaključio ovu važnu konferenciju posle 12 sati izjavivši, da će doneti svoju odluku po raspravljenim pitanjima pošto je sada saslušao stanovišta obiju zainteresiranih stranaka.

Na večer otputovao je gospodin Ministar brzim vozom u Beograd.

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

KAKO DANAS STOJI SOCIJALNO OSIGURANJE U SVETU ?

(L' Organisation Internationale du Travail et les Assurances Sociales)
(Izdanje i naklada Međunarodnog biroa rada u Ženevi, 1936, 228 stranica. Cena 4.5 šv. fr.)

Međunarodni biro rada u Ženevi publicirao je u svojoj najnovijoj knjizi »Međunarodna organizacija rada i socijalno osiguranje« vrlo zanimljive podatke o današnjem stanju socijalnog osiguranja u svetu. Međunarodni biro rada je u poslednjih petnaest godina učinio vrlo mnogo za napredak socijalnog osiguranja, tako da je povest socijalnog osiguranja u ovom periodu povezana sa povesti Međunarodne organizacije rada. Zato je jedan deo knjige posvećen organizaciji i radu otseka za socijalno osiguranje pri Međunarodnom birou rada.

Prvo poglavlje knjige nosi naslov: »Razvitak socijalnog osiguranja u svetu«. Radnik i nameštenik koji živi od svog rada, izgubio je sve i nema od čega da živi, ako je postao nesposoban za rad zbog nesreće, zbog bolesti, starosti ili iznemoglosti. Tu sudbinu deli s njim i njegova obitelj. Ova strašna i stalna neizvesnost egzistencije širokih slojeva radnog naroda najvažnijom je zaprekom dobre organizacije rada i socijalnog mira. Ne samo osećaj socijalne pravde nego i politička mudrost tražili su da se nađe pravedno rešenje ovog gorućeg socijalnog pitanja. Iskustvo je pokazalo — i to je dokumentirano prikazano u ovoj knjizi — da su sasvim bez efekta ostali pokusi da se ovo pitanje reši putem individualne štednje radnika ili putem privatne ili javne dobrotvornosti i karitativne pomoći.

Dobrovoljno osiguranje dalo je nešto bolje rezultate, ali ipak nije moglo da reši ovo krupno pitanje. Može da ga reši jedino obavezno socijalno osiguranje, koje u poslednjim decenijama usvaja sve veće i veće teritorije, sve veće delove kulturnog čovečanstva. Razvija se ne samo po opsegu, nego i po sadržini. Socijalno osiguranje radi danas u tri pravca: daje otštetu, leči posledice bolesti i nesreće i vrši važan rad za predohranu od bolesti, nesreća i iznemoglosti.

Drugo poglavlje knjige posvećeno je radu koji je vršio Međunarodni biro rada u interesu napretka socijalnog osiguranja. Sve informativne i upravne poslove vrši otsek za socijalno osiguranje pod vodstvom g. Tixiera. S otsekom sarađuje međunarodni odbor stručnjaka socijalnog osiguranja. Odbor ima sada više sekcija i ukupno oko 100 članova iz svih krajeva sveta. Otsek je vršio pionirski rad, sakupljao je informacije o stanju socijalnog osiguranja u svetu, dostavljao je rezultate svog rada svim zainteresovanim vladama i svim drugim interesentima. Izdaje mnogo stalnih i prigodnih publikacija o socijalnom osiguranju. Stalne publikacije Međunarodnog biroa rada jesu: 1.) Série législative. Tu se publiciraju svi važni zakoni o socijalnom osiguranju. 2.) Informations sociales. Izlazi nedeljno, ima kroniku o socijalnom osiguranju. 3.) Revue Internationale du Travail, izlazi mesečno, ima često članke o važnim pitanjima socijalnog osiguranja. 4.) Année sociale, izlazi jedamput godišnje, obrađuje u jednom poglavlju sve važne događaje zakonodavstva i života socijalnog osiguranja u dotičnoj godini. Među prigodnim publikacijama nalaze se standard dela socijalnog osiguranja. S informativnim radom sekcije koriste se sve više ne samo vlade, poslodavačke i radničke organizacije nego i centralne ustanove socijalnog osiguranja.

Treći deo knjige, koji je najopsežniji, posvećen je radu Internacionalne konferencije rada. Na 19 zasedanja stvoren je velik broj konvencija i rekomandacija o socijalnom osiguranju, o osiguranju za slučaj nesreće, bolesti, materinstva, iznemoglosti, starosti i smrti industrijskih i poljoprivrednih radnika i nameštenika, te o sačuvanju prava na penzije i rente radnika iseljenika. Kratko ali jasno su prikazana temeljna, pravna i tehnička načela svake od spomenutih grana socijalnog osiguranja. Ovaj iscrpni a ipak kratki prikaz socijalnog osiguranja najvredniji je deo ove knjige.

Uspesi rada konferencije i biroa rada vrlo su veliki. Samo u grani osiguranja za slučaj nesreće i bolesti postigao je Međunarodni biro rada da je 35 raznih država ratificiralo 97 konvencija! Konvencije o osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti nalaze se sada u glavnom kod raznih vlada i biće skoro predložene zakonodavstvu dotičnih zemalja na odluku.

Socijalno osiguranje za slučaj nezaposlenosti i osiguranje profesionalnih bole-

Digitized by Google

sti nisu obrađeni u ovoj knjizi. Ove grane osiguranja dodeljene su drugim otsecima Međunarodnog biroa rada, ne spadaju dakle u delokrug otseka za socijalno osiguranje.

Knjiga ima 3 dodatka vrlo velike vrednosti. U prvom dodatku publicira Biro rada tekst najvažnijih svojih nacrta konvencija i rekomandacija. Našli smo tu 1.) Opštu rezoluciju o socijalnom osiguranju; 2.) Nacrt konvencije o osiguranju za slučaj nesreće u poljoprivredi. Ovu konvenciju ratificirale su do 1 novembra 1935 ove države: Belgija, Bugarska, Čile, Danska, Estonska, Francuska, Irska, Italija, Kolumbija, Kuba, Letonska, Luxembourg, Nicaragua, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Španjolska, Švedska, Urugvaj i Velika Britanija. 3.) Rekomandacije za socijalno osiguranje poljoprivrednih radnika; 4.) Nacrt konvencije o osiguranju za slučaj nesreće. Do 1 novembra 1935 ratificirale su ovu konvenciju sledeće države: Belgija, Bugarska, Chile, Jugoslavija, Kolumbija, Kuba, Letonska, Luxembourg, Mađarska, Mexiko, Nicaragua, Nizozemska, Portugalija, Španjolska, Švedska i Urugvaj. 5.) Rekomandacije o minimumu otštete u slučaju nesreće. 6.) Rekomandacije o pravosuđu za rešavanje sporova u osiguranju za slučaj nesreće. 7.) Konvenciju o jednakom postupku sa domaćim i stranim radnicima u osiguranju za slučaj nesreće, koja je ratificirana do 1 novembra 1935 u ovim državama: Južna Afrika, Austrija, Belgija, Bugarska, Čile, Čehoslovačka, Danska, Estonska, Finska, Francuska, Indija, Irska, Italija, Japan, Jugoslavija, Kina, Kolumbija, Kuba, Letonska, Litva, Luxembourg, Mađarska, Mexiko, Nicaragua, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Španjolska, Švedska, Švicarska, Velika Britanija i Urugvaj. 8.) Rekomandacije o jednakom postupku sa domaćim i stranim radnicima u osiguranju za slučaj nesreće. 9.) Konvenciju o osiguranju industrijskih i trgovačkih radnika i nameštenika kao i kućne posluge za slučaj bolesti, koja je bila ratificirana do 1 novembra 1935 u ovim državama: Austrija, Bugarska, Čile, Čehoslovačka, Jugoslavija, Kolumbija, Letonska, Litvanija, Luxembourg, Mađarska, Nicaragua, Njemačka, Rumunjska, Španjolska, Urugvaj i Velika Britanija. 10.) Konvenciju o osiguranju poljoprivrednih radnika za slučaj bolesti, koja je bila ratificirana do 1 novembra 1935 u ovim državama: Austrija, Bugarska, Čile, Čehoslovačka, Kolumbija Luxembourg, Nicaragua, Njemačka, Španjolska, Urugvaj i Velika Britanija. 11.) Rekomandacije o opštim načelima osiguranja za slučaj bolesti. 12., 13., 14., 15., 16. i 17.) Nacrte konvencija o osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, koji su do sada ratificirani u Čilama. 18.) Rekomandacije o opštim načelima osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. 19.) Nacrt konvencije o međunarodnom osiguranju stečenih prava u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Tekst ovih 19 važnih konvencija i rekomandaciji objelodanjen u ovoj publikacija biće od velike koristi svakom stručnjaku i interesentu socijalnog osiguranja.

Drugi dodatak knjige donosi tekst uputstava koja su izradena po stalnom odboru lekarskih stručnjaka socijalnog osiguranja pri Birou rada: 1.) o lečenju i profilaktičnom radu u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i 2.) o razumnoj štednji pri lečenju i pri izdavanju lekova u osiguranju za slučaj bolesti. Sadržaj tih uputstava objavili smo u poslednjim godištima Radničke zaštite.

Treći dodatak knjige daje nam vrlo jasan i dokumentovan pregled o razvitku obaveznog socijalnog osiguranja u svetu. Za svaku državu publicirani su najvažniji zakoni, kada su stupili na snagu i koliki je broj osiguranih. Ova publikacija iznenadiće ne samo neupućene, nego i stručnjake osiguranja. Danas ima u svetu oko 400 zakona o obaveznom osiguranju radnika i nameštenika uključivši zakone o obaveznoj državnoj penziji staraca bez plaćanja prinosa. U spomenutom popisu koji je priložen knjizi referisano je o 130 zakona o otšteti u slučaju nesreće u 54 država, 45 zakona o obaveznom osiguranju u slučaju bolesti i materinstva u 31 državi i 75 zakona o obaveznom osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti u 30 država. Pod obavezno osiguranje za slučaj bolesti i materinstva potpada 90 milijuna osiguranih, za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti obavezno je osigurano 100 milijuna radnika a od 1 januara 1937 kada stupa na snagu novi zakon u Ujedinjenim državama Amerike biće osigurano 125 milijuna radnika. Osiguranje za slučaj nesreće obuhvaća još mnogo veći broj osiguranih radnika ali o njihovom broju nema tačnih podataka jer se u pojedinim državama prinos ne plaća po broju osiguranih radnika nego po svoti isplaćenih nadnica.

Digitized by Google

To su impozantne brojke. One su dokazom, da se ne da više sprečiti stalni i brzi napredak socijalnog osiguranja u svetu, da se nikakvim frazama, nikakvom organizacijom ne da sprečiti napredak i pobeda misli socijalne solidarnosti.

Nas naročito zanimaju podaci zemalja, koje su blizu našoj domovini. U Austriji postoji osiguranje za slučaj nesreće za sve radnike i nameštenike. Osigurano je 395.000 industrijskih radnika, 198.000 nameštenika i 700.000 poljoprivrednih radnika. Za slučaj bolesti osigurano je 744.000 industrijskih radnika, 243.000 nameštenika i 275.000 poljoprivrednih radnika. Za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti 13.000 rudara, 198.000 nameštenika, 600.000 industrijskih i trgovačkih i 280.000 poljoprivrednih radnika. U Mađarskoj osigurano je za slučaj nesreće 620.000 poljoprivrednih radnika, 780.000 drugih radnika. Za slučaj bolesti osigurano je 870.000 radnika i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti 560.000 radnika, od toga 40.000 rudara. U Grčkoj postoji zakon o osiguranju za slučaj nesreće i bolesti. Iz osiguranja su izuzeti poljoprivredni radnici. 1934 prihvaćen je zakon o osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Poljoprivredni radnici su izuzeti. U Italiji postoji osiguranje za slučaj nesreće. Osigurano je 2,853.000 industrijskih i 7,500.000 poljoprivrednih radnika. U osiguranju za slučaj materinstva osigurano je 840.000 industrijskih radnica, u osiguranju za slučaj tuberkuloze 6,250.000 industrijskih i poljoprivrednih radnika i nameštenika. Za slučaj bolesti osigurano je u bivšim austrijskim pokrajinama 185.000 radnika ubrojivši ovamo mornare i avijatičare iz cele Italije. Ali na temelju kolektivnih ugovora po zakonu o korporativnom uredenju države osigurano je za slučaj bolesti još 1,572.000 industrijskih i trgovačkih radnika i nameštenika. Za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti osigurano je 6,100.000 radnika i nameštenika. U Čehoslovačkoj osigurano je za slučaj nesreće 1,800.000 industrijskih i trgovačkih radnika i nameštenika, za slučaj bolesti i materinstva 2,900.000 radnika i nameštenika, za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti 1,700.000 radnika, 100.000 rudara i 300.000 nameštenika. U Rumunjskoj osigurano je za slučaj nesreće 600.000 radnika i nameštenika, za slučaj bolesti i materinstva kao i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti isto toliko. U Bugarskoj osigurano je za slučaj nesreće 251.268 radnika i nameštenika, za slučaj bolesti i materinstva kao i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti isto toliko.

Vidimo dakle da su već uvele sve zemlje oko nas, pa i one čija gospodarska i socijalna struktura nimalo nije povoljnija od naše, osim osiguranja za slučaj nesreće i bolesti, i osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Treba to učiniti i kod nas, ne samo u ime socijalne pravde i zaštite najslabijih, nego i zbog obrane pravih interesa naše privrede i države.

Knjiga Međunarodnog biroa rada o sadašnjem stanju socijalnog osiguranja u svetu namenjena je stručnjacima osiguranja, poslodavcima i radnicima i njihovim organizacijama koje se bave socijalnim pitanjima, parlamentarcima i svima, koji znadu da cene važnost stvarne i zdrave socijalne politike za društveni mir, za opstanak i napredak države.

Bilo bi poželjno da ovu knjigu čitaju svi oni kojima je namenjena.

Dr. Željko Hahn

A. Tixier: LE DEVELOPPEMENT DES ASSURANCES SOCIALES EN ARGENTINE, AU BRESIL, AU CHILI ET EN URUGUY. Genève 1935.

O razvoju socijalnog osiguranja u Argentini, Braziliji, Čilama i Urugvaju napisao je vrlo zanimljivu studiju A. Tixier, šef otseka za socijalno osiguranje kod Medunarodnog biroa rada u Ženevi. Gospodin Tixier boravio je tri meseca u ovim državama, da na licu mesta prouči socijalno osiguranje. Prem je poznavao osiguranja tih zemalja iz službenih dokumenata i publikacija, ipak je bio iznenađen sa velikim napretkom koji se ostvario u razmerno kratkom roku od 15 godina. Za slučaj nesreće osigurani su u Argentini samo industrijski radnici, u drugim spomenutim zemljama svi radnici i nameštenici. Radnik ima po zakonu pravo na otštetu od vlasnika odnosno od preduzeća. Samo u Urugvaju je osiguranje u pravom smislu reči socijalno i obavezno, u Argentini, u Braziliji i u Čilama je socijalno osiguranje renta samo fakultativno. Osiguranje za slučaj bolesti i materinstva obavezno je samo u Čilama; u drugim zemljama Južne Amerike ostalo je fakultativno ali je broj osiguranih prilično velik. Nosioci osiguranja su u zemljama, u kojima je osiguranje fakultativno, mesne, stručne ili poduzetničke blagajne, »mutualités«. One davaju slabe novčane potpore ali dosta

Digitized by Google

obilnu lekarsku pomoć i lekove. U Braziliji obvezuje zakon od 1 oktobra 1931 nosioce osiguranja za slučaj iznemoglosti da dadu osiguranima i članovima njihovih obitelji lečenje i lekove. U Čilama postoji obavezno osiguranje za slučaj bolesti i materinstva, osigurano je 600.000 osoba, to jest 14% celog pučanstva koje iznosi svega 4,300.000 duša. Najviše je raširenо u spomenutim državama Južne Amerike obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ovo se osiguranje razvilo isprva kod svih preduzeća koja imaju javni karakter, kod železnica, kod električnih centrala, pošte itd. Radničke mase stavljale su zahtev da se obavezno osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti proširi na sve kategorije radnika i smatrale su ovo osiguranje najvažnijim ciljem svoje socijalno-političke borbe. U Argentini osigurano je obavezno 209.000 železničara, radnika i nameštenika industrija, koje služe javnom interesu, na pr. elektrana te bankarskih nameštenika. Od godine 1934 dalje osigurani su novinari i radnici grafičkih preduzeća. U Braziliji je osiguran veliki broj kategorija radnika, svega oko 800.000. U Urugvaju postoji obavezno osiguranje za sve kategorije radnika i nameštenika u industriji, u trgovini i u preduzećima koja rade u javnom interesu: železnice, elektrane itd. U Čilama postoji obavezno osiguranje za sve radnike i nameštenike industrije, trgovine i poljoprivrede.

Prinosi ove grane osiguranja vrlo su različiti. U Urugvaju iznosi prinos više od 16% beriva, u Argentini 13%, u Braziliji 10%. Samo u Čilama je prinos nizak: 6% beriva, što je vrlo malo, ako se uzme u obzir da osiguranje za slučaj iznemoglosti, treba da daje svojim članovima i lečenje i lekove. Općenito ima osigurani pravo na starosnu rentu, ako je navršio 50. godinu života i ima 30 godina službe, to jest plaćenog prinosa. Temelj rente je općenito prosek zarade poslednje tri ili poslednjih pet godina. Samo u Urugvaju služi prosečna zarada poslednjih 15 godina kao temelj za izračunavanje rente. Invalidska renta izračunata je na istom temelju. Renta iznosi dvadesetinu, odnosno tridesetinu starosne rente za svaku godinu efektivne službe. Invalidske rente su dakle kod mladih ljudi općenito vrlo niske.

Vrlo iscrpno obradio je pisac pitanje financijske sigurnosti te grane osiguranja. Pokazalo se da računi pokazuju deficite. Zbog toga su sada u svim zemljama nameštеni stručnjaci, aktuari, koji imaju zadaću da na temelju biometrijskih tabela i tačnih statističkih podataka o osiguranim slojevima naroda izrade predloge za osiguranje financijske ravnoteže rentnog osiguranja. Fondovi rentnog osiguranja su kod pojedinih država investirani uglavnom u državne papire. U pojedinim zemljama došlo je do sniženja kurseva ili do znatnog sniženja kamata tih državnih papira, pa postoji tendencija da se traže novi putevi za investiciju kapitala. Izdavaju se investicioni zajmovi, najčešće za higijenske stanove osiguranicima. Zavodi socijalnog osiguranja kupili su zemljište, parcelirali ga i sami izgradili jeftine, higijenske stanove za osiguranike. Interesantan je eksperimenat izvršen u Čilama, gde je nosilac rentnog osiguranja kupio na veliko akcije najvećih industrijskih preduzeća, Čilenske banke, zatim kuće u gradu za oko 20 milijuna i velike poljoprivredne posede za 30 milijuna pesosa. Ova nova investicijona politika oštro je kritikovana. Ali je zavod branio ove investicije time da je upozorio na posledice inflacije i na fluktuacije vrednosti državnih papira kojih mora da ima. Nove industrijske i slične investicije treba da služe kao korektiv prema investicijama u državne papire. Zanimljivo je da je zavod kupio papire najveće farmaceutske industrije u zemlji. Socijalno osiguranje je najveći potrošač lekova u zemlji. Sada je postao suvlasnik farmaceutske industrije, stekao je upliv na njezino poslovanje i sniziće dobitkom akcija svoje nesnosno velike troškove za lekove. To je eksperimenat samoobrane koji bi trebalo pažljivo posmatrati do kraja jer je pitanje visokih troškova za lekove aktuelno i u drugim zemljama! U Argentini, Braziliji i Čilama izdavaju se osiguranim i lični nehipotekarni zajmovi. To je riskantan posao. Ali toliko je obljubljen medu osiguranicima da ga zavodi teško mogu ukinuti.

Rad g. Tixiera zaslužuje da ga čitaju naši stručnjaci. Ima mnogo zanimljivih detalja, kojima se može koristiti i naše osiguranje.

Dr. Hahn

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICA SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Uslovi za zubne proteze.
(Broj: 2123/36 od 6 februara 1936).

Prema st. II okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 5218 — 1924 od 3 februara 1924 dozvoljava se umetno zubalo (zubna proteza) osiguranim članovima uz uslov jednogodišnjeg članstva.

Povodom učestalih upita, da li se zahteva besprekidno jednogodišnje članstvo, pretsedništvo Središnjeg ureda u svojoj sednici od 29 januara 1936 pod čl. 23 sed. zap. protumačilo je, da se na taj slučaj ima primeniti per analogiam propis §-a 56 ZOR-a, naime 12 mesečno članstvo u toku dve godine, koje ograničenje najbolje odgovara intenciji naredbodavca.

Što se saopćuje svim mesnim organima radi znanja i upravljanja u vezi sa spomenutom okružnicom.

NATEČAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Karlovcu raspisao je ovime natečaj za popunjenje jednog mesta službenika kategorije D položaja XI.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokumentima obrazložene molbe imadu natecatelji podneti uredu do uključivo 21 marta 1936 do 12 sati o podne. Na zakašnjele i nedovoljno obrazložene molbe neće se uzeti obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici raspisao je natečaj za popunjenje jednog mesta činovnika pomoćno-tehničke struke kategorije C položaja VII.

Prvenstvo imaju uredski službenici. Podjedno se raspisuje natečaj na mesta koja bi ostala upražnjena u nižim položajima izborom kojeg uredskog službenika na gore raspisano mesto.

Vlastoručno pisane, taksenom markom od Dinara 25.— biljegovane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti uredu najkasnije petnaesti dan iza objavljivanja ovog natečaja u službenom listu Dunavske banovine. Zakašnjele i nedovoljno obložene molbe neće se uzeti u obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj na dva mesta ugovornog lekara opšte prakse, i to jedno za područje općine Grohote na Šolti sa sedištem u Grohotama, a jedno za područje općine Gradac sa sedištem u Gradcu.

Sva prava i dužnosti lekara normiraju se po odredbama Kolektivnog ugovora. Natečaj je objelodanjen u službenom glasniku Primorske banovine u Splitu.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu decembru 1935 godine.

U mesecu decembru 1935 godine umrlo je prema stiglim prijavama 163 radnika i nameštenika, od toga 130 muškaraca i 33 žene.

Od zaraznih bolesti umrle su 64 osobe, od toga 56 od tuberkuloze (34.36%), od tih 55 od tuberkuloze plućiju a 1 od tuberkuloze ostalih organa. Od trbušne pošaline umrle su 2 osobe, od malarije 2, od piemie 2, od angine 1 i od venerič-nih bolesti 1.

Digitized by Google

Od ostalih bolesti umrlo je 99 radnika i nameštenika, od toga otpada 20 na srčane bolesti, 17 na bolesti disala, 10 na bolesti mozga i živčevlja i 9 na bolesti novotvorine. Samoubistvo počinila su 3 radnika, unesrećilo se kod posla 6 a van posla 13.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 16 činovnika, 45 kvalifikovanih radnika, 16 šegrta i 86 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na radnike tekstilne industrije (15), zatim slede radnici kod javnih poslova (15), radnici metalne i mašinske industrije (12), radnici šumsko-pilanske industrije (12), radnici industrije kamena i zemlje (9), radnici visoko gradnja (9), trgovački nameštenici (9), kućna posluga (9), radnici industrije živežnih namirnica (7), nameštenici javnog saobraćaja (7), nameštenici privatnog saobraćaja (7), slobodne profesije (8), radnici preradbe kože (6), radnici kod gradnja puteva (5), poljoprivredni radnici (4), radnici industrije odeće i čišćenja (4), radnici kemijske industrije (3), radnici centrala za proizvodnju snage (3), radnici industrije kože i gume (3), radnici industrije duvana (3), ugostiteljski nameštenici (3), grafički radnici (3), radnici higijenskih ustanova (3) i nameštenici novčanih zavoda (2).

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbedenom nadnicom od 48 D, i to 34 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu decembru 1935 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 127.089.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 122.337.—, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 4.752.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca septembra 1934 (1 muškarac), 1 umrli radnik iz meseca decembra (1 muškarac), 1 umrli radnik iz meseca maja 1935 godine (1 muškarac), 3 umrla radnika iz meseca juna (2 muškarca i 1 žena), 4 umrla radnika iz meseca jula (4 muškarca), 5 umrlih radnika iz meseca augusta (2 muškarca i 3 žene), 8 umrlih radnika iz meseca septembra (7 muškaraca i 1 žena) 11 umrlih radnika iz meseca oktobra (10 muškaraca i 1 žena) i 27 umrlih radnika iz meseca novembra 1935 godine (22 muškarca i 5 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 34.112.—.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša:

u januaru	1935 g.	muškaraca	177,	žena	50	odnosno	ukupno	227
u februaru	„	„ „	203,	„	54	„	„	257
u martu	„	„ „	261,	„	69	„	„	330
u aprilu	„	„ „	246,	„	54	„	„	300
u maju	„	„ „	197,	„	58	„	„	255
u junu	„	„ „	171,	„	49	„	„	220
u julu	„	„ „	173,	„	59	„	„	232
u augustu	„	„ „	175,	„	40	„	„	215
u septembru	„	„ „	151,	„	46	„	„	197
u oktobru	„	„ „	156,	„	52	„	„	208
u novembru	„	„ „	132,	„	43	„	„	175
	Svega	muškaraca	2042,	žena	574	odnosno	ukupno	2616

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika i nameštenika u decembru 1935 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec januar 1936.

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec decembar 1935 godine

Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Décembre 1935

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečni obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m.	h.
1	Banja Luka	1614	152	559	1291	3089	2264	1504	1210	828	575	332	634	14052	94	18·41
2	Beograd	8563	226	923	2634	3658	6289	4234	5751	5552	6437	4065	10068	58400	121	25·63
3	Dubrovnik	1417	47	243	538	704	2080	2103	1720	1337	1629	754	2671	15243	23	26·10
4	Karlovac	1132	32	199	469	959	1695	898	913	878	523	297	651	8646	—	21·09
5	Ljubljana	6324	137	1001	1485	2840	4723	4802	5341	5728	4996	3623	6149	47149	68	25·11
6	Niš	5574	232	1619	2871	2627	2901	1629	1821	1178	1080	418	1087	23037	62	16·73
7	Novi Sad	4916	100	853	1513	1894	2774	1476	1406	1520	1236	759	1834	20281	65	19·56
8	Osijek	5815	254	963	1951	8946	5111	4482	4309	2373	1767	1017	3194	40182	11	19·79
9	Petrovgrad	4833	137	804	1370	1798	1632	904	759	886	711	398	937	15169	54	16·69
10	Sarajevo	2256	131	792	1771	2099	2861	1749	1846	2180	1603	869	1988	20145	117	22·19
11	Skoplje	6138	180	1197	2441	1744	2555	1494	1249	1137	1144	484	1299	21062	62	17·03
12	Sombor	2985	146	506	1438	2015	1636	919	778	691	486	232	829	12661	4	17·29
13	Split	1164	79	252	610	713	1400	805	1868	1717	1461	935	2233	13237	11	26·84
14	Subotica	3695	184	683	1136	1430	1296	826	780	786	581	344	847	12588	6	17·26
15	Sušak	721	2	80	149	180	603	526	649	760	919	739	2510	7838	1	31·74
16	Tuzla	1611	201	906	1834	1847	1496	855	653	993	503	312	702	11913	12	18·21
17	Zagreb	5926	273	791	1459	2682	3549	3641	4435	4897	4353	3303	8442	43751	28	26·63
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	64684	2513	12371	24960	39225	44865	32847	35488	33441	30004	18881	46075	385354	739	22·26
18	»Merkur«, Zagreb	59	1	10	41	48	176	229	121	439	1037	802	10358	13321	64	44·23
19	»Trgovsko«, Ljubljana	610	—	10	40	52	145	150	123	206	279	228	2737	4580	30	36·95
20	»Omladina«, Beograd	981	—	25	222	208	308	350	152	322	478	272	1197	4515	—	26·87
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1650	1	45	303	308	629	729	396	967	1794	1302	14292	22416	94	39·25
	Središnji ured Office central	**66334**	**2514**	**12416**	**25263**	**39533**	**45494**	**33576**	**35884**	**34408**	**31798**	**20183**	**60367**	**407770**	833	23·19
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	11·61	0·44	2·17	4·42	6·92	7·96	5·88	6·28	6·02	5·57	3·53	10·56	71·36		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	65895	2399	12819	26459	42234	54480	36719	38654	38457	34378	20986	62009	435489	863	23·20
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	58891	2455	12738	23795	37412	45034	31015	36162	33177	31224	19790	60288	391981	821	23·58

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec decembar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Décembre 1935

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	131	10	504	454	65	119	47	131	73	19	8	18	1579	11	13·87
2	Beograd	1655	234	652	1428	8377	1851	1857	1982	1302	1398	567	715	22018	3	18·61
3	Dubrovnik	239	7	979	1418	298	241	205	182	102	57	17	68	3813	—	13·86
4	Karlovac	102	3	717	569	293	605	633	508	298	95	30	22	3875	—	17·37
5	Ljubljana	2464	111	5271	5048	2219	3319	3449	3316	2946	1726	1057	620	31546	31	18·25
6	Niš	734	46	231	1345	620	590	585	530	144	62	13	30	4930	4	14·97
7	Novi Sad	714	101	893	2123	2252	805	316	378	180	155	57	142	8116	10	14·57
8	Osijek	1083	86	2463	1888	1795	1255	601	647	819	195	92	190	11114	9	15·25
9	Petrovgrad	1278	114	1857	1980	360	325	198	133	102	56	34	47	6484	10	11·64
10	Sarajevo	624	55	914	454	1607	518	371	478	529	169	67	139	5925	20	16·65
11	Skoplje	789	114	171	622	644	330	249	174	69	47	9	51	3269	6	13·65
12	Sombor	602	130	650	2509	1346	613	251	103	103	28	7	31	6373	1	12·92
13	Split	412	858	411	2062	369	305	141	89	51	92	40	62	4892	—	12·60
14	Subotica	1893	196	1024	2065	1626	373	149	129	88	58	22	44	7667	3	11·65
15	Sušak	109	1	593	97	637	140	143	338	221	60	27	82	2448	—	17·62
16	Tuzla	239	27	673	302	82	89	45	33	15	9	8	20	1542	—	11·65
17	Zagreb	1898	155	2129	4045	9625	2702	2151	2366	2038	1165	712	726	29712	16	17·55
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	14966	2248	20132	28409	32215	14180	11391	11517	9080	5391	2767	3007	155303	124	16·25
18	»Merkur«, Zagreb . . .	23	—	6	30	67	177	197	144	369	581	443	2567	4604	22	39·78
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	487	1	18	108	112	244	221	143	289	341	249	933	3146	4	29·41
20	»Omladina«, Beograd .	26	—	—	19	20	56	71	24	70	81	50	178	595	—	31·78
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	536	1	24	157	199	477	489	311	728	1003	742	3678	8345	26	35·30
	Središnji ured . . . . Office central	**15502**	**2249**	**20156**	**28566**	**32414**	**14657**	**11880**	**11828**	**9808**	**6394**	**3509**	**6685**	**163648**	**150**	**17·22**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	2·71	0·39	3·53	5·—	5·67	2·57	2·08	2·07	1·72	1·11	0·62	1·17	28·64		
	Br. čl. u prošl. mj. SUZORA Nombre des membres du mois passé	15359	1994	20209	28973	32321	15174	12024	11907	9632	6345	3508	6720	164166	143	17·23
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	13817	2013	18932	27708	30157	13931	12186	11614	8706	6131	3328	6652	155175	126	17·35

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec decembar 1935 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Décembre 1935

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprec. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1745	162	1063	1745	3154	2383	1551	1341	901	594	340	652	15631	105	17·95
2	Beograd	10218	460	1575	4062	12035	8140	6091	7733	6854	7835	4632	10783	80418	124	23·71
3	Dubrovnik	1656	54	1222	1956	1002	2321	2308	1902	1439	1686	771	2739	19056	23	23·65
4	Karlovac	1234	35	916	1038	1252	2300	1531	1421	1176	618	327	673	12521	—	19·94
5	Ljubljana	8788	248	6272	6533	5059	8042	8251	8657	8674	6722	4680	6769	78695	99	22·36
6	Niš	6308	278	1850	4216	3247	3491	2214	2351	1322	1142	431	1117	27967	66	16·42
7	Novi Sad	5630	201	1746	3636	4146	3579	1792	1784	1700	1391	816	1976	28397	75	18·13
8	Osijek	6898	340	3426	3839	10741	6366	5083	4956	3192	1962	1109	3384	51296	20	18·81
9	Petrovgrad	6111	251	2661	3350	2158	1957	1102	892	988	767	432	984	21653	64	15·18
10	Sarajevo	2880	186	1706	2225	3706	3379	2120	2324	2709	1772	936	2127	26070	137	20·93
11	Skoplje	6927	294	1368	3063	2388	2885	1743	1423	1206	1191	493	1350	24331	68	16·57
12	Sombor	3587	276	1156	3947	3361	2249	1170	881	794	514	239	860	19034	5	15·82
13	Split	1576	937	663	2672	1082	1705	946	1957	1768	1553	975	2295	18129	11	22·99
14	Subotica	5588	380	1707	3201	3056	1669	975	909	874	639	366	891	20255	9	15·13
15	Sušak	830	3	673	246	817	743	669	987	981	979	766	2592	10286	1	28·38
16	Tuzla	1850	228	1579	2136	1929	1585	900	686	1008	512	320	722	13455	12	17·45
17	Zagreb	7824	428	2920	5504	12307	6251	5792	6801	6935	5518	4015	9168	73463	44	22·96
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	79650	4761	32503	53369	71440	59045	44238	47005	42521	35395	21648	49082	540657	863	20·53
18	»Merkur«, Zagreb . . .	82	1	16	71	115	353	426	265	808	1618	1245	12925	17925	86	43·09
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	1097	1	28	148	164	389	371	266	495	620	477	3670	7726	34	33·88
20	»Omladina«, Beograd .	1007	--	25	241	228	364	421	176	392	559	322	1375	5110	—	27·44
	Privat. društ. blagajne . Caisses professionelles	2186	2	69	460	507	1106	1218	707	1695	2797	2044	17970	30761	120	38·18
	Središnji ured . . . . Office central	**81836**	**4763**	**32572**	**53829**	**71947**	**60151**	**45456**	**47712**	**44216**	**38192**	**23692**	**67052**	**571418**	**983**	**21·48**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	14·32	0·83	5·70	9·42	12·59	10·53	7·96	8·35	7·74	6·68	4·15	11·73	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	81254	4393	33028	55432	74555	69654	48743	50561	48089	40723	24494	68729	599655	1006	21·57
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	72708	4468	31670	51503	67569	58965	43201	47776	41883	37355	23118	66940	547156	947	21·81

Digitized by Google

Godišnji iskaz o broju obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika u 1935 godini

Rapport de l'année 1935 pour le nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

a) **Po mesnim organima** — d'après ses organes locaux

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj osiguranih članova u godini 1935 Nombre moyen des membres assurés de l'année 1935			Na 100 osiguranika dolazi Par 100 assurés il y a			Poprečna nadnica Dinara Niveau moyen des salaires assurés Din			Na 100 članova pojed. mes. organa otpada Par 100 membres du organe locale il y a	
		m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.
1	Banjaluka	16 285	14 690	1 595	2·88	2·60	0·28	18·49	18·98	13·96	90·21	9·79
2	Beograd	80 553	59 478	21 075	14·28	10·54	3·74	23·81	25·66	18·60	73·84	26·16
3	Dubrovnik	17 346	13 890	3 456	3·07	2·46	0·61	24·36	26·79	14·61	80.08	19·92
4	Karlovac	12 355	8 547	3 808	2·19	1·52	0·67	19·90	21·27	16·81	69·18	30·82
5	Ljubljana	79 263	48 319	30 944	14·05	8·56	5·49	22·40	25·11	18·16	60·96	39·04
6	Niš	26 932	22 322	4 610	4·77	3·95	0·82	16·43	16·71	15·07	82·88	17·12
7	Novi Sad	27 003	19 271	7 732	4·79	3·42	1·37	18·73	20·27	14·88	71·37	28·63
8	Osijek	46 671	35 786	10 885	8·27	6·34	1·93	19·10	20·29	15·18	76·68	23·32
9	Petrovgrad	14 178	12 626	1 552	2·51	2·24	0·27	17·69	18·39	11·94	89·05	10·95
10	Sarajevo	21 748	15 512	6 236	3·86	2·75	1·11	15·76	17·27	12·01	71·33	28·67
11	Skoplje	27 554	21 964	5 590	4·88	3·89	0·99	20·61	21·61	16·64	79·71	20·29
12	Sombor	25 990	22 797	3 193	4·61	4·04	0·57	16·79	17·29	13·16	87·71	12·29
13	Split	18 515	12 354	6 161	3·28	2·19	1·09	16·42	18·01	13·24	66·72	33·28
14	Subotica	17 746	13 003	4 743	3·15	2·31	0·84	23·06	26·84	12·69	73·27	26·73
15	Sušak	19 323	12 139	7 184	3·42	2·15	1·27	15 53	17·72	11·82	62·82	37·18
16	Tuzla	11 518	8 794	2 724	2·04	1·56	0·48	27·51	31·10	17·05	76·35	23·65
17	Zagreb	71 649	43 169	28 480	12·69	7·65	5·04	22·95	26·55	17·51	60·25	39·75
	Okružni uredi Offices d'arondis.	534 629	384 661	149 968	94·74	68·17	26·57	20·72	22·45	16·27	71·95	28·05
18	„Merkur", Zgb	17 435	12 936	4 499	3·09	2·29	0·80	43·22	44·39	39·84	74·20	25·80
19	„Trgovsko", Ljublj	7 433	4 428	3 005	1·32	0·79	0·53	34·21	37·21	29·81	59·57	40·43
20	„Omladina", Bgd	4 790	4 244	546	0·85	0·75	0·10	27·47	26·84	32·39	88·60	11·40
	Privatno društ. blag. Casses professions	29 658	21 608	8 050	5·26	3·83	1·43	38·42	39·47	35·59	72·86	27·14
	SUZOR 1935	564 287	406 269	158 018	100·—	72·—	28·—	21·65	23·35	17·26	72·—	28·—
	SUZOR 1934	543 559	394 102	149 457	100·—	72·50	27·50	22·24	23·98	17·62	72·50	27·50
	+ više — manje	+20 728	+12 167	+8 561	—	−0·50	+0·50	−0·59	−0·63	−0·36	0·50	+0·50

b) **Po nadničnim razredima** — d'apres les classes de salaire

Nadnični razredi Classes de salaire	Obezbeđena nadnica Din. Salaire assuré Din.	Poprečni br. osig. čl. u god. 1935 No. moyen assurés de l'année 1935			Na 100 osiguranika dolazi Par 100 assurés il y a			Na 100 čl. pojedinog nadn. razreda otpada Par 100 membres de la classe de salaire il y a	
		m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.
I.	6·—	76 775	62 471	14 304	13·61	11·07	2·54	81·37	18·63
II.	8·—	4 612	2 487	2 125	0·82	0·44	0·38	53·92	46·08
III.	9·60	32 357	12 576	19 781	5·73	2·23	3·50	38·87	61·13
IV.	11·60	53 852	25 607	28 245	9·54	4·54	5·—	47·55	52·45
V.	14·—	67 679	37 028	30 651	11·99	6·56	5·43	54·71	45·29
VI.	16·80	63 830	49 544	14 286	11·31	8·78	2·53	77·62	22·38
VII.	20·—	44 913	33 083	11 830	7·96	5·86	2·10	73·66	26·34
VIII.	24·—	47 362	35 854	11 508	8·39	6·35	2·04	75·70	24·30
IX.	28·80	44 237	34 887	9 350	7·84	6·18	1·66	78·86	21·14
X.	34·—	38 409	32 488	5 921	6·81	5·76	1·05	84·58	15·42
XI.	40.—	23 220	19 886	3 334	4·12	3·53	0·59	85·64	14·36
XII.	48:—	67 041	60 358	6 683	11·88	10·70	1·18	90·03	9 97
SUZOR 1935		564 287	406 269	158 018	100·—	72·—	28·—	72·—	28·—
SUZOR 1934		543 559	394 102	149 457	100·—	72·50	27·50	72·50	27·50

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	90	1178	148	29	87	366	10	460	39	45	13
		ž.	—	5	1	—	—	1	—	9	—	23	—
			90	**1183**	**149**	**29**	**87**	**367**	**10**	**469**	**39**	**68**	**13**
2	Beograd	m.	135	1988	1040	—	1436	9133	2308	385	1957	2333	297
		ž.	25	74	36	—	68	1219	46	94	97	2728	344
			160	**2062**	**1076**	—	**1504**	**10352**	**2354**	**479**	**2054**	**5061**	**641**
3	Dubrovnik	m.	48	1825	748	230	463	1425	307	164	100	22	—
		ž.	36	8	1	—	7	81	—	18	1	60	—
			84	**1833**	**749**	**230**	**470**	**1506**	**307**	**182**	**101**	**82**	—
4	Karlovac	m.	27	48	34	9	369	436	21	7	239	1669	3
		ž.	2	1	—	7	15	215	13	6	157	1726	—
			29	**49**	**34**	**16**	**384**	**651**	**34**	**13**	**396**	**3395**	**3**
5	Ljubljana	m.	399	553	698	12	2910	5442	320	1418	419	4603	1388
		ž.	117	64	17	1	536	1150	10	461	7	8824	611
			516	**617**	**715**	**13**	**3446**	**6592**	**330**	**1879**	**426**	**13427**	**1999**
6	Niš	m.	37	87	262	—	344	2269	428	1126	171	2588	23
		ž.	—	—	1	11	55	34	8	247	1	1232	11
			37	**87**	**263**	**11**	**399**	**2303**	**436**	**1373**	**172**	**3820**	**34**
7	Novi Sad	m.	182	380	285	16	1120	1638	418	201	265	1367	83
		ž.	9	15	3	—	219	173	1	101	17	1222	124
			191	**395**	**288**	**16**	**1339**	**1811**	**419**	**302**	**282**	**2589**	**207**
8	Osijek	m.	788	776	293	—	1397	1980	419	462	262	1106	29
		ž.	78	31	16	—	46	35	46	236	11	1319	97
			866	**807**	**309**	—	**1443**	**2015**	**465**	**698**	**273**	**2425**	**126**
9	Petrovgrad	m.	263	211	211	—	481	1235	29	27	170	220	3
		ž.	13	18	14	—	146	40	—	27	11	803	7
			276	**229**	**225**	—	**627**	**1275**	**29**	**54**	**181**	**1023**	**10**
10	Sarajevo	m.	31	341	324	216	509	2762	218	93	400	257	10
		ž.	2	3	5	2	16	57	—	40	2	1025	9
			33	**344**	**329**	**218**	**525**	**2819**	**218**	**133**	**402**	**1282**	**19**
11	Skoplje	m.	27	162	244	1	516	1282	98	185	161	440	33
		ž.	3	2	4	—	—	23	—	25	17	580	16
			30	**164**	**248**	**1**	**516**	**1305**	**98**	**210**	**178**	**1020**	**49**
12	Sombor	m.	79	219	147	2	200	779	58	83	178	2888	5
		ž.	4	14	5	—	10	50	1	37	3	2440	4
			83	**233**	**152**	**2**	**210**	**829**	**59**	**120**	**181**	**5328**	**9**
13	Split	m.	91	1332	429	14	2649	320	677	538	319	53	—
		ž.	3	14	37	3	106	5	2	18	34	179	5
			94	**1346**	**466**	**17**	**2755**	**325**	**679**	**556**	**353**	**232**	**5**
14	Subotica	m.	90	59	202	2	269	1079	9	196	270	446	29
		ž.	181	9	6	—	76	191	1	65	6	1091	79
			271	**68**	**208**	**2**	**345**	**1270**	**10**	**261**	**276**	**1537**	**108**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu decembru 1935 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Décembre 1935.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerađ. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska Industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i sanosl. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
—	93	7480	125	467	131	230	149	252	290	33	177	919	706	306	93	136	14052
—	2	27	7	6	147	134	87	—	1	10	53	23	44	21	59	919	1579
—	**95**	**7507**	**132**	**473**	**278**	**364**	**236**	**252**	**291**	**43**	**230**	**942**	**750**	**327**	**152**	**1055**	**15631**
273	2734	907	1651	4921	34	3246	3415	3028	1080	2101	1722	2801	6084	1650	1233	508	58400
40	291	9	94	528	18	1204	2485	62	139	963	674	255	906	377	596	8646	22018
313	**3025**	**916**	**1745**	**5449**	**52**	**4450**	**5900**	**3090**	**1219**	**3064**	**2396**	**3056**	**6990**	**2027**	**1829**	**9154**	**80418**
5	273	571	236	650	652	610	279	2267	1205	94	350	1136	959	309	242	73	15243
—	—	3	16	31	853	443	138	6	10	24	45	32	174	45	79	1702	3813
5	**273**	**574**	**252**	**681**	**1505**	**1053**	**417**	**2273**	**1215**	**118**	**395**	**1168**	**1133**	**354**	**321**	**1775**	**19056**
327	409	1749	211	353	3	80	203	305	167	24	176	1045	562	53	67	50	8646
62	36	44	13	4	5	156	78	1	—	6	57	23	31	15	32	1170	3875
389	**445**	**1793**	**224**	**357**	**8**	**236**	**281**	**306**	**167**	**30**	**233**	**1068**	**593**	**68**	**99**	**1220**	**12521**
1495	2594	5327	2808	3229	324	876	1604	1109	2531	749	1022	1773	2547	328	543	128	47149
320	416	258	311	704	610	2189	2992	13	31	456	746	183	1234	166	636	8483	31546
1815	**3010**	**5585**	**3119**	**3933**	**934**	**3065**	**4596**	**1122**	**2562**	**1205**	**1768**	**1956**	**3781**	**494**	**1179**	**8611**	**78695**
423	2114	299	742	2288	591	1174	1413	531	858	163	619	1345	2164	333	349	296	23037
46	10	—	10	210	417	258	760	—	6	10	78	28	149	21	90	1237	4930
469	**2124**	**299**	**752**	**2498**	**1008**	**1432**	**2173**	**531**	**864**	**173**	**697**	**1373**	**2313**	**354**	**439**	**1533**	**27967**
11	819	799	1043	2205	80	507	1137	780	543	301	857	1639	2180	638	543	244	20281
—	102	101	113	312	113	395	647	10	6	108	210	4	330	167	199	3415	8116
11	**921**	**900**	**1156**	**2517**	**193**	**902**	**1784**	**790**	**549**	**409**	**1067**	**1643**	**2510**	**805**	**742**	**3659**	**28397**
292	2578	14001	1550	3085	11	525	1298	1388	767	197	1076	2085	2768	198	513	338	40182
42	897	404	274	320	4	552	931	10	19	236	251	84	698	59	162	4256	11114
334	**3475**	**14405**	**1824**	**3405**	**15**	**1077**	**2229**	**1398**	**786**	**433**	**1327**	**2169**	**3466**	**257**	**675**	**4594**	**51296**
75	759	63	716	2488	49	339	906	614	162	100	976	1837	2155	288	518	274	15169
6	14	3	33	161	132	185	1078	7	1	52	128	108	442	51	251	2753	6484
81	**773**	**66**	**749**	**2649**	**181**	**524**	**1984**	**621**	**163**	**152**	**1104**	**1945**	**2597**	**339**	**769**	**3027**	**21653**
39	604	5653	295	758	471	836	901	471	867	190	489	638	1422	717	491	143	20145
—	2	31	3	91	447	373	732	1	59	34	207	34	229	117	214	2190	5925
39	**606**	**5683**	**298**	**849**	**918**	**1209**	**1633**	**472**	**926**	**224**	**696**	**672**	**1651**	**834**	**705**	**2333**	**26070**
42	1321	492	595	1447	1065	1051	1133	2783	590	136	635	3485	1975	236	764	163	21062
2	5	6	1	49	179	457	411	8	9	16	97	78	76	21	128	1056	3269
44	**1326**	**498**	**596**	**1496**	**1244**	**1508**	**1544**	**2791**	**599**	**152**	**732**	**3563**	**2051**	**257**	**892**	**1219**	**24331**
99	476	577	800	1977	28	205	657	354	160	107	497	559	1109	140	167	111	12661
9	41	3	50	85	14	118	321	4	13	34	55	27	229	21	69	2712	6373
108	**517**	**580**	**850**	**2062**	**42**	**323**	**978**	**358**	**173**	**141**	**552**	**586**	**1338**	**161**	**236**	**2823**	**19034**
4	318	1	287	851	107	439	123	1251	667	52	255	722	1310	155	182	91	13237
—	19	1	26	409	163	454	276	187	33	31	60	100	261	57	100	2309	4892
4	**337**	**2**	**313**	**1260**	**270**	**893**	**399**	**1438**	**700**	**83**	**315**	**822**	**1571**	**212**	**282**	**2400**	**18129**
12	607	26	770	1913	25	400	784	89	71	216	703	1302	2354	203	335	127	12588
—	72	1	222	238	47	198	868	—	4	146	127	86	997	36	179	2741	7667
12	**679**	**27**	**992**	**2151**	**72**	**598**	**1652**	**89**	**75**	**362**	**830**	**1388**	**3351**	**239**	**514**	**2868**	**20255**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textille	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	26	1524	1012	43	49	223	146	19	111	4	316
		ž.	3	16	33	—	—	2	—	24	—	6	119
			29	**1540**	**1045**	**43**	**49**	**225**	**146**	**43**	**111**	**10**	**435**
16	Tuzla	m.	300	459	421	34	263	262	6	1314	62	134	5
		ž.	5	1	5	—	—	—	—	33	—	186	—
			305	**460**	**426**	**34**	**263**	**262**	**6**	**1347**	**62**	**320**	**5**
17	Zagreb	m.	334	1057	1029	3	2484	2804	463	1437	1175	4132	295
		ž.	90	27	41	—	198	319	1	512	19	4981	410
			424	**1084**	**1070**	**3**	**2682**	**3123**	**464**	**1949**	**1194**	**9113**	**705**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2947	12199	7527	611	15546	33435	5935	8115	6298	22307	2532
		ž.	571	302	225	24	1498	3595	129	1953	383	28425	1836
			3518	**12501**	**7752**	**635**	**17044**	**37030**	**6064**	**10068**	**6681**	**50732**	**4368**
18	„Merkur", Zagreb	m.	22	146	281	7	130	254	30	456	257	667	62
		ž.	1	50	80	--	16	88	3	178	71	215	23
			23	**196**	**361**	**7**	**146**	**342**	**33**	**634**	**328**	**882**	**85**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	10	3	46	—	37	134	5	134	59	337	56
		ž.	6	3	34	—	18	87	2	60	18	198	16
			16	**6**	**80**	**—**	**55**	**221**	**7**	**194**	**77**	**535**	**72**
20	„Omladina", Beograd	m.	3	21	46	1	—	11	15	25	4	15	1
		ž.	12	3	3	—	—		2	4	—	9	—
			15	**24**	**49**	**1**	**—**	**11**	**17**	**29**	**4**	**24**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	35	170	373	8	167	399	50	615	320	1019	119
		ž.	19	56	117	—	34	175	7	242	89	432	39
			54	**226**	**490**	**8**	**201**	**574**	**57**	**857**	**409**	**1441**	**158**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2982	12369	7900	619	15713	33834	5985	8730	6618	23326	2651
		ž.	590	358	342	24	1532	3770	136	2195	472	28857	1875
			3572	**12727**	**8242**	**643**	**17245**	**37604**	**6121**	**10925**	**7090**	**52173**	**4526**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·52	2·17	1·38	0·11	2·75	5·92	1·05	1·53	1·16	4·08	0·46
		ž.	0·11	0·06	0·06	—	0·27	0·66	0·02	0·38	0·08	5·05	0·33
			0·63	**2·23**	**1·44**	**0·11**	**3·02**	**6·58**	**1·07**	**1·91**	**1·24**	**9·13**	**0·79**
	Broj čl. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2776	12605	8213	791	19915	34465	5893	8601	6785	23437	2566
		ž.	629	374	367	24	1719	3803	138	2201	446	29477	1844
			3405	**12979**	**8580**	**815**	**21634**	**38268**	**6031**	**10802**	**7231**	**52914**	**4410**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2466	11829	7636	168	13923	29229	6135	8635	6526	20779	2596
		ž.	593	407	270	4	1330	3591	153	1963	352	26388	1888
			3059	**12236**	**7906**	**172**	**15253**	**32820**	**6288**	**10598**	**6878**	**47167**	**4484**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	134	871	196	360	29	125	110	468	433	30	119	497	857	63	63	10	7838
—	3	82	—	44	441	221	110	—	3	27	68	26	149	9	37	1025	2448
—	**137**	**953**	**196**	**404**	**470**	**346**	**220**	**468**	**436**	**57**	**187**	**523**	**1006**	**72**	**100**	**1035**	**10286**
8	347	4343	202	673	11	319	244	213	160	16	176	616	798	226	153	148	11913
1	—	14	6	33	—	190	141	—	—	3	51	25	42	9	26	771	1542
9	**347**	**4357**	**208**	**706**	**11**	**509**	**385**	**213**	**160**	**19**	**227**	**641**	**840**	**235**	**179**	**919**	**13455**
508	2278	1824	1939	3877	72	1156	1895	1012	2110	1058	1452	1853	5284	1095	734	391	43751
85	201	74	550	972	209	1723	2366	2	77	489	1065	7	1922	278	496	12548	29712
593	**2479**	**1898**	**2489**	**4849**	**281**	**2879**	**4261**	**1014**	**2187**	**1547**	**2517**	**1860**	**7256**	**1373**	**1230**	**12939**	**73463**
3613	18458	44982	14166	31542	3683	12118	16251	16915	12661	5567	11301	24252	35234	6938	6990	3231	385354
613	2111	1061	1729	4197	3799	9250	14421	311	411	2645	3972	1123	7963	1470	3353	57933	155330
4226	**20569**	**46043**	**15895**	**35739**	**7482**	**21368**	**30672**	**17226**	**13072**	**8212**	**15273**	**25375**	**43197**	**8408**	**10343**	**61164**	**540657**
72	33	143	151	522	10	54	187	27	122	149	17	27	5221	3338	936	—	13321
22	30	23	37	135	4	31	81	2	26	57	14	2	1884	952	579	—	4604
94	**63**	**166**	**188**	**657**	**14**	**85**	**268**	**29**	**148**	**206**	**31**	**29**	**7105**	**4290**	**1515**	—	**17925**
37	38	42	13	88	4	9	30	2	73	72	16	56	2262	782	235	—	4580
21	27	8	23	89	3	12	51	1	22	44	28	15	1802	274	284	—	3146
58	**65**	**50**	**36**	**177**	**7**	**21**	**81**	**3**	**95**	**116**	**44**	**71**	**4064**	**1056**	**519**	—	**7726**
4	17	13	7	35	3	8	72	—	4	18	—	5	3514	508	165	—	4515
3	3	—	—	4	—	—	26	—	—	1	—	—	359	108	58	—	595
7	**20**	**13**	**7**	**39**	**3**	**8**	**98**	—	**4**	**19**	**—**	**5**	**3873**	**616**	**223**	—	**5110**
113	88	198	171	645	17	71	289	29	199	239	33	88	10997	4628	1336	—	22416
46	60	31	60	228	7	43	148	3	48	102	42	17	4045	1334	921	—	8345
159	**148**	**229**	**231**	**873**	**24**	**114**	**447**	**32**	**247**	**341**	**75**	**105**	**15042**	**5962**	**2257**	—	**30761**
3726	18546	45180	14337	32187	3700	12189	16540	16944	12860	5806	11334	24340	46231	11566	8326	3231	407770
659	2171	1092	1789	4425	3806	9293	14569	314	459	2747	4014	1140	12008	2804	4274	57933	163648
4385	**20717**	**46272**	**16126**	**36612**	**7506**	**21482**	**31119**	**17258**	**13319**	**8553**	**15348**	**25480**	**58239**	**14370**	**12600**	**61164**	**571418**
0·65	3·25	7·91	2·51	5·63	0.64	2·13	2·90	2·97	2·25	1·02	1·98	4·26	8.09	2·02	1·46	0·56	71·36
0·12	0·38	0·19	0·31	0·78	0·67	1·63	2·55	0·05	0·08	0·48	0·70	0.20	2·10	0·49	0·75	10·14	28·64
0.77	**3.63**	**8.10**	**2.82**	**6·41**	**1.31**	**3.76**	**5·45**	**3.02**	**2·33**	**1·50**	**2·68**	**4·46**	**10·19**	**2·51**	**2·21**	**10·70**	**100·—**
3840	18910	48528	15075	36391	3006	12076	16138	23239	21325	5735	11203	25094	45737	11596	8345	3204	435489
684	2291	1184	1984	5882	2973	9173	14257	312	540	2723	3982	1239	11534	2776	4245	57365	164166
4524	**21201**	**49712**	**17059**	**42273**	**5979**	**21249**	**30395**	**23551**	**21865**	**8458**	**15185**	**26333**	**57271**	**14372**	**12590**	**60569**	**599655**
3555	17895	47788	12950	31085	3775	10690	14641	18133	12175	5538	11044	23598	44462	12889	8376	3465	391981
628	2034	1031	1702	4115	3916	8564	13454	128	449	2560	3953	1120	10705	2915	4132	56830	155175
4183	**19929**	**48819**	**14652**	**35200**	**7691**	**19254**	**28095**	**18261**	**12624**	**8098**	**14997**	**24718**	**55167**	**15804**	**12508**	**60295**	**547156**

Digitized by Google

Godišnji iskaz o broju obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po banovinama u 1935 godini.

Rapport de l'année 1935 pour le nombre des membres obligatoirement assurés de l'Office Central d'assurances ouvrières d'aprés les banovines.

Tekući broj Numéro d'ordre	BANOVINE BANOVINES	Broj žiteljstva prema popisu pučanstva u god. 1931 po banovinama Nombre de la population d'après le recensement de l'année 1931 par les banovines			Poprečni broj osiguranih članova u 1935 godini Nombre moyen des membres assurés de l'année 1935			Na 100 stanovnika dolazi osiguranika Par 100 d'habitants il y a assurés			Na pojedine banovine otpada % osiguranika Par banovine il y a assurés		
		m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.
1	Dravska	1,144.194	551.401	592.793	87.414	53.280	34.134	7·64	9·66	5·76	15·49	9·44	6·05
3	Savska	2,703.163	1,315.716	1,387.447	150.190	101.441	48.749	5.56	7·71	3·51	26·62	17·98	8·64
3	Vrbaska	1,036.361	528.476	507.885	20.918	18.874	2.044	2·02	3·57	0·40	3·71	3·35	0·36
4	Primorska	900.800	442.093	458.707	23.213	16.362	6.851	2.58	3·70	1·49	4·11	2·90	1·21
5	Drinska	1,530.867	771.089	759.778	42.272	34.846	7.426	2·76	4·52	0·98	7·49	6·17	1·32
6	Zetska	924.986	463.729	461.257	16.868	15.014	1.854	1·82	3·24	0·40	2·99	2·66	0·33
7	Dunavska	2,387.495	1,170.987	1,216.508	107.933	77.348	30.585	4·52	6·61	2·51	19·13	13·71	5·42
8	Moravska	1,436.129	707.661	728.468	23.702	19.830	3.872	1·65	2·80	0·53	4·20	3·51	0·69
9	Vardarska	1,575.185	785.674	789.511	29.690	25.655	4.035	1·88	3·27	0·51	5·26	4·55	0·71
10	Upr. gr. Beograda	291.738	157.735	134.003	62.087	43.619	18.468	21·28	27·65	13·78	11·—	7·73	3·27
	Kraljevina Jugoslavija Royaume de Yougoslavie	13,930,918	6,894.561	7,036.357	564.287	406.269	158.018	4·05	5·89	2·25	100·—	72·—	28·—

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII | ZAGREB, DNE 10 APRILA 1936 | BROJ 4

NOVA SAMOUPRAVA RADNIČKOG OSIGURANJA

IZVEŠTAJ SA KONSTITUIRAJUĆE SEDNICE NOVOG RAVNATELJSTVA I NADZORNOG ODBORA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dragiša I. Cvetković rešenjem svojim od 27 februara 1936 god. St. broj 72.349 — 1935 razrešio je dužnosti dosadašnje redovne članove ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njihove zamenike, postavljene godine 1932. Istim rešenjem imenovao je gospodin Ministar za privremene članove ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika sledeću gospodu:

U Ravnateljstvo za redovne članove iz grupe poslodavaca: Prpića Ivana, trgovca iz Zagreba, Bauera Marka, generalnog tajnika Udruženja industrijalaca za Savsku banovinu, ing. Carnelutti-a Amadea, ovlašćenog građevnog inženjera i preduzimača iz Zagreba, Pavlinu Jakoba, stolarskog obrtnika iz Zagreba, Panića Iliju, industrijalca iz Beograda, ing. Momirovića Miodraga, upravnika električnih preduzeća iz Niša, Markovića Vladu, jorgandžiju iz Beograda, Rojinu Antona, industrijalca iz Ljubljane, Avseneka Ivana, industrijalca iz Ljubljane, ing. Kosa Velimira, prokuristu »Šipada« iz Sarajeva, Dragića Mijatovića, opančara iz Novog Sada i Mardešića Josipa, industrijalca iz Komiže; za članove zamenike iste grupe: Potuševa Augusta, dimnjačara iz Zagreba, dra Cekuša Josipa, suvlasnika tvrtke Gavrilović d. d. iz Zagreba, Rihtera Rikarda, krznara iz Zagreba, Broveta Krešimira, trgovca iz Zagreba, Jovanovića U. Vasu, industrijalca iz Beograda, Kocića M. Dušana, izvoznika iz Niša, Mladenovića Dušana, štampara iz Skoplja, Gošperšiča Jožu, ravnatelja Prve žebljarske zadruge iz Krope, Ogrina Ivana, građevinara iz Ljubljane, Nanića Saliha, industrijalca iz Sarajeva, Pendžića Djordju, industrijalca iz Subotice i Vrdoljaka Ivu, trgovca iz Splita.

BAUER MARKO
pretsednik ravnateljstva Suzora

U Ravnateljstvo iz grupe osiguranih nameštenika (radnika) za redovne članove: Haraminu Vilima, urednika »Radničkog glasnika« i pretsednika Općeg radničkog sa-

Digitized by Google

veza iz Zagreba, Peteka Rudolfa, privatnog činovnika i pretsednika Narodnog strukovnog saveza iz Zagreba, Pfeiffera Vladimira, sekretara Radničke komore iz Zagreba, Brudnjaka Gejzu iz Zagreba, Pavićevića Luku, sekretara Radničke komore iz Beograda, Stojanovića Sretena, bravara fabrike duvana iz Niša, Stankovića Stojana, abadžijskog radnika iz Beograda, Kozamernika Viktora, knjigovodu iz Ljubljane, Lekana Jožu, bankovnog činovnika iz Maribora, Jakšića Jovu, sekretara Radničke komore iz Sarajeva, Glavinu Marina, upravnika Saveza agrarne zajednice iz Novog Sada, Radićevića Stojana, kormilara na parobrodu »Dubrovnik« iz Dubrovnika; a za članove zamenike iz iste grupe: Kurtagića Fadila, bankovnog činovnika iz Zagreba, Kukuljevića Josipa, pilanskog radnika iz Gjurgjenovca, Benceковića Stjepana, industrijskog činovnika iz Zagreba, Novakovića Stanislava, mehaničara iz Zagreba, Jasnića Miljenka, tkačkog radnika iz Beograda, Tomića Ljubomira, tipografa fabrike duvana iz Niša, Jovanovića Nikolu, trgovačkog pomoćnika iz Skoplja, Cudermana Vilka, knjigovodu iz Ljubljane, Majeršiča Ivana, privatnog činovnika iz Tržiča, Borovića Mitu, zidarskog radnika iz Sarajeva, Runjanina Mitu, bankovnog činovnika iz Petrovgrada i Kladinića Josipa, strojara iz Kaštel Sućurca.

PFEIFFER VLADIMIR
I. potpretsednik ravnateljstva

U Nadzorni odbor za redovne članove iz grupe poslodavaca: Krbavca Andriju, štampara iz Osijeka, Kostića Lazara, inženjera iz Beograda i Dra Ahačiča Kozmu, industrijalca iz Tržiča; a za članove zamenike iz iste grupe: Maleševića Ristu, trgovca iz Zagreba, Popovića Boru, direktora općinske električne centrale iz Skoplja i Jankovića Ivana, industrijalca iz Sombora.

U nadzorni odbor iz grupe osiguranih nameštenika (radnika) za redovne članove: Berberovića Gojka, privatnog nameštenika iz Zagreba, Krekića Bogdana, privatnog nameštenika iz Beograda i Milovanovića Vukašina, sekretara Sindikata drvodelskih radnika iz Sarajeva; a za članove zamenike iz iste grupe: Čalopeka Franju, živežarskog radnika iz Zagreba, Žebota Franju, privatnog činovnika iz Maribora i Meštrovića Ivana, strojoslagara iz Novog Sada.

U ponedeljak dne 16 marta 1936 god. u 10 sati pre podne održana je konstituirajuća sednica novoimenovanog ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika. U prisuću izaslanika gosp. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, načelnika odelenja za socijalno staranje g. Dušana M. Jeremića i izaslanika gosp. Bana Savske banovine, banskog savetnika g. Milana Filipovića, otvorio je sednicu dosadašnji pretsednik ravnateljstva Središnjeg ureda g. Haramina Vilim pozdravivši prisutne izaslanike Kr. vlade i banske uprave, kao i članove novog ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda.

Nakon položenja propisane zakletve u ruke izaslanika g. Bana savske banovine g. Filipovića Nikole, izvršilo je ravnateljstvo tajnim glasanjem izbor pretsednika ravnateljstva. Izabran je u smislu propisa §-a 60 Statuta iz grupe neosiguranih poslodavaca g. Bauer Marko, generalni tajnik Udruženja industrijalaca za Savsku banovinu i dosadašnji I. potpretsednik ravnateljstva Središnjeg ureda. Nakon toga izvršen je

Digitized by Google

izbor dvojice potpretsednika ravnateljstva, te je za prvog potpretsednika iz grupe osiguranih nameštenika izabran gosp. Pfeiffer Vladimir, sekretar Radničke komore u Zagrebu, a za drugog potpretsednika iz grupe neosiguranih poslodavaca g. ing. Momirović Miodrag, upravnik električnih preduzeća iz Niša. Pretsedavajući g. Haramina Vilim pozdravio je novo izabranog pretsednika i predao mu odmah pretsedničku dužnost.

Zauzimajući mesto pretsednika gosp. Bauer Marko zahvalio se prisutnim članovima na iskazanom mu poverenju izborom na mesto pretsednika i zamolio prisutne da ga u njegovom radu podupru svim svojim silama za dobrobit i napredak ove ustanove, koja je jednako na srcu radnicima kao i poslodavcima.

Na osnovu zaključka ravnateljstva uputio je pretsednik g. Bauer Marko ispred samouprave Središnjeg ureda sledeće pozdravne brzojave:

Njegovom Veličanstvu Kralju Petru II
Beograd

Sa današnje konstituirajuće sednice ravnateljstva Suzora u Zagrebu podastirem Vašem Veličanstvu izraz nepokolebive vernosti i odanosti. Živio naš Kralj Petar II

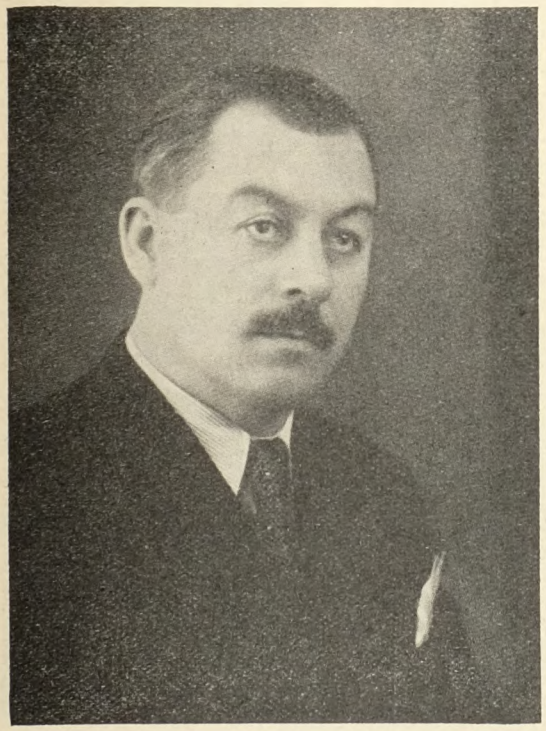

ING. MOMIROVIĆ MIODRAG
II. potpretsednik ravnateljstva

Njegovom Visočanstvu Knezu
Namesniku Pavlu

Beograd

Sa današnje konstituirajuće sednice ravnateljstva Suzora u Zagrebu podastirem izraz vernosti i odanosti Vašem Kraljevskom Visočanstvu i Kraljevskom Domu Karadjordjevića

Gospodin Dr Ivo Perović
Kraljevski Namesnik

Beograd

Sa današnje konstituirajuće sednice ravnateljstva Suzora u Zagrebu molim Vas da izvolite primiti izraz naše odanosti i molbu da izvolite posvetiti radničkom osiguranju svoju visoku pažnju

Gospodin Dr Radenko Stanković
Kraljevski Namesnik

Beograd

Sa današnje konstituirajuće sednice ravnateljstva Suzora u Zagrebu molim Vas da izvolite primiti izraz naše odanosti i molbu da izvolite posvetiti radničkom osiguranju svoju visoka pažnju

Gospodin

Dr Milan Stojadinović
Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova

Beograd

Sa današnje konstituirajuće sednice ravnateljstva Suzora u Zagrebu pozdravljamo Vas molbom da izvolite posvetiti svoju pažnju poslovima osiguranja radnika koje pretstavlja važan faktor u sredjivanju naših socijalnih i ekonomskih prilika

Gospodin

Dragiša I. Cvetković
Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja

Beograd

Sa današnje konstituirajuće sednice ravnateljstva Suzora u Zagrebu srdačno Vas pozdravljamo uvereni da ćete kao i do sada podupirati i štititi interese radničkog osiguranja u korist naše Otadžbine i svih socijalno slabih

Digitized by Google

Po izvršenom izboru pozdravio je u ime gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja prisutne članove novoimenovanog ravnateljstva i nadzornog odbora izaslanik gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, načelnik gosp. Dušan M. Jeremić ovim biranim rečima:

Uvažena gospodo,

Prijatna mi je dužnost, što mogu da Vas kao članove nove samouprave radničkog osiguranja pozdravim danas, prilikom Vaše konstituirajuće sednice, u ime Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja gospodina Dragiše Cvetkovića.

BERBEROVIĆ GOJKO
pretsednik nadzornog odbora

Polažući zakletvu na funkciju koja Vam je dodeljena i sa kojom ste počastvovani poverenjem gospodina Ministra, Vi ste primili obavezu, da ćete Vaše dužnosti obavljati potpuno savesno i onako, kako to najbolje odgovara potrebama našeg radničkog osiguranja i kako to zahtevaju državni i opšti interesi naše zemlje.

Među Vama ima i članova ranije samouprave. Ali ja sam ubeđen, da će kako kod starih članova ove samouprave tako i kod novih postojati ista volja, isto raspoloženje i isti osećaj pregnuća, da zadatke koje ćete u toku trajanja Vašeg mandata imati da obavljate, obavite to taktično, mirno i u punoj saglasnosti među Vama, isključujući svaku netrpeljivost i izbegavajući sve ono što može da poremeti harmoniju, koja je potrebna za svestrano razmatranje, pravilno ocenjivanje i ispravno donošenje odluka, po svima pitanjima koja ćete imati da rešavate.

Samo ovako radeći Vi ćete moći da uživate puno poverenje gospodina Ministra; samo ovako radeći Vi ćete moći da omogućite gospodinu Ministru, da svoju gotovost produži da sprovodi na polju proširenja radničkog osiguranja, na korist celokupnog našeg radništva, zašta je gospodin Ministar Dragiša Cvetković pokazao do sada puno osećaja, puno razumevanja i puno akcije, kao i celokupna današnja Kraljevska Vlada.

A izgleda, da je tekuća godina u znaku značajnih reforama na izvođenju još neizvedenog socijalnog osiguranja i njegovog prilagođavanja našim prilikama.

Trebalo bi možda da se sa nekoliko reči osvrnem i na prigovore, koji se danas s raznih strana čine postojećem radničkom osiguranju i njegovom sprovođenju. Međutim, ja to ovoga puta smatram da ne trebam da činim, znajući da svi dolazite iz sredina, gde ste mogli ove iste prigovore da čujete, i da ste sa njima dovoljno upoznati.

I uveren sam, da ćete sa svoje strane učiniti sve što je u Vašoj moći, da se radničko osiguranje oslobodi ovih prigovora, koji mu samo štete, kako bi ono ostalo stvarno ne jedan balast za našu sredinu, već jedna opšta državna potreba, na korist i radništva i države.

Ovom prilikom smatram tako isto i za svoju dužnost, da sa ovog mesta izrazim zahvalnost i odam priznanje onim ranijim članovima prošle samouprave radničkog osiguranja, koji to nisu više u ovoj samoupravi, a koji su svoje dužnosti vršili savesno i nesebično i svojim radom koristili radničkom osiguranju i opštoj stvari.

Pozdravljajući Vas u ime Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja gosp. Dragiše Cvetkovića, ja Vas pozdravljam i u svoje ime lično, i kličem svima — Živeli!

U nastavku rada izvršilo je ravnateljstvo izbor ostalih odbora, kao i članova

Digitized by Google

Centralnog disciplinskog suda i Odbora ravnateljstva kao vrhovnog disciplinskog suda. U rentni odbor ušli su kao redovni članovi gg. Panić Ilija i Pavlina Jakob iz grupe poslodavaca, Haramina Vilim i Stojanović Sreten iz grupe osiguranih radnika, a kao članovi zamenici gg. Prpić Ivan i Mardešić Josip iz grupe poslodavaca, te Petek Rudolf i Brudnjak Gejza iz grupe osiguranih nameštenika. U upravni odbor, koji donosi odluke o poslovima administrativne naravi izabrana su pored članova pretsedništva još i sledeća gg.: Avsenek Ivan, Marković Vlada, ing. Kos Velimir, Dragić Mijatović i Rojina Anton iz grupe poslodavaca, te Petek Rudolf, Jakšić Jovo, Lekan Jože, Glavina Marin i Pavićević Luka iz grupe osiguranih nameštenika.

Istovremeno izvršeno je konstituisanje nadzornog odbora Središnjeg ureda, te je za pretsednika nadzornog odbora izabran g. Berberović Goiko, privatni nameštenik iz Zagreba, za prvog potpretsednika istog odbora g. Krbavac Andrija, štampar iz Osijeka, a za drugog potpretsednika g. Krekić Bogdan, privatni namještenik iz Beograda.

KRBAVAC ANDRIJA
I. potpretsednik nadzornog odbora

Narednog dana održan je nastavak sednice ravnateljstva na kome je podneo generalni direktor g. Glaser Milan iscrpan izveštaj o stanju i potrebama osiguranja radnika. Iz ovoga izveštaja koji je vrlo opširan donašamo samo najvažnije izvode.

Generalni direktor g. Glaser prikazao je ponajprije članovima nove, po redu treće samouprave Središnjeg ureda, kakvo je stanje u radničkom osiguranju zateklo dosadašnje, drugo ravnateljstvo Središnjeg ureda godine 1932, kada je preuzelo poslove samoupravnih organa Središnjeg ureda. Godina 1931 završila je u grani osiguranja za slučaj bolesti poslovanje sa deficitom od 31,158.000.— dinara. Potpore u novcu i naravi, koje su izdane članovima u toj godini, dosegle su dosada najveći postotak od 88.53 svega prihoda osiguranja za slučaj bolesti. Bila je stoga potrebna hitna pomoć. Pored preduzetih administrativnih mera i pored novelizacije pružanja potpora za slučaj porodaja i davanja potpora za slučaj bolesti samo kroz 26 nedelja, učinilo je dosadašnje ravnateljstvo u najužoj suradnji sa mesnim organima sa svoje strane sve da se po mogućnosti što pre uspostavi finansiska ravnoteža u poslovima osiguranja. Uspesi preduzetih mera pokazali su se u rezultatima poslovanja narednih godina. Godine 1932 završila je grana osiguranja za slučaj bolesti svoje poslovanje već jednim suficitom od 6,960.000 dinara, 1933 god. viškom od 17,323.000.— dinara i 1934 godina sa viškom od 17,323.000.— dinara i 1934 godina sa viškom od 7,853.000.— dinara. Pored uspostavljanja aktivnosti grane osiguranja za slučaj bolesti poduzelo je ravnateljstvo Središnjeg ureda i druge potrebne mere. Ono je naročito nastojalo da se sprovede u celosti postojeći zakon, uspostavilo je pružanje bolesničkih potpora kroz 52 nedelje kod svih mesnih organa koji su u svom poslovanju aktivni, a kod onih koji su pasivni dozvolilo je pružanje potpora na teret fonda za vanredne potpore po §-u 200 Zakona. Ponovno je uredeno pružanje zubne nege osiguranim članovima. Izvršena je revizija i odredena nova kategorizacija poslužnog osoblja. Izvršene su potrebne izmene i nadopune Statuta, kojima je proširen delokrug i dana veća samostalnost mesnim organima u vršenju osiguranja.

Digitized by Google

Uprošten je također izborni postupak kod izbora delegata samoupravnih organa radničkog osiguranja i smanjeni troškovi za provedbu tih izbora. Izrađen je nacrt poslovnog reda mesnih organa, nacrt revizije Službenog pravilnika službenika i lekara-činovnika. Postignut je sporazum između Središnjeg ureda i Saveza lekara socijalnog osiguranja u pogledu organizacije i vršenja službe lekara radničkog osiguranja. Sklopljen je također kolektivni ugovor sa Apotekarskom komorom Kraljevine Jugoslavije za dobavu medikamenata i sanitarnih potrepština. Izvršena je revizija i donesena nova tablica opasnosti za uvrštavanje poslova u razrede i postotke opasnosti. Donesen je pravilnik o davanju dugoročnih hipotekarnih zajmova opštinama, gradovima ili banovinama za izvođenje opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova kao: vodovoda, kanalizacije, elektrifikacije, bolnica, lečilišta, oporavilišta, jeftinih narodnih stanova, melioracije zemljišta i slično. Povišena je prinosna tarifa za odmerivanje prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima od 6 na 7 dinara za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice i postotak opasnosti 100.

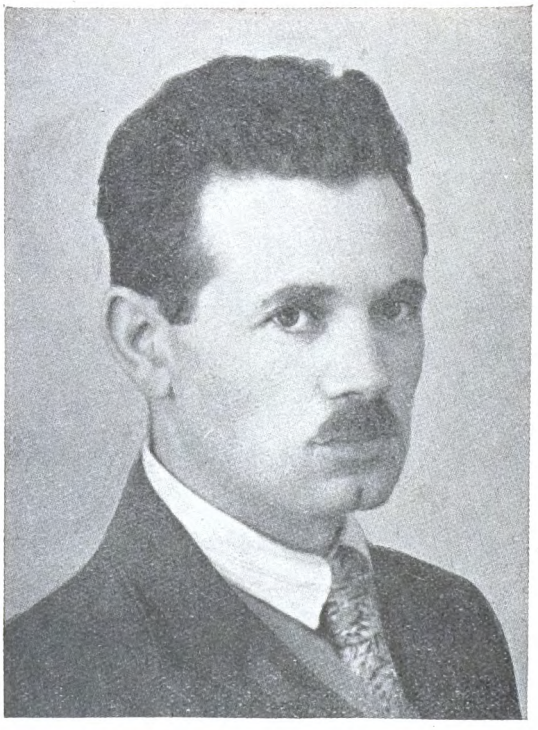

KREKIĆ BOGDAN
II. potpretsednik nadzornog odbora

Izvršena je redukcija službenika, po kojoj je napustilo službu 267 službenika.

Generalni direktor g. Glaser prikazao je dokumentirano u kakvoj bedi i nevolji živi radni narod Jugoslavije. Prikazao je potrebu da se što pre zakonom uredi i zaštiti minimalna nadnica radnika. Prikazao je stanje osiguranja u 1935 god. Dok s jedne strane opada prinos, dotle se s druge strane povećavaju stvarni izdaci. Godine 1935 isplaćeno je više na potporama nego li godine 1934. Ipak izgleda da će grana osiguranja za slučaj bolesti sastaviti kraj s krajem i u poslovnoj godini 1935. Definitivni podaci moći će se dati tekar kad budu izrađeni zaključni računi za poslovnu godinu 1935.

U izveštaju je naglašena važnost problema radničkih nadnica, koji problem danas više nije samo pitanje radničkog osiguranja, već prvenstveno pitanje opšteg značaja po golu eksistenciju radnika i njegove porodice. Taj problem je jednako pitanje naše poljoprivrede, kao i pitanje zanata, trgovine i industrije, jer je on pitanje kupovne i potrošačke snage radnika. Samo u Središnjem uredu osigurani radnici imaju danas u poredbi sa zaradama iz godine 1930 dnevno skoro 3 milijuna dinara manje zarade. Upravo toliko mogu oni danas dnevno manje da kupe živežnih namirnica, odela i obuće i drugih najnužnijih potrepština za sebe i svoju porodicu. U drugom redu problem radničkih nadnica jeste pitanje socijalnog osiguranja, jer o njegovom rešenju ovise prihodi, a prema tome i rezultati finansiskog poslovanja osiguranja. - Na završetku svog izveštaja podvukao je g. Glaser i druga važna pitanja kako da se sanira radničko osiguranje, a napose je naglasio potrebu uvadanja u život osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Provedba tog osiguranja značila bi veliko delo socijalne pravde u našoj državi na veliku korist radnika i privrede pa i same države.

Nakon poduže rasprave zaključilo je ravnateljstvo da se ovaj opširan izveštaj generalnog direktora umnoži i dostavi svim članovima ravnateljstva i nadzornog odbora. Konačne odluke povodom ovog izveštaja doneće ravnateljstvo na svojoj narednoj sednici.

Digitized by Google

Pri zaključku moramo još spomenuti, da je g. Minister socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem od 18 marta 1936 St. br. 20.166 na osnovu propisa §-a 132 Zakona o osiguranju radnika potvrdio izbor g. Bauera Marka za pretsednika ravnateljstva Središnjeg ureda.

BOHINJEC DR. JOŽA:

GOSPODARSKI IN PRAVNI ELEMENTI V SOCIALNEM ZAVAROVANJU

Socialno zavarovanje je iz pravnega stališča del delovnega prava in bi se moglo definirati, da je ono javnopravna gospodarska ustanova, ki sloni na načelu ravnotežja med prejemki in izdatki v svrho zagotovitve gospodarske eksistence gospodarsko-socialno šibkim slojem za one slučaje v življenju, ko ti sloji iz enega ali drugega vzroka izgube možnost, da si iz lastne delovne moči ali lastnih drugih sredstev ohranijo svojo in svoje družine fizično eksistenco. Socialno zavarovanje ustvarja za zavarovance zakonito pravo na gotove prejemke in pomoč in se v tem razlikuje od ubožnega ali skrbstvenega prava, ki pač v svojem bistvu sloni na načelih miloščine ubožnega skrbstva, in ne pravice. Pravo, izvirajoče iz socialnega zavarovanja ima sankcije in izvršna sredstva na razpologo dočim ubožno pravo tega nima in je odvisno le od dobre volje, od socialnega čutenja, od razpoložljivih sredstev itd.

Socialno zavarovanje je del delovnega prava. Sicer tozadevna teoretična razmotrivanja niso enotna: ena teorija, ki pojem »delovnega prava« ekstenzivno interpretira, vključuje v to pravo tudi socialno zavarovanje, druga teorija pa zavarovanje iz delovnega prava izvzema in ga hoče obravnavati kot posebno »socialno pravo« ali pa ga subsumira pod delovno upravno pravo odnosno smatra zavarovanje kot del javnega državnega skrbstva. Po mojem naziranju spada zavarovanje v kompleks delovnega prava in sicer pod pojem javnega delovnega prava v nasprotju z delovnim privatnim pravom. Ako pod »delovnim pravom« razumemo svoto vseh predpisov, ki zakonito urejajo odvisno namezdno pogodbeno delo in vse iz tega odvisnega razmerja izvirajoče pravne razmere in posledice in zagotovitev gospodarske eksistence in napredka in ako dalje vemo, da je sedanje zavarovanje v nerazdružljivi zvezi z delom in je delovno razmerje, odnosno dejansko fizično delo pri nezgodnem zavarovanju, osnovni predpogoj za ustvaritev in obstojanje zavarovalne ex lex pogodbe, moramo zavarovanje obravnavati kot del splošnega delovnega prava. To zlasti takrat, ako je zavarovanje iz zavarovančevega gospodarskega stališča le nekaka dopolnitev mezde, odškodnina za izvršeno delo ter sredstvo, s katerim se v kompleksu drugih sredstev izravnajo nasprotstva med delom in kapitalom. Pa naj bodo teorije še tako različne, eno stoji: socialno zavarovanje je v modernem gospodarskem življenju važen pravni in gospodarski problem, s katerim sourejamo pravno urejene sožitje v človeški družbi. Zavarovanje v svojih gospodarskih posledicah in po svoji juridični osnovi ni ničesar drugega, kakor odsev odškodninskega prava po splošnem drž. zakoniku, ki je za gotove slučaje izvzeto iz veljavnosti civilnega zakona in urejeno po posebnih zakonih. To ne radi tega, da se zavarovaniu odvzame prvotni pravni značaj odškodnine za nastalo škodo, ampak radi tega, da je realizacija te odškodnine olajšana in sigurneiša. Naravno pa je, da je zavarovanje v današnji obliki seglo daleč preko zasebno pravnih odškodninskih motivov.

Nekateri trdijo, da delovno pravo in s tem tudi zavarovanje ni samostojno pravo, da ne tvori samostojne pravne discipline, ampak da je v stvari le nesamostojni del posameznih glavnih pravnih disciplin, kakor privatnega, kazenskega, procesnega ali upravnega prava. Naravno pa je seveda, da je zasebno — pravna prvina, ki tiči v zavarovanju, z ozirom na večje socialne potrebe prizadetih, dobila polagoma vedno več javnopravne socialne barve, tako, da danes

Digitized by Google

malokdo vidi in spozna, da je socialno zavarovanje le razširjeno in organizirano privatno-pravno jamstvo za pri delu nastalo škodo ali, nastalo za čas delovnega razmerja odnosno za izgubo na delazmožnosti. Zavarovanje odškoduje tudi oni del škode, ki odpade na krivdo (brezbrižnost za zdravje) zavarovane osebe same, združuje toraj v sebi odškodnino za škodo povzročeno po delavcu, delodajalcu — ali pa tudi po slučaju. Izvzet je samo dolus na tej ali drugi strani. Ako je dolus na strani delodajalca, se višina odškodnine določa po privatno-pravnih predpisih in delodajalec jamči zavarovalni instituciji za vso njej dolozno povzročeno škodo, katero ona kompenzira z odškodnino, ki joj prejme zavarovanec. Ako kdo dolozno sam sebi povzroči škodo, je tako kakor v privatnem pravu: posledice nosi sam in zavarovalna institucija nima napram njemu nobenih dolžnosti. Nekateri zakoni, tudi naš, vendarle ustvarjajo iz socijalnih, ne pravnih razlogov za take slučaje obveznosti zavarovalne institucije napram nedolžni družini.

Pravno sociološko stremi zavarovanje skladno drugim določbam delovnega prava za tem, da izravnava družabna gospodarska nasprotstva in povdarja varstvo človeka in s tem družbe. Delovno pravo je obravnavati iz stališča narodno-gospodarskega. Delovno pravo hoče ustvariti pravni red, ki naj zagotovi gospodarsko moč narodove celote. Ideja delovnega prava (pa naj bo to mezdno vprašanje zavarovanje itd.) je ideal splošnega ljudskega blagostanja. Treba je doseči, da sta delavec in delodajalec oba istočasno in enako vneto ter enakimi pravicami in dolžnostmi v službi narodove celote. Narodovi celoti služi zavarovanje in njegova organizacijska oblika je sinteza zlitja dveh duš, ali dveh interesov v eno. Zavarovanje sloni organizatorično na principu gospodarske samouprave po delavcih in delodajalcih, kar naj znači, da imata oba faktorja služiti eni misli. Načelo paritete ne sme zavesti k domnevi, da organizacijska oblika hoče ščititi razne interese, dvoje koristi; paritet ima ščititi skupne interese narodove celine.

Naša ustava šteje med osnovne socialno-politične dolžnosti države tudi ureditev socialnega zavarovanja. Zato zavarovanje spada med temeljne ustavne dolžnosti in pravice državljanov. To je velik napredek. Iz tega sledi: Socialno zavarovalne dajatve so javno-pravna tirjatev gotovih oseb pod gotovimi zakonito urejenimi pogoji napram državi, kar znači, da mora država vse storiti, da tem zahtevam more zadostiti. Država svoje dolžnosti in pravice napram državljanom izvršuje na dva glavna načina: posredno ali neposredno. Pri izvrševanju socialno zavarovalnih pravic se je večina držav odločila za prvi način; izvrševanje pravic in dolžnosti je prenesla na tretjo osebo, kateri je dala v to svrho gotove lastnosti: juridično osebnost, pravno sposobnost, javno-pravni značaj s potrebnimi sankcijami, da more izvrševati od države ji naložene dolžnosti. To pomeni, da imajo javno-pravne zavarovalne institucije na razpolago (ali bi vsaj morale imeti) ista sredstva, katera uveljavlja država sama za svoje lastno udejstvovanje. Od tu izvirajo razni privilegiji soc. zavar. institucij: uvrstitev premij v isto vrsto z državnimi davki, oprostitev poštnine itd. Iz tega osnovnega bistva zavarovanja tudi sledi, da moramo dolžnosti in pravice članov in delodajalcev označiti kot splošne državljanske dolžnosti in pravice, kakor so to na pr. dolžnost plačevanja davkov ali pravica do zaščite po državnih uradih in oblastih. V posledicah takega pojmovanja zavarovanja bi morala država v slučaju nelikvidnosti zav. institucij nastopiti kot garant, kakor je to na pr. izrecno rečeno v nemškem zakonu. Da smemo le tako pojmovati bistvo soc. zavarovanja nas tudi ne sme motiti dejstvo, da so zavarovalna bremena razdeljena le na gotov krog interesentov, ker je to pač v skladu s principi enakopravne razdelitve bremen, da neposredni interesenti za gotove državne naloge prispevajo več, kakor pa oni, ki na izvrševanju posameznih konkretnih nalog nimajo direktnega interesa ali koristi. Ta formalna razdelitev bremen v soc. zavarovanju na točno odrejen krog interesentov ne more pomeniti, da je zavarovalni zahtevek omejen le napram tej formalni skupnosti interesentov; zavarovalni zahtevek obstoja vedno le napram državi, t. j. napram skupnosti. Le formalno-pravno se mora uveljaviti napram formalnemu nosilcu zavarovanja.

Ker je temu tako, zato je naravno in v skladu s socialnim namenom zavarovanja, ako zakon ustvarja samostojno pri-

Digitized by Google

spevno dolžnost in samostojno odškodninsko dolžnost napram zavarovancem v tem smislu, da mora biti odškodnina priznana brez ozira na to, ako je bilo prispevni dolžnosti zadoščeno, ali ne. Plačilo premije je treba doseči s posebnimi sankcijami. V tem se javno zavarovanje posebno razlikuje od privatnega. V privatnem zavarovanju sta premija in odškodnina v tesni medsebojni zvezi: brez plačila premije ni odškodnine. V javnem zavarovanju premija na realizacijo odškodnine ne sme imeti upliva. Zato ni povsem v skladu z bistvom in namenom javnega zavarovanja, ako je na pr. v pokojninskem zavarovanju priznanje pokojnine odvisno od plačila premij. Ali naj zavarovanec skrbi za to, da dobi država za svoje socialne obveznosti pravočasno in zadostna sredstva? To je isto, kakor da bi se ogoljufanemu odrekla sodna pomoč iz razloga, ker država nima sredstev za plače sodnikov in za vzdrževanje sodišč.

Tudi v drugih ozirih je pravna struktura javnega zavarovanja različna od pravne strukture privatnega zavarovanja. Premija je v privatnem zavarovanju odvisna od rizika. V javnem zavarovanju riziko za višino premije ni izključno merodajen; on tvori le približno osnovo za določitev višine premije; javno zavarovanje se mora pri določanju premije ozirati tudi na druge momente, kateri z rizikom nimajo ničesar skupnega: na gospodarsko situacijo in na potrebe zavarovanja. Zato mora biti premija taka, da je za gospodarstvo znosna, za potrebe zavarovancev pa zadostna. Ako stanje gospodarstva ni v skladu s potrebami zavarovancev, mora razliko nositi država. Protivna tem načelom je sedanja praksa države: da svoje težave zdravi s tem, da se škodljivo dotika interesov zavarovanja (prevalitev zdravljenja nalezljivih bolezni na zavarovanje, davčna bremena itd.). Privatno zavarovanje postane pravomočno in obvezno s sklenitvijo posebne zavarovalne pogodbe, ki ima vse elemente pogodbe v smislu civ. zakona, v javnem zavarovanju pogodbe v takem smislu ni. Zavarovalno razmerje more biti ustvarjeno tudi proti volji posamezne osebe. Privatno zavarovanje ščiti pred bodočimi negotovimi gospodarskimi škodami in izključuje vse pojave, ki so v trenutku sklenitve pogodbe že jasni ali je gotovo, da nastopijo in ki bi mogli imeti za posledico gospodarsko škodo, radi katere je bilo zavarovanje sklenjeno. Javno zavarovanje zavaruje v glavnem sicer tudi le bodoče škode, toda zavarovalni slučaji so več ali mani take narave, da morajo nastopiti, dalje pa javno zavarovanje na pr. v bolniškem zavarovanju sploh ne raziskuje, v koliko zavarovanec bolezenjske kali že nosi v sebi in v kakšnem štadiju; od teh momentov je zavarovanje popolnoma neodvisno. Zavarovalno zavezanost ustvari le delovno razmerje. Iz tega moramo zaključiti, da na pr. zavarovanje za slučaj bolezni, starosti itd. v svojem gospodarskem efektu pomeni pravzaprav zavarovanje delovnega razmerja, odnosno zavarovanje gospodarskih škod, izvirajočih iz ukinitve tega delovnega razmerja vsled bolezni, onemoglosti, starosti ali smrti.

Ker ima soc. zavarovanje v sebi še vedno pravne prvine zasebno — pravne odškodnine, isto ne more strogo dosledno vztrajati na načelu čiste teritorijalnosti. Zavarovalne dobrine gredo v mnogih slučajih z zavarovancem tudi v inozemstvo, kakor vsaka druga privatna lastnina.

Rekli smo, da zavarovanje v svojem gospodarsko-socialnem jedru pomeni zagotovitev in realizacijo povračila gospodarske škode, ki je nastala z zavarovalnim slučajem. Zavarovanje hoče in mora gospodarsko škodo kolikor mogoče popolnoma popraviti in vsaj nadomestiti s sredstvi, ki kljub nastali škodi omogočijo gospodarsko eksistenco. Analogno je to v privatnem pravu: zakon hoče, da se povzročena škoda v polni meri (kjer je to pač mogoče) popravi in odstrani. Ker je tu v prvi vrsti in v najučinkovitejši meri tangiran privatno-pravni individualni odnos zavarovanca napram delodajalcu, je v redu, ako je izravananje tega porušenega odnosa direktno prepuščeno strankam samim. Tu ima svoje korenine načelo avtonomije v zavarovanju. Država je po svoji socialni in pravni funkciji le dolžna, da nadzira, da do izravananja sploh pride in to na način, ki ga z zakonom predpiše država.

Človeku je treba dati življensko eksistenco. Temu služi predvsem delazmožnost in delamožnost (brezposelnost) vsakega posameznika. Iz dela črpa človek svoj življenski vir. Ko ta vir pri posamezniku usahne (trajno ali začasno) mu je treba dati eksistenco iz gospodarskih sredstev, t. j. iz dela drugih. V prvi vrsti morajo

Digitized by Google

zato priti v upoštev gospodarsko močnejši; to so predvsem samostojno delovni sloji. Gospodarsko jačji pa so tudi zavarovanci (ali splošno nesamostojno delovne osebe), ki imajo večji zaslužek. Zato ni prav, ako bi se hotela zavarovalna zavezanost regulirati le po višini zaslužka, t. j. da bi se isti maksimiral. Zdrav zavarovanec je gospodarsko (vsaj teoretično bi tako moralo biti) jačji, vendar ne tako jak, kakor njegov gospodar in država. Zato bi bilo v redu, ako je zavarovalni prinos zavarovanca manjši od prinosa njegovega delodajalca. Jednaka premija je socialno krivična in gospodarsko neutemeljena. Če je potrebno, (z ozirom na interese poslodavcev) mora del zavarovalnih bremen nositi tretji zainteresirani faktor, to je država.

Zelo rado se v zavarovanju vidi »breme« za narodno gospodarstvo. Govori se tako, kakor da bi bilo zavarovanje za razvoj narodnega gospodarstva škodljiva institucija. Taka miselnost je preostanek zastarele in napačne narodno-gospodarske doktrine, liberalizma —, ki je v svojih praktičnih efektih ustvarjala bogastvo desettisočev zato, da je velika večina naroda obubožala. Vsako gospodarstvo stremi za čim večjim ustvarjanjem dobrin, za čim večjo produkcijo. To je en del gospodarskega ustvarjanja, ki je le relativne vrednosti. V ozki zvezi s produkcijo mora biti distribucija in konzum. Brez jakega konzuma, ne more biti jake produkcije in trgovine. Zato moderno gospodarstvo svoje težišče prelaga iz okvirja same produkcijske politike v ožjem smislu besede v okvir konzumentske politike. Amerika razvoj svojega gospodarstva naslanja v teoretična in praktična iskanja novih konzumnih potreb, potem, ko je prebivalstvu ustvarila zadostno konzumentsko moč. Tam ne gre več toliko za to, da se prebivalstvu finančno omogoči nakup produkcijskih artiklov, tam se tajnost gospodarskega razmaha suče tudi okoli tega, da v človeku vzbudi instinkt in zavest po potrebi novih predmetov. Z večjimi težavami se bore le industrije novih predmetov, katerih do danes konzument še ni poznal, toraj nima splošne potrebe po njih. Pri nas smo šele na prvi razvojni stopnji: splošna konzumentska moč za dnevne, uživete predmete je slaba. Kako naj se tu uveljavijo nove industrije novih predmetov, katerih naš človek v svojem življenju niti ne pozna in je napram njim nezaupljiv! Dve fazi razvoja moramo poznati: ustvariti trdo eksistenco najpreje obstoječi industriji, potem gledati po novih. To eksistenco nudi moč domačih konzumentov, zlasti pri predmetih, ki se ne izvažajo ali ki konkurirajo z uvoženimi. Prof. Dr. Hodač, tajnik Zveze industrijcev v Pragi je na zborovanju Zveze povdaril, da je krizo čsl. industrije zlasti v času zastoja v izvozu rešila samo konzumentska moč domačega prebivalstva; zato je industrija dolžna hvaležnost onim, ki so to moč ustvarjali.

Ali zavarovanje ni eden glavnih faktorjev, ki ustvarja konzumentsko moč velikega števila prebivalstva? Slovenija bi samo brez bolniškega zavarovanja letno izgubila okoli milijon konzumentskih dni. Če se potroši na dan povprečno samo Din 20.— bi to dejstvo predstavljalo letno 20 milijonov efektivne izgube za narodno gospodarstvo samo iz naslova potrošnje najnujnejših dnevnih življenskih potrebščin obolelih zavarovancev. Zavarovanje z dnevno denarno podporo obolelim članom omogoči, da teh Din 20 milijonov potrošijo in jih dajo za narodno gospodarstvo v promet. Brez zavarovanja bi člani stradali. Od stradanja prebivalstva pa narodno gospodarstvo tudi ničesar nima. Povprečna dnevna zavarovana mezda v Sloveniji znaša Din 21.—. Kdo je v slučaju obolenja brez zavarovanja sposoben, da išče zdravniško pomoč, zdravila, bolnico? Kakšna bi bila gospodarska situacija zdravnikov, apotekarjev, bolnic itd. brez zavarovanja? Čim revnejši je narod, in to Slovenci gotovo so — tembolj mu je zavarovanje, ki je sinteza skupnih moči in prizadevanj za razvoj gospodarstva, potrebno. Bogatin zavarovanja ne potrebuje!

Če po gornjih vidikih premotrivamo vse postavke izdatkov zavarovanja, moramo priznati, da je zavarovanje za narodno gospodarstvo pravi blagoslov, vir novega življenja, gonilna sila v najrazličnejših smereh. Sovražniki zavarovanja morejo biti samo anacijonalni elementi. Na noben način zavarovanje narodnemu gospodarstvu ni v breme. To so nesocijalne in prav demagoško kratkovidne trditve. Trdim, da bi narodno gospodarstvo od zakonito izvedenega starostnega in invalidnega zavarovanja imelo znatno večjo korist, kakor jo ima

Digitized by Google

od vseh miljonov, ki se danes nesistematično razmečejo iz naslova raznih ubožnih podpor in prostovoljno organizirane pomoči. Invalidni delavci bi svojo rento upotrebljali za dnevno življenje, njih renta bi bila produktivna edinica v narodnem gospodarskem življenju. Eno je v interesu narodnega gospodarstva brezpogojno potrebno: zavarovanje mora biti skrajno pravično, tako, da dobiva enake vire od vseh, ne od enega preveč, od drugega premalo. Z drugimi besedami: zavarovanje mora paziti na konkurenčno jakost poslodavcev. Na drugi strani pa mora zavarovanje tudi svojo pomoč nuditi skrajno pravično: da ne dobi eden preveč ali neutemeljeno, drugi premalo ali nič. Taka dvojna normalizacija mora biti živa sila pomlajenega življenja našega gospodarstva.

Pravilno pojmovano soc. zavarovanje pomeni pojačenje pravnega življenja v državi, gospodarsko pa solidariteto narodove skupnoti za ukrepitev gospodarske moči naroda. Ker tudi delavstvo z delom prispevkov na račun te solidarnosti sopomaga krepiti gospodarsko moč svojih sodelavcev, zato tudi ono prav krepko podpira blagostanje narodnega gospodarstva. Kje tiče one sile, ki nasprotujejo uveljavljenju zavarovanja za slučaj starosti, onemoglosti in smrti, ko so te panoge zavarovanja za našo nacijonalno osvoboditev in okrepitev tako zelo potrebne?

KORAĆ MILAN:

DA LI JE ZAKONITA ODLUKA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA O DAVANJU KREDITA OPŠTINAMA

(Odgovor na članak A. Kadragića koji je izišao u broju 8 »Narodnog blagostanja« od 22 februara 1936 pod gornjim naslovom)

Zakon od 14 maja 1922 o osiguranju radnika nigde ne propisuje kako se imadu plasirati raspoloživa novčana sretstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Zakon u §-u 25, 28 i 34 određuje samo ušto se mogu upotrebiti prihodi Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Plasiranje raspoloživih novčanih sretstava Središnjeg ureda za osiguranje radnika normirano je Statutom. Stav 4 §-a 244 Statuta propisivao je da se glavnično pokriće obaveza iz osiguranja za slučaj nesreće i sigurnosna rezerva osiguranja u nesrećnim slučajevima kao i imovina penzionog fonda ima — čuvajući potrebnu sigurnost, likvidnost i rentabilnost imovine — ulagati 75% u pokretne i nepokretne vrednosti, a pod uslovima i na način, da ulozi sačuvaju trajno svoju stvarnu vrednost, 25% ima se ulagati u hartije od vrednosti sa pupilarnom sigurnošću a naročito u državne i samoupravne zajmove.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5 septembra 1934 koji je rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. broj 42.583 od 24 septembra 1934 odobren, izmenjen je spomenuti stav 4 §-a 244 Statuta i on danas glasi:

(4) Od raspoložive gotovine glavničnoga pokrića i sigurnosnih rezerva osiguranja za slučaj nesreće, osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i penzionog fonda nameštenika, ima se — čuvajući potrebnu sigurnost i rentabilnost imovine — ulagati:

1. najviše dvadesetpet (25) od sto u hartije od vrednosti, u koje se u smislu postojećih propisa može ulagati pupilarni i depozitni novac, a naročito u hartije od vrednosti državnih i samoupravnih zajmova;

2. najviše tridesetpet (35) od sto u dugoročne hipotekarne zajmove opština-ma, gradovima ili banovinama koji se zaključuju za izvođenje opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova kao: vodovoda, kanalizacije, elektrifikacije, bolnica, lečilišta, oporavilišta, jeftinih narodnih stanova, melioracije zemljišta i slično;

3. najviše dvadesetpet (25) od sto u privilegovane i komunalne novčane zavode kao Zanatsku, Agrarnu, Državnu hipotekarnu banku, Gradske štedionice i slične ustanove;

Digitized by Google

4. ostatak u vlastite pokretne i nepokretne vrednosti pod uslovima i na način, da ulozi trajno sačuvaju svoju vrednost.

Ovaj propis tačno određuje prirodu zajmova koje može Središnji ured odobravati jednako kao i vrstu hartija od vrednosti koje treba nabavljati i novčane zavode u koje može novac ulagati, zajedno sa granicom do koje se mogu raspoloživa sretstva na taj način plasirati. Iz tih propisa se jasno vidi da se kod zajmova samoupravnim telima radi o dugoročnim zajmovima, koji služe kao trajno plasiranje kapitalnog pokrića iz kojega se plaćaju rente povređenima i penzije službenika.

Što je dalo povoda ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika da zaključi ovu izmenu Statuta?

Naredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja broj 5620/IV od 16 avgusta 1927 određeno je, da se glavnično pokriće renta i sigurnosne rezerve osiguranja za slučaj nesreće kao i imovina Penzionog fonda službenika ima ukamaćivati sa 6%. Ovo ukamaćenje nije međutim postignuto i to iz više razloga.

Usled nedostatne prinosne tarife grane osiguranja za slučaj nesreće, koja je do godine 1933 iznosila 6% i tek od 1 januara 1933 povišena na 7%, nastao je u ovoj grani osiguranja jedan deficit, koji se krajem godine 1934 popeo na okruglo 50 milijuna dinara. Ovaj deficit pretstavlja nepokriveno glavnično pokriće obaveza nastalih do kraja godine 1934 i time povlači za sobom daljnji jedan deficit od 3 milijuna dinara na donosu kamata glavničnog pokrića renta. Osim toga stvarno postignuto ukamaćivanje prikupljenog glavničnog pokrića i premijskih rezerva ne odgovara računski potrebnom iznosu kamata, pa radi toga ukupni manjak na kamatnom dohotku glavničnog pokrića i rezerva nadmašuje danas 7 milijuna dinara. Posledica je toga stanja da ni povišena prinosna tarifa ne dostaje, već radi stalnog podbacivanja na kamatnom dohotku, za pokriće nastalih obaveza iz nesrećnih slučajeva.

Da se izbegne daljnjem povišenju prinosne tarife, koje je u današnjim privrednim prilikama veoma teško provesti, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika bilo je prinuđeno, da nađe načina kako da se bar donekle smanji podbacivanje dohodaka na potrebnim računskim kamatama i odlučilo je, da se raspoloživa novčana sretstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika upotrebe i u davanje hipotekarnih zajmova opštinama, gradovima i banovinama.

Postavlja se zahtev da Središnji ured sva svoja sretstva, dakle i ona određena za pokriće budućih renta, ulaže kratkoročno zbog potreba bolesničkog osiguranja i izražava se sumnja neće li osiguranje za slučaj bolesti usled nedovoljnih likvidnih sretstava koje mu je u formi predujmova davalo osiguranje za slučaj nesreće kao obrtni kapital, doći u poteškoće plaćanja svojih stalnih izdataka i obaveza.

Osiguranje za slučaj bolesti finansira se danas vlastitim novčanim sretstvima. Za dokaz toga neka služe ove brojke: godine 1932 propisano je na prinosima u ovoj grani osiguranja D 261,759.000.— a naplaćeno D 260,045.000.—; godine 1933 propisano je D 255,105.000.— a naplaćeno D 256 614.000.—; godine 1934 propisano je D 257,787.000.— a naplaćeno D 261,739.000.—. Efektivni dug mesnih organa Središnjem uredu iznosio je 1932 godine D 114,574.000.—, godine 1933 D 94,931.000.— a 1934 god. D 89.811.000.— (a ne D 115.361.000.—). Kako iz ovoga vidimo mesni organi — u celosti uzeto — ne samo da su iz vlastitih sretstava podmirivali svoje tekuće potrebe, već su šta više otplaćivali i svoje stare dugove. Bilo je, razume se, i takovih mesnih organa, koji usled svoga pasivnog poslovanja nisu bili u stanju, da iz vlastitih redovnih dohodaka pokriju svoje obaveze i troškove. Za to stanje nema krivice ni odgovornosti na upravi dotičnih ustanova, jer je izvan njenog dohvata, da bi to stanje mogla promeniti ili popraviti.

Konstantan pad radničkih nadnica o kojima su ovisni prihodi ustanova radničkog osiguranja glavni je uzrok, koji remeti finansijsko ravnovesje našeg radničkog osiguranja. Jedino donošenjem zakona o minimalnim nadnicama, koji je zakon danas u socijalnom zakonodavstvu najaktuelniji, dalo bi se naše radničko osiguranje očuvati od daljnjih potresa i omogućiti mu, da sretno prebrodi današnju opštu privrednu krizu, koja i na njemu ostavlja svoje najdublje tragove. Na finansijsko ravnovesje osiguranja za slučaj bolesti utiče i okolnost, što u zbrinjavanju našeg najamnog radnika nije provedeno osiguranje za slučaj neuposlenosti i osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ovo potonje uređeno je Zakonom od 14 maja 1922 o osiguranju

Digitized by Google

radnika, ali je njegovo sprovođenje odloženo na neizvesno vreme.

Insolventnost grani osiguranja za slučaj bolesti preti prvenstveno od daljnjeg opadanja radničkih nadnica, jer će joj daljnje podbacivanje dohodaka neminovno učiniti poslovanje pasivnim. I u tom slučaju moći će joj se izmenjenim Statutom lakše pomoći, jer će na raspolaganju stajati sretstva iz tač. 1 i 3 stava 4 §-a 244 Statuta, dok se po ranijim odredbama Statuta moglo upotrebiti i 75% od raspoloživih novčanih sretstava na investicije.

Iz gornjeg pregleda propisanih i naplaćenih prinosa vidi se ujedno, da se u poslednjim godinama zaostaci na prinosima smanjuju i da ti zaostaci, za koje se kako ćemo videti ne može svaliti krivica na administraciju radničkog osiguranja, stvarno danas i ne ugrožavaju likviditet Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. Kod prosuđivanja tih zaostataka potrebno je da se uoče činjenice, koje su od uticaja na te zaostatke, a ujedno je od potrebe, da se izvede i analiza tih zaostataka.

Sama tehnika rada oko razreza prinosa odgađa naplatu razrezanog prinosa na najmanje dva i pol meseca unatrag. Prinos se naime propisuje mesečno unatrag. Sam rad oko propisa prinosa i ispostave platežnih naloga traje daljnjih skoro mesec dana. Za kontrolu i dostavu platežnih naloga potrebno je barem osam dana. Propisani prinos dospeva na naplatu osam dana po dostavi platežnog naloga. Od dospelosti do plativosti prinosa treba dakle da prođe dva i po meseca. Ako uzmemo u obzir i vreme dok uplata prinosa bude stvarno i izvršena možemo slobodno računati, da se na zaostatku od tekućih prinosa mora nalaziti tromesečni propis, što od propisa na ukupnim prinosima i prirezima u godini 1934 iznosi oko 88 milijuna dinara. Pribrojimo li tome dug na prinosima državnih i samoupravnih nadleštava koji iznosi oko 40 milijuna dinara, ostaje nam stvaran dug privrednika na neplaćenim prinosima od okruglo 40 milijuna dinara, što po prilici odgovara jedan i po mesečnom propisu.

Od početka delovanja Središnjeg ureda t. j. od 1 jula 1922 pa do kraja godine 1934 propisano je u grani osiguranja za slučaj bolesti 3.116 milijuna dinara. U isto vreme otpisano je ili stavljeno u dubioza od propisanog prinosa 90.5 milijuna dinara što čini 2.90% od celokupnog propisa. Mnoga bi privatna preduzeća i ustanove bili zadovoljni, kada bi od svojih potraživanja otpisivali ili stavljali u dubioza samo toliki postotak svojih potraživanja. Otpisi tražbina druge vrste jedva dolaze u obzir kao osetan gubitak ustanova radničkog osiguranja.

Davanje hipotekarnih zajmova normirano je posebnim pravilnikom, koji je po saslušanju zainteresovanih Ministarstava odobrio Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja. Znači da su u njemu sadržane sve potrebne odredbe utemeljene na raznim zakonskim propisima kojih se moraju pridržavati i ostali zavodi, koji se u svom poslovanju bave i davanjem hipotekarnih zajmova.

Po tom pravilniku zajam se može dati samo opštinama, gradovima i banovinama. Za sigurnost zajma ima dužnik da dade uknjižbu prava zaloga (intabulaciju — hipoteku) na prvo mesto i izričitu obavezu da se založene nekretnosti ne mogu nikakvim pravnim poslom bez privole Središnjeg ureda za osiguranje radnika otuditi ili preneti. Zajmovi se po pravilniku mogu davati samo u svrhe izvođenja opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova kao: vodovoda, kanalizacija, elektrifikacija, bolnica, lečilišta, oporavilišta, jeftinih narodnih stanova, melioracija zemljišta i slično.

Povrh uknjižbe prava zaloga na nekretnosti radi sigurnosti samog zajma Središnji ured ima po pravilniku pravo, da obezbedi i tačnu otplatu dospelih anuiteta na taj način, da mu dužnik dade u zalog opštinske, gradske i banovinske prireze ili namete ili prihode svojih preduzeća (klaonice, plinare, električne centrale) i slično.

Držimo, da je ovim odredbama pravilnika sigurnost samog zajma i otplata dospelih anuiteta potpuno obezbeđena. Rasmotri li se svrha u koju se zajmovi daju isključeno je da bi se ona mogla postići kratkoročnim hipotekarnim zajmovima, jer manje više sve te investicije treba tokom vremena da same sebe amortizuju.

Kod postavljanja svrhe u koju se imaju upotrebiti podeljeni zajmovi rukovodio se Središnji ured mišlju, da se u radničkom osiguranju sakupljeni kapitali upotrebe za podizanje socijalnih i zdravstvenih ustanova koje će korisno služiti općenitosti. Kod toga je mišljeno i na to, da se na taj način od privrede (radnika i poslodavaca) sakupljeni kapitali vrate natrag neposredno, najkraćim i najjeftinijim putem samoj privredi, da je pomognu u

Digitized by Google

njenim današnjim teškim privrednim prilikama.

Čitava sadržina napisa koji je izašao u uglednom časopisu »Narodno blagostanje« i o kojemu je sada govora odiše zabrinutošću neće li Središnji ured za osiguranje radnika svojom finansijskom politikom, naročito davanjem dugoročnih hipotekarnih zajmova vezati toliko novčanih sretstava i učiniti ih nelikvidnim, da će kroz to grana osiguranja za slučaj bolesti, koja iz tih sretstava crpi svoj obrtni kapital, doći u jedan težak ili čak bezizlazan položaj. Dok se tako s jedne strane gleda na stvar, preporučuje se s druge strane u istom napisu, da se imovina penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika u iznosu od 114 milijuna dinara izluči iz opšteg redovnog poslovanja Središnjeg ureda i preda na rukovanje Penzionom zavodu u Ljubljani ili Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu. Ovoj potonjoj iz razloga što je po tumačenju pisca toga napisa Središnji ured za osiguranje radnika ustanova javnog interesa, čiji su službenici u pravima i dužnostima skoro izjednačeni sa državnim i samoupravnim činovnicima, a penzioni fondovi ovih javnih službenika koncentrisani su kod Državne hipotekarne banke u Beogradu. Tvrdi se da bi bilo dakleko opravdanije i po interese svih službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika korisnije, da se tom imovinom penzionog fonda upravlja izvan područja Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Ne upuštajući se u daljnju kritiku ovoga gledišta nameće nam se dužnost da postavimo samo dva otvorena pitanja:

Da li bi po interese ustanove bilo korisnije i da li je u današnjim prilikama opšte moguće da joj se iz redovnog poslovanja jednim potezom pera oduzme jedna gotovina od 114 milijuna dinara?

Ceneći visoko i respektirajući ugled bratske nam ustanove Penzionog zavoda u Ljubljani i gajeći puno poverenje prema njegovom srodnom radu slobodni smo da upitamo: koje veće garancije za imovinu penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika pruža Penzioni zavod od samog Središnjeg ureda za osiguranje radnika?

Službenici Središnjeg ureda za osiguranje radnika imaju puno poverenje u svoju ustanovu čija je eksistencija osigurana zakonom i oni neće staviti zahtev, da se imovina njihovog penzionog fonda oduzme Središnjem uredu za osiguranje radnika i preda na rukovanje nekom drugome.

U toku godine 1934 uložio je Središnji ured za osiguranje radnika veći deo svoje raspoložive imovine i u državne hartije od vrednosti. Hartije od vrednosti pretstavljaju danas u bilanci Središnjeg ureda za osiguranje radnika aktivnu poziciju u sumi od okruglo 50 milijuna dinara, dok je njihova vrednost u bilanci krajem godine 1934 bila iskazana sa 13.3 milijuna dinara. Među ostalim državnim hartijama od vrednosti nabavljeno je i 5% srednjoročnih državnih obveznica za finansiranje javnih radova za 10 milijuna dinara.

Odredujući članom 2 Pravilnika svrhu u koju se mogu dati hipotekarni zajmovi izrekom je rečeno, da se zajmovi mogu dati i za podizanje jeftinih narodnih stanova.

Konačno neka nam bude dozvoljeno, da se još samo sa par reči osvrnemo na prigovor glede visine upravnih troškova u našem radničkom osiguranju za koje se tvrdi da iznose 25% od prihoda dok oni u proseku za poslednje četiri godine iznose oko 16.75% od prihoda.

Središnji ured za osiguranje radnika je tvrdio i opetovano dokazao, da je naše radničko osiguranje u pogledu upravnih troškova najjeftinije. Promatrani po visini procenta pričinjaju se upravni troškovi previsoki i to usled niske obezbeđene nadnice. Sva inostrana radnička osiguranja efektivno su skuplja i ako im je procenat troškova niži, jer je on ovisan o obezbeđenoj zaradi, odnosno o visini prinosa po članu.

Da jasnije dođe do izražaja koliku razliku čini procentualno rasuđivanje pojedinih izdataka i do kakovih pogrešnih zaključaka možemo doći, ako se istodobno ne uzme u obzir i visina obezbeđene zarade, koja je stožer finansijskog stanja i poslovnog uspeha u radničkom osiguranju, odnosno ako se ne uzme prinos po osiguranom članu, koji se od te obezbeđene zarade odmeruje, uzećemo sledeći primer iz našeg osiguranja:

Upravni troškovi privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« iznosili su 1934 godine 7.72% od ukupnih prihoda ili D 73.29 po osiguranom članu. Ovako iskazanim upravnim troškovima bonificirana je već u smislu Pravilnika jedna četvrtina od strane Društva »Merkur«, pa stoga da uzmognemo načiniti ispravnu uporedbu upravnih troškova ove blagajne sa upravnim troškovima jednoga od

Digitized by Google

okružnih ureda, potrebno je da te troškove povisimo za jednu četvrtinu, jer oni su stvarno iznosili 10.29% odnosno D 97.72 po osiguranom članu. Obezbeđena zarada kod privatno-društvene blagajne »Merkur« iznosila je u proseku D 43.49 a prinos D 941.31 po osiguranom članu.

Upravni troškovi okružnog ureda u Nišu iznosili su 25.09% od prihoda odnosno D 96.01 po osiguranom članu. Obezbeđena zarada bila je kod ovog ureda, koji spada među tri ureda sa najnižom obezbeđenom zaradom, D 16.61, a prinos po osiguranom članu D 365.43.

Da je ovaj ured 1934 godine imao obezbeđenu zaradu, odnosno prinos po članu, koji je te godine imala privatno-društvena blagajna »Merkur« njegovi bi upravni troškovi iznosili samo 10.02% od celokupnih prihoda, te bi bili i procentualno i efektivno po članu niži od upravnih troškova privatno-društvene blagajne »Merkur«.

Da je naš Zakon o osiguranju radnika u potpunosti proveden t. j. da je provedeno i osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, upravni troškovi našeg radničkog osiguranja bili bi još za 20—25% niži.

Unatoč stalnog podbacivanja na dohocima usled pada obezbeđene nadnice, Središnji je ured smanjivanjem prinadležnosti i broja službenika i ostalim uštedama u administraciji postigao da su njegovi upravni troškovi uglavnom procentualno ostali na istoj visini, a po osiguranom članu da su postajali sve manji. Godine 1932 iznosili su po osiguranom članu D 83.49, godine 1933 D 82.90, godine 1934 D 80.80 a godine 1935 iznosiće oko D 77.50.

DR. KLEPAC DRAGO:

OBRTNE KOŽNE BOLESTI

Kad se govori o obrtnim kožnim bolestima onda se misli samo na one kožne bolesti, koje nastaju kao direktna posljedica rada i samo usljed manipulacije sa predmetima i tvarima, koje su u stanju da te bolesti izazovu. Od obrtnih kožnih bolesti najvažniji su i najbrojniji t. zv. obrtni ekcemi, koji i kod nas čim dalje sa razvojem industrije sve više igraju sve važniju ulogu umanjujući radnu sposobnost radnika. Naročito to osjeća sve više socijalno osiguranje, jer je iz godine u godinu sve veći broj bolesnika, koji od tog ekcema obole i onda opetovano terete samo osiguranje ne samo poradi tako nastalih troškova za lijekove i liječenje nego i poradi izdataka za potpore, koje oni za vrijeme opetovane radne nesposobnosti uživaju.

Prije nego pređemo na prikaz pojedinih vrsta odnosno uzroka obrtnih ekcema potrebno je barem u kratkim potezima rasčistiti pitanje i pojam ekcema uopće. Do danas nije naime jedinstveno riješeno pitanje nastajanja samog ekcema. Međutim koliko je poznato o uzrocima pojedinih vrsta ekcema može se uzeti, da je za postajanje ekcema u pojedinom organizmu potrebna stanovita dispozicija odnosno raspoloženje, da na stanovite podražaje, koji su u stanju da u tijelu izazovu ekcematoznu upalu, takav organizam reagira sa ekcemom. Ta dispozicija za ekcem može dotičnom organizmu biti prirodena, ali može biti i tokom života usljed djelovanja istih uzroka i dobivena. Samo pak nastajanje ekcema možemo si predstaviti ovako. Ako na tijelo djeluje sad dulje ili kraće stanovita škoda, koja je u stanju da izazove ekcem, onda to u dotičnom tijelu izazivlje stvaranje obrambenih mjera u obliku protutijela, koja su za tu škodu specifična t. j., na jednu istu škodu stvaraju se njoj odgovarajuća protutijela. I tako dugo dok je dotično tijelo u stanju da stvara dovoljno takvih protutijela, tako dugo odnosna škoda nije u stanju da izazove u tom tijelu reakciju u obliku ekcema. Međutim onim časom, kad je tijelo iz bilo kojeg razloga izgubilo sposobnost da stvara dovoljno protutijela, onda je šteta jača nego obrana i onda dolazi do tog oboljenja. Dugogodišnjim istraživanjima raznih autora ustanovljeno je, da otprilike 5%, po nekima pače i 13% ljudi posjeduju prirođenu dispoziciju za ekceme, te oni obole u svakom slučaju kad dođu u dodir sa tvarima ili agencijama, koje su ekcematogene t. j. koje su u stanju, da u svakom slučaju izazivlju ekcem. U praksi je to iskustvo urodilo idejom, da se kod izbora zvanja kod naučnika unapred izluče iz posla oni, koji od prirode naginju na ekcem, naročito

Digitized by Google

prije stupanja u ona zvanja, u kojima prema iskustvu imade mnogo slučajeva obrtnih ekcema. Tako se izmedu ostalih mjesta ispitivalo u tom smislu veliki broj naučnika prije stupanja u pekarski zanat na klinici u Kölnu i ustanovilo se, da otprilike 10% od istih naginje na ekcematozno oboljenje i preporučilo im se, da u taj zanat ne stupaju, dok su ostali bili pripušteni. Medutim se kasnije pokazalo, da je i od ovih pripuštenih dakle prije stupanja u zvanje potpuno zdravih skoro isto toliki procenat obolio od obrtnog ekcema. To je dalo povoda daljnjem istraživanju, koje je poslije nedvojbeno ustanovilo, da se ova oboljenja mogu izazvati kod svakog čovjeka i da zato treba samo sad dulje sad kraće djelovanje stanovite škode ekcematogene, ali u svakom slučaju dolazi do ekcema. I jedino ta, da tako kažemo, kvantitativna razlika u djelovanju same škode odnosno duža ili kraća aplikacija iste, koja je potrebna da se ekcem razvije, dijeli ljude u one, koji će prije dobiti ekcem od onih, koji će taj ekcem dobiti kasnije. Zato je sada razumljivo, kako je to, da u stanovitim radnjama, u kojima prema iskustvu dolazi do velikog broja oboljenja, većina radnika ipak ostane poštedena. Kod tih, koji ostaju zdravi, nije u tijelu nastao manjak u stvaranja protutijela i tako je samo tijelo bilo u stanju da nastalu eventualnu štetu vlastitim obranbenim sretstvima izravna.

Prema svojoj manifestaciji svi ekcemi bilo oni izazvani vanjskim ili unutrašnjim uzrocima uvijek pokazuju na koži istu sliku i isti razvoj. Kod svakog dolazi do upalne reakcije kože, koja se pokazuje kao oteklina, crvenilo, to je mjesto posuto sitnim bubuljicama, koje se poslije pretvore u sitne mjehuriće, onda se otkine najpovršniji pokrov kože na tim mjestima i dolazi do mokre plohe, koja se konačno osuši i pokrije ljuskama i tako zaraste. Ako poslije ozdravljenja ne dolazi do novih podražaja, koji bi bili u stanju da opet izazovu ekcem, onda takvo mjesto ostaje normalno kao da se nije bilo ništa dogodilo. Medutim ako dolazi i kasnije i stalno do novih ekcematogenih podražaja onda će što dalje to stanje potraje, sve duže trajati proces ozdravljivanja dok se konačno ne dode do takvog stanja, da tijelo uopće više nema snage da se toga oboljenja riješi. U tom stanju tijelo će na ekcematogene podražaje reagirati ne samo na mjestu primarnog podražaja i prvih pojava nego će reagirati ekcematoznim pojavama i na mjestima tijela, koja su ne samo udaljena od mjesta podražaja nego koja se sa samim podražajem ne mogu dovesti u nikakvu uzročnu vezu. Šta više tijelo u tom stanju ne reagira sa ekcemom samo na škodu, koja je isti primarno izazvala, već reagira ekcematozno i na takve tvari i podražaje, za koje je poznato, da u normalnom stanju ne izazivlju ovakva oboljenja kao što su na pr. indiferentan sapun i obična voda. U ovom stadiju govori se o generaliziranom i polivalentnom ekcemu, koji je tako dugo neizlječiv dok se ne otstrane sve škode i podražaji, koji su to stanje izazvali. Ako se radi o obrtnom ekcemu onda isti uzrokuje radnu nesposobnost i kroz 2—3 godine, koje su prema iskustvu potrebne, da se organizam potpuno retablira od pretrpljene škode.

Što se tiče uzroka ekcematoznih oboljenja to isti mogu biti vanjski i unutrašnji. Budući da nas ovdje zanima samo postanak obrtnih ekcema to ćemo navesti uglavnom samo vanjske uzroke istih, koji djeluju izvana direktno na kožu. Ti vanjski uzroci mogu biti slijedeći: kemičke, mehaničke ili fizikalne agencije, različite biljke odnosno biljevni produkti, epitelijalne substancije kao ljuske, životinjske kože, dlake i slično i najzad mikroorganizmi. Od ovih uzroka najvažniji su oni kemički, jer je prema iskustvu najveća grupa onih obrtnih ekcema, koji su njima uzrokovani. Ovi su ekcemi gotovo uvijek lokalizirani po rukama kao mjestu najčešćeg dodira sa tim tvarima, no kroz duže trajanje mogu se ekcematozne pojave pokazati i na mjestima, koja sa samim dodirom nijesu u stanju da dodu u bilo kakvu vezu s odnosnim tvarima. Pitanje uzroka ovih ekcema gotovo je u svakom slučaju rasvjetljeno i pronaden uzrok istoga te prema dosadašnjem iskustvu gotovo nema kemičke agencije odnosno industrije ili radnje, u kojoj nije došlo do pojave obrtnog ekcema, sad u većoj sad u manjoj mjeri već prema naravi same škodljive substancije. I zato nema potrebe da se u okviru ovog referata nabrajaju sve one agencije, koje su u stanju da te ekceme izazovu a nema to ni prave vrijednosti za naše prilike. Iz tog razloga navest ćemo samo najvažnije agencije odnosno radnje, da se pokaže, kakvih sve ima uzroka ovih oboljenja. Kod ličilaca dolazi na pr. do obrtnih ekcema ne toliko usljed upotrebe samih boja, koliko usljed materije, u kojoj su

Digitized by Google

boje otopljene, kao terpentin odnosno još više njegovi nadomjesci zatim benzol i homologi. Isti taj uzrok ekcema dolazi u obzir kod poslova, koji rade sa bojama, dakle najprije u tvornicama boja i lakova, onda u bojadisaonicama, kemičkim čistionicama i sličnim radnjama. Kod tipografa, litografa, sretstva za čišćenje izazivlju obrtne ekceme kao terpentin i nadomjesci, benzol i homologi: toluol, xylol itd., chrom i slično, kod automobila: ulja za mazanje, sirovo ulje, benzin i slično, kod frizera: vode za pranje kose i sretstva za bojadisanje kose, kod galvanizera: niklovanje, kod elektrolize chrom, kod fotografa razvijači i voda za fiksiranje, zatim sretstva za slabljenje odnosno pojačavanje negativa itd. Kod radnje sa katranom, smolom i srodnim tvarima dolazi ne samo do trajnih promjena na koži nego može doći i do tako teških posljedica kao što je rak. Jednake posljedice može da izazove i trajno onečišćenje kože sa čađom kao što je to slučaj kod dimnjačara. Kod liječnika, apotekara i radnika u farmacijskoj industriji dolazi do obrtnih ekcema usljed rada sa pojedinim lijekovima i agencijama, kao što su arsen, živa i spojevi, karbol, lysol itd. Zatim dolazi kod iste grupe i do škode usljed rada sa rentgen zrakama i radioaktivnim substancijama, koji osim trajnih škoda na koži i promjena mogu da izazovu i rak, što je naročito bio slučaj dok se još nije upoznala prava narav ovih agencija. Kod klobučara i krznara osim usljed boja dolazi do obrtnih ekcema usljed rada sa životinjskim dlakama i kiselinama, kod stolara usljed rada sa terpentinom, ljepivima, sa sredstvima za bajcovanje itd. Naročitu pažnju zavređuje obrtni ekcem kod pekara, jer je ta vrsta oboljenja i kod nas najbrojnija, makar taj broj ne dosiže 25% oboljenja kao kod pekara u Njemačkoj. Uzrok oboljenja kod pekara ne leži, kako se dugo mislilo, u radu sa tijestom, kod česa usljed djelovanja vode koža ostaje bez potrebne zaštitne masti, nego je uzrok u dodacima, koji se dodaju brašnu, da bude ljepše odnosno bjelije, a to su u glavnom persulfati. Ti dodaci prouzrokuju sve one pojave, koje kod ovih ekcema vidimo, i tako dugo dok takav radnik dolazi u dodir sa tim substancijama on ne može tu bolest izliječiti, što više on sa običnom vodom već dobiva recidivu iste bolesti. Maleni broj ekcema kod pekara bude izazvan gljivicama, koje se nalaze u brašnu. Zatim se mora istaknuti ekcem kućnih pomoćnica, pralja, mljekarica i sličnih zaposlenja. Ovu vrstu ekcema izazivlju soda, dodaci za pranje kao radion, persil, sretstva za čišćenje metala kao sidol i nadomjesci, sretstva za čišćenje podova i obuće u kojima ima terpentina odnosno njegovih nadomjestaka itd. Kod vrtljara i zemljoradnika dolazi do obrtnih ekcema usljed dodira sa biljem odnosno biljevnim produktima kao eteričkih ulja i slično, usljed rada sa umjetnim gnojivima, sa sredstvima protiv štetočina na voću i bilju itd.

Među obrtne kožne bolesti moraju se ubrojiti i sva oboljenja, koja nastaju u poslu makar bila ista infekcijozne naravi. Tako su svinjska kuga, slinavka i šap, koje u poslu zadobiju zemljoradnici, antraks, koji dobiju mesari i strojari kože, kao i erypsipel odnosno erysipeloid dobiven na ovaj način, obrtna kožna oboljenja. Ovamo se moraju pribrojiti i t. zv. obrtna znamenja (stigmata), koja su izraz rada i ako nijesu u pravom smislu riječi oboljenja. Tako nalazimo kao obrtna znamenja promjene na noktima kod galvanizera, klobučara, kovača, pralja itd., tragove boja kao znak posla na prstima i rukama strojara kože, kod ličilaca, bojadisara itd. Udebljanje kože na mjestima trajnog pritiska rada nalazimo kod postolara i stolara te osoba, koje su zaposlene dojenjem u gospodarstvima, kao znakove rada jednako promjene na koži kod mornara, ložača, kuhara i slično.

Iz gornjeg prikaza dovoljno je vidljivo, kolika je mogućnost oboljenja u ovom smislu kod različitih zaposlenja ne samo u akutnom nego i kroničnom obliku. Zato je pitanje ovih oboljenja odnosno zbrinjavanja ovakvih bolesnika postalo odavno aktuelno u državama, u kojima je već od prije razvijen bio obrt odnosno razvijena bila industrija u svim granama. Pojedine su države sad prije sad kasnije pristupale rješavanju ovog problema uopće ili prema pojedinim granama industrije, u kojima se ovakvih oboljenja najviše našlo. Međutim do danas nije nijedna država ovo pitanje riješila obzirom na sva oboljenja, koja su se dosada u poslu pokazala, nego je u pojedinim državama obuhvaćen sad veći sad manji broj ovih oboljenja, kojima su onda priznate odgovarajuće protumjere, odnosno poradi kojih su oboljelima priznate odštete i oni za dalje opskrbljeni. Između država, koje su se približile gotovo potpunom rješenju ovog pitanja treba na prvom mjestu spo-

Digitized by Google

menuti Njemačku i mi ćemo ovdje pokazati, kako je to pitanje tamo riješeno. Odredbom od 11 veljače 1929 pobrojane su sve industrije i radnje, koje moraju biti osigurane za nezgode, jer je iskustvo pokazalo, da se u njima događa najviše obrtnih oboljenja. Osim toga u istoj odredbi posebno su pobrojena pojedina takva zaposlenja odnosno pojedine agencije, kod kojih dolazi do obrtnih oboljenja. Kako nas ovdje zanima samo pitanje obrtnih kožnih bolesti odnosno bolje reći pitanje obrtnih ekcema mi ćemo navesti same te radnje odnosno agencije, koje izazivlju obrtne ekceme, a obavezane su na osiguranje za nezgode odnosno na prijavu ako se takva nezgoda dogodi. Tako se moraju prijaviti obrtna kožna oboljenja nastala usljed rada sa živom i njenim spojevima, sa arsenom i njegovim spojevima, sa spojevima mangana, sa benzolom i njegovim homologima: toluolom, xylolom, solventnaphtom itd., sa nitro — i amido spojevima aromatičke vrste: anilinom, toluidinom itd., sa rentgenovim zrakama i radioaktivnim substancijama, sa kemikalijama, koje se upotrebljavaju kod galvaniziranja, sa radom egzotičnim vrstama drva i konačno sa čadom, parafinom, katranom, antracenom, smolom i srodnim tvarima. Na tu prijavu obavezan je svaki liječnik, koji kod liječenja stanovite kožne bolesti posumnja odnosno dođe do uvjerenja, da je ona nastala u poslu kao posljedica od jedne gore navedene na prijavu obavezane radnje.

Upada u oči da kožna obrtna oboljenja kućnih pomoćnica, pralja u privatnim kućama i takvih švelja ne potpadaju pod prijavu odnosno ne priznaju se poslovnim nezgodama makar se ispostavilo, da su ta oboljenja nastala od istih kemičkih agencija, kod kojih je, ako takva oboljenja nastanu u radnjama osiguranim za nezgode, takva prijava obavezna i otšteta osigurana. Međutim šofer i vlasnik privatnog automobila potpadaju pod prijavu i dobivaju otštetu, jer se držanje automobila smatra preduzećem, koje je poradi ekcematogenih substancija koje se u njemu upotrebljavaju, obavezno na osiguranje za nezgode.

Budući da je prema svemu, što smo o toj bolesti iznesli, izliječenje njeno u poslu nemoguće, to je u Njemačkoj kod takvih oboljenja u stanju kroničnom odnosno kronično recidivirajućem priznata 100% radna nesposobnost, koja se prema današnjem stanju znanosti računa da traje i kroz 2—3 godine, te kroz to vrijeme takav radnik uživa rentu. Međutim, kako ima izgleda, da će takav bolesnik za to vrijeme potpuno steći radnu sposobnost nastoji se kod svakoga, da promjeni zvanje i izuči novi zanat. Kroz vrijeme izučavanja novog zanata može se istomu dati i t. zv. prelazna renta u visini polovine obične rente, no davanje takve rente nije obavezno. Kod samog ocjenjivanja radne sposobnosti odnosno kod priznavanja 100% rente dolazi kao svuda tako i tamo do sporova. Tako je razumljivo nastojanje pojedinaca, da se kod pojedinih kožnih oboljenja, koja međutim ne spadaju među priznate nezgode, na svaki način domognu rente. A osim toga je propis, da se kod svakog obrtnog ekcema, kojemu će se ta renta priznati, mora dokazati, da je nastao u poslu i to radom sa kemičkim odnosno drugim agencijama, kod kojih se takva renta isplaćuje. Kod spornih pitanja o uzroku takvog ekcema dolaze takvi slučajevi na klinike u Kölnu i Berlinu, gdje se često nakon dugog i mučnog traženja konačno ustanovi ona materija, koja je taj ekcem izazvala odnosno na koju se prema svim indicijama može sumnjati da je uzrok tog ekcema. Ocjena radne sposobnosti takvog ekcematičara poslije preboljelog ekcema može se prema njemačkim autorima označiti sa 20—30% kroz 2—3 godine.

Ako se poslije svega uzmu u obzir naše prilike onda se mora priznati da smo tako dugo, dok traju sadašnji propisi u osiguranju prema obrtnim ekcemima potpuno nemoćni. Mi prema sadašnjim prilikama ne možemo ništa drugo učiniti nego takve bolesnike opetovano liječiti, nota bene, čim dalje to duže, stalno ih držati na hranarini odnosno ih slati u bolnicu, odakle se, kao u jednom upravo klasičnom slučaju, nakon 4 mjesečnog liječenja vraća takav bolesnik gotovo sa jednakim ekcemom kao onda, kada je bio u bolnicu upućen, te opet i dalje ostaje na hranarini. No ne samo to nego mi smo u tom pogledu izručeni potpuno dobroj ili zloj volji takvih bolesnika, jer ima pojedinaca, koji nemaju interesa da što prije ozdrave nego se dobiva utisak kao da naumice ozdravljenje odugovlače, što obzirom na samu narav bolesti i nemogućnost kontrole nije ni tako teško provesti. Sadašnji način kontrole u osiguranju kod ovih bolesnika nije uspješan, jer kontrola može takvog člana i nalaziti stalno kod kuće ali time nije još dokazano, da se takav

Digitized by Google

bolesnik i propisno liječi, odnosno da poslije izvršene kontrole ili na večer i po noći na pr. pekari, usprkos hranarine ne radi u drugom kojem preduzeću ako ne već u vlastitom. Same bolnice nemaju, da tako kažem, socijalnog razumjevanja za ovo pitanje i u njima se nastoji da se izliječe simptomi bolesti, a koliko vremena će to međutim biti potrebno, to bolničko liječenje ne uzimlje u obzir. Jedino mjesto za liječenje i kontrolu ovakvih bolesnika bila bi jedna ustanova unutar samog osiguranja analogna onoj kod Suzor-a za rentaše, gdje bi se takvi bolesnici liječili pod kontrolom i da tako kažem u interesu samog osiguranja. A onda bi se svim takvim bolesnicima morala priznati jednako renta, kako je to na pr. u većini slučajeva priznato u Njemačkoj odnosno dati mogućnost da izuče novi zanat, jer su to poslovne nezgode jednake svakoj onoj inače u našem zakonodavstvu priznatoj, a osim toga na taj način bi se obezbjedila budućnost ovakvih bolesnika na najbolji način.

Što se pak tiče samih profilaktičnih mjera od ovih obrtnih oboljenja to se može u mnogo radnja upotrebom na pr. gumenih rukavica sigurno izbjeći ovom oboljenju. Tako bi se upotrebom tih rukavica kod galvanizera, kod pokromljivanja, kod fotografa, u bojadisaonicama, tvornicama boja, u kožarskoj industriji, kod pokostara, kod klobučara, kod bajcovanja, kod rada sa smolom, katranom, sa mazivim uljima i sličnim moglo sigurno spriječiti ovo oboljenje. Osim toga mazanje sa indiferentnim mastima kao čistim amerikanskim vazelinom ili lanolinom prije i poslije posla moglo bi se u velikom dijelu industrija očuvati od ovog oboljenja, a naročito pažnjom kod čišćenja ruku i tijela u industrijama moglo bi se to izbjeći, jer se pokazalo, da se u mnogim industrijama ne dobiva ekcem od posla nego od čišćenja od tragova boja ili drugih ostataka na koži od posla naročito pomoću terpentina ili još više njegovih nadomjestaka. Kod pekara moglo bi se sve oboljele poslije akutnog još stanja zaposliti u takvom poslu, gdje ne će doći do rada sa brašnom, a to je danas naročito u velikim pekarnama, gdje se sve radi strojem, moguće provesti. Za sve slučajeve, gdje se tome ekcemu nikako ne da u dosadašnjem poslu izbjeći ostaje kao ultimum refugium promjena zvanja, koja bi se mogla pomoći prelaznom rentom kao što je to u Njemačkoj.

Svrha je ovog referata, da odgovorne faktore zainteresira za pravilno rješenje ovog važnog socijalnog pitanja a liječnike i radnike i ostale interesente da upozna sa današnjim stanjem, koje u tom pitanju zauzimlje medicina kao i sa rješenjem, kakvo je provedeno u Njemačkoj.

D. GRČEVIĆ:

ČSL. ČLANSKA KNJIŽICA

Kao prilog diskusiji o članskim knjižicama mislim da neće biti na odmet i ovaj zbijeni prikaz čehoslovačkih članskih knjižica.

U čehoslovačkom su osiguranju uglavnom za potrebe invalidskog i starosnog osiguranja bile zavedene članske knjižice (průkazy, legitimace) vladinom naredbom broj 26 iz 1930 od 27 februara 1930 za sva lica, koja potpadaju pod obavezu osiguranja kao i za lica, koja su dobrovoljno osigurana. Zakonsko ovlašćenje na osnovu kojega je izdana pomenuta vladina naredba o članskim knjižicama sadržano je u §-u 210 Zakona o osiguranju namještenika za slučaj bolesti, invaliditeta i starosti te glasi:

»Za potrebe osiguranja mogu se naredbom propisati obavezne članske knjižice (legitimacije) osiguranima i opredjeliti njihova sadržina, uređenje i ko ih je dužan da popunjuje kao i ustanoviti dužnost, kada se osiguranik s njima ima da legitimiše.

Ove članske knjižice imaju se upotrijebiti isključivo za evidencije o stanju osiguranja dotičnih lica.«

S drugim stavom ovoga §-a imalo se — kako navodi izvještaj čsl. socijalno-političkog odbora parlamenta broj 1777, na strani 48 — izaći ususret traženjima, da se članske knjižice ne bi iskorišćavale kao zamjena za ukinute poslovne knjižice. U obrazloženju zakonske osnove bilo je navedeno da su iskustva nakon zavođenja invalidskog i starosnog osiguranja pokazala, da je bez obaveznih članskih knjižica, prema kojima će poslodavci kod pri-

Digitized by Google

java i odjava navoditi personalna data osiguranika, nemoguća uredna evidencija osiguranika i prinosnog vremena. Članske će knjižice s jedne strane pri velikoj fluktuaciji osiguranika olakšati Centralnom zavodu za osiguranje (»Ustředni socialni pojišťovny«) utvrđivanje identičnosti osiguranika, a s druge strane olakšati će i samim osiguranicima ostvarenje njihovih prava na potpore i rente, jer će se u članskim knjižicama nalaziti podaci, iako ne sasvim autentični, o toku njihovog osiguranja. Za ustanovljenje visine rente svakako će biti mjerodavni evidentirani podaci samog osiguranja. Članske knjižice izdaju i evidentiraju prema centralnim registarskim brojevima čsl. bolesničke blagajne za svoje članove, a i za članove fonda za invalidsko i starosno osiguranje državnih željeznica i državnih šuma i imanja na osnovu sporazuma Centralnog zavoda za socijalno osiguranje sa Ministarstvima željeznica i poljoprivrede.

Vladina naredba od 27 II 1930, broj 26, s kojom su zavedene za potrebe čsl. socijalnog osiguranja članske knjižice ima u svemu 17 paragrafa i sadrži ove bitne odredbe.

Kod ispunjavanja članske knjižice ispunjuje se i kupon (soupisovi listek), koji je kopija prve strane članske knjižice. Taj je kupon dokaz za Centralni zavod za socijalno osiguranje o tom, da je članu izdata članska knjižica i bolesničke blagajne šalju taj kupon Centralnom zavodu za socijalno osiguranje, gdje se on svrštava po registarskom broju i čuva.

Članska knjižica prema §-u 5 pomenute naredbe mora sadržavati:

a) registarski broj (běžné čislo průkazu);

b) prezime i ime osiguranikovo a kod udatih osiguranih žena: njeno djevojačko ili predašnje prezime;

c) potpis osiguranika;

d) dan, mjesec, godinu i mjesto (srez) rođenja osiguranika;

e) nadležnu općinu a kod stranih državljana i državljanstvo;

f) dan stupanja u posao i dan istupanja iz posla, potpis poslodavca;

g) podatak, kod koje je bolesničke blagajne bio osiguranik prijavljen na osiguranje ili kod koje se prijavljuje;

h) zabilješku o otsluženju stalnog vojnog roka u kadru ili o 12 nedjeljnoj vojnoj obuci;

i) promjene i popravke.

Osiguranik potpisuje člansku knjižicu istovremeno kad i kupon.

Obrazac članske knjižice bio je ustanovljen oglasom u Službenim novinama republike Čehoslovačke.

Članska knjižica izdaje se prema jednom od dokumenata, koji je eksemplifikativno naveden u §-u 6 naredbe. Ako je osiguranik prviput prijavljen onda je poslodavac dužan da pošalje blagajni jedan osiguranikov dokumenat radi ispostavljanja članske knjižice i to jednovremeno s prijavnim listom za člana, odnosno najkasnije 6 dan nakon toga, što mu je namještenik predao dokumenat (§ 3). Članske knjižice izdaju se osiguranicima badava (§ 11). Ako osiguranik izgubi ili ošteti člansku knjižicu tako, da ona nije više za upotrebu ili ako mu je ispisana, izdat će mu blagajna, kod koje je u to doba osiguran, novu člansku knjižicu, koju će označiti riječju »Duplikat«. Za novu člansku knjižicu dužan je osiguranik da plati 4 Kč, izuzevši slučaj, ako mu je izdata nova članska knjižica radi toga što mu je stara bila ispisana (§ 12).

Što se tiče dužnosti poslodavaca i namještenika kod članskih knjižica te formulišu §§ 7, 11 i 13 naredbe ovako: Poslodavac je dužan da unosi u člansku knjižicu dan stupanja u posao i dan istupanja iz posla kao i ime blagajne, kod koje je namještenik prijavljen i da potvrdi taj unos ili sam ili preko svoga zastupnika.

Za izvršenje tih unosa dužan je namještenik da preda člansku knjižicu poslodavcu odmah kada stupi u posao i kod istupa iz posla (stav drugi § 7). Poslodavac pak zbog unosa u člansku knjižicu smije da traži od namještenika člansku knjižicu istom, kad on stupi u posao. Po izvršenju unosa poslodavac je dužan odmah namješteniku da vrati člansku knjižicu (stav treći § 7).

Ako istupi namještenik iz posla prije nego što mu je izdata članska knjižica, poslat će poslodavac člansku knjižicu bolesničkoj blagajni, kod koje je namještenik prijavljen. Namještenik je dužan da kod te blagajne podigne člansku knjižicu (stav četvrti § 4).

Promjene, popravke i popune u članskoj knjižici ovlaštena je da vrši bolesnička blagajna (stav treći § 9), a ne poslodavac ili namještenik.

Osiguranik je dužan da na zahtjev predloži svoju člansku knjižicu bolesničkoj blagajni ili Centralnom zavodu za socijalno osiguranje (§ 13). Članska knji-

Digitized by Google

žica treba da se priloži svakoj molbi za potporu ili rentu iz invalidskog i starosnog osiguranja.

Poslodavac ili namještenik, koji ne ispunjava ove dužnosti ili koji sam podatke u članskoj knjižici mijenja ili hotimično oštećuje člansku knjižicu počinja, ukoliko ne postoji delo za koje se po zakonu teže kažnjava, istup iz slova ch § 260 Zakona o osiguranju namještenika za slučaj bolesti, invaliditeta i starosti, a koji se istup kažnjava po § 262 istog zakona novčanom kaznom do 5000 Kč. a u slučaju neutjerivosti zatvorom do jednog mjeseca (vidi i § 15 naredbe).

O prvom en mase (hromadném) izdavanju članskih knjižica sadrži pobliže propise § 3 naredbe.

Po tim propisima i nekoji poslodavci koji zaposluju veći broj namještenika, mogli su popunjavati osiguranicima prve članske knjižice. Postupa se ovako: namještenik pribavi na vrijeme dokumenat o svojim personalijama i predaje ga poslodavcu najkasnije tri dana prije, nego što je ustanovljen rok za prvo izdanje članskih knjižica. Poslodavac ako sam popunjuje člansku knjižicu, popuni je u određeni dan prema dokumentu, kojega mu je predložio namještenik. Ispunjenu člansku knjižicu najkasnije 4 nedjelje nakon odnosnog dana popunjenja predaje namješteniku. Namještenik potvrdi poslodavcu prijem knjižice na kuponu, kojega je također popunio poslodavac i kojega najkasnije šesti dan po isteku pomenutog roka od 4 nedjelje predlaže blagajni, kod koje je prijavio na osiguranje svoje namještenike i kod koje je dobio člansku knjižicu. Ako poslodavac ne popunjuje sam člansku knjižicu, onda pošalje odmah dokumenat kojega mu je predao namještenik, nadležnoj blagajni poštom ili joj ga preda uz potvrdu zajedno sa ispunjenim formularom, koji je propisan za podatke kod prvog izdavanja članskih knjižica. Blagajna popuni članske knjižice i dostavlja ih poslodavcu, koji ih isporučuje namještenicima. Ti na naročitom formularu potvrduju prijem dokumenata i članskih knjižica i poslodavac te potvrde u roku od 6 dana vraća blagajni.

Osim prvog izdavanja članskih knjižica samo nadležna blagajna izdaje članske knjižice i popunjuje u njima personalne podatke (§ 4). Dobrovoljno osiguranim licima i licima, koja dobrovoljno produžuju osiguranje izdaje također članske knjižice nadležna blagajna. Ta lica dužna su blagajni najkasnije u roku od 14 dana po pozivu predložiti potrebna dokumenta i podatke za izdavanje članskih knjižica (slovo d § 3).

Pri kraju da spomenemo još šta je s članskom knjižicom, ako namještenik prestupi iz općeg radničkog osiguranja u posebno osiguranje ili ako istupi iz posla, koji ga obavezuje da bude osigurani član? U oba ova slučaja ostavlja se namješteniku članska knjižica i to zbog toga, da bi u prvom slučaju novi nosioci osiguranja lakše ustanovili predašnje vrijeme osiguranja i premije, koje treba da dobiju od općeg osiguranja zbog prelaza, a u drugom slučaju, da se namješteniku kod ponovnog stupanja u posao, koji ga obavezuje na osiguranje, ne mora izdavati nova članska knjižica.

Ovo je kratki pregled čsl. zakonskih propisa o članskoj knjižici, koja u invalidskom i starosnom osiguranju omogućuje centralnu evidenciju osiguranika na osnovu registarskih brojeva.

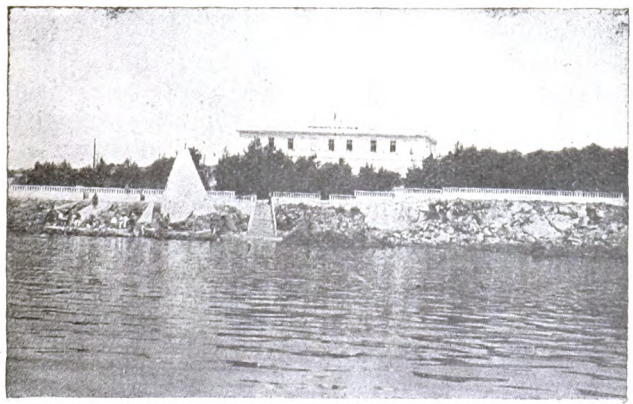

Digitized by Google

PRAKSA RADNIČKOG OSIGURANJA

LICA IZUZETA IZ OSIGURANJA PO § 7 ZOR-A NE MOGU OSTATI I DALJE ČLANOVI UREDA.

(Rješenje SUZOR-a broj 9.626/36 od 7 marta 1936)

OUZOR-u u B. po njegovom traženju broj 10.399/36 od 28 februara 1936 da li opštinski nameštenik P. S. koji je izuzet iz osiguranja, može produžiti članstvo kod ureda saopšteno je, da P. S. ukoliko spada uistinu medu nameštenike opštinske, koji po § 7 ZOR-a nisu dužni osigurati se — ne može ostati po § 55 četvrtoj alineji ZOR-a dobrovoljno produžujući član s razloga, što samo onaj član, koji istupi iz posla koji ga obavezuje da bude članom, može ostati i dalje članom po uplati u roku od 4 nedelje nakon istupa iz posla dospelih prinosa.

Imenovani nije istupio iz posla koji ga obavezuje da bude članom, već je ostao u poslu t. zv. privilegovanog poslodavca, koji ga pod uslovom da mu daje jednakovredne potpore za slučaj bolesti i nesreće po tačci a) i v) § 7 ZOR-a nije dužan osigurati, pa prema tomu on ne može koristiti potpore iz dvojeg osiguranja t. j. ne može i dalje produžiti članstvo kod ureda po alineji 4 § 55 ZOR-a. Đ. G-ć

KO JE POSLODAVAC GLUVO-NEMIH ŠEGRTA.

(Rješenje SUZOR-a broj 52.515/35 od 24 februara 1936)

OUZOR u B. zatražio je izveštajem broj 64.066/33 od 7 decembra 1935 razjašnjenje u sledećoj stvari: Poslodavac D. L., krojač iz B. ima zaposlenog a uredu neprijavljenog gluvo-nemog učenika-šegrta Radovana M.

Navedeni poslodavac svoj postupak pravda time da je Radovana uzeo iz Doma (Zavoda) za gluvo-neme na izučavanje zanata, a da navedeni Dom Radovanu daje celokupnu opskrbu. Stan, hranu, obuću i odelo i lekarsku pomoć.

Prema dobivenom objašnjenju od navedenog Doma, Dom ima veći broj gluvoneme dece, koja uče školu i razne zanate. Dom daje svoje pitomce i u privatne radionice na izučavanje zanata, dok pitomci dobijaju celokupnu opskrbu u domu.

Dom ima svoga lekara i ambulantu za ukazivanje lekarske pomoći, a na slučaj potrebe bolničkog lečenja, dom snosi celokupan trošak za sve svoje pitomce, pa bez obzira da li su na radu u domskoj ili privatnoj radionici.

Uredu je čast zamoliti naslov za hitno objašnjenje:

Da li su pitomci Doma — Zavoda za gluvo-neme u smislu propisa §-a 3 stav. 2 ZOR-a obavezni na osiguranje, i ako jesu, da li je Dom dužan da ih Uredu prijavljuje pa bez obzira da li su zaposleni u Domu ili kod privatnih poslodavaca, ili je pak dužan da prijavljuje samo one koji se kod njega nalaze na radu, a privatni poslodavci one, koje imaju na izučavanju zanata.

Na ovo pitanje SUZOR je 24 februara 1936 pod brojem 52.514/35 izdao uredu u B. ovo uputstvo: saopštava se, da su i gluvo-nemi šegrti (učenici, naučnici) u smislu stava drugog §-a 3 ZOR-a obavezni na osiguranje, jer je za postojanje šegrtskog odnosa, a prema tome i odnosa osiguranja, bez pravnog značenja činjenica, što su deca gluvo-nema.

Kad gluvo-nema deca, kaošto je konkretno slučaj, stupe u radionicu nekog zanatlije, da kod njega praktički izuče zanat, onda je taj zanatlija njihov poslodavac i dužan ih je da prijavi na osiguranje bez obzira, da li im daje kakvu platu ili ne i bez obzira da li im daje opskrbu on ili Dom (Zavod) za gluvo-neme. Dužan ih je da prijavi na osiguranje, jer između njega i gluvo-nemog deteta postoji odnos majstora i šegrta t. j. radni odnos naročite vrste, koji prema izričitom propisu stava drugog §-a 3 ZOR-a zasniva obavezu osiguranja.

Što se tiče samog Doma (Zavoda) za gluvo-neme, u njemu, kako izvešćuje taj ured, gluvo-nema deca uče školu i razne zanate, pa prema tom kriteriju valja prosudivati, da li ona potpadaju pod obavezu osiguranja ili ne. Dok uče samu školu odnosno dok su u pripremnom tečaju, gde uče samo govoriti i pisati, ona ne potpadaju pod obavezu osiguranja, jer takvu školu valja posmatrati kao osnovnu školu. Kada pak po završetku te škole gluvonema deca počnu učiti u Domu (Zavodu) za gluvo-neme i razne zanate, onda ona kao šegrti u smislu citiranog zakonskog propisa potpadaju pod obavezu osiguranja i Dom (Zavod) kao njihov poslodavac dužan je da ih prijavi na osiguranje. Izučavanje zanata u samom Domu (Zavodu) za gluvo-neme valja naime posmatrati kao

Digitized by Google

izučavanje zanata u učevnim zavodima, čiji šegrti takođe potpadaju pod osiguranje. Za eksistenciju obaveze osiguranja gluvo-nemih šegrta je bez važnosti činjenica, što Dom (Zavod) za gluvo-neme ima isto kao zanatlijske i obrtne škole svoga školskog lekara i ambulantu.

D. G-ć

ODJAVE RADNIKA KOD ŠTRAJKA I ISKLJUČENJA IZ POSLA.

(Rešenje SUZOR-a broj 7763/36 od 29 februara 1936)

OUZOR u O. obratio se na SUZOR izveštajem broj 32.935/35 od 1 augusta 1935 za mišljenje u ovoj stvari:

Na području ovog ureda izbio je u jednoj tvornici štrajk radnika.

Štrajk je trajao nekoliko dana, a glavni motivi štrajka bili su prema izveštaju uredskog organa traženje povišice radničkih plaća.

Tim povodom veći dio radnika napustio je posao, a svršetkom štrajka vratili su se na posao.

U stvari je intervenirala inspekcija rada iz O. Ovaj je ured obavješten, da je štrajk završio tako, da je tvornica priznala organizaciju i povisila radnicima plaću.

Tvornica je početkom štrajka radnike, koji su stupili u štrajk osim predradnika, odjavila navodeći, da je time prestao poslovni odnos a ponovno ih je prijavila po svršetku štrajka, jer da se tada poslovni odnos obnovio.

Za vrijeme štrajka primili su platu samo predradnici a radnici plaćeni po danu i satu nisu primili platu i postavlja se pitanje, da li su u ovom slučaju odjave bile umjesne ili nisu?

SUZOR je na ovaj izveštaj pod brojem 7.763/36 saopštio uredu sledeće svoje stanovište: da se pitanje odjave radnika kod štrajka, a isto i pitanje odjave kod isključenja iz posla (kad sam poslodavac zbog spora s radnicima zatvori pogon), ima prosudivati prema faktičnom stanju u pojedinom konkretnom slučaju.

Pitanje prestanka radnog odnosa u smislu §-a 3 ZOR-a kako uopšte tako i kod štrajka i isključenja jeste questio facti. Prema tome pitanje, da li je prestao radni odnos kod štrajka ili isključenja valja rešiti prema svima okolnostima konkretnog slučaja, jer se iz same činjenice, što je do štrajka odnosno isključenja došlo ne može izvoditi, da je tim ipso facto došlo i do razrešenja radnog odnosa u smislu stava prvog §-a 3 ZOR-a odnosno do istupa radnika iz posla u smislu alineje treće §-a 55 ZOR-a. Do ovakvog zaključka ne može da se dode po našem zakonu i stoga što se po drugoj alineji §-a 35 ZOR-a prolazni prekidi posla načelno ne uzimaju u obzir. Ukoliko štrajkom ili isključenjem nije bio raskinut radni odnos, ostaje u važnosti i odnos osiguranja za vreme štrajka ili isključenja i za štrajkače radnike ne treba sprovesti odjave. Radi lakše orijentacije toga ureda u ovoj stvari saopštava se, da štrajk odnosno isključenje u najviše slučajeva svršava sa sporazumom poslodavca i radnika i prema opsegu toga sporazuma može se rešiti i pitanje, da li je ili nije za štrajka ili isključenja prestao radni odnos? Ako je sporazumno utanačeno, da se posao produžuje (nastavlja) onda nije došlo do raskidanja radnog odnosa. Ukoliko se pak poslodavac s radnicima sporazumeo,da ih pod tim i tim uslovima ponovno prima u posao kao nove nameštenike, onda je štrajkom odnosno isključenjem bio raskinut radni odnos.

U slučaju, o kom je govora u aktu toga ureda, sigurno je da poslodavac nije raskinuo radni odnos s predradnicima pa ih nije ni odjavio iz osiguranja. Radnike plaćene po radnom danu ili satu poslodavac je odjavio i ured treba pitanje postojanja ili nepostojanja radnog odnosa za vreme štrajka da reši prema sklopljenom sporazumu odnosno prema ostalim faktičnim okolnostima. Ako u sporazumu a i inače nema uporišta da je radni odnos trajao, za vreme štrajka, valja provesti primljene odjave, jer je poslodavac podnošenjem odjava a i neplaćanjem radnika pokazao nameru da ih nije hteo zadržati kod sebe u najamnom radnom odnosu i jer ured nema ni mogućnosti, da proverava sve primljene odjave.

D. G-ć

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

WERNICKEOVA APHASIJA UZROKOVANA INTOKSIKACIJOM UGLJIČNOG MONOKSIDA (CO) .

(Presse medicale).

Lezije mozga, kao na pr. razmekšanja, hemoragije, traume, tumori itd. pokazuju uvijek veći ili manji kompleks simptoma od kojih je afaziju teško odijeliti. Međutim prikazat ćemo primjer nagle i teške intoksikacije sa ugljičnim monoksidom, koja je uzrokovala patološke promjene oštro ograničene na Wernickeovu zonu u lijevoj poli mozga.

Ta neobična geneza poremećenja u Wernickeovoj zoni omogućuje nam da prikažemo čistu Wernickeovu afaziju, doduše slabo izraženu, jer je ista promatrana iza nastalog poboljšanja. Radi se o bolesniku 59 godina starom, koji je pretrpio poslovnu nezgodu kod rada na visokoj peći. Kod boravka na samoj peći, uslijed nastale promaje, nagli val plina (CO) udario mu je u lice, te je bio prisiljen da ga udiše. Odmah je sišao po ljestvama sa peći na tlo, osjetio je jaku bol u glavi. Teturao je nekoliko koraka i pao u nesvijest. Iza kratkog vremena došao je k svijesti. Nije mogao govoriti, niti je razumio što mu se govori, drugih znakova paralize nije pokazivao. Iza nekoliko mjeseci stanje govora toliko mu se je popravilo, da je mogao nastaviti sa radom. Iza tih nekoliko mjeseci primljen je u bolnicu. Bolnički nalaz bio je sljedeći:

Funkcija govora: Govor mu je bio trom i polagan bez znakova dizartrije. Kod govora traži riječi, te ih često ne nalazi. Rječnik mu je smanjen, više zna govoriti imenice i pridjeve, nego glagole, zato je i razgovor s njim vrlo težak, jer odgovara samo na najjednostavnija pitanja. Često upotrebljava pogrešne riječi (parafazija). Katkad stvara neologizme, na pr. »pete-pume«, umjesto »porte-plume«.

Duljih rečenica ne može opetovati. Spontano pisanje znatno smanjeno, tako da ne zna potpisati ni svoje ime. Prepisivanje vrši lakše, ali sa mnogo pogrešaka. Afektivna i deskriptivna mimika dobro sačuvana.

Funkcija razumjevanja: Elementarna pitanja shvaća, ali mu manjka razumjevanje za kompleksne pojmove. Razumjevanje štampanog, kao i pisanog pisma je jednakomjerno smanjeno.

Intelektualno stanje: Postoji amnezija, te se na primjer ne sjeća ni dana svog rođenja. Ne može vršiti niti najjednostavnije matematičke radnje, brojke mu se kod računanja pletu. Ne prepoznaje melodije poznatih pjesama koje je nekada i sam znao pjevati. Sve su to smetnje, koje su u direktnoj vezi sa afazijom. Znakova apraksije ne pokazuje. Promjena u karakteru nema.

Neurološki i somatski nalaz su negativni. Nalaz liquora normalan. Ne postoje nikakove atherosklerotične pojave, niti znakovi hipertonije.

Dijagnoza je jasna: Wernickeova afazija! Što se tiče etiologije možemo reći, da otsutnost ostalih etioloških momenata daje veliku vjerojatnost da je afazija uzrokovana akutnim trovanjem ugljičnog monoksida. Kako djeluje ugljični oksid na nervni sistem? Sigurno se može reći, da se ne radi o direktnom toksičkom djelovanju na živčane elemente (kao na pr. olovo). Postoji indirektno oštećenje živčanih elemenata uslijed vaskularne lezije, koju možemo naći ne samo u moždanim elementima, nego i u ostalim organima (na pr. u plućima dolazi do subpleuralnih krvarenja — ekhimoze — odnosno do malih infarkta). Tako se može protumačiti i izolirana pojava Wernickeove afazije uslijed vaskularnih lezija u W. zoni.

Iza dvije godine stanje bolesnika se nije znatno popravilo. Nestala je samo parafazija, a spontani govor ostao je i dalje defektan. Čita polako sa znatnom teškoćom. Na komplicirana pitanja odgovara teško. Spontano pisanje je još uvijek reducirano, ali prepisivanje je skoro korektno. Intelektualne poremetnje nisu se popravile.

Praktično može se reći da je stanje fiksirano. Ovaj slučaj prikazan je kao interesantan primjer izolirane i čiste Wernickeove afazije. Autor je doveo ovaj slučaj obolenja u uzročnu vezu sa akutnim trovanjem uslijed ugljičnog monoksida i ako za to po našem mišljenju nema uvjerljivih dokaza (radi se o čovjeku starom 59 godina). Dr. Kesić.

SMIJU LI BOLNIČARI DA VRŠE INTRAVENOZNE INJEKCIJE?

Zeitschrift für das gesammte Krankenhauswesen (broj 3 — 1936) odgovorio je na jedan upit, da je davanje intravenoznih

Digitized by Google

injekcija pravo i dužnost liječnika, i da pomoćno osoblje ni u kom slučaju ne sme da daje ovakove injekcije.

Po shvaćanju u Njemačkoj može da daje školovano i ispitano, dakle propisno kvalifikovano pomoćno zdravstveno osoblje subkutane, a pod nadzorom liječnika i intramuskularne injekcije. List citira propise iz raznih udžbenika, po kojima mora liječnik da vrši sam i intramuskularne injekcije, isto tako i infuzije i transfuzije krvi. Puštanje krvi sme da vrši takođe samo liječnik. Kateterizovanje može da vrši ispitano pomoćno osoblje. Ali ako to na prvi pokus ne ide glatko, treba smesta zvati liječnika.

Mislim da u našim prilikama i subkutane injekcije mora da vrši liječnik. Ako je ipak dozvolio da injekcije daje pomoćno osoblje, onda je u svakom slučaju odgovoran za eventualne posledice. Dr. H.

VAŽNOST PORPHYRINA ZA DIJAGNOZU TROVANJA OLOVOM.

(Die medizinische Welt, broj 4 — 1936 — Ref. Münchener Med. Wochenschrift br. 8 — 1936 H. Kretzschmar).

C. Carrié-Düsseldorf ustanovio je da je kod trovanja olovom povećano izlučenje porphyrina u mokraći. Schreus i Carrié izradili su metodu za dokazivanje porphyrina u mokraći. Autor misli, da je skleroza malih krvnih sudova kod trovanja olovom posledica delovanja porphyrina. Preporučuje da se kod trovanja olovom daje alkalotična hrana, kalcij i preparati jetara. Dr. H.

PROFESIONALNE BOLESTI PEKARA.

(Die medizinische Welt, broj 4 — 1936).

Kretzschmar referira u broju 8 o. g. Medizinische Wochenschrifta o radu P. W. Schmidta u Freiburgu. Ekcemi i zapalenja kože kod pekara su posledice naročite osetlivosti i delovanja kvasca i belančevine brašna na kožu. Posle rata nastupilo je znatno povećanje broja obolenja pekara od ekcema. Nije se moglo ustanoviti da li je to posledica raznih sretstava koja se upotrebljavaju u Nemačkoj za »poboljšanje« brašna. Autor je mišlenja da ova sretstva zacelo deluju štetno na kožu, barem u toliko da povećavaju osetlivost kože.

Dr. H.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA ETIOLOGIJE I PATOGENEZE KOD DERMATITISA OD SMOKAVA.

U januarskom broju ovog godišta Srpskog Arhiva piše docent Dr. Milan Kičevac o dermatitisu koji nastaje posle pripremanja slatkog od zelenih smokava. Dermatitis se pojavljuje u obliku jakog crvenila onih mjesta kože koja su bila u dodiru sa materijalom od zelenih smokava prilikom ljuštenja ili prilikom njihovog kuhanja. Na tim se crvenim mestima pojavljuju mehurići ili mali čirevi. Tamo gde je materijal curio niz ruke primećuju se slične promene, i to tačno u obliku linija, po kojima je materijal curio. Autori koji su opisali ovu bolest mislili su da se radi o toksičnom dermatitisu. Slična su obolenja opisana u Palestini, u Bugarskoj, u Turskoj, dakle sve u zemljama u kojima se pravi slatko od zelenih smokava.

Oppenheim je 1926 godine opisao sasvim slično obolenje, koje se pojavljivalo kod kupača, koji su ležali na travi, na otvorenom polju, nazvavši tu bolest: »Bullöse Freibad- und Wiesendermatitis.« Mislio je da se radi o toksičnom dermatitisu, koji je izazvan dodirom sa stanovitim biljkama.

Kičevac je eksperimentalno ustanovio da se u ovim slučajevima ne radi o toksičnom dermatitisu. Ustanovio je da obolenje nastaje usled sunčanog zračenja i to posredstvom jednoga fotokatalizatora. Taj je fotosensibilizator klorofil. Kod pojedinih bolesnica koje su za vreme rada sa smokvama, nosile prstenje, koža ispod prstenja sačuvala je svoj normalan izgled.

Kod jedne su bolesnice pokazali delovi kože jednog ekstremiteta premazani ekstratom od zelenog ploda i lišća smokava a izloženi suncu ili samo difuznoj svetlosti tipično obolenje, dok odgovarajući delovi kože na drugom ekstremitetu, koji su premazani istim ekstraktom ali odmah pokriveni zavojem nisu pokazivali nikakvih promena. Bolest dakle zapravo nije specifična bolest rada sa smokvama, nego photodermatitis actinocalorica chlorophilica.

Dr. H.

PERIODIČNI LEKARSKI PREGLEDI U NEMAČKOJ ZBOG PROFILAKSE I PRAVOVREMENOG LEČENJA BOLESNIH. ZDRAVSTVENE MATIČNE KNJIGE.

(Zeitschrift für das gesammte Krankenhauswesen, No 4 — 1936).

Voda berlinskog zavoda za osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti obelodanio je nacrt o zdravstvenom pregledu svih godišta nemačkog naroda. Stvoriće se zdravstvena matična knjiga, koja će se nadopunjavati prilikom kasnijih periodičnih pregleda. Ovaj ogroman

Digitized by Google

posao organizovaće nemačko socijalno osiguranje, koje treba da nosi i troškove. Sve će te matične knjige biti čuvane kod zemaljskih zavoda za osiguranje za slučaj iznemoglosti. Matični list pratiće pregledanoga kroz celi život. Ovaj će zavod poslati izvod matičnog lista nadležnoj bolesničkoj blagajni, ili drugom nadležnom nosiocu osiguranja, ako je lečenje potrebno, ili ako su potrebne druge mere za profilaksu obolenja. Dr. H.

W. Straub, München.

OPREZ SA ATOPHANOM!

(Münchener Medizinische Wochenschrift).

Autor prikazuje slučaj kroničnog trovanja sa Atophanom. 68 godina stari bolesnik, koji je bolovao od dugotrajnog arthritisa, uzimao je kroz godine Atophan, a u toku posljednjih 3 mjeseca pred smrt uzeo je 500 tableta od 0.5 gr.

Simptomi trovanja su bili sljedeći: urobilinogen u mokraći, te promjene na jetri. Diagnoza: Kronično trovanje Atophanom, sa konačnom posljedicom žute Atrofije jetre.

Zato oprez od Atophana! Atophan je otrov. Naglasiti se mora, da je artritičar kronični bolesnik. On ima stalne smetnje i zato stalno uzima lijekove. Lijekove uzima često sam, bez kontrole sa strane liječnika. Tako je i gore spomenuti pacijent potrošio 250 grama Atophana u toku od 3 mjeseca. Taj vremenski faktor kod uzimanja lijeka mora biti reguliran. Atophan djeluje štetno na funkciju jetara. Kod kratkog liječenja jednog bolesnika, pa i sa velikim dozama neće doći do tih pojava i oštećenja sa strane jetara. Iza što pacijent prestane uzimati Atophana jetra će se oporaviti. Neprekinuto trajno uzimanje Atophana neće omogućiti da se jetra oporave. Naglasiti treba, da su jetra vrlo resistentna prema Atophanu, ali tipično je da u jednom momentu ta resistentnost prestaje. Tada dolazi do katastrofe. To je razlog da kronična trovanja Atophanom imaju akutni svršetak, uzrokovan obolenjem jetara (u gornjem slučaju žutom atrofijom!). Simptomi nisu brojni, a niti jako izraženi. Postoji lako ikterično obojenje, te pozitivni nalaz urobilinogena u mokraći.

Američka statistika pokazuje 49 smrtnih slučajeva od 107 kroničnih trovanja atophanom (godina 1925).

Sve što je rečeno za sam Atophan važi i za sve preparate atophanskog reda. Pouka neka bude: oprez kod terapije Atophanom (naročito kod kroničnog arthritisa!). Liječnik treba da bude svjestan opasnosti od Atophana. Od vremena do vremena treba vršiti kontrolnu probu mokraće na urobilinogen. Apotekari trebali bi izdavati Atophan i njegove preparate (specijalitete) samo uz liječnički recept. Dr. Kesić.

Dr. Alke, Bad Meinberg: LIJEČENJE ULCERA CRURIS.

(Münchener Medizinische Wochenschrift.)

Trajno izlječenje ulcera potkoljenice znači naročito umjeće. Većinom se dešava da iza mučnog i dugotrajnog liječenja uspjeva postići izlječenje ulkusa, ali nažalost obično samo povremeno, jer iza kraćeg ili duljeg vremena ulcera se opet javljaju. Od mnogih iskušanih metoda preporuča se slijedeća: Ponajprije treba izliječiti ekcem oko ulkusa. Najpodesnija je za to liječenje Wilkinsonova mast. Sa drvenom lopaticom treba mast utrljati u ekcematoznu kožu. Mehaničkim trljanjem lopaticom otstranjuju se ljuske ekcema. Bolesnik vrši to mazanje mašću jedan do dva puta dnevno. Već iza nedjelju dana ekcem se toliko popravi, da se može početi sa liječenjem samoga ulkusa. Ulkus treba najprije očistiti benzinom. Zatim treba uzeti pincetom malo vate smotane u kugljicu, okvasiti je sa vodom i uroniti ju u rezorcin prašak. S tom rezorcin vatom dodiruje se ulkus tako dugo, dok ne postane suh. Zatim treba namazati ulkus sa bilo kojom masti izuzev zink pastu. U toku postupka preporučuje se mijenjanje masti. Iznad masti stavi se tanki sloj gaze, koja neka ne bude veća od površine ulkusa. Sada dolazi najglavniji dio postupka: primjenjivanje elasto-plast zavoja. Zavoj se stavlja prema točnoj uputi, koja se nalazi na svakom zamotku elastoplasta.

Iza šest do osam dana treba bolesnika ponovno pozvati. Sada treba elastoplast razrezati škarama u smjeru dužine noge, te ponoviti postupak liječenja sa rezorcinom i mašću. Razrezani rub elastoplasta treba slijepiti sa svježim komadom elastoplasta.

U razmaku od šest do deset dana postupak se ponavlja. Ulcera koja se liječe godinama mogu se ovom metodom izliječiti za nekoliko nedjelja. Bitno kod ove metode je to, da se elastoplast točno priljubi uz površinu noge, te da se na taj način spriječi pristup zraka na ulkus. Često se dešava da je noga uslijed ekcema i ulkusa otečena. Ta oteklina postaje u to-

Digitized by Google

ku liječenja manja, te uslijed toga zavoj nad ulkusom olabavi. U tom slučaju treba olabavljeni zavoj izmijeniti novim. Vrlo važno je naknadno liječenje. To treba da provodi sam bolesnik što brižljivije. Bolesnik treba da si masira jedan do dva puta dnevno izliječeni predio ulkusa sa Wilkinsonovom mašću. To liječenje treba tako dugo provoditi dok koža ne postane mekana, te dok ne prestane stvaranje ljusaka na koži. Pojave li se iza prestanka ovog liječenja ponovno ljuske na koži, treba masažu sa mašću odmah obnoviti. Ovo naknadno liječenje treba da se provodi dva do tri mjeseca.

Prednosti ove metode su slijedeće: 1. liječenje je jeftino i ugodno za bolesnika; 2. kraj dobro postavljenog zavoja nestaju odmah sve smetnje i poteškoće; 3. bolesnik je potpuno sposoban za vršenje zvanja; 4. izliječenje je trajno.

Po ovoj metodi liječeno je 200 bolesnika. 65 od tih su naknadno kontrolirani. Od tih 65 samo jedan slučaj nije bio izliječen, a i u tom slučaju nije bolesnica slušala upute liječnika. U 15% slučajeva radilo se je o vrlo teškim obolenjima.

Dr. Kesić

TRANSFUZIJA KRVI KOD 21 SLUČAJA TROVANJA SA METHAEMOGLOBINAEMIOM.

U 13 broju La Presse medicale od o. g. referiše Lenormant o rezultatima transfuzije krvi kod methaemoglobinaemije, koje je postigao Majaoz u Lenjingradu. Majaoz je lečio 5 slučajeva profesionalnog trovanja anilinom. Bolesnici su bili u teškom stanju, u nesvestici, — lice, ruke i noge bile su cianotične. Krv je imala boju čokolade. Bolesnici su bili lečeni inhalacijom oxygena, pa su dobili injekcije kamfora. Majaoz im je pustio krv i to izdašno i dao je posle toga transfuziju krvi. Svi su bolesnici izlečeni. Slični je rezultat postigao u jednom slučaju profesionalnog trovanja phenitidinom.

Isto tako dobre rezultate su postigli Dulcin, Romanova i Günzburg u 11 slučajeva trovanja anilinom i njegovih derivata i u drugim slučajevima methaemoglobinaemije. Ovi su pustili 150 do 350 ccm krvi i dali su transfuziju od 350 do 500 ccm krvi. Svi su bolesnici spašeni.

Loši su bili rezultati transfuzije krvi kod teških trovanja klorkalijem. Bolesnici su bili uzeli četiri do pet puta više od smrtne doze. U 15 slučajeva puštana je krv jedamput ili dvaput pa su izvršene transsuzije krvi, katkada dva i tri puta. Posle svake transfuzije došlo je do kliničkog poboljšanja, ali je smrt ipak nastupila zbog oštećivanja bubrega. Samo je jedan jedini bolesnik spašen.

Dr. H.

TUBERKULOZA I BRAK.

Christiaens i Guillon vršili su u Lille-u istraživanja o prenošenju tuberkuloze u braku. Pregledali su u 340 slučajeva bračnog druga i celu obitelj tuberkuloznih bolesnika. Radilo se u glavnom o radnicima u tekstilnim i metalurgiskim tvornicama. Brak je trajao od 18 meseci do 12 godina. U 47 slučajeva bili su muž i žena tuberkulozni. Ali je u mnogo slučajeva kod ovih bračnih drugova bolest postojala već prije braka, dok su u drugim slučajevima nadeni sigurni znakovi hereditarne opterećenosti. Posle toga, što su ovi slučajevi izlučeni ostalo je samo 0.58% slučajeva, u kojima je infekcija u braku bila verovatna. Unatoč tome da je ovaj postotak tako malen, ne smiju se zanemariti u braku — ako je jedan od supruga tuberkulozan — sve mere opreza i profilakse. Mala prilepčivost tuberkuloze u braku u mnogo je slučajeva omogućila da bolesnik sačuva mesto u braku i u društvu. (Presse medicale br. 13 — 1936, r. Clement).

Dr. H.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

ZA PRIZNANJE PRAVA NA RENTU NIJE DOVOLJNO, DA NEKA VEĆ POSTOJEĆA BOLEST BUDE TRAUMOM POSPJEŠENA NEGO JE POTREBNO, DA BOLEST BUDE TRAUMOM UZROKOVANA.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 12 XII 1935 broj R. O. 759/1 — 1935)

Odlukom SUZOR-a broj R 28911/136 — 1931 odbijen je otštetni zahtjev B. S-a, s razloga što bolest njegovog oka (rak) nije ni u kakvoj vezi sa nesrećnim slučajem.

Na žalbu B. S-a poništio je sud radničkog osiguranja u B. citiranu odluku ureda i žalitelju dosudio rentu.

U obrazloženju presude prvostepeni sud između ostalog kaže:

Sudski vještaci lekari Dr. M. D. i Dr. B. Đ. upoznati s ovom ozledom iskazali su, da nije vjerojatno, da je rak nastao usljed udara grane po oku, jer se iz akata ne može ustanoviti kontinuitet između pretrpljene ozlede i pojave raka. Ipak nije isključena mogućnost, da se je rak razvio na bazi povrede, udarcem grane, jer se taki slučajevi spominju u literaturi a to ističu i Dr. Dajč, Ivančević i Rozner u svojoj knjizi: Nezgoda i njihovo ocjenjivanje u socijalnom i privatnom osiguranju.

Glavni sanitetski savjet u Beogradu, kome je sav spis ustupljen radi konačnog mišljenja, izjasnio se je po ovoj stvari u svom mišljenju od 18 augusta 1935 broj 359 da karcinom lijevoga oka nije mogao biti posljedica navedene traume, ali nije isključeno da je navedena trauma mogla ubrzati razvitak već postojećeg raka na oku.

Sud prima, da trauma nije zaista izazvala rak, t. j. da rak na oku nije zaista nastao usljed povrede ali prima ipak da je rak, koji je tinjao u jednom latentnom stanju u oku žalioca pospješen i ubrzan tako naglo da je za 6 mjeseci iza povrede trebalo provesti operaciju, bolesno oko otstraniti i zamijeniti ga sa umjetnim okom, tim prije što i Glavni sanitetski savjet dopušta mogućnost da je trauma ubrzala razvoj već postojećeg raka. Do ovakvog shvatanja došao je sud i na osnovu iskaza svjedoka M. S., V. T. i N. M. da žalioca do nesrećnog slučaja nije oko bolilo i da na njemu nijesu primjetili nikakvih nedostataka i tragova ma kakva obolenja. Nesrećni je slučaj dakle ipak u uzročnoj vezi sa bolešću oka i za to je žaliocu priznata renta, koja mu po zakonu pripada za gubitak lijevog oka.

Protiv presude prvostepenog suda uložio je ured žalbu na Stol sedmorice kao Vrhovni sud radničkog osiguranja, koji je tu presudu napred citiranim rješenjem poništio sa slijedećim obrazloženjem:

Tuženi ured se žali, što je sud priznao tužiocu pravo na rentu i ako su lekari izjavili, da nije vjerojatno, da je rak nastao usljed udara grančice i da je žalba, t. j. zahtjev tužioca za rentu blagovremena.

Time se upućuje na ništavost iz §-a 170 br. 8 ZOR.

Ova ništavost predleži.

Lekari vještaci rekli su, da nije vjerojatno, da je rak nastupio od udara grančicom po oku — a sanitetski savjet je decidirano izjavio, da rak nije posljedica navedene traume već da je trauma mogla ubrzati razvitak već postojećeg raka.

Sud je pustio iz ocjene da rak mora biti u vezi sa traumom i posljedica nje — i da nije dovoljno, da je trauma samo pospješila odnosno ubrzala razvitak raka (§ 84 ZOR-a).

Valjalo je stoga pobijanu presudu po §-u 175 ZOR-a poništiti i stvar uputiti na iznovični pretres.

Na ponovnoj raspravi, koja je iza toga održana, donio je prvostepeni sud presudu, kojom se potvrđuje napadnuta odluka Ureda a žalba odbija kao na zakonu neosnovana. Dr. B.

OTŠTETNI ZAHTJEV MORA BITI PODIGNUT U ROKU ODREĐENOM U § 103 ZOR-a BEZ OBZIRA NA TO DA LI GA PODIŽE SAM UNESREĆENI ILI NJEGOVA RODBINA.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 21 I 1936 broj ŽOR 367/1 — 1935).

P. I. podigao je dne 5 III 1932 otštetni zahtjev za nesrećni slučaj koji mu se desio dne 4 IV 1926. Kako je P. I. dne 9 X 1932 umro, zatražila je njegova udova P. F. da se renta njoj odredi.

Odlukom SUZOR-a od 2 IV 1935 broj R 33.449/2093 — 1933, odbijen je njen otštetni zahtjev s razloga, što smrt njenog muža nije uzrokovana nesrećnim slučajem od 4 IV 1926 i stoga što je otštetni zahtjev u smislu § 103 ZOR-a već zastario.

Digitized by Google

Povodom žalbe udove protiv presude prvostepenog suda radničkog osiguranja, koji je potvrdio odluku ureda, donio je Stol sedmorice 21 I 1936 pod brojem ŽOR 367/1 — 1935 rješenje u čijem obrazloženju kaže:

»Predpis § 103. odst. 3. ZZD. določa, da se mora pravica do nezgodne odškodnine, ako še ni ugotovljena po XII. poglavju, realizirati s prijavo, ki se mora napraviti tekom 1 leta od tedaj, ko so se pojavile posledice nezgode, odnosno najkasneje 2 let po nezgodi. Prva stopnja je na podlagi spisnega stanja ugotovila, da se je pok. P. I. pripetila nezgoda dne 4. IV. 1926., da pa je to nezgodo javil šele 30. III. 1932. Brezdvomno je bil zato zahtevek po nezgodni renti s strani pok. P. I. z ozirom na cit. § 103. zastaran. To priznava tudi pritožba, zastopa pa mnenje, da to zastaranje ne more iti v kvar poškodovančevi udovi, za katero naj bi zastaralni rok začel teči šele z dnem smrti njenega moža, t. j. v predmetnem slučaju z dne 9. X. 1932. Temu stališču pa ni pritrditi. Kajti cit. § 103. ne dela prav nobene razlike med zahtevki poškodovanca samega in zahtevki njegove rodbine. Zato je smatrati, da velja 2 letni zastaralni rok brezizjemno za vse zahtevke. Razlog, ki je vodil zakonodajalca, da je normiral tako enoten dveletni zastaralni rok, je v tem, da je hotel preprečiti, da se nezgodni slučaji obravnavajo šele po daljši dobi, ko morda ni več mogoče točno ugotoviti vseh odločilnih okolnosti, s tem pa hotel posredno vplivati na upravičence, da se pravočasno brigajo za svoje zahtevke. Ko pa je za predmetni slučaj ugotovljeno, da zahtevek ni bil prijavljen v zakonitem 2 letnem roku, je vdova P. F. prekludirala s svojo pravico do vdovske rente. Radi tega niti ni bilo potrebno baviti se še s vprašanjem vzročne zveze med tuberkulozo in nezgodo pok. P.

Pritožbi je bilo zato odreči uspeh.«

Dr. B.

PRI RJEŠAVANJU PITANJA UPUĆENOSTI NA POTPORU U SMISLU §-a 90 ZOR MJERODAVNO JE STANJE U ČASU NESREĆE.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 9 IV 1935 broj ŽOR 108/1 — 1935).

Odlukom SUZOR-a broj R 10109/9638 — 1927 odbijen je otštetni zahtjev V. J. i M. iz K. podignut zbog smrtnog nesrećnog slučaja sina Š.

Na žalbu roditelja protiv te odluke ureda, dosudio im je sud radničkog osiguranja u D. ascendentnu rentu od dana sinovljeve smrti.

Povodom žalbe ureda protiv presude prvostepenog suda, donio je Stol sedmorice gore cit. rješenje, kojim je uvažena žalba ureda i određena nova rasprava pred prvostepenim sudom.

U obrazloženju svog rješenja Vrhovni sud navodi:

»Ima pravo žalba da pri rješavanju pitanja upućenosti na potporu može da bude mjerodavno samo ono stanje koje je postojalo u času nesreće, dakle u ovom slučaju stanje koje je postojalo 6 maja 1926 godine. Međutim, prema mišljenju Dra. V. G., i 1926 godine radna nesposobnost J. V. iznosila je 50%. Da je ingvinalna hernija pretstavljala privremenu smetnju koja da se je za nekoliko dana operacijom mogla otkloniti, nakon čega da bi J. V. bio 100% sposoban za privredu, to žalba doduše tvrdi, ali to nije ničim dokazano, pa se to žalbino tvrđenje niti ne može uzeti u obzir. U pobijanoj je presudi utvrđeno da je J. V. i 1926 godine kao nosač mogao zarađivati 10 do 20 Din dnevno, dok nije utvrđeno koliko je on faktički zarađivao i koliko mu je bilo potrebno za njegovo izdržavanje, jer je samo utvrđeno da su on i žena mu trebali za svoje izdržavanje oko 50 Din dnevno. Na osnovu tako nepreciznih tvrđenja ne može se pouzdano rješiti pitanje, da li je J. V. bio upućen na potporu.

Što se naročito tiče M. V., u pobijanoj je presudi utvrđeno da je ona 1926 godine bila 63 godine stara, a da nije ništa privređivala, jer se bavila kućanstvom, sada da je bolesna i za svaki rad i privređivanje nesposobna. Sadašnje njeno stanje, kako rečeno, nije mjerodavno. Mjerodavno je ono koje je postojalo u času nesreće, a da li je i u koliko M. V. tada bila sposobna za privređivanje, to u pobijanoj presudi nije utvrđeno.

U označenim je smjernicama, pobijana presuda nepotpuna u smislu §-a 170, br. 8 ZOR-a.

Dr. B.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

SOCIJALNO-POLITIČKE ODREDBE U NOVOM FINANSIJSKOM ZAKONU ZA 1936/1937 GODINU.

I novi Finansijski zakon poput ranijih finansijskih zakona sadržava mnogobrojne odredbe socijalno-političkog karaktera. U prvome redu spomenućemo odredbe koje se tiču našeg osiguranja radnika.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ovlašten je da može, kad oceni da privredne prilike to dozvoljavaju sprovesti osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po Zakonu o osiguranju radnika, bilo za sve, bilo za pojedine privredne grane, te izdavati propise o međusobnom odnosu između ovog osiguranja i penzionog osiguranja službenika i rudara, kao i ostale potrebne propise. Pod istim uslovima ovlašten je Ministar da može proširiti penziono osiguranje službenika (nameštenika) po propisima prečišćenog teksta Zakona o penzionom osiguranju službenika, obnarodovanog u Službenim novinama od 12 decembra 1933 godine, i na ostale krajeve Kraljevine Jugoslavije, gde do sada ovo osiguranje nije postojalo, bilo za sve bilo za pojedine privredne grane odnosno grupe nameštenika. U tom cilju može Ministar izdavati i propise o ustanovljenju, organizaciji i međusobnom odnosu novih samostalnih nosilaca penzionog osiguranja službenika, kao i o odnosu prema Penzionom zavodu za službenike u Ljubljani, kome može poveriti provođenje potrebnih predradnja za osnivanje novih nosilaca. (§ 89).

Ovlašten je nadalje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da može odrediti Uredbom sa zakonskom snagom teritorijalno razgraničenje između postojećih privatno-društvenih bolesničkih blagajna i sprovesti kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa dopunsko osiguranje za veća davanja nego što su predvidena §§-ima 45 i 46 Zakona o osiguranju radnika, a koje bi padalo samo na teret osiguranih članova, koji to osiguranje žele. (§ 90).

U §-u 93 Finansijskog zakona za 1936/1937 godinu propisano je da se u tački 2 prvog stava §-a 11 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 godine dodaje na kraju: »ali samo najmanje zakonske potpore za slučaj bolesti« (§ 45 pom. zakona) i »najduže za vreme od 10 nedelja«. U istom §-u određeno je da se ukida subvencija iz §-a 136 Zakona o osiguranju radnika.

Obrazovanje Vrhovnog suda radničkog osiguranja, predviđenog u §§-ima 172 i 173 Zakona o osiguranju radnika, odlaže se time, da nadležnost prednjeg suda po spomenutom zakonu prelazi u nadležnost kasacionog suda u sedištu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Središnji ured za osiguranje radnika može prihode od kazna koje se ubiru po §-u 200 Zakona o osiguranju radnika upotrebiti ne samo za vanredne potpore rentnicima prema stavu 2 pomenutog §-a, nego i za vanredne pomoći obolelim uredskim članovima, koji su iscrpili 26 nedelja potpore po §-u 45 Zakona o osiguranju radnika. Ukida se također subvencija iz §-a 43 Zakona o penzionom osiguranju službenika, obnarodovanom u prečišćenom tekstu u Službenim novinama od 12 decembra 1933 godine.

Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da može rok predviden u §-u 10 Zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa produžiti za daljih 5 godina. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odrediće gde će se održavati kurs iz socijalne medicine (§ 91).

Nadalje se ovlašćuje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da može kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključiti dugoročni zajam od 25 milijuna dinara za proširenje, dovršenje i uređenje državnih bolnica u banovinskim mestima time, da će svojim rešenjem odobravati iz ovoga zajma potrebne kredite ovim bolnicama za radove i nabavke, koji se imadu izvršiti. Otplata anuiteta po ovome zajmu unosiće se u državni budžet počevši od 1937/1938 godine (§ 92 stav 1).

U §-u 103 Finansijskog zakona za 1936/1937 godinu u stavu g) određeno je, da se odredba tačke 1 člana 230 Finansijskog zakona za 1926/1927 godinu ima razumeti tako, da prinos za osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika nije dužna da plati ni država kao poslodavac. Prema tome, obaveza države kao poslodavca teče počevši od 1 aprila 1928 shodno članu 17

Digitized by Google

Pravilnika o osiguranju dnevničara zaposlenih u državnoj službi DR broj 23253 od 22 februara 1928. U istom §-u pod stavom d) određuje se da se menja § 69 tačka 1 stav 1 Finansijskog zakona za 1934/1935 godinu koji je produžen za budžetsku 1935/1936 godinu i da glasi:

»Od 1 aprila 1936 prestaje obaveza osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika svih dnevničara, honorarnih i ugovornih službenika imanja »Belje« i »Topolovac«.

Prema propisu koji je dosada važio po Finansijskom zakonu za 1934/1935 godinu i koji je bio produžen za godinu 1935/1936 bili su izuzeti ispod obaveze osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika i stalni radnici imanja »Belje« i »Topolovac«. Ovom izmenom §-a 69 ispravljena je ova nejednakost u postupku sa radnicima ovih državnih imanja spram ostalih radnika.

Ovlašten je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da po odobrenju Ministarskog saveta može Uredbom sa zakonskom snagom urediti odnose izmedu novinara i vlasnika listova kao i osiguranje novinara u slučaju starosti i onesposobljenja za rad. Dok se ne donese ova uredba važiće propisi Uredbe od 25 septembra 1926 godine sa izmenama i dopunama od 28 marta 1928 godine u pogledu uredenja odnosa izmedu novinara i vlasnika listova, kao i postojeći propisi Zakona o osiguranju radnika, Zakona o zaštiti radnika i Zakona o radnjama (§ 88 stav 3).

U §-u 87 Finansijskog zakona za 1936—1937 godinu propisano je da službopriimac kod rudarsko-topioničkih preduzeća, koji je osiguran kod Bratinske blagajne, nema pravo na platu od preduzeća u smislu §-a 219 Zakona o radnjama u slučaju sprečenosti u službovanju bolešću ili nesrećnim slučajem (§ 87 stav 9).

Od ostalih socijalno-političkih odredaba novog Finansijskog zakona za 1936/1937 godinu spominjemo na prvome mestu ovlaštenje g. Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja da može po odobrenju Ministarskog saveta uredbom sa zakonskom snagom, a po saslušanju radničkih i poslodavačkih komora, propisati način utvrdivanja minimalnih nadnica u vezi sa obaveznim sklapanjem kolektivnih ugovora, pomirenjem i arbitražom, kao i odrediti stranke za zaključivanje kolektivnih ugovora. Ovom će se uredbom odrediti i novčane kazne za prekršaje njenih propisa, koje se mogu kretati od 100—10.000 dinara. Kazne će izricati opšte upravne vlasti. Prihodi od kazna idu u korist »Fonda za nadzor nad izvršivanjem propisa ove uredbe«, koji će se obrazovati pri svakoj banskoj upravi. Fondom rukuje Ban po odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja. Potrebne detalje propisaće Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja posebnim pravilnikom (§ 88 stav 1).

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ovlašćen je takoder, da može po odobrenju Ministarskog saveta uredbom sa zakonskom snagom utvrditi oblik i način izdavanja legitimacija radnika i nameštenika bez naplate nikakve druge takse, sem cene koštanja izračunate paušalno, propisati obaveze upotrebljavanja ovih legitimacija i kazne izmedu 50 i 500 dinara za povrede propisa ove uredbe (§ 88 stav 2).

Važnost odredbe §-a 200 Zakona o radnjama odlaže se do 31 marta 1937 godine (§ 103). Prema §-u 200 Zakona o radnjama država je dužna da plaća zakonske zatezne kamate ako ne izvrši isplatu računa za radove koji se obavljaju za račun države, javnih samoupravnih tela kao i njihovih zavoda i ustanova, odnosno za javne nabavke u roku od tri meseca od dana kad su dotični predmeti i radovi licitacije izvršeni i po nadležnim organima primljeni. Za neopravdano odlaganje isplate odgovara krivac materijalno i disciplinski. Napred citiranom odredbom §-a 103 Finansijskog zakona te odredbe stupiće na snagu tekar 1 aprila 1937.

Od važnosti je da spomenemo, da je ovlašten Ministar trgovine i industrije da može po odobrenju Ministarskog saveta doneti uredbu sa zakonskom snagom o osnivanju Instituta za proučavanje privrede. Ovaj Institut kao samostalna državna ustanova imaće za zadatak da u saradnji sa zainteresovanim privrednim ustanovama sistematski proučava privredni život i daje obaveštenja o stanju privrede i njenom razvitku. Za lične i materijalne izdatke tog novog instituta za proučavanje privrede odreduje se kredit od 220.000 dinara. Uredbom će se propisati i odredbe o računskim poslovima, odrediti činovnički položaj i zvanja u institutu, kao i odrediti specijalni uslovi za sticanje tih položaja i zvanja. B. H.

RAZVITAK OSIGURANJA RADNIKA ZA SLUČAJ BOLESTI U AUSTRIJI.

Nedavno je objavilo Ministarstvo socijalne uprave u Beču statističke podatke

Digitized by Google

o radu nosioca osiguranja za slučaj bolesti u 1933 godini. Prema tim podacima bilo je te godine 63 bolesničkih blagajna, od toga 33 okružnih, 18 poduzetničkih, 5 zadružnih i 7 društvenih. Prosečni broj osiguranika iznosio je 733.855, što znači za 65.000 manje spram godine 1932, kad je bilo prosečno 798.016 osiguranika. Od spomenutog broja osiguranika u 1933 godini bilo je 400.799 ili 54.6% muškaraca i 333.056 ili 45.4% žena. Kod pojedinih nosioca osiguranja za slučaj bolesti bio je osiguran sledeći broj:

Nosioci osiguranja:	Prosečan broj osiguranika: Muški	Ženske	Ukupno
Okružne blagajne	325.395	271.480	596.875
Poduzetničke blagajne	8.377	6.780	15.157
Zadružne blagajne	24.401	16.660	41.061
Društvene blagajne	42.626	38.136	80.762
Ukupno:	400.799	333.056	733.855

Od gornjeg broja sviju osiguranih članova bilo je bolesno 338.810 sa ukupno 444.709 slučajeva obolenja i 8,386.235 dana bolovanja. Nadalje je bilo godine 1933 7.342 poroda sa 392.157 potpornih dana. Umrla su te godine 6.093 člana.

Na 100 članova otpada dakle prosečno 46.2 bolesnika sa 60.6 slučajeva obolenja i sa prosečnim trajanjem bolovanja od 18.9 dana. Prosečan broj dana bolovanja, koji otpada na jednog člana, računajući ovamo i dane za koje je pružena porodiljska potpora, iznosio je 11.96. Ovaj prosek bio je različit kod obiju spolova, dok je kod muških članova iznosio 12.23 dana dotle je kod ženskih iznosio 10.46 dana. Na 100 ženskih članova bilo je 2.20 poroda. Na 100 članova otpadalo je 0.83 smrtnih slučajeva.

Ukupni prihodi nosioca osiguranja za slučaj bolesti iznašali su 82,675.179.05 šilinga, a ukupni izdaci 83,893.851.48 šilinga. Dok je godine 1932 iznosio manjak u poslovanju 2,500.571.81 šilinga, dotle je godine 1933 iznosio 1,218.672.43 šilinga. Od spomenutog iznosa sveukupnih prihoda otpadalo je na prinose 74,916.719.64 šilinga. Među izdacima zauzima prvo mesto izdatak za potpore, koji je iznosio 67,047.450.78 šilinga, dok su upravni troškovi iznosili 12,969.832.07 šilinga. Po članu bilo je isplaćeno prosečno sa strane okružnih bolesničkih blagajna 91.52 S., od poduzetničkih blagajna 111.94 S, od zadružnih blagajna 110.44 S, a od društvenih bolesničkih blagajna 76.67 S. Opći prosek po članu isplaćenih potpora iznaša 91.36 S u 1933 godini spram 98.49 S u 1932 godini. U ime hranarine izdale su okružne bolesničke blagajne 18,932.053.33 S, poduzetničke 591.179.55 S, zadružne 1,313.021.32 S, a društvene 2,083.400.73 S, dakle sve blagajne zajedno 22,919.654.93 S. Ovo je najveći izdatak među potporama. Sledeći jeste trošak za lekare opće ordinacije i lekare specijaliste. Za tu svrhu izdale su sve blagajne 15,308.410.74 S, od toga okružne bolesničke blagajne 12,455.302.38 S.

Od ostalih izdataka spominjemo da je izdano za porodiljske potpore 2,129.262.64 S, za pogrebnine 978.955.40 S, za zubarsku negu 3,202.227.55 S, za kontrolnu liječničku službu i za kontrolu bolesnika 3,306.271.15 S. U ime babičkih pristojba 288.504.94 S, za lekove 5,499.162.84 S, za lečilišnu negu 8,965.608.88 S (ovde su uračunati i troškovi za bolničko lečenje). Izdaci za pomoćne sprave iznosili su 991.822.26 S, troškovi putni 527.778.15 S a oni za produženu negu 2,929.791.30 S.

B. H.

IZMENE SOCIJALNOG OSIGURANJA U MADŽARSKOJ.

Naredbom broj 6.500 od 1935 godine bilo je socijalno osiguranje izmenjeno u više pravaca. Tom naredbom nije dirnut osnovni princip obaveze osiguranja radnika zaposlenih u obrtu i trgovini na osnovu zakonskog članka XXI od 1927 godine o osiguranju za slučaj bolesti i nesreće i zakonskog članka XL od 1928 godine o osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Potpore za slučaj poslovne nesreće, starosti, iznemoglosti i smrti isplaćivaće Zemaljski zavod za socijalno osiguranje u Budimpešti, dok potpore iz osiguranja za slučaj bolesti i materinstva isplaćuju mesni organi Zemaljskog zavoda — okružne i poduzetničke bolesničke blagajne.

Naredbom su zadržani nadnični razredi i ubuduće kao merilo za propisivanje prinosa i za proračunavanje novčanih potpora. Ali dok su dosada bili osiguranici razvrstani na nadnične razrede obzirom na svoju stvarnu zaradu, može ubuduće nosioc osiguranja ovu razdiobu izvršiti na osnovu drugih gledišta. Tako prema vrsti poduzeća, prema spolu i dobi radnika, prema vrsti i mestu njihovog zaposlenja, a da nije kod toga potrebno ustanoviti koliko stvarno zarađuje pojedini radnik.

Propisi o dobrovoljnom produženju osiguranja za slučaj bolesti sada su pooštreni ovom naredbom. S druge strane

Digitized by Google

vreme ranije plaćenih prinosa uzima se više u korist osiguranika, nego li je to bilo dosada. Bivši obavezni osigurani članovi mogu bez obzira na starost i bez obzira na lekarski pregled produžiti svoje osiguranje. U tu svrhu moraju se oni prijaviti unutar 30 dana po svršetku obaveznog osiguranja nadležnom nosiocu osiguranja i tom zgodom moraju unapred platiti prinose za 4 nedelje. Ova povlastica vredi za sva lica koja su bila osigurana tečajem poslednje godine dana najmanje 6 meseci. Produžujuće osiguranje prestaje, ako je osiguranik u zaostatku sa plaćanjem prinosa kroz vreme duže od četiri nedelje. U ostalim slučajevima dozvoljava se dobrovoljno produženje osiguranja najviše za trajanje od jedne godine dana po svršetku obaveznog osiguranja. Ovo ograničenje ne vredi za lica koja su bila osigurana počevši od pristupa u obavezno osiguranje kroz najmanje 5 godina. Dosada se je dozvoljavalo neograničeno produženje osiguranja samo za ona lica koja su bila osigurana obavezno kroz najmanje 10 godina.

Pooštreni su propisi i u pogledu pružanja porodiljskih potpora. Osigurana radnica imade pravo na porodiljsku potporu, ako je bila prije poroda osigurana kroz 9 meseci tečajem 18 meseci neposredno prije poroda. Prema dosadašnjim propisima bilo je za sticanje prava na porodiljsku potporu dovoljno 6 mesečno članstvo tečajem godine dana. Isti propisi važe i za potpore na koje imade pravo član u slučaju porođaja svog bračnog druga. Kod proračunavanja ovog karenčnog vremena ne uzima se u obzir vreme radne nesposobnosti usled bolesti ili porođaja.

Olakšani su uslovi za pružanje prava u osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. U buduće dovoljno je prosečno plaćanje prinosa od godišnjih 10 nedelja za sticanje prava na rentu, dok je prema dosadašnjim propisima bilo potrebno 13 nedelja. U interesu osiguranika uračunava se u prinosno vreme i ono vreme za koje je plaćena pristojba priznanja, nadalje vreme bolovanja kao i neka ostala vremenska razdoblja koja se naročito u naredbi nabrajaju. Osiguranik prema Naredbi ne može više za ispunjenje novog karenčnog roka na nikoji način oživiti ranije izgubljeno karenčno vreme. Mogućnost dobrovoljnog produženja osiguranja u grani osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti postoji samo za one bivše obavezno osigurane članove, koji su uplatili prinose kroz najmanje 100 tjedana od toga kroz 13 nedelja tečajem poslednje kalendarske godine.

Poduzeća rečne plovitbe ne potpadaju pod djelokrug socijalnog osiguranja. Da se ipak na neki način zaštite članovi posade madžarske rečne plovitbe u slučaju nesreće zadobivene u poslu, određeno je Naredbom Ministra trgovine broj 39.501 da su vlasnici ovakovih brodova dužni zaključiti osiguranje za slučaj nesreće u korist posada svojih brodova. Ovim osiguranjem imadu se pokriti rizici iznemoglosti i smrti usled nesreće zadobivene u poslu. Ovo osiguranje mogu brodovlasnici zaključiti kod inostranog ili kojeg domaćeg osiguravajućeg društva.

B. H.

OSNUTAK BOLESNIČKE BLAGAJNE ZA RADNIKE ZAPOSLENE KOD ŠTAMPANJA NOVINA U ITALIJI.

Kako je poznato u Italiji ne postoji obavezno osiguranje za slučaj svake bolesti, već samo ono za slučaj tuberkuloze. Za ostale slučajeve obolenja postoje većinom dobrovoljna osiguranja, koja su zagarantovana međusobnim ugovorima između poslodavaca i radnika pojedinih privrednih grupa. Tako je nedavno između fašističkog saveza vlasnika i izdavača novina i saveza fašističkih sindikata grafičkog radništva sklopljen kolektivni ugovor o osnivanju bolesničke blagajne za osiguranje štampara novina.

Pod ovo osiguranje spadaju svi muški i ženski radnici zaposleni u štamparijama dnevnih listova. Obaveza osiguranja započinje danom stupanja u posao. Delokrug osiguranja proteže se na celu državu izuzevši Istru i dio Tirola.

Bolesničkom blagajnom upravljaće poseban odbor u kojega ulaze četiri pretstavnika fašističkih sindikata grafičkih radnika i četiri pretstavnika fašističkog saveza izdavača novina. Pretstavnik poslodavaca je pretsednik upravnog vijeća, a pretstavnik radnika smatra se direktorom blagajne. Nadzor nad poslovanjem vrše dva računo-ispitača, od kojih je jedan iz grupe poslodavaca a drugi iz grupe radnika. Pretstavnici biraju se na dve godine, a nakon tog roka može se njihovo članstvo u odboru produžiti.

Finansijska sretstva blagajne sačinjavaju prinosi koje plaćaju u jednakom delu i poslodavci i osigurani članovi. Visina prinosa ustanovljivaće se prema zaradi osiguranika.

Digitized by Google

Ova bolesnička blagajna pružaće štamparskim radnicima kod novina hranarinu u slučaju bolesti, lekarsku pomoć, potporu u slučaju porođaja i pogrebninu u slučaju smrti. U slučaju bolesti imaju osigurani članovi, koji su uplatili najmanje kroz 25 nedelja prinose, pravo na hranarinu, koja je predvidena za njihov nadnični razred, kroz najviše 120 dana. Tečajem jedne kalendarske godine može se hranarina pružiti kroz najviše 120 dana. U slučaju porođaja ima osigurana članica pravo na otštetu u visini njene zarade za vreme od 20 dana prije poroda i 20 dana posle poroda. U koliko osigurana grafička radnica prima potporu na osnovu zakona o zaštiti materinstva, to se iznosi potpora po tom zakonu imadu odbiti prigodom isplata potpora sa strane blagajne.

Lekarska nega može se pružati osiguranom članu u zavodu ili kod kuće. Troškovi lečenja u zavodima plaćaju se sa strane blagajne samo u izuzetnim, hitnim i teškim slučajevima. Blagajna snaša troškove skopčane sa porodajem.

Pogrebnine plaćaju se različito prema nadničnim razredima preživelim bračnim drugovima il ostalim porodičnim članovima umrlog osiguranika, u koliko ih je ovaj jedini uzdržavao. B. H.

PLAN O UVAĐANJU OBAVEZNOG OSIGURANJA RADNIKA U KINI.

Ministarstvo industrije u Nankingu izradilo je nedavno osnovu za uvadanje osiguranja radnika u Kini. Ovu osnovu izradio je poseban odbor članova kineske vlade i sada se ta osnova nalazi na proučavanju pred Središnjim političkim odborom, a nakon toga biće predložena parlamentu na odobrenje. Ova zakonska osnova predvida uvadanje obaveznog osiguranja za slučaj bolesti i nesreće za sve radnike zaposlene u industriji i zanatu izuzevši prigodne radnike, čije zaposlenje traje najviše mesec dana, kao i radnike čija zarada prekoračuje godišnje stanovitu granicu.

Prinos za osiguranje u slučaju nesreće iznosio bi prema osnovi 5% od nadnice. Dve petine toga prinosa plaćao bi radnik, a tri petine poslodavac. Prinos za osiguranje u slučaju bolesti iznosio bi takoder 5%, ali bi se plaćao u jednakim delovima i po poslodavcu i po osiguranom članu.

U slučaju nesreće i u slučaju bolesti imao bi prema osnovi osiguranik pravo na hranarinu. U slučaju smrti isplaćivala bi se pogrebnina porodici umrlog osiguranika. Osim toga predvida se da mogu fabrike ili rudokopi u kojima je zaposleno preko 500 radnika osnovati poduzetničke blagajne sami ili u zajednici sa drugim poduzećima. Nadzor nad sprovođenjem ovakovog osiguranja imalo bi Ministarstvo industrije. B. H.

NOVO UREĐENJE SOCIJALNOG OSIGURANJA U FRANCUSKOJ.

Novo uredenje socijalnog osiguranja u Francuskoj, koje je najavio Ministar rada na poslednjoj godišnjoj skupštini Saveza uzajamnih pripomoćnih društava, oživotvoreno je zakonima od 28 oktobra i 30 oktobra 1935 godine. Izmene odnose se u glavnome na krug osiguranika, na odredbe o pružanju potpora, na učestvovanje osiguranih članova kod snašanja troškova lečenja i lekova, na odredbe o položaju inostranih radnika, na stope prinosa i prikupljanje finansijskih sretstava. Manje važne izmene odnose se na upravu naročito na izdatke pojedinih blagajna, koje se sada mogu baviti samo obaveznim osiguranjem. Dobrovoljno osiguranje prepušteno je uzajamnim pripomoćnim društvima. U osiguranju poljoprivrednih radnika uvedena je nova razdioba nadničnih razreda i provedena izmena postupka proračunavanja javnih dodataka. Dobrovoljno osiguranje poljoprivrednih radnika ostavljeno je i nadalje delokrugu blagajna socijalnog osiguranja.

Prema spomenutim zakonima proširen je krug osiguranika na kućne radnike, šofere autotaksa, redateljice u kinematografima i kazalištima, hotelske nameštenice i nosače prtljaga. Po novim zakonskim propisima imade član pravo na potporu ako pruži dokaz da je uplaćen minimalni prinos ustanovljen jedinstveno za sve osigurane članove bez obzira na visinu nadnice.

Prema zakonu od god. 1930 iznosili su prinosi prosečno 8% obezbeđene nadnice. Za pokriće izdataka za osiguranje u slučaju iznemoglosti povećaje se počevši od 1937 ova prinosna stopa na 9%. Novi propisi dozvoljavaju da se ovo povišenje kroz daljnjih 5 godina može odložiti. Vlada predvida sniženje prinosa za 1% u godini 1936, t. j. od 8 na 7%.

U osiguranju za slučaj bolesti imade osiguranik u buduće snositi 20% troškova lekarske nege. Isti procenat vredi i za snašanje troškova lekova. U koliko troškovi prekoračuju 25 fr. povećaje se dio koji imade snašati osiguranik na 40%.

B. H.

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

ODGOVOR G. DESPOTA OSTOJIĆA POVODOM KRITIKE NA NJEGOVU KNJIGU »NAŠE RADNIČKO I NAMEŠTENIČKO ZAKONODAVSTVO« OD DJ. G-Ć.

U »Radničkoj zaštiti« br. 1 od prošle godine izašao je prikaz od g. Dj. G-ć moje knjige »Naše radničko i nameštenićko zakonodavstvo« u kome je rečeno, da su u poglavlju o penzionom osiguranju privatnih nameštenika u Slovenačkoj i Dalmaciji pogrešno prikazani rizici i potpore u tome osiguranju, pošto sam se ja pri obradi ove materije držao projekta zakona o penzionom osiguranju nameštenika izrađenog po Penzionom zavodu u Ljubljani, a ne po dosada važećem tekstu prešišćenog Zakona o penzionom osiguranju službenika objavljenom u Službenim novinama od 12 decembra 1933.

Povodom prednje zamerke, čast mi je izneti tekstuelan prepis pisma, koje sam dobio od g. dr. Janka Kestla, pomoćnika direktora Penzionog zavoda za službenike u Ljubljani, a koje glasi:

Spoštovani gospod!

S kritiko, objavljeno v 1. številki Radničke zaštite 1935, sem bil opozorjen na Vašo knjigo — Naše radničko i nameštenićko zakonodavstvo. Vašo knjigo sem sedaj z veseljem prečital.

Zanimala me je knjiga zlasti tudi radi navedbe v kritiki, češ da Vam »pregled penzionog osiguranja nije uspio, jer je pogrešno rizike in potpore u tom osiguranju prikazao po projektu zakona o pensionom osiguranju a ne po sada važećem prečišć. tekstu zakona o pens. osiguranju«.

Ugotovil pa sem, da je trditev kritike v celoti neutemeljena, da so Vaše informacije v knjigi pravilne in da Vam dela kritika u tem oziru krivico.

1) Navedbe Vaše knjige o plačnih (platnih) razredih so pravilno navedene po prečišć. besedilu veljavnega pok. zakona in po naredbi ministra soc. politike z dne 22. sept. 1930, St. br. 36084 in 23648. Načrt pok. zakona pa vsebuje povsem drugačno razdelitev plačnih razredov.

2) Odmera invalidske rente, kakor jo navaja Vaša knjiga, je posneta po predpisih, ki so danes v veljavi. Danes se odmera renta ne vrši samo po predpisih § 10 pok. zakona v prečišć. besedilu, ampak tudi po predpisih pravilnika o draginjskih dokladah (skuparinski dodatci), ki ga je izdal minister soc. politike z naredbo z dne 22 sept. 1930, St. br. 36084. Današnja renta se torej sestoji iz zakonite rente (§ 10 pok. zak.) in rednih in izrednih draginjskih doklad (pravilnik o drag. dokladah). Renta po tem pravilniku je torej računska in je enaka zakoniti renti plus drag. doklade. Letni znesek računske rente sestoji:

a) iz osnovnega zneska din 1800,

b) iz dodatka po din 30 za vsakih din 360 za katere presega svota premij, vplačanih v zadnjih 120 mesecih zavarovanja, svoto din 21600,

c) iz desetkratne povprečnine premij,

d) iz ene šestine svote dospelih premij.

Vaše navedbe se s tem skladajo, nisu pa v celoti tako točno navedene. Pogreška je tudi v znesku osnovenega zneska, ki ga navajate z 1080, mesto din 1800.

Načrt pok. zakona pa ima v § 22 povsem drugačno sistematiko računanja rente.

3) Tudi ostale vaše navedbe o vrstah rent, o pogojih za pridobitev teh rent in o višini teh rent so točno v skladu s predpisi veljavnega pok. zakona in pravilnika o drag. dokladah. Opazil sem le eno pomoto. Renta, ki pripade zavarovancu, ako doseže 65. leto starosti, ni starostna renta, ampak invalidska, za katero pa ni treba zdravniškega dokaza o poklicni nesposobnosti (§ 8) pok. Zakona. Načrt zakona pa predvideva povsem drugačne pogoje za pridobitev starostne rente.

To pojasnilo svoje sem Vam zato sporočil, da ne bi Vi morda pod utisom napačne kritike popravili svoje stališče v napačno smer.

Z odličnim spoštovanjem

Dr. Kestl, s. r.

Za moju odbranu nije mi potrebno da komentarišem ovo pismo. Čovek, stručan i pozvan, u njemu jasno i dokumentovano veli, da je tvrdnja kritike o mojoj knjizi, u koliko se tiče poglavlja o penzionom osiguranju nameštenika, u celosti neosnovana, da su moja obaveštenja data u knji-

Digitized by Google

zi pravilna i da je kritičar u tome pogledu potpuno na krivom putu.

Ja nemam nameru da danas preko trećeg lica polemišem sa g. Dj. G-ćem, pošto to nisam hteo da radim ni sam u svoje vreme. Smatram, da je svako slobodan da kritikuje na svoj način i da je odgovoran za svoje delo. Stoga ovom prilikom ne ću da polemiziram ni o ostalim primedbama, koje su mi učinjene.

Ali završna rečenica u pismu g. dr. Kestla odlučila me je da objavim ovo njegovo pismo. G. dr. Kestl mi na kraju pisma veli: »Ovo moje obrazloženje šaljem Vam zato, da ne bi Vi možda pod uticajem naopake kritike popravili svoje gledište u naopakom pravcu«. Pomišljajući, da zaista može biti po nekoga ko bi kritikom g. Dj. G-ća mogao biti zaveden u zabludu, rešio sam se da stvar rasvetlim, i smatrao sam, da ću to najbolje učiniti objavljivanjem napred navedenog pisma, koje mi je spontano upućeno od jednog čitaoca, tim pre što je potpuno kompetentna ličnost.

Napominjem, da ja ne poznam g. dra. Janka Kestla, ni lično ni preko koga drugog. Još manje sam provocirao ovo njegovo pismo. Ali po svojoj savesti, g. dr. Kestl držao je, da treba da mi svrati pažnju na celo ovo pitanje u interesu same stvari. Sledujući njegov primer, i ja moram izaći iz rezerve, ne radi sebe, nego radi šire publike, u kojoj ipak neko napisanom kritikom može biti doveden u dvoumicu.

Despot Ostojić.

Gojković R. Emilo: ZAKON O OSIGURANJU RADNIKA OD 14 MAJA 1922 GODINE, objašnjen sporednim zakonodavstvom i praksom.

Već preko pet godina nemaju ni javnost ni interesenti-poslodavci i radnici, a ni sami službenici radničkog osiguranja prikladnog priručnika k Zakonu o osiguranju radnika. Od poslednjeg izdanja Zakona o osiguranju radnika sa objašnjenjem direktora Središnjeg ureda g. Dra Vilima Helebranta izmenile su se ne samo postojeće zakonske odredbe, već i odredbe Statuta, Službenih pravilnika i mnogobrojnih okružnica administrativne prakse. Stvorila se pored toga izvesna praksa rešenjima Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, presudama Državnog saveta i Vrhovnog suda radničkog osiguranja. Sva ta ogromna materija potrebna u praktičnom provađanju osiguranja bila je razasuta u 18 godišta Radničke zaštite, u raznim službenim novinama i cirkularima.

Pravni referent Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu g. Emilo R. Gojković uzeo si za dužnost da popuni ovu osetljivu prazninu u potrebnim priručnicima radničkog osiguranja. Marljivim i dugogodišnjim prikupljanjem svih mogućih propisa, pravilnika, rešenja i presuda u pitanjima radničkog osiguranja sastavio je spomenuti pisac praktično objašnjenje postojećeg Zakona o osiguranju radnika. Time je omogućio ne samo službenicima radničkog osiguranja nego i interesentima-poslodavcima i radnicima a i široj javnosti, da se uzmognu upoznati sa svim pitanjima socijalnog osiguranja, napose sa problemima praktičnog sprovođenja osiguranja prema najnovijem stanju zakonskih i statutarnih propisa, kao i sa najnovijom administrativno-pravnom i sudskom praksom.

Delo je izašlo u nakladi izdavačke knjižare Gece Kona u Beogradu, pa se njegova nabavka preporučuje svim zainteresiranim krugovima.

B. H.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICE SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Predlaganje recepata i apotekarskih računa na retaksaciju i obredenje

(Broj 31056/1935 od 3 marta 1936 god.)

Konstatovano je, da se mnogi mesni organi ne pridržavaju odredaba ovdašnje okružnice broj 18.792/26 od 18 juna 1926 u predmetu predlaganja apotekarskih računa, već da račune i recepte predlažu sa velikim zakašnjenjem tako, da se time koči normalan rad oko retaksacije recepata i obredivanja računa.

Da se šiljanje apotekarskih računa provodi jednoobrazno i na vreme, odreduje se sledeće:

Mesni organi treba da sve zaprimljene apotekarske račune odmah matematički preispitaju kako je to odredeno Okružnicom Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 20.549/25 od 18 jula 1925 i da sastave iskaz o zaprimljenim računima i receptima prema priloženom obrascu. Redni broj u pomenutom iskazu treba da se poduđara sa rednim brojem računa. Mesni organi treba da dostave odmah nakon provedene matematičke kontrole sve zaprimljene račune i recepte glavnom lekaru radi pregleda i kontrole recepture. Glavni lekari treba u smislu odredaba ovdašnje okružnice broj 22.110/31 od 25 marta 1931 da pregledaju recepturu tako, da mesni organi mogu najkasnije do konca narednog meseca dostaviti Središnjem uredu za osiguranje radnika na retaksaciju i obredenje sve recepte i račune zaprimljene tokom prošlog meseca zajedno sa pomenutim iskazom.

Što se naslovu znanja i obdržavanja radi saopćuje.

Prilog k okružnici br. 31056/35.

SPISAK

apotekarskih računa zaprimljenih u mesecu .....

sačinjen u smislu Okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 31.056 — 1935 od 3 marta 1936.

Redni broj	Ime apotekara odnosno lekara sa priručnom apotekom	Mesto	Predložena svota nakon matematičke kontrole		Ukupna svota	Razdoblje za koje je račun predložen	Broj recepata	
			Za osigurane članove	Za članove obitelji			za osigurane članove	za članove porodice

Digitized by Google

Oznaka na receptima o donešenoj posudi

(Broj 7186 od 6 marta 1936 godine)

Apotekarska komora Kraljevine Jugoslavije aktom broj 575 od 12 februara 1936 saopćila je Središnjem uredu za osiguranje radnika da se često dešava da uredski članovi kod ponovnog uzimanja leka nemaju posude ma da je uredski lekar na receptnoj blanketi podcrtao »posuda donešena« t. j. označio da član ima posudu.

Usled toga dolazi u apotekama do nepoželjnih objašnjavanja između apotekara i uredskih članova, a osim toga kod retaksacije recepata u takovim slučajevima odbija se svaki, po apotekaru eventualno zaračunati, iznos za posudu. Da se ovakovi slučajevi ne bi više ponavljali, ured će ponovno upozoriti sve područne uredske lekare da se u pogledu donašanja posuda po uredskim članovima kod ponovnog uzimanja leka tačno pridržavaju odredaba Pravila za propisivanje lekova u radničkom osiguranju.

Prema tome ima uredski lekar na receptu staviti oznaku da je bolesnik posudu doneo samo onda ako se uverio da bolesnik od prijašnjeg leka zaista imade prikladnu posudu.

Uredski lekari treba u smislu Pravila za propisivanje lekova, naravno i u buduće da upućuju bolesnike u slučajevima koje predviđaju ta Pravila da pri ponavljanju leka donose prikladnu posudu.

Dopuna tač. 2 stava 4 §-a 244 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

(Broj 13.282 — 1936 od 28 marta 1936).

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja donio je sledeće rešenje St. broj 21.223 od 21 marta 1936 godine:

»Na osnovu §-a 126 Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 godine (»Službene novine« br. 117)

ODOBRAVAM:

zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 16 marta 1936 godine br. 10.888, kojim je zaključeno, da se tač. 2 četvrtog stava §-a 244 Statuta Središnjeg ureda nadopuni novim stavom, koji glasi:

»Od ove kvote određene sa trideset pet (35) od sto od raspoložive gotovine mogu se u napred pobrojane svrhe davati zajmovi i državi uz uslov, da država zakonom obezbedi redovitu otplatu dospelih anuiteta za podignuti zajam.«

Ovo rešenje dostaviti Središnjem uredu za osiguranje radnika radi znanja i upravljanja i uredništvu »Službenih novina« radi obnarodovanja.

Minister socijalne politike i narodnog zdravlja,

Dragiša J. Cvetković s. r.«

Što se priopćuje mesnim organima radi znanja i daljeg upravljanja time, da je gornje rešenje obnarodovano u »Službenim novinama« Kraljevine Jugoslavije od 28 marta 1936 godine broj 72—XV.

NATECAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici raspisao je natečaj za mesto oporavilišnog lekara radničkog oporavilišta na Paliću kod Subotice za vreme ovogodišnje sezone od 16 aprila do 15 oktobra.

Digitized by Google

Mesečna plata lekara iznosi Din 1.500.—. Lekar je dužan da provodi svakodnevno u oporavilištu stanovito vreme, da leči bolesnike u oporavilištu i da im u svako doba pruži, ako treba lekarsku pomoć. Ove i ostale dužnosti potanko će se utvrditi u ugovoru. Propisno taksirane molbe providene sa dokumentima o lekarskoj spremi, općem i mesnom pravu lekarske prakse treba da predlože natecatelji uredu do zaključno 11 aprila o. g. u 12 sati. Nepropisne i zadocnele molbe neće se uzeti u obzir.

Privatno društvena bolesnička blagajna »Merkur« u Zagrebu raspisala je natečaj za popunjenje jednog mesta činovnika kancelarijske struke kategorije C. položaja IX. kod ekspoziture blagajne u Osijeku. Sva prava i dužnosti utvrđena su Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20 januara 1931.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti blagajni uključivo do 11 aprila o. g. u 12 sati o podne. Zakašnjele molbe neće se uzeti u obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao je natečaj za jedno mesto ugovornog lekara opšte prakse sa sedištem u Gračanima prema Kolektivnom ugovoru u Narodnim Novinama, službenom listu Savske banovine. Rok natečaja za podnašanje molbi 27 aprila o. g. do 12 sati o podne.

Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku raspisao je natečaj na mesto ugovornog lekara za lekarski rajon u Pleternici.

Prava i dužnosti lekara regulisana su odredbama kolektivnog ugovora. Propisno taksirane i sa potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se predati najkasnije do uključivo 15 aprila 1936 godine.

Pobliži uslovi mogu se doznati svakog radnog dana kod glavnog lekara ureda.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu januaru 1936 godine.

U mesecu januaru 1936 godine umrlo je prema stiglim prijavama 214 radnika i nameštenika, od toga 172 muškarca i 42 žene.

Od zaraznih bolesti umrle su 92 osobe, od toga 76 od tuberkuloze (35.5%), od tih 73 od tuberkuloze plućiju a 3 od tuberkuloze ostalih organa. Od trbušne pošaline umrlo je 8 radnika, od piemie 5, od veneričnih bolesti 1, od angine 1 i od vrbanca 1.

Od ostalih bolesti umrla su 122 radnika i nameštenika, od toga otpada 20 na bolesti srca, 17 na bolesti probavila, 16 na bolesti disala, 11 na bolesti mozga i živčevlja i 11 na bolesti novotvorina. Samoubistvo počinilo je 9 radnika, unesrećilo se kod posla 10 radnika, a van posla 5.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 27 činovnika, 88 kvalifikovanih radnika, 21 šegrt i 78 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na radnike metalne i mašinske industrije (21), zatim slede nameštenici kod javnih radova (18), radnici šumsko-pilanske industrije (17), kućna posluga (17), radnici tekstilne industrije (14), industrije hrane i pića (14), trgovački nameštenici (14), nameštenici novčanih zavoda (11), ugostiteljski nameštenici (10), radnici kod gradnja željeznica i puteva (8), radnici industrije odeće i čišćenja (7), industrije kamena i zemlje (6), kemijske industrije (6), drvodelske industrije (6), higijene (6), radnici visokogradnja (5), nameštenici privatnog saobraćaja (4), radnici industrije duvana (4), grafički radnici (4), nameštenici slobodnih profesija (4), nameštenici javnog saobraćaja (3), radnici industrije papira (3), te po 1 radnik rudarstva, gradnja prevoznih sretstava i centrala za proizvodnju snage.

Digitized by Google

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od 48 dinara i to 36 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu januaru 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 161.227.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 154.291.—, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 6.936.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca januara 1935 (1 muškarac), 2 umrla radnika iz meseca marta (2 muškarca), 1 umrli radnik iz meseca maja (1 žena), 3 umrla radnika iz meseca juna (2 muškarca i 1 žena), 1 umrli radnik iz meseca jula (1 muškarac), 4 umrla radnika iz meseca augusta (4 muškarca), 2 umrla radnika iz meseca septembra (1 muškarac i 1 žena), 2 umrla radnika iz meseca oktobra (1 muškarac i 1 žena), 7 umrlih radnika iz meseca novembra (5 muškaraca i 2 žene) i 40 umrlih radnika iz meseca decembra 1935 godine (34 muškarca i 6 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 39.401.—.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama u godini 1935 iznaša:

u januaru	1935 g.	muškaraca	178,	žena	50	odnosno	ukupno	228
„ februaru	„ „	„	203,	„	54	„	„	257
„ martu	„ „	„	263,	„	69	„	„	332
„ aprilu	„ „	„	246,	„	54	„	„	300
„ maju	„ „	„	197,	„	59	„	„	256
„ junu	„ „	„	173,	„	50	„	„	223
„ julu	„ „	„	174,	„	59	„	„	233
„ augustu	„ „	„	179,	„	40	„	„	219
„ septembru	„ „	„	152,	„	47	„	„	199
„ oktobru	„ „	„	157,	„	53	„	„	210
„ novembru	„ „	„	137,	„	45	„	„	182
„ decembru	„ „	„	164,	„	39	„	„	203
	Svega	muškaraca	2223,	žena	619	odnosno	ukupno	2842

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika i nameštenika u januaru 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec februar 1936 godine.

Digitized by Google

Godišnji iskaz o broju obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika u 1935 godini*)

Rapport de l'année 1935 pour le nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

a) **Po mesnim organima** — d'après ses organes locaux

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj osiguranih članova u godini 1935 Nombre moyen des membres assurés de l'année 1935			Na 100 osiguranika dolazi Par 100 assurés il y a			Poprečna nadnica Dinara Niveau moyen des salaires assurés Din			Na 100 članova pojed. mes. organa otpada Par 100 membres du organe locale il y a	
		m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.
1	Banjaluka	16 285	14 690	1 595	2·88	2·60	0·28	18·49	18·98	13·96	90·21	9·79
2	Beograd	80 553	59 478	21 075	14·28	10·54	3·74	23·81	25·66	18·60	73·84	26·16
3	Dubrovnik	17 346	13 890	3 456	3·07	2·46	0·61	24·36	26·79	14·61	80.08	19·92
4	Karlovac	12 355	8 547	3 808	2·19	1·52	0·67	19·90	21·27	16·81	69·18	30·82
5	Ljubljana	79 263	48 319	30 944	14·05	8·56	5·49	22·40	25·11	18·16	60·96	39·04
6	Niš	26 932	22 322	4 610	4·77	3·95	0·82	16·43	16·71	15·07	82·88	17·12
7	Novi Sad	27 003	19 271	7 732	4·79	3·42	1·37	18·73	20·27	14·88	71·37	28·63
8	Osijek	46 671	35 786	10 885	8·27	6·34	1·93	19·10	20·29	15·18	76·68	23·32
9	Petrovgrad	21 748	15 512	6 236	3·86	2·75	1·11	15·76	17·27	12·01	71·33	28·67
10	Sarajevo	27 554	21 964	5 590	4·88	3·89	0·99	20·61	21·61	16·64	79·71	20·29
11	Skoplje	25 990	22 797	3 193	4·61	4·04	0·57	16·79	17·29	13·16	87·71	12·29
12	Sombor	18 515	12 354	6 161	3·28	2·19	1·09	16·42	18·01	13·24	66·72	33·28
13	Split	17 746	13 003	4 743	3·15	2·31	0·84	23·06	26·84	12·69	73·27	26·73
14	Subotica	19 323	12 139	7 184	3·42	2·15	1·27	15 53	17·72	11·82	62·82	37·18
15	Sušak	11 518	8 794	2 724	2·04	1·56	0·48	27·51	31·10	17·05	76·35	23·65
16	Tuzla	14 178	12 626	1 552	2·51	2·24	0·27	17·69	18·39	11·94	89·05	10·95
17	Zagreb	71 649	43 169	28 480	12·69	7·65	5·04	22·95	26·55	17·51	60·25	39·75
	Okružni uredi Offices d'arondis.	534 629	384 661	149 968	94·74	68·17	26·57	20·72	22·45	16·27	71·95	28·05
18	„Merkur", Zgb	17 435	12 936	4 499	3·09	2·29	0·80	43·22	44·39	39·84	74·20	25·80
19	„Trgovsko", Ljublj	7 433	4 428	3 005	1·32	0·79	0·53	34·21	37·21	29·81	59·57	40·43
20	„Omladina", Bgd	4 790	4 244	546	0·85	0·75	0·10	27·47	26·84	32·39	88·60	11·40
	Privatno društ. blag. Casses professions	29 658	21 608	8 050	5·26	3·83	1·43	38·42	39·47	35·59	72·86	27·14
	SUZOR 1935	564 287	406 269	158 018	10·0—	72· -	28·—	21·65	23·35	17·26	72·—	28·—
	SUZOR 1934	543 559	394 102	149 457	100·--	72·50	27·50	22·24	23·98	17·62	72·50	27·50
	+ više — manje	+20 728	+12 167	+8 561	—	—0·50	+0·50	—0·59	- 0·63	—0·36	-0·50	+0·50

b) **Po nadničnim razredima** — d'apres les classes de salaire

Nadnični razredi Classes de salaire	Obezbedena nadnica Din. Salaire assuré Din.	Poprečni br. osig. čl. u god. 1935 No. moyen assurés de l'année 1935			Na 100 osiguranika dolazi Par 100 assurés il y a			Na 100 čl. pojedinog nadn. razreda otpada Par 100 membres de la classe de salaire il y a	
		m. i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m i ž. h. et f.	m. h.	ž. f.	m. h.	ž. f.
I.	6·—	76 775	62 471	14 304	13·61	11·07	2·54	81·37	18·63
II.	8· -	4 612	2 487	2 125	0·82	0·44	0·38	53·92	46·08
III.	9·60	32 357	12 576	19 781	5·73	2·23	3·50	38·87	61·13
IV.	11·60	53 852	25 607	28 245	9·54	4·54	5·—	47·55	52·45
V.	14·—	67 679	37 028	30 651	11·99	6·56	5·43	54·71	45·29
VI.	16·80	63 830	49 544	14 286	11·31	8·78	2·53	77·62	22·38
VII.	20·—	44 913	33 083	11 830	7·96	5·86	2·10	73·66	26·34
VIII.	24·—	47 362	35 854	11 508	8·39	6·35	2·04	75·70	24·30
IX.	28·80	44 237	34 887	9 350	7·84	6·18	1·66	78·86	21·14
X.	34·—	38 409	32 488	5 921	6·81	5·76	1·05	84·58	15·42
XI.	40. -	23 220	19 886	3 334	4·12	3·53	0·59	85·64	14·36
XII.	48:—	67 041	60 358	6 683	11·88	10·70	1·18	90·03	9·97
SUZOR 1935		564 287	406 269	158 018	100·—	72·—	28·—	72·—	28·—
SUZOR 1934		543 559	394 102	149 457	100·—	72·50	27·50	72·50	27·50

*) Ovaj iskaz štampa se ponovno, jer je onaj na str. 127 u br. 3 „R. Z." otštampan pogrešno.

Digitized by Google

Godišnji iskaz o broju obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osi-

Rapport de l'année 1935 pour le nombre des membres obligatoirement assurés

les categories

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. prives	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	101	1184	94	21	238	332	10	428	36	27	39
		ž.	—	8	—	—	6	—	—	6	—	22	—
			101	**1192**	**94**	**21**	**244**	**332**	**10**	**434**	**36**	**49**	**39**
2	Beograd	m.	183	2091	1076	—	2286	8684	2360	356	1843	2004	326
		ž.	26	85	35	—	59	1293	40	78	108	2417	362
			209	**2176**	**1111**	—	**2345**	**9977**	**2400**	**434**	**1951**	**4421**	**688**
3	Dubrovnik	m.	41	1856	695	240	305	1293	332	109	92	25	—
		ž.	8	14	13	—	20	61	7	29	1	29	—
			49	**1870**	**708**	**240**	**325**	**1354**	**339**	**138**	**93**	**54**	—
4	Karlovac	m.	42	34	47	12	388	444	19	6	223	1470	2
		ž.	2	—	—	4	41	227	7	6	84	1702	—
			44	**34**	**47**	**16**	**429**	**671**	**26**	**12**	**307**	**3172**	**2**
5	Ljubljana	m.	424	534	711	18	3168	5101	283	1445	455	4430	1301
		ž.	117	53	14	1	673	1132	32	433	10	8313	602
			541	**587**	**725**	**19**	**3841**	**6233**	**315**	**1878**	**465**	**12743**	**1903**
6	Niš	m.	53	54	251	—	1127	1870	255	1055	159	2256	13
		ž.	—	—	7	6	51	24	6	241	1	1225	12
			53	**54**	**258**	**6**	**1178**	**1894**	**261**	**1296**	**160**	**3481**	**25**
7	Novi Sad	m.	239	362	254	12	1410	1556	431	209	248	1013	38
		ž.	15	17	4	—	240	171	2	100	14	1024	98
			254	**379**	**258**	**12**	**1650**	**1727**	**433**	**309**	**262**	**2037**	**136**
8	Osijek	m.	578	904	289	3	1703	1999	406	379	253	941	36
		ž.	39	24	14	2	185	49	14	219	7	1153	96
			617	**928**	**303**	**5**	**1888**	**2048**	**420**	**598**	**260**	**2094**	**132**
9	Petrovgrad	m.	278	240	179	—	839	1153	13	34	168	188	7
		ž.	32	15	11	—	337	37	—	27	10	408	6
			310	**255**	**190**	—	**1176**	**1190**	**13**	**61**	**178**	**596**	**13**
10	Sarajevo	m.	33	242	331	123	913	2137	218	324	351	225	8
		ž.	1	3	4	1	13	40	—	48	2	926	10
			34	**245**	**335**	**124**	**926**	**2177**	**218**	**372**	**353**	**1151**	**18**
11	Skoplje	m.	21	188	287	—	678	1161	158	240	260	449	86
		ž.	2	—	3	—	3	17	—	13	7	475	13
			23	**188**	**290**	—	**681**	**1178**	**158**	**253**	**267**	**924**	**99**
12	Sombor	m.	114	227	135	—	268	753	58	85	146	2433	3
		ž.	7	11	5	—	75	51	1	26	1	2194	2
			121	**238**	**140**	—	**343**	**804**	**59**	**111**	**147**	**4627**	**5**
13	Split	m.	108	1350	461	12	2762	433	534	361	317	50	—
		ž.	3	14	17	2	122	7	2	18	8	139	4
			111	**1364**	**478**	**14**	**2884**	**440**	**536**	**379**	**325**	**189**	**4**
14	Subotica	m.	120	51	136	1	374	1016	4	240	271	398	15
		ž.	137	10	3	—	128	170	—	58	6	1038	81
			257	**61**	**139**	**1**	**502**	**1186**	**4**	**298**	**277**	**1436**	**96**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

guranje radnika u 1935 godini po mesnim organima i industrijskim grupama.

par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après industrielles

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Pr.red. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et ossérie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opšt.inski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Nov. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorište, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
1	376	7687	143	413	139	219	214	263	265	40	179	889	686	385	120	161	14690
—	1	36	11	9	144	129	75	1	1	8	40	24	46	49	62	917	1595
1	**377**	**7723**	**154**	**422**	**283**	**348**	**289**	**264**	**266**	**48**	**219**	**913**	**732**	**434**	**182**	**1078**	**16285**
221	2566	991	1622	4594	38	3011	2854	3912	2864	2016	1758	2899	5787	1561	1252	323	59478
43	219	7	49	583	21	1366	2464	21	105	934	694	171	670	391	610	8224	21075
264	**2785**	**998**	**1671**	**5177**	**59**	**4377**	**5318**	**3933**	**2969**	**2950**	**2452**	**3070**	**6457**	**1952**	**1862**	**8547**	**80553**
3	265	377	250	618	511	678	241	1539	1361	106	329	1056	945	316	204	103	13890
—	1	3	12	31	585	495	146	3	7	24	59	43	113	40	57	1655	3456
3	**266**	**380**	**262**	**649**	**1096**	**1173**	**387**	**1542**	**1368**	**130**	**388**	**1099**	**1058**	**356**	**261**	**1758**	**17346**
316	349	1628	188	364	3	102	194	377	381	28	161	1038	538	73	68	52	8547
63	41	55	12	9	3	164	77	—	1	9	60	19	38	13	25	1146	3808
379	**390**	**1683**	**200**	**373**	**6**	**266**	**271**	**377**	**382**	**37**	**221**	**1057**	**576**	**86**	**93**	**1198**	**12355**
1479	2357	5987	2882	3147	320	895	1464	1790	3275	707	985	1657	2482	366	532	124	48319
322	422	245	322	625	606	2285	2817	16	48	410	798	176	1243	156	623	8450	30944
1801	**2779**	**6232**	**3204**	**3772**	**926**	**3180**	**4281**	**1806**	**3323**	**1117**	**1783**	**1833**	**3725**	**522**	**1155**	**8574**	**79263**
342	1880	255	662	2004	608	1084	1297	749	1342	157	573	1225	2001	398	332	310	22322
34	17	1	7	93	558	263	513	1	3	6	99	24	134	31	85	1168	4610
376	**1897**	**256**	**669**	**2097**	**1166**	**1347**	**1810**	**750**	**1345**	**173**	**672**	**1249**	**2135**	**429**	**417**	**1478**	**26932**
28	795	610	943	2091	79	446	985	552	785	282	848	1573	2051	649	506	276	19271
4	100	118	129	331	45	350	620	5	20	117	211	40	311	167	200	3279	7732
32	**895**	**728**	**1072**	**2422**	**124**	**796**	**1605**	**557**	**805**	**399**	**1059**	**1613**	**2362**	**816**	**706**	**3555**	**27003**
292	2371	10373	1523	3346	15	525	1077	813	866	228	1070	2103	2546	220	494	433	35786
35	850	511	305	370	5	521	826	20	18	219	248	88	560	64	171	4272	10885
327	**3221**	**10884**	**1828**	**3716**	**20**	**1046**	**1903**	**833**	**884**	**447**	**1318**	**2191**	**3106**	**284**	**665**	**4705**	**46671**
66	743	95	690	2483	32	338	756	829	401	93	984	1817	2030	312	515	229	15512
10	13	3	26	200	93	187	988	7	21	44	163	111	377	48	246	2816	6236
76	**756**	**98**	**716**	**2683**	**125**	**525**	**1744**	**836**	**422**	**137**	**1147**	**1928**	**2407**	**360**	**761**	**3045**	**21748**
23	551	6773	316	726	480	825	762	1506	904	191	524	736	1370	748	459	165	21964
—	4	42	6	68	450	369	577	3	59	36	226	29	224	129	202	2118	5590
23	**555**	**6815**	**322**	**794**	**930**	**1194**	**1339**	**1509**	**963**	**227**	**750**	**765**	**1594**	**877**	**661**	**2283**	**27554**
95	1100	611	452	1255	1262	963	965	3875	1057	115	741	3451	1908	347	837	235	22797
—	3	2	—	27	570	464	298	5	5	17	74	56	35	17	92	995	3193
95	**1103**	**613**	**452**	**1282**	**1832**	**1427**	**1263**	**3880**	**1062**	**132**	**815**	**3507**	**1943**	**364**	**929**	**1230**	**25990**
105	473	263	717	2339	18	189	475	398	419	93	545	603	1056	148	188	103	12354
10	46	3	51	186	7	111	277	3	21	34	73	41	148	21	62	2694	6161
115	**519**	**266**	**768**	**2525**	**25**	**300**	**752**	**401**	**440**	**127**	**618**	**644**	**1204**	**169**	**250**	**2797**	**18515**
2	301	17	287	814	74	477	115	938	647	81	247	919	1239	156	210	91	13003
1	17	—	13	401	46	502	267	120	39	34	60	117	268	64	118	2340	4743
3	**318**	**17**	**300**	**1215**	**120**	**979**	**382**	**1058**	**686**	**115**	**307**	**1036**	**1507**	**220**	**328**	**2431**	**17746**
12	582	33	614	1853	17	357	646	122	274	202	641	1386	2081	224	343	126	12139
—	48	1	188	234	19	183	765		6	109	157	91	795	42	177	2738	7184
12	**630**	**34**	**802**	**2087**	**36**	**540**	**1411**	**122**	**280**	**311**	**798**	**1477**	**2876**	**266**	**520**	**2864**	**19323**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textille	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	25	1570	894	143	57	250	151	20	102	9	305
		ž.	3	18	23	1	—	2	1	20		7	116
			28	**1588**	**917**	**144**	**57**	**252**	**152**	**40**	**102**	**16**	**421**
16	Tuzla	m.	75	410	407	22	335	224	7	1177	54	162	5
		ž.	3	1	6	—	7	1	1	33	—	186	—
			78	**411**	**413**	**22**	**342**	**225**	**8**	**1210**	**54**	**348**	**5**
17	Zagreb	m.	346	960	1067	1	3283	2629	454	1330	1132	3737	262
		ž.	94	33	39	—	238	265	—	470	15	4764	408
			440	**993**	**1106**	**1**	**3521**	**2894**	**454**	**1800**	**1147**	**8501**	**670**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2781	12257	7314	608	20134	31035	5693	7798	6110	19817	2446
		ž.	489	306	198	17	2198	3547	113	1825	274	26022	1810
			3270	**12563**	**7512**	**625**	**22332**	**34582**	**5806**	**9623**	**6384**	**45839**	**4256**
18	„Merkur", Zagreb	m.	18	142	282	4	115	240	46	387	264	610	62
		ž.	--	51	80	1	15	82	3	173	63	201	20
			18	**193**	**362**	**5**	**130**	**322**	**49**	**560**	**327**	**811**	**82**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	11	3	47	—	37	129	4	124	72	320	56
		ž.	7	4	32	--	21	81	3	54	20	180	14
			18	**7**	**79**	**—**	**58**	**210**	**7**	**178**	**92**	**500**	**70**
20	„Omladina", Beograd	m.	4	19	47	—	—	13	14	24	4	17	1
		ž.	9	2	3	—	—		1	4	—	8	—
			13	**21**	**50**	**—**	**—**	**13**	**15**	**28**	**4**	**25**	**1**
	Privat. druš. blagajne Caisses professionelles	m.	33	164	376	4	152	382	64	535	340	947	119
		ž.	16	57	115	1	36	163	7	231	83	389	34
			49	**221**	**491**	**5**	**188**	**545**	**71**	**766**	**423**	**1336**	**153**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2814	12421	7690	612	20286	31417	5757	8333	6450	20764	2565
		ž.	505	363	313	18	2234	3710	120	2056	357	26411	1844
			3319	**12784**	**8003**	**630**	**22520**	**35127**	**5877**	**10389**	**6807**	**47175**	**4409**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·50	2·20	1·36	0·11	3·59	5·57	1·02	1·48	1·14	3·68	0·45
		ž.	0·09	0·07	0·06	—	0·40	0·66	0·02	0·36	0·07	4·68	0·33
			0·59	**2·27**	**1·42**	**0·11**	**3·99**	**6·23**	**1·04**	**1·84**	**1·21**	**8·36**	**0·78**
	Broj članova u 1934. g. Nombre des membres de l'année 1934	m.	2692	11922	7902	206	17973	28143	6080	8103	6440	18313	2612
		ž.	503	388	262	4	2035	3435	138	1902	383	24643	1876
			3195	**12310**	**8164**	**210**	**20008**	**31578**	**6218**	**10005**	**6823**	**42956**	**4488**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de cuir chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	140	1063	225	361	33	306	109	636	645	31	144	479	912	90	69	25	8794
—	3	142	—	50	436	364	112	1	7	24	79	31	168	6	48	1062	2724
—	**143**	**1205**	**225**	**411**	**469**	**670**	**221**	**637**	**652**	**55**	**223**	**510**	**1080**	**96**	**117**	**1087**	**11518**
6	312	5313	201	690	13	319	194	241	273	18	193	619	709	272	211	164	12626
1	1	13	8	39	2	165	109	1	—	3	49	21	25	9	45	823	1552
7	**313**	**5326**	**209**	**729**	**15**	**484**	**303**	**242**	**273**	**21**	**242**	**640**	**734**	**281**	**256**	**987**	**14178**
515	1967	2103	1856	3646	61	1141	1610	802	2591	1024	1433	2051	5018	1061	687	402	43169
95	212	111	541	874	212	1628	2149	1	97	449	1037	40	1753	260	458	12237	28480
610	**2179**	**2214**	**2397**	**4520**	**273**	**2769**	**3759**	**803**	**2688**	**1473**	**2470**	**2091**	**6771**	**1321**	**1145**	**12639**	**71649**
3506	17128	44179	13571	30744	3703	11875	13958	19342	18350	5422	11355	24501	33359	7326	7027	3322	384661
618	1998	1293	1680	4130	3802	9546	13080	208	458	2477	4127	1122	6908	1507	3281	56934	149968
4124	**19126**	**45472**	**15251**	**34874**	**7505**	**21421**	**27038**	**19550**	**18808**	**7899**	**15482**	**25623**	**40267**	**8833**	**10308**	**60256**	**534629**
58	28	135	149	500	9	55	168	20	116	119	15	25	5174	3303	892	—	12936
18	24	21	39	127	3	30	81	3	33	49	14	3	1847	952	566	—	4499
76	**52**	**156**	**188**	**627**	**12**	**85**	**249**	**23**	**149**	**168**	**29**	**28**	**7021**	**4255**	**1458**	—	**17435**
31	39	40	11	85	3	8	29	1	71	63	16	57	2178	756	237	—	4428
14	27	8	23	79	2	12	50	2	21	43	29	14	1728	262	275	—	3005
45	**66**	**48**	**34**	**164**	**5**	**20**	**79**	**3**	**92**	**106**	**45**	**71**	**3906**	**1018**	**512**	—	**7433**
5	15	13	6	38	5	6	69	—	2	17	—	4	3264	493	164	—	4244
2	3	—	—	4	—	—	20	—	—	1	3	—	326	110	50	—	546
7	**18**	**13**	**6**	**42**	**5**	**6**	**89**	—	**2**	**18**	**3**	**4**	**3590**	**603**	**214**	—	**4790**
94	82	188	166	623	17	69	266	21	189	199	31	86	10616	4552	1293	—	21608
34	54	29	62	210	5	42	151	5	54	93	46	17	3901	1324	891	—	8050
128	**136**	**217**	**228**	**833**	**22**	**111**	**417**	**26**	**243**	**292**	**77**	**103**	**14517**	**5876**	**2184**	—	**29658**
3600	17210	44367	13737	31367	3720	11944	14224	19363	18539	5621	11386	24587	43975	11878	8320	3322	406269
652	2052	1322	1742	4340	3807	9588	13231	213	512	2570	4173	1139	10809	2831	4172	56934	158018
4252	**19262**	**45689**	**15479**	**35707**	**7527**	**21532**	**27455**	**19576**	**19051**	**8191**	**15559**	**25726**	**54784**	**14709**	**12492**	**60256**	**564287**
0·64	3·05	7·86	2·44	5·56	0.66	2·12	2·52	3·43	3·29	1·	2·02	4·36	7.79	2·10	1·47	0·59	72·—
0·11	0·36	0·24	0·30	0·77	0·67	1·69	2·34	0·04	0·09	0·45	0·74	0·20	1·92	0·51	0·74	10·09	28· –
0.75	**3.41**	**8.10**	**2.74**	**6·33**	**1.33**	**3.81**	**4·86**	**3.47**	**3·38**	**1·45**	**2·76**	**4·56**	**9·71**	**2·61**	**2·21**	**10·68**	**100· –**
3386	16375	44787	12962	30470	3608	11395	13168	21813	18153	5558	10785	24387	42263	12327	8646	3633	394102
575	1910	1239	1554	3806	3990	8395	12204	131	489	2496	3970	1180	10083	2957	4148	54761	149457
3961	**18285**	**46026**	**14516**	**34276**	**7598**	**19790**	**25372**	**21944**	**18642**	**8054**	**14755**	**25567**	**52346**	**15284**	**12794**	**58394**	**543559**

Digitized by Google

Kretanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po godinama i mesecima

Mouvement des membres assurés de l'Office Central d'assurances ouvrières d'après les années et les mois.

Meseci — Mois	GODINE — ANNÉES												
	1923	**1924**	**1925**	**1926**	**1927**	**1928**	**1929**	**1930**	**1931**	**1932**	**1933**	**1934**	**1935**
Januar — Janvier	* **386 409**	423 356	452 229	438 522	460 409	493 394	555 690	583 374	572 005	533 265	482 449	484 232	506 496
Februar — Février	389 885	427 763	451 308	445 706	472 514	508 052	544 207	593 294	572 933	531 154	485 372	495 051	505 384
Mart — Mars	396 915	429 311	452 966	458 504	478 766	520 241	546 337	608 803	578 501	508 829	496 566	523 070	526 331
April — Avril	406 792	436 084	454 372	463 871	491 833	537 202	575 639	622 211	597 575	507 225	516 525	535 152	551 081
Maj — Mai	432 024	451 492	474 424	474 817	509 831	571 136	604 726	642 415	624 875	530 442	528 348	562 643	566 739
Juni — Juin	443 372	470 178	484 216	481 871	519 365	582 732	626 801	654 948	639 091	557 286	537 195	568 641	585 130
Juli — Juillet	454 992	476 327	467 135	473 626	518 474	576 464	623 126	647 752	638 353	549 806	521 177	555 920	576 573
August — Août	471 381	501 655	477 293	483 173	529 394	594 457	635 132	651 486	648 706	557 369	538 826	558 984	586 688
Septembar — Septembre	472 517	487 314	489 998	491 084	538 659	600 534	637 297	** **654 966**	638 665	556 518	542 074	562 202	594 340
Oktobar — Octobre	476 849	480 624	490 619	498 915	541 705	605 845	644 943	652 547	620 588	544 306	549 461	565 461	601 622
Novembar — Novembre	478 390	471 232	484 467	499 665	539 966	608 060	640 414	645 635	604 109	547 445	540 690	564 274	599 655
Decembar — Décembre	467 493	456 413	466 868	485 595	522 940	591 455	626 459	616 752	575 737	523 209	513 074	547 156	571 418
Prosečno — En moyenne	439 164	459 541	469 206	474 610	511 493	565 796	605 065	631 181	609 190	535 617	520 980	543 559	564 287

* minimalno stanje — minimum

** maksimalno stanje — maximum

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec januar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Janvier 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	2002	210	666	1843	2338	1953	1506	1159	791	590	350	608	14016	94	17·91
2	Beograd	8577	250	832	2650	3198	5213	4106	5216	5199	5892	4038	9963	55134	121	25·79
3	Dubrovnik	1401	45	234	520	552	1670	1890	1398	1276	1556	740	2582	13864	23	26·50
4	Karlovac	1163	33	211	482	1057	1643	790	912	814	488	287	634	8514	—	20·78
5	Ljubljana	6205	137	1005	1443	2841	4259	4283	4672	5293	4712	3459	6003	44312	74	25·12
6	Niš	5629	228	1521	2754	2676	2777	1574	1183	1170	1017	435	1126	22090	62	16·56
7	Novi Sad	5046	129	861	1190	1761	2472	1291	1390	1391	1084	813	1684	19112	11	19·31
8	Osijek	5784	288	1084	1943	6886	5703	3091	2326	2512	1628	939	3383	35567	12	19·89
9	Petrovgrad	4707	143	687	1254	1368	1489	832	757	841	702	386	915	14081	53	16·83
10	Sarajevo	2232	129	820	1736	2275	2729	1814	1548	1892	1447	727	1797	19146	117	21·55
11	Skoplje	6162	194	1182	2786	2019	2626	1454	1145	1001	1058	472	1230	21329	64	16·59
12	Sombor	2987	291	422	1011	1567	1443	854	990	717	532	252	818	11884	4	17·77
13	Split	1153	95	272	617	679	1835	1019	1747	1834	1678	843	2122	13894	13	26·31
14	Subotica	3887	171	629	1019	1490	1320	793	850	762	549	339	832	12641	6	17·08
15	Sušak	764	7	66	162	227	681	501	674	862	837	631	2436	7848	1	31·02
16	Tuzla	1605	199	762	1384	1738	1316	844	692	995	425	252	600	10812	15	18·17
17	Zagreb	5865	256	719	1447	2261	3347	3470	4093	4343	4044	3109	8175	41129	29	26·64
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	65169	2805	11973	24241	34933	42476	30112	30752	31693	28239	18072	44908	365373	699	22·18
18	»Merkur«, Zagreb	61	1	8	41	48	185	231	121	439	1037	786	10402	13360	60	44·23
19	»Trgovsko«, Ljubljana	604	—	10	44	48	126	154	129	206	286	235	2744	4586	31	37·06
20	»Omladina«, Beograd	992	—	26	234	215	314	349	153	328	486	266	1207	4570	6	26·78
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1657	1	44	319	311	625	734	403	973	1809	1287	14353	22516	97	39·23
	Središnji ured Office central	**66826**	**2806**	**12017**	**24560**	**35244**	**43101**	**30846**	**31155**	**32666**	**30048**	**19359**	**59261**	**387889**	**796**	**23·17**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	12·19	0·51	2·19	4·48	6·43	7·86	5·62	5·68	5·96	5·48	3·53	10·81	70·74		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	66334	2514	12416	25263	39533	45494	33576	35884	34408	31798	20183	60367	407770	833	23·19
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	58602	2279	11774	21795	27182	39506	27160	30321	30555	29286	18351	57988	354799	896	23·80

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec januar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Janvier 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	159	14	545	452	103	139	39	41	107	55	21	11	1686	11	13·88
2	Beograd	1656	183	733	1528	8198	1706	1662	1881	1289	1335	595	718	21484	3	18·56
3	Dubrovnik	208	7	961	1470	322	248	209	181	105	55	18	60	3844	—	13·86
4	Karlovac	108	5	704	565	303	593	629	489	270	70	22	19	3777	—	17·07
5	Ljubljana	2422	93	5216	4981	2023	3125	3257	3373	2878	1737	1053	617	30775	40	18·32
6	Niš	732	60	276	1414	608	569	397	390	141	58	13	33	4691	4	14·37
7	Novi Sad	843	84	764	2047	2146	601	361	314	207	132	67	133	7699	—	14·45
8	Osijek	1083	69	2455	2011	1578	1274	496	698	662	159	105	216	10806	9	15·10
9	Petrovgrad	1283	113	1891	1866	283	277	190	126	94	45	24	40	6232	11	11·39
10	Sarajevo	598	63	887	451	1591	557	368	443	440	152	66	140	5756	20	16·45
11	Skoplje	1219	139	321	866	631	332	241	160	69	45	11	44	4078	6	12·43
12	Sombor	600	66	370	2520	1266	544	234	102	66	21	14	38	5841	1	12·99
13	Split	410	818	377	2080	332	313	145	89	69	61	42	58	4794	1	12·56
14	Subotica	1833	200	1051	1987	1611	337	132	117	158	60	20	44	7550	3	11·78
15	Sušak	102	13	660	91	729	116	132	326	235	52	21	36	2513	—	16·65
16	Tuzla	195	20	704	320	67	98	45	30	29	9	9	21	1547	—	11·97
17	Zagreb	1872	116	2159	4057	9604	2564	2151	2146	1939	1129	655	627	29019	15	17·32
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	15323	2063	20074	28706	31395	13393	10688	10906	8758	5175	2756	2855	152092	124	16·11
18	»Merkur«, Zagreb . . .	23	—	6	28	64	177	195	143	373	582	454	2556	4601	20	39·80
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	466	1	21	100	125	236	222	145	282	347	244	936	3125	5	29·57
20	»Omladina«, Beograd .	26	—	—	20	21	56	70	26	72	77	54	180	602	—	31·79
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	515	1	27	148	210	469	487	314	727	1006	752	3672	8328	25	35·38
	Središnji ured . . . . Office central	**15838**	**2064**	**20101**	**28854**	**31605**	**13862**	**11175**	**11220**	**9485**	**6181**	**3508**	**6527**	**160420**	**149**	**17·11**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	2·89	0·38	3·66	5·26	5·76	2·53	2·04	2·05	1·73	1·13	0·64	1·19	29·26		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	15502	2249	20156	28566	32414	14657	11880	11828	9808	6394	3509	6685	163648	150	17·22
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	13595	2065	18883	27925	29556	13071	11299	11072	8889	5703	3143	6496	151697	122	17·24

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec januar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Janvier 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre coruant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprеč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	2161	224	1211	2295	2441	2092	1545	1200	898	645	371	619	15702	105	17·47
2	Beograd	10233	433	1565	4178	11396	6919	5768	7097	6488	7227	4633	10681	76618	124	23·76
3	Dubrovnik	1609	52	1195	1990	874	1918	2099	1579	1381	1611	758	2642	17708	23	23·75
4	Karlovac	1271	38	915	1047	1360	2236	1419	1401	1084	558	309	653	12291	—	19·64
5	Ljubljana	8627	230	6221	6424	4864	7384	7540	8045	8171	6449	4512	6620	75087	114	22·33
6	Niš	6361	288	1797	4168	3284	3346	1971	1573	1311	1075	448	1159	26781	66	16·18
7	Novi Sad	5889	213	1625	3237	3907	3073	1652	1704	1598	1216	880	1817	26811	11	17·91
8	Osijek	6867	357	3539	3954	8464	6977	3587	3024	3174	1787	1044	3599	46373	21	18·77
9	Petrovgrad	5990	256	2578	3120	1651	1766	1022	883	935	747	410	955	20313	64	15·16
10	Sarajevo	2830	192	1707	2187	3866	3286	2182	1991	2332	1599	793	1937	24902	137	20·37
11	Skoplje	7381	333	1503	3652	2650	2958	1695	1305	1070	1103	483	1274	25407	70	15·92
12	Sombor	3587	357	792	3531	2833	1987	1088	1092	783	553	266	856	17725	5	16·19
13	Split	1563	913	649	2697	1011	2148	1164	1836	1903	1739	885	2180	18688	14	22·78
14	Subotica	5720	371	1680	3006	3101	1657	925	967	920	609	359	876	20191	9	15·10
15	Sušak	866	20	726	253	956	797	633	1000	1097	889	652	2472	10361	1	27·53
16	Tuzla	1800	219	1466	1704	1805	1414	889	722	1024	434	261	621	12359	15	17·40
17	Zagreb	7737	372	2878	5504	11865	5911	5621	6239	6282	5173	3764	8802	70148	44	22·78
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	80492	4868	32047	52947	66328	55869	40800	41658	40451	33414	20828	47763	517465	823	20·39
18	»Merkur«, Zagreb	84	1	14	69	112	362	426	264	812	1619	1240	12958	17961	80	43·09
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1070	1	31	144	173	362	376	274	488	633	479	3680	7711	36	34·03
20	»Omladina«, Beograd	1018	—	26	254	236	370	419	179	400	563	320	1387	5172	6	27·37
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2172	2	71	467	521	1094	1221	717	1700	2815	2039	18025	30844	122	38·19
	Središnji ured Office central	**82664**	**4870**	**32118**	**53414**	**66849**	**56963**	**42021**	**42375**	**42151**	**36229**	**22867**	**65788**	**548309**	**945**	**21·40**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	15·08	0·89	5·85	9·74	12·19	10·39	7·66	7·73	7·69	6·61	4·17	12·—	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	81836	4763	32572	53829	71947	60151	45456	47712	44216	38192	23692	67052	571418	983	21·48
	Br. čl. u istom mes. prošleg. Nombre des membres du même mois de l'année passée	72197	4344	30657	49720	56738	52577	38459	41393	39444	34989	21494	64484	506496	1018	21·84

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Prosječan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	77	1201	71	—	98	409	5	445	28	47	47
		ž.	—	2	—	—	—	1	—	—	—	33	—
			77	**1203**	**71**	—	**98**	**410**	**5**	**445**	**28**	**80**	**47**
2	Beograd	m.	159	1968	866	—	1204	8812	2261	356	1958	2177	287
		ž.	26	69	31	—	60	1198	37	85	95	2403	339
			185	**2037**	**897**	—	**1264**	**10010**	**2298**	**441**	**2053**	**4580**	**626**
3	Dubrovnik	m.	50	1821	721	196	252	1415	308	124	100	23	—
		ž.	10	4	2	—	5	80	—	21	1	61	—
			60	**1825**	**723**	**196**	**257**	**1495**	**308**	**145**	**101**	**84**	—
4	Karlovac	m.	21	28	34	7	121	430	21	7	240	1691	3
		ž.	2	1	—	7	—	214	13	6	158	1694	—
			23	**29**	**34**	**14**	**121**	**644**	**34**	**13**	**398**	**3385**	**3**
5	Ljubljana	m.	387	542	666	14	2593	5295	314	1430	399	4646	1372
		ž.	106	64	17	1	492	1149	11	457	6	8523	583
			493	**606**	**683**	**15**	**3085**	**6444**	**325**	**1887**	**405**	**13169**	**1955**
6	Niš	m.	37	46	274	—	293	2188	408	1113	179	2582	24
		ž.	—	—	1	11	56	17	8	228	1	1209	11
			37	**46**	**275**	**11**	**349**	**2205**	**416**	**1341**	**180**	**3791**	**35**
7	Novi Sad	m.	186	347	305	4	862	2048	145	164	283	1127	34
		ž.	14	17	—	—	52	261	—	74	3	995	87
			200	**364**	**305**	**4**	**914**	**2309**	**145**	**238**	**286**	**2122**	**121**
8	Osijek	m.	545	732	298	—	948	2153	528	376	388	1058	39
		ž.	13	16	8	—	33	53	26	246	13	1220	107
			558	**748**	**306**	—	**981**	**2206**	**554**	**622**	**401**	**2278**	**146**
9	Petrovgrad	m.	204	219	173	—	329	1082	15	28	191	215	3
		ž.	12	21	8	—	107	35	—	25	11	732	8
			216	**240**	**181**	—	**436**	**1117**	**15**	**53**	**202**	**947**	**11**
10	Sarajevo	m.	29	330	297	216	453	2198	220	85	397	244	10
		ž.	3	3	4	2	16	58	—	37	2	961	9
			32	**333**	**301**	**218**	**469**	**2256**	**220**	**122**	**399**	**1205**	**19**
11	Skoplje	m.	23	143	244	2	429	1210	102	186	152	434	33
		ž.	3	2	5	—	—	22	—	26	16	559	16
			26	**145**	**249**	**2**	**429**	**1232**	**102**	**212**	**168**	**993**	**49**
12	Sombor	m.	91	266	118	—	140	793	114	65	110	2731	6
		ž.	13	12	4	—	11	52	—	31	1	2114	—
			104	**278**	**122**	—	**151**	**845**	**114**	**96**	**111**	**4845**	**6**
13	Split	m.	76	1138	468	14	3276	322	745	566	299	59	—
		ž.	3	14	38	3	139	5	2	29	2	168	4
			79	**1152**	**506**	**17**	**3415**	**327**	**747**	**595**	**301**	**227**	**4**
14	Subotica	m.	75	57	143	2	264	1042	9	202	268	443	22
		ž.	135	9	5	—	59	235	1	57	3	1091	80
			210	**66**	**148**	**2**	**323**	**1277**	**10**	**259**	**271**	**1534**	**102**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu januaru 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Janvier 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska industl. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemmins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépedants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
13	203	6820	178	419	145	352	289	332	166	32	209	1048	903	200	122	157	14016
—	—	40	2	24	150	154	75	6	6	12	55	30	51	36	50	959	1686
13	**203**	**6860**	**180**	**443**	**295**	**506**	**364**	**338**	**172**	**44**	**264**	**1078**	**954**	**236**	**172**	**1116**	**15702**
242	2395	808	1464	4624	77	3236	3031	2493	446	2240	1730	3041	5927	1580	1228	524	55134
38	218	2	97	418	33	1188	2410	57	138	958	629	250	793	371	599	8942	21484
280	**2613**	**810**	**1561**	**5042**	**110**	**4424**	**5441**	**2550**	**584**	**3198**	**2359**	**3291**	**6720**	**1951**	**1827**	**9466**	**76618**
6	261	582	206	646	619	601	283	1595	895	93	341	1161	945	306	247	67	13864
—	—	3	15	31	948	450	136	6	10	23	47	32	139	44	79	1697	3844
6	**261**	**585**	**221**	**677**	**1567**	**1051**	**419**	**1601**	**905**	**116**	**388**	**1193**	**1084**	**350**	**326**	**1764**	**17708**
326	319	1863	204	339	5	80	192	422	153	21	177	1078	549	51	69	63	8514
57	21	53	15	5	5	151	74	1	—	5	58	22	22	14	33	1146	3777
383	**340**	**1916**	**219**	**344**	**10**	**231**	**266**	**423**	**153**	**26**	**235**	**1100**	**571**	**65**	**102**	**1209**	**12291**
1490	2338	4684	2686	3193	324	862	1453	1096	1553	743	1022	1762	2462	319	544	123	44312
319	334	215	306	684	610	2199	2829	15	23	440	744	188	1179	167	641	8473	30775
1809	**2672**	**4899**	**2992**	**3877**	**934**	**3061**	**4282**	**1111**	**1576**	**1183**	**1766**	**1950**	**3641**	**486**	**1185**	**8596**	**75087**
482	2106	265	705	1677	810	1189	1366	420	699	166	648	1300	2131	338	352	292	22090
49	8	—	9	61	558	230	583	—	3	10	80	28	151	21	89	1269	4691
531	**2114**	**265**	**714**	**1738**	**1368**	**1419**	**1949**	**420**	**702**	**176**	**728**	**1328**	**2282**	**359**	**441**	**1561**	**26781**
17	735	770	1037	2136	62	584	969	630	355	319	953	1886	2196	293	492	173	19112
2	26	106	141	221	362	368	569	6	13	130	192	97	275	101	243	3344	7699
19	**761**	**876**	**1178**	**2357**	**424**	**952**	**1538**	**636**	**368**	**449**	**1145**	**1983**	**2471**	**394**	**735**	**3517**	**26811**
260	2192	10993	1515	3044	15	560	1080	866	350	196	1129	2075	2852	431	505	439	35567
30	871	410	323	290	9	483	807	16	26	285	235	78	562	87	175	4384	10806
290	**3063**	**11403**	**1838**	**3334**	**24**	**1043**	**1887**	**882**	**376**	**481**	**1364**	**2153**	**3414**	**518**	**680**	**4823**	**46373**
57	707	85	730	2410	43	319	749	325	140	97	1038	1874	2047	277	510	214	14081
10	6	3	25	144	209	196	889	7	1	51	179	101	380	54	241	2777	6232
67	**713**	**88**	**755**	**2554**	**252**	**515**	**1638**	**332**	**141**	**148**	**1217**	**1975**	**2427**	**331**	**751**	**2991**	**20313**
41	547	5656	286	683	469	831	903	461	692	187	493	656	1396	713	499	154	19146
—	1	46	3	80	448	390	609	1	55	34	219	34	231	115	220	2175	5756
41	**548**	**5702**	**289**	**763**	**917**	**1221**	**1512**	**462**	**747**	**221**	**712**	**690**	**1627**	**828**	**719**	**2329**	**24902**
44	1324	457	552	1435	2314	1017	1100	2240	423	139	641	3538	1981	218	767	181	21329
2	5	8	1	32	1154	326	390	8	9	16	100	79	63	21	127	1088	4078
46	**1329**	**465**	**553**	**1467**	**3468**	**1343**	**1490**	**2248**	**432**	**155**	**741**	**3617**	**2044**	**239**	**894**	**1269**	**25407**
106	442	485	743	1791	15	235	532	162	168	97	511	638	1098	152	167	108	11884
9	75	3	46	63	1	118	297	3	5	30	68	30	140	19	63	2633	5841
115	**517**	**488**	**789**	**1854**	**16**	**353**	**829**	**165**	**173**	**127**	**579**	**668**	**1238**	**171**	**230**	**2741**	**17725**
4	278	4	268	826	94	428	110	1383	710	54	259	758	1316	162	185	92	13894
—	20	—	26	394	128	445	273	186	37	35	57	106	249	57	100	2274	4794
4	**298**	**4**	**294**	**1220**	**222**	**873**	**383**	**1569**	**747**	**89**	**316**	**864**	**1565**	**219**	**285**	**2366**	**18688**
20	558	279	733	1852	24	393	721	102	83	218	699	1521	2263	207	327	114	12641
—	62	1	211	196	47	192	803		5	145	128	97	1004	33	178	2773	7550
20	**620**	**280**	**944**	**2048**	**71**	**585**	**1524**	**102**	**88**	**363**	**827**	**1618**	**3267**	**240**	**505**	**2887**	**20191**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textille	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	23	1508	1064	36	22	208	159	6	129	3	426
		ž.	2	7	25	—	—	2	1	20		6	122
			25	**1515**	**1089**	**36**	**22**	**210**	**160**	**26**	**129**	**9**	**548**
16	Tuzla	m.	43	365	521	71	276	226	6	1061	62	111	5
		ž.	5	1	4	—		—	—	29	—	151	—
			48	**366**	**525**	**71**	**276**	**226**	**6**	**1090**	**62**	**262**	**5**
17	Zagreb	m.	324	970	954	3	940	2676	463	1328	1120	4232	309
		ž.	90	26	41	—	64	318	1	512	18	4901	413
			414	**996**	**995**	**3**	**1004**	**2994**	**464**	**1840**	**1138**	**9133**	**722**
	Okružni uredi . . .	m.	2350	11681	7217	565	12500	32507	5823	7542	6303	21823	2620
	Offices d'arrondissement	ž.	437	268	193	24	1094	3700	100	1883	330	26821	1779
			2787	**11949**	**7410**	**589**	**13594**	**36207**	**5923**	**9425**	**6633**	**48644**	**4399**
18	„Merkur", Zagreb . . .	m.	21	149	282	7	128	249	30	459	259	657	67
		ž.	1	50	79	-	16	87	3	181	70	212	23
			22	**199**	**361**	**7**	**144**	**336**	**33**	**640**	**329**	**869**	**90**
19	„Trgovsko", Ljubljana . .	m.	10	3	46	—	38	133	5	136	60	349	55
		ž.	6	3	34	—	21	88	1	59	19	203	16
			16	**6**	**80**	—	**59**	**221**	**6**	**195**	**79**	**552**	**71**
20	„Omladina", Beograd . .	m.	3	21	44	1	—	11	16	23	5	15	1
		ž.	13	3	3	—	—		2	5	—	9	—
			16	**24**	**47**	**1**	—	**11**	**18**	**28**	**5**	**24**	**1**
	Privat. društ. blagajne	m.	34	173	372	8	166	393	51	618	324	1021	123
	Caisses professionelles	ž.	20	56	116	—	37	175	6	245	89	424	39
			54	**229**	**488**	**8**	**203**	**568**	**57**	**863**	**413**	**1445**	**162**
	SREDIŠNJI URED . .	m.	2384	11854	7589	573	12666	32900	5874	8160	6627	22844	2743
	Office central	ž.	457	324	309	24	1131	3875	106	2128	419	27245	1818
			2841	**12178**	**7898**	**597**	**13797**	**36775**	**5980**	**10288**	**7046**	**50089**	**4561**
	U % postocima	m.	0·44	2·16	1·38	0·10	2·31	6·—	1·07	1·49	1·21	4·17	0·50
	En pour 100 de tous les membres	ž.	0·08	0·06	0·06	—	0·21	0·71	0·02	0·39	0·08	4·97	0·33
			0·52	**2·22**	**1·44**	**0·10**	**2·52**	**6·71**	**1·09**	**1·88**	**1·29**	**9·14**	**0·83**
	Broj član. u prošlom mes.	m.	2982	12369	7900	619	15713	33834	5985	8730	6618	23326	2651
	Nombre des membres du mois passé	ž.	590	358	342	24	1532	3770	136	2195	472	28857	1875
			3572	**12727**	**8242**	**643**	**17245**	**37604**	**6121**	**10925**	**7090**	**52173**	**4526**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine .	m.	2199	11156	7100	153	11464	29027	5146	8130	6263	19928	2551
	Nombre des membres du même mois de l'année passée	ž.	446	359	296	7	1102	3583	160	1952	298	24866	1794
			2645	**21515**	**7306**	**160**	**12566**	**32610**	**5306**	**10082**	**6561**	**44794**	**4245**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abelage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Grad. žeļjez., puteva i vodograd. Constr. des chemmins de fer, des roules et hydrotechnique	Grad. nad zemljom (visoke grad.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	126	943	178	370	31	170	130	354	368	32	123	512	792	56	57	22	7848
—	5	64	—	48	438	252	92	—	4	17	76	33	155	16	50	1078	2513
—	**131**	**1007**	**178**	**418**	**469**	**422**	**222**	**354**	**372**	**49**	**199**	**545**	**947**	**72**	**107**	**1100**	**10361**
7	299	3743	191	621	11	380	213	154	62	15	234	619	735	478	162	141	10812
1	—	12	6	12	—	232	134	—	—	2	48	25	41	10	35	799	1547
8	**299**	**3755**	**197**	**633**	**11**	**612**	**347**	**154**	**62**	**17**	**282**	**644**	**776**	**488**	**197**	**940**	**12359**
486	2012	1826	1821	3838	74	1150	1616	709	1474	1045	1451	2902	5178	1090	747	391	41129
57	202	45	469	869	210	1673	2186	4	73	462	1069	123	1832	280	496	12585	29019
543	**2214**	**1871**	**2290**	**4707**	**284**	**2823**	**3802**	**713**	**1547**	**1507**	**2520**	**3025**	**7010**	**1370**	**1243**	**12976**	**70148**
3601	16842	40263	13497	29904	5132	12387	14737	13744	8737	5694	11658	26369	34771	6871	6980	3255	365373
574	1854	1011	1695	3572	5310	9047	13156	316	408	2655	3984	1353	7267	1446	3419	58396	152092
4175	**18696**	**41274**	**15122**	**33476**	**10442**	**21434**	**27893**	**14060**	**9145**	**8349**	**15642**	**27722**	**42038**	**8317**	**10399**	**61651**	**517465**
75	35	150	151	520	10	52	186	28	128	144	17	27	5263	3327	939	—	13360
22	28	24	36	133	4	34	77	2	25	58	15	2	1884	955	580	—	4601
97	**63**	**174**	**187**	**653**	**14**	**86**	**263**	**30**	**153**	**202**	**32**	**29**	**7147**	**4282**	**1519**	—	**17961**
37	38	42	13	89	4	9	30	2	76	71	18	59	2240	784	239	—	4586
19	26	7	24	90	3	11	50	1	24	44	28	15	1785	273	275	—	3125
56	**64**	**49**	**37**	**179**	**7**	**20**	**80**	**3**	**100**	**115**	**46**	**74**	**4025**	**1057**	**514**	—	**7711**
4	17	13	7	38	3	8	73	—	4	18	—	5	3561	509	170	—	4570
3	2	—	—	4	—	—	28	—	—	1	—	—	360	112	57	—	602
7	**19**	**13**	**7**	**42**	**3**	**8**	**101**	—	**4**	**19**	—	**5**	**3921**	**621**	**227**	—	**5172**
116	90	205	171	647	17	69	289	30	208	233	35	91	11064	4620	1348	—	22516
44	56	31	60	227	7	45	155	3	49	103	43	17	4029	1340	912	—	8328
160	**146**	**236**	**231**	**874**	**24**	**114**	**444**	**33**	**257**	**336**	**78**	**108**	**15093**	**5960**	**2260**	—	**30844**
3717	16932	40468	13668	30551	5149	12456	15026	13774	8945	5927	11693	26460	45835	11491	8328	3255	387889
618	1910	1042	1755	3799	5317	9092	13311	319	457	2758	4027	1370	11296	2786	4331	58396	160420
4335	**18842**	**41510**	**15423**	**34350**	**10466**	**21548**	**28337**	**14093**	**9402**	**8685**	**15720**	**27830**	**57131**	**14277**	**12659**	**61651**	**548309**
0·68	3·09	7·38	2·49	5·57	0.94	2·27	2·74	2·51	1·63	1·08	2·13	4·83	8·36	2·10	1·52	0·59	70·74
0·11	0·35	0·19	0·32	0·69	0·97	1·66	2·43	0·06	0·08	0·50	0·73	0·25	2·06	0·51	0·79	10·65	29·26
0·79	**3·44**	**7·57**	**2·81**	**6·26**	**1·91**	**3·93**	**5·17**	**2·57**	**1·71**	**1·58**	**2·86**	**5·08**	**10·42**	**2·61**	**2·31**	**11·24**	**100·** -
3726	18546	45180	14337	32187	3700	12189	16540	16944	12860	5806	11334	24340	46231	11566	8326	3231	407770
659	2171	1092	1789	4425	3806	9293	14569	314	459	2747	4014	1140	12008	2804	4274	57933	163648
4385	**20717**	**46272**	**16126**	**36612**	**7506**	**21482**	**31119**	**17258**	**13319**	**8553**	**15348**	**25480**	**58239**	**14370**	**12600**	**61164**	**571418**
3510	16269	36546	11932	28765	4403	11016	13462	11219	7158	5516	10996	23345	43298	12067	8561	3619	354799
614	1877	1049	1550	3622	4745	8548	12247	76	421	2435	3918	1056	10680	2784	4058	57154	151697
4124	**18146**	**37595**	**13482**	**32387**	**9148**	**19564**	**25709**	**11295**	**7579**	**7951**	**14914**	**24401**	**53978**	**14851**	**12619**	**60773**	**506496**

Digitized by Google

Godišnji iskaz o broju obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika na početku i koncu godine, prema prijavama i odjavama tokom godine i po mesnim organima u 1935 godini

Rapport annuel pour le nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvriéres au commencement et à la fin de l'année 1935: d'après ses organes locaux et d'après les declarations d'entrée et de sortie au cours de l'année

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Stanje članova početkom god. 1935 Etat des membres au commencement de l'année	Prijavljeno tokom godiue Déclarés d'enltrée au cours de l'année	Odjavljeno tokom godine Déclarés de sortie au cours de l'année	Stanje članova koncem g. 1935 Etat des membres à la fin de l'année	Na 100 članova otpada prijava tokom godine Sur 100 membres il y avait déclarations d'entrée au cours l'année
1	Banja Luka	16 413	122 111	123 505	15 019	750
2	Beograd	74 654	324 153	321 215	77 592	402
3	Dubrovnik	15 514	39 894	37 285	18 123	230
4	Karlovac	10 740	44 291	43 441	11 590	358
5	Ljubljana	73 628	200 663	199 400	74 891	253
6	Niš	22 853	83 911	80 966	25 798	312
7	Novi Sad	24 336	120 010	118 591	25 755	444
8	Osijek	44 976	248 777	246 482	47 271	533
9	Petrovgrad	19 001	143 190	142 025	20 166	658
10	Sarajevo	25 031	119 994	121 247	23 778	435
11	Skoplje	24 105	128 902	129 104	23 903	496
12	Sombor	15 582	60 864	59 792	16 654	328
13	Split	15 661	111 443	109 740	17 364	628
14	Subotica	16 732	63 637	61 384	18 985	329
15	Sušak	9 963	121 895	122 655	9 203	1 058
16	Tuzla	13 274	176 292	177 227	12 339	1 243
17	Zagreb	66 729	350 071	347 274	69 526	489
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	489 192	2 460 098	2 441 333	507 957	460
18	„Merkur", Zagreb . . .	17 053	6 474	5 631	17 896	37
19	„Trgovsko", Ljubljana . .	7 142	3 026	2 468	7 700	41
20	„Omladina", Beograd . .	4 581	3 425	2 874	5 132	72
	Privat. društv. blag. . Caisses professionelles	28 776	12 925	10 973	30 728	44
	Središnji ured . . . . Office Central	517 968	2 473 023	2 452 306	538 685	438

Digitized by Google

Godišnji iskaz o broju obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika na početku i koncu godine, prema prijavama i odjavama tokom godine i po nadničnim razredima u 1935 godini

Rapport annuel pour le nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières au commencement et à la fin de l'année 1935 d'après les classes de salaires et d'après les declarations d'entrée et de sortie au cours de l'année

Nadnični razredi Les classes de salaires	Stanje članova početkom godine 1935 Etat des membres au commencement de l'année 1935	Prijavljeno tokom godine Déclarés d'entrée au cours de l'année	Odjavljeno tokom godine Déclarés de sortie au cours de l'année	Stanje članova koncem g. 1935 Etat des membres à la fin de l'année 1935	Na 100 članova otpada prijava tokom godine Sur 100 membres il y avait declarations d'éntrée au cours de l'année
I.	71 317	105 512	96 051	80 778	137
II.	4 145	24 599	24 220	4 524	533
III.	30 026	131 339	130 257	31 108	406
IV.	49 163	249 301	247 437	51 027	463
V.	63 028	410 544	407 549	66 018	607
VI.	53 895	435 015	433 791	55 119	681
VII.	39 885	248 412	246 400	41 897	553
VIII.	44 403	246 710	248 426	42 687	521
IX.	39 740	208 287	206 611	41 416	471
X.	35 315	161 920	161 535	35 700	422
XI.	22 089	85 953	85 257	22 785	370
XII.	64 967	165 431	164 772	65 626	247
Ukupno Total	517 968	2 473 023	2 452 306	538 685	438

Digitized by Google

Kretanje prijava i odjava obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po godinama

Mouvement des declarations d'entrée et de sortie des membres assurés de l'Office Central d'assurances ouvriéres d'après les années

Tekući broj Nombre courant	Godine Années	Tokom godine stiglo Au cours de l'année il y a		Na 100 članova otpada prijava tokom godine Sur 100 membres il y a des declarations d'entrée au cours de l'année
		prijava Les declarations d'entrée	odjava Les declarations de sortie	
1	1924	1 254 320	1 227 963	273
2	1925	1 301 132	1 311 710	277
3	1926	1 102 032	1 083 290	232
4	1927	1 296 447	1 280 742	253
5	1928	1 611 663	1 541 015	285
6	1929	2 012 519	1 992 272	333
7	1930	2 625 222	2 634 942	416
8	1931	2 549 022	2 587 172	418
9	1932	2 750 571	2 800 043	513
10	1933	2 019 633	2 020 511	388
11	1934	2 291 742	2 259 950	440
12	1935	2 473 023	2 452 306	438

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 9 MAJA 1936 BROJ 5

GRČEVIĆ Đ.:

AMERIČKI SOCIAL SECURITY ACT

I.

Zakon o socijalnom osiguranju (Social Security Act, zapravo zakon o socijalnoj sigurnosti) u Sjedinjenim državama Amerike pretstavlja prvoklasni historijski događaj i potpun prevrat u društvenoj historiji te velike američke države. Prvobitnu osnovu toga zakona nakon brojnih formalnih i principijelnih popuna primio je kongres USA (House of Representatives) a pretsjednik ju je Roosevelt potpisao i promulgirao kao zakon 14 avgusta prošle godine. Prilikom obnarodovanja ovog zakona izjavio je Roosevelt, da je zakon o socijalnom osiguranju jedna od najvažnijih reforma, koje je dosada provela njegova vlada.

Zakon o socijalnom osiguranju u USA uređuje dvije različite stvari, i to federalno osiguranje radnika za slučaj starosti (»Federal Old-Age Benefits«) i subvencionisanje postojećih besplatnih penzijskih sistema pojedinih država USA (»Old-Age Assistance«). Dakle on obuhvaća i evropski kontinentalni sistem starosnog osiguranja radnika i anglosaski sistem zbrinjavanja siromašnih građana (»non contributives pensions«). Međutim kombinovani sistem američkog socijalnog osiguranja u mnogim stvarima bitno se razlikuje od obiju pomenutih sistema staroga svijeta. Te razlike u prvom redu potiču iz američke konstitucije i težnje, da se socijalno osiguranje zaštiti pred tužbama Vrhovnom sudu, da se ono protivi tradicionalnim kanonima američkog liberalističkog ustava (iskustva s famoznom tužbom trgovca peradi Schlechtera, koja je pred vrhovnim sudom oborila NRA). Jer iako je filadelfijska konstitucija 1787 godine stvorila u Americi novu vrhovnu državnu upravu sa pretsjednikom na čelu, kome je dala izvršnu vlast, sa senatom i kongresom, kao i sa Vrhovnim državnim sudom, koji čuva ustav, i sa suverenim narodom »Sjedinjenih država Amerike«, ipak su prava vrhovne državne uprave u USA tom konstitucijom tačno ograničena i odredena. Ona sve do stupanja Roosevelta na pretsjedničko mjesto nije imala nikakve veze sa stvarima kojima se u današnje doba bave državne uprave u cijelom svijetu, a to su socijalna politika, narodno zdravlje, briga za uboge građane itd. To su sve stvari, koje se tiču svake od onih četrdesetiosam nezavisnih država, što sačinjavaju Sjedinjene američke države. Zato je Social Security Act ostavio na snazi postojeće u pojedinim državama sisteme besplatnih penzija slijepcima i siromašnim građanima predvidivši za njih, ako se nalaze na doličnom standardu vrijednosti, federalne novčane subvencije. Što se tiče radničkog zakonodavstva, socijalnog osiguranja i radničke zaštite, to je u Sjedinjenim američkim državama bilo sasvim zanemareno, jer su američki ustavotvorci pri kraju 18 stoljeća mislili, da je dovoljno građaninu osigurati mogućnost rada i dati mu komad zemlje, od čijeg će dohotka moći da se izdržava a onda ga prepustiti samom sebi. Anonimni američki kapital u doba najvećeg industrijskog prosperiteta USA pokazujući na nadnice američkog radništva, koje su dosegle u historiji čovječanstva najveću visinu, i pozivajući se na tradicionalne kanone jedne sasvim agrarne konstitucije, ometao je da se radničkim zakonodavstvom ne bavi ni federalna a ni pojedina državna legislativa. U sadašnjoj nezapamćenoj krizi Roosevelt je, nemajući tradicionalnog ustavnog presedana koji bi mu to prečio, rezervisao donošenje radničkog zakono-

Digitized by Google

davstva za centralnu federativnu vladu i učinio prvi prodor u tvrdu liberalističku frontu ničim nesmetanog gospodarskog individualizma s Wagnerovim zakonom o zaštiti radnika. Sa lanjskim Social Security Actom, kojim je u jednom nezavisnom Savjetu socijalne sigurnosti proveo federalno osiguranje radnika za slučaj starosti, postavio je Sjedinjene američke države na tlo savremene i preko potrebne socijalne politike. Ove činjenice stalno treba držati na umu, kad se govori o razlici američkog sistema socijalnog osiguranja od sistema osiguranja radnika i zbrinjavanja siromašnih građana u staroime svijetu. Osim toga ispoljavaju se razlike i zbog drukčijeg američkog pravnog naziranja i zbog polazne misli svih dosadašnjih rooseveltovskih reforma u USA, da treba smanjiti nezaposlenost radnika sa oterećenjem pijace rada.

U ovom ćemo članku u najzbijenijim crtama prikazati sistem federalnog osiguranja za slučaj starosti i njegovu finansijsku bazu, zatim federalno subvencionisanje postojećih besplatnih penzijskih sistema pojedinih država USA i najzad organizaciju i kompetenciju Savjeta socijalne sigurnosti, koji sprovodi Social Security Act.

II.

Federalni sistem osiguranja radnika za slučaj starosti odnosi se uglavnom na industrijske i trgovačke radnike, za koje se računa da ih ima u Sjedinjenim državama Amerike oko 25,804.000. Doduše pravo na federalnu starosnu rentu priznaje se u principu svima licima, koja rade za platu na teritoriju Sjedinjenih američkih država (podrazumijevajući pod tim i Aljašku i Havajska ostrva) ili na ladama, koje plove pod zastavom USA, ali uz ispunjenje izvjesnih uslova (»qualified individual«). S posebnim zakonom (»Railroad Retirement«*) ex 1934) sprovedeno je emeritalno osiguranje američkih željezničara, a izuzete su zasada iz obaveznog osiguranja ove kategorije radnika: poljoprivredni radnici, kućne pomoćnice, prigodni i nestalni radnici, zatim lica, koja su namještena u nadleštvima federalne vlade, pojedinih država i općina i najzad namještenici crkvenih, dobrotvornih, znanstvenih, literarnih i odgojnih institucija.

*) Protiv ovog zakona podnijelo je tužbe Vrhovnom sudu 135 zastupnika željezničkih društava. U tužbama traže poništenje ovog zakona, koji je zaveo naročiti porez na željeznice i plate željezničara, a iz kojeg su se poreza uredili fondovi za socijalno osiguranje željezničara.

Pravo na starosnu rentu, ali ne bezuslovno, stiče svaki osiguranik sa navršenom 65 godinom života iza 31 decembra 1936 godine. Pri tom je potrebno, da osiguranik, koji po 31 decembru 1936 dovrši 65 godinu života i traži rentu, ispuni ova dva uslova: 1. Ukupna visina njegove zarade ne smije da bude manja od 2000 Dolara godišnje i 2. Treba da je bio zaposlen najmanje pet godina. Ko ispuni ove uslove i napusti posao, priznaje mu se starosna renta. Napuštanje posla bitan je kriterij ne samo za sticanje već i uživanje starosne rente, jer Social Security Act zabranjuje isplatu već određene rente onim momentom kad rentnik počne ponovno da izvršuje uz platu regularno uposlenje. Utvrdi li se ova okolnost ex post dužan je, da za sve vrijeme dok je radio uz nagradu, vrati iznose nelegalno primljenih renta. Sa ovom u našim osiguranjima, neuobičajenom mjerom želi se u USA postići to, da starci ostave posao i prepuste svoja mjesta mladim ljudima.

Starosne rente isplaćuju se u mjesečnim obrocima i prestavljaju izvjesne procente cjelokupnih primitaka, koje je uživao osiguranik iza 31 decembra 1936 i pred navršenom 65 godinom života. I zakonski propisi o odmjerivanju starosnih penzija nepokrivaju se sa poznatim šablonima većine dosadašnjih osiguranja. Ukupna uračunljiva zarada razdijeljena je po ovom zakonu na tri stepena, po kojima se određuju mjesečne rente i koje su zbir tih triju stepena zarade. Zarada do godišnjeg iznosa od 3000 Dolara omogućuje mjesečnu rentu od ½% te zarade, zarada od 3001 do 45.000 Dolara daje mjesečnu rentu od $^1/_{12}$% te zarade i najzad godišnja zarada iznad 45.000 Dolara pruža mjesečnu rentu od $^1/_{24}$% te zarade. Pri tom zakon ustanovljuje elemenat izravnanja, po kojem nijedna starosna renta ne smije ići ispod mjesečnog minimuma od 10 Dolara (oko 500 Dinara u našoj valuti) ni iznad mjesečnog maksimuma od 85 Dolara (preko 4000 Dinara u našem novcu). Kod odmjerivanja rente također se uzimlje u obzir iznos zarade, koji mjesečno ne premašuje 3000 Dolara a tokom trajanja cijelog aktivnog života osiguranika ne prelazi 129.000 Dolara. Po tom dobit će mjesečnu rentu od 85 Dolara onaj osiguranik, koji je s godišnjom plaćom od 3000 Dolara radio 43 godine. Mjesečna plaća od 150 Dolara daje nakon 10 godina zaposlenja starosnu rentu od 27.50 Dolara, nakon 20 godina rentu od

Digitized by Google

42.50 Dolara, nakon 30 godina 53.75 Dolara rente, nakon 40 godina 61.25 Dolara rente itd.

Svako lice, koje potpada pod penzijsku obavezu, a u slučaju smrti i njegovi nasljednici, ima pravo na minimalnu otpravninu u iznosu od 3.5% cjelokupne zarade, koja dolazi u obzir kod ustanovljenja visine mjesečne rente. Tako na pr. navrši li takvo lice 65 godinu života prije nego što je ispunilo propisane uslove za sticanje prava na rentu ili umre li prije navršenja 65 godine života, isplaćuje se njemu ili njegovim nasljednicima otpravnina izračunata na gore pomenuti način. Umre li rentnik po dovršenju 65 godine života, a iznos renta, koje je primio, nije nadmašio 3.5% od cjelokupne mu za ustanovljenje mjesečne rente uračunate zarade, onda se razlika isplaćuje nasljednicima.

III.

Za pokriće federalnog osiguranja radnika za slučaj starosti ustanovljen je naročiti Starosni rezervni fond (»Old-age Reserve Accont« — Sec. 201), koji se svake godine dotira u formi kredita iz državnih sretstava sa izvjesnim novčanim premijama. Prve takve premije dobit će Starosni rezervni fond u budžetskoj godini, koja svršava sa 30 juna 1937 godine. Visinu premija ustanovljuje po principima matematike osiguranja a uz čuvanje sistema rezerva i uz 3% godišnje ukamaćenje Sekretar državne blagajne (Federalni Ministar Finansija) na osnovu tablica smrtnosti (»from time to time«).Sume tako ustanovljene i odobrene Starosnom rezervnom fondu imaju se, ukoliko se ne upotrijebe na tekuće isplate, uložiti u obligacije federalne vlade odnosno u druge obligacije, za koje garantuje država.

Dotacije rezervnom fondu kroz 40 godina stalno će rasti iz godine u godinu. Predviđa se, da će te dotacije iznositi na pr.:

u 1937	godini	255.5	milijuna	Dolara
„ 1942	„	814.8	„	„
„ 1947	„	1447.1	„	„
„ 1960	„	1939.1	„	„
„ 1975	„	2172.7	„	„

Od tih dotacija predviđa se, da će se utrošiti na isplatu tekućih radničkih starosnih renta:

u 1937	godini	1.9	milijuna	Dolara
„ 1942	„	52.8	„	„
„ 1947	„	314.5	„	„
„ 1960	„	1379.9	„	„
„ 1975	„	2875.1	„	„

a za pričuvnu glavnicu ostalo bi, uračunavši i godišnje 3% ukamaćenje 1937 godine 253.7 milijuna Dolara, 1942 godine 3.656.6 milijuna Dolara, 1947 godine 9.509.2 milijuna Dolara, 1960 godine 29.543.9 milijuna Dolara i 1975 godine 45.368.3 milijuna Dolara. Ove apromaksimativne cifre najbolje nam prikazuju ogromno gospodarsko značenje američkog radničkog starosnog osiguranja.

Ovaj orijaški novi teret u federalnom budžetu USA ne će se pokriti sa prinosima, već u skladu sa konstitucijom Unije s novim porezom, koji će se razrezati poslodavcima i kojega će po polovini poslodavci moći, da odbiju od radničkih nadnica. Ovaj će porez iznositi od 1937 do 1939 godine za radnika i poslodavca samo 2% od uračunljive zarade, od 1940 do 1942 godine 3%, od 1943 do 1945 godine 4%, od 1946 do 1948 godine 5% i najzad od 1949 godine pa dalje 6% od uračunljive zarade.

Starosne radničke rente uopće ne odvise od faktično plaćenog poreza. No da se porez plati za to se brinu kaznene sankcije Social Security Acta, po kojima se netačno prijavljivanje podataka i neplaćanje poreza kažnjava sa kaznom zatvora do godinu dana i novčanom kaznom do 1000 Dolara. Ovakve kaznene sankcije nisu ništa neobične za novo zakonodavstvo naročito poresko, u Sjedinjenim državama Amerike.

Ovaj će porez ubirati zajedno s ostalim porezima federalni ured za unutrašnje primitke. Ubiranje je upravo na američki način racionalizovano i vršit će se čekovima preko pošta, kuponima, knjižicama i drugim tiskanicama, koje će propisati pomenuti federalni ured.

IV.

Rekli smo, da Social Security Act osim federalnog osiguranja radnika za slučaj starosti predviđa i federalno subvencionisanje postojećih besplatnih penzijskih sistema pojedinih država (»Old Age Assistance«). U posljednjih naime 12 godina bili su u svim 48 državama Unije i distriktu Kolumbiji**) kao na Aljašci i Havajskim ostrvima donešeni zakoni o besplatnim

**) Vlada se Sjedinjenih američkih država nalazi u distriktu odnosno saveznoj oblasti Kolumbiji (grad Washingthon na rijeci Potomacu), jer se kod donošenja Konstitucije radi naglašavanja ravnopravnosti i suverenosti svih saveznih država željelo izbjeći, da sjedište najviših saveznih vlasti bude na teritoriji bilo koje od saveznih država.

Digitized by Google

penzijama, iako se oni u nekim državama još ne sprovode. Ti zakoni ustanovljuju besplatne penzije iz državnih sretstava uglavnom za ove tri kategorije potrebnih lica: za siromašne starce, za siromašne porodice, koje su ostale bez oca (penzije za majke) i za lica koja su lišena vida (penzije slijepih).

Pomenuti federalni zakon omogućuje svakoj saveznoj državi da primi federalnu subvenciju za svoj sistem besplatnih penzija pod uslovom, da se taj sistem nalazi na doličnom standardu vrijednosti i da je odobren od federalnog Savjeta socijalne sigurnosti.

Zakon propisuje, da je za odobrenje potrebno da svaka država dokaže federalnom Savjetu socijalne sigurnosti, da se njen sistem renta odnosi na teritorij čitave njene države, da sadrži potanje propise o pokriću rizika, o uslovima boravka i državljanstvu rentnika, o administrativnim i finansijskim obavezama države, i najzad o pravu žalbe. Minimalna visina renta, koje se po ovim sistemima isplaćuju, nije ograničena. Državama je slobodno, da s obzirom na finansijska vrela tih svojih penzijskih sistema postavljaju uslove za pravo na ove rente. Što se tiče odobrenja sistema besplatnih starosnih renta i njihovog subvencionisanja pomenuti federalni zakon traži još naročito, da se taj sistem odnosi na sva lica, koja borave na teritoriji dotične države, i da se do 1 januara 1940 godine isplaćuje renta licima starijim od 70 godina, a od 1 januara 1940 licima starijim od 65 godina. Kao posebni uslov za odobrenje subvencija sistemima penzija za majke traži se da državna zakonodavstva priznaju uz udovičku penziju i penziju djeci, koje udovica izdržava, do 16 godine života. Starosne penzije i penzije slijepima ne moraju se isplaćivati, ako su starci i slijepci o trošku države smješteni u domove javne socijalne skrbi.

Nema sumnje, da će ovi propisi federalnog Social Security Acta poboljšati zakonodavstva saveznih država o besplatnim penzijama, jer će svakoj državi biti stalo da prima federalnu subvenciju. Pojedine države imat će na svojoj brizi dovoljan broj staraca, udovica i sirota, jer iz federalnog sistema radničkih starosnih penzija ostaje isključeno oko 15 milijuna radnih lica i jer će se u Sjedinjenim državama Amerike uvijek naći staraca, udovica, siročadi i slijepaca koji ne pripadaju radničkoj klasi, ali koji su toliko osiromašili da su upućeni na državne penzije.

Federalna je subvencija znatna. Tako visina federalne subvencije, koja će se davati pojedinoj državi na odobreni sistem njenih staračkih i slijepačkih penzija, iznosi polovinu faktičnih državnih izdataka na isplate ovih renta. Maksimalna visina federalne subvencije na svaku isplaćenu ovakvu penziju ustanovljena je sa 15 Dolara mjesečno. Subvencije, koje će se davati odobrenim državnim penzijskim sistemima za majke iznose trećinu faktičnih državnih izdataka na isplate ovih penzija i na troškove režije. Subvencija iznosi najviše 6 Dolara mjesečno za prvo dijete, a za svako dalje 4 Dolara mjesečno.

Sretstva za federalne subvencije besplatnih penzijskih sistema pojedinih država namicat će se iz svih poreza i osiguravat će se svake godine u federalnom budžetu. Tako je predviđena u federalnom budžetu za ovu godinu suma od 49,750.000 Dolara za staračke penzije, suma od 24,750.000 Dolara za penzije za majke i suma od 3,000.000 Dolara za penzije slijepima. U budućim godinama te će se subvencije uvećavati obzirom na razvitak sistema besplatnih penzija i obzirom na porast besplatnih državnih penzija.

V.

Izvršivanje ovog osiguranja povjereno je Savjetu socijalne sigurnosti (»Social Security Board«), koji je sasvim nezavisan od federalne administracije. Na čelu ovog Savjeta nalaze se pretsjednik i dva člana, koji postavljaju potrebno činovništvo, vrše upravu i donose odluke, koje su po Social Security Actu upućene u djelokrug Savjeta. Pretsjednika i dva člana ovog Savjeta nominira po predlogu Senata pretsjednik Sjedinjenih američkih država. Njihova funkcijska perioda traje 6 godina. U Savjet socijalne sigurnosti mogu se nominirati najviše pretsjednik i jedan član odnosno najviše dva člana, koji su pristaše jedne partije. Prema vijesti, koju je donijela revija »Monthly Labor Rewie« (Tom 41, br. 3 1935) nominirao je pretsjednik Roosevelt po predlogu senata za pretsjednika Savjeta socijalne sigurnosti Johna G. Winanta (amer. zast. direktora Međunarodnog biroa rada), a za članove toga Savjeta Arthura J. Altmeyera i Vicenta Morgan-a Milesa. Savjet socijalne sigurnosti upravlja sa federalnim sistemom starosnih renta, odreduje rente starim radnicima, koje isplaćuju federalni uredi, i odobrava subvencije besplatnim penzij-

Digitized by Google

skim sistemima pojedinih država. Osim toga po zakonu Savjet socijalne sigurnosti raspoređuje odobrene državne kredite za zdravstvenu skrb za majke i djecu i za zaštitu i stručnu predizobrazbu djece. Prema izričitim propisima Social Security Acta spada u kompetenciju Savjeta socijalne sigurnosti i studiranje i formulisanje preporuka o najprikladnijim zakonodavnim mjerama za ostvarenje socijalne sigurnosti posretstvom socijalnog osiguranja, skrbi za nezaposlene i obeštećenjem nesrećnih slučajeva itd. (Sec. 702).

*

Iz kratkog ovog pregleda možemo ocjeniti svu zamašnost američkog Social Security Acta. Ne smijemo gledati na američko radničko osiguranje na naočari staroga svijeta. Ono je tek u svom početnom stadiju, jer obezbjeđuje samo stare radnike, ali to je obezbjeđenje veoma visoko (od 10 do 85 Dolara mjesečne rente). Osim toga Social Security Act obezbjeđuje sa svojim federalnim subvencijama sve siromašne starce, udovice, sirote i slijepce na teritoriju sviju saveznih država. Izvan svake sumnje ovaj je zakon postavio u Sjedinjenim američkim državama čvrste temelje, na kojima će se izgrađivati i dalje vrste radničkog socijalnog osiguranja. Sa ovim zakonom Sjedinjene Države Amerike srećno su prebrodile preko gospodarskih, političkih i juristićkih prepreka, koje su dosada onemogućivale u ovoj velikoj američkoj uniji država svako radničko osiguranje. Zato je Social Security Act uistinu najveće djelo od sviju dosadašnjih djela rooseveltovskih socijalnih reforma.

*

LITERATURA:

»Informations Sociales«, 1935.

Dr. St. Fischlowitz: »Reforma Roosevelta, Przeglad Ubezpieczen Społecznych, Warszawa No 11 i 12 1935.

»Před zavedením sociálního pojištěni ve Spojených státech amerických«, Svepomoc, Praha, br. 2 ex 1935.

H. M.: »Zakon o sociální bezpečnosti ve Spojených státech amerických, Svepomoc No 20, 21, 22 i 23 ex 1935.

H. G. Wells: »Povijest svijeta« (glava XXXVI. 6. »Temeljne crte američkog ustava«) i »Čovječanstvo« (glava XII, 4. »Pregled američke državne uprave«).

ТОМАШЕВИЋ ДУШАН:

ИСПЛАТНИ РЕД ПОТРАЖИВАЊА ОКРУЖНИХ УРЕДА ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА НА СЛУЧАЈ СТЕЧАЈА

У ст. 1 §-а 43 Закона о осигурању радника (Службене новине бр. 117 од 30 маја 1922 године) прописано је да се на случај стечаја потраживања Средишног уреда за осигурање радника имају уврстити у исти ред са државним порезом; а у ст. 2 стављено је у дужност свима првостепеним судовима да падлежном Окружном уреду за осигурање радника достављају све издане одлуке о обустави плаћања и отварању стечаја.

Могло би се поставити питање, пошто у ст. 1 овог параграфа нису споменути Окружни уреди, да ли и они имају на случај стечаја исти неплатни ред за своја потраживања. Окружни уреди су истина месни органи Средишног уреда (§§ 119 и 139), али они имају донекле и карактер самоуправних јавних тела (§ 143). На постављено питање подстиче и то, што се у §-у 42 истог Закона говори о платежним налозима Средишног и Окружних уреда; а у §-у 44 о застарелости тражбина Средишног уреда и његових месних органа. Но довољно је позвати се на одредбе ст. 1 и 2 §-а 119 Закона о осигурању радника за доказ да се ранг потраживања Средишног уреда на случај стечаја односи и на Окружне уреде, јер се према тим одредбама за спровођење осигурања радника по пом. Закону оснива за целокупну Краљевину Средишни уред, и то као једини посилац осигурања по пом. Закону; а затим још и на одредбу ст. 1 §-а 140 истог Закона, према којој све приходе прикупљају и издатке врше Окружни уреди на име и за рачун Средишног уреда. Према томе и у прикупљању прихода на случај стечаја Окружни уреди морају имати исти неплатни ред као и Средишни уред. На таквој само интерпретацији једино и може имати смисла одредба ст. 2 §-а 43 Закона о осигурању радника, која (видели смо већ) ставља у дужност првостепеним судовима да над-

Digitized by Google

лежном Окружном (не дакле Средишном) уреду достављају све издане одлуке о обустави плаћања и отварању стечаја.

Ст. 2 т. 2 §-а 119 и § 154 Закона о осигурању радника предвиђају као месне органе Средишног уреда и Благајне за осигурање радника саобраћајних предузећа. А у §-у 157 истог Закона прописано је да ће све тражбине, које Средишни уред има према овим предузећима, а које се тичу руковања Благајном за осигурање радника, обрачуна или злоупотреба, имати у случају стечаја исти разред са државним порезом. Налазимо да је ова одредба излишна после једне генералне одредбе о томе прописане у ст. 1 §-а 43 Закона о осигурању радника.

Прописом §-а 202 Закона о осигурању радника задржана је и надаље Приватно друштвена болесничка благајна »Меркур« у Загребу као месни орган Средишног уреда; а на основу измена и допуна овог параграфа кроз чл. 285 финансијског закона за годину 1927/28 (Службене новине бр. 73 од 1 априла 1927 године) предвиђене су као месни органи Средишног уреда још и Болесничка благајна београдске трговачке омладине у Београду и Болесничка благајна трговачког и потпорног друштва у Љубљани. Према томе што је речено у погледу ранга потраживања Окружних уреда на случај стечаја вреди у свему и за поменуте благајне као месне органе Средишног уреда. Првостепени судови дакле дужни би били и њима достављати све издане одлуке о обустави плаћања и отварању стечаја.

Но кад је овде већ реч о дужности првостепених судова да надлежним месним органима Средишног уреда достављају издане одлуке о обустави плаћања и отварању стечаја, да напоменемо да београдски Апелациони суд (в. закључак под I Пословни бр. 7 од 23 јануара 1934 године) стоји на погрешном становишту да ст. 2 §-а 43 Закона о осигурању радника не опроваргава општу норму из ст. 2 §-а 186 новог Стечајног закона (Службене новине број 282 од 1 децембра 1929 године), према коме »Кад је поред објављивања прописано и нарочито достављање, онда, и ако је достављање изостало, наступају правне последице доставе услед самог објављивања«. Јер Београдском апелационом суду је била скренута пажња и на то, да према ст. 4 §-а 114 Статута Средишног уреда за осигурање радника и његових месних органа (Службене новине број 117 од 27 маја 1933 године), који је доцнијег датума и од новог Стечајног Закона, »Позиви, судске и уопште службене доставе сматрају се да су предане Окружном уреду за осигурање радника, кад се предаду равнатељу односно од њега овлашћеном лицу у уредским просторијама Окружног уреда за осигурање радника.«

Према томе Окружни уреди на подручју Београдског апелационог суда морају посведневно прегледати судске табле у Окружним судовима, пошто рок за улагање правног лека, на случај да достављање изостане, тече од дана када је проглас о отварању стечаја или које било друго решење или позив стечајног суда прибит на судску таблу.

Могло би се, осим тога, оспорити на први поглед исти исплатни ред прирезима Јавних берза рада и Радничких комора, које прирезе такође прописују и наплаћују Окружни уреди за осигурање радника заједно са осталим приносима из Закона о осигурању радника, јер се у ст. 1 §-а 43 овог Закона говори само о исплатном реду потраживања Средишног уреда за осигурање радника на случај стечаја. Али чим је Окружним уредима, на основу других законских прописа, стављено у дужност да прописују и наплаћују прирезе Јавних берза рада и Радничких комора заједно са осталим приносима по Закону о осигурању радника, самим тим потраживање прireза Јавних берза рада и Радничких комора ушло је искључиво у домен потраживања Окружних односно Средишног уреда. Тако у чл. 2 наредбе Господина Министра социјалне политике и народног здравља, од 2 априла 1932 године, (Службене новине бр. 85 од 13 априла 1932 године), издате на основу овлашћења у §-у 51 финансијског закона за годину 1932/33, прописано је да за прирезе Јавних берза рада важе прописи главе VIII Закона о осигурању радника; и да тај прирез убире Средишни уред уједно са приносима за осигурање радника. А глава VIII обухвата и § 43 Закона о осигурању радника. Исто тако, што се тиче прireза за Радничке коморе, прописано је и у ставу другом §-а 62 Закона о заштити радника да ће тај прирез преко послодаваца наплаћивати органи радничког осигурања једновремено са осталим приносима осигурања.

У ст. 1 §-а 43 Закона о осигурању радника није реч само о потраживањима Средишног и Окружних уреда на име дугованих приноса, већ о свима потраживањима која проистичу из тог Закона. Потраживања Средишног и Окружних уреда по приватно-правном основу немају према томе овај исплатни ред на случај стечаја.

Потраживања Средишног и Окружних уреда имају, дакле, по правилу исти исплатни ред на случај стечаја као и државни порез. Међутим од како је ступио на снагу Закон о осигурању радника, од 30 маја 1922 год.,

Digitized by Google

исплатни ред државног пореза на случај стечаја претрпео је доста измена, па није без интереса проследити све те измене. Ово тим пре што се о исплатном реду појединих потраживања по стечајевима из ранијих година просуђује као о неком стеченом праву према законским прописима који су тада били на снази (в. чл. 13 Закона о увођењу у живот новог Стечајног закона и Закона о принудном поравнању ван стечаја — Службене новине бр. 228 од 1 децембра 1929 године).

Док је био на снази Закон о непосредном порезу, који је важио на територији предратне Србије до закључно 31 децембра 1928 године, потраживања Окружних уреда на том делу територије имала су фактички исти исплатни ред као и Држава за порез: али је и државно потраживање дугованог пореза имало знатно бољи исплатни ред него ли данас сходно чл. 108 тог Закона. И одлуком опште седнице Касационог суда од 17 септембра 1908 године, под Бр. 9.241, био је протумачен чл. 108 Закона о непосредном порезу тако, да је Држава за наплату целокупне дужне порезе преча од свих поверилаца пореског дужника у сваком оном случају кад је овом продато целокупно имање, што бива разуме се на случај стечаја, али да није тако и онда кад се дужнику за наплату његових дугова продаје само поједини објекат његовог имања; онда је Држава додуше преча у наплати од заложних поверилаца али само за дуговани порез са дотичног објекта, изложеног продаји. Ово задње тумачење, овако исто само детаљније, дао је Касациони суд и на својој општој седници од 14 априла 1909 године под бројем 4342.

У судској пракси је међутим Држава на територији предратне Србије, па према томе и Окружни уреди на том делу територије, уживала особито привилегисан исплатни ред за наплату пореза, јер се наплаћивала не само пре свих у стечај пријављених поверилаца (било заложних или хирограферних), већ и пре свих поверилаца осталих из стечајног поступка (браниоца масе и др.). На случај да стечајна маса не би достизала за измирење дугованог државног пореза и потраживања Окружног уреда, они би се наплаћивали сразмерно својим потраживањима, јер су истог исплатног реда без међусобног првенства. Пошто пак целокупна стечајна маса гарантује за уредско потраживање, то се из појединих стечајних маса издвајала потребна сума сразмерно износу потраживања Окружног уреда и појединих маса.

Оволико привилегисан исплатни ред Државе и Окружних уреда на територији предратне Србије био је увек разлог за жучне протесте незмирених поверилаца, и с правом. Јер често пута се нису могли због већег износа неплаћене државне порезе и потраживања Окружног уреда измирити ни дугови стечајне масе, а камо ли заложни повериоци.

Но у начелу неби се могао нападати привилегисани исплатни ред потраживања Окружних уреда. Истина је додуше да је циљ стечаја равномерна наплата свих поверилаца; али би ипак било посве нецелисходно не признати потраживањима Окружних уреда привилегисани исплатни ред. Окружни уреди, на име, имају пред собом масу дужника (послодаваца), па су због тога готово у апсолутној немогућности да прате промене у материјалном положају њиховом, како би могли на време обезбедити своја потраживања према оном дужнику чије се материјално стање почело осетно погоршавати. И кад поверилац има пред собом само једног дужника, па ће му често бити немогуће да примети измену у његовом материјалном стању на горе; а како ће Окружни уреди то моћи кад имају пред собом масу дужника?

Окружним уредима требало би шта више признати и бољи ранг него ли што га Држава има, јер принос за случај болести и несреће једини је приход што га прикупљају од послодаваца да би се одговорило обавезама из Закона о осигурању радника, док то није случај са Државом. Осим тога од осигурања радника имају користи не само радници већ и привреда, послодавци и Држава.

И правичност захтева да се уредским потраживањима призна привилегисани ранг. Јер послодавци имају право по Закону о осигурању радника (§ 35) да један део доприноса задрже од својих радника, и они то у маси случајева и чине. Другим речима један део радничког новца, задржаног им за њихово осигурање, већ се налази у рукама послодаваца, па је правично да Окружни уреди у циљу наплате тог новца добију привилегисани исплатни ред.

Ступањем на снагу у целости новог Закона о непосредним порезима, за подручје целе Краљевине, т. ј. од 1 јануара 1929 год. (Службене новине бр. 29 од 8 фебруара 1928 године), мења се исплатни ред дугованог државног пореза на случај стечаја, изгубивши много од своје дотадање привилегије (углавном на територији предратне Србије). Али што се тиче овде исплатног реда потраживања Окружних уреда, настаје фактички велико диференцирање према исплатном реду државног пореза на штету Уреда. На тај начин се фактички отступило од постављеног начела у ст. 1 §-а 43 Закона о осигурању радника; да на случај стечаја потраживања Сре-

Digitized by Google

дишног и Окружних уреда имају исти ред са државним порезом. Додуше у чл. 88 Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплативости пореза, донетој на основу чл. 159 Закона о непосредним порезима, а која је ступила на снагу такође 1 јануара 1929 године (Службене новине бр. 304 од 29 децембра 1928 године), предвиђено је да ће одредбе стечајних поступака, како где у Држави постоје, бити меродавне у погледу утврђивања права првенства пријављивања пореских и других јавних потраживања. Пре свега ову одредбу чл. 88 пом. Уредбе ставља делимично ван снаге, побољшавајући кроз стварно јемство исплатни ред извесних државних пореза, чл. 146 Закона о непосредним порезима, у коме је реч о том стварном јемству за дуговани државни порез (в. и објашњење Правилника уз чл. 146 Закона о непосредним порезима — Службене новине бр. 225 од 28 септембра 1928 године). У погледу тог стварног јемства Држава је у то време уживала ову бенефицију:

а) За дуговани порез на приход од земљишта и на приход од зграда Држава је имала законску хипотеку на односном земљишту и зградама, и то увек прво место пре свих хипотека, али само за неплаћени порез у току последње три године рачунајући уназад од дана егзекутивне продаје објекта.

б) За дуговани порез на приход од предузећа или радње Држава је имала законску хипотеку на сопственим непокретностима предузећа или радњи које служе непосредно предузећу или радњи у границама (за последње три године) и са истом снагом као и у случају под а).

Ове одредбе о стварном јемству тешко да би се могле применити на уредска потраживања, под претпоставком да је судска пракса расположена да их аналогно примени бар у оним случајевима где би то ипак некако било могуће. Али на случај стечаја ово стварно јемство је индиректно добијало карактер привилегисаног исплатног реда, па је замењивало на тај начин односне одредбе стечајних поступака.

Затим, и по самом Законику о стечајном поступку, који је на територији предратне Србије важио до 1 маја 1930 године, а до 1 јануара 1929 године био дерогиран чланом 108 старог Закона о непосредном порезу, Окружни уреди на тој територији нису фактички могли имати исти исплатни ред са државним порезом. Тако по §-у 8 пом. Законика о стечајном поступку из добивене цене за продато непокретно добро, државни порез на то добро само за једно прошло и једно текуће полгође исплаћивао се трећи по реду пре заложних поверилаца; а остали дуговани државни порез са тог добра шести по реду, после свих заложних поверилаца. Ове одредбе такође тешко да су се могле применити кад је у питању уредско потраживање, јер говоре о исплатном реду пореза који се дугује само са дотичног непокретног добра. Остали пак неплаћени државни порез, где спадају и потраживања Окружних уреда, и то само за једно прошло и за једно текуће полгође, наплаћивао се из опште стечајне масе, првог реда поверилаца, који немају један пред другим првенства, већ се наплаћују сразмерно својим потраживањима ако маса не би достизала за потпуно измирење свију (§ 14). Сав остали ненаплаћени државни порез долазио је у трећи ред поверилаца из опште стечајне масе, који се такође наплаћују сразмерно својим потраживањима ако маса не би достизала за потпуно измирење свију (§ 16 истог Законика).

Но у погледу ове једине привилегије у односу на општу стечајну масу не би могло бити ни речи о дугованом приносу за осигурање радника за једно текуће полгође, јер од дана отварања стечаја престајао је уговорни однос између радника и презадуженог (чл. 52 Закона о радњама који је тада важио на територији предратне Србије). Ако би пак одбор повелаца са пристанком Суда решио да се сви или неки радници задрже ради продужења радње презадуженог још за неко време, то би за дуговани принос за њихово осигурање из тог времена одговарала стечајна маса. Јер ту би се Окружни уред са овим својим потраживањем појавио као поверилац из стечаја (§ 8 тач. 1, 2 и 3 § 11 и § 14 тач. 2 и 4 пом. Законика о стечајном поступку).

Другим речима ако би што остало за личне повериоце опште стечајне масе, могао је и Окружни уред наплатити своје потраживање.

Код таквог стања ствари није могло дакле бити више ни говора о неком боље привилегисаном исплатном реду уредских потраживања на случај стечаја; а још мање о томе да уредска потраживања на случај стечаја имају фактички исти ранг са државним порезом.

Очекивали смо с правом да ће нови Стечајни закон за целу Краљевину (Службене новине бр. 282 од 1 децембра 1929 године), који је ступио на снагу 1 маја 1930 године, поправити исплатни ред потраживања Окружних уреда. Он то донекле и чини, али ни из далека не онако и онолико као што је то било безусловно потребно из разлога који смо већ навели.

Да пођемо редом. Према тач. 2 §-а 45 новог Стечајног закона сматрају се као дугови

Digitized by Google

стечајне масе и све јавне дажбине које у погледу стечајне масе доспевају за време стечајног поступка; па се затим дословно каже ово: »то исто вреди у погледу захтева поменутих у § 157 Закона о осигурању радника као и у погледу приноса за осигурање, прописаних другим законима«.

У §-у 157 Закона о осигурању радника (видели смо већ) предвиђено је да ће све тражбине Средишног уреда које он има према извесном саобраћајном предузећу, а које се тичу руковања благајном за осигурање радника, обрачуна или злоупотреба, имати на случај стечаја предузећа исти исплатни ред са државним порезом. Значи, дакле, да ће се приноси за осигурање радника извесног саобраћајног предузећа који доспевају за време стечајног поступања, ако би на пр. веровнички одбор решио да се и после отварања стечаја настави радња саобраћајног предузећа, сматрати као дугови стечајне масе. Као такви ће се сматрати дакле у овом случају и приноси за осигурање радника прописани (scil. за време стечајног поступања) по »другим законима«; па се намеће питање (због израза по »другим законима«) да нису овде отпали приноси прописани по Закону о осигурању радника за све остале наслодавце? Јасно је међутим да је по среди нека грешка, јер »јавне дажбине« су и приноси за осигурање осталих радника који доспевају за време стечајног поступка, а које прописују Окружни уреди. Што је пак без потребе изрично признат ранг и потраживању Средишног уреда за осигурање радника по §-у 157 Закона о осигурању радника, дошло је вероватно отуда што Благајне за осигурање радника саобраћајних предузећа нису јавне установе сходно §-у 154 истог Закона. Али како по истом законском пропису платежне налоге за те Благајне прописује односно наплаћује Средишни уред, а према ст. 1 §-а 42 истог Закона и његови платежни налози су јавне извршне исправе, то је изрично позивање на § 157 Закона о осигурању радника било непотребно.

У §-у 46 Стечајног закона препоручено је затим да се попајпре морају намирити дугови стечајне масе, и то из оне масе на коју се односе. Ако маса није довољна за потпуно измирење дугова стечајне масе, измириће се најпре трошкови и издаци поменути под тач. 1 и 2 §-а 45 истог Закона, које је управитељ за масу измирио својим новцем. Остали дугови стечајне масе измирују се у таквом случају сразмерно. Али се не може тражити повраћај онога, што је на име дуговања стечајне масе већ исплаћено преко износа који би на њих пао, да су сразмерно измирени.

У §-у 48 Стечајног закона се одређује пак да ће се из користи ствари и из куповине продате ствари, која спада у посебну масу, измирити најпре трошкови око управљања, уновчења и дообе те посебне масе. У погледу пак првенственог реда, по којем се измирују поједини захтеви из посебне масе, важе за сва отуђења извршена у стечајном поступку прописи Закона о извршењу и обезбеђењу.

Као што смо већ изнели, садањи Стечајни закон ступио је на снагу 1 маја 1930 године; а садањи Закон о извршењу и обезбеђењу, обнародован је у Службеним новинама 23 јула 1930 године, али није још добио обавезну снагу на целокупној територији Краљевине. Због тога је чланом 7 Закона о увођењу у живот Стечајног закона и Закона о принудном поравнању ван стечаја регулисано питање реда наплате заложних поверилаца за раздобље од 1 маја 1930 године, па док не задобије обавезну снагу нови Закон о извршењу и обезбеђењу. На име, у ст. 1 члана 7 ном. Закона предвиђено је да, где се год нови Стечајни закон позива на Закон о извршењу и обезбеђењу, имају се подразумевати дотични прописи закона о извршењу (о овршном поступку) који су тада важили у појединим подручјима Краљевине уколико одговарајућих прописа има у тим законима; а у случајевима из ном. §-а 48 Стечајног закона примењиваће се у правним подручјима Апелационих судова у Београду и Скопљу и Врховног суда у Сарајеву прописи стечајних закона који су тада важили у тим правним подручјима.

Међутим одредбе о исплатном реду, по коме се измирују поједини захтеви из посебне масе, садржавали су само извршни поступци аустријски (§§ 120, 172, 216—219 и 286) и мађарски (§§ 189—193); док је те одредбе садржавао хрватски Стечајни закон (§§ 38—42), па су се морале аналогно оне и примењивати. У недостатку таквих законских прописа на подручју Великог суда у Подгорици морало се такође прибећи аналогији.

У погледу пак тог првенственог реда по којем се измирују поједини захтеви из посебне масе по Закону о извршењу и обезбеђењу (вреди за подручја за која је већ задобио обавезну снагу), § 177 тог Закона предвиђа између осталога да се из дообе масе земљишта имају измирити са правом првенства по следећем реду:

»2) за последње три године пре досуде заостали порези и друге јавне дажбине, које се плаћају од земљишта, у колико им припада законско право залоге или законско првенствено право, заједно са каматама које нису заостале даље од три године;

Digitized by Google

3) за последње пола године пре досуде заостале плате служинчади и надничара, који су били упослени у шумској привреди или пољопривреди, ако је продато земљиште било намењено таквој привреди;

4) за последње пола године пре досуде заостале тражбине Уреда за осигурање лица поменута у бр. 3, а које власник земљишта мора да плати, као и приноси, које та лица морају дати сама, ако су ти приноси већ одбијени од њихове плате, а нису били предати уреду за осигурање радника«.

Према §-у 178 истог Закона из износа који преостане, пошто буду измирене тражбине наведене у §-у 177, измириће се тражбине обезбеђене залогом на земљишту, рачунајући ту и залогом обезбеђене порезе и друге јавне дажбине итд. Све те тражбине измириће се по првенственом реду који им припада према упису у јавној књизи односно пленидбеном попису или према другим доказаним правним насловима на којима се оснива дотично право.

Као што се из напред изложених §§ 177 и 178 Закона о извршењу и обезбеђењу види свега је под тач. 4) §-а 177 признат привилегисани ранг потраживањима Окружних уреда за последње пола године пре отварања стечаја, и то оног дела приноса који терети послодавца за осигурање његових радника запослених у шумској привреди или пољопривреди, ако је продато земљиште било намењено таквој привреди; а за потраживање оног дела приноса који послодавац може одбити од зараде радника само тада, ако је послодавац тај део већ одбио од њихове плате, а није га предао Окружном уреду. Ова задња одредба не само да није у складу са §-ом 35 Закона о осигурању радника, према коме су послодавци одговорни Окружним уредима и за део приноса који пада на терет радника, већ ће на случај стечаја задавати Окружним уредима тешкоће око доказивања да је послодавац одбио од зараде радника одговарајући део приноса. Према ст. 1 §-а 6 Закона о осигурању радника за сада још нису обавезни на осигурање пољопривредни радници и слуге у пољопривредном раду.

Остале одредбе §-а 177 Закона о извршењу и обезбеђењу неприменљиве су такође у односу на потраживања Окружних уреда. Јер у чл. 146 Закона о непосредним порезима се говори о законском праву залоге (стварном јемству) које Окружни уреди немају, а не о привилегисаном исплатном реду на случај стечаја, да би се могла користити одредба §-а 43 Закона о осигурању радника о истом исплатном реду потраживања Окружних уреда као и државног пореза на случај стечаја.

Ни по карактеристици својој приноси за осигурање радника немају ниуколико сличности са државном порезом на земљиште. Још би се некако могла дати веза са стварним јемством на сопственим непокретностима предузећа или радњи, које служе непосредно предузећу или радњи, за дуговане приносе за осигурање радника запослених тамо, али опет — као што смо видели — о овој врсти стварног јемства (о којој је реч у ст. 2 чл. 146 Закона о непосредним порезима) не говори се ништа у Закону о извршењу и обезбеђењу (§ 177).

Исто тако ни у погледу исплатног реда, када је у питању посебна маса из продате покретности, Окружни уреди нису нимало привилегисани (§ 237 Закона о извршењу и обезбеђењу).

Стечајна имовина, која преостане после измирења дугова стечајне масе и разлучних повериоца, долази у општу стечајну масу. Из ове се стечајне тражбине измирују по утврђеном реду, тако да се тражбине истог исплатног реда измирују сразмерно према износима тражбина (§ 49 Стечајног закона). У други ред, према тач. 1 §-а 51 истог Закона, долазе »све јавне дажбине, које су доспеле за време последње три године пре отварања стечаја, а нису измирене из оних ствари на које се односе; то исто вреди и за захтеве које Средишњи уред за осигурање радника, према предузећу под стечајем, има у смислу §-а 157 Закона о осигурању радника као и у погледу приноса за осигурање, прописаних другим законима«. Иста дакле грешка која се појављује код тач. 2 §-а 45 Стечајног закона, што се тиче позивања на § 157 Закона о осигурању радника, понавља се и овде.

За потраживања нак старија од три године Окружни уреди за осигурање радника долазе у трећи ред, јер »у трећи ред спадају све остале стечајне тражбине« (§ 52 Стечајног закона).

Digitized by Google

Dr. ŠTAJDUHAR JOSIP:

OCJENJIVANJE RADNE SPOSOBNOSTI IZA OČNIH POVREDA

Ocjenjivanje postotka radne sposobnosti u osiguranju za slučaj nezgode temelji se na liječničkom nalazu i mišljenju. Kao temelj za odredivanje visine rente služi liječnički nalaz i mišljenje zajedno sa ustanovljenjem visine radne sposobnosti. Visinu rente ne određuje sam liječnik, već i drugi faktori. Liječnik se ne smije obazirati na visinu rente kod donašanja svojih zaključaka. Kako bi se drugim faktorima, koji određuju rentu olakšao posao to je svakako potrebno, da liječnik na temelju nalaza izrazi svoje stanovište odlučno i jasno. Pošto tome uvijek nije tako to smatram za potrebno da se apelira na liječnike, da jedinstveno ocjenjuju gubitak radne sposobnosti, kako bi se što manje pružala mogućnost laičkim licima, da ona sama donose takve zaključke protiv kojih se onda bune liječnici, jer da im se miješaju u njihov posao. U koliko se to ev. i dogodi krivi su sami liječnici, koji se jasno ne izražavaju i jedinstveno ne nastupaju. Nejedinstvenost i nejasnost liječnika biva uzrokom, da kod onih faktora, koji donašaju odluke mogu prevladati osjećajni, socijalni ili kakvi drugi obziri. No uza sve to liječnik ne smije ni u kom slučaju popustiti i napustiti objektivnost.

U posljednje vrijeme nastoje liječnici sviju zemalja, da putem svojih naučnih foruma (kongresa, oftalmoloških udruženja i sl.) postignu u tom pitanju jedinstveno gledište. Da su to pitanje potakli sami liječnici posve je i ispravno, jer je ocjena gubitka radne sposobnosti djelo samo liječnika.

Taj rad liječnika nije tako jednostavan kakvim ga često smatraju i sami liječnici. Liječnik osim nalaza i mišljenja ima da dade jasan odgovor i o vezi ozljede sa objektivno ustanovljenim posljedicama. Prigodom vještačenja kod viših instancija liječnik neće biti uvijek u stanju da dade taj odgovor samo na temelju jednog jedinog pregleda kako se to često i dešava. Poznato je, da se kod nejasnih slučajeva često može dati odgovor istom na temelju studija cijelog pismenog materijala kao i na temelju praktičnog i literarnog iskustva.

Nadalje potrebno je još naglasiti, da liječnik ne smije ni u kojem slučaju povisivati postotak gubitka radne sposobnosti u cilju samo da kompenzira prenisku visinu svote rente. Svima nama, koji u tom radimo poznato je, da ustanovljivanje višeg postotka kao i njegovo snizivanje ima neugodnih posljedica za jednu kao i za drugu stranku. Pozicija liječnika, koji snizuje postotak na pravu mjeru je daleko teža, nego onog, koji postupa benevolentno. Dakako da lošije prođe onaj liječnik, koji postupa korektno. To je uzrok da mnogog prođe svaka volja za daljnji rad, koji se temelji na ispravnosti. Ovo nekoliko riječi smatrao sam potrebnim da kažem — na potstrek očnih liječnika inostranstva — prije nego pređem na prikaz savremenog stanovišta o ocjeni posljedica povrede oka.

Radnik, koji u poslu povredi jedno oko ili oba oka ima pravo na rentu, ako je uslijed toga njegova radna sposobnost umanjena. Pri ocjenjivanju radne sposobnosti držimo se izvjesnih pravila, no od slučaja do slučaja mora se postupati individualno. Ocjenjivanje radne sposobnosti temelji se na ocjeni kod gubitka jednog oka ili gubitka vida jednog oka, koje je prije ozljede bilo zdravo i dobro vidjelo. Radna sposobnost ovisna je o vidu neranjenog oka. Ako je drugo oko imalo normalan vid i ako je prije ozljede bilo potpuno zdravo onda se ocjena udesi prema gubitku vida ozljeđenog oka. Ako je pak oštrina vida jednog oka ili obih očiju bila prije ozljede već snižena to se mora ustanoviti koliki je dio ozljeđeni izgubio od svoje posljednje privredne sposobnosti. Izgubi li jednooki i to jedino svoje oko uslijed ozljede u poslu to mu se ima odmjeriti renta prema godišnjoj zaradi jednookog ili u praksi ima mu se dati 100% renta. Postoji čitav niz tablica prema kojima se izračunava taj postotak. Najviša granica kod gubitka obiju očiju prema Maschkeu iznaša 125%, a prema Druaultu 133%. To jest za posvemašnji gubitak oba oka iznaša 100%, a za pripomoćnu rentu 25% dot. 33%, na tako dugo dok postoji potreba,

Digitized by Google

Slijepim ima se smatrati ne samo onaj, koji nema više osjećaja za svjetlo, nego i onaj kod kojeg je oštrina vida spala na brojanje prstiju na 2 m.

Kao gornja granica privredne oštrine vida vrijedi kod radnika sa višim zahtjevima vida $^2/_3$, a za radnike sa nižim zahtjevima ½ od normalne oštrine vida ($^5/_5$).

Mi se u našem osiguranju pridržavamo Maschkeove tablice, koja počinje sa 5% gubitkom. Tarifa je izračunana za optotipe na 5 m. Kod prosudivanja ozljeđenika sa višim zahtjevima vida predviđeno je povišenje za 5% do 10%. Dok Maschkeova tablica uzimlje kao temelj za gubitak jednog oka 25%, a za gubitak obiju očiju 125%, a kod obostranog oslabljenja vida na $^1/_{20}$ uzimlje 100%, to prema Druaultu temelj za gubitak jednog oka iznaša 30%, a za oba oka 133% za radničko osiguranje, dok je za ratne invalide gornja granica 125%.

MASCHKEOVA TARIFA

za odredivanje gubitka postotka radne sposobnosti iza povrede očiju.

V = II	$^5/_5$	$^5/_{10}$	$^5/_{15}$	$^5/_{20}$	$^5/_{25}$	$^5/_{35}$	$^5/_{50}$	$^1/_{15}$	$^1/_{20}$	0
	$1-^2/_3$	$^1/_2$	$^1/_3$	$^1/_4$	$^1/_5$	$^1/_7$	$^1/_{10}$	$^1/_{15}$	$^1/_{20}$	
	0,66	0,5	0,33	0,25	0,2	0,15	0,1	0,075	0,05	
$1-^1/_2$	0	0	5	10	10'	15	15'	20	20'	25
$^1/_2$	0	5	10	10'	15'	20	25	25	30	35
$^1/_3$	5	10	25	25'	30	30'	35	40	45	55
$^1/_4$	10	10'	25'	40	40'	45	50	55	60	65
$^1/_5$	10'	15'	30	40'	55	60	65	70	75	80
$^1/_7$	15	20	30'	45	60	70	75	80	85	90
$^1/_{10}$	15'	25	35	50	65	75	85	90	95	105
$^1/_{15}$	20	25	40	55	70	80	90	95	100	115
$^1/_{20}$	20'	30	45	60	75	85	95	100	110	125
0	25	35	55	65	80	90	105	115	125	125

U prvom lijevom okomitom stupcu označena je vidna oštrina V (visus) jednog oka, a u vodoravnim najgornjim trima stupcima drugog oka.

Zarez iznad broja znači, da on pretstavlja vrijednost izmedu dva susjedna broja, koja se, pod stanovitim u tekstu opisanim prilikama, može i neznatno povisiti (radnici sa višim zahtjevima vida, doba iznad 50 god. itd.). Iz toga je jasno, da se ta tarifa ne smije upotrebljavati šematički kako bi to možda netko mogao krivo zaključiti iz mog apela, da se liječnici moraju postaviti na jedinstveno stanovište u tom pitanju.

Gubitak jednog oka ocjenjuje se u raznim zemljama različito. U Americi ocjenjuje se sa 32.4%, u Italiji sa 30%, u Francuskoj 25%, u Holandiji 30% za prvu godinu, a 25% za daljnje godine, u Njemačkoj 25%, u Švajcarskoj 20%, no kod gubitka oka enukleacijom 25%, u Jugoslaviji 25% do 30%. Na kongresu čehoslovačkih oftamologa u Bratislavi 1935 usvojeno je na predlog prof. Gale, da se u Čehoslovačkoj gubitak jednog oka ima jedinstveno ocjenjivati sa 25%. U svim tim zemljama je ocjena radne sposobnosti rezultat prakse liječnika i radničkih sudova. Jedina Švajcarska čini iznimku, jer je tamo ocjena uzakonjena na temelju znanstvenog i statističkog rada Zavoda za osiguranje za slučaj nezgode u Lucernu kao i društva švajcarskih oftalmologa. U stručnim krugovima prevladava mišljenje, da je ocjenji-

Digitized by Google

vanje gubitka radne sposobnosti za jedno oko u visini od 25% veće, nego iznaša stvarni gubitak na radnoj sposobnosti.

Za ocjenjivanje radne sposobnosti zbog gubitka ili osljepljenja jednog oka ili oboljenja i slabosti drugog oka mjerodavno je stanje preostalog oka za vrijeme nezgode. Promjene, koje nastaju poslije na drugom oku uzimlju se u obzir samo onda, ako su u vezi sa nezgodom. Druge promjene, koje su u vezi na pr. sa bolestima starenja ne uzimlju se u obzir.

Pod stanovitim iznimnim prilikama može se i otstupiti od temeljnog postotka. Tu se radi uglavnom o tako zv. kvalificiranim radnicima. Nijemci su uveli taj pojam za one radnike kod kojih rad iziskuje veće zahtjeve na vid. Takovim povisuju temeljnu rentu od 25% na 30% do na 33%. No sad napuštaju taj pojam, jer su uvidjeli, da se ocjenjivanje na račun kvalifikacije zlorabljuje. Sad ne priznavaju na temelju toga povišenja 25% temeljne rente dapače ni rudarima, čije zanimanje je osobito opasno za oči. Promatranjem rentaša ustanovljeno je, da je riziko kod rada jednim okom, koji je prvotno bio precjenjivan doista neznatan. Stoga ta praksa dozvoljava samo u iznimnim slučajevima povišenje rente na 33% kod zvanja sa velikim zahtjevima na vid. Prema nekim autorima povređeni u 90% zarađuju već za kratko vrijeme iza ozljede toliko kao i drugi zdravi ljudi.

U našoj državi kao i u nekojim drugim državama daje se prve godine na račun navike nešto veća renta. No većina autora mišljenja je, da nije potrebno na račun navike povisivati rentu, jer iskustvo pokazuje da se navika na jedno oko postigne vrlo brzo, a osobito u mladim godinama. Ako zajedno sa stručnim krugovima polazimo sa stanovišta, da je 25% ocjena za gubitak jednog oka više nego dovoljna i nego je u stvarnosti gubitak na zaradi, to je onda apsurdno, pa makar i privremeno povisivati taj temeljni postotak. Dokazano je, da se povređeni gdjekad navikne na rad jednim okom već za vrijeme liječenja ozljedenog oka. Samo u pojedinim slučajevima postigne se to istom nakon nekoliko mjeseci.

Rus Tovbin ispitivao je radnu sposobnost kod jednookih tipografa na taj način, da im je dao kod rada zavezati jedno oko i pritom je uspoređivao rezultate sa kvalitetom rada pod istim prilikama kod vida sa oba oka. Ustanovio je, da je radna sposobnost za prvih pola sata za 5 do 10% slabija. Za daljnjih pola sata bio je rezultat rada kod 70% promatranih daleko bolji, nego za prvih pola sata, dočim je 30% promatranih pokazalo isti rezultat kao i za prvih pola sata. Prema tome je ustanovio, da radna sposobnost nije ostala manja od 16% (ili tačnije 16.6%). Iz toga zaključuje, da jednooki izgube na radnoj sposobnosti najviše 16.6% i to većinom za vrijeme, dok se nisu privikli raditi samo sa jednim okom.

Razlika u životnom dobu isto se tako uzimlje u obzir kod povisivanja temeljnog postotka. Jedni autori stoje na stanovištu, da se u mladosti ima povisiti, dok su drugi zato, da se povisi u starosti. Bez sumnje je, da je u starosti radna sposobnost manja, stoga ćemo se kod povređenih iza 55. godine prikloniti nazoru, da im se renta trajno povisi za 5%. Kod mladih naprotiv ne ćemo prekoračiti temeljni 25% standard. Gubitak vida ili oka, koje je prije ozljede bilo intaktno, uz istodobno oslabljenje drugog oka, već prije ozljede iziskuje povišenje temeljnog 25% standarda maksimalno na 75%. Preduvjet za to povišenje jest dokaz, da je povređeno oko bilo prije ozljede intaktno. Naprotiv ocjena gubitka zarade za gubitak vida ili oka, koje je prije ozljede bilo slijepo li inače manje vrijedno (iza raznih oboljenja) ima se kretati od 0% do 25%.

Za sniženje vida do polovine na jednom oku uz zdravo drugo oko ne određuje se nikakva renta kod zemljoradnika, šumskih i običnih radnika. Iskustvo naime uči, da postoji stereoskopski vid i procjena dubokih dimenzija kod normalnog vida jednog oka i onda, ako je vid na drugom oku snižen na $^1/_{10}$.

Katarakta jednog oka ocjenjuje se:

1. kao gubitak oka, ako je posljedica nezgode;

2. izgubi li se kod jednostrane kataraktе zdravo drugo oko, onda se gubitak zdravog oka ocjenjuje sa 70%, jer se uzimlje, da bi kataraktozno oko bilo sposobno za rad sa 30%, ako bi se uspješno operiralo.

Kod jednostrane afakije iza traumatične katarakte uz intaktnu funkciju drugog oka gubitak zarade je manji od 25%, jer takvo oko nije posve izlučeno iz akta vida. Dakako da je to sniženje dopušteno samo u onom slučaju, ako je oko bez drugih komplikacija, koje

Digitized by Google

bi onemogućivale suradnju obiju očiju (gusta sekundarna mrena, priraslice rožnice, škiljenje i sl.). U takvim slučajevima predlaže Gala 20% do 22%, a Wageman 10% do 20%. Većina oftalmologa izrazila se u takvim slučajevima za najviše 10%. Prema tome ne bi trebalo nekompliciranu afakiju iza nezgode ocjenjivati kao gubitak vida ili oka kao što smo to dosada činili, već sa 15% do najviše 20%, što bi odgovaralo sredini.

U gornjem izlaganju bilo je govora o posljedicama gubitka vida ili gubitka jednog oka ili obiju očiju. No pošto se često sastajemo i sa drugim poremećajima (bez oslabljenja vida ili gubitka vida ili oka kao posljedici ozljede oka), koji ograničuju vid, to ćemo se u daljnjem razlaganju pozabaviti i sa tim mogućnostima.

Tako se kompletna ptoza gornje vjeđe iza povrede ima ocjeniti sa 20% do 25%, premda je inače oko potpuno zdravo, i to s razloga, jer gornja vjeđa pokriva zjenicu i time izlučuje jedno oko iz akta vida. No ako pri tom postoje još i druge kljenuti vanjskih očnih mišića ili kakvo drugo poremećenje centralnog vida onda se ptoza ima ocjeniti kao gubitak vida t. j. 25%. Lagana pareza levatora gornje vjeđe, koja ne pokriva zjenice ima se smatrati kozmetičkom pogreškom, koja nema kod ocjene ulaziti u obzir.

Lagoftalmus iza ozljede facijalisa morat će se također ocjeniti po prilici sa 15%, zbog toga, jer prouzrokuje stalno suzenje i kronične upale spojnice.

Djelomično ili potpuno ograničenje funkcije vanjskih očnih mišića ocjenjuje se prema stupnju dvostrukog vida. Kod takvog ograničenja treba kod rada dotično oko ili zatvoriti ili pomoću mliječnog stakla ili povoja izlučiti iz akta vida, jer se time isključi dvostruki vid. U takvom izuzetnom slučaju morat će se taj defekt ocjeniti kao gubitak vida jednog oka t. j. do 25%. Kod trajnog dvostrukog vida potrebna je promjena zvanja kod stanovitih zanimanja kao na pr. limari, zidari, električari, pokrivači krovova i sl.

Pareze nutarnjih mišića ne prouzrokuju posebno sniženje radne sposobnosti pa ni onda kad su obostrane.

Midrijaza ako je spojena sa paralizom akomodacije snizuje radnu sposobnost po prilici za 12%.

Defekti vidnog polja kao posljedica nezgode povlače za sobom također gubitak radne sposobnosti, te se imaju ocjeniti prema njihovoj veličini. Jednostrano koncentrično suženje vidnog polja (do 5°) ima se prema zvanju ocjeniti do 12%, dočim kod obostranog sužena kod kojeg je sačuvan samo centralni vid ima se ocjena kretati od 75% do 100%, naravski kod normalne oštrine vida (5/5). Naprotiv suženje vidnog polja kod histerije, neurastenije i traumatske neuroze nema nikakvog upliva na sniženje radne sposobnosti.

Desnostrana hemianopsia ocjenjuje se sa 40% do 50%, a lijevostrana sa 30%, već prema tome da li se radi o dešnjaku ili o ljevaku. To isto vrijedi i za homonimnu hemijanopsiju. Heteronimna temporalna hemijanopsija ocjenjuje se sa 20%, a nazalna sa 0%.

Centralni skotomi iza traume sa velikim sniženjem vidne oštrine onemogućuju stereoskopski vid, stoga se zbog sačuvanog perifernog vida imaju ocjeniti sa 10% do 20% odgovarajući oštrini vida.

Suzenje iza povrede kanalikula i suzne vrećice zatim suzenje iza ožiljastog ektopija donje vjede, te entropija sa trihijazom ima upliv na sniženje radne sposobnosti, te se ocjenjuje sa 10% do 15%.

Nosilac staklenog oka ima uvijek veće smetnje nego onaj sa slijepim okom no anatomski sačuvanom očnom jabučicom. Ne može li netko da uslijed smetnja nosi protezu to mu se može povisiti renta do 10%.

Gore iznesenih smjernica imali bi se liječnici jedinstveno držati pri ocjenjivanju radne sposobnosti iza povreda očiju, te ne bi smjeli od njih otstupiti, jer su u njima predvidene sve mogućnosti. One su rezultat iskustva očnih liječnika upotpunjenih literarnim iskustvom novijeg datuma (Gala, Schmeichler-a, Barteles-a, Siedler-Hugenin-a, Zahor-a, Wegner-a).

Digitized by Google

PRAKSA RADNIČKOG OSIGURANJA

AKO SU OTAC I MATI OSIGURANI, POTPORA ZA OPREMU DETETA DAJE SE, AKO BAR JEDAN ČLAN ISPUNJAVA USLOVE PROPISANOG ČLANSTVA.

(Odluka Suzora broj 51.452/35 od 16 IV 1936 godine).

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §-a 24 ZOR-a i 201 Statuta u svojoj sednici od 6 aprila 1936 čl. 88 sed. zapisnika zaključilo je:

Blagovremeno podnešena žalba K. M. iz D. protiv platežnoga naloga Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. od 20 juna 1935 broj 38.266/35 na platež tobože nepripadno isplaćene pripomoći za opremu deteta (§ 24 ZOR-a) u iznosu od Din 150.— se uvažuje kao na zakonu osnovana, a napadnuti se platežni nalog dokida kao neutemeljen na zakonu (§ 24 ZOR-a) i to iz sledećih

Razloga:

Imenovani K. bio je osiguran od 10 marta 1932, a njegova žena J. od 1 marta 1933 oboje do rođenja deteta 12 jula 1933, pa je podigao pripomoć za opremu deteta, iako je njegova žena privređivala i za potporu nije imala potrebnog vlastitog članstva po stavu drugom člana 1 Zakona od 5 decembra 1931 o izmeni odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja.

Žalilac tvrdi, da nije dužan da plati navedeni iznos.

Žalba je osnovana, jer se pripomoć za opremu deteta ne daje samo kao članska potpora (stav drugi tačka 2 člana citiranog zakona), već i kao potpora za koju ima član pravo za svoga porodičnog člana (stav treći člana 1 citiranog zakona). Ovde vis à vis žaliocu kao porodični član nije u pitanju žena za koju žalilac, jer je kao uposlena privređivala (§ 45 tačka 5 in principio), nema prava na potpore iz porodičnog osiguranja već novorođeno dete za čiju je pripomoć za opremu žalilac ispunio uslove potrebnog članstva iz stava drugog i trećeg člana 1 Zakona od 5 XII 1931 o izmeni odredaba ZOR-a, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja pa je prema tome imao pravo za ovu pripomoć.

Radi toga valjalo je žalbu kao osnovanu uvažiti, a napadnuti platežni nalog dokinuti.«

Đ. G-ć.

PRIZNANJE PREKIDA ZASTARU.

(Odluka Suzora br. 9.501/36 od 16 IV 1936)

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §-a 35 ZOR-a i 201 Statuta u svojoj sednici od 6 aprila 1936, čl. 86 sed. zapisnika zaključilo je:

Žalba se M. B. N. za platežne naloge I—VIII 1928 i I—III 1930 u sumi od 3.799.60 Din odbija kao neosnovana na §§ 35 i 44 ZOR-a, a za platežne naloge za I—III 1930 još i kao neblagovremena (§ 35 ZOR-a), a napadnuti se platežni nalozi u celosti potvrduju kao opravdani i na zakonu utemeljeni (§ 35 ZOR-a) dok se žalba za platežne naloge V/1935, X — XII/1928, III, V — XII/1929 i IV/1930 u sumi od 3.153.80 Din uvažuje kao osnovana na §§ 35 i 44 ZOR-a) i napadnuti se platežni nalozi dokidaju kao neutemeljeni na zakonu (§§ 35 i 44 ZOR-a) i to iz sledećih

Razloga:

Žalba je neblagovremena u odnosu na platežne naloge za I—III 1930, koji su prema priloženim dostavnicama uručeni žaliocu 22 IV, 30 V i 24 VI 1930, a žalbu je protiv njih izjavio tek 14 VIII 1935, dok je u pogledu svih ostalih platežnih naloga žalba od 14 VIII 1935 blagovremena, jer ured nema dokaza o njihovom uručenju.

Žalilac tvrdi, da nije dužan platiti gornji prinos, jer je on u celosti zastareo.

Žalba je delimično neosnovana, a delimično osnovana. Neosnovana je za prinose od I—VIII, 1928, u iznosu od 3.265.60 Din, jer je žalilac za te prinose u zastarnom roku prekinuo zastarelost sa priznanjem prava ureda na ovaj prinos u smislu §-a 945 Građanskog zakonika Kraljevine Srbije, koje je priznanje dao žalilac 21 IX 1931 izrekom u priloženom ožalbenim aktima saslušanju (da priznaje zadužene sume do 4 IX 1928 godine) i za te sume izvršen je kod žalioca popis prema zapisniku od 25 jula 1932, pa prema tomu za ovaj prinos nije nastupila zastarelost po §-u 44 ZOR-a. Isto tako nije nastupila zastarelost ni za prinose od I—III 1930 u sumi od 534.— Din pa je žalba i za taj prinos neosnovana, jer su platežni nalozi za te prinose uručeni žaliocu prema dostavnicama od 22 IV 1930, 30 V 1930 i 24 VI 1930, a popis je također za njih izvršen kod žalioca 25 VII 1932, pa prema tome

Digitized by Google

za njih nije nastupila zastarelost u smislu prve alineje §-a 44 ZOR-a, a sem toga žalba je poslodavca protiv platežnih naloga za ove prinose neblagovremena. Ukupno nisu zastareli žaločevi prinosi u sumi od 3.799.60 Dinara.

Nasuprot žalba je osnovana za prinos V/1925 u sumi od 397.80 Dinara, jer nema dokaza da je platežni nalog za taj prinos žaliocu dostavljen i jer je priznanje žalioca od 21 IX 1931 prava uredu na ovaj prinos dato nakon isteka zastarnog roka ustanovljenog u stavu drugom §-a 44 ZOR-a, pa prema tomu to priznanje u smislu §-a 945 Gradanskog zakona za Kraljevinu Srbiju nije moglo prekinuti već isteklu zastarelost.

Isto tako osnovana je žalba, da je nastupila zastarelost za prinose za X—XII 1928, III, V—XII 1929 u sumi od 2.603.50 Dinara, jer nema dokaza o uručenju platežnih naloga za ove prinose i jer žalilac nikada nije uredu priznao pravo na ovaj prinos, pa je on u smislu stava drugog §-a 44 ZOR-a zastareo istekom roka od tri godine, računajući od kraja prve godine dospelosti tražbine.

I najzad osnovana je žalba, da je nastupila zastarelost po stavu drugom §-a 44 ZOR-a za prinos od IV/1930 u sumi od 152.50 Dinara, jer nema dokaza da je platežni nalog za taj prinos uručen žaliocu. Ukupno zastareli su žaločevi prinosi u sumi od 3.153.80 Dinara.

Radi toga valjalo je rešiti kao u dispozitivu ove odluke.

Kod ove odluke potrebno je napomenuti, da je priznanje razlog za prekinuće zastare i po §-u 1497 Općeg austrijskog gradanskog zakonika (o. g. z.). To priznanje može biti učinjeno i preko zastupnika i ne mora uslediti upravo prema poveriocu. Može da bude učinjeno priznanje izrekom ili da proizlazi iz konkludentnih čina. I priznanje prava u sudskom poravnanju prekida zastarelost. Priznanje učinjeno nakon zastarnog roka ne može dakako više prekinuti zastare; quaestio je facti, da li se takvo priznanje ima smatrati odreknućem prigovora zastare. (Vidi Dr. Ivan Maurović: Nacrt predavanja o općem privatnom pravu, I knjiga opći dio strana 125). Đ. G-ć.

PRIJAVA JE ZA URED MERODAVNI FAKTOR.

(Odluka Suzora br. 3398/36 od 16 IV 1936)

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §-a 35 ZOR-a i 201 Statuta u svojoj sednici od 6 aprila 1936 čl. 83 sed. zapisnika zaključilo je:

Blagovremeno podnešena žalba I. V. iz S. D. protiv platežnog naloga Okružnog ureda za osiguranje radnika u O. od 31 jula 1933 konto broj 18.621 na platež prinosa (§ 35 ZOR-a) za nameštenika P. L. za vreme od 12 juna 1933 do 31 januara 1934 u iznosu od D 667.— odbija se kao na zakonu neosnovana, a napadnuti se platežni nalog u celosti potvrđuje kao opravdan i na zakonu utemeljen (§ 10 i 35 ZOR-a) i to iz sledećih

R a z l o g a :

Žalilac tvrdi, da nije dužan platiti gore navedeni prinos, jer imenovani P. L. uopšte nije bio kod njega zaposlen, već je on pogrešno prijavio radnika P—a L. sa krivim imenom P. L. i to je ispravio kod odjave što medutim ured nije uvažio. I u istinu žalilac je na odjavi i kuponu prijave ispravio ime P. na P—a i tako bez ikakvog objašnjenja podnio uredu tu odjavu. Ured je, jer je P. L. obolio i nije bio prijavljen, tražio za nj naknadnu prijavu, koju je od žalioca i dobio.

Žalba je neosnovana, jer žalilac ničim nije dokazao da je prijavljeni P. L. identičan s P—a L. Podnešene prijave za P. L. i P—a L. razlikuju se i u godini rodenja i mestu rodenja. Ispravku na odjavnom listu i kuponu učinio je žalilac tek onda, kad je P. L. obolio i kad je žalilac opazio da bi za P—a kao blagovremeno neprijavljenog nameštenika imao da snaša novčane potpore i troškove lečenja po §-u 11 ZOR-a. No i bez obzira na okolnost, što se žalilac pomenutom ispravkom na odjavi poslužio verojatno zbog toga, da izbegne regresu po §-u 11 ZOR-a on je dužan da plati ožalbeni prinos, jer je imenovanog nameštenika P—a L. prijavio uredu na osiguranje. Članstvo kod ureda doduše nastaje ex lege po §-u 3 ZOR-a, ali za poslodavca je u §-u 10 ZOR-a ustanovljena prijavna dužnost u cilju, da bi ured dobio sigurnu evidenciju za članstvo i prinos. P r i j a v a j e d a k l e z a u r e d m e r o d a v n i f a k t o r i ured se u pravilu, jer nema zakonske obaveze a često ni mogućnosti da proverava stigle prijave, zadovoljava s prijavom i po njoj uređuje svoj dalji postupak. Prema tomu treba gledati u prijavi obaveznu izjavu poslodavca o tom, da je prijavljeno lice u istinu ono, koje je i zaposleno sve dotle, dok se pro-

Digitized by Google

tivno ne dokaže. I ukoliko se ne radi o uređenju odnosa osiguranja pro futuro već o prosuđivanju pravnih posledica, koje proističu iz prijave pro praeterito, ne može poslodavac konkretno kao žalilac da docnije odvrati pravne posledice izjave svoje vlastite volje sa tvrđenjem, da je pogrešno u prijavnici naveo drugo lice odnosno da je pogrešno podnio neispravnu prijavu.

Radi toga valjalo je žalbu kao neosnovanu odbiti, a napadnuti platežni nalog u celosti potvrditi.

Đ. G-ć.

OKOLNOST, ŠTO POSLODAVČEV PUNOMOĆNIK NIJE POTPISAO PRIJAVNI LIST ZA ČLANA SVOJIM IMENOM, NE ČINI PRIJAVNI LIST NEVAŽEĆI.

(Odluka Suzora br. 13.104/36 od 16 IV 1936 godine).

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §§ 24 ZOR-a i 201 Statuta u svojoj sednici od 6 aprila 1936 čl. 65 sed. zapisnika zaključilo je:

Žalba M. D. A. iz B. protiv odluke (platežnog naloga) Bolesničke blagajne b. t. o. od 18 februara 1934 broj 2262/34 na platež nepripadno isplaćenih troškova sanatorijskog lečenja i troškova ambulantnog lečenja (§ 24 ZOR-a) za vreme od 2 oktobra do 27 novembra 1933 za M. P. V. u iznosu od D 2.743.— odbija se kao na zakonu neosnovana, a napadnuta se odluka (platežni nalog) u celosti potvrđuje kao opravdana i na zakonu utemeljena (§ 24 ZOR-a) i to iz sledećih

Razloga:

Imenovanom je pruženo sanatorijsko i ambulantno lečenje na osnovu bolesničke iskaznice (potvrde o uposlenju) izdate od poslodavca i na osnovu prijavnog lista za člana od 6 juna 1933, s kojom je M. P. V. prijavljen da je s danom 1 juna 1933 s mesečnom platom od D 1800.— stupio kod žalioca u posao premda je provedenim izvidima utvrđeno, da on kod žalioca uopšte nije radio.

Žalba je blagovremena.

Žalilac tvrdi, da gornji iznos nije dužan da plati jer niti je M. P. V. bio njegov nameštenik niti ga je on prijavio na osiguranje.

Žalba je neosnovana, jer se iz priloženog ožalbenim aktima prijavnog lista za člana vidi, da je 7 juna 1933 imenovani prijavljen na osiguranje s danom stupanja u posao kod žalioca 1 juna 1933. Na prijavnom listu je udaren žig žalioca M. D. A., car. posrednik u B. i stavljen potpis ispod žiga M. D. A. Žalilac i u žalbi i na saslušanju kod blagajne 26 februara 1934 odriče svoj potpis na ovoj prijavnici tvrdeći, da je s njegovom radnjom kao i žigom rukovao J. K. Sam M. P. V. izjavljuje u svom saslušanju od 28 novembra 1933 da je prijavni list, kojim je on prijavljen za člana, potpisao ovlašteni potpisnik carinskog posredništva M. D. A. J. K. a po naređenju žalioca. Isto tako i potvrdu o zaposlenju potpisao je J. K. Okolnost što punomoćnik žaliočev J. K. nije potpisao prijavni list za člana svojim sopstvenim imenom i uz naznaku odnosa opunomoćenja, već je potpisao ime žaliočevo, ne čini sama po sebi prijavni list nevažeći. Osim toga za ovu fingiranu prijavu na osiguranje nečlana M. P. V. a sa ciljem, da on kod blagajne nepripadno koristi sanatorijsko i ambulantno lečenje žalilac je morao da zna, jer su od augusta meseca 1933 pa sve do oktobra 1933 stizali u njegovu radnju platežni nalozi za prinos M. P. V. i on je odnosno njegov punomoćnik plaćao te prinose za jedno lice, koje uopšte nije bilo u radnom odnosu kod njega, a po tome ni u odnosu osiguranja.

Stav pak 2 §-a 24 ZOR-a određuje: ako je član ili nečlan sa znanjem i uz pripomoć poslodavca ili usled nemara poslodavca naneo uredu za osiguranje radnika štetu, dužan je poslodavac snositi sam ceo doknadni prinos, kojega mu okružni ured propiše u smislu stava 1 §-a 24 ZOR-a.

Pa kako je u ovom slučaju nečlan M. P. V. sa znanjem uz pripomoć usled nemara poslodavca, jer ga je isti prijavio na osiguranje (fingirao članstvo) premda faktično nije bio uposlen, naneo blagajni štetu, to je žalilac na osnovu cit. §-a dužan da sam snosi ceo doknadni prinos.

Radi toga valjalo je žalbu kao neosnovanu odbiti, a napadnutu odluku (platežni nalog) u celosti potvrditi. Đ. G-ć.

KONTINUITET BOLESTI KOD DUŠEVNOG BOLESNIKA BEZ OBZIRA NA NEREDOVAN LEKARSKI PREGLED.

(Odluka Suzora br. 4696/36 od 16 IV 1936)

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §§ 24 ZOR-a i 201 Statuta u svojoj sednici od 6 aprila 1936 čl. 87 sedničkog zapisnika zaključilo je:

3
Digitized by Google

Žalba V. S. iz Z. protiv platežnog naloga Okružnog ureda za osiguranje radnika u D. od 28 augusta 1935 broj 11.410 — 1935 na platež tobože nepripadno isplaćenih troškova lečenja, putnih i pratiočkih troškova, te bolničkih troškova, troškova postupka (§ 24 ZOR-a) za nameštenika D. L. za vreme od 28 VIII 1934 do 24 IX 1934 u iznosu od D 3.082.— uvažuje se kao na zakonu osnovana, a napadnuti se platežni nalog dokida kao neutemeljen na zakonu (§ 24 i 45 ZOR-a) i to iz sledećih

Razloga:

Imenovani je nameštenik na osnovu potvrde poslodavca o zaposlenju od 22 VI i 20 VIII 1934 zatražio lečenje. Na osnovu pasivnog članstva po §-u 56 ZOR-a 22 juna 1934 imao je pravo na lečenje, ali je tada od uredskog lekara naden sposobnim za rad. Drugiput javio se lekaru 20 VIII 1934 s novom potvrdom poslodavca o zaposlenju, ali tada već nije imao prava na lečenje, jer ga je poslodavac odjavio s danom istupa iz posla 9 juna 1934 (odjava uredu stigla 8 IX 1934) i jer između njegovog prvog obolenja od 22 VI 1934 i drugog od 20 VIII 1934 tobože ne postoji kontinuitet, jer se u meduvremenu nije javljao kod lekara.

Žalba je blagovremena.

Žalilac tvrdi, da nije dužan da naknadi gornji trošak, jer je imenovanog nameštenika snašla pri poslu bolest, neka vrst ludila, i on k njemu od 9 juna 1934 nije dolazio u posao, a on mu je sam ukazao pomoć preko svog kućnog lekara Dra J. K., a zatim mu je u dva maha izdao potvrdu o zaposlenju za uredskog lekara Dra B., koji ga je lečio.

Žalba je osnovana, jer i sam uredski lekar tvrdi, da je imenovanog nameštenika pregledao 22 VI 1934 i da je ustanovio kod njega diagnozu bolesti glavobolju i strah (halucinacije), ali ga je utvrdio sposobnim za rad, jer je po pričanju njegove okoline mogao raditi. Drugiput javio se imenovani nameštenik kod njega za lekarsku pomoć 20 VIII 1934 i isti je lekar u predlogu za lečenje imenovanog u duševnoj bolnici, opet po pričanju onih, koji su ga doveli na pregled, naznačio, da su pojave straha kod njega počele juna meseca 1934, što nije moralo povlačiti kod njega radnu nesposobnost od dana prvog pregleda t. j. od 22 VI 1934. Prema ovim podacima, koje je naveo ordinirajući lekar Dr. B., smatra zdravstveni otsek SUZOR-a da se ovde radi o duševnom obolenju i da je obolenje od 22 VI 1934, za koje je nameštenik imao pravo na lečenje, i obolenje od 20 VIII 1934, za koje po pogrešnom shvaćanju ureda imenovani nameštenik tobože nije imao pravo na lečenje i potpore, jedna ista bolest.

Kako se od duševnog bolesnika ne može očekivati, da će on dolaziti redovno na lekarski pregled, već samo onda kad ga dovedu ljudi iz njegove okoline i kako je u smislu §-a 45 ZOR-a bolest tu ne samo onda, kad se radi o nesposobnosti za rad, već i onda, kad bolesni zbog svoga bolesnog telesnog ili duševnog stanja treba lekarsku pomoć i lekove i kako je utvrđeno, da je kod imenovanog nameštenika sigurno od 22 VI 1934, kad je imao pravo na lečenje, pa do 20 VIII 1934 i dalje sve do 24 IX 1934 postojalo duševno obolenje, to mu je Okružni ured za osiguranje radnika u D. bio dužan da pruži lečenje bez prava da po §-u 24 ZOR-a traži od žalioca doknadni prinos za to lečenje.

Radi toga valjalo je žalbu uvažiti, a napadnuti platežni nalog dokinuti.

Đ. G-ć.

PRIMENI §-a 24 ZORA NEMA MESTA, KADA JE NAMEŠTENIK DUŽE VREMENA PRIJAVLJEN, KAD SU ZA NJEGA PLAĆENI PRINOSI, TE KAD JE OČITO DA NE POSTOJI NAMERA, DA SE IZRABI URED.

(Presuda Državnoga saveta broj 17.083 — 1934 od 20 VI 1934).

Nameštenik I. V. bio je prijavljen kod OUZOR-a u Z. od 1 VI 1929 do 31 V 1931, te su kroz to vreme za njega plaćani prinosi. Nameštenik je obolio 12 IX 1930. OUZOR-a u Z. naknadno je ustanovio, da je nameštenik obavljao takove poslove kod žalioca koji ga ne obavezuju na osiguranje, te je na osnovu toga, a primenom §-a 24 ZOR-a odlukom obavezao žalioca na plaćanje doknadnoga prinosa.

SUZOR je otpućenjem žalbe potvrdio napadnutu odluku s razloga u istoj navedenih.

Ministarstvo socijalne politike i narodnoga zdravlja 23 II 1934 pod St. brojem 46681/1933 uvaženjem žalbe poništilo je napadnutu odluku uz sledeće obrazloženje: »Potraživanje ureda od žalioca nije osnovano na §-u 24 ZOR-a. Žalioc je svoga nameštenika, koji nije obavezan na osiguranje, prijavio u uverenju, da je to njegova dužnost i plaćao neprekidno prinose za dve godine.

Digitized by Google

Cilj propisa drugog stava §-a 24 ZOR-a je, da spreči slučajeve, da bi poslodavci iskorišćavali ured na taj način, da bi pripomogli članovima bilo namerno, bilo iz nehata, da dodu na protupravan način do potpora. Međutim u ovom slučaju je jasno, da takovo činjeničko stanje ne postoji. U slučajevima, kad je nameštenik duže vreme prijavljen, kad su za njega plaćeni prinosi i kad je očito, da ne postoji namera, da se izrabi ured, nema mesta primeni §-a 24 ZOR-a«.

Povodom tužbe OUZOR-a u Z. proti gornjem rešenju Ministarstva doneo je Državni savet 20 VI 1934 pod brojem 17083/1934 presudu, prema kojoj navodi u tužbi nemaju oslonca u zakonu za poništaj osporenoga rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnoga zdravlja, te se tužba ne može uvažiti, već odbaciti, a iz razloga iznetih u osporenom rešenju.

Prema tomu ima se u buduće u ovakovim slučajevima postupati u smislu navedenoga obrazloženja Ministarstva socijalne politike i narodnoga zdravlja. Dotadanja obaveza osiguranja ima se priznati sa svima pravima, koja proističu iz toga članstva, no glede dalnjega članstva ima se doneti odluka na osnovu naknadno utvrdenih činjenica.

Dr. U.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

O KOMBINIRANOM DJELOVANJU OLOVA I NIKOTINA.

(Archiv für Gewerbepathologie und Gewerbehygiene)

U toksikološkom laboratoriju Centralnog instituta za rad, organizaciju i obrtnu higijenu u Moskvi, vršila je Dr. R. M. Sklianskaja interesantne pokuse o kombiniranom djelovanju olova i nikotina.

Poznato je da se djelovanje jednog otrova na čovječji organizam može promijeniti, ako na organizam u isto vrijeme djeluje više raznih kemijskih substancija. Problem kombiniranog djelovanja otrova je jedno od najaktuelnijih pitanja današnje obrtne toksikologije. Pita se, da li toksikodinamika otrova kod kombiniranog djelovanja ostaje nepromjenjena, to jest jednaka aritmetičkoj sumi djelovanja pojedinih otrovnih komponenata, ili nastaju nove i naročite toksikodinamske osebine. Za studij štetnog djelovanja otrovnih substancija u jednom fabričkom pogonu to je pitanje od naročite važnosti. Sa tog stanovišta ispitivano je kombinirano djelovanje olova i nikotina, od kojih obe substancije štetno djeluju na vegetativni nervni sistem.

Pokusi su vršeni ispiranjem srca žabe sa otopinom olova i nikotina, što je omogućavalo tačno mjerenje djelovanja. Vršena su 154 pokusa, te se pokazalo da nikotin u svima koncentracijama u fazi otrovanja smanjuje malo i jednoliko rad srca. To smanjenje rada srca ostalo je nepromjenjeno kad je srce bilo ispirano sa Ringerovom otopinom. Dakle u fazi ispiranja nije uslijedila restitucija.

Štetno djelovanje olova na srce bilo je jače. U fazi ispiranja također nije opažena restitucija.

Kod kombiniranog djelovanja otopine olova i nikotina pokazalo se pojačano djelovanje, koje je bilo manje od sume djelovanja obih komponenata (kod čega je dominiralo djelovanje olova). To što je jačina djelovanja obih otopina manja od sume djelovanja pojedinih komponenata, to se može pripisati vjerojatno antagonističkom djelovanju olova i nikotina.

U fazi ispiranja opažena je neočekivana restitucija radne sposobnosti srca, koja je postigla 50% od norme. Iz toga slijedi da olovo i nikotin u fazi ispiranja djeluju antagonistički.

Ovi pokusi pokazuju da se istovremeno kombinirano djelovanje od više otrovnih substancija ne smije promatrati kao istovremeno djelovanje pojedinih otrova, niti se smije očekivati rezultat djelovanja jednak sumi pojedinih djelovanja, već se mora to kombinirano djelovanje promatrati kao djelovanje jedne cjeline, koja često daje neočekivane i raznolike toksikodinamske rezultate.

Ovi eksperimentalni rezultati pozivaju nas da posvetimo naročitu pažnju kombiniranom djelovanju otrovnih tvari, a i drugih faktora u kompliciranoj sredini fabričkog pogona. Ove osebujnosti toksikodinamskog djelovanja sile nas da posvetimo djelovanju otrova u industriji novu i u naročitom smjeru upravljenu pažnju. Do danas na tom polju nije učinjeno gotovo ništa, tako da još nema praktičkih, životnih rezultata.

Dr. K.

PROF. MAGNUS: NAJVAŽNIJE KOD LIJEČENJA KOSTOLOMA.

(Monatsschrift für Unfallheilkunde 2/36).

Postupak kod liječenja kostoloma može biti anatomski i funkcionalni. Autor zastupa stanovište da terapija svake frakture treba u prvom redu da bude funkcionalna. Pod utjecajem Böhlera stoje neki autori na gledištu, da svaki kostolom zahtijeva svakako mirovanje i da se funkcionalni postupak odmah u početku ne može preporučivati. Autor naprotiv na temelju svog obilnog iskustva smatra da neke frakture najbolje i najbrže cijele bez fiksiranja.

Kao primjere navada kostolom ključne kosti i kralješka. Otklanja svaku fiksaciju kod frakture ključne kosti. Kod toga ne postoji opasnost pseudartroze, a rezultati funkcionalne terapije su povoljni. Što se tiče kostoloma kralješka, ističe dugotrajnost liječenja repozicijom i fiksacijom. Pacijenti liječeni repozicijom nose sadreni steznik dva puta duže, nego li trebaju funkcionalno liječeni da ponovno započnu s poslom. Na temelju toga smatra greškom, običnu frakturu kralješka bez dislokacije, liječiti fiksacijom.

Što se tiče frakture vrata bedrene kosti ne otklanja konservativnu terapiju i navada povoljne rezultate, a naprotiv neuspjehe krvave repozicije.

Dr. Haramustek.

Digitized by Google

PRAVILNIK ZA ZAŠTITU OD ELEKTRIČNE STRUJE I RENTGENSKIH ZRAKA U MEDICINSKIM RENTGEN - LABORATORIJIMA.

Zdravstveni otsjek Središnjeg ureda za osiguranje radnika, u saradnji sa Stalnim liječničkim vijećem Suzora, a prema primjedbama Glavnog sanitetskog savjeta, izradio je Pravilnik za zaštitu od električne struje i rentgenovih zraka u med. rentgen-laboratorijima. Upravni odbor Središnjeg ureda na svojoj sjednici od 18 III 1936 prihvatio je i propisao spomenuti Pravilnik za sve rentgen-laboratorije radničkog osiguranja. Na osnovu al. 2 toč. 3 §-a 115 ZOR-a umoljeno je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, da propiše spomenuti Pravilnik za cijelu državu. Središnji ured će, iza što Ministarstvo propiše Pravilnik za cijelu državu, izdati u smislu §-a 63 Pravilnika još i posebne upute i odredbe za rad i osoblje u rentgen-laboratorijima.

U prvom dijelu Pravilnika sadržane su odredbe za zaštitu od električne struje. U tom su dijelu normirani građevni i pogonski propisi za rentgen uređaje. Drugi dio sadrži odredbe za zaštitu od rentgenskih zraka u medicinskim rentgen-laboratorijima, te su propisane sve mjere za zaštitu bolesnika, liječnika i pomoćnog osoblja od rentgenovih zraka. Prema odredbama ovog Pravilnika davat će svakoj novo instaliranoj javnoj i privatnoj rentgen aparaturi dozvolu rada, obzirom na sprovedene zaštitne mjere, nadležna prvostepena sanitetska vlast. Ujedno će nadležne sanitetske vlasti vršiti nad svim medicinskim rentgen-laboratorijima povremenu kontrolu. Treći dio sadrži odredbe za rad osoblja zaposlenog u medicinskim rentgen-laboratorijima Središnjeg ureda.

Pravilnik se ima svake treće godine preispitati i saglasiti sa normama, koje bude postavio odnosno nadopunio Internacionalni komitet rentgenologa (Internacionalne norme).

Pravilnik je uređen po najnovijim principima i shvaćanjima današnje elektrotehničke odnosno rentgenološke znanosti. Naročito treba naglasiti da je to prvi i jedini Pravilnik za zaštitu u rentgen-laboratorijima do danas izdan u Jugoslaviji.

Dr. K.

PREDAVANJA O TUBERKULOZI PRI OKROŽNEM URADU ZA ZAVAROVANJE DELAVCEV V LJUBLJANI.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani je priredil za uradove in ostale zdravnike ciklus predavanj o tuberkulozi. Predavanja so se vršila v času od 7 marta do 4 aprila 1936, ob sobotah od 16 do 18 ure v uradovi predavalnici v Ljubljani.

Predavanjem je prisostvovalo okrog 50 uradovih zdravnikov iz vseh krajev dravske banovine, zlasti iz onih, kjer je tuberkuloza najbolj razširjena.

Predavanja je vodil uradov šefzdravnik gospod dr. Ivan Zajec. Hvalevredno inicijativo za predavanja pa je dal referent za tuberkulozo pri banski upravi in šef zdravilišča na Golniku gospod dr. Robert Neubauer.

Otvoritvi predavanj je prisostvoval tudi predsednik ravnateljstva OUZD gospod Franc Kremžar. Uradov ravnatelj gospod dr. Joža Bohinjec pa je bil navzoč pri vseh predavanjih, da tako povdari njihov pomen za socialno zavarovanje.

Namen predavanj je bil instruktiven, informativen in propaganden, zlasti se je hotelo vzbuditi zanimanje praktičnih zdravnikov za probleme tuberkuloze in jih pridobiti za aktivno sodelovanje v borbi proti tuberkulozi ter jih seznaniti s pripomočki in metodami za ugotovitev diagnoze in uspešne terapije. Temu namenu so ustrezale izbrane teme. Obisk pa je dokazal, da so predavanja dosegla svoj namen, kar naj bo obenem najlepše priznanje vsem predavateljem za trud in dobro voljo.

Program predavanj je bil sledeči:

Dr. R. Neubauer, šef zdravilišča Golnik in vodja dispanzerja v Kranju: Novi nazori o patogenezi tbc.; Tuberkuloza v rentgenu; Kolapsoterapija pljučne tuberkuloze s posebnim ozirom na indikacije.

Dr. I. Prodan, vodja dispanzera v Ljubljani: Diagnoza tuberkuloze s sredstvi praktičnega zdravnika.

Prof. dr. A. Košir, šef diagnostičnega laboratorija OUZD: Laboratorijska tehnika.

Dr. I. Drobnič, specijalist za notranje in pljučne bolezni OUZD: Diferencialna diagnoza.

Dr. T. Furlan, asistent zdravilišča Golnik in vodja dispanzerja na Jesenicah: Zdravljenje tuberkuloze.

Dr. F. Minar, specijalist za kirurgijo OUZD: Tuberkuloza kosti s posebnim ozirom na vprašanje tuberkuloze in traume.

Digitized by Google

Dr. J. Jakša, specijalist za kožne in spolne bolezni OUZD: Tuberkuloza kože.

Dr. E. Dereani, specijalist za očesne bolezni OUZD: Tuberkuloza oči.

Dr. J. Pogačnik, specijalist za bolezni grla OUZD: Tuberkuloza grla.

Dr. I. Zajec, šefzdravnik OUZD: Tuberkuloza v socialnem zavarovanju.

Po predavanjih se je vršila diskusija, ki je povdarjala važnost posameznih ugotovitev za kurativno borbo proti tuberkulozi v okviru socialnega zavarovanja. Posamezna predavanja so bila ilustrirana z demonstracijami rentgenogramov, fotografij, literature in praktičnimi navodili za sodelujoče.

Predavanja so bila odlična in koristna, kar bo dvignilo ugled zdravstvene službe OUZD-a, kakor tudi ugled zdravnikov, ki vodijo protituberkulozne dispanzerje in ki so se odzvali uradovemu vabilu, da naj sodelujejo pri tem tečaju.

Predavanja bodo objavljena v »Zdravniškem vestniku« ali v posebni publikaciji, da se s tem afirmira zdravstvena služba v socialnem zavarovanju in dispanzerjih in povdari skrb socialnega zavarovanja za zatiranje tuberkuloze, ki je največja sovražnica delovnega ljudstva.

NOVI GLAVNI LEKAR PRIVATNO-DRUŠTVENE BOLESNIČKE BLAGAJNE »MERKUR«.

Gosp. Dr. Ferdo Palmović izabran je za glavnog lekara Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu. Promoviran je u Beču 1923 godine, postao je 1925 godine asistent neurološke klinike na sveučilištu u Zagrebu. Koncem 1927 godine stupio je u službu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu. Postao je u kratkom vremenu jedan od najuvaženijih i najspremnijih stručnjaka socijalnog osiguranja, a naročito medicine i sanitetske službe radničkog osiguranja. Posvetio je sve svoje snage svojoj struci. Pridoneo je svojim radom i svojom inicijativom mnogo napretku našeg radničkog osiguranja. Skroman u nastupu i dobar drug stekao je ljubav svojih drugova i simpatije sviju, koji su imali s njim posla. Kao istaknuti saradnik Radničke zaštite koji je nekoliko godina vodio brigu o njenom zdravstvenom delu, stekao je naročito zasluge za unapređenje stručne literature i medicine socijalnog osiguranja.

U novom važnom delokrugu, koji mu je sada dodeljen, imaće prilike da učini još više nego do sada za napredak socijalnog osiguranja u našoj domovini.

Dr. H.

B. Müller: DA LI JE EXTRAUTERINI GRAVIDITET OBOLENJE U SMISLU PRIVATNOG BOLESNIČKOG OSIGURANJA? (Aerztliche Sachverständigen-Zeitung 1/36)

Prema normama privatnog bolesničkog osiguranja tegobe nošenja, porod, pobačaj kao i prerani porod ne smatraju se obolenjem u smislu uslova osiguranja. U jednom je slučaju sa strane privatnog osiguravajućeg društva na temelju postojećih norma odbijen zahtjev za naknadu troška bolničkog liječenja i operacije zbog extrauterinog graviditeta. Tim povodom postavljeno je pitanje sa strane suda, ima li se extrauterini graviditet smatrati obolenjem koje sa graviditetom nema nikakve veze.

U početku čini se odgovor u negativnom smislu, tako rekuć razumljiv sam po sebi. Međutim nakon razlaganja kako u tom slučaju osiguranik nema pravo ni na porođajne potpore, jer poroda uopće nije ni bilo, zatim kako se tubarni graviditet ne može smatrati ni nekom tegobom nošenja, a po laičkom prosuđivanju ne može se u tom slučaju govoriti ni o pobačaju, dolazi autor do zaključka, da extrauterini graviditet u okviru privatnog osiguranja može smatrati bolešću koja sa graviditetom nema veze.

Sud je na temelju toga donio odluku, da je blagajna dužna tužiteljici naknaditi trošak bolničkog liječenja.

Dr. Haramustek

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

DJECA ROĐENA U PRELJUBU, ČIJI ZAKONITI OTAC NIJE U ZAKONSKOM ROKU PROTESTOVAO PROTIV NJIHOVE ZAKONITOSTI, NEMAJU PRAVA NA RENTU IZA SMRTI PRIRODNOG OCA.

(Rešenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 27 VI 1935 broj 20.323 — 1935 — 1).

Povodom žalbe Ureda protiv presude suda r. o. u B. donio je Stol sedmorice napred citirano rešenje u čijem obrazloženju kaže: »Žalilac pobija presudu prvostepenog suda s razloga što se ta presuda osniva na krivom tumačenju zakona (§ 170 toč. 8 ZOR-a) ističući, da je F. Lj. zakonita žena M. J., a njezina kći A. da je zakonito dijete, pa da im iza pok. F. R. ne pripada nikakova renta, već da im pripadaju protiv M. J. sva prava zakonite supruge odnosno kćeri.

Iz izvoda protokola krštenih (18a) slijedi da je mldb. A. M. bračna kći J. M. i Lj. M., čime je utvrđeno, da je potonja zakonita supruga rečenog J. M., a prva zakonita kći.

Ni preljubočinstvo, koje je učinila mati, ni tvrđenje njeno, da je dijete nezakonito, ne može oduzeti djetetu prava zakonitog rođenja (§ 158 o. g. z.).

Prava bračnog djeteta statuirana su u §-u 139 o. g. z. i sl. pa je u protokolu krštenih označeni bračni otac dužan za dijete brinuti se sve dotle dok po §-u 158 o. g. z. ne dokaže nezakonitost rođenja.

Ako i jest M. Lj. živila u vanbračnom odnošaju sa F. R. to ipak ne može barem za sada doći do primjene opis §-a 45 toč. 5 i 87 st. 1 i 3 ZOR-a, jer se ne može pretpostavljati, da je zakonodavac imao u namisli da pored obaveze muža iz postojećeg zakonitog braka (§§ 93 i 91 o. g. z.) favorizira i vanbračni odnošaj njegove žene, ako brak po propisima zakona po nadležnoj vlasti nije razveden.

Ima stoga prvostepeni sud utvrditi:

1) da li je brak između Lj. i J. M. pravosnažno razveden i kada,

2) da li je M. J. pobijao nezakonitost rođenja mldb. A. M. i s kojim uspjehom.

Usljed ovih nedostataka nije moguće stvar valjano prosuditi pa se žalba Ouzora imala uvažiti i riješiti kao u dispozitivu ove rješitbe.

Na ponovnoj raspravi donio je prvostepeni sud u B. slijedeću presudu: »Žalba se mldb. M. A. iz R. de pr. 24 I 1934 broj R 240/34 podnešena protivu odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu odbija.

R a z l o z i.

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu odlukom od 10 XI 1933 R. 32333 8086 — 1933 osporio je žaliteljici M. Lj. pravo na rentu iza smrti R. F. kao vanbračnog muža s razloga što prijavljeno traženje odnosno prijavljeni nesrećni slučaj ne pruža pravo na rentu.

Protiv te odluke podnijela je žaliteljica na ovaj sud blagovremeno žalbu u svoje ime i u ime mldb. kćeri A. M. rođene 26 VI 1931 u nezakonitom braku sa pok. R. F., navodeći da im kao vanbračnom drugu i vanbračnom djetetu pripada pravo na otštetu, jer je kao vanbračni drug živila u zajedničkom kućanstvu preko tri godine sa pok. F., a smrt pok. F. stoji u uzročnoj vezi sa nezgodom pretrpljenom u poslu na 18 I 1932.

Međutim je tokom postupka ustanovljeno izvješćem sreskog suda u D. od 15 I 1935 broj S 66/34, da je Lj. M. na 19 IX 1934 umrla, a mldb. A. M. postavljen je tutorom I. F. iz B.

Na današnjoj raspravi ostao je zast. žaliteljice mldb. A. M. kao i zast. SUZOR-a kod svojih dosadašnjih navoda i predloga.

Sud je žalbu kao neosnovanu odbio iz ovih razloga:

Iz izvoda protokola krštenih (dnev. br. 18a) ustanovljeno je, da je mldb. A. M. zakonita kći J. M. i Lj. M., čime je nedvojbeno utvrđeno da je Lj. M. zakonita supruga, a mldb. A. M. zakonita kći J. M.

Iz izvještaja sreskog suda u D. od 21 VIII 1935 S 66/34 (dnev. br. 31) te izvještaja okružnog suda u P. od 21 X 1935 broj R 137/35 (dnev. br. 33) ustanovljeno je, da J. M. nije pobijao nezakonitost rođenja mldb. A. M.

Prava bračnog djeteta statuirana su u §-u 139 o. g. z. i sl. pa je u protokolu krštenih označeni zakoniti otac dužan brinuti se za dijete sve dotle, dok po §-u 158 o. g. z. ne dokaže nezakonitost djeteta.

Prema istaknutom ni preljubočinstvo, koje je učinila mati, ni tvrđenje njeno, da je mldb. A. nezakonito dijete, ne može oduzeti djetetu prava zakonitog rođenja.

Iz izvještaja srp.-prav. parohijalnog zvanja u R. od 19 jula 1935 broj 261 (dnev. broj 30) ustanovljeno je, da brak između sada pok. Lj. i J. M. nije uopće razveden,

Digitized by Google

pa ako i jest Lj. M. živila u vanbračnom odnošaju sa pok. F. R., to ipak ne može doći do primjene propisa §§ 45, 87 t. 3 ZOR-a jer se ne može pretpostaviti, da je zakonodavac imao namjeru da pored obaveze muža iz postojećeg zakonskog braka (§ 91 i 93 o. g. z.) favorizira i vanbračni odnošaj njegove žene, ako brak po propisima zakona po nadležnoj vlasti nije razveden te da dijete rođeno u ovakvom odnosu smatra djetetom u smislu §-a 87 ZOR-a ma da zakoniti otac nije protestovao u zakonskom roku protiv zakonitosti djeteta.

Obzirom na prednja ustanovljenja sud prima, da žaliteljica mldbna A. M. kao zakonita kći J. M. i kao zakonita nasljednica pok. Lj. M. nema uvjeta iz §-a 87 ZOR-a al. 3 za sticaj prava na otštetu (rentu iza pok. R. F.)

S ovih razloga sud je napadnuto rješenje Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu kao na zakonu osnovano osnažio a žalbu žaliteljice kao neosnovanu odbacio.«

Ovu presudu prvostepenog suda potvrdio je Stol sedmorice kao Vrhovni sud radničkog osiguranja rešenjem od 6 II 1936 broj R. O. 35 — 1 — 1936. Dr. B.

PRIJE NASTUPA POSLA NEMA ČLANSKIH PRAVA.

(Rešenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 12 XII 1935 broj 20716 — 1 — 1935).

J. S. iz K. podigla je otštetni zahtjev zbog smrtnog nesrećnog slučaja, koji je dne 30 I 1934 zadesio njenog muža J. H. tvrdeći, da se nesrećni slučaj desio na putu u posao.

Odlukom SUZOR-a broj R 36780 — 7174 odbijen je otštetni zahtjev s razloga što se nesrećni slučaj nije desio na putu u posao nego na putu u traženju posla jer između unesrećenog i poduzeća još nije postojao nikakav najamno-radni odnos.

Povodom žalbe udove protiv te odluke donio je sud radničkog osiguranja u S. presudu, kojom je odluku Ureda kao na zakonu osnovanu potvrdio a žalbu odbacio.

U obrazloženju presude prvostepeni sud navodi: »J. S. podigla je otštetni zahtjev iza svoga muža H., koji da je 30 I 1934 nesrećnim slučajem na putu, da stupi u posao preduzeća »Durmitor« smrtno nastradao vozeći se na autu usljed sudara sa teretnim kolima — ali je bila odbijena odlukom Središnjeg ureda, jer da umrli H. nije bio stupio u posao preduzeća »Durmitor«, nego je umro na putu idući, da posao traži — pa da se nesrećni slučaj nije desio za vreme radnog odnosa i stoga da nema prava na naknadu.

Žaliteljica J. S. žali se protiv te odluke jer da je umrli H. na posao pošao na poziv »Durmitora« a išao je iz posla kod »Varde« u novi posao kod »Durmitora«, pa da se mora primiti da je primljen u posao i da radni odnos postoji.

Središnji ured ostajući kod navoda napadnute odluke predlaže, da se žalba odbije kao neosnovana.

Na današnju raspravu o stvari pristupile su obje stranke — te su ostale kod svojih predloga.

Osim toga je zastupnik žaliteljice izjavio, da je umrlog H. »Durmitor« pozvao, da odmah dođe u posao na teren onda će mu se platiti i putni trošak kao i putne dnevnice. U dokaz toga nudi preslušanje svjedoka N. L., voditelja manipulacije u M., srez Č., koji da je ovlašten da prima i otpušta radnike.

Zastupik pak Okružnog ureda tvrdi, da umrli H. nije istupio od »Varde« da odmah ode »Durimtoru«, jer je H. od »Varde« otišao 4 V 1933, a nezgoda se dogodila tek u januaru 1934. U dokaz toga priložio je osobni list umrlog H.

Iz osobnog lista H. J. proizlazi, da je isti kao šumski radnik najposlije bio zaposlen kod poslodavca »Varde« od 22 II 1933 do 4 V 1933.

U spisu pak prileži izjava N. L., voditelja manipulacije iz koje proizlazi, da je taj manipulant na molbu S. J. pristao, da može dovesti svoga brata, koji će raditi s njim u istom akordu. Manipulantu nije bilo poznato, da li se taj njegov brat zove H. i koliko on uopšte braće ima. Poznato mu je pak da mu je isti S. J. u kritično vreme saopštio, da je nastradao njegov brat H., koga da je navodno poveo na posao, ali i ako je J. S. molio — odbio je, da taj nesrećni slučaj prijavi s razloga, jer da poginuli nije bio ni stigao u rajon manipulacije. Iz izjave proizlazi naročito, da umrli H. nije bio pozvat na rad i da nije počeo raditi.

Sud je gornje stanje stvari pretresao i našao, da je žalba neosnovana.

Sud prima dokazanim, da je N. bio pristao, da S. dovede u rad u svoj akord jednog brata, ali jer dotični brat nije stupio u rad, nije tim pristankom mogao nastati radni odnos.

Radni odnos nastaje faktičnim stupanjem u rad — dotično u najmanju ruku

Digitized by Google

kada se napravi pogodba — a prema izloženom nema ni pogodbe niti stupanja u posao.

Stoga je napadnuta odluka na zakonu osnovana, te je bilo suvišno provadanje bilo kakvih dokaza jer se je stvar izjavom N. potpuno razjasnila, pa su izlišni i neodlučni i ostali prigovori žaliteljičina zastupnika.

Žalbu udove protiv presude prvostepenog suda odbacio je Stol sedmorice kao Vrhovni sud radničkog osiguranja napred citiranim rješenjem u čijem obrazloženju kaže: »Tužilja se žali, da je presuda prvostepenoga suda osnovana na pogrešnom tumačenju zakona (§ 170 br. 8 ZOR-a), kada uzima, da njen muž nije nastradao na putu u posao.

Ova ništavost ne predleži.

Prava iz članstva po Zakonu o osiguranju radnika stiču se po §-u 55 ZOR-a danom kada je osigurani stupio na posao, a muž tužiteljičin na posao još nije bio stupio, već je išao, da stupi na posao — no to nije put koga predvida § 84 I. II ZOR-a.

Prema tomu pobijana presuda je osnovana na zakonu, — pa je žalbu tužiteljice po §-u 175 ZOR-a valjalo odbaciti.«

Dr. B.

OBAVEZA NA OSIGURANJE KIRIJAŠA KOJI RADE VLASTITOM SPREGOM I NEOVISNO OD RASPOLOŽBE POSLODAVCA O RADNOM VREMENU (OKRUŽNICA SUZORA BROJ 31720/30 od 11 VII 1930).

(Rješenje Kasacionog suda u Zagrebu broj RO 730/1—35 od 20 XII 1935).

J. V. iz Šišave ozledio se 2 aprila 1934 kod šumskog preduzeća »Ugar« u poslu akordanta istoga preduzeća M.

U posao ga je primio pomenuti akordant i to tako, da svojim kolima i konjima, bez određenog radnog vremena izvozi iz šume pragove.

Preduzeće je uredu podnijelo prijavnice nesretnog slučaja.

Pošto je radna sposobnost ozledenoga bila znatno smanjena zatražio je isti rentu.

Središnji ured odlukom svojom R 37804/12598/34 odbio je njegovo traženje s ovom motivacijom:

»Kao preduslov za sticanje prava na naknadu prema glavi XI traži se da nesrećni slučaj zadesi osigurano lice a osiguranim se licem po propisima §-a 3 ZOR-a smatra ono lice koje na osnovu ma kakvog radnog odnosa daje svoju telesnu ili umnu radnu snagu pod najam.

Povedenim izvidima utvrđeno je, da je molioc kao rabadžija sa svojim kolima i konjima prevozio balvane iz šume radeći kada i koliko je htio t. j. potpuno neovisno od raspoložbe vlasnika posla ili njegovog poslovode obzirom na vreme rada i količinu materijala.

Prema tome ne može se molioca smatrati nameštenikom čiji bi se rad osnivao na nekom radnom odnosu, nego samostalnim preduzetnikom koji radi u vlastito ime i za vlastiti račun. Kako molilac kao samostalni preduzetnik nije bio obavezan na osiguranje u smislu §-a 3 to mu ne pripadaju ni prava tim zakonom predvidena.«

Nezadovoljan tom odlukom podnio je V. žalbu Sudu radničkog osiguranja, koji ga je presudom OR 35/V—35 od 24 IX 1935 odbio iz slijedećih razloga:

V. J., zemljoradnik zatražio je zakonsku potporu povodom nesrećnog slučaja, koji mu se dogodio u poslu kod šumske industrije »Ugar« Turbe — gde se sjekirom ozledio u levu ruku.

S tim zahtjevom bio je odbijen jer da mu se slučaj desio — kada je kao kolar prevozio sa konjima balvane samostalno kao preduzimač, pa da se prema tome ne može smatrati nameštenikom-radnikom čiji bi se rad osnivao na nekom radnom odnosu, jer da je predmetni rad obavljao u vlastito ime i za vlastiti račun, po čemu da nije bio ni obvezan na osiguranje u smislu §-a 3 ZOR.

V. J. se žali protiv te odluke i osnajući kod zahtjeva ističe, da je radio kao i ostali radnici, i da se ovdje radi o posljedicama poslovne nezgode.

Središnji ured u svojim prigovorima ostaje kod navoda napadnute odluke i predlaže, da se žalba odbije kao neosnovana.

Na današnjoj raspravi naveo je žalitelj, da je on zaista prevozio balvane dotično pragove, da je pogodbu za prevoz pragova pravio sa akordantom N. M. a po ugovoru imao je pragove prenijeti sa konjima od šume do firmine željeznice oko pol sata daljine po 75 para po komadu.

Po pogodbi trebao je pragove da prenese što prije, a da pri svakoj isplati naplati onoliko, koliko je u to vrijeme zaradio. Radio je sa svojim bratom, a oba sa svojim konjem.

Sud je stvar pretresao i donio gornju presudu iz ovih razloga:

Na osnovu priznanja samog žalitelja sud prima, da je on pogodio izvršenje

Digitized by Google

stanovite radnje uz određenu nagradu. Njegova je dužnost bila da pragovi budu prenešeni do želj. pruge. Na koji način, čijom pomoći, da li sam ili će on to učiniti po nekom trećem ili u društvu s trećim — sve je to bilo prepušteno njegovoj uviđavnosti, volji i snazi. Prema tome on je posve samostalno preuzeo izvršenje posla za nagradu po kvantumu prenesenih pragova — nestupajući u najamni radni odnos naručitelja.

Ne predleže stoga uslovi za obavezno osiguranje po §-u 3 ZOR-a pa žalitelju ne pripadaju ni prava tim zakonom predviđena.

Protiv te presude žalio se ozleđeni u zakonskom roku Stolu sedmorice u Zagrebu kao Vrhovnom sudu radničkog osiguranja, koji je po toj žalbi donio slijedeće rješenje:

»Žalba se odbacuje.

Razlozi su ovi:

Žalilac svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane presude po §-u 170 t. 8 Z. o o. r. Ova ništavost ne postoji.

Na osnovu uspjeha rasprave iskaza svjedoka M. N. i priznanja V. J., da je u vlastitim kolima i konjima kao samostalni rabadžija na temelju pogodbe sa M. N. obavljao prevoz pragova iz šume do željezničke stanice bez određenog radnog vremena uz cijenu od 75 para po komadu, sud radničkog osiguranja smatra, da takav samostalni rad ne spada pod obavezu osiguranja iz propisa §-a 3 ZOR-a, pa ga je sa zahtjevom na rentu zbog pretrpljene nezgode u takovom radu odbio.

Ta je ocjena spora suda radničkog osiguranja u skladu sa sadržajem spisa i na zakonu osnovana (§ 3 ZOR).

Budući da je pobijena presuda dovoljno obrazložena i potpuna i budući da je ispravno primjenila zakon na ovaj preporni slučaj, nema u njoj ništavosti po t. 8 §-a 170 Z. o o. r.

Budući da u postupku Suda radničkog osiguranja nema ni druge nijedne ništavosti navedene u §-u 170 Z. o o. r. (t. 1 do 7), to je valjalo žalbu žaločevu kao neosnovanu odbiti,«

Kako se iz ovih presuda prvostepenog suda i riješenja Stola sedmorice vidi, oba suda su stala na isto stanovište, kao i Suzor prilikom donošenja okružnice broj 31720/30, što nije bio slučaj ranije, kada smo u državi imali više Vrhovnih sudova radničkog osiguranja.

V. K.

HRANARINA, KOJU JE URED LIKVIDIRAO I DOZNAČIO U ROKU UNUTAR GODINE DANA OD DANA DOSPJELOSTI, ALI KOJA NIJE MOGLA BITI ČLANU URUČENA, NE ZASTARJEVA NI PO ISTEKU ROKA IZ §-a 57 ZOR-a.

(Rješenje Stola sedmorice od 29 XII 1934 R. O. 564 — 1 — 1934).

Nije rijedak slučaj da po uredu likvidirana i osiguraniku upućena novčana potpora bude od pošte vraćena, jer da naslovnik nije pronađen. Osiguranici, koji su prisiljeni da često mijenjaju mjesto boravka radi traženja zaposlenja, propuštaju da o tome izvjeste ured od kojega imaju izvjesna potraživanja, i tako, zbog nepoznavanja adrese osiguranika, mnoge likvidirane tražbine ostaju neizručene u roku označenom u §-u 57 ZOR-a, kojim je utvrđena zastarjelost potpora.

Kada se, po isteklom roku iz §-a 57 ZOR-a, osiguranik javi uredu sa zahtjevom za doznaku novčane potpore »na koju tako dugo čeka«, nastaje kolebanje kod praktičara o pravu člana na potporu koju nije podigao u roku od godine dana.

Jedan takav spor nalazio se i kod osječkog OUZORA, pa kako je njegovo okončanje od interesa za sve praktičare u osiguranju, navešćemo izvod iz presude Suda radničkog osiguranja i rješenja Vrhovnog suda radničkog osiguranja.

Osječki OUZOR odbio je zahtjev člana Č. Đ. sa zahtjevom za doznaku hranarine i to pozivom na § 57 ZOR-a. Sud radničkog osiguranja svojom presudom od 14 IX 1934 O. R. 102/2 — 1934 uvažio je žalbu člana i presudio ured na isplatu zaostale hranarine i to s ovim obrazloženjem:

»Žalitelju je za vrijeme njegove radne nesposobnosti od 13 IX do 30 IX 1932 bila po OUZOR-u obređena i doznačena hranarina u iznosu od Din 319.—. Ta hranarina bila mu je po OUZOR-u putem poštanske štedionice priposlana na njegovu adresu, no bila je vraćena, jer pošta nije mogla žalioca pronaći. Žalilac je neko vrijeme čekao isplatu, a kad je nije dobio to je on molbom od 13 XII 1933 požurio kod OUZOR-a u O. isplatu ove hranarine. Međutim je OUZOR njegovu molbu odbio pozivajući se na § 57 ZOR-a, jer da je za njegov zahtjev za isplatu nastupila zastara, pošto je od dana dospjelosti potpore do dana potraživanja prošao rok od jedne godine dana. Uvažili se da se u ovome slučaju ne radi o zahtjevu za ustanovljenje i doznaku potpora, kakav očito predvida § 57 ZOR-a nego da se ovdje

Digitized by Google

radi samo i jedino o isplati već priznate i doznačene potpore, koja žalitelju samo radi toga nije isplaćena, jer ga pošta nije mogla pronaći, to je sud radničkog osiguranja prosuđujući ovaj slučaj prema §-u 22 Pravilnika po svom najboljem znanju i savjesti, a na osnovu Zakona, stekao uvjerenje, da se ustanova §-a 57 ZOR-a ne može protegnuti na ovaj slučaj, pa da se već ustanovljena i doznačena potpora imade žaliocu svakako isplatiti, pa je stoga uvaženjem žaliteljeve žalbe napadnutu odluku preinačio i udovoljio u cjelosti zahtjevu žalbe«. Po uredskoj žalbi Stol sedmorice kao Vrhovni sud radničkog osiguranja pod brojem R. O. 564 — 1934 od 29 XII 1934 donio je rješenje:

»Žalba se odbacuje. Razlozi su ovi: Zastara je gubitak prava koje se nije izvršivalo u vrijeme zakonom ustanovljeno (§ 1451 Ogz). Pravo na potpore označene u §§ 45 i 46 ZOR-a zastarjeva u roku od godine dana od dospjelosti potpore (§ 57 ZOR-a). Iz odluke samog žalioca od 30 III 1934 br. 4646 — 1934 proizlazi, da je osigurani član Č. Đ. bio bolestan i nesposoban za rad od 13 IX do 30 IX 1932. Žalilac mu je kao nosilac osiguranja obredio i doznačio na isplatu hranarinu za razdoblje u iznosu od Din 319.— putem poštanske štedionice u Zagrebu, koja je taj iznos dana 12 XI 1932 povratila žalitelju, jer je prebivalište adresata krivo naznačeno.

Prema tome osiguranik je svoje pravo na hranarinu ostvario u roku unutar godine dana od dospjelosti, jer mu inače žalitelj ne bi likvidirao i doznačio iznos od Din 319.—. To njegovo pravo više nije moglo zastariti, jer je likvidacijom i doznakom prestalo...«

Ovakovo rješenje uostalom odgovara i duhu samog Zakona. Svako protivno tumačenje bilo bi štetno po interese osiguranika, te bi u praksi omogućilo izigravanje zakonskih prava osiguranih lica.

Dragan Golub

NASLJEDNICI OSIGURANIKA, KOJI SE USLJED SMRTI NIJE MOGAO KORISTITI POVLASTICOM ODOBRENOG UŽIVANJA POTPORE IZ FONDA PREMA §-u 200 ZOR-a, IMADU PRAVO NA TO STEČENO PRAVO I PO SMRTI OSIGURANIKA.

(Rješenje Stola sedmorice od 6 II 1936 br. R. O. 22 — 1 — 1935).

Osigurani član Ž. A. bio je iscrpio pravo na potpore i liječenje kroz 26 nedjelja u smislu §-a 45 ZOR-a. Za produženje potpora u smislu §-a 46 ZOR-a nije imao uslova. Prije nego što je stiglo nadležno odobrenje za produženje uživanja potpore i preko 26 nedjelja iz fonda prema §-u 200 ZOR-a, osiguranik je umro. Zakonita i pravna nasljednica iza umrlog osiguranika, P. R., podigla je zahtjev da joj se isplati potpora (hranarina) iz fonda po §-u 200 ZOR-a i to od dana 25 XII 1932 do dana smrti osiguranika t. j. 17 III 1933.

Rentni odbor ovaj zahtjev je odbio. Sud radničkog osiguranja u O., rješavajući žalbu pomenute nasljednice iza umrlog osiguranika Ž. A., svojom presudom od 28 III 1935 broj O. R. 118 — 2 — 1935 izrekao je ovu presudu:

»Žalba P. R. uvažava se, a ožaljena odluka OUZOR-a stavlja se van snage i žaliteljici dosuđuje isplata hranarine iza pok. Ž. A. i to od dana 25 XII 1932 do 17 III 1933 kao pravnoj nasljednici Ž. A. u iznosu od Din 1594.— ...« Razlozi su ovi:

»Odlukom rentnog odbora od 28 III 1935. broj 13.798/34 uskraćena je mldb. P. R. isplata hranarine od 25 XII 1932 do 17 III 1933 iza pok. Ž. A. sa motivacijom, da je pok. Ž. A. danom 24 XII 1932 iscrpio svako pravo na liječenje i potporu u trajanju od 26 nedjelja u smislu propisa §-a 45 ZOR-a. Ipak da mu je odobreno liječenje i potpora preko 26 tjedana iz fonda §-a 200 ZOR-a zaključkom pretsjedništva SUZOR-a u Zagrebu od 13 III 1933. Ta potpora da služi isključivo onim članovima, koji su nakon 26 tjedana bolovanja ostali bez potpore, da im se omogući liječenje i ozdravljenje, a ne služi kao potpora udovicama ili ostalim obiteljskim pripadnicima. Kako je Ž. A. umro 18 III 1933, a za svoga života nije uživao tu priznatu potporu iz fonda §-a 200 ZOR-a to da njegovi pravni nasljednici nemaju ni prava na isplatu potpore za traženo vrijeme.

Žaliteljica mldb. P. R. po svome tutoru Ž. B. napada ovu odluku jer da je pokojni Ž. A. stekao pravo na tu potporu za vrijeme od 25 XII 1932 do 17 III 1933. To njegovo stečeno pravo poslije smrti prelazi na njegove nasljednike i traži da joj se prizna ta potpora pokojnika i dospjela danom 17 III 1933 u ukupnom iznosu od Din 1594.— isplati. Ustanovljeno je da je Ž. A. umro 18 III 1933 te da je jedina nasljednica malodobna P. R. Kako medutim priznata potpora pok. Ž. A. od dana 25 XII 1932 pa do uključivo 17 III 1933 nije

Digitized by Google

isplaćivana, a stekao je na nju pravo, to je sud na temelju svog slobodnog uvjerenja donio odluku da se ta potpora imade isplatiti njegovoj nasljednici.«

Protiv predmetne presude ured je u svojoj žalbi izveo ove proturazloge: Ž. A. iscrpio je dne 24 decembra 1932 sve zakonom predvidene potpore u trajanju od 26 tjedana (§ 45 ZOR-a). Na produženje potpora preko 26 tjedana (§ 46 ZOR) nije spomenuti imao prava, jer je ured bio pasivan (okružnica SUZOR-a broj 33.659/1932 od 11 VIII 1932). Imenovanom osiguraniku bilo je doduše odobreno produženje bolesničkih potpora preko 26 tjedana iz fonda §-a 200 ZOR-a zaključkom pretsjedništva SUZOR-a u Zagrebu od 13 III 1933 čl. 7 sjed. zapisnika, te je na osnovu toga zaključka SUZOR donio rješenje od 21 III 1933 broj 9133 — 1933, kojim se ovaj ured obavještava o donešenom zaključku pretsjedništva SUZOR-a. Kako je osiguranik Ž. A. umro 18 III 1933, to se produženjem bolesničkih potpora preko 26 tjedana nije mogao koristiti. Nasljednici iza umrlog osiguranika na neisplaćenu potporu (hranarinu) za vrijeme od 25 XII 1932 do 17 III 1933 nisu mogli steći prava, jer potpora iz fonda §-a 200 ZOR-a nije ni redovna ni vanredna potpora koja bi izvirala iz ZOR-a kao zakonsko pravo člana bilo na osnovu odredaba §-a 45 ili §-a 46 ZOR-a, nego je i z u z e t n a potpora iz fonda globa sakupljenih na osnovu §-a 200 ZOR-a u korist rentnika, a služi isključivo za potporu o n i m č l a n o v i m a, koji su nakon 26 tjedana bolovanja ostali bez bolesničkih potpora, da im se ovim produženjem omogući ozdravljenje odnosno sticanje ponovne privredne sposobnosti. Sam fond §-a 200 ZOR-a ograničen je stanovitim iznosom, a davanje iz tog fonda ovisno je o rješenju pretsjedništva OUZOR-a i odobrenju pretsjedništva SUZOR-a. Prema tome je uživanje takvih produženih potpora čisto l i č n o p r a v o č l a n a samo za vrijeme njegovog života, a ne i nasljedno pravo.«

Stol sedmorice u Zagrebu svojim rješenjem od 6 II 1936 R. O. 22 — 1 — 1935 odbacio je uredsku žalbu. U obrazloženju svoga rješenja među ostalim Stol sedmorice veli:

»Nema zakonskog oslona, da se tužitelji kao nasljednici pok. Ž. A. uskrati pravo na novčanu pomoć pripalu rečenom pokojniku. Hranarina nakon 26 tjedana spada bez sumnje u pomoći spomenute u glavi IX ZOR-a, a okružnicom SUZOR-a broj 42.563/1932 propisani su samo modaliteti za sticanje takve pomoći i ustanovljeno vrelo (§-a 200 ZOR-a), iz kojeg će se isplaćivati. Zakon u §-u 62 zabranjuje osiguraniku dispoziciju sa tražbinama, koje po zakonu ili statutu pripadaju uslijed bolesti, ali to se odnosi na dispozicije pravnim poslom među živima, a nema zakonske zapreke da priznate, ali nepodignute pomoći novčane usljed smrti osiguranikove ne bi spadale u ostavštinu osiguranikovu. Valjalo je stoga žalbu OUZOR-a odbaciti.«

D r a g a n G o l u b

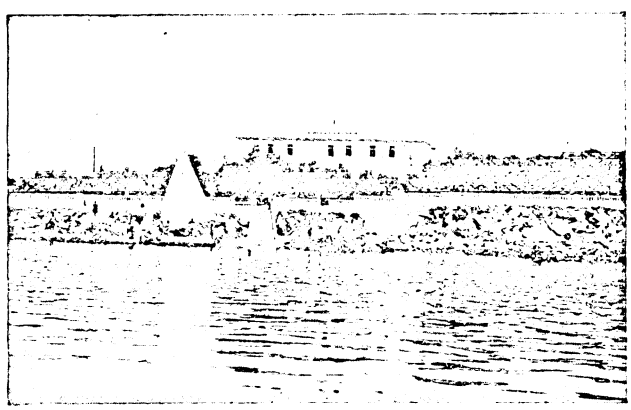

Digitized by Google

B I L J E Š K E

NOVA PRETSEDNIŠTVA SAMOUPRAVNIH ORGANA OKRUŽNIH UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA I PRIVATNO-DRUŠTVENIH BOLESNIČKIH BLAGAJNA

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravija razrešio je od dužnosti dosadanje članove samouprave mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika i imenovao je nove.

Na konstituirajućim sednicama ravnateljstava pojedinih mesnih organa izabrana su sledeća pretsedništva:

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci: nije još obavljeno konstituisanje.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu: za pretsednika Vapa Milan, industrijalac iz Beograda, za potpretsednike: Popović Dragomir, tipograf i Novitović Gojko, kafedžija, oba iz Beograda.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku: za pretsednika Laptalo Pero, privatni nameštenik iz Dubrovnika, za potpretsednike: Triva Antun, vlasnik brijačke radnje iz Dubrovnika i Vuksanović Niko, pomorski kapetan iz Tivta.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu: za pretsednika Vučković Drago, stolar iz Karlovca, za potpretsednike: Katarinčić Nikola, tekstilni radnik iz Karlovca i Ilić Svetozar, industrijalac iz Karlovca.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani: za pretsednika Kremžar Franc, novinar i posednik iz Ljubljana Moste, za potpretsednike: Jonke Josip, urarski pomoćnik i Curka Matko, gradevni poduzetnik, oba iz Ljubljane.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu: za pretsednika Nestorović Budimir, poslovoda radnje Gutenberga štampara iz Niša, za potpretsednike: Aleksić Todor, limar i Stojanović M. Jovan, opančarski radnik, oba iz Niša.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu: za pretsednika Spasić Boško, činovnik Radničke komore iz Novog Sada, za potpretsednike: Gjulum Jovan, trgovac i Besermenji Vasilije, nameštenik Nacionalnog stručnog saveza, podružnice za Dunavsku banovinu, oba iz Novog Sada.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku: za pretsednika Jovandić Živojin, trgovački pomoćnik iz Osijeka, za potpretsednike: Metzing Stjepan, brijački obrtnik iz Osijeka i Kukuljević Josip, pilanski radnik iz Sušine-Đurđenovca.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Petrovgradu: za pretsednika Malbaški Dušan, krojač iz Petrovgrada, za potpretsednike: Knebl Nikola, privatni činovnik i Ristić Gjoka, trgovac, oba iz Petrovgrada.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu: za pretsednika Medić Petar, stolarski radnik iz Sarajeva, za potpretsednike: Krečo Nezir, trgovac kolonijalom i Kovačević Mato, krojački radnik, oba iz Sarajeva.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju: za pretsednika Matović Dragutin, industrijalac iz Skoplja, za potpretsednike: Vujanović Nikola, štamparski mašinista i Matić Matej, krojač, oba iz Skoplja.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Somboru: za pretsednika Madjar Stevan, trgovački pomoćnik iz Sombora, za potpretsednike: Milovančev Iso, trgovac iz Sombora. Mesto II potpretsednika je momentano upražnjeno.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu: za pretsednika Ivišić Mato, hotelsko-kavanski radnik iz Splita, za potpretsednike: Čović Šimun, zlatarski majstor i Radica Dušan, bankovni činovnik, oba iz Splita.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici: za pretsednika Bogdanović Nikola, sekretar trg. udruženja iz Subotice, za potpretsednike: Fister Gustav ml., industrijalac iz Subotice i Bojnicki Josip, kamenorezac iz Subotice.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika na Sušaku: za pretsednika ing. Vidmar Vlatko, ovlašćeni inžinjer iz Sušaka, za potpretsednike: Kurtini Marko, pomorski kapetan i Bolf Nikola, veleindustrijalac, oba iz Sušaka.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli: za pretsednika Pašić Muhamed, trgovac iz Tuzle, za potpretsednike: Tinjić Hasan, trgovački

Digitized by Google

pomoćnik i Hadži Ibrišević Ibrahim, obućar, oba iz Tuzle.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu: ponovno konstituisanje nije još izvršeno.

Kod Bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu: za pretsednika Stekić Milosav, trgovac iz Beograda, za potpretsednike: Antić Miodrag, trgovački pomoćnik i Marković Obrad, trgovac, oba iz Beograda.

Kod Bolesničke blagajne Trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani: za pretsednika Martelanc Ivan, činovnik Uzajamne zavarovalnice u Ljubljani, za potpretsednike: Končan Anton, prokurista Zadružne gospodarske banke i Globočnik Rajko, činovnik Ljudske posojilnice, oba iz Ljubljane.

Kod Privatno društvene bolesničke blagajne Merkur u Zagrebu: nije još imenovano novo ravnateljstvo. Dr. B.

NOVI PRETSEDNICI NADZORNIH ODBORA OKRUŽNIH UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA I PRIVATNO DRUŠTVENIH BOLESNIČKIH BLAGAJNA.

Na konstituirajućim sednicama nadzornih odbora pojedinih mesnih organa izabrani su sledeći pretsednici:

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci: nije još obavljeno konstituisanje.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu: Gajger Aleksandar, činovnik Prometne banke iz Beograda.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku: Lovrić Josip, član uprave Dubrovačke trgovačke banke iz Dubrovnika.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu: Jarnečić Blaž, pekarski pomoćnik iz Karlovca.

Kod Okružnog ureda za osiouranje radnika u Ljubljani: Krvina Ivan, urarski delovodja iz Ljubljane.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu: Atanacković Jovan, kafedžija iz Niša.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu: Ivković Arsa, trgovac iz Novog Sada.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku: Grujić Slavko, lakirer iz Osijeka.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Petrovgradu: Putić Josip, bankovni činovnik iz Petrovgrada.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu: Nanić Salih, trgovac drvetom iz Sarajeva.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju: Šakić Milan, radnik duvanske stanice iz Skoplja.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Somboru: za sada upražnjeno.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu: Dr. Buić Mirko, sekretar trg. industrijske komore iz Splita.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici: Prčić Koloman, cipelar iz Subotice.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika na Sušaku: Mikuličić Milan, privatni nameštenik iz Sušaka.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli: Mulaosmanović Abdulah, nameštenik fabrike M. Fišla iz Kreke (Tuzla).

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu: ponovno konstituisanje nije još izvršeno.

Kod Bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu: Sedmak Mirko, bankovni činovnik iz Beograda.

Kod Bolesničke blagajne Trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani: Avsenek Ivan, industrijalac iz Ljubljane.

Kod Privatno društvene bolesničke blagajne Merkur u Zagrebu: nije još imenovana nova samouprava. Dr. B.

DRŽAVNI ZAVOD ZA SOCIJALNO STARANJE U ITALIJI.

Nedavno je izdana opširna publikacija o radu državnog zavoda za socijalno staranje u Rimu za vreme od 1926 do 1935 godine. Taj zavod osnovan je 1925 godine u Rimu sa zadatkom, da vrši sprovodenje socijalnog zakonodavstva u život, a napose zakona o socijalnom osiguranju. Glavni zadatak toga zavoda sastoji se u zaštiti osiguranih članova kod sticanja i uživanja njihovih prava na potpore iz socijalnog osiguranja. Zavod ispituje na zahtev osiguranika sve zaključke donešene

Digitized by Google

u pogledu pružanja potpore sa strane pojedinih nosioca osiguranja, i imade pravo tražiti da se dotična odluka koju smatra protuzakonitom izmeni bilo putem same uprave dotičnog nosioca socijalnog osiguranja, bilo putem suda radničkog osiguranja. Zaštita ovog zavoda obasizala je više stotina hiljada ljudi. Taj broj osoba iznašao je:

Godine	Br. zaštičenih lica	Godine	Br. zašt. lica
1926	50.321	1931	227.492
1927	112.107	1932	240.130
1928	131.088	1933	248.908
1929	142.509	1934	262.775
1930	189.898		

Od interesa su podaci o svotama pruženih potpora u pojedinim granama osiguranja. Tako je u grani osiguranja za slučaj nesreće u ime renta i ostalih potpora pruženo:

Godine:	Iznos pruženih potpora u lirama radništvu	
	industrije	poljoprivrede
1926	18,898.948.—	5,250.703.—
1927	59,267.600.—	10,680.523.—
1928	77,127.035.—	16,510.090.—
1929	101,572.718.—	22,564.889.—
1930	121,402.187.—	26,613.848.—
1931	117,865.728.—	28,665.586.—
1932	100,341.553.—	35,229.093.—
1933	103,070.847.—	36,658.579.—
1934	104,963.746.—	40,634.951.—

U grani osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti bile su isplaćene potpore i rente u sledećim iznosima:

Godina:	Iznos renta u lirama za slučaj	
	iznemoglosti i smrti	starosti
1926	1,591.355.—	787.500.—
1927	2,769.033.—	977.400.—
1928	4,935.389.—	1,200.100.—
1929	6,554.751.—	1,136.000.—
1930	9,550.427.—	1,116.000.—
1931	11,313.608.—	1,290.435.—
1932	11,171.279.—	1,207.000.—
1933	11,539.273.—	1,104.265.—
1934	11,815.783.—	1,101.600.—

U grani osiguranja za slučaj materinstva kao i u specijalnom osiguranju protivu tuberkuloze bile su isplaćene potpore u sledećim iznosima:

Godina:	iznos isplaćenih potpora u lirama za slučaj	
	materinstva	tuberkuloze
1926	184.765.—	—
1927	172.400.—	—
1928	314.189.—	—
1929	316.494.—	—
1930	200.002.—	354.748.—
1931	200.000.—	433.980.—
1932	588.365.—	79.573.—
1933	535.513.—	74.965.—
1934	560.169.—	78.069.—

Posretstvom zavoda ubrani su prinosi za spomenute grane osiguranja u sledećim iznosima:

Godine	Prinosi u lirama	Godine	Prinosi u lirama
1926	1,887.985.—	1931	2,000.000.—
1927	2,124.420.—	1932	2,681.175.—
1928	2,013.611.—	1933	3,134.505.—
1929	2,131.406.—	1934	2,411.995.—
1930	2,000.000.—		

Lekarskih pregleda izvršeno je:

Godine	Br. lekar. pregleda	God.	Br. lek. pregl.
1926	40.899	1931	145.960
1927	88.298	1932	162.664
1928	104.306	1933	172.491
1929	125.193	1934	184.984
1930	135.778		

B. H.

SUZBIJANJE NEZAPOSLENOSTI U PRAGU.

Za javne radove u gradu Pragu predvideno je 49 milijuna čehoslovačkih kruna. Od toga 38 milijuna otpada na nadnice. U ovim javnim radovima učestvuje država sa kreditom od 11,8 milijuna čehoslovačkih kruna. Ovi krediti bili su dovoljni da ase uposli 15.000 neuposlenih radnika kroz zimu za 2—4 dana nedeljno. Neuposleni bili su podeljeni u tri grupe. U prvoj grupi u t. zv. grupi A bili su očevi porodica koji su imali da se brinu za 3 ili više porodičnih članova. U drugu grupu B bili su stavljeni očevi porodice sa 1 ili 2 porodična člana, a u treću C grupu neoženjeni neuposleni radnici. U prvoj grupi bilo je 4.000 nezaposlenih, u drugoj 8.000, a u trećoj 3.000. Svaki neuposleni morao se prijaviti kod berze rada grada Praga, gde je sklopljen radni ugovor, po kome radnom ugovoru obvezuje se neuposleni vršiti gradevinske pomoćne radove uz nadnicu od 3.85 čehoslovačkih kruna na sat. Dnevno radno vreme iznosilo je 8 sati. Neuposleni grupe A radili su kroz 4 dana nedeljno, oni grupe B kroz 3 dana, a grupe C kroz 2 dana. Neuposleni u prvoj grupi dobivali su nedeljnu zaradu od 123.20 Čk., u drugoj 92.40 Čk., a u trećoj 61.60 Čk. Ovi radnici zaposleni u javnim radovima grada Praga bili su osigurani kod redovnih nosioca osiguranja za slučaj bolesti, iznemoglosti, starosti i smrti. B. H.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

LIČNE VESTI

O t p u š t a n j e :

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 9 IV 1936 godine St. Br. 23099 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 marta 1936, kojim se otpušta iz službe P i r n a t E l z a, činovnica Bolesničke blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani.

P e n z i o n i s a n j e :

Zaključkom Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 11 februara 1936, penzionisana je zbog bolesti B a n o v e c A l o j z i j a, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

NATEČAJ

O k r u ž n i u r e d z a o s i g u r a n j e r a d n i k a u B e o g r a d u raspisao je konkurs za popunjenje jednog mesta lekara-činovnika specijaliste za tuberkulozu u I plaćevnom razredu 1 stepena. Svi potrebni uslovi nalaze se u oglasu ureda u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije od 22 aprila 1936 godine. Rok za podnošenje molbi dne 20 maja 1936 godine.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu februaru 1936 godine.

U mesecu februaru 1936 godine umrlo je prema stiglim prijavama 220 radnika i nameštenika, od toga 178 muškaraca i 42 žene.

Od zaraznih bolesti umrlo je 105 osoba, od toga 97 od tuberkuloze (44.1%). Od tih je umrlo 92 od tuberkuloze plućiju, 3 od Tbc. meningitisa, 1 od tuberkuloze grla i 1 od tuberkuloze hrptenjače. Od trbušne pošaline umrle su 2 osobe, od ospica 1, od vrbanca 1, od malarije 1, od piemie 1, od gripe 1 i od veneričnih bolesti 1.

Od ostalih bolesti umrlo je 115 radnika i nameštenika, od toga otpada 26 na srčane bolesti, 18 na bolesti mozga i živaca i 13 na bolesti disala. Samoubistvo počinilo je 10 radnika, unesrećilo se kod posla 8, a van posla 8 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 20 činovnika, 72 kvalifikovana radnika, 29 šegrta i 99 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na trgovačke nameštenike (17), zatim slede radnici metalne industrije (15), šumsko-pilanske industrije (14), zatim ugostiteljski nameštenici (14), kod javnih poslova (14), kućna posluga (14), radnici tekstilne industrije (13), industrije hrane i pića (12), radnici industrije kamena i zemlje (11), radnici preradbe kože i njenih surogata (10), radnici kemijske industrije (8), drvodelske industrije (8), nameštenici privatnog saobraćaja (7), radnici tekstilne industrije (7), industrije odeće i čišćenja (7), kod gradnje željeznica i puteva (6), grafički radnici (6), nameštenici novčanih zavoda (6), slobodne profesije (5), radnici visoko-gradnja (5), nameštenici javnog saobraćaja (4), radnici industrije duhana (4), higijene (4), radnici kod građenja prevoznih sretstava (3), centrala za proizvodnju snage (3), poljoprivredni radnici (2) i jedan radnik industrije kože i gume.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od D 48.—, i to 41 radnik i nameštenik.

Digitized by Google

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu februaru 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 164.032.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 157.084.— a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 6.948.—.

Naknadno su prijavljeni još jedan umrli radnik iz godine 1934 (jedna žena), 61 umrli radnik iz 1935 godine (49 muškaraca i 12 žena) i 15 umrlih radnika iz meseca januara 1936 godine (11 muškaraca i 4 žene). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 45.065.—.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama u godini 1935 iznašao je svega muškaraca 2.272, žena 631, odnosno ukupno 2.903, a u mesecu januaru 1936 godine muškaraca 183, žena 46 odnosno ukupno 229.

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u mesecu februaru 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec mart 1936.

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	74	1248	89	24	79	368	5	436	32	32	15
		ž.	—	10	—	—	1	1	—	—	—	27	—
			74	**1258**	**89**	**24**	**80**	**369**	**5**	**436**	**32**	**59**	**15**
2	Beograd	m.	191	1969	856	—	1212	9025	2381	370	2056	2143	291
		ž.	24	73	45	—	59	1259	54	82	96	2423	339
			215	**2042**	**901**	—	**1271**	**10284**	**2435**	**452**	**2152**	**4566**	**630**
3	Dubrovnik	m.	50	1851	732	224	279	1406	310	112	101	25	—
		ž.	1	3	4	—	5	78	—	23	1	64	—
			51	**1854**	**736**	**224**	**284**	**1484**	**310**	**135**	**102**	**89**	—
4	Karlovac	m.	21	53	36	5	294	436	21	7	239	1718	3
		ž.	3	1	—	8	1	235	13	6	158	1697	—
			24	**54**	**36**	**13**	**295**	**671**	**34**	**13**	**397**	**3415**	**3**
5	Ljubljana	m.	388	533	671	20	2705	5380	318	1439	406	4818	1373
		ž.	107	66	16	2	512	1151	11	457	6	8685	559
			495	**599**	**687**	**22**	**3217**	**6531**	**329**	**1896**	**412**	**13503**	**1932**
6	Niš	m.	36	45	260	—	373	2211	400	1086	178	2515	25
		ž.	—	—	3	11	64	13	7	236	1	1188	10
			36	**45**	**263**	**11**	**437**	**2224**	**407**	**1322**	**179**	**3703**	**35**
7	Novi Sad	m.	191	366	302	5	1206	1868	157	164	282	998	21
		ž.	14	17	—	—	86	286	—	79	4	1082	37
			205	**383**	**302**	**5**	**1292**	**2154**	**157**	**243**	**286**	**2080**	**58**
8	Osijek	m.	617	1056	266	—	1029	2100	525	371	382	977	35
		ž.	21	17	10	—	32	44	27	257	14	1126	106
			638	**1073**	**276**	—	**1061**	**2144**	**552**	**628**	**396**	**2103**	**141**
9	Petrovgrad	m.	210	207	253	—	380	1084	16	27	195	204	3
		ž.	12	20	6	—	136	69	—	24	10	787	8
			222	**227**	**259**	—	**516**	**1153**	**16**	**51**	**205**	**991**	**11**
10	Sarajevo	m.	28	314	313	263	499	2268	223	109	397	257	10
		ž.	4	3	4	2	16	59	—	37	2	1184	9
			32	**317**	**317**	**265**	**515**	**2327**	**223**	**146**	**399**	**1441**	**19**
11	Skoplje	m.	26	143	247	1	476	1264	111	191	148	475	33
		ž.	3	2	5	—	—	22	—	26	10	572	16
			29	**145**	**252**	**1**	**476**	**1286**	**111**	**217**	**158**	**1047**	**49**
12	Sombor	m.	85	139	125	—	123	821	99	57	113	2251	4
		ž.	12	12	4	—	9	67	—	31	1	1747	1
			97	**151**	**129**	—	**132**	**888**	**99**	**88**	**114**	**3998**	**5**
13	Split	m.	140	1092	349	14	2622	325	841	505	303	60	—
		ž.	4	14	24	3	138	5	3	18	3	149	5
			144	**1106**	**373**	**17**	**2760**	**330**	**844**	**523**	**306**	**209**	**5**
14	Subotica	m.	67	57	47	2	257	1032	9	244	273	444	23
		ž.	83	8	2	—	58	204	1	56	6	1152	92
			150	**65**	**49**	**2**	**315**	**1236**	**10**	**300**	**279**	**1596**	**115**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu februaru 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Février 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Pr. erad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Ugostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
4	78	6109	143	409	152	262	281	291	121	28	191	1236	741	186	1 9	191	12964
—	—	44	3	18	149	153	67	7	4	13	43	38	53	26	50	992	1699
4	**78**	**6153**	**146**	**427**	**301**	**415**	**348**	**298**	**125**	**41**	**234**	**1274**	**794**	**212**	**189**	**1183**	**14663**
262	2449	818	1526	4660	32	3361	3125	2214	395	2200	1799	2984	5785	1542	1237	552	55435
38	256	3	100	454	51	1160	2593	57	150	968	648	252	677	374	593	9144	21972
300	**2705**	**821**	**1626**	**5114**	**83**	**4521**	**5718**	**2271**	**545**	**3158**	**2447**	**3236**	**6462**	**1916**	**1830**	**9696**	**77407**
6	244	565	195	637	580	612	267	2158	892	92	339	1169	957	306	252	64	14425
—	—	3	15	31	975	451	140	6	11	25	46	35	140	42	78	1730	3907
6	**244**	**568**	**210**	**668**	**1555**	**1063**	**407**	**2164**	**903**	**117**	**385**	**1204**	**1097**	**348**	**330**	**1794**	**18332**
325	311	1583	200	329	5	72	173	470	154	21	174	1142	554	54	69	56	8525
63	46	60	19	7	5	160	74	1	—	5	59	27	26	14	33	1153	3874
388	**357**	**1643**	**219**	**336**	**10**	**232**	**247**	**471**	**154**	**26**	**233**	**1169**	**580**	**68**	**102**	**1209**	**12399**
1456	2261	5077	2828	3229	325	860	1370	1353	1499	743	1051	1782	2459	311	548	122	45325
331	372	208	336	704	609	2205	2954	19	22	419	748	184	1165	167	647	8564	31226
1787	**2633**	**5285**	**3164**	**3933**	**934**	**3065**	**4324**	**1372**	**1521**	**1162**	**1799**	**1966**	**3624**	**478**	**1195**	**8686**	**76551**
458	2067	326	723	1672	879	1161	1317	506	625	171	634	1331	2117	333	357	304	22110
60	6	—	10	58	884	236	659	—	3	11	77	66	147	21	88	1253	5112
518	**2073**	**326**	**733**	**1730**	**1763**	**1397**	**1976**	**506**	**628**	**182**	**711**	**1397**	**2264**	**354**	**445**	**1557**	**27222**
25	709	765	1043	2017	56	564	966	457	330	312	937	1780	2184	298	510	175	18688
6	35	137	160	211	346	367	581	6	14	129	200	113	302	101	238	3451	8002
31	**744**	**902**	**1203**	**2228**	**402**	**931**	**1547**	**463**	**344**	**441**	**1137**	**1893**	**2486**	**399**	**748**	**3626**	**26690**
288	2180	14841	1560	3079	16	584	1014	745	328	200	1148	2104	2855	432	512	467	39711
29	859	445	330	323	9	505	813	140	24	284	232	78	491	88	176	4400	10880
317	**3039**	**15286**	**1890**	**3402**	**25**	**1089**	**1827**	**885**	**352**	**484**	**1380**	**2182**	**3346**	**520**	**688**	**4867**	**50591**
56	705	69	797	2440	29	319	726	120	151	98	1012	1939	2039	283	518	225	14105
16	9	3	31	151	230	199	893	7	1	47	141	105	354	54	243	2781	6337
72	**714**	**72**	**828**	**2591**	**259**	**518**	**1619**	**127**	**152**	**145**	**1153**	**2044**	**2393**	**337**	**761**	**3006**	**20442**
40	488	5325	304	702	479	815	933	870	744	185	509	653	1443	687	500	151	19509
—	1	48	3	71	451	403	674	1	55	35	215	34	247	111	211	2258	6138
40	**489**	**5373**	**307**	**773**	**930**	**1218**	**1607**	**871**	**799**	**220**	**724**	**687**	**1690**	**798**	**711**	**2409**	**25647**
48	1363	444	590	1450	2611	1009	1090	1600	397	144	677	3519	2017	216	760	178	21228
2	4	8	1	35	2292	326	391	7	9	16	103	80	71	22	121	1127	5271
50	**1367**	**452**	**591**	**1485**	**4903**	**1335**	**1481**	**1607**	**406**	**160**	**780**	**3599**	**2088**	**238**	**881**	**1305**	**26499**
108	471	316	754	1810	7	200	512	139	181	98	541	604	1136	145	168	106	11113
10	83	5	46	65	1	138	316	2	4	35	70	31	139	20	65	2768	5682
118	**554**	**321**	**800**	**1875**	**8**	**338**	**828**	**141**	**185**	**133**	**611**	**635**	**1275**	**165**	**233**	**2874**	**16795**
4	282	3	265	804	96	414	99	440	687	55	246	730	1282	163	151	89	12061
	19	—	26	347	146	415	269	57	31	28	58	99	251	57	104	2320	4593
4	**301**	**3**	**291**	**1151**	**242**	**829**	**368**	**497**	**718**	**83**	**304**	**829**	**1533**	**220**	**255**	**2409**	**16654**
8	566	168	750	1873	24	411	681	34	96	216	708	1465	2244	211	333	116	12359
—	62	4	222	213	47	197	855	1	6	145	128	87	889	33	181	2942	7674
8	**628**	**172**	**972**	**2086**	**71**	**608**	**1536**	**35**	**102**	**361**	**836**	**1552**	**3133**	**244**	**514**	**3058**	**20033**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	24	1542	640	35	47	210	209	6	142	6	437
		ž.	2	5	25	—	—	2	1	15	—	6	121
			26	**1547**	**665**	**35**	**47**	**212**	**210**	**21**	**142**	**12**	**558**
16	Tuzla	m.	15	379	542	72	172	231	7	1170	69	159	4
		ž.	5	1	3	—	-	—	—	31	—	98	—
			20	**380**	**545**	**72**	**172**	**231**	**7**	**1201**	**69**	**257**	**4**
17	Zagreb	m.	322	1032	993	3	1068	2642	469	1419	1106	4072	320
		ž.	93	26	43	—	64	274	1	515	18	4766	432
			415	**1058**	**1036**	**3**	**1132**	**2916**	**470**	**1934**	**1124**	**8838**	**752**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2485	12026	6721	668	12821	32671	6101	7713	6422	21154	2597
		ž.	388	278	194	26	1181	3769	118	1893	330	26753	1735
			2873	**12304**	**6915**	**694**	**14002**	**36440**	**6219**	**9606**	**6752**	**47907**	**4332**
18	„Merkur", Zagreb	m.	21	151	284	7	127	253	29	464	257	661	70
		ž.	1	51	82	-	16	87	3	184	70	211	24
			22	**202**	**366**	**7**	**143**	**340**	**32**	**648**	**327**	**872**	**94**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	10	3	45	—	41	137	5	137	60	348	56
		ž.	6	3	36	—	20	88	1	61	21	203	16
			16	**6**	**81**	**—**	**61**	**225**	**6**	**198**	**81**	**551**	**72**
20	„Omladina", Beograd	m.	3	20	41	1	—	11	17	22	5	15	1
		ž.	13	3	3	—	—	-	2	6	1	9	—
			16	**23**	**44**	**1**	**—**	**11**	**19**	**28**	**6**	**24**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	34	174	370	8	168	401	51	623	322	1024	127
		ž.	20	57	121	—	36	175	6	251	92	423	40
			54	**231**	**491**	**8**	**204**	**576**	**57**	**874**	**414**	**1447**	**167**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2519	12200	7091	676	12989	33072	6152	8336	6744	22178	2724
		ž.	408	335	315	26	1217	3944	124	2144	422	27176	1775
			2927	**12535**	**7406**	**702**	**14206**	**37016**	**6276**	**10480**	**7166**	**49354**	**4499**
	U % poslocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·46	2·21	1·28	0·12	2·35	5·98	1·11	1·51	1·22	4·01	0·49
		ž.	0·07	0·06	0·06	—	0·22	0·71	0·02	0·39	0·08	4·91	0·32
			0·53	**2·27**	**1·34**	**0·12**	**2·57**	**6·69**	**1·13**	**1·90**	**1·30**	**8·92**	**0·81**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2384	11854	7589	573	12666	32900	5874	8160	6627	22844	2743
		ž.	457	324	309	24	1131	3875	106	2128	419	27245	1818
			2841	**12178**	**7898**	**597**	**13797**	**36775**	**5980**	**10288**	**7046**	**50089**	**4561**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2056	10805	7070	156	10761	28655	5339	8400	6206	19988	2534
		ž.	428	331	269	7	1198	3646	122	1962	278	25140	1783
			2484	**11136**	**7339**	**163**	**11959**	**32301**	**5461**	**10362**	**6484**	**45128**	**4317**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjeska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Grad. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Grad. nad zemljom (visoke grad.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	121	746	185	353	32	155	108	427	389	34	140	506	777	56	55	17	7399
—	4	71	—	50	439	211	134	—	3	17	67	33	172	16	51	1004	2449
—	**125**	**817**	**185**	**403**	**471**	**366**	**242**	**427**	**392**	**51**	**207**	**539**	**949**	**72**	**106**	**1021**	**9848**
7	276	3556	182	621	10	411	206	272	20	14	220	634	720	320	142	170	10601
1	—	11	6	9	—	221	128	—	—	1	48	26	37	11	26	809	1472
8	**276**	**3567**	**188**	**630**	**10**	**632**	**334**	**272**	**20**	**15**	**268**	**660**	**757**	**331**	**168**	**979**	**12073**
475	1870	1910	1890	3789	74	1139	1515	743	1436	1028	1450	2814	5202	1074	755	379	40989
55	218	52	573	899	210	1666	2158	5	68	436	1076	120	1789	283	491	12698	29029
530	**2088**	**1962**	**2463**	**4688**	**284**	**2805**	**3673**	**748**	**1504**	**1464**	**2526**	**2934**	**6991**	**1357**	**1246**	13077	**70018**
3570	16441	42621	13935	29874	5407	12349	14383	12839	8445	5639	11776	26392	34512	6617	7006	3362	366547
611	1974	1102	1881	3646	6844	9013	13699	316	405	2614	3959	1408	6950	1440	3396	59394	155317
4181	18415	**43723**	**15816**	**33520**	12251	**21362**	**28082**	**13155**	**8850**	**8253**	**15735**	**27800**	**41462**	**8057**	**10402**	62756	**521864**
74	34	151	152	514	11	52	185	29	130	141	16	28	5315	3350	951	—	13457
23	28	24	36	129	4	36	82	2	25	55	14	3	1885	979	587	—	4641
97	**62**	**175**	**188**	**643**	**15**	**88**	**267**	**31**	**155**	**196**	**30**	**31**	**7200**	**4329**	**1538**	—	**18098**
38	40	42	15	88	4	9	30	2	76	71	18	59	2250	787	248	—	4619
19	26	9	24	91	3	11	49	1	23	44	28	15	1801	264	281	1	3145
57	**66**	**51**	**39**	**179**	**7**	**20**	**79**	**3**	**99**	**115**	**46**	**74**	**4051**	**1051**	**529**	**1**	**7764**
4	17	13	7	37	3	8	74	—	3	18	—	4	3584	514	185	—	4607
3	2	—	—	5	—	—	29	—	—	1	—	—	362	115	61	—	615
7	**19**	**13**	**7**	**42**	**3**	**8**	**103**	—	**3**	**19**	—	**4**	**3946**	**629**	**246**	—	**5222**
116	91	206	174	639	18	69	289	31	209	230	34	91	11149	4651	1384	—	22683
45	56	33	60	225	7	47	160	3	48	100	42	18	4048	1358	929	1	8401
161	**147**	**239**	**234**	**864**	**25**	**116**	**449**	**34**	**257**	**330**	**76**	**109**	**15197**	**6009**	**2313**	**1**	**31084**
3686	16532	42827	14109	30513	5425	12418	14672	12870	8654	5869	11810	26483	45661	11268	8390	3362	389230
656	2030	1135	1941	3871	6851	9060	13859	319	453	2714	4001	1426	10998	2798	4325	59395	163718
4342	18562	**43962**	**16050**	**34384**	12276	**21478**	**28531**	**13189**	**9107**	**8583**	**15811**	**27909**	**56659**	**14066**	**12715**	62757	**552948**
0·67	2·99	7·75	2·55	5·52	0.98	2·24	2·65	2·33	1·57	1·06	2·14	4·79	8·26	2·03	1·51	0·61	70·39
0·12	0·37	0·20	0·35	0·70	1·24	1·64	2·51	0·06	0·08	0·49	0·72	0·26	1·99	0·51	0·79	10·74	29·61
0·79	**3·36**	**7·95**	**2 90**	**6·22**	**2·22**	**3·88**	**5·16**	**2·39**	**1·65**	**1·55**	**2·86**	**5·05**	**10·25**	**2·54**	**2·30**	**11·35**	**100·** —
3717	16932	40468	13668	30551	5149	12456	15026	13774	8945	5927	11693	26460	45835	11491	8328	3255	387889
618	1910	1042	1755	3799	5317	9092	13311	319	457	2758	4027	1370	11296	2786	4331	58396	160420
4335	18842	**41510**	**15423**	**34350**	10466	**21548**	**28337**	**14093**	**9402**	**8685**	**15720**	**27830**	**57131**	**14277**	**12659**	**61651**	**548309**
3405	15473	38751	12012	28880	4242	10976	12702	10109	6154	5540	11114	23437	43356	12044	8513	3772	352450
621	1868	1133	1644	3783	4949	8664	12263	54	431	2468	3940	994	10360	2777	4249	57572	152934
4026	17341	**39884**	**13656**	**32663**	**9191**	**19640**	**24965**	**10163**	**6585**	**8008**	**15054**	**24431**	**53716**	**14821**	**12762**	**61344**	**505384**

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec februar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Fèvrier 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1690	115	527	1273	2405	1875	1471	1106	882	611	368	641	12964	94	18·80
2	Beograd	8767	246	846	2712	3239	5019	4162	5166	5079	5760	4245	10194	55435	121	25·84
3	Dubrovnik	1465	40	388	541	914	1661	1587	1562	1606	1442	737	2482	14425	23	25·85
4	Karlovac	1089	30	181	415	1167	1757	723	916	795	507	311	634	8525	—	20·95
5	Ljubljana	6293	130	1052	1494	3139	4610	4458	4723	5309	4698	3436	5983	45325	63	24·87
6	Niš	5688	223	1510	2911	2632	2699	1551	1161	1139	1100	427	1069	22110	62	16·46
7	Novi Sad	5020	131	667	1311	1602	2414	1264	1302	1410	1069	769	1729	18688	11	19·42
8	Osijek	5765	274	1010	1975	8003	8426	2688	2919	2570	1673	927	3481	39711	12	19·69
9	Petrovgrad	4821	135	706	1232	1261	1472	852	743	886	700	383	914	14105	15	16·79
10	Sarajevo	2282	131	958	1832	2375	2541	1841	1688	1927	1485	721	1728	19509	117	21·34
11	Skoplje	6335	203	1337	2915	2034	2416	1412	1041	1021	1039	426	1049	21228	62	16·05
12	Sombor	3083	197	391	990	1265	1391	835	854	682	439	222	764	11113	7	17·43
13	Split	1114	70	261	547	548	1208	850	1468	1568	1594	816	2017	12061	13	26·95
14	Subotica	3791	164	755	1041	1265	1283	804	780	746	552	341	837	12359	6	17·11
15	Sušak	752	7	66	169	196	625	596	644	725	775	626	2218	7399	—	30·61
16	Tuzla	1631	206	917	1364	1510	1178	798	670	1009	419	268	631	10601	15	18·24
17	Zagreb	5892	250	753	1472	2383	3267	3419	3933	4294	4134	3155	8037	40989	29	26·57
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	65478	2552	12325	24194	35938	43842	29311	30676	31648	27997	18178	44408	366547	650	22·09
18	»Merkur«, Zagreb . . .	59	2	7	41	43	192	225	124	442	1052	792	10478	13457	62	44·24
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	605	—	10	45	46	125	162	129	201	285	244	2767	4619	34	37·10
20	»Omladina«, Beograd .	997	—	26	246	214	315	354	152	325	486	264	1228	4607	6	26·80
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1661	2	43	332	303	632	741	405	968	1823	1300	14473	22683	102	39·25
	Središnji ured . . . . Office central	**67139**	**2554**	**12368**	**24526**	**36241**	**44474**	**30052**	**31081**	**32616**	**29820**	**19478**	**58881**	**389230**	**752**	**23·09**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	12·14	0·46	2·24	4·44	6·56	8·04	5·44	5·62	5·89	5·39	3·52	10·65	70·39		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	66826	2806	12017	24560	35244	43101	30846	31155	32666	30048	19359	59261	387889	796	23·17
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	59015	2204	11775	21178	30451	35843	26321	30619	29846	29340	18332	57526	352450	916	23·75

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec februar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Février 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečni obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž.	f.
1	Banja Luka	144	15	568	460	104	134	42	115	88	13	5	11	1699	7	13·41
2	Beograd	1580	142	632	1515	8344	1774	1886	1987	1342	1302	742	726	21972	3	18·83
3	Dubrovnik	207	8	1217	1720	168	148	99	91	115	59	16	59	3907	—	12·99
4	Karlovac	102	9	720	595	290	554	649	530	303	76	26	20	3874	—	17·26
5	Ljubljana	2496	80	5255	5117	2129	3240	3209	3378	2877	1744	1059	642	31226	33	18·26
6	Niš	774	78	408	1511	652	558	465	422	144	60	12	28	5112	4	14·21
7	Novi Sad	854	107	831	2235	2131	655	360	306	177	142	67	137	8002	—	14·30
8	Osijek	1047	79	2480	1980	1717	1225	479	700	677	178	100	218	10880	7	15·14
9	Petrovgrad	1271	107	1906	1887	296	326	205	119	108	52	22	38	6337	9	11·49
10	Sarajevo	623	86	977	467	1626	596	423	489	486	164	66	135	6138	20	16·43
11	Skoplje	1993	167	512	1036	660	313	272	159	66	43	10	40	5271	5	11·32
12	Sombor	612	74	394	2377	1259	522	205	98	67	22	14	38	5682	—	12·94
13	Split	367	826	363	1962	318	286	147	95	66	72	36	55	4593	1	12·62
14	Subotica	1938	194	1087	1927	1725	344	138	116	83	61	19	42	7674	3	11·56
15	Sušak	127	3	628	105	657	114	132	328	238	60	21	36	2449	—	16·79
16	Tuzla	160	14	686	331	67	84	46	31	16	9	9	19	1472	—	11·92
17	Zagreb	1904	131	2199	4033	9618	2585	2117	2104	1798	1204	678	658	29029	18	17·32
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	16199	2120	20863	29258	31761	13458	10874	11068	8651	5261	2902	2902	155317	110	16·04
18	»Merkur«, Zagreb	24	—	7	31	66	182	198	143	372	586	472	2560	4641	20	39·72
19	»Trgovsko«, Ljubljana	470	1	19	97	124	244	209	147	279	355	249	951	3145	5	29·70
20	»Omladina«, Beograd	26	—	—	20	21	58	71	29	65	80	58	187	615	—	31·97
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	520	1	26	148	211	434	478	319	716	1021	779	3698	8401	25	35·40
	Središnji ured Office central	**16719**	**2121**	**20889**	**29406**	**31972**	**13942**	**11352**	**11387**	**9367**	**6282**	**3681**	**6600**	**163718**	**135**	**17·03**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	3·02	0·39	3·78	5·31	5·78	2·52	2·05	2·06	1·70	1·14	0·67	1·19	29·61		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	15838	2064	20101	28854	31605	13862	11175	11220	9485	6181	3508	6527	160420	149	17·11
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	13769	2092	19268	27800	29699	13230	11534	11085	9029	5815	3143	6470	152934	129	17·23

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec februar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Février 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1834	130	1095	1733	2509	2009	1513	1221	970	624	373	652	14663	101	18·17
2	Beograd	10347	388	1478	4227	11583	6793	6048	7153	6421	7062	4987	10920	77407	124	23·85
3	Dubrovnik	1672	48	1605	2261	1082	1809	1686	1653	1721	1501	753	2541	18332	23	23·11
4	Karlovac	1191	39	901	1010	1457	2311	1372	1446	1098	583	337	654	12399	—	19·80
5	Ljubljana	8789	210	6307	6611	5268	7850	7667	8101	8186	6442	4495	6625	76551	96	22·18
6	Niš	6462	301	1918	4422	3284	3257	2016	1583	1283	1160	439	1097	27222	66	16·03
7	Novi Sad	5874	238	1498	3546	3733	3069	1624	1608	1587	1211	836	1866	26690	11	17·89
8	Osijek	6812	353	3490	3955	9720	9651	3167	3619	3247	1851	1027	3699	50591	19	18·71
9	Petrovgrad	6092	242	2612	3119	1557	1798	1057	862	994	752	405	952	20442	60	15·15
10	Sarajevo	2905	217	1935	2299	4001	3137	2264	2177	2413	1649	787	1863	25647	137	20·16
11	Skoplje	8328	370	1849	3951	2694	2729	1684	1200	1087	1082	436	1089	26499	67	15·11
12	Sombor	3695	271	785	3367	2524	1913	1040	952	749	461	236	802	16795	7	15·91
13	Split	1481	896	624	2509	866	1494	997	1563	1634	1666	852	2072	16654	14	23·—
14	Subotica	5729	358	1842	2968	2990	1627	942	896	829	613	360	879	20033	9	14·99
15	Sušak	879	10	694	274	853	739	728	972	963	835	647	2254	9848	1	27·18
16	Tuzla	1791	220	1603	1695	1577	1262	844	701	1025	428	277	650	12073	15	17·47
17	Zagreb	7796	381	2952	5505	12001	5852	5536	6037	6092	5338	3833	8695	70018	47	22·73
	Okružni uredi . . . Offices d'arrondissement	81677	4672	33188	53452	67699	57300	40185	41744	40299	33258	21080	47310	521864	797	20·29
18	»Merkur«, Zagreb . . .	83	2	14	72	109	374	423	267	814	1638	1264	13038	18098	82	43·08
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	1075	1	29	142	170	369	371	276	480	640	493	3718	7764	39	34·10
20	»Omladina«, Beograd .	1023	—	26	266	235	373	425	181	390	566	322	1415	5222	6	27·41
	Privat. društ. blagajne . Caisses professionelles	2181	3	69	480	514	1116	1219	724	1684	2844	2079	18171	31084	127	38·21
	Središnji ured . . . . Office central	**83858**	**4675**	**33257**	**53932**	**68213**	**58416**	**41404**	**42468**	**41983**	**36102**	**23159**	**65481**	**552948**	**924**	**21·30**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	15·16	0·85	6·02	9·75	12·34	10·56	7·49	7·68	7·59	6·53	4·19	11·84	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	82664	4870	32118	53414	66849	56963	42021	42375	42151	36229	22867	65788	548309	945	21·40
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	72784	4296	31043	48978	60150	49073	37855	41704	38875	35155	21475	63996	505384	1045	21·78

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 1 JULA 1936 BROJ 6-7

MATJAŠIČ RADOVAN:

SPROVOĐENJE OSIGURANJA RADNIKA ZA SLUČAJ IZNEMOGLOSTI, STAROSTI I SMRTI

I.

Radničko osiguranje, uzakonjeno zakonom o osiguranju radnika od 14 maja 1922, predvida jednako kao i zakon o radnjama Kraljevine Srbije iz 1910 god. tri grane osiguranja: pored bolesti i nesreće još i osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti.

Pošto ova grana opšteg radničkog osiguranja u vreme donošenja zakona još u nijednom delu Jugoslavije nije bila sprovedena u život, zakonodavac je smatrao da tu vrstu osiguranja ne treba odmah sprovesti, nego da treba prvo reorganizovati i proširiti na celu državu postojeće već grane osiguranja u bolesti i nesreći a sprovodenje ove nove grane osiguranja da treba izvršiti nešto kasnije, ali tako da odgoda ne traje duže od tri godine. Zbog toga je 2 stav § 209 ZOR odredio da će se to osiguranje sprovesti kad to odredi Ministarski savet a najkasnije do 1 jula 1925 god.

Ali, u godini 1924 i 1925 pojavio se, zbog stabilizacije vrednosti dinara vezane sa malom revalorizacijom, izvestan zastoj u industriji, naročito drvnoj, koji se smatrao, kako se naknadno videlo potpuno neopravdano, kao znak opšte privredne krize, pa je zbog toga u čl. 35 Zakona o budžetskim dvanaestinama za mesec avgust do novembar 1925 dato Ministru socijalne politike ovlaštenje da može da izuzetno od propisa drugog stava § 209 ZOR odrediti za provodenje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti kasniji rok, a pored toga i ovlaštenje da može taj rok odrediti posebno za pojedine grane privrede a s obzirom na ekonomske prilike dotične grane. Na osnovu toga ovlaštenja Ministar socijalne politike u avgustu 1925 godini U br. 635/IV rešio je da se osiguranje za iznemoglost, starost i smrt odgada do daljnje Ministrove odluke. Gornje ovlaštenje obnovljeno je u svim kasnijim Financijskim zakonima te tako ovo osiguranje dosada nije sprovedeno.

U poslednjem Finansijskom zakonu za 1936/37 budžetsku godinu ovo je ovlaštenje nešto izmenjeno i dopunjeno tako da može Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja »kad oceni da privredne prilike to dozvoljavaju, sprovesti osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po zakonu o osiguranju radnika bilo za sve bilo za pojedine privredne grane, te izdavati propise o medusobnom odnosu izmedu ovog osiguranja i penzionog osiguranja službenika i rudara, kao i ostale potrebne propise« (t. 2 § 89).

Odredbe zakona o osiguranju radnika za iznemoglost, starost i smrt sprovedene su bile u meduvremenu već u život ali samo za državne dnevničare i to prema posebnom Pravilniku a važile su od 1 aprila 1928 do 31 marta 1932, kada su ti dnevničari izuzeti uopšte iz obaveze osiguranja po ZOR-u.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika uvidajući nepovoljne posledice ovog odlaganja po radnike i po samo osiguranje, u svojim zaključcima ponovo je tražilo sprovodenje svih vrsta osiguranja predvidenih u zakonu o osiguranju radnika, a posebice osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti, ali dosada bez uspeha.

Radi sprovodenja te vrste osiguranja pristupilo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja u godini 1930 reviziji zakona o osiguranju radnika koja bi uštedama u postojećim granama osiguranja, od kojih je jedan deo kasnije

Digitized by Google

i ostvaren, olakšala zavođenje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti. Izrađeni projekt nacrta Zakona o osiguranju radnika međutim nije naišao na odobravanje ni od strane poslodavaca ni od strane radnika te je taj projekt napušten a time i sprovođenje osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti ponovno odloženo. Ubrzo zatim nastupila je i teška svetska privredna kriza koja je u 1932 god. stvarno zabranila svako nalaganje novih tereta privredi.

Tokom 1934 godine, kad se već počelo osećati popuštanje najteže krize u znatnom delu naše privrede, privatni nameštenici u celoj zemlji, poučeni o vrednosti penzionog osiguranja teškim posledicama koje je kriza po njih imala, počeli su u pojačanoj meri tražiti da se penziono osiguranje službenika, koje je na osnovu posebnog zakona sprovedeno još od 1909 godine u Slovenačkoj i Dalmaciji, proširi na celu zemlju. Vlada izišla im je u susret te unela potrebno ovlaštenje u Finansijski zakon za 1934/35 godinu § 57 tačka 2 a Ministarstvo socijalne politike je o tome zatražilo mišljenje interesenata. Središnji ured za osiguranje radnika tim povodom upozorio je Ministarstvo da treba ujedno sa proširenjem penzionog osiguranja službenika sprovesti i osiguranje radnika u iznemoglosti, starosti i smrti za koje je zakonski rok već davno prošao a na kome je zainteresovan mnogo veći broj lica, a to tim pre što se može to osiguranje sprovesti sa srazmerno malim sretstvima. Krajem godine 1934 Ministarstvo je izradilo nacrt uredbe po kojoj bi se obe vrste osiguranja sprovele u isto vreme ali u ograničenom obimu tako da bi bili obavezni na službeničko penziono osiguranje službenici sa preko 1.500.— D mesečne plate, na radničko osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti pak svi ostali službenici i svi radnici u najvećim preduzećima šumske i gradevne industrije, u svim velikim i srednjim preduzećima ostalih indrstrija i zanata i u svim trgovačkim i novčanom preduzećima i slobodnim zvanjima izuzev najmanjih.

Ovaj nacrt, zbog ovakvog vezivanja radničkog i službeničkog osiguranja, naišao je na užoj anketi, kojoj je predložen, na jak otpor od strane službenika, a zbog nedovoljne zaštite u pogledu osiguranja stalnih radnika za koje je osiguranje u iznemoglosti i starosti najhitnije, i na prigovore radnika; za nacrt dakako nisu bili ni zastupnici poslodavaca zbog tereta koje je nacrt i pored ograničenja od njih tražio. Zastupnici službenika, naročito iz Slovenačke, pored toga protivili su se odredbama nacrta koje su predvidale sprovođenje službeničkog penzionog osiguranja u jednom zavodu te tražili da se ustroji za to osiguranje više penzionih zavoda, koji je zahtev usvojio i finansijski zakon za 1936/37.

I ako ovaj nacrt nije naišao na odobravanje, akcija za sprovođenje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt i za proširenje službeničkog penzionog osiguranja nije zbog toga stala nego je još pojačana. Uspeh ovih akcija došao je do izražaja i u izmenjenim stilizacijama finansijskog zakona za 1936/1937 godinu.

II.

Potreba sprovođenja osiguranja radnika za iznemoglost, starost i smrt nije osporavana ni sa jedne strane. Naprotiv penziono osiguranje koje već postoji za sve javne službenike traži se i predvida u zakonu o radnjama i za same zanatlije i trgovce, a sprovedeno je već za advokate i notare a treba da se sprovede i za lekare, apotekare i novinare. Ovi privredni slojevi su po svojoj privrednoj funkciji i po svom vaspitanju sposobniji i pozvaniji, da štednjom stvaraju potrebne uštedevine koje bi ih obezbedile u starosti. Kad zakon smatra da je zaštita penzionog osiguranja preko potrebna advokatima, lekarima, novinarima, zanatlijama i trgovcima i kad zanatlije i trgovci za to osiguranje traže i državnu pomoć, to je osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti to preče za radnike koji takve uštede ne mogu da vrše ni po načinu svog života koji ih ne navikava na štednju a još manje po veličini svoje zarade često nedovoljne i za samu ishranu, koja im štednju za starost onemogućava.

Odgađanjem ovog osiguranja trpe veliku štetu ne samo invalidi i ostareli radnici i njihove porodice, nego i opštine, koje se moraju brinuti za iznemogle nezbrinute radnike, a najviše sama država koja bi uvođenjem tog osiguranj pojačala povezanost interesa mnogobrojnog radničkog staleža sa interesima države i paralizirala time mnoge razarajuće i državnim interesima protivne struje među siromašnim slojevima radnog naroda.

Sprovodenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti hitno je i s razloga što se bez tog osiguranja ne može ozbiljno pristupiti suzbijanju tuberkuloze, koje je priznato kao glavni zadatak zdravstvene politike države u sledećim godinama.

Digitized by Google

Sprovođenje radničkog osiguranja omogućilo bi pored toga ratifikaciju odnosnih konvencija Međunarodne organizacije rada i time zaštitu naše radne snage u inostranstvu.

Odlaganje ovog za radnike i državu preko trebnog osiguranja izvršeno je svojedobno zbog tadašnjeg zastoja u industriji, a i kasnije je protivljenje sprovođenju ovog osiguranja od strane dela poslodavaca obrazlagano stalno time da privreda ne može da podnosi terete tog osiguranja. Ovaj argumenat mogao je da važi jedino u vreme teške svetske privredne krize koja je gušila našu privredu 1931—1934 godine, ali ne može da vredi za normalna vremena, premda se i u normalnim vremenima mnogi poslodavci moraju boriti sa poteškoćama i napregnuti sve snage da se održe u borbi s konkurencijom.

Mala prinosna stopa od 3% obezbeđene nadnice ne može da poremeti sposobnost konkurencije pojedinih privrednika ako se ubire od svih zaposlenih lica u zemlji; konkurencija sa strane kod te niske stope prinosa ne može uopšte da dođe u obzir. Sa sprovođenjem ove grane osiguranja ne može se čekati na vreme nove visoke konjukture srazmera inflacionih godina koja se ne može ponoviti bez prave inflacije štetne i pogibeljne po celinu privrede nego treba pristupiti sprovođenju čim su glavne posledice krize prestale.

Kretanje zaposlenosti u industriji i sve ostale privredne pojave pokazuju nam da smo tešku privrednu krizu velikim delom, možda izuzev sitnog zanatstva, već davno prebrodili, te da se nalazimo na putu punom normalizovanju prilika u zemlji, ako već ne novom prosperitetu. Prema tome dalje odlaganje provedbe radničkog osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti s razloga krize nije više opravdano. Prosečni broj zaposlenih radnika koji je od 1930 godine na 1933 godinu spao od 631.181 na 520.980 popeo se 1935 godine već na 564.287, a dostići se, ako porast zaposlenja produži u tempu prva tri meseca, već ove godine opet 600.000. Silni pad prosečne obezbeđene nadnice od 26.56 u 1930 godini na 21.65 u 1935 godini zaustavljen je u veliko poslednjim radničkim pokretima, a nadnica moraće da opet raste već s obzirom na porast cena koji je u poslednje pola godine iznosio više od 10%. Taj porast cena nije nastupio samo kod biljnih proizvoda, kod kojih je prešao 30%, nego u osetnoj meri i kod mineralnih i industrijskih proizvoda. Isto tako nam kaže na poboljšanje i indeks rudarske proizvodnje a još više indeks uvoza proizvodnih sretstava.

Daljnjim odlaganjem sprovođenja osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti, kome se ne može izbeći, mogla bi doći u opasnost da ćemo to osiguranje morati sprovesti onda kada će biti nova privredna kriza već na pomolu.

Za sprovođenje ovog osiguranja, pored važnosti koje ima ono za same radnike i za njihovo vezivanje na državu, za rasterećenje opština i unapređenje zdravstva, postoji i važan finansijski razlog. Invalidsko osiguranje treba naime da prikuplja u malim iznosima, koji neće suviše teretiti produkciju, srazmerno velike kapitale radi kasnijeg plaćanja renta. Ti kapitali mogu se za dugo vremena staviti na raspoloženje državi i samoupravnim telima za sprovođenje potrebnih javnih radova ili novčanim zavodima za oživljavanje privrede ili inače upotrebiti za opšte korisne investicije. Korist je dvostruka. Radnici bi stekli prava na obezbeđenje u starosti i iznemoglosti, a program oživljavanja privrede, koji vlada sprovodi, našao bi jaku potporu u prinosima koji se za to osiguranje prikupljaju, a koje bi u znatnijim iznosima u prvom redu snosila velika preduzeća u zemlji koja imaju od oživljavanja privrede i sama najveće koristi. Važno je i to da su mnoga velika preduzeća u stranim rukama i da nije opravdano da strana preduzeća troše našu radnu snagu, a da je ne osiguranju za iznemoglost, starost i smrt nego je ostave da se zemlja za njih brine kad budu iznemogli ili ostareli, a preduzeća se povukla iz zemlje.

Jedini ozbiljniji prigovor protiv potpunog sprovođenja ovog osiguranja, o kome bi trebalo raspravljati, mogao bi doći od strane zanatlija, od kojih se sitnije zanatlije nalaze u teškim prilikama, pa će zbog toga verovatno tražiti, da se invalidsko osiguranje radnika za sitne zanatlije još za neko vreme odgodi. Ali baš kod zanatlija zaposleni su najvećim delom pravi kvalifikovani radnici za koje je sprovođenje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt najhitnije. S druge strane, sitne zanatlije zaposlavaju u najvećem broju šegrte za čije osiguranje za iznemoglost, starost i smrt treba mesečnog prinosa samo 4.50 D po šegrtu. Prinosi ovog osiguranja uostalom nisu veliki ni za kvalifikovane radnike, pošto se plaća za radnike sa prosečnom nadnicom od

Digitized by Google

30 D samo mesečno 10.80 D prinosa od strane zanatlija, a 10.80 D od strane radnika; a ni kod najviše plaćenog radnika sa obezbeđenom nadnicom od preko 48 D mesečni prinos ne bi prešao za poslodavca D 18.— i za radnika D 18.—. Najzad treba uvažiti da bi baš kvalifikovani radnici, ako samo kod zanatlija ne bi bili osigurani za iznemoglost, starost i smrt, tražili od zanatlija mnogo veću nadnicu nego od ostalih preduzeca a kao otštetu što nisu osigurani, tako da zanatlije nesprovođenjem osiguranja za njihove radnike stvarno ništa ne bi uštedili. Prema tome izuzimanje iz osiguranja ovih radnika nije ni u interesu samih zanatlija. Pošto zanatlije traže penziono osiguranje i za sebe, ne mogu osporavati radnicima pravo na ovo mnogo čednije i jeftinije osiguranje.

Za odgodu osiguranja u krupnoj industriji nema razloga ni opravdanja. Čak bi to odlaganje bila velika nepravda prema domaćem radničkom životu kojega velika industrija, koja je u velikoj većini posredno ili neposredno u stranim rukama, kad izgubi svoju radnu sposobnost, ostavlja nezbrinutog da pada na teret siromašnim srodnicima ili opštini u kojoj je zavičajan, a ako ga ta ne može ishraniti, kao prosjak privatnom dobročinstvu.

Udeo stranog kapitala u našoj industriji nije moguće tačno ustanoviti, ali je sigurno veoma velik. Pregledom propisa prinosa za najveća preduzeća u zemlji ustanovljeno je, da otpada kod njih na nesumnjivo strana preduzeća oko 70% radnika, a i u ostalim najvećim preduzećima je jednim delom angažovan opet strani kapital.

III.

Troškovi ovog osiguranja penju se, ako se ono sprovede za sve radnike, pošto je predviđena prinosna stopa samo 3% od obezbeđene nadnice, za 565.000 radnika na 104 milijona dinara godišnje, od kojih pada 52 milijona dinara na poslodavce a 52 milijona dinara na radnike. Državni budžet ovim osiguranjem tereti se samo ukoliko se osiguranje proteže i na državna preduzeća kod kojih je zaposleno oko 10% osiguranih radnika. Ako se proširi u isto vreme i penziono osiguranje službenika u punom obimu na celu zemlju, troškovi radničkog osiguranja smanjili bi se čak na 87 milijona dinara od čega 44 milijona dinara na poslodavce a 43 milijona dinara na radnike.

Celokupni socijalni teret privrede iznosi dosada godišnje 250 milijona dinara za poslodavce a 170 milijona dinara za radnike; od ukupnog tereta otpada 250 milijona dinara na osiguranje radnika za slučaj bolesti, 60 milijona dinara na osiguranje radnika za slucaj nesreće, 25 milijona dinara za prireze za Berzu rada radi potpomaganja besposlenih radnika, 60 milijuna dinara na prinose za osiguranje rudara (od čega na bolest 24 milijona dinara, na nesreću 8 milijona dinara, na penzije 28 milijona dinara), a 25 milijona dinara na penziono osiguranje službenika u Slovenačkoj i Dalmaciji; uvođenjem radničkog osiguranja za iznemoglost, starost i smrt ovi bi se troškovi popeli na 300 milijona dinara za poslodavce (za 20% više) i na 220 milijona dinara za radnike (za 30% više).

Troškovi proširenja penzionog osiguranja službenika ovde nisu pribrojeni. Ako bi se to osiguranje proširilo na sve službenike u zemlji u punom dosadašnjem obimu, troškovi za oko 43.000 novo osiguranih službenika povećali bi se za oko 93 milijona dinara, od čega pada 61 milijon dinara na poslodavce, a 32 milijona dinara na službenike; ako bi se to osiguranje proširilo, kako se traži i na 20.000 trgovačkih nameštenika, trošak bi bio za daljih oko 32 milijona dinara veći (25 mil. D za poslodavce, 7 mil. D za službenike). Pošto se izdaci privrede za prinose osiguranja za iznemoglost, starost i smrt kao i za penziono osiguranje službenika prvih godina vraćaju najvećim delom samoj privredi natrag, bilo u vidu zajmova za javne radove bilo u vidu povećanog privatnog kredita ili građevne delatnosti, to bi privreda ovim novim teretom bila u stvari samo neosetno opterećena, svakako mnogo manje nego što iznaša povećanje samih prinosa.

IV.

Troškovi radničkog osiguranja za iznemoglost, starost i smrt minimalni su i pored velikog broja osiguranih lica s razloga što je prinosna stopa s kojom treba ovo osiguranje da se provede predviđena u zakonu samo sa 3% obezbeđene nadnice, a najveća obezbeđena nadnica ograničena je sa 48 D (1.200.— D mesečno), tako da dostiže prosečna nadnica u 1935 godini samo 21.65 D (540 D mesečno). Prosečni mesečni prinos za iznemoglost, starost i smrt po zakonu o osiguranju radnika je dakle samo 16.24 D, od čega pada na poslodavce 8.12 D; visinu jednomesečnog prinosa u pojedinim nadničnim razredima pokazuje nam sledeća tabela:

Digitized by Google

u nadničnom razredu	sa nadnicom od D.	mesečnom zaradom od D.	mesečni prinos za 25 radnih dana D.	od toga na poslodavca D.
I	6.0	150	4.5	4.5
II	8.0	200	6.0	3.0
III	9.6	240	7.2	3.6
IV	11.6	290	8.7	4.35
V	14.0	350	10.5	5.25
VI	16.8	420	12.6	6.3
VII	20.0	500	15.0	7.5
VIII	24.0	600	18.0	9.0
IX	28.8	720	21.6	10.8
X	34.0	850	25.5	12.75
XI	40.0	1000	30.0	15.0
XII	48.0	1200	36.0	18.0

Ovim prinosom Središnji ured za osiguranje radnika treba da daje: 1) invalidsku rentu nakon 200 nedelja (4 godine) ulaganja iznemoglim licima, »koja zbog bolesti, starosti ili drugih mana nisu u stanju da radom prema svojim snagama i sposobnostima a s obzirom na izobrazbu i dosadašnje zvanje svoje, ne zarade ni trećinu onoga što najamnim radom zarađuju telesno i duševno zdrava lica iste vrste a slične naobrazbe u istom kraju«;

2) starosnu rentu nakon 500 nedelja (10 godina) ulaganja licima koja su navršila 70 godinu života;

3) u slučaju smrti lica za koje je uplaćeno 100 nedelja (2 godine ulaganja), pored pogrebnine, dečju rentu deci ispod 16 godina života u visini $^1/_4$ prava na rentu za svako dete, a udovici potporu kroz 3 godine u istoj $^1/_4$-skoj visini. Trogodišnja potpora može se davati i roditeljima i praroditeljima, unučadi i braći i sestrama ispod 16 godina. Sve porodične potpore i rente ne mogu premašiti visinu prava na rentu umrlog.

Ulozi vraćaju se samo u slučaju udaje ženskog osiguranika i u slučaju ako osigurano lice navrši 70 godinu života pre nego što je steklo pravo na rentu.

Invalidska renta iznosi pre 10 godine ulaganja osmerostruki prosečni prinos (do 24% obezbeđene zarade), posle 10 godina ulaganja, jednako kao i starosna renta, dvanaestorostruki prosečni prinos poslednjih 10 godina (do 36% obezbeđene zarade).

Povećanja invalidskih renta sa godinama ulaganja nema. Maleni iznos rente posledica je malene prinosne stope.

Ako bi se sa istom prinosnom stopom potpore davale tačno prema penzionom normalu Pravilnika o dodacima na skupoću Penzionog zavoda za službenike, invalidska bi renta za 3%-ni prinos iznosila u najnižem nadničnom razredu 62.50 do 67.50 D mesečno, u najvišem nadničnom razredu pak izmedu 90 D posle 5 godina i 300 D posle 40 godina.

Starosna renta je po tom zakonu za 10% veća (od 74.2 D do 330 D), a pored dečjih renta daje se i udovička renta u visini polovine invalidske rente. Prosečna invalidska renta prema prosečnoj obezbedenoj nadnici od (21.60 D) kretala bi se prema tome između 62.5 i 148.5 D.

Invalidska renta po Zakonu o osiguranju radnika osetno je veća izuzev u najnižem razredu u kojem Zakon o osiguranju radnika ne poznaje minimalnih iznosa službeničkih renta.

U nadničnom razredu	sa mesečnom zaradom	sa mesečnom hranarinom	invalidska renta iznosi mesečno posle 4 godine	posle 10 godina
I	150.— D	120.— D	36.— D	54.— D
VII	500.— D	400.— D	120.— D	180.— D
XII	1.200.— D	960.— D	288.— D	432.— D
prosečno (21.6)	540.— D	432.— D	129.06 D	194.41 D

Ovo povećanje moguće je pošto nema po ZOR udovičkih renta (ima samo 3-godišnju potporu), ni povećanja starosne rente koja se ne daje pre 70 godina života.

Prikazani iznosi rente smanjuju se kod onih lica koja su prekidala osiguranje a s razloga što se renta određuje prema desetgodišnjem proseku plaćenih prinosa koji se prosek smanjuje svakom nedeljom bez posla odnosno bez osiguranja. Ovo smanjenje može kod duže besposlice biti i veoma osetno.

Normale ZOR predviđa srazmerno visoke početne rente, što je za osigurana lica kod sprovođenja osiguranja povoljno, ali ima radi toga i nedostatak koji treba kasnije ukloniti a to da se renta sa produženim plaćanjem ne povećava, i da se starosna renta prekasno daje. Taj manjak pokušavao je ukloniti već projekt nacrta Zakona o osiguranju radnika iz

Digitized by Google

1931 godine koji je predviđao sledeće iznose invalidske rente, koje se daju sa 65 godinom života kao starosne rente, ali bez svake udovičke rente ili potpore.

U nadničnom razredu	posle 5	10	20	30	35	40	45 godina
I	65	69.7	76.2	83.7	87.5	91.2	95 D.
VII	100	112.5	137.5	162.5	175.0	187.5	200 D
XII	170	200.0	260.0	320.0	350.0	380.0	410 D

Rente tog nacrta preračunate na nadnični razred Zakona o osiguranju radnika, bile bi:

Ni današnji zakon ni ovaj predlog ne omogućavaju još pristup Međunarodnim konvencijama o radničkom osiguranju za iznemoglost, starost i smrt u prvom redu zbog toga što nemaju doživotnu udovičku rentu, koju treba prema tim konvencijama priznati starim i iznemoglim udovicama. Sama visina rente međunarodnim konvencijama nije bliže određena. Ako bi se htelo sa istim sretstvima priznati i ovu ograničenu udovičku rentu, invalidsku bi rentu trebala još nešto smanjiti.

Ova promena zakona danas nije nikako hitna. Ona se nameće tek kad bude navršena 4 godišnja karencija, a potrebna postaće tek kad budu stvarno ratifikovane Međunarodne konvencije, za čiju se ratifikaciju sprovođenjem osiguranja za iznemoglost, starost i smrt stvaraju potrebni preduslovi. Ratifikacija tih konvencija veže, istina, državu da doprinosi izvestan deo iz svog budžeta za povećanje renta kaošto je to predviđeno u §-u 77 ZOR-a, ali ne traži nikakav određeni minimalni iznos, tako da ni s te strane neće državu osetljivije teretiti nego što sama želi. Ratifikacija tih konvencija poželjna je i biće potrebna radi zaštite u pogledu socijalnog osiguranja naše radne snage u inostranstvu, koja se sprovođenjem osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti tek omogućava.

V.

Zakon o osiguranju radnika sproveo je za sve vrste osiguranja princip unifikacije i centralizacije sprovodenja te s time postigao krajnu ekonomičnost u provođenju osiguranja i jedinstvenu praksu kod davanja potpora i ubiranja prinosa u celoj zemlji. Samo na taj način naše opšte radničko osiguranje moglo je da svojim čednim sretstvima podiže najmodernije zdravstvene ustanove i da daje puno specijalističko lečenje svojim članovima u tolikoj meri koliko ne mogu davati ni mnogo bogatije zemlje u kojima je osiguranje rasparčano na mnoge male zavode bez uže međusobne veze. Ta organizacija ujedno je uspela da brzo i efikasno sprovede osiguranje i u onim delovima države u kojima ono nije bilo ranije poznato niti su postojali uslovi za ovakvo napredno sprovođenje kako je to izvršeno a da nije bilo pomoći ostalog dela države. Ovaj sistem treba da omogući i sprovodenje osiguranje radnika u iznemoglosti, starosti i smrti bez stvaranja novog posebnog upravnog aparata i sa troškovima koji su kod male prinosne stope i male osigurane zarade još podnošljivi.

Da se taj cilj postigne potrebno je da se propisivanje, evidentiranje i ubiranje prinosa tako uprosti, da stvarno ne iziskuje novih radnih snaga, što je moguće ako se propis prinosa grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt sprovodi istovremeno za propisom prinosa u bolesti tako da se na svakom platežnom nalogu ukupnom iznosu prinosa u bolesti dodaje samo određeni deo tog iznosa na ime prinosa za iznemoglost, starost i smrt. Pošto je prinosna stopa u bolesti 7% i 6%, a u iznemoglosti, starosti i smrti 3% treba prinosu u bolesti dodati $^3/_7$ odnosno $^3/_6$ da se dobije ukupni propis za bolest i za iznemoglost, starost i smrt.

Ubiranje prinosa i knjiženje propisanih i ubranih prinosa pojedinog poslodavca vrši se u ovom sistemu istovremeno za sve grane osiguranja. Evidencija prinosa za pojedino osigurano lice može se voditi kod mesnih organa pomoću osobnih listova koji su kod svih ureda (sa par izuzetaka) već zavedeni, a glavna evidencija svih stečenih prava mora da se vodi zbog fluktuacije radništva širom zemlje na jednom mestu. Ta evidencija vodiće se u matičnim listovima za svako pojedino osigurano lice centralno kod Središnjeg ureda a na osnovu sumarnih podataka koje će mesni organi izvaditi svake godine iz osobnih listova i dostaviti centralnoj evidenciji.

Kod takve evidencije nije potrebno češće spomenuto plaćanje prinosa markicama, koje postoji za ovo osiguranje u nekojim zemljama u kojima je osiguranje za iznemoglost i starost sprovedeno samostalno i nezavisno od ostalih grana.

Digitized by Google

To plaćanje markicama nije toliko ekonomično kako se na prvi pogled čini. Ono iziskuje naime velik upravni aparat oko kontrole i poništavanja markica i oko ubeležavanja izvršenih uplata u centralnim evidencijama. Pošto su troškovi ovog aparata isti kod velikog i kod malog prinosa to bi kod niske prinosne stope našeg zakona bio taj trošak mnogo preskup; a pored toga, da osiguranje ne bi trpelo velike štete, taj sistem traži duboko razvijen poreski moral svih građana, na koji u našoj zemlji ne možemo u svim slučajevima računati.

U sistemu osiguranja po zakonu o osiguranju radnika evidenciono sretstvo plaćanja markicama nije potrebno, za taj sistem jedino je od velike važnosti mogućnost tačne identifikacije osiguranih lica koju treba da omoguće radničke knjižice koje bi se na osnovu ovlaštenja točke 2 §-a 88 finansijskog zakona za 1936/36 imale obavezno zavesti.

Da evidencija stečenih prava ne bude preglomazna važno je i to da budu ta prava tako određena da bude za ranije godine osiguranja dovoljno da se ubeležava samo ukupno vreme za koje je prinos propisan i visina tog prinosa, a da nije potrebno da se zna u kojim je razredima propisan i za koji mesec i dan, što se može bez štete po osiguranike lako postići. Isto tako je nezgodno da bi prava zavisila od stvarne uplate prinosa, pošto bi to iziskivalo novu komplikovanu evidenciju. Propisani prinos, ukoliko je propis bio tačan, treba smatrati kao plaćen; da bude uistinu plaćen, ima da se brine mesni organ Središnjeg ureda za osiguranje radnika a ne sam radnik koji je ispunio svu svoju dužnost ako se je pobrinuo da bude ispravno i na vreme prijavljen u osiguranje.

Tekuće evidentiranje stečenih prava u radničkim knjižicama zbog množine posla praktički je nemoguće, jer je nemoguće da radnik kod svake promene zaposlenja ide do okružnog ureda ili da mu poštom dostavi knjižicu radi unašanja potvrde o članstvu i o plaćenim prinosima. U praksi trebaće se zadovoljiti sa evidencijom Središnjeg ureda, ali će trebati radniku dati pravo da se svake godine jedamput osvedoči da li je ta evidencija ispravno vođena i da dokazuje svoja prava. Ujedno treba radnika obavezati da to čini svake tri godine, kako bi Središnji ured mogao još pre zastare da propiše prinose za neprijavljeno vreme.

Postupak za ustanovljivanje iznemoglosti isti je kao kod ustanovljivanja umanjenja radne sposobnosti kod nesreća u poslu, pa će moći dosadašnji aparat u prvim godinama vršiti pripremne radove radi priznavanja rente bez povećanja osoblja. Isto važi i za likvidiranje i isplatu renta.

VI.

Preduslov da se u prethodnoj glavi spomenuti uprošćeni sistem propisivanja i evidentiranja prinosa za iznemoglost, starost i smrt može primeniti jeste da je kod svakog pojedinog poslodavca obaveza osiguranja za sve nameštenike ista i u bolesti i u iznemoglosti, starosti i smrti. Kod raznih poslodavaca može biti osiguranje i različito sprovedeno, ali ne kod istog poslodavca za razne vrste nameštenika. Ako to ne bi bilo, onemogućeno bi bilo skoro u praksi redovno ubiranje prinosa. Mesni organi morali bi kod svake prijave, pre propisa prinosa, ispitati, da li ne postoji koji razlog za izuzeće iz obaveze osiguranja i morali bi za izuzeta lica izdavati posebne platežne naloge. Evidenciju starosti osiguranika morali bi imati ne samo po godinama, kako prijavljuju poslodavci, nego čak po mesecima. Svaka zakasnela prijava uslova za izuzimanje povlačila bi naknadno obračunavanje i vraćanje prinosa, svaki spor o obavezi u službeničkom osiguranju ometao bi definitivni propis prinosa u radničkom osiguranju.

Sam zakon o ovoj potrebi nije vodio dovoljno računa. Zakon o osiguranju radnika je sam prekršio osnovni princip unifikacije svih vrsta osiguranja, koji je inače sproveden u tom zakonu, time što je u stavu 1 §-a 4 ZOR izuzeo od dužnosti osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti pod tačkom 1) lica, koja su već iznemogla u smislu §-a 66 ZOR ili koja su već navršila 70 godinu života, pod tačkom 2) lica koja već primaju rentu od najmanje 1.500 D godišnje (125 D mesečno) od države, samoupravnih tela, iz fondova i ustanova javnopravnog karaktera ili od kog penzionog zavoda spomenutog u §-u 120 ZOR, pod tačkom 3) lica obavezna na penziono osiguranje službenika. Za lica pod tačkom 1) i tačkom 2) zakonodavac je smatrao da osiguranje za iznemoglost, starost i smrt nije više potrebno, za lica pod tačkom 3) vrši penziono osiguranje Penzioni zavod za službenike premda su u bolesti i nesreći ta lica osigurana kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

Da je zakonodavac vodio punog računa o potrebama prakse radničkog osiguranja, zamenio bi bio već u zakonu, izuzimanje pod tačkom 1) i tačkom 2) koje je teoretski opravdano sa vraćanjem uplaćenih uloga, a izuzetak pod tačkom 3) rešio bi bio time da bi službeničko penziono osiguranje proglasio dopunskim osiguranjem opšteg radničkog osiguranja, koje bi obavezivalo službenike i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Ovaj nedostatak moraće se prilikom sprovođenja osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti ispraviti na taj način da se odredi da će Središnji ured ubirati prinose i za ona izuzeta lica, koja su kod njega osigurana za slučaj bolesti, ali da će prinose vratiti za lica koja nisu uopšte obavezna na osiguranje za iznemoglost, starost i smrt (tačka 1 i tačka 2), a za lica koja su osigurana kod drugih ustanova za penziju po drugim propisima (tačka 3), da će predati ubrane prinose tim ustanovama za račun poslodavaca.

Što se poteškoća zbog prinosa za vreme obaveznog osiguranja kod Penzionog zavoda za službenike tiče, to su moguća dva izlaza. Prvi izlaz bio bi da se izdvoje sva lica obavezna na penziono osiguranje službenika i u pogledu osiguranja u bolesti od ostalih osiguranih lica Središnjeg ureda na taj način da se za njih stvore, u okviru Središnjeg ureda za osiguranje radnika, posebne službeničke bolesničke blagajne sa obaveznim članstvom za sva ta lica kod tih blagajna; drugi bi izlaz bio, da se i za ova lica ubire kod mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika prinos u iznemoglosti po ZOR-u, a Penzionom zavodu za službenike da poslodavac plaća za odgovarajući iznos smanjeni prinos s tim da Središnji ured za osiguranje radnika taj manjak svake godine naknadi Penzionom zavodu za službenike.

Sadašnje privatno-društvene blagajne koje su bile isprva stvorene samo za trgovačke nameštenike koji nisu obavezni na službeničko penziono osiguranje, a proširile su svoje poslovanje na službenike tek naknadno i samo na jedan njihov deo, ne mogu se lako pretvoriti u obavezne službeničke blagajne, pa treba zbog toga rešenje poteškoća tražiti u drugoj na oko komplikovanijoj soluciji. Ta solucija ne bi samo radničkom osiguranju omogućila najprostije sprovođenje osiguranja za iznemoglost, starost i smrt nego bi u stvari uprostila i poslovanje Penzionog zavoda za službenike, koji bi u tom slučaju mogao svoje osiguranje sprovadati i nadalje potpuno nezavisno od radničkog osiguranja. Ako bi Penzioni zavod za službenike i posle sprovođenja osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti po ZOR-u sam ubirao ceo prinos, moralo bi radničko osiguranje za svakog pojedinog službenika osiguranog kod penzionog zavoda propisivati prinos i u bolesti i nesreći individualno te bi pre svakog propisivanja prinosa za tog službenika moralo ustanoviti da li postoji i da li još traje osiguranje kod Penzionog zavoda za službenike. U tom bi slučaju Penzioni zavod za službenike morao davati mesnom organu Središnjeg ureda sva potrebna obaveštenja pa bi zbog tih obaveštenja morao održavati stalne veze i obimne korespondencije sa mesnim organima Središnjeg ureda o postojanju ili nepostojanju obaveze na službeničko osiguranje, što bi iziskivalo mnogo više posla za sam Penzioni zavod nego jednokratni obračun sa Središnjim uredom u godini o onom delu prinosa koji je ovaj ubrao umesto njega.

Osiguranje radnika za iznemoglost, starost i smrt ne može se sprovesti a da se ne dira u poslovanje Penzionog zavoda za službenike. Zakon o penzionom osiguranju službenika ne vodi računa o radničkom osiguranju za iznemoglost, starost i smrt, koje u vreme zavođenja službeničkog osiguranja i njegovog novelisanja još nije ni postojalo pa ga sam zakon o penzionom osiguranju zbog toga nije ni mogao uzeti u obzir. Radi toga je morao Zakon o osiguranju radnika sam doneti najnužnije odredbe radi toga regulisanja i za penziono osiguranje što je učinjeno u §-u 83 ZOR-a.

Te odredbe daju iznosu prinosa koji bi se po ZOR-u plaćao za vreme službeničkog osiguranja naročiti značaj kako za slučaj prelaza između jednog i drugog osiguranja tako i za slučaj prestanka obaveze na službeničko osiguranje. Za ove slučajeve određuje pre svega stav 2 §-a 83 ZOR-a da se sa danom uvođenja opšteg osiguranja za iznemoglost, starost i smrt ulozi službeničkog osiguranja ne vraćaju više u punom iznosu određenom u §-u 25 (u revidiranom tekstu §-a 29) Zakona o penzionom osiguranju službenika, nego da se ima zadržati od vraćanja iznos koji odgovara prinosu za iznemoglost, starost i smrt po Zakonu o osiguranju radnika a s razloga, što se taj prinos, koji je potreban radi očuvanja prava po Zakonu o osiguranju radnika, ni po tom zakonu ne vraća.

Digitized by Google

Penzioni zavod ne može sam utvrditi tačni iznos 3% prinosa po Zakonu o osiguranju radnika, pošto mu nadnični razredi po tom zakonu nisu poznati, pa treba da vrati ono što bi mu Središnji ured obračunao u ime tih prinosa odnosno poslodavac odbio. Ti prinosi treba uopšte kod Penzionog zavoda da važe kao surogat tačnih prinosa i za ostale slučajeve o kojima govori § 83 ZOR-a, pošto ih zavod u toj visini i prima i evidentira. Obračunavanje prinosa je time potpuno uprošteno, a sporovi između ustanova i između zavoda i osiguranika o visini tih prinosa su na taj način onemogućeni, ukoliko nema računskih grešaka.

VII.

Osiguranje za iznemoglost, starost i smrt (penziono osiguranje) dugoročno je te traje uplata decenijama pre nego što dođe osigurano lice ili negova porodica do uživanja osiguranih renta i potpora. U to dugo vreme osigurano lice menjaće veoma često mesto i vrstu zaposlenja pa i vrstu zanimanja te će prelaziti od Središnjeg ureda za osiguranje radnika drugim ustanovama za obavezno osiguranje od istih rizika.

Ako bi te razne ustanove sprovodile penziono osiguranje nezavisno jedna od druge i ne bi uzimale u obzir osiguranje kod druge ustanove, pojedinci mogli bi da ostaju osigurani kroz ceo život a da nigde ne steknu pravo na penziju s razloga što se kod penzionog osiguranja stečena prava obično čuvaju posle prestanka osiguranja samo kroz određeno kraće vreme a iza toga gube, dok bi drugi mogli da uživaju dvo- i trostruke penzije, ako se stečeno pravo čuva kroz duže vreme ili trajno posle prestanka osiguranja, što se isto tako često dešava.

Sam Zakon o osiguranju radnika predvida u §-u 83 da će se čuvanje stečenih prava kod prelaza između raznih penzionih ustanova, u prvom redu između penzionih zavoda za službenike i bratimskih penzionih blagajna međusobno i između njih i Središnjeg ureda za osiguranje radnika regulisati naredbenim putem.

Kod tog obračunavanja obračun između spomenutih ustanova ne treba da se vrši kod svakog prelaza, nego treba ostaviti sve ove obračune za vreme kad nastupi koji osigurani slučaj. Time se izbegne — a u saglasnosti sa principima koji su usvojeni i za međunarodne odnose u osiguranju za iznemoglost, starost i smrt u ženevskoj konvenciji o čuvanju prava iz tog osiguranja za ona lica koja prelaze iz države u državu, a koja je izglasana 1935 godine — da se kod svakog prelaza vrše komplikovani obračuni i plaćanja, koji samo poskupljuju upravne troškove zbog velikog stručnog računskog posla, a koji se mogu bez svake štete izbeći a kod nas i moraju, pošto mi nemamo u zemlji dovoljan broj potpuno kvalifikovanih stručnih sila.

Da bi se u svako doba mogla ustanoviti stečena prava svakog pojedinog osiguranog lica i kontrolirati njihovo čuvanje i gubitak i da bi se sprečile moguće zloupotrebe, potrebno je da se na jednom mestu vodi evidencija svih prava stečenih kod svih penzionih ustanova kod kojih je pojedino lice bilo osigurano. U tom cilju potrebno je da svaka ustanova povremeno javlja, toj centralnoj evidenciji potrebne podatke o njenom penzionom osiguranju a naročito vreme osiguranja, nadnične i platne razrede i propisani prinos za to vreme. Kao centralna ustanova kod koje se može ta evidencija najuspešnije sprovesti može da posluži samo Središnji ured za osiguranje radnika, koji ima da vodi takvu evidenciju za svojih 500.000 osiguranika, a može je lako proširiti za 100.000 lica koliko će biti osiguranih službenika, rudara i brodara zajedno. Pošto pokazuje članstvo Središnjeg ureda veliku fluktuaciju, to je broj lica koja su bila tokom jedne godine osigurana kod Središnjeg ureda mnogo veći i evidencija njegovih članova premašiće već u prvim godinama milijon lica i može da dostiže vremenom i 2 milijona među kojima će se nalaziti i najveći deo službenika i rudara.

Kad se uvede u život penziono osiguranje zanatlija i trgovaca trebaće spomenutu centralnu evidenciju proširiti i na njihove penzione fondove, da bi se i njihovi članovi mogli u svim slučajevima potpuno zaštititi.

Kako kod centralne evidencije biće potrebna uska međusobna saradnja svih penzionih ustanova i kod preduzimanja drugih mjera za zaštitu članova penzionih ustanova, naročito i kod preduzimanja mera za podizanje higijenskih prilika u zemlji i preventivnog lečenja, radi sprečavanja nastupa iznemoglosti, pa se preporučuje sve te ustanove obavezati da pružaju kod izvadanja osiguranja sva potrebna obaveštenja i svaku međusobnu pomoć.

VIII.

Rente koje predvidja ZOR s obzirom na malu visinu prinosa minimalne su.

Digitized by Google

Već ranije pa i u najnovije vreme mnoga preduzeća sama su se pobrinula za penzije svojim starim radnicima stvaranjem penzionih fondova a i u buduće očekuje se da će mnoga preduzeća želeti da svoje radnike bolje obezbede nego što im omogućuje zakon. Pošto mogu pojedinačni fondovi taj cilj samo nepotpuno da postignu, a i to samo kod vrlo velikih preduzeća, treba Središnji ured da poslodavcima takvo dobrovoljno više osiguranje omogući, kad ima izvesnih kategorija, kvalifikovanih radnika, trgovačkog osoblja i slično, koje se ne mogu osiguravati kod službeničkih penzionih zavoda, a koji bi sami želeli da se bolje osiguraju ili za koje to žele i njihovi poslodavci.

Ovo bi se sprovelo na taj način da se Središnji ured za osiguranje radnika ovlasti da može pojedinim poslodavcima sa većim brojem osiguranih radnika a na njihov zahtev dozvoliti, ako ispunjavaju propisane uslove, da plaćaju za sve svoje radnike ili za pojedine unapred određene skupine svojih radnika za iznemoglost, starost i smrt, veće prinose od prinosa propisanih u VI glavi Zakona o osiguranju radnika u cilju povećanja njihovih prava za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Središnji ured vršio bi to osiguranje na osnovu posebnog pravilnika o dobrovoljnom većem osiguranju, koji bi donelo ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika a koji bi kao i njegove izmene podležao odobrenju Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja.

U tom pravilniku trebalo bi pobliže odrediti takve uslove za prijavu preduzeća na osiguranje, koji bi sprečavali zloupotrebu sa prijavom samo nepovoljnih rizika, nadalje vrstu i visinu potpora koje bi za određeni veći prinos Središnji ured mogao da daje i najzad način evidentiranja i obračunavanja tih većih prinosa u sklopu grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ovo neobavezno plaćanje većih prinosa moglo bi se proglasiti obaveznim za nekoje od onih grupa nameštenika za koje se ne može sprovesti obavezno penziono osiguranje službenika kao preskupo a za koje su potpore radničkog osigurnja nedovoljne. To važi naročito za trgovačko osoblje za koje penziono osiguranje ne bi moglo doći odmah u obzir, pošto to osoblje ni na samom području Penzionog zakona za službenike nije obavezno na ovo osiguranje. Za ovo osoblje svakako je potrebno neko bolje osiguranje od radničkog sa većim prinosima, ali ne sa prinosima službeničkog osiguranja. Osiguranje trgovačkog osoblja trebalo bi sprovesti možda na osnovu dvostruke visine radničkog prinosa t. j. sa 6% umesto sa 12% Penzionog zavoda za službenike, a sa davanjima koja odgovaraju ovakvom prinosu.

Dobrovoljno osiguranje pojedinih lica za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i ako ga zakon sam ne isključuje pojedincima ne bi trebalo dozvoliti.

Iskustva dobrovoljnog osiguranja u bolesti pokazuju nam minimalno interesovanje radnika za ovo osiguranje; Središnji ured broji na 500.000 obavezno osiguranih članova jedva oko 1.000 dobrovoljnih. Ista iskustva pokazala su istovremeno da se na dobrovoljno osiguranje prijavljuju samo lica koja su ili samo nepovoljnog zdravstvenog stanja ili imaju bolesne članove porodice ili velik broj članova porodice, dakle sami najnepovoljniji rizici. Isto će, ali samo u jačoj meri i sa mnogo težim posljedicama po Središnji ured biti slučajevi sa dobrovoljnim osiguranjem u iznemoglosti, starost i smrti. Dobrovoljno osiguranje na osnovu jednake prinosne stope za sva lica, bez razlikovanja prinosne stope prema starosti, polu i porodičnim prilikama uopšte se ne može sprovesti na dobrovoljnoj osnovi pa ga zbog toga ne treba dozvoliti. Jedino se može postojeće obavezno osiguranje dobrovoljno produžiti u slučaju prestanka osiguranja, što § 80 ZOR dozvoljava onim licima koja su bila barem 100 nedelja osigurana i platila prinose.

IX.

Zbog odgadanja sprovodenja osiguranja priličan deo radnika nije mogao steći pravo na rentu i ako je radio i postao star ili iznemogao. Da bi se ta nepravda popravila Središnji ured treba da žrtvuje prvih 15 godina jedan deo prinosa za potpomaganje onih invalida i staraca, koji bi osiguranjem posle 1 jula 1925 god. bili ispunili uslove za pravo na rentu da je to osiguranje već postojalo.

U tom cilju Središnji ured trebao bi da obrazuje poseban fond u koji bi ulagao primera radi prvih 5 godina 6% drugih 5 godina 4%, trećih 5 godina 2% od propisanih prinosa.

Na taj način Središnji bi ured odvojio u prvih 15 god. 60 milijona dinara u cilju da osiguranici odmah osete blagodati osiguranja. Ovaj iznos mogao bi Sre-

Digitized by Google

dišnji ured uštediti na upravnim troškovima ako može da sprovede uprošćenje u ubiranju prinosa potrebno da se radničko osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti može celishodno sprovesti.

Jedan deo sretstava određenih za taj poseban fond i to najviše ⅓ trebalo bi u prvih 5 godina upotrebiti za lečenje u smislu § 72 ZOR. Taj paragraf naime predviđa da može Središnji ured osiguranim licima na račun njihove rente ili hranarine dati potrebno lečenje kako bi se njihova radna nesposobnost sprečila ili umanjila. 10 milijona dinara koliko je za taj cilj određeno za vreme dok članovi još ne bi redovnim osiguranjem stekli pravo na rentu i time i na ovo preventivno lečenje, mogli bi se upotrebiti u prvom redu za lečenje onih tuberkuloznih bolesnika koji su iscrpeli potpore u bolesti a kod kojih bi se tim lečenjem mogao sprečiti nastup iznemoglosti.

X

Uvođenjem osiguranja za iznemoglost, starost i smrt Središnji ured će doći u prvim godinama do većih raspoloživih sretstava, jer će moći po odbitku izdataka za fond za to pomaganje iznemoglih i ostarelih radnika i po odbitku upravnih troškova, u prvim godinama godišnje do 80 milijona dinara uložiti u nove investicije. Propise statuta za ulaganje imovine trebaće s obzirom na taj priliv sretstava možda još upotpuniti kako bi se s jedne strane udovoljilo legitimnom interesu države, da se dovoljan deo tih raspoloživih sretstava upotrebi za kreditne potrebe države uz garanciju ne samo pune pupilarne sigurnosti nego i dovoljnog donosa imovine, a s druge strane da se udovolji opravdanim zahtevima o kome je Središnji ured i dosada stalno vodio računa, da se naime prikupljeni kapitali troše i ulažu pre svega na području gde su prikupljeni i da imaju baš interesenti sa tog područja presudnu reč kod uprave sa tom imovinom. Pošto ima Središnji ured kod ulaganja imovine u prvom redu čuvati interese osiguranika i njihova stečena prava, moraće naročitu pažnju obratiti na dovoljni donos pored potpune sigurnosti cele svoje uložene imovine a tek u drugom redu na druge socijalne momente i potrebe.

Ako se i taj cilj postigne osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti biće najveće dobro ne samo za osigurana lica nego i za njihove poslodavce pa i za samu državu i celu našu privredu.

Digitized by Google

IZVEŠTAJ

O POSLOVANJU SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA U 1935 GODINI.

Predlažući Ravnateljstvu izveštaj o zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika za poslovnu godinu 1935 čast nam je ujedno izvestiti o sadašnjem stanju i svim važnijim događajima u pogledu organizacije i sprovođenja osiguranja radnika u toj poslovnoj godini, kao i prvih pet meseci 1936 godine.

Zakon i njegova provedba. Središnji ured za osiguranje radnika vrši na celom području Kraljevine Jugoslavije, počevši od 1 jula 1922 godine, osiguranje radnika na osnovu Zakona o osiguranju radnika od 14 maja 1922 godine. Zasada sprovodi se samo osiguranje za slučaj bolesti i nesreće, dok je ostvarenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti odgođeno na neizvesno vreme.

Zakonom od 5 decembra 1931 o izmeni odredaba, koje se odnose na davanje potpora za slučaj porodjaja, koji je otštampan u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije od 6 decembra 1931 broj 285 A. XCIV, izmenjen je § 49 Zakona o osiguranju radnika, te su sada ove potpore svedene na meru, koja odgovara potrebama osiguranja radnika.

Pored ove novelizacije Zakona o osiguranju radnika menjane su pojedine njegove odredbe raznim odredbama Finansijskih zakona. Naročito u pitanju sprovođenja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, zatim obaveze osiguranja, plaćanja bolnoobskrbnih troškova, poštarine, poreza, državne subvencije i t. d., većinom nepovoljno po radničko osiguranje. Najvažnije odnosne odredbe Finansijskih zakona navodimo prigodom izveštaja o tim predmetima.

U Finansijskom zakonu za budžetsku 1936/37 godinu donešene su sledeće po osiguranje radnika važne odredbe:

§ 88. Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da po odobrenju Ministarskog saveta, može Uredbom sa zakonskom snagom:

1) Po saslušanju radničkih i poslodavačkih komora, propisati način utvrđivanja minimalnih nadnica u vezi sa obaveznim sklapanjem kolektivnih ugovora, pomirenjem i arbitražom, kao i odrediti stranke za zaključivanje kolektivnih ugovora.

2) Utvrditi oblik i način izdavanja legitimacija radnika i nameštenika, bez naplate nikakve druge takse sem cene koštanja izračunate paušalno, propisati obaveze upotrebljavanja ovih legitimacija i kazne izmedju 50 i 500 dinara za povrede propisa ove Uredbe.

3) Urediti odnose izmedju novinara i vlasnika listova, kao i osiguranje novinara u slučaju starosti i onesposobljenja za rad.

§ 89. Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da može, kad oceni da privredne prilike to dozvoljavaju:

1) Proširiti penziono osiguranje službenika, po propisima prečišćenog teksta zakona o penzionom osiguranju službenika, obnarodovanog u »Službenim novinama« od 12 decembra 1933 godine Br. 285-LXXXIV i na ostale krajeve Kraljevine Jugoslavije, gde dosada ovo osiguranje nije postojalo, bilo za sve bilo za pojedine privredne grane odnosno grupe nameštenika, te u tom cilju i izdavati propise o ustanovljenju, organizaciji i međusobnom odnosu novih samostalnih nosilaca penzionog osiguranja službenika, kao i o odnosu prema penzionom zavodu za službenike u Ljubljani, kome može poveriti sprovodjenje potrebnih predradnja za osnivanje ovih nosilaca.

2) Sprovesti osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po zakonu o osiguranju radnika, bilo za sve, bilo za pojedine privredne grane, te izdavati propise o međusobnom odnosu između ovog osiguranja i penzionog osiguranja službenika i rudara, kao i ostale potrebne propise.

Digitized by Google

§ 90. Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da može uredbom sa zakonskom snagom:

1) Odrediti teritorijalno razgraničenje između postojećih privatno-društvenih bolesničkih blagajna, i

2) sprovesti kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa dopunsko osiguranje za veća davanja, nego što su predvidjena §§ 45 i 46 zakona o osiguranju radnika, a koje bi padalo samo na teret osiguranih članova, koji to osiguranje žele.

§ 91. Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja:

6) da može rok predvidjen u § 10 zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara — činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa produžiti za daljih 5 godina. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odrediće gde će se održavati kurs iz socijalne medicine.

§ 92. Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja:

1) da može kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključiti dugoročni zajam od 25,000.000 dinara za proširenje, dovršenje i uređenje državnih bolnica u banovinskim mestima s tim, da će svojim rešenjem odobravati iz ovog zajma potrebne kredite ovim bolnicama za radove i nabavke koji se imaju izvršiti. Otplata anuiteta po ovome zajmu unosiće se u državni budžet počev od 1937/38 godine.

§ 93. 1) U tač. 2 prvog stava §-a 11 zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922 god. dodaje se na kraju: »ali samo najmanje zakonske potpore za slučaj bolesti« (§ 45 pom. zakona) i najduže za vreme od 10 nedelja«.

2) Ukida se subvencija iz § 136 zakona o osiguranju radnika.

3) Obrazovanje Vrhovnog suda radničkog osiguranja, predvidenog u §§ 172 i 173 zakona o osiguranju radnika, odlaže se s tim, da nadležnost prednjeg suda po pomenutom zakonu prede u nadležnost Kasacionog suda u sedištu Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

4) Središnji ured za osiguranje radnika može prihode od kazna koje se ubiru po § 200 zakona o osiguranju radnika, upotrebiti ne samo za vanredne potpore rentnicima, prema stavu 2 pomenutog paragrafa, nego i za vanredne pomoći obolelim uredskim članovima, koji su iscrpeli 26 nedjelja potpore po § 45 zakona o osiguranju radnika.

§ 103. d) § 69 tač. 1 stav 1 Finansijskog zakona za 1934/35 koji je produžen za budžetsku 1935/36 godinu menja se i glasi:

»Od 1 aprila 1936 prestaje obaveza osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika svih dnevničara, honorarnih i ugovornih službenika imanja »Belje« i »Topolovac«.

g) Odredba tač. 1) čl. 290 Finansijskog zakona za 1926/27 godinu ima se razumeti tako, da prinos za osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika nije dužna da plati ni država kao poslodavac. Prema tome, obaveza države kao poslodavca teče počev od 1 aprila 1928 shodno čl. 17 Pravilnika o osiguranju dnevničara zaposlenih u državnoj službi Dr. br. 23.253 od 22 februara 1928.

§ 113. Sve odredbe dosadašnjih finansijskih zakona i zakona o budžetskim dvanaestinama, kojima su postojeći zakoni bili izmenjeni, ukinuti ili dopunjavani kao i sve uredbe, pravilnici i drugi propisi i rešenja koji su već doneti na osnovu ovlašćenja predvidenih u pomenutim zakonima, važiće i dalje.

Osiguranje radnika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti zasada se još ne vrši. Prema odredbi al. 2 § 209 Zakona o osiguranju radnika trebalo je ovu granu socijalnog osiguranja provesti najkasnije do 1 jula 1925 godine, ali je to sprovodenje odgodeno na neizvesno vreme na osnovu člana 35 Zakona o budžetskim dvanaestinama VIII-XI godine 1925.

Tečajem godina Središnji ured živo je nastojao, da se što pre počne vršiti i ta vrsta socijalnog osiguranja, medutim bez uspeha. Uvodenjem osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti upotpunio bi se sistem i pokrila sva rizika našeg osiguranja radnika. Vršenje te grane osiguranja olakšalo bi sprovodenje osiguranja za slučaj bolesti, koje danas leči i obezbeduje iznemogle i ostarele radnike. Pored toga i opšta pravednost i socijalni mir u državi traže, da se radnicima nakon života sprovedenog u radu i teškoj borbi za opstanak obezbede u dane iznemoglosti i starosti najnužnija sretstva egzistencije.

Meseca juna 1933 na XVII Konferenciji Medunarodne organizacije rada u Ženevi zaključene su konvencije, koje se odnose na osiguranje radnika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Tim povo-

Digitized by Google

dom ravnateljstvo Središnjeg ureda 24 avgusta 1933 godine ponova je zaključilo zamoliti Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, da se što skorije pristupi sprovođenju osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po odredbama Zakona o osiguranju radnika.

Po odredbi tač. 2. člana 89 Finansijskog zakona za 1936/37 godinu ovlašten je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da to osiguranje sprovede bilo za sve, bilo za pojedine privredne grane. Sadašnji Ministar gospodin Dragiša I. Cvetković već je ponova izjavio, da će nastojati da osiguranje radnika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti sprovede u najskorije vreme. Prema tome smemo očekivati, da će ovo pitanje doskora biti povoljno rešeno.

Obavezno osiguranje poljoprivrednih radnika i sluga u poljoprivrednom radu, zatim obavezno osiguranje lica, koja su zaposlena prigodno i nestalno u poslovima kućanstva zasada se ne vrši, jer Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja u smislu odredaba al. 2 i 3 §a 6 Zakona o osiguranju radnika još nije propisao posebnim Statutom način i ustrojstvo osiguranja ovih radnika.

Osiguranje poljoprivrednih radnika, koji su na osnovu al. 4 §a 6 Zakona o osiguranju radnika obavezni na osiguranje za slučaj nesreće usled opasnosti nesreće od kotla ili pogona, normirano je odredbom §a 8 Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 29 septembra 1934 godine St. broj 42.546 o ustanovljenju tablice opasnosti, koja važi od 1 januara 1935 godine.

Na osnovu zahteva Udruženja vlasnika vršalica uredeno je to osiguranje ponovo zaključkom upravnog odbora Središnjeg ureda, koji je zaključak odobrio Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem od 13 januara 1934 St. broj 76 tako, da su sada individualno obavezani na osiguranje samo mašinista vršalice po X i ložač po VIII nadničnom razredu. Sve ostalo osoblje, u koje spadaju i hranari, osigurava se kolektivno, te se za njih ima platiti prinos prema efektivnoj snazi vršalice po radnom danu i vršalici. Osiguranje za sva ova lica vrši se po V nadničnom razredu.

Paušalno osiguranje radnika pri berbi i sušenju šljiva zavedeno rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 29 septembra 1929 St. broj 79.893 dokinuto je rešenjem od 16 juna 1933 St. broj 23.390. Središnji ured uložio je u pojedinim konkretnim slučajevima tužbu na Državni savjet.

Prvu je tužbu Središnjeg ureda Državni savjet uvažio (presuda od 25 decembra 1933 broj 36.059/33), a drugu odbio (presuda od 29 januara 1934 br. 2.127/34). Na osnovu ove druge presude nadležno Ministarstvo uvažilo je sve žalbe interesenata podnete u tom predmetu.

Rešenjem broj 21.119/1934 Državni savet odbio je pretstavku Središnjeg ureda, kojom je ovaj obzirom na oprečne presude Državnog saveta u istom predmetu tražio plenarno rešenje, izlažući, da je Državni savet promenio svoje gledište zastupano u prvoj presudi. Nakon toga odbio je Državni savet sve tužbe ovoga ureda u pojedinim sporovima po obavezi osiguranja šljivarskih radnika. Prema tomu je dokinuta obaveza osiguranja radnika pri berbi i sušenju šljiva.

Odredbom § 69 Finansijskog zakona za 1934/35 godinu, počevši od 1 aprila 1934 godine, prestala je obaveza osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika za sve dnevničare, honorarne službenike i stalne radnike državnog imanja Belje i Topolovac.

Središnji ured zamolio je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja posebnom pretstavkom da se za sve radnike i nameštenike državnih dobara ponova uvede obaveza osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika.

Finansijskim zakonom za 1936/37 godinu § 103 promenjen je § 69 fin. zak. za 1934/35 god. i glasi:

»Od 1 aprila 1936 prestaje obaveza osiguranja po ZOR-u svih dnevničara, honorarnih i ugovornih službenika imanja Belje i Topolovac«.

Prema tomu stalni radnici tih imanja sa 1 aprila 1936 potpadaju ponovno pod obavezu osiguranju po ZOR-u.

Osiguranje osoba pomorskog ribarstva privremeno je odloženo na osnovu odredbe al. 6 § 6 Zakona o osiguranju radnika. Ovu vrstu osiguranja vrlo je teško sprovesti s razloga, što u tom poslu redovno nema poslodavaca, niti nameštenika, jer se ribari ne uzimaju u posao za plaću, već ribari medu sobom podele lovinu prema vrsti rada pri obavljenom ribolovu.

Osiguranje pomoraca vrši se u smislu odnosnih odredaba Zakona o osiguranju radnika. Nastojanja Središnjeg ureda, da

Digitized by Google

se osiguranje svih pomoraca centralizuje u Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu nisu uspela. Međutim razna pitanja administrativne i tehničke naravi, koja se odnose na osiguranje pomoraca i njihovih porodica, rešena su sporazumno sa pretstavnicima brodovlasnika i pomoraca.

Osiguranje lica, koja se bave kućnom industrijom i koja su obavezna na osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika nije izvršeno, jer još nije propisan Statut za to osiguranje u smislu odredbe al. 6 §a 3 Zakona.

Osiguranje dnevničara i honorarnih službenika u državnoj službi. Odredbom §a 56 Finansijskog zakona za god. 1932-1933 izuzeta su iz obaveze osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika sva lica, koja se uzimaju u službu države kao dnevničari ili honorarni službenici.

Za lične i porodične potpore ovih lica ustanovljen je Potporni fond pomoćnog osoblja u službi države, u koji njegovi članovi imaju plaćati 5 % svojih prinadležnosti.

Odredbom §a 75 Finansijskog zakona za godinu 1933/34 izuzeti su od obaveze osiguranja i svi kontraktualni činovnici u službi države.

Ove se odredbe nisu odnosile na lica, koja se nalaze u službi i na radu kod banovina i opština, a postavljaju se na teret banovinskog i opštinskog budžeta, te je usledilo i rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 2 januara 1934 St. broj 49.346, po kojem su ta lica obavezna na osiguranje po opštim odredbama Zakona o osiguranja radnika.

Kako su unatoč toga nastali sporovi između pojedinih banovina i mesnih organa, to je na poticaj Središnjeg ureda Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja aktom od 8 marta 1935 St. broj 10.300 posredovalo kod Ministarstva unutrašnjih poslova, da ono izda banskim upravama potrebna uputstva u pogledu obaveze osiguranja banovinskog pomoćnog osoblja, jer se izuzimanje tog osoblja iz opšteg osiguranja može sprovesti samo u smislu propisa §a 7 Zakona o osiguranju radnika.

Međutim je § 84 zakona o budžetskim dvanaestinama 1935/36 izrečeno, da se od dana stupanja na snagu ovog zakona proširuje važnost odredbe §a 56 fin. zak. za 1932/33 god. i na lica, koja se uzimaju u službu banovina kao dnevničari ili honorarni službenici.

Izuzeće iz obaveze osiguranja po §-u 7 ZOR-a. U pogledu izuzeća iz obaveze osiguranja službenika opština odnosno nadleštva i ustanova navedenih u st. 1 §-a 7 Zakona izrađen je po traženju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja nacrt Naredbe u smislu 2 stava §-a 7 Zakona i odnosni Pravilnik te meseca marta 1935 godine predložen Ministarstvu u cilju da Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja u sporazumu sa zainteresovanim Ministrima pobliže ustanovi, koji su nameštenici na osnovu §-a 7 Zakona oslobođeni od obaveze osiguranja.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja saopštilo je pod St. broj 9481 od 15 februara 1936, da za izdanje ove Naredbe ima da dobije još i saglasnost zainteresovanih Ministarstava.

Prema tomu ima izgleda, da će ta Naredba u dogledno vreme biti izdana.

Lica zaposlena na javnim radovima oslobođena su na osnovu al. 2 §-a 4 Zakona o osiguranju radnika od obaveze osiguranja za slučaj bolesti rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 30 januara 1934 broj 84. Osiguranje tih lica vrši se samo za slučaj nesreće, u koju se svrhu plaća u ime prinosa paušalni iznos od 2.5% od sume odredene za javne radove.

Kako je članom 28 Uredbe o izvođenju javnih radova od 22 novembra 1934 i članom 18 Pravilnika za izvršenje javnih radova od 23 novembra 1934 godine donekle izmenjen dosadašnji sistem odmerivanja i propisivanja prinosa, to je Središnji ured za osiguranje radnika izradio Nacrt za izmenu ranijeg rešenja, koji vodi računa o međutim izmenjenim prilikama, pod kojima se vrše javni radovi, naročito i o iznosima, koji otpadaju na materijalne izdatke.

Ovaj je Nacrt predložen Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja izveštajem broj 41.990/35 od 6 novembra 1935 godine.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja prihvatilo je uglavnom ovaj Nacrt te ga dostavilo pod St. brojem 17.050 od 27 marta 1936 na mišljenje Ministarstvu gradevina i Povereniku za ishranu pasivnih krajeva.

Produženje bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. U smislu odredaba §-a 46 Zakona o osiguranju radnika može Središnji ured svojim osiguranim članovima prema količini materijalnih sretstava pru-

Digitized by Google

žati i veće potpore no što su određene u §-u 45 Zakona.

Medu ove potpore spada i produženje potpora od 26 na 52 nedelje.

Usled privredne krize i lošeg finansijskog stanja osiguranja komesar Središnjeg ureda u sednici od 31 avgusta 1931 doneo je odluku, da se, počevši od 1 decembra 1931, za sve vreme trajanja sadašnje finansijske krize obustavlja produženje bolesničkih potpora, koje je usledilo još godine 1923 odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odobrio je ovu odluku rešenjem svojim od 20 novembra 1931 St. broj 56.095.

Novoimenovano ravnateljstvo Središnjeg ureda podvrglo je pomenuti zaključak reviziji, te ga je zaključkom od 9 jula 1932 stavilo van snage i zaključilo ponovno produženje bolesničkih potpora kod svih mesnih organa, koji su u svom poslovanju aktivni. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem od 6 avgusta 1932 St. broj 42.187 odobrio je taj zaključak.

Raspravljajući o tom pitanju za mesne organe, koji u svom poslovanju nisu aktivni, zaključilo je Ravnateljstvo meseca septembra 1932, da se polovina fonda novčanih kazni po §-u 200 Zakona o osiguranju radnika do iznosa od 800.000 dinara može trošiti na produžene potpore za osigurane članove pasivnih mesnih organa ako uz ostale uslove imaju barem 3 godine članstva u poslednjih 5 godina. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odobrio je taj zaključak rešenjem St. broj 52.143 od 13 oktobra 1932.

Zaključak Ravnateljstva Središnjeg ureda u pogledu produženja potpora sankcionisao je i Finansijski zakon za godinu 1933/34, koji u tač. 3 čl. 68 određuje, da Središnji ured može prihode od kazni po odredbama §-a 200 Zakona o osiguranju radnika upotrebiti ne samo za vanredne potpore rentnicima, nego i za vanredne pomoći obolelim članovima, koji su iscrpeli 26 nedelja potpora po §-u 45 Zakona.

Kako je medutim fond po §-u 200 ZOR-a iscrpljen, moraće ravnateljstvo Središnjeg ureda doneti ponovo svoje rešenje po tom pitanju.

Pružanje zubne nege osiguranim članovima. U lekarsku pomoć, koja se članovima pruža na osnovu tačke 1 §-a 45 Zakona o osiguranju radnika, spada i lečenje zubi u užem smislu. Kako se u praksi ta odredba zakona kod mesnih organa različito tumačila, Ravnateljstvo Središnjeg ureda zaključkom od meseca oktobra 1923 donelo je potanje odredbe glede uslova i postupka pri pružanju zubne nege, a naročito pri davanju plombi i umetnog zubala.

Postupak ovaj je bio liberalan do krajnih granica materijalne mogućnosti. Plombiranje zubi i zubne proteze nisu redovne zakonske potpore, već spadaju medu potpore, koje se članovima mogu davati samo prema količini raspoloživih sretstava.

Kako su medutim zahtevi članova u pogledu plombiranja zubi i proteza nerazmerno porasli, to je Ravnateljstvo još meseca decembra 1926 donelo zaključak, da su članovi, koji od ureda primaju plombe i umetna zubala, dužni u to ime snašati 25% troškova. Taj je zaključak odobren rešenjem Ministarstva socijalne politike od 29 jula 1927 broj 4.080.

Kritično stanje radničkog osiguranja prouzročeno teškim privrednim prilikama i opštom ekonomskom krizom prisililo je Ravnateljstvo Središnjeg ureda, da je moralo pristupiti daljnjoj redukciji tih potpora. U svojoj sednici od 9 jula 1932 Ravnateljstvo je zaključilo, da se doprinos članova osiguranih u VI do XII nadničnom razredu povisi od 25% na 50% troškova te zubne nege i to s razloga, što upravo članovi tih nadničnih razreda kao ekonomski jači, ove potpore u najvećoj meri iskorišćuju. Taj zaključak odobren je rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 9 septembra 1932 St. br. 46.149/1932.

Kategorizacija poslužnog osoblja. Rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 1 aprila 1930 br. 8.102 odobren je na osnovu tačke 4 §-a 22 Zakona o osiguranju radnika zaključak komesara Središnjeg ureda od 14 decembra 1929 o kategorizaciji služavki, dvorkinja i kućepaziteljica, stručnog pomoćnog osoblja u javnim bolnicama i zdravstvenim ustanovama, te poslužnog osoblja u javnim lokalima (konobara, konobarica i sobarica). Kategorizacija ovog poslužnog osoblja pokazala se nužnom, te je u prvo vreme služila na opšte zadovoljstvo.

Kada su se kasnije usled privredne krize znatno izmenile zarade kategoriziranih članova valjalo je ovu kategorizaciju podvrći reviziji naročito glede poslužnog osoblja u javnim lokalima, kod kojih kategorizacija s obzirom na razli-

Digitized by Google

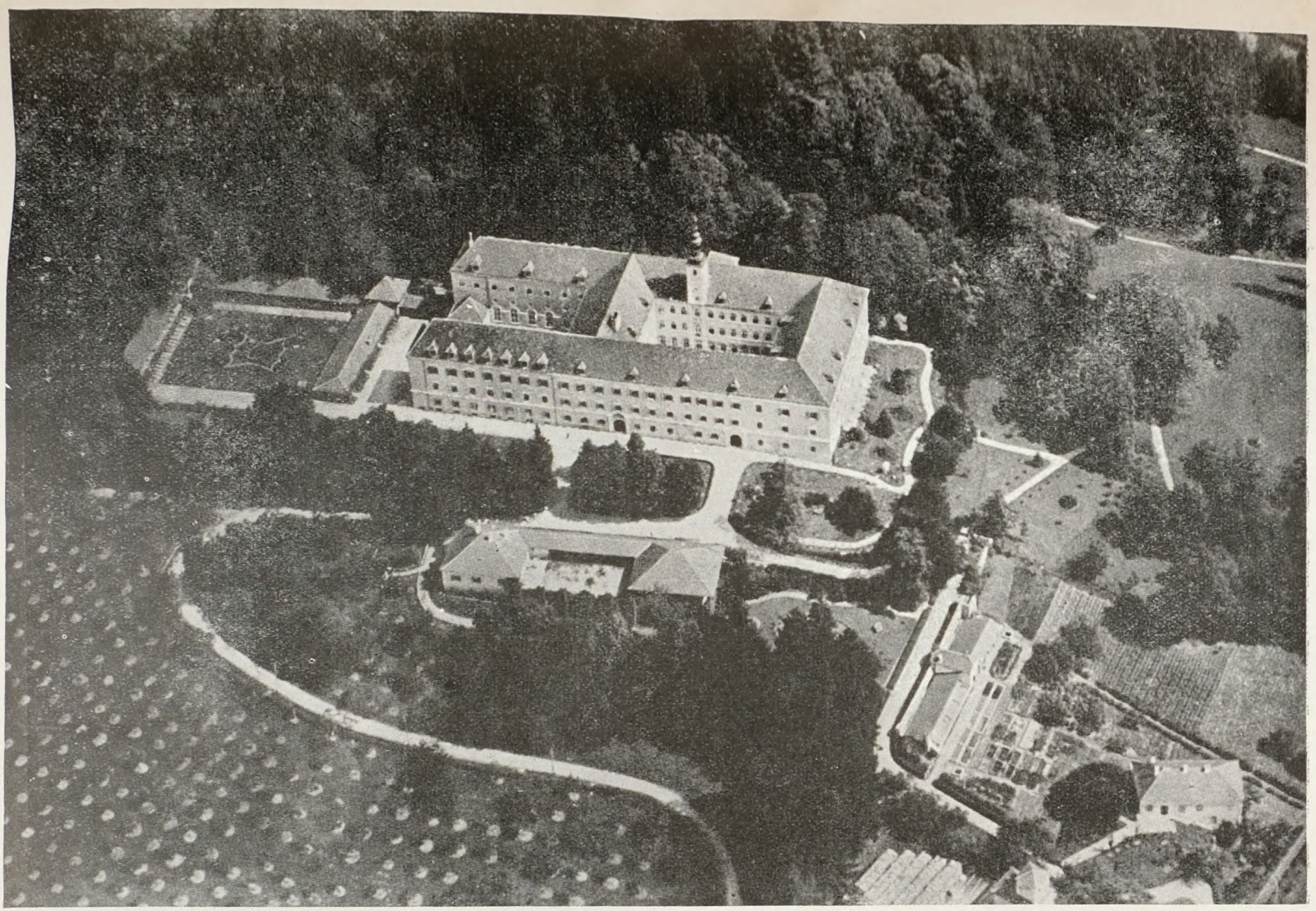

Lečilište Klenovnik (pogled sa aviona)
Sanatorium pour tuberculeux à Klenovnik (vu d'avion)

Digitized by Google

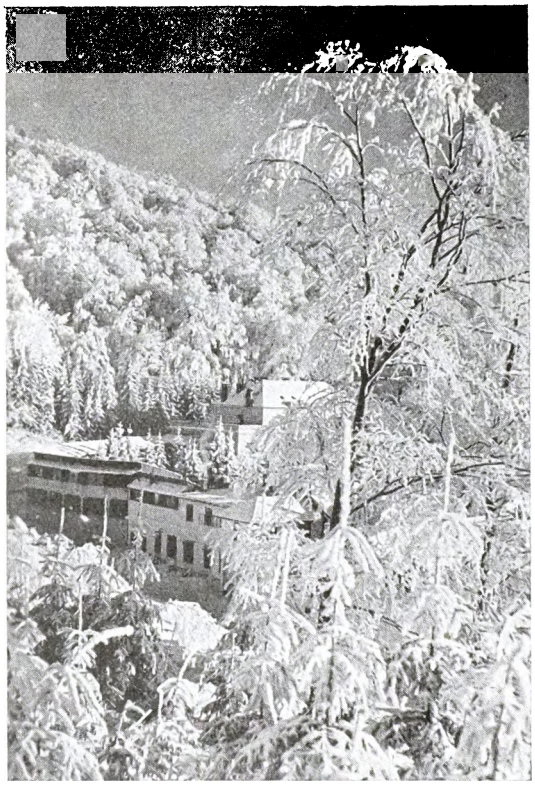

Lečilište Brestovac zimi
Sanatorium pour tuberculeux à Brestovac en hiver

Lečilište Brestovac (pogled na ležaone)
Sanatorium pour tuberculeux à Brestovac (vu sur les halles de repos)

Digitized by Google

čite životne i privredne prilike u državi nije više odgovarala, kako su to svedočile mnogobrojne pretstavke poslodavačkih komora.

Nakon što je ovaj predmet svestrano proučen upravni odbor Središnjeg ureda zaključio je u sednici od 24 januara i 14 marta 1934 godine sledeće:

1. otpada dioba dvorkinja i kućepaziteljica na udate i neudate, te se one obavezuju na osiguranje ako im prihodi nadmašuju D 200.— mesečno;

2. dokida se dosadašnja kategorizacija poslužnog osoblja u javnim lokalima, te se određuje, da se u lokalima I i II razreda u sedištima okružnih ureda, u gradovima sa preko 20.000 stanovnika i u banjama konobari, koji naplaćuju, uvrste u XII nadnični razred, a ostali najmanje u VIII nadnični razred; u ostalim mestima se to osoblje uvršćuje prema visini plate pribrojivši istoj jedan nadnični razred u ime napojnice;

3. konobari koji naplaćuju, a rade s platom ili bez plate, uvršćuju se barem u jedan nadnični razred više od ostalih konobara u istom poslu.

Ovi zaključci odobreni su rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. broj 15.846 od 28 aprila 1934.

Izmene i nadopune Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Novi Statut Središnjeg ureda stao je na snagu 27 maja 1933. kako je to pobliže označeno u izveštaju o poslovanju Središnjeg ureda za godinu 1934. Tečajem te godine izvršene su izmene odnosno nadopune pojedinih odredaba Statuta i to:

stava 2 §-a 61 Statuta onamo, da samo jedan potpretsednik Središnjeg ureda mora biti sa mestom stanovanja u sedištu ureda, te

stava 4 §-a 244 Statuta o koristonosnom ulaganju raspoložive gotovine glavničnog pokrića i sigurnosnih rezerva osiguranja za slučaj nesreće, osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, te penzionog fonda nameštenika.

Tečajem godine 1935 odnosno 1936 ukazala se potreba, da se još neke odredbe Statuta izmene odnosno nadopune. Tako je zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 22 maja 1935 izmenjen odnosno nadopunjen § 107 Statuta u pogledu uređenja delokruga pomoćnika generalnog direktora u poslovima njegovog delokruga, kada je otsutan ili sprečen. Taj zaključak je odobren rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 14 juna 1935 St. broj 33.775. Izmena publicirana je u Radničkoj zaštiti godine 1935 na strani 457.

Zaključkom je ravnateljstva Središnjeg ureda od 22 maja 1935 izmenjen odnosno nadopunjen stav 3 §-a 206 Statuta u pogledu naknade putnih troškova te naknade za izgubljeno vreme, koji pripadaju pratiocu bolesnika kod otpreme bolesnika u bolnicu ili povratka iz bolnice. Taj zaključak je odobren rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 27 jula 1935 St. broj 39.641. Izmena §-a 206 Statuta publicirana je u Radničkoj zaštiti godine 1935 na strani 459.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 16 marta 1936 nadopunjena je tačka 2 stava 4 §-a 244 Statuta onamo, da Središnji ured unutar određene kvote sa tridesetpet (35) od sto od raspoložive gotovine može davati zajmove i državi u svrhu izvođenja opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova uz uslov, da država zakonom obezbedi redovnu otplatu dospelih anuiteta za podignuti zajam.

Ova nadopuna §-a 244 Statuta donešena je obzirom na ovlaštenje, koje je dobio Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja u finansijskom zakonu za budžetsku godinu 1936—1937 za proširenje, uređenje i dovršenje državnih bolnica u banovinskim mestima. Taj zaključak odobren je rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 21 marta 1936 St. broj 21.223. Nadopuna §-a 244 Statuta publicirana je u broju 4 Radničke zaštite godine 1936 na strani 170.

Poslovni red mesnih organa. Zaključkom upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 13 jula 1933 obrazovana je komisija stručnjaka da izradi uzorak Poslovnog reda mesnih organa u smislu odredaba §§ 187 i 235 Statuta. Sredinom godine 1934 komisija je izradila prvu osnovu Poslovnog reda, koje je detaljna redakcija povjerena ravnatelju Okružnog ureda zagrebačkog Mudriniću Dru. Anti. Ovaj je posao dovršen krajem 1934 godine. Ta nova redakcija detaljno je pretresana po Komisiji do sredine maja 1935, na novo redigovana te dana u štampu. Otštampani tekst je prema zaključku Upravnog odbora Središnjeg ureda razaslan svim mesnim organima na mišlenje.

Ta su mišlenja sakupljena do sredine februara 1936 i sada su sistematski sređena prema pojedinim članovima. Prema tim mišljenjima konačno će se redigirati

Digitized by Google

tekst sa potrebnim formularima i nakon toga predložiti upravnom odboru Središnjeg ureda da ga prihvati i preporuči mesnim organima kao uzorak Poslovnog reda. Prema tomu uzorku svaki će mesni organ prema svojim prilikama i potrebama doneti svoj Poslovni red i predložiti ga Središnjem uredu na odobrenje.

Cilj Poslovnog reda jeste, da se u radu mesnih organa postigne ispravnost, brzina i ekonomičnost. Poslovni red bi imao da učini rad organa radničkog osiguranja jednoličnim i stalnim u celoj državi i usled toga vremenom i lako razumljiv članovima i poslodavcima, gdegod se oni nalazili. Kad bi članovi bili dobro upućeni u postupak mesnih organa ne bi u saobraćaju sa uredom gubili vreme i manje bi zadavali nepotrebnog posla uredu i njegovim službenicima. Činovnički aparat, dobro upućen u poslove, mogao bi da ih savladava brže i na vreme. Činovnici upućeni u sve grane rada lako bi se premeštali s mesta gde ima manje posla na rad gde momentano ima više posla. Time bi se činovnički aparat mogao bolje da iskoristi, rad bi mogao da se odvija dobro i sa manje radnih sila, čime bi se pojeftinila i sama uprava osiguranja.

Članske knjižice. Okružnicom Središnjeg ureda broj 32.562 od 29 augusta 1935 (Radnička zaštita 1935 str. 550—552) propisane su glavne smernice za članske knjižice privatno-društvenih bolesničkih blagajna i njihovu upotrebu. Privatno-društvenim blagajnama zbog njihovih odnosa prema njihovim društvima data je izvesna sloboda u pogledu štampanja i veličine formulara za članske knjižice s kojima izuzetno od propisa stava 2 i 3 §-a 15 ZOR mogu ukazivati svojim članovima lekarske pomoći i potpore u osiguranju u bolesti.

Što se pak tiče članskih knjižica kod okružnih ureda za osiguranje radnika, to je takoder izrađen nacrt uputstava za te knjižice i na osnovu zaključka Upravnog odbora Središnjeg ureda od 16 decembra 1935 poslat na mišljenje okružnim uredima za osiguranje radnika. Mišljenja se okružnih ureda za osiguranje radnika po ovom nacrtu članskih knjižica sada prikupljaju i na osnovu njih izradiće se i predložiti ravnateljstvu na odobrenje definitivna uputstva. Za okružne urede predviđa se jednoobrazan tekst članske knjižice, koja će moći poslužiti i svrhama osiguranja u bolesti kao i svrhama osiguranja za iznemoglost, starosti i smrt prema stavu 1 §-a 15 ZOR, kad to osiguranje bude sprovedeno. Zamišlja se polagano i postepeno uvođenje članskih knjižica po pojedinim mestima prema nahođenju pojedinih okružnih ureda i prema ukazanoj potrebi za tim knjižicama.

Napominje se, da je 28 i 29 decembra 1935 na sednici Centralnog odbora za posredovanje rada u Sarajevu bilo raspravljano o izdanju članskih knjižica u zajedničkom obrascu s ostalim srodnim ustanovama, a shodno zaključku upravnog odbora Središnjeg ureda od 26 avgusta 1935, i da su o tom zatražena i pismena mišljenja od srodnih ustanova. Osim toga tačkom 2 §-a 88 Finansijskog zakona za 1936/37 godinu dobio je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ovlašćenje, da može po odobrenju Ministarskog saveta uredbom sa zakonskom snagom utvrditi oblik i način izdavanja legitimacija radnika i nameštenika, bez naplate ikakve druge takse sem cene koštanja izračunate paušalno, i propisati obaveze upotrebljavanja ovih legitimacija kao i kazne izmedu 50 i 500 Dinara za povrede propisa ove Uredbe. Razume se samo po sebi da će kod rešavanja o članskim knjižicama ovaj ured svakako voditi računa o ovoj Uredbi, ukoliko ona tokom ove budžetske godine bude donesena.

Mesni organi i njihova teritorijalna podela vide se iz priložene zemljopisne karte. Kao godine 1934 tako i sada vrše osiguranje radnika svega 20 mesnih organa Središnjeg ureda i to 17 okružnih ureda i 3 privatno-društvene bolesničke blagajne.

Teritorijalni sastav okružnih ureda u godini 1935 ostao je uglavnom neizmenjen. Nastale su samo sledeće izmene:

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 22 maja 1935 izdvojeno je Kraljevo sa srezom žičkim iz teritorija Okružnog ureda beogradskog te pripojeno Okružnom uredu za osiguranje radnika u Nišu.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda od 29 oktobra 1935 izdvojen je srez studenički iz teritorija Okružnog ureda beogradskog i pripojen Okružnom uredu u Nišu.

Sadašnji sastav mesnih organa je ovaj:

I. Okružni uredi za osiguranje radnika sa sedištem u Banja Luci, Beogradu, Dubrovniku, Karlovcu, Ljubljani, Nišu, Novom Sadu, Osijeku, Petrovgradu, Sarajevu, Skoplju, Somboru, Splitu, Subotici, Sušaku, Tuzli i Zagrebu;

Digitized by Google

II. Privatno-društvene bolesničke blagajne i to: Privatno-društvena bolesnicka blagajna Merkur u Zagrebu, Privatno-društvena bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine u Beogradu i Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani.

Izbor samoupravnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa. Već prvo ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, nakon što su dovršeni svi poslovi oko organizacije mesnih organa, donelo je 22 decembra 1924 odredbe i upute za izbor samoupravnih organa Središnjeg ureda odnosno njegovih mesnih organa.

Međutim rešenjem Ministarstva socijalne politike O. broj 133/IV od 14 aprila 1925 na osnovu ovlaštenja čl. 46 Zakona o budžetskim dvanaestinama za mesece april, maj, juni i juli 1925 godine obustavljeno je sprovođenje ovih izbora sve dok se ne izvedu potrebne mere za jednovremeno sprovođenje ovih izbora kod svih mesnih organa.

Kako za jednovremeno izvršenje izbora nije bilo više zapreka i budući da je trogodišnji mandat tadašnjih samoupravnih organa već odavno minuo, zaključilo je ravnateljstvo Središnjeg ureda u svojoj sednici od 26 februara 1926 odnosno 10 avgusta 1926, da se umoli Ministar socijalne politike da izda odredbe, kako bi se mogli što pre izvršiti izbori.

Do tih izbora nije ipak ni taj puta došlo, jer je članom 286 Finansijskog zakona za godinu 1927/28 Ministar socijalne politike opet ovlašten, da izbore delegata za glavnu skupštinu Središnjeg ureda i okružnih ureda za osiguranje radnika po Zakonu o osiguranju radnika, a izuzetno od §-a 201 pomenutog zakona, može odgoditi sve dotle, dok se ne izvrše za to potrebne odredbe. Za to vreme ovlašten je Ministar socijalne politike, da može postavljati nove članove ravnateljstva Središnjeg ureda i okružnih ureda za osiguranje radnika.

To ovlaštenje ponovljeno je u članu 317 Finansijskog zakona za godinu 1928 — 1929, kao i u §-u 101 Zakona od 1 avgusta 1929 o produženju važnosti odredaba dosadašnjih finansijskih zakona i zakona o budžetskim dvanaestinama sa trajnom važnošću.

U sednicama od 28 i 29 novembra 1932 ravnateljstvo Središnjeg ureda prihvatilo je revidirani Statut Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koji je stao na snagu 27 maja 1933. Prigodom ove revizije Statuta znatno je uprošten izborni postupak za glavnu skupštinu Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa u cilju, da bi se na taj način omogućili sami izbori i smanjili troškovi sprovođenja izbora.

Obzirom na isticanje svoga mandata ravnateljstvo Središnjeg ureda zaključilo je u sednici od 22 maja 1935 da se što pre pristupi izborima za glavnu skupštinu Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa, te je u tom cilju svojim zaključkom od 11 jula 1935 obrazovalo i posebnu komisiju za ponovnu izmenu Statuta, kojoj je stavilo u dužnost, da što hitnije izradi projekt izmene Statuta u pravcu još većeg uprošćenja i pojeftinjenja izbora glavnoskupštinskih delegata te rada glavne skupštine.

Na osnovu predloga pomenute komisije za reviziju Statuta prihvatilo je ravnateljstvo Središnjeg ureda u sednici od 28 avgusta 1935 izmene i nadopune propisa Statuta u pogledu izbora za glavnu skupštinu. Te izmene i nadopune odnose se uglavnom na odredbe o aktivnom i pasivnom pravu glasa osiguranih i neosiguranih članova — poslodavaca, o pripremnom radu za izvršenje izbora, o broju glavno skupštinskih delegata, o određivanju glasačkih mesta, o deobi izbornog tela neosiguranih članova na skupine, o načinu glasanja, verificiranju mandata itd.

Zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika o prihvatu pomenutih izmena i nadopuna Statuta podnešen je na odobrenje Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja izveštajem od 3 septembra 1935 pod brojem 35.578/1935. Međutim rešenje Ministarstva po tom zaključku nije jošte usledilo, već je naprotiv Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja imenovao novu samoupravu Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

Novoimenovano ravnateljstvo Središnjeg ureda, raspravljajući u sednici od 21 aprila 1936 o svom radnom programu, uzelo je u taj radni program i rad oko provođenja izbora glavno-skupštinskih delegata i samoupravnih organa Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

Nadležnost ravnateljstva i upravnog odbora Središnjeg ureda. Prilikom konstituisanja III ravnateljstva i prilikom biranja upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda, zaključilo je ravnateljstvo na

Digitized by Google

svojoj sednici od 16 aprila 1936 godine pod čl. 5 sedničkog zapisnika, da u smislu propisa §-a 91 Statuta iz svoga delokruga prenaša u delokrug upravnog odbora sledeće poslove:

Rešavanje svih poslova, koji Statutom, Službenim pravilnicima ili drugim kojim opštim propisom nisu upućeni u delokrug drugog kojeg odbora, u delokrug pretsedništva ili uprave (administracije) odnosno generalnog direktora ili koji nisu zasebnim zaključkom ravnateljstva za pojedini slučaj upućeni u koji drugi delokrug, napokon koji ovim zaključkom nisu zadržani u delokrugu ravnateljstva.

Poslovi, koje je ravnateljstvo pridržalo u svom delokrugu, jesu sledeći:

1. Poslovi upućeni po Zakonu i Statutu izričito u delokrug glavne skupštine Središnjeg ureda, a koji su po stavu 1 §-a 260 Statuta preneseni do saziva glavne skupštine na ravnateljstvo.
2. Određivanje ekvivalenta vrednosti prinadležnosti u naravi (§ 22 ZOR-a).
3. Predlaganje prinosne tarife osiguranja za nesrećni slučaj (§ 34 ZOR-a).
4. Razrešenje od dužnosti člana samouprave ili službenika Središnjeg ureda prema §-u 131 ZOR-a.
5. Predlog o visini nagrade članova samouprave (§ 133 ZOR-a).
6. Izbor i rešavanje dužnosti pretsednika, potpretsednika ravnateljstva Središnjeg ureda, članova posebnih odbora i disciplinskog odbora, te odredivanje delokruga posebnih odbora.
7. Izricanje globa članovima samouprave mesnih organa prema §-u 145 ZOR-a.
8. Izricanje redne kazne spram članova samouprave Središnjeg ureda prema §-u 70 tačka 3 c i d Statuta.
9. Donošenje odluka o reviziji otštetnog postupka po §-u 229 Statuta.
10. Donošenje pravilnika o plaćevnim, službenim i disciplinskim odnošajima nameštenika i lekara Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa (§ 130 ZOR-a).
11. Izbor službenika Središnjeg ureda (centrale) i povisivanje njihove položajne plate po §-u 24 Službenog pravilnika za pojedini slučaj.
12. Tumačenje disciplinskih propisa (§ 148 Službenog pravilnika).

Tom zgodom ravnateljstvo je izričito zaključilo, da u delokrug upravnog odbora spada i odlučivanje o penzionisanju, otpuštanju i premeštanju službenika i lekara-činovnika prema Zakonu od 20 januara 1931.

Prema tome je delokrug novog upravnog odbora ostao jednak kaošto je bio i delokrug predašnjeg upravnog odbora.

Organizacija i rad sudova radničkog osiguranja. Sudovi radničkog osiguranja počeli su delovati 1 februara 1928, a organizovani su na osnovu §§ 160—177 Zakona o osiguranju radnika. U sedištu svakog okružnog ureda postoji po jedan prvostepeni Sud radničkog osiguranja za teritorij dotičnog okružnog ureda, a u sedištu Središnjeg ureda postoji Vrhovni sud radničkog osiguranja kao Kasacioni sud za teritorij čitave države.

Odredbom tačke 2 čl. 68 Finansijskog zakona za godinu 1933/1934 odnosno tačke 3 čl. 93 Finansijskog zakona za godinu 1936/1937, određeno je da dužnost Vrhovnog suda radničkog osiguranja vrši Kr. Stol sedmorice, Kasacioni sud u Zagrebu. Do godine 1933 bilo je u državi pet Vrhovnih sudova radničkog osiguranja za pet raznih pravnih područja. Ustrojenje jednog Vrhovnog suda radničkog osiguranja za čitavu državu, bilo je bez sumnje od eminentne važnosti kako za interese osiguranih članova tako i za interese ureda i radničkog osiguranja uopšte.

Rešenjima Vrhovnog suda, čije su primetbe obavezne za prvostepene sudove radničkog osiguranja, stvara se pomalo jednoličnost u donošenju presuda prvostepenih sudova po pojedinim principijelnim pitanjima. Tako je zasluga Vrhovnog suda, da danas prvostepeni sudovi radničkog osiguranja jednolično prosuđuju pitanje zastare u smislu §-a 103 Zakona o osiguranju radnika, dok je to pitanje u vreme, dok je postojalo pet Vrhovnih sudova, bilo skoro od svakog prvostepenog suda različito tumačeno. Dobra strana ustrojenja jednog Vrhovnog suda radničkog osiguranja za čitavu državu vidi se i u tome, što je u konstantnom polaganom opadanju broj slučajeva, u kojima prvostepeni sudovi menjaju ili poništavaju odluke nadležnih organa radničkog osiguranja. Jedan od glavnih razloga tom opadanju jeste u tome, što je postepeno utvrdivanje judikature u poslovima radničkog osiguranja povoljno uticalo i na poslovanje kod okružnih ureda i kod Središnjeg ureda, osobito u rentnim predmetima i to u smeru stvaranja jedinstvenije i ustaljenije prakse.

Naravno, još uvek nije došlo do potpuno koordiniranog shvaćanja i rada između sudova radničkog osiguranja i organa radničkog osiguranja ali izčezava-

Digitized by Google

Oporavilište Zagreb na otoku Krku
Maison de convalescence »Zagreb« sur l'île de Krk

Oporavilište Jadran na otoku Rabu (obe zgrade)
Maison de convalescence »Jadran« sur l'île de Rab

Digitized by Google

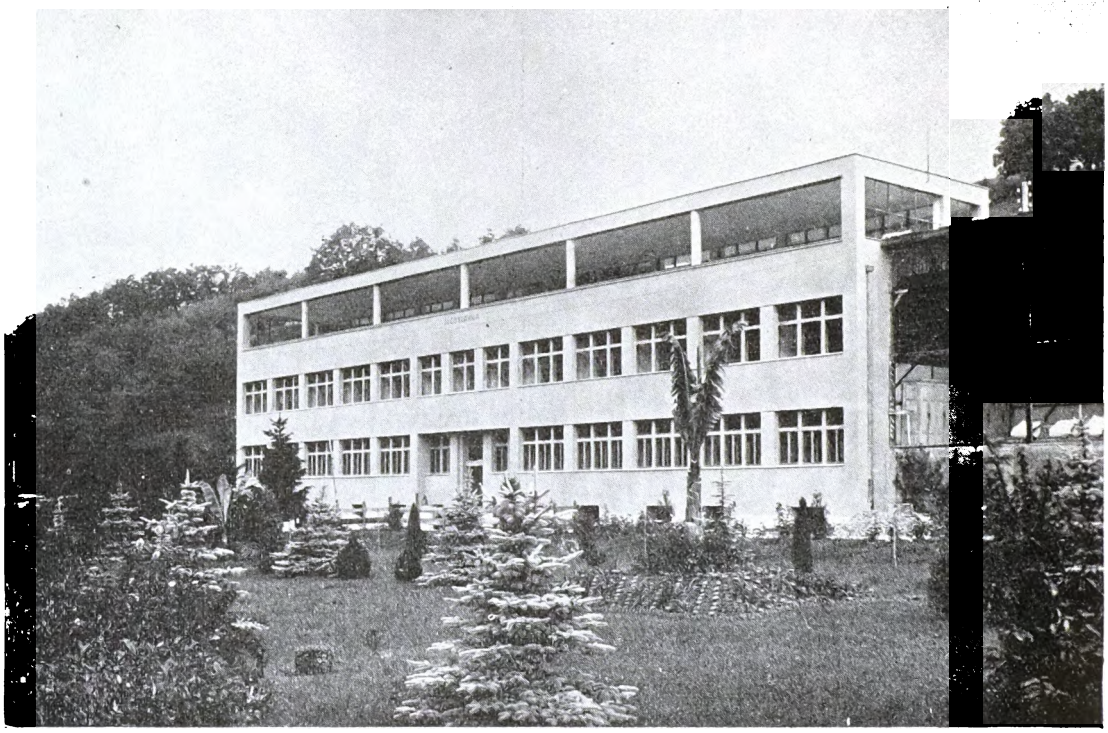

Novi paviljon Jugoslavija oporavilišta Kasindol
Le nouveau bâtiment Jugoslavija de la Maison de convalescence à Kasindol

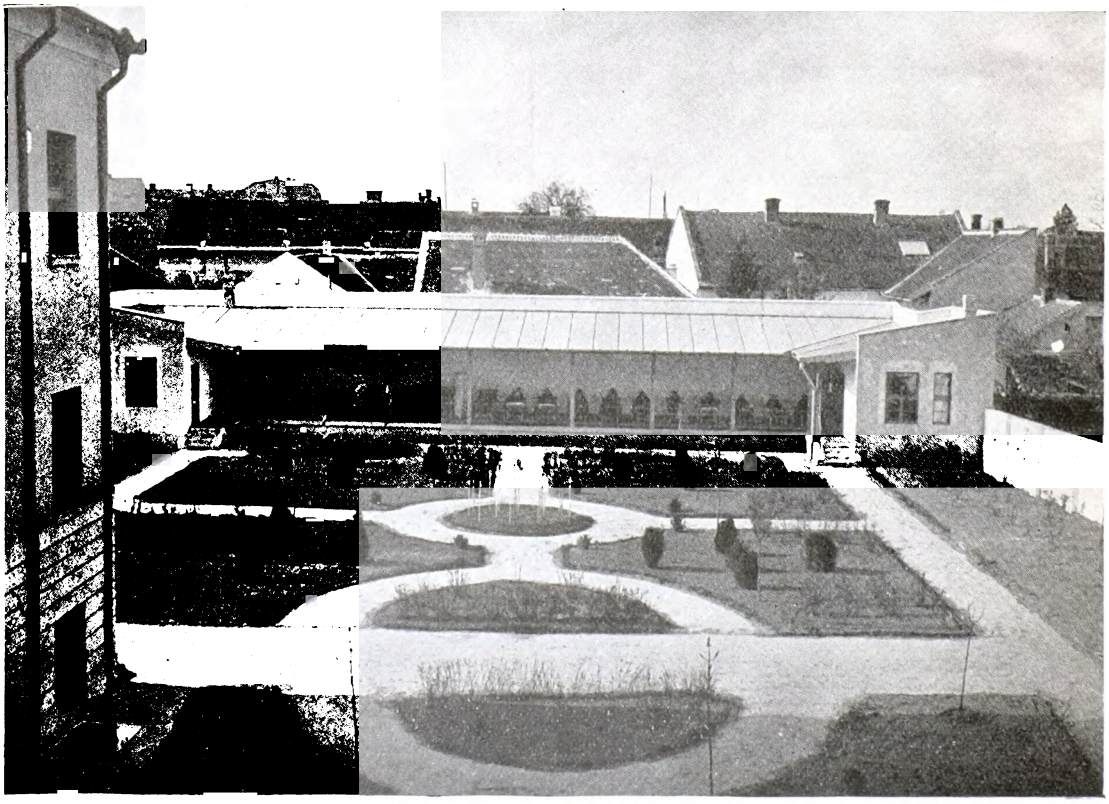

Obdanište Okružnog ureda u Somboru
Asile de jour de l'Office Régional à Sombor

Digitized by Google

njem pravne, privredne i kulturne raznovrsnosti na području naše države i u tom je smeru učinjen veliki napredak.

U godini 1935 upućeno je Sudovima radničkog osiguranja 2.366 predmeta a iz prošle godine 1934 ostalo je kod svih sudova nerešenih 1.098 predmeta. Prema tome sudovi su imali da reše ukupno 3.464 predmeta, u 1935 rešeno je 2.371 predmeta, dok je 1.093 ostalo nerešeno.

Presudom je rešeno 1.989 predmeta a na drugi način 382 predmeta.

Broj predmeta u kojima je Vrhovni sud promenio ili poništio odluke nadležnih organa ureda iznosi oko 25%.

U prošloj godini najviše predmeta je bilo upućeno Sudu radničkog osiguranja u Zagrebu (454), zatim Ljubljani (346), Osijeku (269), Beogradu (239), a najmanje Subotici (39), Somboru (41) i Karlovcu (46).

Najviše presuda u prošloj godini doneo je Sud radničkog osiguranja u Zagrebu (299), zatim u Beogradu (272), Dubrovniku (212), Ljubljani (203) — (Beograd i Dubrovnik imali su veliki broj nerešenih predmeta iz 1934 godine). Najmanje presuda u 1935 godini doneo je Sud radničkog osiguranja u Subotici (34), Karlovcu (41) i Somboru (43).

Subvencija države za pokriće upravnih troškova Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koja bi u smislu odredaba §-a 136 Zakona o osiguranju radnika imala iznositi 1,000.000.— dinara godišnje u grani osiguranja za slučaj nesreće i isto toliko u grani osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, ukinuta je odredbama tačke 1 člana 52 Finansijskog zakona za godinu 1932/1933. Ova se odredba ponavlja svake godine u Finansijskom zakonu, pa je tako uvrštena i u tač. 1 §-a 93 Finansijskog zakona za godinu 1936/1937.

Središnji ured za osiguranje radnika stalno se obraća kod donošenja svoga budžeta upravnih troškova naročitom pretstavkom na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja tražeći da mu se Zakonom predviđena državna subvencija dade u punom iznosu, pa je to isto učinio i kod donošenja svoga budžeta za poslovnu godinu 1936. Do danas su ove pretstavke ostale neuvažene.

Iz državnog budžeta prima Središnji ured kroz četiri poslednje godine po D 40.000.— godišnje u ime pripomoći rentnicima, koji ne primaju rente iz inostranstva. Ranije bila je ova pripomoć i veća, ali nakon zaključenja nekih međunarodnih konvencija snižena je na iznos od D 40.000.—.

Pored toga primio je Središnji ured za osiguranje radnika državnu subvenciju od 150.000.— dinara, koju je država doznačila Središnjem uredu na osnovu tačke 9 članu 66 Finansijskog zakona za godinu 1933/1934 u cilju potpomaganja radnika unesrećenih na javnim radovima, koji se vrše po Zakonu o hitnom izvođenju javnih radova iz godine 1929.

Taksena i poreska oslobođenja. Jedan od važnih socijalnih zadataka države je bez sumnje skrb države za radnike i njihove porodice u slučaju bolesti, nesreće i iznemoglosti, starosti i smrti. Država je tu skrb posebnim zakonom prenela na same interesente, na Središnji ured za osiguranje radnika, oteretila se time izvesnih izdataka, a Središnjem uredu dala izvesne povlastice u obliku taksenog i poreskog oslobođenja. Ta oslobođenja sadržana su u §-u 189 ZOR-a, te pripadaju instituciji kao takvoj.

Bilo je međutim u praksi slučajeva, da vlasti nisu dano oslobođenje priznavale u punom opsegu. I ako su zgrade, zavodi i zemljišta Središnjeg ureda oslobođeni — ukoliko služe svrhama radničkog osiguranja — od svih vrsta državnih i samoupravnih (banovinskih, gradskih itd.) poreza, prireza, nameta i pristojbi, ipak su neke vlasti na imovinu Središnjeg ureda razrezivale porez i dopunsku prenosnu taksu. Žalbe u konkretnim slučajevima još nisu konačno rešene.

U taksenom pogledu nisu neke vlasti priznavale oslobođenje Središnjem uredu odnosno okružnim uredima za osiguranje radnika u slučajevima, kad su podneske podnašali po službenoj dužnosti, a jednako nisu oslobođenja priznavana ni članovima i njihovim porodicama, kad su od vlasti tražili uverenja radi dokaza i realizacije svojih zakonskih prava po §-u 45 ZOR-a.

Središnji ured za osiguranje radnika je i u tom pogledu podneo nadležnim putem potrebne i obrazložene pretstavke, da se odredbe §-a 189 ZOR-a noveliziraju u Finansijskom zakonu ali to nije sprovedeno.

Pošto je odobren »Pravilnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika o podeljivanju dugoročnih hipotekarnih zajmova opštinama, gradovima i banovinama« to je Središnji ured podneo pretstavku Ministru finansija, da se Središnji ured za osi-

Digitized by Google

guranje radnika oslobodi od plaćanja rentnog poreza na kamatni dohodak od podeljenih zajmova. Pretstavku Središnjeg ureda sproveo je Ministru finansija preporukom na uvaženje Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, te Središnji ured očekuje povoljno rešenje.

Do 11 jula 1932 godine u pogledu oslobođenja od poštanskih taksa važile su za Središnji ured i njegove mesne organe odredbe §-a 191 Zakona o osiguranju radnika, po kojima su Središnji ured za osiguranje radnika i okružni uredi za osiguranje radnika bili oslobođeni svake poštarine za obična pisma i dopisnice u međusobnom saobraćaju i saobraćaju s vlastima i sudovima i sa svojim organima i poslodavcima. Isti oprost od poštarine uživali su i poslodavci u saobraćaju sa Središnjim uredom za osiguranje radnika i njegovim mesnim organima, osim sa blagajnama za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća, kao i sa sudovima radničkog osiguranja.

Uredbom o oslobođenju od poštanskih taksa, koja je objavljena u broju 142 Službenih novina od 25 juna 1932 godine i koja je stupila na snagu 11 jula 1932, suženo je oslobođenje od poštanskih taksa za Središnji ured i njegove mesne organe utoliko, što je izostavljena povlastica, da su Središnji ured i okružni uredi za osiguranje radnika oslobođeni od svake poštarine za obična pisma i dopisnice u saobraćaju sa poslodavcima i da isti oprost od poštarine uživaju poslodavci u saobraćaju sa Središnjim uredom za osiguranje radnika i njegovim mesnim organima, kao i u saobraćaju sa sudovima radničkog osiguranja. Protiv ovog sužavanja oslobođenja od poštanskih taksa uputio je Središnji ured četiri pretstavke na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja s molbom za nadležnu intervenciju kod Ministra saobraćaja, da se odeljak Đ. rubrika 10 člana 2 Uredbe o oslobođenju poštanskih taksa dovede u saglasnost sa odredbama §-a 191 Zakona o osiguranju radnika. Sve četiri pretstavke preporučio je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja Ministru saobraćaja i sam je zatražio saglasnost između Uredbe i §-a 191 Zakona, ali mu je Ministar saobraćaja na prvu njegovu intervenciju pismom P. T. br. 64.964 od 5 oktobra 1934 godine odgovorio, da molbi ne može izići na susret iz razloga što bi time bili povređeni opšti principi, koji su sprovedeni kroz gore spomenutu Uredbu. I ostale tri pretstavke ovog ureda odbacio je Ministar saobraćaja svojim pismom P. T. br. 1.858/1935 od 24 januara 1935 godine sa istim obrazloženjem.

Kako Uredba o oslobođenju od poštanskih taksa po propisu §-a 7 Zakona o pošti, telegrafu i telefonu od 16 jula 1931 godine ima zakonsku snagu, to od 11 jula 1932 važi za Središnji ured za osiguranje radnika i njegove mesne organe u pogledu oslobođenja od poštanskih taksa odeljak Đ. rubrika 10 čl. 2 te Uredbe, koji propisuje, da su Središnji ured i okružni uredi za osiguranje radnika oslobođeni od poštanskih taksa za obična pisma, dopisnice i čekovne uplate samo u međusobnom odnosu i u odnosu sa državnim, samoupravnim vlastima, nadleštvima i ustanovama u poslovima osiguranja, za čekovne uplate sa svima vlasnicima računa Poštanske štedionice.

U pogledu tumačenja odeljka Đ. rubrike 10 člana 2 Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa uspeo je ovaj ured, da svojim neposrednim pretstavkama na Ministarstvo saobraćaja isposluje nekoja povoljnija tumačenja. Tako je Ministarstvo saobraćaja uklonilo početne nesporazumke, po kojima nekoje pošte nisu priznavale oslobođenja od poštanskih taksa za obična pisma i dopisnice, koje su se sa strane mesnih organa ovog ureda upućivale njihovim ekspoziturama, povereništvima i ambulantama kao i privatno-društvenim bolesničkim blagajnama. Danas privatno-društvene bolesničke blagajne i ekspoziture, povereništva, ambulante okružnih ureda za osiguranje radnika uživaju oslobođenje od poštanskih taksa u istom obimu kao i Središnji ured i okružni uredi za osiguranje radnika.

Kod Ministarstva saobraćaja postigao je ovaj ured i jedno ekstenzivnije tumačenje Uredbe o oslobođenju poštanskih taksa, po kojemu se priznalo da su oslobođena od poštarine ne samo obična pisma i dopisnice, koje upućuje Središnji ured i njegovi mesni organi opštinama, već i pisma dopisnice, koje šalju opštine Središnjem uredu i njegovim mesnim organima. Ovo tumačenje bilo je potrebno s obzirom na to, što u članu 2 Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa nije bilo označeno kod opština, da su one oslobođene od plaćanja poštanskih taksa u odnosu »sa ostalim ustanovama«, među koje spada Središnji ured i njegovi mesni organi, pa zbog toga nekoje pošte nisu priznavale opštinama da su oslobođene od poštanskih taksa u odnosu sa Središnjim uredom i njegovim mesnim organima. Mi-

Digitized by Google

nistarstvo saobraćaja na zamolbu ovoga ureda svojim rešenjem od 27 oktobra 1932 godine P. T. br. 81.769/32 priznalo je, da su oslobođena od poštarine i pisma i dopisnice, koje šalju opštine Središnjem uredu i njegovim organima.

Najzad neposrednim obraćanjem na Ministarstvo saobraćaja postigao je ovaj ured u pogledu poštarine još jednu olakšicu, koja doduše ne bazira na Uredbi o oslobođenju od poštanskih taksa, ali koja ide u korist mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika i poslodavaca, a ta je, da se pošiljke sa ispunjenim prijavnim listom, odjavnim listom ili potvrdom smatraju poslovnim papirima i taksiraju sa sniženom poštanskom taksom od jednog dinara.

Finansijskim zakonom za godinu 1936 i 1937 (§ 70) dano je Ministru pošta, telegrafa i telefona ovlašćenje da može po odobrenju Ministarskog saveta doneti Uredbu sa zakonskom snagom o oslobođenju od poštanskih taksa. Po tom ovlaštenju imaju se postojeća oslobođenja od poštanskih taksa podvrći reviziji i u Uredbi predviditi samo oslobođenje od poštanskih taksa onih ustanova, koje vrše državne poslove u prenesenom delokrugu. Središnji ured za osiguranje radnika obratio se 29 V. 1936 posebnom pretstavkom broj 18.623/36 preko Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja na Ministra pošta, telegrafa i telefona, u kojoj je izložio da i on spada među ustanove, koje po spomenutom §-u 70 Finansijskog zakona za godinu 1936/1937 imaju pravo na oslobođenje od poštanskih taksa.

Prema podacima, koje je pribrao ovaj ured u 1932 godini, sužavanje oslobođenja od poštanskih taksa tereti Središnji ured, njegove mesne organe i poslodavce po prilici za 1,500.000 dinara više nego u 1931 godini.

Revizija službenog Pravilnika službenika i lekala-činovnika. Na osnovu smernica, koje je zaključila komisija za izmenu Službenog pravilnika službenika i lekara-činovnika, izabrana zaključkom bivšega ravnateljstva od 9 jula 1932, uprava je Središnjeg ureda za osiguranje radnika izradila nacrt jedinstvenog Službenog pravilnika za sve vrste nameštenika, izuzev lekare-činovnike.

Taj nacrt predvideo je uglavnom ove izmene: Podela na kategorije prema školskoj spremi zamenjena je sa podelom na struke prema školskoj spremi; pored činovnika i služitelja uvedeni su i pripravnici i privremeni služitelji sa mesečnim platama i privremenim svojstvom; određeno je da se ranije godine službe, koje treba uračunati u penziju moraju tražiti već prilikom stupanja u službu; predviđeno je automatsko napredovanje u plati istoga položaja; vrste prinadležnosti su ostale iste, nova je božićnica u visini jednomesečnih prinadležnosti; dosadašnji mesni dodatak od 15% za sve nameštenike zamenjen je stanarinom prema razredima skupoće; funkcionalni dodatak je ostao neizmenjen, ali se daje u IV položaju samo šefovima otseka a ne svim činovnicima; na novo je regulisano pitanje premeštenja činovnika; odredbe disciplinskog postupka ujednostavljene su, rokovi skraćeni. Komisija nije uzela ovaj nacrt u razmatranje s razloga, što je bila mišljenja, da današnje prilike nisu pogodne za provedbu svih tih reformi i da bi sadašnje ravnateljstvo, kome ističe mandat, trebalo da taj zadatak ostavi novom ravnateljstvu.

Da se, međutim, udovolji najnužnijim potrebama, komisija je izradila nov zajednički Disciplinski pravilnik za službenike i lekare-činovnike, poseban Pravilnik za apotekare u uredskim apotekama, te poseban Pravilnik za stručno osoblje Središnjeg ureda. Pored toga komisija je zaključila niz izmena postojećih Pravilnika službenika i lekara-činovnika, koje se izmene odnose na način izbora službenika, položaje upravnika mesnih organa, prava službenika u bolesti i njihova penziona prava, naročito u pogledu uračunavanja ranijih godina službe službenika i lekara-činovnika u penziju i konačno na penziono osiguranje dnevničara.

Ove predloge Komisije za izmenu Službenih pravilnika prihvatilo je bivše ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u svojoj sednici od 11 jula 1935.

Po ravnateljstvu prihvaćene izmene i nadopune Službenih pravilnika službenika, lekara-činovnika i dnevničara kao i prihvaćeni Disciplinski pravilnik, Pravilnik o nameštanju ugovornih apotekara u uredskim apotekama, Pravilnik za nameštanje stručnog osoblja Središnjeg ureda — predloženi su na odobrenje Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja izvešćem Središnjeg ureda br. 27.646 od 24 jula 1935.

Međutim je ravnateljstvo Središnjeg ureda, raspravljajući u svojoj sednici od 16 decembra 1935 o reformi prinadležnosti službenika, lekara-činovnika i ostalih nameštenika, zaključilo, da uprava

Digitized by Google

Središnjeg ureda pribavi standard života za vreme od 1923 do 1935 i da moli Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, da vrati po ravnateljstvu Središnjeg ureda u sednici od 11 jula 1935 prihvaćene izmene i nadopune Službenih pravilnika kao i ostale Pravilnike u cilju, da se u samim Službenim pravilnicima, u okviru razreda skupoće, regulišu prinadležnosti službenika radničkog osiguranja napose s obzirom na različitost cena životnih namirnica i stanova u pojedinim gradovima naše države.

Povodom zamolbe Središnjeg ureda, podnešene u izvršenju pomenutog zaključka ravnateljstva, vratilo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja odnosne izmene Službenih pravilnika svojim aktom St. broj 72.718 od 11 januara 1936.

U vezi s time, a u izvršenju istog zaključka ravnateljstva, uprava Središnjeg ureda zatražila je od pojedinih gradova na celokupnom području naše države podatke o visini kirije za stanove kao i o prosečnim cenama životnih namirnica i drugih potrepština na malo i to za godine: 1925, 1927, 1929, 1931 i 1935, kako bi se na osnovu tih podataka mogla utvrditi osnovica za uvrštenje službenika radničkog osiguranja u razrede skupoće.

Zadatak nove samouprave biće, da ispita sabrani materijal i da donese svoje odluke u cilju izvršenja reforme službenih propisa (pragmatike) službenika radničkog osiguranja vodeći računa o njegovom razvitku i sadašnjim ekonomskim prilikama.

Uređenje lekarske službe i lekari radničkog osiguranja. Na osnovu odredbe al. 1 §-a 150 Zakona o osiguranju radnika ravnateljstvo Središnjeg ureda, nakon što je saslušalo samoupravne organe i lekare svojih mesnih organa, zaključilo je još 1923 godine, da se lečenje osiguranih članova do dalje odredbe vrši pomoću nameštenih i određenih lekara na celom području Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Po mišljenju ravnateljstva ne može se u našem osiguranju radnika uvesti sistem slobodnog izbora lekara, jer interes članova, Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa traži, da se lečenje osiguranih članova vrši preko nameštenih i određenih lekara.

Polazeći sa tog stanovišta lekarska služba organizovana je tako, da se namešta što veći broj stalnih lekara, kojima je ta služba glavno zanimanje. To su lekari-činovnici radničkog osiguranja. Njihova prava i dužnosti normirana su u Službenom pravilniku lekara-činovnika Središnjeg ureda, koji je ravnateljstvo donelo još meseca februara 1924 godine.

U mestima, gde se zbog malog broja članova ili nestašice lekara nije mogao namestiti lekar-činovnik, nameštеni su ugovorni lekari uz određeni honorar prema broju članova svog područja.

Takvo uređenje lekarske službe nije zadavalo većih poteškoća, jer odgovara potrebama osiguranja i jer su lekari radničkog osiguranja sporazumno sa Središnjim uredom prihvatili to rešenje.

Međutim pokret lekara za uvođenjem sistema slobodnog izbora lekara, koji počinje još godine 1923 u Dalmaciji i nastavlja se počevši od godine 1927 na godišnjim skupštinama Jugoslavenskog lekarskog društva, dovodi konačno do spora između Središnjeg ureda, Lekarskih komora i organizacija lekara po pitanju uređenja lekarske službe i naplate rada lekara u radničkom osiguranju.

Sam spor izbio je meseca oktobra 1933 godine povodom jednog natečaja Zagrebačkog okružnog ureda za popunjenje upražnjenih lekarskih mesta. Nakon povedenih pregovora između pretstavnika Središnjeg ureda i Saveza lekara socijalnog osiguranja Kraljevine Jugoslavije došlo je konačno do sporazuma u pogledu organizacije i vršenja službe lekara Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

Sam sporazum uglavnom se sastoji u donošenju kolektivnog ugovora o regulisanju službenih odnosa ugovornih lekara Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa, uređenju delokruga, odgovornosti i prinadležnosti glavnih lekara mesnih organa, te načinu sitemizovanja i popunjavanja mesta lekara-činovnika kao i pomoćnih lekara radničkog osiguranja.

Prigodom prihvata ovog sporazuma ravnateljstvo Središnjeg ureda zaključkom svojim od 6 jula 1934 izjavilo je, da prihvaćajući sporazum sa lekarima socijalnog osiguranja stoji na gledištu, da se lekarska služba u radničkom osiguranju može pravilno i u interesu članova rešiti jedino na bazi stalno zaposlenih lekara u radničkom osiguranju, te usled toga naredilo upravi Središnjeg ureda, da ovo pitanje temeljito prouči i predloži što pre na rešenje, kako bi se za vreme trajanja tog ugovora mogle učiniti predradnje, koje su potrebne, da se po isteku ovog ugovora lekarska služba može urediti na

Digitized by Google

principu što moguće više stalno nameštenih i određenih lekara.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 11 avgusta 1934 St. broj 35.473 uzeo je na znanje ovaj zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda i dozvolio da se isti provede.

Izvršujući ovaj sporazum Središnji ured namestio je, svagde gde je to bilo moguće, lekare-činovnike, u prvom redu u svim lekarskim rejonima sa više od 800 osiguranika. Morao je odustati od toga u mestima, u kojima su se lekari ureda služili povlasticom sporazuma prema kojoj se na sistemizovanim mestima lekara-činovnika na kojima se nalaze već nameštеni ugovorni lekari, koji ne žele ili ne mogu biti izabrani za lekare-činovnike, imaju isti ostaviti u tom nameštenju ukoliko vrše svoju službu više od godinu dana. I tako imamo danas još uvek ugovorne lekare u 86 lekarskih rejona sa više od 800 osiguranih članova.

Pri vršenju kolektivnog ugovora nastale su neke teškoće kod pojedinih privatno- društvenih blagajna. Po tužbi Saveza lekara socijalnog osiguranja da Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« nije izvršila kolektivni ugovor, naredio je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 23 novembra 1935 broj 60.528. da Središnji ured pozove Bolesničku blagajnu »Merkur« da odmah izvrši kolektivni ugovor i da sprovede organizaciju svoje lekarske službe po ovom ugovoru, kao i po uputstvima Središnjeg ureda o provedbi ovog ugovora. Nakon toga je i Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« pristupila izvršenju kolektivnog ugovora.

Izvršenjem kolektivnog ugovora povećao se broj lekara, a povećali su se i lekarski troškovi, što se razabire iz sledećeg pregleda:

Godina	Prosečni broj članova	Broj lekara	Lekarski troškovi				
			u grani osiguranja za slučaj bolesti dinara	% prihoda	po članu dinara	u grani osiguranja za bolest i nesreću ukupno din	po članu ukupno dinara
1933	520.980	1447	30,050.536	11.54	57.68	31,301.745	60.08
1934	543.559	1662	31,636.136	11.97	58.20	33,053.584	60.80
1935	564.287	1686	33,835.739	12.75	59.96	35,339.229	62.62

Od 1933 do 1935 godine povećao se dakle broj članova okruglo za 40.000, broj lekara za 239. U našem osiguranju stalno se povećava broj lekara, on se povećao i u godinama, u kojima se broj članstva smanjio. Od 1934 do 1935 godine povećao se broj lekara-činovnika od 244 na 266. Lekarski troškovi povećali su se od 1933 do 1935 godine okruglo za 4 milijuna dinara. Da to nije samo posledica povećanja broja članova vidi se iz toga, što su se i po članu povećali lekarski troškovi. Ovo povećanje iznosi 2 dinara 54 para po članu.

Porast broja lekara i povećanje lekarskih troškova samo je delomično posledica kolektivnog ugovora, pošto su se broj lekara i lekarski troškovi stalno povećavali i pre sklapanja kolektivnog ugovora.

Izvršenjem kolektivnog ugovora, odnosno povećanjem broja lekara poboljšala se lekarska služba. Skladna saradnja sa lekarskim staležom stvoriće preduslove za miran razvitak i za unapređenje naše lekarske službe, a lojalno vršenje kolektivnog ugovora stvoriće najbolji temelj za uređenje lekarske službe radničkog osiguranja po isteku tog ugovora.

Kurs iz socijalne medicine. Zakonom o primanju u službu lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20 januara 1931 godine određeno je, da se imaju održavati kursevi iz socijalne medicine za lekare-činovnike Središnjeg ureda. Rešenjima Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja odlagano je držanje tih kurseva zbog teškog materijalnog stanja osiguranja od godine 1931 dosada, tako da dosada nije održan nijedan takav kurs. Rešenjem St. br. 33.772 od 14 juna 1935 odložen je kurs i za godinu 1935. Petogodišnji rok, koji je Zakonom određen za sudelovanje na tom kursu, istekao je 20 januara 1936.

Pošto bez ovoga kursa novi lekari- činovnici ne mogu steći stalnost nameštenja Središnji ured tražio je više puta obraz-

Digitized by Google

loženom pretstavkom, da se ovo pitanje reši. Tačkom šestom §-a 91 Finansjiskog zakona za 1936/37 godinu ovlašćen je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da može rok predviđen u §-u 10 Zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa produžiti za daljnjih 5 godina. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odrediće, gde će se održavati kurs iz socijalne medicine.

Na temelju ovoga ovlašćenja rešio je Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odlukom St. br. 33.721 od 13 maja 1936 da se rok predviđen u §-u 10 Zakona o primanju u službu lekara itd. produži za daljih pet godina, to jest do 20 januara 1941 godine.

Statistika članstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Godine 1935 iznosio je poprečan broj osiguranih članova 564.287 od toga 406.269 (72%) muških i 158.018 (28%) ženskih. Ta godina pokazuje porast u članstvu, jer je iskazani poprečni broj članova veći od onoga iz godine 1934 za 20.728 što čini 3.81%.

Za prosuđivanje stanja osiguranog članstva od naročite je važnosti njegovo kretanje u pojedinim nadničnim razredima, što nam prikazuje sledeća tabela:

Nadnični razredi	Dnevna zarada	Broj osiguranika		Porast	Pad
		1934	1935		
I.	do D 8.—	69.631	76.775	+ 7.144	
II.	preko D 8.— do 9.60	4.419	4.612	+ 193	
III.	„ „ 9.60 do 11.60	30.302	32.357	+ 2.055	
IV.	„ „ 11.60 do 14.—	50.355	53.852	+ 3.497	
V.	„ „ 14.— do 16.80	63.649	67.679	+ 4.030	
VI.	„ „ 16.80 do 20.—	58.290	63.830	+ 5.540	
VII.	„ „ 20.— do 24.—	43.604	44.913	+ 1.309	
VIII.	„ „ 24.— do 28.80	47.584	47.362		— 222
IX.	„ „ 28.80 do 34.—	43.776	44.237	+ 461	
X.	„ „ 34.— do 40.—	38.020	38.409	+ 389	
XI.	„ „ 40.— do 48.—	23.555	23.220		— 335
XII.	„ „ 48.—	70.374	67.041		— 3.333
	Svega	543.559	564.287	+ 24.618	— 3.890

Iz ovog tabelarnog prikaza vidimo, da je porast članova bio uglavnom u nižim nadničnim razredima i to za 23.768, dok je u poslednja dva viša nadnična razreda, gde obezbeđena nadnica iznosi preko D 40, zabeležen pad u članstvu od 3.668.

Ova okolnost uticala je i na prosečnu obezbeđenu nadnicu, koja je u 1935 godini iznosila 21.65 pa je manja od one iz godine 1934 za D 0.59. Time u vezi veći je i propis bolno-potpornog prinosa iz godine 1935 od onoga iz godine 1934 okruglo samo za D 1,270.000 iako je poprečan broj osiguranih članova porasao za 20.728. Najveći porast članstva bio je u I nadničnom razredu, u kojem obezbeđena nadnica iznosi svega samo D 6 dnevno.

Pregledavajući kretanje članstva po pojedinim mesecima u poslovnoj godini 1935 opažamo, da je minimalni broj članstva bio u mesecu februaru, kada je iznosio 505.384 osiguranika, a maksimalni broj bio je u mesecu oktobru sa 601.622 osiguranika. Do meseca juna uključivo neprestano je rasao broj članstva u poslovnoj godini, a u mesecu julu beleži se uobičajeni sezonski pad. Jedan od uzroka ovom padu u mesecu julu također je provedena inventura članstva. Nakon toga raste broj članstva do uključivo meseca

Digitized by Google

oktobra, a u mesecu novembru i decembru beležimo opet sezonski pad. Upoređujući kretanje članstva godine 1935 po mesecima sa istim kretanjem u prošloj godini 1934 opažamo porast u članstvu u svim mesecima.

Maksimalni porast prema prošloj godini bio je meseca oktobra, kada je iznosio 36161 više uposlenih radnika prema istom mesecu 1934 godine. U poslovnoj godini 1935 pokazuje 19 industrijskih grana porast u članstvu prema 1934, a 9 industrijskih grana pad. Ovaj pad napose je znatan kod gradnje željeznica i vodenih puteva, gde je bilo zaposleno prosečno u ovoj godini 2.368 radnika manje (10.79%) nego prošle godine a osetan je i kod građenja prevoznih sretstava (5.5%), dok privatna saobraćajna preduzeća, centrale za proizvodnju snage i opskrbe vodom, industrija papira, šumsko-pilanska industrija, industrija duvana, novčani i osiguravajući zavodi i pozorišta pokazuju samo neznatan pad u broju zaposlenog radništva.

Najveći apsolutni porast članstva u poslovnoj godini 1935 beleži tekstilna industrija, gde je bilo uposleno 4.219 radnika više (9.82%) nego prošle godine, te metalna i mašinska industrija sa 3.549 više uposlenih radnika (11.24%); najveći relativni porast članstva pokazuje industrija kamena i zemlje sa 2.512 radnika više ili 12.55%.

Ostale industrijske grupe, izuzevši rudarstvo, čiji radnici u pravilu nisu osigurani kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika, pokazuju sledeći porast u članstvu u poslovnoj godini 1935 prema godini 1934:

Industrijska grupa:	Više uposleno u apsolutnom broju	u proseku
Gostione, kavane i i svratišta	1.742	8.80%
Industrija odeće i čišćenja	2.083	8.21%
Industrija kože i gume	291	7.35%
	291	7.35%
Drvodeljska i rezbarska industrija	963	6.63%
Higijena	804	5.45%
Prerađivanje kože i njenih surogata	977	5.34%
Trgovina	2.438	4.66%
Industrija hrane i pića	1.431	4.17%
Poljoprivreda	124	3.88%
Javni saobraćaj	474	3.85%
Kemijska industrija	384	3.84%
Kućna posluga	1.862	3.19%
Građenje nad zemljom	409	2.19%
Grafička industrija	137	1.70%
Opštinski poslovi	159	0.62%

Ne uzimajući u obzir domaćinstva, kod kojih je bilo uposleno 60.256 (10.68%) osiguranika, u poslovnoj godini 1935 bio je najveći broj zaposlenja kod sledećih privrednih grana: trgovine 54.784 (9.71%) osiguranika, tekstilne industrije 47.175 (8.36%), šumsko-pilanske industrije 45.689 (8.10%), industrije hrane i pića 35.707 (6.33%) te metalne i mašinske industrije 35.127 (6.23%) osiguranika. Najmanji broj zaposlenih radnika, izuzevši rudarstvo, čiji su radnici osigurani uglavnom kod Glavnih bratinskih blagajna, i poljoprivredu sa 3.319 (0.59%), kod koje su osigurani samo industrijski radnici, imade industrija kože i gume 4.252 (0.75%) osiguranika.

Najveći broj članova u poslovnoj godini 1935 bio je osiguran kod Okružnog ureda u Beogradu i to 80.553 (14.28%), a najmanji kod Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu 4.790 (0.85%). Tokom poslovne godine 1935 prijavljeno je 2,473.023 osiguranika, a odjavljeno 2,452.306. Primljeno je 181.281 prijava i 192.356 odjava više nego godine 1934.

Statistika obolenja. Godine 1935 bila su nesposobna za rad usled bolesti i porođaja prema mesečnim izveštajima mesnih organa ukupno 278.702 osigurana člana, od toga 207.501 muških i 71.201 ženskih. Prema tome prema prošloj godini pokazuje se porast nesposobnih za rad za 22.978 ili 8.99%.

U proseku na jedan dan bilo je novo prijavljenih za rad nesposobnih članova 774.17, od toga muških 576.39, a ženskih 197.78. Na 100 osiguranih članova otpada 49.39 slučajeva obolenja, i to na 100 muških osiguranika 51.07, a na 100 ženskih osiguranika 45.06 slučajeva obolenja. Prema tim podacima bio je najveći broj slučajeva obolenja vezanih sa nesposobnošću za privredu na području Ljubljanskog okružnog ureda na 100 osiguranih članova 61.23. Kod Okružnog ureda u Tuzli dolazi na 100 članova 60 slučajeva, a kod Sarajevskog okružnog ureda 59.50. Najmanji broj bolesnika nesposobnih za rad bio je kod Subotičkog okružnog ureda, gdje dolazi na 100 osiguranih članova 26.36 obolenja.

Godine 1935 bilo je upućeno na bolničko lečenje 44.151 članova prema 40.659

Digitized by Google

godine 1934. Od toga bilo je 30.609 osiguranika i 13.542 osiguranice. Osim toga bilo je upućeno na lečenje u bolnice 16.756 porodičnih članova. Najviše je članova upućeno na bolničko lečenje na području Okružnog ureda u Beogradu 10.412, od toga osiguranika 4.540, osiguranica 2.419, te 3.453 porodičnih članova. Kod Ljubljanskog okružnog ureda upućeno je u bolnicu 8.478 članova, od toga 3.680 osiguranika i 2.496 osiguranica, a porodičnih članova 2.302. Na području Zagrebačkog okružnog ureda upućeno je bilo u bolnicu 7.777 članova, od toga 3.401 osiguranik i 2.263 osiguranice, te 2.113 porodičnih članova. Od privatno-društvenih bolesničkih blagajna uputila je na bolničko lečenje Privatno-društvena bolesnička blagajna Merkur 2.812 članova od toga 1.144 muška osiguranika, 537 ženskih, i 1.131 porodičnih članova a Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani 1.699 članova, od toga 578 osiguranika i 419 osiguranica, te 702 porodična člana.

U lečilišta i oporavilišta radničkog osiguranja bilo je upućeno u poslovnoj godini 3.066 bolesnih članova. Od toga 1.961 osiguranik, 1.095 osiguranica i 10 porodičnih članova. U ove zdravstvene ustanove radničkog osiguranja upućeno je najviše članova sa područja Sarajevskog okružnog ureda i to 446 članova, od toga 272 osiguranika i 174 osiguranice. Sa područja Okružnog ureda u Zagrebu bilo je upućeno na to lečenje 384 članova, od toga 203 osiguranika, 178 osiguranica i 3 porodična člana. Beogradski okružni ured uputio je 364 člana, od toga 245 osiguranika i 119 osiguranica. Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« uputila je u lečilišta i oporavilišta radničkog osiguranja 419 članova, od toga 245 osiguranika i 174 osiguranice.

Na banjsko lečenje bilo je 1935 godine upućeno 1.285 bolesnih članova, od toga 934 osiguranika, 349 osiguranica i 2 porodična člana.

Na lečenje u banjama upućeno je najviše članova sa strane Beogradskog okružnog ureda i to 447, od toga 316 muških osiguranika, 130 žena i 1 porodični član. Velik broj poslao je na to lečenje i Niški okružni ured, i to 103 člana, od toga 81 muškarac i 22 žene, a takodjer i Privatno-društvena bolesnička blagajna Merkur, koja je poslala na to lečenje 231 člana, od toga 149 osiguranika i 82 osiguranice.

Na promenu boravka odaslano je 1935 godine 1.552 člana (za 588 članova više nego godine 1934), od toga 969 osiguranika, 565 osiguranica i 18 porodičnih članova. Najveći broj članova na promeni boravka bio je odaslan od strane Beogradskog okružnog ureda i to 415, od toga 302 muškarca i 113 žena, a zatim od strane Zagrebačkog okružnog ureda 406, od toga 228 muških i 188 žena. Osam mesnih organa nije u ovoj godini uputilo nijednog člana na promenu boravka.

Da se vidi kako je bio velik poset uredskih ambulanata iznašamo, da se poslovne godine 1935 lečilo u uredskim ambulantama 1,642.396 osoba, od toga 853.946 muških članova, 339.041 ženskih i 449.409 porodičnih, uzevši kod toga u obzir posete u svim ordinacijama lekara svih mesnih organa, okružnih ureda i privatno-društvenih bolesničkih blagajna.

Od porodičnih članova, koji su se prijavili kao bolesni lečeno je 219.391 bračnih i vanbračnih žena i supruga, 213.195 dece i 16.823 ostalih članova porodice (roditelja, braće i sestara).

Zubnu negu uživao je 97.331 član, od toga 46.580 osiguranika, 29.991 osiguranica i 20.760 porodičnih članova.

Statistika pacijenata zdravstvenih ustanova radničkog osiguranja. U poslovnoj 1935 godini bila su u pogonu 2 lečilišta za plućobolne bolesnike na Brestovcu i Klenovniku, 3 banjska lečilišta u Laškom, Vrnjačkoj banji i banji Koviljači, 4 oporavilišta u Kasindolu, Paliću, te na otocima Rabu i Krku, 4 stanice za naknadno lečenje ozledenih u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani i Mariboru, te 8 radničkih bolnica u Drvaru, Jajcu, Teslići, Turbetu, Sarajevu, Sjetlini, Zavidoviću i Zenici.

U toj godini bilo je u spomenutim zdravstvenim ustanovama otpušteno sa lečenja 9.735 osoba, od toga 7.142 muškaraca i 2.593 žene. Od ovog broja bilo:

	muških	ženskih	ukupno
članova okružnih ureda	6.044	1.663	7.707
članova privatno-društvenih bolesničkih blagajna	468	303	771
članova humanitarnih železničkih fondova.	13	4	17
članova bratinskih blagajna	58	5	63
privatnih pacijenata	512	590	1.102
službenika radničkog osiguranja	47	28	75

Digitized by Google

KRETANJE PROSEČNE OBEZBEĐENE NADNICE OSIGURANIH ČLANOVA SREDIŠNJEG UREDA OD 1923 DO 1935 GOD. U DINARIMA

—— UKUPNO —— MUŠKI —— ŽENSKE

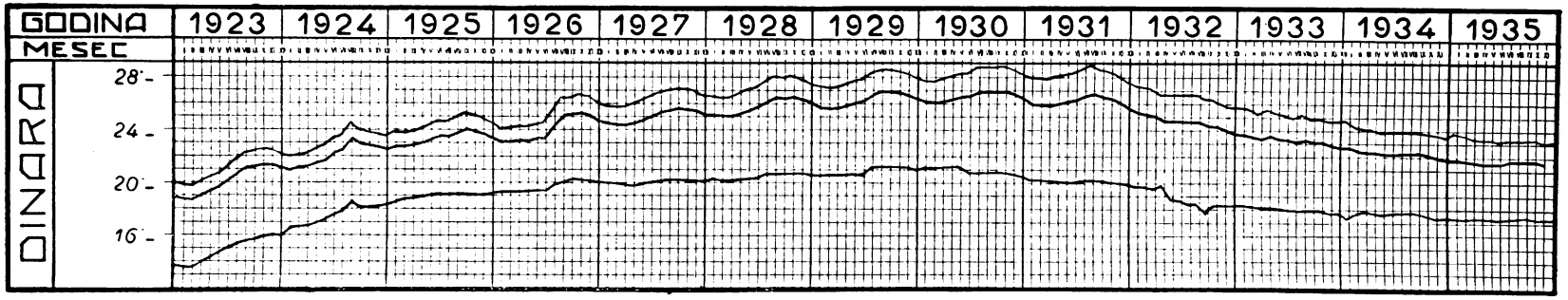

KRETANJE MESEČNE OBEZBEĐENE ZARADE OD 1923 DO 1935 GOD. U DINARIMA I ZARADE PRERAČUNATE PREMA DANAŠNJOJ KUPOVNOJ SNAGI DINARA.

—— OBEZBEĐENA ZARADA —— PRERAČUNATA ZARADA

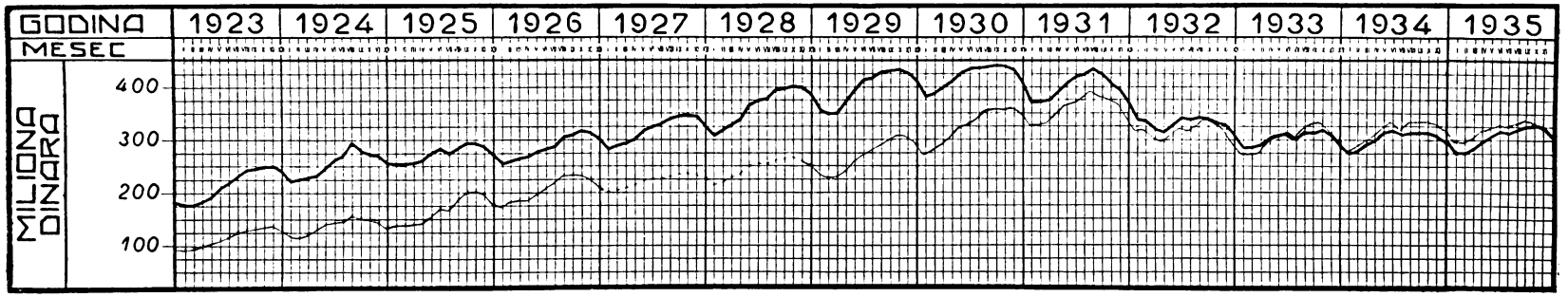

Digitized by Google

KRETANJE BROJA OSIGURANIH ČLANOVA SREDIŠNJEG UREDA OD 1923 DO 1935 GOD.

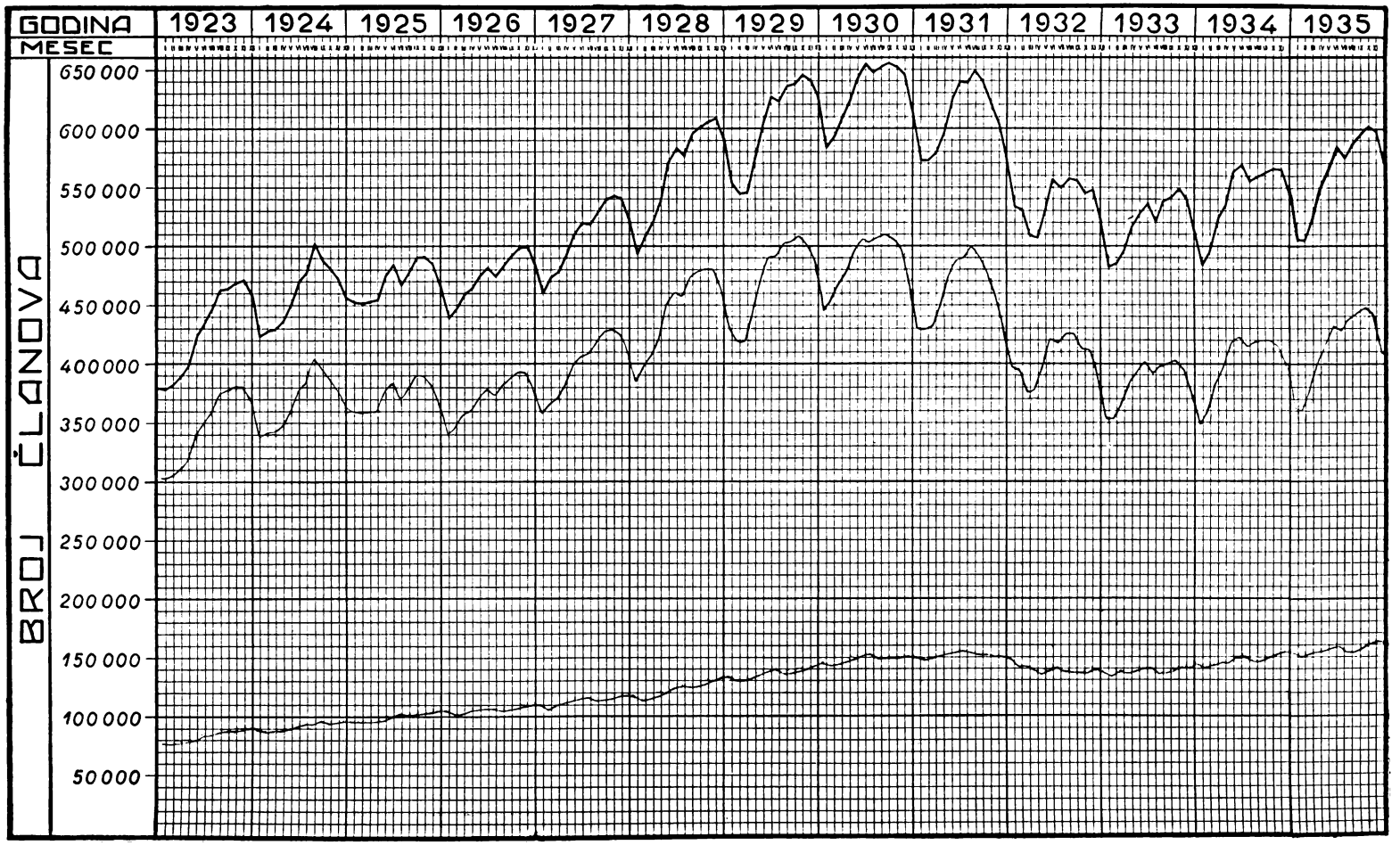

Digitized by Google

U lečilištima za plućobolne bolesnike bile su otpuštene sa lečenja 1.222 osobe (866 m. i 356 ž.) sa 110.403 opskrbnih dana (71.523 dana kod m. i 38.880 kod ž.) U banjskim lečilištima bilo je otpušteno sa lečenja 2.519 osoba (1.509 m. i 1.010 ž.) sa 42.785 opskrbnih dana (27.137 za m. i 15.648 ž.). Iz oporavilišta bile su otpuštene 1.933 osobe (1.099 m. i 834 ž.) sa 54.921 opskrbni dan (30.579 dana kod m. i 24.342 dana kod ž.). Iz stanica za naknadno lečenje ozleđenih bilo je otpušteno 608 ozleđenih radnika i nameštenika (478 m. i 130 ž.) sa 14.024 opskrbnih dana (11.671 dan kod m. i 2.353 kod ž.). Iz radničkih bolnica bile su otpuštene sa lečenja 3.453 osobe (3.190 m. i 263 ž.) sa 31.572 opskrbna dana (28.919 dana kod m. i 2.653 dana kod ž.). Kod svih ovih zdravstvenih ustanova iznašao je broj opskrbnih dana pacijenata otpuštenih sa lečenja, 253.705, od toga otpada 169.829 dana na muškarce, a 83.876 na žene.

Prema zanimanjima bili su sa lečenja otpušteni pacijenti članovi mesnih organa Središnjeg ureda:

	muški	ženske	ukupno
činovnici	663	424	1.067
kvalifikovani i nekvalifikovani radnici	5.634	1.471	7.105
naučnici	226	31	257
porodični članovi radnika	9	40	49

Od pacijenata otpuštenih iz lečilišta za plućobolne iz redova članova mesnih organa Središnjeg ureda bilo je po zanimanjima 239 činovnika, 894 kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika i 11 naučnika; od onih iz banjskih lečilišta otpuštenih bilo je 438 činovnika, 980 kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika i 49 naučnika; od otpuštenih iz oporavilišta bilo je 365 činovnika, 1.394 kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika i 101 naučnik; od otpuštenih iz stanica za naknadno lečenje ozleđenih bilo je 15 činovnika, 549 kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika i 43 naučnika. Konačno od pacijenata otpuštenih sa lečenja iz radničkih bolnica bilo je 11 činovnika, 3.288 kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika, 73 šegrta i 49 porodičnih članova osiguranika.

Statistika pomora. Prema prikupljenim podacima od pojedinih mesnih organa umrlo je usled bolesti odnosno usled nesreće u 1935 godini 2.286 muških osiguranih članova i 638 ženskih, uračunavši ovamo i porodilje. Ukupno je umrlo 2.924 osiguranih članova. Na 1.000 osiguranih članova dolazi dakle 5.2 umrla člana i to na 1.000 muških osiguranika 5.6 umrlih članova, a na 1.000 ženskih osiguranika 4. Kod okružnih ureda bio je najveći srazmerni broj umrlih na području Okružnog ureda u Banja Luci. Tamo je bilo na 1.000 osiguranih članova 7.2 umrlih. Zatim slede Tuzlanski okružni ured sa 6.2 i Karlovački okružni ured sa 6.1. Najmanji broj umrlih bio je na području Somborskog okružnog ureda, gde je umrlo od 1.000 osiguranih članova 4.3.

U redovima članova privatno-društvenih bolesničkih blagajna bio je manji broj smrtnih slučajeva. Najveći broj umrlih bio je kod Privatno-društvene bolesničke blagajne Merkur u Zagrebu, na 1.000 osiguranih članova 6 umrlih, a najmanji kod Privatno-društvene bolesničke blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, na 1.000 osiguranih članova 3.8 umrlih.

Poslovanje grane osiguranja za slučaj bolesti. Opšta privredna kriza imala je i u poslovnoj godini 1935 također jakog uticaja na finansijsko stanje našeg radničkog osiguranja, a naročito na novčano poslovanje grane osiguranja za slučaj bolesti. Porastom članstva nisu se prilike nimalo poboljšale. Nasuprot. Porast članova samo u nižim nadničnim razredima došao je do izražaja u stalnom padu obezbedene zarade, koja je godine 1935 iznosila u proseku samo D 21.65. Posledica toga stanja bio je daleko nepovoljniji konačni rezultat novčanog poslovanja ove grane osiguranja u 1935 godini nego što je bio godine 1934, jer kraj sniženih primanja, ostala su ista davanja na prošireni krug interesenata. Ovo poslednje vredi — razume se — samo za davanja (potpore) u naravi, jer novčane potpore stoje u srazmjeru sa primanjima. Usled toga iz zaključnih računa vidimo, da je propis bolnopotpornog prinosa u godini 1935 iznosio D 261,212.187.99 ili D 462.91 po osiguranom članu, te je veći od prošlogodišnjeg samo za D 1,270.820.20 kraj svega toga što je broj osiguranih članova porasao u godini 1935 u proseku za 20.728, dok su skoro sve potpore znatno nadmašile isplaćene potpore u prošloj poslovnoj godini. Usprkos svemu tome završilo je poslovanje ove grane osi-

Digitized by Google

guranja u godini 1935 sa neznatnim deficitom od D 3,025.098.33.

Na potporama u novcu isplaćeno je u godini 1935 u grani osiguranja za slučaj bolesti D 77,344.059.05 ili 29.15%, a na potporama u naravi D 131,416.169.78 ili 49.53%, od celokupnog prihoda. Ukupno je prema tome isplaćeno na potporama D 208,760.228.83 ili 78.68% od celokupnog prihoda ove grane osiguranja, odnosno D 369.95 po osiguranom članu. Na upravnim troškovima isplaćeno je Dinara 44,745.970.90 ili 16.86% od celokupnog prihoda.

Usled deficita u poslovanju Privatnodruštvene blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, kod koje prinosna stopa iznosi samo 36 posto, stavljen je predlog da se ovoj blagajni povisi prinosna stopa od 36% na 39% nedeljno od jednodnevne obezbeđene nadnice.

Detaljan izveštaj o novčanom poslovanju ove grane osiguranja prikazan je u poglavlju o zaključnim računima.

Ovde ćemo izneti samo najvažnije podatke o uredskim lekarima, o svim potporama, koje su u vezi sa radom uredskih lekara i o zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

Broj lekara povećao se 1935 godine od 1.662 na 1.686. Koncem 1935 godine otpada na jednog lekara u proseku 334 člana. Ako ne računamo zubare, kojih ima 335, imali smo svega 1.351 lekara. Na jednog lekara bez zubara otpada 417 članova. Od 1.351 lekara bilo je 219 lekara specijalista i 1.132 lekara opšte prakse. Od toga 13 lekara pomoćnika. Na jednog lekara opšte prakse otpada 493 članova. Od 1.686 lekara bilo je 1.420 ugovornih i 266 lekara-činovnika. U 1934 godini iskazali smo 230 specijalista. Ove godine došli smo do prividno manjeg broja specijalista, jer smo ovog puta izlučili one ugovorne lekare röntgenologe, koji vrše za mesne organe Središnjeg ureda röntgen preglede, ali nisu specijalisti za röntgenologiju u pravom smislu reči. Takvih lekara ima 21. Zajedno s ovim lekarima iznosi broj specijalista 240. Imamo nekoliko specijalista u manjim mestima, koji su plaćeni po pojedinom pregledu.

Po specijalističkim strukama ima radničko osiguranje 48 lekara, koji vrše röntgen pregled članova, 30 specijalista za očne bolesti, 24 za bolesti uha, nosa i grla, 30 za bolesti kože i za venerične bolesti, 25 za bolesti pluća, 22 ginekologa i 21 kirurga. Sa manjim brojem su zastupane skoro sve druge grane medicine.

Broj lekarskih rejona je razmerno vrlo velik. Imamo vrlo mnogo malih lekarskih rejona. Imamo 158 lekara, koji nemaju više od 50 članova u svom rejonu, 170 lekara sa 51 do 100 članova, 176 lekara sa 101 do 200 članova, 504 lekara imali su dakle 200 ili još manje članova u svom rejonu. Razmerno najveći broj sasvim malih lekarskih rejona otpada na privatno-društvene blagajne. Prostrani rejoni sa razmerno malim brojem članova otežavaju uređenje lekarske službe pa i upravu našeg radničkog osiguranja.

Broj lekara povećao se poslednjih godina u velikoj meri. Time se znatno poboljšala lekarska služba. U većim gradovima su članovi noću i blagdanom katkada teško došli do lekarske pomoći, pa ni u hitnim slučajevima. U Zagrebu organizovana je dežurna služba lekara noću i blagdanom. Dežurni lekar boravi stalno u prostoriji ureda. Hitne pozive preuzima službenik ureda, koji vrši dežurnu službu na telefonu. Lekar vrši kućne posete automobilom. Rezultati ovoga uređenja su dobri. U Zagrebu ima naš član noću brže lekarsku pomoć nego drugi slojevi pučanstva. Pojedini članovi zvali su lekara noću i bez stvarne potrebe — »pošto to ništa ne košta«. No ovakvi slučajevi nisu česti i ured može da postupa protiv takvih zloupotreba. Na drugi način pokušali su uredi da reše ovaj problem u Beogradu i u Ljubljani. Zbog kratkoće vremena nemamo još dovoljnog iskustva o uspesima ovih pokušaja.

Težak je problem u našem radničkom osiguranju organizacija lečenja tuberkuloznih. Početkom 1935 godine izdalo je ravnateljstvo Središnjeg ureda upustva o organizaciji lečenja i suzbijanju tuberkuloze (okružnica broj 36.432/1934). Centar za lečenje i suzbijanje tuberkuloze je specijalistička ordinacija. Svako mesto u državi, svaki tuberkulozni radnik, treba da bude dodeljen jednom takvom centru. To je temeljna misao ove organizacije. Pojedini uredi učinili su sve što su mogli, da omogućuju svojim tuberkuloznim članovima i u manjim mestima lečenje pneumotoraksom, da u saradnji sa nadležnim vlastima i sa socijalnim ustanovama organizuju socijalnu skrb o tuberkuloznim radnicima. Ovi uredi nastoje da vlasti i socijalne ustanove dadu tuberkuloznom radniku ono što mu radničko osiguranje ne može dati, jer su njegova davanja ograničena zakonom

Digitized by Google

i materijalnim mogućnostima osiguranja. Ovi uredi vode brigu o tome, da tuberkulozni radnik ako kod ureda nema više prava na potpore ne bude prepušten svojoj sudbini, da dobiva potpore ili barem lečenje od naležnih javnih zdravstvenih i drugih ustanova. Drugi uredi treba da slede ovaj primer. Teško je kod nas stvoriti saradnju između ureda za osiguranje radnika i drugih javnih zdravstvenih ustanova. Ima svagde poteškoća materijalne, lične i druge naravi. Ipak je to u nekoliko mesta uspelo, pa mora uspeti i u drugima.

Važna je stvar osigurati svakom tuberkuloznom bolesniku kod koga je to potrebno ambulantno lečenje pneumotoraksom. Ovim načinom lečenja postali su mnogi bolesnici, kojima pre nije bilo spasa, sposobni za rad, a mnogi koji su imali otvorenu tuberkulozu i širili zarazu, postali su posle ovog lečenja bezopasni za svoju okolinu. Treba namestiti svagde gde je to moguće specijalistu za tuberkulozu. Gde to nije moguće treba u najbližem javnom dispanzeru osigurati tuberkuloznom članu specijalističko lečenje kolapsterapijom.

Središnji ured i njegovi mesni organi potrošili su u prošloj godini preko 50 milijuna dinara na svoje tuberkulozne čla-

1. Slika: Ličilački radnik pri radu (nehigijenski odeven)

nove. Ne možemo povećati ove troškove — jedva ih možemo podnositi. Ali, ako već moramo da potrošimo 50 milijuna dinara godišnje, moramo ih potrošiti tako, da od toga bolesni radnik ima optimum koristi. Ako ćemo više potrošiti za specijaliste i za lečenje pneumotoraksom, potrošićemo manje za lekove problematične vrednosti i manje za pogrebnine. Mesni organi Središnjeg ureda imali su 1935 godine 25 specijalista za lečenje tuberkuloznih, od toga 6 u vlastitim lečilištima a 19 kod svojih mesnih organa. Okružni ured u Beogradu ima 3, u Lju-

Digitized by Google

bljani 4, u Novom Sadu, Sarajevu, Somboru, Splitu i Subotici po 1, u Zagrebu 3 specijalista za tuberkulozu. Privatno-društvena bolesnička blagajna Merkura ima 2, Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani 1, Privatno-društvena bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine 1 ftiziologa. U mestima, u kojima uredi nemaju specijaliste za tuberkulozu, poverili su lečenje pneumotoraksom takvim lekarima opšte prakse, koji su upućeni u tu tehniku. Takvih ugovornih lekara ima 20. Osim toga je sklopljen ugovor sa 4 javna dispanzera, u kojima naši članovi primaju pneumotoraks. Imamo danas 37 mesta u državi, u kojima dajemo našim članovima lečenje pneumotoraksom.

nim ustanovama, a 18 kod mesnih organa. U 20 mesta, u kojima nemaju vlastitog röntgen aparata, imaju uredi ugovorne lekare za röntgen preglede.

Ako uredi u mestima, u kojima je to moguće, organizuju saradnju sa javnim dispanzerima imaće svaki ured mogućnost da lečenje tuberkuloznih uredi tako, kako je to ravnateljstvo Središnjeg ureda u spomenutim upustvima odredilo.

Lekarski troškovi iznosili su u 1935 godini 33,835.738 dinara, t. j. 12.75% prihoda, a po članu 59.96 dinara, dok su u godini 1934 iznosili 31,636.135 dinara, t. j. 11.97% prihoda, a po članu 58.20 dinara.

Ako želimo da usporedimo naše lekarske troškove sa lekarskim troškovima u

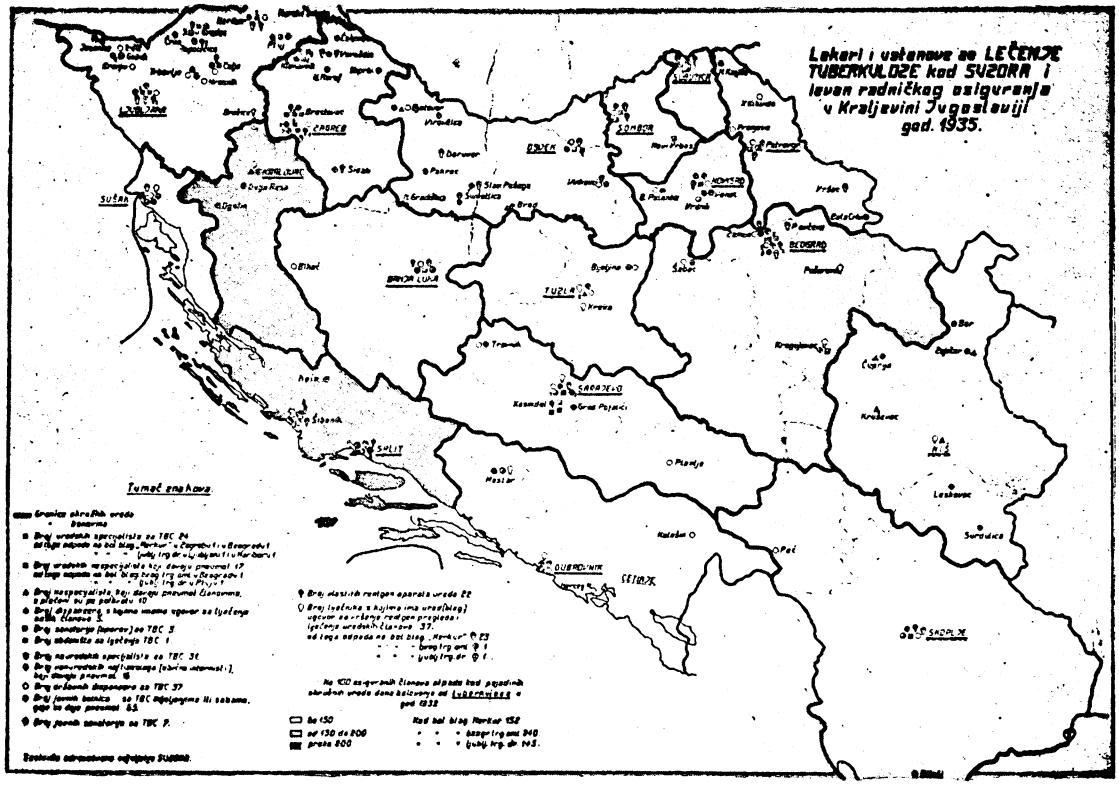

Za pravovremenu diagnozu tuberkuloze i za kontrolu lečenja pneumotoraksom potreban je röntgen uređaj. Koncem 1935 godine imali su Središnji ured i njegovi mesni organi 22 vlastita röntgen aparata, od toga 4 u vlastitim zdravstve-

takvim ustanovama socijalnog osiguranja, u kojima lečenje članova nije povereno nameštenim lekarima i gde lekari leče osiguranike u svojim vlastitim ambulantama, moramo uzeti u obzir i naše troškove za izdržavanje ambulatorija. Ti

Digitized by Google

troškovi su iznosili u 1935 godini 10,065.792 dinara, t. j. 3.80% prihoda, a po članu 17.84 dinara. Troškovi za lekare i za ambulante iznosili su u bolesničkoj grani osiguranja 1935 godine ukupno po članu 77.50 dinara.

Između pojedinih mesnih organa bilo je i 1935 godine, što se lekarskih troškova tiče, velikih razlika.

Prosečno su mesni organi potrošili za ovu potporu 12.75% prihoda, ali je jedan ured potrošio samo 8.37%, a jedna blagajna 22.06% — dakle skoro 3 puta toliko.

Potpore, koje su u vezi sa radom lekara, uglavnom su lekarski troškovi, hranarina, troškovi za lekove, bolnički troškovi, troškovi za lečilišta i banje pa troškovi zubne nege. Ovi troškovi iznosili su 1935 godine ukupno 186,179.355 dinara, t. j. 70.16% od prihoda, dok su u 1934 godini iznosili samo 177,296.525.— dinara t. j. 67.08% od sveukupnog prihoda.

Potrošeno je po članu u dinarima za						
hranarinu	bolnice	vlastite ambulante	lekove	lečilišta	zubnu negu	lekare
godine 1933						
105.81	56.79	18 21	57.17	33.43	6.98	57.68
godine 1934						
110.86	55.92	17.93	58.44	35.39	7.34	58.20
godine 1935						
114.89	55.84	17.84	59.56	32.55	7.14	59.96

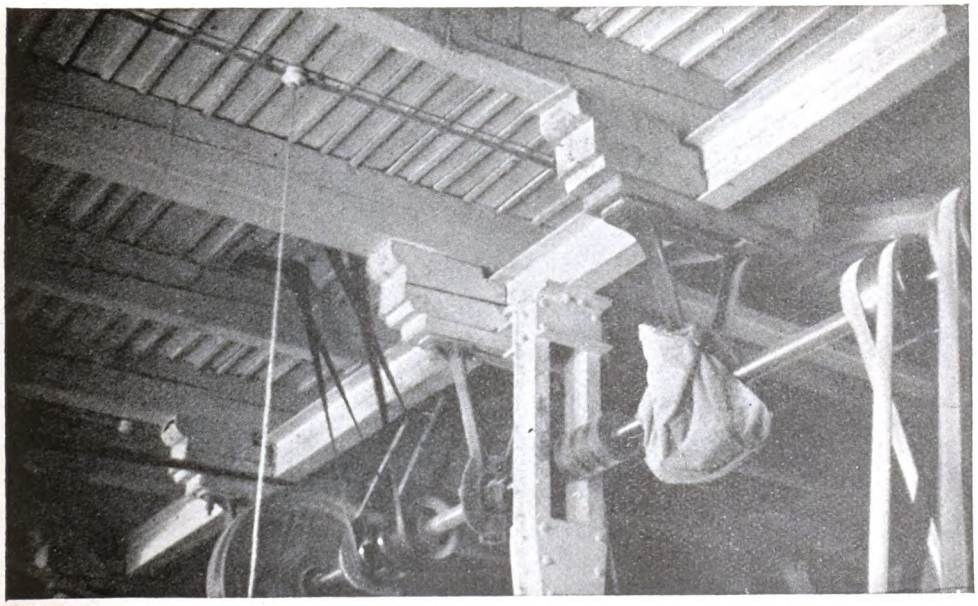

1 a. Slika: Preopterećen stroj jedne tkačnice koji preti rušenjem (strelice pokazuju najlabilnije delove konstrukcije krova)

Prosečna osigurana nadnica pala je, kako smo to već naveli, u 1935 godini od 22.24 dinara na 21.65 dinara. Stalni pad nadnice utiče na postotak onih potpora, koje nisu ovisne od prosečne osigurane nadnice. Zato je dobro da usporedimo troškove i po članu.

Usporedivši troškove po članu vidimo, da su se troškovi za hranarinu, za lekare i za lekove znatno povećali. Znatnije su se smanjili samo troškovi za sanatorijsko i banjsko lečenje, sasvim neznatno su smanjeni troškovi za bolnice, za ambulante i za zubnu negu.

Za hranarinu isplaćeno je 1935 godine 64,828.978.— dinara, t. j. 24.43% prihoda, što po članu iznosi 114.89 dinara. U 1934 godini isplaćeno je 60,257.533 dinara ili 22.80% prihoda, što iznosi 110.86 dinara po članu.

Velika epidemija gripe, koja je harala u prvim mesecima 1935 godine, povećala je troškove za hranarinu i za druge potpore. Ali to ne može da bude jedinim razlogom povećanja troškova za hranarine. Gripe je bilo svagde, na celom području države, a ipak su pojedini uredi imali sa-

Digitized by Google

svim normalne, pa i niske, troškove za hranarinu. Ima dakle i drugih subjektivnih i mesnih razloga za nerazmerne razlike, koje još uvek postoje izmedu pojedinih ureda u pogledu visine troškova za hranarinu.

Troškovi za hranarinu, za bolnice, lečilišta i za lekove su u najužoj međusobnoj vezi. Ured, koji ima stalno mnogo svojih bolesnika u bolnicama i lečilištima, morao bi da ima razmerno manje troškove za hranarine i za lekove nego oni uredi, koji leče svoje bolesnike kod kuće.

Usporedili smo dakle i zbir troškova ovih potpora kod svih mesnih organa u 1935 godini. Vidimo da je potrošeno na spomenute 4 potpore:

kod Okružnog ureda u Sušaku 64.33% prihoda 347.— D po članu;

kod Okružnog ureda u Beogradu 59.86% prihoda 311.— D po članu:

kod Okružnog ureda u Zagrebu 56.96% prihoda 287.— D po članu:

kod Okružnog ureda u Subotici 42.27% prihoda 148.— D po članu:

kod Privatno-društvene bolesničke blagajne Merkura 67.66% prihoda 637.— D po članu;

kod Privatno-društvene bolesničke blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani 61.18% prihoda 392.— D po članu;

kod Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine 51.07% prihoda 307 D po članu.

Ovi nam primeri pokazuju, da su i kod ovakvog načina usporedivanja razlike izmedu pojedinih ureda nerazmerno velike, tako velike, da se to stvarnim razlozima jedva može obrazložiti. Subjektivne razloge tih razlika treba ukloniti. Utešna je pojava da su razlike izmedu pojedinih ureda, barem što se postotka potpora tiče, sada manje nego što su prije bile. Ali se nikako ne može stvarno obrazložiti, da jedan ured troši 42% prihoda, t. j. 146.— dinara po članu, a drugi 64% prihoda, t. j. 347.— dinara po članu u godini na ove najvažnije potpore. Razlike izmedu pojedinih lekarskih rejona istog ureda su još veće. Razlika izmedu pojedinih ureda nikada neće potpuno nestati. Ali treba da nestaje tih prevelikih stvarnim razlozima neobrazloženih razlika. Pravu socijalnu i zdravstvenu vrednost ima rad onih ureda, koji svakom članu, u ma kojem rejonu on živio, po mogućnosti jednako pravedno davaju sve potpore, koje mu po zakonu pripadaju.

Za lekove i zdravstvene potrepštine isplaćeno je 1935 godine 33,611.410 dinara, t. j. 12.67% prihoda ili 59.56 dinara po članu. Ovi su troškovi poskočili od 1932 godine do 1935 godine od 55.08 dinara po članu na 59.56 dinara po članu. Za 1,846.311 dinara je više utrošeno 1935 godine nego 1934 godine.

Izdatak na lekove je u našem osiguranju još uvek veći nego u privatnoj praksi, veći nego u socijalnom osiguranju drugih zemalja.

Dok je potrošnja lekova neosiguranog pučanstva kod nas zbog privredne depresije znatno opala povecavaju se troškovi za lekove u našem radničkom osiguranju godišnje za 2 milijuna dinara.

Ima lekara, koji ordiniraju skoro samo specijalitete i patentirane preparate — za njih skoro uopšte ne postoje isprobani lekovi naše državne farmakopeje. Tome je delom kriva vešta propaganda strane farmacejske industrije. Bolesni radnik čita u novinama da lekovi, koje prima od ureda ne vrede, da su to sami jeftini kinini i aspirini. A mi smo pregledom recepture u prošloj godini ustanovili, da se ordiniraju stotine hiljada komada recepata najraznovrsnijih nadoknadivih i preterano skupih stranih specijaliteta. Recepti za 100 dinara i više nisu nikakva retkost. Ordiniralo se na primer osiguranom radniku ovaj recept: Neosalvarsani 0.45 No 50, Bismogenoli No II, Compligoni à 6 cm³ lag orig. No II. Ured je platio za ovaj recept 2.182.— dinara. Recept je izraden u javnoj apoteci. Da su ove injekcije nabavljene po propisu preko slagališta ureda bio bi samo time taj isti lek za 900 dinara jeftiniji. Bolesni radnik o ovim stvarima, o ovim cenama, ništa ne zna. On čita članke u novinama o jeftinim kininima i gubi poverenje u svoga lekara i u svoje osiguranje.

Kao i kod hranarine tako isto i ovde postoje prilične razlike medu pojedinim uredima. Ima ureda, koji troše 8—9%, a postoje drugi, koji troše 17—20% prihoda na lekove. Isto tako postoje te razlike i izmedu pojedinih lekarskih rejona jednog te istog ureda, što dokazuje da ima lekara, koji još nisu ušli u duh ekonomskog propisivanja lekova. Danas se i u privatnoj praksi vodi računa o ekonomskom prepisivanju pa se mora voditi i kod nas, jer se teško ubrani radnički i poslodavački novac ne sme rasipati na nadoknadive strane specijalitete, koje plasira strana farmacejska industrija putem veštо ubačene reklame. Naš bolesni radnik

Digitized by Google

treba da dobije najbolji lek, makar on koštao i više novaca, ali merilo za dobrotu leka ne sme biti njegova skupoća niti lepo udešena ekspedicija. Osiguranje ne treba da bude probna stanica za ispitivanje stranih specijaliteta. Zato su određeni drugi zavodi i institucije.

Retaksaciju recepata vrši apotekarski otsek Središnjeg ureda. Godine 1935 retaksirano je 2,036.185 receptnih blanketa.

nege. Po poslednoj statistici Središnjeg ureda osigurano je kod naših mesnih organa sada 62.757 lica u grupi kućne posluge. Nije dakle čudo, što imamo uvek razmerno velik broj bolesnika u bolnicama.

Razlike izmedu pojedinih ureda su vrlo velike. Jedan od ureda potrošio je 5.38%, dok je drugi potrošio 17.54% svoga prihoda na bolničko lečenje, dakle više nego

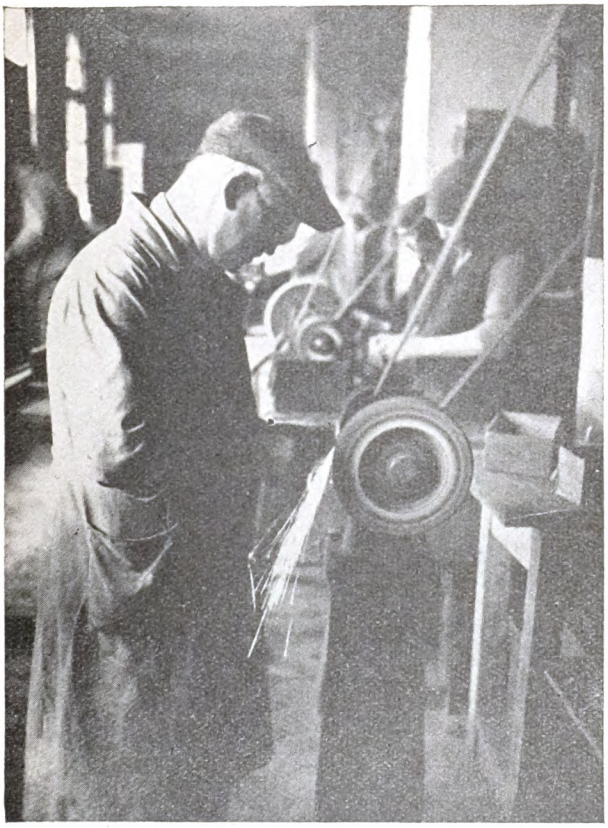

2. Slika: Neoklopljeni brusovi (radnik upotrebljava zaštitne nočale. U pozadini radionice poliraju bez zaštitnih naočala i bez ekshaustora za izvlačenje prašine)

Kolektivni ugovor sa Apotekarskom komorom Kraljevine Jugoslavije izvršuje se lojalno. Sporova sa apotekarima ima sada manje. Oni se rešavaju obično brzo i sporazumno u saradnji Središnjeg ureda sa Apotekarskom komorom.

Bolnički troškovi iznosili su u 1935 godini 31,510.270.— dinara t. j. 11.87% prihoda, a 1934 godine 30,396.281 dinar t. j. 11.50% prihoda. Potrošili smo u 1935 godini po članu 55.84.— dinara, u 1934 godini 55.92.— dinara.

Bolnički troškovi su kod nas vrlo veliki. Mnogi bolesni radnici stanuju pod vrlo teškim higijenskim prilikama. Šegrti, koji stanuju kod poslodavca, a naročito služavke, ako obole, ostaju često bez svake kućne

triput toliko. Uredi su dužni da vode nadzor da se u bolnicama leče samo oni bolesnici, kod kojih je to medicinski i socijalno opravdano. U stalnom dodiru sa bolničkim lekarima i u kolegijalnom sporazumu s njima vodit će glavni lekar ureda brigu o tome, da bolesnici ne ostaju dulje u bolnici nego što je to bezuvetno potrebno.

Zakonom o osiguranju radnika prisilila je država radnika da štedi, dok je zdrav i dok radi, da sebi na taj način osigura najnužnija sretstva za opstanak i za lečenje, kad nadodu crni dani bolesti i nesreće. Da nema radničkog osiguranja, nikada ne bi radnik mogao da plaća bolničke pristojbe nego bi ih morala plaćati

Digitized by Google

država ili nadležna samouprava. Zbog toga ima radničko osiguranje skoro u svim državama velike povlastice što se bolničkih taksa tiče. Kod nas nema radničko osiguranje nikakvih povlastica osim jedne: da po odredbi §-a 54 Zakona o osiguranju radnika plaća troškove bolničkog lečenja samo po najnižem opskrbnom razredu.

Ipak mora da placa naše radničko osiguranje sada mnogo veće bolničke takse nego sto ih plaćaju druge kategorije naroda, koje nisu socijalno nimalo slabije od osiguranih radnika. Pojedine bolnice traže osim toga da Središnji ured posebno plati skuplje lekove i druge zdravstvene potrepštine. Na pretstavku sadašnje samouprave dobio je Središnji ured obećanje, da će se sada bolničke takse i za osigurane radnike nešto sniziti.

Za sanatorijsko i banjsko lečenje potrošeno je 1935 godine 18,366.322.— dinara, t. j. 6.92% prihoda ili po članu 32.55 dinara. Godine 1934 potrošeno je 19,237.810.— dinara t. j. 7.28% prihoda ili 35.39 dinara po članu.

Ove godine potrošeno je dakle na ovu potporu skoro milijun dinara manje, ma da je broj članova porastao sa 20.000. I ove godine bile su razlike izmedu pojedinih mesnih organa dosta velike. Troškovi za sanatorije i banje se kreću izmedu 3.74% i 14.80%. Teško materijalno stanje sili urede na štednju. Dosta velik broj kreveta u našim lečilištima ostao je prazan naročito zimi. Ipak su pojedini mesni organi i ove godine osećali potrebu da prilično velik broj svojih bolesnika upute u neuredska lečilišta i u neuredske banje.

U našim lečilištima troškovi po glavi bolesnika viši su, ako se kreveti premalo iskorišćuju.

Po Statutu dužni su mesni organi Središnjeg ureda, da razmerno broju svojih članova popunjuju krevete zdravstvenih ustanova našeg radničkog osiguranja. Na taj način bi se opskrbni troškovi po glavi bolesnika znatno smanjili. Bez prevelikog opterećenja ureda bilo bi lečilišno lečenje omogućeno mnogo većem broju bolesnih članova nego dosada.

Za zubnu negu potrošeno je 1935 godine 4,026.635.— dinara t. j. 1.52% prihoda, ili 7.14 dinara po članu. U 1934 godini potrošeno je 4,003.665.— dinara, t. j. 1.51% prihoda, ili 7.37 dinara po članu.

Razlike izmedu pojedinih ureda su i u pogledu ove potpore još uvek prevelike. Troškovi za zubnu negu kreću se između 0.69% i 4.81% prihoda.

Prilikom pregleda zdravstvenog rada mesnih organa primećeno je, da se promet u našim zubnim ambulantama znatno povećao, ali da se razmerno često vade zubi. Navodno traže naši članovi naročito kod pojedinih ureda vadenje zuba iz socijalnih razloga i u onim slučajevima, kada bi se zub mogao plombiranjem spasiti. Član ili nema ni ono malo novaca što ga plombiranje zuba stoji ili odbija lečenje korena i plombiranje, jer nema vremena. Treba učiniti sve, da radnik razume kako veliku važnost ima za njegovo zdravlje zdravo zubalo i omogućiti mu da plombira svoje bolesne zube. Treba najzad odrediti radno vreme zubnih ordinacija tako, da radnik ne gubi svoje radno vreme, ako mu treba zubna nega.

Najvažnije zdravstvene ustanove Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa su ambulante. Godine 1935 imali su mesni organi Središnjeg ureda 140 ambulanata. Broj ambulanata povećao se od prošle godine za 10. Naše ambulante dobro su uređene, nastoji se, da se uređaj stalno modernizuje i usavrši. Imamo 13 velikih ambulanata sa više od 10 prostorija. U velikim ambulantama ordiniraju specijalisti skoro svih struka savremene medicine. Ordinacija za decu bilo je i ove godine 14. One rade obično i kao savetovališta za majke.

Zavoda za fizikalnu terapiju i radničkih kupališta imamo svega 12 i to u Banja Luci, Beogradu, Zemunu, Kragujevcu, Karlovcu, Ljubljani, Mariboru, Mostaru, Petrovgradu, Skoplju, Somboru i u Zagrebu.

U Terapiji u Zagrebu bilo je 1935 godine 51.617 lečenja i 86.573 kupanja, ukupno 138.190 poseta u jednoj godini. Na dan otpada prosečno 378 poseta.

U Beogradskom zavodu bilo je 1935 godine 38.710 lečenja i 41.141 kupanje, ukupno 79.851 poseta. Na dan otpada prosečno 218 poseta. Ali i naši fizikalni zavodi u manjim gradovima izvršili su savesno svoju dužnost.

U malom fizikalnom zavodu u Petrovgradu bilo je 1935 godine 13.005 slučajeva lečenja, prosečno 35 lečenja na dan.

Radnička kupališta omogućuju radniku, da se jeftino i higijenski kupa. Naša je dužnost da putem svojih radničkih kupališta vršimo propagandu za čistoću i za kupanje. Radnik radi vrlo često u nehigijenskoj sredini, u štetnoj prašini i sav u znoju. Kupanje i čistoća su najsigurnija zaštita protiv mnogih radničkih bolesti. Još važnije je lečenje bolesnih radnika sa-

Digitized by Google

vremenim metodama hidroterapije i druge fizikalne terapije u našim zavodima. Ima sve više i više bolesti, koje se danas već ne leče samo receptima nego skoro isključivo fizikalnom i dietetskom terapijom. Središnji ured izvršio je važnu zdravstvenu misiju, kada je — gdegod je mogao — stvorio mogućnost da se i radnik leči ovim savremenim načinom lečenja.

Naše radničko osiguranje imalo je 1935 godine četiri apoteke: u Beogradu, u Sarajevu, u Skoplju i u Zagrebu. Ekspedirano je 1935 godine u ovim apotekama 543.180 recepata i 15.369 narudžaba, takozvanih »trebovanja«, za ambulante. Recepti stajali bi po apotekarskoj taksi u Beogradu znatno više troškova od proseka. Beogradski okružni ured ima po članu veći trošak za lekove nego svi drugi okružni uredi u zemlji. Uredske apoteke treba da efektivno smanje naše troškove za lekove, koji su postali nepodnosivo visoki.

Osim spomenutih zdravstvenih ustanova imali su Središnji ured i njegovi mesni organi 1935 godine još 26 zdravstvenih zavoda sa 1.366 kreveta. Odbijemo li od toga 120 kreveta zagrebačkog i 20 kreveta novootvorenog somborskog obdaništa, u kojima bolesnici leže samo po danu, ostaju 24 zdravstvena za-

3. Slika: Nepropisan peščanik sa jakim izbočinama (u ovom peščaniku dogodilo se u poslednjih 10 godina 5 smrtnih slučajeva)

6,259.350.— dinara, dok ovako stoje skupa sa režijskim troškovima 3,497.002.— dinara. Čista ušteda je dakle u ovoj godini 2,762.348.— dinara. U ovim apotekama nameštena su 23 magistra. Broj pomoćnog osoblja iznosi 10. Troškovi za lekove iznosili su kod Središnjeg ureda 1935 godine prosečno po članu 59.56.— dinara, kod Okružnog ureda u Beogradu 72.58 dinara, u Sarajevu 44.63 dinara, u Skoplju 56.14 dinara, a u Zagrebu 54.43 dinara po članu. Okružni uredi u Skoplju i Zagrebu imaju dakle za lekove po članu nešto manje, ured u Sarajevu znatno manje, a ured voda sa 1.226 kreveta. Na 470 osiguranih članova otpada dakle jedan krevet.

Od naših zdravstvenih zavoda bilo je 10 malih bolnica sa 164 kreveta. Među ovim bolnicama ima provizornih i malih sa ispod 10 kreveta, koje služe kao prelazne stanice u krajevima, u kojima nema bolnica ni dobrih saobraćajnih veza. Ali imamo i stalnih, dobro uređenih bolnica. Bolnica u Drvaru ima 50, ona u Zavidoviću 30 kreveta, u Teslići 18, u Sjetlini 15, a u Zenici 14 kreveta.

Pet stanica za naknadno lečenje ozleđenih imamo u Beogradu, Ljubljani, Ma-

Digitized by Google

riboru, Skoplju i Zagrebu i to sa 86 kreveta. Skupa sa ovim stanicama imamo dakle 250 bolesničkih kreveta. Stanice su svagde u vezi sa našim fizikalnim zavodima. Glavna im je zadaća da služe lekarskom radu osiguranja za slučaj nesreće, da omoguće savremeno lečenje unesrećenih i osakaćenih radnika, u prvom redu fizikalnim lečenjem i hidroterapijom. U stanicama lečimo i one radnike, koji boluju od reumatizma ili od drugih bolesti, koje se leče fizikalnom terapijom. Svaka stanica morala bi da bude na svom području centar lekarskog rada osiguranja za slučaj nesreće. Tu bi se morale obavljati nadpregledbe unesrećenih radnika i rentaša. Voditelji tih stanica morali bi se potpuno uputiti u medicinu osiguranja za slučaj nesreće. Na stanici u Zagrebu ima, osim ležećih bolesnika sa 3.174 opskrbna dana u godini, svaki dan mnogo ambulantnih pregleda i natpregleda unesrećenih radnika. Tu se radi i na unapredenju nauke o medicini nesrećnih slučajeva. Dosada nisu sve stanice pravilno shvatile važnu zadaću, koja im je namenjena.

Krajem 1935 godine bilo je 20.049 lica, kojima se isplaćuju mesečne rente na račun našeg osiguranja za slučaj nesreće. U 1935 godini prijavljeno je 15.369 nesrećnih slučajeva. Ove brojke same po sebi dokazuju kakvu važnost imaju naše stanice, ako ozbiljno ispunjuju svoju dužnost.

Naša tri banjska lečilišta u Koviljači, Laškom i u Vrnjačkoj Banji imaju ukupno 240 kreveta. Lečilište u Vrnjačkoj Banji će se sada proširiti.

Oporavilišta imamo 4: u Kasindolu, na Krku, u Paliću, i na Rabu. Oni imaju ukupno 380 kreveta.

U Kasindolu je na mesto dotrajalih baraka izgrađen lep novi paviljon sa ležaonicama na krovu zgrade.

Naša oporavilišta na moru i na kopnu služe lečeniu rekonvalescenata i bolesnika, kojima treba klimatsko lečenje ili kupanje u moru. Ona služe uglavnom profilaksi od tuberkuloze.

Sanatorij Brestovac i Klenovnik za lečenje bolesti pluća imaju 365 kreveta.

Obdanište u Zagrebu ima 120 kreveta, novo otvoreno obdanište u Somboru ima 20 kreveta. Tu se leče preko dana bolesnici sa zatvorenom početnom tuberkulozom, koji nemaju higijenskog stana ni kućne nege.

Imamo danas zdravstvenih zavoda za sve bolesnike, kojima treba sanatorijsko, banjsko ili klimatsko lečenje. Danas zaista nema više potrebe da se članovi osiguranja upućuju u strane banje ili sanatorije.

Godine 1935 naše zdravstvene ustanove nisu bile potpuno iskorišćene i ako imamo uvek mnogo više bolesnika nego što možemo da upućujemo u takve zavode. U našim zdravstvenim zavodima — bez obdaništa — imali smo mogućnost da opskrbljujemo i lečimo bolesnike kroz 447.490 opskrbnih dana, a imali smo svega 260.348 opskrbnih dana. Mesto 1226 bolesnika dnevno imali smo svega 713 t. j. 59%. Prazne krevete popunili smo delomično sa privatnim bolesnicima. Na privatne bolesnike otpada 18.584 opskrbna dana, to je prosečno dnevno 51 privatni bolesnik. Brestovac imao je prosečno dnevno 133 bolesnika, Klenovnik 170, Kasindol 108, Laško 55, »Zagreb« na Krku 34, »Jadran« na Rabu 26, Palić 21, Radnički sanatorij Kralja Aleksandra u Vrnjačkoj Banji 32, »Stražilovo« u Koviljači 26 bolesnika, a obdanište u Zagrebu 123 bolesnika. U svim zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda bilo je dakle 1935 godine prosečno dnevno 836 ležećih bolesnika, a 1934 godine 840.

Rezultati lečenja u našim zdravstvenim zavodima bili su izvrsni. Od otpuštenih bolesnika bilo je oko 70% sposobnih za rad.

Glava XIV Zakona o osiguranju radnika stavila je Središnjem uredu i njegovim mesnim organima u dužnost, da vode brigu o higijenskim i tehničkim merama za zaštitu zdravlja i života radnika. U tom pogledu učinjeno je i u 1935 godini sve što se moglo učiniti. Pre svega je stručno odelenje Središnjeg ureda pregledalo veliki broj fabrika i radionica, pa je u saradnji sa nadležnom Inspekcijom rada preduzelo sve što treba radi zaštite zdravlja i života naših radnika. Isto tako su i glavni lekari mesnih organa vršili mnoge preglede preduzeća i radionica i savetima pripomogli da se higijena rada popravi.

Veliki napredak na polju zdravstvene propagande izvršen je u toku 1935 godine putem popularnih predavanja pomoću tri serije diapozitiva (o tuberkulozi, o nesrećnim slučajevima pri poslu i o higijeni rada). Svi su uredi nabavili te diapozitive i održana su mnoga predavanja, koja su vrlo dobro, korisno i poučno poslužila za naše članove i mnoge druge slušače. Osim ovih predavanja održano je u nedelji borbe protiv tuberkuloze u maju 1935 vrlo mnogo popularnih pre-

Digitized by Google

davanja o toj najopasnijoj bolesti, a neki uredi kao na pr. u Petrovgradu održavali su tečajeve o tuberkulozi, koji su trajali tri nedelje. Primećuje se u toku 1935 godine da su uredski lekari svojski podupirali ovu akciju. Ovaj rad naših lekara naišao je na veliko odobravanje od strane radnika i poslodavaca. Središnji ured odredio je kredit za konačno uređenje stalne izložbe, u kojoj je sakupljen vrlo dragocen materijal, koji osim svoje praktične vrednosti ima i svoje kulturno istorijsko značenje i osim toga može da služi kao poučna zbirka u cilju predohrane nesrećnih slučajeva, profesionalnih bolesti i higijene rada. Po ovom uzoru pripremaju i mnogi naši mesni organi svoje zbirke, koje će se u vrlo kratkom vremenu pretvoriti u stalne izložbe higijene rada.

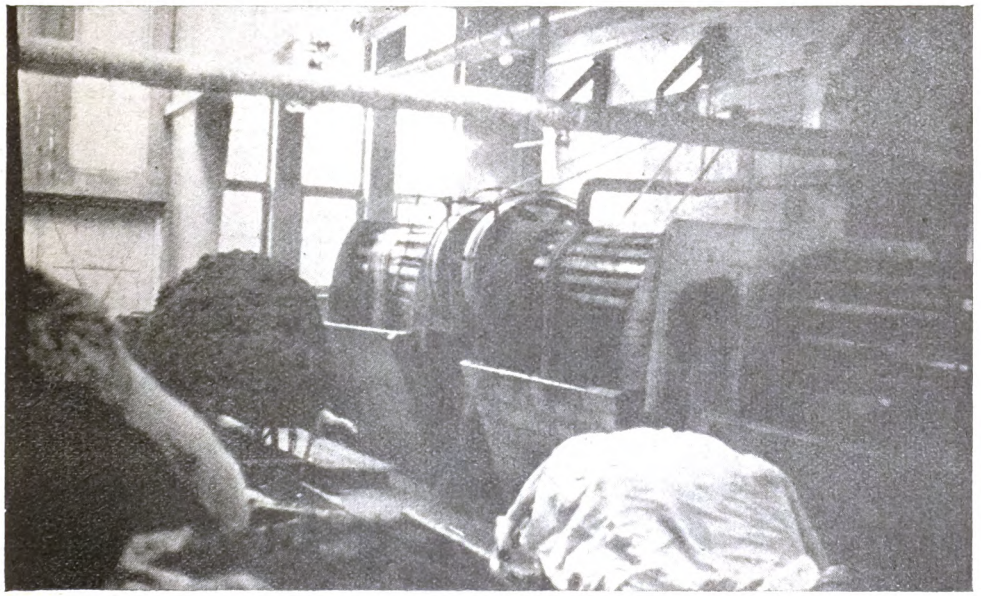

4. Slika: Bojadisaonica, koja je ranije bila puna magle, sada je ispravnom napravom potpuno uklonjena.

U toku 1935 godine bila su u Zagrebu dva osmodnevna tečaja za lekare stažiste, kojima su u predavanjima i praktično prikazane ustanove i rad našeg radničkog osiguranja. U nekim mestima bio je za članove prireden tečaj o prvoj pomoći.

Središnji ured organizovao je 1929 godine u Zagrebu radnu zajednicu izmedu Središnjeg ureda, Okružnog ureda, Radničke komore, Berze rada, poslodavačkih udruženja i Škole narodnog zdravlja. Ta radna zajednica izdržava iz svojih sretstava Stanicu za socijalnu skrb o rekonvalescentnim radnicima. Stanica nastoji da nade nameštenje radnicima, koji su postali za rad sposobni, ali su zbog bolesti izgubili rad. Godine 1934 proširen je rad ove stanice. Stanica plaća jednu sestru, a za to saraduje 11 rejonskih sestara Središta za socijalno higijenski rad sestara pomoćnica u Zagrebu u radu i skrbi oko bolesnika Okružnog ureda u Zagrebu.

Sestre vrše kućnu negu ležećih bolesnika, vrše asanaciju stanova, brinu se za decu bolesnih članova, posreduju da bolesnici, koji su u bedi primaju od nadležnih vlasti pomoć, koja prelazi granice Zakona o osiguranju radnika. Sestre vrše uspešno u saradnji sa lekarima Okružnog ureda teški i samopregorni rad oko zbrinjavanja bolesnih članova radničkog osiguranja. Dosadašnji rad na ovom polju pokazao je, da je ta akcija potrebna i korisna. Navešćemo samo nekoliko brojeva o radu te akcije.

Najveća briga poklonjena je tuberkulozi. Provedena je asanacija stana kod 90 bolesnika sa otvorenom tuberkulozom. Povelo se naročito staranje za one bivše naše članove, koji su iscrpeli svoja članska prava. Pružanje kućne nege ukazano je u 116 slučajeva. Naročita pažnja ukazivana je zaštiti matera i dojenčadi upućivanjem primalje.

Napori su veliki, uspesi dolaze sporo, oni su i sada još vrlo skromni. Ali uspeh dosadašnjeg rada pokazuje, da taj rad treba i dalje provoditi, a po mogućnosti,

Digitized by Google

protegnuti ga i na čitavu državu. Slične stanice postoje u Celju i u Mariboru.

Zdravstveno stanje osiguranih članova. Središnji ured imao je 1935 godine prosečno 564.287 članova, od toga 406.269 muških (72%) i 158.018 ženskih članova (28%).

Obolelo je 278.702 člana, t. j. 49.4%, dok je godine 1934 obolelo 47% članova. Ove godine bilo je dakle više slučajeva obolenja nego lane. Obolelo je 207.501 muških 74.4% i 71.201 ženskih članova, 25.6%. Broj obolenja bio je dakle ove godine razmerno nešto veći kod muških nego kod ženskih članova. U ovoj statistici obrađeni su samo oni slučajevi obolenja ili porođaja kod osiguranika, u kojima je izdata novčana potpora, ili je došlo do lečenja u bolnicama, lečilištima itd. Godine 1935 primilo je 49.4% članova, dakle svaki drugi član, takvu potporu. Ako je član više puta u godini oboleo, iskazano je svako obolenje posebno. Iskazali smo dakle zapravo broj obolenja, a ne obolelih članova. Od 278.702 slučaja obolenja bilo je 228.678 slučajeva sa hranarinom, t. j. 82.2%, 44.151 slučaj bolničkog lečenja, t. j. 15.8%, 4.399 slučajeva lečilišnog i banjskog lečenja t. j. 1.5% i 1.534 slučaja promene boravka, t. j. 0.5%.

U ambulantama mesnih organa Središnjeg ureda i njegovih lekara bilo je 1935 godine svega 1.642.396 slučajeva lečenja, od toga 449.409 slučajeva lečenja porodičnih članova. Godine 1934 bio je broj ambulantnih lečenja 1,404.671. U 1935 godini porasao je opet nerazmerno broj slučajeva lečenja. Dok je od 1934 do 1935 godine porasao broj članova sa 3.8%, porasao je broj ambulantnih slučajeva lečenja sa 16.3%.

Iz godišnjih izveštaja ureda vidimo da je i broj ordinacija porasao u svim velikim privrednim centrima u Beogradu i Zagrebu isto kao i u Osijeku, Novom Sadu i Sušaku.

Ovaj stalni nerazmerno veliki i nagli porast broja slučajeva lečenja i ordinacija posebna je pojava našeg radničkog osiguranja.

Ovaj porast povećao je skoro sve izdatke ureda i stavio je naše radničko osiguranje pred nove i velike zadaće. Povećan je broj lekara. Osim toga biće potrebna decentralizacija velikih centralnih ambulanata. Beograd i Ljubljana imaju već manje ambulante na periferiji. U stanovite specijalističke ordinacije upućujemo zbog naravi bolesti na stalno lečenje sve bolesnike, koji boluju od dotične bolesti, na primer u ordinaciju za kirurgiju, za tuberkulozu, za venerične bolesti itd. U druge specijalističke ordinacije treba uputiti bolesnike u pravilu samo na konzilijarni pregled. Nikako se ne smiju upućivati u specijalističke ordinacije na stalno lečenje slučajevi, koji spadaju u ordinacije lekara opšte prakse. Radi se na tomu, da se članskim legitimacijama zaštićuju interesi osiguranih članova od onih, koji se služe lečenjem u osiguranju, a da na to nemaju prava. Samo tako će osigurani radnici imati prave koristi od povećanja broja lečenja u našim ambulantama.

Statistički otsek Središnjeg ureda mogao je da obradi već dosada podatke o danima bolovanja za prvih devet meseci 1935 godine. Pošto su podaci o danima bolovanja najvažnije merilo za prosuđivanje opterećenja bolesničkog osiguranja saopštićemo kratko najvažnije od ovih prethodnih podataka. Oni nam ne dozvoljavaju da stvorimo konačni sud o uplivu raznih faktora na opterećenje bolesničkog osigranja u 1935 godini. Ali razlike između pojedinih ureda vrlo su zanimljive, a mogli smo da približno tačno izračunamo i najvažnije brojke o danima bolovanja za celu godinu 1935.

Godine 1935 bilo je po ovome svega 4,560.000 dana bolovanja uračunavši i dane porođaja. Na svakog osiguranika otpada u celoj godini prosečno 8.1 dana bolovanja. Svaki dan primilo je hranarinu, ili je bilo na teret ureda lečeno u bolnici ili u lečilištu 12.500 članova tj. 2.2% članstva. Prosečna hranarina iznosila je 16.5 dinara.

Za vreme prvih devet meseci 1935 godine otpada na 100 osiguranika prosečno 613 dana bolovanja. Najviše dana bolovanja . 734 na 100 članova, imao je Okružni ured u Zagrebu. Na drugom mestu stoji Okružni ured na Sušaku sa 704, na trećem mestu Okružni ured u Ljubljani sa 674 dana bolovanja na 100 članova.

Najmanje dana bolovanja, 385 na 100 članova, imao je Okružni ured u Subotici. Na drugom mestu stoji Okružni ured u Petrovgradu sa 422, na trećem mestu Okružni ured u Nišu sa 439 dana bolovanja.

Okružni ured u Zagrebu imao je dakle razmerno skoro još jedamput toliko dana bolovanja koliko Okružni ured u Subotici.

Početkom godine 1935 harala je na celom području naše države epidemija gripe. Obolenja nisu bila teška, nije bilo

Digitized by Google

mnogo smrtnih slučajeva. Ali je bilo vrlo mnogo obolenja sa visokom vrućinom, tako da su osigurani članovi postajali u masama nesposobni za rad. Osim toga opteretila su u vrlo velikoj meri naše bolesničko osiguranje obolenja, koja su nastala kao posledice i komplikacije gripe. U pojedinim pokrajinama naše domovine bilo je endemične malarije. Broj bolesnika sa trahomom se nešto smanjio.

Okružni uredi obelodanili su u svojim godišnjim izveštajima vrlo zanimljive podatke o onim bolestima,koje su najviše raširene na njihovom području.

Uglavnom su to i ove godine iste »radničke« bolesti, kojih je po detaljno obrađenoj statistici Središnjeg ureda i dosada najviše bilo.

Središnji ured imao je 1933 godine prosječno 520.980 članova. Bilo je 1933 godine 189.456 slučajeva obolenja sa 3,939.351 dan bolovanja. Prosečno trajao je jedan slučaj obolenja 20.7 dana. Na bolovanju bilo je prosečno dnevno 10.792 osiguranika, tj. 1.91% članstva. Godine 1932 bilo je prosečno dnevno na bolovanju 10.285 osiguranika, t. j. 1.86% članstva. Od 100 osiguranih članova Središnjeg ureda otpada na muške 73.13, na ženske 26.87. Od 100 dana bolovanja otpada na muške samo 68.07, na ženske 31.93. Ženske opterećuju dakle i ove godine u razmerno mnogo većoj meri osiguranje nego muškarci.

Na 100 osiguranih članova otpada 1933 godine prosečno 756.16 dana bolovanja, 1932 godine samo 700.55 dana. Na 100 muških članova otpada 703.8, na 100 ženskih 898.6 dana bolovanja.

5. Slika: Nedovoljno uklanjanje magle: u dolnjem delu radionice magla se uklanja, a u gornjem delu nastaje još u većim količinama.

Godine 1935 obradio je statistički otsek Središnjeg ureda detaljne podatke o bolovanju članova Središnjeg ureda po spolu, po nadničnim razredima, mesnim organima i po industrijskim grupama, po godinama starosti i po diagnozi za godinu 1933. Jedan deo važnijih podataka ove statistike obelodanjen je u ovom broju Radničke zaštite u posebnim tabelama. Obrađeni su samo oni slučajevi obolenja, u kojima je došlo do izdavanja hranarine ili bolničkog odnosno zavodskog lečenja. Posmatraćemo ovde ukratko podatke o broju dana bolovanja i porodaja u relativnim brojkama. Koga zanimaju detaljniji podaci, naći će ih u spomenutim tabelama.

Po mesnim organima bilo je 1933 godine velikih razlika u pogledu broja dana bolovanja. Okružni ured u Ljubljani ima na 100 članova 1.021.2 dana bolovanja, Okružni ured u Zagrebu 888.6, Okružni ured u Sušaku 849.9. Ovi mesni organi imali su najveći broj dana bolovanja. Kod Okružnog ureda u Nišu otpada na 100 članova 494.6 dana bolovanja, kod Okružnog ureda u Skoplju 506.7, a kod Okružnog ureda u Petrovgradu 597.6. To su uredi sa najmanjim brojem dana bolovanja.

Ova podela slična je podeli u 1932 godini. Na jednog člana Ljubljanskog okru-

Digitized by Google

žnog ureda otpada još jedamput toliko dana bolovanja sa potporom nego na jednog člana Niškog okružnog ureda.

I 1933 godine imali su okružni uredi, koji imaju veliku prosečnu nadnicu, najmanji broj dana bolovanja, a uredi sa velikom prosečnom nadnicom najveći broj dana bolovanja.

Godine 1933 imao je Okružni ured na Sušaku veću osiguranu nadnicu od svih drugih okružnih ureda, 28.72 din., Ljubljanski i Zagrebački okružni uredi imali su prosečnu nadnicu od 23.23 odnosno 23.86 din. Ovi su uredi imali najveći broj dana bolovanja. Okružni ured u Nišu imao je najnižu osiguranu nadnicu, 17.72 din., a imao je i najmanji broj dana bolovanja. Skopski okružni ured imao je 19.54 din., Okružni ured u Petrovgradu 17.73 din osigurane nadnice. Ovi su uredi imali mali broj dana bolovanja. Da tome nisu krive samo naročito teške prilike dotičnih ureda, dokazuje činjenica, da je broj dana bolovanja bio najveći na području cele države kod onih industrijskih grupa, koje imaju velike osigurane nadnice, a najmanji u industrijama sa malom nadnicom.

Ako usporedimo podatke o visini poprečne nadnice u 1935 godini (Radnička zaštita 1935 godine, strana 173) sa gore spomenutim prethodnim podacima o broju dana bolovanja po mesnim organima za 1935 godinu vidimo, da se u tom pogledu ni do ove godine nije mnogo promenilo osim toga, da danas razlike ipak nisu više tako velike.

Opadanjem prihoda radnika naglo se pogoršala njegova ishrana, pogoršale su se sve njegove životne prilike, a najviše su se pogoršale njegove zdravstvene prilike. Možda je istina, da su životne prilike radnika, u krajevima sa najmanjom nadnicom, tako teške da radnik radi, ma da je bolestan, samo da ne izgubi nameštenje. Ali to ne može biti jedini razlog spomenute paradoksne pojave.

Digitized by Google

Nehigijenska tkalačka radionica
Tisseranderie peu hygiènique et peu aerée

Nehigijenska lončarska radionica
Poterie peu hygiènique

Digitized by Google

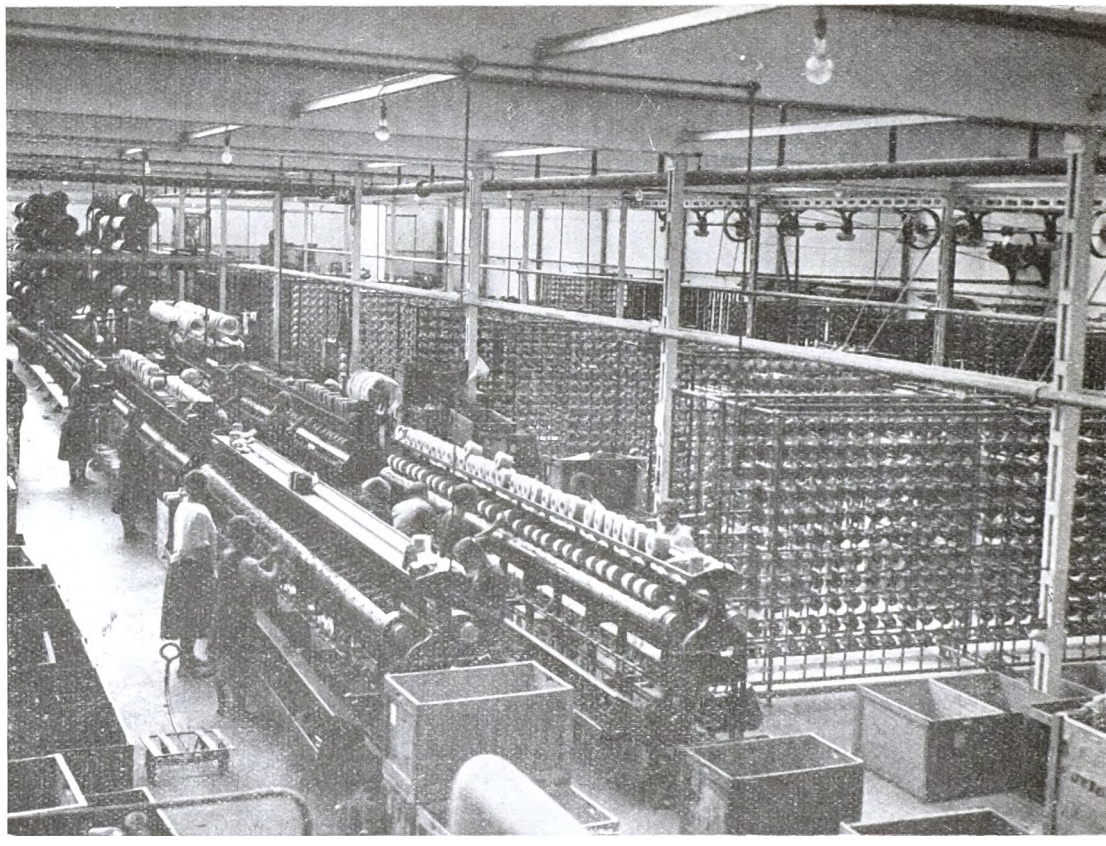

Svetla tekstilna radionica
Atelier textile bien éclairé et aeré

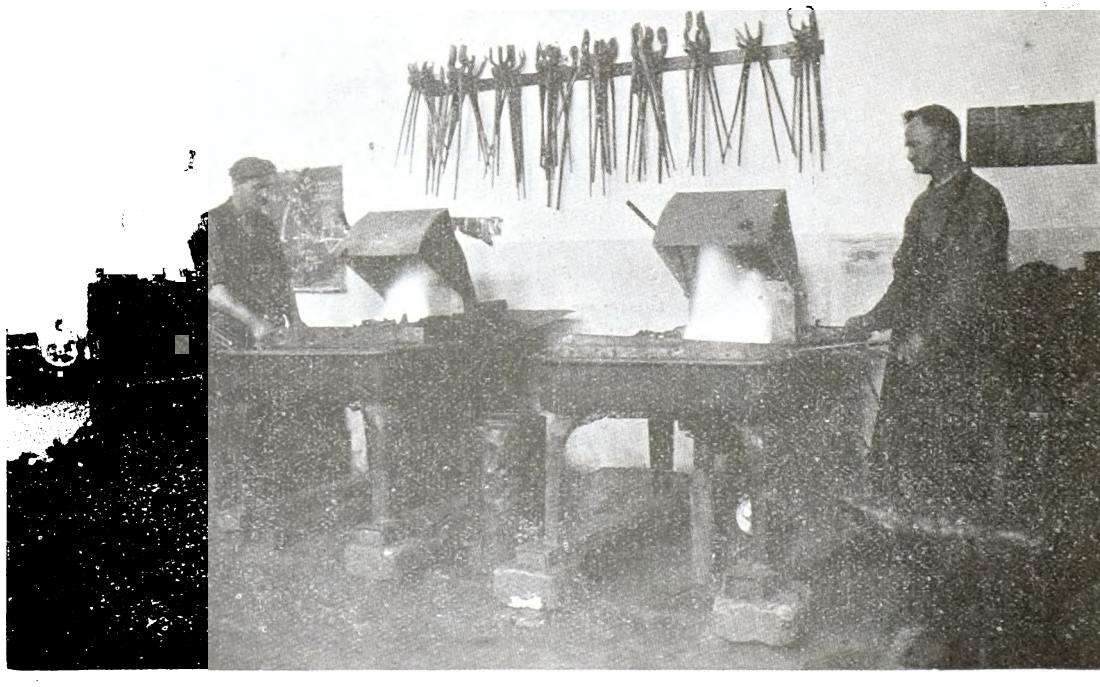

Kovačka radionica sa ekshaustorima
Forge bien aerée

Digitized by Google

INDUSTRIJSKE GRUPE	PROSEČNA OBEZBEDENA NADNICA*	NA 100 OSIGURANIKA SRED. UREDA OTPADA GOD. 1933	
		DANA BOLOVANJA	DANA BOLOVANJA OD TUBERKUL.
POLJOPRIVREDA	20·38	851	108
JAVNI SAOBRAĆAJ	34·90	684	191
PRIVATNA SAOBRAĆAJNA PODUZ.	29·04	874	128
RUDARSTVO	24·99	97	—
INDUSTRIJA KAMENA I ZEMLJE	20·74	822	120
METALNA I MAŠINSKA INDUSTRIJA	21·92	1007	256
GRAĐENJE PREVOZNIH SREDSTAVA	32·74	797	180
KEMIJSKA INDUSTRIJA	29·23	975	240
CENTRALE ZA PROIZV. SNAGE I OBSKR. VODOM	37·37	774	148
TEKSTILNA INDUSTRIJA	23·16	1077	243
INDUSTRIJA PAPIRA	30·01	1177	223
INDUSTRIJA KOŽE I GUME	28·11	951	157
PRERAĐ. KOŽE I NJENIH SURROGATA	16·89	855	151
ŠUMSKO-PILANSKA INDUSTRIJA	19·14	807	109
DRVODELJSKA I REZBARSKA INDUS.	17·50	961	224
INDUSTRIJA HRANE I PIĆA	21·47	742	151
INDUSTRIJA DUVANA	24·82	805	170
GOSTIONE KAVANE I SVRATIŠTA	21·47	780	154
INDUSTRIJA ODEĆE I ČIŠĆENJE	15·20	775	255
GRAĐ. ŽELJEZ. PUTEVA I VODOGRAĐ.	23·06	543	46
GRAĐ. NAD ZEMLJOM	24·40	787	121
GRAFIČKA INDUSTRIJA	32·66	1150	415
HIGIJENA	15·50	642	220
OPŠTINSKI POSLOVI	24·51	488	109
TRGOVINA	24·07	603	146
NOVČ. I OSIG. ZAVODI I KANCELARIJ.	38·96	604	172
POZORIŠTA SLOB. PROF. I RAZNO	27·56	517	158
KUĆNA POSLUGA	12·70	589	91
SRED. UREĐ ZA OSIG. RADNIKA	22·09	756	164

* PROSEČNA OBEZBEĐENA NADNICA OSIGUR. SRED. UREĐA 30. JUNA 1934 GODINE

Pad osigurane nadnice i naglo opadanje prinosa imali su teške posljedice ne samo za one urede, koji su najteže pogođeni, nego za celo naše osiguranje.

U našem grafikonu I. prikazali smo celokupni broj dana bolovanja, broj dana bolovanja od tuberkuloze na 100 osiguranih članova i prosečnu obezbedenu nadnicu po industrijskim grupama. Razmerno najviše dana bolovanja otpada na industriju papira, u kojoj otpada 1176.8 dana bolovanja na 100 osiguranih članova. Na drugom mestu stoji grafička industrija sa 1150.4, na trećem mestu tekstilna industrija sa 1077.5, na četvrtom mestu metalna i mašinska industrija sa 1006.9 dana bolovanja. Iste ove četiri industrijske grupe imale su i 1932 godine najveći broj dana bolovanja. Na petom mestu stoji kemijska industrija sa 975.2 dana bolovanja na 100 osiguranih članova. Godine 1932 bila su na petom mestu privatna saobraćajna preduzeća. Razmerno najmanje dana bolovanja ima rudarstvo, tu otpada samo 97.1 dana bolovanja na 100 osiguranih članova. Rudari su osigu-

Digitized by Google

rani u svojim bratinskim blagajnama; kod nas ih je osiguran samo vrlo malen broj. Slične su prilike u poljoprivredi zbog toga što je samo vrlo mali broj poljoprivrednih radnika osiguran. Podaci za ove dve grupe nemaju dakle iste statističke vrednosti, koju imaju podaci za druge industrije, u kojima su svi radnici i nameštenici osigurani.

Na drugom mestu stoji grupa opštinskih poslova. Kod opštinskih nameštenika otpada na 100 osiguranih članova 487.9 dana bolovanja. Na trećem mestu stoje pozorišta i slobodne profesije sa 517.0, na četvrtom mestu gradnja željeznica, puteva i vodogradnje sa 542.7, a na petom mjestu kućna posluga sa 588.9 dana bolovanja. Iste grupe imale su i u 1932 godini razmerno najmanji broj dana bolovanja samo je mesto kućne posluge zauzela poljoprivreda i redosled je nešto izmenjen. U većim statističkim publikacijama Središnjeg ureda, u kojima je uzet u obzir upliv spola i starosti na bolovanje, imale su one industrijske grupe, koje sada imaju najveći odnosno najmanji broj dana bolovanja, takode vrlo velik odnosno malen broj dana bolovanja.

Grafikon nam prikazuje visinu prosečne obezbeđene nadnice u svim industrijskim grupama na dan 30 juna 1934 godine. Uzeli smo 1934 godinu, jer su podaci za ovu godinu potpuni, ne fale više podaci nijednog ureda. Prosječna obezbeđena nadnica iznosila je 30 juna 1934 godine 22.09 din, bila je za 0.92 din. niža nego u 1933 godini, ali razmjer, koji nas ovdje zanima, jedva se promenio.

I ove godine vidimo da na primer industrija papira i grafička industrija, koje imaju najveći broj dana bolovanja, spadaju u grupe sa najvećom osiguranom nadnicom. Jasno je dakle da nisu samo specijalne prilike radništva nego da su naročito teške higijenske prilike ovih industrija imale upliva na veliki broj dana bolovanja osiguranah članova, koji u ovim industrijama rade.

Posvetili smo naročitu pažnju poboljšanju higijenskih prilika u dotičnim industrijama. Uredi moraju naći puta i načina da u saradnji sa nadležnim vlastima i sa radničkim i poslodavačkim organizacijama učine sve što je moguće, da se uklone opasnosti od poslovnih nesreća, od profesionalnih otrovanja, od štetne prašine i da se poboljšavaju higijenske prilike u našim privrednim preduzećima.

U našem grafikonu 2 prikazali smo koliko dana bolovanja otpada po grupama bolesti na 100 osiguranika u 1933 godini.

Godine 1933 otpada razmerno najviše dana bolovanja na tuberkulozu. Na 100 osiguranika otpada 154.04 dana bolovanja od tuberkuloze pluća i 10.08 dana od drugih vrsti tuberkuloze, ukupno dakle 164.12 dana od tuberkuloze. Na drugom mestu stoje ozlede sa 103.71, na trećem mestu bolesti probavila sa 79.10, na četvrtom mestu gripa sa 52,37, a na petom mestu reumatizam sa 45.17 dana bolovanja na 100 osiguranika. Na 100 osiguranika otpada 756.16 dana bolovanja, od toga otpada 444.47 dana t. j. 59.2%, na spomenutih 5 grupa bolesti, dok na ostalih 27 grupa ne otpada više od 40.8%.

Skoro tačno isti je bio razmer i godine 1932. Samo je na petom mestu bio porođaj a ne reumatizam. Prema godini 1932 porasao je razmerno broj dana bolovanja od tuberkuloze pluća sa 9%, od ozleda sa 8%, od bolesti probavila sa 11%, od gripe sa 11%, a od reumatizma sa 3%. Razmerno manje dana bolovanja nego u godini 1932 ima samo kod malog broja grupa bolesti sa malim brojem dana bolovanja. Smanjio se broj dana bolovanja kod obrtnih i drugih otrovanja i kod samoubijstava. Broj dana nesposobnosti za rad zbog porođaja smanjio se sa 1.1%, kod zaraznih bolesti sa 1.4%.

O najčešćim i najvažnijim bolestima našeg osiguranog radništva daćemo ovde još nekoliko podataka. Godine 1933 otpada na tuberkulozu 14.019 slučajeva obolenja, t. j. 7.3% svih slučajeva obolenja i 855.018 dana bolovanja, t. j. 21.7% svih dana bolovanja. Dok je prosečno trajao jedan slučaj obolenja 20.7 dana, trajao je jedan slučaj obolenja od tuberkuloze 60.9 dana, skoro tri puta dulje od proseka.

Godine 1932 otpada na tuberkulozu 21.4%, 1933 godine 21.7% svih dana bolovanja. Dok je broj dana bolovanja od tuberkuloze 1932 godine pao od 23% na 21.4%, povećao se u 1933 godini opet na 21.7%. Zanimljivo je da je broj slučajeva obolenja od tuberkuloze u istoj godini razmerno pao od 8.1% na 7.3% svih slučajeva obolenja. Da se broj dana bolovanja od tuberkuloze ipak povećao u vezi je s time da je jedno obolenje od tuberkuloze trajalo 1932 godine 53.7 dana, a 1933 godine 60.9 dana.

Na 100 muških osiguranika otpada 154,0, na 100 ženskih osiguranika 191.7 dana bolovanja od tuberkuloze.

Digitized by Google

	OD	NA 100 OSIGURANIKA SRED. UREDA OTPADA GOD. 1933 DANA BOLOVANJA
I	BOLESTI RAZVITKA	3.85
II	ZARAZNIH BOLESTI	35.52
IIa 1	TUBERKULOZE PLUĆIJU	154.04
IIa 2	OSTALIH TUBERKULOZA	10.08
II b	INFLUENCE I GRIPE	52.37
II c	VENERIČNIH BOLESTI	11.44
III	BOLESTI SPOLOVILA	15.33
IV	NOVOTVORINA	8·82
V	BOLESTI KRVI I TVARNE IZMENE	5.14
VI	BOLESTI MOZGA I ŽIVČEVLJA	18.35
VII	OČNIH BOLESTI	10·93
VIII	BOLESTI UHA	3.50
	BOLESTI DISALA	32.81
IX a	BRONHITISA DULJE OD 4 NEDELJ.	5.79
IX b	PLEVRITISA	14.13
X	BOLESTI OPTOKA KRVI	22.16
XI	BOLESTI PROBAVILA	79.10
XII	BOLESTI ORGANA MOKRENJA	11.94
XIII	BOLESTI KOŽE	11.40
XIIIa	KOŽNIH NAMETNIKA	0.82
XIII b	GNOJNE UPALE STANIČEVINE	40·73
XIV	REUMATIZMA	45.17
XIV a	OSTALIH BOLESTI KOSTIJU	8.03
XV	OZLEDE	13.71
XVI	NEJASNIH UZROKA	3.01
XVII	OTROVANJA	0.29
XVII a	OBRTNIH OTROVANJA	0.19
XVIII	SAMOUBOJSTVA	0.29
XVIII a	UBOJSTVA	0.11
XIX	PORODJAJA	44.04
XIX a	POMETNUĆA	2.72
XX	OSTALIH BOLESTI	0.34

SREDIŠNJI URED ZA OSIG. RADNIKA 750.16

Po industrijskim grupama otpada najveći broj dana bolovanja od tuberkuloze na grafičku industriju. Na 100 osiguranika otpada prosečno 164.1 dana bolovanja od tuberkuloze, a na 100 osiguranika grafičke industrije 414.9 dana (1932 godine 338 dana). Na drugom mestu stoji metalna i mašinska industrija sa 256.6

Digitized by Google

dana (1932 godine 257 dana) na trećem mestu industrija odeće i čišćenje sa 255.2 dana (1932 godine 252), na četvrtom mestu tekstilna industrija sa 243.6 dana (1932 godine 196 dana), a na petom mestu kemijska industrija sa 240.4 dana (1932 godine 136).

Najmanje dana bolovanja od tuberkuloze ima grupa rudarstva, u kojoj ove godine nije bilo nijednog slučaja tuberkuloze. Već smo rekli da je kod nas osiguran samo mali broj rudara i poljoprivrednih radnika tako, da podaci o ovim gru-

Po mesnim organima bilo je razmerno najviše dana bolovanja od tuberkuloze, 238.2 dana na 100 osiguranika, kod Okružnog ureda u Karlovcu (1932 godine 222 dana). Na drugom mestu stoji Okružni ured u Subotici sa 233.1 dana (1932 godine 95 dana), na trećem mestu Okružni ured u Zagrebu sa 228.8 dana (1932 godine 190 dana), na četvrtom mestu Privatno-društvena bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine sa 227.6 dana (1932 godine 240 dana), a na petom

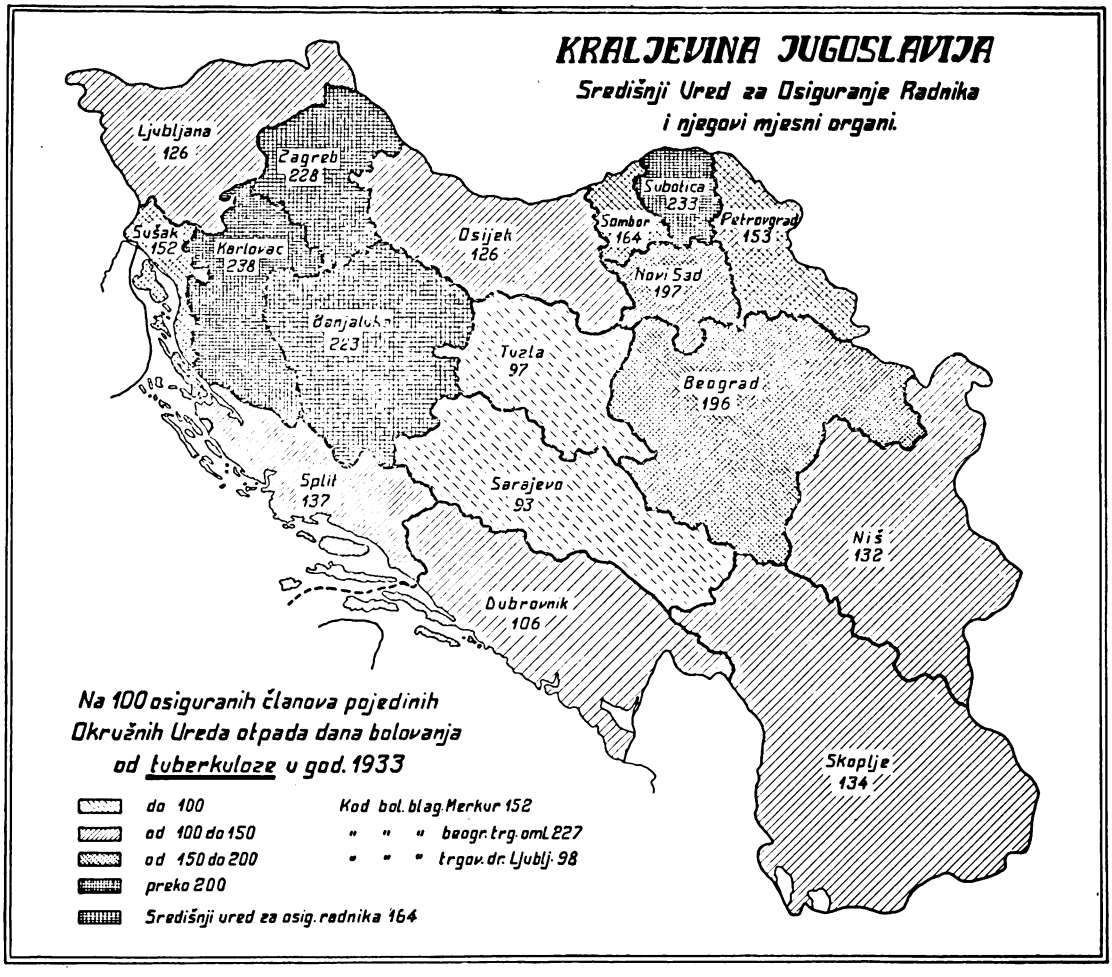

pama nemaju iste statističke vrednosti kao podaci za druge grupe. Na drugom mestu stoji grupa gradnje željeznica, puteva i vodogradnja sa 46.2 dana bolovanja od tuberkuloze na 100 osiguranika (u 1932 godini 30.0 dana). Na trećem mestu stoji kućna posluga sa 91.8 dana (u 1932 godini 101 dan), na četvrtom mestu poljoprivreda sa 108.4 dana (u 1932 godini 41 dan), a na petom mestu šumsko-pilanska industrija sa 109.4 dana (u 1932 godini 101 dan).

mestu Okružni ured u Ljubljani sa 223.2 dana (1932 godine 193 dana).

Najmanje dana bolovanja od tuberkuloze, 93.3 dana na 100 osiguranika, bilo je kod Okružnog ureda u Sarajevu (1932 godine 114 dana). Na drugom mestu stoji Okružni ured u Tuzli sa 97.8 dana (1932 godine 77 dana), na trećem mestu Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani sa 98.3 dana (1932 godine 145 dana), na četvrtom mestu Okružni

Digitized by Google

ured u Dubrovniku sa 106.6 dana (1932 godine 131 dan), a na petom mestu Okružni ured u Ljubljani sa 125.8 dana (1932 godine 108 dana) bolovanja od tuberkuloze.

Vidimo da su uglavnom 1933 godine skoro iste industrije i isti mesni organi imali najveći odnosno najmanji broj dana bolovanja od tuberkuloze kao i u godini 1932. Ipak smo opazili pojedine vrlo napadne, a katkada teško razumljive promene, na primer kod Okružnog ureda u Subotici, kojima treba da posvetimo naročitu pažnju.

Po broju dana bolovanja ostala je godine 1933 tuberkuloza na prvom mestu izmedu svih bolesti našeg osiguranog radništva. Na drugom mestu stoje ozlede. Bilo je 36.817 slučajeva ozleda (1932 godine 36.036) sa 540.312 dana bolovanja (1932 godine 514.416). Na jedan slučaj ozlede otpada prosečno 14.6 dana bolovanja (1932 godine 14 dana). Na ozlede otpada 13.7% svih dana bolovanja (1932 godine isto toliko). Kod nas ima razmerno mnogo ozleda, naročito mnogo teških ozleda. Središnji ured trajno nastoji da se poboljša higijenski uredaj i da se poveća broj zaštitnih mera u preduzećima. Mnogim i teškim nesrećama dalo bi se izbeći, ako bi nadležne vlasti, radničke i poslodavačke organizacije izdašno podupirale ova nastojanja Središnjeg ureda.

Na trećem mestu stoje po broju dana bolovanja bolesti organa probave. Bilo je 20.766 slučajeva obolenja (20.903) sa 412.088 dana bolovanja (381.310). Na jedan slučaj obolenja otpada prosečno 19.9 dana bolovanja (18.1). Brojevi u zagradi jesu podaci iz 1932 godine.

Padom osigurane nadnice pogoršala se ishrana radnika. Preslaba ishrana je vrlo česti razlog većem broju dana bolovanja od bolesti probavnih organa. Ali nije to jedini razlog. Ishrana našeg radnika je u opšte loša i neracionalna. I ono malo sretstava, što ih naš prosečni radnik ima za ishranu, ne troši se tako kako bi trebalo. Tako se razmerno preveliki deo raspoloživih sretstava potroši na alkohol. Sudelovanje u organizovanoj borbi protiv alkohola bezuvetno je dužnost nosilaca našeg osiguranja. Ova naša dužnost još uvek prilično je zanemarivana.

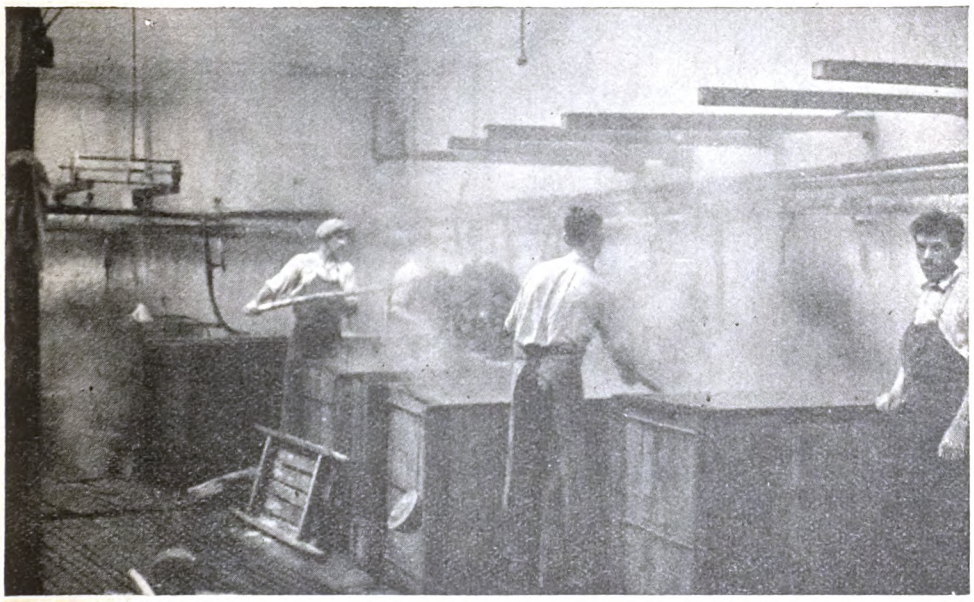

6. Slika: Nedovoljna naprava za uklanjanje magle u bojadisaonici.

Nije laka stvar skromnim sretstvima prirediti dobru i racionalnu hranu. Treba organizovati domaćinske tečajeve za radničke žene. U Zagrebu je gradsko poglavarstvo sistematski organizovalo takve tečajeve. Radničke žene mnogo toga nauče na tim tečajevima kuhajući pod nadzorom i uputstvima sestara pomoćnica jeftinu, a ipak zdravu i tečnu hranu. Lekari Okružnog ureda sudeluju u ovom plemenitom i korisnom radu predavanjima o higijeni, pa pregledavanjem i lečenjem bolesnika. Jedan od lekara-činovnika Okružnog ureda uložio je naročito mnogo truda, vremena i oduševljenja u ovaj socijalni rad. Trebalo bi da slede

Digitized by Google

njegov primer i drugi lekari iz ostalih naših ureda.

Na četvrtom mestu po broju dana bolovanja stoji i 1933 godine gripa. Bilo je 26.095 slučajeva obolenja (23.264 u 1932 godini) sa 272.816 dana bolovanja (252.671). Na jedan slučaj obolenja od gripe otpada prosečno 10.4 dana bolovanja (1932 godine 11 dana). Česte epidemije gripe znače veliku opasnost za materijalnu ravnotežu našeg radničkog osiguranja, koje nema dovoljno rezervnih fondova. Mesni organi sudeluju u borbi protiv gripe propagandom čistoće. Plakatima i novinskim člancima se radništvo upozoruje, kako treba da se čuva od infekcije. Prave sigurne zaštite od ove zaraze nažalost još nema.

Na petom mestu stoji ove godine reumatizam, dok je 1932 godine porod bio na petom mestu. Bilo je 12.394 slučajeva obolenja (12.292 u 1932 godini) sa 235.315 dana bolovanja (234.659 u 1935 godini). Na jedan slučaj reumatizma otpada prosečno 19.5 dana bolovanja (19.6 u 1932 godini). Naš radnik radi još uvek često u prehladnim, ili pretoplim, a često u vlažnim prostorijama. Izložen je često prevelikim naporima. Naročito za vreme privredne depresije postala su reumatična obolenja i kod nas prave radničke bolesti. Njihov broj je znatno porasao. Reumatizam je katkada opasna i teška bolest. On može da za uvek smanji radnu sposobnost radnika, i može da dovodi do teških komplikacija, naročito do organskih obolenja srca. Naša banjska lečilišta služe nam dobro u borbi protiv reumatizma, ali još su važniji od njih naši fizikalni zavodi sa hidroterapijom, kojih sada imamo već u 12 većih ambulanata. Moramo unatoč nerazumevanja i raznih otpora, na koje smo katkada nailazili, ustrajati u propagandi za podizanje tih ustanova, koje ne služe samo borbi protiv reumatizma, nego i savremenom lečenju mnogih drugih teških bolesti radništva.

Profesionalnih bolesti nije mnogo bilo ni ove godine. Bilo je 56 slučajeva (65 u 1932 godini). Sa 1001 danom bolovanja (1825 dana u 1932 godini).

Pregledali smo podatke za 33 slučaja profesionalnih obolenja, u kojima je stavljen otštetni zahtev. U 92% svih slučajeva radilo se o otrovanju olovom. Imali smo u dva preduzeća kod fabrikacije miniuma i kod obrade olovne rude veći broj težih otrovanja olovom. U grafičkoj industriji ima danas već sve manje težih otrovanja olovom. Vidili smo i teška otrovanja raznim plinovima, na pr. cianskom kiselinom i ugljičnim monoksidom. Poslednjih meseci imali smo jedan slučaj, u kojemu je došlo do masovnog trovanja benzolom u jednoj krojačkoj radionici kod izrade gumenih kaputa. Bilo je i više mrtvih. Profilaksa obrtnih trovanja jeftinija je, bolja i lakša od lečenja i od otštećivanja unesrećenih. Tragična i nekulturna je pojava, ako radnik koji radi za 21 dinar i 65 para prosečne osigurane nadnice, uopšte ne zna da je u svom radu izložen profesionalnom trovanju, koje može biti opasno za njegovo zdravlje i za njegov život. Moramo ga upozoriti na tu opasnost i poučiti ga kako će se od nje braniti. Središnji ured sakupio je materijal iz domaće privrede za propagandu protiv profesionalnih bolesti. Sada su izradeni i plakati za propagandu predohrane od profesionalnih bolesti, — za poučavanje poslodavaca i radnika.

Pomor osiguranih članova u 1935 godini. Statistički otsek Središnjeg ureda obradio je pomor osiguranih članova za 1935 godinu. Prosečni broj članova u 1935 godini bio je 543.559. Umrlo je 2.286 muških i 638 ženskih, ukupno 2.924 osiguranih članova, t. j. 5.2 od hiljade osiguranika.

Na 1000 muških osiguranika dolazi 5.6 a na 1000 ženskih osiguranika 4.2 umrlih. Pomor ženskih članova bio je dakle i ove godine mnogo manji od pomora muških. Ako ne računamo pomor od pobačaja i zbog poroda, onda je pomor ženskih osiguranika samo 4.03%. Pomor osiguranih članova bio je u predašnjim godinama stalno preko 6 na hiljadu, on je dakle 1934 i 1935 godine osetljivo niži.

Sledeća skrižaljka pokazuje od kojih grupa bolesti su umirali naši osigurani članovi u 1935 godini. Od 1000 smrtnih slučajeva osiguranih članova otpada u 1935 godini smrtnih slučajeva od:

1. Bolesti razvitka (I)	5.8,
2. Zaraznih bolesti (II)	44,5,
3. Tuberkuloze plućiju (IIa 1)	349.9,
4. Ostalih tuberkuloza (IIa 2)	14.4,
5. Influence i gripe (IIb)	9.9,
6. Venerićnih bolesti (IIc)	3.8,
7. Bolesti spolovila (III)	3.1,
8. Novotvorina (IV)	50.6,
9. Bolesti krvi i tvarne izmene (V)	9.9,
10. Bolesti mozga i živčevlja (VI)	56.2,
11. Očnih bolesti (VII)	0.7,
12. Bolesti uha (VIII)	1.0,
13. Bolesti disala (IX)	64.0,

Digitized by Google

14. Bronchitisa koji traje dulje od 4 nedelje (IXa)	—
15. Pleuritisa (IXb)	4.4,
16. Bolesti optoka krvi (X)	125.2,
17. Bolesti probavila (XI)	62.9,
18. Bolesti organa mokrenja (XII)	17.8,
19. Bolesti kože (XIII)	0.3,
20. Kožnih nametnika (XIIIa)	—
21. Gnojne upale staničevine (XIIIb)	4.1,
22. Reumatizma (XIV)	3.1,
23. Ostalih bolesti kostiju (XIVa)	0.3,
24. Ozleda (XV)	100.8,
25. Nejasnih uzroka (XVI)	—

nika umrlo je od tuberkuloze 824, to je 36.0% smrtnih slučajeva muških osiguranika. Ženskih osiguranika umrlo je od tuberkuloze 241, to je 37.7% smrtnih slučajeva ženskih osiguranika. Pomor ženskih osiguranika od tuberkuloze bio je dakle ove godine veći od pomora muških.

Pomor naših članova od tuberkuloze u poslednjim je godinama znatno pao. Godine 1931 umrlo je od 100 umrlih članova 46 od tuberkuloze, 1935 godine 36.4. Ipak je velika smrtnost našeg radništva od tuberkuloze još uvek jedna od najžalosnijih

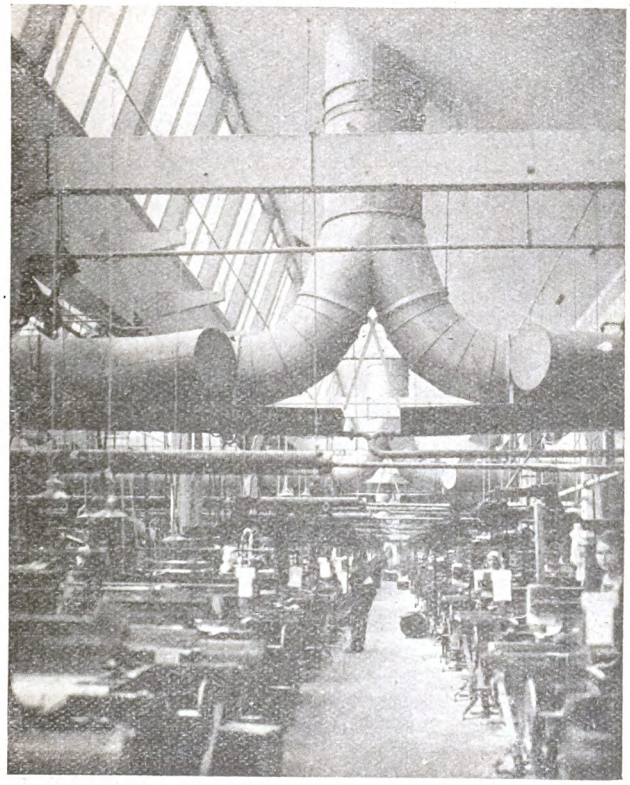

7. Slika: Tkačnica opremljena napravom za ventiliranje, grejanje i vlaženje zraka.

26. Otrovanja (XVII)	5.8,
27. Obrtnih otrovanja (XVIIa)	1.0,
28. Samoubijstva (XVIII)	45.8,
29. Ubojstva (XVIIIa)	4.4,
30. Porođaja (XIX)	3.4,
31. Pometnuća (XIXa)	5.1,
32. Ostalih bolesti (XX)	1.7.
Ukupno	1.000.0.

Najčešći uzrok smrti je i ove godine tuberkuloza. Umrlo je od tuberkuloze 1.065 osiguranika, t. j. 36.4% svih smrtnih slučajeva. Skoro tačno isto toliko koliko i u prošloj godini (36.3%). Više od trećine naših pokojnika umrlo je dakle i ove godine od tuberkuloze. Muških osigura-

socijalnih pojava u našoj domovini. Borbi protiv tuberkuloze treba da posveti naše radničko osiguranje najveću pažnju, svoje najveće napore.

Na drugom mestu među uzrocima smrti stoje bolesti optoka krvi, to su bolesti srca i žila, arterioskleroza itd. Od ovih bolesti umrlo je 288 muških i 78 ženskih, to je ukupno 366 članova, t. j. 12.5% svih smrtnih slučajeva. Godine 1934 umrlo je od ovih bolesti 10.36% svih smrtnih slučajeva, dakle znatno manje. Bolesti optoka krvi i smrt od ovih bolesti postaju sve češće i u drugim slojevima pučanstva. Mislilo se, da je to posledica toga, što je broj starijih ljudi sada razmerno veći. U

Digitized by Google

Socijalnom osiguranju osigurani su u velikoj većini mladi, za rad sposobni ljudi. Moraćemo dakle povećanom pomoru osiguranih članova od bolesti optoka krvi posvetiti naročitu pažnju.

Na trećem mestu stoje ozlede. Od ozleda je umrlo 278 muških i 17 ženskih osiguranika t. j. ukupno 295 članova, t. j. 10.0% smrtnih slučajeva. Prošle godine umrlo je 10.3%.

Od obrtnih otrovanja umrla su 3 muška člana, t. j. 0.1% smrtnih slučajeva. Samoubijstvo izvršilo je ove godine 134 osiguranika i to 88 muških i 46 ženskih t. j. 4.6% smrtnih slučajeva. Godine 1934 bilo je 127 samoubijstava. Ubijeno je 11 muških i 2 ženska, ukupno 13 osiguranih članova t. j. 0.4% smrtnih slučajeva.

Pomor po mesnim organima Središnjeg ureda u godini 1935 pokazuje sledeća skrižaljka:

Mesni organi Središnjeg ureda	Na 1000 osiguranih članova dotičnog ureda otpada 1935 g. smrtnih slučajeva	Na 100 smrtnih slučajeva kod dotičnog ureda otpada 1935 g. smrtnih slučajeva tuberkuloze
Ouzor Banja Luka	7.2	31.62,
„ Beograd	5.2	49.16,
„ Dubrovnik	5.0	36.37,
„ Karlovac	6.1	38.67,
„ Ljubljana	4.8	18.75,
„ Niš	4.6	49.59,
„ Novi Sad	5.3	36.62,
„ Osijek	4.7	36.70,
„ Petrovgrad	5.5	31.93,
„ Sarajevo	5.9	29.45,
„ Skoplje	6.0	44.52,
„ Sombor	4.3	45.—,
„ Split	5.0	42.05,
„ Subotica	5.8	37.5,
„ Sušak	5.8	41.79,
„ Tuzla	6.2	23.86,
„ Zagreb	4.7	39.23,
Pr.-dr. bl. »Merkur«, Zagreb	6.0	26.92,
Pr.-dr. bl. Trgovsko, Ljubljana	3.8	21.43,
Pr.-dr. bl. Omladina, Beograd	4.0	52.63,
Suzor muški	5.6	36.05,
„ ženske	4.0	37.77,
„ Ukupno	5.2	36.42.

Godine 1935 otpada na 1000 osiguranika najviše smrtnih slučajeva t. j. 7.2 kod Okružnog ureda u Banja Luci. Na drugom mestu stoji Okružni ured u Tuzli sa 6.2 i na trećem mestu Okružni ured u Karlovcu sa 6.1 smrtnih slučajeva na 1000 osiguranika. Godine 1934 imali su najveći pomor Okružni uredi u Tuzli (6.5‰), u Banja Luci i u Petrovgradu (6.3‰).

Od okružnih ureda imao je razmerno najmanji broj smrtnih slučajeva, 4.3 na hiljadu, Okružni ured u Somboru. Na drugom mestu stoji Okružni ured u Nišu sa 4.6‰, na trećem mestu Okružni uredi u Osijeku i Zagrebu sa 4.7‰. Godine 1934 imali su najmanji pomor Okružni ured u Sušaku (4.3‰), u Zagrebu (4.4‰) i uredi u Karlovcu i Skoplju (4.5‰).

Velike su razlike i kod privatno-društvenih blagajna. Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« imala je najveći pomor 6‰, Privatno-društvena bolesnička blagajna beogradske trgovačke Omladine 4‰, Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani. 3.3‰.

Od okružnih ureda imao je razmerno najviše smrtnih slučajeva od tuberkuloze Okružni ured u Nišu. Kod ovog ureda otpada 49.5%, dakle polovina svih smrtnih slučajeva, na tuberkulozu. Na drugom mestu stoji Okružni ured u Beogradu sa 49.1%, na trećem mestu Okružni ured u Somboru sa 45.0%. Godine 1934 imali su razmerno najveći pomor od tuberkuloze uredi u Beogradu 52.7%, u Karlovcu 50.0% i Nišu 49.6%. Razmerno najmanji bio je pomor od tuberkuloze kod Okružnih ureda u Ljubljani 18.7%, u Tuzli 23.8% i Sarajevu 29.4%.

Godine 1934 imali su razmerno najmanji pomor od tuberkuloze uredi u Ljubljani 19.9%, u Banja Luci 21.8% i u Somboru 25.0%.

I kod privatno-društvenih blagajna ima vrlo velikih razlika u pogledu pomora od tuberkuloze.

Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine umrlo je od tuberkuloze 52.6%, dakle više od polovine svih umrlih.

To je 1935 godine razmerno najveći pomor od tuberkuloze u celom radničkom osiguranju. Razmerno najmanji pomor od tuberkuloze između svih mesnih organa Središnjeg ureda 21.4% imala je također jedna Privatno-društvena bolesnička blagajna i to Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani. Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« umrlo je 26.9% svih umrlih od tuberkuloze.

Vidimo da je pomor od tuberkuloze u postocima opšteg pomora kod jednog našeg mesnog organa 21.4%, kod drugog 52.6%, dakle skoro dva i po puta tolik.

Digitized by Google

Vidimo dalje da je razmerno velik pomor radnika od tuberkuloze u pojedinim pokrajinama prilično stalna pojava.

Moraćemo upreti sve sile da borbu protiv tuberkuloze organizujemo tako, da se i u ovim pokrajinama smanji pomor od tuberkuloze.

Konferencije glavnih lekara i upravnika Središnjeg ureda i Okružnih ureda za osiguranje radnika održane su 28, 29, 30 septembra i 1 i 2 oktobra 1935 godine u Beogradu, za vreme glavne godišnje skupštine Jugoslavenskog lekarskog društva i drugih naučnih i staleških organizacija, koje su u sklopu toga društva. Ovim konferencijama prisustvovao je izaslanik Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, načelnik gosp. Jeremić M. Dušan, pretstavnici samouprave Središnjeg ureda i Okružnog ureda u Beogradu, kao i priličan broj lekara radničkog osiguranja.

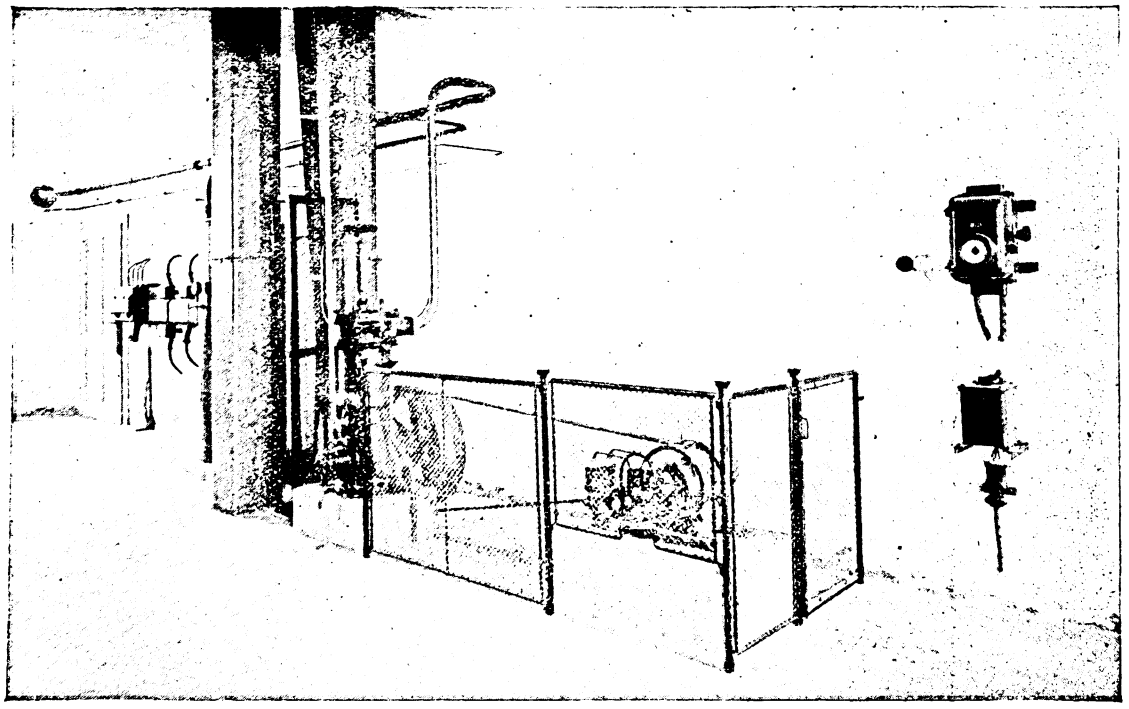

8. Slika: Propisno ograđeno pogonsko remenje i remenica

Na početku konferencije održao je generalni direktor Suzora Glaser Milan opširan i iscrpljiv referat o materijalnom i opštem stanju našeg radničkog osiguranja. Naročito se osvrnuo u svom referatu na kritike radničkog osiguranja, kojima se poslednje vreme bavi naša javnost. Direktor zdravstvenog odelenja Suzora Hahn Dr. Ž. referisao je o organizaciji, lečenju i suzbijanju tuberkuloze u našem radničkom osiguranju. Ovaj referat bio je popraćen sa slikama, kartama i diagramima.

Na ovim konferencijama raspravljalo se o nacrtu Poslovnog reda mesnih organa, čija se potreba već odavna osećala. Dva člana komisije za izradu toga nacrta podneli su referate o osnovnim smernicama, na kojima je taj nacrt izrađen, kao i o načinu kako bi ga trebalo privesti u delo. Svoja mišljenja o tom Poslovnom redu kao i izvesne sugestije dali su pojedini delegati samouprave, upravnici i lekari.

Upravnici Okružnih ureda Beograd, Zagreb, Ljubljana, Niš, Novi Sad, Sombor, Sarajevo i Petrovgrad referisali su o finansijskom stanju njihovih ureda, iznoseći sve one činjenice, koje bilo u dobrom ili rdavom pravcu deluju na bilansu rada njihovih ureda. Glavni lekari okružnih ureda podneli su svoje referate, u kojima su potanko prikazali zdravstvene prilike članstva njihovih ureda, pa su medicinski obrazložili uvećane izdatke na pojedine potpore kaošto su hranarine, lekovi, bolničko i sanatorijsko lečenje i ostali troškovi, koji su u vezi sa lekarskim radom. U tim izveštajima nalaze se mnoge dobre sugestije za unapredenje lekarske službe u našem radničkom osiguranju kao i nji-

Digitized by Google

hova iskustva, koja su se na terenu pokazala kao dobra i korisna po naše radnike.

Posle opširnih raspravljanja, u kojima su učestvovali skoro svi delegati, konstatovano je, da Zakon o osiguranju radnika i ako postoji 13 godina nije u celosti sproveden, jer nije provedeno osiguranje za iznemoglost, starost i smrt, a usled toga bolesničko osiguranje snosi teret ovog neprovedenog osiguranja. Konstatovano je, da radničke nadnice ne dostižu ni najpotrebniji minimum za život a to ima kobne posledice za zdravlje naših radnika, a usled toga se smanjuju i prihodi grane bolesničkog osiguranja. Takoder je konstatovano da nije provedeno osiguranje za neuposlenost, čiji tereti takoder jednim delom padaju na bolesničko osiguranje.

Konferencije su svoje diskusije završile rezolucijom, koja je jednoglasno usvojena i kojom se moli Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja kao i Kr. Vlada:

1) da se Zakon o osiguranju radnika od 14 maja 1922 izvrši u celosti;

2) da se sprovede u delo u tom Zakonu predvideno osiguranje za iznemoglost, starost i smrt;

3) da se sprovede u delo u tom Zakonu predvideno osiguranje neuposlenih;

4) da se zakonodavnim putem reguliše pitanje minimalnih nadnica, i

5) da se proširi na teritoriju cele države postojeći Zakon o penzionom osiguranju nameštenika.

Sednice ovih konferencija vodio je pretsednik ravnateljstva Suzora Haramina Vilim, koji je završujući konferencije apelovao na sve faktore našeg radničkog osiguranja, da od svoje strane učine sve da spase, održe i unaprede osiguranje u korist naših radnika i njihovih porodica.

Dug poslodavaca na neplaćenim prinosima i dug mesnih organa na predoznačenim tudim prinosima i prirezima. U bilansi grane osiguranja za slučaj bolesti imamo dve pozicije, o kojima se stalno diskutuje, kada je govora o bilansi i zaključnim računima Središnjeg ureda za osiguranje radnika. To su s jedne strane kao aktivna pozicija neplaćeni prinosi na dugu kod poslodavaca, koji su krajem 1935 godine iznosili D 157,763.441.03 i to:

na bolnopotpornim prinosima	D	118,007.831.76
na prinosima za nesreće	„	24,224.710.29
na prinosima za iznemoglost, starost i smrt	„	830.325.45
na prirezima Središnje uprave za posredovanje rada	„	9,220.911.43
na prirezima Radničkih komora	„	5,479.662.10
Ukupno	D	157,763.441.03

S druge strane kao pasivna pozicija dolazi dug mesnih organa na naplaćenim, a nepredoznačenim prinosima i prirezima od D 92,591.679.73 i to:

na prinosima za nesreće	D	63,777.857.69
na prinosima za iznemoglost, starost i smrt	„	1,101.542.81
predujmovi po § 140 ZOR i razno	„	19,963.621.61
na prirezima Središnje uprave za posredovanje rada	„	5,465.504.38
na prirezima Radničkih komora	„	2,283.152.94
	D	92,591.679.73

Kod prve pozicije postavlja se vazda pitanje, da li se ta potraživanja mogu smatrati aktivnom stavkom bilance Središnjeg ureda ili su to dubiozna potraživanja, koja treba staviti u dubioze i definitivno otpisati? Da se na pitanje može ispravno odgovoriti nužno je provesti jednu analizu ovih potraživanja.

Prinos se u pravilu propisuje mesečno unatrag. Dok se izrade i dostave platežni nalozi i prinos stvarno naplati prode obično dva do tri meseca dana. Najbolja naplata prinosa je kod Sušačkog okružnog ureda, pa ipak zato njegov zaostatak na neplaćenim prinosima iznosi 17.82% od godišnjeg propisa. Iza njega dolazi

Digitized by Google

Somborski okružni ured sa 22.91% zatim Banjalučki sa 30.61%, Zagrebački sa 30.79 posto i Ljubljanski sa 31.36% itd. Najveći je postotak kod Beogradskog okružnog ureda i to 98.24% ali zato samoupravna i državna nadleštva duguju na neplaćenim prinosima kod ovog ureda oko 22 milijona dinara, što odgovara skoro polovini svih kod njega na dugu iskazanih prinosa i prireza.

Prema tome, iz prosto tehničkih razloga mora dug na neplaćenim prinosima da iznosi oko 60 milijona dinara. Ako

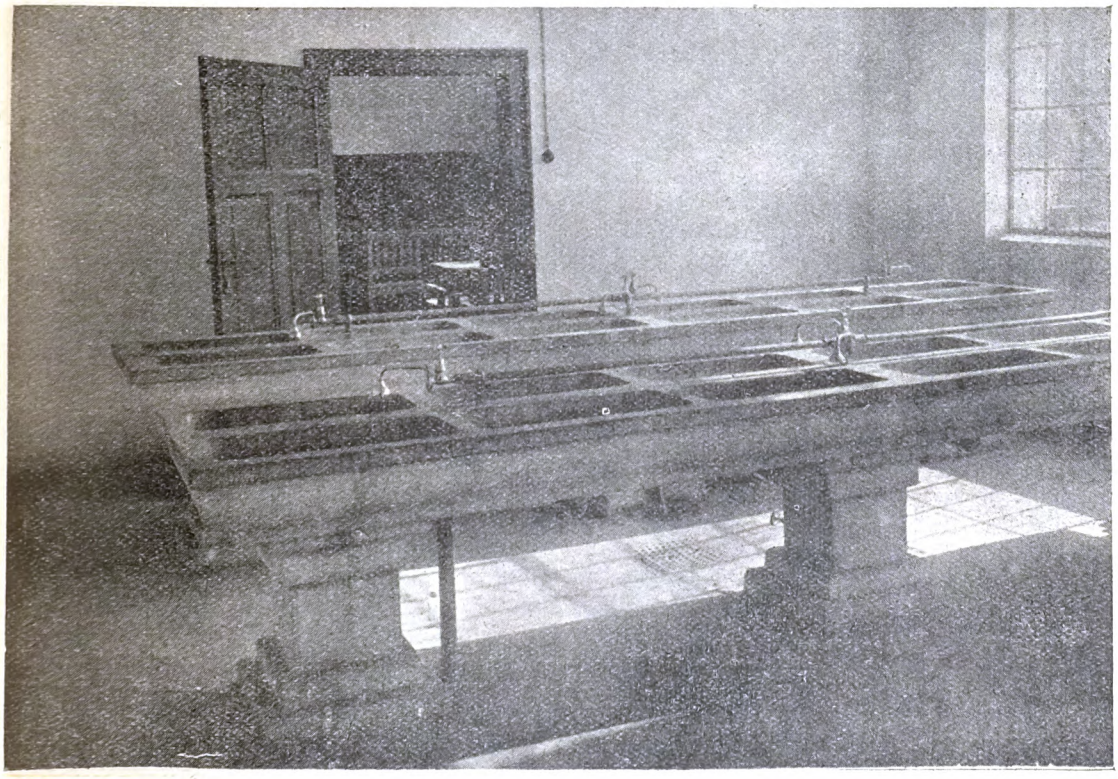

9. Slika: Higijenski umivaonici za radnike.

ovome dugu pribrojimo dug na neplaćenim prinosima državnih i samoupravnih nadleštava od 49 milijona dinara, ostaje nam kao stvaran dug privrednika okruglo oko 50 milijuna dinara, što ne odgovara ni dvomesečnom propisu prinosa.

Uprava Središnjeg ureda traži od svojih mesnih organa stalno da se kod naplate dužnih prinosa od samoupravnih i državnih nadleštava postupa istom merom kao i kod ostalih dužnika. Međutim je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim aktom St. broj 12.290 od 16 marta 1935 kao i onim od 7 marta 1935 St. broj 10.863 skrenulo Središnjem uredu pažnju i preporučilo mu da uputi svoje mesne organe da kod naplate prinosa od samoupravnih i državnih nadleštava postupaju obazrivije i da se ovrha za dužne prinose kod opština provodi samo onda, ako opština namerno neće u svom budžetu da obezbedi naplatu prinosa, jer da se inače krnji ugled tih samoupravnih nadleštava.

U povodu toga tražila je uprava Središnjeg ureda za vremena preko Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja da preduzme kod nadležnih Ministarstava i banovina potrebne korake da napred spomenuta nadleštva osiguraju u svojim budžetima potrebne kredite za dužne prinose radničkog osiguranja.

Kod svake rasprave o godišnjim zaključnim računima donosilo je ravnateljstvo Središnjeg ureda odluke, kojima su pozivani upravnici mesnih organa da urednoj i redovnoj naplati prinosa posvete naročitu pažnju, a dubiozne i nenaplative prinose da otpisuju, da bi im bilance bile na taj način što realnije. Naši mesni organi pridržavali su se tih odluka ravnateljstva Središnjeg ureda i do kraja godine 1935 otpisano je samo na prinosima osiguranja za slučaj bolesti 98.5 milijona din, što čini 2.90% od ukupnog propisa,

Digitized by Google

dok je na sveukupnim prinosima i prirezima otpisano od godine 1922 pa do kraja god. 1935 okruglo 148 milijona dinara.

Uprava Središnjeg ureda zato veruje, da će od iskazanog potraživanja na dužnim prinosima iz ranijeg vremena biti veći deo plaćen, a nema razloga ni sumnji, da samoupravna i državna nadleštva neće svojim obavezama udovoljiti samo što je to kod njih skopčano sa raznim modalitetima, koji se ne provode bez poteškoća. Najzad moramo da podvučemo da ova grana osiguranja ima i svoje pričuve od cca 40 milijona dinara, koje su uglavnom i pokrivene potraživanjima na dužnim prinosima, pa bi se u slučaju potrebe i one mogle upotrebiti za otpis dubioznih potraživanja.

Dug mesnih organa na ubranim, a nepredoznačenim tudim prinosima i prirezima remeti kod mnogih naših mesnih organa njihovo tekuće poslovanje u toliko, što mesni organi moraju na ovaj dug da plaćaju 6% kamate. On je inače jedna posve normalna pojava i bez toga duga ne bi se dalo ni zamisliti poslovanje grane osiguranja za slučaj bolesti, jer za nju taj dug ne pretstavlja ništa drugo, doli potrebni obrtni kapital. Već smo rekli da je od propisanog prinosa iz tehničkih razloga stalno na dugu propis od najmanje 2 meseca ili po današnjem propisu oko 60 milijona dinara dok je ranije iznosilo to i više. Taj obrtni kapital morali su mesni organi pribaviti iz drugih sretstava i biće o njemu ovisni tako dugo, dok im vlastite efektivne pričuve ne dosegnu onu visinu, koja im je potrebna za obrtni kapital. Grana osiguranja za slučaj nesreće nije time ništa ugrožena. jer nema potrebe da taj dug bude vraćen u jednom kraćem određenom roku. Taj rok može da obuhvati i duže vremena, a zato vreme nastupiće — uvereni smo — bolje prilike i u našem radničkom osiguranju.

Poslovanje grane osiguranja za slučaj nesreće završilo je godine 1935 sa deficitom od D 9,219.247.80 kraj ukupnog prihoda od D 81,288.946.91. Ako se tome deficitu pribroji deficit iz prošlih godina i iznosu od D 50.078.735.80 ukazuje se koncem godine 1935 ukupni nepokriveni deficit grane osiguranja za slučaj nesreće od D 59,297.983.60.

Jedan od uzroka iskazanom deficitu ove grane osiguranja leži u prenisko odmerenoj prinosnoj tarifi od 5, 6 i na kraju 7% obezbeđene nadnice za postotak opasnosti 100. Drugo što glavnično pokriće renta nema svog punog ukamaćenja. U smislu naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja broj 5620/IV od 16 avgusta 1927 (Službene novine od 9 septembra 1927 broj 202) imalo bi se glavnično pokriće renta, Penzionog fonda, kao i zaklada osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti ukamaćivati sa 6% kamata. U izveštaju o samim zaključnim računima izneli smo, da kamatni dohodak spomenutih fondova efektivno podbacuje za 0.68% što kod sva tri fonda zajedno iznosi okruglo 3 milijuna dinara. Ako kod toga uzmemo još u obzir gubitak kamata na nepokrivenim deficitima osiguranja za slučaj nesreće i Penzionog fonda, onda gubitak na kamatnom donosu za sve fondove nadmašuje 7 milijona dinara.

U ovoj grani osiguranja isplaćeno je godine 1935 na potporama u novcu i naravi D 50,159.015.11 ili 61.70% od sveukupnog prihoda. Na povećanje glavničnog pokrića otpada D 20,110.643.— ili 24.74% od sveukupnog prihoda. Na upravnim troškovima isplaćeno je D 12,204.418.31 ili 15.01% od ukupnog prihoda. Od ove svote otpada na Središnji ured D 7,633.335.74, a na bonifikaciju upravnih troškova mesnim organima D 4,571.082.57.

Potanji računski podaci o poslovanju ove grane osiguranja izloženi su u izveštaju o zaključnim računima osiguranja za slučaj nesreće.

Kapitalno pokriće renta i svih obaveza nastalih usled nesrećnih slučajeva iznosi na dan 31 decembra 1935 godine D 381,311.531.— prema D 361,200.888.— u godini 1934.

Ovo kapitalno pokriće izračunato je za 872 lečevnih renta sa D 10,592.974.— za 13.091 invalidskih renta sa Dirana 274,000.926, te za 2.308 udovičkih, 3.425 sirotinjskih, 348 ascendentskih i 5 renta braće i sestara sa D 96.717.631.—. Invalidske rente iznose godišnje D 28,584.310, udovičke D 5,285.223.—, sirotinjske D 6,513.921.—, ascendentske D 729.919.—, a rente braće i sestara D 11.374.

Svega bilo je krajem 1935 godine 20.049 lica, kojima se isplaćuju mesečne rente na račun osiguranja za slučaj nesreće.

Po statistici nesrećnih slučajeva za godinu 1935 bilo je od ukupno 11.035 rentnika-invalida 4859 invalida sa do 20% radne nesposobnosti, 4548 sa 21—50% radne nesposobnosti, 1270 sa 51—90% radne nesposobnosti, 286 sa 91—100% radne nesposobnosti, od ovih 28 potpuno iznemoglih sa posebnim dodatkom za iz-

Digitized by Google

Otrovanje fosforom
Grave cas de phosphorisme

Obrtni ekcem (dermatitis)
Dermatose professionnelle d'un tenturier

Digitized by Google

Radnik sa zaštitnim napravama kod autogenog svarivanja
Soudeur avec des lunettes de sûreté

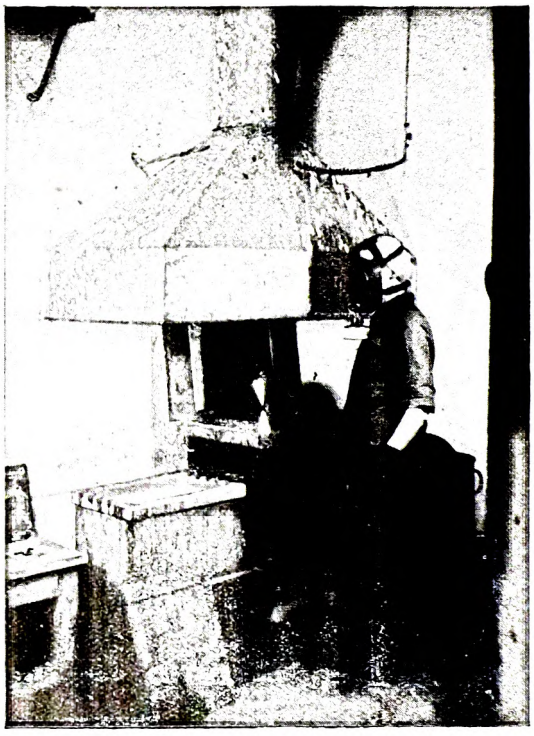

Radnica sa zaštitnim napravama kod rada sa ciankalijevom rastopinom
Ouvrière avec masque protecteur contre l'acide prussique

Svetla radionica sa ventilacijom na stropu
Atelier textile bien aeré

Digitized by Google

nemogle, a 72 rentnika uživala su 100%-nu lečevnu rentu. Od ukupno 10.254 muških invalida bilo je 1.712 invalida u godinama starosti od 25 do 29 godina, 1.756 invalida od 30 do 34 godina starosti, 3.445 invalida od 35 do 49 godina starosti, od 50 do 64 godine starosti bilo je 1.654, a 571 invalid u godinama starosti od 65 do 89. Najstarijih invalida u godinama starosti od 90 do 94 godine ima 2.

Od ukupno 781 ženskih invalida bilo je u godinama starosti od 20 do 24 godine 130 invalida, od 25 do 29 godina 154 invalida, od 30 do 34 godina 106 invalida, od 35 do 49 godina 223 invalida, od 50 do 64 godina 100 invalida i od 65 do 79 godina 34 invalida. Najstariji ženski invalidi jesu u godinama starosti od 80 do 84 godina i ima ih 2.

U godini 1935 prijavljeno je svega 15.369 nesrećnih slučajeva i to kod Okružnog ureda u Osijeku 2.195, Zagrebu 2.189, Ljubljani 2.183, Beogradu 1.255, Banja Luci 1.033, Tuzli 863, Sarajevu 706, Dubrovniku 662, Petrovgradu 657, Skoplju 639, Subotici 601, Novom Sadu 566, Nišu 453, Splitu 452, Sušaku 316, Somboru 296, Karlovcu 243, kod Privatno-društvene bolesničke blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani 27, Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu 24 i Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine 9.

Po industrijskim grupama iskazuje najveći broj prijavljenih nesreća šumsko-pilanska industrija sa 4.513, građenje željezničkih puteva i vodogradnje sa 1.315, metalna i mašinska industrija sa 1.183, industrija hrane i pića sa 1.078, industrija kamena i zemlje sa 974, građenje nad zemljom (visoke građnje) sa 799, tekstilna industrija sa 725, trgovina sa 583, privatna saobraćajna preduzeća sa 563, drvodelska i rezbarska industrija sa 539, poljoprivreda sa 537, kemijska industrija sa 398, kućna posluga sa 302, javni saobraćaj sa 291, opštinski poslovi sa 272, prerađevine kože i njenih surogata sa 218, centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom sa 212, gostione, kavane i svratišta sa 193, industrija kože i gume sa 105, industrija odeće i češćenje sa 104, industrija papira sa 85, građenje prevoznih sretstava sa 84, grafička industrija sa 82, higijena sa 67, industrija duhana sa 42, novčani i osiguravajući zavodi i samostalne kancelarije sa 39, pozorišta, slobodne profesije i razno sa 36, i rudarstvo sa 30, pošto rudari nisu osigurani kod Središnjeg ureda nego uglavnom kod glavnih bratinskih blagajna.

U industrijama iznosio je broj smrtnih slučajeva u svemu 254. Od toga otpada na šumsko-pilansku industriju 61, građenje željezničkih puteva i vodogradnje 31, građenje nad zemljom (visoke radnje) 29, industrija kamena i zemlje 27, poljoprivreda 16, metalna i mašinska industrija 15, javni saobraćaj 12, industrija hrane i pića 12, opštinski poslovi 11, privatna saobraćajna preduzeća 7, centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom 6, trgovine 6, kemijska industrija 5, industrija papira 4, tekstilna industrija 3, kućna posluga 2, pozorišta, slobodne profesije i razno 1, industrija odeće i čišćenje 1, gostione, kavane i svratišta 1, prerade kože i njenih surogata 1, industrija kože i gume 1, građenje prevoznih sretstava 1, drvodelska i rezbarska industrija 1, dok u rudarstvu, industriji duhana, grafičkoj industriji, higijeni, kod novčanih i osiguravajućih zavoda te samostalnih kancelarija nije bilo smrtnih slučajeva.

Kao u ranijim godinama tako se i u godini 1935 vršilo poslovanje oko izdavanja pomoći u nesrećnim slučajevima u znaku i pod uticajem vanrednih prilika, koje je stvorila postojeća ekonomska kriza. Taj uticaj sa nesmanjenom snagom traje još i dalje te izgleda, da je poprimio u neku ruku stabilan karakter. Sudeći po njemu, kao merilu za opšte gospodarsko stanje, moramo nažalost konstatirati, da do danas nema znakova, koji bi upućivali na poboljšanje gospodarske situacije. Poslovna godina 1935 pokazuje doduše porast članstva za 20.728; no ako znamo, da je u istoj godini pala prosečna obezbeđena nadnica od D 22.24 na 21.65 t. j. za D 0.59 to ćemo moći jedva ustvrditi, da ovaj porast članstva znači korak na bolje u postojećoj gospodarskoj krizi.

Tako je administracija oko izdavanja pomoći u nesrećnim slučajevima ostala i nadalje utočištem besposlenih, trajno bolesnih i iznemoglih radnika, koji od nje traže spasa svojoj egzistenciji. To je sasvim razumljivo, ako se uoči, da osiguranje za slučaj besposlice i invaliditeta nije još ostvareno i da je ovim bednicima gospodarska kriza i inače oduzela skoro svaku mogućnost egzistencije. Odatle pojačana tendencija za iskorišćivanjem osiguranja u nesrećnim slučajevima, za umetnim iskonstruisavanjem zakonskih uslova za primanje pomoći iz toga osiguranja.

No ovaj se kobni uticaj gospodarske krize još jasnije pokazuje kod onih rad-

Digitized by Google

nika, koji su stekli pravo na pomoći iz osiguranja za nesrećni slučaj t. j. kod vlastitih uživaoca renta. U nemogućnosti da iskoriste na tržištu rada svoju smanjenu radnu sposobnost, koju im je pretrpela nesreća još ostavila, upućeni su oni za svoje izdržavanje i za izdražavanje eventualne porodice jedino i isključivo na svoju rentu. Učestala traženja za povišenje rente, za kapitalizaciju rente (otpravninu), za vanredne dodatke na rentu itd. prirodna su posledica takvog stanja.

Središnji ured usredotočuje sva svoja nastojanja u smeru, kako bi u granicama zakona i finansijske mogućnosti pridoneo ublaženju opisanih prilika.

U tom cilju mu služe:

1) Fond iz globa po §-u 200 Zakona o osiguranju radnika, iz kojega rentni odbor doznačuje, nakon prethodnog preispitanja ekonomskih prilika molioca, vanredne potpore bilo jednokratne bilo mesečne do opoziva. Ove se vanredne potpore izdavaju starim rentnicima bivših zavoda Slovenačke i Dalmacije nakon zaključka sednice rentnog odbora od 7 oktobra 1935 čl. 2003 prvenstveno iz likvidacionog viška od D 3,512.360.08, koji je Središnji ured primio iz likvidacije zavoda Slovenačke i Dalmacije, a koji se u smislu §-a 205 ZOR ima upotrebiti za preuzete rentnike Slovenačke i Dalmacije.

Dalje se iz fonda §-a 200 Zakona o osiguranju radnika isplaćuju vanredni dodaci na rente i otpravnine prema zaključku ravnateljstva od 28 decembra 1934 čl. 19, onim retnicima, koje je Središnji ured preuzeo iz likvidacije ranijih zavoda, a koji nemaju prava na dodatak na skupoću po §-u 206 ZOR, jer im umanjenje radne sposobnosti ne nadmašuje $33^1/_3$%. Ovi se vanredni dodaci na rente i otpravnine isplaćuju dotičnim starim rentnicima, ukoliko pripadaju bivšim zavodima Slovenačke i Dalmacije već od svoga početka na račun gore navedenog viška iz likvidacije istih zavoda.

2) Ostatak bivše državne subvencije za one naše državljane, koji svoje rente potražuju iz inostranstva, ukoliko im dotična država uskraćuje isplatu renta u našu državu.

Iz istog fonda te iz istih razloga doznačuju se mesečne potpore do opoziva i nekolicini naših državljana, koji su bili kao predratni rentnici bivše Austro-ugarske (Salzburški zavod) po mirovnim ugovorima definitivno preuzeti od Kraljevine Italije.

3) Državni subvencija od D 150.000.—, koju je država doznačila Središnjem uredu na osnovu tačke 9 člana 66 Finasijskog zakona za godinu 1933/34 u cilju potpomaganja radnika unesrećenih na javnim radovima, koji su vršeni po Zakonu o hitnom izvodenju javnih radova iz godine 1929. Ova se subvencija deli tim unesrećenicima s razloga, što su oni po citiranom zakonu bili izuzeti iz obaveze osiguranja te prema tome nemaju prava na uživanje pomoći po Zakonu o osiguranju radnika.

4) Ustanova §-a 112 Zakona o osiguranju radnika, u granicama koje rentni odbor odobrava otpravninu (kapitalizaciju rente), ako uživalac rente verodostojno dokaže, da će mu upotreba otpravnine doneti efektivnu trajnu korist.

Uvrštavanje poslova u razrede i postotke opasnosti vršilo se na osnovu nove Tablice opasnosti, koja je propisana naredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 29 septembra 1934 St. broj 42.546, a koja je na snazi od 1 januara 1935 godine dalje.

Prema toj Tablici opasnosti morali su se u novembru i decembru 1934 i januaru 1935 godine preuvrstiti svi postojeći (aktivni) poslovi tako, da se mogao propis prinosa za januar 1935 godine izvršiti već prema postotku opasnosti nove Tablice.

Ovo preuvrštenje je izvršeno za 17.975 poslova obaveznih na prijavu posla (veliki poslovi po §-u 9 ZOR-a), a za 112.287 poslova sa manje od 6 radnika i neobaveznih na prijavu posla (mali poslovi) preuvrštenje je preispitano i odobreno.

Pored toga je u 1935 godini na novo uvršteno 3.796 velikih poslova, a za 26.515 malih poslova je uvrštenje prema §-u 14 Naredbe Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. Broj 42.546 preispitano i odobreno. Kod uvrštenih poslova promenjeno je uvrštenje tokom godine za 458 velikih i za 396 malih poslova.

Prema tome bilo je do konca 1935 godine uvršteno po novoj Tablici opasnosti 21.771 velikih i 138.802 malih, dakle ukupno 160.573 poslova, od kojih je kod 854 poslova promenjeno uvrštenje. U ovom broju nisu računati poslovi kućanstva, kojih ima po prilici 54.600, a za koje se ne izdavaju odluke o uvrštenju.

Osim toga je još prema ranijoj Tablici opasnosti, koja je važila do konca 1934 godine, naknadno prijavljeno i uvršteno 1.274 velikih poslova, a za 7.459 malih poslova je uvrštenje preispitano i odobreno. Kod već uvrštenih poslova izvršena je pro-

Digitized by Google

mena uvrštenja za 86 velikih poslova. Prema tome bilo je prema ranijoj Tablici opasnosti St. broj 28.174/1930, koja je važila od 1 januara 1931 do 31 decembra 1934, uvršteno 29.536 velikih i 254.532 malih, dakle ukupno 284.068 poslova. Promena uvrštenja izvršena je prema toj Tablici opasnosti za 1.399 velikih i za 2.670 malih, dakle za ukupno 4.069 poslova.

Protiv izvršenih uvrštenja prema novoj Tablici opasnosti uloženo je 780 žalbi (3.6% uvrštenih velikih poslova). Od ovih je 12 žalbi povučeno, 91 žalba je u izvidima po Središnjem uredu, kod 53 žalbi izvršeno je preuvrštenje prema novim podacima u žalbama, dok je ostalih 624 žalbi predloženo Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja na rešenje.

Ministarstvo je odbilo kao prekasno uložene 59, kao meritorno neopravdane 365, ukupno 424 žalbi (68%). Udovoljilo je u celosti u 55, delomično u 23 dakle ukupno u 78 slučajeva žalbi (12.5%). Ostale su nerešene 122 žalbe (19.5%).

Protiv uvrštenja, izvršenih prema ranijoj Tablici opasnosti, uložene su u godini 1935 još 132 žalbe. Od ovih je 1 povučena, 22 žalbe su u izvidima po Središnjem uredu, kod 9 žalbi izvršeno je preuvrštenje prema novim podacima u žalbama, dok je ostalih 100 žalbi predloženo Ministarstvu na rešenje. Ministarstvo je odbilo kao prekasno uložene 24, a kao meritorno neosnovane 41 žalbu, udovoljilo je u celosti 11, delomično 1 žalbi, nesrešeno je ostalo 23 žalbi.

Ukupno je protiv uvrštenja, izvršenih prema ranijoj Tablici opasnosti, uloženo od 1 januara 1931 godine do konca 1935 godine 1.799 žalbi. Od ovih je 45 žalbi povučeno, 24 su još u izvidima po Središnjem uredu, kod 205 žalbi izvršeno je preuvrštenje prema novim podacima u žalbama, dok je ostalih 1.525 žalbi predloženo Ministarstvu na rešenje. Ministarstvo odbilo je kao prekasno uloženu 241 žalbu, a kao meritorno neosnovane 936 žalbe, udovoljilo je u celosti u 158, delomično u 152 žalbi, nerešeno ostalo je 38 žalbi.

Tablica opasnosti od 29 septembra 1934 godine St. broj 42.546, koja je na snazi od 1 januara 1935, izradena je na osnovu statističkih podataka o nesrećnim slučajevima za vreme od 1 januara 1927 do 31 decembra 1930 godine. Obzirom na propis §-a 30 ZOR-a, prema kojem je Središnji ured dužan Tablicu opasnosti svakih pet godina preispitati, Središnji je ured pristupio reviziji sadašnje Tablice opasnosti na osnovu završenog petogodišnjeg perioda 1931—1935. U svrhu ustanovljivanja smernica za taj rad i radi nadzora nad tim radom odreden je sa strane ravnateljstva posebni odbor, koji će pratiti celokupni rad oko revizije Tablice opasnosti i nakon svršetka radova dati ravnateljstvu svoje mišljenje o definitivnom predlogu o izmeni sadašnje i ustanovljenju nove Tablice opasnosti. Taj odbor održao je dosada jednu sednicu, u kojoj je raspravio pitanje o mogućnosti pojednostavljenja uredske administracije, koja bi se prigodom revizije Tablice opasnosti mogla postići. U vezi s time date su smernice prema kojima će se revizija Tablice obavljati i ujedno ispitati mogućnost uprošćenja administracije i uvrštavanja poslova.

Higijenske i tehničke mere za zaštitu zdravlja i života osiguranih radnika. Paralelno sa intenzivnijim radom u privredi pojačan je godine 1935 i rad na staraniu za zaštitu zdravlja i života osiguranih radnika, koji vrši Središnji ured po vlastitim stručnim organima na osnovu §-a 114 ZOR-a.

Redovnih izaslanja van Zagreba u cilju pregleda preduzeća na licu mesta radi sprovodjenja potrebnih i tehničkih zaštitnih mera bilo je u ovoj godini 21, prigodom kojih je pregledano 641 preduzeće. U Zagrebu izvršeno je 60 pregleda, a od toga je pregledana 21 novogradnja putem komisijskih pregleda zajedno sa zastupnicima upravnih vlasti, Inspekcije rada te pretstavnicima Radničkih i poslodavačkih komora. Prema tomu je pregledano u svemu 701 preduzeće.

Gradevno stanje pregledanih preduzeća često nije povoljno. U starijim zgradama podovi su velikim delom trošni, vrata rasklimana, stropovi i stropne konstrukcije su oslabljene, grede savinute, prozori polupani. Novije zgrade gradene su dosta solidno, ali se primećuje tendencija da se prigradnje i skladišta grade iz drva.

U mašinskom pogledu uopće opaža se da se redu i čistoći kotlovnica i armatura kotlova ne posvećuje dovoljna pažnja. Ima dosta slučajeva da vodokazni i kontrolni ventili ne funkcionišu, a vodokazne cevi da nisu zaštićene. Kod gradnja novih kotlovnica ne vodi se uvek računa, da zid izmedju radiona i kotlovnice bude dovoljno jak, da kotlovnica ne sme da ima direktne veze sa radionom, da ima naj-

Digitized by Google

manje 2 izlaza iz kotlovnice u protivnom smjeru napolje, i vrata, koja se prema vani otvaraju. Usled pregradnje iz nafatomotora u plinske postavljaju se većinom na brzu ruku naprave, za proizvodnju plina, koje nisu dovoljno stručne i propuštaju u radne prostorije plin štetan po zdravlje radnika. Pravilnikom Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja o proizvodnji i upotrebi kalcium karbida i acetilena za godinu 1934 regulisano je i pitanje zaštitnih mera kod acetilenskih aparata. Odobrenja za rad sa ovima daju Inspekcije rada, a na teritoriju Dravske i Savske banovine stručne preglede vrše posebna povereništva za acetilenski obrt. Provodenjem u život tog pravilnika ukloniće se velika opasnost, koja stalno postoji od eksplozija kod neispravnih acetilenskih aparata a kojih nažalost ima najveći broj. Isto tako se ukazuje potreba stručnog pregleda boca za komprimirane plinove, koje pitanje još nije definitivno rešeno. Zaštitne naprave kod transmisija uglavnom postoje. Treba ih doterati još u pojedinostima i to tako, da se postave ograde ne samo kod grupe transmisija, nego uz svaku pojedinu transmisijsku osovinu, remen i remenicu. U tom pogledu ima još najviše nedostataka u mlinovima i pilanama. Preispitanja dizala po ovlaštenim stručnim licima kao i vodenje knjige o tome vrše se na traženje Središnjeg ureda sve više.

Postepeno doterivanje električnih uredaja prema propisima VDE pokazuje daljnje poboljšanje. Mnogo smeta nedostatak kratkog i popularnog izdanja propisa VDE za našu državu, naročito za male preduzimače, zanatlije i radnike. Pronadeni nedostaci obično su ovi: nepropisne ručne električne svetilike, rasklopne ploče, nepokrivene sklopke, povezane uzice za svetiljke, zabranjene sklopke na grlu svetilike, nedovolino ili nikakvo uzemljenje, nedovolino izolovani vodovi i slično. Takvi nedostatci nalaze se u manjim električnim centralama, mlinovima i pilanama te starim preduzećima uopće.

Na ventilaciju radiona ne polaže se dovoljna ili nikakva važnost u najvećem broju preduzeća. U tom pogledu je stanje naročito rdavo u radionama pretrpanim radnicima. Specijalne ventilacije uvode se u poslednje vreme u većoj meri za uklanjanje magle i slično.

U metalnoj industriji opaža se pretrpanost mašinama. Ako uz to nisu ograđeni zupčanici i brusovi, povećava se opasnost pri radu znatno. Naočale za zaštitu očiju pri brušenju stavljaju preduzimači većim delom radnicima na raspoloženje, ali ih oni ne upotrebljavaju u dovoljnoj meri. Kod levanja obično nema ispravne ventilacije kao ni propisne zaštitne odeće. Ekshaustori za izvodenje metalne prašine i ako teško uvode se sve više.

Naročitim merama uspelo je u preduzećima u Mariboru i Beogradu, u kojima se radi s olovom i olovnim spojevima, da se broj obolenja i trovanja i dalje reducira, ali su se ona pojavila u većem broju u drugom jednom preduzeću u Moravskoj banovini. U svim ovakvim slučajevima postupa se strogo pa ima nade da će se uskoro pokazati pozitivni rezultati. Isto tako opažaju se rdavi uplivi na zdravlje radnika uposlenih u preduzećima, gde se radi s lakom, firnisom, benzinom, benzolom, klorom i cijanamidom. Tako se u jednoju krojačkoj radioni u Mariboru usled nedovoljne ventilacije desio veći broj trovanja benzolom kod kojih je bilo i smrtnih slučajeva. Kod rada sa otpatcima filmova, koji rad se još uvek ne vrši sa dovoljno sigurnostnih mera i opreza, propisane su zaštitne mere u svakom konkretnom slučaju.

Pojačanim nadzorom nad gradnjama postizava se, da se u poredbi sa ranijim godinama pri postavljanju skela vodi više računa o gradevnim propisima, naročito u većim gradovima.

Manje ciglane nesolidno su građene i rdavo održane. Isto tako, strojevi u tim preduzećima, kao mešalice, gnjetalice i preše nisu dovoljno zaštićene, a kod revolver-preša upotrebljavaju se radnici i ispod 18 godina, što ne odgovara propisima.

Još uvek postoje najveće teškoće pri provodjenju zaštitnih mera u kamenolomima. Središnji ured je pokrenuo akciju u svim banovinama, da se kamenolomi što češće i strože pregledavaju. U većim kamenolomima ima dosta uspeha, ali zato se u manjim kamenolomima vrši rad sasvim nepropisno i krajnje opasno. Stene se potkopavaju, etaža nema, isto kao ni odgovarajućeg otklona. Iz tih razloga, morao je Središnji ured većem broju pregledanih kamenoloma da povisi % opasnosti.

U tekstilnoj industriji izgleda da se povećava broj obolenja. Glavni razlozi tome leže u rdavim socijalnim okolnostima, a često doprinosi tome i rđava ventilacija u pretrpanim i prašinom zasićenim radionama.

Digitized by Google

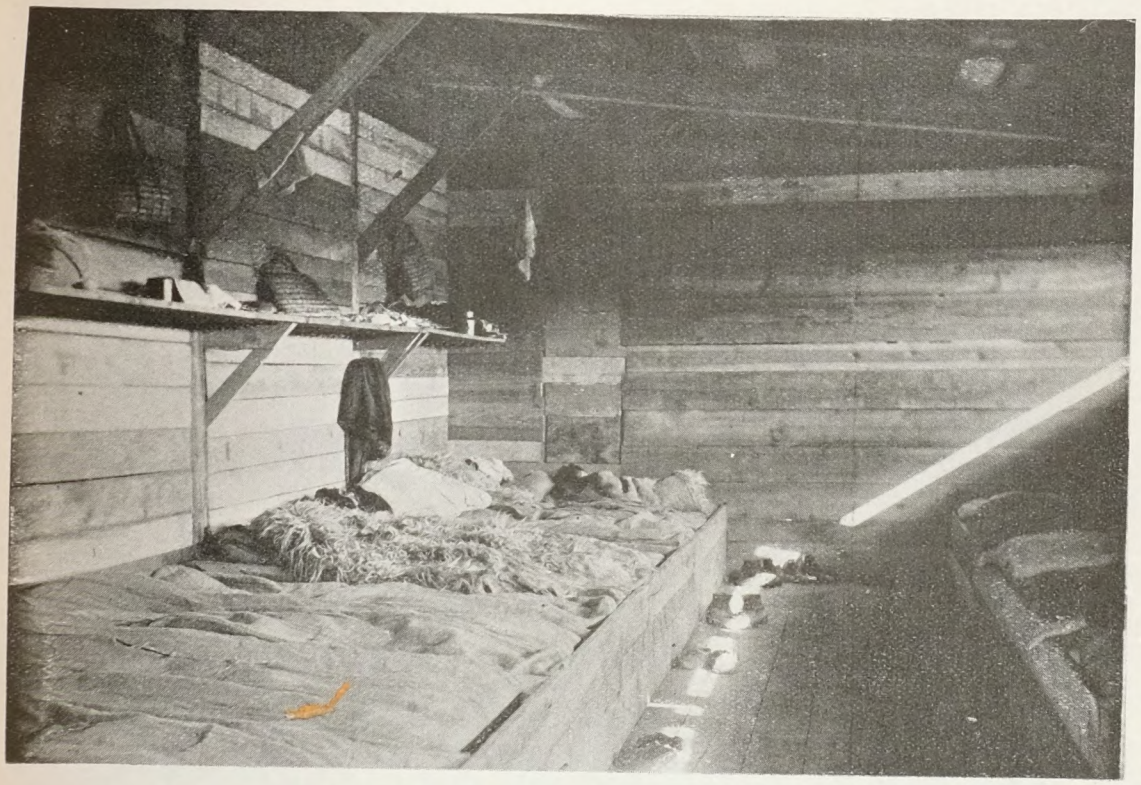

Loši nehigijenski radnički stanovi
Logement ouvrier peu hygiènique

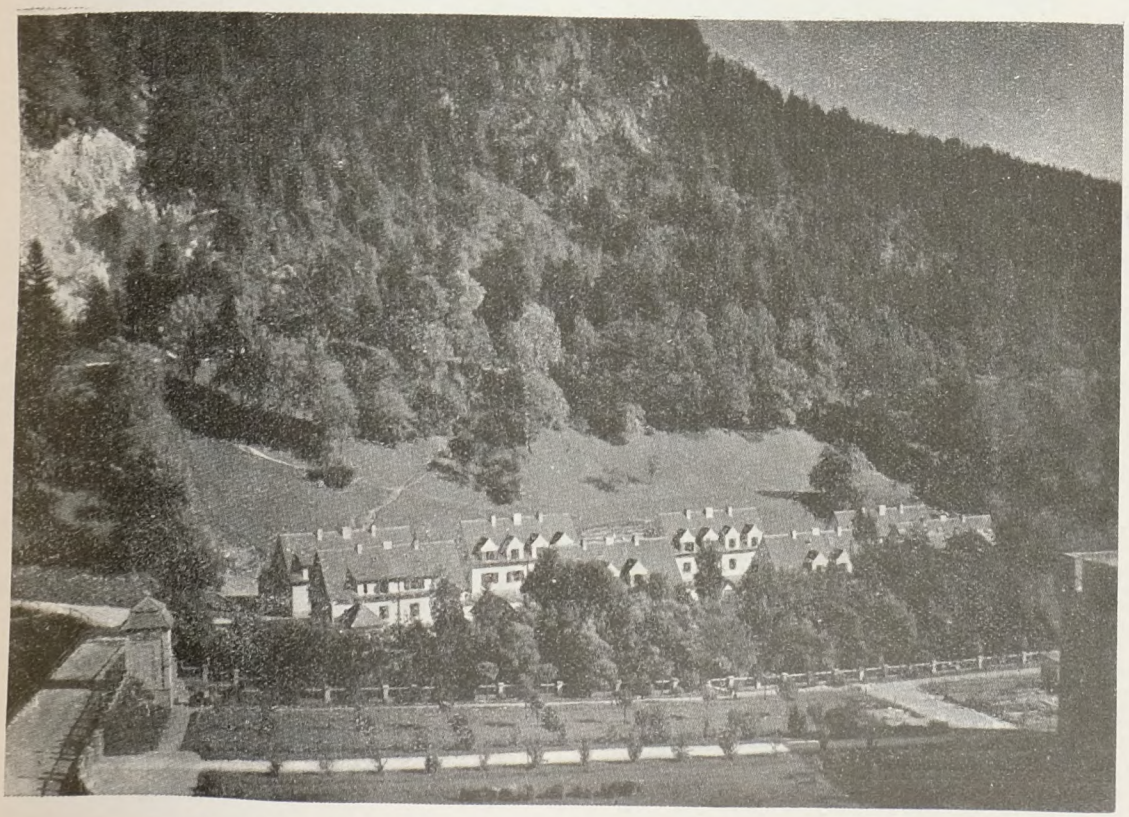

Radnička kolonija (dobri radnički stanovi)
Une colonie de logements ouvriers bien installés

Digitized by Google

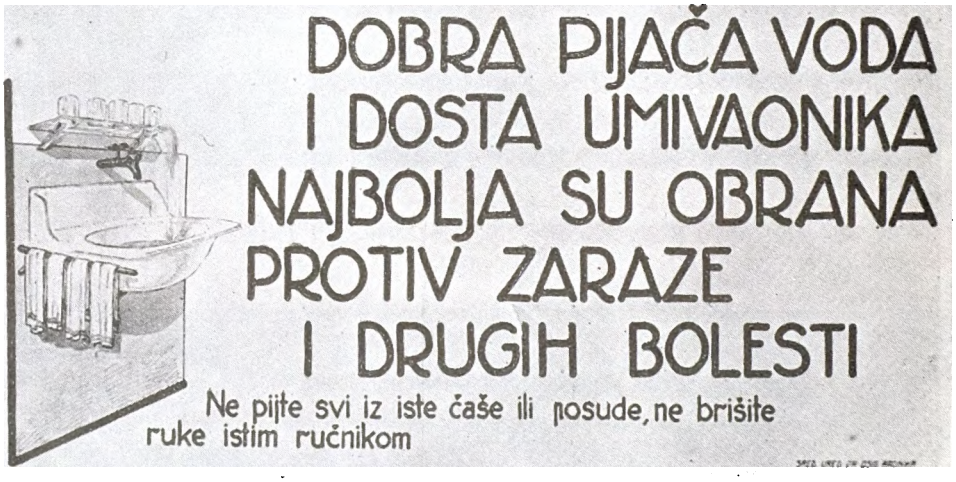

Pravila higijene rada. Izdanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika
Instructiors concernant l'hygiène du travail. Édition de l'Office Central des assurances ouvrières

Digitized by Google

Usled povoljne konjukture i pojačanog rada pretrpavaju se radione mašinama, umesto da se proširuju. Razboji većinom imaju propisne zaštitne naprave, dok postoje teškoće kod starih uređaja, koji se još uvek importiraju u našu zemlju (na pr. trgalice, strojevi za češljanje, prede i sl.). Naprave za uklanjanje magle u bojadisaonama uvode se, sa ekshaustorima za isisavanje prašine ide već teže. Najveći nedostaci u svakom pogledu nalaze se u kudeljarama. Lomilice nisu zaštićene, prašina se razvija u velikim količinama, a radnici se često neprijavljuju ispravno. Savezno s time, događaju se u kudeljarama brojne i teže nesreće, kao i velik broj obolenja. Središnji ured je preduzeo specijalnu akciju u saradnji sa Inspekcijama rada i uredskim lekarima za poboljšanje tog rđavog stanja. Prema potrebi moraće se povisiti takvim preduzećima % opasnosti i prinos u bolesničkom osigurnju.

U kožarama opažaju se krupni nedostaci u građevnom i higijenskom pogledu. Stariji objekti se nalaze vrlo često skoro u ruševnom stanju, podovi su potpuno trošni, danje osvjetljenje je nedovoljno. U poslednje vreme vrši se bojadisanje sve više putem štrcanja, ali bez naprava za isisavanje plinova. Novije kožare uglavnom zadovoljavaju ne samo u građevnom i higijenskom nego i u mašinskom pogledu.

Rđavo stanje objekata opaža se još i u starijim mlinovima, gdje je mnogo puta bilo potrebno hitno tražiti rekonstrukcije pojedinih građevnih delova. Ograde transmisija i električni uređaji u mlinovima poboljšavaju se. Kod dizala ima još dosta nedostataka.

Mnoge radione za proizvodnju kandita nisu higijenski građene niti se u njima, naročito u manjima, održavaju higijenski propisi.

U svim tvornicama stakla, osim jedne, uglavnom uklonjeni su sa rada na duvanju stakla mladoletni radnici ispod 18 godina. Međutim to pitanje još uvek nije rešeno i trebaće da se definitivno reši i postojeći propis o zabrani uposlenja mladoletnih ispod 18 godina u radionicama za duvanju stakla strogo primeni.

Radi primene sankcija protiv Italije stavljene su mnoge pilane krajem 1935 godine van pogona. U onima, u kojima se nastavilo radom, nastojalo se ne samo putem uvođenja zaštitnih naprava, nego i upućivanjem poslodavaca i radnika na oprez pri radu postići što veća sigurnost. Šumske pruge nađene su dobrim delom u dosta trošnom stanju (pragovi, tračnice, kočnice vagona) te su po potrebi preduzeti koraci za poboljšanje i kod nadležnih direkcija železnica kao nadzornih vlasti.

Kod šumskih radova složeno je pitanje poboljšanja radničkih nastambi. Obično stavljaju preduzimači akordantima na raspoloženje drvenu građu za nastambe, koje radnici već prema običaju i potrebama kraja, iz kog su došli, sami naprave. Te su nastambe privremene i sele se često puta svake 2—3 sedmice. Ima zadovoljavajućih nastamba, ali ima i takvih, koje ne odgovaraju ni najelementarnijim pojmovima nastambe za čoveka. Za stalnije šumske barake traži se od preduzimača da ih urede kako treba, a za povremene upućuju se radnici kako ih treba poboljšati. Sretstva za prvu pomoć u nesrećnom slučaju obično u šumama nisu dovoljna. Isto tako nije osiguran hitan transport povređenog kao ni brza lekarska pomoć.

U svim slučajevima, gde su opaženi nedostaci, izdao je Središnji ured preduzećima pismena rešenja, u kojima ih upozorava na nedostatke i daje im upute, kako se oni imaju ukloniti. Takvih rešenja izdao je Središnji ured u ovoj godini 519.

Osim toga primio je Središnji ured od Inspekcija rada 805 prepisa odluka, koje su izdane preduzimačima za otstranjenje nedostataka. Središnji ured se u 497 važnijih slučajeva pridružio sa svoje strane toj intervenciji te tražio od preduzeća izveštaje o izvršenju, u ostalim slučajevima kontrolisao je otstranjenje nedostataka prigodom redovnog pregleda na licu mesta.

Preuvrštenja poslova na osnovu rezultata pregleda bilo je 111, od toga bilo je povišenja % opasnosti radi nepropisnog uređaja u 38 slučajeva, sniženja % opasnosti radi odličnog uređaja u 20 slučajeva, a preuvrštenja u druge stavove, odnosno u prosečni % istog stava, bilo je 53. Uložene žalbe protiv povišenog % radi nepropisnog uređaja bile su u pravilu po Ministarstvu kao neosnovane odbijene, a rešenja Središnjeg ureda osnažena.

Preduzimači su uglavnom udovoljili traženjima Središnjeg ureda tako, da ove godine nije bila potrebna primena §-a 117 ZOR-a. Jedno preduzeće obavezano je po §-u 116 ZOR-a na plaćanje doknadnog prinosa za osiguranje u slučaju bolesti, jer nije izvršilo naređenje Inspekcije rada.

Prijava težih nesrećnih slučajeva, koje moraju dostavljati mesni organi Središnjem uredu radi preduzimanja zaštitnih

Digitized by Google

mera, stiglo je Središnjem uredu 184. U 82 slučaja Središnji je ured dao pismena uputstva poslodavcima o potrebnim zaštitnim merama. U ostalim slučajevima ispitani su uzroci nesreće prigodom redovnog pregleda na licu mesta i tamo dana potrebna uputstva.

U 11 najtežih slučajeva Središnji je ured odmah izaslao svoje organe da na licu mesta ispitaju uzroke nesreće. Najteža nesreća dogodila se kod vodogradnje na reci Mrežnici u Savskoj banovini prigodom koje je poginulo 7 radnika.

U Zagrebu i bližoj okolici svaki se teži nesrećni slučaj odmah po prijavi preispitao na licu mesta. Takvih slučajeva bilo je 8.

U 52 nesrećna slučaja ustanovilo se, da ima mesta podnošenju krivične prijave protiv poslodavca ili njegovog zamenika, jer postoji sumnja, da se nesrećni slučaj dogodio radi nehata u sprovodenju zaštitnih mera.

U izvidima nesrećnih slučajeva kao i u redovnim pregledima preduzeća Središnji ured radio je i ove godine sporazumno i skladno sa Inspekcijama rada.

Stručni organi Središnjeg ureda bili su i ove godine često pozivani od policijskih i sudskih vlasti kao veštaci prigodom izvida ili rasprava o uzrocima nesrećnih slučajeva. Povodom akcije za poboljšanje stanja u kamenolomima načelstva srezova u okolini Zagreba pozivala su Središnji ured na učestvovanje u komisijskim očevidima za davanje dozvola za rad i preduzimanje sigurnosnih mera.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja sazvalo je meseca jula u Beogradu konferenciju Inspektora rada, na kojoj su po pozivu Ministarstva učestvovali kao izaslanici Središnjeg ureda jedan inženjer i jedan lekar. Na toj konferenciji pretreseni su po Središnjem uredu izradeni projekti novih pravilnika za tehničke i higijenske zaštitne mere u kožarama, preduzećima za sabiranje i sortiranje starih krpa, za proizvodnju kalcium karbida, cijanamida i ferrosilicija i pri radu sa centrifugama Prema zaključku konferencije ti su projekti poslani na detalinije proučavanje Inspekcijama rada. Mišlienja Inspekcija rada već su uglavnom stigla tako, da je Središnji ured mogao već početkom godine 1936 definitivno redigirane projekte pravilnika predložiti Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja na odobrenie. Isto tako je izraden u saradnji sa stalnim lekarskim većem Središnjeg ureda, a prema primetbama Glavnog sanitetskog saveta, nacrt Pravilnika za zaštitu od električne struje i rentgenskih zraka u medicinskim rentgenlaboratorijima, koji je poslan Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja s molbom, da se taj Pravilnik propiše za celu državu.

Radi efikasnijeg provodenja nadzora nad preduzećima u pogledu uklanjanja nedostataka snimaju se fotografski pojedini uredaji i radovi prigodom pregleda preduzeća.

U cilju propagande za upotrebu zaštitnih naprava i opreza pri radu razdeljene su ove godine nove propagandne slike, o kojima je bila reč u prošlogodišnjem izveštaju. Od 20.000 štampanih slika sa 10 raznih sadržaja podeleno je mesnim organima oko 18.000 slika, koje se dostavljaju preduzećima uz cenu koštanja t. j. D 2.50 po slici. Nastojanjem mesnih organa, inspekcija rada i Središnjeg ureda pokazuje se izvesni interes za te slike kod poslodavaca i radnika. Ipak taj interes nije još onakav, kakav bi trebao da bude. Rezultati i iskustva sa novim slikama biće publicirani kad bude najveći broj slika već raspačan medu preduzeća.

Penzioni fond službenika i lekara-činovnika. Broj lica osiguranih u penzionom fondu povećao se u 1935 godini od 1161 službenika sa penzionim osnovom od D 28,033.600.— i porodičnim dodatkom od D 2,791.800.— na 1200 službenika sa penzionim osnovom od D 28,947.500.— i porodičnim dodatkom od D 2,899.800.—. Nadalje od 219 lekara-činovnika sa penzionim osnovom od D 8,707.900 i porodičnim dodatkom od D 743.400 povećao se njihov broj na 258 sa penzionim osnovom od D 9,915.700 i porodičnim dodatkom od D 892.800.—.

Premijska rezerva za službenike povećala se od D 68,734.581.— na D 74,026.483, za lekare-činovnike od D 20,804.864.— na D 23,335.018.—.

Broj penzionera povećao se za 11 lica sa D 254.249 penzije i D 10.980 porodičnog dodatka, a smanjio se za 8 penzionera sa D 196.148 penzije i D 13.698 porodičnog dodatka. Krajem godine broj penzionera iznosio je 167 lica sa D 3,169.553 penzije i D 247.267 porodičnog dodatka, te sa kapitalnim pokrićem od D 35,401.876, koje se povećalo prema 1934 godini za D 150.838 Od ovih penzionera 84 lica penzionisano je zbog bolesti, 18 zbog starosti, 50 po potrebi službe na osnovu §-a 5 Zakona o

Digitized by Google

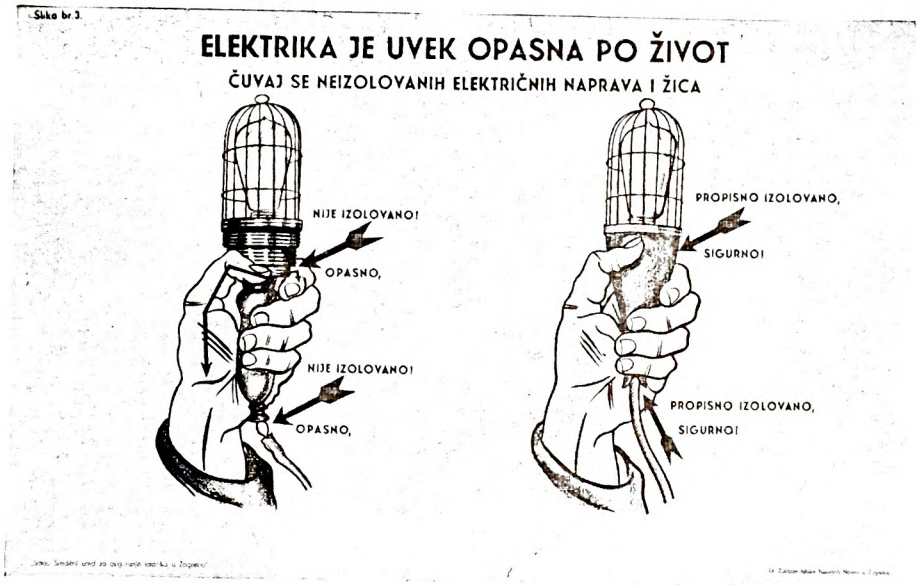

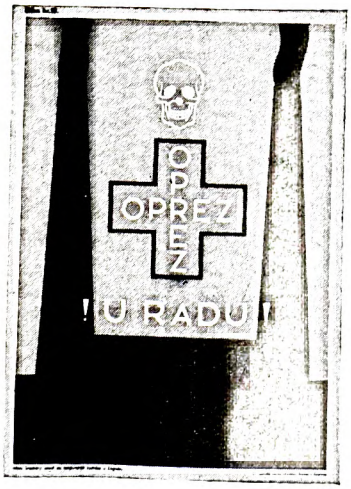

Nove propagandne slike za sprečavanje nesrećnih slučajeva
(Izdanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu)

Instructions concernant la protection contre les accidents du travail
Édition de l'Office Central des assurances ouvrières

Digitized by Google

Nove propagandne slike za sprečavanje nesrećnih slučajeva
(Izdanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu).

Instructions concernant la protection contre les accidents du travail
Edition de l'Office Central des assurances ouvrières

Digitized by Google

primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, te 9 zbog presuda redovnih i disciplinskih sudova ili slabe ocene, a 6 zbog nepoznavanja državnog jezika.

Broj porodica sa pravom na udovičku i dečju rentu povećao se tokom godine za 11 sa penzijom od D 159.120 a smanjio se za 5 sa penzijom od D 31.961 tako, da je bilo krajem godine 89 porodica sa 125 porodičnih pripadnika i sa penzijom od D 956.660.

Kapitalno pokriće za sve rente popelo se za D 1,089.689 na D 8,998.852.

Investicije radničkog osiguranja. Investicije Središnjeg ureda za osiguranje radnika, koje prema predloženim zaključnim računima pretstavljaju vrednost od D 210,169.685.42, možemo podeliti u tri grupe i to: na investicije koje služe zdravstvenim ustanovama, zatim na one koje služe uredskim i ambulatorijskim svrhama i najzad na stanbene zgrade.

U prvu grupu spadaju zgrade lečilišta, oporavilišta, kupališta i vlastitih bolnica na Brestovcu, Klenovniku, Kasindolu, Paliću, Rabu, Krku, Laškom, Koviljači, Vrnjačkoj banji i Sjetlini u ukupnoj vrednosti od D 52,533.298.

U drugu grupu spadaju uredske zgrade u Banja Luci, Beogradu, Brodu, Celju, Karlovcu, Kragujevcu, Kruševcu, Ljubljani, Mariboru, Mostaru, Novom Sadu, Osijeku, Petrovgradu, Sarajevu, Skoplju, Somboru, Splitu, Subotici, Sušaku, Tuzli, Varaždinu, Vinkovcima, Vršcu, Zagrebu i Zemunu u ukupnoj vrednosti od D 136,317.940.

U treću grupu spadaju stanbene zgrade u Beogradu, Dubrovniku, Ljubljani, Osijeku, Zagrebu (4 zgrade) i Zemunu u ukupnoj vrednosti od D 15,058.977.

Gradilišta u Leskovcu, Vel. Kikindi i Zatonu kraj Dubrovnika pretstavljaju vrednost od D 1,700.706.50, a novogradnje u izvedbi i ostale građevne investicije vrednost od D 4,558.763.92. Ukupna vrednost svih uredskih nekretnina zajedno sa gradilištima, novogradnjama i drugim građevnim investicijama iznosi D 210,169.685.42.

Ove investicije podignute su iz raspoložive imovine glavničnog pokrića renta grane osiguranja za slučaj nesreće, glavničnog pokrića Penzionog fonda službenika i zaklade grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt. Nekoje su prešle u vlasništvo Središnjeg ureda u likvidacionoj imovini razrešenih zavoda kao protuvrednost za obaveze, koje je Središnji ured preuzeo od tih zavoda i služe danas kao pokriće spomenutih fondova. Na račun i iz prihoda grane osiguranja za slučaj bolesti ništa se ne gradi.

Dohodak investicija odmeren je na bazi 7% ukamaćenja od osnovne građevne glavnice. Kod toga uzima se 6% kao čisto ukamaćenje građevne glavnice, dok 0.5% otpada na amortizaciju, a ostalih 0.5% na uzdržavanje investicija. Iznimku čine stanbene zgrade, u kojima su smešteni službenici ureda kod kojih se dohodak računa sa 5% i zgrade izvan sedišta današnjih mesnih organa, to su zgrade u kojima su ranije bili smešteni mesni organi, koji su kasnije likvidirali. Kirija za mesne organe u ovim zgradama odgovara 7% ukamaćenju one investicione glavnice, koja srazmerno otpada na prostorije, koje mesni organi stvarno iskorišćuju. Kirija, koju u tim zgradama plaćaju privatnici, ide izravno na račun Središnjeg ureda, kao i kirija kod stanbenih zgrada.

U pogledu amortizacije uredskih investicija razdeljene su ove u tri grupe. Prva grupa amortizuje se na 25 godina, druga na 45, a treća na 80 godina.

U pogledu novih investicija investicioni program Središnjeg ureda obuhvata objekte, koji su već u gradnji, i objekte, koji bi se imali graditi.

Investicije u gradnji jesu:

1. Uredska zgrada za Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu.

Izgradnja ove zgrade predvidena je investicijonim programom, koji je ravnateljstvo Središnjeg ureda odobrilo 7 jula 1934. Sama gradnja zaključena je po Upravnom odboru 13 februara 1935 a po ravnateljstvu Središnjeg ureda 22 maja 1935 i to u okviru kredita od D 5,650.000.

Gradnjom se započelo 5 avgusta 1935, a imade biti gotova do 1 oktobra 1936.

2. Paviljon od 40 kreveta za oporavilište Kasindo kraj Sarajeva.

Izgradnja ovog paviljona predvidena je takoder u investicijonom programu, koji je ravnateljstvo Središnjeg ureda odobrilo 7 jula 1934. Sama gradnja zaključena je odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda od 22 maja 1935 sa kreditom od D 2,000.000.

Gradnjom se započelo 1 septembra 1935 a imade biti gotova do 1 oktobra 1936.

Digitized by Google

3. Uredska zgrada za ekspozituru Ljubljanskog okružnog ureda u Kranju.

Izgradnja ove uredske zgrade zaključena je odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda od 23 maja 1935 sa gradevnom glavnicom od D 1,400.000.

Gradnjom se započelo 25 novembra 1935 a imade biti gotova do 1 decembra 1936.

Objekti, koji se imaju graditi:

1. Uredska zgrada za ekspozituru Petrovgradskog okružnog ureda u Vel. Kikindi.

Izgradnja ove uredske zgrade predvidena je u investicionom programu, koji je ravnateljstvo Središnjeg ureda odobrilo 7 jula 1934. Sama izgradnja zaključena je odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda od 23 maja 1935 u okvirnom kreditu od D 1,100.000.

Sa izgradnjom se nije još započelo, jer dosada održane licitacije nisu uspele.

2. Paviljon od 50 kreveta za sanatorij u Vrnjačkoj banji.

Izgradnja ovog paviljona predvidena je u investicijonom programu, koji je ravnateljstvo Središnjeg ureda odobrilo 7 jula 1934. Sama gradnja zaključena je odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda od 10 jula 1935 u okviru kredita od D 2,000.000.

Izgradnjom tog paviljona moći će se započeti najranije početkom jula ove godine a dovršiti početkom maja iduće godine.

3. Uredska zgrada za Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku.

Izgradnja ove zgrade predvidena je investicijonim programom, koji je ravnateljstvo Središnjeg ureda odobrilo 7 jula 1934. Sama izgradnja zaključena je odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda od 11 jula 1935 u okviru kredita od D 7,500.000.

Izradu same osnove izvršiće tehnički otsek Središnjeg ureda, pa bi se sa izgradnjom ove zgrade moglo započeti pod konac ove godine a dovršiti koncem godine 1937.

4. Uredska zgrada za Okružni ured u Dubrovniku.

Izgradnja ove zgrade zaključena je odlukom ravnateljstva Središnjeg ureda od 24 oktobra 1935 u okviru kredita od D 4,000.000.

Izgradnji ove zgrade mora se pristupiti početkom avgusta ove godine da može biti dovršena najkasnije do 1 avgusta 1937, kada se Dubrovački ured mora seliti iz sadašnjih uredskih prostorija.

5. Uredska zgrada za ekspozituru Niškog okružnog ureda u Leskovcu.

Izgradnja ove zgrade predviđena je u investicijonom programu, koji je ravnateljstvo Središnjeg ureda odobrilo 7 avgusta 1934. Za izgradnju ove zgrade biće potrebna gradevna glavnica od oko D 1,000.000. Tehnički otsek Središnjeg ureda izraduje sada gradevnu osnovu tako, da će se sa gradnjom moći započeti još ove godine a dovršiti početkom iduće.

6. Sanatorij za plućne bolesti na Šupljoj steni na Avali.

Izgradnja ovog sanatorija kao sastavnog dela jednog velikog sanatorija na Šupljoj steni — Avala zaključena je odlukom komesara Središnjeg ureda od 27 oktobra 1930 u okviru kredita od D 12,500.000.— a odobrena rešenjem Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 11 decembra 1930 St. broj 41.953.

Ravnateljstvo Središnjeg ureda na svojoj sednici od 7 jula 1934 odobrilo je uvrštenje izgradnje tog sanatorija u investicijoni program.

Izgradnja ovog sanatorija ovisna je o izgradnji ostalih sanatorija na Šupljoj steni, odnosno o izgradnji centralnih zajedničkih ustanova tih sanatorija. Ukoliko se ti objekti izgrade dužan je Središnji ured prema preuzetim obavezama u smislu zaključka Upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda od 13 februara 1935 pristupiti izgradnji ovog paviljona.

Na kraju valja ovde još jednom istaći, da su sve uredske zgrade i zdravstvene ustanove radničkog osiguranja izgradene pozajmicom iz gore navedenih fondova i da se na račun prinosa osiguranja za slučaj bolesti ništa ne gradi. Ti prihodi ostaju rezervisani isključivo za potpore i ostale potrebe grane osiguranja za slučaj bolesti, te se redovno svake godine u celosti potroše u te svrhe.

Davanje dugoročnih hipotekarnih zajmova iz raspoloživih novčanih sretstava Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Naredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja broj 5620/IV od 16 avgusta 1927 odredeno je, da se glavnično pokriće renta i sigurnosne rezerve osiguranja za slučaj nesreće kao i imovina Penzionog fonda službenika ima ukamaćivati sa 6%. Ovo ukamaćenje nije međutim postignuto i to iz više razloga.

Usled nedostatne prinosne tarife grane osiguranja za slučaj nesreće, koja je do godine 1933 iznosila 6% i tek od 1 ja-

Digitized by Google

nuara 1933 povišena na 7%, nastao je u ovoj grani osiguranja jedan deficit, koji se krajem godine 1935 popeo skoro na okruglo 60 milijuna dinara. Ovaj deficit pretstavlja nepokriveno glavnično pokriće obaveza nastalih do kraja godine 1935 i time povlači za sobom daljnji jedan deficit od preko 3.5 milijuna dinara na donosu kamata glavničnog pokrića renta, a na nepokrivenim premijskim rezervama Penzionog fonda daljnji manjak od D 1.1 milijuna dinara. Osim toga stvarno postignuto ukamaćivanje prikupljenog glavničnog pokrića i premijskih rezerva ne odgovara računski potrebnom iznosu kamata, pa radi toga ukupni manjak na kamatnom dohotku glavničnog pokrića i rezerva nadmašuje danas 7.6 milijuna dinara. Posledica je toga stanja da ni povišena prinosna tarifa ne dostaje za pokriće nastalih obaveza iz nesrećnih slučajeva.

Da se izbegne daljnjem povišenju prinosne tarife, koje u današnjim privrednim prilikama nije lako provesti, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika bilo je prinudeno, da nade načina kako da se bar donekle smanji podbacivanje dohodaka na potrebnim računskim kamatama i odlučilo je, da se raspoloživa novčana sretstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika upotrebe i u davanje hipotekarnih zajmova opštinama, gradovima i banovinama.

U tom cilju zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5 septembra 1934, koji je rešenjem Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. broj 42.583 od 24 septembra 1934 odobren, izmenjen je stav 4 §-a 244 Statuta i on danas glasi:

(4) Od raspoložive gotovine glavničnoga pokrića i sigurnosnih rezerva osiguranja za slučaj nesreće, osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i penzionog fonda nameštenika, ima se — čuvajući potrebnu sigurnost i rentabilnost imovine — ulagati:

1. najviše dvadesetpet (25) od sto u hartije od vrednosti, u koje se u smislu postojećih propisa može ulagati pupilarni i depozitni novac, a naročito u hartije od vrednosti državnih i samoupravnih zajmova;

2. najviše tridesetpet (35) od sto u dugoročne hipotekarne zajmove opštinama, gradovima ili banovinama, koji se zaključuju za izvođenje opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova kao: vodovoda, kanalizacije, elektrifikacije, bolnica, lečilišta, oporavilišta, jeftinih narodnih stanova, melioracije zemljišta i slično;

3. najviše dvadesetpet (25) od sto u privilegovane i komunalne novčane zavode kao Zanatsku, Agrarnu, Državnu hipotekarnu banku, Gradske štedionice i slične ustanove;

4. ostatak u vlastite pokretne i nepokretne vrednosti pod uslovima i na način, da ulozi trajno sačuvaju svoju vrednost.

Ovaj propis tačno odreduje prirodu zajmova, koje može Središnji ured odobravati jednako kao i vrstu hartija od vrednosti koje treba nabavljati i novčane zavode u koje može novac ulagati zajedno sa granicom do koje se mogu raspoloživa sretstva na taj način plasirati. Iz tih propisa se vidi, da se kod zajmova samoupravnim telima radi o dugoročnim zajmovima, koji služe kao trajno plasiranje kapitalnog pokrića, iz kojega se plaćaju rente povredenima i penzije službenika.

U smislu čl. 2 Pravilnika o davanju dugoročnih hipotekarnih zajmova ovi se zajmovi daju opštinama, gradovima i banovinama za izvodenje opšte korisnih radova i zdravstvenih ustanova kao: vodovoda, kanalizacija, elektrifikacija, bolnica, lečilišta, oporavilišta, jeftinih narodnih stanova, melioracija zemljišta i slično.

Kada je kasnije i Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja zatražio na temelju ovlaštenja dobivenog Finansijskim zakonom za godinu 1936/1937 da mu Središnji ured za osiguranje radnika dade amortizacioni zajam od 25 milijuna dinara za podizanje, proširenje i uredenje bolnica u nekim banovinskim mestima, nadopunjena je zaključkom Ravnateljstva ponovno alineja 4 točka 2 §-a 244 Statuta sledećom odredbom:

»Od ove kvote odredene sa tridesetpet (35) od sto od raspoložive gotovine mogu se u napred pobrojane svrhe davati zajmovi i državi uz uslov, da država zakonom obezbedi redovnu otplatu dospelih anuiteta za podignuti zajam.«

Do danas odobren je i isplaćen hipotekarni zajam od 5 milijuna dinara Gradskoj opštini u Ljubljani. Odobren je ali još nije isplaćen amortizacioni zajam Državi od 25 milijuna dinara, kojega će Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja upotrebiti u već spomenutu svrhu i hipotekarni zajam od D 1,500.000.— Gradskom poglavarstvu u Tržiču. U postupku je još konačno odobrenje hipotekarnog zajma Gradskoj opštini u Beogradu u iznosu od 25 milijuna dinara i

Digitized by Google

Gradskoj opštini u Sarajevu u iznosu od 5 milijuna dinara.

Fond Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja. U prošlogodišnjem izveštaju izvestili smo da je u znak dubokog štovanja i zahvalnosti prema Blaženopočivšem Viteškom kralju Aleksandru I. Ujedinitelju u ime celog radničkog osiguranja Upravni odbor Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključio, da se u sklopu Središnjeg ureda za osiguranje radnika obrazuje »Fond Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja«, za koji je votirana temeljna glavnica od 200.000 dinara nominale državnog 7% investicionog zajma Kraljevine Jugoslavije.

Prema zaključku Upravnog odbora Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika nagraduju se svake godine na dan smrti Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja t. j. na dan 9 oktobra najbolji radovi iz područja socijalnog osiguranja i zaštite radnika kao i iz područja radničkog pitanja uopće slušatelja univerziteta u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu te Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu. Teme za te radove određuje Upravni odbor Ravnateljstva Središnjeg ureda i dodeljuje 1/4 kamata Fonda rektoratu svake od nabrojenih visokih škola. Rektorati oglašuju teme svojim slušateljima, koji imaju radnje predati rektoratima najkasnije do 1 jula svake godine. Ove radnje ocenjuju i nagraduju rektorati po propisima za ostale univerzitetske radnje.

Za nastavnu godinu 1934/1935 nagradena su iz spomenutog fonda dva rada na temu »Historijsko-pravni razvitak i sadašnje stanje zakonodavstva socijalnog osiguranja Kraljevine Jugoslavije«, koje su obradili dvojica slušatelja univerziteta u Beogradu gg. Aleksić Pavle i Brašić Ranko. Nagrade, svaka u iznosu od 1.750 dinara, isplaćene su na dan Sv. Save 1936 godine. Rad g. Aleksića Pavla biće otštampan u jednom od narednih brojeva službenog lista Središnjeg ureda »Radničkoj zaštiti«.

Od slušatelja ostalih univerziteta u državi kao i od Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu za nastavnu godinu 1934/1935 nije predložena odnosno nije odobrena i nagradena nijedna radnja.

Za nastavnu godinu 1935/1936 određene su sledeće teme:

I. Za univerzitet u Beogradu:

Zakonske mere za zaštitu najamnine i njihov odnos prema klasičnom i modernom pojmu ugovora o radu po našem i uporednom pravu.

II. Za univerzitet u Zagrebu:

Zaštitne mere kod zemljanih radova kao i radova u kamenolomima.

III. Za univerzitet u Ljubljani:

Načelo osiguranja i načelo staranja u Jugoslavenskom socijalnom zakonodavstvu.

IV. Za Ekonomsko-komercijalnu visoku školu u Zagrebu:

Odnos izmedu radničke zaštite i radničkog osiguranja.

Pregledi (skontracije) poslovanja mesnih organa. Prema odredbama §-a 249 Statuta stoje mesni organi pod neposrednim nadzorom Središnjeg ureda, koji je dužan da svake godine najmanje jedamput izvrši preglede celokupnog njihovog poslovanja.

U godini 1935 izvršen je pregled rada svih mesnih organa i zdravstvenih ustanova po jedamput, izuzev Okružnih ureda u Beogradu i Skoplju i Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu. Beogradski okružni ured i Privatno-društvena bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine pregledani su u mesecu martu, a Okružni ured u Skoplju u mesecu aprilu 1936 godine. O svim ovim pregledima izveštavano je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, koje je gotovo na sve preglede izaslalo po jednog svog činovnika.

Pored ovih redovnih godišnjih pregleda vršeni su kod nekojih mesnih organa i informativni pregledi po pretsedništvu Središnjeg ureda, a to naročito u onim slučajevima, gde se ukazala potreba, da se pojedina pitanja rasprave sa samoupravom odnosnih mesnih organa. Ovi informativni pregledi izvršeni su u toku 1935 godine kod Okružnih ureda u Ljubljani, Nišu, Sarajevu i Skoplju.

O svim izvršenim pregledima sastavljeni su zapisnici na licu mesta, iz kojih je vidljivo, u kom se stanju nalazi poslovanje mesnog organa na dan izvršenog pregleda. Izveštaji o izvršenim pregledima poslovanja podnešeni su samopravnim organima Središnjeg ureda samo u slučajevima, gde je bila potrebna njihova odluka na konstatacije o pregledu poslovanja. Inače su sve potrebne administrativne odredbe izdavane od same uprave Središnjeg ureda.

Kao i u ranijim godinama glavni zadatak ovih pregleda bio je, da se na licu

Digitized by Google

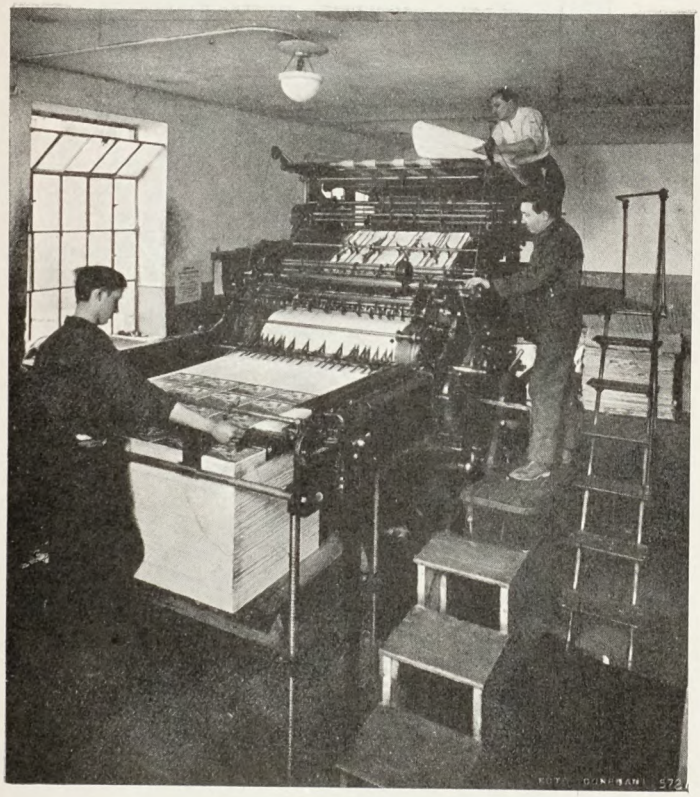

Svetla tiskarska radionica
Atelier typographique bien éclairé et aeré

Svetla radionica sa zaštitnim napravama
Atelier bien éclairé avec des appareils protecteurs contre les accidents du travail

Digitized by Google

Mračna kujundžijska radionica
Boutique d'un chaudronnier sombre et peu hygiènique

Tekstilna radionica bez svetla
Tisseranderie peu éclairée et aerée

Digitized by Google

mesta živom reči na konkretnim primerima izdaju potrebna upustva za jednoličnu i valjanu provedbu osiguranja, da se uoče sve zapreke i teškoće oko sprovođenja osiguranja i da se oceni rad, sposobnost i poverenje službenika mesnih organa. Pri tome je posvećena naročita pažnja zaštiti materijalnih interesa članova i ustanova osiguranja, kako ne bi članovi i ustanove trpeli štetu zbog nepoznavanja ili pogrešne primene zakonskih propisa, zbog sporog rada administracije ili čak zbog namernih zloupotreba.

Vršeći ove preglede organi su Središnjeg ureda u prvom redu nastojali, da se na licu mesta uspostavi dobra organizacija poslovanja, nadalje dobra međusobna veza rada i kontrola rada službenika.

Kako smo već u lanjskom izveštaju naveli u ranijim godinama događale su se dosta često zloupotrebe i utaje počinjene od strane uredskih nameštenika. Radi strogog i brzog postupanja protiv krivaca broj tih slučajeva bio je sve redi. U godini 1935 kod celog radničkog osiguranja otkriveno je svega 10 utaja a ukupni pronevereni iznos je D 127.530.04. Od toga je naknađeno odmah D 6.470.35 dok je ostali znatan deo obezbeđen što danim garancijama što kaucijama.

U dva slučaja utajivači su bili niži činovnici, dok su ostalo bili poverenici, inkasanti ili eksekutori.

Uzme li se, da je u godini 1935 ubrano svega D 355,929.361.— svih vrsti prinosa i prireza iznosio bi pronevereni iznos ukupno 0.358‰ ubranih prihoda, što je zaista vrlo neznatni iznos, i ne uzimajući u obzir naknađene svote.

Radnička zaštita službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika navršila je 1935 godine 17 godina svoga izlaženja. U toj godini izišlo je pojedinačno 8 brojeva i dva puta dvobroj. Ukupno je štampano 638 stranica sa 23 priložene tabele. Prema tome je u ovoj poslovnoj godini otštampano 170 stranica manje nego prošle godine. Broj priloženih tabela također se smanjio za 34 i to iz razloga, što je promenjen način štampanja mesečnih statističkih tabela o kretanju članstva. Naknada Radničke zaštite iznašala je 1935 godine mesečno 2500 primeraka. Broj pretplatnika iznašao je 2214. Besplatno je razašiljano 201 primerak.

U neslužbenom delu Radničke zaštite bilo je objavljeno 36 originalnih članaka, a u rubrikama Iz prakse radničkog osiguranja, Sudska praksa, Zdravstvo i zdravstvena služba, te u Bilješkama bilo je otštampano sveukupno 79 članaka, referata i notica o najvažnijim događajima iz organizacije našeg socijalnog osiguranja i iz dnevnog života stranih organizacija. Osim toga zabeleženi su svi važniji momenti u našoj Kraljevini sa područja zakonske zaštite radnika, socijalnog osiguranja i socijalne politike uopšte. Donešene su i dve kritičke recenzije knjiga socijalnog sadržaja.

U službenom delu Radničke zaštite otštampan je Zakon o Konvenciji o naknadi štete radnicima u nesrećnim slučajevima pri radu između Kraljevine Jugoslavije i Republike Argentine, novi Kolektivni ugovor sklopljen sa Apotekarskom komorom Kraljevine Jugoslavije u Beogradu, kao pretstavnicom apotekarskog staleža u pogledu dobavljanja lekova članovima mesnih organa, zaključni računi zajedno sa izveštajem o poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika u 1934 godini sa preko 20 velikih tabela, sa 3 zemljovidne karte, sa 6 grafikona i sa 39 slika mesnih organa i zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda, 28 okružnica, 6 raznih pravilnika i 3 službena saopštenja. Pored toga otštampani su u tom delu brojni natečaji, lične vesti i statistički izveštaji o mesečnom kretanju osiguranih članova po nadničnim razredima i industrijskim grupama, o rezultatima popisa osiguranih članova izvršenog 30 juna 1934 po nadničnim razredima, godinama starosti, porodičnom stanju, po srezovima, gradovima i banovinama i po zanimanjima, o članovima nesposobnim za rad usled bolovanja i porođaja u 1932 godini po broju obolenja i uzrocima nesposobnosti za rad i konačno o mesečnom kretanju pomora osiguranika.

Kao prilog u prva tri broja Radničke zaštite izlazio je Glasnik Središnje uprave za posredovanje rada, u kome su pored službenih obaveštenja te uprave štampani i izveštaji o mesečnom kretanju nezaposlenih radnika na područjima pojedinih javnih i privatnih obrtnih berza rada. Uz Glasnik štampano je 27 velikih tabela. Središnja uprava za posredovanje rada izdaje, počevši od aprila 1935 godine, svoj vlastiti organ pod natpisom Socijalni arhiv.

Broj saradnika Radničke zaštite iznašao je u godini 1935 146, od toga domaćih 127, a iz inostranstva 19. Prema profesiji bili su saradnici Radničke zaštite iz redova službenika radničkog osiguranja 40, iz redova lekara radničkog osiguranja

Digitized by Google

41, iz redova službenika Radničkih komora i Berzi rada 9, pretstavnika radnika 5, pretstavnika privrednika 5, univerzitetskih profesora 7, socijalno političkih radnika 8, činovnika Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja 4 i ostalih 27.

Od početka rada Središnjeg ureda za osiguranje radnika pa do konca poslovne godine 1935 štampano je svega 9018 stranica Radničke zaštite.

Uredska biblioteka Središnjeg ureda služi u prvom redu za stručnu izobrazbu službenika, a osim toga služe se njome kod studija studenti Visoke ekonomsko-komercijalne škole u Zagrebu. Svake godine nabavljaju se novo izašla dela o socijalnom osiguranju, zaštiti radnika i nameštenika, o posredovanju rada, o radnom pravu, kao i priručnici o novom zakonodavstvu naše države. Pored toga ured je pretplaćen na 29 dnevnika i nedeljnih listova iz svih krajeva Jugoslavije, te na 14 domaćih i stranih stručnih časopisa. Preko 35 listova i časopisa dobiva ured besplatno u zamenu za svoj službeni glasnik Radničku zaštitu. Dnevni i nedeljni listovi dostavljaju se narednog dana po pregledu čitaonici pacijenata lečilišta Brestovac na Sljemenu.

Uredska biblioteka Središnjeg ureda za osiguranje radnika imala je koncem 1934 godine 1987 raznih dela u 4.255 svezaka. Tokom 1935 godine pridošlo je što nabavkom što poklonom 164 novih dela tako, da je koncem decembra 1935 uredska biblioteka imala 2151 razna dela u 4572 svezaka.

Od tih dela bilo je zakona, naredaba, tumača i priručnika 512, knjiga o javnom i privatnom osiguranju, kao i o pomoćnim naukama osiguranja, osiguravajućoj tehnici, matematici i statistici 560, izveštaja o radu pojedinih nosioca raznih grana osiguranja 170, dela zdravstvene literature 391, dela privredne naravi 216, časopisa 134, raznih ostalih knjiga 168, odnosno ukupno 2151.

Od tih knjiga bilo je jugoslavenske literature 949 dela, čehoslovačke 121, nemačke 574, austrijske 102, madžarske 84, francuske 42, švajcarske 24, talijanske 27, švedske 7, engleske 2, američke 2, belgijske 1, bugarske 1, finske 1, grčke 1, norveške 2, nizozemske 1, poljske 75, te 135 komada izdanja Medunarodnog ureda rada.

Uredskom bibliotekom, kako smo već napred spomenuli, služe se u prvom redu nameštenici i lekari Središnjeg ureda za osiguranje radnika, zatim službenici i lekari Zagrebačkog okružnog ureda za osiguranje radnika i Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur«. Na molbu rektorata Visoke ekonomske komercijalne škole u Zagrebu odobrena je uporaba bilioteke i slušačima te visoke škole. U 1935 godini služili su se bibliotekom i slušači Univerziteta u Zagrebu, koji su izradivali radove iz područja socijalnog osiguranja i zaštite radnika.

U poslovnoj godini 1935 bilo je posuđeno iz biblioteke 526 dela, a povraćeno 493. Koncem decembra 1935 ostalo je u posudbi 156 dela.

Samoupravni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 27 februara 1936 St. br. 72.349 — 1935 razrešio je od dužnosti dotadašnje članove samouprave Središnjeg ureda i imenovao je nove privremene članove ravnateljstva i nadzornog odbora te njihove zamenike.

Nakon naimenovanja nove samouprave zahvalio se na položaju zamenika člana ravnateljstva Jovanović U. Vasa, industrijalac iz Beograda iz grupe poslodavaca.

Prema tome je samouprava Središnjeg ureda sada sastavljena ovako:

I. RAVNATELJSTVO:

Redovni članovi:

a) u grupi poslodavaca:

1. Prpić Ivan, trgovac iz Zagreba;
2. Bauer Marko, generalni tajnik Udruženja industrijalaca za Savsku banovinu iz Zagreba;
3. Carnelutti ing. Amadeo, ovlašćeni građevni inžinjer i preduzimač iz Zagreba;
4. Pavlina Jakob, stolarski obrtnik iz Zagreba;
5. Panić Ilija, industrijalac iz Beograda;
6. Momirović ing. Miodrag, upravnik električnog preduzeća iz Niša;
7. Marković Vlada, jorgandžija iz Beograda;
8. Rojina Anton, industrijalac iz Ljubljane;
9. Avsenek Ivan, industrijalac iz Ljubljane;
10. Kos ing. Velimir, prokurista »Šipada« iz Sarajeva;
11. Dragić Mijatović, opančar iz Novog Sada;

Digitized by Google

12. Mardešić Josip, industrijalac iz Komiže.

b) u grupi nameštenika (radnika):

1. Haramina Vilim, urednik Radničkog glasnika iz Zagreba;
2. Petek Rudolf, privatni činovnik, pretsednik Nar. strukovnog saveza iz Zagreba;
3. Pfeiffer Vladimir, sekretar Radničke komore iz Zagreba;
4. Brudnjak Gejza, nameštenik Jugoslavenske štampe — knjižare »Obnova« iz Zagreba;
5. Pavićević Luka, sekretar Radničke komore iz Beograda;
6. Stojanović Sreten, bravar fabrike duvana iz Niša;
7. Stanković Stojan, abadžijski radnik iz Beograda;
8. Kozamernik Viktor, knjigovoda iz Ljubljane;
9. Lekan Jože, bankovni činovnik iz Maribora;
10. Jakšić Jovo, sekretar Radničke komore iz Sarajeva;
11. Glavina Marin, upravnik Saveza agrarne zajednice iz Novog Sada;
12. Radičević Stojan, kormilar na parobrodu »Dubrovnik« iz Dubrovnika.

Zamenici:

a) u grupi poslodavaca:

1. Potušek August, dimnjačar iz Zagreba;
2. Cekuš Dr. J., suvlasnik tt. Gavrilović iz Zagreba (Petrinja);
3. Rihter Rihard, krznar iz Zagreba;
4. Brovet Krešimir, trgovac iz Zagreba;
5. Kocić M. Dušan, izvoznik iz Niša;
6. Mladenović Dušan, štampar iz Skoplja;
7. Gašperšić Jože, ravnatelj I. Žebljarske zadruge iz Krope;
8. Ogrin Ivan, gradjevinar iz Ljubljane;
9. Salih Nanić, industrijalac iz Sarajeva;
10. Pendžić Đorđe, industrijalac iz Subotice;
11. Vrdoljak Ivo, trgovac iz Splita;

b) u grupi nameštenika (radnika):

1. Kurtagić Fadil, bankovni činovnik iz Zagreba;
2. Kukuljević Josip, pilanski radnik iz Sušine-Đurđenovac;
3. Bencekoviċ Stjepan, industrijski činovnik iz Zagreba;
4. Novaković Stanislav, mehaničar iz Zagreba;
5. Jasnić Miljenko, tkački radnik iz Beograda;
6. Tonić Ljubomir, tipograf fabrike duvana iz Niša;
7. Jovanović Nikola, trgovački pomoćnik iz Skoplja;
8. Cuderman Vilko, knjigovoda iz Ljubljane;
9. Majeršić Ivan, privatni činovnik iz Tržiča;
10. Borović Mita, zidarski radnik iz Sarajeva;
11. Runjanin Mita, bankovni činovnik filijale Srpske banke iz Petrovgrada;
12. Mladinić Josip, strojar iz Kaštel-Sućurca.

II. NADZORNI ODBOR:

Redovni članovi:

a) u grupi poslodavaca:

1. Krbavac Andrija, suvlasnik Štamparskog zavoda iz Osijeka, I. potpretsednik nadzornog odbora;
2. Kostić ing. Lazar iz Beograda;
3. Ahačić dr. Kozma, industrijalac iz Tržiča.

b) u grupi nameštenika (radnika):

1. Berberović Gojko, privatni nameštenik iz Zagreba, pretsednik nadzornog odbora;
2. Krekić Bogdan, privatni nameštenik iz Beograda, II. potpretsednik nadzornog odbora;
3. Milovanović Vukašin, sekretar sindikata drvne industrije iz Sarajeva.

Zamenici:

a) u grupi poslodavaca:

1. Malešević Rista, trgovac iz Zagreba;
2. Popović Bora, direktor Opštinske električne centrale iz Skoplja;
3. Janković Ivan, industrijalac iz Sombora.

b) u grupi nameštenika (radnika):

1. Čalopek Franjo, živežarski radnik iz Zagreba;
2. Žebot Franjo, privatni činovnik iz Maribora;
3. Meštrović Ivan, strojo-slagač iz Novog Sada.

Samoupravni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za vodjenje upravnih poslova po §-u 83 Statuta konstituisani su kako sledi:

A. PRETSEDNIŠTVO:

Pretsednik: Bauer Marko iz grupe poslodavaca;

I. potpretsednik: Pfeiffer Vladimir iz grupe nameštenika;

Digitized by Google

II. potpretsednik: Momirović ing. Miodrag iz grupe poslodavaca;
Generalni direktor: Glaser Milan.

B. UPRAVNI ODBOR:

Pretsednik: Bauer Marko.

Članovi:

a) u grupi poslodavaca:

Momirović ing. Miodrag;
Avsenek Ivan;
Marković Vlada;
Kos ing. Velimir;
Dragić Mijatović;
Rojina Anton.

b) u grupi nameštenika (radnika):

Pfeiffer Vladimir;
Petek Rudolf;
Jakšić Jovo;
Lekan Jože;
Glavina Marin;
Pavićević Luka.

C. RENTNI ODBOR:

Pretsednik: Bauer Marko.

Članovi:

a) u grupi poslodavaca:

Panić Ilija;
Pavlina Jakob.

b) u grupi nameštenika (radnika):

Haramina Vilim;
Stojanović Sreten.

Zamenici članova:

a) u grupi poslodavaca:

Prpić Ivan;
Mardešić Josip.

b) u grupi nameštenika (radnika):

Petek Rudolf;
Brudnjak Gejza.

Samoupravni organi Središnjeg ureda održali su tečajem 1935 godine 78 sednica na kojima su rešili svega 6.277 predmeta i to:

Samoupravni organi	Broj sednica	Broj predmeta
Ravnateljstvo	5	133
Pretsedništvo	52	2.733
Upravni odbor	9	808
Rentni odbor	7	2.598
Nadzorni odbor	5	—
Svega	78	6.277

D. CENTRALNI DISCIPLINSKI SUD

(§§ 146 i 147 Službenog pravilnika službenika).

Pretsednik:

Ježić Dr. Milovan, direktor Središnjeg ureda.

Članovi:

Mardešić Josip, član ravnateljstva iz grupe poslodavaca;
Pfeiffer Vladimir, član ravnateljstva iz grupe nameštenika (radnika);
Korać Milan, direktor Središnjeg ureda;
Adžija Dr. Božidar, načelnik Središnjeg ureda, potpretsednik Centralnog disciplinskog suda.

Članovi zamenici:

Pavlina Jakob, član ravnateljstva iz grupe poslodavaca;
Brudnjak Gejza, član ravnateljstva iz grupe nameštenika (radnika);
Korica Sava, načelnik Središnjeg ureda;
Velzek Dr. Hrvoje, referent Središnjeg ureda;
Ruppert Dr. Viktor, pravni referent Središnjeg ureda.

E. CENTRALNI DISCIPLINSKI SUD LEKARA-ČINOVNIKA.

(§ 103 Službenog pravilnika lekara-činovnika).

Pretsednik:

Ježić Dr. Milovan, direktor Središnjeg ureda.

Članovi:

Mardešić Josip, član ravnateljstva iz grupe poslodavaca;
Petek Rudolf, član ravnateljstva iz grupe nameštenika (radnika);
Hahn Dr. Željko, direktor Središnjeg ureda, potpretsednik Centralnog disciplinskog suda;
Fischer Dr. Jaques, lekar-činovnik Okružnog ureda u Zagrebu.

Članovi zamenici:

Pavlina Jakob, član ravnateljstva iz grupe poslodavaca;
Haramina Vilim, član ravnateljstva iz grupe nameštenika (radnika);
Visintin Dr. Fran, načelnik Središnjeg ureda;
Kraus Dr. Milenko, lekar-činovnik Okružnog ureda u Zagrebu.

F. ODBOR RAVNATELJSTVA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA KAO DISCIPLINSKI SUD

(§ 147 Službenog pravilnika službenika i § 101 Službenog pravilnika lekara-činovnika).

Članovi:

a) iz grupe poslodavaca:

Panić Ilija;
Prpić Ivan;
Rojina Antun;
Marković Vlada, potpretsednik odbora.

Digitized by Google

b) iz grupe nameštenika (radnika);
Haramina Vilim, pretsednik odbora;
Stojanović Sreten;
Kozamernik Viktor;
Glavina Marin.

Članovi zamenici:

a) iz grupe poslodavaca:
Carnelutti ing. Amadeo;
Dragić Mijatović;
Kos ing. Velimir;
Avsenek Ivan.

b) iz grupe nameštenika (radnika):
Brudnjak Gejza;
Pavićević Luka;
Lekan Jože;
Radičević Stojan.

Disciplinski tužilac: Grčević Đuro, pravni referent Središnjeg ureda.
Zamenik disciplinskog tužioca: Bogićević Dr. Zvonimir, pravni referent Središnjeg ureda.

Rad disciplinskih sudova kod središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu. U godini 1935 Centralni disciplinski sud službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Centralni disciplinski sud lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika održali su 14 sednica. Na prvoj sednici provedeno je konstituisanje sudova i zaprisegnuće članova suda, a na ostalim sednicama rešavano je 13 disciplinskih predmeta, po kojima je izrečeno 5 presuda i 12 odluka. Presude su glasile: 3 na ukor; 1 na umanjenje redovnih mesečnih prinadležnosti za 20% kroz dve godine, a 1 na stavljanje u penziju s umanjenjem penzijskih prinadležnosti od 20% trajno. Odluke su glasile: 1 da se podigne optužnica; 2 da se određuje usmeni pretres; 2 da se zaključak Mesnog disciplinskog suda poništava i određuje disciplinsko postupanje; 5 da se potvrđuje presuda prvostepenog mesnog disciplinskog suda; 1 da se žalba osudjenoga uvažava i napadnuta presuda prvostepenog mesnog disciplinskog suda poništava, a 1 da se udovoljava traženju optuženoga, te se izuzima od sudjenja po konkretnom slučaju pretsednik mesnog disciplinskog suda.

Odbor Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao Vrhovni disciplinski sud održao je svega 2 sednice. Na jednoj sednici provedeno je konstituisanje suda i zaprisegnuće članova suda, a na drugoj sednici izrečena je 1 presuda na umanjenje redovnih mesečnih prinadležnosti za 20% kroz dve godine.

Primećuje se, da u godini 1935 nije vođen nijedan disciplinski postupak protiv službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika, već se čitav rad disciplinskih sudova odnosio samo na službenike mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Stalno lekarsko veće Središnjeg ureda je savetodavni organ Ravnateljstva Središnjeg ureda, koji se ima saslušati u svim zdravstvenim pitanjima osiguranja radnika. Članovi toga veća su sledeći lekari:

a) redovni članovi:

1) Band Dr. Aleksandar, lekar činovnik Beogradskog okružnog ureda u Zemunu;
2) Bibica Dr. Marko, glavni lekar Okružnog ureda u Dubrovniku;
3) Bogićević Dr. Branislav, lekar činovnik Okružnog ureda u Zagrebu;
4) Korenić Dr. Juraj, lekar činovnik Okružnog ureda u Zagrebu;
5) Leović Dr. Đorđe, glavni lekar Okružnog ureda u Nišu;
6) Mandić Dr. Dušan, glavni lekar Okružnog ureda u Sarajevu;
7) Marinković Dr. Pavao, glavni lekar Okružnog ureda u Zagrebu;
8) Milovanović Dr. Milan, glavni lekar Okružnog ureda u Beogradu;
9) Mrvoš Dr. Nikola, glavni lekar Okružnog ureda u Novom Sadu;
10) Pešić Dr. Aron, glavni lekar Okružnog ureda u Petrovgradu;
11) Schlesinger Dr. Miroslav, lekar činovnik Okružnog ureda u Zagrebu;
12) Zajec Dr. Ivan, glavni lekar Okružnog ureda u Ljubljani.

b) zamenici:

1) Barmaper Dr. Herman, lekar činovnik Okružnog ureda u Zagrebu;
2) Bjelousov Dr. Ivan, ugovorni lekar Okružnog ureda u Beogradu;
3) Cvetić Dr. Vladislav, glavni lekar Okružnog ureda u Somboru;
4) Dereani Dr. Ernest, ugovorni lekar Okružnog ureda u Ljubljani;
5) Ivančević Dr. Ivan, lekar činovnik Okružnog ureda u Zagrebu;
6) Ivić Dr. Marin, glavni lekar Okružnog ureda u Splitu;
7) Kovač Dr. Iso, lekar činovnik Okružnog ureda u Osijeku;
8) Kosanović Dr. Velimir, lekar činovnik Okružnog ureda u Beogradu;
9) Pandaković Dr. Miroslav, lekar činovnik Okružnog ureda u Zagrebu;
10) Švarić Dr. Milan, glavni lekar Okružnog ureda u Tuzli;
11) Variola Dr. Josip, glavni lekar Okružnog ureda u Karlovcu.

Digitized by Google

Stalno lekarsko veće Središnjeg ureda izabralo je za svoga pretsednika Korenića Dra. Jurja;

potpretsjednika Marinkovića Dra. Pavla;

tajnika Bogićevića Dra. Branislava.

Plenarna konferencija Stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda održana je 28, 29 i 30 septembra te 1 oktobra 1935 u Beogradu.

Pretsjedništvo Stalnog lekarskog veća održalo je 14 sednica u Zagrebu. Delegati Stalnog lekarskog veća Korenić Dr. Juraj, Marinković Dr. Pavao i Bogićević Dr. Branislav sudelovali su na sednicama Ravnateljstva Središnjeg ureda u radu samouprave u delokrugu, koji je određen zakonom.

Stalno lekarsko veće Središnjeg ureda vršilo je poslove, koji su mu zakonom određeni, davalo je mišljenja u zdravstvenim pitanjima osiguranja. Na sednicama se raspravljalo o tekućim poslovima. Veće je dalo svoja mišljenja po pitanjima, koje mu je uputio Središnji ured, a uzelo je u pretres pojedina pitanja i po vlastitoj inicijativi.

Od glavnih pitanja, koja je veće 1935 godine uzelo u pretres, spomenućemo nacrt novog Poslovnog reda okružnih ureda. U ovom Poslovnom redu obrađena su sva važna pitanja uređenja lekarske i zdravstvene službe mesnih organa Središnjeg ureda.

Veće je raspravilo i stavilo svoje primedbe i predloge u pogledu Pravilnika za zaštitu od električne struje u medicinskim rentgenlaboratorijima, Pravilnika za zaštitu od tuberkuloze osoblja i bolničara u ambulantama i drugim zdravstvenim ustanovama, i u pogledu novog formulara otpusne liste sanatorija za tuberkulozu. Izrađeni su letaci i uputstva o dijetetskom i fizikalnom lečenju kod raznih obolenja. Raspravljano je o legitimaciji članova, te o drugim brojnim medicinskim konkretnim i opštim pitanjima radničkog osiguranja.

Brojčano stanje nameštenika radničkog osiguranja. U brojčanim iskazima, koje ovde iznosimo, prikazano je stanje koncem godine 1935. U tim tabelama nisu uključeni lekari, jer su o njima dani podaci na drugom mestu u ovom izveštaju. Ove tabele obuhvaćaju dakle samo činovnike, službitelje, dnevničare, ugovorne nameštenike kod Središnjeg ureda i zdravstvenih ustanova, zatim bolničare, sestre pomoćnice, apotekarske saradnike i drugi pomoćni personal.

I. UPRAVNA SLUŽBA:

A. Središnji ured:

Grana poslovanja	Vrst službenog odnošaja					Ukupno
	činovnici	ugovorni činovnici	dnevničari	službitelji	pomoćni službitelji	
Uprava	107	1	22	8	4	142

B. Mesni organi:

Grana poslovanja	Vrst službenog poslovanja				Ukupno
	činovnici (i ugovorni)	dnevničari	službitelji	pomoćni službitelji	
Uprava	858	340	98	48	1.344
Laička kontrola	2	34	44	4	84
Ukupno	860	374	142	52	1.428

II. ZDRAVSTVENE USTANOVE:

Grana poslovanja	Vrst službenog odnošaja					Ukupno
	činovnici	ugovorni službenici	dnevničari	službitelji	pomoćni službitelji, bolničko i kupališno osoblje	
Ambulante	31	--	94	55	58	238
Vlastite bolnice	2	—	—	3	13	18
Sanatoriji, oporavilišta, kupališta	13	—	13	2	243	271
Ured. apoteke	—	23	5	—	5	33
Ukupno	46	23	112	60	319	560

III. SREDIŠNJI URED I MESNI ORGANI:

Mesto poslovanja	Vrst službenog odnošaja					Ukupno
	činovnika	ugovornih činovnika	dnevničara	službitelja	pom. službitelja i bol. osoblja	
Središnji ured: upravna služba:	107	1	22	8	4	142
Mesni organi: Upravna služba:	860	—	374	142	52	1.428
Ambulante:	31	—	94	55	58	238
Ukupno	998	1	490	205	114	1.808

Digitized by Google

Prema tomu u upravnoj službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika i upravnoj i ambulantnoj službi njegovih mesnih organa bilo je u svemu nameštено 1.808 službenika, i to 999 činovnika, 490 dnevničara, 205 služitelja i 114 pomoćnih služitelja i bolničkog osoblja.

Kancelarijski rad kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Uprava (administracija) Središnjeg ureda podeljena je na pet odelenja, a svako odelenje opet na otseke. Na čelu svakog odelenja stoji direktor a na čelu svakog otseka načelnik ili šef odelenja.

Podela na odelenja i otseke je sledeća:

I. Opšte odelenje:
1. Personalni otsek;
2. Upravni otsek;
3. Kontrolni otsek;
4. Pomoćni otsek (uručbeni zapisnik, otpremništvo, prepis, arhiva).

II. Pravno odelenje:
1. Žalbeni otsek;
2. Rentni otsek;
3. Rentno-sudski otsek.

III. Zdravstveno odelenje:
1. Otsek za zdravstvenu službu;
2. Lekarski otsek za nezgode;
3. Apotekarski otsek.

IV. Stručno odelenje:
1. Otsek za zaštitne mere;
2. Otsek za uvrštavanje poslova;
3. Stručno-matematički otsek;
4. Statistički otsek.

V. Finansijsko-ekonomsko odelenje:
1. Finansijsko-pravni otsek;
2. Tehničko-građevni otsek;
3. Računovodstveni otsek (knjigovodstvo, rentna likvidatura, blagajna).

Broj podnesaka, koji su Središnjem uredu stigli u godini 1935, je sledeći:

Opći protokol	Presidijalni protokol	Disciplinski protokol	Rentni protokol	Sanatorijski protokol	Ukupno
55.017	160	43	21.576	1.468	78.264

Prema godini 1934, u kojoj je stiglo svega 72.136 podnesaka, ukazuje se porast za 6.128 komada.

Pretsedništva samoupravnih organa Okružnih ureda za osiguranje radnika i Privatno-društvenih bolesničkih blagajna.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja razrešio je u godini 1935 i 1936 od dužnosti dotadašnje članove samouprave mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika i imenovao je nove.

Na konstituirajućim sednicama ravnateljstva pojedinih mesnih organa izabrana su sledeća pretsedništva:

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci:
nije još obavljeno konstituisanje.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu:
za pretsednika: Vapa Milan, industrijalac iz Beograda;
za potpretsednike: Popović Dragomir, tipograf i Novitović Gojko, kafedžija, oba iz Beograda.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku:
za pretsednika: Laptalo Pero, privatni nameštenik iz Dubrovnika;
za potpretsednike: Triva Antun, vlasnik brijačke radnje iz Dubrovnika i Vuksanović Niko, pomorski kapetan iz Tivta.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu:
za pretsednika: Vučković Drago, stolar iz Karlovca;
za potpretsednike: Katarinčić Nikola, tekstilni radnik iz Karlovca i Ilić Svetozar, industrijalac iz Karlovca.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani:
za pretsednika: Kremžar Franc, novinar i posednik iz Ljubljana Moste;
za potpretsednike: Jonke Josip, urarski pomoćnik i Curka Matko, građevni preduzetnik, oba iz Ljubljane.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu:
za pretsednika: Nestorović Budimir, poslovođa radnje Gutenberga štampara iz Niša;
za potpretsednike: Aleksić Todor, limar i Stojanović M. Jovan, opančarski radnik, oba iz Niša.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu:
za pretsednika: Spasić Boško, činovnik Radničke komore iz Novog Sada;
za potpretsednike: Gjulum Jovan, trgovac i Besermenji Vasilije, nameštenik Nacionalnog stručnog saveza, podružnice za dunavsku banovinu, oba iz Novog Sada.

Digitized by Google

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnikza u Osijeku:
za pretsednika: Jovandić Živojin, trgovački pomoćnik iz Osijeka;
za potpretsednike: Metzing Stjepan, brijački obrtnik iz Osijeka i Kukuljević Josip, pilanski radnik iz Sušine-Đurđenovca.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Petrovgradu:
za pretsednika: Malbaški Dušan, krojač iz Petrovgrada;
za potpretsednike: Knebl Nikola, privatni činovnik i Ristić Đoka, trgovac, oba iz Petrovgrada.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu:
za pretsednika: Medić Petar, stolarski radnik iz Sarajeva;
za potpretsednike: Krečo Nezir, trgovac kolonijalom i Kovačević Mato, krojački radnik, oba iz Sarajeva.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju:
za pretsednika: Matović Dragutin, industrijalac iz Skoplja;
za potpretsednike: Vujanović Nikola, štamparski mašinista i Matić Matej, krojač, oba iz Skoplja.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Somboru:
za pretsednika: Madjar Stevan, trgovački pomoćnik iz Sombora;
za potpretsednike: Milovančev Iso, trgovac i Sešević Vitomir, limarski pomoćnik, oba iz Sombora.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu:
za pretsednika: Ivišić Mato, hotelsko-kavanski radnik iz Splita;
za potpretsednike: Čović Simun, zlatarski majstor i Radica Dušan, bankovni činovnik, oba iz Splita.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici:
za pretsednika: Bogdanović Nikola, sekretar trg. udruženja iz Subotice;
za potpretsednike: Fister Gustav ml., industrijalac iz Subotice i Bojnicki Josip, kamenorezac iz Subotice.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku:
za pretsednika: Vidmar ing. Vlatko, ovlašćeni inžinjer iz Sušaka;
za potpretsednike: Kurtini Marko, kapetan i Bolf Nikola, veleindustrijalac, oba iz Sušaka.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli;
za pretsednika: Pašić Muhamed, trgovac iz Tuzle;
za potpretsednike: Tinjić Hasan, trgovački pomoćnik i Hadži Ibrišević Ibrahim, obućar, oba iz Tuzle.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu:
za pretsednika: Jurinić Vjekoslav, stolarski radnik iz Zagreba;
za potpretsednike: Guteša Ilija, trgovac i Velaj Stjepan, strojoslagar, oba iz Zagreba.
Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu:
za pretsednika: Stekić Milosav, trgovac iz Beograda;
za potpretsednike: Antić Miodrag, trgovački pomoćnik i Marković Obrad, trgovac, oba iz Beograda.
Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani:
za pretsednika: Martelanc Ivan činovnik Uzajamne zavarovalnice u Ljubljani;
za potpretsednike: Končan Anton, prokurista Zadružne gospodarske banke i Globočnik Rajko, činovnik Ljudske posojilnice, oba iz Ljubljane.
Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu:
nije još imenovano novo ravnateljstvo.

Novi pretsednici nadzornih odbora Okružnih ureda za osiguranje radnika i Privatno-društvenih bolesničkih blagajna.

Na konstituirajućim sednicama nadzornih odbora pojedinih mesnih organa izabrani su sledeći pretsednici:
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banja Luci:
nije još obavljeno konstituisanje.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu:
Gajger Aleksandar, činovnik Prometne banke iz Beograda.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku:
Lovrić Josip, član uprave Dubrovačke trgovačke banke iz Dubrovnika.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu:
Jarnečić Blaž, pekarski pomoćnik iz Karlovca.
Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani:
Krvina Ivan, urarski delovođa iz Ljubljane,

Digitized by Google

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu:
Atanacković Jovan, kafedžija iz Niša.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu:
Ivković Arsa, trgovac iz Novog Sada.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku:
Grujić Slavko, lakirer iz Osijeka.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Petrovgradu:
Putić Josip, bankovni činovnik iz Petrovgrada.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu:
Nanić Salih, trgovac drvetom iz Sarajeva.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju:
Šakić Milan, radnik duvanske stanice iz Skoplja.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Somboru:
Zorić Aleksandar, trgovac iz Sombora.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu:
Buić Dr. Mirko, sekretar trg. industrijske komore iz Splita.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici:
Prčić Koloman, cipelar iz Subotice.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sušaku:
Mikuličić Milan, privatni nameštenik iz Sušaka.

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Tuzli:
Mulaosmanović Abdulah, nameštenik fabrike M. Fišla iz Kreke (Tuzla).

Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu:
Opačić Stevo, trgovac iz Zagreba.

Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine u Beogradu:
Sedmak Mirko, bankovni činovnik iz Beograda.

Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani:
Avsenek Ivan, industrijalac iz Ljubljane.

Kod Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu:

nije još imenovana nova samouprava.

Uprava Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

Središnji ured za osiguranje radnika:
Generalni direktor: Glaser Milan;
Pomoćnik generalnog direktora: Matjašič Radovan;
Direktor opšteg odelenja: Helebrant Dr. Vilim;
Direktor pravnog odelenja: Ježić Dr. Milovan;
Direktor zdravstvenog odelenja: Hahn Dr. Željko;
Direktor stručnog odelenja: nepopunjeno;
Direktor finansijsko-ekonomskog odelenja: Korać Milan.

Okružni ured za osiguranje radnika Banja Luka:
Upravnik: Lastrić Jakov;
Zamenik upravnika: nepopunjeno;
Glavni lekar: Jovetić Dr. Božidar;
Glavni knjigovođa: Kobal Franjo.

Okružni ured za osiguranje radnika Beograd:
Upravnik: Petrović Ljubivoje;
Zamenik upravnika: Gorišek Dr. Ernest:
Glavni lekar: Milovanović Dr. Milan;
Glavni knjigovođa: Delorko Leonard.

Okružni ured za osiguranie radnika Dubrovnik:
Upravnik: Raucher Franjo;
Zamenik upravnika: nepopunjeno;
Glavni lekar: Bibica Dr. Marko;
Glavni knjigovođa: Milavić Fevzija.

Okružni ured za osiguranje radnika Karlovac:
Upravnik: Babić Josip;
Zamenik upravnika: Petrović Ljubomir;
Glavni lekar: Variola Dr. Josip;
Glavni knjigovođa: Kovač Sida.

Okružni ured za osiguranie radnika Ljubljana:
Upravnik: Bohinjec Dr. Jože;
Zamenik upravnika: Kuhelj Dr. Mirko;
Glavni lekar: Zajec Dr. Ivan;
Glavni knjigovođa: Kocijan Ivan.

Okružni ured za osiguranje radnika Niš:
Upravnik: Tomašević Dušan;
Zamenik upravnika: Nikolić Petar;
Glavni lekar: Leović Dr. Đorđe;
Glavni knjigovođa: Kapor Bogoljub.

Okružni ured za osiguranje radnika Novi Sad:
Upravnik: Iskruljev Dr. Jovan;
Zamenik upravnika: Panić Ilija;
Glavni lekar: nepopunjeno;
Glavni knjigovođa: Miljković Kosta.

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika Osijek:
Upravnik: Ljubek Ivo;
Zamenik upravnika: Golub Dragan;
Glavni lekar: Milić Dr. Srećko;
Glavni knjigovođa: Šum Stjepan.

Okružni ured za osiguranje radnika Petrovgrad:
Upravnik: Rakić Lazar;
Zamenik upravnika: Danilo Dragan;
Glavni lekar: Pešić Dr. Aron;
Glavni knjigovođa: Petrov Ivan.

Okružni ured za osiguranje radnika Sarajevo:
Upravnik: Jakšić Sreten;
Glavni knjigovođa i zamenik upravnika: Zorjan Ivan;
Glavni lekar: Mandić Dr. Dušan.

Okružni ured za osiguranje radnika Skoplje:
Upravnik: Sudić Mitar;
Zamenik upravnika: Đordević Vojislav;
Glavni lekar: Lekić Dr. Dušan;
Glavni knjigovođa: Sinjkević Nikola.

Okružni ured za osiguranje radnik Sombor:
Upravnik: nepopunjeno;
Zamenik upravnika: Lazarević Slavko;
Glavni lekar: Cvetić Dr. Vladislav;
Glavni knjigovođa: Šarčanska Jovanka.

Okružni ured za osiguranje radnika Split:
Upravnik: Popinjač Josip;
Zamenik upravnika: Matošić Jere;
Glavni lekar: Ivić Dr. Marin;
Glavni knjigovođa: Bakašun Ante.

Okružni ured za osiguranje radnika Subotica:
Upravnik: Matić Dr. Martin;
Zamenik upravnika: Pilić Miho;
Glavni lekar: Santo Dr. Gavro;
Glavni knjigovođa: Ergotić Tomo.

Okružni ured za osiguranje radnika Sušak:
Upravnik: Srdoc Vjekoslav;
Glavni knjigovođa i zamenik upravnika: Vasić Petar;
Glavni lekar: Peteh Dr. Josip.

Okružni ured za osiguranje radnika Tuzla:
Upravnik: Bole Josip;
Zamenik upravnika: Šiljeg Anto;
Glavni lekar: Švarić Dr. Milan;
Glavni knjigovođa: Koš Ljudevit.

Okružni ured za osiguranje radnika Zagreb:
Upravnik: Mudrinić Dr. Ante;
Zamenik upravnika: Fischer Maksimilijan;
Glavni lekar: Marinković Dr. Pavao;
Glavni knjigovođa: Matasović Luka.

Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« Zagreb:
Upravnik: Turkalj Mile;
Zamenik upravnika: Prikril Dr. Krsto Dragutin;
Glavni lekar: Palmović Dr. Ferdo;
Glavni knjigovođa: Fiala Ljudevita.

Privatno-društvena bolesnička blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani:
Upravnik: Podgoršek Anton;
Glavni knjigovođa i zamenik upravnika: Lovšin Bogomir;
Glavni lekar: Jamar Dr. Tone.

Privatno-društvena bolesnička blagajna beogradske trgovačke omladine Beograd:
Upravnik: Radan Branko;
Glavni knjigovođa i zamenik upravnika: Špajh Gligorije;
Glavni lekar: Sretenović Dr. Dragoljub.

Digitized by Google

IZVEŠTAJ O ZAKLJUČNIM RAČUNIMA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA ZA POSLOVNU GODINU 1935.

Opšti prikaz

U poslovnom izveštaju za godinu 1934 izneli smo na ovom mestu sve zakonske i statutarne odredbe po kojima se imamo rukovoditi kod sastava zaključnih računa našeg radničkog osiguranja kao i kod sastava obračuna izmedu pojedinih grana osiguranja, koje se danas sprovode.

U cilju da se omogući objektivna i stručna kritika predloženih zaključnih računa potrebno je da se spomenute odredbe i ovog puta izlože i objasne.

Središnji ured za osiguranje radnika jedini je nosilac osiguranja po Zakonu o osiguranju radnika od 14 maja 1922 godine, koji to osiguranje vrši preko svojih mesnih organa — okružnih ureda za osiguranje radnika i privatno-društvenih blagajna za potporu bolesnika.

Središnji ured za osiguranje radnika sprovodi zasada samo obezbedenje radnika za slučaj bolesti i nesreće. Sprovodenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, koje je Zakonom o osiguranju radnika također predviđeno i normirano, odgođeno je Finansijskim zakonom od godine 1925 na neizvesno vreme. Ova grana osiguranja sprovađana je na osnovu Pravilnika Ministra finansija broj 11.281/1928 od 1 aprila 1928 pa do 31 marta 1932 samo za državne dnevničare, ali je Finansijskim zakonom za godinu 1932/1933 i za njih dokinuto to osiguranje.

Na osnovu §-a 137 Zakona o osiguranju radnika vodi Središnji ured odvojene račune, evidencije i statistike za svaku granu osiguranja pa prema tome imamo i posebne zaključne račune za svaku pojedinu granu.

Zajedničke ustanove podignute u cilju da služe zajedničkim interesima dveju ili svih grana osiguranja dele svoje rashode i prihode srazmerno učinjenim izdacima kojima je pojedina grana osiguranja učestvovala u podizanju i uređenju tih ustanova.

Ne samo izdaci za zajedničke ustanove (ambulatorija, bolnice i sl.) već i neke potpore u naravi, kao lekarski i apotekarski troškovi, repartiraju se na pojedine grane osiguranja prema ključu što ga propisuje § 241 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

Upravni troškovi Središnjeg ureda kao i upravni troškovi njegovih mesnih organa dele se također na pojedine grane osiguranja, a po ključu koji je određen §-om 242 Statuta.

Isto tako dele se na pojedine grane osiguranja, a po ključu propisanom u §-u 241 Statuta, i troškovi otpisa inventara.

Vanredni manipulativni troškovi padaju na teret one grane osiguranja, u čijem su interesu učinjeni.

I ako je §-om 95 Zakona odredeno, da svi troškovi prouzrokovani lečenjem i isplatom potpora unesrećenih članova padaju, počevši od pete nedelje, na teret osiguranja u nesrećnim slučajevima, ipak se napred pobrojani izdaci moraju podvrći skupnoj podeli iz razloga što se usled zajedničkog sprovodenja osiguranja ne daju lučiti i odmeriti za svakog pojedinog člana odnosno za svako pojedino obolenje ili nesrećni slučaj.

Osiguranje za slučaj bolesti vrše prema zakonskim i statutarnim odredbama mesni organi Središnjeg ureda, dok u sprovodenju osiguranja za slučaj nesreće samo posreduju, te za to posredovanje dobivaju naknade, koje smo spomenuli.

Prema tome zaključni računi Središnjeg ureda grane osiguranja za slučaj bolesti nisu ništa drugo, doli rezultanta poslovanja svih naših mesnih organa u ovoj grani osiguranja.

Digitized by Google

Skupni rezultat novčanog poslovanja svih mesnih organa u grani osiguranja za slučaj bolesti razlikuje se prema tome od zaključnih računa Središnjeg ureda u toj grani osiguranja samo za bonifikaciju upravnih troškova, koju Središnji ured po odredbama §-a 242 Statuta daje svim svojim mesnim organima. Sve ostale naknade troškova imaju prema odredbama novog Statuta (§ 241) zaračunati već sami mesni organi po ključu što ga daje rezultat poslovanja obiju grana osiguranja kod svakog pojedinog mesnog organa. Naknaditi se imaju troškovi lekova, lekovitih voda, potrebnih zavoja i pomoćnih sprava za lečenje, koji se dele u srazmeru isplaćene hranarine na teret grane osiguranja za slučaj nesreće i ukupno isplaćene hranarine, nadalje lekarski troškovi, troškovi izdržavanja ambulanata i otpisa inventara, koji se opet dele u srazmeru dvostrukog iznosa hranarine isplaćene u grani osiguranja za slučaj nesreće i ukupne isplaćene hranarine kod dotičnog mesnog organa.

Upravni troškovi mesnih organa zajedno sa upravnim troškovima Središnjeg ureda dele se u smislu §-a 242 Statuta na osiguranje za slučaj bolesti i na osiguranje za slučaj nesreće u srazmeri prinosa i izdataka za pomoći u bolesti, nastalih kod svih mesnih organa prema prinosima i izdacima za pomoći u nesreći nastalih također kod svih mesnih organa, povećanim za izdatke isplaćene na potporama u nesreći izravno kod Središnjeg ureda, te za povišenje glavničnog pokrića u dotičnoj poslovnoj godini.

Razlika između svote upravnih troškova, koju su iskazali mesni organi u svojim zaključnim računima i upravnih troškova, koji prema izloženoj centralnoj podeli otpadaju na granu osiguranja za slučaj bolesti, ima se vratiti mesnim organima kao naknada za upravne troškove iz osiguranja za slučaj nesreće. Podela se vrši na pojedine mesne organe u srazmeri visine prinosa i izdataka za pomoći kod svakog mesnog organa u obim granama osiguranja prema visini prinosa i izdataka za pomoći kod svih mesnih organa.

Poslovne deficite u grani osiguranja za slučaj bolesti dužni su mesni organi pokriti prvenstveno bonificiranim upravnim troškovima iz grane osiguranja za slučaj nesreće, zatim iz vlastite pričuve prikupljene u smislu odredaba §-a 239 Statuta, ali u jednoj godini najviše do iznosa 75% ove pričuve. Ukoliko ova sretstva nisu dovoljna za pokriće deficita pojedinog mesnog organa, dužan ga je pokriti Središnji ured za osiguranje radnika iz viškova drugih mesnih organa poluženih u dotičnoj godini i to proporcionalno prema visini tih viškova kod pojedinih mesnih organa. Ova podela za poslovnu godinu 1935 prikazana je u 6 prilogu predloženih zaključnih računa.

Obzirom na polučene rezultate novčanog poslovanja mesnih organa u grani osiguranja za slučaj bolesti, predviđa § 111 Statuta i razrešenje pojedinog mesnog organa. Po toj odredbi Statuta ima se razrešiti onaj mesni organ sa manje od 20.000 članova:

1) čiji upravni troškovi u tri uzastopne godine premašuju prosečni postotak upravnih troškova onih okružnih ureda, koji imaju preko 20.000 članova;

2) čije potraživanje na nenaplaćenim prinosima, za sve vrsti osiguranja, koje Središnji ured sprovodi, po odbitku nenaplaćenog prinosa pre stupanja na snagu novog Statuta, nadmašuje za 10% prosek nenaplaćenog prinosa kod okružnih ureda sa preko 20.000 osiguranih članova, i

3) svaki okružni ured sa manje od 20.000 članova, koji bi i uz maksimalni zakonski prinos za slučaj bolesti, a uz minimalna zakonska davanja, završio kroz tri uzastopne godine svoje poslovanje sa deficitom ukoliko taj deficit ne bi bio prouzrokovan vanrednim okolnostima, koje predvida § 26 Zakona.

Ove odredbe ne moraju se u smislu stava 4 spomenutog §-a 111 Statuta primenjivati za slučaj opadanja članstva usled privredne krize.

Pošto je krajem poslovne godine 1935 navršeno tri godine od kako se godišnji zaključni računi i obračuni vrše po napred iznesenim odredbama novog izmenjenog Statuta, imale bi se krajem godine 1935 primeniti i odredbe §-a 111 Statuta.

Prema rezultatu poslovanja u poslednje tri godine 1933—1935 imao bi se danas § 111 Statuta primeniti na tri mesna organa, o kojima ćemo još govoriti,

Digitized by Google

Izveštaj nadzornog odbora

Predložene zaključne račune za poslovnu godinu 1935 pregledao je u smislu §-a 81 Statuta Nadzorni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika i o tome podneo Ravnateljstvu sledeći izveštaj:

Potpisani članovi Nadzornog odbora Središnjeg ureda pregledali su na temelju §-a 81 Statuta po upravi ureda predložene zaključne račune za poslovnu godinu 1935. Iste su sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnili i saglasnim pronašli, pa predlažu Ravnateljstvu Središnjeg ureda da ih prihvati i odobri.

U Zagrebu, 27 maja 1936.

Pretsednik:
Berberović Gojko, s. r.

Članovi:
Ahačić Dr. Kozma, s. r.
Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Zaključni računi osiguranja za slučaj bolesti

A. Novčani promet u godini 1935 po računu gubitka i dobitka.

Propis bolnopotpornog prinosa u godini 1935 iznosio je D 261,212.187.99, dok je u godini 1934 iznosio D 259,941.367.79.

Prema tome veći je propis prinosa u godini 1935 samo za D 1,270.820.20 kraj svega toga što je prosečno stanje osiguranih članova poraslo u poslovnoj godini 1935 za 20.728.—.

Veći dohodak na prinosima usled porasta broja osiguranih članova apsorbovao je manji dohodak na prinosima usled pada obezbedene zarade, koja je u godini 1935 iznosila u proseku D 21.65 pa je manja od one iz poslovne godine 1934 za 59 para.

Usled pada obezbedene nadnice manji je dohodak na prinosima osiguranja za slučaj bolesti za okruglo oko 7 milijona dinara.

Svi mesni organi, osim Privatno-društvene blagajne trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani, imali su u godini 1935 maksimalnu nedeljnu prinosnu stopu od 42% od jednodnevne obezbedene zarade. Kod spomenute Privatno-društvene blagajne bila je nedeljna prinosna stopa 36% od jednodnevne obezbedene nadnice. Usled deficitnog poslovanja ove blagajne predlažemo, da joj se povisi prinosna stopa na 39%.

Na teret tekućeg poslovanja otpisano je ili stavljeno u dubiozu na dužnim prinosima D 3,040.798.19. Celokupni otpis bolnopotpornog prinosa u godini 1935 iznosio je D 7,994.012.67 (vidi prilog broj 8), što znači, da je razlika od D 4,953.214.48 otpisana na teret vlastitih zaklada mesnih organa.

Kako je tekao propis i naplata prinosa kod pojedinih mesnih organa vidimo iz priloga 7.

Naknade (regresi) iznose u svemu D 1,342.345.92. To su uglavnom dohoci iz prekršaja §-a 11 ZOR, ali opet samo takvi, gde su izdane odluke postale pravomoćne i izvršne.

Dohodak na aktivnim kamatama iznosi D 2,510.286.77. To su zatezni kamati plaćeni na dužne prinose i kamati od uložaka kod novčanih zavoda.

Isplaćene potpore kreću se uglavnom prosečno u granicama normale i to ne samo gledano po članu, već takoder i u procentu, no ipak su skoro svi izdaci na potporama u naravi i u novcu poskočili prema prošlogodišnjem rezultatu ne samo u procentu, već i u efektivno isplaćenim iznosima.

Prema poslovnoj godini 1934 veći su izdaci u okruglim iznosima na:

isplaćenim hranarinama za	D	4,600.000.—
potporama za slučaj porodaja	„	350.000.—
lekarskim troškovima	„	2,200.000.—
apotekarskim troškovima	„	1,850.000.—
bolničkim troškovima	„	1,100.000.—
Ukupno za	D	10,100.000.—

Digitized by Google

U današnjim prilikama ne može biti merilom procenat kod prosuđivanja visine izdataka, već samo kvota, koja po pojedinim izdacima otpada na člana. Po procentu od prihoda mogu se danas prosuđivati samo potpore u novcu (hranarina i pogrebnina), jer su ovisne o nadničnom razredu odnosno o visini nadnice. Potpore u naravi i ostali administrativni troškovi neovisni su o prinosnoj bazi, a to je obezbeđena nadnica, šta više dok je ona u opadanju, oni će redovno u procentu biti u porastu.

Radi lakšeg i boljeg pregleda prikazaćemo ovde isplaćene potpore i ostale izdatke u procentima i po članu u poslednje tri poslovne godine:

Vrsta izdataka	Godina					
	1933		1934		1935	
	%	po članu	%	po članu	%	po članu
Hranarine	21.20	105.81	22.80	110.86	24.43	114.89
Potpore za slučaj porođaja	3.70	18.46	3.79	18.42	3.91	18.36
Pogrebnine	0.89	4.45	0.82	3.99	0.81	3.81
Lekarski troškovi	11.56	57.68	11.97	58.20	12.75	59.96
Apotekarski troškovi	11.45	57.17	12.02	58.44	12.67	59.56
Bolnički troškovi	11.38	56.79	11.50	55·92	11.87	55.84
Kupališta i sanatorija	6.70	33.43	7.28	35.39	6.92	32.55
Zubna nega	1.40	6.98	1.51	7.37	1.52	7.14
Troškovi uzdržavanja ambulanata	3.65	18.21	3.69	17.93	3.79	17.84
Upravni troškovi	16.61	82.90	16.62	80.80	16.86	79.30
Troškovi samouprave	0.36	1.79	0.38	1.86	0.36	1.71
Troškovi laičke kontrole bolesnika	0.77	3.82	0.79	3.83	0.84	3.95
Otpis inventara	0.82	4.12	0.80	3.87	0.84	3.93
Otpis prinosa	1.33	6.66	0.82	3,96	1.15	5.39
Kamati	1.45	7.62	2.—	9.73	2.28	10.72
Razno	0·08	0.75	0.24	1.19	0.14	0·68
Ukupno	93.35	466.64	97.03	471.76	101.14	475.63
Poslovni višak ili manjak	+ 6.65	+ 25.01	+ 2.97	+ 14.44	— 1.14	— 5.36
Sveukupno	100.—	491.65	100.—	486.20	101.14	475.63

Pobliže o pojedinim vrstama isplaćenih potpora izneli smo u izveštaju o poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Na potporama u novcu isplaćeno je D 77,344.059.05 ili 29.15% od ukupnih prihoda, a na potporama u naravi D 131,416.169.78 ili 49.53% od ukupnih prihoda. U vidu potpora isplaćeno je dakle članovima ukupno D 208,760.228.83 ili 78.68% od celokupnog prihoda, odnosno D 369.95 po članu. U prošloj godini iznosile su sveukupno isplaćene potpore po članu D 366.54.

Od isplaćenih potpora otpada na obiteljske pripadnike osiguranih članova:

potpora za slučaj porodaja	D	4,255.941.32
apotekarskih troškova	„	10,600.796.50
bolničkih troškova	„	7,609.047.89
Ukupno	D	22,465.785.71

Digitized by Google

Isplaćeni upravni troškovi nakon bonifikacije iz grane osiguranja za slučaj nesreće iznose D 44,745.970.90 ili 16.86% od sveukupnih prihoda, pa su od prošlogodišnjih veći u procentu samo za 0.24%, ali su zato po članu manji za 1.50 D. Godine 1933 iznosili su upravni troškovi po članu D 82.90, u godini 1934 D 80.80, a u godini 1935 iznose D 79.30.

Specifikacija upravnih troškova mesnih organa izložena je u prilogu 3. zaključnih računa.

Pasivni kamati od D 6,049.979.15 pretstavljaju uglavnom kamate obračunate na dugovanja mesnih organa Središnjem uredu za naplaćene a nedoznačene prinose i prireze.

Od ovih kamata otpada D 1,098.471 na kamate obračunate na potraživanje grane osiguranja za slučaj nesreće u kontokorentnom prometu sa granom osiguranja za slučaj bolesti.

B. Stanje imovine i dugovine prema bilanci na 31 decembra 1935.

Raspoloživa gotovina ove grane osiguranja iznosila je 31 decembra 1935 godine D 13,673.011.30, a vrednosni papiri D 239.995.57.

Vrednost nekretnina iskazana u bilanci sa D 1,511.603.68 pretstavlja:

zemljište Ljubljanskog okružnog ureda na Rabu sa	D	91.620.—
uredska zgrada Splitskog okružnog ureda u Šibeniku sa	„	187.322.—
obdanište Okružnog ureda u Zagrebu sa	„	1,232.661.68
Ukupno . . .	D	1,511.603.68

Dug poslodavaca na neplaćenim prinosima za slučaj bolesti iznosi prema izloženoj bilanci D 118,007.831.76.

Dug poslodavaca na ukupnim neplaćenim prinosima i prirezima iznosi koncem godine 1935 prema prilogu 8 zaključnih računa D 157,763.441.03, pa je manji od onoga iz godine 1934 za D 11,174.992.74. Pošto je u godini 1935 otpisano zbog neuterivosti ili pogrešnog propisa D 12,115.286.96, to je naplata prinosa bila manja od bruto propisa samo za D 940.294.22 ili 0.28% propisa. Sa ovim rezultatom naplate u današnjim teškim privrednim prilikama možemo biti potpuno zadovoljni.

U iskazanom dugu na neplaćenim prinosima i prirezima sadržan je i propis prinosa iz meseca novembra i decembra 1935, koji je po tehnici rada oko razreza i naplate prinosa dospeo za naplatu tek u tekućoj poslovnoj godini. Isto tako nalazi se i dug na neplaćenim prinosima državnih i samoupravnih nadleštava na čiju je naplatu ingerencija okružnih ureda veoma ograničena. Ako ova dugovanja odbijemo od iskazanog duga u bilanci, ukazuje nam se kao faktični zaostatak na neplaćenim prinosima iz ranijeg vremena iznos od okruglo 50 milijuna dinara, što ne odgovara ni dvomesečnom propisu prinosa.

Koncem godine 1935 porasao je dug na neplaćenim prinosima samo kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu za 1.21%, zatim kod Okružnog ureda u Nišu za 3.70%, kod Okružnog ureda u Petrovgradu za 0.39%, kod Okružnog ureda u Zagrebu za 0.98% te kod Privatno-društvene blagajne trgovačkog društva u Ljubljani za 1.25%. Kod svih ostalih mesnih organa dug na neplaćenim prinosima se procentualno umanjio. Procentualno najveći dug na neplaćenim prinosima je kod Okružnog ureda u Beogradu i iznosi 98.24% od jednogodišnjeg propisa, a to iz razloga što ured ima velika potraživanja na neplaćenim prinosima od državnih i samoupravnih nadleštava. Zatim dolaze po redu Okružni uredi u Skoplju 76.09%, Dubrovniku 74.41%, Nišu 59.03%, Tuzli 56.51%, Splitu 52.77%, Sarajevu 45.78%, Osijeku 35.88%, Subotici 34.95%, Novom Sadu 34.31%, Petrovgradu 33.15%, Karlovcu 32.96%, Ljubljani 31.36%, Zagrebu 30.79% i Banja Luci 30.61%. Kod ostalih mesnih organa kreće se dug na neplaćenim prinosima u normalnim granicama. U proseku iznosi dug na neplaćenim prinosima i prirezima 45.51% od sveukupnog propisa u godini 1935. Ovaj visoki procenat nalazi svoje opravdanje i u tome što se on danas računa od daleko nižeg propisa, nego što je bio u ranijim godinama, kada su ta dugovanja stvarno nastala, ali je ipak manji za 2.43% od prošlogodišnjeg.

Digitized by Google

Dubiozni prinosi i prirezi, koji su u bilanci evidentirani kao aktivna i pasivna stavka povećali su se u godini 1935 za D 1,711.993.11.

Efektivni dug mesnih organa na utrošenim tuđim prinosima i prirezima iznosi prema predloženoj bilanci grane osiguranja za slučaj bolesti D 92,591.679.73 i to za nedoznačene prinose:

Središnje uprave za posredovanje rada	D	5,465.504.68
Radničkih komora	„	2,283.152.94
osiguranja za slučaj nesreće	„	63,777.857.69
osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti	„	1,101.542.81
ostala razna dugovanja	„	19,963.621.61
Ukupno	D	92,591.679.73
Koncem godine 1934 dugovali su mesni organi sa istih naslova	D	89,811.187.90
pa se prema tome dug povećao za	D	2,780.491.83

Ovaj dug povećao se uglavnom iz razloga što nekim mesnim organima usled pasivnog poslovanja nije dostajala prometna glavnica, pa su na osnovu §-a 140 ZOR-a tražili, da im Središnji ured dade potrebne predujmove. Na tim predujmovima dano je u godini 1935 mesnim organima D 5,080.000.—. Osim toga Okružni uredi za osiguranje radnika u Ljubljani i Skoplju ostali su krajem godine 1935 dužni na neplaćenoj kiriji okruglo D 2,100.000.—.

Potraživanje grane osiguranja za slučaj nesreće, koje je u bilanci među pasivama iskazano sa D 15,385.901.33, potiče iz kontokorentnog centralnog prometa između jedne i druge grane osiguranja, pa stoga tu istu svotu nalazimo u bilanci grane osiguranja za slučaj nesreće u aktivi.

U pasivi iskazane razne zaklade nastale su na osnovu zakonskih propisa iz viškova ranijih poslovnih godina ili iz viškova u poslovanju raznih zdravstvenih ustanova.

C. Uspeh poslovanja grane osiguranja za slučaj bolesti u poslovnoj godini 1935.

U poslovnoj godini 1935 imali smo, kaošto se to iz priloga 2 zaključnih računa vidi, 8 aktivnih mesnih organa (Ljubljana, Niš, Sombor, Subotica, Sušak, Zagreb, te Privatno-društvene blagajne »Merkur« u Zagrebu i Trgovačke omladine u Beogradu) sa ukupnim viškom od D 1,865.049.28 i 12 pasivnih mesnih organa (Banja Luka, Beograd, Dubrovnik, Karlovac, Novi Sad, Osijek, Petrovgrad, Sarajevo, Skoplje, Split, Tuzla i Privatno-društvena blagajna trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani) sa ukupnim manjkom od D 8,362.759.18 tako, da se u poslovanju mesnih organa, bez bonifikacije upravnih troškova, ukazuje jedan deficit od D 6,497.709.90.

Stvarni deficit u poslovanju mesnih organa bez bonifikacije upravnih troškova manji je za D 800.924.41 i to iz razloga, što je Osječki okružni ured protivno zaključku Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika donesenom još 22 februara 1926 i ostalim postojećim odredbama ovaj iznos na nenaplativim prinosima otpisao na teret tekućeg poslovanja — zapravo reducirao propis prinosa u tekućoj poslovnoj godini — umesto da je taj otpis proveo na teret vlastite zaklade. Time je i svoj deficit neopravdano povisio na iznos od D 1,959.481.34, dok on faktično iznosi D 1,158.556.93. Ova greška ispraviće se tako, da će se od nepokrivenog deficita iznos od D 800.924.41 pokriti iz zaklade na pružanju većih potpora Osječkog okružnog ureda.

Uzrok opštem deficitu grane osiguranja za slučaj bolesti ima se uglavnom svesti na pad obezbeđene nadnice i veće izdatke, koje je kod mnogih ureda prouzrokovala u godini 1935 epidemija gripe. Najveći pad obezbeđene nadnice u godini 1935 zabeležen je kod Skopskog okružnog ureda i iznosi D 1.92, zatim kod Beogradskog D 1.16 i Novosadskog D 1.12. Samo kod tri mesna organa zabeležen je porast obezbeđene nadnice i to: kod Okružnog ureda u Karlovcu i Sarajevu za 4 pare, a kod Okružnog ureda u Tuzli za 1 paru.

Najviša obezbeđena nadnica od D 43.22 bila je kod Privatno-društvene blagajne »Merkur« a najniža kod Okružnog ureda u Subotici i iznosila je D 15.53.

Najveći poslovni višak od D 748.026.45 iskazala je u godini 1935 Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur«. Godine 1934 iznosio je njen poslovni višak

Digitized by Google

D 1,462.497.80. U godini 1935 nesrazmerno su kod te blagajne visoki lekarski i apotekarski troškovi te troškovi kupališta i sanatorija. Lekarski troškovi nadmašuju prosek opšteg osiguranja za D 76.67 po osiguranom članu, apotekarski za D 136.60, a kupališni i sanatorijski troškovi za D 106.90. Da Subotički okružni ured sa svojom obezbeđenom nadnicom od D 15.53 odnosno prinosom po osiguranom članu od D 343.38 dosegne sume, koje je na spomenutim potporama efektivno isplatila po članu Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« iznosili bi kod njega lekarski troškovi 38.99%, apotekarski troškovi 55.98%, a kupališni i sanatorijski troškovi 39.80% od sveukupnih prihoda. Naprotiv tome, da Subotički okružni ured ima obezbeđenu nadnicu, odnosno prinos po osiguranom članu, koje je imala Privatno-društvena blagajna »Merkur«, njegovi bi upravni troškovi (po odbitku jedne četvrtine) iznosili 5.91% od sveukupnih prihoda.

Najveći deficit od D 2,114.218.80 iskazao je u godini 1935 Okružni ured u Skoplju. Usled pada obezbeđene nadnice i broja osiguranih članova bio je prinos po osiguranom članu manji kod ovoga ureda za D 28.58, što na 25.990 osiguranih članova čini manji dohodak na prinosima za D 750.000.—. Na dubioznim i nenaplativim prinosima otpisano je kod ovog ureda u godini 1935 na teret tekućeg poslovanja D 535.662.06. Preostaje nam još deficit od D 828.000.— koji se uglavnom može svesti na visoke upravne troškove. koji kod ovog ureda iznose 29.11% od sveukupnih prihoda ili D 112.79 po osiguranom članu, pa su i procentualno i po osiguranom članu najviši u zemlji.

Najveća razlika u uspehu poslovanja između godine 1934 i godine 1935 bila je kod Okružnog ureda u Beogradu. Beogradski okružni ured završio je svoje poslovanje godine 1934 sa jednim suficitom od D 3,929.830.29, a godine 1935 sa jednim deficitom od D 322.318.23, što čini jednu razliku od D 4,252.148.52. Usled pada obezbeđene nadnice bio je prinos po osiguranom članu manji kod ovoga ureda za D 17.01, što kod 80.553 osiguranih članova čini razliku od D 1,370.000.— na prihodima. Sve isplaćene potpore u godini 1935 porasle su u procentu i po osiguranom članu. Razlika na svima potporama iznosi po osiguranom članu D 38.15 a na 80.553 osiguranih članova D 3,070.000.—. Upravni troškovi porasli su kod ovoga ureda u godini 1935 samo za 27 para po osiguranom članu, te iznose 16.41% od sveukupnih prinosa ili D 85.28 po osiguranom članu, pa su manji od proseka opšteg osiguranja za D 2.12 po osiguranom članu.

Isto tako postoji velika razlika u uspehu poslovanja u poslednje dve godine kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu, Ljubljani i Osijeku. Okružni ured u Karlovcu bio je godine 1934 pasivan sa D 90.279.86. U godini 1935 ostao je broj osiguranih članova skoro isti, jer se umanjio samo za 39; prosečna obezbeđena nadnica porasla je za 4 pare, a kraj svega toga ured je ipak u godini 1935 završio svoje poslovanje jednim deficitom od D 722.560.34. Razlog je ovom deficitu po izveštaju uprave ureda u troškovima, koje je godine 1935 prouzročila epidemija gripe. Kod ovoga ureda nesrazmerno su visoki bolnički troškovi i iznose 17.54% od sveukupnih prihoda, a po osiguranom članu veći su od proseka opšteg osiguranja za D 19.23. Upravni troškovi manji su od proseka opšteg osiguranja po osiguranom članu za D 6.81.

Okružni ured u Ljubljani bio je godine 1934 aktivan sa D 1,000.160.45, dok je u godini 1935 aktivan samo sa D 42.900.57. Broj osiguranih članova porasao mu je u godini 1935 za 253 člana, a obezbeđena nadnica pala je za 24 pare. Svi su izdaci skoro u granicama proseka opšteg osiguranja, pa i ispod toga proseka, jedino isplaćena hranarina iznosi 28.13% od sveukupnih prihoda. Razlika na prinosima po osiguranom članu iznosi D 11.91 i ta je učinila, da je prihod na propisanim prinosima kod 79.263 osiguranih članova podbacio u godini 1935 za D 944.000.—. Osim toga na uspeh poslovanja uticali su i veći izdaci na potporama usled epidemije gripe, koji su bili u takvim razmerama da je uredsko poslovanje koncem aprila 1935 iskazivalo deficit od D 645.000.—.

Nakon ispravljene greške u otpisu prinosa ostaje kod Okružnog ureda u Osijeku poslovni deficit od D 1,158.556.93, dok je u godini 1934 ovaj ured bio aktivan sa D 124.003.05. Po izveštaju uprave ureda iznosili su u godini 1935 veći izdaci prouzrokovani epidemijom gripe D 650.000.—. Propisani prinos po osiguranom članu bio je manji od onoga iz godine 1934 za D 31.81 pa već ova

Digitized by Google

razlika čini, da je kod 46.671 osiguranih članova u godini 1935 podbacio dohodak na propisanim prinosima za D 1,485.000.—. Upravni troškovi manji su od proseka po osiguranom članu za D 4.63 i ako od ukupnih prihoda iznose 20.78%.

Visoki deficit od D 923.446.85 iskazuje još Okružni ured u Tuzli. Propisani prinos po članu manji je u godini 1935 za D 11.04, što kod ovog ureda čini razliku na dohocima od D 156.000.—. Na dubioznim i nenaplativim prinosima otpisano je kod ovog ureda u godini 1935 na teret tekućeg poslovanja D 576.234.04. Upravni troškovi i ako iznose 21.66% od ukupnih prihoda manji su od proseka opšteg osiguranja za D 2.31 po osiguranom članu. Deficit Sarajevskog okružnog ureda, koji iznosi D 538.657.17, može se svesti na veće izdatke na kupališnim i sanatorijskim troškovima, zatim na bolničkim i upravnim troškovima. Ovi izdaci zajedno uzeti veći su po osiguranom članu za D 24.16 od proseka opšteg osiguranja, što čini jednu ukupnu razliku od D 665.000.—. Deficit Dubrovačkog okružnog ureda, koji je iskazan sa D 479.151.04, čini otpis dubioznih i nenaplativih prinosa od D 667.139.89. Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu iskazao je godine 1935 poslovni deficit od D 535.158.22. Od ovoga deficita otpada na otpis dubioznih i nenaplativih prinosa D 131.166.14. Propisani prinos po osiguranom članu bio je manji u godini 1935 za D 15.32, što kod 17.746 osiguranih članova čini razliku na dohocima propisanih prinosa od D 272.000.—. Na uspeh poslovanja utiču kod ovoga ureda i dosta visoki upravni troškovi, koji su veći od opšteg proseka za D 11.66 po osiguranom članu. Uzroci tome leže u činjenici, da ovaj ured do godine 1935 nije imao u svom statusu službenika dnevničara.

U napred iskazanom suficitu odnosno deficitu mesnih organa sadržane su već i bonifikacije, koje je u smislu §-a 241 Statuta naknadila grana osiguranja za slučaj nesreće na lekarskim troškovima, apotekarskim troškovima, troškovima za uzdržavanje ambulatorija i otpisu inventara u ukupnom iznosu od D 2,789.391.90.

U smislu §-a 240 Statuta povećava se iskazani suficit odnosno umanjuje se deficit za bonifikacije upravnih troškova.

Podela upravnih troškova izvršena je prema odredbama §-a 242 Statuta na granu osiguranja za slučaj bolesti i na granu osiguranja za slučaj nesreće na temelju sledećeg obračuna:

Grana osiguranja za slučaj bolesti:

Prinos za slučaj bolesti			D	261,212.187.99
Hranarine	D	64,828.978.58		
Potpore za slučaj porodaja	„	10,362.833.15		
Pogrebnine	„	2,152.247.32		
Lekarski troškovi	„	33,835.738.61		
Apotekarski troškovi	„	33,611.410.25		
Bolnički troškovi	„	31,510.270.28		
Troškovi kupališta i sanatorija	„	18,366.322.03		
Troškovi zubne nege	„	4,026.635.62		
Troškovi uzdržavanja ambulatorija	„	10,065.792.99		
Svega	D	208,760.228.83	D	261,212.187.99

Grana osiguranja za slučaj nesreće:

Prinos za slučaj nesreće i doprinos za pokriće dodataka na skupoću starih renta			D	62,684.567.—
Privremene rente po ZOR	D	8,651.769.38		
Stalne rente po ZOR	„	32,230.940.07		
Rente po §-u 204 ZOR	„	176.984.89		
Stare rente	„	916.303.43		
Dodatak na skupoću starih renta	„	1,933.205.97		
Dodatak na skupoću po §-u 204 ZOR	„	39.774.25		
Otpravnine	„	357.589.70		
Hranarine	„	1,452.266.05		
Pogrebnine	„	98.066.—		
Bolnički troškovi	„	857.661.76		

Digitized by Google

Troškovi uzdržavanja ambulatorija po § 241 Statuta	D	483.643.51		
Troškovi kupališta i sanatorija	„	196.639.25		
Troškovi uzdržavanja Stanice za naknadno lečenje ozleđenih	„	221.034.94		
Apotekarski troškovi po §-u 241 Statuta	„	694.593.86		
Apotekarski troškovi redovni	„	221.661.56		
Lekarski troškovi po §-u 241 Statuta	„	1,503.490.39		
Lekarski troškovi redovni	„	123.390.10		
Povećanje glav. pokrića §-a 244 Statuta	„	20,110.643.—		
Svega	D	70,269.658.11	D	62,684.567.—

Rekapitulacija:

Prinosi grane osiguranja za slučaj bolesti	D	261,212.187.99		
Potpore grane osiguranja za slučaj bolesti	„	208,760.228.83	D	569.972.416.82
Prinosi grane osiguranja za slučaj nesreće	„	62,684.567.—		
Potpore grane osiguranja za slučaj nesreće	„	70,269.658.11	„	132,954.225.11
Svega			D	602,926.641.93

Ukupni upravni troškovi po §-u 136 ZOR:

1. Grana osiguranja za slučaj bolesti:				
upravni troškovi	D	49,317.053.47		
troškovi samouprave	„	967.250.04		
troškovi laičke kontrole	„	2,226.330.66	D	52,510.634.17
2. Grana osiguranja za slučaj nesreće:				
upravni troškovi	D	7,633.335.78		
troškovi samouprave	„	355.011.52		
troškovi izvida nesretnih slučajeva	„	153.242.90		
troškovi sudova radničkog osiguranja	„	849.327.21	D	8,990.917.41
Svega			D	61,501.551.58

Koeficient za podelu upravnih troškova:

61,501.551.58 : 602,926.641.93 = 0·10200503

Od iskazanih upravnih troškova otpada na:		
a) Granu osiguranja za slučaj bolesti: 469,972.416.82 × 0·10200503	D	47,939.551.60
b) Granu osiguranja za slučaj nesreće: 132,954.225.11 × 0·10200503	„	13,561.999.98
Svega	D	61,501.551.58
Upravni troškovi Središnjeg ureda za osiguranje radnika	D	8,990.917.41
Upravni troškovi koji terete granu osiguranja za slučaj nesreće	„	13,561.999.98
Ima se bonificirati grani osiguranja za slučaj bolesti	D	4,571.082.57

Prema obračunu, izloženom u prilogu 6 zaključnih računa, podigli smo ovom bonifikacijom suficit aktivnih mesnih organa na D 4,366.484.35, dok smo deficit pasivnih mesnih organa snizili na D 6,293.111.68 tako, da nam je za poslovnu godinu 1935 ostao prema predloženim zaključnim računima u poslovanju mesnih organa nepokriveni deficit od D 1,926.627.33, koji se nakon bonifikacije kamata grani osiguranja za slučaj nesreće u internom kontokorentnom poslovanju u iznosu od D 1,098.471.— popeo na D 3,025.098.33.

Nakon bonifikacije upravnih troškova ostalo je pasivno jedanaest mesnih organa, jer je Okružni ured u Beogradu po bonifikaciji prešao u aktivne mesne organe i višak mu za godinu 1935 iznosi D 392.758.83.

Digitized by Google

Ovaj deficit iz godine 1935 pokriven je delimično u smislu odredbe §-a 240 Statuta prema podeli prikazanoj u prilogu 6 zaključnih računa iz vlastitih pričuva mesnih organa do iznosa od D 564.477.46, dok je ostatak od D 2,460.620.87 pokriven do iznosa od D 800.924.41 iz zaklade za pružanje većih potpora Okružnog ureda za osiguranje radnika u Osijeku, a još preostali iznos od D 1,659.696.46 iz zaklade $^1/_4$ čistoga viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Obzirom na rezultat poslovanja u poslednje tri poslovne godine imalo bi se kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci, Dubrovniku i Splitu primeniti odredbe §-a 111 Statuta, koje smo u opštem prikazu ovoga izveštaja već citirali. Kod Okružnog ureda u Banjoj Luci imala bi se primeniti tačka 1 §-a 111 Statuta, jer mu upravni troškovi kroz tri uzastopne godine premašuju prosečni postotak upravnih troškova onih okružnih ureda, koji imaju preko 20.000 članova. Kod Okružnog ureda u Dubrovniku došlo bi do primene tačke 2 §-a 111 Statuta, jer mu potraživanje na neplaćenim prinosima nadmašuje 10% nenaplaćenog prinosa kod okružnih ureda sa preko 20.000 osiguranih članova. Kod Okružnog ureda u Splitu imala bi se primeniti tačka 3 §-a 111 Statuta, jer je kroz tri uzastopne godine završio svoje poslovanje sa deficitom.

U smislu stava 4 §-a 111 Statuta ove se odredbe za slučaj opadanja članstva usled privredne krize ne moraju primeniti.

Za otstupanje od navedenih odredaba traži isti § 111 Statuta opadanje članstva usled privredne krize. Od navedenih ureda zabeležen je pad članstva u godini 1935 samo kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Banjoj Luci, dok je kod ostala dva ureda zabeležen porast članstva. Odredbe stava 4 §-a 111 Statuta ne mogu se tumačiti ni tako, da se traži konstantan pad članstva uzastopno kroz tri godine, već samo tako, da je u poslednje tri godine pad članstva postojao i remetio finansijsko ravnavesje ureda, a to je bio slučaj kod sva tri imenovana okružna ureda. Ako Statut izrekom i ne spominje, da se od spomenutih odredaba može otstupiti i za slučaj opadanja obezbeđene nadnice, više je nego jasno, da se i taj razlog prvenstveno mora uvažiti, jer je obezbeđena nadnica baza čitavog finansijskog poslovanja ureda na koju uprava i administracija ureda ne može imati nikakvog uticaja. Obezbeđena nadnica je kod sva tri imenovana ureda stalno u opadanju. Protiv razrešenja Banjalučkog okružnog ureda govori i sam njegov geografski položaj. On je uvek bio ubrajan medu naše najbolje mesne organe, a to će i opet biti kada se privredne prilike poprave. Na poslovanje Dubrovačkog okružnog ureda i njegova potraživanja na neplaćenim prinosima i prirezima utiču privredne prilike Crne Gore. Imade danas okružnih ureda sa preko 20.000 osiguranih članova kod kojih je zaostatak na neplaćenim prinosima veći nego što je kod Dubrovačkog okružnog ureda. Osim toga tekuće novčano poslovanje Dubrovačkog okružnog ureda je aktivno. Pasivan je samo usled otpisa starih potraživanja, koja se moraju jednom likvidirati, da se dođe do realnog imovinskog stanja ovog ureda.

I Splitski okružni ured nalazi se na putu sanacije, koja će u tekućoj godini, ako ne nastupe izvanredne prilike — biti konačno i provedena. Razrešenje ovog ureda ne može se zagovarati ni obzirom na osiguranje pomoraca.

Iz navedenih razloga predlaže se, da se pitanje razrešenja spomenutih okružnih ureda odloži, dok se privredne prilike ne poprave.

Zaključni računi osiguranja za slučaj nesreće

A. Novčani promet u godini 1935 po računu gubitka i dobitka.

Ukupni prihod u ovoj grani osiguranja iznosio je u poslovnoj godini 1935 D 81,288.946.91 pa je manji od onoga iz godine 1934 za D 1,849.926 95. Sam propis prinosa iznosio je D 62,613.037.92 pa je manji od onoga iz prošle godine za D 2,263.411.81. Otpis prinosa u ovoj grani osiguranja iznosio je D 2,935.817.19.

Digitized by Google

Kamati od uložaka i potraživanja od mesnih organa iznosili su D 9,170.032.24. Na teret ovih kamata odobreno je u ime 5.32% kamata rezervnoj zakladi osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti D 1,356.857.— dok je ostatak od D 7,813.175.24 razdeljen na granu osiguranja za slučaj nesreće i Penzioni fond službenika Središnjeg ureda a u srazmeru prosečnog glavničnog pokrića tako, da je na granu osiguranja za slučaj nesreće otpalo u ime kamata od uložaka D 5,695.667.11, a na Penzioni fond D 2,117.508.13.

Kamati od vrednosnih papira razdeljeni su takoder po istome ključu. Na granu osiguranja za slučaj nesreće otpalo je u ime ovih kamata D 2,019.952.73 a na Penzioni fond službenika D 750.968.54. Dobitak na tečaju vrednosnih papira od D 908.639.39 prenet je izravno na zakladu za pokriće kursnih razlika vrednosnih papira.

Dohodak od nekretnina imao bi odgovarati 7% ukamaćenju od vrednosti nekretnina, od čega otpada 6% na ukamaćenje investirane glavnice, 0.5% na amortizaciju, a 0.5% na uzdržavanje nekretnina.

Prema niže izloženom pregledu o vrednosti nekretnina iznosio je dohodak na nekretninama u 1935 godini D 14,225.206.95.

Dohodak od nekretnina razdeljen je takoder u srazmeru glavničnog pokrića na granu osiguranja za slučaj nesreće i na Penzioni fond službenika. Po tom ključu otpalo je na osiguranje za slučaj nesreće D 10,369.926.26, a na Penzioni fond službenika D 3,855.280.69.

U savezu sa računom dohotka od nekretnina stoje računi uzdržavanja nekretnina i amortizacije nekretnina.

Račun uzdržavanja nekretnina na koji bi se smelo utrošiti 0.5% od vrednosti nekretnina ili $^1/_{14}$ od dohotka nekretnina prekoračen je okruglo za D 766.000.—. Ovo prekoračenje prouzrokovano je uglavnom većim adaptacijonim troškovima na nekim uredskim zgradama, od kojih treba spomenuti prekoračenja kod zgrade U Ljubljani sa D 220.000, u Zagrebu sa D 135.000, u Laškom sa D 110.000, u Celju sa D 95.000 i u Mariboru sa D 65.000.

Povodom takvih prekoračenja na troškovima uzdržavanja nekretnina u prošlim godinama doneo je Upravni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika na svojoj sednici od 22 avgusta 1933 zaključak, da se troškovi adaptacija imadu deliti u dve grupe i to: na troškove adaptacija, koji povećavaju mesnu prometnu vrednost nekretnina i na troškove adaptacija, kojima se mesna prometna vrednost objekta ne povećava, već se na objektu čine samo izmene u naročite svrhe mesnog organa. Ove potonje troškove adaptacija ima da snose sami mesni organi, pa ako su većeg iznosa mogu se otpisati i kroz par godina, što se u praksi danas i provodi.

Troškovi uzdržavanja nekretnina, kao i troškovi amortizacije nekretnina razdeljeni su takoder u srazmeru glavničnog pokrića na granu osiguranja za slučaj nesreće i na Penzioni fond službenika. Na osiguranje za slučaj nesreće otpalo je od troškova uzdržavanja nekretnina D 1.375.220.27, a od troškova amortizacije nekretnina D 613.515.96, na Penzioni fond službenika otpalo je od prvih troškova D 511.272.85, a od drugih D 228.090.04.

Na potporama u novcu isplaćeno je u godini 1935 u ovoj grani osiguranja D 45.856.899.74 ili 56.42% od sveukupnog prihoda, a na potporama u naravi D 4.302.115.37 ili 5.28%. Ukupno na potporama u novcu i naravi isplaćeno je D 50,159.015.11 ili 61.70% od sveukupnog prihoda.

Tačan pregled o isplaćenim potporama i ostalim izdacima u ovoj grani osiguranja za minule tri poslovne godine daje nam procentualno prikazan ovaj pregled:

Digitized by Google

Vrsta izdataka	Godina		
	1933	1934	1935
Rente	46.40	47.86	51.64
Dodatak na skupoću starim rentnicima	1.75	1.53	2.43
Otpravnine	0.05	0.20	0.44
Hranarine	1.42	1.62	1.79
Pogrebnine	0.11	0.13	0.12
Lekarski troškovi	1.71	1·85	2.—
Apotekarski troškovi	1.06	1.05	1.12
Bolnički troškovi	0.84	1.20	1.06
Kupališta i sanatorija	0.20	0.34	0.24
Troškovi Stanice za naknadno lečenje ozleđenih	0.29	0.26	0.27
Uzdržavanje ambulanata po §-u 241 Statuta	0·56	0.58	0.59
Izvanredni manipulativni troškovi	1.27	1.35	1.88
Troškovi izvida nesretnih slučajeva	0.25	0.23	0.19
Troškovi suda radničkog osiguranja	0.83	1.06	1.05
Upravni troškovi	9.60	9.65	9.39
Upravni troškovi po §-u 242 Statuta	5.42	5.09	5.62
Troškovi samouprave	0.47	0.49	0.44
Otpis inventara	0.27	0.25	0.28
Uzdržavanje nekretnina	1.60	1.43	1.69
Amortizacija nekretnina	0.66	0.66	0.75
Otpis prinosa	3.92	4.73	3.61
Gubitak na tečaju vrednosnih papira	1.34	1.46	—
Razni rashodi	0.32	0.29	—
Glavničko pokriće renta	21.—	27.41	24.74
Ukupno	101.34	110.72	111.34

Glavnično pokriće renta povisilo se za D 20,110.643.—, što čini 24.74% od celokupnog prihoda. Sa iskazanim povišenjem iznosi glavnično pokriće renta koncem 1935 godine D 381,311.531.

Na vlastitim upravnim troškovima ove grane osiguranja isplaćeno je D 7,633.335.74 ili 9.39% od sveukupnog prihoda. Bonificirani upravni troškovi mesnim organima na temelju §-a 242 Statuta iznose D 4,571.082.57 ili 5.62%. Ukupni upravni troškovi ove grane osiguranja iznose prema tome D 12,204.418.31 ili 15.01% od sveukupnog prihoda. Na svim ostalim rashodima utrošeno je D 8,034.118.29 ili 9.89% od sveukupnih prihoda u godini 1935.

Prema odobrenom budžetu Središnjeg ureda za osiguranje radnika za godinu 1935 utrošeno je po pojedinim partijama i pozicijama:

Digitized by Google

	Odobreno:	Utrošeno:
Partija I Lični rashodi:		
Pozicija:		
1 Prinadležnosti službenika i službitelja	D 4,877.746.—	D 4,740.702.60
2 Prinosi i pristojbe za osiguranje službenika i dnevničara	„ 85.000.—	„ 78.935.13
3 Službenički porez i samoupravni prirezi	„ 250.000.—	„ 139.187.01
4 Selitbeni troškovi službenika . . .	„ 50.000.—	„ 36.382.75
5 Dotacija Penzionom fondu	„ 849.496.—	„ 821.065.91
6 Odorni paušal službitelja	„ 22.000.—	„ 16.800.—
Partija II Materijalni rashodi:		
Pozicija:		
1 Troškovi za uredski materijal i ostale potrepštine, ogrev i priprema tople vode, rasveta, čišćenje zgrade i instalacija, poštarina i telefon	D 455.000.—	D 446.875.66
2 Knjižnica i »Radnička Zaštita« . .	„ 100.000.—	„ 100.000.—
3 Muzej socijalnog osiguranja . . .	„ 20.000.—	„ 4.132.—
4 Putni troškovi službenika	„ 400.000.—	„ 240.652.25
5 Stanarina za uredske prostorije . .	„ 720.000.—	„ 720.000.—
6 Troškovi uzdržavanja uredskog automobila	„ 30.000.—	„ 57.037.65
Partija III Vanredni rashodi:		
1 Razni nepredvidivi troškovi	D 65.000.—	D 92.962.28
Partija IV Troškovi sudova radničkog osiguranja po §-u 136 ZOR	„ 700.000.—	„ 849.327.21
Partija V Troškovi izvida nesrećnih slučajeva . . .	„ 150.000.—	„ 153.242.90
Partija VI Troškovi samouprave: Putni troškovi članova samouprave i troškovi glavne skupštine	„ 550.000.—	„ 355.011.52
Partija VII Nagrade i honorari za posebne stručne radove	„ 30.000.—	„ 9.818.—
Partija VIII Troškovi za javne publikacije i propagandu	„ 50.000.—	„ 59.860.—
Partija IX Troškovi kontrole Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja	„ 70.000.—	„ 73.056.50
	D 9,474.242.—	D 8,995.049.37

Prema odredbama §-a 136 Zakona o osiguranju radnika imaju se pod upravne troškove Središnjeg ureda ubrajati i troškovi sudova radničkog osiguranja, troškovi izvida nesrećnih slučajeva, te troškovi samouprave, iako ovi izdaci po svojoj naravi, strogo uzeto, nisu upravni troškovi. Za ove izdatke vodi Središnji ured odvojene račune, ali ih kod budžetiranja obzirom na odredbe spomenutog §-a 136 Zakona iskazuje u budžetu redovnih upravnih troškova.

U partiji II prekoračena je samo pozicija 6 Uzdržavanje uredskog automobila sa D 27.037.65, jer je u prošloj godini izvedena temeljita reparatura uredskog auta.

Digitized by Google

Partija III Razni nepredvidivi troškovi prekoračena je sa D 27.962.28 iz razloga, što su iz ove partije podmirivani i putni troškovi članova komisije za izradu Poslovnog reda, koji u budžetu nisu bili posebno predviđeni.

Partija IV Troškovi suda radničkog osiguranja prekoračena je sa D 149.327.21, a partija V Troškovi izvida nesrećnih slučajeva sa D 3.242.90 iz razloga što su ovi troškovi ovisni o broju spornih predmeta odnosno o broju nesrećnih slučajeva, pa se ne mogu nikada tačno predviditi.

Partija VIII Troškovi za javne publikacije i propagandu prekoračena je sa D 9.860.— iz razloga što je u ovoj godini štampan nacrt Poslovnog reda za koji kredit nije bio dovoljno predviđen.

Partija IX Troškovi kontrole Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja prekoračena je sa D 3.056.50, jer je Ministarstvo u god. 1935 izvršilo više tih kontrola po svojim organima.

Na sveukupnim odobrenim budžetskim kreditima za poslovnu godinu 1935 ukazuje se ušteda od D 479.192.63 pa stoga u predlozima uprave molimo, da se gornja prekoračenja odobre, jer su pokrivena pozicijama na kojima je postignuta ušteda.

B. Stanje imovine i dugovine prema bilanci na 31 decembra 1935.

Raspoloživa gotovina ove grane osiguranja iznosila je na 31 decembra 1935 godine D 79,044.029.19.

Vrednosni papiri iskazani su u bilanci za godinu 1934 sa		D 13,301.074.25
U toku godine 1935 amortizirano je i izžrebano		„ 160.000.—
pa je na ovom računu ostalo		D 13,141.074.25
Tokom godine 1935 nabavljeno je vrednosnih papira za		„ 36,414.591.81
tako, da je povišena knjižna vrednost na		D 49,555.666.06
Kod sastava bilance 31 decembra 1935 umanjena je ova vrednost za gubitak na tečaju za	D 681.873.91	
a povećana za dobitak na tečaju za . .	„ 1,590.513.30	„ 908.639.39
tako, da tečajna vrednost u bilanci iznosi na 31 decembra 1935		D 50,464.305.45

Nekretnine Središnjeg ureda za osiguranje radnika pretstavljaju ukupnu vrednost od D 210,169.685.42. Izgrađeni objekti i gradilišta pretstavljaju prema niže izloženom pregledu vrednost od D 205,610.921.50, novogradnje u izvedbi D 3,527.388.69, a investicije sa kratkim rokom amortizacije vrednost od D 1,031.375.23.

Nekretnine Središnjeg ureda za osiguranje radnika razdeljene su prema trajanju amortizacije njihove vrednosti u tri grupe, i to:

Digitized by Google

Tek. broj	Uredske zgrade i lečilišta	Vrednost nekretnina na 31 XII 1935		Dohodak		Amortizacija 31 XII 1935		Uzdržavanje nekretnina	
		Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
	I. grupa: amortizacija na 25 godina.								
1	Dubrovnik, stanbena zgrada	513841		45693	—	17182	—	14460	60
2	Celje, uredska zgrada	258997	—	23780	—	8660	—	98288	50
3	Ljubljana-Gradišće, stanbena zgrada	914304	—	56500	—	30573	—	66767	40
4	Osijek I, uredska zgrada	2417513	—	218513	—	80838	—	1507	—
5	Palić, oporavilište	499209	—	42058	—	16693	—	10105	—
6	Sjetlina, bolnica	319672	—	28045	—	10689	—	4143	—
7	Subotica, uredska zgrada	911164	—	77252	—	30468	—	3610	—
8	Tuzla, uredska zgrada	440021	—	36987	—	13528	—	11034	50
9	Varaždin, uredska zgrada	618345	—	54308	—	20677	—	2458	—
10	Vinkovci, uredska zgrada	128766	—	11025	—	4306	—	259	—
11	Vršac, uredska zgrada	428652	—	37436	—	14334	—	—.—	—
12	Zemun, stanbena zgrada	227491	—	5139	—	34798	—	883	50
	II grupa: amortizacija na 45 godina.								
1	Banjaluka, uredska zgrada	1909910	—	146201	—	15107	—	11429	—
2	Beograd, Kralja Milutina ul., stanbena zgrada	3061147	—	230207	50	24212	—	23575	—
3	Brestovac, sanatorij	11500543	—	865679	—	90965	—	96064	50
4	Karlovac, uredska zgrada	1438689	—	104345	—	9974	—	4781	—
5	Kasindol, oporavilište	9517396	—	719264	—	75279	—	57373	25
6	Koviljača, sanatorij Stražilovo	1170840	—	86530	—	9261	—	642	—
7	Krk, oporavilište, Zagreb	1934517	—	139333	50	12566	—	17314	—
8	Kruševac, uredska zgrada	563768	—	37852	50	3254	—	13358	69
9	Laško, lečilište	3853387	—	277510	50	25030	—	129643	60
10	Novi Sad, uredska zgrada	2149400		160760	—	17001	—	3454	—
11	Osijek III, stanbena zgrada	1158820		88200	—	9166	—	1980	—
12	Petrovgrad, uredska zgrada	1351372	—	98074	50	9369	—	18977	60
13	Rab, oporavilište Jadran	1179897	—	86843	50	9332	—	2883	—
14	Sarajevo, uredska zgrada	3025216	—	236953	—	23928	—	8348	50
15	Slavonski Brod, uredska zgrada	2154036	—	115441	50	17038	—	519	30
16	Split, uredska zgrada	2268697	—	169940	—	17944	—	3918	—
17	Sušak, uredska zgrada	873621	—	64231	—	6910	—	708	—
18	Vrnjačka banja, sanatorij Kralja Aleksandra	1273793	—	91745	—	8274	—	1923	—
19	Zagreb, stanbena zgrada, Jagodnjak 1	483974	—	15581	—	3828	—	17612	53
20	Zagreb, stanbena zgrada, Preradovićeva ul. 42	5714846	—	301564	75	45202	—	80981	82
21	Zagreb, stanbena zgrada, Preradovićeva ul. 44	2984554	—	183330	50	23607	—	80001	60
	III grupa: amortizacija na 80 god.								
1	Beograd, nova uredska zgrada	26436023	—	1853900	—	17038	—	98687	33
2	Klenovnik, lečilište	21284044	—	1499032	—	18429	—	133982	75
3	Kragujevac, uredska zgrada	5837562	—	409155	50	3991	—	19245	25
4	Ljubljana, Miklošićeva c. uredska zgrada	15297372	—	1079323	—	13245	—	235261	41
5	Maribor, uredska zgrada	7776254	—	544653	—	5012	—	103180	31
6	Mostar, uredska zgrada	3522754	—	135973	70	2408	—	27181	10
7	Skoplje, uredska zgrada	1709 7934	—	1178139	50	10388	—	89421	25
8	Sombor, uredska zgrada	3303343	—	231812	50	2258	—	6499	75
9	Zagreb, Mihanovićeva ul. 3, uredska zgrada	32473568	—	2209335	—	26501	—	256581	77
10	Zemun, uredska zgrada	3634963	—	227559	—	2343	—	27447	31
	Gradilišta								
1	Leskovac	103774	—						
2	Vel. Kikinda	84756	50						
3	Zaton kod Dubrovnika	1512176	—						
		205610921	50	14225206	95	841606	—	1786493	12

Digitized by Google

Dug mesnih organa na propisanim i naplaćenim tuđim prinosima i prirezima obrazložili smo kao pasivnu stavku u bilanci grane osiguranja za slučaj bolesti. U bilanci grane osiguranja za slučaj nesreće to je aktivna stavka i pretstavlja potraživanja ove grane osiguranja prema mesnim organima.

Obrtni kapital zavodskim lečilištima podeljen je već kod njihovog otvorenja i oni ga prema raspoloživim sretstvima sukcesivno otplaćuju.

Na 31 decembra 1935 dugovali su još sa ovoga naslova ova lečilišta:

Kasindo kraj Sarajeva	D	1,926.518.55
Brestovac kraj Zagreba	„	1,000.000.—
Klenovnik kraj Ivanca	„	3,950.000.—
Ukupno	D	6,876.518.55

Na stavci zajmova duguju nam:

Simo Krstić, vlasnik banje Vrućice kraj Teslića	D	2,500.000.—
Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur	„	688.036.34
Ukupno	D	3,188.036.34

Među dužnicima — zavodima nalazi se Pokrajinski pokojninski sklad u Ljubljani i Središnja uprava za posredovanje rada u Beogradu, dok ostali dužnici pretstavljaju razne poslovne prijatelje.

Fond Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja sa nominalnih D 200.000.— vrednosti u 7% investicionom zajmu iskazan je u predloženoj bilanci evidencije radi u aktivi i pasivi.

Godina 1935 pokazuje nešto manji porast kapitalnog pokrića nego prethodna godina, ali je mnogo manji od porasta kapitalnog pokrića ranijih godina, koji je od 1929 dalje iznosio 43.40, 38.10, 29.29, 9.94, 16.64, 22.53 i 20.11 milijona dinara. Pošto je kapitalno pokriće starih renta neznatno, ovo je uglavnom porast pokrića renta po ZOR-u. Porast kapitalnog pokrića starih renta pokazivao je dosada stalno opadanje godišnje prosečno za cca 0.35 milijona dinara osim godine 1934 kada bilježi porast za 1·367 milijona dinara, dok u godini 1935 nastavlja opet normalno opadanje (0.356 milijona). Prividni porast u 1934 godini nastao je s razloga, što se kapitalno pokriće kod starih renta računalo i na dohodak, te je iznosilo 1·698 milijona dinara.

Samo kapitalno pokriće renta iz odnosne računske godine bilo je u tom vremenu 54.08, 53.53, 46.44, 30.51, 32.51, 34.46 i 34.75 milijona dinara, a kretalo se uglavnom saobrazno izdacima Središnjeg ureda za hranarinu i pogrebninu, koji su iznosili u isto vreme 2.09, 2.09, 1.87, 1.47, 1.21, 1.45 i 1.55 milijona dinara.

Razmer hranarine i pogrebnine prema kapitalnom pokriću za nesretne slučajeve računske godine bio je u svim godinama jednak (4%) osim 1932 godine, u kojoj je smanjeni broj nesreća zbog krize šumske industrije došao u kapitalnom pokriću do izražaja ranije nego u isplatama hranarine.

Kapitalno pokriće osiguranja za slučaj nesreće u ranijim godinama opadalo je i ove godine malo sporije nego što računske osnovice predvidaju.

	1930	1931	1932	1933	1934	1935		
Ako naime u godinama pribrojimo kapitalnom pokriću prethodne godine od	**236.02**	**274.11**	**299.25**	**313.77**	**330.65**	**351.81**	**milijona**	**dinara**
6%-tne kamate . . .	14.16	16.45	17.96	18.83	19.84	21.11	„	„
a odbijemo iznos renta sa trebali bi dobiti kapitalno pokriće renta krajem godine od . . .	26.44	30.40	30.48	31.63	34.02	36.32	„	„
	223.74	260.16	286.73	300.97	316.47	336.60	„	„
međutim je u kapitalnom pokriću prema bilanci	220.58	256.93	284.96	298.14	317.35	337.52	„	„
manje odnosno više za	—3.16	—3.23	—1.77	—2.83	+0.88	+0.92	„	„

Ova razlika, koja pokazuje nesuglasje između očekivanja i stvarnosti, dokaz je, da je opadanje za stare rente bilo i ove godine s malom razlikom onakvo kako se moglo očekivati.

Na rezultat poslovanja ove grane osiguranja utiče nepovoljno s jedne strane okolnost, da nepokriveni deficit iz ranijih godina smanjuje donos kamata za 3.5 milijona dinara, a s druge strane činjenica da stvarno postignuto ukamaćivanje

Digitized by Google

prikupljenog glavničnog pokrića ne odgovara računski potrebnom iznosu kamata, zbog čega se gornji manjak na kamatama povećava na 5.5 milijona dinara. Ovaj manjak zbog podbacivanja kamatnog dohotka povećan je zbog manjeg opadanja kapitalnog pokrića za nesreće ranijih godina za 0.92 milijona dinara, zbog nedovoljnog pokrića isplaćenih dodataka na skupoću za 1.97 milijona dinara, a iz drugih nepovoljnih razloga za 0.80 milijona dinara tako, da se u godini 1935 ukazuje poslovni manjak od 9·219 milijona dinara, prema manjku od 8·914 milijona dinara iz godine 1934.

Da se ovaj manjak, koji je u svom većem delu posledica nedovoljnog donosa uložene imovine, ukloni, potrebno je povisiti prihode ove grane za 9 milijona dinara godišnje, što se može postići samo povišenjem prinosne tarife od 7% na 8%. Dosadašnji nepokriveni manjak od 60 milijona dinara na taj se način ne bi amortizovao ali bi se sprečio njegov daljnji porast, što bi za sigurnost osiguranih renta bilo zasada potpuno dovoljno.

C. Uspeh poslovanja grane osiguranja za slučaj nesreće u poslovnoj godini 1935.

Ova grana osiguranja iskazala je koncem godine 1935 deficit od D 1,858.773.33. Nakon bonifikacija grani osiguranja za slučaj bolesti na:

lekarskim troškovima	D	1,503.490.39
apotekarskim troškovima	„	694.593.86
troškovima za uzdržavanje ambulatorija	„	483.643.51
troškovima za otpis inventara	„	107.664.14
upravnim troškovima	„	4,571.082.57
Ukupno	D	7,360.474.47

popeo se prvobitni iskazani deficit na D 9,219.247.80, koji nam ne dostaju za pokriće nastalog porasta na glavničnom pokriću renta.

U ovoj grani osiguranja imamo već nepokriveni deficit iz ranijih godina u iznosu od D 50,078.735.80, koji se sa novo nastalim deficitom iz godine 1935 povisuje na iznos od D 59,297.983.60.

Ukamaćenje naših fondova nije danas više potpuno t. j. fondovi se po polučenom prihodu ne ukamaćuju sa 6% kamata kako bi se po postojećim propisima morali ukamaćivati. Rentabilitet naših fondova vidimo iz niže izloženog računskog postava u kojem te fondove uzimamo u njihovoj prosečnoj vrednosti t. j. u aritmetičkoj sredini početne vrednosti na 1 januara 1935 i konačne vrednosti na 31 decembra 1935. U prosečnoj vrednosti uzeli smo i dužne nenaplaćene prinose.

	Rashod:		Prihod:	
Kamati od uložaka			D	9,170.032.24
Kamati od vrednosnih papira			„	2,770.921.27
Dohodak nekretnina			„	14,225.206.95
Amortizacija nekretnina	D	841.606.—		
Uzdržavanje nekretnina	„	1,886.493.12		
Ukupno	D	2,728.099.12	D	26,166.160.46
Odbiv rashod			„	2,728.099.12
Ostaje čisti prihod			D	23,438.061.34
Prosečno glavnično pokriće grane osiguranja za slučaj nesreće	D	371,256.209.—		
Odbiv prosečni zaostatak na dužnim prinosima	„	25,258.025.—	D	345,998.184.—
Prosečna premijska rezerva Penzionog fonda			„	137,230.937.—
Rezervni fond grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti	D	26,365.170.—		
Odbiv prosečni zaostatak na dužnim prinosima	„	860.344.—	„	25.504.826.—
Ukupna prosečna vrednost fondova			D	508,733.947.—

Digitized by Google

Ako uzmemo prosečnu nominalnu vrednost naših fondova sa D 508,733.947.— i čisti prihod od D 23,438.061.34 vidimo, da ukamaćenje iznosi samo 4.61% odnosno da prihodi podbacuju za 1.39% što čini okruglo D 7,071.000.—.

Ako od iskazane prosečne nominalne vrednosti fondova odbijemo nepokrivene deficite grane osiguranja za slučaj nesreće od D 50,078.735.80 i Penzionog fonda službenika od D 18,444.683.— dobijemo ukamaćenje fondova sa 5.32%, što znači da prihodi još uvek podbacuju za 0.68%, a što iznosi okruglo D 2,993.000.—.

O ovom deficitu na kamatnom dohotku i o preduzetim koracima za njegovo smanjivanje, govorili smo već u prvom delu ovog izveštaja.

Rentabilitet imovine uložene u vrednosne papire, viši je od 6%-tnog propisanog računskog ukamaćenja. Prema tečajnoj vrednosti ovih papira, na dan 31 decembra 1935, koja je u predloženoj bilanci iskazana sa D 50,464.305.45, iznosi prosečno ukamaćenje vrednosnih papira 8.40%. Nabavna vrednost ovih papira bila je do 31 decembra 1935 zaključno D 55,759.235.63. Dohodak od vrednosnih papira polučen u godini 1935 daje još uvek i na ovaj kapital ukamaćenje od 7.62%

To je dalo poticaja Ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, da je u toku godine 1935 dozvolilo nabavu vrednosnih papira za D 36,414.591.81.

Zaključni računi osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti

Ova grana osiguranja, kaošto je već napred rečeno, ne provodi se više. Naplaćuju se stari dužni prinosi, koji koncem godine 1935 iznose još D 830.325.45.

Prema iskazanom prometu u računu gubitka i dobitka propisano je godine 1935 u ime naknadnog prinosa D 183.177.50, dok je na starim dužnim prinosima otpisano D 51.056.01. Kamatni dohodak iznosio je D 1,356.857.—, a na invalidskim i dečijim rentama te udovičkim potporama isplaćeno je D 21.814.25 tako, da je kao prenos na rezervni fond ostao iznos od D 1,467.164.24.

Sa ovim pripisom iznosi rezervni fond ove grane osiguranja na 31 decembra 1935 godine D 27,832.335.07.

Zaključni računi penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Bilanca Penzionog fonda službenika iskazuje koncem godine 1935 suficit od D 363.398.22, pa će se usled toga iskazani nepokriveni deficit iz ranijih godina sniziti na D 18,081.285.08.

Premijska rezerva Penzionog fonda porasla je u godini 1935 za:

službenike	D	5,292 mil.
lekare-činovnike	„	2,530 „
penzionere	„	0,151 „
udove i decu	„	1,090 „
ukupno za	D	9,063 mil.

ili 6.83%. U godini 1934 iznosilo je ovo povišenje D 8,520.000 ili 6.86%.

Ovaj porast je normalan, osim kod udova i dece, jer nije bilo ni vanrednih penzioniranja, a ni uračunavanja godina u penziju.

Kapitalno pokriće za udove i decu bilježi skok s razloga što su od 10 smrtnih slučaja (sedam penzionera i tri aktivna službenika) troje bili sa velikim penzijama, koje su iskazivale same pokriće od 750.000.— dinara.

Ako premijskoj rezervi iz prošle godine od	D 132,700.000.—	
pribrojimo ovogodišnji ulog	„ 8,190.000.—	
i 6% računske kamate	„ 7,962.000.—	D 148,852.000.—
a odbijemo:		
isplaćene penzije	„ 4,408.000.—	
i isplate otpravnina, otpusnina i ostalo (po odbitku globa)	„ 344.000.—	D 4,752.000.—
trebala bi premijska rezerva da iznosi		D 144,100.000.—

Digitized by Google

Pošto je stvarna potreba premijske rezerve za sve obaveze nastale do 31 decembra 1935 godine samo D 141,762.000.— imali bi na premijskoj rezervi jedan višak od 2·338 milijona dinara.

Usled nepokrivenog manjka iz prošlih godina od D 18,444.683.—, 6%-tni donos imovine bio je manji za D 1,107.000.—, a radi nedovoljnog ukamaćenja imovine i čistog donosa povećao se taj manjak na D 1,975.000.— tako, da pokazuje poslovanje Penzionog fonda u godini 1935 čisti višak od D 363.398.22.

Na kraju godine 1935 imao je Penzioni fond 167 penzionera sa D 3,169.553.— godišnjih penzija i 89 obiteljskih pripadnika penzionera sa penzijom od D 956.660.

Podaci o poslovanju važnijih zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa

Središnji ured za osiguranje radnika podržava za upotpunjenje svoje zdravstvene službe naročite zdravstvene ustanove i to bilo pod svojom direktnom upravom ili pod upravom nadležnih okružnih ureda. Ove zdravstvene ustanove dele se po svom zadatku u četiri grupe i to na sanatorija, oporavilišta, banjska lečilišta i bolnice.

U prvu grupu zdravstvenih ustanova spadaju sanatoriji: Brestovac na Sljemenu i Klenovnik kraj Ivanca. Obe ustanove stoje pod upravom Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

U drugu grupu spadaju oporavilište: Kasindo kraj Sarajeva, koje je pod upravom Sarajevskog okružnog ureda, zatim oporavilište Palić kraj Subotice, koje je pod upravom Subotičkog okružnog ureda, oporavilište »Jadran« na otoku Rabu, koje je pod upravom Ljubljanskog okružnog ureda i oporavilište »Zagreb« na otoku Krku, kojim upravlja Zagrebački okružni ured.

U treću grupu spadaju banjska lečilišta i to: Radio-therma »Laško« u Laškom, sanatorij »Stražilovo« u Banji Koviljači i sanatorij »Kralja Aleksandra I« u Vrnjačkoj Banji. Prva ustanova stoji pod upravom Ljubljanskog okružnog ureda, a druge dve pod upravom Beogradskog okružnog ureda.

U četvrtu grupu uvršteno je osam bolnica i to u: Drvaru, Jajcu, Sarajevu, Sjetlini, Turbetu, Zenici, Tesliću i Zavidovićima.

Nekoje od ovih ustanova služe zapravo u krajevima, u kojima nema javnih bolnica, kao prolazne stanice, dok se ozleđeni ili oboleli član ne uputi u bolnicu.

Za zdravstvene ustanove sačinjen je tabelarni prikaz njihovog novčanog poslovanja, koji se nalazi na kraju ovog izveštaja, a sadrži i sve potrebne statističke podatke.

Iskazani troškovi prehrane za pojedinu zdravstvenu ustanovu, odnose se na prehranu lečenih osiguranih članova i privatnih pacijenata, dok je vrednost prehrane nameštenika i posluge došla do izražaja na odgovarajućim režijskim računima.

Poslovni višci pobrojanih zdravstvenih ustanova mogu se u smislu zaključka Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10 jula 1935 upotrebiti samo za obrazovanje vlastitih pričuva, koje služe za pokriće poslovnih deficita.

Sve dotle, dok ova pričuva ne dosegne jednogodišnju prosečnu svotu opskrbnih pristojba, koje je pojedina zdravstvena ustanova primila u poslednjih pet godina za opskrbu uredskih članova, ima se sav poslovni višak upotrebiti za obrazovanje ove pričuve.

Ukoliko ova pričuva raspolaže efektivnom imovinom, može se najviše do iznosa 50% ove pričuve upotrebiti u adaptacije većeg opsega i proširenje ovih ustanova ili u takve investicije, kojima će se usavršivati njihovi zdravstveni uređaji.

Od navedenih zdravstvenih ustanova završilo je svoje poslovanje u godini 1935 sa deficitom od D 38.774.— samo oporavilište Kasindo kraj Sarajeva.

Ovaj deficit pokriće Središnji ured za osiguranje radnika iz svoje zaklade $^1/_4$ čistog viška, pošto oporavilište nema vlastitih pričuva.

Digitized by Google

PREDLOZI UPRAVE.

Na osnovu zaključnih računa o poslovanju Središnjeg ureda za osiguranje radnika u godini 1935 i posebno iznesenih predloga od strane uprave predlaže se Ravnateljstvu Središnjeg ureda za osiguranje radnika, da temeljem ovlasti al. 1 § 260 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika izvoli zaključiti sledeće:

I. Na osnovu tačke 10 alineje 1 § 126 ZOR odobravaju se zaključni računi Središnjeg ureda za osiguranje radnika za godinu 1935 i to:

1. Bilanca grane osiguranja za slučaj bolesti:

sa aktivom od	D	210,232.838.92
sa pasivom od	„	213,257.937.25
sa deficitom od	D	3,025.098.33

2. Bilanca grane osiguranja za slučaj nesreće:

sa aktivom od	D	552,949.324.10
sa pasivom od	„	562,168.571.90
sa deficitom od	D	9,219.247.80

3. Bilansa grane osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti:

sa aktivom od	D	27,832.335.07
sa pasivom od	„	26,365.170.83
sa ostatkom za fond ove grane osiguranja od	D	1,467.164.24

4. Bilanca Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika:

sa aktivom od	D	142,125.627.22
sa pasivom od	„	141,762.229.—
sa suficitom od	D	363.398.22

II. Poslovni manjak grane osiguranja za slučaj bolesti u iznosu od D 3,025.098.33 pokriva se

iz zaklade za pružanje većih potpora Osječkog okružnog ureda za osiguranje radnika	D	800.924.41
iz vlastitih pričuva mesnih organa za pokriće deficita . .	„	564.477.46
iz zaklade ¼ viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika	D	1,659.696.46
Ukupno	D	3,025.098.33

Zaklada za pružanje većih potpora po 3 al. § 241 Statuta ima i nadalje da služi u smislu zaključka Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22 februara 1926 član 5 tačka 7 za pokriće dubioznih tražbina i otpisa neuterivih prinosa grane osiguranja za slučaj bolesti sve dotle, dok ne dosegne bilancom iskazano potraživanje na neplaćenim prinosima ove grane osiguranja.

III. Deficit u grani osiguranja za slučaj nesreće iz godine 1935 u iznosu od D 9,219.247.80 ima se zajedno sa deficitom iz ranijih godina u iznosu od D 50,078.735.80 ili ukupno D 59,297.983.60 sa 1 januarom 1936 preneti na nov račun.

Digitized by Google

IV. Ostatak grane osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti iz godine 1935 u iznosu od D 1,467.164.24 ima se pripojiti fondu ove grane osiguranja, koji će sa ovim povišenjem iznositi D 27,832.335.07

V. Sa iskazanim suficitom Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika od D 363.398.22 snizuje se deficit iz ranijih godina tako, da će na računu Penzionog fonda ostati još nepokriven deficit od D 18,081.285.08.

VI. Deficit Oporavilišta Kasindo kraj Sarajeva u iznosu od D 38.774.— ima se pokriti dotacijom iz zaklade ¼ viška Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

VII. Povisuje se prinosna stopa osiguranja za slučaj bolesti od 36% na 39% od jednodnevne obezbedene nadnice kao nedeljni prinos u smislu al. 3 § 23 ZOR a na temelju 126 ZOR za Privatno-društvenu bolesničku blagajnu trgovačkog bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani s razloga što je ona završila poslovanje u godini 1935 sa deficitom od D 108.506.73. Povišenje stupa na snagu početkom narednog meseca iza odobrenja zaključka po Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja.

VIII. Zaključuje se predložiti Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja da povisi prinosnu tarifu osiguranja za slučaj nesreće od 7% na 8% obezbedene nadnice i za postotak opasnosti 100.

IX. Ravnateljstvo uzima na znanje izveštaj uprave, da je na upravnim troškovima Središnjeg ureda polučena u godini 1935 prema budžetom odobrenim kreditima ušteda od D 479.192.63 i podjedno odobrava, da se prekoračenja na pojedinim pozicijama, kako je izloženo u samom izveštaju, pokriju sa pozicijama, na kojima su iskazane uštede.

X. Da se pozovu i upozore upravnici mesnih organa, da se raspis prinosa i dostava platežnih naloga vrši blagovremeno i sa najvećim pospešenjem; da se vlasnicima sezonskih poslova i nesigurnim placima ispostavljaju platežni nalozi i preko reda samo da se osigura naplata dužnog prinosa; da se vodi računa i o tome da se vlasnicima poslova, koji su prestali i likvidirali, prinos ne propisuje samo zato, jer nije stigla odjava radnika i posla; da se redovnoj i eksekutivnoj naplati prinosa posveti najveća pažnja, pridržavajući se kod toga najstrožije odredaba izdanih raspisima Središnjeg ureda broj 24.365/1927 od 19 jula 1927, broj 28.190/1931 od 5 juna 1931 i onim broj 37.276/1931 od 23 jula 1931.

Upravnici mesnih organa odgovaraće zajedno sa odgovornim službenicima materijalno i disciplinski za svaki slučaj, gde prinos u roku od 6 meseci ne bude naplaćen, a dokaže se, da je prinos od dužnika bio naplativ. Isto će tako odgovarati i za slučaj da dode i do otpisa prinosa usled neblagovremene naplate.

Otpis prinosa ima se prvenstveno provoditi na teret zaklade za pružanje većih potpora. Mesni organi, koji nemaju zaklade za pružanje većih potpora, provodiće otpise nenaplativih prinosa na teret tekućeg poslovanja a na račun otpisa prinosa. Prinosi, koji su propisani u tekućoj poslovnoj godini i u istoj se godini otpisuju usled računske greške ili po žalbi, imaju se uvek otpisati na teret računa redovnih prinosa, da se na taj način ispravi propis, koji stvarno nije ni postojao.

Naplata dubioznih prinosa ima se stalno držati u evidenciji, te svake godine najmanje jedamput pokušati da se oni naplate. Tek nakon propisno ustanovljene i tačno poverene nenaplativosti, kako to propisuje okružnica Središnjeg ureda broj 28.190/1931 od 5 juna 1931, imaju se ti prinosi predložiti na konačni otpis.

XI. Da se pozovu mesni organi Središnjeg ureda, da štede na upravnim troškovima do krajnjih granica mogućnosti, a pri davanju potpora osiguranim članovima u novcu i naravi, da postupaju tačno po zakonu i postojećim propisima.

XII. Da se pozovu svi upravnici mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika, da sve prinose, koje su prikupili za račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika kao i prireze za Središnju upravu za posredovanje rada i Radničke komore redovno mesečno obračunavaju i doznačuju Središnjem uredu prema odredbama §-a 197 Statuta.

Nepovlasno trošenje prikupljenih prinosa za račun Središnjeg ureda kao i prireza za Središnju upravu za posredovanje rada i Radničke komore najstrože se zabranjuje pod disciplinskom odgovornošću upravnika mesnih organa (al. 5 § 197 Statuta).

Digitized by Google

Za slučaj da raspoloživa imovina mesnog organa nije dovoljna za redovno davanje potpora, ima Ravnateljstvo dotičnog mesnog organa na vreme u smislu stava 3 § 140 Zakona o osiguranju radnika obrazloženim zaključkom tražiti od Središnjeg ureda, da mu se dade potrebni novčani predujam.

XIII. Pretsedništvo Središnjeg ureda na predlog generalnog direktora pozvaće upravnike mesnih organa, koji ne bi postupili po napred navedenim odredbama tačke X, XI i XII na disciplinsku odgovornost. Podjedno će, nađe li za potrebno, onom mesnom organu, koji dva meseca u jednoj godini ne postupi po odredbama tačke XII postaviti izaslanik Središnjeg ureda i to na trošak dotičnog mesnog organa prema odredbama § 197 Statuta.

XIV. Mesni organi Središnjeg ureda za osiguranje radnika plaćaće i nadalje za zgrade, koje su gradene ili nabavljene za uredske potrebe kiriju, koja odgovara 7%-tnom ukamaćenju od gradevne ili nabavne vrednosti dotičnih nekretnina. Izuzetak čine uredske zgrade, koje se nalaze izvan sedišta ureda i koje su do likvidacije dokinutih ureda služile za smeštaj tih ureda, a danas se u njima nalaze uredske prostorije ekspozitura dalje delujućih ureda. Za ove zgrade plaćaće mesni organi u smislu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 5 septembra 1934 takode kiriju, koja odgovara 7%-tnom ukamaćenju investicione glavnice, ali samo za onaj deo prostorija, koje u najmu stvarno uživaju.

XV. U cilju snižavanja opskrbnih pristojba i efikasnijeg lečenja uredskih članova u lečilištima, oporavilištima i kupalištima Središnjeg ureda za osiguranje radnika imaju se tačno sprovesti odredbe §-a 234 Statuta na taj način, da se za svaki mesni organ odredi prema broju osiguranih članova broj kreveta, koje ima svojim članovima da popuni, vodeći pri tome računa i o finansijskoj snazi pojedinog mesnog organa.

Za podeljene i rezervisane krevete, čiju će podelu vršiti svake godine Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, plaćaće mesni organi paušalnu mesečnu pristojbu, po krevetu, koja se za sanatorije u Klenovniku i Brestovcu odreduje sa D 2.000.—; za kupalište Lašk o sa D 1.800.—; za Banju Koviljaču i Vrnjačku Banju sa D 1.500.—, za oporavilište Kasindo sa D 1.800.—, za oporavilišta na Rabu i Krku sa D 1.350.— a za oporavilište Palić sa D 900.— Obračun ovih opskrbnih pristojba vršiće se koncem svakog kvartalnog meseca.

Mesni organi mogu, ukoliko za njih ne predleži potreba, ustupiti svoje dodeljene krevete, po prethodnom sporazumu, drugim mesnim organima, koji krevete traže.

XVI. Da se umoli Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja:

a) da nadležnim putem izvoli izhoditi podmirenje duga državnih nadleštava i opština na prinosima i prirezima, koji iznose oko 50,000.000.— dinara;

b) da nadležnim putem izvoli ishoditi podmirenje bolničkih troškova i ostalih potpora, koje je Središnji ured za osiguranje radnika umesto države isplatio, a koji su troškovi do konca godine 1924 iznosili preko D 2,000.000.

U Zagrebu, 15 juna 1936.

Glaser Milan v. r.
generalni direktor

Digitized by Google

BILANCE
I
RAČUNI GUBITKA I DOBITKA

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika, grana

Imovina — Actif Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières

		Dinara	p
Gotovina — *Caisse*		2,525.090	53
Ulošci kod novčanih zavoda — *Banques*		11,147.920	77
Vrednosni papiri — *Portefeuille de titres*		239.995	57
Inventar — *Mobilier*		16,904.717	99
Zaliha neutrošenog materijala — *Matériel non consommé*		2.305.680	19
Nekretnine — *Immeubles*		1,511.603	68
Poslodavci za dužne prinose iz osiguranja za: — *Employeurs pour les contributions dûes pour:*			
bolest — *l'assurance maladie*	D 118,007.831.76		
nesreću — *l'assurance-accidents*	„ 24,224.710.29		
iznemoglost, starost i smrt — *l'assurance-invalidité-vieillese-décès*	„ 830.325.45		
Središnju upravu za posredovanje rada — *Bureau Central des placements d'ouvrièrs*	„ 9,220.911.43		
Radničke komore — *Chambres de travail*	„ 5,479.662.10	157.763.441	03
Dužnici — *Débiteurs*		17,555.465	27
Prelazne stavke — *Ecritures transitoires*		278.923	89
Polozi — *Dépots de titres et cautionnements*	D 6,938.865.80		
Dubiozni prinosi i prirezi — *Contributions douteuses*	„ 25,032.423.66		
Poslovni manjak — *Solde en perte*		3,025.098	33
		213,257.937	25

U Zagrebu 31 decembra 1935 god.

Za finansijsko-ekonomsko odelenje:

Direktor: Korać Milan, s. r.

Šef knjigovodstva: Kelić Nikola, s. r.

Za upravu:

Pretsednik ravnateljstva: Bauer Marko, s. r.

Generalni direktor: Glaser Milan, s. r.

Po nadzornom odboru pregledano, sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnjeno i u redu pronađeno.

U Zagrebu 27 maja 1936 god.

Pretsednik nadzornog odbora: Berberović Gojko, s. r.

Članovi nadzornog odbora:
Dr. Ahačić Kozma, s. r.
Ing. Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Digitized by Google

osiguranja za slučaj bolesti na dan 31 decembra 1935 god.

concernant l'Assurance-maladie le 31 Décembre 1935 — **Dugovina — Passif**

			Dinara	p
Verovnici — *Créditeurs*			20,826.973	80
Središnja uprava za posredovanje rada za — *Bureau Central des placements d'ouvriers pour:*				
propisane prireze — *les contributions non réalisées*	D	9,220.911.43		
ubrane prireze — *les contributions réalisées*	„	5,465.504.68	14,686.416	11
Radničke komore za — *Chambres de travail pour:*				
propisane prireze — *les contributions non réalisées*	D	5,479.662.10		
ubrane prireze — *les contributions réalisées*	„	2,283.152.94	7,762.815	04
Dug mesnih organa grani osiguranja za slučaj nesreće za: - *Dettes des Offices Régionaux à la branche d'assurance en cas d'accidents pour:*				
propisane prinose nesreće — *les contributions non réalisées d'assurance-accidents*	D	24,224.710.29		
propisane prinose iznemoglosti, starosti i smrti — *les contributions non réalisées d'assurance-invalidité-vieillesse-décès*	„	830.325.45		
ubrane prinose nesreće — *les contributions réalisées d'assurance d'accidents*	„	63,777.857.69		
ubrane prinose iznemoglosti, starosti i smrti — *le contributions réalisées d'assurances-invalidité- vieillesse-décès*	„	1,101.542.81		
ubrane globe po §-u 200 ZOR — *les amendes visé par l'art. 200 la loi*	„	50.741.05		
predujmove po §-u 140 ZOR — *les prêts visé par l'art. 140 de la loi*	„	9,517.526.91		
razno — *divers*	„	10,395.353.65	109.898.057	85
Grana osiguranja za slučaj nesreće — *Branche d'assurance en cas d'accidents*			15,385.901	33
Vlastite pričuve mesnih organa po §-u 239 Statuta — *Reserves d'Offices Régionaux visé par l'art. 239 du Statut*	D	7,296.646.50		
Zaklade mesnih organa, za pružanje većih potpora — *Reserves d'Offices Régionaux pour les prestations plus élevées*	„	21,042.553.92		
Likvidaciona imovina § 202 ZOR — *Propriété des caisses liquidées par l'art. 202 de la loi*	„	7,582.273.03	35,921.473	45
Zaklada po §-u 26 ZOR — *Réserve visé par l'art. 26 de la loi*	D	1,981.221.15		
Zaklada centrale po §-u 241 Statuta — *Réserve d'Office Central visé par l'art. 241 du Statut*	„	3,251.281.11		
Zaklada po §-u 200 ZOR — *Réserve visé par l'art. 200 de la loi*	„	13.036.82	5,245.539	08
Prelazne stavke — *Ecritures transitoires*			3,530.760	59
Jamčevine — *Déposants de titres et cautionnements*	D	6,938.865.80		
Dubiozni prinosi i prirezi — *Contributions douteuses*	„	25,082.423.66		
			213,257.937	25

Zagreb, le 31 Décembre 1935

Vu par la section de finances:

Directeur: Milan Korać, m. pr. — Chef de comptabilité: Nikola Kelić, m. pr.

Vu par la direction d'administration:

Président du conseil d'administration: Marko Bauer, m. pr. — Directeur général: Milan Glaser, m. pr.

Vu par la comité de contrôle, collationné avec le grand-livre et les registres et approuvé.

Zagreb, le 27 Mai 1936

Président du comité de contrôle: Gojko Berberović, m. pr.

Membres du comité de contrôle:
Dr. Kozma Ahačić, m. pr.
Ing. Lazar Kostić, m. pr.
Andrija Krbavac, m. pr.
Bogdan Krekić, m. pr.
Vukašin Milovanović, m. pr.

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Rashod — Dépenses Profits et Pertes d'Office Central des Assurances

	%			Dinara	p	%
Hranarine — *Allocations en argent* . .				64,828.978	58	24·43
Potpore za slučaj porođaja — *Prestations de maternité*				10,362.833	15	3·91
Pogrebnine — *Frais funéraires* . . .				2,152.247	32	0·81
Lekarski troškovi — *Frais médicaux* . .	13·32	D	35,339.229.—			
bonifikacija § 241 Statuta — *déduction visé par l'art. 241 du Statut* . . .	0·57	„	1,503.490.39	33,835.738	61	12·75
Apotekarski troškovi — *Frais pharmaceutiques*	12·93	D	34,306.004.11			
bonifikacija § 241 Statuta — *déduction visé par l'art. 241 du Statut* . . .	0·26	„	694.593.86	33,611.410	25	12·67
Bolnički troškovi — *Frais d'hospitalisation*				31,510.270	28	11·87
Troškovi kupališta i sanatorija — *Frais de bains et sanatoria*				18,366.322	03	6·92
Zubna nega — *Soins dentaires* . . .				4,026.635	62	1·52
Troškovi uzdržavanja ambulatorija — *Frais d'entretien des dispensaires* .	3·98	D	10,549.436.50			
bonifikacija § 241 Statuta — *déduction visé par l'art. 241 du Statut* . . .	0·18	„	483.643.51	10,065.792	99	3·80
Upravni troškovi — *Frais généraux* . .	18·58	D	49,317.053.47			
bonifikacija § 242 Statuta — *déduction visé par l'art. 242 du Statut* . . .	1·72	„	4,571.082.57	44,745.970	90	16·86
Troškovi samouprave — *Frais d'administration*				967.250	04	0·36
Troškovi laičke kontrole bolesnika — *Frais de contrôle des malades*				2,226.330	66	0·84
Otpis inventara — *Amortissement du mobilier*	0·87	D	2,324.252.74			
bonifikacija § 241 Statuta — *déduction visé par l'art. 241 du Statut* . . .	0·04	„	107.664.14	2,216.588	60	0·83
Otpis prinosa — *Annulations de contributions*				3,040.798	19	1·15
Kamati — *Intérêts payés*	1·87	D	4,951.508.15			
Kamati iz opšteg poslovanja grane bolesti — *Intérêts payés à la branche d'assurance en cas d'accidents*	0·41	„	1,098.471.—	6,049.979	15	2·28
Razno — *Divers*				382.258	48	0·14
				268,389.404	85	101·14

U Zagrebu, 31 decembra 1935 god

Za finansijsko-ekonomsko odelenje:

Direktor: Korać Milan, s. r.

Šef knjigovodstva: Kelić Nikola, s. r.

Za upravu:

Pretsednik ravnateljstva: Bauer Marko, s. r.

Generalni direktor: Glaser Milan, s. r.

Po nadzornom odboru pregledano, sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnjeno i u redu pronađeno.

U Zagrebu 27 maja 1936 god.

Pretsednik nadzornog odbora: Berberović Gojko, s. r.

Članovi nadzornog odbora:
Dr. Ahačić Kozma, s. r.
Ing. Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Digitized by Google

grana osiguranja za slučaj bolesti na dan 31 decembra 1935 god.

Ouvrières concernant l'Assurance-maladie au 31 Décembre 1935 **Prihod — Recettes**

	Dinara	p	%
Prinosi — *Contributions*	261,212.187	99	98·44
Naknade — *Dédommagements*	1,342.345	92	0·50
Kamati — *Intérêts reçus*	2,510.286	77	0.95
Razno — *Divers*	299.485	84	0·11
Poslovni manjak — *Solde en perte* . .	3,025.098	33	1·14
	268,389.404	85	101·14

Zagreb, le 31 Décembre 1935

Vu par la section de finances:

Directeur: Milan Korać, m. pr.

Chef de comptabilité: Nikola Kelić, m. pr.

Vu par la direction d'administration:

Président du conseil d'administration: Marko Bauer, m. pr.

Directeur général: Milan Glaser, m. pr.

Vu par la comité de contrôle, collationné avec le grand-livre et les registres et approuvé.

Zagreb, le 27 Mai 1936

Président du comité de contrôle: Gojko Berberović, m. pr.

Membres du comité de contrôle:
Dr. Kozma Ahačić, m. pr.
Ing. Lazar Kostić, m. pr.
Andrija Krbavac, m. pr.
Bogdan Krekić, m. pr.
Vukašin Milovanović, m. pr.

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika, grana

Imovina — Actif Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières

			Dinara	p
Gotovina — *Caisse*			481.653	50
Novčani zavodi — *Banques*			78,562.375	69
Vrednosni papiri - *Portefeuille de titres*			50,464.305	45
Inventar — *Mobilier*			1,107.730	75
Zaliha neutrošenog materijala — *Matèriel non consommé*			90.877	14
Nekretnine — *Immeubles*	D	205,610.921.50		
Novogradnje u izvedbi — *Immeubles en construction*	„	3,527.388.69		
Investicije — *Agencements*	„	1,031.375.23	210,169.685	42
Knjižnica — *Bibliothèque*			96.190	25
Materijal za propagandu higijene rada — *Matériel pour propager l'hygiène de travail*			24.717	10
Dug mesnih organa za — *Dette des Offices Régionaux pour:*				
propisane prinose nesreće — *les contributions non réalisées d'assurance-accidents*	D	24,224.710.29		
propisane prinose iznemoglosti, starosti i smrti — *les contributions non réalisées d'assurance-invalidité-vieillesse-décès*	„	830.325.45		
ubrane prinose nesreće — *les contributions réalisées d'assurance-accidents*	„	63,777.857.69		
ubrane prinose iznemoglosti, starosti i smrti — *les contributions réalisées d'assurance-invalidité-vieillesse-décès*	„	1,101.542.81		
ubrane globe po § 200 ZOR — *les amendes visé par l'art. 200 de la loi*	„	50.741.05		
predujmove po § 140 ZOR — *les prêts visé par l'art. 140 de la loi*	„	9,517.526.91		
razno — *divers*	„	10,395.353.65	109,898.057	85
propisane prireze Središnje uprave za posredovanje rada — *les contributions non réalisées du Bureau Central des placaments d'ouvrièrs.*	D	9,220.911.43		
ubrane prireze Središnje uprave za posredovanje rada — *les contributions réalisées du Bureau Central des placements d'ouvrièrs*	„	5,465.504.68	14,686.416	11
propisane prireze Radničkih komora — *les contributions non réalisées des Chambres de travail*	D	5,479.662.10		
ubrane prireze Radničkih komora — *les contributions réalisées des Chambres de travail*	„	2,283.152.94	7,762.815	04
Zajmovi — *Emprunts*			3,188.036	34
Dužnici — *Débiteurs:*				
Zavodska lečilišta za obrtni kapital — *Fonds de roulement des sanatoria*	D	6,876.518.55		
Razni zavodi — *Autres institutions des prévoyances sociales*	„	1,208.854.80		
Ostali dužnici — *Débiteurs divers*	„	737.870.79	8,823.244	14
Bratimske blagajne za propisane prireze Radničkih komora — *Caisses de mineurs pour les contributions non réalisées des Chambres de travail*			24.976	45
		Prenos — *Report*	485.381.081	23

Digitized by Google

osiguranja za slučaj nesreće na dan 31 decembra 1935 god.
concernant l'Assurance-accidents au 31 Décembre 1935

Dugovina — Passif

			Dinara	p
Središnja uprava za posredovanje rada za — *Bureau Central des placements d'ouvrièrs pour:*				
propisane prireze — *les contributions non réalisées* . . .	D	9,220.911.43		
ubrane prireze — *les contributions réalisées*	„	5,465.504.68	14,686.416	11
Radničke komore za — *Chambres de travail pour:*				
propisane prireze — *les contributions non réalisées par les Offices Régionaux*	D	5,479.662.10		
propisane prireze po Bratimskim blagajnama — *les contributions non réalisées par les Caisses de mineurs*	„	24.976.45		
ubrane prireze i fondove — *les contributions réalisées*	„	2,614.125.83	8,118.764	38
Verovnici — *Créditeurs:*				
Razni zavodi — *Autres institutions des prévoyances sociales* . .	D	1,386,735.95		
Ostali verovnici — *Créditeurs divers*	„	1,230.500.46	2,617.236	41
Fond Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja — *Fonds du Roi Alexandres I. Heroïque* . . .			200.000	--
Likvidaciona imovina pokrajine Slovenije i Dalmacije — *Propriété des caisses liquidées en Slovenie et Dalmatie*			2,384.686	54
Penzioni fond službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika — *Fonds de retrait des employés d'Office Central des Assurances Ouvrières*			123,311.672	08
Zaklada grane osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti — *Fonds de la branche d'assurance-invalidité-vieillesse-décès*			27,832.335	07
Zaklada po §-u 200 ZOR — *Fonds visé par l'art. 200 de la loi* .			600.505	14
Zaklada za pokriće kursnih razlika vrednosnih papira — *Fonds pour amortissement de pertes sur les changes des titres*			908.639	39
Prelazne stavke — *Ecritures transitoires*			196.785	78
Glavničnо pokriće renta po ZOR — *Capitaux de couverture pour les rentes visé par la loi* . . .	D	372.272.784.—		
Glavničnо pokriće renta po §-u 204 ZOR — *Capitaux de couverture pour les rentes visé par l'art. 204 de la loi*	„	1,515.992. –		
Glavničnо pokriće starih renta — *Capitaux de couverture pour les anciennes rentes*	„	7,522.755.—	381,311.531	—
Jamčevine — *Déposants de titres et cautionnements*	D	2,891.307.70		
		Prenos — *Report*	562,168.571	90

Digitized by Google

Imovina — Actif

			Dinara	p
	Prenos — *Report* . .		485,381.081	23
Fond Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja — *Fonds du Roi Alexandres I. Heroïque* . . .			200.000	—
Grana osiguranja za slučaj bolesti — *Branche d'Assurance-maladie* .			15,385.901	33
Prelazne stavke — *Ecritures transitoires*			1,903.605	74
Manjak iz ranijih godina — *Pertes des exercices précédents* . .			50,078.735	80
Polozi — *Dépôts de titres et cautionnements*	D	2,891.307.70		
Poslovni manjak — *Solde en perte* .			9,219.247	80
			562,168.571	90

U Zagrebu 31 decembra 1935 god.

Za finansijsko-ekonomsko odelenje:

Direktor: Korać Milan, s. r.

Šef knjigovodstva: Kelić Nikola, s. r.

Za upravu:

Pretsednik ravnateljstva: Bauer Marko, s. r.

Generalni direktor: Glaser Milan, s. r.

Po nadzornom odboru pregledano, sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnjeno i u redu pronađeno.

U Zagrebu 27 maja 1936 god.

Pretsednik nadzornog odbora: Berberović Gojko, s. r.

Članovi nadzornog odbora:
Dr. Ahačić Kozma, s. r.
Ing. Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Digitized by Google

Dugovina — Passif

	Dinara	p
Prenos — *Report* . .	562,168.571	90
	562,168.571	90

Zagreb, le 31 Décembre 1935

Vu par la section de finances:

Directeur:
Milan Korać, m. pr.

Chef de comptabilité:
Nikola Kelić, m. pr.

Vu par la direction d'administration:

Président du conseil d'administration:
Marko Bauer, m. pr.

Directeur général:
Milan Glaser, m. pr.

Vu par la comité de contrôle, collationné avec le grand-livre et les registres et approuvé.

Zagreb, le 27 Mai 1936

Président du comité de contrôle:
Gojko Berberović, m. pr.

Membres du comité de contrôle:
Dr. Kozma Ahačić, m. pr.
Ing. Lazar Kostić, m. pr.
Andrija Krbavac, m. pr.
Bogdan Krekić, m. pr.
Vukašin Milovanović, m. pr.

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika,

Rashod — Dépenses Profits et Pertes d'Office Central des Assurances Ouvriéres

	%			Dinara	p	%
Privremene rente po Z. O. R. — *Rentes temporaires*	10.64	D	8,651.769.38			
Stalne rente po Z. O. R. — *Rentes viagères en cours*	39·65	„	32,230.940.07	40,882.709	45	50·29
Rente po §-u 204 Z. O. R. — *Rentes visé par l'art. 204 de la loi*	0·22	D	176.984.89			
Stare rente — *Rentes anciennes* . . .	1·13	„	916.303.43	1,093.288	32	1·35
Dodaci na skupoću renta po §-u 204 Z. O. R. — *Cherté de la vie aux rentes visé par l'art. 204 de la loi*	0 05	D	39.774.25			
Dodaci na skupoću starih renta — *Cherté de la vie aux rentes anciennes* . .	2·38	„	1,933.205.97	1,972.980	22	2·43
Otpravnine — *Rachat des rentes* . . .				357.589	70	0·44
Hranarine — *Allocations en argent* . .				1,452.266	05	1·79
Pogrebne pripomoći — *Frais funéraires* .				98.066		0·12
Lekarski troškovi redovni — *Frais médicaux réguliers*	0·15	D	123.390.10			
Lekarski troškovi po §-u 241 Statuta — *Frais médicaux visé par l'art. 241 du Statut*	1·85	„	1,503.490.39	1,626.880	49	2· -
Apotekarski troškovi redovni — *Frais pharmaceutiques réguliers* . . .	0·27	D	221.661.56			
Apotekarski troškovi po §-u 241 Statuta — *Frais pharmaceutiques visé par l'art. 241 du Statut*	0·85	„	694.593.86	916.255	42	1·12
Bolnički troškovi — *Frais d'hospitalisation*				857.661	76	1·06
Troškovi kupališta i sanatorija — *Frais de bains et sanatoria*				196.639	25	0·24
Troškovi uzdržavanja stanice za naknadno lečenje ozleđenih — *Frais d'entretien de la station pour traitement d'accidentés*				221.034	94	0·27
Troškovi uzdržavanja ambulatorija po §-u 241 Statuta — *Frais d'entretien des dispensaires visé par l'art. 241 du Statut*				483.643	51	0·59
Troškovi izvida nesretnih slučajeva — *Frais d'enquêts d'accidents*				153.242	90	0·19
Troškovi suda radničkog osiguranja — *Frais des tribunaux d'assurances ouvrières* .				849.327	21	1·05
Upravni troškovi redovni — *Frais généraux réguliers*	9·39	D	7,633.335.74			
Upravni troškovi po §-u 242 Statuta — *Frais généraux visé par l'art. 242 du Statut*	5·62	„	4,571.082.57	12,204.418	31	15·01
			Prenos — *Transport* . .	63,366·003	53	77·95

Digitized by Google

grana osiguranja za slučaj nesreće na dan 31 decembra 1935 god.

concernant l'Assurance-accidents au 31 Décembre 1935 — **Prihod — Recettes**

	%			Dinara	p	%
Prinosi — *Contributions*	76·39	D	62,094.204.11			
Prinosi za lica uposlena na javnim radovima — *Contributions pour les embauchés aux travaux publiques*	0·64	„	518.833.81	62,613.037	92	77·03
Kamati od uložaka — *Intérêts des dépôts*	7·01	D	5,695.667.11			
Kamati od vrednosnih papira — *Intérêts des titres*	2·48	„	2,019.952.73			
Dohodak od nekretnina — *Revenu des immeubles*	12·75	„	10,369.926.26	18,085.546	10	22·24
Doprinos za pokriće dodataka na skupoću starih renta — *Contributions pour recouvrement de chertés de la vie aux rentes anciennes*				590.362	89	0·73
Prenos — *Transport* . .				81,288.946	91	100

Digitized by Google

Rashod — Dépenses

	%		Dinara	p	%
Prenos — *Report* . .			63,366.003	53	77·95
Troškovi samouprave — *Frais d'administration*			355.011	52	0·44
Izvanredni manipulativni troškovi — *Frais extraordinaires des manipulations* .			1,524.206	43	1·88
Otpis i uzdržavanje inventara — *Amortissement et entretien du mobilier* . .	0·15	D 118.944.30			
Otpis inventara po §-u 241 Statuta — *Amortissement du mobilier visé par l'art. 241 du Statut*	0·13	„ 107.664.14	226.608	44	0·28
Troškovi uzdržavanja nekretnina — *Entretien des immeubles*	1·57	D 1,275.220.27			
Otpis pripremnih troškova sanatorija Avala — *Amortissement de frais preparatif de sanatoria Avala*	0·12	„ 100.000.—			
Amortizac'ja nekretnina — *Amortissement des immeubles*	0·75	„ 613.515.96	1,988.736	23	2·44
Otpis prinosa — *Annulation de contributions*			2,935.817	19	3·61
Razno — *Divers*			1.168	37	
Povišenje glavničnog pokrića renta — *Augmentation des capitaux de couverture*			20,110.643	—	24·74
			90,508.194	71	111·34

U Zagrebu 31 decembra 1935 god.

Za finansijsko-ekonomsko odelenje:

Direktor: Korać Milan, s. r.

Šef knjigovodstva: Kelić Nikola, s. r.

Za upravu:

Pretsednik ravnateljstva: Bauer Marko, s. r.

Generalni direktor: Glaser Milan, s. r.

Po nadzornom odboru pregledano, sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnjeno i u redu pronađeno.

U Zagrebu 27 maja 1936 god.

Pretsednik nadzornog odbora: Berberović Gojko, s. r.

Članovi nadzornog odbora:
Dr. Ahačić Kozma, s. r.
Ing. Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Digitized by Google

Prihod — Recettes

	Dinara	p	%
Prenos — *Report* . .	81,288.946	91	100
Poslovni manjak — *Solde en perte* . .	9,219.247	80	11·34
	90,508.194	71	111·34

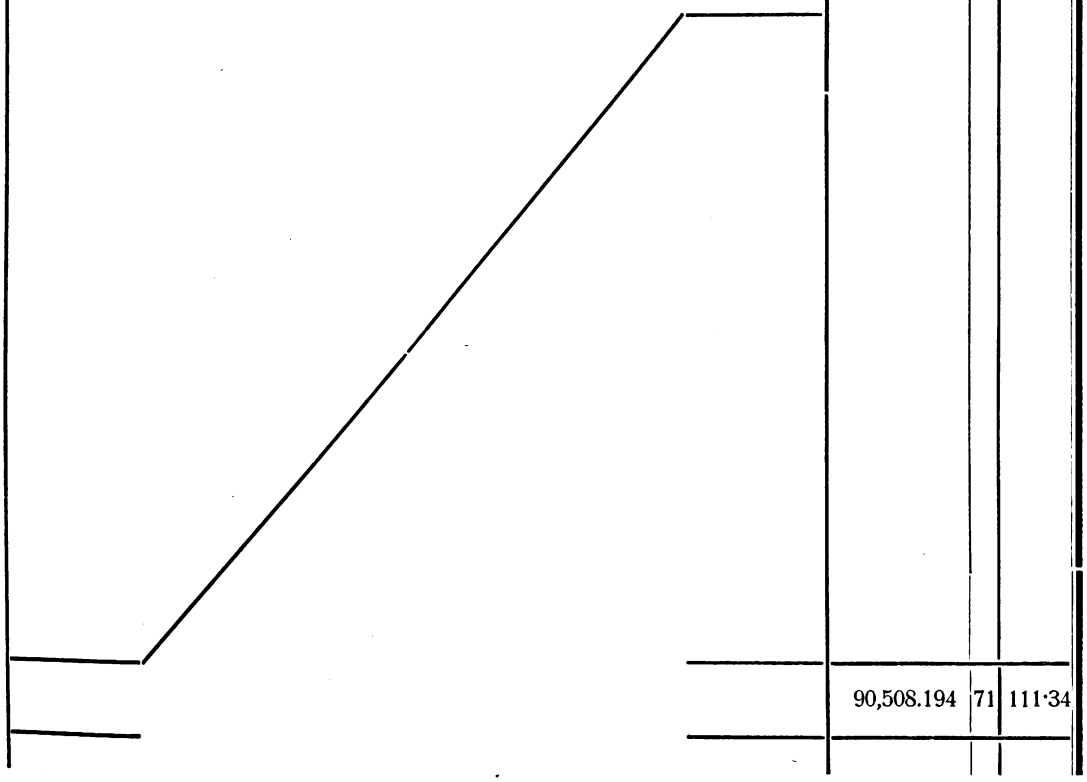

Zagreb, le 31 Décembre 1935

Vu par la section de finances:

Directeur: Milan Korać, m. pr.

Chef de comptabilité: Nikola Kelić, m. pr.

Vu par la direction d'administration:

Président du conseil d'administration: Marko Bauer, m. pr.

Directeur général: Milan Glaser, m. pr.

Vu par la comité de contrôle, collationné avec le grand-livre et les registres et approuvé.

Zagreb, le 27 Mai 1936

Président du comité de contrôle: Gojko Berberović, m. pr.

Membres du comité de contrôle:
Dr. Kozma Ahačić, m. pr.
Ing. Lazar Kostić, m. pr.
Andrija Krbavac, m. pr.
Bogdan Krekić, m. pr.
Vukašin Milovanović, m. pr.

Digitized by Google

Bilanca Središnjeg ureda za osiguranje radnika, grana osiguranja

Imovina — Actif Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrièrès concernant

	Dinara	p
Grana osiguranja za slučaj nesreće — *Branche d'Assurance-accidents*	27,832.335	07
	27,832.335	07

Račun gubitka i dobitka Središnjeg ureda za osiguranje radnika, grana

Rashod — Dépenses Profits et Pertes d'Office Central des Assurances Ouvrières conc

	Dinara	p
Invalidske rente — *Rentes d'invalidité*	11.790	25
Dečije rente — *Rentes d'orphelins*	8.965	—
Udovičke potpore i potpore srodnicima — *Rentes de veuves et secours pour les ascedents*	1.059	—
Otpisani prinosi — *Annulation de contributions*	51.056	01
Ostatak za rezervni fond — *Reste pour le Fonds de réserve* . . .	1,467.164	24
	1,540.034	50

U Zagrebu 31 decembra 1935 god.

Za finansijsko-ekonomsko odelenje:

Direktor: Korać Milan, s. r.

Šef knjigovodstva: Kelić Nikola, s. r.

Za upravu:

Pretsednik ravnateljstva: Bauer Marko, s. r.

Generalni direktor: Glaser Milan, s. r.

Po nadzornom odboru pregledano, sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnjeno i u redu pronađeno.

U Zagrebu 27 maja 1936 god.

Pretsednik nadzornog odbora: Berberović Gojko, s. r.

Članovi nadzornog odbora:
Dr. Ahačić Kozma, s. r.
Ing. Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Digitized by Google

u iznemoglosti, starosti i smrti na dan 31decembra 1935 god.

l'Assurance-invalidité-vieillesse-décès au 31 Décembre 1935 **Dugovina — Passif**

	Dinara	p
Rezervni fond — *Fonds de réserve*	26,365.170	83
Ostatak za rezervni fond — *Reste pour le Fonds de réserve* . . .	1,467.164	24
	27,832.335	07

osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti na dan 31 decembra 1935 god.

ernant l'Assurance-invalidité-vieillesse-décès au 31 Décembre 1935 **Prihod — Recettes**

	Dinara	p
Prinosi — *Contributions*	183.177	50
Kamati — *Intérêts*	1,356.857	—
	1,540.034	50

Zagreb, le 31 Décembre 1935

Vu par la section de finances:

Directeur: Milan Korać, m. pr.

Chef de comptabilité: Nikola Kelić, m. pr.

Vu par la direction d'administration:

Président du conseil d'administration: Marko Bauer, m. pr.

Directeur général: Milan Glaser, m. pr.

Vu par la comité de contrôle, collationné avec le grand-livre et les registres et approuvé.

Zagreb, le 27 Mai 1936

Président du comité de contrôle: Gojko Berberović, m. pr.

Membres du comité de contrôle:
Dr. Kozma Ahačić, m. pr.
Ing. Lazar Kostić, m. pr.
Andrija Krbavac, m. pr.
Bogdan Krekić, m. pr.
Vukašin Milovanović, m. pr.

Digitized by Google

Bilanca Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda

Imovina — Actif Bilan du Fonds de retrait des employés d'Office

	Dinara	q
Središnji ured za osiguranje radnika — *Office Central des Assurances Ouvrières*	123,311.672	08
Mesni organi za dužne prinose — *Offices Régionaux pour le contributions dûes*	38.462	34
Prelazne stavke — *Ecritures transitoires*	330.809	50
Nepokriveni manjak iz ranijih godina — *Pertes des exercices précédents*	18,444.683	30
	142,125.627	22

Račun gubitka i dobitka Penzionog fonda službenika Središnjeg ureda

Rashod — Dépenses Profits et Pertes du Fond de retrait des employés d'Office

	Dinara	p
Penzije — *Pensions de retraite*	4,407.818	75
Otpusnine — *Indemnités*	56.420	—
Pogrebnine — *Frais funéraires*	49.555	75
Izdaci po §-u 100 i §-u 110 Službenog pravilnika — *Dépenses visé par l'art. 100 et 110 du Règlement*	259.067	64
Putni trošak — *Frais du déplacement*	3.521	50
Parbeni trošak — *Frais d'interventions judiciaires*	21.063	—
Razno — *Divers*	73	15
Povišenje premijske rezerve za službenike i lekare-činovnike — *Augmentation de réserve mathématique*	9,062.583	—
Poslovni višak — *Bénéfice*	363.398	22
	14,223.501	01

U Zagrebu 31 decembra 1935 god.

Za finansijsko-ekonomsko odelenje:

Direktor: Korać Milan, s. r.

Šef knjigovodstva: Kelić Nikola, s. r.

Za upravu:

Pretsednik ravnateljstva: Bauer Marko, s. r.

Generalni direktor: Glaser Milan, s. r.

Po nadzornom odboru pregledano, sa glavnim i pomoćnim knjigama sravnjeno i u redu pronađeno.

U Zagrebu 27 maja 1936 god.

Pretsednik nadzornog odbora: Berberović Gojko, s. r.

Članovi nadzornog odbora:
Dr. Ahačić Kozma, s. r.
Ing. Kostić Lazar, s. r.
Krbavac Andrija, s. r.
Krekić Bogdan, s. r.
Milovanović Vukašin, s. r.

Digitized by Google

za osiguranje radnika na dan 31 decembra 1935 god.
Central des Assurances Ouvrières au 31 Décembre 1935 — **Dugovina — Passif**

	Dinara	p
Premijska rezerva — *Réserve mathématique au 31 Décembre 1935* .	141,762.229	—
Poslovni višak — *Bénéfice*	363.398	22
	142,125.627	22

za osiguranje radnika na dan 31 decembra 1935 god.
Central des Assurances Ouvrières au 31 Décembre 1935 — **Prihod — Recettes**

	Dinara	p
Prinosi — *Contributions*	8,190.054	77
Globe — *Amendes*	45.421	80
Kamati — *Intérêts*	2,872.106	64
Ostali dohodak — *Revenus divers*	3,115.917	80
	14,223.501	01

Zagreb, le 31 Décembre 1935

Vu par la section de finances:

Directeur: Milan Korać, m. pr.

Chef de comptabilité: Nikola Kelić, m. pr.

Vu par la direction d'administration:

Président du conseil d'administration: Marko Bauer, m. pr.

Directeur général: Milan Glaser, m. pr.

Vu par la comité de contrôle, collationné avec le grand-livre et les registres et approuvé.

Zagreb, le 27 Mai 1936

Président du comité de contrôle: Gojko Berberović, m. pr.

Membres du comité de contrôle:
Dr. Kozma Ahačić, m. pr.
Ing. Lazar Kostić, m. pr.
Andrija Krbavac, m. pr.
Bogdan Krekić, m. pr.
Vukašin Milovanović, m. pr.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICE SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Izdavanje formalnih odluka povodom traženja potpora iz osiguranja za slučaj bolesti i nesreće.

Broj 25.422 od 16 juna 1936)

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja dostavilo je Središnjem uredu za osiguranje radnika pod St. broj 53.510 od 5 oktobra 1935 akt sledećeg sadržaja:

»U vezi rešavanja predmeta po pretstavkama članova ureda podnetim Ministarstvu po pitanju traženja potpora iz osiguranja za slučaj bolesti i nesreće, Ministarstvo je primetilo, da pojedini okružni uredi povodom traženja ovih potpora ne izdaju uvek interesentima formalne odluke povodom njihovih traženja, a naročito u slučajevima negativnih odluka.

U mnogo slučajeva se tek na intervenciju Ministarstva zainteresovanim licima dostavljaju potrebne odluke. Ali se i u tim slučajevima uredi često ne pozivaju u svojim odlukama na zakonske propise, na osnovu kojih su izdate, niti navode tačna upustva o pravnom leku sa navodom zakonskih propisa, na osnovu kojih se žalbe mogu podneti.

Ovakav postupak ureda ne može se smatrati kao ispravan i u grani osiguranja za slučaj bolesti jer se time odugovlači rešavanje sporova, i brzo i efikasno realizovanje prava na potpore. U grani pak osiguranja za slučaj nesreće ova praksa ureda je potpuno nedopustiva, jer se ovde radi o vitalnim interesima osiguranika, te od odluke ureda često ovisi materijalna eksistencija dotičnih lica za ceo njihov život.

Preporučuje se Središnjem uredu, da sve svoje mesne organe odmah pozove, da u slučajevima kada odbiju interesente od njihovih traženja potpora u bolesti i nesreći, neizostavno odmah izdaju odnosnim licima formalne odluke, u kojima imaju navoditi:

1) na osnovu kojih zakonskih propisa izdaju odluke;

2) iz kojih razloga i u vezi kojih zakonskih propisa se ne može udovoljiti traženju potpore za slučaj bolesti odnosno naknade za nesrećni slučaj;

3) kome se, u kojem roku i na osnovu kojeg zakonskog propisa može podneti žalba protivu odnosne odluke ureda,

Naročitu pažnju treba uredima skrenuti na to, da sve slučajeve traženja naknade za nesrećni slučaj smatraju hitnim te formalne odluke po ovim predmetima blagovremeno i tačno po postojećim propisima izdaju interesentima.«

Što se saopštava svim mesnim organima time, da se strogo pridržavaju gornjih uputstava.

Pojam rodenog deteta po Nov. o p. p.

(br. 19.663 od 18 juna 1936).

Povodom raznolikog tumačenja a po mišljenju stalnog lekarskog veća Središnjeg ureda u Zagrebu ima se pod pojam »rodeno dete« subsumirati:

1. živo rođeno dete i

2. mrtvorođeno dete,

ako se je jedno i drugo rodilo u vreme, kada se može pretpostavljati, da je dete sposobno za život, to jest posle završenih sedam meseci trudnoće.

Prema tomu se rodenim detetom ima smatrati samo plod onog porođaja, koji je usledio iza završenih sedam meseci trudnoće.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

Digitized by Google

LIČNE VESTI

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 5 maja 1936 godine St. Br. 33.408 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 20 aprila 1936, kojim se premešta po potrebi službe Slovinić Petar, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu na službovanje Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu činovnika u V. pol. B kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 5 maja 1936 godine St. Br. 33.405 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 aprila 1936, kojim se premešta po potrebi službe Dr. Mrvoš Nikola, glavni lekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu na službovanje Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu referenta lekarske struke u IV. pol. A kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 5 maja 1936 godine St. Br. 33.404 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 aprila 1936, kojim se premešta po potrebi službe Jovanović Mihajlo, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Nišu u svojstvu činovnika u VIII. položaju B kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 5 maja 1936 godine St. Br. 33.406 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 aprila 1936, kojim se premešta po potrebi službe Dr. Đuro Ostojić, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu na službovanje okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu lekara-činovnika specijaliste za unutrašnje bolesti II. plaćevnog razreda IV. stepena.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 5 maja 1936 god. St. Br. 33.403 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 aprila 1936, kojim se premešta po potrebi službe Dr. Matić Martin, ravnatelj Okružnog ureda za osiguranje radnika u Somboru na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Subotici u svojstvu ravnatelja ureda u IV. položaju A kategorije.

NATEČAJI

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu zaključka svog pretsedništva od 6 aprila 1936 pod čl. 1 sed. zapisnika raspisao je natečaj za popunjenje sledećih službeničkih mesta:

1. za jedno mesto referenta lekarske struke kategorije A položaja V s godišnjom sistematskom platom od D 12.000.— s godišnjom položajnom platom od D 21.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;
2. za jedno mesto referenta matematičko-statističke struke kategorije A položaja V s godišnjom sistematskom platom od D 12.000.— s godišnjom položajnom platom od D 21.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;
3. za jedno mesto činovnika knjigovodstvene struke, kategorije B položaja V s godišnjom sistematskom platom od D 10.800.— s godišnjom položajnom platom od D 21.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;
4. za jedno mesto činovnika knjigovodstvene struke kategorije B položaja VII s godišnjom sistematskom platom od D 10.800.— s godišnjom položajnom platom od D 12.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;
5. za jedno mesto činovnika tehničke struke, kategorije B položaja VII s godišnjom sistematskom platom od D 10.800.— s godišnjom položajnom platom od D 12.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;
6. za jedno mesto činovnika kancelarijske struke kategorije C položaja VII s godišnjom sistematskom platom od D 9.600.— s godišnjom položajnom platom od D 12.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

Digitized by Google

7. za jedno mesto službenika služiteljske struke kategorije D položaja X s godišnjom sistematskom platom od D 8.400.— s godišnjom položajnom platom od D 4.200.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

8. za jedno mesto službenika služiteljske struke kategorije D položaja XI s godišnjom sistematskom platom od D 8.400.— s godišnjom položajnom platom od D 3.600.— i ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

9. za jedno mesto službenika-bolničara Stanice za naknadno lečenje ozledenih Središnjeg ureda kategorije D položaja X s godišnjom sistematskom platom od D 8.400.— s godišnjom položajnom platom od D 4.200.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

10. za jedno mesto službenika-glavne sestre pomoćnice lečilišta Središnjeg ureda na Brestovcu kategorije D položaja X s godišnjom sistematskom platom od D 8.400.— s godišnjom položajnom platom od D 4.200.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

11. za jedno mesto činovnika (blagajnika) lečilišta Središnjeg ureda Klenovnik kategorije B položaja VIII s godišnjom sistematskom platom od D 10.800.— s godišnjom položajnom platom od D 9.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

12. za jedno mesto referenta inžinjerske struke kategorije A položaja V s godišnjom sistematskom platom od D 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od 21.000.— i s ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da su natecatelji državljani Kraljevine Jugoslavije i da znadu srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

2. da imadu telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

3. da su navršili 18 godinu života i da nemaju više od 40 godina života izuzevši slučaj, da su pre toga bili u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4. da ne stoje pod starateljstvom ili stečajem, da nisu pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nisu sudeni na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdeno presudom;

5. da im služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112 i tačci 5 i 7 §-a 113 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika;

6. da imadu za mesto pod 1. diplomu doktora sveukupnog lekarstva i pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji, za mesto pod 2 potpunu fakultetsku spremu kojeg univerziteta, za mesto pod 3 do 5 svršenu srednjoškolsku spremu (maturu), za mesto pod 6 svršena 4 razreda srednje škole, za mesto pod 7 do 10 najpotrebniju pismenost, a za mesto pod 10 još i potrebnu spremu za to mesto odnosno u koliko nemaju iste, da dokažu sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj s publikom i službenicima.

Ovaj natečaj raspisuje se u cilju unapredenja uredskih službenika.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti: svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dosadanjem zanimanju, o zdravlju, o regulisanju vojne obaveze, o ponašanju. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru specijalisti za tuberkulozu.

Mesta pod 10 i 11 jesu samo za samce.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imadu natecatelji podneti Središnjem uredu najkasnije do uključivo 10. jula 1936 do 12 sati u podne.

Na zakašnjele i nedovoljno obložene molbe neće se uzeti obzir. (Br. 1986 — 1936 od 12 VI. 1936).

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisao je natečaj na upražnjeno mesto ugovornog lekara za opštine Vajska-Bođan sa sedištem u Vajsci. Prosečni broj članova iznosi 187. Uslovi prema kolektivnom ugovoru. — Rok za podnašanje molbi 15 jula 1936 zaključno.

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisao je natečaj na upražnjeno mesto ugovornog lekara za opštinu Veprovac. Prosečan broj članova iznosi 181. Uslovi prema kolektivnom ugovoru. — Rok za podnašanje molbi 15 jula 1936 zaključno.

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisao je natečaj na upražnjeno mesto ugovornog lekara za opštinu Deronje. Prosečan broj članova iznosi 41. Uslovi prema kolektivnom ugovoru. — Rok za podnašanje molbi 15 jula 1936 zaključno.

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj na mesto ugovornog lekara opće prakse za područje općine Kistanje sa sedištem u Kistanjima.

Sva prava i dužnosti lekara normiraju se po odredbi kolektivnog ugovora. Rok za podnošenje molbi do 15 jula 1936 godine.

Natečaj je obelodanjen u Službenom glasniku Primorske banovine u Splitu.

Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao je ponovno natečaj za jedno mesto ugovornog lekara opće prakse sa sedištem u Gračanima prema kolektivnom ugovoru u Narodnim Novinama.

Natečajni rok ističe 20 jula 1936 godine.

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru na osnovu zaključka svog Ravnateljstva od 20 maja 1936 godine raspisao je konkurs na upražnjeno mesto upravnika ureda kategorije A položaja IV sa mesečnim prinadležnostima: sistematska plata 1.000.— D, položajna plata 2.050.— D, mesni dodatak 457.50 D i funkcionalni dodatak 1.000.— D, te odgovarajući porodični dodatak.

Uslovi nameštenja za ovo mesto su sledeći:

1) Da je natecatelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik; (domovnica).

2) Da ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod ureda (lekarsko uverenje) i da ne boluje od tuberkuloze (uverenje dispanzera ili lekara specijaliste za tuberkulozu).

3) Da ima potpunu fakultetsku spremu ili pak odgovarajuću stručnu spremu (školske svedodžbe).

4) Da je navršio 18-tu godinu života a nema više od 40 godina, u koliko pre toga nije bio u službi Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi (krštenica).

5) Da nije pod starateljstvom ili stečajem (uverenje nadležnog suda).

6) Da nije pod isledenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja (uverenje državnog tužioštva).

7) Da nije presudom redovnog suda pravomoćno osuđen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te nije osuđen na gubitak službe odnosno političkih prava (uverenje nadležnog suda).

8) Da mu služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje kod državne ili druge javne službe nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112 i tač. 5 i 7 §-a 113 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

9) Da je regulisao vojnu obavezu (uverenje vojne vlasti).

Svojeručno pisane, taksenom markom od 25.— D biljegovane i potrebnim dokazima snabdevene molbe u smislu §-a 12 Služb. pravilnika, imaju natecatelji na gornje mesto podneti okružnom uredu u Somboru najkasnije do 15 jula 1936 godine u podne.

Zakasnele kao i nedovoljnim prilozima snabdevene molbe neće se uzeti u obzir.

Privatno-društvena bolesnička blagajna »Merkur« u Zagrebu raspisala je natečaj za popunjenje jednog mesta činovnika knjigovodstvene struke kategorije B položaja VII, i to prvenstveno u svrhu unapređenja svojih službenika.

Vlastoručno pisane i s potrebnim dukumentima snabdevene molbe imaju se podneti najkasnije do 10 jula 1936 godine o podne.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu martu 1936 godine.

U mesecu martu 1936 godine umrla su prema stiglim prijavama 202 radnika i nameštenika, od toga 157 muškaraca i 45 žena.

Od zaraznih bolesti umrla je 81 osoba, od toga 73 od tuberkuloze (40.1%). Od tih je umrlo 70 od tuberkuloze plućiju, 3 od Tbc meningitisa, 2 od difterije, 2 od trbušne pošaline, 2 od piemie, 1 od vrbanca i 1 od zarazne ukočenosti šije.

Od ostalih bolesti umro je 121 radnik i nameštenik, od toga otpada 28 na srčane bolesti, 17 na bolesti disala, 15 na bolesti mozga i živaca, 12 od novotvorina i 11 od bolesti probavila. Samoubistvo počinilo je 7 radnika, unesrećilo se kod posla 7, a van posla 7 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 19 činovnika, 61 kvalifikovani radnik, 19 šegrta i 103 nekvalifikovana radnika. Najveći broj umrlih otpada na trgovačke nameštеike (22) zatim slede radnici šumsko-pilanske industrije (20), metalne industrije (16), kućna posluga (16), nameštenici kod javnih poslova (15), radnici tekstilne industrije (12), industrije hrane i pića (12), drvodelske i rezbarske industrije (9), industrije odeće i čišćenja (8), nameštenici gostiona i kavana (7), novčanih i osiguravajućih zavoda (7), zatim radnici kod industrije kamena i zemlje (6), kemijske industrije (6), građevina nad zemljom (6), grafičke industrije (6), građevina željeznica, puteva i vodogradnje (5), poljoprivrede (4), preradivanja kože i njenih surogata (4), higijene (4), javnog saobraćaja (3), industrije kože i gume (3), slobodne profesije (3), privatnih saobraćajnih poduzeća (2), građenja prevoznih sretstava (2), industrije papira (2), te 1 rudarski radnik i 1 radnik kod centrale za proizvodnju snage i opskrbe vode.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbedenom nadnicom od D 48.— i to 34 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu martu 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 147.676.50. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 143.608.50, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 4.068.—.

Naknadno su prijavljeni još jedan umrli radnik iz godine 1933 (jedan muškarac), 1 umrli radnik iz godine 1934 (1 muškarac), 2 umrla radnika iz godine 1935 (2 muškarca), 15 umrlih radnika iz meseca januara 1936 godine (14 muškaraca i 1 žena) i 15 umrlih radnika iz meseca februara 1936 godine (15 muškaraca). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 18.999.—,

Digitized by Google

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama u godini 1935 iznašao je svega muškaraca 2.274, žena 631, odnosno ukupno 2.905, a u mesecu januaru 1936 godine muškaraca 197, žena 47, odnosno ukupno 244 i u mesecu februaru 1936 godine muškaraca 193, žena 42, odnosno ukupno 235.

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u mesecu martu 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec april 1936.

Digitized by Google

Statistički podaci o članovima nesposobnim za rad usled bolovanja i porođaja

Les rapports statistiques des membres incapables de travailler organes locaux et par les causes

I. Broj obolenja (broj nesposobnih za rad)

Redni broj — Numéro d'ôrdre	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Uzroci nesposobnosti za rad												
			Bolesti razvitka Maladies de développement	Zarazne bolesti Maladies infectieuses	Tuberkuloza pluća Tuberculose pulmonaire	Tuberkuloza ostalih organa Tuberculose d'autres organes	Influenca i gripa Influenza et la grippe	Venerične bolesti Maladies vénériennes	Bolesti spolovila Maladies des organes génitaux	Novotvorine Neoplasmes (Tumeurs)	Bolesti krvi Maladies de sang	Bolesti mozga i živčevlja Maladies de cerveau et des nerfs	Očne bolesti Maladies des veux	Bolesti uha Maladies des oreilles	Bolesti disala Catarrhe des organes respiratoires
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Banja Luka	m.	20	246	507	19	981	58	41	21	36	58	76	25	308
		ž.	3	37	46	3	63	19	35	2	10	1	9	3	28
			23	**283**	**553**	**22**	**1044**	**77**	**76**	**23**	**46**	**59**	**85**	**28**	**336**
2	Beograd	m.	56	1997	1608	110	2968	259	233	53	42	245	302	102	889
		ž.	18	523	502	19	713	34	295	38	25	90	65	35	195
			74	**2520**	**2110**	**129**	**3681**	**293**	**528**	**91**	**67**	**335**	**367**	**137**	**1084**
3	Dubrovnik	m.	9	680	264	18	910	51	27	17	6	53	74	34	304
		ž.	1	78	83	4	265	18	37	3	10	18	10	9	65
			10	**758**	**347**	22	**1175**	**69**	**64**	**20**	**16**	**71**	**84**	**43**	**369**
4	Karlovac	m.	13	219	376	29	497	45	34	14	18	98	27	12	184
		ž.	6	103	171	6	166	12	74	10	13	12	6	6	26
			19	**322**	**547**	**35**	**663**	**57**	**108**	**24**	**31**	**110**	**33**	**18**	**210**
5	Ljubljana	m.	30	470	594	96	2500	266	107	120	52	361	446	137	1508
		ž.	50	273	387	42	1113	79	463	123	181	273	172	74	623
			80	**743**	**981**	**138**	**3613**	**345**	**570**	**243**	**233**	**634**	**618**	**211**	**2131**
7	Niš	m.	22	548	455	55	967	62	58	13	58	67	111	25	364
		ž.	3	166	130	11	335	19	115	11	41	35	22	7	96
			25	**714**	**585**	**66**	**1302**	**81**	**173**	**24**	**99**	**102**	**133**	**32**	**460**
6	Novi Sad	m.	8	378	492	15	811	74	42	18	24	72	52	33	243
		ž.	8	162	260	6	361	27	158	24	60	27	5	3	47
			16	**540**	**752**	**21**	**1172**	**101**	**200**	**42**	**84**	**99**	**57**	**36**	**290**
8	Osijek	m.	49	942	891	52	1490	113	109	52	36	152	132	74	715
		ž.	15	368	283	8	401	69	195	26	48	39	31	18	103
			64	**1310**	**1174**	**60**	**1891**	**182**	**304**	**78**	**84**	**191**	**163**	**92**	**818**
9	Petrovgrad	m.	18	218	232	24	360	26	37	21	15	66	21	12	299
		ž.	4	106	107	7	138	25	48	23	10	42	2	1	68
			22	**324**	**339**	**31**	**498**	**51**	**85**	**44**	**25**	**108**	23	**13**	**367**
10	Sarajevo	m.	91	427	292	29	1317	38	40	24	28	62	113	37	397
		ž.	47	174	111	24	330	14	69	12	28	33	23	13	104
			138	**601**	**403**	**53**	**1647**	**52**	**109**	**36**	**56**	**95**	**136**	**50**	**501**
11	Skoplje	m.	19	2821	989	8	1353	74	22	7	28	70	22	13	607
		ž.	3	505	165	1	197	38	38	5	11	29	2	1	82
			22	**3326**	**1154**	**9**	**1550**	**112**	**60**	**12**	**39**	**99**	**24**	**14**	**689**
12	Sombor	m.	10	185	195	21	372	37	25	14	17	40	38	20	191
		ž.	6	138	138	8	167	6	56	11	29	18	11	4	89
			16	**323**	**333**	**29**	**539**	**43**	**81**	**25**	**46**	**58**	**49**	**24**	**280**

Digitized by Google

u 1933 godini po spolu, mesnim organima i uzrocima nesposobnosti za rad

en cas de maladie et de maternité en 1933 par le sexe, par les
de l'incapacité de travailler

Cas de maladie (le nombre des incapables de travailler)

Les causes de l'incapacité de travailler																		
Katar disala Catarrhe des organes respiratoires	Upala porebrice Pleurésie	Bolesti optoka krvi Maladies de la circulation du sang	Bolesti probavila Maladies des organes digestifs	Bolesti mokraćnih organa Maladies des organes urinaires	Bolesti kože Maladies cutanées	Kožni nametnici Parasites de la peau	Gnojne upale staničevine Inflammation purul. de tissu soucutané	Reumatizam Rhumatisme	Ostale bolesti kosti zglobova i mišića Autres mal. des os, des artic. et de la muscul.	Ozlede Blessures	Nejasni uzroci Causes mal éclaircies	Otrovanja Empoisonnements	Obrtne bolesti Maladies profesionelles	Samoubistva Suicides	Ubojstva Homicides	Porod i bolesti rodilje Accouchements et malad. puerperales	Avortements Pometnuća	Ostale bolesti Autres maladies	Svega — Total
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
4	64	93	493	74	102	5	579	410	61	1711	11	1	—	—	2	—	—	—	6006
—	5	11	36	5	5	1	36	22	3	46	1	1	—	—	—	22	5	—	458
4	**69**	**104**	**529**	**79**	**107**	**6**	**615**	**432**	**64**	**1757**	**12**	**2**	**—**	**—**	**2**	**22**	**5**	**—**	**6464**
55	295	357	2015	204	210	20	1951	1103	100	4868	110	21	20	2	—	—	—	27	20222
9	66	95	551	82	49	4	379	229	9	454	48	1	—	1	—	287	90	7	4913
64	**361**	**452**	**2566**	**286**	**259**	**24**	**2330**	**1332**	**109**	**5322**	**158**	**22**	**20**	**3**	**—**	**287**	**90**	**34**	**25135**
3	68	89	414	68	152	4	633	376	89	1167	7	1	—	—	—	—	—	6	5524
1	25	12	110	18	15	3	91	65	6	110	—	—	—	1	—	65	8	—	1131
4	**93**	**101**	**524**	**86**	**167**	**7**	**724**	**441**	**95**	**1277**	**7**	**1**	**—**	**1**	**—**	**65**	**8**	**6**	**6655**
1	71	106	360	27	66	1	402	199	64	831	2	—	—	4	—	—	—	—	3700
—	26	20	103	14	29	1	105	47	16	113	1	—	—	3	—	111	29	—	1229
1	**97**	**126**	**463**	**41**	**95**	**2**	**507**	**246**	**80**	**944**	**3**	**—**	**—**	**7**	**—**	**111**	**29**	**—**	**4929**
75	263	430	3438	138	541	92	2439	2226	303	6594	250	17	24	6	—	—	—	17	23540
61	92	190	1682	127	250	50	855	648	114	960	165	11	—	7	1	1204	300	8	10578
136	**355**	**620**	**5120**	**265**	**791**	**142**	**3294**	**2874**	**417**	**7554**	**415**	**28**	**24**	**13**	**1**	**1204**	**300**	**25**	**34118**
2	88	136	513	54	59	2	431	357	35	967	12	2	—	1	—	—	—	—	5464
2	21	59	182	26	15	1	49	81	9	123	1	1	—	2	—	66	33	—	1662
4	**109**	**195**	**695**	**80**	**74**	**3**	**480**	**438**	**44**	**1090**	**13**	**3**	**—**	**3**	**—**	**66**	**33**	**—**	**7126**
6	85	106	604	53	107	6	493	441	56	1151	14	4	2	—	—	—	—	2	5392
2	36	38	289	30	39	—	157	135	16	132	3	—	1	12	—	118	54	-	2210
8	**121**	**144**	**893**	**83**	**146**	**6**	**650**	**576**	**72**	**1283**	**17**	**4**	**3**	**12**	**—**	**118**	**54**	**2**	**7602**
12	225	276	1453	116	254	11	1135	919	129	2990	10	5	2	9	3	—	—	10	12366
4	57	71	513	44	68	2	219	197	25	232	12	1	—	11	—	227	147	—	3434
16	**282**	**347**	**1966**	**160**	**322**	**13**	**1354**	**1116**	**154**	**3222**	**22**	**6**	**2**	**20**	**3**	**227**	**147**	**10**	**15800**
3	59	69	315	63	66	5	292	230	28	633	3	3	1	3	1	—	—	—	3123
2	25	21	158	24	26	1	90	79	4	95	1	3	—	6	—	87	80	-	1283
5	**84**	**90**	**473**	**87**	**92**	**6**	**382**	**309**	**32**	**728**	**4**	**6**	**1**	**9**	**1**	**87**	**80**	**—**	**4406**
6	71	140	487	130	195	7	727	316	179	2363	157	7	—	1	—	—	—	—	7681
—	19	57	134	52	43	—	163	70	38	182	37	—	—	2	—	142	26	—	1947
6	**90**	**197**	**621**	**182**	**238**	**7**	**890**	**386**	**217**	**2545**	**194**	**7**	**—**	**3**	**—**	**142**	**26**	**—**	**9628**
19	194	34	656	117	35	2	294	447	7	998	2	—	—	1	—	—	—	16	8855
2	29	17	147	22	3	—	36	50	3	57	—	—	—	1	—	44	4	—	1492
21	**223**	**51**	**803**	**139**	**38**	**2**	**330**	**497**	**10**	**1055**	**2**	**—**	**—**	**2**	**—**	**44**	**4**	**16**	**10347**
8	51	75	278	24	38	--	182	218	36	469	1	—	—	1	—	—	—	—	2549
3	23	36	164	21	26	1	80	82	19	103	—	2	3	—	—	128	52	—	1421
11	**74**	**111**	**442**	**45**	**64**	**1**	**262**	**300**	**55**	**572**	**1**	**2**	**3**	**1**	**—**	**128**	**52**	**—**	**3970**

Digitized by Google

Redni broj — Numéro d'ôrdre	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Uzroci nesposobnosti za rad Bolesti razvitka Maladies de développement	Zarazne bolesti Maladies infectieuses	Tuberkuloza pluća Tuberculose pulmonaire	Tuberkuloza ostalih organa Tuberculose d'autres organes	Influenca i gripa Influenza et la grippe	Venerične bolesti Maladies vénériennes	Bolesti spolovila Maladies des organes génitaux	Novotvorine Neoplasmes (Tumeurs)	Bolesti krvi Maladies de sang	Bolesti mozga i živčevlja Maladies de cerveau et des nerfs	Očne bolesti Maladies des yeux	Bolesti uha Maladies des oreilles	Bolesti disala Maladies des organes respiratoires
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
13	Split	m.	28	280	218	13	1221	45	30	29	13	82	128	41	475
		ž.	2	105	62	13	318	40	70	13	16	18	39	11	65
			30	**385**	**280**	**26**	**1539**	**85**	**100**	**42**	**29**	**100**	**167**	**52**	**540**
14	Subotica	m.	6	147	268	28	397	30	26	10	8	45	37	10	164
		ž.	1	95	171	8	150	11	69	33	7	18	13	—	55
			7	**242**	**439**	**36**	**547**	**41**	**95**	**43**	**15**	**63**	**50**	**10**	**219**
15	Sušak	m.	13	212	124	12	342	20	22	26	7	37	46	22	257
		ž.	6	51	50	5	101	1	18	4	5	18	4	4	37
			19	**263**	**174**	**17**	**443**	**21**	**40**	**30**	**12**	**55**	**50**	**26**	**294**
16	Tuzla	m.	31	245	163	23	696	32	36	14	23	69	66	26	246
		ž.	6	33	24	1	29	11	23	3	3	6	6	3	17
			37	**278**	**187**	**24**	**725**	**43**	**59**	**17**	**26**	**75**	**72**	**29**	**263**
17	Zagreb	m.	53	942	1261	42	1659	312	118	55	62	294	339	105	909
		ž.	75	673	902	15	734	68	562	50	92	170	129	51	305
			128	**1615**	**2163**	**57**	**2393**	**380**	**680**	**105**	**154**	**464**	**468**	**156**	**1214**
18	**Okružni uredi**	m.	476	10957	8929	594	18841	1542	1007	508	473	1871	2030	728	8060
	Offices d'arrondissement	ž.	254	3590	3592	181	5581	491	2325	391	589	847	549	243	2005
			730	**14517**	**12521**	**775**	**24422**	**2033**	**3332**	**899**	**1062**	**2718**	**2579**	**971**	**10065**
19	»Merkur«, Zagreb . . .	m.	13	202	281	13	799	15	30	14	37	131	21	14	184
		ž.	10	138	191	5	438		90	20	44	95	5	6	71
			23	**340**	**472**	**18**	**1237**	**15**	**120**	**34**	**81**	**226**	**26**	**20**	**255**
20	»Trgovsko«, Ljubljana .	m.	1	110	46	8	150	5	9	6	20	57	19	10	95
		ž.	1	129	31	2	99	2	36	6	24	61	10	7	53
			2	**239**	**77**	**10**	**249**	**7**	**45**	**12**	**44**	**118**	**29**	**17**	**148**
21	»Omladina«, Beograd .	m.	2	197	114	5	166	15	14	9	7	14	8	12	64
		ž.	1	25	25	2	21	—	3	3	3	2	1	1	6
			3	**222**	**139**	**7**	**187**	**15**	**17**	**12**	**10**	**16**	**9**	**13**	**70**
22	**Privat. društv. blagajne**	m.	16	509	441	26	1115	35	53	29	64	202	48	36	343
	Caisses professionelles	ž.	12	292	247	9	558	2	129	29	71	158	16	14	130
			28	**801**	**688**	**35**	**1673**	**37**	**182**	**58**	**135**	**360**	**64**	**50**	**473**
23	**SREDIŠNJI URED 1933**	m.	492	11466	9370	620	19956	1577	1060	537	537	2073	2078	764	8403
	Office central	ž.	266	3882	3839	190	6139	493	2454	420	660	1005	565	257	2135
			758	**15348**	**13209**	**810**	**26095**	**2070**	**3514**	**957**	**1197**	**3078**	**2643**	**1021**	**10538**
24	**SREDIŠNJI URED 1932**	U	636	16128	14319	948	23264	1980	3057	958	1187	2814	2416	1195	10794
	Office central 1932														

Digitized by Google

Les causes de l'incapacité de travailler																		
Katar disala Catarrhe des organes respiratoires	Upala porebrice Pleurésie	Bolesti optoka krvi Maladies de la circulation du sang	Bolesti probavila Maladies des organes digestifs	Bolesti mokraćnih organa Maladies des organes urinaires	Bolesti kože Maladies cutanées	Kožni nametnici Parasites de la peau	Gnojne upale staničevine Inflammation purul. de tissu soucutané	Reumatizam Rhumatisme	Ostale bolesti kosti zglobova i mišićja Autres mal. des os, des artic. et de la muscul.	Ozlede Blessures	Nejasni uzroci Causes mal éclaircies	Otrovanja Empoisonnements	Obrtne bolesti Maladies profesionelles	Samoubistva Suicides	Ubojstva Homicides	Porod i bolesti rodilje Accouchements et malad. puerperales	Pometnuća Avortements	Ostale holesti Autres maladies	Svega — Total
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
6	93	57	545	94	133	20	590	285	49	1376	21	4	—	—	—	—	—	1	5877
3	17	28	152	27	36	5	131	61	19	122	15	—	—	1	—	73	7	—	1469
9	**110**	**85**	**697**	**121**	**169**	**25**	**721**	**346**	**68**	**1498**	**36**	**4**	—	**1**	—	**73**	**7**	**1**	**7346**
2	36	68	310	29	42	1	210	190	23	306	—	5	2	1	—	—	—	—	2401
1	9	28	169	23	16	—	110	66	4	56	—	1	1	3	—	103	23	—	1244
3	**45**	**96**	**479**	**52**	**58**	**1**	**320**	**256**	**27**	**362**	—	**6**	**3**	**4**	—	**103**	**23**	—	**3645**
—	53	52	293	37	74	—	400	249	60	895	7	1	—	2	—	—	—	2	3265
—	5	16	57	15	19	—	59	47	9	69	4	—	—	—	—	52	1	—	657
—	**58**	**68**	**350**	**52**	**93**	—	459	**296**	**69**	**964**	**11**	**1**	—	**2**	—	**52**	**1**	**2**	**3922**
5	120	94	460	82	100	11	515	424	69	1321	29	—	—	1	—	—	—	4	4905
—	5	6	30	10	11	—	41	39	3	41	6	—	—	—	1	28	6	—	392
5	**125**	**100**	**490**	**92**	**111**	**11**	**556**	**463**	**72**	**1362**	**35**	—	—	**1**	**1**	**28**	**6**	**4**	**5297**
49	226	270	1643	152	460	57	1907	1149	225	3997	130	21	—	5	—	—	—	4	16446
27	113	132	741	136	219	28	740	444	88	713	83	13	—	21	—	984	125	—	8433
76	**339**	**402**	**2384**	**288**	**679**	**85**	**2647**	**1593**	**313**	**4710**	**213**	**34**	—	**26**	—	**984**	**125**	**4**	**24879**
256	2062	2452	14277	1462	2634	244	13180	9539	1513	32637	766	92	54	37	6	—	—	89	137316
117	573	837	5218	676	869	97	3341	2362	385	3608	377	34	2	71	2	3741	990	15	43953
373	**2635**	**3289**	**19495**	**2138**	**3503**	**341**	**16521**	**11901**	**1898**	**36245**	**1143**	**126**	**56**	**108**	**8**	**3741**	**990**	**104**	**181269**
—	45	88	510	70	20	—	158	209	52	199	2	1	—	4	—	—	—	16	3128
3	28	30	226	39	7	2	63	95	16	54	1	2	—	—	—	65	7	3	1754
3	**73**	**118**	**736**	**109**	**27**	**2**	**221**	**304**	**68**	**253**	**3**	**3**	—	**4**	—	**65**	**7**	**19**	**4882**
2	14	41	197	19	26	4	68	61	23	163	2	—	—	2	—	—	—	—	1158
1	8	24	182	15	25	1	43	50	15	54	1	—	—	1	—	72	7	—	960
3	**22**	**65**	**379**	**34**	**51**	**5**	**111**	**111**	**38**	**217**	**3**	—	—	**3**	—	**72**	**7**	—	**2118**
—	12	24	144	9	18	—	32	70	11	94	5	—	—	—	—	—	—	—	1046
—	3	2	12	2	—	—	3	8	1	8	—	—	—	—	—	7	2	—	141
—	**15**	**26**	**156**	**11**	**18**	—	**35**	**78**	**12**	**102**	**5**	—	—	—	—	**7**	**2**	—	**1187**
2	71	153	851	98	64	4	258	340	86	456	9	1	—	6	—	—	—	16	5332
4	39	56	420	56	32	3	109	153	32	116	2	2	—	1	—	144	16	3	2855
6	**110**	**209**	**1271**	**154**	**96**	**7**	**367**	**493**	**118**	**572**	**11**	**3**	—	**7**	—	**144**	**16**	**19**	**8187**
258	2133	2605	15128	1560	2698	248	13438	9879	1599	33093	775	93	54	43	6	—	—	105	142648
121	612	893	5638	732	901	100	3450	2515	417	3724	379	36	2	72	2	3885	1006	18	46808
379	**2745**	**3498**	**20766**	**2292**	**3599**	**348**	**16888**	**12394**	**2016**	**36817**	**1154**	**129**	**56**	**115**	**8**	**3885**	**1006**	**123**	**189456**
444	**2863**	**3479**	**20903**	**2234**	**3657**	**177**	**17175**	**12292**	**1926**	**36036**	**925**	**161**	**65**	**168**	**13**	**3980**	**875**	**161**	**187230**

Digitized by Google

Statistički podaci o članovima nesposobnim za rad usled bolovanja i porodaja

Les rapports statistiques des membres incapables de travailler

organes locaux et par les causes

II. Broj dana bolovanja (trajanje nesposobnosti za rad)

Redni broj — Numéro d'ordre	Mesni organi Organes locaux	Bolesti razvitka	Uzroci nesposobnosti za rad Bolesti razvitka Maladies de développement	Zarazne bolesti Maladies infectieuses	Tuberkuloza pluća Tuberculose pulmonaire	Tuberkuloza ostalih organa Tuberculose d'autres organes	Influenca i gripa Influenza et la grippe	Venerične bolesti Maladies vénériennes	Bolesti spolovila Maladies des organes génitaux	Novotvorine Neoplasmes (Tumeurs)	Bolesti krvi Maladies de sang	Bolesti mozga i živčevlja Maladies de cerveau et des nerfs	Očne bolesti Maladies des yeux	Bolesti uha Maladies des oreilles	Bolesti disala Maladies des organes respiratoires
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Banja Luka	m.	450	3029	30212	1895	10093	1834	685	820	551	1610	1899	598	5025
		ž.	75	404	2532	204	729	746	571	226	135	40	51	113	393
			525	**3433**	**32744**	**2099**	**10822**	**2580**	**1256**	**1046**	**686**	**1650**	**1950**	**711**	**5418**
2	Beograd	m.	1586	20497	108556	6211	30089	5967	3392	2549	1130	5817	4358	1506	13724
		ž.	260	6216	37635	1232	7575	913	6588	2408	367	2718	2081	696	3652
			1846	**26713**	**146191**	**7443**	**37664**	**6880**	**9980**	**4957**	**1497**	**8535**	**6439**	**2202**	**17376**
3	Dubrovnik	m.	644	5717	12421	966	8151	1392	425	1147	56	1568	831	702	4354
		ž.	24	1084	3954	182	2558	586	558	35	133	471	177	101	1123
			568	**6801**	**16375**	**1148**	**10709**	**1978**	**983**	**1182**	**189**	**2039**	**1008**	**803**	**5477**
4	Karlovac	m.	243	2892	16044	2308	4730	785	354	435	385	606	690	435	2218
		ž.	82	1375	8189	502	1581	414	1457	502	254	102	137	116	301
			325	**4267**	**24233**	**2810**	**6311**	**1199**	**1811**	**937**	**639**	**708**	**827**	**551**	**2519**
5	Ljubljana	m.	1769	8074	45471	8538	29439	7222	2010	5251	1396	13919	10326	2883	22640
		ž.	1994	5008	37058	3995	14017	2184	14429	6349	3716	11084	3872	1458	9425
			3763	**13082**	**82529**	**12533**	**43456**	**9406**	**16439**	**11600**	**5112**	**25003**	**14198**	**4341**	**32065**
6	Niš	m.	235	4959	20588	2492	8560	1198	791	241	569	1205	1106	249	3900
		ž.	19	1602	6089	323	2482	324	1608	587	383	375	366	35	883
			254	**6561**	**26677**	**2815**	**11042**	**1522**	**2399**	**828**	**952**	**1580**	**1472**	**284**	**4783**
7	Novi Sad	m.	218	5134	29381	677	8813	2835	777	1022	399	2397	1349	311	4445
		ž.	267	2464	17980	132	5173	1107	6076	1109	1781	1665	84	15	1111
			485	**7598**	**47361**	**809**	**13986**	**3942**	**6853**	**2131**	**2180**	**4062**	**1433**	**326**	**5556**
8	Osijek	m.	818	15525	37821	2293	14205	4111	1938	2095	424	4199	2244	1082	11745
		ž.	346	5707	13587	415	3930	2851	3300	1808	862	1822	1027	309	1323
			1164	**21232**	**51408**	**2708**	**18135**	**6962**	**5238**	**3903**	**1286**	**6021**	**3271**	**1391**	**13068**
9	Petrovgrad	m.	258	3153	18487	1894	3587	1122	775	1156	317	2484	306	101	7036
		ž.	27	1456	8434	322	1378	1284	1260	1375	252	1551	14	4	1599
			285	**4609**	**26921**	**2216**	**4965**	**2406**	**2035**	**2531**	**569**	**4035**	**320**	**105**	**8635**
10	Sarajevo	m.	2361	4086	12753	1847	11595	1112	674	665	805	1423	1712	519	6301
		ž.	1214	1751	6229	1109	3147	414	1180	648	645	1360	237	286	1692
			3575	**5837**	**18982**	**2956**	**14742**	**1526**	**1854**	**1313**	**1450**	**2783**	**1949**	**805**	**7993**
11	Skoplje	m.	272	25451	31830	324	10359	1198	186	119	483	1134	431	111	7509
		ž.	30	5011	5299	7	1633	983	526	168	146	317	57	10	828
			302	**30462**	**37129**	**331**	**11992**	**2181**	**712**	**287**	**629**	**1451**	**488**	**121**	**8337**
12	Sombor	m.	185	3019	13617	1346	4290	1098	432	580	855	1780	980	405	4503
		ž.	171	2364	9470	1028	2125	310	2279	1172	691	520	380	91	2216
			356	**5383**	**23087**	**2374**	**6415**	**1408**	**2711**	**1752**	**1546**	**2300**	**1360**	**496**	**6719**

Digitized by Google

u 1933 godini po spolu, mesnim organima i uzrocima nesposobnosti za rad
en cas de maladie et de maternité en 1933 par le sexe, par les
de l'incapacité de travailler
Journées de maladie (la durée de l'incapacité de travailler)

Les causes de l'incapacité de travailler																		
Katar disala Catarrhe des organes respiratoires	Upala porebrice Pleurésie	Bolesti optoka krvi Maladies de la circulation du sang	Bolesti probavila Maladies des organes digestifs	Bolesti mokraćnih organa Maladies des organes urinaires	Bolesti kože Maladies cutanées	Kožni nametnici Parasites de la peau	Gnojne upale staničevine Inflammation purul. de tissu soucutané	Reumatizam Rhumatisme	Ostale bolesti kosti zglobova i mišića Autres mal. des os, des artic. et de la muscul.	Ozlede Blessures	Nejasni uzroci Causes mal éclaircies	Otrovanja Empoisonnements	Obrtne bolesti Maladies profesionelles	Samoubistva Suicides	Ubojstva — Homicides	Porod i bolesti rodilje Accouchements et malad. puerperales	Pometnuća Avortements	Ostale bolesti Autres maladies	Svega — Total
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	
329	1576	3688	8852	1853	1585	32	6661	6590	697	24590	107	8	—	—	—	—	—	-	115269
—	89	349	431	85	55	6	478	604	551	634	7	10	—	—	—	1340	61	-	10919
329	**1665**	**4037**	**9283**	**1938**	**1640**	**38**	**7139**	**7194**	**1248**	**25224**	**114**	**18**	—	—	—	**1340**	**61**	—	**126188**
4657	8868	10590	43565	5701	3337	360	28090	19489	3009	80601	1793	323	526	9	—	—	—	350	416650
916	1922	3505	12680	2730	1059	30	5945	5418	367	8112	552	4		10	535	18340	1370	108	135944
5573	**10790**	**14095**	**56245**	**8431**	**4396**	**390**	**34035**	**24907**	**3376**	**88713**	**2345**	**327**	**526**	**19**	**535**	**18340**	**1370**	**458**	**552594**
133	1632	1592	7179	1413	1954	97	6637	5600	701	14117	31	14	--	—	—	—	—	46	79520
46	469	361	1805	606	250	14	1006	1326	404	1397	—	—	—	12	—	3293	100	-	22075
179	**2101**	**1953**	**8984**	**2019**	**2204**	**111**	**7643**	**6926**	**1105**	**15514**	**31**	**14**	—	**12**	—	**3293**	**100**	**46**	**101595**
59	1633	1633	5988	560	1002	16	3987	3659	918	11522	17	--	—	55	—	—	—	—	63174
—	559	517	1818	374	619	6	1511	1168	693	1671	8	—	—	55	—	7878	640	—	32529
59	**2192**	**2150**	**7806**	**934**	**1621**	**22**	**5498**	**4827**	**1611**	**13193**	**25**	—	—	**110**	—	**7878**	**640**	—	95703
5906	7075	17922	67855	4555	10572	791	32365	43185	6094	101393	3539	162	314	40	—	—	—	278	460984
4924	4060	7747	33440	4143	5285	462	13753	18905	3787	17049	2963	103	-	67	34	74192	5086	94	310683
10830	**11135**	**25669**	101295	**8698**	**15857**	**1253**	**46118**	**62090**	**9881**	118442	**6502**	**265**	**314**	**107**	**34**	**74192**	**5086**	**372**	**771667**
112	2255	2739	7001	846	816	20	4572	4747	706	12404	139	11	—	2	—	—	—	—	82463
222	350	860	2423	442	217	4	591	1537	94	1600	5	5	—	160	—	4095	327	—	28008
334	**2605**	**3599**	**9424**	**1288**	**1033**	**24**	**5163**	**6284**	**800**	**14004**	**144**	**16**	—	**162**	—	**4095**	**327**	—	**110471**
667	2286	2988	13580	1727	1660	43	6540	7947	1248	16767	294	21	16	--	—	—	—	30	113572
97	894	980	9216	1478	653	—	2213	3361	482	2305	56	--	10	199	—	7624	764	—	69296
764	**3180**	**3968**	**22796**	**3205**	**2313**	43	**8753**	**11308**	**1730**	**19072**	**350**	**21**	**26**	**199**	—	**7624**	**764**	**30**	**182868**
883	4462	10262	26280	2439	3905	308	13655	14381	2063	45636	69	68	19	29	2	—	—	137	223098
372	1537	1728	9993	1159	1459	41	3111	3860	508	3377	126	23	--	96	—	14191	1468	—	80336
1255	**5999**	**11990**	**36273**	**3598**	**5364**	**349**	**16766**	**18241**	**2571**	**49013**	**195**	**91**	**19**	**125**	**2**	**14191**	**1468**	**137**	**303434**
519	2171	2854	7509	1534	1264	140	3712	4485	378	10711	29	42	7	1	—	—	—	—	76032
168	780	950	3841	1136	873	97	1280	2133	24	1887	28	48	—	74	—	4882	724	—	37881
687	**2951**	**3804**	**11350**	**2670**	**2137**	**237**	**4992**	**6618**	**402**	**12598**	**57**	**90**	**7**	**75**	—	**4882**	**724**	--	**113913**
700	1593	3985	6799	3777	1992	74	6663	4332	1770	28479	1225	43	—	36	—	—	—	—	107321
—	493	1839	1878	1207	405	—	1727	1561	418	2422	455	—	—	21	—	8710	222	—	41270
700	**2086**	**5824**	**8677**	**4984**	**2397**	**74**	**8390**	**5893**	**2188**	**30901**	**1680**	**43**	—	**57**	—	**8710**	**222**	—	**148591**
975	3845	432	8708	1927	446	13	3266	6529	64	12507	13	—	—	18	—	—	—	369	118519
213	429	334	2427	375	20	—	417	545	119	895	—	—	—	59	—	1838	45	—	23731
1188	**4274**	**766**	**11135**	**2302**	**466**	**13**	**3683**	**7074**	**183**	**13402**	**13**	—	—	**77**	—	**1838**	**45**	**369**	**141250**
562	1025	4087	6619	633	743	—	2885	4760	982	7300	17	—	51	38	—	—	—	—	62792
107	859	1423	5002	580	409	7	1156	1610	917	1764	—	11	—	—	—	8478	922	--	46062
669	**1884**	**5510**	**11621**	**1213**	**1152**	**7**	**4041**	**6370**	**1899**	**9064**	**17**	**11**	**51**	**38**	—	**8478**	**922**	--	**108854**

Digitized by Google

Redni broj — Numéro d'ôrdre	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Uzroci nesposobnosti za rad												
			Bolesti razvitka Maladies de développement	Zarazne bolesti Maladies infectieuses	Tuberkuloza pluća Tuberculose pulmonaire	Tuberkuloza ostalih organa Tuberculose d'autres organes	Influenca i gripa Influenza et la grippe	Venerične bolesti Maladies vénériennes	Bolesti spolovila Maladies des organes génitaux	Novotvorine Neoplasmes (Tumeurs)	Bolesti krvi Maladies de sang	Bolesti mozga i živčevlja Maladies de cerveau et des nerfs	Očne bolesti Maladies des yeux	Bolesti uha Maladies des oreilles	Bolesti disala Maladies des organes respiratoires
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
13	Split	m.	579	3296	15103	644	12225	1717	813	917	436	2468	1834	562	6241
		ž.	149	1298	5076	700	3182	1507	1836	1015	603	916	1006	203	1142
			728	**4594**	**20179**	**1344**	**15407**	**3224**	**2649**	**1932**	**1039**	**3384**	**2840**	**765**	**7383**
14	Subotica	m.	66	3865	22713	2174	4225	712	482	752	170	1904	1339	290	3592
		ž.	43	1874	14427	662	2060	296	2077	1887	178	836	340	—	946
			109	**5739**	**37140**	**2836**	**6285**	**1008**	**2559**	**2639**	**348**	**2740**	**1679**	**290**	**4538**
15	Sušak	m.	157	3229	9297	866	3537	1309	500	1808	312	1166	1449	385	4127
		ž.	108	522	3957	555	1370	11	826	318	132	504	92	178	468
			265	**3751**	**13254**	**1421**	**4907**	**1320**	**1326**	**2126**	**444**	**1670**	**1541**	**563**	**4595**
16	Tuzla	m.	1010	2876	9503	1401	5997	829	487	363	374	2092	1223	403	3092
		ž.	59	563	1018	34	283	365	370	161	38	87	56	166	165
			1069	**3439**	**10521**	**1435**	**6280**	**1194**	**857**	**524**	**412**	**2179**	**1279**	**569**	**3257**
17	Zagreb	m.	1140	11608	87101	2545	20703	6859	2667	1834	1533	9670	8473	1829	19025
		ž.	2479	9416	61474	1070	10436	2878	13304	2841	2783	5086	4429	1300	6729
			3619	**21024**	**148575**	**3615**	**31139**	**9737**	**15971**	**4675**	**4316**	**14756**	**12902**	**3129**	**25754**
18	**Okružni uredi** Offices d'arrondisement	m.	11991	126410	520898	38421	190598	41300	17388	21754	10195	55442	40550	12371	129477
		ž.	7347	48115	242408	12472	63659	17173	58245	22609	13099	29454	14406	5081	33996
			19338	**174525**	**763306**	**50893**	**254257**	**58473**	**75633**	**44363**	**23294**	**84896**	**54956**	**17452**	**163473**
19	»Merkur«, Zagreb	m.	230	2494	15298	379	8024	417	635	327	924	3820	577	205	2967
		ž.	295	1895	10358	239	5690	—	2010	664	902	2401	416	108	1024
			525	**4389**	**25656**	**618**	**13714**	**417**	**2645**	**991**	**1826**	**6221**	**993**	**313**	**3991**
20	»Trgovsko«, Ljubljana	m.	28	1557	3612	480	1782	117	335	73	840	2108	540	219	1656
		ž.	70	2154	1863	248	1246	207	856	153	631	2043	364	102	942
			98	**3711**	**5475**	**728**	**3028**	**324**	**1191**	**226**	**1471**	**4151**	**904**	**321**	**2598**
21	»Omladina«, Beograd	m.	80	2088	7348	138	1553	394	382	325	127	283	70	110	703
		ž.	10	310	728	128	264	—	27	25	59	55	13	11	156
			90	**2398**	**8076**	**266**	**1817**	**394**	**409**	**350**	**186**	**338**	**83**	**121**	**859**
22	**Privat. društv. blagajne** Caisses professionelles	m.	338	6139	26258	997	11359	928	1352	725	1891	6211	1187	534	5326
		ž.	375	4359	12949	615	7200	207	2893	842	1592	4499	793	221	2122
			713	**10498**	**39207**	**1612**	**18559**	**1135**	**4245**	**1567**	**3483**	**10710**	**1980**	**755**	**7448**
23	**SREDIŠNJI URED** Office central	m.	12329	132549	547156	39418	201957	42228	18740	22479	12086	61653	41737	12905	134803
		ž.	7722	52474	255357	13087	70859	17380	61138	23451	14691	33953	15199	5302	36118
			20051	**185023**	**802513**	**52505**	**272816**	**59608**	**79878**	**45930**	**26777**	**95606**	**56936**	**18207**	**170921**
24	**SREDIŠNJI URED 1932** Office central 1932	U	15450	193133	756139	50226	252671	58068	71965	38850	26619	86673	49784	20748	161753

Digitized by Google

Les causes de l'incapacité de travailler

Katar disala Catarrhe des organes respiratoires	Upala porebrice Pleurésie	Bolesti optoka krvi Maladies de la circulation du sang	Bolesti probavila Maladies des organes digestifs	Bolesti mokraćnih organa Maladies des organes urinaires	Bolesti kože Maladies cutanées	Kožni nametnici Parasites de la peau	Gnojne upale staničevine Inflammation purul. de tissu soucutané	Reumatizam Rhumatisme	Ostale bolesti kosti zglobova i mišićja Autres mal. des os, des artic. et de la muscul.	Ozlede Blessures	Nejasni uzroci Causes mal éclaircies	Otrovanja Empoisonnements	Obrtne bolesti Maladies profesionelles	Samoubistva Suicides	Ubojstva — Homicides	Porod i bolesti rodilje Avortements	Pometnuća Autres maladies	Ostale bolesti Autres maladies	Svega — Total
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	
571	2642	1339	9748	2060	1784	236	7700	4571	616	18729	184	24	—	—	—	—	—	9	97048
148	777	1259	2882	826	1201	31	1993	1405	233	1606	173	—	—	11	—	4509	169	—	35856
719	**3419**	**2598**	**12630**	**2886**	**2985**	**267**	**9693**	**5976**	**849**	**20335**	**357**	**24**	—	**11**	—	**4509**	**169**	**9**	**132904**
122	1985	2793	8181	1375	548	7	2646	3766	810	4242	—	94	37	50	—	—	—	—	68940
35	483	990	5781	440	285	—	1110	1446	191	834	—	12	21	32	—	6679	391	—	44356
157	**2468**	**3783**	**13962**	**1815**	**833**	**7**	**3756**	**5212**	**1001**	**5076**	—	**106**	**58**	**82**	—	**6679**	**391**	—	**113296**
—	1906	2413	5717	1574	893	—	4787	4249	1226	12007	106	5	—	77	—	—	—	26	63128
—	322	714	1465	368	537	—	965	1381	184	1071	40	—	—	—	—	2923	7	—	19018
—	**2228**	**3127**	**7182**	**1942**	**1430**	—	**5752**	**5630**	**1410**	**13078**	**146**	**5**	—	**77**	—	**2923**	**7**	**26**	**82146**
463	1841	2939	6798	1870	1481	76	4690	5320	1068	16726	323	—	—	9	—	—	—	22	73276
—	111	81	415	587	114	—	710	517	17	504	66	—	—	—	—	1367	142	—	7996
463	**1952**	**3020**	**7213**	**2457**	**1595**	**76**	**5400**	**5837**	**1085**	**17230**	**389**	—	—	**9**	—	**1367**	**142**	**22**	**81272**
3763	7100	8187	34687	4811	6369	602	21343	23060	5421	53947	1970	355	—	29	—	—	—	67	346698
2172	3030	4541	16360	3791	4201	710	8287	11674	2239	9785	1208	116	—	294	—	50216	1427	—	244276
5935	**10130**	**12728**	**51047**	**8602**	**10570**	**1312**	**29630**	**34734**	**7660**	**63732**	**3178**	**471**	—	**323**	—	**50216**	**1427**	**67**	**590974**
20421	53895	80443	275066	38655	40351	2815	160199	166670	27771	471678	9856	1170	970	393	2	—	—	1334	2568484
9420	17164	28178	111857	20327	17642	1408	46253	58451	11228	56913	5687	332	31	1090	569	220555	13865	202	1189236
29841	**71059**	108621	386923	**58982**	**57993**	**4223**	206452	225171	**38999**	528591	15543	**1502**	**1001**	**1483**	**571**	220555	**13865**	**1536**	**3757720**
—	809	2266	9656	1337	281	—	2503	4478	1130	4764	37	6	—	—	—	—	—	238	63802
200	758	1186	3920	1196	88	14	738	1860	521	776	32	14	—	—	—	4155	141	23	41624
200	**1567**	**3452**	**13576**	**2533**	**369**	**14**	**3241**	**6338**	**1651**	**5540**	**69**	**20**	—	—	—	**4155**	**141**	**261**	**105426**
69	561	1965	4114	218	451	31	1362	1337	639	3338	5	—	—	15	—	—	—	—	27452
67	228	588	3916	298	350	7	627	1234	358	1044	1	—	—	11	—	4299	190	—	24097
136	**789**	**2553**	**8030**	**516**	**801**	**38**	**1989**	**2571**	**997**	**4382**	**6**	—	—	**26**	—	**4299**	**190**	—	**51549**
—	151	752	3216	145	206	—	476	1153	158	1573	79	—	—	—	—	—	—	—	21510
—	49	63	343	35	—	—	39	132	6	226	—	—	—	—	—	449	18	—	3146
—	**200**	**815**	**3559**	**180**	**206**	—	**515**	**1285**	**164**	**1799**	**79**	—	—	—	—	**449**	**18**	—	**24656**
69	1521	4983	16986	1700	938	31	4341	6968	1927	9675	121	6	—	15	—	—	—	238	112764
267	1035	1837	8179	1529	438	21	1404	3226	885	2046	33	14	—	11	—	8903	349	23	68867
336	**2556**	**6820**	**25165**	**3229**	**1376**	**52**	**5745**	**10194**	**2812**	**11721**	**154**	**20**		**26**	—	**8903**	**349**	**261**	**181631**
20490	55416	85426	292052	40355	41289	2846	164540	173678	29698	481353	9977	1176	970	408	2	—	—	1572	2681248
9687	18199	30015	120036	21856	18080	1429	47657	61677	12113	58959	5720	346	31	1101	569	229458	14214	225	1258103
30177	**73615**	115441	412088	**62211**	**59369**	**4275**	212197	235315	**41811**	540312	15697	**1522**	**1001**	**1509**	**571**	229458	**14214**	**1797**	**3939351**
24947	**75896**	**98667**	381310	**57656**	**62983**	**1846**	209028	234659	**36391**	514416	13478	**2582**	**1825**	**2109**	**44**	238715	**12960**	**2764**	**3754353**

Digitized by Google

Stanje obavežno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	92	1219	71	5	147	357	5	437	29	13	15
		ž.	—	4	—	—	1	1	—	—	—	18	—
			92	**1223**	**71**	**5**	**148**	**358**	**5**	**437**	**29**	**31**	**15**
2	Beograd	m.	266	1979	844	—	1938	9118	2435	393	2031	2209	292
		ž.	24	62	35	—	68	1202	70	83	92	2534	338
			290	**2 041**	**879**	—	**2006**	**10320**	**2505**	**476**	**2123**	**4743**	**630**
3	Dubrovnik	m.	50	1857	737	230	258	1428	306	106	100	25	—
		ž.	2	5	4	—	4	78	—	22	1	55	—
			52	**1862**	**741**	**230**	**262**	**1506**	**306**	**128**	**101**	**80**	—
4	Karlovac	m.	28	26	45	5	399	437	21	7	234	1705	4
		ž.	2	1	—	8	2	238	13	6	142	1730	—
			30	**27**	**45**	**13**	**401**	**675**	**34**	**13**	**376**	**3435**	**4**
5	Ljubljana	m.	389	573	677	9	3063	5510	325	1437	408	4944	1395
		ž.	107	65	16	2	536	1155	11	451	6	8879	605
			496	**638**	**693**	**11**	**3599**	**6665**	**336**	**1888**	**414**	**13823**	**2000**
6	Niš	m.	37	47	278	—	642	2367	423	976	177	2479	24
		ž.	—	—	2	11	69	14	7	152	1	1143	12
			37	**47**	**280**	**11**	**711**	**2381**	**430**	**1128**	**178**	**3622**	**36**
7	Novi Sad	m.	190	345	301	6	1383	2014	147	160	282	1124	23
		ž.	16	15	—	—	98	304	—	86	16	1338	41
			206	**360**	**301**	**6**	**1481**	**2318**	**147**	**246**	**298**	**2462**	**64**
8	Osijek	m.	583	808	319	—	937	2165	536	360	379	900	39
		ž.	17	9	9	—	43	48	23	241	14	1131	107
			600	**817**	**328**	—	**980**	**2213**	**559**	**601**	**393**	**2031**	**146**
9	Petrovgrad	m.	243	280	181	—	498	1157	16	30	191	187	3
		ž.	13	20	5	—	146	81	—	38	10	727	7
			256	**300**	**186**	—	**644**	**1238**	**16**	**68**	**201**	**914**	**10**
10	Sarajevo	m.	33	269	309	344	660	2583	224	110	404	233	10
		ž.	3	3	4	2	16	62	—	36	2	933	10
			36	**272**	**313**	**346**	**676**	**2645**	**224**	**146**	**406**	**1166**	**20**
11	Skoplje	m.	30	143	250	1	656	1272	113	165	139	494	35
		ž.	3	2	5	—	—	24	—	20	5	589	16
			33	**145**	**255**	**1**	**656**	**1296**	**113**	**185**	**144**	**1083**	**51**
12	Sombor	m.	83	202	121	—	150	873	123	64	113	2352	4
		ž.	12	14	3	—	16	71	—	31	—	1599	2
			95	**216**	**124**	—	**166**	**944**	**123**	**95**	**113**	**3951**	**6**
13	Split	m.	80	1209	431	14	2636	333	884	508	299	59	—
		ž.	4	14	35	3	98	5	3	19	2	160	5
			84	**1223**	**466**	**17**	**2734**	**338**	**887**	**527**	**301**	**219**	**5**
14	Subotica	m.	69	62	174	2	285	1092	10	238	272	450	18
		ž.	87	7	2	—	95	211	1	67	9	1186	94
			156	**69**	**176**	**2**	**380**	**1303**	**11**	**305**	**281**	**1636**	**112**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu martu 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Mars 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abelage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarske indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
12	44	8192	161	418	149	230	224	132	229	27	189	1005	751	201	129	168	14651
—	—	46	8	20	148	152	64	7	4	11	47	39	60	40	59	1042	1771
12	**44**	**8238**	**169**	**438**	**297**	**382**	**288**	**139**	**233**	**38**	**236**	**1044**	**811**	**241**	**188**	**1210**	**16422**
265	2535	959	1659	4795	2	3270	3210	2606	1410	2249	1831	3011	5831	1580	1281	530	58529
35	277	4	92	461	28	1222	2602	59	150	954	633	251	622	372	598	9068	21936
300	**2812**	**963**	**1751**	**5256**	**30**	**4492**	**5812**	**2665**	**1560**	**3203**	**2464**	**3262**	**6453**	**1952**	**1879**	**9598**	**80465**
6	241	556	192	646	560	650	262	2543	976	93	346	1167	955	309	255	64	14918
—		3	14	31	835	477	132	6	10	23	51	38	130	42	80	1777	3820
6	**241**	**559**	**206**	**677**	**1395**	**1127**	**394**	**2549**	**986**	**116**	**397**	**1205**	**1085**	**351**	**335**	**1841**	**18738**
286	314	1672	224	335	4	66	177	236	187	23	179	1153	530	53	68	54	8472
58	48	59	20	6	6	154	75	1	-	4	58	23	26	15	36	1182	3913
344	**362**	**1731**	**244**	**341**	**10**	**220**	**252**	**237**	**187**	**27**	**237**	**1176**	**556**	**68**	**104**	**1236**	**12385**
1346	2349	5485	2856	3200	328	871	1417	1848	2253	735	1064	1814	2465	308	544	123	47736
323	437	259	343	725	610	2176	3043	32	24	412	751	183	1148	165	650	8597	31711
1669	**2786**	**5744**	**3199**	**3925**	**938**	**3047**	**4460**	**1880**	**2277**	**1147**	**1815**	**1997**	**3613**	**473**	**1194**	**8720**	**79447**
436	2157	349	780	1714	982	1149	1399	708	741	179	663	1953	2129	329	542	302	23962
47	8	—	12	64	1005	236	624	—	3	11	78	32	150	19	112	1304	5116
483	**2165**	**349**	**792**	**1778**	**1987**	**1385**	**2023**	**708**	**744**	**190**	**741**	**1985**	**2279**	**348**	**654**	**1606**	**29078**
42	746	584	1004	2027	64	551	1105	624	615	314	917	1753	2270	296	519	178	19584
6	39	139	136	217	279	364	655	6	16	127	204	93	299	102	237	3420	8253
48	**785**	**723**	**1140**	**2244**	**343**	**915**	**1760**	**630**	**631**	**441**	**1121**	**1846**	**2569**	**398**	**756**	**3598**	**27837**
289	2255	11850	1566	3112	16	563	1079	541	499	208	1199	2138	2863	433	521	419	36577
29	857	383	311	318	9	498	817	16	24	285	233	75	467	90	162	4470	10686
318	**3112**	**12233**	**1877**	**3430**	**25**	**1061**	**1896**	**557**	**523**	**493**	**1432**	**2213**	**3330**	**523**	**683**	**4889**	**47263**
57	731	36	818	2375	30	316	714	979	308	96	1049	1931	2054	283	531	218	15312
16	11	3	42	163	189	199	932	6	6	44	141	104	333	54	246	2917	6453
73	**742**	**39**	**860**	**2538**	**219**	**515**	**1646**	**985**	**314**	**140**	**1190**	**2035**	**2387**	**337**	**777**	**3135**	**21765**
41	501	6230	300	669	474	846	747	1519	852	197	509	672	1418	745	514	164	21577
—	1	44	3	66	452	412	676	1	55	34	209	34	234	111	220	2270	5893
41	**502**	**6274**	**303**	**735**	**926**	**1258**	**1423**	**1520**	**907**	**231**	**718**	**706**	**1652**	**856**	**734**	**2434**	**27470**
49	1480	509	635	1444	2897	1038	1199	2768	876	150	686	3612	2069	218	744	148	23820
2	4	8	—	39	2745	352	443	7	8	16	109	83	80	22	123	1157	5862
51	**1484**	**517**	**635**	**1483**	**5642**	**1390**	**1642**	**2775**	**884**	**166**	**795**	**3695**	**2149**	**240**	**867**	**1305**	**29682**
104	506	204	787	1899	7	207	537	289	301	98	532	629	1143	169	172	105	11774
11	85	5	46	68	1	121	332	1	7	36	72	37	151	21	65	2826	5633
115	**591**	**209**	**833**	**1967**	**8**	**328**	**869**	**290**	**308**	**134**	**604**	**666**	**1294**	**190**	**237**	**2931**	**17407**
3	279	1	280	827	90	415	97	805	882	58	235	765	1310	165	181	89	12935
—	21	—	25	423	54	442	270	92	36	32	58	101	253	57	116	2352	4680
3	**300**	**1**	**305**	**1250**	**144**	**857**	**367**	**897**	**918**	**90**	**293**	**866**	**1563**	**222**	**297**	**2441**	**17615**
10	649	42	786	1926	25	408	750	153	172	216	736	1751	2334	212	346	154	13342
—	74	6	235	218	47	200	984	—	8	147	145	98	789	32	191	2900	7833
10	**723**	**48**	**1021**	**2144**	**72**	**608**	**1734**	**153**	**180**	**363**	**881**	**1849**	**3123**	**244**	**537**	**3054**	**21175**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	24	1476	907	91	70	209	232	6	134	7	433
		ž.	2	5	25	—		2	1	15		4	121
			26	**1481**	**932**	**91**	**70**	**211**	**233**	**21**	**134**	**11**	**554**
16	Tuzla	m.	19	405	535	63	181	259	8	1109	68	146	4
		ž.	6	1	4	1		—	—	33	—	179	—
			25	**406**	**539**	**64**	**181**	**259**	**8**	**1142**	**68**	**325**	**4**
17	Zagreb	m.	339	1009	984	2	1569	2659	470	1433	1091	4370	323
		ž.	93	25	42	—	89	236		509	18	5044	440
			432	**1034**	**1026**	**2**	**1658**	**2895**	**470**	**1942**	**1109**	**9414**	**763**
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	m.	2555	11909	7164	772	15472	33833	6278	7539	6351	21697	2622
		ž.	391	252	191	27	1281	3732	129	1809	318	27249	1798
			2946	**12161**	**7355**	**799**	**16753**	**37565**	**6407**	**9348**	**6669**	**48946**	**4420**
18	„Merkur", Zagreb . . .	m.	21	152	290	7	130	259	31	475	263	668	75
		ž.	1	51	82		16	86	3	190	70	213	25
			22	**203**	**372**	**7**	**146**	**345**	**34**	**665**	**333**	**881**	**100**
19	„Trgovsko", Ljubljana . .	m.	10	3	44	—	42	139	5	136	60	370	57
		ž.	6	3	35	—	23	87	1	60	21	206	16
			16	**6**	**79**	**—**	**65**	**226**	**6**	**196**	**81**	**576**	**73**
20	„Omladina", Beograd . .	m.	3	20	41	1	—	12	18	24	3	18	1
		ž.	13	3	5	—	—	1	2	5	—	9	—
			16	**23**	**46**	**1**	**—**	**13**	**20**	**29**	**3**	**27**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	34	175	375	8	172	410	54	635	326	1056	133
		ž.	20	57	122	–	39	174	6	255	91	428	41
			54	**232**	**497**	**8**	**211**	**584**	**60**	**890**	**417**	**1484**	**174**
	SREDIŠNJI URED . . Office central	m.	2589	12084	7539	780	15644	34243	6332	8174	6677	22753	2755
		ž.	411	309	313	27	1320	3906	135	2064	409	27677	1839
			3000	**12393**	**7852**	**807**	**16964**	**38149**	**6467**	**10238**	**7086**	**50430**	**4594**
	U % poslocima . . . . En pour 100 de tous les membres	m.	0·45	2·11	1·31	0·14	2·72	5·96	1·11	1·42	1·16	3·96	0·48
		ž.	0·07	0·05	0·06	–	0·23	0·68	0·02	0·36	0·07	4·82	0·32
			0·52	**2·16**	**1·37**	**0·14**	**2·95**	**6·64**	**1·13**	**1·78**	**1·23**	**8·78**	**0·80**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2519	12200	7091	676	12989	33072	6152	8336	6744	22178	2724
		ž.	408	335	315	26	1217	3944	124	2144	422	27176	1775
			2927	**12535**	**7406**	**702**	**14206**	**37016**	**6276**	**10480**	**7166**	**49354**	**4499**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine . Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2284	11105	7446	254	12989	29206	5703	8433	6236	19406	2551
		ž.	435	335	266	7	1255	3643	122	1996	275	24659	1783
			2719	**11440**	**7712**	**261**	**14244**	**32849**	**5825**	**10429**	**6511**	**44065**	**4334**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafes et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodogrd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opšt. poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
1	122	762	178	357	32	160	113	543	504	34	131	555	793	56	56	16	8002
—	4	71	1	49	438	224	83	—	7	17	69	43	154	16	51	1005	2407
1	**126**	**833**	**179**	**406**	**470**	**384**	**196**	**543**	**511**	**51**	**200**	**598**	**947**	**72**	**107**	**1021**	**10409**
7	279	4382	207	611	10	318	207	80	91	14	218	616	771	204	143	125	11080
1	—	12	6	10	—	202	142	1	—	1	49	24	32	10	29	836	1579
8	**279**	**4394**	**213**	**621**	**10**	**520**	**349**	**81**	**91**	**15**	**267**	**640**	**803**	**214**	**172**	**961**	**12659**
482	1746	2037	1976	3752	73	1115	1625	1192	2307	1031	1457	2976	5237	1089	756	367	43467
62	233	74	594	873	208	1659	2305	4	82	445	1085	133	1755	283	496	12786	29573
544	**1979**	**2111**	**2570**	**4625**	**281**	**2774**	**3930**	**1196**	**2389**	**1476**	**2542**	**3109**	**6992**	**1372**	**1252**	**13153**	**73040**
3436	16934	43850	14409	30107	5743	12173	14862	17566	13203	5722	11941	27501	34923	6650	7302	3224	385738
590	2099	1116	1888	3751	7054	9090	14179	239	440	2599	3992	1391	6683	1451	3471	59909	157119
4026	**19033**	**44966**	**16297**	**33858**	**12797**	**21263**	**29041**	**17805**	**13643**	**8321**	**15933**	**28892**	**41606**	**8101**	**10773**	**63133**	**542857**
75	31	153	155	524	12	54	191	28	128	144	16	28	5385	3353	955	—	13603
22	27	25	38	131	4	38	85		25	57	14	3	1909	987	592	—	4694
97	**58**	**178**	**193**	**655**	**16**	**92**	**276**	**28**	**153**	**201**	**30**	**31**	**7294**	**4340**	**1547**	—	**18297**
42	40	42	14	92	4	9	30	2	79	72	18	58	2285	798	259	—	4710
20	26	8	25	93	3	11	49	1	24	44	28	15	1802	269	292	1	3169
62	**66**	**50**	**39**	**185**	**7**	**20**	**79**	**3**	**103**	**116**	**46**	**73**	**4087**	**1067**	**551**	**1**	**7879**
4	17	13	7	37	3	9	74	—	2	18	—	4	3617	527	189	—	4662
3	2	—	—	6	—	—	32	—	—	1	—	—	362	127	60	—	631
7	**19**	**13**	**7**	**43**	**3**	**9**	**106**	—	**2**	**19**	—	**4**	**3979**	**654**	**249**	—	**5293**
121	88	208	176	653	19	72	295	30	209	234	34	90	11287	4678	1403	—	22975
45	55	33	63	230	7	49	166	1	49	102	42	18	4073	1383	944	1	8494
166	**143**	**241**	**239**	**883**	**26**	**121**	**461**	**31**	**258**	**336**	**76**	**108**	**15360**	**6061**	**2347**	**1**	**31469**
3557	17022	44058	14585	30760	5762	12245	15157	17596	13412	5956	11975	27591	46210	11328	8705	3224	408713
635	2154	1149	1951	3981	7061	9139	14345	240	489	2701	4034	1409	10756	2834	4415	59910	165613
4192	**19176**	**45207**	**16536**	**34741**	**12823**	**21384**	**29502**	**17836**	**13901**	**8657**	**16009**	**29000**	**56966**	**14162**	**13120**	**63134**	**574326**
0·62	2·96	7·67	2·54	5·36	1·—	2·13	2·64	3·06	2·33	1·04	2·09	4·80	8·05	1·97	1·52	0·56	71·16
0·11	0·38	0·20	0·34	0·69	1·23	1·59	2·50	0·04	0·09	0·47	0·70	0·25	1·87	0·50	0·77	10·43	28·84
0·73	**3·34**	**7·87**	**2·88**	**6·05**	**2·23**	**3·72**	**5·14**	**3·10**	**2·42**	**1·51**	**2·79**	**5·05**	**9·92**	**2·47**	**2·29**	**10·99**	**100·—**
3686	16532	42827	14109	30513	5425	12418	14672	12870	8654	5869	11810	26483	45661	11268	8390	3362	389230
656	2030	1135	1941	3871	6851	9060	13859	319	453	2714	4001	1426	10998	2798	4325	59395	163718
4342	**18562**	**43962**	**16050**	**34384**	**12276**	**21478**	**28531**	**13189**	**9107**	**8583**	**15811**	**27909**	**56659**	**14066**	**12715**	**62757**	**552.948**
3550	15874	46430	12492	28731	4676	10902	13255	13344	8092	5607	11321	24043	43470	12099	8433	3564	371496
642	1921	1291	1695	3958	4495	8933	13002	68	430	2486	4110	1061	10582	2835	4187	58363	154835
4192	**17795**	**47721**	**14187**	**32689**	**9171**	**19835**	**26257**	**13412**	**8522**	**8093**	**15431**	**25104**	**54052**	**14934**	**12620**	**61927**	**526331**

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec mart 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Mars 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1607	117	748	2291	2537	2068	1469	1245	939	591	396	643	14651	94	18·27
2	Beograd	8771	254	905	2776	3502	5909	4366	5621	5526	5911	4507	10481	58529	158	25·79
3	Dubrovnik	1464	41	385	544	857	1590	1777	1755	1640	1543	836	2486	14918	23	26·01
4	Karlovac	1099	27	207	420	1007	1554	940	943	815	516	309	635	8472	—	21·15
5	Ljubljana	5952	126	1074	1941	3232	5145	4968	5202	5614	5018	3491	5973	47736	70	24·80
6	Niš	5874	232	1760	3063	3135	2986	1599	1274	1179	1155	468	1237	23962	55	16·59
7	Novi Sad	5039	124	588	1263	1839	2648	1307	1456	1440	1157	835	1888	19584	11	19·80
8	Osijek	6035	251	1239	2030	5651	6612	3523	2507	2680	1626	1032	3391	36577	12	19·99
9	Petrovgrad	4811	127	712	1325	2161	1617	861	761	889	707	379	962	15312	56	16·72
10	Sarajevo	2275	126	894	1906	3136	3098	1876	1884	2119	1476	843	1944	21577	117	21·42
11	Skoplje	6680	314	1669	3396	2709	2712	1516	1280	1030	1026	424	1064	23820	62	15·75
12	Sombor	3168	125	396	486	1238	1827	1533	832	704	467	223	775	11774	5	17·87
13	Split	1163	88	222	575	617	1371	960	1620	1651	1620	908	2140	12935	14	26·90
14	Subotica	3897	172	752	1350	1606	1356	857	808	806	561	343	834	13342	6	16·90
15	Sušak	748	7	74	165	213	726	673	702	727	859	628	2480	8002	1	30·86
16	Tuzla	1717	209	719	1436	1689	1400	773	675	1059	454	297	652	11080	15	18·36
17	Zagreb	5928	278	756	1469	2640	3811	3863	4105	4659	4361	3362	8235	43467	28	26·48
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	66228	2618	13100	26436	37769	46430	32861	32670	33477	29048	19281	45820	385738	727	22·10
18	»Merkur«, Zagreb	54	1	8	45	42	191	227	128	447	1078	792	10590	13603	66	44·25
19	»Trgovsko«, Ljubljana	606	—	9	48	50	136	177	134	224	295	245	2786	4710	35	36·95
20	»Omladina«, Beograd	1006	—	24	252	211	302	363	155	317	505	269	1258	4662	6	26·95
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1666	1	41	345	303	629	767	417	988	1878	1306	14634	22975	107	39·24
	Središnji ured Office central	**67894**	**2619**	**13141**	**26781**	**38072**	**47059**	**33628**	**33087**	**34465**	**30926**	**20587**	**60454**	**408713**	**834**	**23·06**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	11·82	0·46	2·29	4·66	6·63	8·19	5·86	5·76	6· -	5·38	3·58	10·53	71·16		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	67139	2554	12368	24526	36241	44474	30052	31081	32616	29820	19478	58881	389230	752	23·09
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	60295	2258	11762	24152	36712	39599	29287	30147	30445	29801	18425	58613	371496	904	23·42

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec mart 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Mars 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž.	f.
1	Banja Luka	160	12	627	464	100	134	55	110	79	15	4	11	1771	7	13·17
2	Beograd	1598	123	687	1373	8303	1811	1827	2021	1366	1252	776	799	21936	6	18·97
3	Dubrovnik	192	8	1223	1428	162	148	107	87	123	62	15	65	3820	—	13·14
4	Karlovac	103	6	724	594	307	561	643	520	318	88	28	21	3913	—	17·34
5	Ljubljana	2526	92	5312	5157	2271	3292	3216	3439	2956	1741	1076	633	31711	33	18·24
6	Niš	805	72	418	1570	666	585	408	350	137	60	14	31	5116	2	13·95
7	Novi Sad	955	112	809	2225	2176	711	376	342	162	139	101	145	8253	—	14·39
8	Osijek	1042	84	2498	1915	1553	1279	170	1005	673	151	94	222	10686	9	15·23
9	Petrovgrad	1258	98	1978	1912	308	325	205	131	103	63	30	42	6453	9	11·60
10	Sarajevo	594	68	926	439	1683	550	359	459	459	160	61	135	5893	20	16·49
11	Skoplje	2274	221	628	1047	713	367	283	161	59	51	13	45	5862	5	11·15
12	Sombor	630	53	392	2355	1238	531	201	98	60	22	14	39	5633	2	12·93
13	Split	395	862	491	1915	249	311	149	85	66	62	38	57	4680	2	12·43
14	Subotica	1985	187	1148	1990	1695	351	143	126	84	58	19	47	7883	3	11·54
15	Sušak	102	2	553	112	651	156	153	331	224	62	22	39	2407	—	17.15
16	Tuzla	179	21	717	336	85	95	52	37	22	8	8	19	1579	—	11·95
17	Zagreb	1860	131	2219	4083	9672	2565	2203	2234	1924	1261	723	698	29573	18	17·51
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	16658	2152	21350	29115	31832	13772	10550	11536	8815	5255	3036	3048	157119	116	16·07
18	»Merkur«, Zagreb	22	—	7	34	71	182	201	147	376	593	483	2578	4694	22	39·68
19	»Trgovsko«, Ljubljana	486	2	19	91	132	243	205	150	288	357	240	956	3169	5	29·57
20	»Omladina«, Beograd	24	—	1	20	24	59	72	30	66	86	62	187	631	—	31·94
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	532	2	27	145	227	484	478	327	730	1036	785	3721	8494	27	35·33
	Središnji ured Office central	**17190**	**2154**	**21377**	**29260**	**32059**	**14256**	**11028**	**11863**	**9545**	**6291**	**3821**	**6769**	**165613**	**143**	**17·06**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	2·99	0·37	3·72	5·10	5·58	2·48	1·92	2·07	1·66	1·10	0·67	1·18	28·84		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	16719	2121	20889	29406	31972	13942	11352	11387	9367	6282	3681	6600	163718	135	17·03
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14034	2137	19225	27901	30014	13274	11839	11141	9323	5990	3298	6659	154835	122	17·31

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec mart 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Mars 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečn. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1767	129	1375	2755	2637	2202	1524	1355	1018	606	400	654	16422	101	17·72
2	Beograd	10369	377	1592	4149	11805	7720	6193	7642	6892	7163	5283	11280	80465	164	23·93
3	Dubrovnik	1656	49	1608	2172	1019	1738	1884	1842	1763	1605	851	2551	18738	23	23·38
4	Karlovac	1202	33	931	1014	1314	2115	1583	1463	1133	604	337	656	12385	—	19·94
5	Ljubljana	8478	218	6386	7098	5503	8437	8184	8641	8570	6759	4567	6606	79447	103	22·18
6	Niš	6679	304	2178	4633	3801	3571	2007	1624	1316	1215	482	1268	29078	57	16·12
7	Novi Sad	5994	236	1397	3488	4015	3359	1683	1798	1602	1296	936	2033	27837	11	18·19
8	Osijek	7077	335	3737	3945	7204	7891	3693	3512	3353	1777	1126	3613	47263	21	18·91
9	Petrovgrad	6069	225	2690	3237	2469	1942	1066	892	992	770	409	1004	21765	65	15·20
10	Sarajevo	2869	194	1820	2345	4819	3648	2235	2343	2578	1636	904	2079	27470	137	20·35
11	Skoplje	8954	535	2297	4443	3422	3079	1799	1441	1089	1077	437	1109	29682	67	14·84
12	Sombor	3798	178	788	2841	2476	2358	1734	930	764	489	237	814	17407	7	16·27
13	Split	1558	950	713	2490	866	1682	1109	1705	1717	1682	946	2197	17615	16	23·05
14	Subotica	5882	359	1900	3340	3301	1707	1000	934	890	619	362	881	21175	9	14·92
15	Sušak	850	9	627	277	864	882	826	1033	951	921	650	2519	10409	1	27·69
16	Tuzla	1896	230	1436	1772	1774	1495	825	712	1081	462	305	671	12659	15	17·56
17	Zagreb	7788	409	2975	5552	12312	6376	6066	6339	6583	5622	4085	8933	73040	46	22·85
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	82886	4770	34450	55551	69601	60202	43411	44206	42292	34303	22317	48868	542857	843	20·35
18	»Merkur«, Zagreb	76	1	15	79	113	373	428	275	823	1671	1275	13168	18297	88	43·07
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1092	2	28	139	182	379	382	284	512	652	485	3742	7879	40	33·98
20	»Omladina«, Beograd	1030	—	25	272	235	361	435	185	383	591	331	1445	5293	6	27·54
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2198	3	68	490	530	1113	1245	744	1718	2914	2091	18355	31469	134	38·19
	Središnji ured Office central	**85084**	**4773**	**34518**	**56041**	**70131**	**61315**	**44656**	**44950**	**44010**	**37217**	**24408**	**67223**	**574326**	**977**	**21·33**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	14·81	0·83	6·01	9·76	12·21	10·67	7·78	7·83	7·66	6·48	4·25	11·71	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	83858	4675	33257	53932	68213	58416	41404	42468	41983	36102	23159	65481	552948	924	21·30
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	74329	4395	30987	52053	66726	52873	41126	41288	39768	35791	21723	65272	526331	1026	21·63

Digitized by Google

Prilog 1 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 1 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935

Bilance svih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1935 god.

Bilans d'Offices Régionaux des Assurances Ouvrières au 31 Décembre 1935

Redni broj No courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	A k t i v a — *A c t i f*													P a s i v a — *P a s s i f*											Redni broj No courant
		Gotovina Caisse	Novčani zavodi Banques	Vrednosni papiri Portefeuille de titres	Inventar Mobilier	Nekretnine Immeubles	Poslodavci za neplaćene prinose Employeurs pour les contributions dûes	Dužnici Débiteurs	Neutrošeni materijal Matériel non consommé	Položi Depôts de titres et cautionnements	Dubiozni prinosi i prirezi Contributions douteuses	Prelazni računi Ecritures transitoires	Poslovni manjak Solde en perte	Svega Total	Verovnici Créditeurs	Potraživanje Središnjeg ureda za osiguranje radnika Créances d'Offices Central des Assurances Ouvrières: iz osiguranja za slučaj provenants dés assurances en cas nesreće d'accidents	bolesti de maladies	Središnja uprava za posredovanje rada Bureau Central des placements d'ouvriers	na prirezima Radničkih komora Contributions pour Chambres de travail	Vlastita pričuva po §-u 239 Statuta Réserves visé par l'art. 239 du Statut	Zaklada za pružanje većih potpora Réserves pour les prestations plus élevées	Likvidaciona imovina po § 202 Zakona Propriété des caisses liquidées par l'art. 202 de la loi	Jamčevine Déposants de titres et cautionnements	Dubiozni prinosi i prirezi Contributions douteuses	Prelazni računi Ecritures transitoires	Poslovni višak Solde en bénéfice	Svega Total	
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	101.863 40	41.346 91	14.598 —	791.054 —		2,988.151 61	441.318 12	164.684 86	283.663 69	693.276 77	28.518 —	198.657 37	5,747.132 73	350.432 63	898.886 55	76.302 86	88.208 42	243.820 24	133.930 16	2,568.574 47	402.437 19	283.663 69	693.276 77	7.599 75		5,747.132 73	1
2	„ „ „ Beograd	108.431 —	969.644 81	9.603 20	2,894.816 95		49,882.878 37	1,685.004 39	152.803 98	1,446.282 62	10,472.375 89		322.318 23	67,944.159 44	2,536.834 89	28,134.393 26	14,665.145 25	2,000.144 86	3.212.475 29	2,094.654 30		1,442.273 34	1,446.282 62	10,472.375 89	1,939.579 74		67,944.159 44	2
3	„ „ „ Dubrovnik	18.892 46	569.334 36	3.862 50	522.182 55		8,467.166 03	603.370 09	127.711 44	458.536 45	181.214 70	108.215 50	479.151 04	11,539.637 12	599.275 30	8,373.601 17		364.303 45	509.333 77	50.000 —		885.877 60	458.536 45	181.214 70	117.494 68		11,539.637 12	3
4	„ „ „ Karlovac	87.340 50	122.574 56		180.879 48		2,317.994 88	122.108 25	75.226 22	144.789 —	209.753 43		722.560 34	3,983.226 66	301.090 25	3,000.576 55		91.801 24	191.385 43	43.830 76			144.789 —	209.753 43			3,983.226 66	4
5	„ „ „ Ljubljana	61.533 03	2,819.052 78	150.879 87	2,438.972 85	91.620 —	16,286.149 99	2,627.819 56	260.300 78	1,928.431 56	3,655.494 73			30,320.255 15	3,782.177 13	6,067.014 41	3,177.491 33	502.590 22	1,313.143 01	1,277.174 84	5,681.748 45	2,892.088 90	1,928.431 56	3,655.494 73		42.900 57	30,320.255 15	5
6	„ „ „ Niš	131.150 27	118.006 65		446.405 24		7,440.358 —	351.476 25	129.678 25	193.600 85	335.037 30			9,145.712 81	815.146 11	2,987.346 87	772.127 17	168.396 40	713.834 43	492.421 70	1,454.269 38	629.692 76	193.600 85	335.037 30		583.839 84	9,145.712 81	6
7	„ „ „ Novi Sad	200.517 92	113.370 28	20.297 —	748.033 60		4,912.861 88	239.624 02	78.269 87	457.500 —	1,072.654 59		197.191 71	8,040.320 87	968.793 73	2,789.514 51	1,931.182 88	166.808 57	314.792 94	339.073 65			457.500 —	1,072.654 59			8,040.320 87	7
8	„ „ „ Osijek	247.410 10	307.376 47		1,182.100 09		9,281.844 38	445.387 62	57.326 98		260.746 78		1,959.481 34	13,741.673 76	2,576.215 49	6,460.142 15	702.035 42	348.729 34	634.101 68	481.552 42	2,278.150 48			260.746 78			13,741.673 76	8
9	„ „ „ Petrovgrad	143.064 53	29.289 24	11.775 —	559.183 46		3,285.634 23	367.808 14	169.017 38		267.402 99		263.411 38	5,096.586 35	459.654 58	3,020.976 54	875.294 30	106.020 60	254.294 78	17.879 44				267.402 99	95.063 12		5,096.586 35	9
10	„ „ „ Sarajevo	268.885 38	610.229 73		1,178.859 50		7,846.828 07	1,411.686 19	258.839 50		557.426 26		538.657 17	12,671.411 80	686.848 58	9,562.848 37		286.930 10	476.991 24			753.591 48	346.775 77				12,671.411 80	10
11	„ „ „ Skoplje	18.203 84	313.161 56		1,455.033 90		9,673.558 66	687.649 23	73.797 35	1,236.335 20	3,978.894 23		2,114.218 80	19,550.852 77	574.846 88	11,990.432 83		347.626 99	728.909 52			272.476 32	1,236.335 20	3,978.894 23	421.330 80		19,550.852 77	11
12	„ „ „ Sombor	79.653 03	63.919 48	750 —	222.511 15		2,123.456 79	353.224 57	64.489 70	575.300 —	419.986 12			3,903.290 84	236.873 96	1,224.161 82	46.603 95	140.435 29	146.607 47	66.355 96	702.357 15		575.300 —	419.986 12	222.476 67	122.132 45	3,903.290 84	12
13	„ „ „ Split	134.710 96	259.215 05	24.240 —	622.215 37	187.322 —	6,304.806 58	998.192 32	119.152 62	20.900 —	456.043 94		535.158 22	9,661.957 06	561.455 70	4,422.941 81		292.357 56	3,214.281 63			608.681 67	20.900 —	456.043 94	85.294 75		9,661.957 06	13
14	„ „ „ Subotica	102.433 64	262.552 92		358.396 36		2,930.529 84	90.752 33	139.810 —	99.250 —	438.902 38			4,422.627 47	1,193.503 94	697.383 81	628.899 32	909.359 61	205.708 68	119.497 18			99.250 —	438.902 38	34.539 50	95.583 05	4,422.627 47	14
15	„ „ „ Sušak	3.234 86	62.579 74		183.955 93		1,621.216 40	205.313 50	41.759 —	1.397 50	407.920 58	53.175 39		2,580.552 90	413.397 08	245.307 42	164.537 44	425.039 81	371.970 65	350.000 —	151.346 25		1.397 50	407.920 58		49.636 17	2,580.552 90	15
16	„ „ „ Tuzla	77.144 30	524.971 98	3.989 —	523.926 64		4,056.982 05	269.500 55	44.569 25	69.383 93	1,248.724 85		923.446 85	7,742.639 40	490.607 37	4,908.537 16		547.911 40	369.954 26	5.550 95		101.969 48	69.383 93	1,248.724 85			7,742.639 40	16
17	„ „ „ Zagreb	653.057 25	959.573 92		2,131.597 84	1,232.661 68	14,488.055 55	2,373.394 79	248.445 46	23.495 —	218.263 19	18.020 —		22,346.564 68	1,784.723 14	14,060.665 35	497.166 88	729.476 70	1.292.917 67	700.000 —	2,632.619 63		23.495 —	218.263 19	233.412 07	173.825 05	22,346.564 68	17
18	»Merkur«, Zagreb - *»Merkur«, Zagreb* . . .	64.983 81	2,235.966 71		253.479 23		2,275.403 55	3,295.963 10	82.429 25		28.159 80	70.995 —		8,307.380 45	1,640.941 93	407.763 41		156.996 78	310.012 92	995.195 64	3,789.862 82			28.159 80	230.420 70	748.026 45	8,307.380 45	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana* . . . . . »Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	5.574 25	692.647 42	1 —	77.826 36		979.344 58	703.152 57			147.273 38		108.506 73	2,714.326 29	427.645 —	177.861 10	567.265 18	56.893 65	117.865 31	129.529 50	1,030.033 81			147.273 38	59.959 36		2,714.326 29	19
20		17.006 —	73.106 20		133.287 49		600.219 59	282.719 68	17.368 30		32.871 75			1,156.579 01	426.510 11	467.702 76		32.784 05	64.015 19					32.871 75	83.589 45	49.105 70	1,156.579 01	20
	Svega — *Total* . . .	2,525.090 53	11,147.920 77	239.995 57	16,904.717 99	1,511.603 68	157,763.441 03	17,555.465 27	2,305.680 19	6,938.865 80	25,082.423 66	278.923 89	8,362.759 18	250,616.887 56	20,826.973 80	109,898.057 85	24,104.051 98	7,762.815 04	14,686.416 11	7,296.646 50	21,042.553 92	7,582.273 03	6,938.865 80	25,082.423 66	3,530.760 59	1,865.049 28	250,616.887 56	

Digitized by Google

Digitized by Google

rash
ofits et

d —			r i h o d — R e c e t t e s														Redni broj - No. courant
ja ja n n-		%	ıde ıma- nts		%	Kamati Intérêts reçus	%	Razno Divers	%	Poslovni manjak Solde en perte	%	Svega Total	%				
2	13	4/69	585	60	0/40	79.484	67	1/19				148.657	37	2/98	6,866.319	77	102/98	1
7	13	6/22	810	35	0/43	314.313	54	0/75	46.001	94	0/11	322.318	23	0/77	42,189.466	38	100/77	2
4	25	3/99	687	15	0/74	124.065	41	1/42				479.151	04	5/49	9,209.269	56	105/49	3
9	24	1/91	031	20	0/49	40.171	98	0/76				722.560	34	13/66	6,012.274	52	113/66	4
3	67	2/62	371	05	0/70	390.700	12	1/00	2.702	59	0/01				39,164.183	77	100/00	5
9	79	2/24	706	12	0/72	101.053	20	1/02	72.942	51	0/74				9,859.708	51	100/00	6
8	21	4/51	970	57	0/95	88.307	06	0/80	5.033	67	0/04	197.191	71	1/78	11,250.945	70	101/78	7
2	27	3/80	973	11	0/23	111.421	98	0/60	24.523	99	0/13	1,959.481	34	10/54	20,545.726	33	110/54	8
6	28	3/88	813	90	0/42	29.886	—	0/40	10.445	54	0/14	263.411	38	3/54	7,701.885	50	103/54	9
8	80	4/32	543	80	0/52	175.509	48	1/41	18.647	60	0/15	538.657	17	4/33	12,967.185	61	104/33	10
4	41	5/75	993	29	0/53	336.952	44	3/34	3.066	80	0/03	2,114.218	80	20/99	12,184.516	72	120/99	11
0	66	4/47	519	90	0/43	82.388	17	1/21							6,833.675	74	100/00	12
0	63	4/21	389	31	0/25	118.255	95	1/39				535.158	22	6/27	9,068.720	44	106/27	13
4	89	2/89	076	35	0/61	94.670	78	1/40							6,770.844	44	100/00	14
5	22	2/12	580	49	0/15	32.288	07	0/52							6,256.046	93	100/00	15
1	13	2/92	343	60	1/62	75.175	83	1/35				923.446	85	16/58	6,494.418	01	116/58	16
8	12	4/48	614	26	0/50	162.337	05	0/45	113.807	76	0/31				36,162.205	59	100/00	17
			819	62	0/08	79.964	94	0/49	1.192	25	0/01				16,424.337	61	100/00	18
						56.026	21	1/17				108.506	73	2/27	4,878.895	19	102/27	19
6	16	2/37	516	25	0/61	17.313	89	0/60	1.121	19	0/04				2,886.439	38	100/00	20
2	99	3/79	345	92	0/51	2,510.286	77	0/95	299.485	84	0/11	8,362.759	18	3/15	273,727,065	70	103/15	

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 3 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 3 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Pregled upravnih troškova svih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1935 god.

Sommaire des frais généraux d'Offices Régionaux des Assurances Ouvrières pour l'exercice 1935.

Redni broj Nombre courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	Redovne prinadležnosti službenika i službenika Appointements	Potpore po §-u 100 Sl. pr. i prinosi za osiguranje dnevničara Secours visé par l'art. 100 du Réglement	Porezi i pristojbe po §-u 110 Sl. pravilnika Impôts visé par l'art. 110 du Réglement	Prinos za Penzioni fond Contributions au Fond de retrait	Odorni paušal službenika Dédommagements aux vallets de bureau pour habillement	Putni troškovi službenika Frais de voyage des employés	Stanarina za uredske prostorije Locations pour les bureaux	Troškovi ogreva i osvetlenja Frais de chauffage et éclairage	Uredski i pisarnički troškovi Frais de chancellerie	Tiskanice Formulaires	Knjižnica Bibliothéque	Troškovi Poštanske štedionice i poštarine Frais de P. T. T. et Caisses d'épargnes postales	Provizija za ubiranje prinosa Provision d'encaissement des contributions	Postupni i ovršni troškovi Frais de procès et d'exécution	Razno Divers	Svega Total	Povrate i storna Remboursements et annulations	Faktični izdaci Dépenses effectives	Redni broj Nombre courant
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	1,055.117 49	21.628 70	42.357 —	176.566 05		23.485 25	117.677 20	11.916 40	22 226 —	31.945 85	3.113 —	26.041 52	145.708 52	20.982 26	50.689 62	1,749.454 86	53.125 44	1,696.329 42	1
2	„ „ „ Beograd	4,641.022 70	188.998 90	157.554 52	517.560 50	15.378 —	23.127 60	501.357 70	181.838 51	119.574 25	93.592 —	652 30	289.760 19	170.088 75	227.238 63	53.797 36	7,181.541 91	311.767 52	6,869.774 39	2
3	„ „ „ Dubrovnik	1,058.584 25	27.487 50	35.425 25	181.234 50	7.200 —	33.035 05	98.314 70	24.673 26	22.074 93	39.089 90	4.500 —	17.629 29	207.746 71		38.088 53	1,795.083 87	71.081 71	1,724.002 16	3
4	„ „ „ Karlovac	649.466 —	14.128 50	27.542 —	119.350 90	4.800 —	7.722 53	68.345 —	15.107 11	13.768 35	28.910 50	4.508 —	20.638 53	49.562 61	38.128 22	34.905 89	1,096.884 14	101.215 82	995.668 32	4
5	„ „ „ Ljubljana	4,637.444 86	105.160 20	176.253 04	829.422 70	16.800 —	69.507 —	648.783 47	106.641 62	80.610 48	159.746 38	38.893 25	327.184 14			102.537 35	7 298.984 49	293.255 93	7,005.728 56	5
6	„ „ „ Niš	1,515.145 50	38.000 22	49.245 82	241.464 50	13.250 —	38 905 47	131.552 73	32.408 26	37.956 68	20.869 60	7.799 —	37.320 76	156.257 59		39.129 60	2,359.305 73	80.290 24	2,279.015 49	6
7	„ „ „ Novi Sad	1,522,766 30	52.306 10	61.207 70	230.739 20	10.613 32	44.953 15	135.548 16	51.886 77	16.673 98	47.375 98	2.978 —	21.270 41	181.526 30	94.523 72	14.807 24	2,489.176 33		2,489.176 33	7
8	„ „ „ Osijek	2,523.787 75	64.712 75	89.580 32	394.976 25	16.800 —	71.249 75	192.192 25	44.524 76	90.734 20	94.306 44	5.817 —	63.662 25	308.147 68		45.988 74	4,006.480 14	143.419 69	3,863.060 45	8
9	„ „ „ Petrovgrad	1,193.350 50	26.516 50	46.453 15	204.790 25	14.400 —	36.162 —	81.910 50	29.675 58	14.695 52	39.033 57	2.825 —	39.251 78	119.407 05	49.837 25	34.533 47	1,932.842 12		1,932.842 12	9
10	„ „ „ Sarajevo	1,530.579 50	42.132 —	52.589 50	256.281 50	17.800 —	62.046 08	234.192 —	45.534 50	39.113 —	66.014 50	4.708 —	81.268 70	115.936 76		63.234 47	2,611.430 51	89.055 51	2,522.375 —	10
11	„ „ „ Skoplje	1,68 .215 —	59.390 75	53.633 40	210.102 25	16.000 —	52.088 —	336.917 —	52.961 26	89.346 55	53.080 50	354 —	42.938 40	168.779 25	92.200 45	18.427 07	2,931.433 88		2,931.433 88	11
12	„ „ „ Sombor	971.539 54	24.696 75	36.272 60	155.976 25	11.096 75	22.359 45	60.000 —	6.182 95	25.858 66	16.600 40	5.682 50	17.255 03	110.388 27	58.300 65	9.641 33	1,531.851 13		1,531.851 13	12
13	„ „ „ Split . . .	1,067.431 50	20.788 86	40.585 50	210.779 50	1.600 —	36.713 75	106.975 93	18.962 20	21.512 75	65.478 34	2.733 50	56.577 64	100.059 75		74.982 18	1,825.181 40	67.217 01	1,757.964 39	13
14	„ „ „ Subotica	892.840 25	21.160 25	48.776 25	152.738 —	9.600 —	27.708 25	52.696 —	21.537 13	20.013 65	51.963 45	3.902 —	33.961 44	130.242 23		19.064 —	1,486.202 90	49.520 80	1,436.682 10	14
15	„ „ „ Sušak	593.690 90	19.618 25	21.952 75	82.686 —	4.800 —	29.257 50	39.515 50	12.990 40	33.628 93	50.698 20	5.740 —	20.458 06	77.534 13	28.564 40	22.879 40	1,044.014 42	126.488 54	917.525 88	15
16	„ „ „ Tuzla	845 072 75	19.275 25	31.312 75	141.436 --	5.400 —	16.346 —	43.615 70	11.107 42	36.220 12	37.955 90	1.831 50	38.289 86			20.953 75	1,248.818 —	42.433 70	1,206.384 30	16
17	„ „ „ Zagreb	3,791.539 14	104.858 43	153.006 15	645.119 57	36.000 —	136.922 64	437.146 —	70.687 85	40.936 —	184.242 96	4.890 —	122.320 86	203.070 16		232.384 22	6,163.123 98	265.967 61	5,897.156 37	17
18	»Merkur«, Zagreb - *»Merkur«, Zagreb* . . .	775.651 12	23.560 46	23.707 88	109.447 13	7.412 44	35.683 12	78.000 —	23.905 09	47.740 39	14.560 31	7.396 12	47.923 06	181.866 19	12.331 34	12.959 05	1,402.143 71	125.227 36	1,276.916 35	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana*	319.826 20	7.705 75	11.418 87	48.215 06	2.072 08	11.626 30	45.326 69	4.537 18	9.721 06	35.238 26	3.313 60	27.680 53			6.850 18	533.531 76	40.734 31	492.797 45	19
20	»Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	328.539	11.187 -	11.296 46	36.809 50		3.878 50	46.800 —	16.789 35	11.186 10	12.369 —	855 —	6.768 83	18.455 49		14.822 40	519.756 63	29.387 25	490.369 38	20
	Svega — *Total* . . .	31,598.610 25	893.313 12	1,170.170 91	4,945.695 61	211.022 59	782.777 39	3,456.866 53	783.867 60	793.591 60	1,143.073 04	112.491 77	1,338.201 28	2,444.777 44	622.106 92	910.675 86	51,207.241 91	1,890.188 44	49,317.053 47	

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 4 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 4 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Pregled troškova uzdržavanja ambulatorija svih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1935 god.

Sommaire de frais d'entretien des dispansaires d'Offices Régionaux des Assurances Ouvrières pour l'exercice 1935

Redni broj Nombre courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	Prinadležnosti službenika Appointements	Potpore po §-u 100 Sl. pr. i prinosi za osiguranje dnevničara Secours visé par l'art 100 du Réglement	Porezi i prirezi po §-u 110 Sl. pr. Impôts visé par l'art 110 du Réglement	Prinosi za Penzioni fond Contributions au Fond de retrait	Odorni paušal bolničara Dédommagements aux infirmiers pour l'habillement	Stanarina Locations	Ogrev i osvetlenje Chauffage et éclairage	Troškovi čišćenja Frais de nettoyage	Troškovi Rentgena Frais de Roentgen	Razno Divers	Svega Total	Povrate i storna Remboursements et annulations	Faktični izdaci Dépenses effectives	Redni broj Nombre courant
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	146.889 50	3.535 12	3.935	21.402 —	9.600 —	65.706 07	9.193 45	27.004 73	—	51.059 90	338.325 77	25.623 64	312.702 13	1
2	„ „ „ Beograd	854.242 —	3.504 —	53.277 56	21.380 —	— —	1,351.587 —	194.731 91	33.051 69	73.283 —	43.802 45	2,628.859 61	26.282 48	2,602.577 13	2
3	„ „ „ Dubrovnik	126.364 75	6.105 —	3.297 75	13.758 —	4.800 —	162.095 —	11.564 85	18.814 25	—	20.573 65	367.373 25	18.989 —	348.384 25	3
4	„ „ „ Karlovac	50.088 50	2.181 50	1.286 —	6.240 —	4.800 —	14.400 —	10.560 96	9.928 25	—	7.685 —	107.170 21	6.320 97	100.849 24	4
5	„ „ „ Ljubljana	348.127 50	22.210 48	11.497 49	45.547 —	3.025 70	324.662 50	47.720 54	— —	189.463 96	93.586 77	1,085.841 94	59.468 27	1,026.373 67	5
6	„ „ „ Niš	113.950 —	7.814 95	2.171 —	3.120 —	1.200 —	64.014 77	18.156 58	1.160 —	—	15.837 43	227.424 73	6.914 94	220.509 79	6
7	„ „ „ Novi Sad	241.523 —	7.443 40	5.826 —	17.848 88	5.786 68	134.611 84	35.585 80	— —	—	81.111 70	529.737 30	31.359 09	498.378 21	7
8	„ „ „ Osijek	279.360 75	11.002 35	6.495 —	32.744 —	16.400 —	260.964 75	49.023 23	4.874 50	—	78.269 69	739.134 27	33.232 —	705.902 27	8
9	„ „ „ Petrovgrad	140.537 75	5.158 15	3.676 —	18.755 25	14.400 —	62.772 50	18.566 87	37.136 83	—	15.679 12	316.682 47	27.976 19	288.706 28	9
10	„ „ „ Sarajevo	276.830 75	16.807 25	5.205 25	13.728 —	9.600 —	143.454 —	31.749 75	13.222 75	—	64.093 25	574.691 —	37.572 20	537.118 80	10
11	„ „ „ Skoplje	110.346 —	10.035 50	2.484 19	—	—	257.103 —	59.731 99	130.609 25	—	55.768 75	626.078 68	47.334 27	578.744 41	11
12	„ „ „ Sombor	100.186 —	4.019 75	2.095 —	10.782 —	4.800 —	153.112 —	29.042 95	6.296 50	—	7.097 75	317.431 95	12.081 29	305.350 66	12
13	„ „ „ Split	183.895 —	9.192 39	5.788 —	19.092 —	4.800 —	75.910 57	12.095 85	22.590 55	—	52.897 40	385.461 76	26.061 13	359.400 63	13
14	„ „ „ Subotica	103.809 50	5.806 25	3.306 —	10.020 —	—	41.926 —	19.646 62	17.225 15	—	6.301 60	208.041 12	12.596 23	195.444 89	14
15	„ „ „ Sušak	59.668 25	2.581 25	1.397 25	8.202 —	2.400 —	32.315 50	7.898 62	7.913 —	—	27.024 69	149.400 56	16.535 34	132.865 22	15
16	„ „ „ Tuzla	84.804 75	3.916 01	2.455 50	10.142 —	3.900 —	26.606 30	5 765 26	23.306 71	—	11.745 60	172.642 13	9.851 —	162.791 13	16
17	„ „ „ Zagreb	583.922 75	36.126 78	18.303 —	22.338 —	12.000 —	407.964 —	120.784 80	95.111 37	75.767 83	248.899 59	1,621.218 12	—	1.621.218 12	17
18	»Merkur«, Zagreb - *»Merkur«, Zagreb* . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
20	»Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	26.555 75	2.259 25	847 —	—	—	16.800 —	9.642 85	5.206 58	—	9.410 50	70.721 93	2.245 77	68.476 16	20
	Svega — *Total* . . .	3,831.102 50	159.699 38	133.342 99	275.099 13	96.712 38	3,596.005 80	691.462 88	453.452 11	338.514 79	890.844 84	10,466.236 80	400.443 81	10,065.792 99	

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 5 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 5 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Račun rashoda i prihoda svih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika za 1935 god. po članu i u % od sveukupnih prihoda

Sommaire des recettes et des dépenses Offices Régionaux des Assurances Ouvrières pour exercice 1935 par un membre assuré et en pour 100 du total de recettes

R a s h o d — D é p e n s e s

Redni broj Nombre courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	Hranarina Allocations		Potpore za slučaj porođaja Prestations de maternité		Pogrebnine Frais funéraires		Lekarski troškovi Frais médicaux		Apotekarski troškovi Frais pharmaceutiques		Bolnički troškovi Frais d'hospitalisation		Troškovi kupališta i sanatorija Frais de bains et sanatoria		Zubna nega Soins dentaires		Troškovi uzdržavanja ambulatorija Frais d'entretien des d'spansaires		Upravni troškovi Frais généraux		Troškovi samouprave Frais d'administration		Troškovi laičke kontrole bolesnika Frais de contrôle des malades		Otpis inventara Amortissements de mobilier		Otpis prinosa Annulation de contributions		Kamati Intérêts payés		Razno Divers		Sveukupni rashod Dépenses totales		Sveukupni prihod Recettes totales		Prinos za slučaj bolesti Contributions pour l'assurance-maladie		Prosečna obezbeđena nadnica Salaires moyens assurés	Broj članova Nombre des membres assurés	Redni broj Nombre courant
		po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	po članu	%	
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	79	68	19·46	17	08	4·17	4	39	1·07	58	73	14·34	33	43	8·17	65	71	16·05	19	94	4,87	4	21	1·03	19	20	4·69	104	17	25·24	3	94	0·97	1	16	0·28	8	27	2·02	—	—	—	1	55	0·38	0	16	0·04	421	63	102·98	409	44	100	402	92	98·41	18	49	16.285	1
2	„ „ „ Beograd	141	42	27·21	14	76	2·84	4	37	0·84	43	53	8·37	72	58	13·96	57	52	11·07	39	63	7·62	4	44	0·85	32	31	6·22	85	28	16·41	0	87	0·17	2	65	0·51	3	88	0·75	5	77	1·11	14	74	2·84	—	—	—	523	75	100·77	519	75	100	513	02	98·71	23	81	80.553	2
3	„ „ „ Dubrovnik	121	67	24·17	12	51	2·49	3	45	0·69	63	78	12·67	54	18	10·76	55	33	10·99	21	93	4·36	6	11	1·21	20	09	3·99	99	39	19·75	2	60	0·52	4	51	0·90	3	41	0·68	38	46	7·64	21	99	4·37	1	50	0·30	530	91	105·49	503	29	100	492	41	97·84	24	36	17.346	3
4	„ „ „ Karlovac	107	23	25·04	33	86	7·91	4	15	0·97	69	84	16·31	57	72	13·48	75	07	17·54	15	99	3·74	4	33	1·01	8	16	1·91	80	59	18·82	2	28	0·53	4	89	1·14	1	99	0·46	9	97	2·33	10	56	2·47	—	—	—	485	63	113·66	428	14	100	422	78	98·75	19	90	12.355	4
5	„ „ „ Ljubljana	138	99	28·13	28	25	5·72	3	48	0·71	57	13	11·56	42	96	8·70	60	45	12·23	33	52	6.78	10	43	2·11	12	95	2·62	88	39	17·89	1	05	0·21	8	46	1·71	4	12	0·84	—	—	—	3	07	0·62	0	31	0·06	493	56	99·89	494	10	100	485	68	98·29	22	40	79·263	5
6	„ „ „ Niš	69	41	18·96	12	04	3·29	3	19	0·87	47	18	12·89	49	39	13·49	30	86	8·43	24	84	6·79	5	25	1·43	8	19	2·24	84	62	23·11	2	03	0·55	1	—	0·28	1	77	0·48	—	—	—	4	65	1,27	—	—	—	344	42	94·08	365	10	100	357	01	97·52	16	43	26.932	6
7	„ „ „ Novi Sad	97	87	23·91	12	61	3·08	3	59	0·88	57	29	13·99	54	90	13·41	32	17	7·86	22	91	5·60	5	78	1·41	18	45	4·51	92	18	22·52	1	78	0·43	2	49	0·51	3	38	0·83	6	69	1·63	4	55	1·11	—	—	—	416	65	101·78	409	35	100	402	01	98·21	18	73	27·003	7
8	„ „ „ Osijek	104	11	26·14	15	14	3·80	3	83	0·96	62	98	15·82	59	08	14·83	52	71	13·24	25	59	6·43	6	77	1·70	15	12	3·80	82	77	20·78	1	31	0·33	2	16	0·54	2	90	0·73	—	—	—	5	75	1·44	—	—	—	440	22	110·54	398	24	100	394	43	99·04	19	10	46.671	8
9	„ „ „ Petrovgrad	56	20	16·43	7	49	2·19	2	64	0·77	60	78	17·77	44	95	13·14	34	37	10·05	20	90	6·11	7	31	2·14	13	27	3·88	88	87	25·98	1	79	0·52	3	81	1·12	2	66	0·78	2	59	0·76	6	51	1·70	—	—	—	354	14	103·54	342	03	100	338	76	99·04	15	76	21.748	9
10	„ „ „ Sarajevo	85	36	18·92	19	61	4·35	4	45	0·99	60	99	13·52	44	63	9·90	61	57	13·65	46	84	10·38	5	93	1·32	19	49	4·32	91	54	20·29	1	48	0·33	5	47	1·21	8	97	1·99	—	—	—	14	28	3·16	—	—	—	470	61	104·33	451	06	100	441	67	97·92	20	61	27.554	10
11	„ „ „ Skoplje	86	72	22·38	13	38	3·45	3	86	1·—	48	30	12·47	56	14	14·49	43	78	11·30	27	25	7·03	5	74	1·48	22	27	5·75	112	79	29·11	2	65	0·68	2	34	0·60	3	14	0·81	20	61	5·32	19	85	5·21	—	—	—	468	82	120·99	387	47	100	372	35	96·10	16	79	25.990	11
12	„ „ „ Sombor	74	42	20·16	14	79	4·01	2	09	0·57	60	36	16·35	58	06	15·73	19	86	5·38	13	49	3·65	5	38	1·46	16	49	4·47	82	73	22·42	1	74	0·47	5	81	1·58	1	39	0·37	—	—	—	5	88	1·59	—	—	—	362	49	98·21	369	09	100	363	04	98·36	16	42	18.515	12
13	„ „ „ Split	124	02	25·79	14	69	3·05	3	46	0·72	77	22	16·06	56	60	11·77	52	04	10·82	16	—	3·33	7	67	1·60	20	25	4·21	99	06	20·60	2	16	0·45	1	82	0·38	3	89	0·81	7	39	1·54	15	06	3·13	9	70	2·01	511	03	106 27	480	87	100	473	—	98·36	23	06	17.746	13
14	„ „ „ Subotica	55	85	15·94	13	87	3·96	2	86	0·82	56	57	16·14	37	31	10·65	36	08	10·30	18	85	5·38	5	16	1·47	10	11	2·89	74	35	21·22	1	96	0·56	1	39	0·39	2	72	0·78	14	88	4·24	5	42	1·55	8	03	2·30	345	46	98·59	350	40	100	343	38	97·99	15	53	19·323	14
15	„ „ „ Sušak	170	05	31·31	15	43	2·84	4	38	0·81	64	47	11·87	60	77	11·19	91	90	16·92	26	67	4·91	3	78	0·69	11	54	2·12	79	66	14·67	2	49	0·46	3	33	0·61	1	74	0·32	—	—	—	2	63	0·49	—	—	—	538	84	99·21	543	15	100	539	52	99·33	27	51	11.518	15
16	„ „ „ Tuzla	84	38	21·48	17	36	4·42	3	15	0·80	53	65	13·65	48	21	12·27	57	72	14·69	21	69	5,52	3	83	0·97	11	48	2·92	85	09	21·86	2	01	0·51	3	28	0·81	7	58	1·93	40	64	10·34	17	89	4·55	0	10	0·03	458	06	116·58	392	93	100	381	26	97·03	17	69	14.178	16
17	„ „ „ Zagreb	129	42	25·64	27	38	5·43	3	74	0·74	52	67	10·44	54	43	10·78	71	21	14·11	32	46	6·43	5	75	1·14	22	63	4·48	82	31	16·31	0	96	0·19	5	62	1·11	5	14	1·02	—	—	—	8	57	1·70	—	—	—	502	29	99·52	504	71	100	498	35	98·74	22	95	71.649	17
18	»Merkur«, Zagreb - *»Merkur«, Zagreb*	206	32	21·90	14	54	1·54	7	70	0 82	136	63	14·50	196	16	20·82	95	48	10·14	139	45	14·80	21	98	2·33	—	—	—	73	24	7·78	4	83	0·51	0	97	0·10	1	83	0·20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	899	13	95·44	942	03	100	936	58	99·42	43	22	17.435	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana*	174	65	27·21	15	49	2·41	4	03	0·63	141	56	22,06	124	85	19·45	70	65	11·01	22	50	3·51	30	88	4·81	—	—	—	66	30	10·33	3	43	0·53	—	—	—	—	94	0·15	—	—	—	0	94	0·15	—	—	—	656	38	102·27	641	78	100	634	25	98·83	34	21	7·433	19
20	»Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	106	15	17·61	8	73	1·45	3	59	0·63	118	57	19·68	103	16	17·12	47	91	7·95	50	56	8·39	14	77	2·45	14	30	2·37	102	37	16·99	4	28	0·71	4	91	0·82	2	89	0·48	3	87	0·64	6	29	1·04	—	—	—	592	35	93·30	602	60	100	595	09	98·75	27	47	4.790	20
	Svega — *Total*	114	89	24·43	18	36	3·91	3	81	0.81	59	96	12.75	59	56	12·67	55	84	11·87	32	55	6,92	7	14	1·52	17	84	3·74	87	40	18·58	1	71	0·36	3	95	0·84	3	93	0·84	5	39	1·15	8	77	1·87	0	68	0·14	481	78	103·45	470	26	100	462	91	98·43	21	65	564.287	

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 6 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 6 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Pregled o podeli upravnih troškova, pokriću poslovnog manjka mesnih organa izvršeno na osnovu §§ 240, 241 i 242 Statuta za 1935 godinu

Sommaire qui montre le partage de la bonification pour le frais généraux le recouvrement du deficit des Offices Régionaux prévus par les art. 240, 241 et 242 du Statut pour l'exercice 1935

Redni broj No. courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	Grana osiguranja za slučaj nesreće Branche d'assurance-accidents		Grana osiguranja za slučaj bolesti Branche d'assurance-maladie		Ukupno Total	Bilancirani poslovni Solde d'exercice en		Bonifikacija upravnih troškova Bonifications pour les frais généraux	Stvarni Solde effective en		Pokriće manjka iz vlastite pričuve mesnih organa Recouvrement des pertes par la réserve de l'Office Régional même	Ostatak stvarnog manjka Restant de solde en perte	Pokriće manjka pasivnih mesnih organa iz viška aktivnih mesnih organa Recouvrement des pertes d'Office Régional passif par les bénéfices d'Office Régional actif	Pokriće preostalog manjka iz zaklade po §-u 241 Statuta Reste des déficits couvert par la réserve visé par l'art. 241 du Statut	Redni broj No. courant
		Prinosi Contributions	Potpore Prestations	Prinosi Contributions	Potpore Prestations		Višak Bénéfice	Manjak Perte		Višak Bénéfice	Manjak Perte					
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	2,422.537 88	636.946 03	6,561.592 13	4,924.262 39	14,545.338 45		198.657 37	122.340 07		76.317 30	76.317 30				1
2	„ „ „ Beograd	9,010.627 72	1,610.575 24	41,325.022 32	33,071.200 61	85,017.425 89		322.318 23	715.077 06	392.758 83						2
3	„ „ „ Dubrovnik	2,524.363 75	311.012 18	8,541.365 96	6,227.978 12	17,604.720 01		479.151 04	148.072 37		331.078 67	37.500 —	293.578 67	223.771 77	69.806 90	3
4	„ „ „ Karlovac	1,336.730 —	385.050 25	5,223.511 —	4,649.936 89	11,595.228 14		722.560 34	97.526 85		625.038 49	32.873 07	592.160 42	451.356 99	140.803 43	4
5	„ „ „ Ljubljana	9,221.437 74	2,589.144 50	38,496.410 01	30,766.859 01	81,073.851 26	42.900 57		681 907 86	724.808 43						5
6	„ „ „ Niš	1,919.744 10	171.053 70	9,615.006 68	6,742.361 50	18,448.165 98	583.839 84		155.166 55	739.006 39						6
7	„ „ „ Novi Sad	2,508.107 71	285.670 15	10,855.442 69	8,251.392 51	21,900.613 06		197.191 71	184.204 89		12.986 82	12.986 82				7
8	„ „ „ Osijek	5,511.083 36	985.553 05	18,408.325 91	16,117.147 75	41,022.110 07		1,959.481 34	345.034 79		1,614.446 55	361.164 32	1,253.282 23	955.277 76	298.004 47	8
9	„ „ „ Petrovgrad	1.690.931 96	213.909 25	7,367.328 68	5,391.684 80	14,663.854 69		263.411 38	123.336 91		140.074 47	13.409 58	126.664 89	96.546 61	30.118 28	9
10	„ „ „ Sarajevo	3,632.775 21	462.868 05	12,169.827 56	9,612.854 15	25,878.324 97		538.657 17	217.661 22		320.995 95		320.995 95	244.669 79	76.326 16	10
11	„ „ „ Skoplje	2,606.236 29	597.103 50	9,677.285 39	7,990.278 23	20,870.903 41		2,114.218 80	175.544 06		1,938.674 74		1,938.674 74	1,477.698 18	460.976 56	11
12	„ „ „ Sombor	1,809.237 75	146.064 75	6,721.767 67	4,905.444 74	13,582.514 91	122.132 45		114.241 81	236.374 26						12
13	„ „ „ Split	2,584.09 41	360.238 43	8,393.916 96	6,600.562 59	17,938.811 39		535.158 22	150.882 39		384.275 83		384.275 83	292.903 03	91.372 80	13
14	„ „ „ Subotica	1,352.340 30	167.220 76	6,635.097 31	4,573.009 61	12 727.667 98	95.583 05		107.051 74	202.634 79						14
15	„ „ „ Sušak	2,031.695 38	568.345 —	6,214.178 37	5,171.473 64	13,985.692 39	49.636 17		117.632 91	167.269 08						15
16	„ „ „ Tuzla	1,923.056 11	320.034 81	5,405.451 73	4,274.270 —	11,922.812 65		923.446 85	100.282 15		823.164 70	4.163 21	819.001 49	624.260 22	194.741 27	16
17	„ „ „ Zagreb	6,949.787 65	1,537.062 81	35,706.446 52	28,637.431 71	72,830.728 69	173.825 05		612.575 40	786.400 45						17
18	»Merkur«, Zagreb - »*Merkur«, Zagreb* . . .	2,095.061 85	32 391 60	16,329.360 80	14,266.212 88	32,723.027 13	748.026 45		275.231 64	1,023.258 09						18
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana*	722.843 50	19.302 —	4,714.362 25	4,345.428 90	9,801.936 65		108.506 73	82.443 57		26.063 16	26.063 16				19
20	»Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	241.512 44	2.071 50	2,850.488 05	2,240.438 80	5,334 510 79	49.105 70		44.868 33	93.974 03						20
	Svega — *Total* . . .	62,094.204 11	11,401.617 58	261,212.187 99	208,760.228 83	543,468.238 51	1,865.049 28	8.362.759 18	4,571.082 57	4,366.484 35	6,293.111 68	564.477 46	5,728.634 22	4,366.484 35	1,362.149 87	

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 7 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 7 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Iskaz o zaostatku prinosa i prireza na 31 decembra 1934 god., o propisu prinosa i prireza u 1935 god., o naplaćenom prinosu i prirezu u 1935 god. i o zaostatku prinosa i prireza na 31 decembra 1935 god.

Sommaire qui montre les contributions non réalisées au 31 Décembre 1934, les contributions prescrites en 1935, les contributions réalisées en 1935, et les contributions non réalisées au 31 Décembre 1935.

Redni broj No. courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	*) Prenos zaostatka prinosa i prireza iz godine 1934 za: *) Report des soldes des contributions non réalisées en 1934 pour: bolest assurance maladie	nesreću assurance accidents	Berzu rada Bureau Central des placement d'ouvriers	Radničke komore Chambres de travail	Ukupno Total	%	Propis prinosa i prireza po odbitku otpisa i povrata u gotovom u 1935 g. za: Contributions prescrites après la déductions des sommes annulées en 1935 pour: bolest assurance maladie	nesreću assurance accidents	Berzu rada Bureau Central des placement d'ouvriers	Radničke komore Chambres de travail	Ukupno Total	Sveukupno Grand total	Naplaćeni prinosi i prirezi u godini 1935 za: Contributions réalisées en 1935 pour: bolest assurance maladie	nesreću assurance accidents	Berzu rada Bureau Central des placement d'ouvriers	Radničke komore Chambres de travail	Ukupno Total	**) Ostatak nenaplaćenog prinosa i prireza na 31 decembra 1935 god. za: **) Contributions non réalisées au 31 Décembre 1935 pour: bolest assurance maladie	nesreću assurance accidents	Berzu rada Bureau Central des placement d'ouvriers	Radničke komore Chambres de travail	Svega Total	%	Redni broj No. courant
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	2,597.970 64	771.365 47	191.725 40	100.967 98	3,662.029 49	35·54	6,531.161 80	2,403.242 14	557.425 01	269.426 10	9,761.255 05	13,423.284 54	6,925.051 82	2,296.407 70	591.008 56	292.164 85	10,435.252 93	2,174.080 62	578.199 91	157.541 85	78.329 23	2,988.151 61	30·61	1
2	„ „ „ Beograd	43,297.054 13	6,011.037 27	3,091.108 06	2,045.762 68	54,444.962 14	99·63	37,442.282 29	8,253.503 69	3,318.121 83	1,535.061 30	50,549.569 11	104,994.531 25	41,280.973 03	8,851.162 47	3,492.604 15	1,711.327 58	55,336.067 23	39,458.363 59	5,413.378 49	2,916.625 74	1,870.096 40	49,658.464 02	98·24	2
3	„ „ „ Dubrovnik	6,397.167 01	1,754.495 77	459.771 08	359.751 64	8,971.185 50	82·35	7,862.569 35	2,500.919 09	744.957 63	348.890 86	11,257.276 93	20,228.462 43	8,384.170 39	2,328.649 32	761.933 19	377.193 80	11,851.886 70	5,875.505 97	1,726.765 54	442.795 52	331.508 70	8,376.575 73	74·41	3
4	„ „ „ Karlovac	1,611.701 16	465.658 33	153.396 52	77.277 53	2,308.033 54	31·75	5,100.393 87	1,251.663 15	437.252 04	209.420 47	6,998.729 53	9,307.003 07	5,691.559 63	1,262.908 11	434.274 21	211.749 65	7,600.491 60	1,620.535 40	454.413 37	156.714 35	75.448 35	2,307.111 47	32·96	4
5	„ „ „ Ljubljana	12,849.221 72	2,640.825 74	1,053.279 10	379.656 89	16,922.983 45	31·59	38,097.733 14	8,592.658 11	3,262.270 03	1,579.902 98	51,932.564 26	68,855.547 71	38,554.575 83	9,109.552 08	3,306.724 68	1,568.665 13	52,539.597 72	12,392.379 03	2,524.151 77	1,009.624 45	360.594 74	16,286.149 99	31·36	5
6	„ „ „ Niš	5,310.453 69	884.016 10	296.965 25	140.797 84	6,632.232 88	55·33	9,419.041 42	1,826.360 75	806.922 47	370.514 60	12,422.839 24	19,055.072 12	8,919.694 57	1,653.001 82	781.637 12	367.502 09	11,721.835 60	5,809.800 54	1,057.375 03	322.250 60	143.810 35	7,333.236 52	59·03	6
7	„ „ „ Novi Sad	4,115.763 76	994.260 17	281.659 12	164.240 84	5,555.953 89	37·78	10,496.516 16	2,574.385 36	901.581 92	415.435 15	14,187.868 59	19,743.822 48	10,973.555 28	2,552.123 60	928.814 81	440.876 09	14,875.369 78	3,698.724 64	836.501 93	254.426 23	138.799 90	4,868.452 70	34·31	7
8	„ „ „ Osijek	7,547.719 48	2,235.010 38	559.484 39	323.257 53	10,665.471 78	39·37	18,346.587 68	5,193.465 73	1,572.420 28	744.912 81	25,857.386 50	36,522.858 28	19,180.500 12	5,564.763 44	1,622.252 48	777.218 59	27,244.764 63	6,613.747 04	1,863.742 67	509.652 19	260.951 72	9,278.093 62	35·88	8
9	„ „ „ Petrovgrad	2,547.782 33	260.798 51	171.564 51	73.440 30	3,053.585 65	32·76	7,311.030 82	1,672.066 58	621.130 22	278.360 34	9,882.617 96	12,936.203 61	7,160.242 20	1,625.236 60	601.719 68	278.114 52	9,660.312 80	2,698.570 95	367.628 49	190.975 05	78.716 32	3,275.890 81	33·15	9
10	„ „ „ Sarajevo	5,826.682 51	1,418.873 15	382.735 43	256.006 99	7,884.298 08	50·69	11,740.542 84	3,483.782 80	990.148 49	473.117 39	16,687.591 52	24,571.889 60	11,574.449 78	3,474.663 08	994.922 05	488.907 58	16,932.942 49	5,592.775 57	1,427.992 87	377.961 87	240.216 80	7,638.947 11	45·78	10
11	„ „ „ Skoplje	7,702.760 62	2,628.126 61	625.209 13	353.785 32	11,309.881 68	79·09	9,141.623 33	2,376.939 90	790.004 78	335.880 85	12,644.448 86	23,954.330 54	10,113.655 14	2,956.330 26	835.293 71	453.218 46	14,358.557 57	6,730.688 81	2,048.736 25	579.920 20	276.447 71	9,635.792 97	76·09	11
12	„ „ „ Sombor	2,011.446 44	123.722 12	172.942 97	172.275 41	2,480.386 94	28·37	6,645.558 47	1,756.940 —	575.172 —	268.381 85	9,246.052 32	11,726.439 26	6,888.716 42	1,841.603 27	595.353 72	282.458 43	9,608.132 04	1,768.288 29	39.058 85	152.761 25	158.198 83	2,118.307 22	22·91	12
13	„ „ „ Split	4,162.978 78	1,387.305 36	342.002 33	249.900 57	6,142.187 04	54·75	8,262.750 82	2,553.770 57	753.991 16	357.205 78	11,887.718 33	18,029.905 37	8,197.692 80	2,490.759 15	715.554 48	352.916 37	11,756.722 78	4,228.036 80	1,430.316 80	360.639 01	254.189 98	6,273.182 59	52·77	13
14	„ „ „ Subotica	2,393.212 51	741.665 49	182.847 87	161.362 34	3,479.088 21	41·31	6,342.811 24	1,251.453 55	549.665 33	240.927 29	8,384.857 41	11,863.945 62	6,743.988 90	1,357.868 08	570.324 33	261.264 47	8,933.445 78	1,992.034 85	635.290 96	162.178 87	141.025 16	2,930.529 84	34·95	14
15	„ „ „ Sušak	1,391.561 23	296.226 64	119.386 76	90.308 84	1,897.483 47	20·59	6,213.613 47	2,620.149 83	575.169 09	285.453 79	9,695.186 18	10,592.669 65	6,400.803 72	2,087.971 73	588.582 19	294.381 74	9,372.139 38	1,204.370 98	228.404 74	106.373 66	81.380 89	1,620.530 27	17·82	15
16	„ „ „ Tuzla	3,664.075 59	873.989 70	199.561 36	177.439 96	4,915.066 61	63·94	4,807.013 89	1,755.533 67	424.491 75	191.577 91	7,178.917 22	12,093.983 83	5,481.826 21	1,863.923 89	464.258 83	227.962 85	8,037.001 78	2,960.233 27	765.599 48	159.794 28	141.355 02	4,056.982 05	56·51	16
17	„ „ „ Zagreb	9,670.192 20	2,467.491 14	1,044.648 98	663.811 76	13,846.144 08	29·81	35,616.502 73	6,744.760 10	3,035.867 78	1,473.441 06	46,870.571 67	60,716.715 75	35,148.617 84	6,690.350 06	2,991.648 78	1,454.349 73	46,284.966 41	10,188.077 09	2,521.901 18	1,088.867 98	682.903 09	14,431.749 34	30·79	17
18	»Merkur«, Zagreb - *»Merkur«, Zagreb*	1,845.400 91	181.967 90	152.818 71	81.607 33	2,261.794 85	11·37	16,310.270 35	2,009.363 08	1,391.848 60	695.549 —	20,407.031 —	22,668.825 85	16,815.069 65	1,991.263 25	1,391.108 60	695.980 80	20,893.422 30	1,840.601 61	200.067 70	153.558 71	81.175 53	2,275.403 55	11·15	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana*	645.275 31	104.214 58	64.157 54	31.351 99	844.999 42	14·72	4,714.362 25	721.469 —	468.691 75	228.480 25	6,133.003 25	6,978.002 67	4,619.884 83	698.120 51	457.528 26	223.224 49	5,998.658 09	739.752 73	127.663 07	75.321 03	36.607 75	979.344 58	15·97	19
20	»Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	641.174 82	50.260 39	54.654 48	24.211 88	770.301 57	27·09	2,815.869 40	235.969 85	241.426 55	114.676 —	3,407.941 60	4,178.243 17	2,955.780 04	248.709 05	252.552 24	120.982 25	3,578.023 58	501.264 18	37.521 19	43.528 59	17.905 63	600.219 59	17·61	20
	Svega — *Total*	126,229.594 84	26,291.340 82	9,599.918 99	5,927.215 62	168,048.070 27	47·94	253,218.175 32	59,158.386 92	21,999.698 51	10,438.145 78	344,814.406 53	512,862.476 80	261,439.938 40	61,225.017 45	22,378.706 07	10,885.699 27	355,929.361 19	118,007.831 76	24.224.710 29	9,220.911 43	5,479.662 10	156,933.115 58	45·51	

*) Opaska: Od ukupnog zaostatka 31 XII 1934, odbijen je zaostatak prinosa grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt u iznosu od D 890.363.50.
*) Note: Du total des contributions non réalisées au 31 décembre 1934 d'après le bilan il était déduit la somme de D 890.363.50 concernant la branche d'assurance invalidité — vieillesse — décès.
**) Opaska: Od ukupnog zaostatka 31 XII 1935 odbijen je zaostatak prinosa grane osiguranja za iznemoglost, starost i smrt u iznosu od D 830.325.45.
**) Note: Du total des contributions non réalisées au 31 décembre 1935 d'après le bilan il était déduit la somme de D 830.325.45 concernant la branche d'assurance invalidité — vieillesse — décès.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 8 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 8 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Iskaz otpisanog i vraćenog prinosa i prireza u 1935 god.

Sommaire des contributions annulées pour l'exercice 1935.

Redni broj No. courant	MESNI ORGANI Offices Régionaux	Prinosi i prirezi za: — Contributions pour: *) slučaj bolesti *) Assurance-maladie		slučaj nesreće Assurance-accidents		Berzu rada Bureaau Central des placements d'ouvriers		Radničke komore Chambres de travail		Svega Total	
1	Ouzor - *Office Régional* Banja Luka	30.430	33	19.295	74	5.430	23	3.866	98	59.023	28
2	„ „ „ Beograd	3,882.740	03	757.124	03	250.415	04	197.196	86	5,087.475	96
3	„ „ „ Dubrovnik	678.856	61	223.444	66	43.581	25	36.373	39	982.255	91
4	„ „ „ Karlovac	123.117	13	85.066	85	10.034	65	7.468	45	225.687	08
5	„ „ „ Ljubljana	398.676	87	228.779	63	46.676	62	36.107	02	710.240	14
6	„ „ „ Niš	195.965	26	93.383	35	17.105	68	11.359	60	317.813	89
7	„ „ „ Novi Sad	358.926	53	133.772	35	26.322	10	19.089	01	538.109	99
8	„ „ „ Osijek	61.738	23	317.617	63	82.340	03	44.657	85	506.353	74
9	„ „ „ Petrovgrad	56.297	86	18.865	38	4.824	88	2.838	45	82.826	57
10	„ „ „ Sarajevo	429.284	72	148.992	41	28.083	46	20.443	86	626.804	45
11	„ „ „ Skoplje	535.662	06	229.296	39	44.665	74	34.897	16	844.521	35
12	„ „ „ Sombor	76.209	20	52.297	75	5.870	85	2.788	40	137.166	20
13	„ „ „ Split	131.166	14	50.322	84	11.758	28	7.265	11	200.512	37
14	„ „ „ Subotica	292.286	07	100.846	75	18.229	74	14.840	97	426.203	53
15	„ „ „ Sušak	564	90	11.545	55	2.637	06	1.488	20	16.235	71
16	„ „ „ Tuzla	598.437	84	167.522	44	37.036	28	29.126	25	832.122	81
17	„ „ „ Zagreb	89.943	79	205.027	55	45.311	72	24.107	28	364.390	34
18	»Merkur«, Zagreb - *»Merkur«, Zagreb* . . .	19.090	45	85.698	80	3.933	75	2.401	60	111.124	60
19	»Trgovsko«, Ljubljana *Assoc. des commerçants, Ljubljana*	—		1.374	50	108	--	61	75	1.544	25
20	»Omladina«, Beograd *Jeunes Commerçants, Beograd*	34.618	65	5.542	59	2.910	40	1.803	15	44.874	79
	Svega — *Total* . .	7,994.012	67	2,935.817	19	687.275	76	498.181	34	12,115.286	96

*) Opaska: Od ukupnog otpisanog prinosa za slučaj bolesti otpisano je na teret zaklade po § 241 Statuta D 3,893.229.48 i na teret Središnjeg ureda ZOR D 1,059.985.—.

*) Note: Du montant total des contributions annulées la somme de D 3,893.229.48 a été comptabilisée à la charge des réserves visée par l'art 241 du Statut et la somme de D 1,059.985.— à la charge d'Office Central des Assurances Ouvrières.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 10 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 10 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Glavnično pokriće renta po Z. O. R. na 31. XII. 1935

Capitaux de couverture des rentes visés par la Loi des Assurances Ouvrières au 31 Décembre 1935.

MESNI ORGANI Offices Régionaux	Godina nesreće*) An d'accident*)	Hranarine i lečevne rente Allocations et rentes de traitement			Privremene rente unesrećenih Rentes temporaires des accidentés			Trajne rente unesrećenih Rentes viagères des accidentés			Rente preostalih Rentes des survivants								Kapitalno pokriće Capitaux de couverture		
		Broj Nombre	Iznos dnevne hranarine odnosno rente Montant journalier des allocations ou rentes	Kapitalno pokriće Capitaux de couverture	Broj Nombre	Godišnji iznos rente Montant annuel des rentes	Kapitalno pokriće Capitaux de couverture	Broj Nombre	Godišnji iznos rente Montant annuel des rentes	Kapitalno pokriće Capitaux de couverture	Broj Nombre	Godišnji iznos Montant annuel	Broj Nombre	Godišnji iznos Montant annuel	Broj Nombre	Godišnji iznos Montant annuel	Broj Nombre	Godišnji iznos Montant annuel	Kapitalno pokriće Capitaux de couverture	pojedinačno specifiée	ukupno total
											udovičkih renta des rentes de veuves		sirotinjskih renta des rentes d'orphelins		renta ascendenata des rentes d'ascendents		renta braće i sestara des rentes de frères et soeurs				
Ouzor — Office Règional																					
Banjaluka	a)	42	510·60	353.068	62	143.556	839.628				7	11.856	15	13.047	—	—	—	—	236.389	1,429.085	
	b)	1	(367·68) 14·83	20.458	89	158.956	1,268.230	553	1,142.547	12,244.822	148	350.700	348	605.022	21	48.694	—	—	7,438.049	20,971.559	22,400.644
Beograd	a)	104	1.986·20	1,478.157	218	508.122	2,914.893				27	63.755	53	69.669	—	—	—	—	1,230.567	5,623.617	
	b)		(824·19)		194	433.017	3,466.111	1.128	3,244.143	33,925.576	260	803.273	435	934.152	38	110.449	—	—	14,353.330	51,745.017	57,368.634
Dubrovnik	a)	49	698·58	487.017	35	125.403	743.894				5	10.821	15	16.896	—	—	—	—	265.195	1,496.106	
	b)		(467·94)		22	82.500	647.416	168	483.534	5,110.789	68	229.627	140	335.698	28	96.607	—	—	5,064.859	10,823.064	12,319.170
Karlovac	a)	18	284·26	199.143	34	86.070	528.186				8	15.034	19	15.215	—	—	—	—	289.433	1,016.762	
	b)		(173·33)		52	103.734	844.768	349	798.416	8,423.530	50	126.353	83	134.938	12	25.873	1	1.760	2,278.754	11,547.052	12,563.814
Ljubljana	a)	179	3.162·68	2,559.930	179	422.118	2,494.464				12	30.165	34	60.489	—	—	—	—	750.800	5,805.194	
	b)	2	(1.214·26) 53·89	74.292	308	778.809	6,156.089	1.510	4,184.333	42,148.719	218	672.745	346	755.400	25	68.585	—	—	11,440.353	59,819.453	65,624.647
Niš	a)	27	337·69	239.290	12	24.408	146.452				—	—	—	—	—	—	—	—	—	385.742	
	b)		(168·24)		20	31.221	256.986	119	268.927	3,001.372	40	85.126	82	116.654	2	5.545	—	—	1,645.859	4,904.217	5,289.959
Novi Sad	a)	47	655·95	460.299	51	97.782	558.307				3	10.017	8	17.349	—	—	—	—	209.376	1,227.982	
	b)		(369·56)		35	65.091	534.251	257	636.613	6,772.981	68	199.649	101	219.397	5	14.762	—	—	3,455.108	10,762.340	11,990.322
Osijek	a)	107	1.733·31	1,234.947	124	337.842	1,995.754				17	31.956	31	34.044	—	—	—	—	602.861	3,833.562	
	b)		(1.112·39)		144	260.154	2,164.861	1.114	2,737.296	28,635.716	204	521.494	273	512.882	25	56.590	1	2.000	8,422.832	39,223.409	43,056.971
Petrovgrad	a)	37	469·25	339.822	38	97.569	565.322				9	16.821	6	12.498	—	—	—	—	289.733	1,194.877	
	b)		(307·94)		35	61.030	504.544	290	749.741	7,691.804	55	150.744	72	126.544	9	23.482	—	—	2,390.788	10,587.136	11,782.013
Sarajevo	a)	32	484·85	369.854	68	170.064	969.845				10	15.408	26	28.764	—	—	—	—	386.873	1,726.572	
	b)		(240·49)		79	126.594	1,043.631	413	1,012.005	10,821.345	108	279.117	301	528.918	17	50.716	2	5.614	6,185.737	18,050.713	19,777.285
Skoplje	a)	22	264·28	229.404	36	88.518	510.707				3	5.523	6	8.508	—	—	—	—	119.181	859.292	
	b)	1	(69·59) 29·40	40.531	72	147.699	1,208.548	184	542.283	5,697.049	53	112.721	137	207.693	6	18.320	—	—	2,652.944	9,599.072	10,458.364
Sombor	a)	20	227.17	162.932	31	70.887	414.912				2	2.802	3	3.150	—	—	—	—	49.548	627.392	
	b)		(131·18)		18	23.907	189.935	211	566.612	5,836.924	45	139.430	54	118.849	9	24.045	—	—	2,211.925	8,238.784	8,866.176
Split	a)	25	406·36	286.839	45	169.278	986.373				4	7.159	12	12.969	—	—	—	—	188.327	1,461.539	
	b)		(277·05)		29	103.731	839.738	264	749.968	7,756.248	85	266.228	143	327.729	14	43.858	—	—	4,794.786	13,390.772	14,852.311
Subotica	a)	23	333·16	236.334	44	98.895	569.476				5	9.798	6	10.167	—	—	—	—	188.327	994.137	
	b)		(210·64)		21	25.275	211.786	160	476.767	4,835.423	27	76.832	33	67.997	1	2.400	—	—	1,112.250	6,159.459	7,153.596
Sušak	a)	20	622·47	534.909	31	119.064	682.616				8	30.117	24	66.237	1	3.432	—	—	713.529	1,931.054	
	b)		(51·20)		44	197.445	1,667.113	174	573.843	5,454.825	40	143.791	60	156.518	12	36.505	—	—	2,646.105	9,768.043	11,699.097
Tuzla	a)	28	340·50	244.727	56	117.477	675.405				6	9.747	19	17.271	—	—	—	—	227.523	1,147.655	
	b)		(227·71)		62	88.545	737.609	286	586.395	6,366.035	61	149.410	199	336.502	7	17.049	—	—	3,567.106	10,670.750	11,818.405
Zagreb	a)	83	1.377·57	936.615	184	433.149	2,596.630				8	20.067	8	8.676	1	1.383	—	—	300.018	3,833.263	
	b)		(965·21)		203	372.519	3,078.836	1.046	2,574.832	26,413.341	161	480.538	248	526.501	19	51.970	1	2.000	8,278.550	37,770.727	41.603.990
»Merkur«, Zagreb	a)	3	83·46	64.627	2	5.280	34.518				—	—	—	—	—	—	—	—	—	99.145	
»Merkur«, Zagreb	b)		(22·66)		2	6.480	47.624	23	122.630	1,088.575	4	17.600	3	9.600	—	—	—	—	234.709	1,370.908	1,470.053
»Trgovsko«, Ljubljana	a)	1	20·00	19.225	1	2.880	20.219				—	—	—	—	—	—	—	—	—	39.444	
Ass. des Commerçants, Ljubljana	b)				3	9.810	72.459	6	22.517	189.935	3	14.031	7	27.969	—	—	—	—	317.801	580.195	619.639
»Omladina«, Beograd	a)	1	32·00	20.554	—	—	—				—	—	—	—	—	—	—	—	—	20.554	
Jeunes Commerçants, Belgrade	b)		(32·00)		1	1.044	8.916	5	14.352	126.818	2	7.680	—	—	—	—	—	—	89.669	225.403	245.957
Južna železnica - *Chemin de fer du Sud*	1922—1923							19	87.970	864.683	9	33.503	8	22.523	—	—	—	—	447.054	1,311.737	1,311.737
	1935	868	14.030·34 (7.233·26)	10,457.693	1.251	3,118.362	18,247.601				134	291.046	285	394.949	2	4.815	—	—	6,047.680	34,752.974	
	1922-1934	4	98·12	135.281	1.433	3,077.561	24,949.451	8.279	21,575.724	223,406.510	1.709	4,860.592	3.073	6,071.486	250	695.450	5	11.374	89,028.568	337,519.810	372,272.784
Središnji ured za osiguranje radnika *Office Central d' assurances ouvrières*	Ukupno	872	14.128·46	10,592.974	2.684	6,195.923	43,197.052	8.279	21,575.724	223,406.510	1.843	5,151.638	3.358	6,466.435	252	700.265	5	11.374	95,076.248	372,272.784	

*) a) Rente mesnog organa iz godine nesreće 1935. — Rentes de l'Office Régional de l'an d'accident 1935.
b) Rente mesnog organa iz godine nesreće 1922—1934. — Rentes de l'Office Régional des ans d'accident 1922—1934.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Prilog 11 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 11 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935

Iskaz premijskih rezerva Penzionog fonda službenika S. U. Z. O. R-a na dan 31. XII. 1935

Sommaire de Réserves mathématiques du fond de retrait des employés d' Office Central des Assurances Ouvrières au 31 Décembre 1935.

Mesni organi i ustanove Offices Régionaux et établissements sanitaires	Premijska rezerva za: Reserve mathématique pour:		Kapitalno pokriće za: Capitaux de convertue pour:		Ukupno Total
	službenike les employés	lekare-činovnike les médecins-employés	penzionere les pensionnaires	Udove les veuves	
Središnji ured Zagreb Office Central Zagreb	13,830.997	—	7,892.809	1,295.001	23,018.80
Ouzor - Office Régional					
Banja Luka	2,735.812	862.451	966.279	200.463	4,765.00
Beograd	5,018.768	3,168.947	1,179.003	850.198	10,216.91
Dubrovnik	1,623.273	1,126.097	727,893	75.071	3,552.33
Karlovac	1,663.385	366.580	1,213.082	—	3,243.04
Ljubljana	11,759.372	2,173.257	1,425.910	972.657	16,331.19
Niš	2,057.470	535.708	113.744	214.024	2,920.94
Novi Sad	2,925.231	1,073.838	2,293.039	189.096	6.481.20
Osijek	4,928.601	3,437.334	3,469.462	1,411.295	13,246.69
Petrovgrad	2,910.207	696.516	2,336.421	707.461	6,650.60
Sarajevo	3,611.808	2,251.177	1,296.953	1,037.426	8,197.36
Skoplje	1,103.370	226.013	884.432	37.895	2,251.71
Sombor	2,106.755	459.310	1,589.588	117.560	4,273.21
Split	2,194.754	1,175.895	599.802	138.218	4,108.66
Subotica	1,428.346	518.531	2,455.408	446.150	4,848.43
Sušak	1,014.024	64.395	445.158	156.679	1,680.25
Tuzla	1,637.168	577.099	415.320	126.702	2,756.28
Zagreb	8,972.236	4,280.732	5,962.157	1,022.956	20,238.08
Bolesničke blagajne - Caisses d'assurances					
»Merkur«, Zagreb »Merkur«, Zagreb	1,393.593	—	—	—	1,393.593
»Trgovsko«, Ljubljana »Associat. des comerçants - Ljubljana	239.855	—	—	—	239.855
»Omladina«, Beograd Jeunes commerçants Belgrade	270.290	80.234	—	—	350.52
Lečilišta — Sanatoria					
Brestovac	409.672	142.442	135.416	—	687.53
Klenovnik	191.496	118.462	—	—	309.95
Ukupno — Total	74,026.483	23,335.018	35,401.876	8,998.852	141.762.22

Digitized by Google

Prilog 12 Zaključnim računima SUZORA za 1935 god.
Annexe No 12 au Bilan d'Office Central des Assurances Ouvrières pour 1935.

Pregled prihoda i rashoda i ostalih podataka zdravstvenih ustanova za 1935 godinu

Sommaire de recettes et de dépenses et d'autres éléments pour les établissements de cure pour l'année 1935.

Redni broj No. courant	Zdravstvene ustanove Etablissements de cure	P r i h o d — R e c e t t e s					R a s h o d — D é p e n s e s												Broj opskrbnih dana Nombre de jours d'entretien				Prosečno dnevno stanje pacijenata Nombre moyen des malades par jour	Prihod po pacijentu i po danu Recettes par malade et par jour en dinars	Dnevni trošak po pacijentu Dépenses par malade et par jour en dinars	Dnevni troške prenoćište i hranu Dépenses pour la nourriture par malade et jour en dinars	Opskrbne pristojbe Taxe de séjour en dinars	Broj bolesničkih kreveta Nombre de lits pour les malades	Rezervni fond sa viškom iz 1935 god. Fonds de réserve avec les bénéfices de l'année 1935	Redni broj No. courant
		Opskrbne pristojbe Taxes de séjour	Prihod ekonomije Recettes d'économie rurale	Razno Divers	Poslovni manjak Solde en perte	Svega Total	Troškovi prehrane bolesnika Frais d'alimentation des malades	Troškovi nege Frais de soins	Lekarski troškovi Frais médicaux	Apotekarski troškovi Frais pharmaceutiques	Upravni troškovi Frais généraux	Osiguranje, prirezi i druge dažbine Assurance sociale, impôts et d'autres taxes	Stanarina plaćena grani osiguranja za slučaj nesreće Locations payés à la branche d'assurance en cas d'accidents	Ogrev i rasveta Frais de chauffage et éclairage	Uzdržavanje i otpis inventara i knjižnice Amortissement et entretien du mobilier	Uzdržavanje parka i puteva Conservation du parc et des chemins	Kamati Intérêts payés	Rashod ekonomije Dépenses d'économie rurale	Razno Divers	Poslovni višak Solde en bénéfice	Svega Total	Osiguranih članova des malades assurés	Privatnih pacijenata des malades non assurés	Zavodskih namještenika i posluge du personnel	Ukupno Total							
	A) Sanatoriji — Sanatoriums-Hôpitaux:																												
1	»Brestovac« kraj Zagreba	3,728.180 —	16.084 —	7.953 95		3,752.217 95	865.459 15	385.153 60	215.516 60	116.621 22	365.434 52	84.919 50	911.252 —	245.446 96	272.246 18	25.147 —	56.864 —			208.157 22	3,752.217 95	47.797	2.879	21.952	72.628	133	73·57	69·94	17·08	75·—	156	1,145.915 58	1
2	»Klenovnik« kraj Ivanca	4,680.513 —	110.942 70	92.635 14		4,884.090 84	831.971 27	525.326 90	215.249 75	71.432 55	308.013 53	68.072 25	1,519.212 50	443.007 85	274.046 09	8.565 54	206.031 75	169.391 19	2.174 25	241.595 42	4,884.090 84	60.122	2.146	26.830	89.098	170	78·44	74·56	13·36	75·—	200	746.960 11	2
	Ukupno — Total	8,408.693 —	127.026 70	100.589 09		8,636.308 79	1,697.430 42	910.480 50	430.766 35	188.053 77	673.448 05	152.991 75	2,430.464 50	688.454 81	546.292 27	33.712 54	262.895 75	169.391 19	2.174 25	449.752 64	8,636.308 79	107.919	5.025	48.782	161.726						356	1,892.875 69	
	B) Oporavilišta — Maisons de rétablissements:																														
1	»Kasindo« kraj Sarajeva	2,768.520 —	30.465 80		38.774 —	2,837.759 80	649.479 40	293.158 95	146.374 30	31.615 85	241.644 60		719.264 —	250.003 55	182.026 81	83.724 09	119.496 50	52.616 45	68.355 30		2,837.759 80	39.522		19.137	58.659	108	70·82	71·80	16·43	70·—	200		1
2	»Palić« kraj Subotice	192.300 —		46.670 45		238.970 45	51.121 31	25.672 50	9.022 50	4.308 75	11.100 50	3.004 25	42.058 —	4.665 75	9.293 32	10.875 25			6.688 33	61.159 99	238.970 45	3.846		1.079	4.925	21	62·13	46.23	10·38	50·—	50	923.125 54	2
3	»Jadrane na otoku Rabu	599.375 —		1.630 —		601.005 —	151.071 54	93.233 35	22.000 —	3.951 71	89.231 81	19.470 92	86.843 50	30.615 75	82.880 23	867 —	15.689 63			5.169 56	601.005 —	6.144	3.238	3.768	13.150	26	64·06	63·51	16·10	65·—	67	119.687 52	3
4	»Zagreb« na otoku Krku	404.038 75		2.247 —		406.285 75	108.879 90	8.793 —	9.000 —	2.074 75	59.165 39		139.333 50	6.204 50	40.241 10				12.463 50	20.130 11	406.285 75	5.938	329	1.371	7.638						63	278.228 72	4
	Ukupno — Total	3,964.233 75	30.465 80	50.547 45	38.774	4,084.021 —	960.552 15	420.857 80	186.396 80	41.931 06	401.142 30	22.475 17	987.499 —	291.489 55	314.441 46	95.466 34	135.186 13	52.616 45	87.507 13	86.459 66	4,084.021 —	55.450	3.567	25.355	84.372						380	1,321.041 78	
	C) Banjska lečilišta — Etablissements des eaux thermales:																														
1	»Radio-therma Lašk« u Laškom	1,468.969 48	20.183 75	28.123 14	325.461 87	1,842.738 24	341.708 42	278.535 —	53.703 30	3.233 50	141.479 53	99.976 75	675.326 32	79.164 —	92.857 19		52.705 23		24.049		1,842.738 24	10.214	9.698	7.985	27.897	55	76·20	92·54	17·16	73·77	180		1
2	»Sanatorij Stražilovo« u Banji Koviljači	604.975 —		13.328 81		618.303 81	234.668 30	65.361 —	48.658 50		27.324 25	4.439 82	86.530 —	16.735 50	41.276 23	1.139 —			9.063 02	83.108 19	618.303 81	9.652		2.075	11.727	26	64·06	55·45	24·31	62·68	35	338.758 39	2
3	»Sanatorij Kralja Aleksandra I.« u Vrnjačkoj Banji	656.745 —		20.789 17		677.534 17	247.695 50	84.346 —	24.400 —		25.508 —	1.943 86	120.914 —	11.350 —	9.387 77	5.138 —			10.790 50	136.060 54	677.534 17	11.519		1.709	13.228	32	58·82	47·—	21·50	57·01	25	510.602 77	3
	Ukupno — Total	2,730.689 48	20.183 75	62.241 12	325.461 87	3,138.576 22	824.072 22	428.242 —	126.761 80	3.233 50	194.311 78	106.360 43	882.770 32	107.249 50	143.521 19	6.277 —	52.705 23		43.902 52	219.168 73	3,138.576 22	31.385	9.698	11.769	52.852						240	849.361 16	
	D) Bolnice — Hôpitaux:																														
1	U Drvaru	229.810 84				229.810 84	86.238 50	80.956 25	26.513 10	10.143 24		8.468 75		3.107 50					14.383 50		229.810 84	9.283	44		9.327	26	24·64	24·64	9·25		50		1
2	„ Jajcu	13.110 13				13.110 13	2.398 —	9.348 25		711 25		515 88							136 75		13.110 13	126			126		104·05	104·05	19·02		7		2
3	„ Sarajevu	83.053 —				83.053 —	41.217 —	22.965 50						9.426 25					9.444 25		83.053 —	3.453			3.453	9—10	24·05	24·05	10·93		12		3
4	„ Sjetlini	115.861 95				115.861 95	70.681 50	9.427 75	6.000 —				18.697 —	3.476 —					7.579 70		115.861 95	4.262			4.262	11—12	27·18	27·18	16·58		15		4
5	„ Turbetu	41.535 25				41.535 25	29.338 —	9.662 75						1.393 —					1.141 50		41.535 25	1.977			1.977	5— 6	21·—	21·—	14·84		6		5
6	„ Zenici	63.836 50				63.836 50	30.270 25	21.783 25	6.000 —										5.783 —		63.836 50	2.059			2.059	5— 6	31·—	31·—	14·70		14		6
7	„ Tesliću	107.276 45				107.276 45	46.948 —	28.083 50	12.000 —		9.796 85	788 —		5.464 15					4.195 95		107.276 45	4.224	250		4.474	12	23·98	23·98	10·49		18		7
8	„ Zavidovićima	241.206 58				241.206 58	77.120 40	46.581 62	31.946 07		26.811 50	7.412 89	33.240 —	7.154 50	1.530 60				9.409 —		241.206 58	8.777			8.777	24	27·48	27·48	10·52		30		8
	Ukupno — Total	895.690 70				895.690 70	384.211 65	228.808 87	82.459 17	10.854 49	36.608 35	17.185 52	51.937 —	30.021 40	1.530 60				52.073 65		895.690 70	34.161	294		34.455						152		

Digitized by Google

ihoda

h	(
%	1 1 K
4/78	
6/41	1
4/07	
2/10	
2/78	1
2/55	
4/91	
3/11	1,
4/76	
4/89	
6/47	
5/18	
4/32	
2/29	
2/23	
4/13	
4/21	1
0/14	
3/35	
3/89	1:

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka odnosno rashoda i prihoda svih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika za prvo četvrtgodište 1936

Redni broj	MESNI ORGANI	R a s h o d																								P r i h o d								Redni broj
		Hranarine	%	Potpore za slučaj poroda	%	Pogrebnine	%	Lekarski troškovi	%	Apotekarski troškovi	%	Bolnički troškovi	%	Troškovi kupališta i sanatorija	%	Zubna nega	%	Troškovi uzdržavanja ambulatorija	%	Upravni troškovi	%	Troškovi samouprave	%	Troškovi laičke kontrole bolesnika	%	Otpis inventara	%	Otpis prinosa	%	Kamati	%	Razno	%	Poslovni višak	%	Svega	%	
1	Onzor Banja Luka	294.769	70	75.379	25	16.547	—	244.202	80	157.751	68	212.523	—	31.020	50	8.346	50	72.974	11	435.223	48	6.090	—	4.916	10	2.025	25	—	—	—	—	—	—	1,561.769	37	1,517.166	—	3.702	50	4.723	60	—	—	36.177	27	1,561.769	37	1
2	„ Beograd	2,811.391	65	284.533	75	103.889	—	904.745	73	1,856.588	67	1,317.270	01	513.258	14	80.032	77	639.340	82	1,871.304	60	11.301	08	29.630	89	213.202	70	125.500	61	244.160	88	—	—	11,006.151	30	9,899.599	79	22.250	05	—	—	45.264	96	1,039.036	50	11,006.151	30	2
3	„ Dubrovnik	553.208	76	56.284	20	27.408	—	316.614	86	303.015	04	231.733	64	41.628	50	32.883	25	90.551	95	436.775	14	6.249	—	20.168	50	6.109	25	18.321	44	86.036	62	738	75	2,227.726	90	2,200.009	31	27.121	—	—	—	—	—	596	59	2,227.726	90	3
4	„ Karlovac	334.396	50	115.349	—	8.628	25	226.841	75	204.318	72	249.583	—	50.408	—	11.481	—	27.355	50	261.806	04	9.420	—	12.687	—	551	25	26.083	63	—	—	—	—	1,538.909	64	1,290.414	02	2.126	50	12.763	92	—	—	233.605	20	1,538.909	64	4
5	„ Ljubljana	2,680.907	30	547.351	25	52.447	50	1,136.072	84	995.991	29	1,002.643	75	405.329	42	154.495	80	259.965	95	1,747.391	58	17.606	70	166.436	50	76.460	25	—	—	3.699	27	118.462	19	9,365.261	59	9,263.607	69	61.653	75	40.000	15	—	—	—	—	9,365.261	59	5
6	„ Niš	446.170	75	78.566	75	27.912	—	327.701	80	480.130	41	192.080	—	78.231	—	39.018	25	61.070	48	631.637	19	17.624	50	6.746	20	1.654	—	—	—	15.895	15	—	—	2,404.438	48	2,386.041	40	7.571	50	—	—	689	08	10.136	50	2,404.438	48	6
7	„ Novi Sad	672.488	—	112.002	25	26.184	—	394.017	27	480.130	41	225.391	50	27.691	25	18.881	86	126.908	59	650.567	43	11.136	—	15.862	35	4.028	03	179.984	18	11.266	18	—	—	2,862.042	58	2,567.205	61	16.222	80	—	—	79	75	278.534	42	2,862.042	58	7
8	„ Osijek	1,124.478	25	181.453	75	40.798	25	766.823	05	792.488	20	698.512	21	81.049	50	84.732	75	152.134	76	1,087.366	41	14.092	—	26.390	50	10.546	—	—	—	—	—	—	—	5,060.865	63	4,833.224	34	20.115	10	—	—	—	—	176.818	25	5,060.865	63	8
9	„ Petrovgrad	388.843	—	47.663	75	16.044	—	329.978	25	292.722	59	140.261	50	50.503	31	44.064	25	81.211	21	494.353	63	7.825	—	21.010	20	787	—	21.775	85	—	—	—	—	1,937.043	54	1,691.933	87	7.848	90	5.215	52	—	—	232.023	25	1,937.043	54	9
10	„ Sarajevo	645.149	50	143.949	75	34.198	—	427.793	75	433.228	90	303.143	45	378.417	—	42.409	80	137.073	83	(21.268	98	13.032	—	37.122	50	16.515	—	—	—	33.465	41	—	—	3,266.767	87	2,787.026	81	8.135	25	9.716	39	—	—	461.889	42	3,266.767	87	10
11	„ Skoplje	464.751	—	85.066	25	19.737	—	261.185	75	358.209	31	265.343	—	182.826	23	14.295	25	149.741	50	750.409	91	18.130	—	15.601	—	14.314	75	79.166	92	116.118	08	—	—	2,794.896	35	2,304.773	29	8.443	61	—	—	—	—	481.272	68	2,794.896	35	11
12	„ Sombor	356.940	88	60.741	70	11.856	—	278.263	65	274.111	19	108.855	—	63.388	30	15.631	—	79.350	30	378.190	58	11.932	75	27.326	—	50	—	—	—	—	—	—	—	1,666.637	35	1,516.966	05	8.733	50	4.776	27	—	—	136.161	53	1,666.637	35	12
13	„ Split	633.739	50	82.774	—	22.020	—	372.591	58	367.995	11	231.722	75	30.604	—	31.758	75	99.527	83	479.298	10	12.140	50	8.770	—	945	—	59.824	90	54.357	09	—	—	2,488.069	11	2,300.795	93	260	—	—	—	540	10	186.473	08	2,488.069	11	13
14	„ Subotica	306.307	25	69.371	—	20.232	—	273.501	50	228.810	22	210.101	75	43.903	75	35.891	95	38.748	60	377.199	81	15.668	—	6.780	25	1.785	75	42.997	93	10.208	60	—	—	1,690.392	78	1,680.925	28	8.261	40	—	—	—	—	1.206	10	1,690.392	78	14
15	„ Sušak	486.043	75	62.288	25	7.398	—	185.123	75	213.538	78	161.497	15	43.599	75	12.505	—	32.151	25	217.363	69	7.937	—	8.093	25	—	—	—	—	—	—	—	—	1,440.843	95	1,404.211	38	3.504	99	—	—	—	—	—	—	1,440.843	95	15
16	„ Tuzla	298.070	25	69.115	75	9.815	—	177.025	56	165.877	22	129.863	35	10.437	25	2.034	75	48.302	55	306.499	—	7.947	75	11.629	75	4.970	91	18.897	55	58.157	14	1.282	—	1,319.925	78	1,160.727	37	9.947	60	—	—	149.250	81	1,319.925	78	16
17	„ Zagreb	2,469.766	50	537.899	75	82.020	—	996.761	50	1,585.550	09	1,269.557	50	433.992	—	96.566	75	374.676	60	1,756.900	48	18.828	—	91.871	21	90.784	50	137.530	69	15.141	82	—	—	9,951.847	39	8,826.579	36	78.612	65	—	—	1,046.655	38	9,951.847	39	17
18	»Merkur«, Zagreb	846.361	—	63.009	—	32.388	—	588.521	25	1,075.352	08	410.236	50	236.601	50	97.440	95	6.304	30	488.639	36	19.654	—	6.014	25	1.236	—	—	—	—	—	341.717	31	4,213.475	50	4,209.352	50	2.592	—	1.531	—	—	—	—	—	4,213.475	50	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana	275.741	25	18.541	50	13.140	—	275.531	—	233.640	75	120.989	75	57.284	25	49.508	50	152.146	07	10.823	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24.469	73	1,231.815	50	1,230.205	50	467	25	1.143	05	—	—	—	—	1,231.815	80	19
20	»Omladina«, Beograd	138.149	50	15.562	55	4.008	—	153.718	97	124.331	30	78.036	50	25.778	—	2.108	75	26.380	20	126.069	03	3.826	71	3.887	75	20	—	—	—	—	—	117.494	57	788.129	83	780.229	—	1.950	—	5.950	83	—	—	—	—	788.129	83	20
	Svega	16,227.674	29	2,706.903	45	576.670	—	8,631.016	61	10,529.285	24	7,528.103	31	2,785.951	65	874.087	88	2,503.770	73	13,270.410	51	241.263	99	520.944	20	445.985	54	572.553	01	733.730	43	54.327	25	614.332	55	68,817.010	74	63,850.994	50	299 520	35	149 65	91	48.209	10	4.468.620	88	68,817.010	74	

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 1 AVGUSTA 1956 BROJ 8

GRČEVIĆ Đ.:

ZANEMARENJE PRIJAVNE DUŽNOSTI I REGRESI S NAROČITIM OBZIROM NA IZMJENU U TAČCI 1 § 93 FINANSIJSKOG ZAKONA ZA 1936-1937 GODINU

I. Uvod.

U §-u 10 ZOR-a nametnuta je poslodavcima prijavna dužnost u svrhu urednih evidencija, i to osiguranih članova, kojima se pružaju potpore, i neosiguranih članova — poslodavaca, kojima se propisuju prinosi. Pod prijavnom dužnošću u širem smislu razumije se prijava članova na osiguranje, prijava promjena u radnom odnosu članova i odjava članova iz osiguranja, dok se pod prijavom u užem smislu razumijeva samo prijava člana na osiguranje.

Zanemarenje prijavne dužnosti, osim što je stavljeno pod kaznenu sankciju § 194 ZOR, donosi poslodavcu i dužnost naknade po §-u 11 ZOR-a. Pravo pak ureda na naknadu po §-u 11 ZOR-a zovemo regresnim pravom ili kratko regresom.

Kod regresa donio je Finansijski zakon za 1936/37 godinu jednu važnu izmjenu s tim, što je u §-u 93 tački 1. propisao, da se u tački 2 prvog stava §-a 11 ZOR-a na kraju dodaje, »ali samo najmanje zakonske potpore za slučaj bolesti (§ 45 pomenutog zakona) i najduže za vreme od 10 nedjelja.«

Za naše razmatranje zanemarenja prijavne dužnosti i regresa potrebno je, da navedemo u cijelosti § 10 i § 11 s pomenutim dodatkom ZOR.

Paragraf 10 ZOR-a glasi:

»Poslodavac je dužan svako lice, koje je kod njega nameštено i koje podleži obavezi osiguranja, najdalje za 8 dana po stupanju na posao, a mornare, koji se nalaze u inostranstvu, od kada je poslodavac za njih saznao, propisno prijaviti okružnom uredu za osiguranje radnika.

Poslodavac je nadalje dužan u roku od 8 dana prijaviti istom uredu sve promene u prijavljenim okolnostima, naime sve promene koje utiču na obavezu osiguranja ili veličinu prinosa, kao: promene u položaju (svojstvu) nameštenika, u platama, nadnicama i prinadležnostima njihovim, promenu vlasnika ili poslodavaca itd.

U istom roku dužan je odjaviti propisno i istup nameštenika iz posla.

Lica, koja su najmljena na vreme kraće od 8 dana, dužan je poslodavac prijaviti, čim stupe na posao. Ta prijava može sadržavati i dan prestanka najamnog odnošaja i tada smatra se ujedno kao odjava.«

Paragraf 11 ZOR-a glasi:

»Onaj poslodavac, koji u određenom roku ne podnese prijavu ili podnese lažnu prijavu, dužan je uredu za osiguranje radnika platiti bez prava na obustavu od nameštenika:

1. prinose koji su dospeli od dana stupanja na posao do faktičnog podnošaja prijave, ili, ako bi radni odnošaj ranije prestao, dok je radni odnošaj trajao;

2. novčane potpore i troškove lečenja, koji su nastali usled bolesti osiguranika koji nije prijavljen u zakonitom roku, i to za bolest koja je nastala pre nego što je učinjena prijava, ili najdalje 8 dana po izvršenoj zakasneloj prijavi, ali samo najmanje zakonske potpore za slučaj bolesti (§ 45) i najduže za vreme od 10 nedelja (§ 93 točka 1 Fin. zak. za 1936/1937);

3. štetu, koja je prouzrokovana usled toga što nije prijavljena promena u radnom odnošaju ili što je učinjena lažna prijava;

3. troškove postupka.

Za naplatu naknada po odredbama ovog paragrafa izdaje platežni nalog okružni ured za osiguranje radnika, protiv koga se može izjaviti žalba u roku od 8 dana po dostavi Središnom uredu za osiguranje radnika, a protiv odluke Središnog ureda u istom roku Ministru Socijalne Politike.

Ako poslodavac propusti učiniti odjavu u zakonitom roku, dužan je prinose u celosti namiriti sve dotle, dok odjava ne bude faktično podnešena.«

Digitized by Google

Držeći pred očima ove propise razmotrit ćemo u posebnim poglavljima redom prijavu, prijavu sa izraženom sumnjom o obavezi osiguranja, prijavu o promeni u radnom odnosu, odjavu, zatim posljedice zanemarenja prijavne dužnosti, naknadu prinosa, regres po tačci 2. §-a 11 ZOR-a i tač. 1. §-a 93 Finansijskog zakona za 1936/1937, regres po tač. 3. §-a 11 ZOR-a i naknadu prinosa po §-u 11 ZOR-a in fine.

II. Prijava, prijavni list, isplatne liste.

Prijava u užem smislu je lična i bezuslovna dužnost poslodavca. Kod vršenja prijave zakon ne poznaje izvinjavajućih i olakšavajućih okolnosti (presuda Državnog savjeta broj 11.827/33 R. Z. 401/33). Na poslodavca pada imovinska odgovornost za prijavu i u slučaju kada je prijavljivanje radnika povjerio svom poslovodi (§ 199 ZOR-a in fine). Dužnost takvog poslovode proizlazi iz naređenja poslodavca, a ne iz §-a 10 ZOR-a. Učini li poslovođa nekakav propust kod prijave radnika na osiguranje povrijedio je tim doduše svoju službenu dužnost prema poslodavcu, ali to poslodavca ne oslobađa imovinske odgovornosti za pravovremenu prijavu. Kod ureda i javnih zavoda navedenih u §-u 7 ZOR-a, nadalje kod pravnih lica i zavoda uopće kao i kod njihovih preduzeća odgovoran je za prijavu ravnatelj (upravnik, pretstojnik, načelnik itd.) ureda odnosno zavoda ili preduzeća (stav 2. §-a 199. ZOR-a).

Prijava nije akt koji zasniva pravo, već se s njom ispunjavaju formalne dužnosti, koje je Zakon nametnuo poslodavcu u interesu ureda. Obzirom na tu okolnost, da li je propisna prijava bila podnesena ili ne, nema pravnog značenja za članstvo kod ureda. Ali pošto prijava služi svrhama uredne uredske evidencije, valja je posmatrati kao mjerodavni faktor za ustanovljenje kruga lica, kojima je ured ex lege dužan da pruža potpore i od kojih naplaćuje prinos. Ured nema zakonske obaveze, a često ni mogućnosti da ispituje primljene prijave po toj strani, da li je prijavljeno lice faktično zaposleno na način, koji zasniva obavezu osiguranja. I zato se ured, dok se protivno ne dokaže u pravilu zadovoljava s prijavom, propisuje na osnovu nje poslodavcu prinose i uopće ureduje po njoj svoj daljnji postupak. Treba prema tomu gledati u prijavi izjavu volje poslodavca, da je tu radni odnos, koji zasniva obavezu osiguranja. Zadovolji li se ured s tom izjavom volje, onda on podupire bolesnog osiguranika po zakonskim i statutarnim propisima. I ukoliko se ne radi o uređenju radnog odnosa u buduće, već o prosudivanju pravnih posljedica, koje proističu iz prijave za prošlo vrijeme, ne može poslodavac, koji je s prijavom obavezao ured na pružanje potpora, odvratiti posljedice izjave svoje vlastite volje s tvrđenjem, da je namjerno ili omaškom podnio neispravnu prijavu. (Odluka Suzora br. 3.398/1936 od 16 IV 1936). Stižu stoga poslodavca pro praeterito sve zakonske posljedice, koje proizlaze iz njegove prijave bez obzira da li obaveza osiguranja postoji ili ne. Izjava volje poslodavca u podnijetoj prijavi ima međutim pravni učinak pod ove dvije pretpostavke: 1. ako je učinjena slobodno, bez fizičke ili psihičke prinude i 2. ako izražava faktičnu i pravu slobodnu volju poslodavčevu. Jer u prvom slučaju, ako je poslodavac prinuđen na prijavu grožnjom ureda ili njegovog organa, onda takva prijava ne pretstavlja ispravnu i po zakonu učinjenu izjavu volje poslodavca. O prinudi i neopravdanoj grožnji sa strane ureda ili njegovog organa, međutim, ne može se govoriti, kad ured upozori posodavca, pa makar i u formi da će iskusiti kaznu, na zakonske posljedice nepodnašanja prijave. Češći je drugi slučaj, kad poneki uredski službenik, u slučaju kada se ne može konstatovati zaposlenje, predloži poslodavcu da u cilju izbjegavanja kazne prijavi radnike i to nakon izvjesnog vremena od njihovog istupa iz posla, i u tom pogledu vodi razgovore tako, da poslodavac dode do uverenja, da osim naknadna propisa ne će ništa više platiti, a međutim mu poslije ured izdaje platežni nalog — onda se ovakva prijava prema rešenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja broj 9.455/IV. R. Z. str. 802 — 1928 ne može smatrati ni po procesualnoj strani, a ni s gledišta materijalnog prava, priznanjem odnosa, koji zasniva obavezu osiguranja i slobodan po zakonu učinjen pristanak poslodavca na osiguranje radnika. Prema tomu ne može se sa strane ureda široko da iskorišćuje t. zv. »naknadna prijava na traženje ureda«, pošto Zakon takvu prijavu uopće ne poznaje.

Predajno mjesto za prijave je samo Okružni ured i njegove ekspoziture i povjereništva. Prema tomu predaja prijave na pr. kod općine ne može se smatrati

Digitized by Google

kao predaja kod ureda. I predaja prijave na poštu sa adresom na ured ne smatra se jednakom predaji kod ureda, jer kad bi to bilo, onda bi zato trebao naročiti zakonski propis.

Središnji ured za osiguranje radnika smatra doduše analogno propisu stava 3 §-a 187 ZOR-a, koji važi za žalbe, da se prijava, ako je predata pošti preporučeno, smatra da je toga dana predata uredu, kome je upućena. Nasuprot ako je prijava predata pošti kao obično pismo, onda kao dan predaje važi dan, kada ona bude stvarno primljena u uredu, kome je upućena.

Prijava se ima predati kod ureda najdalje za 8 dana. Ovaj prijavni rok počinje teći istom od dana, koji dolazi iza dana, kad je namještenik stupio u posao, jer stav 1. §-a 10 ZOR-a izrijekom kaže za 8 dana »po stupanju u posao«. Početak i tok ovog osmo-dnevnog prijavnog roka ne spriječavaju državni praznici, (Rođendan Nj. V. Kralja, Dan Ujedinjenja), nedjelje ni vjerski praznici priznatih vjeroispovijesti (pravoslavne, rimokatoličke, grko-katoličke, evangeličke, muslimanske i jevrejske). Svršava li se pak ovaj prijavni rok u nedjelju, državni ili priznati vjerski praznik, onda se uzima za posljednji dan roka naredni radni dan (§ 62 Zakona o opštem upravnom postupku od 9 novembra 1930). Ovo važi i onda, kad nedjelja i praznik odnosno praznici dolaze jedan za drugim. Osmo-dnevni prijavni rok ne važi za lica, koja su najmljena za kraće vrijeme od 8 dana, jer ta je lica dužan poslodavac da prijavi čim stupe na posao. Ta prijava može sadržavati i dan prestanka najamnog odnosa i tada se ujedno smatra kao odjava. Za prijavu radnika, koji rade za više poslodavaca odgovoran je u smislu §-a 14 ZOR svaki pojedini poslodavac, za čiji račun oni rade.

Poslodavac je dužan da podnese prijavu na formularu A. prijavni list za člana, kojega je prema ovlašćenju §-a 184 ZOR-a propisala naredba Ministra socijalne politike od 3 juna 1922 br. 1.077 o sprovođenju osiguranja po ZOR-u (vidi stav 4 §-a 2 te naredbe). Taj se prijavni list može kupiti kod ureda i kod većine prodavaoca duhana po cijeni od 0.50 para. On sadržava podatke, od kojih su osnovni: naziv, vrst i sjedište radnje, ime i prezime i personalije namještenika, njegova plata u novcu i naravi, i dan stupanja u posao. Te podatke dužan je na prijavnom listu poslodavac propisno da popuni. Saopći li poslodavac ove podatke u običnom pismu ili dopisnoj karti, upućenom uredu on time — suprotno od shvaćanja Emila R. Gojkovića na str. 45 pri kraju njegove knjige Zakon o osiguranju radnika, objašnjen sporednim zakonodavstvom i praksom*) — nije ispunio svoju zakonsku dužnost podnašanja prijave na propisanom formularu i počinio je istup, koji se kažnjava policijski po tač. 1. §-a 194 ZOR-a. Ovakav je poslodavac samo osloboden, što ćemo docnije vidjeti u VII. poglavlju, regresa. Razumije se, da zbog nepropisne prijave ne može nastati nikakva šteta ni za osiguranika i da ured nije ovlašćen da takvu prijavu uopće ne uzme na znanje, već je dužan da pozove poslodavca — ukoliko to sam po zvaničnoj dužnosti ne može da uradi — da prijavu popuni na propisanom formularu.

Propisani prijavni list za člana ima perforiran odjavni list, koji se po istupu namještenika iz posla može upotrijebiti za odjavu, i kupon potvrde koji se vraća poslodavcu i koji je za poslodavca važan dokaz o izvršenoj prijavi. Okružni ured za osiguranje radnika po §-u 13 ZOR-a dužan je poslodavcu da potvrdi učinjene prijave kao i odjave. Za konstataciju dana podnošenja prijave mjerodavan je onaj dan, koji je potvrđen od strane ureda u potvrdi prijave i onda ako je na samoj prijavi naznačen drugi dan prijema (Okružnica Suzora br. 20.633/32 R. Z. 1932 str. 542). Potvrde o prijavi treba da čuvaju posodavci jer je u slučaju spora na njima teret dokaza, da su ispunili prijavnu dužnost, ako je poriče ured (Opći pravni princip o provadanju dokaza »necessitas probandi incubit ei, qui dicit, non qui negat«).

Iz teksta §-a 10 Zakona, koji govori o svakom licu koje treba prijaviti na osiguranje, a i iz propisanog teksta prijavnog lista za člana proizlazi, da prijavu mora podnositi poslodavac individualno za svakog namještenika, Samo poslodavci koji zaposluju više od 20 namještenika, mogu po dozvoli Okružnog ureda za osiguranje radnika vršiti prijave i odjave u smislu §-a 12 ZOR-a isplatnom listom.

Isplatna lista kao prijava radnika, može obuhvatiti samo ono vrijeme, za koje je faktično izvršena isplata. Ali svako isplatno vrijeme ne dolazi u obzir kod izdavanja dozvole za vršenje prijava isplatnim listama. Sam zakon predvidio je

*) Ova Gojkovićeva knjiga inače kao zbirka najnovije judikature ima neospornu vrijednost i zavrijedi da se nabavi.

Digitized by Google

ograničenje, da prijave i odjave isplatnom listom ne smiju obuhvatiti vrijeme duže od 14 dana (stav 1 §-a 12 ZOR-a). Suzor je u cilju daljeg olakšanja prijavne dužnosti poslodavaca, kod kojih je zaposleno više od 20 namještenika, proširio isplatno vrijeme, koje će se još uzimati u obzir kod izdavanja dozvole za isplatne liste na mjesec dana. Suzor s time nije, kako uzima Emilo R. Gojković na 63 strani pomenute svoje knjige, dozvolio duži isplatni period, nego što ga propisuje zakon, jer isplatni period uopće nije stvar zakona, već pogodbe između radnika i poslodavaca. Suzor je dakle samo proširio isplatno vrijeme, koje se može uzeti u obzir kod izdavanja dozvole za prijavu isplatnim listama. Pošto je prijava po §-u 12 ZOR-a stvar slobodne ocjene ureda, jasno je, da se, dok se državna nadzorna vlast tome ne protivi, za uzimanje u obzir kod izdavanja dozvole za prijavu isplatnim listama može odobravati i duže isplatno vrijeme do mjesec dana. Uredi prema tomu mogu da podijele dozvolu za prijavu radnika isplatnim listama za isplatno vrijeme od 7, 15 i 30 dana, ali ne za duže vrijeme. Isplatne liste moraju sadržavati sve podatke, koje treba da sadrži i prijava za pojedinog namještenika, i to naročito: ime poslodavca, imena radnika, vrijeme zaposlenja, i isplaćenu zaradu. Sa ovim isplatnim listama mora se vršiti i faktična isplata zarada. U molbi kojom traži poslodavac dozvolu za prijavu isplatnom listom, mora on da označi i dan efektivne isplate zarade na pr. za mjesečne isplatne liste treći dan narednog mjeseca itd. Isplatne liste moraju se podnijeti uredu prema izričitom propisu Zakona najkasnije trećeg dana po efektivnoj isplati zarade. I ovdje prijavni trodnevni rok isplatnim listama počinje teći tek od dana, koji dolazi iza dana efektivne isplate zarade t. j. mjesečna isplatna lista s danom efektivne isplate trećeg narednog mjeseca ima se uredu podnijeti najkasnije šestog narednog mjeseca. Poslodavci koji vrše prijavu radnika na osiguranje isplatnim listama, moraju se pridržavati postojećih propisa i uslova, pod kojima im je odobrena prijava isplatnim listama, jer u protivnom ured im može u svako doba oduzeti olakšicu prijavljivanja namještenika na osiguranje isplatnim listama. Ako zadocne sa podnošenjem isplatne liste uredu izlažu se istim posljedicama kao i poslodavci, koji su zadocnili sa podnašanjem individualnih prijava.

O zakonskoj prijavnoj dužnosti poslodavaca u užem smislu kod privatno društvenih blagajna ne može se govoriti, jer po pravilnicima, koji važe za ove blagajne, članstvo kod njih ne nastaje ex lege danom stupanja u posao, već tek prijavom poslodavaca i pristankom člana kao i primanjem prijave sa strane blagajne (vidi na pr. § 7 Pravilnika Bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine, § 7 Pravilnika Bolesničke blagajne trgovačkog i potpornog društva u Ljubljani i § 8 Pravilnika Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu). Nad ispunjenjem zakonske prijavne dužnosti i ovih poslodavaca bdiju Okružni uredi za osiguranje radnika.

III. Prijava sa izraženom sumnjom o obavezi osiguranja.

Naredba Gospodina Ministra socijalne politike od 3 juna 1922 godine br. 1.077 o sprovađanju osiguranja po ZOR-u u 5 stavu §-a 3 pozna naročitu vrstu prijave, s kojom je poslodavac, koji je u sumnji, da li je lice kod njega zaposleno obavezno na osiguranje ili nije, ovlašten da tu svoju sumnju označi u prijavi. Sumnju će izraziti u samom prijavnom listu (obično u rubrici položaj u radu i u daljem slobodnom prostoru). Kod nas se nažalost rijetko upotrebljavaju prijave sa sumnjom o obavezi osiguranja, premda sve i kraj obilne judikature o obavezi osiguranja nije moguće u svakom slučaju lako odrediti — naročito ako je u pitanju sporedno i prigodno zaposlenje, pa zaposlenje dvorkinja i zaposlenje radnika za koje se nezna da li su poljoprivredni ili nisu itd. — da li izvjesno lice potpada pod obavezu osiguranja. Dobije li ured ovakvu prijavu, onda je dužan da izda o njoj također poslodavcu potvrdu i da smjesta ispita sve okolnosti, po kojima će se opredjeliti, da li prijavljen namještenik sa sumnjom o obavezi osiguranja na osnovu svoga zaposlenja potpada pod osiguranje ili ne. Ako ured ospori obavezu osiguranja, onda je poslodavac sa izraženom u prijavi sumnjom oslobođen od svake odgovornosti. Ako pak ured primi prijavu sa sumnjom (smatramo da ju je primio ne onda, kad ju je potvrdio i snabdio brojem numeratora, već kad je pozitivnim djelom na pr. izdanjem platežnog naloga dao poslodavcu na znanje, da protiv prijave nema prigovora), onda poslodavac može izraziti svoju sumnju protivu obaveze osiguranja dalje u žalbi protiv platežnog naloga po propisima § 35 ZOR-a. Uredi bi trebali, premda to pome-

Digitized by Google

nuta naredba nigdje ne traži, da poslodavca, koji je podnio prijavu sa sumnjom o obavezi osiguranja, obavjeste o svom stanovištu po toj prijavi.

IV. Prijava promjene u radnom odnosu.

Razumljivo je, kad je Zakon ustanovio dužnost poslodavca da prijavi potrebne podatke na propisanom formularu prijava za člana u svrhu uredske evidencije i kad je neispunjenje te dužnosti stavio pod naročite zakonske sankcije, da je morao omogućiti uredima, da saznaju sve promjene u prijavljenim okolnostima. Zato je u stavu 2 §-a 10 ZOR-a propisana prijava promjene u radnom odnosu. Propisom o prijavi promjena stavio je zakon poslodavcu u dužnost, da prijavi uredu sve promjene u prijavljenim okolnostima, naime promjene, koje utiču na obavezu osiguranja i veličinu prinosa u roku od 8 dana, računajući analogno i ovdje od dana koji dolazi iza dana, kada je promjena nastala. Radi se ovdje, kako Zakon eksemplifikativno nabraja, o promjenama: u položaju (svojstvu) namještenika, u platama, nadnicama i prinadležnostima njihovim, o promjeni vlasnika ili poslodavca itd. Osim ovih izričito nabrojenih promjena spominjemo još i promjenu prezimena osiguranika, (naročito kod žena, kad se udaju), zatim stupanje člana na vojnu vježbu (§ 56 ZOR-a). I za promjenu kod člana propisan je u stavu 4 §-a 2 pomenute Ministrove naredbe formular C prijavnica za promjenu kod člana sa kuponom potvrde i ovim podacima: nastala promjena a) u porodičnom stanju, b) u radnom odnosu i v) u zaradi i to u novcu i naturi. Prethodne promjene u zaradi, koje po §-u 21 ZOR-a ne utiču na promjenu nadničnog razreda, ne treba prijaviti, jer zakon izričito traži, da se prijave samo one promjene, koje utiču na veličinu prinosa. Nu promjenu u položaju (svojstvu) namještenika valja u određenom roku po nastaloj promjeni prijaviti bez obzira, da li je time uvećana plata ili nije. Na pr. učenik postane kalfa, onda tu promjenu treba prijaviti, jer će ured od dana, kada je učenik proglašen kalfon, računati eventualne prinadležnosti i u naturi po novčanom ekvivalentu za odrasle a to utiče na visinu prinosa. Poslodavca tereti i prijavna dužnost u slučaju, kad otpadnu osnovne pretpostavke za dalje trajanje osiguranja, jer je nastala okolnost, po kojoj je namještenik izuzet ispod obaveze osiguranja. Tu prijavu prema izričitom propisu našeg zakona »sve promjene koje utiču na osiguranje« treba podnijeti na prijavnici za promjenu kod člana. U većini inostranih osiguranja, a u praksi i kod nas, podnosi se u ovom slučaju odjava.

U pogledu predajnog mjesta i potvrde kao i u pogledu ispravne izjave volje na podnešenoj prijavi promjene važi za prijavu promjene u radnom odnosu ono isto što smo naveli u II. poglavlju kod prijave.

V. Odjava.

I odjava je deklaratorni akt bez uticaja na pitanje prestanka radnog odnosa i članskih prava. Ipak postoji markantna razlika izmedu prijave i odjave u odnosu na prinos. Poslodavčeva naime dužnost da plati prinos počinje danom stupanja namještenika u posao. Ne zavisi dakle na tome, da li je pravovremeno ili kasno podnešena prijava. Nasuprot za svršetak dužnosti plaćanja prinosa odlučna je okolnost, da li je odjava učinjena u zakonskom roku ili nije, što ćemo pobliže razmotriti u IX. poglavlju. Za odjavu u pogledu predajnog mjesta i potvrde kao i u pogledu njenog pravnog efekta važi sve ono što smo naveli kod prijave u II. poglavlju. I odjavu treba podnijeti uredu u roku od 8 dana, računajući od dana, koji dolazi iza dana, kada je namještenik istupio iz posla, jer u izrazu »u istom roku« obuhvaćen je ne samo broj dana već i način njihovog računanja.

Za dan istupa iz posla smatra se onaj dan, kad je rad bio obustavljen zbog završetka radnog odnosa. Ne može se govoriti o istupu iz posla, kad je izvršivanje rada samo prethodno obustavljeno za vrijeme trajanja radnog odnosa, pošto § 35 ZOR-a u drugom stavu pri kraju izrijekom statuira, da se prolazni prekidi, ako se s njima ne raskida radni odnos, ne uzimaju u obzir.

I odjavu je dužan da podnese poslodavac na propisanom formularu A, koji je kako smo već vidjeli u II. poglavlju, perforiran prijavnom listu za člana. Odjavni list za člana ima ove rubrike, koje je poslodavac dužan da popuni, i to: 1) naziv i vrst radnje, 2) sjedište radnje, 3) ime i prezime namještenika, 4) dan, mjesec i godina njegovog rođenja, 5) istupio iz rada na dan . . ., 6) napomena poslodavca. I kod isplatnih lista predvidene su rubrike za odjave. Međutim odjava kod isplatnih lista ima to olakšanje, da se namještenik, koji je kroz cijeli prešašnji isplatni period radio i posljednji dan tog isplatnog perioda istupio iz posla, može unijeti radi

Digitized by Google

odjave u isplatnu listu narednog isplatnog perioda (Okružnica Suzora br. 23.293/24 R. Z. str. 291/24).

VI. Posljedice zanemarenja prijavne dužnosti uopće; naknada prinosa.

Razmotrivši ovako prijavnu dužnost poslodavca možemo preći na regrese, koji su jedna od najvažnijih posljedica zanemarenja prijavne dužnosti poslodavca.

O regresima zbog dosta nezgodne stilizacije § 11 ZOR-a imali smo dosada trojako tumačenje. Prvo što ga je iznijela Okružnica Suzora broj 792/22 od 21 jula 1922, drugo u referatu Dr. Arselina u Kasindolu (R. Z. 1925 str. 337—341) i najzad treće, kojega je stvorila uglavnom judikatura Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja i Državnog savjeta. Mišljenja smo, da je tek judikaturi pošlo za rukom da se približi istinitosti §-a 11 ZOR-a ne samo u pogledu njegove tekstuacije, već i u pogledu same stvari i radi toga baziramo ovo naše razmatranje na našoj judikaturi.

Dužnost naknade poslodavca odnosno regresno pravo ureda po §-u 11 ZOR-a postoji, ako poslodavac u određenom roku ne podnese prijavu ili podnese lažnu prijavu. Izraz §-a 11 ZOR-a in principio »u određenom roku« znači, u roku kojega je ustanovio § 10 ZOR-a i kojega smo detaljno razmotrili u II. do V. poglavlju. Nepodnošenje prijava pretpostavlja propust poslodavčev u određenom roku, a podnošenje lažne prijave nasuprot pretpostavlja radnju poslodavčevu u određenom roku u Zakonu. Prema zakonskoj tekstuaciji kod nepodnošenja prijave u određenom roku nije važno za dužnost naknade poslodavca okolnost, da li je propust učinjen s krivicom ili bez krivice poslodavca. Već samo zanemarenje te prijavne dužnosti rađa za poslodavca štetnim posljedicama iz §-a 11 ZOR-a, jer Zakon nigdje ne traži, da to zanemarenje mora biti svjesno ili namjerno. Zakon ne čini razlike, da li je do nepodnošenja prijave u zakonskom roku došlo bez zle namjere, iz nemara ili nepažnje poslodavca. I činjenica, da poslodavac o uposlenju izvjesnog namještenika nije znao, jer je primanje u posao povjerio pouzdaniku, ne može da ga ekskulpira, jer poslodavca terete posljedice, koje proizlaze iz toga, što se neće informira o stanju svoga radništva, a njega prema izričitom propisu našeg na pada i imovinska odgovornost nepodnošenja prijave. Isto tako i odnašanja lažne prijave u određeku ne traži se za dužnost naknade po §-u 11 ZOR-a dolus u radnji poslodavca. »Lažnom« naime u smislu §-a 11 ZOR-a smatra se svaka prijava, čiji podaci ne odgovaraju stvarnom stanju stvari i to bez obzira, da li se ta netačnost osniva na namjernoj, hotimičnoj radnji ili nemaru ili nepažnji poslodavca odnosno njegovog pouzdanika (rješenje Ministarstva socijalne politike broj 257/IV od 7 II 1925). Zato bi se dosta nezgodan zakonski termin »lažna prijava« mogao lako zamjeniti s terminom »netačna prijava«. Drukčije je što se tiče krivnje kažnjivosti poslodavca po tački 1 §-a 194 i po tački 1 §-a 195 ZOR-a zbog povrede prijavne dužnosti, o čemu međutim nije naša zadaća da ovdje govorimo.

Iako § 11 ZOR-a u prvom pasusu govori o nepodnašanju prijave i podnašanju lažne prijave i nameće poslodavcu dužnost plaćanja bez prava na obustavu od namještenika, on ipak zajedno za neprijavu i lažnu prijavu predviđa samo u tački 4 plaćanje troškova postupka, i ništa više. Dužnost pak plaćanja prinosa i naplate novčanih potpora i troškova liječenja u tački 1 i 2 veže isključivo za nepodnešenu prijavu u zakonskom roku, a dužnost naknade štete u tački 3 veže za lažnu prijavu i za propust prijave promjene u radnom odnosu. Očigledno je u prvom pasusu §-a 11 ZOR-a zaboravljeno da se spomene i nepodnošenje prijave za promjenu kod člana. Ove konstatacije od velike su važnosti za cjelokupno naše daljnje razmatranje.

Što se tiče naknade dospjelih prinosa po tački 1 §-a 11 ZOR-a te je poslodavac, koji u određenom roku nije podnio prijavu, dužan da plati uredu bez prava na obustavu od namještenika od dana stupanja namještenika u posao pa do faktičnog podnešenja prijave, ili, ako je radni odnošaj ranije prestao, dok je radni odnos trajao. Poslodavac se dakle za ove prinose ne može poslužiti sa pravom odbitka od zarade namještenika u smislu stava 8 §-a 35 ZOR-a, već svi ti prinosi padaju isključivo na njegov teret. Poslodavac je dužan da plati prinose, koji su »dospjeli« t. j. prinose, koji padaju u rok dospjetka od 3 godine računajući od kraja prve godine dospjelosti prinosa (stav 2 §-a 44 ZOR-a). Izvan ovog roka dospjetka ured nije ovlašten da naplaćuje od poslodavca prinose po tački 1 §-a 11 ZOR-a. Zatim poslodavac je dužan da plati prinose u pomenutom roku dospjetka počevši od dana stupanja namještenika u posao pa, ukoliko namještenik još radi, do dana faktičnog podnošenja prijave. Ako pak namještenik

Digitized by Google

u vremenu podnašanja prijave više ne radi, onda je poslodavac dužan da plati prinose u roku dospjetka počevši od dana stupanja namještenika u posao pa samo do dana njegovog istupa iz posla. Na ovaj prinos ima pravo ured i onda, ako neprijavljenom namješteniku nije pružio nikakve potpore. Po tački 1 §-a 11 ZOR-a ne može poslodavac compensando tražiti od ureda, da mu od »prinosa, koji su dospjeli« odbije potpore, koje je sam pružio svom neprijavljenom namješteniku, na osnovu ugovora o radu, jer se tražbine privatno pravne (te postoje i kod slučaja naknade liječenja po zakonu o radnjama ili po trgovačkom zakonu) nemogu kompenzirati s javno pravnim tražbinama iz naslova dospjelih prinosa. Državni savjet u svojoj presudi broj 16.043/34 od 15 juna 1934 smatra da za plaćanje prinosa ne može biti od uticaja čak ni okolnost, što su namješteni privilegiranog poslodavca po §-u 7 ZOR-a primali sve potpore, pa i veće, koje Zakon predviđa, u vremenu, dok njihovi namješteni nadležnim rješenjem Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja nisu oslobođeni od dužnosti osiguranja.

Okružni uredi za osiguranje radnika nisu ovlašteni, da se odreknu svoga prava na naknadu dospjelih prinosa po tački 1 §-a 11 ZOR-a.

VII. Regres po tački 2. §-a 11 ZOR-a i tački 1. §-a 93 Finansijskog zakona za god. 1936/37.

Regresno pravo ureda na naknadu novčanih potpora i troškova liječenja postoji po tač. 2 §-a 11 ZOR-a samo kod nepodnašanja prijave u roku određenom u Zakonu.

Svoje regresno pravo može ured da ostvaruje, samo za potpore, koje je članu faktično pružio. Ako ured članu nije pružio nikakve potpore, ne može od poslodavca tražiti naknadu po tač. 2 §-a 11 ZOR-a, jer ovdje, za razliku od dospjelih prinosa, bez izdataka nema regresa.

U pogledu visine novčanih potpora i troškova liječenja, koji se regresiraju, naš Zakon sve do 1 aprila 1936 godine t. j. do stupanja na snagu novog finansijskog zakona za 1936/1937 godinu nije imao nikakovog propisa, koji bi ograničavao poslodavčevu dužnost naknade i poslodavca je teretila naknada za sve potpore u novcu i naravi u bolesti i za slučaj porođaja, kako za manje, tako i za veće potpore, koje je po §§ 45 i 46 ZOR-a ured pružio osiguraniku ili njegovim porodičnim članovima.

Finansijski zakon za 1936/1937 godinu, ograničio je amandmanom u tački 1 §-a 93 potpore, koje se mogu regresirati, samo na najmanje zakonske potpore za slučaj bolesti (§ 45 ZOR-a) i najduže za vrijeme od 10 nedjelja.

Da bismo vidjeli, što se nakon popune tačke 1 §-a 93 Finansijskog zakona za 1936/1937 može regresirati, potrebno je da prodemo vrste potpora po našem zakonu. Od potpora u osiguranju u bolesti razlikuje naš zakon samo najmanje i veće potpore. Vanredne potpore od prihoda kazni po §-u 200 ZOR-a poznaje naš zakon samo u osiguranju za slučaj nesreće, ali leges anuae u finansijskim zakonima počevši za 1933/1934, ovlašćuju Središnji ured, da može prihode od kazna (polovinu) upotrijebiti ne samo za vanredne potpore rentnicima, prema stavu 2 pomenutog §-a, nego i za vanredne potpore oboljelim uredskim članovima, koji su iscrpili 26 nedjelja potpora po §-u 45 ZOR-a. Osim toga vanredne potpore daju se zasad članovima nekojih pasivnih mesnih organa po propisanim uslovima, a na osnovu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika i iz likvidacione imovine ili iz fonda $^3/_4$ poslovnog viška.

Kao najmanje zakonske potpore važe po našem zakonu sve potpore, koje su nabrojene u §-u 45 ZOR-a i u Zakonu o izmjeni odredaba zakona o osiguranju radnika, koji se odnose na potpore u slučaju porođaja, publikovanom u Službenim novinama od 6 decembra 1931. Te su potpore dužni uredi da pružaju članovima pod svim okolnostima pa i onda ako su završili poslovanje s pasivom. Na te potpore imaju osiguranici pravo žalbe.

Veće potpore nabrojene su taksativno u §-u 46 ZOR-a i na te potpore osiguranik ima pravo samo onda ako je glavna skupština Središnjeg ureda za osiguranje radnika prema količini materijalnih sretstava s kojima raspolaže, zaključila i Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja odobrio zaključak (§ 46 in principio i stav 2 §-a 126 ZOR-a), da se pruža nekoja u §-u 46 ZOR-a nabrojena veća potpora. Za sada samo aktivni mjesni organi Suzora ukazuju svojim članovima uz izvjesne uslove članstva po tački 2 §-a 46 ZOR-a od kraja 26 nedjelje do isteka 52 nedjelje, bolesničke potpore. I na te veće potpore — ako su ispunjene navedene pretpostavke i uslovi pod kojima se daju — imaju osiguranici pravo žalbe.

Na vanredne pomoći — koje se zasad daju za ograničeno vrijeme iz pomenutih

Digitized by Google

sretstava i pod naročitim strožim uslovima članstva osiguranicima pasivnih mjesnih organa - osiguranik nema prava žalbe.

Od ovih potpora prema tačci 1 §-a 93 Finansijskog zakona za 1936/1937 godinu mogu se regresirati samo najmanje zakonske potpore (§ 45 ZOR), koje je primio osiguranik za sebe ili svoje porodične članove, ali najduže za vrijeme od 10 nedjelja. Znači za vrijeme od 10 nedjelja mogu se regresirati troškovi liječničke pomoći i lijekova (u bolesti, za slučaj porodaja), zasada oboje u paušalnom dnevnom iznosu od 12 Din i troškovi zubne njege u iznosima, koje nije platio sam član, te hranarina, pogrebnina, novčane rodiljske potpore u stvarno isplaćenim iznosima.

Nameće se pitanje, da li se mogu regresirati u stvarno isplaćenim iznosima i troškovi bolničkog, sanatorijskog, banjskog i zračnog liječenja? M o g u, a k o s e d a j u z a p r v i h 10 n e d j e l j a, j e r j e b o l n i č k o, s a n a t o r i j s k o i b a n j s k o l i j e č e n j e s a m o d r u g a f o r m a n a j m a n j i h z a k o n s k i h p o t p o r a. Za bolničko liječenje to naš zakon izrijekom i kaže u §-u 53 in principio. No pod bolničkim liječenjem, koje umjesto najmanjih zakonskih potpora može biti pruženo osiguraniku ne smijemo razumjeti samo liječenje u bolnici u užem smislu, bilo javnoj ili privatnoj, već i liječenje u liječilištima, sanatorijima za tuberkulozne, u banjama, klimatskim mjestima, vlastitim takvim zavodima itd. Da je tome tako vidi se iz §-a 54 ZOR-a, koji govori, o troškovima raznih bolničkih liječenja. Mjesni organi Suzora doduše u pogledu bolničkog, sanatorijskog, banjskog i zračnog liječenja raspolažu s dispozicionim pravom, po kojem slobodno odlučuju da li će takva liječenja i gdje (sada ih dozvoljavaju samo u vlastitim zavodima) odobriti članovima i zato članovi pravo na ovakvo liječenje ne mogu da ostvaruju s tužbama pred sudovima radničkog osiguranja. Ali sve to nije od uticaja na regresno pravo ureda, koji su ovakva liječenja za prvih 10 nedjelja pružili i koji ih mogu regresirati prema okružnici broj 28.070/36 od 28 jula 1936 god. do visine bolničkih troškova. Što se tiče sanatorijskih i banjskih liječenja, spominjemo usput da je ravnateljstvo Suzora ovlašćeno da propiše izvjesne smjernice i uslove za ovo liječenje i da prema stavu 3 §-a 54 ZOR-a ustanovi visinu troškova za ovo liječenje, ali ravnateljstvo Suzora ne može da donese zaključak, da obustavlja uopće sanatorijsko, banjsko i zavodsko liječenje. Ne smije se naime pustiti iz vida, da svuda ondje gdje bolesnik živi u rđavim socijalnim prilikama, u nezdravom stanu s brojnom porodicom i slično dovodi sanatorijsko, banjsko i zavodsko liječenje k bržem i potpunijem obnavljanju osiguranikove radne sposobnosti, što je stvarno glavna svrha osiguranja. Zato je ovakav način liječenja mnogo puta i po čisto ekonomskoj strani prikladniji za ured, nego liječenje s uredskim liječnicima u nezdravoj i po zdravlje štetnoj kućnoj sredini osiguranika.

Da pređemo opet na regres.

I putni troškovi u bolnicu i iz bolnice kao i putni troškovi u sanatorije i banje ili zubnom lekaru, ako ta liječenja padaju u prvih 10 nedjelja, mogu se regresirati od poslodavca. Novčane potpore i troškovi liječenja kod nesrećnih slučajeva regresiraju se prema okružnici Suzora broj 6560/22 (vidi Gojković strana 58) samo do kraja četvrte nedjelje, premda se osiguraniku kod nesrećnog slučaja prema tačci 2 §-a 85 ZOR-a daje hranarina do svršetka liječenja i najviše do svršetka 10. nedjelje iza povrede i premda stav prvi §-a 95 ZOR-a ne ustanovljuje ništa drugo već to, da svi troškovi prouzrokovani liječenjem i isplatom hranarine počevši od pete nedjelje padaju na teret osiguranja u nesrećnim slučajevima, a do početka pete nedjelje na teret osiguranja u bolesti. Mišljenje o regresiranju ovih potpora za četiri nedjelje očigledno se upire na tekstuaciju tačke 2 §-a 11 ZOR-a da se regresiraju novčane potpore i troškovi liječenja, »koji su nastali uslijed bolesti«. Prema ovom mišljenju ne bi se mogla regresirati ni pogrebnina osiguranika, koji je umro uslijed nesrećnog slučaja, jer i ona prema stavu drugom §-a 95 pada na teret osiguranja u nesrećnim slučajevima.

Nasuprot ne može se regresirati nijedna veća potpora. Za veću bolesničku potporu po tačci 2 §-a 46 ZOR-a t. j. za pružanje bolesničkih potpora preko 26 nedjelja kod aktivnih mjesnih organa razumije se to samo po sebi. Ali ne bi se na pr. mogla regresirati ni pogrebnina za porodične članove (tačka 5 § 46) kao ni veća hranarina od $^2/_3$ obezbeđene nadnice ni porodiljska potpora veća od $^3/_4$ obezbeđene zarade (tač. 1 § 46) kad bi se ona — što sada nije slučaj — davala kod kojeg mjesnog organa i za prvih 10 nedjelja. Jednom riječi ne može se regresirati nijedna veća potpora iz §-a 46 ZOR-a.

Digitized by Google

Ne mogu se regresirati ni vanredne potpore, koje se zasada daju iz fonda novčanih kazna po §-u 200 ZOR-a, iz likvidacione imovine ili iz fonda $^3/_4$ poslovnog viška članovima pasivnih mjesnih organa, koji su iscrpili 26 nedjelja potpore po §-u 45 ZOR-a.

Obzirom na izmjenu regresnog prava ureda kod nepodnašanja prijave u roku određenom u zakonu možemo ovdje reći da je tačka 1 §-a 93 Finansijskog zakona za 1936/1937 godinu olakšala poslodavcima ranije i previše osjetljivu naknadu po tački 2 §-a 11 ZOR-a i da je pri tom još uvijek dovoljno zaštitila urede od neprijavljivanja ili kasnog prijavljivanja namještenika na osiguranje, što je oboje i bila svrha ove zakonske norme.

Prelazimo na zakonske pretpostavke regresnog prava ureda na naknadu novčanih potpora i troškova liječenja kod nepodnašanja prijave u roku odredenom u zakonu.

Te su pretpostavke po zakonu date u ova četiri slučaja:

1) ako poslodavac uopće nije prijavio namještenika na osiguranje koji se razbolio po isteku zakonskog prijavnog roka. To važi i za slučaj, ako je namještenik ostao neprijavljen samo zbog toga, što je poslodavac nepažnjom umjesto zaposlenog namještenika prijavio na osiguranje drugoga;

2) ako je poslodavac prijavio namještenika na osiguranje, ali kasno nakon isteka prijavnog zakonskog roka a namještenik je obolio također po isteku prijavnog zakonskog roka i prije nego je učinjena kasna prijava;

3) ako je poslodavac prijavio namještenika na osiguranje, ali kasno nakon isteka zakonskog prijavnog roka a namještenik je obolio nakon učinjene kasne prijave, ali još u roku od 8 dana po izvršenoj zakasnjeloj prijavi;

4) u slučajevima pod 1, 2, i 3, i kod istupa iz posla prije oboljenja, ako namještenik ima pravo na liječenje po §-u 56 ZOR-a samo zbog svog posljednjeg neprijavljenog zaposlenja (Presude Državnog savjeta br. 2.251 od 29 januara 1934, vidi u spomenutoj knjizi Gojkovića str. 56 i neobjavljeni broj 3.052/36 od 17 III 1936).

Ako je više poslodavaca, koji u ovom slučaju namještenika nisu prijavili na osiguranje, smatramo da se s regresom po tački 2 §-a 11 ZOR-a može teretiti samo posljednji poslodavac.

Nasuprot tome nisu date pretpostavke za regresno pravo ureda po tački 2 §-a 11 ZOR-a u ovim slučajevima:

1. ako je poslodavac prijavio namještenika nakon oboljenja ali još u zakonskom prijavnom roku od 8 dana po stupanju u posao;

2. ako je prijava namještenika kasna, ali namještenik je obolio 9 dan ili kasnije po izvršenoj zakasnjeloj prijavi;

3. ako poslodavac nije podnio prijavu, ali je namještenik obolio prije isteka prijavnog roka od 8 dana po stupanju u posao i zatražio od ureda pomoći s poslodavčevom potvrdom o zaposlenju. Državni savjet u svojoj presudi br. 1.529 od 3 III 1931 obrazlaže, da je ovakav slučaj oboljenja namještenika nastupio u 8-dnevnom prijavnom roku — § 10 ZOR-a i da se namještenik javio uredu s potvrdom poslodavca o faktičnom uposlenju radi pomoći, pa se ne može uzeti da ured za njegovo uposlenje nezna, kad on dobiva pomoći od ureda;

4. ako poslodavac nije propisno prijavio namještenika na osiguranje, ali ured je saznao za uposlenje namještenika i bio u mogućnosti da ga u zakonskom prijavnom roku ili bar 8 dana prije nego je namještenik obolio uzme u evidenciju; na pr. iz nepropisne prijave u običnom pismu ili dopisnoj karti, o čemu smo govorili u II. poglavlju, zatim iz svoga kontrolnog lista, potvrde o zaposlenju (odluka Suzora broj 9.317/36), iz spiska s kojim polažu prinose državna nadleštva i nekoje općine (rješenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja broj 16.434 od 15 marta 1931, drukčije Državni savjet presuda broj 23.325/32 Radnička zaštita 1933 str. 218);

5. ako je neprijavu namještenika na osiguranje skrivio sam ured tim što nije primio poslodavčevu prijavu sa izraženom sumnjom, o kojoj je bilo govora u III. poglavlju.

U slučaju regresa po tački 2 §-a 11 ZOR-a računaju se poslodavcu po tački 4 istog §-a i troškovi postupka, koji su sada paušalizirani s iznosom od 25 Dinara.

Za naplatu ovog regresa izdaje ured platežni nalog, protiv kojega se u roku od 8 dana po dostavi može izjaviti žalba Središnjem uredu za osiguranje radnika, a protiv odluke Središnjeg ureda u istom roku Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. Blagovremeno izjavljena žalba protiv ovakovog platežnog naloga odlaže izvršenje (§ 187 ZOR-a).

VIII. Regres po tački 3 §-a 11 ZOR-a.

Što se tiče regresa po tački 3 §-a 11 ZOR-a za štetu, koja je prouzrokovana

Digitized by Google

zbog toga što nije prijavljena promjena u radnom odnosu ili što je učinjena lažna prijava, tu Finansijski zakon za 1936/37 ne sadrži propisa, koji bi ograničavao dužnost naknade poslodavca samo na najmanje zakonske potpore i najduže za vrijeme od 10 nedjelja. Prema tomu po 3 tačci §-a 11 ZOR-a može se regresirati od poslodavca sva šteta, koju on uredu prouzroči kod davanja potpora bez obzira, da li je ured pružao manje potpore do 10 ili 26 nedjelja ili veće potpore preko 26 nedjelja ili vanredne potpore. O ovim regresima s osobitim obzirom na pojam »štete« u smislu tačke 3 §-a 11 ZOR-a napisao je lijepu i još uvijek aktuelnu raspravu 1929 godine u Radničkoj zaštiti (strana 248—255) sada već pokojni zamjenik ravnatelja Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu Dr. Ante Romac i na tu raspravu upozoravamo ovdje. Kod određivanja »štete« po 3 tačci §-a 11 ZOR-a potrebno je držati u vidu, da je ured ovlašćen da regresira samo pružene potpore zatim da članstvo nastaje ex lege i najzad, da je poslodavac dužan da plati, a član ovlašćen da primi potpore prema nadničnom razredu, koji odgovara stvarnoj zaradi namještenika.

Sa ovog stanovišta od štete, koja je prouzrokovana zbog neprijave promjene u radnom odnosu ili zbog lažne prijave, ured je dužan da regresira:

1. prinose i to kao po tački 1 §-a 11 ZOR-a bez prava na obustavu od namještenika u roku dospjetka, ako je lažno prijavljen, kasniji dan stupanja u posao;

2. razliku prinosa između višeg i nižeg nadničnog razreda u roku dospjetka, ako je lažno prijavljena manja zarada ili ako nije prijavljena promjena u radnom odnosu na veću zaradu također bez prava obustave od zarade namještenika;

3. razliku između novčanih potpora, koje je ured platio i potpora, na koje bi namještenik imao pravo u slučaju ispravno prijavljene zarade, ako je lažno prijavljena veća zarada ili ako nije prijavljena promjena u radnom odnosu na manju zaradu. Kod prijave u slučaju promjene u radnom odnosu na manju zaradu regresirati će se ova razlika analogno tački 21 §-a 11 ZOR-a i onda, ako je prijava promene doduše podnešena, ali nakon isteka 8-dnevnog zakonskog roka po nastaloj promjeni i to za bolest koja je nastala prije nego što je učinjena prijava promjene ili najkasnije u roku od 8 dana po izvršenoj zakasnjeloj prijavi;

4. sve pružene potpore u bolesti, ako je lažno prijavljen radnik, koji uopće nije bio uposlen. U praksi treba se poslužiti s regresom, ako je učinjena lažna prijava nezaposlenog radnika nepažnjom, a kod zlonamjerne takve prijave bolje je primjeniti tačku 2 §-a 24 ZOR-a o doknadnom prinosu;

5. sve pružene potpore u bolesti, koje su uslovljene s izvjesnim trajanjem članstva (na pr. porodiljske potpore, liječenje po §-u 56 ZOR-a i sve veće i vanredne potpore preko 26 nedjelja itd.), ako je poslodavac lažnom prijavom ranijeg dana stupanja namještenika u posao prouzročio davanje tih uslovljenih potpora.

Ne može se regresirati od poslodavca po tački 3 §-a 11 ZOR-a jer nema štete:

1. razlika između novčanih potpora, koje je ured platio i novčanih potpora, na koje bi namještenik imao pravo u slučaju ispravno prijavljene zarade, ako je lažno prijavljena manja zarada, ili, ako nije prijavljena promjena u radnom odnosu na veću zaradu. U ovim slučajevima regresira se kako smo već rekli, samo prinos;

2. novčana potpora, ako je lažno prijavljeno manje članstvo (kasniji dan stupanja u posao) ali ispravna zarada, a namještenik je obolio također analogno toč. 2 §-a 1 ZOR-a 9 dan ili kasnije po izvršenoj takovoj lažnoj prijavi. U ovom slučaju također regresira se samo prinos.

I kod regresa po tački 3 §-a 11 ZOR-a računaju se troškovi postupka paušalno sa 25 Dinara i izdaje se platežni nalog na isti način i po istim propisima kao i kod regresa po tački 1 i 2 §-a 11 ZOR-a.

Također kod regresa po tački 2 i 3 §-a 11 ZOR-a uredi nisu ovlašćeni, da se odreknu ovoga prava na naplatu naknada.

IX. Prinos po §-u 11 ZOR-a in fine.

Ostalo nam je još da razmotrimo posljedice po §-u 11 ZOR-a in fine zanemarenja odjavne dužnosti. U V. poglavlju spomenuli smo razliku između prijave i odjave u odnosu na prinos. Rekli smo, da je za početak dužnosti plaćanja prinosa mjerodavan bez obzira na podnešenu prijavu dan stupanja namještenika u posao, a za svršetak dužnosti plaćanje prinosa da odlučuje okolnost, da li je učinjena odjava u zakonskom roku ili nije. Ako je odjava podnešena u zakonskom roku onda, je i za svršetak dužnosti plaćanja prinosa mjerodavan dan istupa namještenika iz posla. Nasuprot ako je poslodavac propustio da učini odjavu u zakonskom

Digitized by Google

roku, onda je prema izričitom propisu §-a 11 ZOR-a in fine dužan da namiri prinose u cijelosti sve dotle, dok odjava ne bude faktično podnešena.

Jedina je pretpostavka za primjenu ovog propisa fakat, da namještenik po istupu iz posla nije bio odjavljen u zakonskom roku. Razlog, zašto nije bio pravovremeno odjavljen, je irelevantan. Prinos po §-u 11 ZOR-a in fine, koji ima karakter redne kazne i koji ne utiče na članstvo namještenika (to svršava s danom istupa iz posla stav 3 §-a 55 ZOR-a), plaća poslodavac tako dugo, dok odjava ne bude podnešena odnosno, dok sam ured ne sazna za istup namještenika iz posla. Irelevantno je također, zašto je došlo do istupa namještenika iz posla. Ipak Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, (rješenje St. br. 5.330 od 16 II 1934) i Državni savjet (presuda br. 17.092 od 22 VI 1934 Radnička zaštita iz 1935 str. 537) stoje na stanovištu, da u slučaju, kada su svi namještenici zbog prestanka posla uopće istupili iz rada, nema mjesta primjeni propisa §-a 11 ZOR-a in fine i da u ovakvom slučaju poslodavac treba da plati prinos samo do dana kad je prestao s poslom. Ovo je jedno, valjda i potrebno, ublaženje tvrdoće propisa §-a 11 ZOR-a in fine. Isto tako i sam Suzor ublažava tvrdoću §-a 11 ZOR-a in fine izjednačujući svoje saznanje o istupu namještenika iz posla s podnešenom odjavom i otpisujući izuzetno poslodavcu prinos za vrijeme, dok je neodjavljeni radnik bio zaposlen kod drugog poslodavca. Što se tiče ovog potonjeg činjenica, da je namještenik po istupu iz posla bio prijavljen od drugog poslodavca nije sama po sebi razlog, da se poslodavcu, koji nije učinio odjavu namještenika u zakonskom roku, obustavi dalji propis prinosa. Zato Suzor i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja u ovakvom slučaju poslodavcu po žalbi izuzetno otpisuju prinose.

U slučaju, ako je namještenik prijavljen tek po istupu iz posla i jednovremeno odjavljen, onda se, što smo već vidjeli u VI. poglavlju, prema izričitom propisu tačke 1 §-a 11 ZOR-a ima propisati prinos samo do dana istupa iz posla, a ne do dana kad je primljena odjava. Ovo važi i za slučaj, ako je ured i bez prijave saznao o zaposlenju izvjesnog namještenika tek onda, kad je radni odnos prestao.

Na kraju, da spomenemo jedan slučaj, kad nema mjesta primjeni §-a 11 ZOR-a in fine, premda nije učinjena odjava. To je slučaj kad umre osiguranik, a poslodavac zaboravi da ga odjavi. Ovdje držeći se bukvalno teksta zakona, nema mjesta primjeni §-a 11 ZOR-a in fine, jer je po stavu 3 §-a 10 ZOR-a ustanovljena za poslodavca dužnost odjave samo za istup namještenika iz posla. Zato je dobra praksa kod nekojih mjesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika kad već prilikom isplate pogrebnine provode ex officio s danom smrti odjavu umrlog namještenika iz osiguranja.

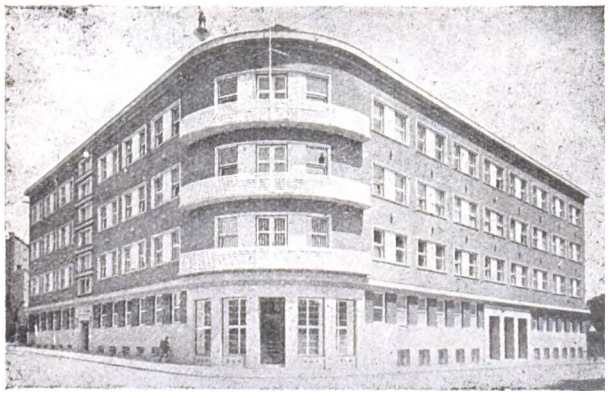

Digitized by Google

SAMARDŽIJA DR. P.:

IZVJEŠTAJ LJEČILIŠTA KLENOVNIK ZA 1935 GOD.

Tečajem izvještajne godine primljeno je u Klenovniku 677 novih bolesnika (prema 732 u 1934 g.), iz g. 1934 preostalo je bilo 137 bolesnika, ukupno je, dakle, te godine liječeno 814 bolesnika. Od toga ih je 148 prešlo u 1936 god. — prema tomu otpušteno je tečajem izvještajne godine 666 bolesnika. Svi važniji medicinski podaci o tih 666 bolesnika sadržani su u velikoj tabeli pod naslovom »Medicinska statistika« (vidi str. 376—377). Iz te tabele je vidljivo da 83 bolesnika (12.46%) nisu završili svoje liječenje (rubrika »vraćeni i neliječeni«). Kao »neliječena« računamo svakog bolesnika koji je ostao manje od mjesec dana, kada se radi o lakšem oboljenju, odnosno, manje od dva mjeseca, kada se radi o teškom oboljenju. Od ta 83 bolesnika bilo ih je 55 vraćeno iz medicinskih razloga — uglavnom radi beznadnog stanja —, 22 su napustili liječenje svojevoljno — većinom iz familijarnih razloga —, petorica nisu imali prava na duže liječenje, a jedan je otpušten disciplinski. Odbivši te neliječene preostala su u liječenju 583 bolesnika, od kojih je 9 u zavodu umrlo, dok su 574 izdržali liječenje do odobrenog im roka.

Slijedeća tabela pokazuje nam koliko je koji ured imao bolesnika u sanatoriju, te koliko je bolesnika od pojedinih ureda završilo liječenje, a koliko ih je vraćeno, odnosno umrlo. Za liječene bolesnike naznačen je i broj opskrbnih dana te izračunat prosjek koji otpada na jednog bolesnika.

Mjesni organi	Broj liječenih bolesnika	Broj opskrbnih dana liječenih bolesnika	Prosečno trajanje liječenja	Broj neliječenih i vraćenih bolesnika	Umrli	Ukupni broj bolesnika
Banja Luka	18	1.768	98·22	3	1	22 (13)
Beograd	121	9.079	74·96	17	—	138 (85)
Bratinske blagajne	4	364	91·00	—	—	4 (3)
Dubrovnik	17	1.841	108·29	1	—	18 (14)
Karlovac	3	262	87·33		1	4 (3)
Ljubljana	67	8.895	132·76	4	1	72 (42)
Merkur	55	6.436	117·01	10	—	65 (25)
Niš	27	2.075	76·85	13	—	40 (27)
Novi Sad	22	2.686	122·09	2	—	24 (18)
Petrovgrad	19	1.712	90·10	3	—	22 (12)
Privatni pacijenti	13	1.487	114·38	9	—	22 (18)
Omladina, Beograd	7	555	79·28	5	—	12 (6)
Osijek	48	5.824	121·33	3	—	51 (22)
Sarajevo	11	1.156	105·09	—	—	11 (4)
Skoplje	24	1.650	68·75	—	1	25 (13)
Sombor	7	646	92·28	3	—	10 (7)
Split	12	1.394	116·16	—	—	12 (9)
Subotica	12	1.099	91·58	2	—	14 (9)
Sušak	6	758	126·33	2	1	9 (5)
Tuzla	10	885	88·50	1	—	11 (6)
Trgovsko, Ljubljana	5	729	145·80	—	—	5 (3)
Zagreb	66	6.599	99·98	5	4	75 (34)
Ukupno	574	57.900	100·87	83	9	666 (378)

Iz te tabele vidljivo je, da je najviše bolesnika poslao beogradski okružni ured (138), a za njim slijede Zagreb (75), Ljubljana (72), Merkur (65), Osijek (51), itd. — na posljednjem mjestu stoje karlovački okružni ured i Bratimske blagajne — svaki sa 4 bolesnika.

Vraćeno je najviše bolesnika od Beogradske trgovačke omladine (5 od 12 t. j. 41.66%) zatim iz grupe privatnih bolesnika (40.9%), te od niškog okružnog ureda (32.5%) i od somborskog (30%).

Najduže su ostajali u sanatoriju članovi Bolesničke blagajne Trgovačkog

Digitized by Google

društva u Ljubljani, t. j. prosječno 145.8 dana, zatim slijedi O. U. Ljubljana sa prosječnim trajanjem liječenja od 132.7 dana, Sušak sa 126.3 dana, Novi Sad sa 122, Osijek sa 121.3, Merkur sa 117, O. U. Subotica sa 116, privatnici sa 114.3, O. U. Dubrovnik sa 108.3 i Sarajevo sa 105 dana. Svi su ti rokovi iznad prosjeka koji iznosi 100.8 dana. Najkraće prosječno trajanje liječenja imali su članovi skopljanskog okružnog ureda sa 68.7 dana, te članovi beogradskog okružnog ureda sa okruglo 75 dana. Tako izlazi da su se članovi ljubljanskog okružnog ureda prosječno skoro dva puta duže liječili nego članovi beogradskog okružnog ureda, jer na 67 ljubljanskih bolesnika otpada 8.895 dana liječenja, a na 121 beogradskog bolesnika otpada 9.079 dana liječenja.

83 neliječena bolesnika boravili su u sanatoriju ukupno 2.471 dan, t. j. prosječno 29 dana; tu je uračunat uvijek i dan dolaska i odlaska.

Teške, beznadne bolesnike držimo obično neko vrijeme u lječilištu, dok se ne oporave od putovanja, i onda ih istom vraćamo. Ako se, medutim, pokaže povoljna tendencija za oporavak, ostavljamo i te teške bolesnike do svršetka odobrenog im roka, a kojiput tražimo čak i produženje liječenja, ako to naročite familijarne okolnosti zahtjevaju. To vraćanje beznadnih bolesnika vrlo je teška i žalosna stvar. Naporno putovanje u lječilište znači za takovog bolesnika potrošak posljednjih rezerva fizičke snage. Nošen iluzijom da će u lječilištu konačno naći svoje spasenje — izdrži bolesnik putovanje u lječilište obično začudnom lakoćom. U lječilištu, medutim, saznaje da mu »vazduh ne prija«, i duševno utučen treba sada da izdrži putovanje kući. Često takav siromah nije više sposoban ni za najkraći put, pa niti s pratnjom — i moramo ga ostaviti da umre u lječilištu. Od naših 9 smrtnih slučajeva u 1935 godini jedan je bolesnik umro 8 dana, drugi 12 dana, treći 17 dana, četvrti 20 dana, peti 36 dana nakon dolaska u zavod. Već kod dolaska bili su moribundni i nesposobni za povratak. Od preostale četvorice, koji su u zavodu proveli duže vremena, (jednu smo bolesnicu usprkos desperatne ftize zadržali iz socijalnih razloga; druga je došla u zavod sa pneumotoraxom povrh kazeozne pneumonije i stanje se stalno pogoršavalo; treći bolesnik došao je sa spontanim pneumotoraxom i empijemom; četvrti je liječen kod nas sa bilateralnim pneumotoraxom, i to vrlo uspješno, ali je za vrijeme prošlogodišnje gripe podlegao gripoznoj pneumoniji.

Možda će nam se prigovoriti što desperatne ftize vraćamo kući, mjesto da ih zadržimo u zavodu do njihove smrti. Mi znamo da je to vraćanje prilično nehumano, a znamo i to, da bi bilo medicinski ispravnije zadržati te bolesnike u zavodu u svrhu izolacije. Postoje, medutim, jaki psihološki i tehnički razlozi koji govore protiv zadržavanja neizliječivih bolesnika u lječilištu. Prije svega, broj naših sanatorijskih kreveta je vrlo ograničen, i morao bi neprestano biti popunjen izliječivim bolesnicima — kad bi sve išlo kako treba! — jer je prva i glavna zadaća lječilišta da liječi i asanira izlječive bolesnike. Pa kad bi i imali dosta sanatorijskih kreveta, da možemo pored svih izlječivih smjestiti i ove neizlječive (kako je to svojedobno u Njemačkoj predlagao pokojni K. H. Blümel), tada bi nastalo pitanje: tko će plaćati troškove liječenja do bolesnikove smrti. Neizlječivi ftizičari žive naime u sanatorijskoj sredini obično relativno dugo, a naše osiguranje nema ni zakonske ni financijske mogućnosti da takve bolesnike drži u lječilištu neograničeno vrijeme. Držati pak neizlječive bolesnike samo nekoliko mjeseci u lječilištu, pa ih konačno ipak poslati da umiru kod svoje kuće i zarazuju familiju, — značilo bi u našim prilikama: oduzeti mjesto izlječivima, potrošiti pare i — promašiti cilj. Takva humanost bila bi, dakle, samo prividna, i takva znanost bila bi nelogična. Povrh svega valja uzeti u obzir i činjenicu da česti smrtni slučajevi u jednom ovakvom zavodu djeluju psihološki vrlo loše na ostale bolesnike.

Zato smo prisiljeni apelovati i ovom prilikom na kolege kod okružnih ureda, da svakog bolesnika odredenog za sanatorij ponovno pregledaju neposredno prije odlaska i da ga ne puste na put: 1) ako ima, iz bilo kojeg razloga, visoke temperature; 2) ako je vrlo slab ili kahektičan; 3) ako je bolesnik taman počeo da se oporavlja iza teške hemoptoje ili iza jednog jačeg evolutivnog zamaha (»Schub«); 4) ako se kod bolesnika s pneumotoraxom pojavio eksudat. — Uslijed napora skopčanih

Digitized by Google

Nalaz na plućima			Komplika-															
			SPECIFIČNE															
			na pleuri			na drugim organima												
VRST OBOLENJA		broj slučajeva	eksudat	empijem	spont. pneum.	Grkljan	Crijeva	Peritoneum	Žlijezde	Kosti i zglob.	Koža	Bubreg	Meninge	Fistula ani	Otitis media	Testis
Tbc. pulm. miliaris	discreta	9	1													
	generalisata	5	1						1				2			
Tbc. fibrosa	densa	27	2						1						1	
	diffusa (c. emphysem.)	52		1												
	cavitaria	10				1				1				1		
Pht. fibroulcerosa	I. - II.	49				8			2	2	1	1		1		2
	III. cachecticans	10		1	1	1			1	1						
Tbc congestiva	pulmon.	6														
	gangliopulmonalis	12	1													
Pht. (Tbc.) fibrocaseosa	com. incipiens	39	2													
	incip. - sec. fibrosa	35														
	confirmata	173	23	2	1	3	2		2	1				1		
	desperata	69	4	2	3	15	2		1	1						
	extens. unitateralis postpleuritica	2	1													
	ravit. stationaria	6				1										
	gangliopulmonalis	5														
Pht. caseosa	gangliopulmonalis	7				2	1		1							
	extens. lobul. (galoppans)	2		1	2	1										
	pneumonia caseosa	20	2	2		5		1	1					1		1
	pleuropneumonia caseosa	6								1						
Tbc. gangliopulm. obsoleta (complexus primar. obsol.)		20														
Tbc. abortiva		34														
Tbc. fibrosa postpleuritica		22		1					1	1						
Tbc. (Pht.) cirrhotica c. emphysem.		15		1											1	
Pleurit. chron. adhaes. (i corticopleurit. recidiv.)		14								1						
Nespecifična oboljenja pluća	Bronchitis chron. (c. emphysem)	15														
	Abscessus pulmonum	2														
	Ukupno	666	37	11	7	37	5	1	11	9	1	1	2	4	2	3

Digitized by Google

c i j e										Infekcioznost kod dolaska		Vraćeni i nelijećeni	Umrli	Liječeni kolapsom	Rezultat liječenja po odbitku nelijećenih i umrlih								Familiarna opterećenost
NESPECIFIČNE															medicinski			ekonomski			asanirani		
Lues	Diabetes mell.	Diabetes insip.	Vitium cordis	Adnexitis	Carcinoma	Graviditas	Epilepsia	Pneumonia grip.		sa pozitivnim ispljuvkom	sa kavernom				poboljšani	nepromjenjeni	pogoršani	sposobni	djelomično sposobni	nesposobni	postali negativni	kaverna se zatvorila	
										1					7	2		5	2	2			2
										1		1	1		2		1	1	1	1			3
			1			1				2					27			22	5		1		12
1			1	1						5		2			50			39	10	1	2		15
										10	10	1		4	8	1		1	4	4	2	2	4
3										40	33	2		7	41	3	3	8	24	15	13	11	16
1										9	7	2	1		7				3	4	1		3
										1				1	6			5	1		1		3
														1	12			9	2	1			1
1	1									19	14	4		14	35			19	13	3	15	11	11
						1				8	3	3		5	31	1		29	3		6	3	8
2	2					1	1			160	157	7		129	147	12	7	33	65	68	78	74	39
1		1						1		69	68	29	4	12	17	11	8		4	32	2	1	9
										1	1			1	2				2		1	1	1
										6	6	1		1	5			1	3	1	1	1	1
1										4	2	2		2	3			2		1	1	1	1
										7	7	4		3	2		1		1	2	1	1	2
										2	1	1	1										
										20	20	12	2	7	4		2			6			1
										5	4	1		4	3	1	1		3	2	1		1
												4			16			16					7
	1		1	1	1							2			32			31	1				10
										2				2	22			20	2		2	1	9
1										6	4	1		2	14			9	5		5	2	4
															14			14					4
1			1									3			11	1		10	2				2
1												1		1	1					1			
13	4	1	4	2	1	3	1	1		378	337	83	9	196	519	32	23	274	156	144	133	109	182

Digitized by Google

s putovanjem često kod takvih bolesnika nastupi pogoršanje bolesti koje se katkada neda više zaustaviti. Takve bolesnike treba, dakle, zadržati u bolnici ili u kućnoj njezi, dok im se stanje ne stabilizuje.

U posljednoj rubrici tabele na str. 374 označen je ukupan broj bolesnika pojedinih ureda, a brojevi u zagradama kazuju nam koliko je među njima bilo otvorenih slučajeva. Po omjeru između otvorenih i zatvorenih slučajeva može se — približno dakako — prosuditi, koji su uredi slali više težih, a koji više lakših bolesnika.

Slijedeća tabela pokazuje nam kako se naših 666 bolesnika odnosilo obzirom na starost, spol i bračno stanje. Da dobijemo utisak ne samo o brojčanom odnosu nego i o težini bolesti kod pojedinih grupa, stavili smo svagdje u zagrade brojeve koji naznačuju koliko je od dotične grupe bilo otvorenih (baciloznih) bolesnika.

Spol i bračno stanje		DOBA								Ukupno
		—16	16—21	21—26	26—31	31 - 36	36—41	41 - 46	46 - 51	51 -
Muški	oženjeni	—	1 (1)	16 (9)	48 (24)	50 (32)	39 (32)	23 (12)	9 (5)	16 (9)	202 (124)
	neoženjeni	7 (3)	54 (29)	81 (52)	57 (33)	22 (13)	10 (4)	3 (2)	2 (1)	—	236 (137)
	Zajedno	7 (3)	55 (30)	97 (61)	105 (57)	72 (45)	49 (36)	26 (14)	11 (6)	16 (9)	438 (261)
Ženske	udate	—	2 (2)	19 (4)	22 (9)	17 (9)	9 (3)	1 (1)	2 (2)	—	72 (30)
	neudate	2 (1)	37 (24)	74 (39)	28 (15)	11 (6)	3 (1)	1 (1)	—	—	156 (87)
	Zajedno	2 (1)	39 (26)	93 (43)	50 (24)	28 (15)	12 (4)	2 (2)	2 (2)	—	228 (117)
Sveukupno:		9 (4)	94 (56)	190(104)	155 (81)	100 (60)	61 (40)	28 (16)	13 (8)	16 (9)	666 (378)

Iz ove tabele je vidljivo da je bilo 438 muških bolesnika, od toga 202 oženjena i 236 neoženjenih, te 228 ženskih, od toga 72 udate i 156 neudatih. Dok se, dakle, broj oženjenih i neoženjenih bolesnika skoro izjednačuje, prevladavaju kod bolesnica neudate za cca 118%. (I među osiguranim radnicama općenito imade mnogo više neudatih nego udatih!). U višim starosnim grupama biva brojčana razlika izmedu muškaraca i žena sve veća, dok su u prupi od 21—26 godina zastupana oba spola skoro podjednako, 97 muškaraca : 93 žene. Od tih 97 muškaraca imao je 61 (62.88%) otvorenu tuberkulozu, dok od 93 ženske istih godina samo su 43 (46.23%) bile s otvorenom tbc. I inače su muškarci teže bolesni. Na 438 muškaraca ima 261 s otvorenom tbc (59.8%), a na 228 žena ima njih 117 otvorenu tbc (51.31%). Ako usporedimo oženjene i neoženjene muškarce, nalazimo da je medu oženjenima više teških bolesnika (124 od 202 t. j. 61.38%), nego medu neoženjenima (137 od 236, t. j. 58%). Kod žena je, medutim, obratno, od 72 udate 30 ih je s otvorenom tbc., t. j. 41.66%, dok među 156 neudatih ima 87, t. j. 55.76% teže bolesnih. — Po našoj statistici, dakle, ne samo da je broj udatih bolesnica u sanatoriju relativno malen već je i bolest kod njih prosječno lakša nego kod neudatih, a pogotovo mnogo lakša nego kod oženjenih muških bolesnika. (Da li bi se iz toga moglo stvoriti zaključak da brak štiti ženu od tuberkuloze, stvarajući joj bolje uslove za život, — a muškarca naprotiv da zdravstveno oštećuje namećući mu veće brige — teško je reći, jer su naši brojevi premaleni za takve smjele hipoteze, a postoje, osim toga, i druge mogućnosti tumačenja).

Razdiobu naših bolesnika po profesijama pokazuje nam tabela na strani 379. Osim zanimanja uzete su ponovno u obzir i starosne grupe, a brojevi u zagradama označuju bolesnike s otvorenom tuberkulozom. Najviše bolesnika je bilo iz trgovačke grupe, zatim slijedi metalna industrija, pa industrija odjeće itd. Najveći postotak teških (otvorenih) bolesnika ima poljoprivreda 81.8%, slijede ugostiteljske radnje sa 75%, rudarstvo sa 75%, poligrafija sa 74%, slobodna zvanja sa 71%, saobraćaj sa 66.6%, kemijska industrija sa 63% itd. — Novčani zavodi i kancelarije imaju samo 33.3% otvorenih bolesnika.

Mi smo dosada pozitivnost ispljuvka uzimali kao kriterij za težinu bolesti. Od svih 666 bolesnika bilo ih je 378 pozitivnih t. j. 56.76%. Kao

Digitized by Google

Starost	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	Ukupno
	Z A N I M A N J E																				
	Poljoprivreda	Saobraćaj	Rudarstvo i talionice	Kamen i zemlja	Metalna industrija	Kemijska industrija i centrale	Tekstilna industrija	Industrija papira	Industrija kože i gume	Industrija drva i kosti	Hrana i piće	Gostione, kavane i svratišta	Industrija odjeće i pođuzeća za čišćenje	Gradjevna industrija	Poligrafija	Sanitetska služba i higijena	Trgovine i slagališta	Novčani zavodi i kancelarije	Kućna posluga	Pozorišta, slobodna profesija i razno	
do 16 g.					1		1						2		1	1	3				9
					(1)								(1)		(1)		(1)				(4)
16—21 g.					16	2	6	2	3	4	2		23	2	8	7	10	2	4	3	94
					(6)	(2)	(5)	(1)	(1)	(3)	(1)		(13)	(1)	(7)	(4)	(6)		(3)	(3)	(56)
21—26 g.	1	2	1		19	5	15	2	2	13	9	3	25	2	7	10	43		18	13	190
	(1)	(2)	(1)		(8)	(3)	(6)	(1)	(1)	(7)	(6)	(3)	(10)	(2)	(3)	(6)	(25)		(11)	(8)	(104)
26—31 g.	4	4	1		24	5	11	1		10	7	1	20	3	3	2	27	2	11	19	155
	(2)	(2)	(1)		(12)	(2)	(5)	(1)		(4)	(3)	(1)	(9)	(2)	(2)	(2)	(13)	(1)	(7)	(12)	(81)
31—36 g.		8	1		12	5	5			5	12	1	5	2	2	3	21	2	7	9	100
		(4)			(9)	(3)	(2)			(1)	(7)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(12)	(2)	(5)	(8)	(60)
36—41 g.	4	4	1		9		2			7	2	4	3		1	3	5	3	5	8	61
	(4)	(4)	(1)		(7)		(1)			(3)	(2)	(3)	(2)		(1)	(2)	(2)	(1)	(1)	(6)	(40)
41—46 g.	1	3			2	1	1			4	5	3		1		2	3			2	28
	(1)	(2)			(1)	(1)	(1)			(1)	(4)	(1)				(1)	(1)			(2)	(16)
46—51 g.	1				2	1	1			1						1	1	2		3	13
	(1)					(1)	(1)			(1)						(1)	(1)			(2)	(8)
51 g. dalje				1	3		1				2			1	1		4	1		2	16
				(1)	(2)		(1)				(1)				(1)		(2)			(1)	(9)
Ukupno	11	21	4	1	88	19	43	5	5	44	39	12	78	11	23	29	117	12	45	59	666
	(9)	(14)	(3)	(1)	(46)	(12)	(22)	(3)	(2)	(20)	(24)	(9)	(37)	(6)	(17)	(17)	(63)	(4)	(27)	(42)	(378)

daljnji vrlo važan kriterij za težinu bolesti smatra se rentgenološki nalaz kaverne. Iz glavne tabele (str. 376—377) vidimo da je bilo 337 bolesnika s kavernama, t. j. 50.60%. Znači, da je svaki drugi bolesnik imao kavernu. Svi kavernozni su bili i pozitivni, a 41 bolesnik je bio pozitivan no bez rentgenološkog nalaza kaverne.

Kod prosudivanja rezultata liječenja odračunali smo bolesnike koji su u zavodu bili samo kratko vrijeme. Kako smo već rekli bila su 83 takva bolesnika, među njima 65 sa pozitivnim ispljuvkom, a 63 sa kavernom. Liječena su dakle 583 bolesnika, medu njima 313 sa pozitivnim ispljuvkom a 274 sa kavernom.

Otpušteno je u poboljšanom stanju 519 bolesnika (89%), u nepromjenjenom stanju 32 bolesnika (5.48%), u pogoršanom stanju 23 bolesnika (3.94%), a umrlo je u zavodu 9 bolesnika (1.54%).

Obzirom na radnu sposobnost bila su kod odlaska 274 bolesnika (47%) za rad sposobna (75% — 100% radne sposobnosti), 156 bolesnika (26.75%) bilo je djelomično sposobno (50 — 75% radne sposobnosti), a 144 (24.70%) su bila radno nesposobna (ispod 50% radne sposobnosti).

Pošto je po našem mišljenju glavni zadatak sanatorija da zarazne tuberkulozne bolesnike učini nezaraznima i neopasnima za okolicu, vodimo naročito računa o tome koliko je otvorenih bolesnika tečajem sanatorijskog liječenja asanirano, t. j. postalo zatvoreno. Iz glavne tabele se vidi da su 133 bolesnika izgubila bacile, što od 313 pozitivnih koji su ostali na liječenju čini 42.5%. Od ta 133 asanirana bolesnika bilo ih je 109 koji su došli s kavernama, pa su im se kaverne tečajem liječenja zatvorile. Ovdje moramo naglasiti, da mi principijelno svakog kavernoznog bolesnika smatramo za otvorenog i zaraznog, pa prema tome ne smatramo ni jedan slučaj asaniranim, dok nije kaverna rentgenološki potpuno iščezla, a mikroskopski se ni opetovanim traženjem (obično antiforminom) ne mogu naći bacili. Ima slučajeva da kaverna pod uplivom kolapsoterapije postane rentgenološki nevidljiva, ali se u ispljuvku još nadu bacili, — takve slučajeve nesamo da ne računamo među asanirane, nego niti takvu kavernu ne smatramo zatvorenom. S druge strane imamo slučajeva gdje se kaverna nalazi u smanjivanju (zatvaranju), i rentgenološki je još vidljiva, no mikroskopski nije moguće niti opetovanim traženjem naći bacile, — i takve slučajeve ne smatramo asaniranima, već ih brojimo, usprkos inače odličnom uspjehu,

Digitized by Google

među otvorene i zarazne. — Pod rentgenološki vidljivom kavernom razumijemo svaki izrazito vidljivi defekt tkiva sa promjerom od preko 6 mm. — One slučajeve, kod kojih se na rentgenu nije nikada mogla konstatovati kaverna, ali im je ispljuvak bio Koch-pozitivan, smatramo asaniranima, kad se — uz ostale kliničke simptome poboljšanja — niti opetovanim traženjem ne mogu više naći bacili u ispljuvku, odnosno u laringealnom razmazu, ako dotični više ne izbacuje. Medu našim asaniranim bolesnicima bila su 24 takova, što od 39 pozitivnih nekavernoznih slučajeva koji su ostali na liječenju iznosi 61.53%. Uostalom, staro je iskustvo da je nekavernozne slučajeve mnogo lakše asanirati nego kavernozne.

Mi smo uvijek naglašavali, kako uspjeh odnosno neuspjeh sanatorijskog liječenja ovisi u prvom redu od kvalitete bolesničkog materijala, a u drugom redu od trajanja kure. Tuberkuloza je kronična bolest, bolest čitavog organizma i čitave ličnosti — a ne lokalni defekt na plućima. Baš zato mora i liječenje da bude kronično t. j. trajno. Uspjeh se ne može izforsirati silom i na brzu ruku, već zahtjeva vremena, strpljivosti i — opet vremena. Naročito to vrijedi za teže, otvorene vrsti oboljenja. Rezultati liječenja su obično direktno proporcionalni sa trajanjem kure.

Slijedeća tabela nam pokazuje, koliko je bolesnika asanirano od pojedinih ureda. Kod prosudivanja odnosa izmedu broja asaniranih bolesnika i prosječnog trajanja kure treba uzeti u obzir: 1) da je prosjek liječenja izračunat za sve liječene bolesnike dotičnog ureda, a ne samo za pozitivne o kojima je riječ, 2) da kod malih brojeva treba uzeti u obzir razne slučajnosti, pa samo veliki brojevi dozvoljavaju stanovite zaključke, 3) da je tamo gdje postoji nerazmjer izmedu prosječnog roka liječenja i rezultata liječenja — po srijedi obično razlika u kvaliteti bolesničkog materijala. Gdje su uz isti prosjek liječenja rezultati osjetljivo lošiji, znači, da je materijal bio mnogo teži, eventualno sasvim nepodesan za sanatorijsko liječenje.

Veoma je instruktivno usporediti rezultate asanacije kod bolesnika beogradskog i ljubljanskog okružnog ureda, već i zato jer se radi o dvjema najvećim gru-

Mjesni organi	Bolesnici			
	Broj otvorenih lječ. bolesnika*	Prosječno trajanje liječenja	Broj asaniranih bolesnika	Procenat asaniranih
Banja Luka	10	98·22	2	20%
Beograd	70	74·96	22	31·42%
Bratinske blagajne	3	91·00	2	66·66%
Dubrovnik	13	108·29	4	33·77%
Karlovac	2	87·33	1	50%
Ljubljana	37	132·76	24	64·86%
Merkur	21	117·01	9	42·86%
Niš	16	76·85	7	43·75%
Novi Sad	17	122·09	8	47·06%
Petrovgrad	10	90·10	6	60%
Privatni pacijenti	10	114·38	6	60%
Omladina Bgd.	3	79·28	1	33·33%
Osijek	20	121·33	9	45%
Sarajevo	4	105·09	2	50%
Skoplje	12	68·75	5	41·66%
Sombor	5	92·28	5	100%
Split	9	116·16	3	33·33%
Subotica	7	91·58	3	42·86%
Sušak	2	126·33	—	—
Tuzla	5	88·50	2	40%
Trgovsko Ljub.	3	145·80	2	66·66%
Zagreb	25	99·98	10	40%

* Otvoreni »neliječeni« i umrli nisu ovdje uzeti u obzir!

pama. Već smo prije rekli da je prosjek liječenja bio kod ljubljanskih bolesnika skoro dva puta dulji nego kod beogradskih, — a sada vidimo da su i rezultati više nego dva puta bolji!

Promatrajući zasebno muške i ženske bolesnike a uzevši kao kriterij oporavka dobitak na težini, dobili smo slijedeće brojeve. (Vidi slijedeću tabelu. Brojevi u zagradama znače koliki dobitak odnosno gubitak na težini otpada na jednog bolesnika).

Bolesnici	Na težini dobili	Dobitak kg	Ostali na istoj težini	Na težini izgubili	Gubitak kg	Neliječeni i vraćeni	Umrli
Muški							
oženjeni:	149	858 [5·70]	4	6	17·20 [2·90]	40	3
neoženjeni:	184	976 [5·30]	10	13	47·70 [3·60]	25	4
Ukupno	333	1834 [5·50]	14	19	64·90 [3·40]	65	7
Ženske							
udate:	62	322·60 (5·20)	—	3	5·60 [1·90]	7	—
neudate:	123	569 (4·60)	7	13	32·20 [2·50]	11	2
Ukupno	185	891·60 (4·80)	7	16	37·80 [2·40]	18	2

Iz tabele izlazi da je 366 muških bolesnika dobilo na težini 1.769 kg, ili prosječno 4.80 kg, a 208 ženskih dobilo je 853.80 kg, prosječno 4.10 kg. Vidljivo je, osim toga, da su muškarci dobivali na težini

Digitized by Google

više nego ženske, iako su bili teže bolesni, a oženjeni muškarci više nego neoženjeni. Udate ženske su dobivale više nego neudate.

Obzirom na metode liječenja vidljivo je iz glavne tabele da je 196 bolesnika liječeno kolapsoterapijom, t. j. 33.61% od svih liječenih bolesnika. Znači da je svaki treći bolesnik u našem zavodu bio liječen kolapsom. Pobližu analizu raznih kolapsoterapijskih metoda primjenjenih kod tih 196 bolesnika pruža nam slijedeća specifikacija kolapsoterapije:

Pneumothorax unilateralis	129
Pn. unilat. + exairesis	11
Pn. unilat. + Jacobaeus	6
Pn. unilat. + Jacobaeus + exairesis	2
Pn. unilat. + Jacobaeus + phreniestomia	1
Pn. unilat. + thoracoplastica . .	1
Pneumothorax bilateralis	9
Pn. bilater. + Jacobaeus	2
Oleothorax	2
Exairesis n. phrenici	20
Exair. scalenotomia	5
exair + scalenotom. + interkost. block.	1
Phrenicotomia	1
Alkohol. n. phrenici	2
Plomba	2
Thoracoplastica	2

Od ostalih metoda liječenja primjenjen je »kosi ležaj« u 31 slučaju, specifična terapija (AT) u 104 slučaja, auroterapija (Solganal B) u 84 slučaja, antiluetična terapija (Solusalvarzan + Bismut) u 9 slučajeva, a antidiabetična u 3 slučaja.

Dakako da su svi bolesnici bili podvrgnuti uobičajenom higijensko-dijetetskom režimu, i da su — prema potrebi — upotrebljena i ostala terapeutska pomagala (hidroterapija, sunce, kvarc, kalcij, kardiaka hemostatika itd.).

Držali smo da će biti zanimivo ako se posebno prikaže, kako su liječena ona 133 bolesnika koji su tečajem liječenja izgubili bacile i kaverne su im se zatvorile (kod 109 slučajeva). Takav prikaz pruža nam slijedeća tabela.

Ako se ova tabela usporedi sa specifikacijom kolapsoterapije, vidimo da su od 129 bolesnika liječenih pneumotoraxom postala 64 negativna, dakle taman jedna polovina. Takav razmjer može izgledati loš, ako se ne zna, da je stanoviti broj bolesnika sa pneumotoraxom već kod dolaska u zavod bio negativan; obično su to naši raniji bolesnici koji dolaze

Način liječenja	Broj asaniranih bolesnika
Pneumotoraks [Pn.]	56
Pn. + auroterapija	4
Pn. + auroter. + kosi ležaj	1
Pn. + kosi ležaj	3
Pn. + exairesis	3
Pn. + exairesis + kosi ležaj	2
Pn. + Jacobaeus	4
Pn. + Jacobaeus + exairesis	1
Pn. + torakoplastika	1
Exairesis	4
Exair. + kosi ležaj	2
Exairesis + auroterapija	1
Plomba	1
Torakoplastika	2
Alkoholizacija frenikusa + kosi ležaj	1
Kosi ležaj	4
Kosi ležaj + auroter.	2
Auroterapija	18
Insulin [diabetičari]	2
Alt-Tuberkulin	2
Higijensko-dijetetsko liječenje	19
Ukupno	**133**

na ponovno liječenje. Onih 129 bolesnika liječenih pneumotoraxom nisu, dakle, bili svi otvoreni, pa je — prema tome — procenat bolesnika koji su asanirani putem pneumotoraxa veći nego na prvi pogled izgleda. Bolesnici asanirani običnim higijensko-dijetetskim liječenjem, kao i većina asaniranih auroterapijom (bez kolapsa) su bivši otvoreni slučajevi bez kaverne. Naprotiv su oba asanirana dijabetičara bili bolesnici sa svježim kavernama.

Liječenje »kosim ležajem« spada zapravo među kolapsne metode. Izraz je kod nas nov, dok je princip kao takav poznat pod imenom »spoljašni kolaps«. Drugom prilikom i na drugom mjestu iznijet ćemo naše metode i iskustva na tom području.

Ako naš ovogodišnji bolesnički materijal usporedimo s onim ranijih godišta, možemo reći da je kvalitet ostao uglavnom isti. Tek je broj sasvim teških, dezolatnih ftiza osjetljivo porastao.

Nema sumnje, da je teško materijalno stanje radničke klase također jedan od uzroka te žalosne pojave. — Inače imamo utisak da se pravovremenoj diagnostici plućne sušice kod nekih ureda posvećuje sve više pažnje, dok je kod pojedinih ureda stanje još uvijek jednako loše. O ovim stvarima govorili smo opširnije u našem prošlogodišnjem izvještaju (Radnička zaštita broj 1 — 1936). U interesu je osiguranja i u interesu antituberkulozne borbe da se u sanatorije šalju samo oni bolesnici kojima je liječenje potrebno

Digitized by Google

i koji se još mogu izliječiti; odašiljanje treba da uslijedi pravodobno, a ne kad je bolesnik već skoro iscrpio zakonske potpore; liječenje u sanatoriju treba da traje tako dugo dok se bolesnikovo stanje temeljito ne stabilizuje, po mogućnosti, dok se ne postigne abaciloznost ispljuvka.

Posljednjih godina, otkako ekonomska kriza sve jače pritiskuje radnika, dešavaju se sve češće slučajevi da nam bolesnici, očevi i hranitelji, napuštaju liječenje prije vremena, jer im kod kuće familija gladuje. Naročito su te pojave česte u zimsko doba, kad su životni uslovi za radničku familiju najteži. Osiguranje daje tim familijama polovicu hranarine, i nema zakonske mogućnosti da im dade više. A oni trebaju više, jer se od te poluhranarine ne može živjeti. Potrebno je da tu uskoči i pomogne privatna inicijativa. Držimo da je socijalna dužnost nosioca osiguranja da organizuje tu privatnu pomoć stvaranjem posebnih fondova kod pojedinih okružnih ureda. U te fondove mogao bi ići, naprimjer, jedan mali procenat (½—1%) od svih nabavaka koje se vrše na račun radničkog osiguranja. — Mi u Klenovniku imamo takav fond od osnutka zavoda, i već je mnogo dobra iz njega učinjeno najsiromašnijim bolesnicima koji dolaze u lječilište bez čestite obuće i odjeće.

O klasifikaciji tuberkuloznih plućnih oboljenja govorili smo također opširnije u prošlogodišnjem izvještaju. Naša podjela u tabeli na str. 376—377 bazira, uglavnom, na shemi Bard-Radosavljević. Mi smo se utoliko udaljili od te sheme što smo tbc. fibrosa postpleuritica stavili među sklerotične oblike, ostavljajući tako u grupi fibroznih i fibroulceroznih oblika samo one sa hematogenom patogenezom. Dlje smo u grupi fibrokazeoznih oblika uveli rubriku »fibrocaseosa gangliopulmonalis», jer stanovite slučajeve kod kojih je ganglionarna komponenta bila izrazita nismo mogli klasificirati niti kao kongestivne niti kao kazeozne, — već nam je izgledalo najispravnije označiti ih kao fibrokazeozne. Još bismo napomenuli da naša rubrika tbc. gangliopulm. congestiva odgovara onim formama koje Nijemci zovu »Sekundärinfiltrierung« ili »Hilus-Lungeninfiltrierung«, — a ne svježem primarnom kompleksu (kao kod Radosavljevića). Pošto mi imamo samo odrasle bolesnike, ne može se u našem materijalu ni očekivati svježe primarne komplekse. Ukoliko ih ipak ima, onda su to slučajevi kasne primoinfekcije, koji obično daju nalaz sličan pubertetskoj ftizi te spadaju u rubriku »phthisis caseosa gangliopulmonalis«. Mi vjerujemo da takvih slučajeva kasne primoinfekcije ima u našem materijalu (usporedi naš članak u Radničkoj zaštiti br. 3 — 1936), no dokazati to ne možemo, jer naše bolesnike nismo ranije poznavali, pa ne znamo, kada je nastupila infekcija, odnosno, kada su postali alergični. (Iz momentane kliničke slike ne može se sa sigurnošću reći, radi li se o primarnoj ili sekundarnoj ftizi!)

Iznijet ćemo još sumaran pregled liječničkog rada u 1935 godini.

Prvih pregleda bilo je	677
Naknadnih pregleda	4428
Pregleda grla	331
Rentgenskih prosvjetljenja	5022
Rentgenskih snimaka	849
Pneumotoraks — prva insuflacija	135
Pneumotoraks — pokušaj	59
Nadopunjenje pneumotoraksa	2218
Punjenja oleotoraksa	13
Punkcija eksudata	16
Frenikotomija	2
Eksereza frenikusa	26
Eksereza sa skalenotomijom	5
Alkoholizacija frenikusa	2
Torakoskopija i kaustika (Jacobaeus)	12
Blokada interkostalnih živaca	1

Kemijski laboratorij:

Pregledi sputuma	2284
Kompletna pretraga urina	1273
Westergreen	1832
Kompl. hemogram	112
Želučani sok	92
Krvni šećer	6

Zubarija:

Ekstrakcija	198
Plombe	40

Bakteriološki laboratorij:

Sputum (kultura tbc.)	34
Eksudat (kultura tbc.)	4
Gnoj iz fistule (kultura tbc.)	2
Stolica na dizenteriju	5
Urin	1
Hemokultura	1
Biološki pokus	5

Digitized by Google

Pretraga krvi na sifilis:

Wa R	Kahn	M. K. R.
159	134	62

U dužnost sanatorijskih liječnika spada također liječenje zavodskog personala kao i stalnih radnika na zavodskoj ekonomiji. Sav personal sanatorija podvrgnut je periodičnoj rentgenskoj kontroli. — Liječničku službu vršila su 4 liječnika, istom pod konac 1935 dobili smo petog liječnika. — Na bolesničkim odjeljenjima bilo je zaposleno 5 sestara, a u ordinacijama 2 sestre. — U svemu su bile zaposlene u lječilištu tečajem izvještajne godine 74 osobe.

Kapacitet zavoda iznosio je 212 kreveta.

Materijalno poslovanje zavoda završeno je u 1935 godini sa suficitom.

Digitized by Google

Z A Š T I T N E M E R E

EKSPLOZIJA KOTLA ZA KUHANJE MINERALNIH ULJA.

U jednoj tvornici dogodio se usled eksplozije kotla za kuhanje mineralnih ulja kumulativni nesrećni slučaj, kod kojega je životom stradao jedan radnik, a jedan je teže i drugi lakše ranjen.

oko 50° C. Oko kotla nalazi se železni plašt (ogrtač) i to tako, da je isti na celom gornjem obodu svaren na sam kotao (vidi skicu), a isto tako i na cev, koja izlazi iz donjeg konusnog dela u cilju ispuštanja izmešanog materijala. Svetli premer vanjskog plašta je 570 mm i visine 830

Kotao za kuhanje mineralnih ulja odnosno nusprodukata

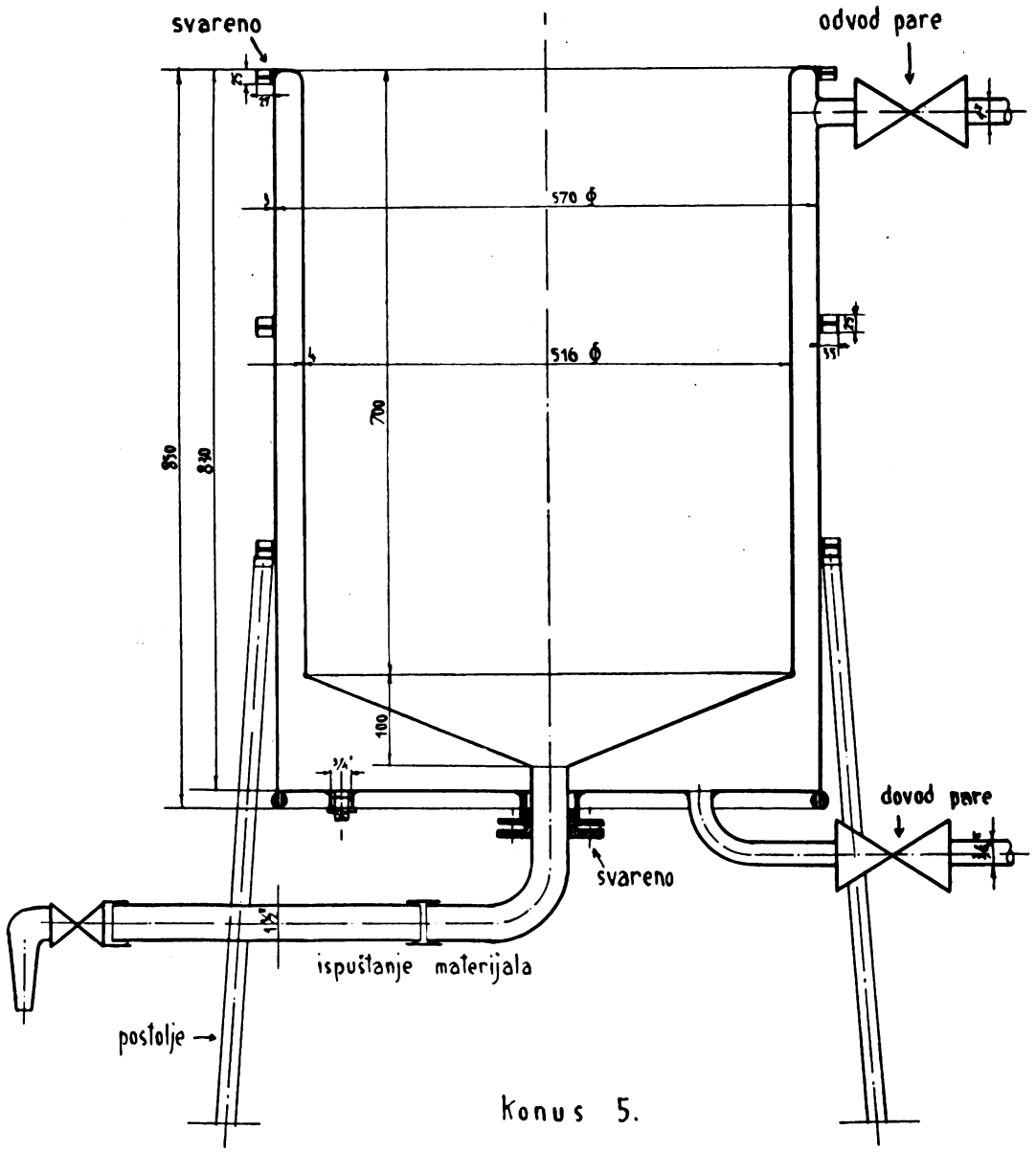

Konus 5.

Kotao, o kome je reč je železne konstrukcije, otvoren odozgora, sadržine oko 150 litara i služi za mešanje mineralnog ulja i nusprodukata pod temperaturom

mm, a svetli premer unutrašnjeg plašta je 516 mm sa visinom cilindričnog dela od 700 mm i visine donjeg koničnog dela 100.

Digitized by Google

Prostor između vanjskog i unutrašnjeg plašta služi za paru, koja treba da greje unutrašnji plašt i prema tome materijal. Para dolazi odozdo, te ima na gornjem delu uz rub izlaz putem cevi, opremljene ventilom.

Neposredno pre nesreće izlazila je para iz parnog kotla sa tlakom od 8½ Atü, bila je reducirana na glavnom vodu na 8 Atü prvi puta, a potom još jedan put neposredno uz konus na 5—6 Atü. Parni vod od parnog kotla za kuhanje dugačak je cirka 190 metara. Kotao za kuhanje nije bio opremljen sigurnosnim ventilom. Izrađen je u vlastitoj tvorničkoj radionici i pre upotrebe preispitan na 10 Atü.

U radionici, gde se spomenuti kotao nalazio, bila su 3 radnika. Kad je rad na mešanju materijala u kotlu bio dovršen, izdana je navodno odredba radniku V. da zatvori paru. Radnik V., ako je tačno, da mu je takova naredba izdana, pogrešno je naredbu razumeo, te zatvorio ventil za odvod pare. Jasno je da je, usled nemogućnosti izlaza pare i kondenzacijske vode, a pridolaska sveže pare u ogrtač, naglo porasao u ogrtaču tlak, pojačan još i iznenadnim hidrauličkim udarom vode u ogrtaču. Na taj način daleko je prekoračen tlak, koji je ogrtač mogao da izdrži, konstrukcija je popustila na najslabijim t. j. svarenim mestima i unutrašnji plašt t. j. posuda izletela je napolje. Radnik V. nalazio se u taj mah neposredno uz kotao, te nagnuvši glavu nad isti promatrao izlaz materijala iz kotla. Unutrašnji plašt, kako je usled eksplozije leteo napolje, zahvatio je glavu radnika V. i razmrskao ju. Ostala lica u radioni bila su bačena usled jakog tlaka k stenama.

Uzrok eksplozije bio je taj, što je radnik zatvorio ventil za odvod pare, a nije bilo u isto vreme sigurnosnog ventila. Kotao nije smeo uopće da ima ventil, kojim se može zatvoriti odvod pare ili kondenzacijske vode, odnosno, ako je taj ventil već postojao, morao je ogrtač svakako da bude opremljen i sigurnosnim ventilom. Sigurnosni ventil, u momentu, kad je radnik onemogućio izlaz pare, stupio bi u funkciju i ispustio suvišni tlak, pa tako do eksplozije ne bi došlo. Spomenuti kotao za kuhanje je posle eksplozije u određenom roku propisno preuređen, a o pitanju krivice rešavaće nadležni sud.

Ing. Drag. Domainko

SMRTNA NESREĆA OD PRSNUĆA REMENICE.

U jednom velikom industrijskom preduzeću prsla je za vreme pogona remenica. Komad rasprsle remenice pogodio je mehaničara i odmah ga usmrtio.

Prilike i okolnosti u kojima se dogodila ova nesreća veoma su interesantne. Prema istrazi na licu mesta i iskazima svedoka tok nesreće bio je sledeći:

Staro turbinsko predležje trebalo je preinačiti. Taj posao poveren je pouzdanom i spremnom mehaničaru K. Naređenje o tome izdao je pogonski inženjer. Mehaničar K. skratio je transmisijsku osovinu, izbacio s time u vezi jedno nepotrebno ležište, skinuo remenicu premera 450 mm i širine 260 mm i postavio novu remenicu prema 460 mm i širine 298 mm. Transmisijska osovina ima premer 75 mm. Celo predležje goni mala parna turbina od cirka 40 K. S. sa 1700 okretaja / min.

Čim je preinaka predležja bila okončana i to mehaničar K. inženjeru javio, prešlo se po odredbi inženjera na isprobavanje predležja. Mehaničaru K. određeno je, da stane kraj ventila za stavljanje turbine u pogon i istim reguliše brzinu turbine prema odredbama inženjera, koji će na protivnom kraju predležja pomoću brojila kontrolirati broj okretaja.

Mehaničar K. polagano je otvorio ventil i pustio turbinu u pogon. Broj okretaja popeo se postepeno na 500 i tu ustavio. Na to je inženjer odredio mehaničaru K. da ventil i dalje otvori, t. j. da brzinu poveća. Prema iskazu inženjera sada je broj okretaja naglo porasao, prema njegovom iskazu na 1.700. Jedan radnik, koji je stajao iza inženjera i mogao da vidi brojilo, tvrdi da se brojilo popela na 2.600. U svakom slučaju čim je brojilo pokazivalo visoki broj okretaja, zavikao je inženjer mehaničaru K. »dosta« računajući, da se mehaničar K. nalazi na svom mestu kraj ventila i da će ventil odmah zatvoriti, te tako broj okretaja smanjiti odnosno pogon odmah zaustaviti.

Mehaničar K. nije se u taj momenat nalazio uz ventil, nego je neprimetno došao do mesta brojila i promatrao kretanje kazaljke na brojilu. On se nalazio upravo ispred remenice. U momentu kad je inženjer zavikao »dosta« već se remenica rasprsla. Jedan komad remenice, težak cirka 3—4 kg poletio je ravno prema mehaničaru K., pogodio ga u prsa i oborio ga.

Mehaničar K. poginuo je odmah.

Pri analizi uzroka ovog nesrećnog slučaja treba uzeti u obzir više momenata.

Pre svega inženjer iskazuje, da je broj okretaja još do preinake iznosio sa remenicom premera 450 mm preko 1.800 i da je to stanje trajalo preko 2 godine. Inže-

Digitized by Google

njer nije smeo da dopusti ni jednog dana čim je vidio taj broj okretaja, da se ova remenica okreće 1.800 puta u minuti. On je morao da odmah izmeni remenicu te stavi jednu sa manjim t. j. odgovarajućim premerom, ili da reducira broj okretaja na cirka 1.250. (To bi odgovaralo brzini remenice ovog premera od cirka 30 m/sec.).

Zatim kad se već dozvolilo, da ova remenica čini toliki broj okretaja, što pokazuje lakomislenost i ako se srećom u toku 2 godine nije ništa dogodilo, trebalo je bar povodom preinake, regulisati to pitanje. Medutim vidimo, da se postavila nova remenica sa većim premerom 460 mm, a broj okretaja nameravao se reducirati samo do 1.700. I ta nameravana redukcija je bila iluzorna, jer se za vreme isprobavanja broj okretaja popeo na 2.600.

Mehaničar K. za vreme isprobavanja nije smeo da napusti stajalište uz ventil. Pitanje je, koji su ga motivi vodili da je stajalište napustio.

Mehaničar K. kao stručnjak, kad je već napustio stajalište, nije ni u kom slučaju smeo, da stane upravo ispred remenice.

Taj svoj korak platio je životom.

Inženjer, kontrolirajući porast broja okretaja, prekasno je odredio, da se ventil zatvori.

Sve u svemu može se zaključiti: inženjer je trebao da odredi, da se s obzirom na remenicu premera 460 mm reguliše broj okretaja najviše do 1.250. Mehaničar K. nije kod isprobavanja smeo, da napusti mesto oko ventila, a najmanje je smeo da se postavi neposredno ispred remenice. Da nije stao ispred remenice rasprsnuti komad ne bi ga mogao pogoditi.

Ing. Drag. Domainko.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

POGREŠNO TUMAČENJE ZAKONSKIH PROPISA NE POVLAČI NAKNADU ŠTETE U SMISLU GRAĐANSKOG ZAKONA.

Ouzor u S. uskratio je dobrovoljno produžujućoj članici (al. 4 §-a 55 ZOR-a) V. L. iz S. porodiljsku potporu, sa obrazloženjem da joj je članstvo pre toga prestalo sa 21 XI 1930 godine, usled radne nesposobnosti za vreme od 18 do 21 XI 1930 godine.

Na žalbu T. L., supruga članice SUZOR-u donelo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja rešenje St. br. 4120 od 2 II 1933 godine, povodom kojega je stavljena van snage odgovarajuća okružnica Suzora br. 3420/25 od 11 III 1925 godine, odlukom sednice ravnateljstva Suzora od 22 i 23 IX 1932 godine.

Time je stavljeno van snage i uskratno rešenje Ouzora u S., te je dobrovoljno produžujućoj članici V. L. isplaćena porodiljska potpora, oprema deteta, honorar za babicu i dojiljska potpora. Žaliteljica je odbijena od zahteva naknade štete za izgubljeno vreme i trud.

T. L. podneo je stoga protiv Ouzora u S. tužbu Sreskom sudu u S. sa obrazloženjem, da je povodom prava njegove supruge, koje je ona imala kao osigurani član kod Ouzora u S., tuženi ured doneo odluku, kojom je istu odbio od traženja. Radi postizavanja toga prava, da je bio prisiljen žaliti se na odluku Ureda nadležnom Ministarstvu i usled toga pretrpeo štetu, koja, što u novcu, što u izgubljenom vremenu i trudu ukupno iznosi Din 2.242.—.

Tužio je Ouzor i molio Sud, da ga osudi na plaćanje ove naknade štete i parničnih troškova.

U obrazloženju presude od 6 IV 1935 godine br. 8898/L-50 Sreski sud u S. navodi:

»Po svršenom izviđanju a u smislu §-a 166 gr. s. p. Sud je našao:

Po §-u 31 u vezi §§-a 800 i 801 građ. zakona dužan je da naknadi štetu protivnoj strani samo onaj, čijom je krivicom učinjena.

U ovom konkretnom slučaju, a prema navodima same tužilačke strane, u pitanju je jedna odluka tuženog Ureda, koju je Ured doneo kao nadležan u smislu postojećih zakonskih propisa, a koju je odluku Ministarstvo, kao viša instancija ispravilo.

Prema tome, tumačenje zakonskih propisa od strane pojedinih vlasti, baš i kada bi to tumačenje bilo i pogrešno, ne može se uzeti kao krivica iz koje bi rezultiralo pravo na naknadu štete u smislu gradanskog zakona, pošto je ispravljanje pogrešnih odluka nižih instancija zakonom predviđen postupak, putem pravnih lekova na više instancije.

Pa kada ničim nije utvrđeno pravo na naknadu štete — § 178 gr. s. p. — onda se i tužilačka strana ima odbiti od svoga traženja kao neumesnog i nedokazanog.

Podneto rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja pod br. 4120 — 1933, uz tužbu, bez vrednosti je i uticaja na raspravu ovoga spora, jer se njime ne utvrđuju elementi potrebni za ustanovljenje obaveza na naknadu štete, a to što je tužilac intervenisao i žalio se na odluku tuženog Ureda, u cilju ostvarivanja prava svoje supruge, ne daje mu pravo na naknadu štete od Ureda ni po jednom zakonskom propisu.

Tužilac je odgovoran tuženom Uredu za parničke troškove — § 800 građ. zakona.

Na osnovu žalbe T. L. Apelacioni sud u S. osnažio je presudu Sreskog suda svojim rešenjem od 12 V 1936 godine br. Pl. 173/36-2.

Servis Karlo.

MOŽE LI SE PROTIV SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA I NJEGOVIH MJESNIH ORGANA VRŠITI OVRŠNA NAPLATA TRAŽBINA?

Bivši službenik jednog mjesnog organa R. B. pokušao je nakon dviju presuda, ishođenih u svoju korist, voditi ovrhu protiv ureda. Pravni zastupnik mjesnog organa uložio je žalbu sa obrazloženjem, da se protiv Središnjeg ureda i njegovih mjesnih organa kao javne ustanove u smislu §-a 20 Zakona I. P. može dozvoliti izvršenje radi naplate novčane tražbine samo za one sastavne dijelove imovine, koje on sam naznači, da se mogu plijeniti bez povrede neposrednih javnih interesa.

Apelacioni sud u Z. rešavajući žalbu donio je slijedeću presudu:

»Rješavajući izvješće od 22 februara 1936 godine br. P 22-3, kojim taj sud podnosi spise u ovršnom predmetu R. B iz Č. po odvjetniku W. Dr. A. iz V. protiv Okružnog ureda za osiguranje radnika

Digitized by Google

u Z., zastupanog po odvjetniku Dr. P. V. u Zagrebu, radi 34.624.— D spp. uslijed utoka i žaobe ništovne ovršenika protiv odluci toga suda od 12 decembra 1934 broj 3045/gr., kojom je dozvoljena ovršna javna dražba uz prethodnu pljenidbu i procjenu ovršeničkih pokretnina.

Apelacioni sud

vidiv, da se ovršenik Okružni ured za osiguranje radnika temeljem §-a 124 ZOR-a imade smatrati javnom institucijom,

vidiv, da se proti javnim institucijama po §-u 20 I. P. može dozvoliti izvršenje radi naplate novčane tražbine samo u pogledu kakovih sastavnih dijelova imovine, koji se bez povrede neposrednih javnih interesa mogu upotrebiti za namirenje vjerovnika,

vidiv, da je valjalo prethodno od takova ovršenika zatražiti izjavu, kakovi sastavni dijelovi njegove imovine nisu izuzeti ispod ovrhe obzirom na istaknute okolnosti bez povrede neposrednih javnih interesa,

vidiv, da ovrhovoditelj nema ovršne isprave jer su osude prvog suda od 30 juna 1934 br. 1592 gr. i osuda apelacionog suda od 31 oktobra 1934 br. Pl. 9244/34/1 preinačene osudom Stola sedmorice od 26 septembra 1935 br. Re 527/35/1 i tužitelj je petitom tužbe odbijen,

vidiv, da se stoga napadnuta odluka prvog suda ukazuje na zakonu neosnovanom,

obnašao je povodom ništovne žalbe i utoka ovršenika Okružnog ureda za osiguranje radnika napadnutu odluku prvog suda preinačiti i ovrhovoditelja sa dražbenom molbom broj 3045/gr. odbiti.

Riješenje apelacionog suda od velike je važnosti za Središnji ured kad bi slučajno došao u priliku, da se protiv njega vodi ovrha.

N i n o.

LICA KOJA KOD RAZNIH SVEČANOSTI UZ NAGRADU PUCAJU IZ MUŽARA (PRANGIJA) NISU OBAVEZNA NA OSIGURANJE U SMISLU §-a 3 ZOR-a.

(Rešenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 26 X 1934 broj R. O. 332 — 2 — 1934).

Presudom suda r. o. u S. bila je poništena odluka Suzora broj R 32.899 — 11.642 — 1933 i žalitelju Dž. H. dosuđena renta. U razlozima presude prvostepeni sud kaže:

Dž. H. palio je prangije i tom prilikom — 9 I 1932 bio je ozleden u levu ruku.

Središnji ured nije mu priznao pravo na pomoć, jer da nije bio osigurani član.

Suzor tvrdi, da je Dž. H. poljoprivredni radnik, koji je kao takav po zakonu izuzet od osiguranja, a prangijaš je samo prigodno i kao takav nije obvezan na osiguranje, jer da prangijanje nije zanimanje.

Dž. H. se žali tvrdeći, da se radi o posledicama poslovne nezgode — i oslonom na propis §-a 3 ZOR-a ističe da mu pripada pravo na rentu.

Sud je razmotrio predmet i našao je da su zahtev kao i žalba na zakonu osnovani iz sledećih razloga:

Dž. H. najmio se je da vrši posao prangijanja za vreme ramazana. Taj posao iziskuje telesnu radnu snagu a najmio se je, jer prangija već više godina, što znači, da zna prangijati, pa je za to i uzet u taj posao.

Pošto je Dž. H. taj posao vršio — naravno uz plaću — i pošto je u vršenju toga posla stradao, mora se po smislu §-a 3 ZOR-a smatrati osiguranim članom.

Povodom žalbe ureda poništio je tu presudu Stol sedmorice napred citiranim rešenjem u čijem obrazloženju kaže:

Žalitelj svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane osude po §-u 170 t. 8 ZOR-a. Ova ništavost postoji.

Imade se riješiti pitanje, da li je Dž. H. stajao u radnom odnosu sa Vakufom džematskog medžlisa time, što je za vrijeme ramazana svaki dan imao u jutro i u večer napuniti prangiju i ispaliti ju, da muslimani znadu u jutro, kad počima post, a u večer, kada prestaje te je za taj posao dobivao 10 dinara. Kod ovoga palenja prangija dogodila mu se je nesreća.

Nepreporno je, da je Dž. H. inače zemljoradnik te mu je glavno zanimanje obradivanje njegove zemlje, kako on to sam ističe u zapisniku o istrazi nesrećnog slučaja pod Tbr. 35. Po §-u 3 ZOR-a smatraju se obvezanim na osiguranje ona lica, koja daju stalno ili privremeno, a na osnovu ma kakvog radnog odnosa svoju tjelesnu ili umnu snagu pod najam. Dž. H. nije davao niti stalno niti privremeno svoju tjelesnu snagu u najam, jer je obradivao svoje zemljište i bavio se svojim kućnim gospodarstvom kroz čitav dan, a palenje prangija kroz nekoliko časaka prije i poslije podne po njemu mora se smatrati prigodnim i nestalnim poslom koji ne osniva nikakav radni odnos, a bez poslovanja stalnog ili privremenog nema radnog odnosa, a po tom ni obveze

Digitized by Google

na osiguranje. Ta je misao izražena i u §-u 6 br. 3 ZOR-a, po kojem nisu obavezna na osiguranje lica, koja su zaposlena prigodno i nestalno u poslovima kućanstva kao nadničari za obradivanje bašta, čišćenje stana, rezanje drva, pranje rublja itd.

Prvostepeni sud je dakle krivo tumačio propis §-a 3 ZOR-a, pa se njegova pobijana presuda imade po §-u 170 br. 8 ZOR-a smatrati ništavom, te ju je zbog toga valjalo povodom žalbe žaliteljeve poništiti i odrediti kao u dispozitivu ove vrhovne rješitbe.

Protiv ponovne presude prvostepenog suda, kojom je bila potvrđena odluka ureda žalio se Dž. H. Stolu sedmorice kao Vrhovnom sudu r. o., ali je taj njegovu žalbu kao na zakonu neosnovanu odbio.

Dr. B.

AKO JE U ODLUCI, KAO RAZLOG ZA NEPRIZNAVANJE PRAVA NA RENTU NAVEDENO SAMO TO, ŠTO UMANJENJE RADNE SPOSOBNOSTI NE NADMAŠUJE 10%, NIJE JOŠ TIME PREČUTNO PRIZNATO, DA POSTOJE SVI OSTALI PREDUSLOVI ZA PRAVO NA RENTU.

(Rešenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda r. o. od 17 I 1936 broj ŽOR 360 - 1 — 1935.)

Presudom suda r. o. u S. poništena je odluka Suzora broj R 38.912 — 3390 — 1935 i žalitelju P. S. dosuđena 20%-na trajna renta.

U obrazloženju presude prvostepeni sud između ostalog navodi: Kako proističe iz spisa, žaljenik je vodio izvide, da li se amputacija ima da pripiše nesretnom slučaju ili nemarnosti žalitelja, da se pravovremeno liječi.

Posljedica tih izvida bila je odluka žaljenika, kojom ne priznaje žaliteliu rentu isključivo s razloga, jer da mu je radna sposobnost umanjena za ispod 10%, što znači, da je žaljenik priznao, da je ozleda u uzročnoj vezi sa nesretnim slučajem, pa današnja izjava žaljenika, da se ne radi o posljedici nesrećnog slučaja, ovaj sud ne može da uzme u obzir, jer postoji protivno priznanje istog žaljenika u odluci proti koje se protustranka žali.

Žalbu ureda protiv te presude odbio je Stol sedmorice sa slijedećim obrazloženjem:

»Suzor je na raspravi predložio da se sasluša Dr. Ž. na okolnost da žalilac nije izgubio prst uslijed nesrećnog slučaja, već uslijed odbijanja pravovremene krvave intervencije. Predlagač hoće time da dokaže da se ne radi o posljedici nesrećnog slučaja.

Prvostepeni je sud taj predlog odbacio, jer je mišljenja da je ožalbena odluka »priznala da se radi o nesrećnom slučaju i o vezi amputacije sa tim nesrećnim slučajem.«

Ovo se mišljenje prvostepenog suda ne može odobriti i ožalbenom odlukom žaliocu nije priznato pravo na rentu. Ako se pak u toj odluci navodi kao razlog za nepriznavanje prava na rentu samo to da umanjenje radne sposobnosti ne nadmašuje 10%, ne može se iz toga zaključiti da je time Suzor prečutno (§ 863 Ogz.) priznao da inače postoje svi ostali preduslovi za pravo na rentu.

Međutim se svejedno mora kazati da je predlog bio s punim pravom odbačen.

U spisima se nalaze izvještaj Dr. Ž. od 5 septembra 1934 i zapisnik o njegovom saslušanju od 10 decembra 1934. Da bi Dr. Ž., kada bi se na raspravi kao svjedok saslušao, kazao nešto više nego li je sadržano u tim spisima, to se u dokaznom predlogu ne tvrdi, a iz onoga što je Dr. Ž. u tim spisima kazao mogao bi se najviše izvesti zaključak da je žalilac time što nije pristao na krvavu intervenciju prouzrokovao to da su posljedice nesrećnog slučaja teže od onih, koje bi bile nastupile kada bi on na krvavu intervenciju bio pristao. Ali, i kada bi to bilo utvrđeno, kauzalna veza između nesrećnog slučaja i sadanjeg stanja žaliočevog svejedno ne bi bila prekinuta. Žalioca bi mogle stići tek posljedice predviđene u propisu §-a 94 ZOR-a i to samo onda, kada bi bilo dokazano da je on namjerno sprečavao liječenje u cilju da postigne rentu ili da postigne veću rentu. A o takovom namjernom sprečavanju ovdje ne može da bude govora niti po onom što navodi sam Dr. Ž., koji u svom više pomenutom izvještaju štaviše ističe da je član držao da je njegova povreda beznačajna stvar, pa baš stoga da nije dozvoljavao krvavu intervenciju.«

Dr. B.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

† DR. VJEKOSLAV KUŠAN

Dne 6 jula ove godine umro je na internoj klinici u Zagrebu gdje je otišao da potraži lijeka svojoj dugoj i teškoj bolesti, dr. Vjekoslav Kušan, šef odjeljenja za tuberkulozu Državne bolnice u Sarajevu i dugogodišnji ugovorni ljekar ftiziolog sarajevskog OUZOR-a.

Pok. Dr. Kušan rodio se 10 III 1891 u Srem. Karlovcima, odakle je još kao dijete prešao s roditeljima u Bosnu. Živeći u oskudnim prilikama izgrađivao je svoju ličnost žilavim radom i gvozdenom energijom. Gimnaziju je svršio u Sarajevu a medicinske studije u Beču i Pragu gdje je 1919 promovirao.

Pokojni Dr. Kušan bio je poznat i izvan Bosne, pa i izvan granice Jugoslavije. Njegovu su pomoć tražili brojni bolesnici i iz Albanije. Mnogo je radio na naučnom polju, napose na području rane diagnostike tuberkuloze pluća i kalciumterapije. Prerana smrt presjekla je njegova ispitivanja na polju biološke terapije eksudativnih procesa, koja su obećavala veliki napredak u liječenju tuberkuloznih i reumatičnih obolenja.

Osnivač i pretsjednik Društva za suzbijanje tuberkuloze u Sarajevu, pisac brojnih popularnih članaka i rasprava iz područja vaskolike medicine, napose tuberkuloze, česti i rado slušani predavač širokim narodnim slojevima o temama iz oblasti njegove uže struke, ostavio je i kao socijalno medicinski radnik vidna traga za sobom.

U sarajevskom Okružnom uredu organizovao je i vodio tuberkulošku službu. Njegovo veliko stručno znanje, temeljito poznavanje socijalno medicinskih prilika i potreba našeg radništva, duboka ljubav prema bolesnom čovjeku i iskrena želja da mu pomogne, stvorili su mu veliki autoritet, poštovanje i odanost među članovima ureda. Smrt njegova znači za sarajevski ured težak i — bar u dogledno vrijeme — nenaknadiv gubitak.

S pok. Drom Kušanom legao je prerano u grob plemenit čovjek i odličan drug, vrstan stručni saradnik socijalnog osiguranja i njegov iskren prijatelj.

Slava Dru Vjekoslavu Kušanu! Dr. M.

NEKOLIKO VAŽNIH PODATAKA BOLESNIČKOG OSIGURANJA U NJEMAČKOJ.

Državni statistički zavod u Berlinu obradio je podatke od 1 oktobra 1934 do 1 septembra 1935 godine. Podaci za ovu godinu upoređeni su sa podacima za kalendarsku 1933 godinu.

Potpore primilo je 40% bolesnika prema 36 u prošloj godini. U prvom polugodištu 1935 nastao je u bolesničkom osiguranju deficit od 63.3 milijuna maraka. Od januara do konca oktobra smanjio se deficit na 58.8 milijuna dinara jer su meseci u drugoj polovici godine bili aktivni.

Broj osiguranih iznosio je bez nadopunskog osiguranja (Ersatzkassen) koncem juna 1935 godine 19.1 milijun, prosečno u prvoj četvrti 18.9 milijuna. Prosečno dnevno bilo je na potpori u aprilu 2.8% osiguranih, do konca maja pao je ovaj broj na 2.3%. U prvoj četvrti 1935 godine iznosio je broj za rad nesposobnih koji su primili potporu 2.93 milijuna prema 2.08 milijuna u drugom polugodištu.

Celi prihod iznosio je u spomenutoj 1934/1935 godini 1.181,357.000 maraka to je oko 15 milijardi dinara. Izdaci iznosili su 1.245.388.000 maraka, to je oko 60 milijuna maraka više. Prihodi porasli su prema prošloj godini sa 14.6%, rashodi sa 21.1%.

Od rashoda otpada:

	Maraka	U procentu od prihoda
1.) na potpore za članove:		
za lečenje po aprobiranim lekarima	282,572.000.—	23.9%
za zubnu njegu	84,546.000.—	7.2%
za lekove i zdravstvene potrepštine	120,845.000.—	10.2%
za bolničko lečenje	64,159.000.—	13.8%
za hranarinu	250,463.000.—	22.6%
za poluhranarinu	16,159.000.—	
2.) na potpore za članove porodice:		
za lekove i zdravstvene potrepštine	28,678.000.—	2.4%
za bolničko lečenje	46,177.000.—	3.8%
za porodiljske potpore	99,876.000.—	8.5%
za pogrebnine	11,212.000.—	0.9%
3.) na upravne troškove:		
lične upravne troškove	85,961.000.—	9.7%
materijalne upravne troškove	28,624.000.—	
		103.0%

Prihod po članu iznosio je u 1934/1935 godini 63.70 maraka to je oko 892 dinara, godišnji rashod iznosio je 67.15 maraka, to je oko 990 dinara. Troškovi uprave iznosili su po članu 6.18 maraka, oko 86.5 dinara.

(Regier. Inspektor Anders, Oppeln. Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen, br. 5, 1936.) Dr. Hahn.

Digitized by Google

RUPTURA BUBREGA.

Mladi radnik pao je sa visine od oko dva metra na željeznu ogradu. Napustio je rad išao je sam kući. Tek 7 sati posle nesrećnog slučaja počeo je da mokri krv, sada su naglo nastale teške pojave šoka. Na koži nije bilo ni najmanjeg traga ozlede. Hemikontraktura mišičja trbušne stene na ozleđenoj strani. Izvršena je smesta nefrektomija. Bubreg bio je na granici donje i srednje trećine puknut, kao presećen. Posle nefrektomije ozledeni je radnik brzo ozdravio.

(A. Martin Laval, predavanje, ref. »La Presse Medicale« No. 23 — 1936).

Dr. H a h n.

RAREFIKACIJA KOSTI POSLE OZLEDE KOD KASTRIRANE MLADE ŽENE.

Bolesnica je 33 godine stara, prije 8 godina zbog bolesti adneksa obostrana ablacija adneksa, ostavljen je samo komadić jednog ovarija. U maju 1934 godine bila je zbog teške živčane bolesti lečena kod nadrilekara masažom kičmenog stuba, nadrilekar izvršio je kraj toga i brutalnu fleksiju koljena. Došlo je do eksudata u koljenu, bolesnica imala je jake bolove. Bolovi i natečenost vrlo dugo nisu popustili. Kod Röntgenpregleda ustanovljena je decalcinacija, teška rarefikacija kosti tibie i femura. U oktobru iste godine pala je bolesnica u sobi. Došlo je do frakture metafize tibie i fibule. Fraktura bila je kompletna sa velikom delokacijom.

Na tipično lečenje došlo je u normalnom vremenu do izlečenja preloma. Podkožnim injekcijama ovarijalnih preparata kroz tri meseca i dalnjim organoterapejskim lečenjem izlečena je decalcinacija kostiju.

(Baumgartner i Berthoud, Genèva, »La Presse Medicale«, broj 24, 1936).

Dr. H a h n.

DUPUYTRENSKA BOLEST.

Postoji prirođena sklonost za ovu bolest. Autor vršio je histološke i mikrofotografske studije celih serija bolesnog tkiva. Ustanovio je da je ova bolest zapravo fibrozna neoplasija sa embrionalnim elementima koji proliferiraju. Jedino uspešno lečenje je aponeurektomija. Posle kirurškog pothvata ima i nešto uspeha od radioterapije.

(Persèguers, Caen, »La Presse Medicale«, broj 27, 1936). Dr. H a h n.

OCENJIVANJE RADNE SPOSOBNOSTI POSLE VIŠEKRATNIH OZLEDA.

Posle ozleda nastaje često automatski poboljšanje radne sposobnosti zbog povećanja funkcije stanovitih drugih organa odnosno grupa mišičja.

Ako su zbog ponovne ozlede oštećeni ovi »ispomoćni« organi odnosno njihova funkcija, treba po pravoreku francuske kasacije oceniti gubitak radne sposobnosti tako, da se vodi računa o povećanoj funkciji ovih organa odnosno delova tela. Ako je na primer jedan radnik zbog nesreće bio amputiran u skočnom zglobu te je kasnije zbog nove ozlede morao biti amputiran u butu, treba da lekar odgovori na ovo pitanje: koliko posto toga što je zaradio ozleđeni posle amputacije noge može sada da zaraduje posle amputacije u butu?

(Brisard, Société de médicine legale de France, ref. »La Presse Medicale«, broj 25, 1936). Dr. H a h n.

TROMBOPHLEBITIS POSLE OZLEDE MEKANIH DELOVA BUTA.

Posle poslovne nesreće, kontuzije gornje trećine desnog buta, nastao je mesec dana posle ozlede spontano i naglo aseptični trombophlebitis desne venae iliacae, desne venae femoralis i njenih ogranaka. Došlo je do gangrene i amputacije desnog buta. Bilo je pitanje da li je ovaj aseptični trombophlebitis posledica nesreće ili ne? Autor pledira za priznanje veze, pošto se 1) priznaje da ima trombophlebitisa traumatskog poretka, 2) pošto je bolest nastala na mestu ozlede, 3) pošto se bolest pojavila u razmaku vremena koji ne isključuje kliničku vezu i 4) pošto se nije moglo naći drugog razloga. Istina da je kod histološkog istraživanja amputirane noge ustanovljeno, da je u desnoj veni iliaca postojalo staro kronično zapaljenje. Ipak je verovatno da je ozleda izazvala aseptični trombophlebitis.

(Simonin, Strassbourg, Société de Medicine legale de France, ref. »La Presse Medicale«, broj 25, 1936).

Dr. H a h n.

ODGOVORNOST LEKARA RÖNTGENOLOGA.

U röntgen-odelenju jedne bolnice došlo je do röntgen opeklina kod bolesnika koji je bio pregledan zbog sumnje da ima žućnih kamenčića. Kvalificirana röntgen-sestra zaboravila je da metne filter. Lekar röntgenolog šef odelenja osuđen je od vrhovnog suda, i platio je otštetu. Imao je da upozori sestru da uputstva, koja je izdalo njemačko društvo röntgenologa propisuje filter kod takovih pregleda. Osim toga bila mu je dužnost, da vrši stalan nadzor nad sestrom, da li upotre-

Digitized by Google

bljava filter ili ne, da li je u konkretnom slučaju metnula filter ili ne?

(Medic. Welt broj 5, 1936. Ref. Zeitschrift f. das ges. Krankenhauswesen, broj 6, 1936). Dr. Hahn.

OBRTNA TROVANJA CINKOM.

Trovanja cinkom mogu da nastaju posle uživanja jela koja su kuhana u posudama od cinka. Kisela jela su naročito opasna. Danas su dosta česta trovanja zbog udisanja para od cinka, takozvana »groznica levača.« Ova bolest nastaje kod levanja medi.

Velike temperature koje se pojavljuju kod ovog trovanja posledice su jedne belančevine koja je uticajem cinkovnog oksida koloidirana.

(Bames, Med. Welt, ref. Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen broj 6, 1936, Kötzing Magdeburg). Dr. Hahn.

U KOJEM SMERU SVETA TREBA POSTAVITI BOLNICE?

Ne treba graditi bolnice, sanatorije i ležaone strogo okrenutu prema jugu. Greši se mnogo u tome da se misli samo na to, kako će biti prilike leti. Mnogo je važnije da se pazi kod određivanja smera koliko će sunca imati sobe zimi, u proleće i u jeseni kada ima malo sunca. Čisto južni smer daje najviše sunca u podne. To nije medicinski ideal. Važniji je optimum količine sunčanja, to jest da bude što više srednje količine sunca kroz što duže vreme. Srednje visine sunca bolje su za ležaone i za bolesničke sobe od visokog stanja sunca. Zbog toga biće najbolje ako okrenemo zgradu za 35° od čisto južnog položaja. Bojazan da će po podne ili u veće sobe biti vruće nije opravdana. Samo usred leta za kratko vreme biće u veće temperatura soba povećana sa 2° do 3°.

(Neergard, Schweiz. Zeitschrift f. Krankenhauswesen, ref. Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen, broj 6, 1936, Petrick, Berlin). Dr. Hahn.

PO KOJIM NAČELIMA TREBA GRADITI BOLNICE?

Autor traži za Ameriku 5 kreveta na 1000 stanovnika. Od toga treba da bude 5 kreveta na 10.000 stanovnika za decu, i 4—5 kreveta na 10.000 stanovnika za rodilje. Osim toga treba drugih 5 kreveta na 1000 stanovnika za akutne zarazne bolesti. Osim savega toga treba toliko kreveta za lečenje tuberkuloznih koliko je poslednjih 5 godina godišnje bilo smrtnih slučajeva od tuberkuloze. Istraživanja o medicinskoj vrednosti i o ekonomiji bolnica dokazala su da je optimum postignut kod bolnica sa 500 kreveta.

(E. Stone. »The Hospital broj 31. Ref. Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen broj 7, 1936, Petrick, Berlin). Dr. Hahn.

NOVA BOLNICA U GRADACU.

Talijanska vlada odlučila je da gradi novu bolnicu u Gradacu na teritoriju od 70.000 m³. Troškovi predviđeni su u visini od 6½ milijuna lira otprilike 21 milijun dinara. Glavna zgrada imaće tri sprata, gradiće se po sistemu koridora. Hodnici biće 2½ metra široki imaće direktno svetlo. Biće po krevetu 50 m³ zraka i 8 m² površine. Površina prozora iznosi ¼ površine poda. Na 15 bolesnika otpada jedno kupatilo, na 8 bolesnika jedan kloset. Podovi pokriveni su ili linoleumom ili su obloženi kamenom. Osim glavne zgrade izgrađen je jedan paviljon za tuberkulozne sa 50 kreveta i jedan sa 20 kreveta za zarazne bolesnike. Od toga otpada 6 kreveta na difteriju, 6 na skarlatinu i 8 kreveta na druge infekcijozne bolesti.

Izgradnja je razmerno jeftina. Otpada na jedan krevet prosečno oko 50.000 dinara građevnog troška.

(Ref. Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen broj 7, 1936, Solbrig, Berlin).

Dr. Hahn.

H. Hellner: DIAGNOSTICIRANJE I OCJENIVANJE KOSTOLOMA LUBANJSKE BAZE.

(Hefte zur Unfallheilkunde No 19).

Autor obrađuje gornje pitanje na temelju 109 slučajeva iz svoje prakse (od tih 9 umrlih i seciranih). Ističe da kod diagnosticiranja fraktura lubanjske baze postoji stanovita nesigurnost. Kod svakog je slučaja potreban pregled po specialistima (neurolog, oftalmolog i otolog). Osim toga kod svake sumnje na frakturu neophodno je nužno učiniti i röntgen snimku. Za postavljanje diagnoze služe nam tipični hematomi, krvarenja iz nosa, usta i ušiju, periferne lezije moždanih živaca, krvavi liquor i gotovo uvijek gubitak svijesti.

Obzirom na starost najčešće nailazimo frakture lubanjske baze između 20. i 30. godine života i to mnogo češće kod muških. Otprilike polovicu zauzimlju prometne nesreće, a polovicu poslovne.

Rijetko vidimo frakturu l. b. bez gubitka svijesti. Retrogradna amnezija traje različito dugo i s vremenom se obično gubi. Trajanje nesvijesti je također različno i nije od većeg prognostičkog značenja. Važno je da se točno prati tok sta-

Digitized by Google

nja prvih dana po nezgodi. Najčešće je, a i od najveće važnosti krvarenje iz ušiju, dok krvarenje iz nosa i usta nije tako karakteristično. Važne su i sugilacije u predjelu konjunktive i sklera. Hematom u formi naočara nije naročito čest, a ni tipičan. Isticanje liquora nije autor ni jednom opazio. Treba posvetiti pažnju pupilama. Dilatirane pupile sa slabom reakcijom govore za lošu prognozu. Smetnje moždanih živaca susrećemo često, te su iste od velike diagnostičke važnosti. Dosta su česta oštećenja olfactoriusa. Opticus ke bio oštećen procentualno u 10% slučajeva; kao posljedica je mnogo češća jednostrana sljepoća. Atrofija pupile nastupa obično 2—4 tj. poslije nezgode. Relativno rijetko je zahvaćen III., IV. i V. živac. N. abducens u oko 10% slučajeva. Najčešća su oštećenja facialisa i acusticusa (40—50%), ali rijetko su pogođena oba nerva zajedno. Chorda tympani bila je oštećena samo u dva slučaja. Nešto su još češće smetnje hypoglossusa. U jednom je slučaju došlo do diabetes insipidusa uslijed smetnja u hipofizi. U tri je slučaja došlo do pulsirajućeg exoftalmusa uslijed aneurisme carotis int.

Kako je već ranije naglašeno od velike su važnosti röntgen nalazi. Od 82 slučaja fraktura l. b. bio je 41 röntgen nalaz pozitivan. Autor zatim tumači mehanizam samih fraktura, koje mogu da nastanu ili na samoj bazi, ili mogu da imaju ishodište na kostima lica ili na lubanjskom svodu te se zatim nastavljaju na bazu. Posebno značenje imadu fisure u području temporalne kosti (specialne Stenvers snimke). Röntgen nalaz kao i nalaz na moždanim živcima redovito se podudaraju što se tiče strane. Nalazimo li oštećene živce obostrano, mora da fraktura ide koso ili popreko.

Kod prosuđivanja vrijednosti pojedinih simptoma dolazi autor do slijedećih zaključaka. Samo jedan klinički simptom nije dovoljan za diagnozu i traži najmanje dva klinička simptoma. Nesvjestica i krvarenje iz nosa, usta ili uha govore za vjerojatnost frakture l. b. Nesvjestica i povreda moždanih živaca, odnosno krvarenje iz nosa, usta ili uha i povreda moždanih živaca govori za sigurnu frakturu. Na temelju ostalih simptoma smatra autor 22 slučaja sigurnima za frakturu, koji ipak nisu imali nikakav röntgen nalaz. Ističe da su vrlo rijetke frakture baze bez gubitka svijesti, a inače sa svim ostalim kliničkim simptomima i pozitivnim röntgen nalazom. Dakle u većini slučajeva nalazimo sva tri klasična klinička simptoma t. j. nesvjesticu, krvarenje iz nosa, usta i uha te povredu moždanih živaca, a ti sigurni slučajevi bili su pretežno i röntgen pozitivni.

Sumnjive ili nesigurne frakture su one koje nemaju dovoljno kliničkih znakova, naročito sa strane moždanih živaca, i autor drži da se kod takvih slučajeva radi o komociji ili kontuziji mozga.

Prividne frakture baze mogu biti pogrešno diagnosticirane na temelju krivih predpostavaka kao na pr. luetičke smetnje živaca, arteriosklerotične promjene, smetnje sluha uslijed ranijih obolenja uha itd. U takvim je slučajevima naročito potrebno točno kliničko ispitivanje.

Od subjektivnih tegoba kod fraktura l. b. najčešće su glavobolje i vrtoglavice, zatim šum u ušima i oslabljen sluh odnosno gluhoća, nadalje smetnje sa strane vida, njuha i okusa te zaboravljivost i nesvjestica. Neosigurani pokazuju manje subjektivnih smetnja od osiguranih. Tako na pr. 12 pregledanih (nakon jedne ili više godina) nisu pokazivali nikakvih subjektivnih poteškoća i to su svi bili neosiguranici.

Trajno umanjenje radne sposobnosti poslije fraktura I. b. relativno rijetko prelazi preko 50%, prema tome vidimo da posljedice nisu zapravo tako teške kako se često smatra. Kod pregleda i ocjenjivanja treba izbjegavati česte nezgodne izjave sa strane liječnika o težini samog stanja, o izgledu u ozdravljenje i sl. budući takove nesmotrene izjave mogu prouzrokovati teže psihičke poteškoće nego li same organske promjene. Stoga je uvijek neophodno potreban točan i savjestan pregled po stručnjacima.

Dr. Haramustek

Digitized by Google

ŠLUŽBENI DIO

LIČNE VESTI

Premeštanja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 6 VI 1936 god. St. Br. 42.971 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27 maja 1936, kojim se premešta po molbi Poljak Antun, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu u svojstvu činovnika u VIII polož. C kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 6 juna 1936 god. St. Br. 42.972 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 27 maja 1936, kojim se premešta po molbi Dudaš Božidar, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu činovnika u IX pol. C kategorije.

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici raspisao je konkurs na upražnjeno mesto ugovornog lekara opšte prakse u Sekiću.

Sa ovim mestom vezana su sledeća mesečna beriva: honorar, koji se određuje prema poprečnom broju članova u prošlom tromesečju po tabeli §-a 10 Kolektivnog ugovora (poprečni broj članova u Sekiću u 1935 god. iznosio je 227, prema kojemu pripada mesečni honorar od D 640.—), te putni paušal za obavljanje kućnih poseta u rajonu u mesečnom iznosu od D 83.25. Vlastoručno pisane, taksenom markom od 25 Dinara biljegovane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju se podneti uredu u roku od 28 dana iza objavljivanja konkursa u službenom listu Dunavske banovine.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu aprilu 1936 godine.

U mesecu aprilu 1936 godine umrla su prema stiglim prijavama 262 radnika i nameštenika, od toga 206 muškaraca i 56 žena.

Od zaraznih bolesti umrlo je 117 osoba, od toga 108 od tuberkuloze (41.2%). Od tih je umrlo 106 od tuberkuloze plućiju, 1 od Tbc kosti, 1 od Tbc meningitisa, 2 od veneričnih bolesti, 1 od angine, 1 od trbušne pošaline, 1 od malarije, 1 od tetanusa, 2 od piemie i 1 od gripe.

Od ostalih bolesti umrlo je 145 radnika i nameštenika, od toga otpada 31 na srčane bolesti, 27 na bolesti disala, 15 od novotvorina (raka), 14 od bolesti mozga i živaca i 12 od bolesti probavila. Samoubistvo počinilo je 12 radnika, unesrećilo se kod posla 4, a van posla 4 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 21 činovnik, 90 kvalifikovanih radnika, 24 šegrta i 127 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na radnike šumsko-pilanske industrije (25), zatim slede trgovački pomoćnici (22), radnici metalne industrije (20), tekstilne industrije (18), industrije hrane i pića (18), nameštenici kod javnih poslova (18), kućna posluga (16), radnici industrije odeće i čišćenja (15), nameštenici gostiona i kavana (13), nameštenici novčanih zavoda (10), radnici kod gradnja željeznica i puteva (9), radnici na visokogradnjama (9), kod preradbe kože i njenih surogata (9), industrije kamena i zemlje (8), drvodelske i rezbarske industrije (8), grafičari (8), nameštenici javnog saobraćaja (6), higijene (6), radnici kemijske industrije (5), nameštenici privatnog saobraćaja (4), radnici industrije duvana (4), slobodne profesije (4), radnici oko građenja prevoznih sretstava (3), radnici centrala za proizvodnju snage (2), te po 1 radnik industrije kože i gume i poljoprivrede.

Digitized by Google

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od D 48.— i to 50 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu aprilu 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 196.632.— Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 193.992.—, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 2.640.—

Naknadno je prijavljeno još 9 umrlih radnika iz godine 1935 (8 muškaraca i 1 žena), 6 umrlih radnika iz meseca januara 1936 godine (4 muškarca i 2 žene), 4 umrla radnika iz meseca februara 1936 godine (4 muškarca) i 17 umrlih radnika iz meseca marta 1936 godine (10 muškaraca i 7 žena).

Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 19.613.25.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama u godini 1936 iznaša:

u januaru 1936 godine	muškaraca	201,	žena	49,	odnosno ukupno	250
u februaru 1936 godine	„	197,	„	42,	„	239
u martu 1936 godine	„	167,	„	52,	„	219
Svega	muškaraca	565,	žena	143,	odnosno ukupno	708

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika i nameštenika u aprilu 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec maj 1936 godine.

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatne saobraćajne poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	100	1234	75	14	284	343	5	433	29	14	16
		ž.	—	7	—	—	3	1	—	—	—	18	—
			100	**1241**	**75**	**14**	**287**	**344**	**5**	**433**	**29**	**32**	**16**
2	Beograd	m.	227	1848	1026	—	2820	9155	2420	369	2235	1820	298
		ž.	19	40	35	—	41	1167	83	53	95	2429	326
			246	**1888**	**1061**	—	**2861**	**10322**	**2503**	**422**	**2330**	**4249**	**624**
3	Dubrovnik	m.	51	1867	761	237	320	1421	299	108	99	22	—
		ž.	10	6	4	—	5	78	—	23	1	49	—
			61	**1873**	**765**	**237**	**325**	**1499**	**299**	**131**	**100**	**71**	—
4	Karlovac	m.	31	38	47	6	258	443	21	6	237	1692	4
		ž.	3	1	—	8	24	232	13	6	147	1736	—
			34	**39**	**47**	**14**	**282**	**675**	**34**	**12**	**384**	**3428**	**4**
5	Ljubljana	m.	404	559	689	10	3701	5586	333	1464	415	4963	1359
		ž.	109	64	14	2	677	1168	12	467	12	8959	635
			513	**623**	**703**	**12**	**4378**	**6754**	**345**	**1931**	**427**	**13922**	**1994**
6	Niš	m.	36	46	256	—	806	2318	432	808	168	2579	24
		ž.	—	—		11	66	16	7	153	1	1191	11
			36	**46**	**256**	**11**	**872**	**2334**	**439**	**961**	**169**	**3770**	**35**
7	Novi Sad	m.	172	365	290	2	1839	2037	139	153	280	1417	21
		ž.	25	15	—	—	150	319	—	87	21	1504	38
			197	**380**	**290**	**2**	**1989**	**2356**	**139**	**240**	**301**	**2921**	**59**
8	Osijek	m.	629	1043	351	—	1750	2230	522	351	381	952	42
		ž.	23	16	8	—	115	48	6	235	12	1213	115
			652	**1059**	**359**	—	**1865**	**2278**	**528**	**586**	**393**	**2165**	**157**
9	Petrovgrad	m.	245	289	178	—	1181	1133	16	30	189	188	3
		ž.	17	19	4	—	657	68	—	50	7	712	3
			262	**308**	**182**	—	**1838**	**1201**	**16**	**80**	**196**	**900**	**6**
10	Sarajevo	m.	28	271	316	418	732	2817	231	116	433	250	10
		ž.	4	3	4	2	16	58	—	36	2	925	10
			32	**274**	**320**	**420**	**748**	**2875**	**231**	**152**	**435**	**1175**	**20**
11	Skoplje	m.	29	145	270	1	770	1282	114	140	140	451	35
		ž.	3	2	5	—	1	22	—	13	5	598	16
			32	**147**	**275**	**1**	**771**	**1304**	**114**	**153**	**145**	**1049**	**51**
12	Sombor	m.	80	228	140	—	307	865	117	63	113	2252	3
		ž.	13	14	3	—	96	67	—	33	—	1592	—
			93	**242**	**143**	—	**403**	**932**	**117**	**96**	**113**	**3844**	**3**
13	Split	m.	78	1417	469	13	2667	335	911	465	318	49	—
		ž.	3	15	31	4	187	5	3	19	2	165	5
			81	**1432**	**500**	**17**	**2854**	**340**	**914**	**484**	**320**	**214**	**5**
14	Subotica	m.	99	65	145	2	422	1200	11	204	276	464	20
		ž.	126	6	2	—	181	212	1	67	9	1079	88
			225	**71**	**147**	**2**	**603**	**1412**	**12**	**271**	**285**	**1543**	**108**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu aprilu 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Avril 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Pierađ. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Nov. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
11	36	8287	156	398	149	238	235	145	494	28	188	967	729	172	123	165	15068
—	—	31	6	18	148	148	69	8	4	15	40	39	54	26	47	939	1621
11	**36**	**8318**	**162**	**416**	**297**	**386**	**304**	**153**	**498**	**43**	**228**	**1006**	**783**	**198**	**170**	**1104**	**16689**
279	2710	939	1758	4797	106	3362	3552	2352	3757	2143	1845	3490	5879	1185	1288	417	62077
36	289	64	71	426	4	1207	3148	57	82	904	674	221	596	320	589	8750	21726
315	**2999**	**1003**	**1829**	**5223**	**110**	**4569**	**6700**	**2409**	**3839**	**3047**	**2519**	**3711**	**6475**	**1505**	**1877**	**9167**	**83803**
6	241	577	210	658	556	753	278	3471	1124	96	338	1170	943	309	254	61	16230
—	—	3	15	29	348	549	136	7	10	24	54	39	93	42	78	1789	3392
6	**241**	**580**	**225**	**687**	**904**	**1302**	**414**	**3478**	**1134**	**120**	**392**	**1209**	**1036**	**351**	**332**	**1850**	**19622**
270	314	1560	206	344	4	98	188	218	310	22	173	1094	528	53	73	65	8303
57	46	66	19	5	5	174	77	—	—	6	62	25	27	15	39	1168	3961
327	**360**	**1626**	**225**	**349**	**9**	**272**	**265**	**218**	**310**	**28**	**235**	**1119**	**555**	**68**	**112**	**1233**	**12264**
1442	2412	5667	2895	3155	329	868	1579	2175	4135	731	1090	1748	2452	303	535	122	51121
348	457	298	354	722	611	2180	3150	58	34	409	758	187	1106	164	652	8643	32250
1790	**2869**	**5965**	**3249**	**3877**	**940**	**3048**	**4729**	**2233**	**4169**	**1140**	**1848**	**1935**	**3558**	**467**	**1187**	**8765**	**83371**
397	2060	371	854	1653	1124	1147	1422	763	1491	180	691	1388	1994	325	378	297	24008
44	9	—	12	65	1094	283	661	—	3	11	84	32	145	20	95	1239	5253
441	**2069**	**371**	**866**	**1718**	**2218**	**1430**	**2083**	**763**	**1494**	**191**	**775**	**1420**	**2139**	**345**	**473**	**1536**	**29261**
71	776	479	1022	2077	63	502	1130	733	927	324	936	2014	2203	305	524	182	20983
9	38	160	143	183	248	354	675	11	18	131	206	93	322	103	246	3437	8536
80	**814**	**639**	**1165**	**2260**	**311**	**856**	**1805**	**744**	**945**	**455**	**1142**	**2107**	**2525**	**408**	**770**	**3619**	**29519**
291	2330	11731	1569	3092	16	551	1166	1012	850	210	1153	2128	2857	433	546	400	38586
28	961	562	317	218	9	498	881	15	30	295	233	189	453	96	175	4369	11120
319	**3291**	**12293**	**1886**	**3310**	**25**	**1049**	**2047**	**1027**	**880**	**505**	**1386**	**2317**	**3310**	**529**	**721**	**4769**	**49706**
68	848	50	920	2451	29	345	816	931	497	96	1056	1884	2097	283	531	258	16612
17	12	3	45	178	168	200	972	6	18	34	162	112	357	55	239	2873	6988
85	**360**	**53**	**965**	**2629**	**197**	**545**	**1788**	**937**	**515**	**130**	**1218**	**1996**	**2454**	**338**	**770**	**3131**	**23600**
42	525	6874	305	678	474	864	849	2297	917	210	482	639	1439	735	512	151	23615
—	6	58	4	61	452	415	812	3	54	35	205	33	245	113	218	2238	6012
42	**531**	**6932**	**309**	**739**	**926**	**1279**	**1661**	**2300**	**971**	**245**	**687**	**672**	**1684**	**848**	**730**	**2389**	**29627**
45	1478	782	629	1426	3176	1001	1175	2985	1282	155	672	3655	2082	218	744	118	25000
2	4	8	—	40	2908	396	453	8	8	16	109	84	81	22	130	1152	6086
47	**1482**	**790**	**629**	**1466**	**6084**	**1397**	**1628**	**2993**	**1290**	**171**	**781**	**3739**	**2163**	**240**	**874**	**1270**	**31086**
104	536	164	799	1965	8	204	590	357	651	99	528	613	1132	158	179	94	12349
10	84	5	48	74	1	129	362	1	24	39	74	38	149	23	64	2929	5872
114	**620**	**169**	**847**	**2039**	**9**	**333**	**952**	**358**	**675**	**138**	**602**	**651**	**1281**	**181**	**243**	**3023**	**18221**
3	282	—	285	834	87	445	108	1095	920	49	246	704	1247	161	164	99	13451
—	21	—	26	263	49	486	271	77	32	32	56	99	254	57	103	2285	4550
3	**303**	—	**311**	**1097**	**136**	**931**	**379**	**1172**	**952**	**81**	**302**	**803**	**1501**	**218**	**267**	**2384**	**18001**
11	683	33	809	1912	26	420	766	116	324	214	739	1714	2274	210	482	113	13754
—	72	7	245	161	47	204	950	—	7	150	137	98	749	32	182	2916	7728
11	**755**	**40**	**1054**	**2073**	**73**	**624**	**1716**	**116**	**331**	**364**	**876**	**1812**	**3023**	**242**	**664**	**3029**	**21482**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	24	1527	817	—	96	223	220	8	128	8	447
		ž.	4	5	25	—	—	2	1	15	-	3	119
			28	**1532**	**842**	—	**96**	**225**	**221**	**23**	**128**	**11**	**566**
16	Tuzla	m.	43	482	572	47	290	260	8	1184	68	82	4
		ž.	6	1	4	1	18	—	—	34	—	111	—
			49	**483**	**578**	**48**	**308**	**260**	**8**	**1218**	**68**	**193**	**4**
17	Zagreb	m.	352	1025	1021	—	2289	2678	480	1357	1099	4281	316
		ž.	91	26	42	—	102	195	1	492	17	5036	454
			443	**1051**	**1063**	—	**2391**	**2873**	**481**	**1849**	**1116**	**9317**	**770**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2628	12449	7423	750	20532	34326	6279	7259	6608	21484	2602
		ž.	456	240	181	28	2339	3658	127	1783	331	27320	1820
			3084	**12689**	**7804**	**778**	**22871**	**37984**	**6406**	**9042**	**6939**	**48804**	**4422**
18	„Merkur", Zagreb	m.	21	152	289	7	129	266	30	467	266	679	74
		ž.	1	51	79	—	18	84	4	190	70	214	20
			22	**203**	**368**	**7**	**147**	**350**	**34**	**657**	**336**	**893**	**94**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	10	3	43	—	41	140	5	130	60	360	58
		ž.	6	3	35	—	23	86	1	61	22	208	17
			16	**6**	**78**	—	**64**	**226**	**6**	**191**	**82**	**568**	**75**
20	„Omladina", Beograd	m.	3	21	42	1	—	13	19	24	1	17	1
		ž.	11	3	5	—	—	2	2	4	—	9	—
			14	**24**	**47**	**1**	—	**15**	**21**	**28**	**1**	**26**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	34	176	374	8	170	419	54	621	327	1056	133
		ž.	18	57	119	—	41	172	7	255	92	431	37
			52	**233**	**493**	**8**	**211**	**591**	**61**	**876**	**419**	**1487**	**170**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2662	12625	7797	758	20702	34745	6333	7880	6935	22540	2735
		ž.	474	297	300	28	2380	3830	134	2038	423	27751	1857
			3136	**12922**	**8097**	**786**	**23082**	**38575**	**6467**	**9918**	**7358**	**50291**	**4592**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·44	2·11	1·30	0·13	3·46	5·81	1·06	1·32	1·16	3·77	0·46
		ž.	0·08	0·05	0·05	—	0·40	0·64	0·02	0·34	0·07	4·64	0·31
			0·52	**2·16**	**1·35**	**0·13**	**3·86**	**6·45**	**1·08**	**1·66**	**1·23**	**8·41**	**0·77**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2589	12084	7539	780	15644	34243	6332	8174	6677	22753	2755
		ž.	411	309	313	27	1320	3906	135	2064	409	27677	1839
			3000	**12393**	**7852**	**807**	**16964**	**38149**	**6467**	**10238**	**7086**	**50430**	**4594**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2354	12647	7600	364	17144	29533	5959	8549	6204	19597	2679
		ž.	443	329	274	7	1688	3716	123	2059	281	24868	1919
			2797	**12976**	**7874**	**371**	**18832**	**33249**	**6082**	**10608**	**6485**	**44465**	**4598**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjeiska i rezberska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
1	101	783	189	355	31	243	125	646	672	35	136	551	758	57	55	11	8247
—	4	70	1	49	438	282	79	—	12	18	88	41	155	15	54	1010	2490
1	**105**	**853**	**190**	**404**	**469**	**525**	**204**	**646**	**684**	**53**	**224**	**592**	**913**	**72**	**109**	**1021**	**10737**
7	286	4904	197	619	10	298	210	191	295	16	212	749	701	1052	144	155	13086
1	—	12	4	23	—	203	137	1	—	2	37	24	36	11	29	857	1552
8	**286**	**4916**	**201**	**642**	**10**	**501**	**347**	**192**	**295**	**18**	**249**	**773**	**737**	**1063**	**173**	**1012**	**14638**
483	1954	2009	2062	3748	72	1092	1823	1043	3250	1037	1461	3223	5274	1083	759	355	45626
55	247	97	576	827	206	1653	2350	4	87	447	1096	181	1751	279	508	12764	29584
538	**2201**	**2106**	**2638**	**4575**	**278**	**2745**	**4173**	**1047**	**3337**	**1484**	**2557**	**3404**	**7025**	**1362**	**1267**	**13119**	**75210**
3531	17572	45210	14865	30162	6260	12431	16012	20530	21896	5645	11946	27731	34589	7042	7291	3063	408116
607	2250	1444	1886	3342	6736	9361	15183	256	423	2568	4075	1535	6573	1393	3448	59358	158721
4138	**19822**	**46654**	**16751**	**33504**	**12996**	**21792**	**31195**	**20786**	**22319**	**8213**	**16021**	**29266**	**41162**	**8435**	**10739**	**62421**	**566837**
73	33	150	154	523	12	60	191	26	129	145	18	28	5411	3372	950	—	13655
21	27	25	38	132	3	40	81	—	28	59	13	3	1955	983	587	—	4726
94	**60**	**175**	**192**	**655**	**15**	**100**	**272**	**26**	**157**	**204**	**31**	**31**	**7366**	**4355**	**1537**	—	**18381**
41	38	41	15	84	4	10	29	2	81	73	20	54	2268	798	258	—	4666
20	25	1	25	87	3	12	49	1	23	44	27	13	1789	264	289	1	3135
61	**63**	**42**	**40**	**171**	**7**	**22**	**78**	**3**	**104**	**117**	**47**	**67**	**4057**	**1062**	**547**	**1**	**7801**
4	17	13	7	36	3	10	76	—	2	18	—	4	3588	547	193	—	4660
3	3	—	—	7	—	—	40	—	—	1	—	—	368	165	61	—	684
7	**20**	**13**	**7**	**43**	**3**	**10**	**116**	—	**2**	**19**	—	**4**	**3956**	**712**	**254**	—	**5344**
118	88	204	176	643	19	80	296	28	212	236	38	86	11267	4717	1401	—	22981
44	55	26	63	226	6	52	170	1	51	104	40	16	4112	1412	937	1	8545
162	**143**	**230**	**239**	**869**	**25**	**132**	**466**	**29**	**263**	**340**	**78**	**102**	**15379**	**6129**	**2338**	**1**	**31526**
3649	17660	45414	15041	30805	6279	12511	16308	20558	22108	5881	11984	27817	45856	11759	8692	3063	431097
651	2305	1470	1949	3568	6742	9413	15353	257	474	2672	4115	1551	10685	2805	4385	59359	167266
4300	**19965**	**46884**	**16990**	**34373**	**13021**	**21924**	**31661**	**20815**	**22582**	**8553**	**16099**	**29368**	**56541**	**14564**	**13077**	**62422**	**598363**
0·61	2·95	7·59	2·51	5·15	1·05	2·09	2·73	3·44	3·69	0·98	2·—	4·64	7·67	1·97	1·45	0·51	72·05
0·11	0·39	0·25	0·33	0·60	1·13	1·57	2·56	0·04	0·08	0·45	0·69	0·26	1·78	0·46	0·73	9·92	27·95
0·72	**3·34**	**7·84**	**2·84**	**5·75**	**2·18**	**3·66**	**5·29**	**3·48**	**3·77**	**1·43**	**2·69**	**4·90**	**9·45**	**2·43**	**2·18**	**10·43**	**100·—**
3557	17022	44058	14585	30760	5762	12245	15157	17596	13412	5956	11975	27591	46210	11328	8705	3224	408713
635	2154	1149	1951	3981	7061	9139	14345	240	489	2701	4034	1409	10756	2834	4415	59910	165613
4192	**19176**	**45207**	**16536**	**34741**	**12823**	**21384**	**29502**	**17836**	**13901**	**8657**	**16009**	**29000**	**56966**	**14162**	**13120**	**63134**	**574326**
3465	16587	48266	13135	29100	4363	10974	14422	17010	14891	5701	11320	24727	43382	12146	8368	3524	394011
655	1992	1473	1733	4080	4537	9311	13280	64	432	2473	3972	1202	10444	2849	4122	58744	157070
4120	**18579**	**49739**	**14868**	**33180**	**8900**	**20285**	**27702**	**17074**	**15323**	**8174**	**15292**	**25929**	**53826**	**14995**	**12490**	**62268**	**551081**

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec april 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Avril 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprеč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1581	116	610	1384	3460	2560	1581	1215	874	621	388	678	15068	94	18·51
2	Beograd	9207	294	1143	3141	3882	6390	5028	5973	5651	6215	4432	10721	62077	158	25·40
3	Dubrovnik	1477	43	387	547	899	1751	1804	2155	2076	1664	856	2571	16230	23	26·07
4	Karlovac	1087	26	197	412	965	1498	770	921	923	513	326	665	8303	—	21·51
5	Ljubljana	5613	126	1077	2389	3162	5595	5429	6149	6301	5503	3668	6109	51121	59	24·95
6	Niš	6035	278	1694	3252	3082	3124	1565	1215	1209	1081	426	1047	24008	55	16·14
7	Novi Sad	5216	156	604	1380	1849	3030	1431	1668	1616	1237	905	1891	20983	9	19·80
8	Osijek	6107	338	1023	2350	4607	5461	7036	2904	2463	1625	1136	3536	38586	14	20·33
9	Petrovgrad	5083	156	1073	1470	2320	1746	948	858	925	710	399	924	16612	47	16·35
10	Sarajevo	2343	156	910	2235	3134	3470	2146	2249	2304	1712	959	1997	23615	117	21·50
11	Skoplje	6696	322	1683	3680	2965	2904	1644	1395	1217	1026	438	1030	25000	62	15·81
12	Sombor	3212	97	457	868	1501	2040	1002	911	792	486	211	772	12349	5	17·53
13	Split	1196	91	239	641	743	1323	998	1644	1750	1656	927	2243	13451	14	26·85
14	Subotica	3904	178	741	1482	1552	1444	865	836	891	614	336	911	13754	6	17·17
15	Sušak	771	7	62	188	233	798	753	754	809	863	614	2395	8247	1	30·25
16	Tuzla	1675	209	857	1597	1902	1687	1353	1176	1109	485	354	682	13086	15	18·65
17	Zagreb	6034	282	770	1604	2817	3956	3479	4733	5391	4626	3433	8501	45626	23	26·55
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	67237	2875	13527	28620	39073	48777	37832	36756	36301	30637	19808	46673	408116	702	22·09
18	»Merkur«, Zagreb	53	1	8	44	43	187	208	123	446	1094	796	10652	13655	62	44·30
19	»Trgovsko«, Ljubljana	618	—	7	45	65	128	160	129	210	285	241	2778	4666	34	36·94
20	»Omladina«, Beograd	1000	—	23	243	205	298	359	155	320	515	266	1276	4660	7	27·13
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1671	1	38	332	313	613	727	407	976	1894	1303	14706	22981	103	39·33
	Središnji ured Office central	**68908**	**2876**	**13565**	**28952**	**39386**	**49390**	**38559**	**37163**	**37277**	**32531**	**21111**	**61379**	**431097**	**805**	**23·—**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	11·52	0·48	2·27	4·83	6·58	8·26	6·45	6·21	6·23	5·44	3·53	10·25	72·05		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	67894	2619	13141	26781	38072	47059	33628	33087	34465	30926	20587	60454	408713	834	23·06
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	61117	3526	12936	25102	34881	51231	29417	33058	32787	31148	19038	59770	394011	838	23·29

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec april 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Avril 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	150	8	543	426	89	133	54	108	81	15	6	8	1621	7	13·41
2	Beograd	1745	91	757	1285	8112	1705	1827	2010	1408	1206	845	735	21726	6	18·92
3	Dubrovnik	193	7	991	1366	156	151	134	91	132	68	14	89	3392	—	13·89
4	Karlovac	112	7	727	600	323	585	652	517	297	84	33	24	3961	—	17·25
5	Ljubljana	2591	107	5376	5201	2326	3357	3281	3541	2978	1767	1098	627	32250	29	18·23
6	Niš	818	80	480	1515	694	575	446	399	142	61	13	30	5253	2	14·03
7	Novi Sad	916	106	899	2286	2259	764	393	363	198	145	67	140	8536	5	14·36
8	Osijek	1093	94	2474	2032	1567	1309	211	794	1026	165	102	253	11120	9	15·58
9	Petrovgrad	1296	142	2216	2028	368	356	223	134	97	58	26	44	6988	8	11·51
10	Sarajevo	611	59	916	427	1651	580	363	461	582	163	65	134	6012	20	16·70
11	Skoplje	2304	234	683	1093	746	373	286	192	69	50	13	43	6086	5	11·21
12	Sombor	635	59	429	2455	1232	581	214	122	65	24	15	41	5872	2	13·—
13	Split	398	814	388	1955	269	295	123	94	63	58	39	54	4550	2	12·46
14	Subotica	1901	180	1196	1932	1646	369	167	122	89	58	19	49	7728	3	11·63
15	Sušak	116	2	547	119	660	186	163	343	231	63	22	38	2490	—	17.15
16	Tuzla	162	14	765	335	80	72	45	28	16	9	8	18	1552	—	11·71
17	Zagreb	1882	152	2232	4087	9564	2668	2309	2246	1892	1209	684	659	29584	16	17·40
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	16923	2156	21619	29142	31742	14059	10891	11565	9366	5203	3069	2986	158721	114	16·09
18	»Merkur«, Zagreb . . .	22	—	7	39	69	191	206	149	377	597	472	2597	4726	25	39·61
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	479	2	16	86	115	241	216	153	282	350	235	960	3135	6	29·73
20	»Omladina«, Beograd .	23	—	1	20	25	66	73	36	86	96	66	192	684	—	31·81
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	524	2	24	145	209	498	495	338	745	1043	773	3749	8545	31	35·36
	Središnji ured . . . . Office central	**17447**	**2158**	**21643**	**29287**	**31951**	**14557**	**11386**	**11903**	**10111**	**6246**	**3842**	**6735**	**167266**	**145**	**17·07**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	2·91	0·36	3·62	4·90	5·34	2·43	1·90	1·99	1·69	1·04	0·64	1·13	27·95		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	17190	2154	21377	29260	32059	14256	11028	11863	9545	6291	3821	6769	165613	143	17·06
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14094	2246	19645	28541	30292	13920	11688	11562	9188	5860	3294	6740	157070	132	17·26

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec april 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Avril 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečni obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1731	124	1153	1810	3549	2693	1635	1323	955	636	394	686	16689	101	18·01
2	Beograd	10952	385	1900	4426	11994	8095	6855	7983	7059	7421	5277	11456	83303	164	23·72
3	Dubrovnik	1670	50	1378	1913	1055	1902	1938	2246	2208	1732	870	2660	19622	23	23·96
4	Karlovac	1199	33	924	1012	1288	2083	1422	1438	1220	597	359	689	12264	—	20·13
5	Ljubljana	8204	233	6453	7590	5488	8952	8710	9690	9279	7270	4766	6736	83371	88	22·35
6	Niš	6853	358	2174	4767	3776	3699	2011	1614	1351	1142	439	1077	29261	57	15·76
7	Novi Sad	6132	262	1503	3666	4108	3794	1824	2031	1814	1382	972	2031	29519	14	18·22
8	Osijek	7200	432	3497	4382	6174	6770	7247	3698	3489	1790	1238	3789	49706	23	19·27
9	Petrovgrad	6379	298	3289	3498	2688	2102	1171	992	1022	768	425	968	23600	55	14·91
10	Sarajevo	2954	215	1826	2662	4785	4050	2509	2710	2886	1875	1024	2131	29627	137	20·53
11	Skoplje	9000	556	2366	4773	3711	3277	1930	1587	1286	1076	451	1073	31086	67	14·91
12	Sombor	3847	156	886	3323	2733	2621	1216	1033	857	510	226	813	18221	7	16·07
13	Split	1594	905	627	2596	1012	1618	1121	1738	1813	1714	966	2297	18001	16	23·21
14	Subotica	5805	358	1937	3414	3198	1813	1032	958	980	672	355	960	21482	9	15·18
15	Sušak	887	9	609	307	893	984	916	1097	1040	926	636	2433	10737	1	27·21
16	Tuzla	1837	223	1622	1932	1982	1759	1398	1204	1125	494	362	700	14638	15	17·91
17	Zagreb	7916	434	3002	5691	12381	6624	5788	6979	7283	5835	4117	9160	75210	39	22·95
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	84160	5031	35146	57762	70815	62836	48723	48321	45667	35840	22877	49659	566837	816	20·41
18	»Merkur«, Zagreb . . .	75	1	15	83	112	378	414	272	823	1691	1268	13249	18381	87	43·10
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	1097	2	23	131	180	369	376	282	492	635	476	3738	7801	40	34·04
20	»Omladina«, Beograd .	1023	—	24	263	230	364	432	191	406	611	332	1468	5344	7	27·73
	Privat. društ. blagajne . Caisses professionelles	2195	3	62	477	522	1111	1222	745	1721	2937	2076	18455	31526	134	38·25
	Središnji ured . . . . Office central	**86355**	**5034**	**35208**	**58239**	**71337**	**63947**	**49945**	**49066**	**47388**	**38777**	**24953**	**68114**	**598363**	**950**	**21·35**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	14·43	0·84	5·89	9·73	11·92	10·69	8·35	8·20	7·92	6·48	4·17	11·38	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	85084	4773	34518	56041	70131	61315	44656	44950	44010	37217	24408	67223	574326	977	21·33
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	75211	5772	32581	53643	65173	65151	41105	44620	41975	37008	22332	66510	551081	970	21·57

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec maj 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Mai 1936

***I. Muški* — Hommes**

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1639	141	646	1570	2662	4242	1954	1358	944	672	429	688	16945	85	18·64
2	Beograd	9463	312	1302	3503	4346	6465	5932	6272	5904	6654	4550	10855	65558	163	25·17
3	Dubrovnik	1500	42	393	595	720	1661	1892	2223	2326	1740	1072	2676	16840	23	26·52
4	Karlovac	1096	25	216	516	990	1705	807	1124	1015	522	335	683	9034	—	21·43
5	Ljubljana	5655	137	1128	2439	3269	6096	6037	6902	6964	5988	3862	6243	54720	66	24·98
6	Niš	7802	360	2034	3821	3439	3795	1875	1355	1350	1020	434	1066	28351	57	15·43
7	Novi Sad	5296	155	746	1552	2115	3538	1508	1707	1690	1266	906	1811	22290	9	19·44
8	Osijek	6295	265	1338	2187	4160	6982	3074	3075	2855	1697	1298	3707	36933	14	20·54
9	Petrovgrad	4801	158	1315	1623	2509	1918	912	866	930	767	373	921	17093	47	16·37
10	Sarajevo	2362	183	977	2448	3357	4189	2738	2437	2417	1853	966	2415	26342	117	21·68
11	Skoplje	6509	297	1609	3645	3171	3658	1760	1611	1202	1022	440	1092	26016	60	16·08
12	Sombor	3236	75	463	832	1554	2738	1059	1084	850	538	242	780	13451	4	17·76
13	Split	1206	89	253	676	749	1655	1196	1819	1968	1624	912	2183	14330	15	26·33
14	Subotica	4179	174	841	1451	2084	1548	1047	892	958	601	353	943	15071	6	17·01
15	Sušak	796	7	66	199	258	947	774	1021	810	938	644	2367	8827	1	29·67
16	Tuzla	1710	214	688	1590	1566	2501	1101	831	1074	527	345	657	12804	15	18·52
17	Zagreb	6150	302	848	1525	3207	4164	3536	5350	5676	4728	3523	8840	47849	22	26·51
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	69695	2936	14863	30172	40156	57802	37202	39927	38933	32157	20684	47927	432454	704	22·—
18	»Merkur«, Zagreb	49	1	8	46	45	186	203	128	462	1109	815	10729	13781	67	44·29
19	»Trgovsko«, Ljubljana	627	—	7	42	51	122	150	126	202	290	249	2785	4651	32	37·07
20	»Omladina«, Beograd	1000	—	21	241	206	290	363	156	345	532	268	1300	4722	7	27·30
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1676	1	36	329	302	598	716	410	1009	1931	1332	14814	23154	106	39·38
	Središnji ured Office central	**71371**	**2937**	**14899**	**30501**	**40458**	**58400**	**37918**	**40337**	**39942**	**34088**	**22016**	**62741**	**455608**	**810**	**22·88**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	11·40	0·47	2·38	4·87	6·47	9·33	6·06	6·44	6·38	5·45	3·52	10·03	72·80		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	68908	2876	13565	28952	39386	49390	38559	37163	37277	32531	21111	61379	431097	805	23·—
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	61418	2607	13375	26967	38614	49077	33207	35849	34417	32291	19530	60655	408007	855	23·29

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec maj 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Mai 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprеč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	150	10	560	421	89	132	36	107	81	12	6	9	1613	7	13·27
2	Beograd	1744	61	743	1352	8147	1676	1896	2101	1495	1209	662	762	21848	6	18·84
3	Dubrovnik	191	9	1011	1297	160	171	147	96	139	67	16	104	3408	—	14·15
4	Karlovac	104	7	747	616	299	619	622	548	298	79	36	31	4006	—	17·32
5	Ljubljana	2574	114	5374	5233	2375	3444	3454	3635	2967	1793	1129	616	32708	38	18·26
6	Niš	856	89	448	1539	676	567	360	421	148	65	13	28	5210	2	13·94
7	Novi Sad	1011	124	881	2364	2334	826	436	369	210	145	64	140	8904	5	14·30
8	Osijek	1185	130	2739	2201	1744	1370	331	811	1057	156	107	252	12083	10	15·36
9	Petrovgrad	1236	163	2444	2059	386	329	223	119	83	59	20	39	7160	9	11·37
10	Sarajevo	598	51	931	429	1645	616	385	451	397	152	68	135	5858	20	16·32
11	Skoplje	2283	235	728	1040	743	382	276	170	57	46	13	45	6018	4	11·12
12	Sombor	609	102	519	2272	1572	694	273	143	75	28	15	41	6343	1	13·25
13	Split	412	843	405	1890	266	299	130	92	79	65	32	56	4569	2	12·48
14	Subotica	2013	172	1260	2096	1670	358	162	125	95	46	17	47	8061	3	11·50
15	Sušak	101	2	531	130	648	215	194	363	232	71	24	39	2550	—	17.42
16	Tuzla	176	28	738	341	76	99	31	32	19	10	9	18	1577	—	11·76
17	Zagreb	1877	180	2228	4007	9576	2642	2316	2429	1880	1203	657	623	29618	16	17·38
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	17120	2320	22287	29287	32406	14439	11272	12012	9312	5206	2888	2985	161534	123	16·03
18	»Merkur«, Zagreb . . .	23	—	5	40	71	193	218	151	367	621	489	2622	4800	27	39·58
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	487	2	15	86	115	238	222	152	283	351	242	957	3150	6	29·68
20	»Omladina«, Beograd .	27	—	1	17	25	55	77	40	165	107	69	196	779	—	31·71
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	537	2	21	143	211	486	517	343	815	1079	800	3775	8729	33	35·30
	Središnji ured . . . . Office central	**17657**	**2322**	**22308**	**29430**	**32617**	**14925**	**11789**	**12355**	**10127**	**6285**	**3688**	**6760**	**170263**	**156**	**17·02**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	2·82	0·37	3·56	4·70	5·21	2·39	1·88	1·98	1·62	1·—	0·59	1·08	27·20		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	17447	2158	21643	29287	31951	14557	11386	11903	10111	6246	3842	6735	167266	145	17·07
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14089	2322	19962	28695	30720	14306	12031	11384	9165	6021	3316	6721	158732	117	17·24

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec maj 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Mai 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre coruant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprec. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1789	151	1206	1991	2751	4374	1990	1465	1025	684	435	697	18558	92	18·17
2	Beograd	11207	373	2045	4855	12493	8141	7828	8373	7399	7863	5212	11617	87406	169	23·59
3	Dubrovnik	1691	51	1404	1892	880	1832	2039	2319	2465	1807	1088	2780	20248	23	24·44
4	Karlovac	1200	32	963	1132	1289	2324	1429	1672	1313	601	371	714	13040	–	20·17
5	Ljubljana	8229	251	6502	7672	5644	9540	9491	10537	9931	7781	4991	6859	87428	104	22·47
6	Niš	8658	449	2482	5360	4115	4362	2235	1776	1498	1085	447	1094	33561	59	15·20
7	Novi Sad	6307	279	1627	3916	4449	4364	1944	2076	1900	1411	970	1951	31194	14	17·97
8	Osijek	7480	395	4077	4388	5904	8352	3405	3886	3912	1853	1405	3959	49016	24	19·27
9	Petrovgrad	6037	321	3759	3682	2895	2247	1135	985	1013	826	393	960	24253	56	14·90
10	Sarajevo	2960	234	1908	2877	5002	4805	3123	2888	2814	2005	1034	2550	32200	137	20·71
11	Skoplje	8792	532	2337	4685	3914	4040	2036	1781	1259	1068	453	1137	32034	64	15·15
12	Sombor	3845	177	982	3104	3126	3432	1332	1227	925	566	257	821	19794	5	16·32
13	Split	1618	932	658	2566	1015	1954	1326	1911	2047	1689	944	2239	18899	17	22·98
14	Subotica	6192	346	2101	3547	3754	1906	1209	1017	1053	647	370	990	23132	9	15·09
15	Sušak	897	9	597	329	906	1162	968	1384	1042	1009	668	2406	11377	1	26·92
16	Tuzla	1886	242	1426	1931	1642	2600	1132	863	1093	537	354	675	14381	15	17·78
17	Zagreb	8027	482	3076	5532	12783	6806	5852	7779	7556	5931	4180	9463	77467	38	23·02
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	86815	5256	37150	59459	72562	72241	48474	51939	48245	37363	23572	50912	593988	827	20·37
18	»Merkur«, Zagreb . . .	72	1	13	86	116	379	421	279	829	1730	1304	13351	18581	94	43·07
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	1114	2	22	128	166	360	372	278	485	641	491	3742	7801	38	34·09
20	»Omladina«, Beograd .	1027	—	22	258	231	345	440	196	510	639	337	1496	5501	7	27·92
	Privat. društ. blagajne . Caisses professionelles	2213	3	57	472	513	1084	1233	753	1824	3010	2132	18589	31883	139	38·26
	Središnji ured . . . . Office central	**89028**	**5259**	**37207**	**59931**	**73075**	**73325**	**49707**	**52692**	**50069**	**40373**	**25704**	**69501**	**625871**	**966**	**21·28**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	14·22	0·84	5·94	9·57	11·68	11·72	7·94	8·42	8·—	6·45	4·11	11·11	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	86355	5034	35208	58239	71337	63947	49945	49066	47388	38777	24953	68114	598363	950	21·35
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	75507	4929	33337	55662	69383	63383	45238	47233	43582	38312	22846	67376	566739	972	21·59

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	107	1331	72	5	458	373	5	425	27	11	19
		ž.	—	7	—	—	13	1	—	—	—	18	—
			107	**1338**	**72**	**5**	**471**	**374**	**5**	**425**	**27**	**29**	**19**
2	Beograd	m.	212	1876	980	—	4110	9458	2546	402	2244	1856	290
		ž.	21	32	35	—	75	1184	98	47	97	2484	346
			233	**1908**	**1015**	—	**4185**	**10642**	**2644**	**449**	**2341**	**4340**	**636**
3	Dubrovnik	m.	49	1901	766	243	431	1421	295	105	105	23	—
		ž.	4	5	4	—	5	74	—	24	1	55	—
			53	**1906**	**770**	**243**	**436**	**1495**	**295**	**129**	**106**	**78**	—
4	Karlovac	m.	33	30	44	6	453	431	21	7	246	1667	4
		ž.	3	2	—	8	49	215	14	6	150	1719	—
			36	**32**	**44**	**14**	**502**	**646**	**35**	**13**	**396**	**3386**	**4**
5	Ljubljana	m.	419	588	661	10	4357	5644	334	1474	421	4919	1406
		ž.	127	64	14	2	879	1178	12	472	15	9028	657
			546	**652**	**675**	**12**	**5236**	**6822**	**346**	**1946**	**436**	**13947**	**2063**
6	Niš	m.	36	45	293	—	1875	2337	429	741	168	2536	24
		ž.	—	—	1	11	67	15	7	161	1	1203	7
			36	**45**	**294**	**11**	**1942**	**2352**	**436**	**902**	**169**	**3739**	**31**
7	Novi Sad	m.	184	416	313	2	2297	2141	151	150	277	1569	24
		ž.	25	17	—	—	212	343	—	87	21	1693	36
			209	**433**	**313**	**2**	**2509**	**2484**	**151**	**237**	**298**	**3262**	**60**
8	Osijek	m.	632	1134	337	—	2454	2345	568	390	383	1112	46
		ž.	10	18	9	—	359	45	7	226	12	1393	104
			642	**1152**	**346**	—	**2813**	**2390**	**575**	**616**	**395**	**2505**	**150**
9	Petrovgrad	m.	244	347	170	—	1469	1069	16	30	191	237	3
		ž.	19	18	3	—	711	71	—	51	6	592	1
			263	**365**	**173**	—	**2180**	**1140**	**16**	**81**	**197**	**829**	**4**
10	Sarajevo	m.	26	279	338	460	822	3091	232	119	453	278	10
		ž.	3	3	4	2	16	61	—	36	2	931	10
			29	**282**	**342**	**462**	**838**	**3152**	**232**	**155**	**455**	**1209**	**20**
11	Skoplje	m.	35	154	267	1	1222	1293	112	147	151	410	35
		ž.	3	2	5	—	1	22	—	18	5	611	16
			38	**156**	**272**	**1**	**1223**	**1315**	**112**	**165**	**156**	**1021**	**51**
12	Sombor	m.	83	258	151	—	554	903	106	35	127	2572	3
		ž.	13	15	2	—	252	68	—	32	—	2048	—
			96	**273**	**153**	—	**806**	**971**	**106**	**67**	**126**	**4620**	**3**
13	Split	m.	94	1362	523	13	2525	318	948	439	315	37	—
		ž.	2	15	30	4	104	5	3	19	10	154	5
			96	**1377**	**553**	**17**	**2629**	**323**	**951**	**458**	**325**	**191**	**5**
14	Subotica	m.	124	91	160	2	646	1187	11	247	280	471	36
		ž.	97	6	2	—	245	206	1	222	9	1076	107
			221	**97**	**162**	**2**	**891**	**1393**	**12**	**469**	**289**	**1547**	**143**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu maju 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Mai 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska industr. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Grad. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Grad. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
11	86	8908	168	408	150	246	256	957	500	30	204	1006	742	164	137	139	16945
—	—	40	6	16	149	143	67	10	4	10	45	33	54	26	40	931	1613
11	**86**	**8948**	**174**	**424**	**299**	**389**	**323**	**967**	**504**	**40**	**249**	**1039**	**796**	**190**	**177**	**1070**	**18558**
268	2724	930	1873	4955	42	3333	3436	2949	4550	2157	1869	3649	5950	1167	1297	435	65558
47	291	62	74	450	1	1243	2998	57	93	925	674	243	617	315	590	8749	21848
315	**3015**	**992**	**1947**	**5405**	**43**	**4576**	**6434**	**3006**	**4643**	**3082**	**2543**	**3892**	**6567**	**1482**	**1887**	**9184**	**87406**
8	231	596	218	670	558	863	298	3686	1209	102	345	1169	928	305	256	59	16840
—	—	3	15	27	279	595	144	6	8	25	62	39	99	43	79	1812	3408
8	**231**	**599**	**233**	**697**	**837**	**1458**	**442**	**3692**	**1217**	**127**	**407**	**1208**	**1027**	**348**	**335**	**1871**	**20248**
275	329	1848	226	345	4	73	207	181	569	22	200	1091	548	55	73	46	9034
53	49	67	22	6	5	166	79	1	—	5	81	24	29	16	39	1198	4006
328	**378**	**1915**	**248**	**351**	**9**	**239**	**286**	**182**	**569**	**27**	**281**	**1115**	**577**	**71**	**112**	**1244**	**13040**
1427	2400	6157	2987	3144	328	878	1624	2775	5808	730	1101	1745	2414	305	538	126	54720
358	459	316	358	708	611	2213	3188	58	44	408	814	187	1107	165	650	8616	32708
1785	**2859**	**6473**	**3345**	**3852**	**939**	**3091**	**4812**	**2833**	**5852**	**1138**	**1915**	**1932**	**3521**	**470**	**1188**	**8742**	**87428**
422	1928	370	885	1724	1086	1216	1449	1075	1980	179	718	3817	1953	322	462	281	28351
46	9	—	10	65	1067	307	569	—	3	11	106	28	153	19	102	1242	5210
468	**1937**	**370**	**895**	**1789**	**2153**	**1523**	**2018**	**1075**	**1983**	**190**	**824**	**3845**	**2106**	**341**	**564**	**1523**	**33561**
93	798	513	1111	2098	61	487	1130	979	1207	311	950	1766	2217	314	545	186	22290
11	41	166	170	177	235	336	773	15	25	133	213	94	334	103	244	3400	8904
104	**839**	**679**	**1281**	**2275**	**296**	**823**	**1903**	**994**	**1232**	**444**	**1163**	**1860**	**2551**	**417**	**789**	**3586**	**31194**
297	2485	8063	1758	3359	18	528	1237	951	1010	213	1190	2128	2935	438	529	393	36933
27	1012	696	337	244	9	503	921	47	36	297	245	399	457	96	173	4401	12083
324	**3497**	**8759**	**2095**	**3603**	**27**	**1031**	**2158**	**998**	**1046**	**510**	**1435**	**2527**	**3392**	**534**	**702**	**4794**	**49016**
51	783	62	892	2469	27	334	791	966	617	95	1077	1923	2076	319	549	286	17093
16	12	2	53	210	148	203	943	6	22	47	179	118	551	56	242	2880	7160
67	**795**	**64**	**945**	**2679**	**175**	**537**	**1734**	**972**	**639**	**142**	**1256**	**2041**	**2627**	**375**	**791**	**3166**	**24253**
45	547	8095	334	719	470	887	875	2747	1348	208	510	635	1420	746	505	143	26342
—	8	46	4	72	451	416	615	10	55	36	207	31	249	114	224	2252	5858
45	**555**	**8141**	**338**	**791**	**921**	**1303**	**1490**	**2757**	**1403**	**244**	**717**	**666**	**1669**	**860**	**729**	**2395**	**32200**
49	1367	928	643	1404	3109	1001	1122	3385	1610	155	645	3663	2046	216	736	110	26016
2	6	8	—	164	2782	340	441	10	8	16	109	84	77	22	134	1132	6018
51	**1373**	**936**	**643**	**1568**	**5891**	**1341**	**1563**	**3395**	**1618**	**171**	**754**	**3747**	**2123**	**238**	**870**	**1242**	**32034**
104	558	150	843	2076	8	204	606	401	871	98	541	603	1159	158	183	96	13451
11	82	6	49	79	1	134	346	1	29	38	74	35	149	24	62	2793	6343
115	**640**	**156**	**892**	**2155**	**9**	**338**	**952**	**403**	**900**	**136**	**615**	**638**	**1308**	**182**	**245**	**2889**	**19794**
3	275	6	284	851	85	493	116	1818	1123	48	254	711	1263	162	169	95	14330
—	21	—	26	269	36	506	268	135	32	34	62	96	258	56	110	2309	4569
3	**296**	**6**	**310**	**1120**	**121**	**999**	**384**	**1953**	**1155**	**82**	**316**	**807**	**1521**	**218**	**279**	**2404**	**18899**
12	709	48	829	2077	26	406	808	467	374	224	838	1976	2275	208	418	121	15071
—	80	8	261	162	47	206	967	—	19	153	154	90	690	32	188	3033	8061
12	**789**	**56**	**1090**	**2239**	**73**	**612**	**1775**	**467**	**393**	**377**	**992**	**2066**	**2965**	**240**	**606**	**3154**	**23132**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	25	1531	601	155	68	233	220	12	126	10	427
		ž.	2	5	23	—	—	2	1	15	—	—	113
			27	**1536**	**624**	**155**	**68**	**235**	**221**	**27**	**126**	**10**	**540**
16	Tuzla	m.	6	549	543	40	456	272	8	1197	76	109	4
		ž.	6	1	4	1	26	—	—	36	—	151	—
			12	**550**	**547**	**41**	**482**	**272**	**8**	**1233**	**76**	**260**	**4**
17	Zagreb	m.	364	997	1026	—	3098	2777	476	1392	1091	4150	317
		ž.	89	28	43	—	150	201	1	514	18	4991	443
			453	**1025**	**1069**	—	**3248**	**2978**	**477**	**1906**	**1109**	**9141**	**760**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2673	12889	7245	937	27295	35293	6478	7312	6681	21967	2648
		ž.	424	238	179	28	3164	3691	144	1966	347	28147	1845
			3097	**13127**	**7424**	**965**	**30459**	**38984**	**6622**	**9278**	**7027**	**50114**	**4493**
18	„Merkur", Zagreb	m.	21	155	294	9	129	265	35	479	266	683	74
		ž.	1	52	82	—	19	85	4	193	70	216	20
			22	**207**	**376**	**9**	**148**	**350**	**39**	**672**	**336**	**899**	**94**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	10	3	42	—	44	142	5	133	60	358	59
		ž.	6	3	35	—	23	86	1	67	22	210	17
			16	**6**	**77**	—	**67**	**228**	**6**	**200**	**82**	**568**	**76**
20	„Omladina", Beograd	m.	3	22	44	1	—	13	20	24	—	16	1
		ž.	10	3	5	—	—	2	2	3	—	8	—
			13	**25**	**49**	**1**	—	**15**	**22**	**27**	—	**24**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	34	180	380	10	173	420	60	636	326	1057	134
		ž.	17	58	122	–	42	173	7	263	92	434	37
			51	**238**	**502**	**10**	**215**	**593**	**67**	**899**	**418**	**1491**	**171**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2707	13069	7625	947	27468	35713	6538	7948	7007	23024	2782
		ž.	441	296	301	28	3206	3864	151	2229	439	28581	1882
			3148	**13365**	**7926**	**975**	**30674**	**39577**	**6689**	**10177**	**7445**	**51605**	**4664**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·43	2·09	1·22	0·15	4·39	5·70	1·05	1·27	1·12	3·68	0·44
		ž.	0·07	0·05	0·05	—	0·51	0·62	0·02	0·36	0·07	4·57	0·30
			0·50	**2·14**	**1·27**	**0·15**	**4·90**	**6·32**	**1·07**	**1·63**	**1·19**	**8·25**	**0·74**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2662	12625	7797	758	20702	34745	6333	7880	6935	22540	2735
		ž.	474	297	300	28	2380	3830	134	2038	423	27751	1857
			3136	**12922**	**8097**	**786**	**23082**	**38575**	**6467**	**9918**	**7358**	**50291**	**4592**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2467	12835	7613	525	23097	30124	5811	8410	6238	19984	2665
		ž.	505	337	272	10	3070	3692	118	2063	293	25311	1940
			2972	**13172**	**7885**	**535**	**26167**	**33816**	**5929**	**10473**	**6531**	**45295**	**4605**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke grad.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opšinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
1	104	993	197	359	41	378	125	835	716	36	142	531	830	59	63	9	8827
—	4	70	1	49	438	350	79	—	17	20	86	43	162	14	55	1001	2550
1	**108**	**1063**	**198**	**408**	**479**	**728**	**204**	**835**	**733**	**56**	**228**	**574**	**992**	**73**	**118**	**1010**	**11377**
6	285	5109	197	628	11	353	210	205	419	16	215	674	704	194	157	161	12804
—	—	38	3	22	—	215	135	1	—	1	28	23	34	11	9	832	1577
6	**285**	**5147**	**200**	**650**	**11**	**568**	**345**	**206**	**419**	**17**	**243**	**697**	**738**	**205**	**166**	**993**	**14381**
478	2044	2135	2138	3784	72	1144	1770	1142	4216	1038	1433	3224	5358	1083	754	348	47849
51	265	97	558	840	206	1709	2335	3	82	451	1106	171	1787	279	515	12685	29618
529	**2309**	**2232**	**2696**	**4624**	**278**	**2853**	**4105**	**1145**	**4298**	**1489**	**2539**	**3395**	**7145**	**1362**	**1269**	**13033**	**77467**
3550	17653	44911	15583	31070	6096	12824	16060	25519	28127	5662	12232	30311	34818	6215	7371	3034	432454
622	2339	1625	1947	3560	6465	9585	14868	360	477	2610	4245	1738	6807	1391	3456	59266	161534
4172	**19992**	**46536**	**17530**	**34630**	**12561**	**22409**	**30928**	**25880**	**28604**	**8272**	**16477**	**32049**	**41625**	**7606**	**10827**	**62300**	**593988**
72	32	151	163	528	12	62	195	24	132	147	18	28	5455	3394	958	—	13781
21	26	25	42	135	3	43	82	—	30	60	14	3	1985	989	600	—	4800
93	**58**	**176**	**205**	**663**	**15**	**105**	**277**	**24**	**162**	**207**	**32**	**31**	**7440**	**4383**	**1558**	—	**18581**
41	39	40	16	90	4	11	28	2	79	73	22	51	2235	804	260	—	4651
20	26	7	24	91	3	12	47	1	23	42	27	13	1785	270	288	1	3150
61	**65**	**47**	**40**	**181**	**7**	**23**	**75**	**3**	**102**	**115**	**49**	**64**	**4020**	**1074**	**548**	**1**	**7801**
4	18	13	6	36	3	10	77	—	2	18	—	3	3569	613	206	—	4722
3	3	—	—	4	—	—	40	—	—	1	—	—	368	265	62	—	779
7	**21**	**13**	**6**	**40**	**3**	**10**	**117**	—	**2**	**19**	—	**3**	**3937**	**878**	**268**	—	**5501**
117	89	204	185	654	19	83	300	26	213	238	40	82	11259	4811	1424	—	23154
44	55	32	66	230	6	55	169	1	53	103	41	16	4138	1524	950	1	8729
161	**144**	**236**	**251**	**884**	**25**	**138**	**469**	**27**	**266**	**341**	**81**	**98**	**15397**	**6335**	**2374**	**1**	**31883**
3667	17742	45115	15768	31724	6115	12907	16360	25545	28340	5900	12272	30393	46077	11026	8795	3034	455608
666	2394	1657	2013	3790	6471	9640	15037	361	530	2713	4286	1754	10945	2915	4406	59267	170263
4333	**20136**	**46772**	**17781**	**35514**	**12586**	**22547**	**31397**	**25907**	**28870**	**8613**	**16558**	**32147**	**57022**	**13941**	**13201**	**62301**	**625871**
0·58	2·84	7·21	2·52	5·07	0·98	2·06	2·61	4·08	4·53	0·94	1·96	4·86	7·36	1·76	1·41	0·49	72·80
0·11	0·38	0·26	0·32	0·61	1·03	1·54	2·40	0·06	0·08	0·43	0·69	0·28	1·75	0·47	0·70	9·47	27·20
0·69	**3·22**	**7·47**	**2·84**	**5·68**	**2·01**	**3·60**	**5·01**	**4·14**	**4·61**	**1·37**	**2·65**	**5·14**	**9·11**	**2·23**	**2·11**	**9·96**	**100·—**
3649	17660	45414	15041	30805	6279	12511	16308	20558	22108	5881	11984	27817	45856	11759	8692	3063	431097
651	2305	1470	1949	3568	6742	9413	15353	257	474	2672	4115	1551	10685	2805	4385	59359	167266
4300	**19965**	**46884**	**16990**	**34373**	**13021**	**21924**	**31661**	**20815**	**22582**	**8553**	**16099**	**29368**	**56541**	**14564**	**13077**	**62422**	**598363**
3480	16647	45921	13324	29262	4305	11198	14324	20903	20111	5573	11347	24404	43092	12632	8383	3332	408007
648	2025	1593	1749	3868	4221	9628	13460	111	485	2447	4139	1114	10466	2922	4254	57991	158732
4128	**18672**	**47514**	**15073**	**33130**	**8526**	**20826**	**27784**	**21014**	**20596**	**8020**	**15486**	**25518**	**53558**	**15554**	**12637**	**61323**	**566739**

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII | ZAGREB, DNE 12 SEPTEMBRA 1936 | BROJ 9

ПЕТРОВИЋ-ИГЛИН ВЕЉКО:

ПЕНЗИСКО ОСИГУРАЊЕ МОНОПОЛСКОГ РАДНИШТВА

У правцу остваривања пензиског осигурања код нас, учињен је ових дана један крупан корак напред оснивањем Пензиског фонда сталних монополских радника са седиштем у Београду, који треба да збрине у овоме погледу знатан број радништва и то у већини из покрајина у којима се скоро првипут пензиско осигурање као такво јавља. Законска подлога овога фонда темељи се на §-у 15 Закона о буџетским дванаестинама из 1935, којим је законом дата могућност Управи државних монопола да одреди на име главнице 20,000.000 динара, који ће у првом реду служити за покриће обавеза фонда према радницима проистеклих из претходно признатих и за пензију урачунатих година. За овим је издат и обнародован у »Службеним Новинама« од 3 фебруара т. г. »Правилник о пензионом фонду сталних монополских радника«, који је ступио на снагу 1 априла т. г., заједно с правилником о раду, а у вези правилника о платном систему у предузећима Управе државних монопола чији је пројект већ израђен, и у току ове године треба да уђе у живот.

Поводом тих правилника Радничке коморе и Савез монополског радништва одржали су у Београду 18 и 19 априла т. г. анкету на којој су стручно проучени сви прописи и многи подвргнути критици, а као резултат целога рада донете су резолуције и предлози за измену и допуну поред других и Правилника о пензионом фонду сталних монополских радника у Београду. Ти предлози су већ предати Управи државних монопола и по свему изгледа да ће у већини бити усвојени. У том погледу у изгледу је општа реорганизација, и код радништва монополских предузећа питање регулисања читавог сплета животних питања изазвало је највеће интересовање и развој се прати с напетом пажњом. За то постоје оправдани разлози, јер иако данашње прилике можда нису најповољније, радништво с правом очекује једно правичније регулисање свога односа према Управи државних монопола и на то несумњиво има право. Овим поводом треба знати да је анкета, поред осталога, открила жалосну истину у факту: да је у неким местима на југу државе надница обичних радника 6 динара у време кад пакло најпростијих цигарета стаје 4 динара... Наравно да при оваквом стању ствари ишчезава сваки појам неког мерила о минимуму потребном за егзистенцију, а да не говоримо колико од овога трпи и радничко осигурање, и да захтев за доношење закона о минималним надницама мора добити најоштрију форму. Неупосленост и немање осигурања у њој доводи до страховите конкуренције међу људима и до невероватних размера у обарању плата. И то даље има великог утицаја на све области живота. Стога се најзад увидело и од стране Управе државних монопола да такво стање не може остати и правилником о платном систему томе треба учинити крај. Једно предузеће које има све услове да у многом погледу предњачи, мора и у овоме случају пружити добар пример да своје радништво, које је потрошач и монополских артикала, боље и човечније награди и дигне му куповну снагу. Са ових разлога питање пензиског осигурања је тесно везано за платни систем и остале услове рада у предузећима Управе државних монопола и анкета је добро учинила што их је до извесне мере повезала.

Покрет за пензиским осигурањем код нас од неког времена је веома популаран нарочито код нашега градског становништва. Раније, док су прилике биле знатно боље, мали је број њих мислио на то. Али, што је сасвим разумљиво, откако су приходи многима почели нагло да падају и привредна криза да се пооштрава, светом је завладала брига и чак страх за будућност а поготову за осигурање у старости и изнемоглости. Отуда о[т]

Digitized by Google

тренутка осећања опште несигурности управо и датира већина захтева за пензиским осигурањем, који су из редова грађанства, поред ситних привредника, захватили чак и лекаре и адвокате, друштвене редове који су доскора били у завидном положају, код којих је диференција у правцу пролетаризовања била непозната и који на овакве захтеве готово нису ни помишљали. Али више него икада наше доба је доба опште несигурности и колективног тражења спаса. Јединка као таква све мање има значаја и не може ни помислити да решава гигантске проблеме без наслона на масу. Није онда чудо што је ово питање, које је поред државних службеника доскора интересовало још само раднике и намештенике и претстављало и носило обележје специфично њиховог захтева, данас код нас постало прворазредни друштвени проблем.

А кад је реч о радницима и намештеницима треба одмах рећи да они у маси нису одушевљени парцијелним начином спровођења осигурања, истичући да се тако у првом реду слаби фронт и захтев за општим пензионим осигурањем. С друге стране разни фондови овакве врсте, нарочито у приватним предузећима, не пружају много гаранције за успешан рад, а поскупљујући управу и администрацију тиме знатно мање дају својим осигураницима него што би могли дати да је то осигурање јавног карактера и јединствено.

Апстрахујући државно и банкарско-профитерско осигурање, код нас већ постоји пензиско осигурање за извесне групе запослења, или у поједним покрајинама, као што је случај с Покојнинским заводом у Љубљани, Фондом новинара, апотекарских сарадника, извесних новчаних завода, службеника привредних и поједних радничких комора, рудара, железничара, радништва Артилеријског завода у Крагујевцу, чланова Савеза графичких радника-ца и тако редом све до новога Фонда за монополско радништво. Очигледно је дакле да се, обзиром на минималне погодности момента, и даље ради на поступном и парцијелном осигурању ове врсте и то треба усвојити. Са гледишта захтева радника и намештеника и обзиром на потребу општег осигурања ове врсте овакви кораци не могу бити задовољавајући, али су они факат са којим се у оваквом времену има рачунати. Њихова судбина и у будуће зависиће од развитка ствари и односа и ко зна да ли ће се прво доћи до општег пензиског осигурања, у које би се утопила многа досадашња, или ће и даље ницати парцијелни фондови појединих струка или предузећа и група предузећа, који ће у крајњој линији једнога дана истаћи потребу сједињавања у циљу појевтињења управних и других трошкова, постизавања боље сигурности, концентрације сретстава и тиме стварања могућности за повећање пензија, што ће се најбоље постићи преносом и осигурања ове врсте на носиоца општег социјалног осигурања код нас.

Да парцијелно осигурање у односу на јединствено, коме се при доброј управи поред осталога пружа и максимум могућности стручног управљања и гаранције, значи у сваком погледу један минус, држимо да није потребно истицати. Док је овде у питању једна установа која има поред традиције и рутине и најбоље обезбеђена сретства и могућност доброг пласирања и рационалног располагања њима, тачан преглед стања у земљи, већу сигурност, јевтиније управне и друге трошкове и тако редом, дотле код појединачних установа осигурања то не може бити случај. Стицање искуства, експериментисање које свака млада установа мора да чини, мања сигурност а већи трошкови, релативна оскудност сретстава и много шта у вези с тим су појаве које, уз остало, овакве установе ако не вечито, заиста дуго прате. А међутим социјално осигурање постоји за осигуранике, а не обрнуто. Оно нема за циљ зараду јер постоји углавном за то да што је највише могуће да својим осигураницима, поред благодати које пружа привреди и друштву пласирањем својих вишкова и резерви као и самим својим постојањем. Отуда и у овом последњем случају треба тражити разлоге за акцију у правцу уједињења до крајње могућности свих фондова пензиског и сличног осигурања. Колика би се снага огледала у једном таквом заводу није тешко замислити кад се зна да само код фондова, које напред по сечању набројисмо и чиме нисмо исцрпели листу, леже много стотина милиона ако не и милијарда динара.

Али поред свих његових недостатака, не одбацујући за сада ни парцијелни начин осигурања, који је као такав резултат односа снага и стања садашњег времена, држимо да чинимо једну потребну корекцију, указујући на његове недостатке. Конкретно сам Правилник о пензионом фонду сталних монополских радника, који треба да буде стожер осигурању које ће обухватити више хиљада осигураника, има много крупних недостатака. Прва ствар од основнога значаја по сам фонд и његову сигурност, по правилнику који је требао да буде дефинитиван, огледа се већ у факту да по начелима социјалног осигурања, у односу на управљање фондом, није спроведен. Иако ће се фонд издржавати од улога које у равне половине дају послодавачка и послопримачка страна, управљање фондом

Digitized by Google

остало је у искључивој надлежности Управе државних монопола. Тим поводом се нигде не каже да је то привремена мера, већ се добија обрнут утисак. У том правцу радници се нигде и не помињу, изузимајући једног места у чл. 14 правилника где се говори о комисији за утврђивање евентуалне неспособности за рад осигураника а у коју поред два лекара и претставника Управе државних монопола улази и један радник...

Принцип расподеле прилоса за овај фонд такође нема никакве везе са начелима социјалног осигурања. База за одређивање висине прилоса није радникова плата, као што је то случај по Закону о осигурању радника и Закону о пензионом осигурању службеника, него максимални износ личне пензије који после 35 год., према разредима, износи 900, 750 и 600 динара месечно. Али у том погледу ишло се и даље на штету радника. Код осигурања у болести за лица, која у опште не добијају плату или надницу или добијају мању од најниже обезбеђене наднице, сав прилог плаћа послодавац, а за осигурање при Пензионом заводу за службенике сав прилог за први и други разред, који на пр. има за базу годишњи приход намештеника до 8.640 динара, такође плаћа искључиво послодавац. Даље је код Пензионог завода по намештенике такође најсношљивије оптерећење, јер у разредима трећем од целокупног прилоса намештеник плаћа тек 10, у четвртом око 20, у петом око 23, у шестом око 30 од сто, ма да шести разред предвиђа приход до 27.000 динара годишње, тако да по пола плаћају намештеник и послодавац тек код годишњег прихода намештеника од 54.001 динар и преко те своте. А у случају фонда монополаца највећи број радника припашће трећем пензиском разреду. То су радници и раднице који просечно и у најбољем случају зараде 750 динара месечно. Висина ове зараде отприлике одговара трећем разреду Пензионог фонда за намештенике у ком намештеник за своје пензиско осигурање плаћа динара 12.— што износи 11% од укупног улога, а његов приватни послодавац улаже у фонд осталих 89%. Међутим, у фонд монополаца радник истих прихода плаћаће пуних 48.— динара месечно, односно 50% од целокупног износа месечног пензиског улога што представља релативно велику оптерећеност.

Одредба против које су радници апсолутно морали устати огледа се у прописима чл. 10 Правилника који за евентуалну санацију фонда предвиђа могућност његовог задужења, као и могућност повећања улога и чак смањивања пензија (треба знати да ће радник из треће категорије после 11 година чланства добити личне пензије 254.40 а породична пензија за ово време је још мања — и шта би се од тога могло одузети!), што се заиста не може примити ако се жели исправан развитак овога фонда. Стога је тражена нова стилизација 10 члана по којој би се у крајњој мужди за евентуалну санацију фонда предвидела могућност повећања улога на по 10% за обе стране, а за случај да и то не стигне, Управа државних монопола попуниће мањак из својих сретстава.

Обзиром да је код нас ограничено трајање осигурања у болести, а не постоји осигурање у изнемоглости, код члана 11 тражена је допуна у правцу да се омогући стицање личне пензије и пре 10 година чланства, у случају ако осигураник оболи од какве неизлечиве болести.

Држећи се факта да се пензионисањем не даје само мировина старима, него и отвара могућност упослављања новим генерацијама, анкета је у вези с чл. 13 правилника истакла начело да свако ко наврши 65 година живота, без обзира колико има чланства у размаку времена од 10—35 година, мора бити пензионисан. Тражи се да се исти принцип примењује и на оне који су навршили 35 година чланства у фонду, иако можда немају 65 година живота, уколико су својевремено ступили на рад у својој двадесетој години а можда и млађи.

Извесне промене у члановима 14 и 18 правилника повлачи сам захтев за успоставу управе фонда. Стога је тражено да комисију која ће одлучивати о превременим и привременим пензионисањима одређује Управа фонда у погледу на чланове лаике, а лекаре да бирају за свако заседање ван службеника управе државних монопола. И чл. 18 који је одређивање пензије и остало у вези с тим препуштао Управи државних монопола, мења се у правцу да све руковање пређе на управу фонда.

По извесним ставовима чланова 22 и 23 правилника, такође је било отступања на штету радника и тражене су исправке. Деца рентника — шегрти у правилнику су неоправдано деградирана прописом да могу користити припадајући део пензије родитеља до навршене 14 године свога живота, а ако уче школу до 18 године. Захтев радника у том правцу приближно се одредбама социјалног осигурања и тражио уживање дела пензије у сваком случају до навршетка 16-те године, а у случају учења школе до формалног завршетка школовања. Наравно, све ово под условом ако дете нема другог прихода, ако није питомац какве државне или јавне установе или не прима стипендију већу од 200.— динара месечно.

Digitized by Google

Правилник на крају свог 26 члана даје право Управи државних монопола да пензионисаном раднику умањи пензију за износ који би примао као ренту или потпору по Закону о осигурању радника, дакле од Сузора или његових месних органа. Циљ и правна подлога овакве одредбе занста се данас, док нема општег осигурања за случај изнемоглости и старости, не могу наћи. Нема сумње да су овде у питању две сасвим различите врсте осигурања и што је главно две обавезе и две уплате код две међусобно независне установе. Коришћење права у овим установама везано је за више услова а углавном за чланство, које се стиче искључиво путем уплата, и за стање (болест за Оузор, старост или навршене године чланства за пензиски фонд) у које је осигураник дошао. Зашто онда, ако он испуни потребне услове и рецимо док је у предузећу постане делимичан рентник Сузора, да не користи и друго, пензиско осигурање у опсегу до кога је стекао право. И по коме основу се доводи у зависност једно осигурање од другог, кад су она сасвим различита. Кад се неко надлежно огласи за рад неспособним и према одговарајућем разреду стекне право на храпарину, Сузор не улази у детаље: је ли такав болесник толико сиромах да му је износ ове врсте потпоре (или ½ хранарине за породицу ако живи од његове зараде) недовољан, или је богат па му храпарину не би требало дати. Не, у то се не улази и корисник ову потпору може изгубити једино за случај злоупотребе лекарског савета, кад болестан крњумчарећи ради. Исто тако неупослени своју потпору може изгубити ако истовремено крњући се ради, а никад стога што би у породици био богат или сам имао неку врсту имовине. Ово је дакле једино исправан поступак и обзиром на основне принципе социјалног осигурања није могућно друкчије ни поступати. Али, сасвим би друга ствар била да је код нас уведено у живот обавезно осигурање за случај старости, изнемоглости и смрти путем Сузора, које би осигурање донекле било идентично са задатком пензиског фонда монополских радника, а од којих би у даном случају осигураник могао бирати повољније, под условом да од фонда који напушта добије пристојну отправнину. Овако те две ствари се не могу повезати ни рента Сузора, која је обештећење за известан део изгубљене радне способности, доводити у зависност примања из области пензиског осигурања.

У члану 29. је набројено у којим случајевима и колико процената добије радник или његова породица на име отправнине. Та градација иде од 20 до 90% уплаћеног улога. Најтежи и најнеправичнији је пропис у ставу 3 овога члана где се у случају отпуштања радника или упражњавања његовог места, после 5 година чланства, њему враћа само 20% улога које се за свако даље полугодиште повећава са 1%. У таквој прилици радник не само што губи место него истовремено губи и највећи део свога новца. Услед овога тражена је измена целог члана у правцу да се у свима набројеним случајевима раскида односа раднику или његовима врати 90% уплаћеног улога.

Пропуштајући неколико претходнијих а мање важних недостатака, по судбину читавога фонда најважнија је одредба из члана 35 правилника. По том члану Управа државних монопола се обавезује »да године сталног и привременог рада урачуна свима сталним радницима по матичним књигама, а све приносе и улоге за то време покрије уплаћеном главницом од 20,000.000 динара«. Та главница је у сваком случају одређена апроксимативно и стога је чл. 35 морао бити везан с чланом 10 правилника, којим је предвиђена могућност задуживања фонда и тиме му непотребно створена Ахилова пета. Међутим, још није доцкан да се у том погледу пензиони фонд монополског радништва у самом почетку постави на здраве ноге. Потребно је, а то ће свакако бити прва брига управе, да се најпре констатује тачан број признатих година о којима се у овоме члану говори и рачунски утврди јесу ли 20 милиона довољни за њихово покриће. Ако то буде случај, уз услов стручног и исправног управљања, будућност фонда онда може бити обезбеђена. У другом случају, одмах треба наћи и остатак потребног главничног покрића, јер без тога овај би фонд био вештачка и несигурна творевина, од које радници у будућности не би могли очекивати сигурно остварење својих стечених права. Али треба се надати да у том правцу на крају неће бити тешкоћа и да ће Управа државних монопола, узимајући на себе велики и похвалан посао старосног обезбеђења свога радништва и вотирајући за њега толико милиона, ако треба, ићи до краја и дати још коју пару у циљу постављања здравих основа и уношења у фонд највећег могућег обезбеђења већ од првих дана.

Са овога гледишта целу ствар треба посматрати и надати се да ће разумевање водећих кругова у Управи државних монопола и напори радништва, уложени приликом рада поменуте анкете и пре ње, у овом питању напослетку створити једно значајно дело не само за монополско радништво него и са гледишта проширавања и усавршавања социјалног осигурања код нас.

Digitized by Google

HABERLE BRANIMIR:

STRUKTURA RADNIŠTVA NAŠIH GLAVNIH GRADOVA*

II. RADNIŠTVO GRADA ZAGREBA.

Držeći se istih načela kao kod našeg prikaza o radništvu grada Ljubljane donosimo prikaz o prilikama radnika i namještenika glavnog grada hrvatskog dijela našeg naroda — grada Zagreba. I u ovom prikazu služiti ćemo se podacima statistike radničkog osiguranja prema popisu njegovog članstva od 30 juna 1934 godine.

Opći pregled. Na području grada Zagreba bilo je osigurano ukupno 52.954 radnika i namještenika, od toga 30.456 muškaraca i 22.498 žena. Od 100 stanovnika grada Zagreba bilo je dakle zaposleno 28.53 lica. Na 100 muških stanovnika dolazilo je 33.06 radnika, a na 100 ženskih 21.93 radnice. Odbijemo li od ukupnog broja stanovnika grada Zagreba lica mlađa od 10 godina, koja uopće ne dolaze u obzir za samostalno privređivanje, onda dolazi čak na 100 tako preostalih stanovnika 33.11 zaposlenih radnika i namještenika. Od ovog broja zaposlenog radništva bio je najveći dio osiguran kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu i to 45.283 ili 85.51% (25.287 m. i 19.996 ž.). Preostali dio bio je osiguran kod Privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« i to 7.671 ili 14.49% (5.169 m. i 2.502 ž.).

Glavni dio zaposlenog zagrebačkog radništva sačinjava obrtno radništvo (26.57%). Za njim slijede industrijski radnici (20.46%), kućna posluga (17.53%) i trgovački namještenici (16.01%). Za ovima opet slijede u znatno manjem broju namještenici slobodnih i sličnih zanimanja (4.36%), ugostiteljski namještenici (4.11%), radništvo komunalne uprave (3.76%), prometno radništvo (3.57%) i namještenici novčarstva (3.21%), dok najmanji broj otpada na poljoprivredno radništvo (0.42%). U pojedinim privrednim granama iznosio je apsolutan broj zaposlenih:

Privredna grana:	Zaposleno radništvo muški	ženske	ukupno
1. Industrija	6.508	4.324	10.832
2. Obrt	10.299	3.777	14.076
3. Trgovina	5.995	2.482	8.477
4. Ugostiteljstvo	1.028	1.151	2.179
5. Novčarstvo	1.337	361	1.698
6. Promet	1.801	87	1.888
7. Gradski poslovi	1.847	142	1.989
8. Slobodna i slična zanimanja	1.205	1.103	2.308
9. Kućanstvo	271	9.011	9.282
10. Poljoprivreda	165	60	225

U Zagrebu je zaposlen velik broj žena. Na 100 zaposlenih muškaraca dolazi 73.87 zaposlenih žena. Ima znatan broj radnjâ u gradu Zagrebu, koje uopće ne zapošljuju muško radništvo. Muškarci bili su zaposleni u 6.385 radnja, a žene u 11.332 posla, od čega otpada na kućanstva 8.771. Najviše je muškaraca bilo zaposleno u obrtu, njih 33.82%, a žena u kućanstvu — 40.05%. Od zaposlenog radništva grada Zagreba bilo je 4.438 činovnika i 2.748 činovnica, 13.465 kvalificiranih radnika i 2.361 kvalificirana radnica, 2.642 šegrta i 1.321 naučnica, 9.911 nekvalificiranih radnika i 16.068 nekvalificiranih radnica. Najveći je dakle broj zagrebačkog radništva nekvalificiran, on iznosi 49.06% svega radništva. Od 100 zaposlenih lica bilo je 29.89 kvalificiranih radnika, 13.57 činovnika, a šegrta 7.48.

Od 30.456 zaposlenih muškaraca bilo je 16.889 neoženjenih (55.45%), 13.120 oženjenih (43.08%), 296 udovaca (0.97%) i 151 rastavljen (0.50%). Od 22.498 zaposlenih žena bilo je 17.446 neudatih (77.54%), 3.602 udate (16.01%), 1.158 udova (5.15%) i 292 rastavljene (1.30%).

Uzmemo li da svaki osigurani oženjeni radnik ima najmanje 2 obiteljska člana, za koja se brine, te da svaki udovac i udovica ima najmanje po jednog takvog obiteljskog člana, iznosio bi broj lica, koja imaju pravo na potpore iz socijalnog osiguranja u Zagrebu u najmanju ruku 80.648 ili 43.46% cjelokupnog stanovništva. Taj razmjer pokazuje nam grafički priložena zemljopisna karta glavnog grada Zagreba (vidi str. 417).

Najveći broj zagrebačkog radništva rekrutira se iz redova mladih ljudi. Ispod 40 godina starosti bilo je zaposleno svega 43.458 ili 82.07% radnika, a preko 40 godina samo 9.327 ili 17.61%. Do 13 go-

* Prvi dio ovog članka vidi u broju 10—11 Radničke zaštite iz g. 1935 str. 524.

Digitized by Google

dina starosti bilo je zaposleno 98 radnika (37 muškaraca i 61 žena), od 14 do 15 godina 1.213 radnika (653 muškarca i 560 žena), od 16 do 19 godina 4.706 (2.350 muškaraca i 2.356 žena), od 20 do 29 godina 22.386 (11.014 muškaraca i 11.372 žene), od 30 đo 39 godina 15.055 (9.636 muškaraca i 5.419 žena), od 40 do 49 godina 5.977 (4.125 muškaraca i 1.852 žene), od 50 do 59 godina 2.396 (1.776 muškaraca i 620 žena), od 60 do 69 godina 772 (617 muškaraca i 155 žena), od 70 do 79 godina 170 (137 muškaraca i 33 žene), preko 80 godina 12 (10 m. i 2 ž.). Nepoznatih godina starosti bilo je 169 radnika (101 m. i 68 ž.). Velik je broj malodobnika do 20 godine zaposlen u Zagrebu. On iznosi 6.017 radnika ili 11.36%. Znatan je broj i zaposlenih staraca iznad 60 godina starosti. Njih je bilo 954 ili 1.80%.

Najviše je dakle zaposlenih (42.27%) bilo staro izmedu 20 i 30 godine.

Od cjelokupnog radništva grada Zagreba, može se reći, plaćen je veći dio sa nadnicom od preko 24 dinara na dan, i to 31.180 ili 58.88%. Sličan je odnošaj i kod muških radnika, od kojih je bilo zaposleno sa nadnicom preko 24 dinara 23.616 ili 77.54%, a sa nadnicom ispod 24 dinara 6.840 ili 22.46%. Naprotiv zaposlene žene plaćene su mnogo slabije. Njih je bilo najviše zaposleno sa nadnicom ispod 24 dinara i to 14.934 ili 66.38%. Sa nadnicom većom od 24 dinara dnevno bilo ih je zaposleno samo 7.564 ili 33.62%.

Od važnosti je da spomenemo detaljno kako je bilo plaćeno zaposleno radništvo i namješteništvo grada Zagreba. Ono je imalo slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	2524	1167	3691
od 8.01— 9.60 „	48	40	88
„ 9.61—11.60 „	183	1341	1524
„ 11.61—14.— „	308	417	725
„ 14.01—16.80 „	936	8760	9696
„ 16.81—20.— „	1078	1518	2596
„ 20.01—24.— „	1763	1691	3454
„ 24.01—28.80 „	2481	1717	4198
„ 28.81—34.— „	3665	1515	5180
„ 34.01—40.— „	3293	1156	4449
„ 40.01—48.— „	2638	912	3550
preko 48.— „	11539	2264	13803

Malen broj radništva grada Zagreba uzevši u obzir oba spola zajedno ima nadnicu preko 48 dinara (13.803 ili 26.07%). Zaposleni muški radnici primaju također malim dijelom nadnicu veću od 48 dinara na dan i to 11.539 ili 37.89%. Ovaj razmjer još je lošiji kod žena, jer njih ima svega 2.264 ili 10.06% sa nadnicom preko 48 dinara. Najviše ih ima sa nadnicom od 14.01 do 16.80 dinara dnevno i to 8.760 ili 38.94%.

1. Industrijsko radništvo. U industrijskim poduzećima na području grada Zagreba bila su zaposlena 10.832 radnika i namještenika, od toga 6.508 (60.06%) muškaraca i 4.324 (39.94%) žena. U industriji bio je zaposlen vrlo velik broj žena. Na 100 muškaraca zaposlenih u industriji dolazi 66.44 zaposlenih žena. Muško radništvo bilo je uposleno u 237 raznih industrijskih poduzeća, a žensko u 207. Bilo je dakle i takvih industrijskih poduzeća, u kojima se ne zaposluje ženska radna snaga.

Medu muškim radništvom bila je većina zaposlenih oženjena (3.307 ili 50.81%), a medu ženama vodile su prvenstvo neudate (2.657 ili 61.48%). Među muškarcima nalazimo i velik broj neženja. Njih je bilo 3.091 radnik ili 47.50%. Veći dio industrijskog radništva sačinjavali su mladi ljudi ispod 40 godina (8696 ili 80.29%), a manji oni iznad 40 godina starosti (2.117 ili 19.54%). Nepoznatih godina starosti bilo je 19 radnika. Malodobnika do 20 godina života bilo je zaposleno 640 ili 5.91%, a staraca iznad 60 godina života 231 ili 2.13%. Ovih posljednjih je dosta velik broj.

Veći dio industrijskog radništva u Zagrebu bio je plaćen sa zaradom preko 24 dinara dnevno, i to 8856 ili 81.76%, a manji 1.976 ili 18.24% sa zaradom ispod 24 dinara. Taj odnošaj važi jednako i za muško i za žensko industrijsko radništvo, samo što je kod prvog još veći postotak radnika plaćenih sa preko 24 dinara dnevno. Kod muškaraca je iznašao broj onih sa zaradom od preko 24 dinara dnevno 6.036 ili 92.75%, a kod žena 2.820 ili 65.23%. Sa zaradom ispod 24 dinara dnevno bila su zaposlena 472 muškarca ili 7.25%, a žena 1.504 ili 34.77%. Zaposleno radništvo u industriji grada Zagreba imalo je slijedeće nadnice:

Nadnice	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	153	26	179
od 8.01— 9.60 „	9	10	19
„ 9.61—11.60 „	15	23	38
„ 11.61—14.— „	26	65	91
„ 14.01—16.80 „	43	207	250
„ 16.81—20.— „	70	517	587
„ 20.01—24.— „	156	656	812
„ 24.01—28.80 „	333	856	1189
„ 28.81—34.— „	600	667	1267
„ 34.01—40.— „	1042	468	1510
„ 40.01—48.— „	745	261	1006
preko 48.— „	3316	568	3884

Digitized by Google

Apsolutno uzevši znatan broj industrijskih radnika (35.84%) imao je nadnicu preko 48 dinara.

Od pojedinih vrsta industrija na području grada Zagreba najviše je radnika zaposlivala tekstilna industrija, kod koje je radilo 2280 osoba ili 21.05% cjelokupnog industrijskog radništva. Muških radnika bilo je najviše zaposleno u kemičkoj industriji (1171 ili 17.99% svega muškog radništva), a ženskih u tekstilnoj industriji (1537 ili 35.55% sviju žena zaposlenih u industriji). Kod pojedinih industrijskih grana bio je zaposlen slijedeći broj radništva:

Industrijske grane:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukup.
industrija gradjevna i gradjevnog materijala	84	7	91
metalurgijska industrija	646	105	751
kemička industrija	1171	547	1718
električna i elektrotehnička industrija	723	108	831
tekstilna industrija	743	1537	2280
industrija papira i izradbe od papira	427	449	876
industrija kože i izradbe od kože i gume	468	198	666
šumska i drvna industrija	355	244	599
industrija živežnih namirnica	1165	450	1615
monopolska industrija	51	196	247
industrija odijela	118	240	358
razno	557	243	800

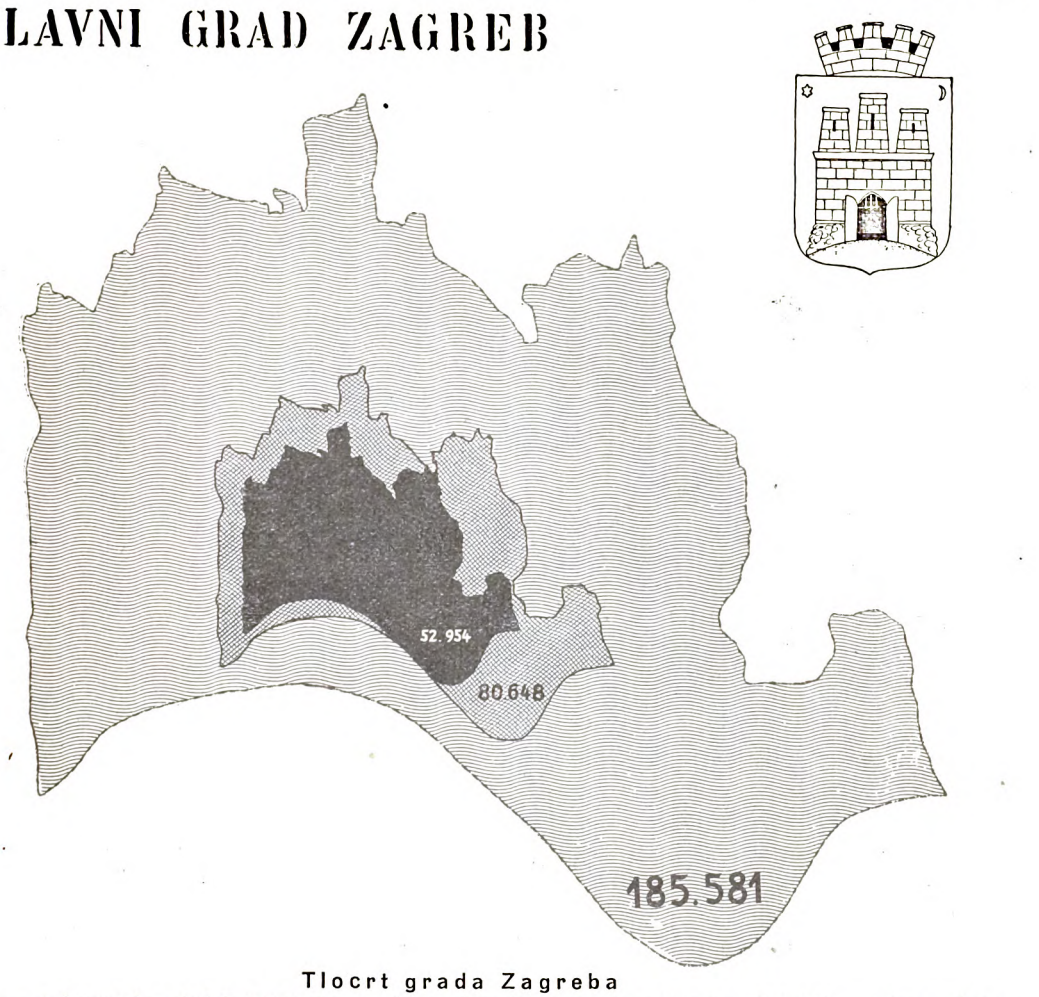

Tlocrt grada Zagreba
(52.954 = osigurani radnici, 80.648 = osigurani radnici sa porodicama, 185.581 = stanovništvo grada Zagreba)

U ovom prikazu spomenuli smo podatke o radništvu samo onih poduzeća, koja su prema Zakonu o radnjama kao industrije začlanjeni u prinudnom udruženju industrijalaca. Prema tome nismo na pr. ovdje uzeli u obzir poduzeća grafičke struke, koja bi eventualno obzirom na narav posla i odredbe Zakona o zaštiti radnika spadala u industrijska poduzeća, već smo ih sva uvrstili u obrtne radnje. Uostalom su ta poduzeća i onako

Digitized by Google

začlanjena u prinudnom udruženju zanatlija. U ovoj su grupi uzeti u obzir i radnici državnih i komunalnih industrijskih poduzeća (tvornice duhana, gradske električne centrale, gradske plinare i vodovoda, gradskog električnog tramvaja).

Pod »razno« uvrstili smo namješteništvo središnjih kancelarija industrijskih poduzeća, koje su odijeljene od same proizvodnje.

Prema zvanju bilo je zaposleno u industriji 1.634 (15.08%) činovnika (1.104 m. i 530 ž.), 3.469 (32.02%) kvalificiranih radnika (3.042 m. i 427 ž.), 267 (2.46%) šegrta (159 m. i 108 ž.) i 5.462 (50.44%) nekvalificiranih radnika (2.203 m. i 3259 ž.) Većinu dakle industrijskog radništva u gradu Zagrebu sačinjava nekvalificirano radništvo, koje se u glavnom rekrutira iz redova radnica. Njih ima 75.30% svih zaposlenih žena u industriji.

Od gornjeg broja radništva industrijskih poduzeća bilo je osigurano kod zagrebačkog okružnog ureda 9.125 ili 84.21% (5.318 m. i 3.807 ž.), a kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu 1.711 ili 15.79% (1.190 m. i 521 ž.).

2. Obrtno radništvo. Kod obrtnih radnja na području grada Zagreba bilo je zaposleno 14.076 radnika, od toga 10.299 ili 73.17% muškaraca i 3.777 ili 26.83% žena. U obrtu bio je dakle zaposlen relativno malen broj žena prema broju zaposlenom u drugim privrednim granama. Na 100 muškaraca zaposlenih u obrtu dolazi tek 35.55 žena. Muški radnici bili su zaposleni u 2848 obrtnih radnja, a ženske u 1030.

Među muškim obrtnim radništvom bila je većina neoženjenih (6.862 ili 66.63%), a među ženskim prevladavale su neudate (2.943 ili 77.92%). Među muškarcima bio je i znatan broj oženjenih (3.322 ili 32.26%).

U obrtnim radnjama bila je većina radnika mlada od 40 godine života (12.279 ili 87.23%), a znatno manji dio bio je stariji od 40 godina (1.747 ili 12.41%). Nepoznatih godina starosti bilo je 50 radnika. Maloodobnika do 20 godine života bilo je zaposleno 3.024 ili 21.48%, a staraca preko 60 godina starosti 128 ili 0.91%. Tri zaposlena muškarca bila su dapače stara preko 80 godina, a dvadeset jedan muškarac preko 70 do 79 godina. Do 13 godine života bila je zaposlena u obrtu 41 osoba, od toga 16 radnika i 25 radnica. Najviše bilo je zaposleno radnika u obrtu između 20 i 30 godine, i to 6.129 (43.54%), od toga 4.393 muškarca i 1.736 žena.

Veći dio obrtnog radništva na području grada Zagreba bio je plaćen sa zaradom preko 24 dinara dnevno (7.971 ili 56.63%), a manji sa zaradom ispod 24 dinara (6.105 ili 43.37%). Sličan odnošaj vlada i kod muških radnika u obrtu. Sa zaradom preko 24 dinara bilo ih je 6.340 ili 61.56%, a sa zaradom ispod 24 dinara dnevno 3.959 ili 38.44%. Naprotiv je kod žena sasvim obratan razmjer. Njih je bilo zaposleno sa zaradom preko 24 dinara samo 1.631 ili 41.18%, a sa zaradom ispod 24 dinara dnevno 2.146 ili 56.82%. Do 8 dinara dnevno imalo je nadnicu 2.794 obrtnih radnika ili 19.85%, a nadnicu preko 48 dinara dnevno 2.862 radnika ili 20.33%.

Radništvo obrtnih radnja na području grada Zagreba imalo je slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih radnika muški	ženske	ukupno
do 8.— din	1843	951	2794
od 8.01— 9.60 „	29	14	43
„ 9.61—11.60 „	113	66	179
„ 11.61—14.— „	142	135	277
„ 14.01—16.80 „	325	296	621
„ 16.81—20.— „	442	351	793
„ 20.01—24.— „	1065	333	1398
„ 24.01—28.80 „	1027	395	1422
„ 28.81—34.— „	1101	365	1466
„ 34.01—40.— „	912	239	1151
„ 40.01—48.— „	778	292	1070
preko 48.— „	2522	340	2862

Najviše radnika obrtne struke u gradu Zagrebu bilo je zaposleno kod krojača muškog i ženskog odijela i robe i to 1.736 ili 12.33%, a zatim kod graditelja i gradevnih poduzeća 1.680 ili 11.94%.

Kod pojedinih vrsti obrtnika bilo je zaposleno:

Vrste obrtnih radnja	Broj zaposlenog osoblja muški	ženske	ukupno
Automehaničari	301	10	311
Bačvari i izrađivači dužica	8	—	8
Bojadisaonice i udešavanja prediva (apreture)	10	42	52
Bravari i proizvodači bravarske robe	409	10	419
Brijači i vlasuljari	585	429	1014
Ciglari i crijepari	2	—	2
Crijevari	17	6	23
Crtači i izrađivači šablona	2	7	9
Čistioci izloga i portala	14	—	14
Čistioci stanova i pokućtva	—	2	2
Desinfekcioni zavodi	4	3	7
Dimnjačari	58	2	60

Digitized by Google

Drenažeri (isušivanje)	8	1	9
Elektrotehničari	34	3	37
Fini mehaničari	55	—	55
Fotografi	52	14	66
Glazbari	18	2	20
Graditelji i građevna poduzeća	1615	65	1680
Graditelji cesta	37	6	43
Graditelji mostova	2	1	3
Graditelji uličnih kanala	98	—	98
Graditelji željeznica	102	3	105
Kapari	16	32	48
Kemičke čistionice i bojadisaonice rublja	58	63	121
Kipari, klesari, izrađivači mlinskog kamena i ostali obrađivači kamena	117	3	120
Kitničarke	17	181	198
Klobučari	56	62	118
Knjigoveže	94	63	157
Kobasičari	34	8	42
Kolari	9	1	10
Koncesionirani elektrouvoditelji	223	21	244
Kopači pijeska i šljunka	3	1	4
Košarači i pletari	22	8	30
Kotlari i proizvođači bakrene robe	8	—	8
Kovači i potkivači	69	—	69
Kovači i tiskari metala	2	1	3
Kožari	2	—	2
Krojači muškog i ženskog odijela i robe	742	994	1736
Krznari i bojadisaonice krzna	59	28	87
Limari i uvoditelji vodovoda i plina	221	3	224
Litografi i cinkografi	34	3	37
Mehaničari i proizvođači željeznih konstrukcija	37	14	51
Mesari	355	22	377
Mlinari	9	—	9
Mlinari za mirodije	10	—	10
Oružari	118	15	133
Parketari i proizvođači parketa	13	2	15
Papirne konfekcije i proizvođači kartonaške robe	40	71	111
Pećari, lončari i proizvođači glinene robe	24	—	24
Pekari	529	40	569
Pilane i pilari drva	28	4	32
Pirotehničari	1	—	1
Pismoslikari	38	3	41
Planiranje zemlje	7	—	7
Pokrivači krovova	20	—	20
Popločivači podova i oblagači zidova	19	1	20
Poplunari	7	12	19
Postolari, opančari, čizmari i papučari	658	44	702
Pozlatari, draguljari i izrađivači zlatne i srebrene robe	56	27	83
Praonice i glačaonice rublja	15	72	87
Predioci prede od konoplje i lana	1	—	1
Proizvođači alkohola i žestokih pića	22	2	24
Proizvođači cementa	2	—	2
Proizvođači cementne i betonske robe i umjetnog kamena	37	—	37
Proizvođači ćilima	1	3	4
Proizvođači čepova za bačve	16	44	60
Proizvođači četaka i metala	3	—	3
Proizvođači drvene vune	1	—	1
Proizvođači drvenih čamaca i lađa	3	1	4
Proizvođači drvenih klinčića	1	—	1
Proizvođači drvenog uglja	4	—	4
Proizvođači dugmeta, lepeza, češljeva i slične robe	13	4	17
Proizvođači eksploziva	1	—	1
Proizvođači eternita, ksilolita, umjetnog i azbestnog škriljevca	5	2	7
Proizvođači filmova sa raspačavanjem i snimanjem	62	50	112
Proizvođači finih aparata i instrumenata s popravkom	3	—	3
Proizvođači gline, kaolina, emajla i glazure	7	2	9
Proizvođači gumene robe s popravcima	23	81	104
Proizvođači gunjeva i pokrivača	8	11	19
Proizvođači instrumenata fizičkih i kirurgijskih	60	4	64

Digitized by Google

Proizvođači kalupa za cipele	3	—	3
Proizvođači kamena, krečnjaka i cementnog lapora	13	—	13
Proizvođači katranskih boja	1	—	1
Proizvođači kemikalija	8	4	12
Proizvođači kišobrana i suncobrana sa popravcima	7	7	14
Proizvođači kola, kolica i saonica	14	—	14
Proizvođači konzerva i senfa	1	2	3
Proizvođači kovane željezne i mjedene robe	1	1	2
Proizvođači kozmetičkih preparata, eteričkih ulja i parfumerijske robe	19	14	33
Proizvođači lanenog i pamučnog platna	1	—	1
Proizvođači limene robe i prerađivači lima	93	9	102
Proizvođači ljevane robe iz bronca i bakra	7	—	7
Proizvođači metalne robe	46	—	46
Proizvođači octa	19	3	22
Proizvođači pletene robe i trikotaže	30	195	225
Proizvođači poljodjelskih strojeva	4	—	4
Proizvođači posamenterijske robe	21	48	69
Proizvođači roleta i drvenih žaluzija	9	1	10
Proizvođači rublja muškog i ženskog	37	296	333
Proizvođači sapuna i svijeća	5	1	6
Proizvođači slamnatih šešira	1	—	1
Proizvođači sode-vode i bezalkoholnih pića	56	4	60
Proizvođači šamotne robe	1	—	1
Proizvođači štapova i držaka za kišobrane	4	2	6
Proizvođači tjestenine	9	16	25
Proizvođači umjetnog cvijeća	5	12	17
Proizvođači zrcala i brusači stakla	22	5	27
Proizvođači željezne robe, lustera i ljevaonice željeza	33	2	35
Proizvođači žica, čavala, lanaca i žičnih užeta	8	—	8
Proizvođači žičanih predmeta i pletiva (sitari i rešetari)	5	—	5
Rezbari i graveri	12	1	13
Rukavičari	6	7	13
Rušenje kuća i drugih objekata	7	2	9
Sedlari i remenari	50	7	57
Slastičari, sladoledari i medičari	69	39	108
Soboslikari, ličilci, pokostari i dekorativni slikari	300	2	302
Staklari i slikari na staklu	4	—	4
Stolari za gradnju i pokućtvo	608	28	636
Štampari	791	340	1131
Talionice loja i masti	5	—	5
Tapetari i dekorateri	79	4	83
Taracari cesta	1	1	2
Tesari	23	1	24
Tkalci bez motora	25	23	48
Tkalci i predioci konjske dlake	4	1	5
Tkalci i predioci svile	12	5	17
Tokari i proizvođači drvene galanterijske robe i drvorezbari	43	15	58
Torbari i proizvođači kožne galanterijske robe	27	12	39
Uvoditelji centralnog grijanja i sanitarnih uredaja	108	1	109
Užari	13	7	20
Vezilje (ručni radovi)	5	41	46
Vlačari vune	—	1	1
Vodogradjevinari	24	—	24
Vošteničari i licitari	18	5	23
Zdenčari	5	1	6
Zidari i štukateri	104	1	105

Ovdje su uračunati i radnici u državnim radionicama obrtnog karaktera. Takovih je radnika bilo svega 426 ili 3.03% cjelokupnog obrtnog radništva. Muškaraca bilo je 332, a žena 94.

Kod obrtnih radnja bilo je zaposleno najviše kvalificiranih radnika (pomoćnika) 6.389 ili 45.39% (5.297 m. i 1.092 ž.). Od ostalih radnika bilo je 4.256 ili 30.24% nekvalificiranih (2.800 m. i 1.456

Digitized by Google

ž.) i šegrta 2.943 ili 20.91% (1.905 m. i 1.038 ž.). Činovnika bilo je zaposleno u obrtu samo 488 ili 3.46% (297 m. i 191 ž.)

Od gornjeg broja obrtnih radnika bio je glavni dio osiguran kod zagrebačkog okružnog ureda i to 13.654 (97.00%), od toga 10.041 muškarac i 3.613 žena. Neznatan dio bio je osiguran kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« i to 422 ili 3.00%, od toga 258 muškaraca i 164 žena.

3. Namještenici trgovačkih radnja. U trgovačkim radnjama na području grada Zagreba bilo je zaposleno 8.477 namještenika, od toga 5.995 (70.73%) muškaraca i 2.482 (29.27%) žene.

U ovoj je privrednoj grani zaposlen doduše manji ali ipak znatan broj žena. Na 100 zaposlenih muškaraca otpadalo je 41.38 žena. Među muškim namještenicima bilo je najviše zaposleno neoženjenih 3.479 ili 58.03%, a među ženskim neudatih 1.787 ili 71.99%. Muški namještenici bili su zaposleni u preko 1.436 radnja, a ženske u 658 radnja.

Većina je namještenika trgovačkih radnja bila mlađa od 40 godina života (7.078 ili 83.49%), a manji dio bio je stariji od 40 godina (1.380 ili 16.28%). Nepoznatih godina starosti bilo je 19 namještenika. Malodobnika do 20 godine života bilo je zaposleno 1.053 ili 12.42%, a staraca preko 60 godina starosti 155 ili 1.83%. Trojica su dapače bila stara preko 80 godina života, od toga dva muškarca i jedna žena. Najviše je bilo uposleno namještenika između 20 i 30 godine života 3.387 (39.96%), od toga 2.175 muškaraca i 1.212 žena.

Znatan dio namještenika trgovačkih radnja na području grada Zagreba imao je dnevnu zaradu od preko 48 dinara (3.481 ili 41.06%). Glavni dio ovih namještenika, ako promatramo njihove plaćevne prilike uzevši oba spola zajedno, bio je plaćen sa zaradom preko 24 dinara dnevno (6.357 ili 74.99%), a malen dio sa zaradom ispod 24 dinara (2.120 ili 25.01%). Ovaj odnošaj jednak je i kod namještenika i kod namještenica trgovačkih radnja, s tom razlikom, da je razmjer između bolje i slabije plaćenih kod namještenica nešto blaži. Sa zaradom ispod 24 dinara bilo je namješteno 949 (38.25%) namještenica, a sa zaradom većom od 24 dinara dnevno 1.533 (61.75%). Kod muških namještenika trgovačkih radnja bio je glavni dio plaćen sa zaradom preko 24 dinara (4.824 ili 80.47%), a manji sa zaradom ispod 24 dinara (1.171 ili 19.53%).

Namještenici trgovačkih radnja na području grada Zagreba imali su slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih namještenika muški	ženske	ukupno
do 8.— din	378	154	532
od 8.01— 9.60 „	4	12	16
„ 9.61—11.60 „	28	38	66
„ 11.61—14.— „	82	118	200
„ 14.01—16.80 „	203	184	387
„ 16.81—20.— „	238	193	431
„ 20.01—24.— „	238	250	488
„ 24.01—28.80 „	291	151	442
„ 28.81—34.— „	646	221	867
„ 34.01—40.— „	630	260	890
„ 40.01—48.— „	514	163	677
preko 48.— „	2743	738	3481

Najviše namještenika trgovačke struke u gradu Zagrebu (prema apsolutnom broju) bilo je namješteno u trgovinama manufakturne robe 1.887 ili 22.26% i u trgovinama živežnih namirnica i prekomorske robe 1.164 ili 13.73%.

Kod pojedinih vrsta trgovačkih radnja bilo je zaposleno:

Vrste radnja	Broj zaposlenog osoblja muški	ženske	ukupno
agenture, komisionalne radnje, posrednički i informacioni biroi	353	205	558
kinematografi	60	16	76
kupatila	15	5	20
pokretne trgovine	8	4	12
sušenje i etivaža šljiva i drugog voća	4	2	6
trgovačka putništva (kao samostalni poslovi)	77	21	98
trgovačke središnje kancelarije	166	36	202
trgovine drogerijskih, apotekarskih i ostalih kemičkih proizvoda	173	135	308
trgovine drva i ugljena	325	35	360
trgovine galanterijske i kratke robe (bazari)	99	61	160
trgovine građevnim materijalom	161	18	179
trgovine kože, cipela i torbarskih potrepština	308	163	471
trgovine krpa (sa sakupljanjem i sortiranjem)	43	66	109
trgovine lijesova (pogrebni zavodi)	17	—	17

Digitized by Google

trgovine lovačkih i vojničkih potrepština	17	2	19
trgovine manufakturne robe	1272	615	1887
trgovine manjih elektrotehničkih predmeta	281	131	412
trgovine mineralne vode	—	1	1
trgovine mješovite robe	179	23	202
trgovine mliječnih proizvoda	92	60	152
trgovine papira i knjižare	303	199	502
trgovine peradi i jaja	14	4	18
trgovine pića na veliko	120	19	139
trgovine pića na malo	29	21	50
trgovine pokućtva	80	18	98
trgovine proizvoda elektrotehničke i mašinske industrije	289	68	357
trgovine rogatom marvom i konjima	31	2	33
trgovine rudarskih proizvoda	84	6	90
trgovine satova i plemenitih metala (bižuterija)	116	69	185
trgovine sitnom stokom	6	5	11
trgovine stakla, porculana i kuhinjskog pribora	102	21	123
trgovine svijeća, voska i sapuna	68	32	100
trgovine svilenih čaura (sa sakupljanjem i sortiranjem)	1	—	1
trgovine zemaljskim plodinama	70	42	112
trgovine željeza i proizvoda metala	216	39	255
trgovine živežnih namirnica i prekomorske robe na veliko	168	51	219
trgovine živežnih namirnica na malo	658	287	945

Kod trgovačkih radnja bilo je namješteno najviše kvalificiranih namještenika (trgovačkih pomoćnika), i to 3.405 ili 40.17% (2.862 m. i 543 ž.). Od ostalih namještenika bilo je 2.367 ili 27.91% činovnika (1.280 m. i 1.087 ž.), 599 ili 7.07% šegrta (424 m. i 175 ž.) i 2.106 ili 24.85% nekvalificiranih (posluge) radnika (1.429 m i 677 ž.).

Od gornjeg broja namještenika trgovačkih radnja bio je veći dio osiguran kod zagrebačkog okružnog ureda i to 5.081 ili 59.95% (3.740 m. i 1.341 ž.) namještenika. Manji dio namještenika trgovačkih radnja bio je osiguran kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 3.396 ili 40.05% (2.255 m. i 1.141 ž.).

4. Ugostiteljsko radništvo. Kod ugostiteljskih radnja bilo je zaposleno 2.179 radnika, od toga 1.028 (47.18%) muškaraca i 1.151 (52.82%) žena. Dakle u ovoj privrednoj grani na području grada Zagreba zaposlene su većim dijelom žene. Na 100 muškaraca dolazi 111.96 žena. Muško radništvo bilo je zaposleno samo u 226 ugostiteljskih radnja, a ženske naprotiv u 373.

U ovoj struci radništva zaposleni su većinom samci. Od muških radnika bio je 631 neoženjen (61.38%), a od ženskih 899 neudatih (78.10%). Glavni dio ovog radništva bio je mlađi od 40 godina života (1.811 ili 83.11%), a neznatan dio stariji od 40 godina (362 ili 16.61%). Nepoznatih godina starosti bilo je 6 radnika. Malodobnika do 20 godina života bilo je uposleno 193 ili 8.86%, a staraca iznad 60 godina života 27 ili 1.24%.

Uzevši oba spola ovog radništva zajedno to je imao gotovo podjednaki broj tih radnika zaradu ispod 24 dinara (1.079 ili 49.52%), kao i zaradu preko 24 dinara (1.100 ili 50.48%). Taj razmjer ne vrijedi kad se promatra zarada svakog spola ovog radništva posebno. Tako je bio veći broj muškog radništva ugostiteljskih radnja plaćen sa zaradom preko 24 dinara (692 ili 67.32%), a manji broj sa zaradom do 24 dinara (336 ili 32.68%). Od žena namještenih u ugostiteljskim radnjama veći je broj bio plaćen sa zaradom do 24 dinara (743 ili 64.55%), a manji sa zaradom preko 24 dinara (408 ili 35.45%).

Zaposleno radništvo ugostiteljskih radnja imalo je slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	49	6	55
od 8.01— 9.60 „	3	—	3
„ 9.61—11.60 „	5	11	16
„ 11.61—14.— „	18	38	56
„ 14.01—16.80 „	59	191	250
„ 16.81—20.— „	111	286	397
„ 20.01—24.— „	91	211	302
„ 24.01—28.80 „	110	140	250
„ 28.81—34.— „	133	94	227
„ 34.01—40.— „	93	49	142
„ 40.01—48.— „	78	59	137
preko 48.— „	278	66	344

Glavni dio (52.36%) radnika ugostiteljstva bio je zaposlen u gostionicama, krčmama i ostalim radnjama za točenje alkoholnih pića. Kod pojedinih vrsta ugostiteljskih radnja bilo je zaposleno:

Digitized by Google

Vrste radnja:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
gostionice, krčme i bufeti	510	631	1141
hoteli, svratišta i noćišta	317	218	535
kavane	140	135	275
kuhinje, menze i ašćinice	61	167	228

U službi ugostiteljskih radnja bilo je 94 (4.31%) činovnika (49 m. i 45 ž.), 734 (33.69%) kvalificiranih radnika (584 m. i 150 ž.), 70 (3.21% šegrta (61 m. i 9 ž.) i 1.281 (58.79%) nekvalificirani radnik (334 m. i 947 ž.).

Od zaposlenih radnika i namještenika ugostiteljskih radnja bilo je osigurano kod zagrebačkog okružnog ureda 2.143 ili 98.35%, a kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 36 ili 1.65%.

5. Namještenici novčarstva. U novčanim i osiguravajućim zavodima u gradu Zagrebu bilo je zaposleno 1.698 namještenika, od toga 1.337 (78.74%) muškaraca i 361 (21.26%) žena. U ovoj privrednoj grani dolazi na 100 zaposlenih muškaraca tek 64.55 žena. Muško namješteništvo bilo je zaposleno u 84 poduzeća, a žensko u 76.

Među muškim namještenicima novčarstva bio je najveći dio oženjen (863 ili 64.55%), a među ženskim prevladavale su u velikoj mjeri neudate namještenice (275 ili 76.18%). Do uključivo 13 godine života nije bilo uposleno nijedno lice u novčarstvu. Veći dio namještenika bio je star ispod 40 godina života (982 ili 57.83%), a manji dio iznad 40 godina (713 ili 41.99%). Nepoznatih godina starosti bila su 3 namještenika. Malodobnika do 20 godina starosti bilo je zaposleno samo 36 ili 2.12%, ali je zato bilo mnogo staraca iznad 60 godina i to 62 ili 3.65%. Od ovih staraca bilo je do 70 godina života 53, a do 80 godina 9. Preko 80 godina starosti nije imao nijedan namještenik ove privredne grane.

Namještenici novčanih i osiguravajućih zavoda grada Zagreba broje se među bolje plaćena lica, jer je glavni dio i kod muških i kod ženskih namještenika bio plaćen sa zaradom preko 48 dinara (1.366 ili 80.45%), a malen dio sa zaradom ispod 48 dinara (332 ili 19.55%). Muških namještenika sa zaradom preko 48 dinara bilo je 1.120 ili 83.76%, a onih sa zaradom ispod 48 dinara 217 ili 16.24%. Ženskih namještenika sa zaradom preko 48 dinara bilo je 246 ili 68.14%, a sa zaradom ispod 48 dinara 115 ili 31.86%.

Namještenici novčanih zavoda imali su slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih namještenika muški	ženske	ukupno
do 8.— din	2	2	4
od 8.01— 9.60 „	1	—	1
„ 9.61—11.60 „	3	3	6
„ 11.61—14.— „	7	5	12
„ 14.01—16.80 „	14	5	19
„ 16.81—20.— „	23	8	31
„ 20.01—24.— „	13	8	21
„ 24.01—28.80 „	9	8	17
„ 28.81—34.— „	28	24	52
„ 34.01—40.— „	65	30	95
„ 40.01—48.— „	52	22	74
preko 48.— „	1120	246	1366

Veći dio namještenika novčanih zavoda (64.61%) bio je zaposlen kod banaka, mjenjačnica i štedionica na području grada Zagreba. Kod pojedinih vrsta zavoda našeg novčarstva bilo je zaposleno:

Vrste zavoda	Broj zaposlenog osoblja muški	ženske	ukupno
banke, mjenjačnice i štedionice	870	227	1097
osiguravajući zavodi	394	97	491
zalagaonice	6	6	12
zadruge i ostali novčani zavodi	67	31	98

U novčanim i osiguravajućim zavodima bilo je u glavnom zaposleno činovništvo i to 1.328 (78.21%) činovnika (996 m. i 332 ž.). Od ostalih namještenika bilo je 122 (7.18%) kvalificiranih (117 m, i 5 ž.), 2 (0.12%) naučnika (2 muškarca) i 246 (14.49%) nekvalificiranih namještenika (222 m. i 24 ž.).

Najveći broj namještenika novčanih zavoda bio je osiguran kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« i to 1.306 ili 76.91% (991 m. i 315 ž.). Kod zagrebačkog okružnog ureda bila su osigurana 392 namještenika ili 23.09% (346 m. i 46 ž.).

6. Prometno radništvo. Kod javnog i privatnog prometa bilo je zaposleno na području grada Zagreba 1.888 radnika, od toga 1.801 (95.39%) muškaraca i 87 (4.61%) žena. Ogromnu većinu ovog radništva sačinjavaju muškarci. Na 100 zaposlenih muškaraca dolazi u ovoj privrednoj grani jedva 4.83 žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 359 poduzeća. Samo 33 poduzeća imala su zaposlene i ženske pored muškaraca.

Među muškim radništvom prevladavali su oženjeni (903 ili 50.14%), a među ženskima neudate (59 ili 67.82%). Do uključivo 14 godine kao i iznad 80 godine sta-

Digitized by Google

rosti nije bilo uposleno nijedno lice u prometnim poduzećima. Veci dio radništva sačinjavali su mlađi ljudi ispod 40 godina života (1.504 ili 79.66%), a manji dio oni iznad 40 godina (379 ili 20.07%). Nepoznatih godina starosti bilo je svega pet muških radnika. Malodobnika do 20 godina života bilo je zaposleno 67 ili 3.55%, a staraca iznad 60 godina 41 ili 2.17%. Medu ovima posljednjima bili su sami muškarci.

Radnici prometnih poduzeća plaćeni su velikim dijelom sa nadnicom od preko 40 dinara (1.025 ili 54.29%). Manji broj ima zaradu ispod 40 dinara (863 ili 45.71%). Takav odnošaj vrijedi jednako za muško prometno radništvo. Kod muškaraca bilo je plaćeno sa zaradom preko 40 dinara njih 991 ili 55.02% radnika, a sa zaradom ispod 40 dinara (810 ili 44.98%). Kod ženskog prometnog radništva bio je obratni slučaj. Njih je bilo plaćeno sa zaradom preko 40 dinara samo 34 ili 39.08%, a sa zaradom ispod 40 dinara 53 ili 60.92%.

Ako li uzmemo kao mjerilo srednju prosječnu nadnicu od 24 dinara, onda je sa zaradom ispod 24 dinara bilo zaposleno samo 269 ili 14.25% prometnih radnika, a sa zaradom preko 24 dinara 1.619 ili 85.75%.

Zaposleno radništvo kod prometnih poduzeća na području grada Zagreba imalo je slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih radnika muški	ženske	ukupno
do 8.— din	49	2	51
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	2	—	2
„ 11.61—14.— „	6	5	11
„ 14.01—16.80 „	38	6	44
„ 16.81—20.— „	83	1	84
„ 20.01—24.— „	74	3	77
„ 24.01—28.80 „	149	13	162
„ 28.81—34.— „	243	14	257
„ 34.01—40.— „	166	9	175
„ 40.01—48.— „	119	2	121
preko 48.— „	872	32	904

Znatan dio (25.21%) ovog radništva bio je zaposlen kod gradskog električnog tramvaja u Zagrebu. U ovoj grupi radništva gradskog električnog tramvaja uzeti su u obzir samo radnici voznog parka, dok je radništvo u radionicama oko izradbe tramvajskih kola uračunato u industrijsko radništvo, pa je o njemu govoreno u odjelku o industrijskim radnicima grada Zagreba. Kod pojedinih vrsta poduzeća javnog i privatnog prometa bilo je zaposleno:

Vrste poduzeća:	Broj zaposlenih radnika muški	ženske	ukupno
a) Javni promet:			
državna poštanska služba	173	18	191
gradski električni tramvaj	468	8	476
javne željeznice	166	7	173
parobrodarska društva	21	3	24
poduzeća zračnog prometa	14	1	15
poštanska i telegrafska služba ugovornih pošta	2	—	2
prevoz i skele	2	—	2
riječni promet	4	—	4
b) Privatni promet:			
autobusi i autotaksi	227	4	231
carinska posredništva	37	3	40
garaže automobila	60	—	60
industrijske željeznice	1	—	1
koloture	3	—	3
nosači prtljage	7	—	7
omnibusi i fijakeri	29	1	30
prevoz splavima	1	—	1
prevoz tereta teškim i lakim kolima	170	6	176
prevoz lakim teretnim kolima	1	—	1
prevoz teškim teretnim kolima	20	1	21
privatni aeroplani	1	—	1
privatna motorna osobna kola	62	1	63
slagališta	28	1	29
špediteri	273	32	305
utovar i istovar robe	31	1	32

U javnom i privatnom prometu bilo je u službi 237 (12.55%) činovnika (183 m. i 54 ž.), 919 (48.68%) kvalificiranih radnika (916 m. i 3 ž.), 684 (36.23%) nekvalificiranih radnika (657 m. i 27 ž.) i 48 (2.54%) šegrta (45 m. i 3 ž.).

Od gornjeg broja radnika bilo je osigurano kod zagrebačkog okružnog ureda 1.726 (91.42%) radnika, od toga 1.682 muškarca i 44 žene, a kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 162 (8.58%) namještenika, od toga 119 muškaraca i 43 žene.

7. Radništvo kod gradskih (komunalnih) poslova. Kod raznih poslova gradskog poglavarstva grada Zagreba bilo je zaposleno 1.989 namještenika i radnika, od toga 1.847 (92.86%) muškaraca i 142 (7.14%) žene. Na 100 zaposlenih muškaraca dolazi samo 7.69 zaposlenih žena.

Digitized by Google

Među muškim radnicima bio je najveći broj oženjenih 1.196 ili 64.75%, a među ženskim neudatih 64 ili 45.07%.

Kod gradskih poslova nije bilo zaposleno nijedno lice ispod 13 godine života.

Većim dijelom bili su zaposleni mladi ljudi ispod 40 godina života (1.276 ili 64.15%), a manjim dijelom oni preko 40 godina (699 ili 35.14%). Nepoznatih godina starosti bilo je 14 muškaraca. Malodobnika bilo je zaposleno do 20 godina života samo 49 ili 2.46%, a staraca iznad 60 godina 137 ili 6.89%.

Manji dio radnika kod gradskih poslova imao je zaradu ispod 24 dinara (115 ili 5.78%), a znatno veći dio zaradu preko 24 dinara (1.874 ili 94.22%). Taj odnošaj u glavnom je jednak kod obiju spolova ovog radništva, samo što kod radnica zaposlenih kod gradskih poslova nije tako velika razlika između obiju grupa obzirom na nadnicu. Njih je bilo zaposleno sa zaradom ispod 24 dinara 59 ili 41.55%, a sa zaradom preko 24 dinara 83 ili 58.45%. Kod muških je pak radnika znatno veći broj bio plaćen sa zaradom preko 24 dinara (1.791 ili 96.97%), a vrlo malen sa zaradom ispod 24 dinara (56 ili 3.03%). Radnici zaposleni kod gradskih poslova imali su slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	2	—	2
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	1	—	1
„ 11.61—14.— „	4	2	6
„ 14.01—16.80 „	6	2	8
„ 16.81—20.— „	15	34	49
„ 20.01—24.— „	28	21	49
„ 24.01—28.80 „	448	17	465
„ 28.81—34.— „	768	28	796
„ 34.01—40.— „	205	8	213
„ 40.01—48.— „	197	24	221
preko 48.— „	173	6	179

U ove brojke nisu uračunati namještenici i radnici gradskih poduzeća (gradske električne centrale, gradske plinare i gradskog vodovoda), jer se ta poduzeća po naravi posla broje među industrijska poduzeća, pa je o njihovom radništvu riječ u odjelku o industrijskom radništvu.

Kod pojedinih vrsta poslova poglavarstva grada Zagreba bilo je zaposleno:

Vrste poslova	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
opća gradska služba (poslovi svih gradskih odsjeka)	1657	112	1769
gradska uprava (kancelarije)	26	29	55
klaonica	119	—	119
odvažanje smeća i čišćenje kanala	44	1	45
vatrogastvo	1	—	1

U ovim poslovima bilo je u službi 50 (2.51%) činovnika (31 m. i 19 ž.), 279 (14.03%) kvalificiranih radnika (269 m. i 10 ž.) i 1.660 (83.46%) nekvalificiranih radnika (1.547 m. i 113 ž.).

Od gornjeg broja radnika kod gradskih poslova bilo je osigurano kod zagrebačkog okružnog ureda 1.986 ili 99.85% (1.844 m. i 142 ž.), a kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 3 ili 0.15% (3 muškarca).

8. Namještenici slobodnih i sličnih zanimanja. U slobodnim i sličnim zanimanjima bilo je zaposleno 2.308 namještenika, od toga 1.205 (52.21%) muškaraca i 1.103 (47.79%) žene. U ovim zanimanjima većim su dijelom zaposleni muškarci, ali je zaposlen i znatan broj žena. Na 100 zaposlenih muškaraca otpadalo je 91.54 žena. Muško namješteništvo bilo je uposleno u 316 raznih zanimanja, a žensko u 297.

Među muškim namještenicima bilo je najviše zaposleno neoženjenih (598 ili 49.63%), a među ženskim neudatih (825 ili 74.80%). Znatan broj muškaraca bio je oženjen, njih 576 ili 47.80%. Većinu namještenika slobodnih i sličnih zanimanja sačinjavali su mladi ljudi ispod 40 godina života (1.757 ili 76.13%), a manji dio oni iznad 40 godina života (535 ili 23.18%). Malodobnika do 20 godina bilo je zaposleno 122 ili 5.29%, a staraca preko 60 godina 63 ili 2.73%. Od ovih posljednjih bilo je 50 starih do 70 godina života, 12 do 80 godine života i jedna žena preko 80 godine života. Nepoznatih godina bilo je 16 namještenika, od toga 13 muškaraca i 3 žene.

Znatan dio namještenika slobodnih i sličnih zanimanja imao je nadnicu preko 48 dinara (746 ili 32.32%). To važi i za muške, kojih je bilo 484 ili 40.17%, a donekle i za ženske 262 ili 23.75%. Ovo se namješteništvo može brojiti među prilično plaćena lica. To nam najbolje pokazuje činjenica, da je nadnicu ispod 24 dinara imalo samo 686 ili 29.72% namještenika, a iznad 24 dinara 1.622 ili 70.28%. Ovaj odnošaj nije jednak kod muških i kod ženskih namještenika. Kod muških namještenika bilo je sa zaradom preko 24 dinara uposleno 972 ili 80.66%, a sa zaradom ispod 24 dinara samo 233 ili 19.34%. Kod ženskih namje-

Digitized by Google

štenika bilo je zaposleno sa zaradom preko 24 dinara 650 ili 58.93%, a sa zaradom ispod 24 dinara 453 ili 41.07%.

Zaposleno namješteništvo kod slobodnih i sličnih zanimanja imalo je slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih namještenika muški	ženske	ukupno
do 8.— din	38	19	57
od 8.01— 9.60 „	2	3	5
„ 9.61—11.60 „	13	20	33
„ 11.61—14.— „	22	21	43
„ 14.01—16.80 „	49	108	157
„ 16.81—20.— „	58	91	149
„ 20.01—24.— „	51	191	242
„ 24.01—28.80 „	94	121	215
„ 28.81—34.— „	114	95	209
„ 34.01—40.— „	158	87	245
„ 40.01—48.— „	122	85	207
preko 48.— „	484	262	746

Kod pojedinih zanimanja bilo je zaposleno:

Vrste zanimanja	Broj zaposlenih namještenika muški	ženske	ukupno
advokati, novinari i slobodna zanimanja	549	495	1044
cirkusi i menažerije	2	2	4
crkvena posluga i crkvenjaci	24	2	26
državni, samoupravni i javni uredi	239	144	383
glazbene kapele i pjevački zborovi kao samostalni poslovi	2	4	6
liječnici i zdravstveni zavodi (bolnice, klinike, sanatoriji itd.)	247	345	592
održavanje zgrada	79	16	95
ovlašteni inžinjeri i arhitekti	36	8	44
pozorišta	2	—	2
škole, azili i domovi za uzgoj (konvikti)	23	84	107
ostala razna zanimanja	2	3	5

U slobodnim i sličnim zanimanjima bilo je u službi 947 (41.03%) činovnika (494 m. i 453 ž.), 461 (19.97%) kvalificiranih namještenika (335 m. i 126 ž.), 47 (2.04%) naučnika (34 m. i 13 ž.) i 853 (36.96%) nekvalificiranih namještenika (342 m. i 511 ž.).

Od gornjeg broja namještenika bilo je osigurano kod zagrebačkog okružnog ureda 1.675 ili 72.57% (879 m. i 796 ž.), a kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 633 ili 27.43% (326 m. i 307 ž.).

9. Kućna posluga. U kućanstvima grada Zagreba bilo je zaposleno kućne posluge 9.282 (kućne pomoćnice, kućne gazdarice, kuharice, sobarice, sobari, kućni sluge, dvorkinje). U glavnom su u kućanstvu bile zaposlene žene, njih 9.011 ili 97.08%, a muškaraca samo 271 ili 2.92% zaposlenih lica u kućanstvima.

Muška posluga bila je zaposlena u 210 kućanstava, a ženska u 8.771. Cjelokupna kućna posluga bila je osigurana kod zagrebačkog okružnog ureda.

Među muškom poslugom bilo je zaposlena najviše neoženjih 172 ili 63.47%, a među ženskom neudatih 7.886 ili 87.52%. Većinom su bila zaposlena mlađa lica ispod 40 godina života (7.983 ili 86.01%), a iznad 40 godina života bilo je zaposlenih 1.264 ili 13.62%. Nepoznatih godina starosti bilo je 35 namještenika, od toga 2 muška i 33 žene. Malodobnika ispod 20 godina bilo je zaposleno 906 ili 9.76%, od toga 19 muškaraca i 887 ženske mladeži. Staraca preko 60 godina starosti bilo je uposleno 105 ili 1.13%, od toga 10 muškaraca i 95 žena.

Kućna posluga broji se među slabo plaćeno radništvo, jer je njen najveći broj plaćen sa nadnicom ispod 24 dinara dnevno (9.214 ili 99.27%), a tek neznatan broj ima zaradu iznad 24 dinara (68 ili 0.73%). Ovaj razmjer vrijedi jednako za žensku poslugu. Muška posluga plaćana je samo nešto malo bolje, nje je bilo zaposleno sa zaradom ispod 24 dinara 224 ili 82.66%, a sa zaradom preko 24 dinara 47 ili 17.34%.

Zaposlena kućna posluga imala je slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlene posluge muški	ženske	ukupno
do 8.— din	—	3	3
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	3	1179	1182
„ 11.61—14.— „	1	24	25
„ 14.01—16.80 „	181	7736	7917
„ 16.81—20.— „	14	32	46
„ 20.01—24.— „	25	16	41
„ 24.01—28.80 „	6	7	13
„ 28.81—34.— „	6	6	12
„ 34.01—40.— „	6	3	9
„ 40.01—48.— „	12	2	14
preko 48.— „	17	3	20

U kućanstvu bilo je zaposleno 36 kvalificiranih radnika ili 0.39% (36 žena), 16 naučnica (0.17%) i 9.230 ili 99.44% nekvalificiranih (271 m. i 8.959 ž.).

10. Poljoprivredno radništvo. U poljoprivredi na području grada Zagreba bio je zaposlen najmanji broj osiguranih radnika svega njih 225, od toga 165 (73.33%) muškaraca i 60 (26.67%) žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 104

Digitized by Google

RADNIŠTVO GRADA ZAGREBA

Digitized by Google

Prilog II. k članku: „Struktura radništva naših glavnih gradova"

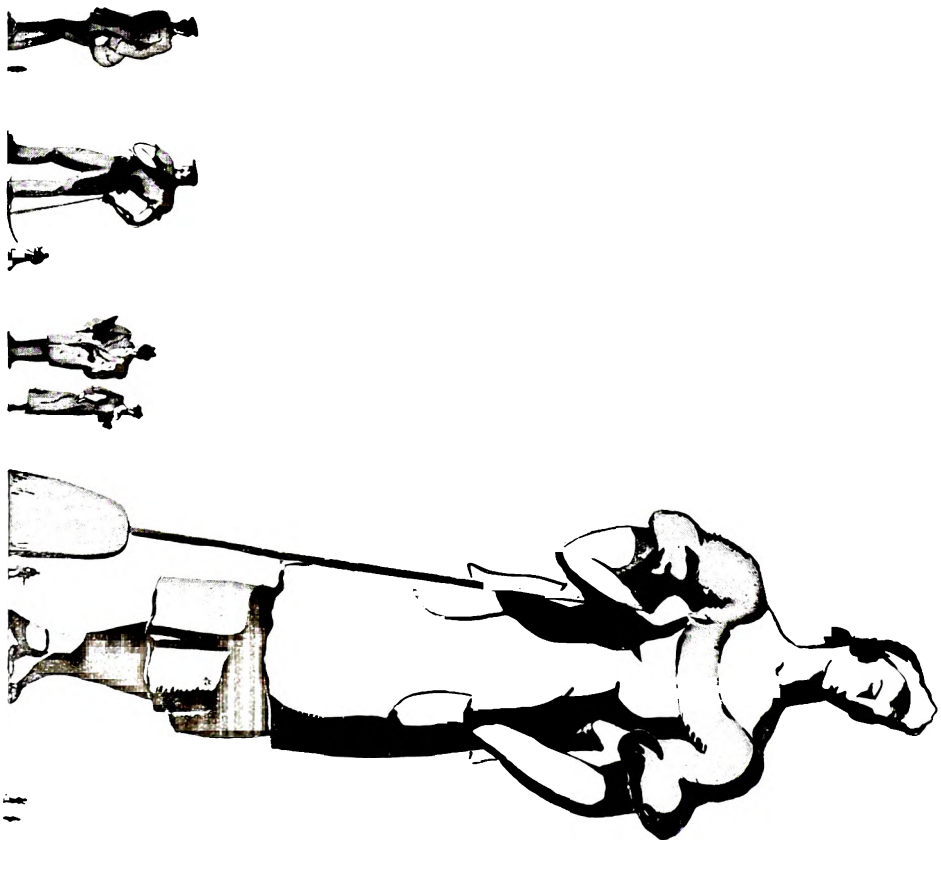

Digitized by Google

posla, a žensko u 50 poljoprivrednih poslova.

Među muškim radništvom bila je većina zaposlenih neoženjena (110 ili 66.67%), a među ženama neudatih (50 ili 83.33%). Iznad 80 godina starosti nije bilo uposleno nijedno lice u poljoprivredi. Veći dio ovog radništva bio je star ispod 40 godina (192 ili 85.33%), a manji iznad 40 godina života (31 ili 13.78%). Nepoznatih godina starosti bile su dvije radnice. Malodobnika do 20 godina života bilo je uposleno 31 ili 13.78%, a staraca iznad 60 godina 5 ili 5.22%. Među ovim posljednjima bili su sami muškarci.

Što se tiče zarade radnika poljoprivrede na području grada Zagreba, to je veći dio imao nadnicu ispod 24 dinara (116 ili 51.56%), a manji iznad 24 dinara (109 ili 48.44%). Ovaj je odnošaj sličan kod zarade ženskog radništva, dok se je razmjer zarade kod muškaraca kretao obratno. Muškaraca sa zaradom ispod 24 dinara bilo je uposleno 74 ili 44.85%, a sa zaradom preko 24 dinara 91 ili 55.15%. Žena sa zaradom ispod 24 dinara bilo je uposleno 42 ili 70.00%, a sa zaradom preko 24 dinara 18 ili 30.00%.

Zaposleno radništvo poljoprivrede grada Zagreba imalo je slijedeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	12	4	16
od 8.01— 9.60 „	—	1	1
„ 9.61—11.60 „	—	1	1
„ 11.61—14.— „	—	3	3
„ 14.01—16.80 „	18	26	44
„ 16.81—20.— „	22	4	26
„ 20.01—24.— „	22	3	25
„ 24.01—28.80 „	14	7	21
„ 28.81—34.— „	26	3	29
„ 34.01—40.— „	16	3	19
„ 40.01—48.— „	11	2	13
preko 48.— „	24	3	27

Glavni dio poljoprivrednog radništva grada Zagreba (127 ili 56.44%) bio je uposlen kod vrtljarstva.

Kod pojedinih poljoprivrednih poslova bilo je uposleno:

Vrste poslova	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
njegovanje konja	3	—	3
opći poljoprivredni posao	12	24	36
poljoprivredni posao kod strojeva za sijanje i umjetno gnojenje	2	1	3
posao oko berbe voća	1	—	1
posao oko poljskih strojeva sa motornom snagom	1	1	2
posao oko preše za slamu i sijeno	1	—	1
posao oko strojeva za krunjenje kukuruza	14	3	17
posao oko strojeva za sječenje krme	2	1	3
posao oko strojeva za košenje trave i žitarica	1	2	3
posao oko strojeva za čišćenje zemaljskih plodina	6	1	7
posao oko sprava za parenje stočne hrane	1	—	1
posao oko strojeva za preradbu mlijeka	2	1	3
ribarstvo	—	1	1
tovljenje rogatog blaga	1	—	1
vinogradarstvo	1	—	1
vršalice sa motornom snagom	9	1	10
vršalice sa životinjskom snagom	3	2	5
vrtljarstvo	105	22	127

Prema zvanju bilo je zaposleno u poljoprivredi 5 (2.22%) činovnika (4 m. i 1 ž.), 48 (21.33%) kvalificiranih radnika (43 m. i 5 ž.), 18 (8.00%) šegrta (12 m. i 6 ž.) i 154 (68.45%) nekvalificiranih radnika (106 m. i 48 ž.). Veći dakle dio radnika u poljoprivredi sačinjavali su nekvalificirani radnici.

Od spomenutog broja poljoprivrednog radništva bilo ih je osigurano kod zagrebačkog okružnog ureda 223 ili 99.11% (163 m. i 60 ž.), a kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« samo 2 ili 0.89% (2 muškarca).

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

POSTUPAK KOD REŠAVANJA PITANJA OBAVEZE OSIGURANJA.

(Rešenje Ministarstva soc. pol. i nar. zdravlja St. br. 36.394/35).

Osigurani član Okružnog ureda ZOR. u B. V. S. koga je poslodavac prijavio na osiguranje i plaćao prinose, zatražio je od Okružnog ureda da ga briše iz članstva, jer nije obavezan na osiguranje pošto je državni penzioner, pa je kao takav već osiguran i nije potrebno da se osigurava još i za svoje privatno zaposlenje.

Okružni ured odbio je imenovanog sa ovim traženjem tvrdeći da on potpada pod obavezu osiguranja u smislu §-a 3 Zakona o osiguranju radnika. Protiv ovog rešenja Okružnog ureda član se žalio Središnjem uredu ZOR-a pozivajući se i na rešenje Ministarstva socijalne politike od 10 II 1925 O. Br. 452 kojim su državni službenici izuzeti iz osiguranja kod Središnjeg ureda ZOR-a. Središnji ured doneo je rešenje da je žalilac obavezan na osiguranje, jer između njega i njegovog poslodavca postoji najamni radni odnos u smislu §-a 3 ZOR-a. Okolnost da je on i državni penzioner ne može uticati na obavezu osiguranja za njegovo privatno zaposlenje. Pozivanje na rešenje Ministarstva socijalne politike od 18 II 1925 O. Br. 452 neosnovano je, jer se ovo rešenje odnosi na izuzimanje iz osiguranja državnih službenika za njihovo zaposlenje u državnoj službi.

Protiv ovog rešenja Središnjeg ureda ZOR-a, V. S. je podneo žalbu Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. Ministarstvo je svojim rešenjem St. br. 36.394/35 potvrdilo kao ispravno stanovište Središnjeg ureda z. o. r. u pogledu obaveze osiguranja žalioca, ali je u pogledu postupka kod rešavanja pitanja obaveze osiguranja napomenulo da se to pitanje ne može rešavati na ovaj način, nego samo u žalbenom postupku protiv platežnog naloga. U spomenutom rešenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja veli se između ostalog:

Iz svega izloženog proizlazi da u tome pogledu postoji u Zakonu o osiguranju radnika praznina, koja se ne da popuniti ni ekstenzivnim tumačenjem §-a 187. Prema tome i za nameštenika i za poslodavca, koji osporava obavezu na osiguranje, postoji jedino žalbeni postupak protiv platežnog naloga da dobije meritorno rešenje vlasti poslednjeg stepena, protiv kojeg može uložiti tužbu po Zakonu o Državnom savetu i upravnim sudovima.

P. S.

KO JE PO §-u 18 ZAKONA O OSIGURANJU RADNIKA DUŽAN PLATITI PRINOSE KOD GRAĐEVINSKIH POSLOVA.

(Rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 3 III 1934 St. br. 44.372/33).

Okružni ured za osiguranje radnika u B. tražio je od I. I. prinose po §-u 35 Zakona o osiguranju radnika za radnike uposlene u jednom građevinskom poslu. Protiv platežnog naloga podneo je imenovani žalbu navodeći da on nije poslodavac nego samo akordant Stavbne družbe d. d. iz Lj., koja je preuzela gradnju, pa da je prema tome i on sam trebao da bude osiguran kao nameštenik Stavbne družbe.

Središnji ured za osiguranje radnika svojom odlukom br. 26.416/32 odbio je žalbu s razloga što je žalilac sam podnosio prijavnice i odjavnice za uposlene radnike, pa i neke prinose platio, a Stavbna družba je izjavila da je on bio zaposlen kod njih kao preduzetnik, a ne kao akordant.

Protiv ove odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika imenovani je podneo žalbu Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja. Ministarstvo je žalbu uvažilo i poništilo napadnutu odluku Središnjeg ureda za osiguranje radnika svojim rešenjem od 3 III 1934 St. br. 44.372 — 1933 koje glasi:

... da se uvaži žalba, koju je I. I. iz B. blagovremeno podneo protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 10 oktobra 1932 g. br. 26.416/32 s time, da se pomenuta odluka poništi, a odnosni platežni nalozi ukinu.

Razlozi:

Žalilac u žalbi navodi, da je gradnju načelstva u U. preuzela Stavbna družba d. d. iz Lj., da je gradnju izvodila družba, a on je preuzeo samo izvesne poslove u akord i da je sem toga on postao ovlašteni preduzimač tek 1927 g. dok prinosi potiču iz god. 1924 i 1925.

Ako se uvaži tvrđenje žalioca, da je on bio akordant, to je u ovom slučaju bio kao radnik obavezan na osiguranje po Zakonu o osiguranju radnika te nije dužan platiti odnosne prinose on nego Stavbna

Digitized by Google

družba d. d. (§ 3 i 18 Zakona o osiguranju radnika).

Pa i u slučaju da se uvaži tvrđenje ureda, da žalilac nije bio akordant nego preduzetnik, žalilac nije dužan platiti prinose. Prinosi potiču iz god. 1924 i 1925 a žalilac je postao ovlašteni preduzimač tek 1927 god. Pa kako se u smislu propisa §-a 18 Zakona o osiguranju radnika u pogledu dužnosti, koje ovaj Zakon propisuje smatra kod građevinskih poslova poslodavcem, preduzetnik odnosno ovlašteni preduzimač, a ako takvog nema naručitelj gradnje, to bi u tom slučaju bio dužan platiti prinose naručitelj gradnje.

Sa izloženog se dakle vidi, da žalilac ni u jednom ni u drugom slučaju nije obavezan platiti prinose, pa prema tome traženje ureda naplate prinosa po §-u 35 od žalioca nije na Zakonu osnovano.

Stoga se žalba uvažuje.

P. S.

SOLIDARNO JAMSTVO PO §-u 40 ZAKONA O OSIGURANJU RADNIKA I STEČAJ NAD IMOVINOM GLAVNOG DUŽNIKA.

(Rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja od 23 III 1934 St. br. 5335).

Okružni ured za osiguranje radnika u T. izdao je ženi poslodavca B. L. iz T. platežni nalog po §-u 40 Zakona o osiguranju radnika kao solidarnom jamcu. Protiv ovog platežnog naloga uložila je spomenuta žalbu navodeći da nije dužna podmiriti tražene prinose, jer je njezin muž pao pod stečaj, pa se je okružni ured trebao naplatiti iz stečajne mase. Osim toga nameštenicima je otkazano danom otvaranja stečaja.

Središnji ured za osiguranje radnika odbio je žalbu kao neosnovanu u smislu stava 1 §-a 40 Zakona o osiguranju radnika.

Protiv ove odluke žaliteljica je uložila žalbu na Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja.

Ministarstvo je žalbu delimično uvažilo svojom odlukom od 23 III 1934 St. br. 5335 koja glasi:

... da se delimice uvaži žalba, koju je B. S. iz T. blagovremeno podnela protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 21 novembra 1933 g. br. 38814 — 1933 s tim, da žaliteljica plati prinose do dana kojeg je otvoren stečaj nad imovinom glavnog dužnika.

Razlozi:

Žaliteljica je na osnovu stava prvog §-a 40 Zakona o osiguranju radnika dužna platiti prinose samo do dana otvaranja stečaja nad imovinom njenog muža, glavnog dužnika. Irelevantna je činjenica, da li je glavni dužnik nameštenike odjavio ili ne. Svi troškovi koji nastaju od dana otvaranja stečaja, padaju na teret upravnih troškova stečajne mase; za ove pak troškove žaliteljica nije solidarni jamac po propisima §-a 40 Zakona o osiguranju radnika.

U toliko se žalba uvažuje.

P. S.

POTPORE IZ PASIVNOG ČLANSTVA (§ 56 ZOR-a) MOGU SE REGRESIRATI.

(Presuda Državnog saveta od 16 XII 1933 br. 34.920/33).

Rešenjem Ministarstva socijane politike i narodnog zdravlja od 10 V 1933 St. br. 53.809/32 odbačena je kao neosnovana žalba poslodavca R. J. iz K. protiv odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika kojom je potvrđen regresni platežni nalog okružnog ureda z. o. r. u B. izdat žaliocu na osnovu §-a 11 ZOR-a zbog kasne prijave nameštenika.

Protiv ovog rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja podneo je žalilac tužbu Državnom savetu tražeći da se spomenuto rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja ukine kao neosnovano na Zakonu navodeći između ostalog, da je nameštenik obolio posle istupa iz posla.

Državni savet odbacio je tužbu R. J. sa sledećim obrazloženjem:

»Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor Ministrov na tužbu, poslat pismom od 7 XII 1933 god. St. br. 45.627, Državni savet je našao, da navodi u tužbi nemaju oslonca u Zakonu za poništaj osporenog rešenja s obzirom na §§ 11 i 56 Zakona o osiguranju radnika, pošto se iz akta ovog predmeta vidi da je prijava primljena u uredu posle obolenja nameštenika, a ovaj je imao pasivno članstvo, dok tužitelj protivno ne dokazuje u tužbi.

P. S.

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

A. Pleschtizer: UPLIV MAGNEZIJEVE PRAŠINE NA ORGANIZAM RADNIKA.

(Archiv für Gewerbepathologie u. Gewerbehygiene 7 Band).

Autor je vršio ispitivanja na 100 radnika zaposlenih kod preradbe magnezija. Analiza je pokazala da je zrak u tim prostorijama sadržavao veliku količinu magnezijeve prašine. Kod kliničke pretrage 35% zaposlenih radnika nije pokazivalo nikakvih patoloških pojava. Sa strane organa grudne i trbušne šupljine nije se našlo bitnih promjena prema normali. Kod pojedinih radnika konstatirano je za vrijeme rada ubrzanje pulsa, koje se ne može sigurno pripisati magneziju i osim toga individualne promjene u frekvenciji bila kao i lagano povišenje krvnog tlaka.

Što se pak tiče promjena u samoj krvi, nadeno je: broj eritrocita i index boje na donjoj granici normale, povišeni broj retikulocita, leukocitoza na gornjoj granici normale i povišena limfocitoza. Osim toga povećana je i količina Mg u krvnom serumu (preko 3½ mg % u 60% slučajeva). Povišena je također i količina Ca u krvnom serumu (preko 12 mg% u 70% slučajeva). Koeficient Mg/Ca je također povišen kod 40% pregledanih (preko 0.25). Na očima nalazimo konjunktivitide i suzenje, a na disaćim putevima površne kataralne pojave. Često dolazi i do hipertrofije nosne sluznice. Opće zdravstveno stanje pregledanih radnika ipak nije bilo pogoršano.

Dr. Haramustek

INTERESANTAN SLUČAJ »TRAUMATSKOG EDEMA«.

(Stanica Suzora za naknadno liječenje ozleđenih).

Č. I., 40 god. star, nadničar, pretrpio je 9 IX 1935 poslovnu nezgodu padom sa plasta sijena i pri tom slomio lijevu podlakticu (fract. proc. styloid. ulnae et radii). Liječen u bolnici u O. 2 mj.; kroz 6 tjedana imao sadreni zavoj. Od nezgode ne radi nigdje. Navada da mu je lijeva ruka za svaki posao neuporabiva, budući ne može gotovo ništa micati prstima i lijeva mu je šaka stalno i jako otečena.

Kod pretrage se nalazi da je mišičje lijeve ruke u cijelosti nešto atrofično, dok je predio ručnog zgloba kao i cijela šaka znatno odebljana (za 3—4 cm). Odebljanje ie izraženo naročito na hrptu šake i edematozne je naravi. Palpatorno se nalazi lako kalozno odebljanje distalnog dijela radiusa i ulnae dobro sraslo bez dislokacije. Prste drži lako flektirane u interphalangealnim zglobovima, palac je priljubljen uz ostale prste. Koža na prstima je više nježna, poprečne kožne brazde u međučlancima su gotovo iščezle. Aktivna je gibivost prstiju minimalna, a pasivna također vrlo ograničena uz subjekt. osjet boli. Gibivost ručnog zgloba također je znatno umanjena. Toplina kože nije promijenjena. Osjet u predjelu šake nepravilno smanjen. Motorna snaga lijeve ruke vrlo slaba.

Liječenjem na Stanici stanje se poboljšalo u anatomskom i funkcionalnom pogledu: otok šake se smanjio (22½ cm desno, 24 cm lijevo), a gibivost ručnog zgloba i prstiju je poboljšana; prste može saviti do dlana.

Opće stanje povređenoga pokazuje da se radi o psihički alteriranom čovjeku sa smetnjama u endokrinom i vazomotornom sistemu. Postoji izraziti dermografizam, pojačano znojenje, laki tremor ispruženih prstiju, puls ubrzan i labilan, refleksi živahni. Inače ostali somatski nalaz b. o. Psihički daje utisak zaostalog i tupog čovjeka, slabo razvijene inteligencije. Smetnje u području seksualnom (slabo izražen libido, navodno koitirao samo jedamput u životu!)

Promotrimo li cijeli slučaj, vidimo da pojava takvog otoka (edema) sa težim funkcionalnim smetnjama nije tipična, a ni česta. Kako nam pokazuje iskustvo, nezgode kao u našem slučaju kod normalnih individua prolaze obično bez većih funkcionalnih posljedica. Međutim ovdje vidimo da se radi o neuropatu, kod kojega je ista povreda dovela do teških anatomskih kao i funkcionalnih promjena. Prednji nam dakle slučaj govori za ispravnost stanovišta nekih autora (Orbach), koji patogenezu traumatskog edema svode na bazu manje vrijednog živčanog sistema. Na kraju ističemo, da je fizikalna terapija uz psihoterapiju dovela kod našeg pacijenta do povoljnog rezultata.

Dr. Haramustek.

BOLNICE I LEČILIŠTA ZA LEČENJE TUBERKULOZE U UJEDINJENIM DRŽAVAMA SEVERNE AMERIKE.

Društvo lekara Severne Amerike sastavilo je u dvogodišnjem radu tačan pregled svih bolnica i lečilišta za lečenje tuberkuloznih u Severno-američkoj Uniji. Pre-

Digitized by Google

gled treba da posluži lekarima praktičarima, da ih točno uputi, što mogu da učine za uspešno lečenje onih tuberkuloznih bolesnika, kojima treba lečenje u zavodu.

Svaki zavod imao je da odgovori na 208 pitanja. Obrađen je dakle ogroman materijal. Severna Amerika ima 471 lečilište i 740 bolnica odnosno bolničkih odelenja za lečenje tuberkuloznih; osim toga ima 29 preventorija za decu. 433 zavoda su privatni zavodi svi drugi su državni, odnosno opštinski zavodi. 41 lečilište ima manje od 25 kreveta, 90 imaju 25 do 49 kreveta, 132 imaju 50 do 99 kreveta i 208 imaju preko 100 kreveta. Sveukupno imaju lečilišta 64.997 kreveta, bolnička odelenja imaju 28.534 kreveta i preventorija imaju 1667 kreveta. To je sveukupno 95.198 kreveta za lečenje tuberkuloznih bolesnika.

Dnevno prosečno lečilo se u ovim zavodima 81.952 bolesnika. Kreveti su dakle dobro iskorišćeni, stalno je puno 86% kreveta. Trajanje lečenja iznosilo je prosečno 170 dana. Zanimljivo je da je lečenje u državnim zavodima mnogo dulje trajalo nego u privatnima, u kojima je prosečno trajanje lečenja samo 151 dan. Na bolničkim odelenjima iznosilo je prosečno trajanje lečenja 101 dan.

Samo 4.3% slučajeva bolovalo je od tuberkuloze kostiju i zglobova, pa i drugih organa, sve drugo bilo je tuberkuloza pluća. Od ovih slučajeva primljeno je 13.1% u početnom stadiju, 29.7% u srednjem stadiju i 57.2% u teškom stadiju tuberkuloze. Otpušteno je izlečeno ili barem verojatno izlečeno 17.3%, smireno 11.6%, poboljšano 30%, nepromenjeno 17.2% i umrlo je u zavodu 23.9%. Uspešno bilo je dakle lečeno svega 58.9%. Mnogo bolji bili su uspesi kod dece, tu je lečenje bilo uspešno u 93.3% slučajeva.

Za decu ima svega 11.647 kreveta u spomenutim lečilištima, bolnicama i preventorijima. Bolesna deca su svagde strogo odelena od odraslih bolesnika, obično u posebnim paviljonima.

U spomenutim zavodima radi svega 3349 lekara od toga stanuje u zavodu samo 976 lekara, svi drugi su samo delomično zaposleni u zavodu. Na jednog lekara otpada 49 bolesnika uračunavši u broj lekara i one lekare, koji su samo delomično zaposleni u zavodu.

Drugo osoblje iznosi sveukupno 25.515 osoba, od toga 453 sestre za dijetetsku kuhinju, 535 rentgen sesetre, 558 laborantica, 713 kvalificiranih sestara i 420 učitelja za bolesnu decu. Otpada dakle na 3.6 kreveta jedan nameštenik. Napadno je da kod nas otpada razmerno mnogo manje bolesnika na jednog nameštenika nego u bogatoj Americi.

U pogledu lečenja bolesnika postoje između pojedinih zavoda vrlo velike razlike. Općenito leči se svagdje pneumotoraksom, kirurško lečenje pluća prepušteno je najbližim kirurškim klinikama i odelenjima. Ima samo malo lečilišta koja imaju sve što treba za ovakve operacije. Od 471 sanatorija vrši se u 364 samo mala kirurgija, u 138 i veća i u 152 kirurgija pluća.

U jednoj godini izvršeno je u 400 sanatorija i u 100 bolničkih odelenja 2935 torakoplastika, 929 pneumolisa i 7605 frenikuseksairesa. Potpuni rentgen uredaj ima samo 77% sanatorija, 22% vrši snimanje pluća u tuđim zavodima. Ima 375 zavoda za koje se i pregled sputuma vrši u tuđem zavodu. Helioterapija vrši se u svim zavodima. Telovežbe i terapije radom vrše se metodski samo u razmerno malom broju zavoda.

Celi kapital koji je investiran u spomenute zavode iznosi oko 329 milijona dolara, na jedan krevet otpada u proseku 3455 dolara to je oko 155.000 dinara. U poslednim godinama građeni su sanatoriji sa troškom od 450.000 dinara i više po krevetu. Godišnje troši se za uzdržavanje spomenutih zavoda 70 milijona dolara. Prosečno stoji svaki bolesnik dnevno u sanatoriju 2.37 dolara, oko 105 dinara, u bolnicama 2.95 dolara, oko 130 dinara i u dečjim preventorijima 1.39 dolara, oko 63 dinara.

Pretežni deo ovih troškova nosi država odnosno samouprava.

(Referat »Zeitschrift für das gesamte Krankenhauswesen« Broj 8 — 1936. Sievekong, Hamburg).

Dr. Hahn.

MOGUĆNOSTI PROFILAKSE OD GRIPE

Individualna obrana moguća je ako smanjimo opasnost od infekcije kapljicama disciplinom kašljanja i govora; treba sprečiti da nam drugi kašljaju u lice ili da govore a da su blizu našem licu. Treba često oprati ruke, paziti na džepne maramice, koje lako prenašaju infekciju Treba izbegavati prostorije u kojima ima mnogo ljudi, ne treba posećivati bolesnike, u bolnicama treba osoblje da nosi jednostavne maske.

Kolektivna profilaksa sastoji se u podučavanju širokih masa naroda, treba pravovremeno zatvoriti škole, na vreme pripremiti što veći broj bolničkih kreveta

Digitized by Google

za izolaciju obolelih, treba u bolnicama stvoriti posebna odelenja za bolesnike sa gripom.

Individualnoj obrani služi i izbegavanje prehladi, premorenosti i oštećivanju disala od prašine. Vrlo dobro je profilaktično uzimati Chinin, koji može da spreči obolenje od gripe i da znatno ublažuje tok bolesti. Razne vakcine nisu još nigde dovoljno isprobane. Socijalna zaštita i bolja ishrana siromašnih slojeva i nezaposlenih radnika važna je obrana od gripe.

(Berger i Schnetz. Ther. der Gegenwart 76. Ref. Zeitschrift für das ges. Krankenhauswesen broj 8 — 1936. Wankel, Stettin). Dr. H.

K PITANJU ŠTETNOG DJELOVANJA LIJEKOVA.

U 4 broju Radničke zaštite objelodanjen je referat »Oprez sa Atophanom«, pisan na temelju jedne radnje od Strauba.

Münchener Medizinische Wochenschrift donosi u broju od 4 aprila 1936 radnju Schittenhelma, koji iznosi svoja iskustva i opažanja o onim lijekovima, o čijem se je štetnom djelovanju posljednjih godina mnogo raspravljalo.

Naročito su interesantna opažanja koja su publicirali američki i skandinavski autori o štetnom djelovanju Pyramidona, koji navodno uziman u velikim količinama može uzrokovati agranulocytozu. Sam autor nije zapazio štetnog djelovanja i ako su pacijenti uzimali velike količine Pyramidona. U slučajevima agranulocytoze poslije uzimanja Pyramidona radi se vjerojatno o idiosynkrasiji.

O štetnom djelovanju Atophana postoje također mnoga opažanja (Vajda, Brugsch). Mišljenja su oprečna. Brugsch misli da su slučajevi Atophan ikterusa redi nego na pr. smrtni slučajevi kod narkoze. Sam autor navodi da je kod jedne 44 godišnje pacijentice, koja je bolovala od teškog reumatizma, opazio iza što je uzela 4—5 tableta Atophana, urtikariju, ikterus, tumor jetre i slezene i leukopeniju. Davanje Atophana odmah je obustavljeno. Potpuni oporavak nastupio je tek iza nekoliko mjeseci. Autor drži da se je u tom slučaju radilo o naročitoj individualnoj reakciji i osjetljivosti.

Konačno drži autor da je opasnost od Atophana vrlo mala, te smatra da je pretjerano stanovište da pacijent koji uzima Atophan mora stajati pod stalnom kontrolom liječnika, odnosno uzimati Atophan samo na recept. Dr. K.

BOLNICE LONDONA.

Danas ima London 7 milijuna stanovnika i 145 bolnica, koje se uzdržavaju iz dobrovoljnih prinosa. U Londonu izdržavaju se samo bolnice za vojnike iz državnih i inih javnih sretstava, civilne bolnice izdržavaju se skoro isključivo iz dobrovoljnih darova. Godine 1934 bilo je lečeno 2,139.000 bolesnika i ozleđenih. Od toga bilo je 269.000 ležećih bolesnika, drugi su lečeni ambulantno.

Unatoč privredne depresije stalno raste broj bolesnika kao i iznos troškova. Godine 1934 potrošeno je 4 milijuna funti šterlinga to je oko milijarde dinara na londonske bolnice. Od toga bilo je 2,613.000 funti to jest 53% izdataka pokriveno dobrovoljnim prinosima to je oko 625 milijuna dinara. Ostatak plaćali su sami bolesnici. Olakšanje je za bolnice da su bolnice organizovale dobrovoljno osiguranje radnika za slučaj lečenja u bolnicama.

Impozantne su ogromne svote koje žrtvuje engleski narod odnosno pučanstvo Londona u formi dobrovoljnih doprinosa za svoje bolnice.

Ni za vreme privredne krize nije zatajio ovaj duh požrtvovnosti.

Radnička stranka traži da se država stara o podizanju i izdržavanju dostatnog broja bolnica. Kraj ovih mogu onda da postoje i bolnice izdržavane dobrovoljnim prinosima.

(Ing. Max Setz, Zeitschrift für das gesamte Krankenhauswesen broj 8/1936).

Dr. Hahn

BOLNIČKO ODELENJE ZA USTANOVLENJE POTREBE BOLNIČKOG LEČENJA I RADNE SPOSOBNOSTI.

Građanska bolnica u Kölnu povećana je sada nadogradnjom i novim odelenjem za lečenje prirodnim sretstvima. Godine 1934 primljeno je 384.785 ležećih bolesnika, ambulantno lečeno je triput toliko.

Zanimljiva je novost novo odelenje za ustanovljenje potrebe bolničkog lečenja. Šef odelenja dr. Frenken stvorio je po konstataciji autora veliko i opšte priznato delo na ovom odelenju. On ustanovljuje da li je bolesniku koji se leči na teret opštine ili bolesničkog osiguranja bolničko lečenje uopšte potrebno ili ne? Ustanovljuje se u uskoj saradnji sa medicinskom klinikom i radna sposobnost odnosno za koji je rad bolesnik još sposoban? Rad odelenja vrši se humano i u socijalnom duhu, a služi i cilju razumne

Digitized by Google

štednje i obrane socijalnog osiguranja i naroda od suvišnog opterećenja.

(Dr. Coerper, Köln, Zeitschrift für das ges. Krankenhauswesen, broj 5/1936).

Dr. Hahn

MALE BOLNICE I TRANSPORT BOLESNIKA.

Izvan je svake sumnje da su u unutrašnjosti potrebne male bolnice, u kojima radi barem jedan iskusan kirurg, koji vrši hitne pothvate u slučaju nesreće ili naglog opasnog obolenja.

Vrednost ovih bolnica ovisna je o tome kako je organizovan transport bolesnika u bolnicu, da li je ovaj transport dosta brz i dosta dobar ili ne? Autor opisuje organizaciju u unutrašnjosti Austrije. Za transport bolesnika u unutrašnjosti nabavljeni su automobili specijalno uredjeni za transport bolesnika. Za unutrašnjost nabavljena su kola istog tipa kao i za grad Beč. Auto nalazi se stalno ili u samoj bolnici ili još češće kod kolone za spasavanje dobrovoljnog vatrogasnog društva mesta u kojem se nalazi bolnica. Bolesnik sam ili blagajnički lekar ili opštinsko poglavarstvo mesta u kojem se nalazi bolesnik, traže telefonski auto. Plaća se samo toliko za transport koliko iznose stvarni troškovi.

Organizacija je dobra, uspesi su izvrsni.

Kod nas gde su udaljenosti od bolnice još veće, gde ima mnogo krajeva bez železničke ili druge redovne javne saobraćajne veze, bilo bi slično uredjenje podvoza bolesnika još mnogo važnije nego u Austriji.

(Dr. Hofmokl. Zeitschrift f. das ges. Krankenhauswesen, broj 5/1936)

Dr. Hahn.

KOLIKO TREBA RUBLJA U BOLNICAMA?

Autor vodi praonicu velike bolnice u Americi. Vršio je istraživanje koliko treba rublja dnevno u bolnici. Traži 5 garnitura svakojakog rublja. Na odelenjima za unutarnju medicinu, urologiju, psihiatriju, oko, uho, nos i grlo treba dnevno 3½ kilograma po bolesniku, na kirurškom i ženskom odelenju 4½ kilograma rublja. U operacionoj dvorani gde ima mnogo gledalaca lekara i studenata kod operacija trebe po bolesniku oko 16 kilograma dnevno.

(Roach, Hosp. Manag. ref. Zeitschrift f. das g. Krankenhauswesen br. 5/1936 Wirth, Frankfurt). Dr. H.

ISOLIRANI LOM JEDNE PACCHIONOVE UDUBINE.

H. Evers iznosi u Aerztliche Sachverständigen-Zeitung neobični slučaj smrti uslijed traume na glavi. 22. X. 1935 udaren je W. B. tupotvrdim predmetom po lubanji. 29. X. je nastupila smrt. Kod sekcije zapažena je na tjemenu glave prsnuta koža u formi trokuta. Rubovi su bili obloženi krvlju i gnojem. Izvana na kosti nisu opažene nikakove naročite promjene.

Kod sekcije lubanjske šupljine opažen je na svodu lubanje mali defekt kosti na mjestu odgovarajućem vanjskoj opisanoj rani. Taj defekt kosti bio je tako malen da je kroz njega jedva prolazila igla. Svod lubanje bio je debeo 3—7 mm, sa brojnim Pacchionovim udublenjima. Jedno od tih udublenja bilo je tako duboko, da je kost na tom mjestu bila tanka kao papir i prozirna. Upravo na to mjesto djelovala je trauma i slomila tanku koštanu lamelu. Nastala infekcija uzrokovala je gnojnu upalu moždanih opna i dosljedno smrt.

Dr. K.

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

KAKO SE UTVRĐUJE VISINA NAKNADE TROŠKOVA PROUZROČENIH LIJEČENJEM PORODIČNOG ČLANA OSIGURANIKA U INOSTRANOJ BOLNICI.

(Rješenje Stola sedmorice u Zagrebu od 21 II 1936 broj R. O. 20/1 — 1936).

Od OUZOR-a u O. zatražio je osiguranik M. Đ. naknadu troškova u iznosu od 396 Šilinga, jer je toliko potrošio za liječenje svoga sina, koji se je po povratku sa studija iznenadno razbolio i zbog liječenja morao ostati u bolnici u Beču. Budući je njegovo traženje odbijeno i po uredu i rentnom odboru, iznešen je spor pred Sud radničkog osiguranja u O., koji je svojom presudom od 5 XII 1935 broj O. R. 129/2 — 1935 presudio:

»Žalba M. D. se uvažava, a ožaljena odluka OUZOR-a u O. preinačuje onamo da je OUZOR dužan žalitelju platiti u ime naknade bolničkih troškova za sina Đ. ml. M. u iznosu od 396 Šilinga = Din 3.524 prema burzovnoj vriednosti od D 8.90, i to za vrijeme od 15 XI 1933 do 2 XII 1933 i od 4 XII 1933 do 21 XII 1933 u roku od 15 dana«.

Protiv ove presude ured je uložio žalbu, po kojoj je Stol sedmorice dana 21 II 1936 pod brojem R. O. 20/1 — 1936 donio ovo rješenje:

»Žalba se uvažuje, pobijana presuda p o n i š t a v a i određuje da se novi pretres raspiše pred istim sudom. Obrazloženje: Sin tužiočev M. ml. Đ. nalazio se je na studijama u Francuskoj, a na povratku u domovinu razbolio se u Beču na upali slijepog crijeva, te se morao smjesta podvrći operaciji u bolnici gdje je ostao na liječenju od 15 XI 1933 do 2 XII 1933 i od 4 XII 1933 do 21 XII 1933. Tim su nastali troškovi od 396 Šilinga, koje je tužilac isplatio, pa traži naknadu istih. Tuženi uskratio je tu potporu. Prvostepeni sud dosudio je tužiocu sve troškove iznosom od 396 Šilinga = 3.524 dinara. Proti presude uložio je tuženi žalbu. Prema propisu §-a 54 stav 2 ZOR-a troškove bolničkog liječenja za članove porodice plaća ured najduže za 4 nedjelje, dočim je prvostepeni sud dosudio tužiocu troškove za 36 dana. Po §-u 61 st. 1 ZOR-a, ako član, u vrijeme kad ga bolest zadesi, boravi van područja naše države, poslodavac je dužan isplatiti mu potporu, koja mu pripada po zakonu, a poslodavac može tražiti naknadu stvarno isplaćenih i dokazanih zakonitih potpora. Naknada za potpore pomenute u tač. 1 i 2 §-a 45 ZOR pripada najviše do iznosa hranarine. Prema okružnici SUZOR-a od 15 IX 1927 broj 18.902/27 obiteljskim članovima osiguranika naknađuje se trošak u inostranim bolnicama, ali samo do one visine u kojoj bi se imao platiti bolnici najbližoj mjestu stanovanja osiguranika i to po najnižem opskrbnom razredu kroz četiri nedjelje. Članu obitelji osiguranog člana ne mogu pripadati veće potpore nego bi pripadale samom članu, no i članu obitelji osiguranog člana pripadaju prava predviđena u §-u 54 st. 6 i 7 ZOR-a za osiguranog člana i to pod istim uslovima kao i osiguranom članu, ali uz ograničenje st. 2 §-a 54 ZOR-a, to jest da se i ti troškovi mogu dosuditi najduže za četiri nedjelje. Presuda prvostepenog suda osniva se na krivom tumačenju zakona (§ 170 tač. 8 ZOR) pa ju je valjalo poništiti (§ 175 ZOR) i odrediti novu raspravu.«

Na ponovno održanoj raspravi kod Suda radničkog osiguranja u O. dana 3 IV 1936 pod brojem O. R. 129/5 — 1935 sud je nakon provedene rasprave izrekao ovu presudu:

»Žalba M. Đ. uvažava se, a pobijana odluka OUZOR-a broj 62.593/35 preinačuje se i žalitelju M. Đ. dosuđuje naknada bolničkih troškova za sina M. Đ. ml. za vrijeme njegovog liječenja u inozemstvu od 15 XI 1933 do 2 XII 1933 i od 4 XII do 21 XII 1933 i to u visini hranarine kroz vrijeme od 4 nedjelje t. j. 28 dana, dakle u ukupnom iznosu od Din 313.60 te se platež iste nalaže OUZOR-u u O. u roku od 15 dana pod prijetnjom izvršenja, a podjedno da se žalitelju naknadi ovim postupkom prouzročeni trošak u iznosu od Din. 135.—«

U razlozima presude, među ostalim, veli se: »Pobijanom odlukom odbijena je njegova pretstavka protiv rješenja ureda kojim mu je uskraćena naknada ovih troškova, jer da se porodičnim članovima, liječenje i zakonske potpore, ukoliko imadu na iste zakonskog prava, pružaju samo na teritoriji naše Kraljevine, dok da se obiteljski pripadnici u inostranstvu ne mogu liječiti na teret SUZOR-a ili njegovih mjesnih organa. Na osnovu provedene rasprave sud ocjenjujući brižljivo ovaj spor našao je, da je žalba osnovana. Žaliocu pripada naime pravo za njegovog sina po §-u 54 stav 2 ZOR-a trošak bolničkog liječenja, ali najduže za 28 dana.

Digitized by Google

Naknada za potpore navedene u tački 1 i 2 §-a 45 ZOR-a pripada najviše do iznosa hranarine.

U konkretnom slučaju je među strankama nepreporno, da je osigurani član okategorisan u VI nadničnom razredu, i prema tome hranarina dnevno iznosi Din 11.20.

Prema okružnici SUZOR-a od 15 IX 1927 broj 18.802/27 obiteljskim članovima osiguranika naknađuje se trošak u inostranim bolnicama, ali samo do one visine u kojoj bi se imao platiti bolnici najbližoj mjestu stanovanja osiguranika, i to po najnižem opskrbnom razredu kroz 4 nedjelje, dakle 28 dana.

Članu obitelji osiguranog člana ne mogu pripadati veće potpore nego bi pripadale samom članu, ali i članu obitelji osiguranog člana pripadaju prava iz stava 6 i 7 §-a 54 ZOR-a predviđena za osiguranog člana i to pod istim uslovima kao i osiguranog člana ali uz ograničenja predviđena u stavu 2 §-a 54 ZOR-a t. j. da se ti troškovi mogu dosuditi najduže za 4 nedjelje.

Kako dakle naknada za potpore predviđene u tački 1 i 2 §-a 54 ZOR-a pripada najviše do iznosa hranarine, koja u konkretnom slučaju iznosi Din 11.20, to je žaliteljeva žalba utoliko osnovana, što mu je ured trebao da prizna naknadu troškova liječenja samo u visini te hranarine i samo kroz 28 dana, dakle u ukupnom iznosu od D 313.60, dok za naknadu većih troškova liječenja nema žalitelj po zakonu prava, kako je to gore izloženo, i samo onda kad bi hranarina iznosila više od visine najnižeg razreda bolnoopskrbnog troška pripadao bi mu veći iznos od ovog dosuđenog, ali ne preko utvrđenog najnižeg iznosa bolnoopskrbnog troška po najnižem razredu i nikada ne duže od 28 dana.«

Pošto je predmetna presuda Suda radničkog osiguranja izrečena prema primjedbama Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja njome su se zadovoljili i ured i žalioc tako da je ta presuda postala pravomoćna.

Dragan Golub

NEVJENČANA ŽENA NEMA PRAVA NA RENTU, AKO JE BILO KOJI OD VANBRAČNIH DRUGOVA VEZAN POSTOJEĆIM BRAKOM.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 17 I 1935 broj R. O. 661—1934.)

Presudom suda r. o. u Z. bila je uvažena žalba A K. iz Z. protiv odluke Suzora broj R 36.145—4.793—1934 i žaliteljici dosuđena renta u mjesečnom iznosu od 333.25 Din.

U razlozima presude prvostepeni sud navodi:

Žaliteljica obrazlaže svoju žalbu time, da je bila nezakonita žena pok. V. I., da je s njim živila u zajedničkom kućanstvu od godine 1931 do njegove smrti 17 augusta 1933 dakle više od godinu dana, da je sa svojim zakonitim mužem razvrgla bračnu zajednicu i ugovorom sklopljenim kod Kotarskog suda u Sl. B. od 21 augusta 1929 broj 13.976 gr., da su se oba bračna druga odrekla svih potraživanja i pristala na razlučno boravište i ponovno stupanje u brak, da je pokušala razriješiti brak, ali je presudom vrhovnog suda od 22 novembra 1932 broj 328 odbijena. Da je prema svemu tome živila u nezakonitom braku sa pok. V. I i stekla sve uslove iz §-a 87 i 89 ZOR-a za rentu pa traži, da joj se renta prizna i plaća iza smrti V. I. (7 augusta 1933) pa dalje do smrti ili udaje.

Tuženi ured prigovara:

K. A. živila je u vanbračnom odnošaju sa usmrćenim I. V. od godine 1931 pa do njegove smrti t. j. do 7 augusta 1933.

Međutim se istu odbija unatoč činjenice, da je s njime živila u zajedničkom kućanstvu više od godinu dana, jer pomenuta nije razvrgla svoj brak sa M. A., pa kao zakonita žena svojeg muža ne može biti nezakonita žena drugog muža. Nezakonita žena može biti samo djevojka, udova ili žena, koja je valjano razvrgla svoj brak.

Zakon o osiguranju radnika ne definira pojam nezakonite žene, zato ga treba tumačiti po Općem gradanskom zakonu kao što treba po gradanskom zakonu tumačiti pojmove, otac, djed, baba, djeca, kojim pojmovima operiše ZOR. No po O. g. z. u vezi s krivičnim zakonom priležništvo zakonite žene sa drugim mužem je zabranjeno i kažnjivo. Kako treba po pravilima interpretacije naš zakon tumačiti u skladu sa općim zakonima, u koliko on kao specijalni zakon ništa posebno ne određuje, to se pojam nezakonite žene u smislu ZOR-a ne može protumačiti drugačije nego da se kao nezakonita žena smatra samo djevojka, udova ili žena, koja je valjano razvrgla svoj brak, jer se nemože pretpostavljati, da bi htio zakonodavac u ZOR honorirati vanbračni odno-

Digitized by Google

šaj između zakonite žene s drugim muškarcem, koji odnošaj opći zakoni perhoresciraju, pa čak i kažnjavaju.

Nadalje valja istaknuti, da K. A. imade sva prava iz zakonitog braka prema zakonitom mužu, koja predviđa O. G. Z., pa se prema tomu može s njime svaki čas pomiriti, u kojem slučaju bi ona uživala pored rente i redovno uzdržavanje od muža.

Sud nakon danas provedene rasprave iz smrtnog lista V. I. od 11 augusta 1933 broj 2276 i zapisnika o istrazi nesrećnog slučaja od 15 septembra 1933 utvrdio je, da je isti dana 7 augusta 1932 pretrpio smrtnu poslovnu nezgodu pri čišćenju štednjaka od električne struje željezničkog postrojenja.

Iz uredovne svjedodžbe općinskog poglavarstva u Sl. K. od 16 augusta 1933 broj 1837—1933 kao i iz uredovne potvrde Uprave policije u Z. od 22 augusta 1933 broj 117.962/VII—1933, te iz dopisa opštine u Sl. K. od 17 septembra 1933 br. 1934 — 1933 sud se je uvjerio, da je A. K. živila u zajedničkom kućanstvu u nezakonitom braku sa V. I. za vrijeme od godine 1931 do 7 augusta 1933 t. j. do smrti V. I.

Iz ugovora sklopljenog kod Kr. kotarskog suda u Sl. B. dana 21 augusta 1929 pod brojem 13.976/gr. sud se je uvjerio, da su M. A. i K. A. kao zakoniti bračni drugovi obostranom voljom pristali na razlučno boravište te je muž pristao, da se njegova žena K. može ponovo udati, a ova se odrekla prava na alimentaciju kao i svakog drugog potraživanja od muža. Iz presude Nadbiskupskog ženidbenog suda u Z. proizlazi da rastava od stola i postelje među spomenutim supruzima nije odobrena.

Ovaj sud je pako obzirom na navode žaliteljice, koji su potvrđeni gore izloženim zvaničnim dokumentima stekao uvjerenje, da je žaliteljica nevjenčani bračni drug u smislu tač. 4 §-a 45 ZOR-a i da su se kod žaliteljice stekli uslovi iz al. 1 §-a 87 kao i iz §-a 89 pod b) i c) ZOR-a t. j. da je od zakonitog muža živila odvojeno, da nema pravo na alimentaciju, jer da se iste odrekla, te da je živila više od godinu dana u nezakonitom braku sa pok V. I. pa joj je dosudio rentu po XI nadničnom razredu u kojem se pokojnik nalazio uzevši za temelj odštete njegovu zaradu u iznosu od Din 12.000.— kako je to u dispozitivu ove presude rečeno.

Povodom žalbe ureda protiv te presude donio je Stol sedmorice kao Vrhovni sud r. o. gore citirano rešenje kojim poništava presudu prvostepenog suda sa slijedećim obrazloženjem:

»Prema vjenčanom listu izdanom po rimokatoličkom župnom uredu u K. od 6 novembra 1933 A. K. je zakonita žena A. M. a prema dopisu istoga župnoga ureda od 28 septembra 1933 nije između tih bračnih drugova rastava braka po nadležnom crkvenom sudu provedena, već je naprotiv tužba za rastavu zabačena.

Makar da su se ti bračni drugovi nagodom od 16 augusta 1929 br. 13.976 gr. sporazumili o odvojenom življenju ipak njihov brak zakonito opstoji i A. K. pristoje sva prava zakonite supruge prema A. M. po ustanovama općeg građ. zakonika (§ 93 Ogz.).

Po ustanovama §-a 45 točka 5 i §-a 87 st. 1 ZOR-a, imadu pravo na potporu za slučaj bolesti i rentu u nesrećnim slučajevima i nevjenčani bračni drug odnosno obudovjela nezakonita žena no u samom tom zakonu nije pravni pojam nevjenčanog bračnog druga odnosno nezakonite žene posebice označen.

Ne može se pak uzeti, da je tim zakonskim ustanovama pogodovan svaki nezakoniti braku slični odnošaj, već samo takav, u kojem nijedan vanbračni drug ne stoji u zakonitoj obavezi postojećeg braka i koji ne izaziva javnu sablazan, jer bi stajale u protimbi sa postojećim zakonskim propisima o braku i ostalim javnopravnim propisima.

Kako je prvostepeni sud A. K. unatoč prije spomenutih dokazanih činienica o zakonitoj i nezakonitoj postojećoj vezi priznao u ovom sporu i svojstvo obudovjele nezakonite žene (§ 87 st. 1 ZOR-a) osniva se pobijana presuda na krivom tumačenju zakona (§ 170 t. 8 ZOR-a), pa ju je valjalo poništiti i stvar uputiti na ponovno raspravljanje i presuđenje prvostepenom sudu radničkog osiguranja (§ 175 st. 1 ZOR-a).«

Protiv nove presude prvostepenog suda r. o. kojom je otštetni zahtjev A. K odbijen, žalila se ona Vrhovnom sudu ali je taj njenu žalbu odbio. Dr. B.

PRAVICO DO PONOVNEGA PREGLEDA PO § 110 ZOR IMAJO SAMO ONI PONESREČENCI, KI UŽIVAJO RENTO.

(Razsodba Sodišča delavskega zavarovanja v Ljubljani z dne 29. maja 1936, OR 325/1935).

Ponesrečenemu K. Ivanu je bila z odlokom SUZOR-a z dne 11. XI. 1932 ukinjena nezgodna renta, ker njegova dela-

Digitized by Google

zmožnost vsled posledic nezgode takrat ni bila več nad 10% oškodovana. K. I. se je takrat pritožil radi ukinitve rente na Sod. del. zavarovanja, to pa je z razsodbo OR 104/1935 z dne 29. 12. 1933. njegovo pritožbo brez uspeha zavrnilo. To razsodbo je tudi Stol sedmorice, odelenje B v Zagrebu z rešenjem Žor 25/1934 od 14. 3. 1934. potrdil kot pravilno. Ko pa je K. kasneje ponovno zahteval priznanje rente z navedbo, da so se posledice nezgode izdatno poslabšale, je SUZOR z zgoraj cit. odlokom njegovo zahtevo po ponovnem priznanju rente odklonil z ozirom na § 110. točka 2. zakona o zav. del. od 14. 5. 1922, oziroma § 229. statuta SUZOR-a.

Zoper to odklonitev se je K. I. pritožil na sodišče delavskega zavarovanja, ki pa je pritožbo zavrnilo in jo utemeljilo takole.

Sodišče delavskega zavarovanja, ki je danes razpravljalo o pritožbi K. I. proti temu odloku SUZOR-a, je prišlo do mišlienja, da so odklonitveni razlogi SUZOR-a v zakonu utemeljeni. Zakon govori v § 110, točka 2., da oni ponesrečenec, k i u ž i v a r e n t o, ako v njegovem stanju nastopijo izpremembe, ima pravico staviti zahtevo na ponoven pregled in ponovno odmero odškodnine. Zakon daje to pravico tedaj onemu, ki uživa rento. Ko pa K. I. na podlagi odloka SUZOR-a rente ne uživa več, ta odlok pa je postal pravomočen in je bil po vrhovnem sodišču potrjen, mu z ozirom na zgoraj cit. določilo zakona ne gre več pravica zahtevati ponoven izvid in ponovno odmero. Odlok Osrednjega urada smatra sodišče delavskega zavarovanja kot skladen s predpisi zakona § 110. in statuta § 229. ter zato pritožbi K. I. ni moglo ugoditi.

S m e r s u R.

PUT NA POSAO U SMISLU T. 2 § 84 ZOR.

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja RO 716/1-35 od 12. XII. 1935.)

H. J. pošao je po pozivu svoga brata da nastupi posao kao šumski radnik kod preduzeća »Durmitor« u šumskoj manipulaciji u Č.

Na putu iz G. za Č. a vozeći se na teretnom automobilu, u prolazu pored natovarenih teretnih kola, udario je glavom o gredu na tim kolima i na mjestu ostao mrtav.

Preduzeće nije podnijelo prijavnice nesretnog slučaja po § 99 Z. O. R.

Udovica je za taj nesretni slučaj zatražila porodičnu rentu.

Središnji ured z. o. r. odlukom svojom broj R 36780/7174/34 od 12. XII 34 odbio je zahtjev udovice na rentu i svoju odluku motivisao slijedećim razlozima:

»Primarni preduslov za sticanje prava na naknadu po nesrećnom slučaju jeste da nesrećni slučaj zadesi osigurano lice.

Osiguranim se licem u smislu § 3 Z. O. R.-a smatra ono lice koje na osnovu ma kakvog radnog odnosa daje svoju tjelesnu ili umnu radnu snagu pod najam.

Povedenim izvidima ustanovljeno je, da unesrećeni J. H. još nije stupio u posao kod preduzeća »Durmitor« a. d. nego bi navodno bio primljen u posao da nije na putu unesrećen. Prema tome nesretni slučaj se nije desio na putu u posao, nego na putu u traženju posla.

Obzirom na to ne može se unesrećenog smatrati osiguranim licem, jer između njega i poduzeća nije postojao još nikakav najamni radni odnos.

Budući da u ovom slučaju ne dostaje primarni uslov za priznanje prava na naknadu prema glavi XI ZOR-a to je valjalo odštetni zahtjev kao na zakonu neosnovan otputiti«.

Nezadovoljna tom odlukom žali se udovica Sudu radničkog osiguranja navodeći:

1) da je njen muž bio profesionalni radnik, koji je porodicu izdržavao samo svojom zaradom.

2) da je kao takav uvijek bio član Ouzora.

3) da je bio pozvan od preduzeća »Durmitor« da nastupi posao i da je uslijed toga napustio dotadanji posao kod »Varde«.

4) da je baš na putu u taj novi posao postradao.

5) da je radi toga, a zbog napuštanja ranijeg zaposlenja (kod »Varde«) bio odjavljen iz članstva Ouzora, a pošto mu se nesreća desila prije nastupa novog posla (kod »Durmitora«, gdje bi odmah bio ponovno prijavljen, da je dakle u međuvremenu, za vrijeme putovanja bio faktički član, premda formalno ne prijavljen.

Iz izloženog izvlači zaključak, da ima potpuno zakonsko pravo na rentu.

Sud radničkog osiguranja po raspravi i ocijenivši razloge žalbe kao i napa-

Digitized by Google

dnute odluke i prigovora, odbio je žalbu udovice iz ovih razloga:

»J. S. podigla je otštetni zahtjev iza svoga muža H., koji da je 30/I. 1934 nesrećnim slučajem na putu, da stupi u posao preduzeća »Durmitor« smrtno nastradao, vozeći se na autu uslijed sudara sa teretnim kolima — ali je bila odbijena odlukom Središnjeg ureda, jer da umrli H. nije bio stupio u posao preduzeća »Durmitor«, nego da je umro na putu idući, da posao traži — pa se nesrećni slučaj nije desio za vreme radnog odnosa i s toga da nema prava na naknadu.

Žaljiteljica J. S. žali se protiv te odluke jer da je umrli H. na posao pošao na poziv »Durmitora« a išao je iz posla kod »Varde« u novi posao kod »Durmitora« pa da se mora primiti da je primljen u posao i da radni odnos postoji.

Središnji ured ostajući kod navoda napadnute odluke predlaže, da se žalba odbije kao neosnovana.

Na današnju raspravu o stvari pristupile su obje stranke — te su ostale kod svojih predloga.

Osim toga je zastupnik žaljiteljice izjavio, da je umrlog H. »Durmitor« pozvao, da odmah dodje u posao na teren onda će mu se platiti i putni trošak kao i putne dnevnice. U dokaz toga nudi preslušanje svedoka N. L., voditelja manipulacije u M., srez Č., koji da je ovlašten da prima i otpušta radnike.

Zastupnik pak Okružnog ureda tvrdi, da umrli H. nije istupio iz »Varde« da odmah ode »Durmitoru«, jer je H. od »Varde« otišao 4/V 1933, a nezgoda se je dogodila tek u januaru 1934. U dokaz toga priložio je osobni list umrlog H.

Iz osobnog lista H. J. proizlazi, da je isti kao šumski radnik najposlije bio zaposlen kod poslodavca »Varde« od 22/II 1933 do 4/V 1933.

U spisu pak prileži izjava N. L., voditelja manipulacije iz koje proizlazi, da je taj manipulant na molbu S. J. pristao, da može dovesti svoga brata koji će raditi s njime u istom akordu. Manipulantu nije bilo poznato, da li se taj njegov brat zove H. i koliko on uopće braće ima. Poznato mu je pak da mu je isti S. J. u kritično vreme saopštio, da je nastradao njegov brat H., koga da je navodno poveo na posao, ali i ako je J. S. molio — odbio je da taj nesretni slučaj prijavi s razloga, jer da poginuli nije bio ni stigao u rajon manipulacije. Iz izjave proizlazi naročito, da umrli H. nije bio pozvat na rad i da nije počeo raditi.

Sud je gornje stanje stvari pretresao i našao, da je žalba neosnovana.

Sud prima dokazanim, da je N. bio pristao, da S. dovede u rad u svoj akord jednog brata, ali jer dotični brat nije stupio u rad, nije tim pristankom mogao nastati radni odnos.

Radni odnos nastaje faktičkim stupanjem u rad — dotično u najmanju ruku kad se napravi pogodba — a prema izloženom nema ni pogodbe niti stupanja u posao.

Stoga je napadnuta odluka po zakonu neosnovana, te je bilo suvišno provadjanje bilo kakvih dokaza jer se je stvar izjavom N. potpuno razjasnila, pa su izlišni i neodlučni i ostali prigovori žaljiteljičina zastupnika«.

I protiv toj presudi uložila je udovica žalbu Stolu sedmorice, koji je njenu žalbu odbacio riješenjem svojim broj R 716/1-35 od 12. XII. 1935 sa slijedećim obrazloženjem:

»Tužiteljica se žali, da je presuda prvostepenog suda osnovana na pogrešnom tumačenju zakona (§ 170 br. 8 ZOR), kada uzima, da njen muž nije nastradao na putu u posao.

Ova ništavost ne predleži.

Prava iz članstva po Zakonu o osiguranju radnika stiču se po § 55 Z. O. R. danom kada je osigurani stupio na posao, a muž tužiljin na posao još nije stupio, već je išao da stupi u posao no to nije put koga predvidja § 84 I. II. Z. O. R.

Prema tomu pobijana presuda je osnovana na zakonu, pa je žalbu tužiteljice po §-u 175 Z. O. R. valjalo odbaciti«.

V. K.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

STANJE SOCIJALNOG OSIGURANJA U RAZNIM DRŽAVAMA.

Pretsjednik Medjunarodne središnjice socijalnog osiguranja g. Leon Heller sastavio je za ovogodišnji kongres Medjunarodne središnjice, koji će se obdržavati od 28 do 30 septembra u Pragu prikaz stanja socijalnog osiguranja u pojedinim državama. Zbog važnosti i aktuelnosti donosimo jedan dio toga prikaza.

Belgija. Belgijska uzajamna pripomoćna društva kao nosioci socijalnog osiguranja imala su početkom 1936 godine 1,316.000 članova. Ti su članovi bili u glavnom osigurani za slučaj bolesti a pretežna većina njih i to 1,179.000 članova bila je osigurana i za slučaj iznemoglosti. Pripomoćna uzajamna društva pružaju besplatnu liječničku njegu i lijekove. Njihovi opet savezi brinu se za pružanje kirurške pomoći i vode znatnu borbu protiv raka. Uzajamna pripomoćna društva dijele se prema političkim, konfesionalnim, stručnim i jezičnim gledištima. Njihovi glavni savezi imali su slijedeći broj članova:

Savezi	Broj članova	Broj osoba koje su imale pravo na liječničku njegu u tisućama
slobodni sindikalni i socijalistički	537	1.123
kršćanski	399	1.082
neutralni	161	254
poduzetnički	87	202
liberalni	79	180
flamanski	14	54

Glavni savezi brinu se i za suzbijanje tuberkuloze za sve svoje članove i njihove porodične članove. Ta borba obasiže oko 3,000.000 osoba. U prvim godinama privredne krize morala su se uzajamna pripomoćna društva boriti sa velikim poteškoćama pošto je država smanjila za petinu svoju subvenciju, a i pokrajine i općine također su smanjile svoje potpore. Prva Zeelandova vlada izvršila je iz temelja u tom pravcu promjenu. U državnom proračunu za 1936 godinu predvidila je 72.7 milijuna franaka u ime subvencije pripomoćnim uzajamnim društvima naprama 61.3 milijuna u proračunu godine 1934. Daljnje povišenje subvencije pripomoćnim društvima do iznosa od 80,000.000 predviđeno je u proračunu za godinu 1937. Naredbom od 30. juna 1936 uređeno je na novo podjeljivanje državne subvencije pojedinim društvima. Po toj naredbi imade pravo na subvenciju već postojeće društvo samo onda, ako broji najmanje 50 članova. Novo osnovana društva u 1937 godini moraju imati najmanje 100 članova, a ona koja će se osnovati 1938 godine najmanje 200 članova. Državna subvencija povišena je od 10 na 12% članskog prinosa. Pružanje kirurških pomoći po toj naredbi ne spada više u nadležnost pojedinog pripomoćnog društva, već u nadležnost njihovog saveza. Za unapredenje suzbijanja bolesti raka predvidaju se u naredbi naročiti dodaci onim glavnim savezima pripomoćnih društava, koji se bave borbom protiv raka. Naredba također predviđa poboljšanje borbe protiv tuberkuloze i unapređenje osnivanja blagajna za iznemoglost u cijeloj državi. Konačno u ovoj naredbi predviđaju se naročiti dodaci u iznosu od jedne petine članskih prinosa onim pripomoćim društvima, čiji su ženski članovi osigurani za slučaj udaje ili za slučaj udovištva. Ova naredba pokazuje veliki napredak, nju je donela druga vlada Zeelanda, koja je u svojoj deklaraciji prigodom nastupa u parlamentu izjavila, da se obavezno osiguranje za slučaj neuposlenosti mora bezuslovno sprovesti u život. Time se ujedno nabacuje i pitanje obaveznog osiguranja za slučaj bolesti i iznemoglosti. To pitanje mora se tekar zrelo proučiti i sa velikim oprezom riješiti.

Bugarska. Odsjek za socijalno osiguranje u Ministarstvu rada jeste nosioc bugarskog osiguranja za slučaj bolesti, nezgode, iznemoglosti i starosti. Broj osiguranika, koji je iznosio 1930 godine 280.000 spao je godine 1935 na 250.000 članova. Isto je tako znatno pao prihod od prinosa. Država ima snositi prema osnovnom zakonu od 1924 godine trećinu izdataka osiguranja za slučaj bolesti, iznemoglosti i starosti. Uslijed teških finansijskih prilika, u kojima se nalazi država, izostala je u posljednim godinama državna subvencija.

Danska. Po državi podupirano osiguranje za slučaj bolesti broji 2 i pol milijuna članova i obasiže prema tome devet desetina odraslog pučanstva. Zakon o socijalnom osiguranju od 1933 godine nije uveo neposrednu obavezu osiguranja, ali je dao bolesničkim blagajnama jak zahvat. Prema tome zakonu mora svaki danski građanin između 21 i 60 go-

Digitized by Google

dine života biti aktivni član priznate bolesničke blagajne ili pristupiti jednom nepriznatom pripomoćnom društvu ili kakvoj doknadnoj blagajni kao član koji plaća prinos. Svaki takav član, koji plaća prinose kod nepriznatog pripomoćnog društva ili doknadne blagajne može u svako vrijeme bez obzira na starost pristupiti kojoj priznatoj bolesničkoj blagajni. Aktivni članovi bolesničkih blagajna osigurani su istovremeno i za slučaj iznemoglosti. Aktivni članovi priznatih bolesničkih blagajna imadu nadalje pravo na besplatnu starostnu rentu u koliko ispunjavaju posebno propisane uslove. Ova se renta pruža iz državnih i općinskih sredstava. Članstvo kod bolesničke blagajne prema tome daje pravo na rentu za slučaj iznemoglosti i starosti.

N j e m a č k a. Stanje njemačkog socijalnog osiguranja 1935 godine obzirom na 1934 ustaljilo se. Nadnice su se povisile, a time su se povisili i prinosi za osiguranje u slučaju bolesti kao i oni za osiguranje u slučaju iznemoglosti i osiguranje namještenika. Prihodi nosioca osiguranja (bez onih osiguranja za slučaj neuposlenosti) iznosili su 1935 godine 4.068 milijuna maraka (1934 godine 3.780), izdaci 3.606 milijuna maraka (1934 godine 3.356), od toga otpada na potpore 3.298 milijuna maraka (1934 godine 3.072). Ukupna imovina iznosila je koncem 1935 oko 5.5 milijarda maraka. Godine 1885 iznosio je broj članova u osiguranju za slučaj bolesti 4.7 milijuna osoba, što je odgovaralo jednoj desetini sadašnjeg pučanstva. Sadašnji broj članova iznosi preko 19 milijuna što odgovora trima desetinama pučanstva. Broj nosioca osiguranja iznosio je 1885 godine 17.700, danas samo 5.600. Na jednu bolesničku blagajnu otpada danas prosječno 3.390 članova. Ukupni izdaci njemačkog osiguranja za slučaj bolesti iznosili su 1914 godine 548 milijuna maraka, godine 1929 dostigli su najveći izdatak od 2.008 milijuna maraka, a godine 1935 iznosili su 1.487 milijuna maraka. Izdaci po članu podvostručili su se za vreme od 1914 do 1935. Od 100 maraka sviju izdataka otpadalo je na bolesničku njegu i lijekove i bolničku njegu 40.1 u 1885 godini, 47.4 u 1914 godini i 20.6 maraka u 1934 godini. Porodiljska potpora iznosila je u tim godinama 1.2, 2.3 i 7.7 maraka. Prosječna stopa prinosa iznosila je 1914 godine 3.35% obezbedene nadnice, 1929 godine 6.63, a 1934 5.10%. Prihodi od prinosa osiguranja za slučaj iznemoglosti bili su 1935 godine za 96 milijuna maraka veći nego li prošle godine. Izdaci su se u isto vrijeme povisili samo za 28 milijuna maraka. Imovina nosioca osiguranja za slučaj iznemoglosti povisila se je koncem 1935 godine na 1.660 milijuna i prekoračila je prema tome jedva izdatak za rente u jednoj kalendarskoj godini. Zavod za osiguranje namještenika broji oko 4 milijuna osiguranika. Prihodi su iznosili kod tog zavoda 1935 godine 554 milijuna maraka (1934 — 496), od toga je otpadalo 357 milijuna maraka na prinose (1934 — 317). Izdaci za potpore iznosili su 1935 godine 319 milijuna prema 301 godine 1934. Od toga je otpadalo 305 milijuna na penzije i rente preostalim porodičnim članovima. Imovina ovog zavoda povisila se od 1.633 milijuna 1930 godine za 2.700 milijuna 1935 godine.

F i n s k a. U Finskoj predstoji uvadanje osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti. Poseban odbor stručnjaka izradio je zakonsku osnovu, po kojoj će biti obavezan na ovo osiguranje svaki stanovnik između 18 i 65 godine života bez obzira na visinu svoje zarade ili svoga prihoda. Predviđa se osnutak državnog ureda osiguranja, na čelu kojeg bi bio upravni odbor postavljen od vlade i nadzorni odbor, postavljen od parlamenta. Svaki osiguranik plaćaće prinos od 30% svog oporezovanog prihoda, ali najmanje 100 maraka godišnje a najviše 1000. U prvih 10 godina ubirat će se samo $\frac{1}{3}$ normalnog prinosa a za drugih 10 godina $\frac{2}{3}$ tako, da će se tekar od 21 godine osiguranja plaćati puni prinos. Poslodavci bit će dužni plaćati jednu četvrtinu prinosa kojega plaća radnik. Predviđeni su i dodaci države i općina. Starosne rente plaćat će se po navršetku 65 godine života i nakon 10 godina uplaćenih prinosa. Karenčno vrijeme za rentu za slučaj iznemoglosti iznaša tri godine prinosa. Renta se sastoji od osnovnog iznosa, koji se računa prema broju i visini plaćenih prinosa i dodatka iz javnih sretstava, koji se kreću prema životnim izdacima u općini boravka. Rente za siročad nisu predviđene, ali se ipak priznaju udovici i siročadi prava na povrat prinosa, ako je umro osiguranik, koji još nije stekao pravo na rentu.

F r a n c u s k a. Opće socijalno osiguranje uređeno je na novo zakonskom naredbom od 28 oktobra 1935, a osiguranje poljoprivrednih radnika zakonskom naredbom od 30 oktobra 1935. Odredbe,

Digitized by Google

koje se odnose na prinos stupile su na snagu 1 januara o. g., a one koje se odnose na potpore na 1 aprila o. g. U općem socijalnom osiguranju propisane su slijedeće najvažnije izmjene. Prinos se računa prema stvarnoj zaradi, a ne više prema nadničnom razredu. On iznosi 8% zarade za osiguranje za slučaj bolesti i osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti, a plaća ga po polovici osiguranik i poslodavac. Prinos ne smije prekoračiti mjesečno 80 Franaka. Za godinu 1936 snižen je izuzetno prinos na 7% zarade, a maksimalni prinos na 70 Franaka mjesečno. Dokinut je sistem markica, jedino je zadržan za privremeno zaposlena lica. Uplata prinosa vrši se putem pošte. Obaveza osiguranja proširena je na daljnje grupe tako na trgovačke putnike, lica, koja tjeraju kućni obrt, namještenike ugostiteljskih radnja, vlakovode u javnoj službi. Dobrovoljno osiguranje oduzeto je po zakonu određenim nosiocima osiguranja i dano uzajamnim pripomoćnim društvima. Sve bolesničke blagajne jednog okruga spadaju pod jedan okružni savez. Taj savez snaša dio općeg tereta (porodičnih dodataka, potpora porodiljama itd.) i pokriva eventualne poslovne manjke. On se brine za zdravstvenu i zaštitnu skrb. Daljnji važni zadatak imade takav savez da pruža rente za iznemoglost za prvih pet godina po nastupu iznemoglosti. Nakon isteka tih pet godina plaćaju rente za slučaj iznemoglosti nosioci osiguranja za slučaj starosti. Ovo osiguranje za slučaj starosti mogu sprovoditi samo one blagajne, koje imadu najmanje 50.000 članova. Između bolesničkih blagajna i blagajna za osiguranje za slučaj starosti postoji uska veza. Počevši od 1 januara 1936 može si osiguranik slobodno izabrati samo svoju bolesničku blagajnu, a svi članovi jedne bolesničke blagajne moraju biti osigurani kod iste blagajne za osiguranje u slučaju starosti. Povišen je iznos, koji mora osiguranik platiti za troškove lijekova. Bolesnička blagajna snaša 80% troškova za lijekove, ali ako ti troškovi po jednom receptu prelaze 25 Franaka, snaša ona samo 60%. Za primanje hranarine dovoljan je dokaz, da je osiguranik u prošloj polovici kalendarske godine uplatio 30 Franak prinosa. U posljednim mjesecima pojavilo se je jedno novo pitanje u francuskom socijalnom osiguranju. Uslijed povišenja nadnica otpao je velik broj osiguranika od obaveze osiguranja. Zato se sada vlada bavi pitanjem povišenja granice zarade obzirom na obavezu osiguranja. Izgleda, da će se uvesti granica zarade za obavezu osiguranja sa 25.000 Franaka.

Engleska. Osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti, kao i ono za slučaj starosti sretno je prebrodilo teške godine privredne krize. Nove zaštitne mjere predviđene su za osiguranike, koji su bili osigurani za slučaj bolesti, pa su postali neuposleni. Takvi osiguranici koji su kroz duže vrijeme plaćali prinose za osiguranje u slučaju bolesti, iznemoglosti i starosti mogu sada primati liječničku njegu i potpore neograničeno. Za vrijeme prvih 18 do 24 mjeseci nesposobnosti za rad ima pravo osiguranik na hranarinu. Finansijski položaj priznatih nosioca osiguranja za slučaj bolesti i iznemoglosti je zadovoljavajući. Veliki dio njih došao je opet u položaj da pruža veće potpore.

Irska. Glavni savez osiguranja za slučaj bolesti i iznemoglosti broji preko pol milijuna članova. Ravnateljstvo toga saveza, koje je postavljeno u mjesecu julu 1936 godine sastoji se od 15 članova. Od tih je 7 imenovala vlada (pretsjednika, 3 stručnjaka, i 3 poslodavca) a 8 su birali osiguranici (3 od sindikalnog saveza, a 5 od izbornika osiguranika). Godine 1936 stupilo je na snagu osiguranje preostalih porodičnih članova. Svi radnici izuzevši namještenike, čija godišnja zarada prekoračuje 250 Funti, obavezni su na osiguranje. Ovo osiguranje preostalih porodičnih članova vodi posebno odjeljenje Ministarstva unutrašnjih poslova uz potporu glavnog saveza osiguranja za slučaj bolesti i iznemoglosti. Udovička renta iznosi 10 Šilinga tjedno. K tomu dolazi dodatak od 5 Šilinga za prvo dijete i od 3 Šilinga za svako daljnje. Svaki muški osiguranik mora plaćati za ovo osiguranje poseban prinos od tjednih 4 d. Poslodavac plaća za svakog muškog i ženskog radnika isto tako prinos od tjednih 4 d. Država daje potporu za prvih 9 godina osiguranja.

Italija. Osiguranje industrijskih radnika za slučaj bolesti broji 1.5 milijuna osiguranika. Ono je uređeno Kolektivnim ugovorom a sprovode ga poduzetničke blagajne. Sve te blagajne spadaju pod savez industrijskih blagajna. Bolesnici prijavljuju se u sresku ambulantu saveza industrijskih blagajna radi liječničke njege, a ako takve ambulante nema, onda se prijavljuju u privatnoj ordinaciji ugovornog liječnika. Na osnovu

Digitized by Google

iskustava prošle godine određuje se svake godine stalan honorar liječnicima koji zajedno nesmiju prekoračiti sveukupne izdatke za liječničku službu. God. 1929 uvedeno osiguranje trgovačkih namještenika za slučaj bolesti broji 260.000 osiguranika, čiji se ukupni prihodi kreću oko 36 milijuna Lira. To bi iznosilo godišnji prosječni prihod od 140 Lira po osiguraniku. Osiguranje za slučaj bolesti još nije obavezno za sve radnike. Godine 1928 uvedeno je samo obavezno osiguranje protiv tuberkuloze, koje je godine 1936 prošireno na male seljake i zakupnike. Blagajna za osiguranje protiv tuberkuloze primila je 1934 godine 140 milijuna Lira prihoda. Osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti obavezno je za radnike industrije, obrta, trgovine i poljoprivrede. Ono je imalo 6 milijuna članova, a njegovi prihodi povisili su se od 807.5 milijuna Lira u 1933 godini na 838.8 milijuna Lira 1934 godini. Od toga otpadalo je 386.2 milijuna na prinose a 453 na kamate. Za rente je izdano 1934 godine 311 milijuna Lira.

L e t o n s k a. Broj članova bolesničkih blagajna iznosio je koncem 1935 godine 180.000. Godine 1933 i 1934 iskazale su mnoge bolesničke blagajne poslovni manjak, ali je godine 1935 nastupilo u tom pogledu poboljšanje. Vlada je izradila zakonsku osnovu, u kojoj se predviđa reforma osiguranja za slučaj bolesti i njegovo proširenje na poljoprivredne radnike, koji dosada još nisu bili osigurani. Nadalje se izrađuje zakonska osnova za osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti.

L i t a v s k a. Početkom 1936 godine provedena su razna poboljšanja u osiguranju za slučaj bolesti. Ukinuto je karenčno vreme, koje je bilo potrebno za sticanje prava na bolesničku njegu. Hranarina teče od četvrtog dana od dana radne nesposobnosti do najviše 26 nedelja; ona nije više vezana na dužinu članstva. Daljnje poboljšanje kod porodiljskih potpora sastoji se u povećanju dojiljske potpore.

Imovina osiguranja za slučaj bolesti oslobođena je od svih poreza i daća.

L u k s e m b u r g. Teško stanje nosioca osiguranja u Luksemburgu posljednjih godina, koje je nastalo uslijed jake privredne krize sada se je popravilo uslijed pojačane privredne djelatnosti.

Bolesničke blagajne postigle su najveći broj članova u 1929 godini i to 65.000. U 1933 godini iznašao je prosječni broj članova 47.500, a u 1934 godini 48.300. Prosječni prinos po osiguraniku iznašao je 1934 godine 413 franaka. Poslovni završetak osiguranja za slučaj starosti i iznemoglosti iskazivao je u poslovnoj 1935 godini prihod od 20,5 milijuna, a u istoj godini utrošeno je na rente i otštete 17,9 milijuna, a na liječenje 4,5 milijuna franaka.

N i z o z e m s k a. Zakonom od 1929 godine propisano obavezno osiguranje za slučaj bolesti pretrpilo je u 1934/1935 godini pad članstva i pad prosječne obezbeđene nadnice i to kod članova blagajna radničkih starateljskih vijeća i kod članova blagajna sindikalnih organizacija. Od države postavljeni zahtjev za sniženje hranarine od 80% na 70% od obezbeđene nadnice nije bio prihvaćen.

I u osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti još uvijek postoji pad broja osiguranika i pad prihoda od prinosa. U 1935 godini na novo je uređeno pitanje državne subvencije osiguranju za slučaj renta za daljnjih pet godina. Država je preuzela na sebe obavezu, da će iz godine u godinu doprinašati sve veći doprinos u svrhu održavanja ravnoteže između prihoda i izdataka osiguranja za slučaj renta.

P a l e s t i n a. Jedini nosioc socijalnog osiguranja u toj zemlji, bolesnička blagajna Saveza židovskih radnika pokazuje nagli porast članstva. On broji danas 50.000 osiguranika naprama 12.400 u 1925 godini. Blagajna ima 140 podružnica. Ona nastoji izgraditi liječničku njegu i predohranu. Njeni se prihodi sastoje pretežnim dijelom iz dobrovoljnih prinosa osiguranika. Samo pojedini poslodavci plaćaju isto tako dobrovoljne prinose. Pojedine općine plaćaju blagajni potpore. Blagajna posvećuje naročitu pažnju izgradnji liječničke skrbi, u koju svrhu troši četiri petine svog budžeta.

B. H.

Digitized by Google

ŠLUŽBENI DIO

PRAVILNICI

Broj 33.410-1936.

PRAVILNIK

ispitne komisije Središnjeg ureda za osiguranje radnika za polaganje stručnog ispita predviđenog u §-u 46 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Član 1

Za polaganje stručnog ispita po §-u 46 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika obrazuje se u sedištu Središnjeg ureda za osiguranje radnika ispitna komisija.

Član 2

Ispitna komisija sastoji se od tri redovna člana i njihovih zamenika.

Pretsednik ispitne komisije je načelnik odelenja za socijalno staranje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, a njegov zamenik šef otseka za socijalno osiguranje istog Ministarstva. U slučaju potrebe može Ministar odrediti za zamenika pretsednika i drugog kojeg stručnog referenta za socijalno osiguranje.

Ostala dva redovna člana i njihove zamenike imenuje početkom svake godine za tekuću godinu generalni direktor Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz redova činovnika Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa. Član ispitne komisije koji je činovnik mesnog organa, ne može ispitivati na ispitu kandidate činovnike istog mesnog organa.

Dužnost članova ispitne komisije je obavezna.

Zamenici obavljaju dužnost redovnih članova u slučajevima kada su oni sprečeni službenim poslom ili bolešću da svoju dužnost obavljaju, ili ako su u bliskom srodstvu sa prijavljenim kandidatima.

Član 3

Pretsednik određuje dan zasedanja ispitne komisije, pretsedava joj, određuje iz kojih će predmeta koji član komisije ispitivati kandidate, rukovodi glasanje prilikom donošenja odluke o uspehu položenog ispita i u ime komisije proglašuje rezultat ispita.

Član 4

Ispitna komisija nosi naslov: »Ispitna komisija Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu« i pod ovim naslovom obavlja sve poslove koji spadaju u njenu nadležnost.

Ispitna komisija ima svoj žig sa istim naslovom.

Sva pismena i akta ispitne komisije zavode se u opšti delovodni protokol i ostavljaju u opštu arhivu Središnjeg ureda na isti način kao i svi ostali spisi.

Otpravljanje svih spisa ispitne komisije vrši delovoda kojega ispitnoj komisiji dodeljuje iz redova činovnika Središnjeg ureda generalni direktor.

U slučaju da se istodobno prijavi za ispite najmanje pet kandidata službenika kod jednog istog mesnog organa, može ispitna komisija zasedavati i u sedištu dotičnog mesnog organa.

Digitized by Google

Ravnatelj mesnog organa na čijem se području polažu ispiti, na zahtev pretsednika komisije, određuje uredskog činovnika koji će vršiti dužnost delovođe ispitne komisije.

Član 5

O polaganju ispita vodi se posebni ispitni zapisnik.

U ovom zapisniku ima se navesti vreme i mesto ispita, ime i službeni položaj kandidata kao i članova i delovođe ispitne komisije, uspeh ispita i razmer glasova kojima je uspeh određen i eventualni prekid ispita uz oznaku razloga.

Ispitni zapisnik potpisuju svi članovi i delovođa ispitne komisije.

Član 6

Kandidatima se može za polaganje ispita dozvoliti primeran dopust.

Na naknadu putnih troškova imaju kandidati pravo samo kada prvi put polažu ispit i to na teret mesnog organa kod kojeg se nalaze na službovanju.

Putni troškovi ispitne komisije idu na teret Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Pretsedniku ispitne komisije i njegovom zameniku pripada dnevnica i putni trošak u smislu okružnice Središnjeg ureda Br. 22.768 od 17 maja 1930 god. i Br. 32.323 od 18 jula 1930 god. (»Radnička zaštita« strana 283 i 381 iz 1930 godine), a ostalim članovima i delovođi ispitne komisije po §-u 21 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Kada ispitna komisija zasedava u Beogradu, pripada pretsedniku odnosno njegovom zameniku smanjena dnevnica u iznosu od dinara 96.—.

Član 7

Za prelaz u V položaj kategorije A (struke konceptualne), u VI položaj kategorije B (struke administrativne, ekonomske, tehničke, knjigovodstvene i statističke), u VII položaj kategorije C (struke kancelarijske i pomoćno-tehničke) i u IX položaj kategorije D (struke služiteljske) propisan je stručni ispit, predviđen u §-u 46 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Službenici koji su, posle prevođenja na novi Službeni pravilnik, unapređeni u položaj za koji je ovim Pravilnikom predviđen ispit, obavezni su na polaganje ovog ispita.

Član 8

Službenici koji žele preći iz struke za koju su već položili stručni ispit, u drugu struku iste odnosno više kategorije, polagaće u novoj struci samo one predmete, koje nisu polagali u prethodnoj struci (§ 54 Službenog pravilnika).

Član 9

Stručni ispit se sastoji iz pismenog i usmenog ispita za službenike kategorije A, B i C, a za službenike kategorije D samo iz usmenog ispita.

I. Za činovnike konceptualne struke pismeni ispit se sastoji iz dva zadatka, teorijskog i praktičnog, sa primenom zakonskih propisa one materije na kojoj kandidat radi.

Na usmenom ispitu kandidati će se ispitivati iz administrativnog prava, narodne ekonomije i ekonomske politike, a osim toga iz pozitivnog zakonodavstva:

a) zakona o osiguranju radnika, zakona o zaštiti radnika, zakona o inspekciji rada, zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, statuta Središnjeg ureda, službenih pravilnika službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda, pravilnika o službenom odnosu dnevničara Središnjeg ureda kao i svih postojećih pravilnika, naredaba i uputstava izdatih na osnovu spomenutih zakona i konačno, zakona o pensionom osiguranju službenika;

Digitized by Google

b) ustava Kraljevine Jugoslavije, zakona o uređenju vrhovne državne uprave, zakona o nazivu i podeli Kraljevine na upravna područja, zakona o banskoj upravi, zakona o unutrašnjoj upravi, zakona o ustrojstvu socijalne i zdravstvene uprave, zakona o državnom savetu i upravnim sudovima, zakona o glavnoj kontroli i zakona o opštem upravnom postupku;

c) zakona o radnjama;

d) zakona o bolnicama, zakona o suzbijanju zaraznih bolesti, zakona o lekarima, zakona o apotekama i nadzoru nad prometom lekova;

e) zakona o taksama, uredbe o osiguranju, prinudnoj naplati i nenaplativosti poreza;

f) opšteg građanskog zakonika, zakona o sudskom postupku u građanskim parnicama i zakona o izvršenju i obezbeđenju;

g) krivičnog zakona i zakona o krivičnom sudskom postupku.

Iz predmeta navedenih pod tačkama c do g, ispitivaće se kandidati na usmenom ispitu samo utoliko, ukoliko su odnosni zakonski propisi u vezi sa radničkim osiguranjem odnosno uredskim poslovanjem.

II. Za činovnike administrativne, ekonomske, tehničke, knjigovodstvene i statističke struke pismeni ispit se sastoji iz dva zadatka, teorijskog i praktičnog, sa primenom zakonskih propisa iz one materije, na kojoj kandidat radi.

Na usmenom ispitu kandidati će se ispitivati iz pozitivnog zakonodavstva:

a) zakona o osiguranju radnika, zakona o zaštiti radnika, zakona o inspekciji rada, statuta Središnjeg ureda, službenih pravilnika službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda i postojećih pravilnika, naredaba i uputstava izdatih na osnovu zakona o osiguranju radnika i zakona o pensionom osiguranju službenika;

b) ustava Kraljevine Jugoslavije, zakona o uređenju vrhovne državne uprave, zakona o unutrašnjoj upravi, zakona o državnom savetu i upravnim sudovima, zakona o opštem upravnom postupku, zakona o ustrojstvu socijalne i zdravstvene uprave, zakona o izvršenju i obezbeđenju i uredbe o osiguranju, prinudnoj naplati i naplativosti poreza;

c) iz svih predmeta čije je znanje potrebno za uspešno vršenje poslova one struke u kojoj je kandidat zaposlen a koje će predmete za svaku struku utvrditi ispitna komisija.

III. Za činovnike kancelarijske i pomoćno-tehničke struke pismeni ispit se sastoji iz izrade dva praktična zadatka one vrste poslova na kojima kandidat radi.

Na usmenom ispitu kandidati će se ispitivati iz pozitivnog zakonodavstva:

a) zakona o osiguranju radnika, statuta Središnjeg ureda, službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda kao i postojećih pravilnika i okružnica izdatih na osnovu zakona o osiguranju radnika;

b) pored toga kandidati treba da dokažu poznavanje osnovnih pojmova o organizaciji državne uprave (Ustava Kraljevine Jugoslavije i zakona o uređenju vrhovne državne uprave) i socijalne i zdravstvene službe (zakona o ustrojstvu socijalne i zdravstvene uprave).

IV. Za službenike služiteljske struke propisan je samo usmeni ispit. Na tom ispitu kandidati imaju da dokažu:

a) da su potpuno sposobni za vrše

b) da znadu dobro čitati i pisati i

c) da znadu osnovno računanje. nje služiteljskih poslova;

U slučaju da ova lica obavljaju i poslove inkasanata ili kontrolora bolesnika, imaju na ovom ispitu da dokažu da su potpuno sposobni za vršenje i ove vrste poslova.

Član 10

Za činovnike struka navedenih pod tač. I. do III. prethodnog paragrafa određuje temu za pismeni ispit ispitna komisija pred sam početak ispita.

Pismeni ispit traje najviše 4 časa i polaže se u prisustvu najmanje jednog člana komisije.

Usmeni ispit polažu kandidati pred ispitnom komisijom i to, po pravilu, jednovremeno tri kandidata, a izuzetno manje kandidata.

Ispitivanje kandidata na usmenom ispitu traje najviše jedan sat za svakog pojedinog kandidata.

Digitized by Google

Članovi komisije dužni su stavljati kandidatu precizna pitanja, tako da se iz odgovora može tačno oceniti, da li kandidat predmet svestrano i temeljito poznaje.

Na pismenom i usmenom ispitu kandidati će imati da dokažu, da su potpuno sposobni za vršenje poslova odnosne struke i da su upoznati sa svima poslovima ureda.

Član 11

Službenici koji su ispunili propise §-a 46 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda a koji žele polagati ovaj ispit, podneće preko ureda u kome su zaposleni ispitnoj komisiji molbu za dozvolu polaganja ispita, taksiranu po T. Br. 9 Zakona o taksama.

Odluke po ovim molbama donosi uprava Središnjeg ureda koja će dotične odluke dostaviti ispitnoj komisiji radi određivanja dana za polaganje pismenog i usmenog ispita.

Odluka kojom se kandidatu ne odobrava polaganje ispita, treba da sadrži razloge zbog kojih se odbija od polaganja ispita. Protiv odluke Središnjeg ureda, kojom se kandidatu ne odobrava polaganje ispita, može se kandidat žaliti u roku od osam dana po saopštenju pretsedništvu Središnjeg ureda čija je odluka po ovoj žalbi konačna. O svima ovim odlukama ima se obavestiti i pretsednik ispitne komisije.

Kandidatima koji na određeni dan ne dođu na ispit, može se polaganje ispita dozvoliti samo u slučaju, ako su podneli ponovne molbe kojima su važnim razlozima opravdali svoj izostanak.

Član 12

Nakon završenog ispitivanja ispitna komisija u tajnoj sednici donosi odluke o uspehu ispita.

Najpre se glasa o tome, da li je kandidat na ispitu dokazao sposobnost za vršenje poslova struke u kojoj je zaposlen. Zatim ispitna komisija ocenjuje uspeh ispita. Ocena glasi: položio ispit sa odličnim, dobrim ili dovoljnim uspehom.

Ako kandidat nije sposoban, ispitna komisija će ujedno odrediti rok za ponavljanje ispita koji ne može biti kraći od šest meseci, niti duži od godine dana.

Ispitna komisija donosi svoje odluke o uspehu ispita većinom glasova.

Rezultat ispita proglašuje kanditatima pretsednik ispitne komisije i uručuje im svedodžbe uz potvrdu na ispitnom arku.

Svedodžbe potpisuju pretsednik i svi članovi ispitne komisije, a po naplati takse iz T. Br. 9 Zakona o taksama.

Kandidati koji nisu ispunili propisane ispitne zahteve, neće dobiti svedodžbu, već im se usmeno saopštava u kome roku mogu ponovno polagati ispit.

Ukoliko kandidat ne udovolji ispitnim zahtevima ni po drugi put, neće moći više polagati ispit po ovom Pravilniku.

Član 13

Ovaj pravilnik stupa na snagu danom odobrenja od strane Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, kada prestaje da važi Pravilnik ispitne komisije Središnjeg ureda za osiguranje radnika za polaganje stručnog ispita koji je donet na sednici ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 19 marta 1926 godine i odobren rešenjem Ministra socijalne politike od 10 juna 1926 godine »U« Br. 472/IV.«

Ovaj je Pravilnik donelo Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika na svojoj sednici od 11 jula 1935 godine pod čl. 22 sedničkog zapisnika, a odobrio ga Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu §-a 130 Zakona o osiguranju radnika i §-a 46 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika svojim rešenjem St. Br. 44.111 — 1936 od 8 augusta 1936 godine.

Digitized by Google

Provedba odredbe §-a 93 Finansijskog zakona za godinu 1936/1937 glede regresa u smislu tačke 2 §-a 11 ZOR-a.

(Broj 28.070/1936 od 28 julą 1936 godine)

Finansijski zakon za 1936/1937 godinu određuje u tački 1 §-a 93: u tač. 2 prvog stava §-a 11 ZOR-a od 14 maja 1922 godine dodaje se na kraju:

»a l i s a m o n a j m a n j e z a k o n s k e p o t p o r e z a s l u č a j b o l e s t i (§ 45 pomenutog zakona) i n a j d u ž e z a v r e m e o d 10 n e d e l j a«.

Ovim amandmanom mogu se dakle za razliku od prije regresirati po §-u 11 tač. 2 ZOR-a samo najmanje zakonske potpore u bolesti i za najviše 10 nedelja.

Kao najmanje zakonske potpore imaju se smatrati one navedene u §-u 45 ZOR-a i u Zakonu o izmeni odredaba ZOR-a od 14 maja 1922 godine koje se odnose na davanje potpora za slučaj porođaja. (Novela o p. p.).

Ovo vredi i za bolničko lečenje jer sam ZOR u §-u 54 predvida, da se takovo lečenje može dati mesto potpore propisane u tački 1—3, 4a) i b) i 5 §-a 45 ZOR-a, što znači, da je takovo lečenje druga forma najmanjih zakonskih potpora.

Rešavajući pitanje da li se prema tom amandmanu mogu regresirati i troškovi sanatorijskog i banjskog lečenja, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika donelo je u svojoj sednici od 24 jula t. g. pod čl. 13 sed. zapisnika sledeći zaključak:

Obzirom na postojeću praksu u osiguranju i kod sudova radničkog osiguranja, da su lečenja u vlastitim lečilištima, sanatorijima, banjama i klimatskim mestima specijalne vrste lečenja, na koje član nema a priori pravo iz §-a 45 ZOR-a, nego tek ukoliko ispunjava postavljene uslove, troškovi ovih lečenja imaju se regresirati, jer su dana umesto bolničkog lečenja. Kako međutim Finansijski zakon dozvoljava regrese samo za najmanje zakonske potpore iz §-a 45 ZOR-a, koji ova lečenja ne spominje, to se troškovi lečenja u vlastitim lečilištima, sanatorijima, banjama i klimatskim mestima mogu u smislu tač. 2 §-a 11 ZOR-a regresirati samo do v i s i n e b o l n i č k i h t r o š k o v a, koje je Središnji ured obvezan da daje.

Razume se da se mogu od poslodavca regresirati i putni troškovi u bolnicu i iz bolnice kao i putni troškovi u sanatorije i banje ili zubnom lekaru, ako ta lečenja padaju u prvih 10 nedelja.

Naprotiv se novčane potpore i troškovi lečenja kod nesrećnih slučajeva mogu regresirati samo do kraja četvrte nedelje, što sledi iz propisa tač. 2 §-a 11 ZOR-a, da se regresiraju novčane potpore i troškovi lečenja koji su nastali usled bolesti. U daljnjoj konsekvenciji toga načela nemože se regresirati ni pogrebnina usled nesrećnog slučaja.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

Tumačenje odredaba §§ 25 i 26 Službenog pravilnika o porodičnom dodatku.

(Broj 27.583 — 1936 od 1 avgusta 1936)

U povodu jednog konkretnog slučaja protumačilo je pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u svojoj sednici od 20 jula 1936 pod čl. 6 sed. zapisnika, da se ugovor o radu sklopljen sa zubarom (dentistom), u kojem se zubar obavezuje, da će vršiti izvesne zubarske radove po određenim cenama za osigurane članove, bez obaveze ureda da mu ih upućuje, ne važi kao ugovorno nameštenje, koje oduzima službeniku pravo na porodični dodatak u smislu okružnice Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 20.687 od 5 juna 1930 (Radnička Zaštita str. 334 i 335).

Što se svim mesnim organima znanja i ravnanja radi saopćuje.

Digitized by Google

Uračunavanje bolesti u članstvo kod porodiljskih potpora

(Broj 25.737/1936 od 28 jula 1936 godine)

Upravni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika opetovano je zauzeo stanovište, da član kad oboli samo uživa svoja članska prava a da zato vreme ne može sticati novih članskih prava.

Vrhovni sud radničkog osiguranja zaveo je međutim u svojim presudama praksu, da kod porodiljskih potpora po Noveli o porođajnoj pomoći (Novela o p. p.) računa bolest u članstvo.

Obzirom na ovo različito shvatanje s jedne strane a podjedno i obzirom na okolnost, da je Novelom o p. p. rok za sticanje porodiljskih novčanih potpora znatno produžen, nadalje obzirom na činjenicu, da se trudnoća u medicinskom smislu ne smatra bolešću, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u svojoj sednici od 24 jula t. g. pod čl. 12 sed. zapisnika — održavajući načelno gornje svoje stanovište u slučaju primene §-a 56 ZOR-a — izuzetno usvojilo je tumačenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja, da se za porodiljske potpore po Noveli o p. p. u vreme osiguranja ima uračunavati i vreme bolovanja.

Ovaj zaključak važi sa povratnom snagom za sve slučajeve, kod kojih nije nastala zastara, a koji su još u sporu.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

Povišenje prinosne tarife grane osiguranja za nesrećni slučaj od 7% na 8% obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100.

(Broj 33.603—1936 od 19 augusta 1936)

U povodu pretstavke Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8 augusta t. g. St. Br. 59.938 izdao je sledeću

»NAREDBU

Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 8 avgusta 1936 g. St. Br. 59.938 o povišenju prinosne tarife za osiguranje u nesrećnim slučajevima.

Usvajajući predlog ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika, a na osnovu §-a 34 Zakona o osiguranju radnika,

NAREĐUJEM:

§ 1

Prinosna tarifa, koja služi u smislu §-a 29 Zakona o osiguranju radnika kao osnova za odmerivanje prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima, a koja je određena Naredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 24 novembra 1932 god. St. Br. 52.664 sa 7 dinara, povisuje se, počev od 1 septembra 1936 g., na 8 dinara za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice i za postotak opasnosti 100. Prinos za nesrećni slučaj određuje se prema tome, počev od 1 septembra 1936 g., za svakih 100 dinara obezbeđene nadnice sa toliko puta po 8 para, koliko iznosi postotak opasnosti, sa kojim je posao uvršćen.

Digitized by Google

§ 2

Ova Naredba ima da važi od 1 septembra 1936 g. i istu objaviti u »Službenim novinama«.

Ministar socijalne politike
i narodnog zdravlja,

Dragiša Cvetković v. r.«

Prednje se saopštava mesnim organima s pozivom da prinos za slučaj nesreće za vreme počev od 1 septembra 1936 godine propisuju po prednjoj povišenoj prinosnoj tarifi. Glede samog propisivanja i izračunavanja prinosa za slučaj nesreće, upućuju se mesni organi na sledeće:

Kod 39%-tne prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti dobiće se osnova za obračun prinosa za slučaj nesreće tako da se 39%-tni prinos bolesti razdeli sa 13 a kvocijent pomnoži sa 16 t. j. prinos povisi za $^3/_{13}$ (tri trinaestina). Tako dobiveni iznos odgovara prinosu za nesreću za postotak opasnosti 100. Od tog iznosa će se prinos za nesrećni slučaj izračunati umnoškom sa postotkom opasnosti i diobom sa 100.

Kod 42%-tne prinosne tarife osiguranja za slučaj bolesti izvršiće se dioba ovog prinosa sa 7 i množenje dobivenog kvocijenta sa 8, što znači da se 42%-tni prinos za slučaj bolesti povisuje za $^1/_7$ (jednu sedminu), da bi se dobio iznos od kojeg će se izračunati prinos za slučaj nesreće množenjem sa postotkom opasnosti i diobom sa 100.

Kod 21%-tne tarife osiguranja za slučaj bolesti za ukrcane mornare duge plovidbe naći će se baza za obračun prinosa za nesrećni slučaj najlakše tako, da se 21%-tni prinos udvostruči i taj udvostručeni prinos povisi za $^1/_7$ (jednu sedminu), t. j. podeli sa 7 (sedam) a kvocijent pomnoži sa 8 (osam), a kod 30%-tne tarife za slučaj bolesti za ukrcane mornare obalne plovidbe taj prinos za bolest povisi za $^3/_5$ (tri petine) t. j. podeli sa 5 (pet) a kvocijent pomnoži sa 8 (osam). Dalje će se postupati jednako t. j. dobiveni umnožak će se pomnožiti sa postotkom opasnosti u koji je posao uvršten i deliti sa 100.

Kod sledeće narudžbe tiskanica platežnih naloga mesni organi će u smislu prednjeg izmeniti na platežnim nalozima štampane upute poslodavcima koliko se odnose na izračunavanje prinosa za nesrećni slučaj, a na sadašnjim primercima platežnih naloga koji se uručuju poslodavcu štambiljem otisnuti potrebno uputstvo za izračunavanje prinosa za nesrećni slučaj na mesto dosadašnjeg.

Opskrbne pristoibe zdravstvenih ustanova Središnjeg ureda za osiguranje radnika i podela kreveta za vreme od 1 oktobra 1936 do 31 avgusta 1937.

(Broj 31.390—1936 od 1 septebra 1936)

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključilo je na svojoj sednici od 23 jula 1936 pod br. 31.221 tač. 2 i 3 sedničkog zapisnika sledeće:

U cilju snižavanja opskrbnih pristoiba i efikasnijeg lečenja uredskih članova u lečilištima, oporavilištima i kupalištima Središnjeg ureda imaju se tačno sprovesti odredbe §-a 234 Statuta na taj način, da se za svaki mesni organ odredi prema broju osiguranih članova broj kreveta koji ima svojim članovima da popuni, vodeći pri tome računa i o finansijskoj snazi pojedinog mesnog organa.

Za podeljene i rezervisane krevete, čiju će podelu vršiti svake godine Ravnateljstvo Središnjeg ureda, plaćaće mesni organi paušalnu i mesečnu pristojbu po krevetu, koja se za sanatorije u Klenovniku i Brestovcu određuje sa Dinara 2.000.—; za kupalište Laško sa D 1.800.—; za banju Koviljaču i Vrnjačku banju sa

Digitized by Google

D 1.500.—; za oporavilište Kasindo sa D1.800. —; za oporavilišta na Rabu i Krku sa D 1.350.—, a za oporavilište Palić sa D900.— Obračun ovih opskrbnih pristojba vršiće se koncem svakog kvartalnog meseca.

Mesni organi mogu ukoliko za njih ne predleži potreba, ustupiti svoje dodeljene krevete po prethodnom sporazumu drugim mesnim organima koji kreveta traže.

U vezi sa tim zaključkom izvršena je i nova podela kreveta na pojedine mesne organe koja bi važila od 1 septembra 1936 do 31 avgusta 1937 godine.

Kod te podele vodilo se je računa ne samo o broju članova nego i o finansijskoj mogućnosti pojedinih mesnih organa, tako da će svaki mesni organ potrošiti ipak samo oko 6% od prinosa za lečenje svojih članova u zdravstvenim ustanovama Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Pored toga vodilo se je računa o saobraćajnim vezama i o ostalim okolnostima koje su od značaja za uspešno iskorišćivanje sanatorijskog lečenja.

Prema stanju članstva i prihoda u 1935 godini odredjuje se sledeća podela kreveta koja će se zbog poodmaklog vremena sprovesti tek sa 1 oktobrom, te važiti od 1 oktobra 1936 do 31 avgusta 1937:

Podela kreveta na mesne organe	Zdravstvene ustanove									Svega
	Brestovac	Klenovnik	Kasindol	Palić (leti)	Zagreb na Krku (leti)	Jadran na Rabu	Laško*	Koviljača	Vrnjci	
Banja Luka	3	4	8	—	—	1	1	—	—	17
Beograd	27	30	22	1	8	1	1	16	12	118
Dubrovnik	5	6	10	—	2	—	1	—	—	24
Karlovac	3	4	5	—	2	—	1	—	—	15
Ljubljana	23	32	—	—	—	17	30	—	—	102
Niš	3	5	9	—	—	1	1	6	2	27
Novi Sad	7	9	6	7	2	1	1	1	1	35
Osijek	13	16	10	5	2	1	4	—	1	52
Petrovgrad	4	5	5	7	1	1	1	1	1	26
Sarajevo	2	5	24	—	—	1	1	—	—	33
Skoplje	3	5	9	—	—	1	1	6	2	27
Sombor	4	5	5	7	1	—	1	1	—	24
Split	5	6	9	—	1	1	1	—	—	23
Subotica	4	5	—	20	1	—	1	1	1	33
Sušak	5	6	2	—	4	1	1	—	—	19
Tuzla	2	2	9	—	—	1	1	—	—	15
Zagreb	24	32	10	—	35	1	10	—	1	113
Merkur	10	13	5	2	4	1	6	2	4	47
Trgovsko	2	2	—	—	—	5	5	—	—	14
Omladina	1	2	2	1	—	1	—	1	1	9
Svega	150	194	150	50	63	36	69	35	26	773
Privatnici	6	6	—	—	—	8 u sezoni 31	17	—	—	37

*) U mesecima juni, juli, avgust, popunjavaće Ljubljana 60, Osijek 7, Zagreb 22, Merkur 12, Trgovsko 11, svi mesni organi 126, privatnici 54, u ostalim mesecima popunjavaće Ljubljana 20, Osijek 3, Zagreb 6, Merkur 4, Trgovsko 3, svi mesni organi 50 a privatnici 5 kreveta.

Digitized by Google

Mesni organi	Mesečna pristojba	Mesečni prinos	Opskrbna pristojba	
			prinosa u %	u godini po članu
	u hiljadama dinara		dinara	
Banja Luka	31.55	547	5.77	23
Beograd	204.60	3,444	5.93	30
Dubrovnik	43.15	712	6.06	30
Karlovac	26.15	435	6.01	25
Ljubljana	186.95	3,208	5.83	28
Niš	47.35	801	5.91	21
Novi Sad	53.45	905	5.91	24
Osijek	89.65	1,534	5.84	23
Petrovgrad	36.98	614	6.02	20
Sarajevo	60.35	1,014	5.95	26
Skoplje	47.35	806	5.87	22
Sombor	34.12	560	6.09	22
Split	42.03	699	6.01	28
Subotica	32.47	553	5.87	20
Sušak	31.45	518	6.07	33
Tuzla	27.35	450	6.08	23
Zagreb	174.48	2,976	5.86	29
Merkur	79.75	1,361	5.86	55
Trgovsko	23.75	393	6.04	38
Omladina	14.40	238	6.05	36
Svega	1287.33	21,768	5.91	27
privatnici	57.75		0.27	1

1345.08 × 12 = 16.141.000 Dinara

Pojedini mesni organi mogu ustupiti svoje krevete koji im nisu potrebni i drugim mesnim organima, koji su svoje krevete već popunili a imaju za nje potrebu. Ustupanje kreveta privatnim licima za koje je unapred rezerviran izvestan broj kreveta samo u Jadranu i u Laškom, u Brestovcu i Klenovniku vršilo bi se kod ovih i kod ostalih ustanova prema dosadanjem postupku odlukom Središnjeg ureda.

Potanje odredbe o provedbi ovog zaključka dostaviće Središnji ured svim mesnim organima. Pozivaju se mesni organi da o tome hitno dostave ovom uredu svoje želje i primetbe.

S ovim rešenjem Ravnateljstva stavljaju se van snage dosada važeće odredbe o visini opskrbnih troškova i popunjavanja kreveta u vlastitim lečilištima Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Pozivaju se svi mesni organi i sva lečilišta da odmah pristupe novoj organizaciji upućivanja svojih članova u vlastita lečilišta našeg radničkog osiguranja tako da ne bi od sada ostao prazan i neiskorišten nijedan krevet, obzirom na to da su sada kreveti rezervisani i opskrbni troškovi plaćeni paušalno za celi mesec.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim rešenjem St. br. 59.052 od 6 avgusta 1936 primilo je na znanje ovaj zaključak Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Što se svim mesnim organima dostavlja znanja i obdržavanja radi.

Digitized by Google

Postupak kod propisivanja, naplate i otpisa prinosa radničkog osiguranja.

(Broj 27.680/1936 od 24 jula 1936 godine)

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika donelo je na sednici svojoj od 24 jula o. g. a prigodom rasprave o zaključnim računima za poslovnu godinu 1935, sledeći zaključak:

1) Da se pozovu i upozore upravnici mesnih organa da se raspis prinosa i dostava platežnih naloga vrši blagovremeno i sa najvećim pospešenjem; da se vlasnicima sezonskih poslova i nesigurnim placima ispostavljaju platežni nalozi i preko reda samo da se osigura naplata dužnog prinosa; da se vodi računa i o tome da se prinos vlasnicima poslova, koji su prestali i likvidirali, prinos ne propisuje samo zato, jer nije stigla odjava radnika i posla; da redovitoj i eksekutivnoj naplati prinosa posveti najveću pažnju, pridržavajući se kod toga najstrožije odredaba izdanih raspisima Središnjeg ureda broj 24.365/1927 od 19 jula 1927, broj 28.190/1931 od 5 juna 1931 i onim broj 37.276/1931 od 23 jula 1931.

2) Upravnici mesnih organa odgovaraće zajedno sa odgovornim službenicima materijalno i disciplinski za svaki slučaj gde prinos u roku od 6 meseci ne bude naplaćen a dokaže se, da je prinos kod dužnika bio naplativ. Isto će tako odgovarati i za slučaj da dođe i do otpisa prinosa usled neblagovremene naplate.

3) Otpis prinosa ima se prvenstveno provoditi na teret zaklade za pružanje većih potpora po al. 3 §-a 241 Statuta. Mesni organi koji nemaju zaklade za pružanje većih potpora provodiće otpise nenaplativih prinosa na teret tekućeg poslovanja a na račun otpisa prinosa. Prinosi koji su propisani u tekućoj poslovnoj godini i u istoj se godini otpisuju usled računske greške ili po žalbi, imaju se uvek otpisati na teret računa redovitih prinosa, da se na taj način ispravi propis, koji stvarno nije ni postojao.

4) Naplata dubioznih prinosa ima se stalno držati u evidenciji, te svake godine najmanje jedamput pokušati da se isti naplate. Tek nakon propisno ustanovljene i tačno proverene nenaplativosti kako to propisuje okružnica Središnjeg ureda broj 28.190/1931 od 5 juna 1931, imaju se ti prinosi predložiti na konačni otpis.

Što se mesnim organima saopštava time, da se gornjih odredaba najtačnije pridržavaju.

Plaćanje kirije u uredskim zgradama od strane mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

(Broj 10.238 — 1936 od 24 augusta 1936)

Ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključilo je na sednici svojoj od 24 jula o. g. da mesni organi plaćaju u uredskim zgradama počevši od 1 septembra o. g. 7%-tnu kiriju od gradevne vrednosti samo onih prostorija, koje iskorišćuju sami mesni organi u svoje svrhe (uredske prostorije, prostorije ekspozitura, ambulante i razne zdravstvene ustanove) ili njihovi službenici.

Kirija za iznajmljene prostorije u uredskim zgradama trećim licima ide izravno na račun Središnjeg ureda za osiguranje radnika »račun dohotka uredskih nekretnina«.

Potrebne podatke za reviziju dosadanjih kirija zatražiće tehnički otsek Središnjeg ureda za osiguranje radnika od svakog mesnog organa napose.

Izdvajanje srezova Konjic i Prozor iz područja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu i pripojenje Okružnom uredu u Dubrovniku.

(Broj 33.822 — 1936 od 13 augusta 1936)

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 26 augusta 1935 pod čl. 8 sed. zapisnika izdvojeni su na osnovu odredaba al. 7 §-a 110 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika iz područja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu srezovi Konjic i Prozor i pripojeni su području Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku.

Ovo izdvajanje je izvršeno dana 1 oktobra 1935 godine.

Digitized by Google

Ustrojstvo proširenih ekspozitura Okružnih ureda za osiguranje radnika.
(Broj 30.087/1936 od 18 augusta 1936).

U cilju jednoobraznog postupka Okružnih ureda za osiguranje radnika kod osnivanja proširenih ekspozitura, te odredjivanja delokruga i načina poslovanja istih shodno propisima §§ 192 i 195 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa, Upravni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika doneo je u svojoj sednici od 18 augusta 1936 pod čl. 421 sedničkog zapisnika »Pravilnik o ustrojstvu proširenih ekspozitura Okružnih ureda za osiguranje radnika i njihovom delokrugu«.

Prema odredbama ovoga Pravilnika može ravnateljstvo Okružnog ureda po odobrenju ravnateljstva Središnjeg ureda za pojedino područje na teritoriju Okružnog ureda, koje čini jednu ekonomsku celinu i u kojem se nalazi najmanje 5.000 lica obaveznih na osiguranje, ustanoviti svoju proširenu ekspozituru, ako smatra potrebnim.

Pošto pomenuti Pravilnik važi kao uzorak Pravilnika o ustrojstvu proširenih ekspozitura Okružnih ureda i njihovom delokrugu, to ravnateljstvo Okružnog ureda može pojedine odredbe istoga uz odobrenje ravnateljstva Središnjeg ureda izmeniti i dopuniti, prema svojim potrebama i prilikama. Izmene i dopune imadu se temeljito obrazložiti.

Ukoliko kod kojeg Okružnog ureda postoji već proširena ekspozitura imade uprava toga ureda na prvoj narednoj sednici svoga ravnateljstva ishoditi zaključak o donošenju Pravilnika za tu ekspozituru u skladu sa odredbama ovoga Pravilnika, te isti predložiti Središnjem uredu na odobrenje sa obrazloženim eventualnim izmenama i dopunama.

Za poslovanje postojećih ekspozitura odnosno za osnivanje novih neproširenih ekspozitura važe i nadalje odredbe Pravilnika o ustrojstvu ekspozitura Okružnih ureda i njihovom delokrugu od 6 augusta 1929 god.

Što se saopštava znanja i upravljanja radi.

Prilog k okružnici broj 30.087 — 1936.

PRAVILNIK

o ustrojstvu proširenih ekspozitura Okružnih ureda za osiguranje radnika i njihovom delokrugu.

I

OPŠTE ODREDBE

§ 1

Na osnovu §-a 146 Zakona o osiguranju radnika odnosno §-a 191 Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika Okružni ured za osiguranje radnika u . . . . . osniva u . . . . . svoju proširenu ekspozituru.

Naslov je ekspoziture: Ekspozitura . . . . . Okružnog ureda za osiguranje radnika u . . . . . .

Područje delovanja je područje grada: . . . . . i srezova: . . . . . .

Pečat: Potpuni naslov ekspoziture kao gore.

Ekspozitura nesme ni u kojem slučaju upotrebljavati pečat Okružnog ureda za osiguranje radnika.

Jezik poslovanja: srpsko-hrvatski i slovenački.

§ 2

Svrha je ekspozituri da posreduje u poslovanju izmedju osiguranih članova i neosiguranih članova-poslodavaca na svom području.

Ekspozitura nema samostalnog delokruga, niti može u ime Okružnog ureda sklapati pogodbe, ugovore i uopšte preuzimati obaveze.

Digitized by Google

II
POSLOVI EKSPOZITURE.

1 Opšte dužnosti.

§ 3

Delokrug ekspoziture propisan je §-om 193 Statuta Središnjeg ureda. Osim ovog delokruga dužna je ekspozitura izvršivati i sve ostale poslove, skopčane sa sprovodjenjem radničkog osiguranja, koje joj nadležni Okružni ured u dužnost stavi.

2 Uredovni satovi.

§ 4

Uredovanje u poslovnici ekspoziture kao i trajanje radnog vremena za službenike ekspoziture odredjuje Okružni ured prema mesnim prilikama i organizaciji rada ekspoziture, a u saglasnosti sa odredbama Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

3 Primanje prijava i odjava članova i poslova.

§ 5

Ekspozitura je dužna primati sve prijave i odjave (isplatne liste) koje joj podnašaju poslodavci sa celog područja. Svaku prijavnicu i odjavnicu za člana kao i isplatnu listu treba providiti rednim brojevima, koji početkom svake godine počinju sa 1 i teku dalje redom do kraja godine, datumom kada je ekspozituri podnesena i potpisom službenika, koji ju je primio. Svaku prijavnicu i odjavnicu treba tačno ispitati, da li je valjano ispunjena, a naročito da li iskazana zarada odgovara mesnim prilikama i zvanju osiguranog člana. Kod netačno ispunjenih prijavnica i odjavnica (isplatnih lista) pozvaće ekspozitura poslodavca odmah pismeno na ispravak, dok će u samom sedištu ekspoziture ovakove prijavnice i odjavnice proveriti po jednom svome organu.

Sve primljene prijavnice i odjavnice kao i isplatne liste imaju se istoga dana nakon provedbe kroz očevidnik poslodavaca uz popis i u posebnoj kuverti (omotu) predložiti nadležnom Okružnom uredu. Popis se ima sačiniti u dva primerka od kojih jedan ostaje kod ekspoziture. Na samoj kuverti treba ispisati: »Prijavnice i odjavnice od broja . . . . .do broja . . . . . .«

Ako poslodavac sa područja ekspoziture podnese prijavu izravno Okružnom uredu, dužan je u tom slučaju Okružni ured istoga dana, čim prijavu primi, u prepisu je dostaviti Ekspozituri radi evidencije.

§ 6

Ekspozitura će primati i prijavnice i odjavnice o poslu kao i prijavnice o promeni u poslu sa čitavog svog područja, te će i ove svakodnevno nakon zabeležke na očevidnicima poslodavaca uz popis predlagati nadležnom Okružnom uredu. Ekspoziture će opskrbljivati poslodavce propisanim tiskanicama (formularima) za vršenje prijava i odjava a uz otštetu, koju odredi Okružni ured.

4. Kontrola nad prijavom članova.

§ 7

Šef ekspoziture dužan je naročito paziti, da sva na osiguranje obavezna lica, koja se nalaze na njenom području budu propisno na osiguranje prijavljena, a istotako da ne budu prijavljena lica, koja ne rade ili ne podleže obavezi osiguranja. U tu svrhu dužan je, da što češće bilo sam, ili po jednom službeniku, izvrši pregled kod svih poslova u sedištu same ekspoziture. Ovaj pregled izvršiće se najlakše prigodom naplate prinosa, a na osnovu očevidnika poslodavaca. U vanjskom području moći će se ova kontrola obaviti samo po naročitom naređenju ili odobrenju nadležnog Okružnog ureda. Šef ekspoziture dužan je uredu skrenuti pažnju, ako drži, da je ova kontrola u kojem mestu njegovog područja potrebna. Šef ekspoziture dužan je najkasnije do svakog 10 u tekućem mesecu podne-

Digitized by Google

ti Okružnom uredu iscrpiv izveštaj o izvršenoj kontroli u prošlom mesecu. Ako kontrola nije izvršena treba saopštiti razloge zašto nije izvršena.

Kontrolu predvidjenu alinejom 3 §-a 16 Zakona o osiguranju radnika vršiće ekspozitura samo u sedištu ekspoziture, a na ostalom svome području po prethodnom naredjenju odnosno dozvoli nadležnog Okružnog ureda. U potonjem slučaju ekspozitura će pozvati poslodavca, da udovolji odredbama ovog §-a zakona; ona će ga pismeno upozoriti, da će se izvršiti pregled na licu mesta, a onda će — ako poslodavac ne udovolji — sva akta ustupiti Okružnom uredu, da izda dekret o izvršenju pregleda na licu mesta. Okružni ured će taj pregled poveriti šefu ekspoziture ili kojem drugom službeniku kod ekspoziture.

Kontrolu po odredbama §-a 114 Zakona o osiguranju radnika ne mogu vršiti ekspoziture u svom delokrugu, ali su dužne o nedostacima u sprovodenju odredaba za zaštitu zdravlja i života uposlenih nameštenika i mera za predupredjenje nesrećnih slučajeva, koje same zapaze ili za koje preko drugih saznadu odmah izvestiti nadležni Okružni ured.

5. Realiziranje članskih prava i isplata potpora.

§ 8

Svaki osigurani član, koji od ekspoziture traži bilo koju zakonom osiguranu potporu u bolesti, ima se legitimisati potvrdom poslodavca o uposlenju, koju mu je poslodavac na osnovu §-a 15 Zakona o osiguranju radnika dužan izdati, odnosno članskom iskaznicom, ukoliko je ova propisana.

§ 9

Dogodi li se, da se član ne može iskazati potvrdom poslodavca o uposlenju, odnosno članskom iskaznicom, ili ako član traži potporu na temelju pasivnog, ili kvalifikovanog prava članstva, ima se sa članom ako ekspozitura ne može da utvrdi članstvo, sačiniti zapisnik.

U ovome se zapisniku imaju tačno navesti podaci o uposlenju; kod koga je član uposlen bio, u kome vremenu i uz koju zaradu.

U samom zapisniku treba istaknuti, da je član bio upozoren na posledice za slučaj, da se ustanovi, da je dao krive podatke. Zapisnik se ima istoga dana otpremiti Okružnom uredu, a ovaj će u roku od 48 sati po njemu postupiti i ekspozituri izdati potrebno rešenje. Ako ovakav član traži samo lekarsku pomoć, ima mu se ona odmah ukazati ne čekajući rešenja po sačinjenom zapisniku. U slučaju upućenja u bolnicu, kada lekar, koji mu je pružio pomoć to naročito odredi, ima se članu izdati uslovna (privremena) uputnica ukoliko se njegovo članstvo ne može nepreporno utvrditi.

§ 10

Potvrde poslodavaca o uposlenju zadržaće ekspoziture do početka pete nedelje po prestanku potpore članova, a po tom ih predložiti Okružnom uredu.

§ 11

Sve vrste novčanih potpora likvidiraće ekspozitura za članove sa celog područja.

Isplatu tih potpora vršiće ekspozitura na svojoj kasi u pravilu samo članovima, koji stanuju u sedištu ekspoziture ili u njenoj neposrednoj okolici. Za članove sa ostalog svog područja vršiće isplatu preko poštanskog čeka, iz svog čekovnog računa.

U slučajevima navedenim u §-u 9 ovog Pravilnika sačekaće ekspozitura naročito rešenje ureda.

Isplata novčanih potpora: hranarine, potpore za porodilje, pripomoći za opremu deteta, pripomoći za hranu deteta, troškove otpreme u bolnicu, kupališta, oporavilišta, sanatorije i na specijalističke preglede vršiće se na temelju propisanih doznaka. Doznake za isplatu tih potpora ispostavlja uredski lekar i predaje (šalje) ih odmah ekspozituri.

Član će se kod isplate tih novčanih potpora legitimisati duplikatom bolesničke iskaznice, odnosno članskom iskaznicom.

Digitized by Google

Doznake za ostale vrste potpora: pogrebninu, primaljsku pomoć, ispostavlja ekspozitura sama na osnovu po ovlašteniku predloženih joj propisanih zvaničnih odnosno merodavnih za to podataka.

§ 13

Bolničko i specijalističko lečenje pružaće ekspoziture osiguranicima i njihovim porodičnim članovima u smislu postojećih propisa.

§ 14

U svrhu evidencije bolesnika i isplaćenih potpora vodiće ekspoziture propisane bolesničke statističke listove.

Bolesničko statističke listove dužne su ekspoziture voditi u dva primerka, od kojih će jedan nakon isteka 4 nedelje po završetku lečenja predložiti Okružnom uredu.

Pored toga sastaviće ekspozitura krajem svakog meseca i dostaviti Okružnom uredu popis članova, koji su se u toku istog meseca nalazili u uživanju novčanih potpora sa oznakom dana početka i svršetka potpore i broja očevidnika poslodavca.

§ 15

Potpore, kao što su kupališna i sanatorijska lečenja, umetna zubala, produžene (veće) potpore, promena boravka i slično podelivaće, po zato postojećim propisima, isključivo sam Okružni ured.

§ 16

Ekspoziture ne mogu isplaćivati rente povredjenim osiguranicima.

Ako povredeni zatraži, sa propisno ispostavljenim dokumentima, isplatu rente kod ekspoziture, oduzeće mu ekspozitura dokumenta i predložiće ih još istoga dana Okružnom uredu na isplatu.

6 Isplata plata i računa.

§ 17

Plate uredskih nameštenika i lekara, a isto tako honorare ugovornih lekara, račune apotekara, bolnica i ostalih raznih dobavljača, te kiriju, za uredske prostorije plaćaće u pravilu izravno Okružni ured bez posredovanja ekspoziture. Sve ovde nabrojane isplate moćiće ekspozitura izvršiti samo onda, ako je Okružni ured na to ovlasti naročitim pismenim naredenjem.

Račune, koji su bili podneseni ekspozituri treba po mogućnosti još istoga dana otpremiti Okružnom uredu na isplatu.

§ 18

Ekspozitura nije vlasna na svoj račun, ili za račun Okružnog ureda vršiti nabavke.

Za svaku nabavku treba prethodno ishoditi dozvolu nadležnog Okružnog ureda.

Ako ekspozitura izvrši kakovu nabavku bez prethodnog odobrenja Okružnog ureda, naknadiće se nastali trošak odnosno izdatak od šefa ekspoziture.

7 Naplata prinosa.

§ 19

Okružni će ured redovito svakog meseca dostaviti ekspozituri, uz poseban popis, na naplatu sve dospele platežne naloge za poslodavce u sedištu ekspoziture i njenoj neposrednoj okolici.

Za poslodavce sa ostalog područja ekspoziture odaslaće Okružni ured platežne naloge bilo poštom (preporučeno) poslodavcima samima, bilo poverenicima (opštinama) uz poseban popis, koji će naplatu vršiti i naplaćeni prinos obračunavati izravno sa Okružnim uredom.

Šef ekspoziture dužan je brinuti se, da naplata prinosa bude u odredjenom roku izvršena i da budu naplaćeni svi platežni nalozi, koje je od Okružnog

Digitized by Google

ureda primio. U tom cilju dužan je sam lično intervenirati i kod težih plataca pokušavati naplatu. Svaki propust, kojega bi šef ekspoziture kod toga počinio, kazniće se disciplinski.

Redovitu naplatu prinosa vršiće službenik (inkasant) ekspoziture. Ako je ovaj zaprečen, ili bilo iz kojih drugih razloga ne može da vrši naplatu, odrediće šef ekspoziture jednoga od nameštenika ekspoziture da je vrši.

Ekspozitura može vršiti, po za to postojećim propisima, preko svojih organa takodje egzekutivnu naplatu tekućih prinosa kao i egzekutivnu naplatu ostalih potraživanja Okružnog ureda ukoliko je za to ovlasti sam ured.

Ako ekspozitura nema drugog lica, kojemu bi se mogla poveriti redovita ili egzekutivna naplata prinosa, ili je to iz drugih razloga potrebno, vršiće je sam šef ekspoziture.

§ 20

Najstrože je zabranjeno, da ekspozitura po primljenim platežnim nalozima pravi kakove ispravke i nadopune. Ako se po jednom platežnom nalogu ima učiniti kakova ispravka, treba ga dostaviti Okružnom uredu, da on tu ispravku provede.

Isto tako je zabranjeno, da ekspozitura u svom delokrugu izdaje strankama priznanice za naplaćene prinose. Strankama se mogu izdati samo one priznanice, koje je zajedno sa platežnim nalozima ekspozituri dostavio Okružni ured. Te priznanice, koje su potpisane od šefa računarskog odelenja Okružnog ureda, treba da potpiše i ovlašteni inkasant ekspoziture, odnosno ono ovlašteno lice, na čije je ruke prinos plaćen.

Ako stranka plati samo deo propisanog prinosa izdaće joj inkasant (egzekutor), za primljeni iznos, priznanicu iz bloka priznanica.

§ 21

Naplaćeni prinosi imaju se sa inkasantom (egzekutorom) dnevno obračunavati i ubrani novac na kasi polagati.

Okružni će ured odrediti, koji iznos gotovog novca sme šef ekspoziture u kasi držati. Sve što je preko toga iznosa ima se dnevno ulagati do iznosa, kojeg odredi Okružni ured, na ček. račun ekspoziture kod Poštanske štedionice, a višak preko toga iznosa na ime Okružnog ureda kod onog novčanog zavoda u mestu, kojega će odrediti Okružni ured, ili na ček. račun Okružnog ureda kod Poštanske štedionice.

Nalozi za isplate ekspoziture kod Poštanske štedionice treba da su potpisani kolektivnim potpisom šefa ekspoziture i službenika, koji rukuje uredskim novcem (blagajnika).

§ 22

Okružni će ured odrediti tačno rok do kojega se obračun o redovitoj i egzekutivnoj naplati prinosa ima predložiti.

Kada rok za redovitu i egzekutivnu naplatu prinosa isteče, dužan je šef ekspoziture primljeni popis, uz obračun, sa nenaplaćenim i neuručenim platežnim nalozima zajedno sa dostavnicama i priznanicama odmah vratiti Okružnom uredu i u koloni »Opaska« tačno navesti razloge s kojih je pojedini prinos ostao nenaplaćen, odnosno zašto platežni nalog nije uručen. Za delomično plaćene prinose priložiće se kopija iz bloka priznanica.

Kod egzekutivne naplate prinosa dostaviće se uredu popis, uz obračun, sa kopijama zapisnika o izvršenim zaplenama.

Ako u redovitoj ili egzekutivnoj naplati prinosa i obračunu nastane zakašnjenje Okružni će ured pismeno opomenuti šefa ekspoziture a nakon druge opomene smeniće ga i protiv istoga disciplinski postupati.

8 Računovodstvo i statistika.

§ 23

Od poslovnih knjiga vodiće ekspozitura samo knjigu blagajne. Novcem rukuje po Okružnom uredu odredjeni službenik na službi kod ekspoziture, a šef ekspoziture imade da bude sukljućar.

Digitized by Google

Osim knjige blagajne imaju se voditi i propisani iskazi za isplatu potpora u novcu i naplatu prinosa. Ovi iskazi podjedno služe kao blagajnička dokumenta.

Izvodi iz ček računa ekspoziture dostavljaće se svakodnevno Okružnom uredu.

§ 24

Najkasnije svakog 5 dana tekućeg meseca dužan je šef ekspoziture da predloži Okružnom uredu tačan izvadak iz knjige blagajne za prošli mesec sa svima blagajničkim dokumentima.

§ 25

Od propisanih statističkih evidencija po Središnjem uredu za osiguranje radnika ekspozitura vodiće:

1. očevidnike poslodavaca;
2. bolesničke statističke listove prema §-u 14 ovog Pravilnika;
3. iskaz o stanju i kretanju članova;
4. iskaz o stanju i kretanju bolesnika.

Iskazi pod tač. 3. i 4. ovog §-a vode se u dva primerka, te se po jedan koncem svakog meseca predlaže Okružnom uredu.

Da Okružni ured uzmogne imati dnevni pregled o stanju i kretanju članova i bolesnika predlagaće mu ekspoziture zajedno sa prijavnicama i odjavnicama, dnevni iskaz o broju članova i bolesnika.

Okružni ured može odrediti i propisati ekspozituri vodjenje i drugih statističkih podataka.

9 Posredovanje u grani osiguranja za slučaj nesreće.

§ 26

Prijavnice o nesrećnom slučaju, koje budu podnesene ekspozituri, dužna je ekspozitura preispitati, da li su tačno i propisno ispunjene i još istoga dana predložiti nadležnom Okružnom uredu.

Na temelju podnesenih prijavnica za nesrećni slučaj ispuniće ekspozitura statističke listove prijavljenih nesreća te ih zajedno sa prijavnicama o nesrećnom slučaju dostaviti Okružnom uredu.

§ 27

Potrebne podatke za rešavanje predmeta u otštetama u nesrećnim slučajevima prikupljaće Okružni ured preko svojih ekspozitura.

Svakom naredenju Okružnog ureda, koje u tom cilju bude izdano, dužna je ekspozitura udovoljiti u najkraćem roku, a ako je taj rok postavljen (fiksiran), imaju se traženi podaci do određenog roka bezuvetno predložiti. Svaki propust koji bi kod toga nastao, ako nije stvarnim razlozima opravdan, kazniće se disciplinski.

Okružni ured može radi uštede na troškovima i sprovođenje istrage po nesrećnim slučajevima prepustiti ekspozituri.

10 Delovodnik.

§ 28

Radi evidencije zvaničnih akata, njihovog tačnog i urednog rešavanja dužna je ekspozitura voditi delovodnik i registar. Delovodnik i registar vodi se na način, kao što je to uvedeno i kod Okružnog ureda.

§ 29

Svaki akt i podnesak, koji bi ekspozituri stigao izvan njenog područja, ili koji ona u svom delokrugu ne sme, ili ne može rešiti, dužna je provesti kroz delovodnik i istoga dana proslediti nadležnom Okružnom uredu.

Digitized by Google

III

ZDRAVSTVENA SLUŽBA

1 Lekari.

§ 30

Zdravstvenu službu vrše lekari po postojećim propisima za ovu službu tako, da funkciju zastupnika glavnog lekara na čitavom području ekspoziture vrši lekar-činovnik, kojeg za to odredi ravnateljstvo Okružnog ureda u pravilu izmedu najstarijih po rangu lekara-činovnika.

Zastupnik glavnog lekara pri ekspozituri je dužan:

1) da daje inicijativu za svrsishodnu organizaciju zdravstvene i lekarske službe ekspoziture;

2) da kontrolira rad lekara i ostalog zdravstvenog osoblja ekspoziture, da daje potrebne usmene i pismene upute lekarima i zdravstvenom osoblju u pogledu tačnoga i uspešnoga vršenja službe;

3) da nastoji da se lekari upoznaju sa svim odredbama Zakona o osiguranju radnika, Zakona o zaštiti radnika i ostalim propisima osiguranja kao i odredbama našega zakonodavstva uopšte, koje su u vezi sa zdravstvenom službom socijalnog osiguranja;

4) da pregledava recepturu i daje sve potrebne upute za razborito i štedljivo propisivanje lekova u smislu postojećih propisa i uputa;

5) da kontrolira rad lekara pri izdavanju potpora u svim granama osiguranja;

6) da vrši nadpregled članova koji primaju potpore u novcu i predlaže lekare u lekarske komisije za nadpreglede;

7) da daje svoje mišljenje prigodom upućivanja bolesnika u bolnice, lečilišta, kupališta, oporavilišta, na promenu boravka i na specijalno lečenje i specijalne preglede;

8) da organizira i nadzire službu kontrolora bolesnika i rad ostalog zdravstvenog osoblja. Ovo se osoblje namešta na njegov predlog i ne može se u pravilu upotrebiti za druge poslove nego za one za koje je namešteno;

9) da održava potrebne veze sa ostalim socijalno-medicinskim ustanovama svoga područja;

10) da vrši higijenski nadzor nad tvornicama, radionicama i ostalim preduzećima svoga područja i daje poslodavcima usmene savete, koji se odnose na higijenu rada i zaštitu radnika i nameštenika;

11) da organizira po uputstvima glavnog lekara Ureda zdravstveno higijensku propagandu u svom području i da u tom pogledu saraduje sa prosvetnim ustanovama i drugim institucijama svoga mesta i područja.

Neposredni starešina zastupnika glavnog lekara je glavni lekar ureda, koga zastupnik treba stalno da informiše o funkcionisanju lekarske službe ekspoziture.

2 Uredska ambulanta.

§ 31

Ceo rad uredskih lekara treba da je u osnovnim crtama saobražen poslovnom redu Okružnog ureda i primenjen u opsegu koji odgovara mesnim prilikama ekspoziture.

Uredska ambulanta (gde je ima), treba da je otvorena u vreme, kada je članovima najpristupačnija, da se njom posluže. Ako su u sedištu ekspoziture dva ili više uredskih lekara, treba lekarsku službu urediti tako, da se ordinacije u ambulanti vrše pre i posle podne.

U prostorijama ambulante treba da je na vidnom mestu napisano vreme ordinacionih časova pojedinih lekara kao i njihov privatni stan i eventualno broj telefona. Ime dežurnog lekara u koliko takav postoji treba da je posebno napisan na vratima zgrade ekspoziture.

Digitized by Google

§ 32

O članovima i njihovim obiteljskim pripadnicima, koji se nalaze u lekarskoj nezi, dužan je ordinirajući lekar voditi tačnu evidenciju u lekarskom dnevniku. Lekarski se dnevnik ima voditi na propisanom formularu tačno, uredno i pregledno.

§ 33

Na temelju lekarskog dnevnika ispostavljaće ordinirajući lekar članovima nesposobnim za privredu hranarinske doznake i izrađivati potrebnu statistiku.

§ 34

Lekar može primiti u ordinaciju samo onog osiguranog člana, ili njegovog obiteljskog pripadnika, koji se iskaže bolesničkom (članskom) iskaznicom, koju će mu ispostaviti ekspozitura. U slučaju žurne nužde primiće lekar u ordinaciju svakog bolesnika koji se bilo čime iskaže da je član ureda, ili obiteljski pripadnik osiguranog člana, kao i u slučaju predviđenom u §-u 9 ovog Pravilnika.

3 Kontrola bolesnika.

§ 35

Ekspozitura je dužna svakog dana na temelju lekarskog dnevnika sačiniti popis onih bolesnika nesposobnih za privredu, koji se nalaze u kućnoj nezi, te se starati da svi ovi bolesnici budu za vreme svoga lečenja stalno kontrolisani. Kontrolu će vršiti uredski služitelj (kontrolor bolesnika), a ako ovoga nema, koji drugi službenik ekspoziture pa i sam šef ekspoziture.

Kontrola se sastoji u tome, da se organi ekspoziture uvere, da li se bolesnik drži lekarskih odredaba t. j. da li leži, ako je to lekar odredio, da li samo u određeno po lekaru vreme ide u šetnju ili na zrak, da li ne ide na posao te konačno, da li je bolesnik nabavio i da li upotrebljava po lekaru prepisane lekove. Kontrolor će prilikom obilaska bolesnika razgledati njegov stan informisati se o njegovim kućevnim prilikama i o tom usmeno izvestiti ordinirajućeg lekara radi eventualnih zaštitnih mera.

Drugog prava kontrolor bolesnika nema, a u ophođenju sa članovima mora biti taktičan i uljudan.

O uspehu izvršene kontrole dužan je kontrolor dnevno nadležnom uredskom lekaru i šefu ekspoziture podneti svoj izveštaj.

§ 36

Pre svake isplate hranarine treba da je bolesnik koji stanuje u sedištu ekspoziture ili u njenoj neposrednoj okolici, bio barem jedamput kontrolisan. Dužnost će stoga biti kontrolora bolesnika, da u toku nedelje najmanje jedamput obiđe članove, koji uživaju hranarinu ili porodiljsku potporu. Ni jednom članu ne može se isplatiti hranarina, ako je kontrola stavila prigovor. Prigovor treba da ispita sam šef ekspoziture i da odluči eventualno po saslušanju nadležnog lekara, da li će se članu dati hranarina ili ne.

Ako se članu uskraćuje hranarina, porodiljska potpora, ili koja druga potpora, ima mu se o tome izdati pismeno rešenje i uputiti ga na daljnji put žalbe. Uskratno rešenje po predlogu ekspoziture izdaje Okružni ured.

Članovima, koji za vreme bolesti nisu stajali pod izravnom kontrolom uredskih organa može Okružni ured isplatu hranarina i porodiljske potpore uvetovati predloženjem potvrde poslodavca, da za vreme za koje im se potpora isplaćuje, nisu u poslu radili.

§ 37

Ako kontrolor bolesnika vrši službu izvan sedišta ekspoziture, treba mu vazda, ako to njegov redoviti posao omogućuje, staviti u dužnost, da mimogred izvrši i kontrolu prijave članova i poslova.

Digitized by Google

IV.

SLUŽBENICI EKSPOZITURE.

§ 38

Na čelu ekspoziture stoji šef, postavljen po propisima Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

On vodi poslove ekspoziture, te je za uspeh njezinog rada moralno i disciplinski odgovoran. On je neposredni starešina sviju ostalih kod ekspoziture postavljenih službenika.

Prema potrebi i opsegu posla mogu se kod ekspozitura postaviti i pomoćne sile.

Nameštenje ovih može uslediti samo na propisno sistemizovana mesta, a po odredbama Službenog pravilnika službenika odnosno Zakona od 20 januara 1931 o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa dotično Pravilnika o službenom odnosu dnevničara Središnjeg ureda za osiguranje radnika. Za prosuđivanje prava i dužnosti kao i disciplinske odgovornosti ovih merodavni su napred navedeni propisi Zakona, Pravilnika, kao i svi ostali propisi, koji važe za službenike i nameštenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa.

V.

NADZOR NAD RADOM EKSPOZITURE.

§ 39

Neposredni nadzor nad radom ekspoziture vodi nadležni Okružni ured. Središnji ured za osiguranje radnika može po svom nahođenju i po svojim organima pregledati rad ekspoziture, a da prethodno nije ni obavestio nadležni Okružni ured za osiguranje radnika.

VI.

§ 40

Zaključne odredbe.

Ravnateljstvo Okružnog ureda može po odredbama ovoga Pravilnika uz odobrenje ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika osnovati proširenu ekspozituru samo za područje sa najmanje 5000 osiguranih članova.

Za osnivanje ostalih ekspozitura važe i nadalje odredbe Pravilnika o ustrojstvu ekspozitura Okružnih ureda i njihovom delokrugu od 6 avgusta 1929 god.

§ 41

Ovaj Pravilnik prihvaćen je zaključkom Upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 augusta 1936 god. pod čl. 421 sed. zap. te toga dana stupa na snagu.

Povišenje prinosne stope grane osiguranja za slučaj bolesti od 36% na 39% kod Bolesničke blagajne trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani.
(Broj 33.602/1936 od 19 augusta 1936)

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja svojim aktom St. broj 59.937 od 8 avgusta ove godine odobrilo je zaključak Ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 24 jula ove godine tačka 3 sedničkog zapisnika, da se povisi prinosna stopa osiguranja za slučaj bolesti od 36% na 39% od jednodnevne obezbedene nadnice kao nedeljni prinos za Bolesničku blagajnu trgovačkog, bolesničkog i potpornog društva u Ljubljani.

Ovo povišenje stupa na snagu sa 1 septembrom ove godine.

Digitized by Google

Prava nezakonite žene u osiguranju.
(Broj 26.278/1936 od 28 jula 1936 godine)

Udovoljavajući potrebi da se ustanovi pojam nezakonite žene prema Zakonu o osiguranju radnika, ravnateljstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika donelo je u svojoj sednici od 24 jula t. g. pod čl. 11 sed. zapisnika sledeći zaključak:

Kod prosuđivanja prava nezakonite žene na potpore za slučaj bolesti valja u smislu tač. 5 §-a 45 ZOR-a i analogno §-u 89 ZOR-a tražiti dokaz o tome, da zajedničko kućanstvo nezakonite žene sa osiguranikom postoji barem kroz jednu godinu dana, odnosno da je nezakonita žena u toj vanbračnoj vezi rodila dete. U tim slučajevima može se nezakonitoj ženi pružiti zakonita potpora u bolesti bez obzira na eventualno postojeći zakoniti brak. Naprotiv se pravo na rentu može priznati samo onda, ako nijedan vanbračni drug ne stoji u zakonitoj vezi postojećeg braka (rešenje Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 34.340/1935 od 18 oktobra 1935).

Ovo se ograničenje ne proteže na vanbračnu decu.

Ovaj zaključak važi sa povratnom snagom za sve slučajeve, kod kojih nije nastala zastara, a koji su još u sporu.

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja.

Obustava izvršenja Pravilnika privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu od 17 marta 1934.
(Broj 22.353 — 1936 od 25 maja 1936).

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja donio je sledeće rešenje pod St. Br. 38.428 od 23 maja 1936:

»SREDIŠNJEM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

Zagreb

U vezi rešenja moga prethodnika od 8 novembra 1935 god. St. br. 40.729, kojim je odobren Pravilnik privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu, donet na sednici ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 17 marta 1934 god. pod br. 2737, a s obzirom na to, što ovaj Pravilnik još nije sproveden u život,

Rešavam:

da se obustavlja izvršenje gornjeg rešenja moga prethodnika St. br. 40.729/35 odnosno Pravilnika privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu od 17 marta 1934 god. s time, da do donošenja novog Pravilnika ostaje na snazi Pravilnik pomenute blagajne, odobren rešenjem moga prethodnika od 4 maja 1927 god. »M« br. 241/25—IV.

Ujedno preporučujem Središnjem uredu, da u smislu §-a 176 Statuta Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa zatraži od Privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« predlog novog Pravilnika, koji će Središnji ured doneti po saslušanju »Merkura«, društva trgovačkih i privatnih nameštenika Jugoslavije u Zagrebu i predložiti mi na odobrenje u smislu postojećih zakonskih propisa.

O izvršenju prednjeg rešenja podneti mi izveštaj.«

Prema tome ostaje na snazi Pravilnik privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« u Zagrebu od 4 maja 1927 M. br. 241/25—IV (Radnička zaštita, god. 1927 str. 334 i sl.).

Digitized by Google

SLUŽEBNA SAOPŠTENJA

Ispravak zemljopisne karte Kraljevine Jugoslavije — Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

U bojadisanoj karti Kraljevine Jugoslavije, koja je zasebno prilažala broju 6—7 Radničke zaštite potkrale su se greške u pogledu oznaka granica nekih okružnih ureda za osiguranje radnika. Tako je pogrešno označeno na pomenutoj karti, da srez Šid spada u područje Okružnog ureda za osiguranje radnika u Novom Sadu umesto u područje okružnog ureda u Osijeku. Nadalje je pogrešno označeno, da srezovi Prozor i Konjic spadaju u područje Okružnog ureda u Sarajevu umesto u područje Okružnog ureda u Dubrovniku.

Što se saopćuje mesnim organima radi znanja i ispravka.

LIČNE VESTI

Premeštenje:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 8 VIII 1936 god. St. Br. 59.948 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 22 jula 1936, kojim se premešta po potrebi službe Dr. Ciulić Vinko, lekar-činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu, sa sedištem u Višegradu, na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sušaku, u svojstvu lekara-činovnika u I plać. razredu 4 stepenu.

NATEČAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao je natečaj za popunjenje dvaju mesta lekara specijalista rentgenologa, oba u ugovornom svojstvu prema Kolektivnom ugovoru sa 2 sata dnevno radnoga vremena uz honorar od Din 1.500.— mesečno po satu. Natečajni rok ističe 2 oktobra 1936.

Okružni ured za osiguranje radnika u Nišu raspisao je natečaj na osnovu odobrenja svoga Ravnateljstva za sledeća službenička mesta:

1. za jedno mesto službenika (inkasanta) služiteljske struke kategorije D, položaja XI;
2. za jedno mesto činovnika pomoćno-tehničke struke, kategorije C, položaja IX.

Ovaj natečaj raspisan je samo u cilju unapredenja uredskih nameštenika. Rok za podnošenje molbi jest 21 dan računajući od dana prve objave ovog natečaja u Službenom listu Moravske banovine.

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj za popunjenje pet mesta ugovornih lekara opće prakse, i to za područje općine Trogir, Postira, Bol, Vrlika i Gradac.

Sva prava i dužnosti lekara ureduju se po odredbama Kolektivnog ugovora.

Natečaj je obelodanjen u Službenom glasniku Primorske banovine.

Okružni ured za osiguranje radnika u Novom Sadu raspisao je na osnovu zaključka svog Ravnateljstva natečaj za popunjenje sledećih lekarsko-činovničkih mesta:

1. za jedno mesto šefa lekara sa sedištem u Novom Sadu, sa berivima lekara-činovnika I. plaćevnog razreda, dodatkom šefa lekara, honorarom za pregled ozleđenika, te honorarom za rad kao glavni lekar;
2. za jedno mesto lekara-činovnika specijaliste za venerične i kožne bolesti sa sedištem u Novom Sadu sa berivima lekara-činovnika I. plaćevnog razreda 1. stepena i ostalim tom položaju pripadajućim dodacima;

Digitized by Google

3. za jedno mesto lekara-činovnika specijaliste za očne bolesti sa sedištem u Novom Sadu, sa berivima lekara-činovnika I. plaćevnog razreda 1. stepena i ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

Uz molbu ima svaki natecatelj priložiti svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o eventualnoj bračnoj vezi, o godinama dece, uverenje o dosadanjem radu, o zdravlju i regulisanju vojne obaveze. Zdravlje se mora dokazati svedočbom lekara Središnjeg ureda ili njegovih mesnih organa, ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedočbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru specijalisti za tuberkulozu. Prvenstvo imaju lekari, koji se već nalaze u službi radničkog osiguranja.

Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju natecatelji podneti Okružnom uredu zaključno do 12 septembra 1936 do 12 sati u podne. Zakasnele i nepotpune molbe se neće uzimati u obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Somboru raspisao je natečaj na još jedno mesto ugovornog lekara specijaliste za zubnu negu u opštini Novi Vrbas sa radnim vremenom od jednog sata.

Uslovi prema Kolektivnom ugovoru. Rok za podnašanje molbi 15 oktobra 1936 godine 12 sati.

Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku raspisao je natečaj za po jedno mesto ugovornog lekara u Uljaniku, Pitomači i Podgoraču pod uslovima Kolektivnog ugovora.

Rok za predaju molbi je 25 septembra 1936 god.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu maju 1936 godine.

U mesecu maju 1936 godine umrla su prema stiglim prijavama 222 radnika i nameštenika, od toga 184 muškarca i 38 žena.

Od zaraznih bolesti umrle su 103 osobe, od toga 90 od tuberkuloze (40.5%). Od tih je umrlo 87 od tuberkuloze plućiju, 4 od trbušne pošaline, 2 od piemie, 2 od Tbc. meningitisa, 2 od venerićnih bolesti, 1 od ospica, 1 od vrbanca, 1 od angine, 1 od bjesnoće, 1 od gripe i 1 od Tbc. polyserositisa.

Od ostalih bolesti umrlo je 119 radnika i nameštenika, od toga otpada 24 na srčane bolesti, 16 na novotvorine, 15 na bolesti disala i 13 na bolesti mozga i živaca. Samoubistvo počinilo je 13 radnika, unesrećilo se kod posla 13, a van posla 6 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 18 činovnika, 78 kvalifikovanih radnika, 24 šegrta i 102 nekvalifikovana radnika. Najveći broj umrlih otpada na trgovačke pomoćnike (20), zatim slede radnici metalne industrije (18), šumsko-pilanske industrije (17), gradevina nad zemljom (15), nameštenici kod javnih poslova (15), zatim radnici tekstilne industrije (14), kućna posluga (13), ugostiteljski nameštenici (11), slobodnih profesija (11), radnici industrije kamena i zemlje (8), industrije hrane i pića (8), oko preradbe kože i njenih surogata (7), industrije duvana (7), industrije odeće i čišćenja (7), kemijske industrije (6), drvodeljske industrije (6), higijene (6), nameštenici privatnog saobraćaja (5), radnici kod gradnja željeznica i puteva (5), nameštenici javnog saobraćaja (4), radnici oko gradnja prevoznih sredstava (4), grafički radnici (4), nameštenici novčanih zavoda (4), radnici centrala za proizvodnju snage (3), industrije kože i gume (3) te jedan radnik poljoprivrede.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od D 48.— i to 39 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu maju 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 161.572.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 152.932.— a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 8.640.—.

Digitized by Google

Naknadno je prijavljeno još 12 umrlih radnika iz godine 1935 (9 muškaraca i 3 žene), 9 umrlih radnika iz meseca januara 1936 godine (8 muškaraca i 1 žena), 11 umrlih radnika iz meseca februara (9 muškaraca i 2 žene), 32 umrla radnika iz meseca marta (29 muškaraca i 3 žene) i 4 umrla radnika iz meseca aprila 1936 godine (4 muškarca).

Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 44.814.—.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama u godini 1936 iznaša:

u januaru 1936 godine	muškaraca	209,	žena	50,	odnosno	ukupno	259
u februaru 1936 godine	„	206,	„	44,	„	„	250
u martu 1936 godine	„	196,	„	55,	„	„	251
u aprilu 1936 godine	„	210,	„	56,	„	„	266
Svega	muškaraca	821,	žena	205,	odnosno	ukupno	1026

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika i nameštenika u maju 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec juni 1936 godine.

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu junu 1936 godine.

U mesecu junu 1936 godine umrla su prema stiglim prijavama 183 radnika i nameštenika, od toga 151 muškarac i 32 žene.

Od zaraznih bolesti umrlo je 85 osoba, od toga od tuberkuloze 75 (40.98%). Od tih je umrlo 74 od tuberkuloze plućiju, 1 od tbc meningitisa, 3 od gripe, 1 od venerične bolesti, 1 od povratne groznice, 1 od trbušne pošaline i 1 od vrbanca.

Od ostalih bolesti umrlo je 66 radnika i nameštenika, od toga otpada 13 na bolesti novotvorina, 11 na bolesti probavila i 10 na bolesti optoka krvi (srčanih bolesti). Samoubojstvo počinilo je 8 radnika, unesrećilo se kod posla 10, a van posla 22 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 20 činovnika, 52 kvalifikovana radnika, 10 šegrta i 101 nekvalifikovani radnik. Najveći broj umrlih otpada na radnike industrije živežnih namirnica (17), zatim slede radnici tekstilne industrije (16), trgovački nameštenici (14), kućna posluga (14), radnici industrije odeće i čišćenja (11), radnici metalne i mašinske industrije (10), nameštenici kod javnih poslova (9), radnici visokogradnja (8), nameštenici privatnog saobraćaja (7), ugostiteljski nameštenici (7), slobodne profesije (7), nameštenici javnog saobraćaja (6), radnici šumsko-pilanske industrije (6), drvodelske industrije (6), industrije duvana (6), grafički radnici (6), radnici kemijske industrije (6), industrije kamena i zemlje (4), centrala za proizvodnju snage (4), higijene (4), nameštenici novčanih zavoda (4), radnici poljoprivrede (3), preradbe kože i njenih surogata (3), industrije papira (2), gradnja željeznica i puteva (2), te po jedan radnik gradnja prevoznih sredstava i industrije kože i gume.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbedenom nadnicom od Din 48.—, i to 33 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu junu 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 131.976.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 124.560.— a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 7.416.—.

Naknadno su prijavljeni još jedan umrli radnik iz meseca oktobra 1934 (1 muškarac), jedan umrli radnik iz meseca augusta 1935 (1 muškarac), dva umrla radnika iz meseca januara 1936 god. (2 muškarca), pet umrlih radnika iz meseca februara (3 muškarca i 2 žene), četrnaest umrlih radnika iz meseca marta (12 muškaraca i 2 žene), tri umrla radnika iz meseca aprila (3 muškarca), i četrdeset i

Digitized by Google

četiri umrlih radnika iz meseca maja 1936 godine (39 muškaraca i 5 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine Din 49.031.50.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša:

u januaru	1936	godine	muškaraca	211,	žena	50	odnosno	ukupno	261
„ februaru	„	„	„	209,	„	46	„	„	255
„ martu	„	„	„	208,	„	57	„	„	265
„ aprilu	„	„	„	213.	„	56	„	„	269
„ maju	„	„	„	223,	„	43	„	„	266
		Svega	muškaraca	1061,	žena	252	odnosno	ukupno	1316

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u mesecu junu 1936 godine spomenut će se u sledećem izveštaju za mesec juli 1936.

REZULTATI

popisa osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30 juna 1935 godine.

Statistički otsek Središnjeg ureda za osiguranje radnika završio je radove oko obradbe statističkog materijala popisa članstva od 30 juna 1935 godine. U ovom broju donašaju se rezultati popisa osiguranog članstva po gradovima, srezovima i banovinama, dok će se rezultati po godinama starosti i nadničnim razredima, po spolu i porodičnom stanju kao i po zanimanju objaviti u narednim brojevima Radničke zaštite.

Kod izradbe popisa članstva po gradovima, srezovima i banovinama uzeta je u obzir nova raspodela gradova prema Zakonu o gradskim opštinama.

Detaljniji podaci popisa članstva od 30 juna 1935 objaviti će se naknadno u zasebnoj publikaciji Središnjeg ureda za osiguranje radnika o njegovom radu.

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec juni 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Juin 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m.	h.
1	Banja Luka	1715	135	754	1467	2213	4492	1991	1480	963	736	396	720	17062	85	18·79
2	Beograd	9428	324	1161	3439	4452	5819	5873	8619	5899	6218	5773	11179	68184	166	25·57
3	Dubrovnik	1542	41	363	573	662	1654	1819	2276	2308	1708	1080	2731	16757	23	26·65
4	Karlovac	1102	17	205	516	943	1834	881	1082	1092	546	330	712	9260	—	21·57
5	Ljubljana	5650	128	1112	2452	3063	6241	5685	6880	7229	5889	3982	6567	54878	61	25·21
6	Niš	7086	328	1869	4117	3644	4079	1897	1348	1349	947	439	1126	28229	37	15·70
7	Novi Sad	5380	161	690	1434	2077	3457	1585	1748	1745	1272	918	1804	22271	9	19·51
8	Osijek	5352	337	1689	2624	3795	5761	4789	3462	2759	2066	1424	3709	37767	14	21·05
9	Petrovgrad	4318	104	1608	1473	2245	1680	939	858	920	738	378	906	16167	43	16·61
10	Sarajevo	2421	198	1009	2200	3072	4485	2808	2622	2411	1858	1012	2415	26511	108	21·79
11	Skoplje	6076	298	1512	3727	2867	3692	1861	1548	1254	1054	490	1005	25384	71	16·27
12	Sombor	3200	73	383	833	1512	2579	1012	1066	881	572	228	797	13136	8	17·94
13	Split	1172	100	271	651	778	2343	1409	949	2001	2004	1188	2429	15295	15	26·75
14	Subotica	3797	184	654	1226	1988	1638	919	919	997	652	380	910	14264	6	17·55
15	Sušak	826	8	56	187	276	1042	778	1181	1011	992	678	2485	9520	—	29·65
16	Tuzla	1792	227	878	1699	1783	2657	942	956	1174	555	306	665	13634	15	18·26
17	Zagreb	6142	338	890	1544	3017	4230	3396	5439	5771	4991	3639	9092	48489	25	26·72
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	66999	3001	15104	30162	38387	57683	38584	42433	39764	32798	22641	49252	436808	686	22·32
18	»Merkur«, Zagreb	48	1	7	45	45	186	209	131	466	1109	824	10814	13885	62	44·30
19	»Trgovsko«, Ljubljana	648	—	9	42	51	120	157	130	210	293	244	2812	4716	34	36·94
20	»Omladina«, Beograd	994	—	19	234	201	294	342	153	347	548	268	1310	4710	8	27·46
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1690	1	35	321	297	600	708	414	1023	1950	1336	14936	23311	104	39·41
	Središnji ured Office central	**68689**	**3002**	**15139**	**30483**	**38684**	**58283**	**39292**	**42847**	**40787**	**34748**	**23977**	**64188**	**460119**	**790**	**23·18**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	10·89	0·48	2·40	4·83	6·13	9·24	6·23	6·79	6·47	5·51	3·80	10·18	72·95		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	71371	2937	14899	30501	40458	58400	37918	40337	39942	34088	22016	62741	455608	810	22·88
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	62033	2633	13237	26853	40971	55101	35394	38416	35957	33119	19891	61250	424855	820	23·20

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec juni 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Juin 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	149	9	534	407	90	144	44	127	81	13	6	9	1613	7	13·56
2	Beograd	1776	82	755	1377	8005	1807	1937	2191	1510	1198	709	763	22110	6	18·88
3	Dubrovnik	197	8	1036	1225	145	193	162	117	123	60	17	114	3397	—	14·26
4	Karlovac	111	5	748	590	291	679	631	555	296	80	33	33	4052	—	17·35
5	Ljubljana	2548	106	5380	5308	2404	3632	3497	3736	2958	1838	1114	641	33162	30	18·29
6	Niš	842	87	456	1534	678	579	288	436	155	67	15	34	5171	—	13·99
7	Novi Sad	1017	128	895	2366	2358	790	403	398	202	139	61	130	8887	5	14·21
8	Osijek	1176	93	2721	2081	1753	1449	379	877	1119	170	108	253	12179	10	15·60
9	Petrovgrad	1109	135	2373	2000	378	343	216	124	77	53	17	38	6863	8	11·45
10	Sarajevo	619	62	877	439	1535	569	377	452	463	147	70	142	5752	15	16·53
11	Skoplje	1776	166	693	1029	772	397	282	176	57	54	12	45	5459	8	11·73
12	Sombor	609	116	497	2231	1475	722	304	145	74	29	15	41	6258	3	13·30
13	Split	426	841	422	2139	300	289	153	108	79	57	33	61	4908	2	12·49
14	Subotica	1869	144	1116	2054	1619	372	172	128	93	46	18	46	7677	3	11·66
15	Sušak	103	2	557	145	657	337	264	406	253	91	30	54	2899	—	17·84
16	Tuzla	176	24	696	331	73	81	42	32	20	10	9	18	1512	—	11·84
17	Zagreb	1898	166	2212	4022	9437	2724	2322	2487	1959	1295	679	623	29824	16	17·51
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	16401	2174	21968	29278	31970	15107	11473	12495	9519	5347	2946	3045	161723	113	16·18
18	»Merkur«, Zagreb	22	—	3	40	68	191	225	155	368	623	496	2647	4838	28	39·62
19	»Trgovsko«, Ljubljana	523	2	17	92	127	245	235	151	292	355	246	968	3253	6	29·32
20	»Omladina«, Beograd	27	—	1	16	22	49	69	30	196	110	68	199	787	—	32·08
	Privat. društv. blagajne. Caisses professionelles	572	2	21	148	217	485	529	336	856	1088	810	3814	8878	34	35·18
	Središnji ured Office central	**16973**	**2176**	**21989**	**29426**	**32187**	**15592**	**12002**	**12831**	**10375**	**6435**	**3756**	**6859**	**170601**	**147**	**17·17**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	2·69	0·34	3·49	4·67	5·10	2·47	1·90	2·04	1·64	1·02	0·60	1·09	27·05		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	17657	2322	22308	29430	32617	14925	11789	12355	10127	6285	3688	6760	170263	156	17·02
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14342	2182	20305	29119	31011	14593	11985	11450	9418	5684	3413	6773	160275	127	17·20

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec juni 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Juin 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1864	144	1288	1874	2303	4636	2035	1607	1044	749	402	729	18675	92	18·34
2	Beograd	11204	406	1916	4816	12457	7626	7810	10810	7409	7416	6482	11942	90294	172	23·93
3	Dubrovnik	1739	49	1399	1798	807	1847	1981	2393	2431	1768	1097	2845	20154	23	24·56
4	Karlovac	1213	22	953	1106	1234	2513	1512	1637	1388	626	363	745	13312	-	20·28
5	Ljubljana	8198	234	6492	7760	5467	9873	9182	10616	10187	7727	5096	7208	88040	91	22·61
6	Niš	7928	415	2325	5651	4322	4658	2185	1784	1504	1014	454	1160	33400	37	15·44
7	Novi Sad	6397	289	1585	3800	4435	4247	1988	2146	1947	1411	979	1934	31158	14	18·—
8	Osijek	6528	430	4410	4705	5548	7210	5168	4339	3878	2236	1532	3962	49946	24	19·72
9	Petrovgrad	5427	239	3981	3473	2623	2023	1155	982	997	791	395	944	23030	51	15·07
10	Sarajevo	3040	260	1886	2639	4607	5054	3185	3074	2874	2005	1082	2557	32263	123	20·86
11	Skoplje	7852	464	2205	4756	3639	4089	2143	1724	1311	1108	502	1050	30843	79	15·46
12	Sombor	3809	189	880	3064	2987	3301	1316	1211	955	601	243	838	19394	11	16·44
13	Split	1598	941	693	2790	1078	2632	1562	1057	2080	2061	1221	2490	20203	17	23·28
14	Subotica	5666	328	1770	3280	3607	2010	1091	1047	1090	698	398	956	21941	9	15·49
15	Sušak	929	10	613	332	933	1379	1042	1587	1264	1083	708	2539	12419	—	26·89
16	Tuzla	1968	251	1574	2030	1856	2738	984	988	1194	565	315	683	15146	15	17·62
17	Zagreb	8040	504	3102	5566	12454	6954	5718	7926	7730	6286	4318	9715	78313	41	23·21
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	83400	5175	37072	59440	70357	72790	50057	54928	49283	38145	25587	52297	598531	799	20·66
18	»Merkur«, Zagreb	70	1	10	85	113	377	434	286	834	1732	1320	13461	18723	90	43·09
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1171	2	26	134	178	365	392	281	502	648	490	3780	7969	40	33·83
20	»Omladina«, Beograd	1021	—	20	250	223	343	411	183	543	658	336	1509	5497	8	28·12
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2262	3	56	469	514	1085	1237	750	1879	3038	2146	18750	32189	138	38·24
	Središnji ured Office central	**85662**	**5178**	**37128**	**59909**	**70871**	**73875**	**51294**	**55678**	**51162**	**41183**	**27733**	**71047**	**630720**	**937**	**21·56**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	13·58	0·82	5·89	9·50	11·23	11·71	8·13	8·83	8·11	6·53	4·40	11·27	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	89028	5259	37207	59931	73075	73325	49707	52692	50069	40373	25704	69501	625871	966	21·28
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	76375	4815	33542	55972	71982	69694	47379	49866	45375	38803	23304	68023	585130	947	21·56

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privées	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	105	1286	74	8	429	371	5	346	27	14	19
		ž.	—	7	—	—	15	—	—	—	—	18	—
			105	**1293**	**74**	**8**	**444**	**371**	**5**	**346**	**27**	**32**	**19**
2	Beograd	m.	371	1912	1016	—	4337	9756	2434	391	2281	1852	298
		ž.	24	53	36	—	93	1270	76	49	99	2542	352
			395	**1965**	**1052**	—	**4430**	**11026**	**2510**	**440**	**2380**	**4394**	**650**
3	Dubrovnik	m.	52	1932	795	240	602	1420	293	100	110	24	—
		ž.	8	6	5	—	10	75	—	26	1	59	—
			60	**1938**	**800**	**240**	**612**	**1495**	**293**	**126**	**111**	**83**	—
4	Karlovac	m.	33	32	45	6	581	444	20	3	263	1684	4
		ž.	2	2	—	7	47	214	13	8	146	1705	—
			35	**34**	**45**	**13**	**628**	**658**	**33**	**11**	**409**	**3389**	**4**
5	Ljubljana	m.	408	580	644	16	4592	5681	336	1487	424	4878	1440
		ž.	112	66	14	2	982	1172	12	475	15	9158	655
			520	**646**	**658**	**18**	**5574**	**6853**	**348**	**1962**	**439**	**14036**	**2095**
6	Niš	m.	38	45	305	2	2161	2335	428	706	175	2849	25
		ž.	—	—	1	11	68	10	7	161	1	1226	1
			38	**45**	**306**	**13**	**2229**	**2345**	**435**	**867**	**176**	**4075**	**26**
7	Novi Sad	m.	176	382	337	2	2493	2208	149	149	281	1559	23
		ž.	28	33	—	—	209	343	—	86	21	1753	33
			204	**415**	**337**	**2**	**2702**	**2551**	**149**	**235**	**302**	**3312**	**56**
8	Osijek	m.	624	1075	326	—	2905	2501	612	396	382	1222	48
		ž.	27	25	8	—	404	47	9	222	9	1478	102
			651	**1100**	**334**	—	**3309**	**2548**	**621**	**618**	**391**	**2700**	**150**
9	Petrovgrad	m.	241	312	181	—	1156	1034	17	28	186	224	3
		ž.	18	17	12	—	455	67	—	53	6	548	1
			259	**329**	**193**	—	**1611**	**1101**	**17**	**81**	**192**	**772**	**4**
10	Sarajevo	m.	28	283	327	469	734	3132	247	112	461	268	11
		ž.	1	2	2	1	9	63	—	35	1	920	10
			29	**285**	**329**	**470**	**743**	**3195**	**247**	**147**	**462**	**1188**	**21**
11	Skoplje	m.	44	171	265	2	1296	1284	108	143	161	455	37
		ž.	2	2	5	—	6	22	—	30	4	593	18
			46	**173**	**270**	**2**	**1302**	**1306**	**108**	**173**	**165**	**1048**	**55**
12	Sombor	m.	98	258	153	—	550	949	92	31	121	2297	4
		ž.	13	15	2	—	274	69	—	34	—	1954	—
			111	**273**	**155**	—	**824**	**1018**	**92**	**65**	**121**	**4251**	**4**
13	Split	m.	100	1330	448	10	2470	336	928	431	324	35	—
		ž.	5	16	33	4	187	5	3	19	3	174	6
			105	**1346**	**481**	**14**	**2657**	**341**	**931**	**450**	**327**	**209**	**6**
14	Subotica	m.	82	77	163	—	613	1258	11	220	279	470	27
		ž.	88	8	3	—	242	196	1	61	10	1163	107
			170	**85**	**166**	—	**855**	**1454**	**12**	**281**	**289**	**1633**	**134**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu junu 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Juin 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
10	102	8553	184	404	150	236	242	1349	501	35	211	1166	738	213	168	116	17062
—	—	46	6	16	149	124	67	10	4	10	59	35	53	25	73	896	1613
10	**102**	**8599**	**190**	**420**	**299**	**360**	**309**	**1359**	**505**	**45**	**270**	**1201**	**791**	**238**	**241**	**1012**	**18675**
247	2773	982	2002	4817	13	3414	3431	3527	5792	2176	1899	3702	5819	1174	1315	453	68184
112	297	62	72	479	—	1294	2989	62	107	942	693	256	638	317	580	8616	22110
359	**3070**	**1044**	**2074**	**5296**	**13**	**4708**	**6420**	**3589**	**5899**	**3118**	**2592**	**3958**	**6457**	**1491**	**1895**	**9069**	**90294**
10	240	632	236	678	277	934	314	3306	1366	103	354	1190	935	300	258	56	16757
—	—	3	15	24	195	646	152	5	7	26	55	38	101	42	73	1825	3397
10	**240**	**635**	**251**	**702**	**472**	**1580**	**466**	**3311**	**1373**	**129**	**409**	**1228**	**1036**	**342**	**331**	**1881**	**20154**
282	328	1742	217	354	3	92	195	216	717	26	190	1077	537	56	69	44	9260
57	38	76	23	5	5	185	89	—	—	5	83	76	29	16	39	1182	4052
339	**366**	**1818**	**240**	**359**	**8**	**277**	**284**	**216**	**717**	**31**	**273**	**1153**	**566**	**72**	**108**	**1226**	**13312**
1464	2367	5958	3026	3154	330	946	1589	2989	5619	736	1116	1736	2392	306	536	128	54878
353	464	301	362	696	611	2383	3126	79	58	412	918	188	1122	166	652	8608	33162
1817	**2831**	**6259**	**3388**	**3850**	**941**	**3329**	**4715**	**3068**	**5677**	**1148**	**2034**	**1924**	**3514**	**472**	**1188**	**8736**	**88040**
421	1863	361	865	1799	1014	1326	1420	1051	2227	182	769	2664	1984	325	590	299	28229
49	8	—	5	62	1046	362	456	—	3	13	134	27	157	20	108	1235	5171
470	**1871**	**361**	**870**	**1861**	**2060**	**1688**	**1876**	**1051**	**2230**	**195**	**903**	**2691**	**2141**	**345**	**698**	**1534**	**33400**
103	791	539	1141	2144	56	479	1135	801	1071	352	974	1704	2261	291	490	180	22271
14	33	164	154	198	219	319	728	16	43	131	230	91	341	101	236	3363	8887
117	**824**	**703**	**1295**	**2342**	**275**	**798**	**1863**	**817**	**1114**	**483**	**1204**	**1795**	**2602**	**392**	**726**	**3543**	**31158**
305	2497	8118	1688	3415	18	577	1211	798	1140	222	1210	2267	2869	429	516	396	37767
27	1023	547	344	239	10	522	892	51	39	286	267	482	471	94	173	4381	12179
332	**3520**	**8665**	**2032**	**3654**	**28**	**1099**	**2103**	**849**	**1179**	**508**	**1477**	**2749**	**3340**	**523**	**689**	**4777**	**49946**
66	769	60	887	2444	25	331	782	723	544	96	1072	1898	1985	280	533	290	16167
22	8	2	50	214	143	210	949	5	18	46	189	114	641	55	235	2785	6863
88	**777**	**62**	**937**	**2658**	**168**	**541**	**1 731**	**728**	**562**	**142**	**1261**	**2012**	**2626**	**335**	**768**	**3075**	**23030**
47	565	7994	326	781	489	983	913	2526	1670	186	545	680	1398	728	455	153	26511
—	6	60	2	78	456	424	661	10	59	35	242	30	240	117	201	2087	5752
47	**571**	**8054**	**328**	**859**	**945**	**1407**	**1574**	**2536**	**1729**	**221**	**787**	**710**	**1638**	**845**	**656**	**2240**	**32263**
52	1345	871	650	1466	3566	1040	1064	2026	1855	152	638	3671	1977	218	742	85	25384
2	7	8	—	36	2344	348	435	9	8	18	113	82	70	22	139	1136	5459
54	**1352**	**879**	**650**	**1502**	**5910**	**1388**	**1 499**	**2035**	**1863**	**170**	**751**	**3753**	**2047**	**240**	**881**	**1221**	**30843**
103	543	136	847	2036	7	226	565	445	853	101	542	620	1114	151	197	97	13136
9	72	5	49	83	1	122	356	2	25	37	75	38	141	22	58	2802	6258
112	**615**	**141**	**896**	**2119**	**8**	**348**	**921**	**447**	**878**	**138**	**617**	**658**	**1255**	**173**	**255**	**2899**	**19394**
3	256	5	297	883	87	603	109	2814	1106	54	262	702	1272	163	175	92	15295
—	21	—	24	293	40	587	277	206	31	33	70	98	253	58	124	2338	4908
3	**277**	**5**	**321**	**1176**	**127**	**1190**	**386**	**3020**	**1137**	**87**	**332**	**800**	**1525**	**221**	**299**	**2430**	**20203**
13	676	36	776	1933	26	415	738	531	330	218	783	1651	2155	281	403	99	14264
—	80	9	238	105	47	216	939	—	15	156	152	77	723	29	192	2820	7677
13	**756**	**45**	**1014**	**2038**	**73**	**631**	**1677**	**531**	**345**	**374**	**935**	**1728**	**2878**	**310**	**595**	**2919**	**21941**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	26	1525	574	131	122	254	225	15	121	7	426
		ž.	2	5	24	—	—	2	1	15		—	112
			28	**1530**	**598**	**131**	**122**	**256**	**226**	**30**	**121**	**7**	**538**
16	Tuzla	m.	29	572	616	38	644	281	9	1213	65	111	4
		ž.	6	1	4	1	24	—	—	30	—	141	—
			35	**573**	**620**	**39**	**668**	**281**	**9**	**1243**	**65**	**252**	**4**
17	Zagreb	m	382	1006	1018	—	2923	2889	476	1497	1159	4352	325
		ž.	92	28	42	—	190	210	1	505	17	5088	446
			474	**1034**	**1060**	—	**3113**	**3099**	**477**	**2002**	**1176**	**9440**	**771**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	2837	12778	7287	924	28608	36133	6390	7268	6820	22301	2694
		ž.	428	286	191	26	3215	3765	123	1809	333	28520	1843
			3265	**13064**	**7478**	**950**	**31823**	**39898**	**6513**	**9077**	**7153**	**50821**	**4537**
18	„Merkur", Zagreb	m.	21	161	300	8	137	266	35	483	267	682	73
		ž.	1	52	84	—	18	91	3	195	72	219	21
			22	**213**	**384**	**8**	**155**	**357**	**38**	**678**	**339**	**901**	**94**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	10	3	41	—	45	146	5	136	60	362	59
		ž.	6	3	36	—	27	92	1	65	22	198	20
			16	**6**	**77**	—	**72**	**238**	**6**	**201**	**82**	**560**	**79**
20	„Omladina", Beograd	m.	3	21	46	—	—	13	20	23	2	16	1
		ž.	11	2	3	—	—	2	2	3	1	10	—
			14	**23**	**49**	—	–	**15**	**22**	**26**	**3**	**26**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	34	185	387	8	182	425	60	642	329	1060	133
		ž.	18	57	123	—	45	185	6	263	95	427	41
			52	**242**	**510**	**8**	**227**	**610**	**66**	**905**	**424**	**1487**	**174**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	2871	12963	7674	932	28790	36558	6450	7910	7149	23361	2827
		ž.	446	343	314	26	3260	3950	129	2072	428	28947	1884
			3317	**13306**	**7988**	**958**	**32050**	**40508**	**6579**	**9982**	**7577**	**52308**	**4711**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·46	2·06	1·22	0·15	4·56	5·80	1·02	1·25	1·13	3·70	0·45
		ž.	0·07	0·05	0·05	–	0·52	0·62	0·02	0·33	0·07	4·59	0·30
			0·53	**2·11**	**1·27**	**0·15**	**5·08**	**6·42**	**1·04**	**1·58**	**1·20**	**8·29**	**0·75**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2707	13069	7625	947	27468	35713	6538	7948	7007	23024	2782
		ž.	441	296	301	28	3206	3864	151	2229	439	28581	1882
			3148	**13365**	**7926**	**975**	**30674**	**33577**	**6689**	**10177**	**7445**	**51605**	**4664**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2254	12672	7552	670	27833	31087	5931	7985	6455	20389	2662
		ž.	573	344	299	11	3531	3729	118	2025	299	25605	1957
			2827	**13016**	**7851**	**681**	**31364**	**34816**	**6049**	**10010**	**6754**	**45994**	**4619**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjeska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
2	106	942	196	384	35	578	115	1205	876	46	124	546	818	55	59	7	9520
—	4	65	1	54	437	618	83	—	17	21	116	46	167	14	69	1026	2899
2	**110**	**1007**	**197**	**438**	**472**	**1196**	**198**	**1205**	**893**	**67**	**240**	**592**	**985**	**69**	**128**	**1033**	**12419**
6	291	5370	208	660	11	336	218	307	585	15	221	675	706	164	144	135	13634
—	1	12	3	17	—	206	138	2	—	1	36	24	32	11	9	813	1512
6	**292**	**5382**	**211**	**677**	**11**	**542**	**356**	**309**	**585**	**16**	**257**	**699**	**738**	**175**	**153**	**948**	**15146**
472	2166	1908	2143	3821	71	1222	1714	1089	4535	1052	1426	3256	5421	1077	745	344	48489
47	254	98	525	872	206	1788	2333	4	85	452	1135	182	1811	281	522	12610	29824
519	**2420**	**2006**	**2668**	**4693**	**277**	**3010**	**4047**	**1093**	**4620**	**1504**	**2561**	**3438**	**7232**	**1358**	**1267**	**12954**	**78313**
3606	17678	44207	15689	31173	6178	13738	15755	25703	30787	5752	12336	29205	34381	6211	7395	2974	436808
692	2316	1458	1873	3471	5909	10354	14670	461	519	2624	4567	1884	6990	1390	3483	58523	161723
4298	**19994**	**45665**	**17562**	**34644**	**12087**	**24092**	**30425**	**26164**	**31306**	**8376**	**16903**	**31089**	**41371**	**7601**	**10878**	**61497**	**598531**
74	32	149	165	524	11	63	198	23	137	143	19	28	5495	3406	985	—	13885
21	26	25	39	135	3	44	81		31	61	13	3	2002	995	603	—	4838
95	**58**	**174**	**204**	**659**	**14**	**107**	**279**	**23**	**168**	**204**	**32**	**31**	**7497**	**4401**	**1588**	—	**18723**
42	39	40	18	93	4	13	29	2	85	72	21	49	2282	812	248	—	4716
21	28	8	24	94	3	14	47	1	23	43	27	12	1864	279	295	—	3253
63	**67**	**48**	**42**	**187**	**7**	**27**	**76**	**3**	**108**	**115**	**48**	**61**	**4146**	**1091**	**543**	—	**7969**
4	17	14	6	35	3	9	74	—	2	17	—	3	3548	626	207	—	4710
3	3	—	—	4	—	—	33	—	—	1	—	—	361	283	65	—	787
7	**20**	**14**	**6**	**39**	**3**	**9**	**107**	—	**2**	**18**	—	**3**	**3909**	**909**	**272**	—	**5497**
120	88	203	189	652	18	85	301	25	224	232	40	80	11325	4844	1440	—	23311
45	57	33	63	233	6	58	161	1	54	105	40	15	4227	1557	963	—	8878
165	**145**	**236**	**252**	**885**	**24**	**143**	**462**	**26**	**278**	**337**	**80**	**95**	**15552**	**6401**	**2403**	—	**32189**
3726	17766	44410	15878	31825	6196	13823	16056	25728	31011	5984	12376	29285	45706	11055	8835	2974	460119
737	2373	1491	1936	3704	5915	10412	14831	462	573	2729	4607	1899	11217	2947	4446	58523	170601
4463	**20139**	**45901**	**17814**	**35529**	**12111**	**24235**	**30887**	**26190**	**31584**	**8713**	**16983**	**31184**	**56923**	**14002**	**13281**	**61497**	**630720**
0·59	2·82	7·04	2·52	5·05	0·98	2·19	2·55	4·07	4·92	0·95	1·96	4·64	7·25	1·75	1·40	0·47	72 95
0·12	0·37	0·24	0·31	0·58	0·94	1·65	2·35	0·08	0·09	0·43	0·73	0·30	1·78	0·47	0·71	9·28	27·05
0·71	**3·19**	**7·28**	**2·83**	**5·63**	**1·92**	**3·84**	**4·90**	**4·15**	**5·01**	**1·38**	**2·69**	**4·94**	**9·03**	**2·22**	**2·11**	**9·75**	**100·—**
3667	17742	45115	15768	31724	6115	12907	16360	25545	28340	5900	12272	30393	46077	11026	8795	3034	455608
666	2394	1657	2013	3790	6471	9640	15037	361	530	2713	4286	1754	10945	2915	4406	59267	170263
4333	**20136**	**46772**	**17781**	**35514**	**12586**	**22547**	**31397**	**25907**	**28870**	**8613**	**16558**	**32147**	**57022**	**13941**	**13201**	**62301**	**625871**
3584	16989	48604	13899	29894	3969	12662	14172	22430	23899	5636	11677	24396	43346	12431	8436	3351	424855
664	2066	1656	1713	3909	3993	10406	13178	344	528	2494	4391	1126	10477	2899	4215	57725	160275
4248	**19055**	**50260**	**15612**	**33803**	**7962**	**23068**	**27350**	**22774**	**24417**	**8130**	**16068**	**25522**	**53823**	**15330**	**12651**	**61076**	**585130**

Digitized by Google

Rezultati popisa osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30 juna 1935 godine

Résultats du recensement des membres assurés de l'Office Central d'assurances ouvrières du 30 Juin 1935.

Tabela I — Tableau I

Broj osiguranih članova prema popisu od 30 juna 1935 po banovinama

Nombre des membres assurés présente suivant le recensement du 30 Juin 1935 d'après les banovines

Redni broj — Numéro d'ordre	Srez / Arrondissement	Mesni organi / Offices régionaux	Apsolutni broj osiguranih članova — Muški / Hommes	Ženske / Femmes	Ukupno / Total	Priraštaj prema godini 1933 / Accroissement d'après 1933	Na 100 muških stanovnika dolazi muških osiguranika / Par 100 d'habitants masculins il y a assurés mascul.	Na 100 ženskih stanovnika dolazi ženskih osiguranika / Par 100 d'habitants féminins il y a assurés féminins	Na 100 m. i ž. stanovnika dolazi m. i ž. osiguranika / Par 100 d'habitants mascul. et fém. il y a assur. masc. et fém.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	I. Dravska banovina								
1	**Brežice**	Ou. Ljubljana	861	337	1198	+ 72	5.28	1.95	3.57
		»Merkur«	8	4	12	—			
		»Trgovsko«	69	16	85	+ 10			
			938	**357**	**1295**	+ **82**	**5.75**	**2.07**	**3.86**
2	**Gornji grad**	Ou. Ljubljana	719	111	830	— 28	8.48	1.22	4.73
		»Trgovsko«	6	21	27	+ 4			
			725	**132**	**857**	— **24**	**8.55**	**1.45**	**4.88**
3	**Dolnja Lendava**	Ou. Ljubljana	580	305	885	+ 79	3.16	1.55	2.33
		»Merkur«	1	—	1	—			
		»Trgovsko«	2	2	4	+ 2			
			583	**307**	**890**	+ **81**	**3.18**	**1.56**	**2.34**
4	**Dravograd**	Ou. Ljubljana	1434	483	1917	+ 39	8.82	2.99	5.92
		»Trgovsko«	62	12	74	+ 12			
			1496	**495**	**1991**	+ **51**	**9.21**	**3.07**	**6.15**
5	**Kamnik**	Ou. Ljubljana	2096	1086	3182	+ 151	11.17	5.21	8.04
		»Trgovsko«	64	56	120	+ 17			
			2160	**1142**	**3302**	+ **168**	**11.51**	**5.48**	**8.34**
6	**Konjice**	Ou. Ljubljana	836	220	1056	+ 65	8.12	2.01	4.97
		»Trgovsko«	44	27	71	+ 1			
			880	**247**	**1127**	+ **66**	**8.55**	**2.26**	**5.31**
7	**Kočevje**	Ou. Ljubljana	1368	456	1824	— 826	7.44	2.33	4.81
		»Trgovsko«	50	31	81	— 14			
			1418	**487**	**1905**	— **840**	**7.71**	**2.49**	**5.02**
8	**Kranj**	Ou. Ljubljana	4888	3844	8732	+ 169	17.49	12.30	14.75
		»Merkur«	1	—	1	+ 1			
		»Trgovsko«	353	236	589	+ 110			
			5242	**4080**	**9322**	+ **280**	**18.76**	**13.05**	**15.74**
9	**Krško**	Ou. Ljubljana							
		»Trgovsko«	859	346	1205	+ 72	3.28	1.19	2.18
			53	51	104	+ 51			
			912	**397**	**1309**	+ **123**	**3.49**	**1.37**	**2.37**

OPASKA — Note: + = više (accroissement), — = manje (diminution).

Kod novih gradova po Zakonu o gradskim opštinama i njihovih ranijih srezova nije označen procenat osiguranika prema žiteljstvu, jer je broj žiteljstva nepoznat.

Chez les villes nouvellement créées par la loi de communes, et leurs anciens arrondissements les % des assurés suivant la population sont pas portés, puisque le nombre de population est inconnu.

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	**Laško**	Ou. Ljubljana	1537	898	2435	+ 75	8.88	5.26	7.08
		»Trgovsko«	84	39	123	+ 40			
			1621	**937**	**2558**	**+ 115**	**9.37**	**5.49**	**7.44**
11	**Litija**	Ou. Ljubljana	1079	620	1699	+ 107	5.65	3.—	4.27
		»Trgovsko«	25	35	60	— 4			
			1104	**655**	**1759**	**+ 103**	**5.78**	**3.17**	**4.42**
12	**Logatec**	Ou. Ljubljana	854	202	1056	+ 3	6.36	1.46	3.88
		»Trgovsko«	50	25	75	+ 11			
			904	**227**	**1131**	**+ 14**	**6.73**	**1.64**	**4.15**
13	**Ljubljana**	Ou. Ljubljana	3948	1963	5911	+ 702	10.15	4.84	7.44
		»Merkur«	1	—	1	—			
		»Trgovsko«	104	66	170	+ 57			
			4053	**2029**	**6082**	**+ 759**	**10.42**	**5.—**	**7.65**
14	**Ljubljana grad**	Ou. Ljubljana	7803	7335	15138	— 501	27.41	23.43	25.33
		»Merkur«	65	14	79	— 15			
		»Trgovsko«	1844	1407	3251	+ 68			
			9712	**8756**	**18468**	**— 448**	**34.12**	**27.97**	**30.90**
15	**Ljutomer**	Ou. Ljubljana	869	380	1249	+ 17	5.23	2.07	3.57
		»Trgovsko«	50	18	68	+ 3			
			919	**398**	**1317**	**+ 20**	**5.54**	**2.16**	**3.76**
16	**Maribor desni breg**	Ou. Ljubljana	2407	707	3114	— 8	9.05	2.53	5.70
		»Merkur«	1	—	1	— 6			
		»Trgovsko«	81	39	120	+ 9			
			2489	**746**	**3235**	**— 5**	**9.35**	**2.66**	**5.92**
17	**Maribor levi breg**	Ou. Ljubljana	933	481	1414	+ 161	3.56	1.68	2.58
		»Merkur«	—	—	—	— 3			
		»Trgovsko«	30	10	40	— 7			
			963	**491**	**1454**	**+ 151**	**3.67**	**1.71**	**2.65**
18	**Maribor grad**	Ou. Ljubljana	5850	5082	10932	— 132	35.42	30.55	32.98
		»Merkur«	256	74	330	+ 21			
		»Trgovsko«	649	454	1103	+ 93			
			6755	**5610**	**12365**	**— 18**	**40.90**	**33.73**	**37.30**
19	**Murska Sobota**	Ou. Ljubljana	568	431	999	+ 8	2.24	1.58	1.90
		»Trgovsko«	42	23	65	+ 9			
			610	**454**	**1064**	**+ 17**	**2.40**	**1.67**	**2.02**
20	**Novo mesto**	Ou. Ljubljana	1302	500	1802	— 160	5.37	1.91	3.57
		»Trgovsko«	48	42	90	+ 15			
			1350	**542**	**1892**	**— 145**	**5.56**	**2.07**	**3.75**
21	**Ptuj**	Ou. Ljubljana	820	346	1166	— 10	2.48	0.91	1.64
		»Trgovsko«	31	18	49	— 3			
			851	**364**	**1215**	**— 13**	**2.57**	**0.96**	**1.71**
22	**Ptuj grad**	Ou. Ljubljana	633	513	1146	+ 5	31.03	23.10	26.90
		»Merkur«	1	—	1	+ 1			
		»Trgovsko«	93	39	132	+ 6			
			727	**552**	**1279**	**+ 12**	**35.64**	**24.85**	**30.02**
23	**Radovljica**	Ou. Ljubljana	2079	1133	3212	— 154	11.59	6.17	8.85
		»Merkur«	1	—	1	—			
		»Trgovsko«	67	42	109	— 12			
			2147	**1175**	**3322**	**— 166**	**11.97**	**6.40**	**9.15**
24	**Slovenjgradec**	Ou. Ljubljana	1301	418	1719	— 4	8.76	2.72	5.69
		»Merkur«	1	—	1	— 1			
		»Trgovsko«	76	21	97	+ 9			
			1378	**439**	**1817**	**+ 4**	**9.28**	**2.85**	**6.01**
25	**Celje**	Ou. Ljubljana	1593	911	2504	—2251	5.59	2.96	4.22
		»Merkur«	1	—	1	— 2			
		»Trgovsko«	60	49	109	+ 25			
			1654	**960**	**2614**	**—2228**	**5.80**	**3.12**	**4.41**
26	**Celje grad**	Ou. Ljubljana	2637	1751	4388	+2092	68.69	46.53	57.72
		»Merkur«	148	73	221	+ 17			
		»Trgovsko«	292	193	485	— 4			
			3077	**2017**	**5094**	**+2105**	**80.15**	**53.60**	**67.01**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27	**Črnomelj**	Ou. Ljubljana	535	107	642	— 47	4.57	0.79	2.54
		»Trgovsko«	10	7	17	+ 5			
			545	**114**	**659**	**— 42**	4.66	0.84	2.61
28	**Šmarje**	Ou. Ljubljana	741	418	1159	— 144	3.43	1.75	2.55
		»Trgovsko«	63	18	81	+ 27			
			804	**436**	**1240**	**— 117**	**3.72**	**1.82**	**2.72**
	Dravska banovina	Ou. Ljubljana	51130	31384	82514	— 448	9.34	5.33	7.27
		»Merkur«	485	165	650	+ 13	0.09	0.03	0.06
		»Trgovsko«	4402	2997	7399	+ 540	0.80	0.51	0.65
		Ukupno - Total	**56017**	**34546**	**90563**	**+ 105**	**10.24**	**5.87**	**7.97**
		II. Savska banovina							
1	**Bakar grad**	Ou. Sušak	**225**	**68**	**293**	**— 21**	**22.75**	**8.20**	**14.13**
2	**Bjelovar**	Ou. Osijek	**375**	**49**	**424**	**— 41**	**1.21**	**0.15**	**0.67**
3	**Bjelovar grad**	Ou. Osijek	1009	506	1515	— 55	19.46	9.93	14.74
		»Merkur«	68	21	89	+ 21			
			1077	**527**	**1604**	**— 34**	**20.78**	**10.34**	**15.60**
4	**Brinje**	Ou. Karlovac	**66**	**11**	**77**	**— 31**	**0.91**	**0.13**	**0.48**
5	**Brod**	Ou. Osijek	1562	132	1694	+ 998	6.07	0.49	3.21
		»Merkur«	12	—	12	— 4			
			1574	**132**	**1706**	**+ 994**	**6.12**	**0.49**	**3.23**
6	**Brod grad**	Ou. Osijek	869	585	1454	—1089	12.47	8.59	10.55
		»Merkur«	93	19	112	+ 3			
			962	**604**	**1566**	**—1086**	**13.80**	**8.87**	**11.37**
7	**Valpovo**	Ou. Osijek	**3287**	**201**	**3488**	**+ 159**	**27.86**	**1.63**	**14.48**
8	**Varaždin**	Ou. Zagreb	**298**	**81**	**379**	**+ 39**	**1.33**	**0.35**	**0.83**
9	**Varaždin grad**	Ou. Zagreb	2791	2044	4835	+ 524	37.27	28.70	33.10
		»Merkur«	90	26	116	+ 20			
			2881	**2070**	**4951**	**+ 544**	**38.47**	**29.07**	**33.89**
10	**Velika Gorica**	Ou. Zagreb	**699**	**104**	**803**	**+ 28**	**4.05**	**0.56**	**2.25**
11	**Vinkovci**	Ou. Osijek	**347**	**45**	**392**	**+ 14**	**2.02**	**0.25**	**1.13**
12	**Vinkovci grad**	Ou. Osijek	1448	778	2226	+ 248	22.13	11.57	16.78
		»Merkur«	106	22	128	+ 7			
			1554	**800**	**2354**	**+ 255**	**23.75**	**11.90**	**17.74**
13	**Virovitica**	Ou. Osijek	**200**	**63**	**263**	**— 84**	**1.04**	**0.32**	**0.67**
14	**Virovitica grad**	Ou. Osijek	899	227	1126	— 444	16.63	4.33	10.57
		»Merkur«	32	5	37	+ 4			
			931	**232**	**1163**	**— 440**	**17.22**	**4.42**	**10.92**
15	**Vojnić**	Ou. Karlovac	**232**	**27**	**259**	**+ 79**	**1.24**	**0.13**	**0.66**
16	**Vukovar**	Ou. Osijek	**308**	**66**	**374**	**+ 38**	**1.72**	**0.36**	**1.03**
17	**Vukovar grad**	Ou. Osijek	2380	1316	3696	+ 269	46.67	22.84	34.03
		»Merkur«	33	8	41	+ 4			
			2413	**1324**	**3737**	**+ 273**	**47.31**	**22.98**	**34.40**
18	**Vrbovsko**	Ou. Karlovac	**362**	**115**	**477**	**— 66**	**4.33**	**1.23**	**2.69**
19	**Vrginmost**	Ou. Karlovac	**210**	**53**	**263**	**— 10**	**1.18**	**0.27**	**0.70**
20	**Garešnica**	Ou. Osijek	731	74	805	+ 359	4.88	0.46	2.60
		»Merkur«	—	—	—	— 2			
			731	**74**	**805**	**+ 357**	**4.88**	**0.46**	**2.60**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21	**Glina**	Ou. Karlovac	**392**	**99**	**491**	**— 110**	**1.81**	**0.41**	**1.07**
22	**Gospić**	Ou. Karlovac	290	157	447	— 8	1.85	0.85	1.31
		Ou. Sušak	24	10	34	+ 19	0.15	0.05	0.10
		»Merkur«	7	2	9	+ 2			
			321	**169**	**490**	**+ 13**	**2.05**	**0.92**	**1.44**
23	**Gračac**	Ou. Karlovac	**147**	**35**	**182**	**+ 9**	**1.10**	**0.24**	**0.65**
24	**Grubišno Polje**	Ou. Osijek	**303**	**47**	**350**	**— 51**	**2.54**	**0.38**	**1.45**
25	**Daruvar**	Ou. Osijek	971	241	1212	— 105	5.52	1.31	3.37
		»Merkur«	62	33	95	— 3			
			1033	**274**	**1307**	**— 108**	**5.87**	**1.51**	**3.64**
26	**Delnice**	Ou. Sušak	**1333**	**111**	**1444**	**+ 170**	**13.87**	**1.04**	**7.12**
27	**Donja Stubica**	Ou. Zagreb	1006	105	1111	— 935	5.07	0.50	2.72
		»Merkur«	32	7	39	+ 1			
			1038	**112**	**1150**	**— 934**	**5.23**	**0.54**	**2.82**
28	**Donji Lapac**	Ou. Karlovac	**40**	**4**	**44**	**+ 15**	**0.49**	**0.05**	**0.27**
29	**Donji Miholjac**	Ou. Osijek	328	75	403	— 95	2.47	0.55	1.50
		»Merkur«	13	1	14	— 6			
			341	**76**	**417**	**— 101**	**2.57**	**0.56**	**1.55**
30	**Dugo Selo**	Ou. Zagreb	256	52	308	+ 41	2.56	0.50	1.51
		»Merkur«	2	—	2	— 1			
			258	**52**	**310**	**+ 40**	**2.58**	**0.50**	**1.52**
31	**Đakovo**	Ou. Osijek	1102	317	1419	— 121	4.22	1.18	2.68
		»Merkur«	40	6	46	— 2			
			1142	**323**	**1465**	**— 123**	**4.37**	**1.20**	**2.77**
32	**Đurđevac**	Ou. Osijek	**648**	**91**	**739**	**— 48**	**2.52**	**0.34**	**1.41**
33	**Županja**	Ou. Osijek	**380**	**122**	**502**	**— 65**	**2.21**	**0.70**	**1.45**
34	**Zagreb**	Ou. Zagreb	1792	1246	3038	+1084	5.57	3.86	4.72
		»Merkur«	30	14	44	+ 12			
			1822	**1260**	**3082**	**+1096**	**5.66**	**3.91**	**4.78**
35	**Zagreb grad**	Ou. Zagreb	26067	20561	46628	+1345	28.29	22.00	25.13
		»Merkur«	5297	2532	7829	+ 158	5.75	2.71	4.22
			31364	**23093**	**54457**	**+1503**	**34.04**	**24.71**	**29.34**
36	**Zlatar**	Ou. Zagreb	**736**	**220**	**956**	**+ 156**	**2.95**	**0.82**	**1.85**
37	**Ivanec**	Ou. Zagreb	351	100	451	+ 49	1.54	0.44	0.99
		»Merkur«	—	—	—	— 1			
			351	**100**	**451**	**+ 48**	**1.54**	**0.44**	**0.99**
38	**Jastrebarsko**	Ou. Karlovac	**303**	**97**	**400**	**+ 33**	**1.62**	**0.45**	**1.—**
39	**Karlovac**	Ou. Karlovac	1410	1193	2603	— 171	7.08	5.18	6.06
		»Merkur«	56	26	82	— 1			
			1466	**1219**	**2685**	**— 172**	**7.36**	**5.29**	**6.25**
40	**Karlovac grad**	Ou. Karlovac	2713	1646	4359	— 225	24.95	15.93	20.55
		»Merkur«	209	68	277	+ 18			
			2922	**1714**	**4636**	**— 207**	**26.87**	**16.59**	**21.86**
41	**Kastav**	Ou. Sušak	**210**	**46**	**256**	**+ 28**	**4.07**	**0.86**	**2.43**
42	**Klanjec**	Ou. Zagreb	137	54	191	— 20	0.97	0.38	0.67
		»Merkur«	14	1	15	+ 15			
			151	**55**	**206**	**— 5**	**1.07**	**0.38**	**0.72**
43	**Koprivnica**	Ou. Zagreb	**265**	**59**	**324**	**+ 14**	**1.58**	**0.35**	**0.96**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
44	**Koprivnica grad**	Ou. Zagreb	850	267	1117	+ 13	17.91	5.65	11.79
		»Merkur«	36	8	44	— 4			
			886	**275**	**1161**	+ **9**	**18.67**	**5.82**	**12,26**
45	**Korenica**	Ou. Karlovac	**81**	**29**	**110**	+ **1**	**0.81**	**0.25**	**0.51**
46	**Kostajnica**	Ou. Banja Luka	426	67	493	— 123	3.08	0.44	1.70
		»Merkur«	6	2	8	— 2			
			432	**69**	**501**	— **125**	**3.12**	**0.45**	**1.72**
47	**Krapina**	Ou. Zagreb	585	313	898	— 163	3.48	1.78	2.61
		»Merkur«	12	3	15	+ 1			
			597	**316**	**913**	— **162**	**3.55**	**1.79**	**2.65**
48	**Križevci**	Ou. Zagreb	**583**	**68**	**651**	+ **220**	**2.20**	**0.24**	**1.20**
49	**Križevci grad**	Ou. Zagreb	486	227	713	+ 26	13.89	6.43	10.14
		»Merkur«	21	8	29	+ 6			
			507	**235**	**742**	+ **32**	**14.49**	**6.65**	**10.55**
50	**Krk**	Ou. Sušak	**382**	**191**	**573**	+ **60**	**4.24**	**1.74**	**2,86**
51	**Kutina**	Ou. Zagreb	**492**	**63**	**555**	+ **134**	**3.54**	**0.45**	**1.98**
52	**Ludbreg**	Ou. Zagreb	400	110	510	+ 55	2.17	0.57	1.36
		»Merkur«	7	3	10	—			
			407	**113**	**520**	+ **55**	**2.21**	**0.59**	**1,38**
53	**Našice**	Ou. Osijek	3237	495	3732	— 222	12.80	1.94	7.35
		»Merkur«	83	11	94	+ 9			
			3320	**506**	**3826**	— **213**	**13.12**	**1.99**	**7.53**
54	**Nova Gradiška**	Ou. Osijek	938	134	1072	+ 135	3.67	0.51	2.06
		»Merkur«	11	3	14	+ 14			
			949	**137**	**1086**	+ **149**	**3.75**	**0.52**	**2.08**
55	**Nova Gradiška grad**	Ou. Osijek	659	298	957	— 174	31.96	13.83	22.69
		»Merkur«	62	14	76	—			
			721	**312**	**1033**	— **174**	**34.97**	**14,48**	**24.50**
56	**Novi**	Ou. Sušak	**331**	**60**	**391**	— **4**	**9.03**	**1.19**	**4.49**
57	**Novi Marof**	Ou. Zagreb	**555**	**124**	**679**	+ **173**	**3,18**	**0.66**	**1.88**
58	**Novska**	Ou. Osijek	**649**	**171**	**820**	+ **61**	**4.56**	**1.14**	**2.81**
59	**Ogulin**	Ou. Karlovac	1198	132	1330	+ 319	5.25	0.54	2.83
		»Merkur«	14	2	16	— 5			
			1212	**134**	**1346**	+ **314**	**5.31**	**0.55**	**2.86**
60	**Osijek**	Ou. Osijek	**631**	**244**	**875**	+ **197**	**3.82**	**1.44**	**2.62**
61	**Osijek grad**	Ou. Osijek	5321	3405	8726	+ 74	26.57	16.76	21.63
		»Merkur«	416	103	519	+ 36			
			5737	**3508**	**9245**	+ **110**	**28.65**	**17.27**	**22.92**
62	**Otočac**	Ou. Karlovac	**359**	**97**	**456**	+ **17**	**2,22**	**0.55**	**1,35**
63	**Pakrac**	Ou. Osijek	1449	380	1829	+ 13	7.42	1.85	4.57
		»Merkur«	4	1	5	— 1			
			1453	**381**	**1834**	+ **12**	**7.44**	**1.86**	**4.58**
64	**Perušić**	Ou. Karlovac	**137**	**10**	**147**	+ **52**	**1.50**	**0.09**	**0.74**
65	**Petrinja**	Ou. Zagreb	**247**	**54**	**301**	+ **76**	**1.55**	**0.32**	**0.92**
66	**Petrinja grad**	Ou. Zagreb	505	166	671	+ 145	17.51	6.26	12.12
		»Merkur«	17	9	26	+ 2			
			522	**175**	**697**	+ **147**	**18.10**	**6.60**	**12.59**
67	**Pisarovina**	Ou. Karlovac	**111**	**23**	**134**	+ **27**	**1.58**	**0.29**	**0.90**
68	**Požega**	Ou. Osijek	482	80	562	— 133	1.85	0.30	1.06
		»Merkur«	6	—	6	— 6			
			488	**80**	**568**	— **139**	**1.87**	**0.30**	**1,07**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
69	**Požega grad**	Ou. Osijek	612	269	881	+ 85	16.80	7.76	12.39
		»Merkur«	57	16	73	+ 1			
			669	**285**	**954**	**+ 86**	**18.36**	**8.22**	**13.42**
70	**Pregrada**	Ou. Zagreb	445	99	544	+ 19	2.75	0.59	1.65
		»Merkur«	6	—	6	— 2			
			451	**99**	**550**	**+ 17**	**2.79**	**0.59**	**1.67**
71	**Prelog**	Ou. Zagreb	**396**	**124**	**520**	**+ 11**	**1.73**	**0.50**	**1.09**
72	**Rab**	Ou. Sušak	**545**	**179**	**724**	**+ 222**	**8.01**	**2.30**	**4.96**
73	**Samobor**	Ou. Zagreb	494	302	796	— 58	3.77	2.23	2.99
		»Merkur«	28	6	34	—			
			522	**308**	**830**	**— 58**	**3.99**	**2.28**	**3.12**
74	**Sv. Ivan Zelina**	Ou. Zagreb	**590**	**63**	**653**	**+ 259**	**3.47**	**0.36**	**1.80**
75	**Senj**	Ou. Sušak	**133**	**12**	**145**	**— 2**	**2.73**	**0.22**	**1.39**
76	**Senj grad**	Ou. Sušak	196	535	731	+ 52	14.49	31.12	23.80
		»Merkur«	5	1	6	—			
			201	**536**	**737**	**+ 52**	**14.86**	**31.18**	**23.99**
77	**Sisak**	Ou. Zagreb	122	20	142	— 164	0.91	0.14	0.52
		»Merkur«	28	5	33	— 6			
			150	**25**	**175**	**— 170**	**1.12**	**0.18**	**0.64**
78	**Sisak grad**	Ou. Zagreb	1475	546	2021	— 291	26.58	10.18	18.52
		»Merkur«	126	19	145	— 9			
			1601	**565**	**2166**	**— 300**	**28.85**	**10.54**	**19.83**
79	**Slatina**	Ou. Osijek	896	190	1086	— 113	3.97	0.28	2.38
		»Merkur«	18	4	22	— 1			
			914	**194**	**1108**	**— 114**	**4.05**	**0.84**	**2.43**
80	**Slunj**	Ou. Karlovac	**95**	**21**	**116**	**— 44**	**0.43**	**0.09**	**0.25**
81	**Sušak**	Ou. Sušak	**379**	**79**	**458**	**+ 62**	**4.39**	**0.77**	**2.43**
82	**Sušak grad**	Ou. Sušak	4598	1222	5820	— 157	57.00	11.97	36.14
		»Merkur«	229	70	299	+ 21			
			4827	**1292**	**6119**	**— 136**	**59.84**	**16.07**	**38.—**
83	**Udbina**	Ou. Karlovac	**21**	**8**	**29**	**— 3**	**0.38**	**0.12**	**0.24**
84	**Crikvenica**	Ou. Sušak	561	282	843	+ 79	11.06	3.98	6.93
		»Merkur«	12	8	20	— 5			
			573	**290**	**863**	**+ 74**	**11.30**	**4.09**	**7.09**
85	**Čabar**	Ou. Sušak	**491**	**40**	**531**	**+ 40**	**10.72**	**0.71**	**5.19**
86	**Čazma**	Ou. Zagreb	851	148	999	— 516	4.50	0.77	2.63
		»Merkur«	11	—	11	—			
			862	**148**	**1010**	**— 516**	**4.56**	**0.77**	**2.65**
87	**Čakovec**	Ou. Zagreb	224	60	284	— 1			
		»Merkur«	1	—	1	—			
			225	**60**	**285**	**+ 1**			
88	**Čakovec grad**	Ou. Zagreb	946	1097	2043	— 165			
		»Merkur«	111	40	151	— 3			
			1057	**1137**	**2194**	**— 168**			
		Ou. Banja Luka	462	67	493	— 123	0.03	—	0.02
		Ou. Karlovac	8167	3757	11924	— 116	0.62	0.27	0.44
	Savska	Ou. Osijek	32021	10601	42622	— 190	2.42	0.76	1.57
	banovina	Ou. Sušak	9408	2835	12243	+ 548	0.71	0.20	0.45
		Ou. Zagreb	44644	28477	73121	+2098	3.37	2.04	2.69
		»Merkur«	7523	3127	10650	+ 291	0.57	0.22	0.39
		Ukupno - Total	**102189**	**48864**	**151053**	**+2508**	**7.72**	**3.50**	**5.56**
		III. Vrbaska banovina							
1	**Banja Luka**	Ou. Banja Luka	**179**	**5**	**184**	**+ 44**	**0.46**	**0.01**	**0.24**
2	**Banja Luka grad**	Ou. Banja Luka	2238	673	2911	—1066	19.27	6.37	13.13
		»Merkur«	58	18	76	— 1			
			2296	**691**	**2987**	**—1067**	**19.77**	**6.54**	**13.47**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Bihać	Ou. Banja Luka	11	4	15	— 1			
4	Bihać grad	Ou. Banja Luka	364	74	438	+ 48			
5	Bos. Gradiška	Ou. Banja Luka	1581	152	1733	— 300	5.49	0.54	3.03
		»Merkur«	23	3	26	—			
			1604	155	1759	— 300	5.57	0.55	3.07
6	Bos. Grahovo	Ou. Banja Luka	11	3	14	— 1	0.09	0.02	0.05
7	Bos. Dubica	Ou. Banja Luka	175	39	214	— 72	1.06	0.23	0.65
		»Merkur«	—	—	—	— 1			
			175	39	214	— 73	1.06	0.23	0.65
8	Bos. Krupa	Ou. Banja Luka	276	33	309	— 148	1.25	0.15	0.71
9	Bos. Novi	Ou. Banja Luka	1110	65	1175	+ 41	5.67	0.34	3.03
		»Merkur«	9	1	10	— 2			
			1119	66	1185	+ 39	5.72	0.34	3.06
10	Bos. Petrovac	Ou. Banja Luka	3706	86	3792	—3181	2.54	0.59	1.30
11	Glamoč	Ou. Banja Luka	198	19	217	+ 141	1.55	0.16	0.87
12	Gradačac	Ou. Tuzla	169	23	192	— 32	0.65	0.09	0.38
13	Gračanica	Ou. Tuzla	245	15	260	— 37	1.23	0.08	0.68
14	Dvor	Ou. Banja Luka	489	21	510	+ 280	3.80	0.15	1.92
15	Derventa	Ou. Tuzla	1113	352	1465	— 44	3.43	1.11	2.28
		»Merkur«	7	2	9	— 7			
			1120	354	1474	— 51	3.45	1.11	2.29
16	Doboj	Ou. Tuzla	565	123	688	+ 45	4.68	1.04	2.88
17	Jajce	Ou. Banja Luka	960	92	1052	+ 97	3.43	0.36	1.98
18	Ključ	Ou. Banja Luka	243	28	271	+ 115	1.24	0.16	0.73
19	Kotor-Varoš	Ou. Banja Luka	982	11	993	+ 843	6.72	0.09	3.65
20	Maglaj	Ou. Tuzla	30	16	46	— 10	0.29	0.16	0.23
21	Mrkonjić-grad	Ou. Banja Luka	181	27	208	+ 62	1.27	0.21	0.77
22	Prijedor	Ou. Banja Luka	401	71	472	— 102	1.41	0.26	0.84
		»Merkur«	22	3	25	— 9			
			423	74	497	— 111	1.49	0.27	0.89
23	Prnjavor	Ou. Banja Luka	215	27	242	— 209	0.66	0.09	0.38
24	Sanski most	Ou. Banja Luka	232	29	261	+ 83	0.97	0.13	0.56
25	Teslić	Ou. Tuzla	1938	93	2031	— 444	0.89	0.46	0.48
26	Cazin	Ou. Banja Luka	111	16	127	+ 10	0.46	0.07	0.27
	Vrbaska banovina	Ou. Banja Luka	13663	1475	15138	—3316	2.67	0.30	1.50
		Ou. Tuzla	4060	622	4682	— 522	0.79	0.13	0.46
		»Merkur«	119	27	146	— 20	0.02	0.00	0.01
		Ukupno - Total	17842	2124	19966	—3858	3.47	0.43	1.98
	IV. Primorska banovina								
1	Benkovac	Ou. Split	178	129	307	+ 42	0.59	0.43	0.51
2	Biograd	Ou. Split	274	95	369	+ 25	1.89	0.61	1.23
3	Brač	Ou. Split	227	121	348	+ 94	2.86	1.29	2.01
4	Bugojno	Ou. Sarajevo	318	50	368	+ 221	1.46	0.24	0.86
5	Imotski	Ou. Split	111	61	172	+ 21	0.55	0.27	0.40
6	Knin	Ou. Split	588	166	754	+ 129	1.91	0.57	1.26

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	**Konjic**	Ou. Sarajevo	509	25	534	+ 104	3.10	0.16	1.66
8	**Korčula**	Ou. Dubrovnik	452	138	590	+ 30	3.52	0.88	2.07
9	**Livno**	Ou. Split	3	—	3	+ 1			
10	**Livno grad**	Ou. Split	212	59	271	— 69			
11	**Ljubuški**	Ou. Dubrovnik	98	99	197	— 6	0.42	0.39	0.40
12	**Makarska**	Ou. Split	286	161	447	+ 58	2.44	1.07	1.67
13	**Metković**	Ou. Dubrovnik	241	75	316	+ 49	2.97	0.82	1.84
14	**Mostar**	Ou. Dubrovnik	217	27	244	+ 187			
15	**Mostar grad**	Ou. Dubrovnik	1337	583	1920	+ 31			
		»Merkur«	11	2	13	— 1			
			1348	**585**	**1933**	+ 30			
16	**Preko**	Ou. Split	388	85	473	+ 196	4.03	0.70	2.16
17	**Prozor**	Ou. Sarajevo	35	11	46	— 1	0.45	0.16	0.31
18	**Sinj**	Ou. Split	348	164	512	+ 31	1.16	0.55	0.86
19	**Split**	Ou. Split	1695	334	2029	+ 146	3.87	0.77	2.33
		»Merkur«	12	1	13	+ 13			
			1707	**335**	**2042**	+ 159	**3.90**	**0.77**	**2.34**
20	**Split grad**	Ou. Split	5775	2224	7999	+ 520	26.53	10.09	18.26
		»Merkur«	237	68	305	+ 20			
			6012	**2292**	**8304**	+ 540	**27.61**	**10.40**	**18.96**
21	**Stolac**	Ou. Dubrovnik	308	175	483	— 5	1.57	0.82	1.18
22	**Tomislav grad**	Ou. Split	28	9	37	+ 16	0.21	0.07	0.14
23	**Hvar**	Ou. Split	423	397	820	— 43	4.06	3.12	3.54
24	**Šibenik**	Ou. Split	113	40	153	+ 16			
25	**Šibenik grad**	Ou. Split	1393	599	1992	— 113			
		»Merkur«	74	10	84	+ 6			
			1467	**609**	**2076**	— 107			
	Primorska banovina	Ou. Dubrovnik	2653	1097	3750	+ 286	0.59	0.24	0.41
		Ou. Sarajevo	862	86	948	+ 324	0.19	0.02	0.10
		Ou. Split	12042	4644	16686	+1070	2.69	1.—	1.83
		»Merkur«	334	81	415	+ 38	0.07	0.02	0.05
		Ukupno - Total	**15891**	**5908**	**21799**	**+1718**	**3.55**	**1.27**	**2.39**

V. Drinska banovina

1	**Azbukovica** (Ljubovija*)	Ou. Beograd	45	7	52	+ 10	0.35	0.05	0.20
2	**Arilje**	Ou. Beograd	38	1	39	— 18	0.51	0.01	0.25
3	**Bijeljina**	Ou. Tuzla	780	201	981	—	1.97	0.52	1.25
		»Merkur«	30	1	31	+ 8			
			810	**202**	**1012**	+ 8	**2.05**	**0.52**	**1.29**
4	**Brčko**	Ou. Tuzla	684	166	850	— 94	1.32	0.33	0.83
		»Merkur«	22	2	24	—			
			706	**168**	**874**	— 94	**1.37**	**0.33**	**0.85**
5	**Valjevo**	Ou. Beograd	35	1	36	+ 5			
6	**Valjevo grad**	Ou. Beograd	962	174	1136	+ 155			
7	**Visoko**	Ou. Sarajevo	642	133	775	+ 11	2.24	0.51	1.41
8	**Višegrad**	Ou. Sarajevo	868	63	931	—208	6.07	0.45	3.28
9	**Vlasenica**	Ou. Tuzla	105	19	124	— 94	0.54	0.10	0.33
10	**Dragačevo** (Guča)	Ou. Beograd	28	4	32	— 4	0.16	0.02	0.09
11	**Žepče**	Ou. Tuzla	2929	96	3025	+ 3	17.83	0.64	9.63
12	**Zvornik**	Ou. Tuzla	334	59	393	— 67	1.37	0.26	0.83

* Ime u zagradi označuje središte sreza — Le nom en perenthèse désigne lieu d'arrondissement

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	**Zenica**	Cu. Sarajevo	**1441**	**125**	**1566**	**— 123**	**7.52**	**0.75**	**4.37**
14	**Zlatibor** (Čajetina)	Ou. Beograd	**13**	**3**	**16**	**— 15**	**0.11**	**0.02**	**0.06**
15	**Jadar** (Loznica)	Ou. Beograd	**453**	**82**	**535**	**+ 22**	**2.02**	**0.35**	**1.17**
16	**Kladanj**	Ou. Tuzla	**432**	**29**	**461**	**+ 267**	**5.64**	**0.42**	**3.15**
17	**Kolubara** (Mionica)	Ou. Beograd	**194**	**—**	**194**	**+ 118**	**1.23**	**—**	**0.59**
18	**Ljubić** (Preljina)	Ou. Beograd	**75**	**7**	**82**	**+ 36**	**0.40**	**0.03**	**0.21**
19	**Mačva** (Bogatić)	Ou. Beograd	**121**	**25**	**146**	**+ 120**	**0.40**	**0.08**	**0.23**
20	**Moravica** (Ivanjica)	Ou. Beograd	**115**	**9**	**124**	**+ 48**	**0.95**	**0.07**	**0.50**
21	**Podgorina** (Kamenica)	Ou. Beograd	**47**	**—**	**47**	**— 12**	**0.36**	**—**	**0.17**
22	**Požega**	Ou. Beograd	**160**	**13**	**173**	**— 62**	**1.15**	**0.09**	**0.61**
23	**Posavina** (Obrenovac)	Ou. Beograd	908	49	957	+ 13	6.41	0.33	3.30
		»Merkur«	23	—	23	+ 1			
			931	**49**	**980**	**+ 14**	**6.58**	**0.33**	**3.38**
24	**Posavo-Tamnava** (Vladimirci)	Ou. Beograd	**6**	**—**	**6**	**— 3**	**0.03**	**—**	**0.02**
25	**Pocerina** (Šabac)	Ou. Beograd	**7**	**—**	**7**	**— 5**			
26	**Radevina** (Krupanj)	Ou. Beograd	**39**	**—**	**39**	**— 24**	**0.30**	**—**	**0.15**
27	**Rača** (Bajina Bašta)	Ou. Beograd	**224**	**12**	**236**	**+ 75**	**1.62**	**0.08**	**0.83**
28	**Rogatica**	Ou. Sarajevo	**1756**	**78**	**1834**	**+ 330**	**7.66**	**0.37**	**4.15**
29	**Sarajevo**	Ou. Sarajevo	**2005**	**145**	**2150**	**— 107**	**5.78**	**0.47**	**3.26**
30	**Sarajevo grad**	Ou. Sarajevo	8270	4042	12312	+ 714	20.14	10.89	15.75
		»Merkur«	515	93	608	+ 2			
			8785	**4135**	**12920**	**+ 716**	**21.39**	**11.14**	**16.53**
31	**Srebrenica**	Ou. Tuzla	**56**	**13**	**69**	**+ 9**	**0.31**	**0.08**	**0.20**
32	**Tamnava** (Ub)	Ou. Beograd	**98**	**2**	**100**	**— 33**	**0.51**	**0.01**	**0.25**
33	**Travnik**	Ou. Sarajevo	**2775**	**407**	**3182**	**+ 27**	**13.18**	**2.08**	**7.83**
34	**Trnava** (Čačak)	Ou. Beograd	**18**	**—**	**18**	**+ 16**			
35	**Tuzla**	Ou. Tuzla	1894	31	1925	+ 185			
		»Merkur«	—	—	—	— 7			
			1894	**31**	**1925**	**+ 178**			
36	**Tuzla grad**	Ou. Tuzla	940	292	1232	— 187			
		»Merkur«	—	—	—	— 5			
			940	**292**	**1232**	**— 192**			
37	**Užice**	Ou. Beograd	**7**	**—**	**7**	**— 7**			
38	**Užice grad**	Ou. Beograd	**785**	**220**	**1005**	**+ 97**			
39	**Fojnica**	Ou. Sarajevo	**1230**	**143**	**1373**	**+ 950**	**9.39**	**1.19**	**5.46**
40	**Crna Gora** (Kosjerići)	Ou. Beograd	**8**	**—**	**8**	**+ 4**	**0.10**	**—**	**0.05**
41	**Čajniče**	Ou. Sarajevo	**547**	**36**	**583**	**— 347**	**4.41**	**0.31**	**2.41**
42	**Čačak grad**	Ou. Beograd	**981**	**139**	**1120**	**— 94**			
43	**Šabac grad**	Ou. Beograd	**1107**	**171**	**1278**	**+ 143**			
	Drinska banovina	Ou. Beograd	6474	919	7393	+ 585	0.83	0.12	0.48
		Ou. Sarajevo	19534	5172	24706	+1247	2.51	0.67	1.60
		Ou. Tuzla	8154	906	9060	+ 22	1.05	0.12	0.59
		»Merkur«	590	96	686	— 1	0.08	0.01	0.04
		Ukupno - Total	**34752**	**7093**	**41845**	**+1853**	**4.46**	**0.92**	**2.70**
	VI. Zetska banovina								
1	**Andrijevica**	Ou. Dubrovnik	**111**	**8**	**119**	**—**	**0.81**	**0.01**	**0.44**
2	**Bar**	Ou. Dubrovnik	**632**	**50**	**682**	**— 130**	**4.41**	**0.30**	**2.12**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	**Berane**	Ou. Skoplje	351	6	357	+ 160	2.21	0.04	1.15
4	**Bijelo Polje**	Ou. Sarajevo	166	6	172	— 74	1.—	0.04	0.52
5	**Bileća**	Ou. Dubrovnik	675	34	709	+ 486	6.14	0.33	3.33
6	**Gacko**	Ou. Dubrovnik	75	13	88	+ 8	0.99	0.17	0.58
7	**Danilov grad**	Ou. Dubrovnik	56	12	68	— 28	0.67	0.13	0.38
8	**Deževo** (Novi Pazar)	Ou. Skoplje	473	20	493	— 182	2.23	0.10	1.17
9	**Drenica** (Srbica)	Ou. Skoplje	30	—	30	— 16	0.22	—	0.12
10	**Dubrovnik**	Ou. Dubrovnik	484	204	688	+ 278			
11	**Dubrovnik grad**	Ou. Dubrovnik	3710	987	4697	+ 306			
		»Merkur«	115	19	134	+ 9			
			3825	1006	4831	+ 315			
12	**Đakovica**	Ou. Skoplje	540	19	559	+ 223	2.28	0.09	1.23
13	**Istok**	Ou. Skoplje	438	—	438	+ 377	3.29	—	1.68
14	**Kolašin**	Ou. Dubrovnik	93	16	109	— 70	1.16	0.20	0.68
15	**Kosov. Mitrovica**	Ou. Skoplje	785	65	850	— 76	4.93	0.44	2.77
16	**Kotor**	Ou. Dubrovnik	2377	370	2747	+ 869			
17	**Kotor grad**	Ou. Dubrovnik	452	109	561	— 8			
		»Merkur«	—	—	—	— 3			
			452	109	561	— 11			
18	**Ljubinje**	Ou. Dubrovnik	37	11	48	— 3	0.53	0.14	0.32
19	**Mileševa** (Prijepolje)	Ou. Sarajevo	807	26	833	+ 662	6.78	0.22	3.53
20	**Nevesinje**	Ou. Dubrovnik	94	12	106	— 100	0.76	0.09	0.42
21	**Nikšić**	Ou. Dubrovnik	560	33	593	+ 380	3.10	0.17	1.59
22	**Nova Varoš**	Ou. Sarajevo	170	6	176	+ 94	2.82	0.10	1.43
23	**Peć**	Ou. Skoplje	101	—	101	+ 62			
24	**Peć grad**	Ou. Skoplje	800	25	825	+ 21			
25	**Plevlje**	Ou. Sarajevo	569	56	625	+ 332	3.30	0.33	1.84
26	**Podrima** (Orahovac)	Ou. Skoplje	177	3	180	+ 72	0.98	0.02	0.50
27	**Podgorica**	Ou. Dubrovnik	20	—	20	+ 8			
28	**Podgorica grad**	Ou. Dubrovnik	627	113	740	+ 91			
29	**Priboj**	Ou. Sarajevo	172	12	184	— 7	2.20	0.15	1.16
30	**Sjenica**	Ou. Sarajevo	116	10	126	+ 12	0.81	0.07	0.44
31	**Studenica** (Raška)	Ou. Beograd	117	7	124	— 18	0.85	0.05	0.44
32	**Trebinje**	Ou. Dubrovnik	313	85	398	+ 46	2.78	0.69	1.69
33	**Foča**	Ou. Sarajevo	486	105	591	— 75	2.11	0.48	1.32
34	**Herceg Novi grad**	Ou. Dubrovnik	437	95	532	— 85			
35	**Cetinje**	Ou. Dubrovnik	23	5	28	— 895	0.23	0.04	0.13
36	**Cetinje grad**	Ou. Dubrovnik	594	111	705	+ 75	16.84	3.91	11.07
37	**Šavnik**	Ou. Dubrovnik	3	—	3	+ 1	0.03	—	0.01
38	**Štavica** (Tutin)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 12	—	—	—
	Zetska banovina	Ou. Beograd	117	7	124	— 18	0.03	—	0.02
		Ou. Dubrovnik	11373	2268	13641	+1229	2.45	0.49	1.48
		Ou. Sarajevo	2486	221	2707	+ 944	0.54	0.05	0.29
		Ou. Skoplje	3695	138	3833	+ 629	0.80	0.03	0.42
		»Merkur«	115	19	134	+ 6	0.02	—	0.01
		Ukupno - Total	**17786**	**2653**	**20439**	**+2790**	3.84	0.58	2.21

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
			VII. Dunavska banovina						
1	**Alibunar**	Ou. Petrovgrad	535	132	667	+ 10	2.64	0.63	1.61
2	**Apatin**	Ou. Sombor	2180	1122	3302	+ 416	9.83	4.76	7.22
		»Merkur«	35	2	37	+ 3			
			2215	1124	3339	+ 419	9.99	4.77	7.30
3	**Batina**	Ou. Osijek	185	51	236	+ 32	1.81	0.48	1.13
4	**Bačka Palanka**	Ou. Novi Sad	1550	671	2221	+ 112	7.50	3.04	5.20
		»Merkur«	4	—	4	+ 3			
			1554	671	2225	+ 115	7.52	3.04	5.21
5	**Bačka Topola**	Ou. Subotica	1659	534	2193	+ 174	5.59	1.76	3.65
6	**Bela Crkva**	Ou. Petrovgrad	562	136	698	+ 161	3.33	0.78	2.04
7	**Bela Crkva grad**	Ou. Petrovgrad	716	263	979	+ 56	15.03	5.37	10.13
8	**Velika Kikinda**	Ou. Petrovgrad	508	176	684	+ 75	3.42	1.23	2.27
9	**Velika Kikinda grad**	Ou. Petrovgrad	1997	1055	3052	+ 381	14.54	7.39	10.90
		»Merkur«	92	11	103	— 13			
			2089	1066	3155	+ 368	15.21	7.47	11.26
10	**Vračar**	Ou. Beograd	540	37	577	+ 519	3.11	0.21	1.65
11	**Vršac**	Ou. Petrovgrad	441	118	559	— 199	2.30	0.61	1.44
12	**Vršac grad**	Ou. Petrovgrad	1864	806	2670	+ 278	12.92	5.37	9.07
		»Merkur«	46	19	65	—			
			1910	825	2735	+ 278	13.24	5.50	9.30
13	**Grocka**	Ou. Beograd	49	—	49	+ 3	0.37	—	0.18
14	**Gruža**	Ou. Beograd	314	—	314	— 96	1.45	—	0.70
15	**Darda**	Ou. Osijek	939	127	1066	+ 141	5.94	0.79	3.33
16	**Žabalj**	Ou. Novi Sad	582	102	684	+ 10	3.88	0.66	2.24
17	**Zemun**	Ou. Beograd	421	—	421	+ 39	2.36	—	1.19
18	**Iiok**	Ou. Novi Sad	1189	249	1438	+ 91	8.10	1.64	4.82
19	**Irig**	Ou. Novi Sad	721	82	803	+ 86	5.33	0.61	2.98
20	**Jasenica** (Smed. Palanka)	Ou. Beograd	594	65	659	+ 108	2.63	0.27	1.42
21	**Jaša Tomić**	Ou. Petrovgrad	762	253	1015	+ 205	3,38	1.08	2.21
22	**Kačer** (Rudnik)	Ou. Beograd	217	—	217	+ 132	1.91	—	0.92
23	**Kovačica**	Ou. Petrovgrad	753	188	941	+ 132	3.22	0.77	1.97
		Ou. Beograd	42	1	43	— 14	0.18	—	0.09
			795	189	984	+ 118	3.40	0.78	2.06
24	**Kovin**	Ou. Beograd	578	83	661	+ 26	3.30	0.46	1.86
25	**Kolubara** (Lazarevac)	Ou. Beograd	31	6	37	— 3	0.21	0.04	0.12
26	**Kosmaj** (Sopot)	Ou. Beograd	10	4	14	— 8	0,08	0.03	0.06
27	**Kragujevac**	Ou. Beograd	5	—	5	— 1			
28	**Kragujevac grad**	Ou. Beograd	6745	1527	8272	+ 631			
		»Merkur«	15	—	15	+ 2			
			6760	1527	8287	+ 633			

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
29	**Kula**	Ou. Sombor	3093	1195	4288	+ 368	11.97	4.32	8.02
		»Merkur«	1	—	1	+ 1			
			3094	**1195**	**4289**	**+ 368**	**11.97**	**4.32**	**8.02**
30	**Lepenica** (Rača)	Ou. Beograd	89	6	95	— 8	0.65	0.04	0.33
31	**Mladenovac**	Ou. Beograd	473	96	569	+ 57	3.14	0.59	1.82
32	**Morava** (Žabari)	Ou. Beograd	25	1	26	— 8	0.16	0.01	0.08
33	**Novi Kneževac**	Ou. Petrovgrad	618	295	913	+ 150	3.83	1.78	2.80
34	**Novi Bečej**	Ou. Petrovgrad	1047	325	1372	+ 206	4.43	1.36	2.89
		»Merkur«	20	4	24	+ 2			
			1067	**329**	**1396**	**+ 208**	**4.52**	**1.38**	**2.94**
35	**Novi Sad**	Ou. Novi Sad	1245	321	1566	+ 143	4.18	1.01	2.55
36	**Novi Sad grad**	Ou. Novi Sad	7754	4553	12307	+ 951	23.47	14.72	19.24
		»Merkur«	575	153	728	+ 26			
		»Omladina«	526	132	658	+ 152			
			8855	**4838**	**13693**	**+1129**	**26.80**	**15.64**	**21.41**
37	**Oplenac** (Topola)	Ou. Beograd	35	—	35	+ 3	0.27	—	0.13
38	**Orašac** (Aranđelovac)	Ou. Beograd	417	39	456	+ 149	2.79	0.25	1.48
39	**Orašje**	Ou. Beograd	905	21	926	+ 155	4.58	0.10	2.25
40	**Ođaci**	Ou. Sombor	2355	1507	3862	+ 489	9.46	5.68	7.51
41	**Pančevo**	Ou. Beograd	606	—	606	—214	2.64	—	1,29
42	**Petrovgrad**	Ou. Petrovgrad	1414	378	1792	+ 448	4.58	1.18	2.85
43	**Petrovgrad grad**	Ou. Petrovgrad	3909	2065	5974	+ 129	24.61	12.18	18.19
		»Merkur«	77	12	89	— 13			
			3986	**2077**	**6063**	**+ 116**	**25.10**	**12.25**	**18.46**
44	**Podunavlje** (Smederevo)	Ou. Beograd	48	84	132	+ 56			
45	**Požarevac**	Ou. Beograd	94	2	96	+ 65			
46	**Požarevac grad**	Ou. Beograd	838	129	967	—416			
		»Omladina«	164	3	167	+ 2			
			1002	**132**	**1134**	**—414**			
47	**Posavina** (Umka)	Ou. Beograd	87	26	113	+ 92	0.52	0.15	0.33
48	**Ram** (Vel. Gradište)	Ou. Beograd	213	16	229	—229	1.27	0.09	0.65
49	**Ruma**	Ou. Novi Sad	878	156	1034	+ 17			
		»Merkur«	18	1	19	+ 19			
			896	**157**	**1053**	**+ 36**			
50	**Ruma grad**	Ou. Novi Sad	995	321	1316	+ 233			
		»Merkur«	—	—	—	— 18			
			995	**321**	**1316**	**+ 215**			
51	**Senta**	Ou. Subotica	992	427	1419	+ 73	4.86	2.07	3,46
52	**Senta grad**	Ou. Subotica	1129	752	1881	+ 25	7.10	4.66	5.87
		»Merkur«	43	5	48	—			
			1172	**757**	**1929**	**+ 25**	**7.37**	**4.69**	**6.02**
53	**Smederevo grad**	Ou. Beograd	1150	—	1150	— 62			
		»Merkur«	57	5	62	+ 3			
			1207	**5**	**1212**	**— 59**			
54	**Sombor**	Ou. Sombor	1267	419	1686	+ 129	3.84	1.22	2.51
		Ou. Subotica	318	79	397	+ 21	0.96	0.23	0.59
		»Merkur«	1	—	1	— 2			
			1586	**498**	**2084**	**+ 148**	**4.81**	**1.45**	**3.10**
55	**Sombor grad**	Ou. Sombor	2305	1486	3791	+ 84	14.74	8.94	11.75
		»Merkur«	75	11	86	— 13			
			2328	**1497**	**3877**	**+ 71**	**15.22**	**9.01**	**12.02**
56	**Srem. Karlovci**	Ou. Novi Sad	319	103	422	— 59	11.21	3.78	7.57
57	**Srem. Mitrovica**	Ou. Novi Sad	313	23	336	— 35	1.90	0.14	1.02

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
58	**Srem. Mitrovica grad**	Ou. Novi Sad	1278	477	1755	— 52	17.32	7.38	12.68
		»Merkur«	19	1	20	—			
			1297	**478**	**1775**	**— 52**	**17.59**	**7.39**	**12.83**
59	**Stara Pazova**	Ou. Novi Sad	1029	165	1194	+ 208	4.08	0.62	2.31
		»Merkur«	—	—	—	— 1			
			1029	**165**	**1194**	**+ 207**	**4.08**	**0.62**	**2.31**
60	**St. Kanjiža grad**	Ou. Subotica	**623**	**335**	**958**	**+ 56**	**6.78**	**3.38**	**5.02**
61	**Stari Bečej**	Ou. Subotica	1765	720	2485	+ 259	6.23	2.47	4.32
		»Merkur«	51	12	63	— 4			
			1816	**732**	**2548**	**+ 255**	**6.41**	**2.51**	**4.43**
62	**Subotica grad**	Ou. Subotica	4912	3446	8358	+ 114	10.09	6.71	8.35
		»Merkur«	241	56	297	— 14			
			5153	**3502**	**8655**	**+ 100**	**10.58**	**6.82**	**8.65**
63	**Takovo** (G. Milanovac)	Ou. Beograd	**303**	**70**	**373**	**+ 88**	**1.95**	**0.43**	**1.17**
64	**Titel**	Ou. Novi Sad	**656**	**153**	**809**	**+ 18**	**5.20**	**1.16**	**3.14**
65	**Šid**	Ou. Osijek	569	143	712	+ 13	3.40	0.81	2.07
		»Merkur«	10	—	10				
			579	**143**	**722**	**+ 13**	**3.46**	**0.81**	**2.10**
	Dunavska banovina	Ou. Beograd	14829	2213	17042	+1064	1.26	0.18	0.71
		Ou. Novi Sad	18509	7376	25885	+1723	1.58	0.61	1.08
		Ou. Osijek	1693	321	2014	+ 186	0.15	0.03	0.09
		Ou. Sombor	11200	5729	16929	+1486	0.95	0.47	0.71
		Ou. Subotica	11398	6293	17691	+ 722	0.97	0.52	0.74
		Ou. Petrovgrad	15216	6190	21316	+2032	1.29	0.51	0.89
		»Merkur«	1380	292	1672	— 19	0.12	0.02	0.07
		»Omladina«	690	135	825	+ 154	0.04	0.01	0.03
		Ukupno - Total	**74825**	**28549**	**103374**	**+7348**	**6.38**	**2.34**	**4.32**
	VIII. Moravska banovina								
1	**Aleksinac**	Ou. Niš	**477**	**18**	**495**	**— 11**	**3.17**	**0.12**	**1.63**
2	**Banja** (Soko Banja)	Ou. Niš	**360**	**24**	**384**	**+ 198**	**2.84**	**0.18**	**1.47**
3	**Bela Palanka**	Ou. Niš	**235**	**8**	**243**	**— 2**	**2.05**	**0.07**	**1.02**
4	**Belica** (Jagodina)	Ou. Niš	**35**	**3**	**38**	**— 72**			
5	**Boljevac**	Ou. Niš	**149**	**20**	**169**	**+ 51**	**0.84**	**0.11**	**0.47**
6	**Brza Palanka** (Jabukovac)	Ou. Niš	**13**	**4**	**17**	**+ 1**	**0.14**	**0.04**	**0.09**
7	**Vučitrn**	Ou. Skoplje	**121**	**4**	**125**	**—**	**0.72**	**0.03**	**0.39**
8	**Golubac**	Ou. Beograd	**289**	**8**	**297**	**— 167**	**3.75**	**0.10**	**1.84**
9	**Despotovac**	Ou. Niš	**68**	**14**	**82**	**+ 5**	**0.52**	**0.11**	**0.32**
10	**Dobrić** (Prokuplje)	Ou. Niš	**1**	**1**	**2**	**— 18**	—	—	—
11	**Žiča** (Kraljevo)	Ou. Beograd	4	3	7	—	—	—	—
		Ou. Niš	1139	87	1226	—	4.65	0.36	2.53
			1143	**90**	**1233**	**+ 67**	**4.66**	**0.37**	**2.54**
12	**Župa** (Aleksandrovac)	Ou. Niš	**121**	**3**	**124**	**— 9**	**1.05**	**0.03**	**0.54**
13	**Zaglavak** (Knjaževac)	Ou. Niš	**534**	**32**	**566**	**+ 87**	**2.61**	**0.16**	**1.38**
14	**Zaječar**	Ou. Niš	**544**	**57**	**601**	**+ 96**			
15	**Zaječar grad**	Ou. Niš	**1276**	**232**	**1508**	**+ 450**			
16	**Zvižd** (Kučevo)	Ou. Beograd	**55**	**2**	**57**	**— 246**	**0.49**	**0.02**	**0.24**
17	**Jagodina grad**	Ou. Niš	**943**	**145**	**1088**	**+ 179**			
18	**Ključ** (Kladovo)	Ou. Niš	**131**	**10**	**141**	**+ 13**	**1.36**	**0.09**	**0.68**
19	**Kopaonik** (Brus)	Ou. Niš	**37**	**1**	**38**	**— 1**	**0.40**	**0.01**	**0.20**
20	**Kosanica** (Kuršumlija)	Ou. Niš	**166**	**9**	**175**	**+ 50**	**1.38**	**0.07**	**0.70**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21	**Krajina** (Salaš)	Ou. Niš	60	1	61	+ 3	0.61	0.01	0.29
22	**Kruševac grad**	Ou. Niš	2106	318	2424	+1002			
23	**Lab** (Podujevo)	Ou. Skoplje	141	8	149	— 9	0.79	0.05	0.43
24	**Levač** (Rekovac)	Ou. Niš	6	—	6	+ 2	0.04	—	0.02
25	**Lužnica** (Babušnica)	Ou. Niš	—	—	—	— 3	—	—	—
26	**Mlava** (Petrovac)	Ou. Beograd	166	11	177	+ 3	0.67	0.04	0.34
27	**Morava** (Žitkovac)	Ou. Niš	30	6	36	— 2	0.20	0.04	0.12
28	**Negotin**	Ou. Niš	717	69	786	+ 20	3.59	0.32	1.90
29	**Niš**	Ou. Niš	4	5	9	— 84	0.01	0.01	0.01
30	**Niš grad**	Ou. Niš	4113	1470	5583	+ 132	20.21	9.78	15.78
		»Omladina«	245	18	263	+ 29			
			4358	1488	5846	+ 161	21.41	9.90	16.52
31	**Nišava** (Pirot)	Ou. Niš	1	23	24	— 5			
32	**Paraćin**	Ou. Niš	1542	439	1981	+ 280	8.82	2.51	5.66
		»Merkur«	46	—	46	+ 46			
			1588	439	2027	+ 326	9.09	2.51	5.79
33	**Pirot grad**	Ou. Niš	895	72	967	+ 51			
34	**Poreč** (D. Milanovac)	Ou. Niš	45	7	52	— 22	0.59	0.09	0.33
35	**Prokuplje**	Ou. Niš	482	32	514	— 27	1.65	0.10	0.85
36	**Ravanica** (Ćuprija)	Ou. Niš	673	80	753	+ 34	5.44	0.69	3.15
37	**Ražanj**	Ou. Niš	153	8	161	— 31	1.22	0.06	0.62
38	**Rasina** (Kruševac)	Ou. Niš	530	102	632	— 580			
39	**Resava** (Svilajnac)	Ou. Niš	439	76	515	+ 54	2.82	0.45	1.59
40	**Svrljig**	Ou. Niš	124	4	128	+ 13	0.87	0.03	0.44
41	**Temnić** (Varvarin)	Ou. Niš	86	1	87	— 5	0.64	0.01	0.31
42	**Timok** (Kraljevo Selo)	Ou. Niš	106	2	108	+ 10	1.37	0.02	0.65
43	**Trstenik**	Ou. Niš	812	232	1044	+ 22	3.64	0.98	2.27
44	**Homolje** (Žagubica)	Ou. Beograd	5	1	6	+ 2	0.05	0.01	0.03
45	**Caribrod**	Ou. Niš	164	23	187	+ 46	1.52	0.21	0.87
		Ou. Beograd	519	25	544	—1561	0.07	—	0.04
		Ou. Niš	19317	3638	22955	+3153	2.69	0.49	1.58
	Moravska banovina	Ou. Skoplje	262	12	274	— 9	0.04	—	0.02
		»Merkur«	46	—	46	+ 46	—	—	—
		»Omladina«	245	18	263	+ 29	0.03	—	0.02
		Ukupno - Total	**20389**	**3693**	**24082**	**+1658**	**2.84**	**0.50**	**1.66**
		IX. Vardarska banovina							
1	**Bitolj**	Ou. Skoplje	—	—	—	— 58	—	—	—
2	**Bitolj grad**	Ou. Skoplje	1412	208	1620	+ 275	—	—	—
3	**Bosiljgrad**	Ou. Niš	3	—	3	+ 2	—	—	—
4	**Veles**	Ou. Skoplje	1477	83	1560	—2282	7.29	0.38	3.69
5	**Vlasotince**	Ou. Niš	596	77	673	— 5	2.51	0.29	1.03
6	**Vranje grad**	Ou. Niš	710	145	855	+ 2	--	--	—
7	**Galičnik** (Rostuša)	Ou. Skoplje	5	—	5	—	0.10	—	0.04
8	**Gnjilane**	Ou. Skoplje	297	23	320	+ 5	0.65	0.05	0.35
9	**Gora** (Vranište-Dragaš)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 20	—	—	—

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	**Gornji Debar** (Debar)	Ou. Skoplje	180	12	192	— 35	2.11	0.22	1.15
11	**Gornji Polog** (Gostivar)	Ou. Skoplje	175	18	193	— 26	1.17	0.10	0.59
12	**Gračanica** (Priština)	Ou. Skoplje	1281	10	1291	+1252	4.29	0.04	2.23
13	**Dojran** (Valandovo)	Ou. Skoplje	13	3	16	+ 3	0,22	0.05	0.14
14	**Donji Polog** (Tetovo)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 78	—	—	—
15	**Đevđelija**	Ou. Skoplje	196	16	212	+ 19	2.38	0.21	1.33
16	**Žegligovo** (Kumanovo)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 105	—	—	—
17	**Jablanica** (Lebane)	Ou. Niš	166	14	180	— 26	0.59	0.05	0.31
18	**Kavadar**	Ou. Skoplje	222	24	246	+ 107	1.77	0.21	1.03
19	**Kačanik**	Ou. Skoplje	25	3	28	— 13	0.39	0.05	0.23
20	**Kičevo**	Ou. Skoplje	162	8	170	— 32	1.07	0.05	0.53
21	**Kočane**	Ou. Skoplje	343	40	383	+ 11	2.11	0.26	1.20
22	**Kumanovo grad**	Ou. Skoplje	926	266	1192	+ 282	—	—	—
23	**Kratovo**	Ou. Skoplje	58	4	62	— 35	0.55	0,04	0.30
24	**Kriva Palanka**	Ou. Skoplje	147	22	169	— 32	0.73	0.11	0.42
25	**Kruševo**	Ou. Skoplje	94	8	102	— 25	0.80	0.07	0.43
26	**Leskovac**	Ou. Niš	70	—	70	+ 59			
27	**Leskovac grad**	Ou. Niš »Merkur«	2655 22 **2677**	627 — **627**	3282 22 **3304**	+ 302 — 8 **+ 294**			
28	**Maleš** (Berovo)	Ou. Skoplje	84	4	88	— 9	1.05	0.05	0.57
29	**Masurica** (Surdulica)	Ou. Niš	239	18	257	+ 175	2.99	0.19	1.47
30	**Morihovo** (Bitolj)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 20	—	—	—
31	**Negotin**	Ou. Skoplje	78	19	97	— 26	1.13	0.32	0.75
32	**Nerodimlje** (Uroševac)	Ou. Skoplje	365	17	382	+ 84	1,97	0.09	1.03
33	**Ovče Polje** (Sveti Nikola)	Ou. Skoplje	87	19	106	— 11	0.76	0.18	0.48
34	**Ohrid**	Ou. Skoplje	268	27	295	+ 76	1.63	0.16	0.89
35	**Podgora** (Suha Reka)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 18	—	—	—
36	**Poljanica** (Vlad. Han)	Ou. Niš	61	4	65	+ 28	0.60	0.04	0.31
37	**Poreč** (Južni Brod)	Ou. Skoplje	32	3	35	— 27	0.35	0.03	0.19
38	**Prespa** (Resan)	Ou. Skoplje	106	12	118	— 24	1.02	0.11	0.55
39	**Preševo**	Ou. Skoplje	211	15	226	— 194	0.93	0.07	0.49
40	**Prilep**	Ou. Skoplje	1405	371	1776	+ 564	5.02	1.40	3.26
41	**Prizren grad**	Ou. Skoplje	1023	53	1076	+ 328			
42	**Priština grad**	Ou. Skoplje	597	56	653	—2394			
43	**Pčinja** (Vranje)	Ou. Niš	27	13	40	— 70	0.10	0.05	0.07
44	**Radovište**	Ou. Skoplje	116	9	125	+ 1	1.19	0.09	0.64
45	**Skoplje**	Ou. Skoplje	85	6	91	— 52	0.26	0.02	0.14
46	**Skoplje grad**	Ou. Skoplje »Merkur« »Omladina«	5094 86 595 **5775**	1619 10 38 **1667**	6713 96 633 **7442**	+ 399 — 13 + 33 **+ 419**	14.53 0.25 1.70 **16.47**	5.44 0.03 0.13 **5.61**	10.36 0.15 0.98 **11.48**

Digitized by Google

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
47	**Struga**	Ou. Skoplje	148	3	151	+ 2	1.12	0.02	0.54
48	**Strumica**	Ou. Skoplje	342	98	440	+ 3	1.69	0.52	1.13
49	**Tetovo grad**	Ou. Skoplje	691	64	755	+ 89	—	—	—
50	**Carevo Selo**	Ou. Skoplje	442	3	445	+ 376	5.34	0.04	2.82
51	**Šar-Planina** (Prizren)	Ou. Skoplje	—	—	—	— 50	—	—	—
52	**Štip**	Ou. Skoplje	471	70	541	+ 54	4.49	0.73	2.69
	Vardarska banovina	Ou. Niš	4527	898	5425	+ 467	0.58	0.11	0.34
		Ou. Skoplje	18658	3216	21874	—1636	2.37	0.41	1.39
		»Merkur«	108	10	118	— 21	0.01	—	0.01
		»Omladina«	595	38	633	+ 33	0.08	—	0.04
		Ukupno - Total	**23888**	**4162**	**28050**	**—1157**	**3.04**	**0.53**	**1.78**
	X. Uprava grada Beograda								
1	**Beograd grad**	Ou. Beograd	38510	16348	54858	+2975	29.14	14.94	22.71
		»Merkur«	2086	643	2729	+ 104	1.58	0.59	1.13
		»Omladina«	2600	362	2962	+ 244	1.97	0.33	1.23
			43196	**17353**	**60549**	**+3323**	**32.69**	**15.86**	**25.07**
2	**Pančevo grad**	Ou. Beograd	2733	968	3701	+ 93	24.99	8.66	16.74
		»Merkur«	162	25	187	+ 2			
			2895	**993**	**3888**	**+ 95**	**26.47**	**8.89**	**17.58**
	Uprava grada Beograda	Ou. Beograd	41243	17316	58559	+3068	26.15	12.92	20.07
		»Merkur«	2248	668	2916	+ 106	1.43	0.50	1.—
		»Omladina«	2600	362	2962	+ 244	1.65	0.27	1.02
		Ukupno - Total	**46091**	**18346**	**64437**	**+3418**	**29.22**	**13.69**	**22.09**
	Rekapitulacija — Récapitulation								
1	**Dravska banovina** Banovine de la Drave		**56017**	**34546**	**90563**	**+ 105**	**10.24**	**5.87**	**7.97**
2	**Savska banovina** Banovine de la Save		**102189**	**48864**	**151053**	**+2508**	**7.72**	**3.50**	**5.56**
3	**Vrbaska banovina** Banovine du Vrbas		**17842**	**2124**	**19966**	**- 3858**	**3.47**	**0.43**	**1.98**
4	**Primorska banovina** Banovine du Primorje		**15891**	**5908**	**21799**	**+1718**	**3.55**	**1.27**	**2.39**
5	**Drinska banovina** Banovine de la Drina		**34752**	**7093**	**41845**	**+1853**	**4.46**	**0.92**	**2.70**
6	**Zetska banovina** Banovine de la Zeta		**17786**	**2653**	**20439**	**+2790**	**3.84**	**0.58**	**2.21**
7	**Dunavska banovina** Banovine du Danube		**74825**	**28549**	**103374**	**+7348**	**6.38**	**2.34**	**4.32**
8	**Moravska banovina** Banovine de la Morava		**20389**	**3693**	**24082**	**+1658**	**2.84**	**0.50**	**1.66**
9	**Vardarska banovina** Banovine du Vardar		**23888**	**4162**	**28050**	**—1157**	**3.04**	**0.53**	**1.78**
10	**Uprava grada Beograda** La préfecture de la ville **du Belgrade**		**46091**	**18346**	**64437**	**+3418**	**29.22**	**13.69**	**22.09**
	Kraljevina Jugoslavija Royaume de Yougoslavie		**409670**	**155938**	**565608**	**+16383**	**5.94**	**2.22**	**4.06**

Digitized by Google

la i p

s	%
33	4/66
53	6/41
05	3/62
50	1/86
45	2/54
01	2/48
70	4/50
52	3/08
95	4/39
58	4/38
05	5/86
15	4/83
16	4/27
25	1/96
60	2/42
46	3/86
24	4/10
60	0/15
83	3/14
96	3/74

Digitized by Google

Račun gubitka i dobitka odnosno rashoda i prihoda svih mesnih organa Središnjeg ureda za osiguranje radnika na dan 30 juna 1936 god.

Rashod

Redni broj	Mesni organi	Hranarine		%	Potpore za slučaj porođaja		%	Pogrebnine		%	Lekarski troškovi		%
1	Ouzor Banjaluka	592.059	95	17,99	149.154	75	4,52	25.907	—	0,79	511.019	55	15,52
2	„ Beograd	5,450.372	54	26,09	587.907	75	2,82	198.731	—	0,95	1,772.263	65	8,48
3	„ Dubrovnik	1,143.140	01	23,86	106.074	95	2,21	52.926	—	1,10	628.123	36	13,11
4	„ Karlovac	681.162	50	25,07	241.789	50	8,90	25.152	25	0,92	445.056	12	16,38
5	„ Ljubljana	5,657.049	05	28,59	1,181.644	75	5,97	138.322	50	0,70	2,373.080	68	11,99
6	„ Niš	856.636	—	16,65	181.665		3,53	54.711	-	1,06	672.633	47	13,08
7	„ Novi Sad	1,274.936	75	21,94	192.269	75	3,30	49.260	—	0,85	829.202	31	14,27
8	„ Osijek	2,046.148	87	20,33	370.264	—	3,68	87.019	50	0,86	1,551.070	30	15,41
9	„ Petrovgrad	707.597	25	19,51	103.912	75	2,86	33 748	—	0,93	632.943	50	18,83
10	„ Sarajevo	1,269.504	75	20,20	301.586	25	4,80	72.478	50	1,15	863.623	05	13,74
11	„ Skoplje	890.123	20	17,73	182.869	25	3,64	48.950	-	0,98	537.036	17	10,70
12	„ Sombor	695.570	38	21,46	113.170	70	3,49	24.324	—	0,75	532.076	44	16,41
13	„ Split	1,350.015	—	28,99	163.692	—	3,51	38.161	—	0,82	749.661	08	16,10
14	„ Subotica	609.906	50	16,99	136.154	25	3,79	36.496	75	1,02	546.101	75	15,21
15	„ Sušak	950.869	—	31,48	116.723	75	3,86	24 036	—	0,80	361.656	75	11,97
16	„ Tuzla	583.937	75	22,58	129.256	—	5,00	22.146	—	0,86	363.629	81	14,06
17	„ Zagreb	4,858.658	02	26,02	1,105.020	50	5,92	169.320	50	0,91	1,982.742	50	10,62
18	»Merkur«, Zagreb	1,677.432	10	19,63	149.429	50	1,75	79.884	—	0,93	1,343.895	60	15,72
19	»Trgovsko«, Ljubljana	601.608	25	24,15	55.858	75	2,24	32.292	—	1,30	544.945	50	21,87
20	»Omladina«, Beograd	279.310	—	17,36	26.768	05	1,66	6.442	—	0,40	296.808	66	18,45
	Svega	32.176.037	87	23,68	5,595.212	20	4,12	1,220.308	—	0,90	17,587.570	25	12,94

Redni broj	Mesni organi	Apotekarski troškovi		%	Bolnički troškovi		%	Troškovi kupališta i sanatorija		%	Zubna nega		%
1	Ouzor Banjaluka	302.021	93	9,16	424.792	75	12,90	53.873	50	1,64	19.017	25	0,58
2	„ Beograd	3,627.387	09	17,38	2,675.155	33	12,81	1,149.402	85	5,50	165.026	32	0,79
3	„ Dubrovnik	588.499	62	12,28	499.788	69	10,43	156.017	78	3,26	68.607	25	1,43
4	„ Karlovac	406.504	47	14,96	540.879	50	19,90	103.442	25	3,80	21.938	75	0,80
5	„ Ljubljana	2,106.718	21	10,66	2,247.334	05	11,36	1,011.875	97	5,11	331.376	80	1,67
6	„ Niš	905.302	38	17,60	405.551	05	7,88	254.299	75	4,94	70.636	25	1,37
7	„ Novi Sad	841.222	08	14,48	412.524	50	7,10	112.833	75	1,94	49.178	67	0,85
8	„ Osijek	1,372.935	23	13,64	1,252.196	66	12,44	349.731	—	3,47	168.764	75	1,67
9	„ Petrovgrad	567.098	44	15,63	325.863	—	8,98	190.021	36	5,24	82.214	—	2,27
10	„ Sarajevo	892.655	40	14,22	690.620	04	10,99	639.816	25	10,18	83.256	30	1,32
11	„ Skoplje	746.756	40	14,87	525 520	73	10,47	357.658	14	7,12	42.741	90	0,85
12	„ Sombor	535.838	63	16,53	221.121	—	6,82	187.437	55	5,78	45.634	75	1,41
13	„ Split	923.393	14	19,83	518.347	75	11,13	130.966	50	2,81	68.877	25	1,48
14	„ Subotica	449.852	01	12,53	471.367	25	13,13	198.828	—	5,55	63.952	95	1,78
15	„ Sušak	468.286	60	15,51	404.124	15	13,38	177.646	—	5,88	19 947	50	0,66
16	„ Tuzla	373.284	35	14,43	383.635	95	14,83	102.945	50	3,98	16.671	50	0,64
17	„ Zagreb	3,026.787	69	16,21	2.658.952	—	14,24	1,182.273	64	6,33	209.267	—	1,12
18	»Merkur«, Zagreb	2,079.889	67	24,33	969.041	—	11,34	1,077.197	75	12,60	225.594	70	2,64
19	»Trgovsko«, Ljubljana	437.945	75	17,57	276.101	25	11,09	165.905	25	6,66	116.490	25	4,68
20	»Omladina«, Beograd	263.721	55	16,40	112.244	50	6,98	139.415	—	8,67	22.408	25	1,39
	Svega	20,916.100	64	15,40	16,015.161	15	11,79	7,741.587	79	5,70	1,891.602	39	1,39

Redni broj	Mesni organi	Troškovi uzdržavanja ambulatorija		%	Upravni troškovi		%	Troškovi samouprave		%	Troškovi laičke kontrole bolesnika		%
1	Ouzor Banjaluka	153.452	33	4,66	833.[illegible]86	88	25,32	16.445	—	0,50	10.011	85	0,30
2	„ Beograd	1,339.542	53	6,41	3,662.578	56	17,53	22.007	22	0,11	71.707	44	0,34
3	„ Dubrovnik	173.395	05	3,62	878.015	41	18,33	29.720	—	0,62	40.291	—	0,84
4	„ Karlovac	50.444	50	1,86	530.354	69	19,52	15.157	50	0,56	24.983	—	0,92
5	„ Ljubljana	503.424	45	2,54	3,163.890	25	17,51	29.893	70	0,15	330.447	—	1,67
6	„ Niš	127.302	01	2,48	1,242.683	61	24,16	35.855	50	0,70	13.581	40	0,26
7	„ Novi Sad	261.548	70	4,50	1,256.552	36	21,63	22.707	—	0,39	31.857	80	0,55
8	„ Osijek	309.580	52	3,08	2,029.428	62	20,16	33.358	50	0,33	52.496	75	0,52
9	„ Petrovgrad	159.156	95	4,39	969.718	50	26,73	17.166	—	0,47	42.020	40	1,16
10	„ Sarajevo	275.149	58	4,38	1,293.462	76	20,59	23 261	—	0,37	74.524	—	1,19
11	„ Skoplje	294.390	05	5,86	1,420.037	39	28,28	28.658	50	0,57	33.035	25	0,66
12	„ Sombor	156.677	15	4,83	757.909	75	23,38	21.389	50	0,66	48.390	25	1,49
13	„ Split	198.753	16	4,27	938.017	32	20,14	20.143	39	0,43	17.271	—	0,37
14	„ Subotica	70.472	25	1,96	784.828	93	21,86	26.434	—	0,74	13.560	75	0,38
15	„ Sušak	73.146	60	2,42	448.384	87	14,85	15 267	—	0,50	16.170	75	0,54
16	„ Tuzla	99.764	46	3,86	609.571	17	23,57	18.709	75	0,72	23.541	—	0,91
17	„ Zagreb	765 525	24	4,10	3,242.209	69	17,36	34.946	25	0,19	194.605	23	1,04
18	»Merkur«, Zagreb	13.118	60	0,15	1,015.763	80	11,88	40.974	75	0,48	12.790	50	0,16
19	»Trgovsko«, Ljubljana				298.277	51	11,97	20.928	—	0,84			
20	»Omladina«, Beograd	50.490	83	3,14	264.329	44	16,44	14.846	82	0,92	9.349	70	0,58
	Svega	5,075.334	96	3,74	25,940.031	51	19,09	487.869	38	0,36	1,060.635	07	0,78

Redni broj	Mesni organi	Otpis inventara		%	Otpis prinosa		%	Kamati		%	Razno		%
1	Ouzor Banjaluka	5.539	25	0,17							11.045	75	0,34
2	„ Beograd	45.330	50	0,22	1,289.584	52	6,17	332.818	39	1,59			
3	„ Dubrovnik	7.919	25	0,17	132.145	55	2,76	177.050	61	3,70	125.812	60	2,63
4	„ Karlovac	713	25	0,03	55.014	16	2,02				4.796	57	0,18
5	„ Ljubljana	27.264	—	0,13							8.180	67	0,04
6	„ Niš	2.613	—	0,05				14.808	99	0,29			
7	„ Novi Sad	6.563	03	0,11	274.250	44	4,72	22.399	79	0,39	459	20	0,01
8	„ Osijek	24.119	—	0,24									
9	„ Petrovgrad	1.512	—	0,04	34.356	—	0,95						
10	„ Sarajevo	19.667	—	0,31				173.796	71	2,77	33.465	41	0,53
11	„ Skoplje	18.095	25	0,36	269.877	66	5,38	285.000	—	5,68			
12	„ Sombor	537	75	0,02									
13	„ Split	6.835	—	0,15	213.517	85	4,58	92 305	49	1,98			
14	„ Subotica	4.054	25	0,11	64.255	09	1,79	44.145	99	1,23	34.510	42	0,96
15	„ Sušak	1.770	—	0,06									
16	„ Tuzla	21.680	66	0,84	26.059	42	1,01	133.590	—	5,17			
17	„ Zagreb	195.649	50	1,05				253.725	79	1,36			
18	»Merkur«, Zagreb	2.349	—	0,03									
19	»Trgovsko«, Ljubljana												
20	»Omladina«, Beograd	482	—	0,03									
	Svega	392.693	69	0,29	2,359.060	69	1,74	1,529.641	76	1,13	218 270	62	0,16

Redni broj	Mesni organi	Poslovni višak		%	Svega		%
1	Ouzor Banjaluka	184.683	31	5,61	3,293.011	05	100,00
2	„ Beograd				22,389.815	69	107,19
3	„ Dubrovnik				4,807.557	13	100,35
4	„ Karlovac				3,147.389	01	115,82
5	„ Ljubljana	377 583	15	1,91	19,788.085	23	100,00
6	„ Niš	306.173	45	5,95	5,144 452	86	100,00
7	„ Novi Sad	172,855	86	2,97	5,810.621	99	100,00
8	„ Osijek	419.412	64	4,17	10,066.526	34	100,00
9	„ Petrovgrad				3,917.328	15	107,99
10	„ Sarajevo				6,706 867	—	106,74
11	„ Skoplje				5,680 749	89	113,15
12	„ Sombor				3,340.077	85	103,03
13	„ Split				5,429.956	.3	116,59
14	„ Subotica	34.812	61	0,97	3,589.733	75	100,00
15	„ Sušak				3,078.028	97	101,91
16	„ Tuzla				2,908 423	32	112,46
17	„ Zagreb				19,879.683	55	106,47
18	»Merkur«, Zagreb				8,687.360	97	101,64
19	»Trgovsko«, Ljubljana				2,550.352	51	102,37
20	»Omladina«, Beograd	121.866	40	7,58	1,608.483	20	100,00
	Svega	1,617.387	42	1,19	141,824.505	39	104,40

Prihod

Redni broj	Mesni organi	Prinosi		%	Naknade		%	Kamati		%	Razno		%
1	Ouzor Banjaluka	3,273.257	49	99,40	7.818	35	0,24	11.935	21	0,36			
2	„ Beograd	20,744.537	51	99,31	69.273	95	0,33				74.153	47	0,36
3	„ Dubrovnik	4,709.608	25	98,31	53.002	72	1,11	27.967	93	0,58			
4	„ Karlovac	2,695.768	45	99,21	2.518	55	0,09	19.142	56	0,70			
5	„ Ljubljana	19.542.209	15	98,76	148.125	45	0,75	97.750	63	0,49			
6	„ Niš	5,130.416	55	99,73	13.098	15	0,25				938	16	0,02
7	„ Novi Sad	5,780.655	72	99,48	28.1[illegible]0	20	0,49				1.816	07	0,03
8	„ Osijek	9,961.312	59	98,96	46.609	10	0,46	53.198	33	0,53	5 406	32	0,05
9	„ Petrovgrad	3,604.585	64	99,38	12.843	11	0,35	9.867	45	0,27	152	—	0,00
10	„ Sarajevo	6,268.350	41	99,76	15.162	48	0,24						
11	„ Skoplje	4,904.905	25	97,70	27.159	10	0,54	68 051	82	1,36	20.267	49	0,40
12	„ Sombor	3,213.377	19	99,12	20.077	25	0,62	8.533	10	0,26			
13	„ Split	4,655.966	08	99,98	466	25	0,01				630	10	0,01
14	„ Subotica	3 544.856	59	98,75	17.208	65	0,48	24.013	36	0,67	3.655	15	0,10
15	„ Sušak	2.974.776	06	98,50	9.326	99	0,30	36.120	93	1,20			
16	„ Tuzla	2,540.527	13	98,23	20.962	75	0,81	24.740	46	0,96			
17	„ Zagreb	18,434 979	48	98,73	182.609	20	0,98				54.637	01	0,29
18	»Merkur«, Zagreb	8,519.979	02	99,68	5 544	75	0,06	21.623	06	0,26			
19	»Trgovsko«, Ljubljana	2,470.553	75	99,17	2.440	25	0,10	18.302	20	0,73			
20	»Omladina«, Beograd	1,596.167	25	99,24	4.187	25	0,26	8.106	45	0,50	22	25	0,00
	Svega	134,566.789	56	99,06	686.584	50	0,50	429.353	49	0,32	161.678	02	0,12

Redni broj	Mesni organi	Poslovni manjak		%	Svega		%	Redni broj
1	Ouzor Banjaluka				3,293.011	05	100,00	1
2	„ Beograd	1,501.850	76	7,19	22,389.815	69	107,19	2
3	„ Dubrovnik	16.978	23	0,35	4,807.557	13	100,35	3
4	„ Karlovac	429.959	45	15,82	3,147.389	01	115,82	4
5	„ Ljubljana				19,788.085	23	100,00	5
6	„ Niš				5,144.452	86	100,00	6
7	„ Novi Sad				5,810.621	99	100,00	7
8	„ Osijek				10,066.526	34	100,00	8
9	„ Petrovgrad	289.879	95	7,99	3,917.328	15	107,99	9
10	„ Sarajevo	423.354	11	6,74	6,706.867	—	106,74	10
11	„ Skoplje	660.366	23	13,15	5,680.749	89	113,15	11
12	„ Sombor	98.090	31	3,03	3,340.077	85	103,03	12
13	„ Split	772.894	50	16,59	5,429.956	93	116,59	13
14	„ Subotica				3,589.733	75	100,00	14
15	„ Sušak	57.804	99	1,91	3,078.028	97	101,91	15
16	„ Tuzla	322.192	98	12,46	2,908.423	32	112,46	16
17	„ Zagreb	1,207.457	86	6,47	19,879.683	55	106,47	17
18	»Merkur«, Zagreb	140.214	14	1,64	8,687.360	97	101,64	18
19	»Trgovsko«, Ljubljana	59.056	31	2,37	2,550.352	51	102,37	19
20	»Omladina«, Beograd				1,608.483	20	100,00	20
	Svega	5,980.099	82	4,40	141,824.505	39	104,40	

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 8 OKTOBRA 1936 BROJ 10

Ing. DRAGUTIN DOMAINKO i Ing. IVO VUČAK:

VAŽNIJA UPUTSTVA ZA SIGURNOST PRI RADU U ELEKTRIČNIM POSTROJENJIMA*

(Prema propisima, koji važe u našoj državi za električna postrojenja).

Upotreba električne energije u industriji, zanatu, poljoprivredi, kućanstvu i za javne svrhe je u našoj državi sve veća. Uporedo sa korišću, koju električna struja daje ispravnom primenom, donosi ona sa sobom i velike opasnosti po život.

Dodir s električnom strujom toliko je opasan, da može u svakom slučaju da prouzroči smrt. Može ali ne mora. Kada mora i kada neće električna struja da usmrti, nemože se ni do danas još potpuno pouzdano reći. Događa se da jedan i isti čovek mnogo puta u dodiru s električnom strujom prođe sretno, bez i najmanje povrede, a drugi put u istim okolnostima pogine. Kod dodira s električnom strujom igraju ulogu mnoge okolnosti koliko same struje, toliko i organizma čoveka u danom momentu, da se skoro nikad ne može proreći, kakovo će dejstvo imati struja na čoveka. Izuzima se od toga Teslina struja najviše frekvencije i struja niskog napona (ispod 24 V) za koju se smatra, da nije opasna po život.

U našoj državi prema statistici prijavljenih nesrećnih slučajeva, koji su se dogodili radnicima osiguranim kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika, dogodila su se pri radu u godini 1922—1934 od električne struje 483 nesrećna slučaja, a od toga 149 smrtnih. Kako se vidi 30% nesreća od električne struje smrtne su nesreće.

Sve te nesreće dogodile su se dodirom predmeta, koji su bili pod naponom već po svojoj funkciji ili koji su došli pod napon silom okolnosti na pr. neispravnom instalacijom, kod opravke itd.

Da se spreče nesreće od električne struje potrebno je u glavnom dvoje i to: saznanje opasnosti i s time u vezi najveći oprez te ispravna instalacija električnog uredaja. Zaštitne mere pri radu s električnom strujom danas su već takove, da uz malo opreza mogu očuvati čoveka od opasnosti i njegovu imovinu od požara.

Po naredbi Ministarstva građevina broj 933 od 26 januara 1921 i broj 11.605 od 14 januara 1926 mora se izgradnja i uzdržavanje električnih postrojenja jake struje, podignutih posle god. 1921 kao i proširenje istih ili njihovih delova vršiti po propisima saveza nemačkih elektrotehničara (VDE, Verband Deutscher Elektrotechniker).

Postrojenja izgrađena do godine 1921 po ranijim propisima imaju se stalno izdržavati u stanju, koje ne ugrožava život i zdravlje uposlenih lica. U slučaju važnijih promena električnih postrojenja imaju se iste vršiti po spomenutim propisima.

Preduzimači i instalateri često ne vode dovoljno računa o propisima VDE. I materijal, koji služi za instalaciju također mnogo puta ne odgovara tim propisima. Postoji težnja, da se kod opravke ili nove instalacije što više uštedi. Najveća ušteda, sigurnost po život i sigurnost od požara postićiće se upravo propisnom instalacijom. Zato nadležne ustanove i vlasti moraju da nastoje, da se propisi VDE u našoj državi provode tačno i savesno.

* Štampano sa odobrenjem Kluba strojarskih i elektrotehničkih inženjera Udruženja jugoslovenskih inženjera i arhitekata sekcije Zagreb.

Digitized by Google

Propisi VDE veoma su opširni. Nemačko, originalno izdanje novijih propisa ima preko 1.300 stranica.

Klub strojarskih i elektrotehničkih inženjera Udruženja jugoslov. inž. i arh. sekcije Zagreb izdao je god. 1933 spomenute propise na našem jeziku. Međutim ukazala se potreba, da se u kratkoj i zbitoj formi iznesu važnija uputstva, koja se pre svega odnose na sigurnost rada s električnom strujom prema novijim propisima VDE. Učinili smo taj pokušaj u ovom prikazu, koji može da posluži u prvom redu onima, kojima nisu lako pristupačna veća izdanja i koji naročito treba da vode računa o sigurnosti rada sa električnom strujom u industriji, zanatu i električnim postrojenjima uopće. Na kraju prikaza štampan je i »Pregled oznaka propisanih izolovanih vodova i upotreba« kao izvadak iz Uredbe o izradi i upotrebi golih i izolovanih električnih vodova i izolovanih cevi, koju Uredbu je izdalo Ministarstvo gradevina pod brojem M G 976/36 od 10 januara 1936 (Službene Novine od 19 februara 1936 broj 39-VII).

I.

Opće zaštitne mere.

Zaštita od slučajnog dodira.

a) Delovi pod naponom prema zemlji, koji nisu pokriveni izolacijom, moraju biti zaštićeni na dohvat ruke od slučajnog dodira.

Od zaštite na dohvat ruke od slučajnog dodira dopuštaju se izuzeci kod naprava za svarivanje, električnih peći i sl., kao i u električnim pogonskim prostorijama kod uređaja s naponima najviše do 250 volti prema zemlji, ako zaštita nije prema mesnim prilikama potrebna ili ako ona smeta preglednosti prostorije.

b) Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju biti ne samo goli, nego i izolacijom pokriveni delovi koji su pod naponom, izvan dohvata i to po svojem položaju, smeštaju ili upotrebom posebnih zaštita.

Zaštita od previsokog dodirnog napona postizava se celishodnom izvedbom električnih aparata i sprava; brižnom montažom treba sprečiti, da dodiru pristupačni metalni delovi, koji ne pripadaju strujnom krugu usled bilo kakovih nepravilnosti poprime napon prema zemlji.

Kao daljnje zaštitne mere dolaze u obzir: izoliranje, sitni napon, uzemljenje, nulovanje i zaštitna veza. Zaštita izoliranjem može se postići tako, da se dodiru pristupačne delove zakloni od neposrednog dodira putem izolacione prevlake (prešana izolaciona prevlaka držala, sklopke, ručnog kola), ili tako da se pomoću izolacione podloge (izolacioni prostirač na podu, izolacioni zidovi i sl.) spreči prelaz struje sa vodljivih delova kroz čovečje telo prema zemlji.

c) Lakovani i emajlirani metalni delovi ne važe kao izolacije za zaštitu od dodira.

Zaštita sitnim niaponom postizava se kod izmenične struje trnasformacijom na napon niži od 42 V.

d) Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju biti svi metalni delovi, koji ne vode napon ali bi ga mogli voditi, međusobno spojeni i uzemljeni.

Uzemljenjem se smatra dobro vodljivi spoj sa zemljom. Ono treba da je provedeno prema propisima VDE i to tako, da u okolici uzemljenog predmeta (gde stoji osoblje) postignemo neopasan polagan pad potencijala.

Otpor uzemljenja treba da je po mogućnosti što manji. Dobro se uzemljenje većinom postizava pomoću priključka na vodovodnu mrežu. Vod za uzemljenje neka ima presek jednak najmanje polovici preseka pripadnog voda, ali u izvedbi od bakra, ne mora imati veći presek od 50 mm², no nesme imati presek manji od 4 mm² kod čvrstog nezaštićenog polaganja, a 1,5 mm² kod zaštićenog polaganja (u cevi). Kod zemljenja prenosivih sprava za potrošak struje neka se dozemni vod za preseke do 4 mm² dimenzionira najmanje isto tako kao i pripadajući vanjski vodovi.

Nulovanjem se smatra dobro vodljivi spoj sa pouzdano uzemljenim nulvodom.

Otpor vodova neka je tako dimenzioniran da kod kratkoga spoja između vanjskog voda i nul voda nastaje najmanje 2·5 kratna nominalna struja najbližeg napred ugrađenog osigurača. U razvodnim mrežama treba da se nul vod osim općeg uzemljenja spoji sa zemljom još i u svakom ogranku, i to po mogućnosti blizu kraja. U čitavom svojem toku treba da je nul vod tako brižno položen, da se ne moramo bojati nikakovog prekida. U zgradama treba da je nul vod u celom svom toku označen tvorničkom izvedbom (siva žica) ili montažom.

e) I kod napona ispod 250 volti prema zemlji mora se provesti uzemljenje

Digitized by Google

metalnih delova, koji ne vode napon ako su pristupačni dodiru (pokrivala, zaštitni poklopci i sl.), i to gde zbog mesnih prilika preti osobita opasnost kao na pr. u vlažnim prostorijama i u prostorijama sa stajalištima koja dobro vode struju (železne ploće na patosu, železne ili metalne cevi u blizini i sl.).

f) U cilju uzemljenja treba da su na svim aparatima, rasklopnim uređajima, strojevima itd. predvideni vijci za uzemljenje, koje treba da su jasno označeni.

g) Dozemni vodovi (vodovi za uzemljenje) moraju biti po mogućnosti vidljivi i tako položeni, da su zaštićeni od mehaničkog i hemijskog oštećenja. Njihova spoljna mesta moraju biti pristupa na naknadnom ispitivanju.

h) Zaštitni omoti, poklopci, zaštitne cevi i zaštitne mreže (ograde) moraju biti mehanički otporne i dobro pričvršćene.

Prelaz višeg napona u vodove nižeg napona.

Da se spreči ili neškodljivim učini prelaz nedopuštenog višeg napona u vodove nižeg napona, moraju se preduzeti prikladne mere.

Prikladnim merama se mogu smatrati odgovarajući relei, koji uzemljuju ili otkapčaju odnosne delove postrojenja ili uzemljenja nulne tačke transformatora.

Stanje izolacije.

U svakom postrojenju jake struje mora biti primereno stanje izolacije. U postrojenjima napona ispod 250 volti prema zemlji mora biti otpor (dela) naprave iza razdelne ploče osigurača najmanje 1000 Ohma umnožen sa naponom pogona u voltima (na pr. za 220 volta napona pogona 220.000 Ohma). Za strojeve, akumulatore i transformatore može se dopustiti manji otpor izolacije kao i za zračne vodove i onakove delove postrojenja, koji se nalaze u vlažnim i zatopljenim prostorijama, ali otpor izolacije mora biti primeren tim okolnostima.

II.

Električni strojevi, transformatori i akumulatori.

a) Električni strojevi, transformatori i akumulatori moraju biti tako postavljeni, da iskrenje koje eventualno nastaje kod pogona električnih uređaja, ne može izazvati zapaljenje upaljivog materijala u okolini.

b) Škrinje za strojeve hladenje uzduhom moraju biti iz takovog materijala i tako udešene da se ne mogu zapaliti, a da hlađenje mašina bude ipak obezbeđeno.

c) Vanjski delovi strojeva i transformatora, koji su pod naponom, moraju biti pričvršćeni na neizgorivim podlogama.

d) Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju biti zaštićeni protiv slučajnog dodira i oni delovi, koji su izolacijom pokriveni.

e) Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju biti tela električnih strojeva uzemljena. U slučaju da je pod u blizini tih tela vodljiv, moraju biti ona sa podom vodljivo spojena ili moraju biti dobro izolovana prema zemlji. Isto važi i za napon ispod 250 volti prema zemlji u prostorijama u kojima postoje naročite opasnosti na pr. u vlažnim prostorijama ili prostorijama gde postoji opasnost od eksplozije.

Električni strojevi i transformatori moraju biti opremljeni s priključnim vijcima za uzemljenje onih delova, koje treba uzemljiti. Ti vijci imaju se posebno označiti.

f) Prostorije za akumulatore moraju se ventilirati za vreme nabijanja. Poslužitelji akumulatora moraju prostoriju držati u čistom stanju i biti upozoreni na opasnosti koje prete od kiseline i olovnih soli. Preduzeće se mora brinuti za dostatne uredaje za umivanje i sretstva za umivanje. Jelo, piče i pušenje ima se zabraniti u akumulatorskim prostorijama.

Akumulatorske ćelije moraju biti izolirane od stalka a stalak od zemlje i to pomoću podloge. Kod napona preko 250 volti prema zemlji mora se oko baterije nalaziti izolirani hodnik za poslugu.

g) Električni strojevi i transformatori moraju imati ploču sa oznakom učina, napona, frekvencije, broja okretaja i ostalih podataka prema propisima VDE.

III.

Rasklopni i razdelni uređaji.

a) Rasklopne i razdelne ploče, te uklopni ormarići moraju biti građeni iz neizgorivog izolacijskog materijala ili metala odgovarajuće čvrstoće. Drvo se može upotrebiti za okvir kod zaštita i za zaštitne ograde. Nepolirane plohe ploča od mramora, škriljevca i sl. moraju biti lakirane radi zaštite od upijanja vlage. Metalni delovi, koji dolaze u obzir za uzemljenje moraju imati priključni vijak.

b) Hodnici za posluživanje rasklopnih ploča i okosnica za rasklopne sprave mo-

Digitized by Google

raju biti dovoljno visoki i široki; u njima se ne smiju nalaziti predmeti, koji bi smetali slobodnom kretanju. Udaljenost između nezaštićenih delova rasklopnih uređaja, koji su pod naponom prema zemlji i suprotnog zida, mora biti kod napona do 1.000 volti prema zemlji najmanje 1 m. Nalaze li se s obiju strana u dohvatnoj visini nezaštićeni delovi pod naponom prema zemlji, onda mora njihova horizontalna udaljenost biti od prilike 2 m. Kod napona preko 1.000 volti mora udaljenost zaštitnih ograda da bude kod jednostrane dispozicije 80—100 cm od zida, a kod obostrane dispozicije 100—120 cm između dviju suprotnih ograda.

c) U hodnicima moraju biti delovi, koji su pod naponom iznad 250 volti prema zemlji posebno zaštićeni (zaštitna mreža), ako se nalaze niže od 2·5 m preko poda hodnika.

d) Rasklopne i razdelne ploče, okosnice i škrinje, koje nisu pristupačne sa stražnje strane, moraju biti tako gradene, da se ulazni i izlazni vodovi mogu priključiti na prednjoj strani iza pričvršćenja ploče i da se priključci vodova mogu pregledavati. Mesta na kojima stezaljke pritežu vodove ne smiju se nalaziti na stražnjoj strani. Sprovođenje ovih vodova sa stražnje strane ploče na prednju kroz pojedine rupe u ploči ili stezaljkama nije dozvoljeno. Izuzimaju se od ovog priključci za brojila.

e) Razdelne ploče moraju biti zaštićene okvirom ili sličnim sretstvima tako, da strana tela ne mogu doći na stražnju stranu ploče. Poklopci, koji zaštićuju delove pod naponom od dodira moraju biti tako udešeni, da se dadu skinuti samo upotrebom alata.

f) Na svakom rasklopnom uređaju moraju biti oznake za svaki strujni krug, koje pokazuju kojemu strujnom krugu pripadaju aparati, sklopke, osigurači itd.

IV.

Aparati

Opće zaštitne mere.

a) Aparati moraju biti tako gradeni ili smešteni, da je kod propisane upotrebe nemoguća povreda ljudi treskama, iskrama, rastaljenim metalom ili prelazom struje i da se mogu vodovi za priključak u odgovarajućoj udaljenosti izolovati prema bližim delovima zgrade, vodovima i sl.

b) Motke za poslugu sklopki moraju biti u celosti iz izolacijskog materijala i ne smiju imati uzicu za uzemljenje.

Sklopke.

a) Pokrovi za sklopke sa otvorenim prorezom nisu dozvoljene.

b) Treba izbegavati sklopke na kraju pomičnih vodova.

c) Škrinje i držala sklopki, koja nisu uzemljena, a pristupačna su dodiru, moraju biti iz nevodljivog materijala ili prevučena iznutra i izvana čvrstim slojem izolacije.

d) Rasklopke potrošača struje moraju iskapčati kod otvaranja sve polove njihova strujnog kruga, koji su pod naponom prema zemlji. Od ovoga se izuzimaju skolpke za napon ispod 250 volti prema zemlji za manje skupine sijalica i manjih potrošača struje, koje nisu osigurane sa više od 6 Ampera, kao i sklopke prenosivih potrošača struje priključenih pomoću prikopčala, ako jakost struje nije veća od 25 Ampera.

e) Kod svih poteznih sklopki i rasklopki na više polova mora biti položaj ukopčanja jasno označen. Sklopke moraju biti tako udešene, da se ne mogu svojom težinom same od sebe uklopiti ili isklopiti.

Nul vod kao i pogonski uzemljeni vodovi ne smiju se dati uopće iskopčati ili pak samo prisilno u isto vreme s ostalim vodovima kojima pripadaju.

Sklopke u kutijama moraju biti momentne sklopke. Od toga se izuzimaju tropolne sklopke za trofaznu struju, za koje je dovoljno da imaju osiguran položaj ukopčanja.

U uređajima istosmerne struje neka su sklopke za napravu s nominalnim učinom do 5 KW momentne sklopke.

f) Pred ukritim (zatvorenim) sklopkama za napon iznad 250 volti prema zemlji treba postaviti rastavnu sklopku, tako da bude moguće staviti van napona sve stezaljke sklopki napona iznad 250 volti prema zemlji.

g) Pokretači i otpori moraju se postavljati na negorive podloge ili slobodno u dovoljnoj udaljenosti od gorivih predmeta. Delovi, kojima prolazi struja moraju biti zaštićeni negorivim pokrovima.

h) Kod pokretača i otpora potrebno je smeštenje posebnih rasklopki samo onda, ako pokretač potpuno ne iskopčava sve polove. Pokretači rotora za sve jednofazne i trofazne motore ne smiju prekidati strujni krug rotora.

Digitized by Google

Prikapčala

a) Kontakti priklopnica ne smiju biti pristupačni neposrednom dodiru.

b) Za iskopčanje prenosnih potrošača smiju se utikači upotrebljavati samo u strujnom krugu napona ispod 250 volti prema zemlji i to najviše za nominalni prijem 2·5 KW i 25 Ampera. U protivnom slučaju moraju se postaviti sklopke.

c) Ako je na prikapčalo prikopčan prenosni potrošač, onda mora priklopnica biti spojena s vodom, a utikač s potrošačem.

d) Ako postoji bojazan da bi se prikapčala iz porcelana mogla razbiti pri upotrebi u grubim pogonima, padom ili udarcem i time bi postali metalni delovi, koji su pod naponom, pristupačni dodiru, treba upotrebliavati prikapčala iz otpornog materijala.

e) Delovi priklopnice, koji su pristupačni dodiru i telo priklopnika mora biti iz izolacijskog materijala, ako nije sve uređeno za uzemljenje.

f) Kod priklopnika sa zaštitnim kontaktom za uzemljenje, nulovanje ili zaštitni vod, mora biti zaštitni spoj proveden, pre nego što se polovi dotaknu.

g) Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju prikapčala biti tako građena, da se pod naponom priklopnik ne može umetnuti, a ni izvući.

Osigurači.

a) Osigurači se moraju smestiti na svim mestima, gde se smanjuje prerez vodića prema mestu potrošnje, no nisu potrebni, ako osigurači pred mestom smanjenja štite također manji prerez.

b) Rastalni osigurači i automatske sklopke moraju se tako proračunati ili nastaviti, da se vodovi koji su njima štićeni, ne mogu opasno ugrijati. Ovi aparati moraju biti tako uređeni ili postavljeni, da ne preti nikakova opasnost od eventualno nastalog luka svetla.

Osigurači moraju uvek biti smešteni blizu početka voda, koji treba da štite. Kod osigurača sa vijcima mora taj dio voda biti priključen na onoj stezaljci, koja je spojena sa samim zavojem.

Osigurači treba da budu postavljeni na mestima, koja su lako pristupačna, a neka se montiraju po mogućnosti na posebnoj zajedničkoj podlozi.

Zajednički osigurač za više razdelnih vodova u zgradama neka ne bude jači od 6 Ampera nominalne struje. Ako takovi razdelni vodovi vode samo k sijalicama s podnoškom E 40 (Goliath — podnožak) može njihov zajednički osigurač da ima najviše 25 Ampera nominalne struje.

c) Upotreba popravljenih ili žicom obloženih osigurača je zabranjena.

d) Za jakosti struje do 60 Ampera u postrojenjima sa pogonskim naponom do 500 volti smiju se upotrebljavati samo osigurači sa zatvorenim rastalnim uloškom, koji isključuju upotrebu uložaka, bilo zabunom, bilo hotice za veće jakosti struje. Za jakosti struje ispod 6 Ampera ne zahteva se nepromenljivost uložaka.

Nul vodovi viševodnih ili višefaznih sistema ne smiju biti osigurani. Od toga se izuzimaju izolirani vodovi, koji se odvajaju od nul voda, a delovi su dvovodnog sistema. — Oni mogu biti osigurani, ali se onda ne miju upotrebljavati za nulovanje i ne smiju biti slabije izolirani od drugih vodova.

Potrošači.

Alati i ručni aparati terani elektricitetom moraju odgovarati odnosnim propisima Saveza nemačkih elektrotehničara (VDE). Ručni grijući aparati za kućnu upotrebu dozvoljeni su samo do pogonskog napona od 250 volti. Kao dovodni vodovi smiju se upotrebljavati kod pokretnih aparata samo gumom izolovani vodovi sa zajedničkim zaštitnim opletom ili gumenim plaštem za sve žile.

V.

Svetiljke i pribor.

Opća uputstva.

Delovi svetiljaka, koji su pod naponom prema zemlji moraju biti zaštićeni protiv slučajnog dodira.

Takova zaštita mora da postoji i na grlu za slučaj, kad se stavlja i vadi sijalica u grlo i iz grla. Izuzimaju se od toga specijalna grla na pr. za reklamna osvetlenja.

U takovim slučajevima dovoljno je, ako zaštita od slučajnog dodira deluje kod umetnute sijalice spremne za rasvetu.

Rasvetna tela.

a) Žice za grla ne smiju se upotrebiti kao privod za prenosna rasvetna tela.

b) Ako se upotrebljavaju privodi kao nosioci rasvetnog tela (viselica) onda moraju mesta spoja da budu rasterećena od vlaka.

c) Telo i držak ručnih svetiljaka moraju biti od izolacijskog materijala, koji mora da je dovoljno otporan protiv oštećivanja u pogonu.

Digitized by Google

d) Svaka ručna svetiljka mora da bude snabdevena, već prema svrsi za koju se upotrebljava, sa zaštitnom košaricom ili staklom ili obim napravama. Zaštitna košarica, zaklon, kuka za vešanje, nosiva karika i slično iz metala mora biti pričvršćeno na telu od izolacijskog materijala.

e) Ručne svetiljke, koje se upotrebljavaju u vlažnim prostorijama ili prostorijama u kojima je okolina naročito dobar vodič, na pr. u kotlovima, moraju biti snabdevene dobro pričvršćenim staklenim zvonom i zaštitnom košarom, te ne smiju ni u kom slučaju da imaju sklopku.

Napon ovih ručnih svetiljki, mora da bude kod izmenične struje transformiran putem punih transformatora sa rastavljenim namotom na niže od 42 volta. Ovaj transformator ima se smestiti izvan kotla, odnosno ako nije stalno montiran i zaštićen od vlage izvan vlažnog i vodljivog prostora.

f) Prenosne svetiljke, koje služe za privešenja na raznim mestima, kao na radnim stolovima, radnim strojevima itd. dozvoljene su samo u izradi kao ručne svetiljke, a imadu mesto ručnog drška kolut ili kuku za privešenje. Ove svetiljke ne smiju da budu opremljene sklopkama.

VI.

Vodovi.

Opća uputstva.

a) Kao izolirani vodovi treba da se upotrebljavaju gumom izolirani žični vodovi, koji su prema svojoj upotrebi omotani jutom ili su izvedeni kao cevna žica.

b) Za prenosne potrošače u suhim prostorijama odnosno prostorijama, koje odgovaraju stanbenim prostorijama, dozvoljena je upotreba gumom izolovane uzice (uzice za sobe). Za srednja mehanička naprezanja treba da se upotrebe uzice za radionice odnosno kao gumene cevne žice u raznim izradama već prema vrsti pogona, gde se upotrebljavaju.

c) Za grube mehaničke radionice, nadalje za postrojenja napona ispod 250 volti prema zemlji u poljoprivredi treba upotrebiti specijalne uzice.

d) Za prenosne potrošače zabranjena je upotreba oklopljene žice.

Polaganje vodova.

a) Čvrsto položeni vodovi moraju biti zaštićeni od mehaničkog oštećenja svojim položajem ili osobitom zaštitom. — Ako su pod naponom prema zemlji moraju na dohvat ruke biti uvek posebno zaštićeni od mehaničkog oštećenja.

Metalne cevi ne smiju se upotrebljavati kao povratni vod. Ako ih se upotrebi za uzemljenje, nulovanje ili za zaštitnu vezu, moraju se na sastavnim mestima kao i kod priključka na dozemni vod izvesti dobro vodljivi spojevi.

Metalne su prevlake cevnih vodova i kabela sličnih vodova ne smiju upotrebiti kao jedini povratni dozemni nulni ili zaštitni vod.

Ako cevni i kabelu slični vodovi imaju jednu golu žicu (zaštitna žica), koja je položena neposredno ispod metalne prevlake i koja je s njom vodljivo spojena, onda se ta gola žica može upotrebiti za uzemljenje, nulovanje ili za zaštitnu vezu, a kod cevnih vodova i za povratni vod. Metalni spojni delovi ili obočja moraju se dati priključiti na tu zaštitnu žicu.

Za spajanje zaštitnih vodova moraju biti predviđene stezaljke na odvojnim i spojnim kutijama i onda, ako im je obočje od izolacijskog materijala.

Vodovi treba u pravilu da su tako položeni, da se mogu izmeniti.

b) Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju metalne zaštite biti uzemljene.

c) Uzemljeni vodovi mogu se položiti neposredno na zgrade ili pak u zemlju; ako postoji mogućnost oštećenja vodova, moraju isti biti još i naročito zaštićeni.

d) Međusobno spajanje vodova kao i odvajanje istih treba da se izvede spajanjem (letovanjem) ili vijcima ili kojim drugim sličnim načinom.

e) Spojna i odvojna mesta izoliranih vodova treba da budu izolirana istom izolacijom kao i sami vodovi.

f) Prenosivi vodovi mogu se priključivati na čvrsto položene vodove samo spojkama, koje se dadu rastaviti.

g) Na jednu priključnicu ne smije biti priključeno više nego jedan prenosni vod.

Zračni vodovi.

a) Zračni vodovi kao i aparati na njima treba da su položeni tako, da ne budu pristupačni bez posebnih pomoćnih sretstava niti sa zemlje niti sa krova zgrade, prozora ili drugih mesta, kuda dolaze ljudi; ako su mesta pristupačna samo s naročitim pomoćnim sretstvima, dovoljno je da se upotrebe kod napona ispod 250 volti prema zemlji izolirani vodovi, koji su stalni u nevremenu ili da se upotrebi osobita zaštitna ograda providena sa pločicom za upozorenje opasnosti.

Digitized by Google

b) Kod prelaza puteva moraju biti vodovi dovoljno udaljeni od zemlje i to kod napona ispod 250 volti prema zemlji najmanje 6 m, a kod napona iznad 250 volti prema zemlji i najvećeg progiba 7 m, ili moraju imati zaštitu protiv dodira.

c) Kod zračnih vodova napona od 1.000 volti prema zemlji na više moraju se upotrebiti goli vodići; na mestima gde postoji mogućnost upliva jetkih para dopuštena je zaštitna prevlaka, ali treba posvetiti naročitu pažnju stanju vodova i izolatora.

d) Kod zračnih vodova napona iznad 250 volti prema zemlji moraju biti željezni stupovi odnosno stupovi od željeznog betona sa potpornim izolatorima dobro uzemljeni; upotrebe li se viseći izolatori ili lanci, može se pod izvesnim uslovima odustati od uzemljenja.

e) Žičane ograde i metalne rešetke ne smiju da dodu u dodir sa stubovima i ostalim nosačima napona iznad 250 volta prema zemlji.

f) Ako vodovi napona iznad 250 volta prema zemlji prelaze preko napučenih mesta, industrijskih postrojenja ili ako stoje blizu kakovog prometnog puta tako, da su u slučaju prekida žica prolaznici ugroženi, treba predvideti uređaje koji sprečavaju da vodovi padnu ili uređaje koji vodove za slučaj pada automatski stavljaju van napona ili pak moraju biti svi delovi vodova, koji prelaze preko ceste i puteva izvedeni povišenom sigurnošću; postavljanje zaštitnih mreža treba izbegavati.

g) Zračni vodovi treba da se dadu odeliti.

h) Električni aparati, koji su postavljeni napolje, moraju biti naročito sigurno zaštićeni protiv dodira i atmosferskih upliva.

Vodovi u zgradama.

a) Unutar zgrada provedeni neuzemljeni vodovi moraju biti pokriveni izolacijskom prevlakom.

Samo u prostorijama, u kojima je prema iskustvu usled hemijskog delovanja izolacija izložena brzom razaranju, nadalje za kontaktne vodove i sl., mogu se upotrebiti goli vodići, ako su dovoljno zaštićeni protiv slučajnog dodira.

b) Kroz zidove, stropove i kroz podove moraju se vodovi tako voditi, da budu dovoljno zaštićeni od vlage, mehaničkog i hemijskog oštećenja.

Zaštitne cevi.

Cevi i pribor (kutije, obojci, kolena itd.) od papira moraju imati metalnu prevlaku.

Spojevi žica i njihova odvajanja unutar cevnih sistema dozvoljeni su samo u kutijama, odvojnim ormarićima, T-komadima, i ukrštenim komadima, a moraju se izvesti samo šarafljenjem na izolacionoj podlozi.

Kod polaganja cevi treba općenito odabrati takav svetli otvor cevi, te broj i promer zavoja, da se žice mogu uvući i izvući. Od mogućnosti izmene vodova može se odustati, ako su cevi otvoreno položene i u svako vreme pristupačne. Cevi treba da su na slobodnim krajevima opremljene zaštitnim komadima, na pr. uvodnicama, tako da se izolacija vodova ne može povrediti na izbočenim delovima i oštrim rubovima.

Pod žbukom položene cevi, koje su odredene za više od jedne žice, treba da imaju najmanje 13·5 mm svetlog promera.

VII.

Instalacije u drugim i naročitim prostorijama.

Goli vodovi u električnim pogonskim prostorijama.

a) U električnim pogonskim prostorijama, koje služe isključivo za pogon električnih mašina i aparata, a u koje dolazi samo stručno osoblje, može se u postrojenjima napona ispod 250 volti prema zemlji odustati od zaštite protiv slučajnog dodira golih vodova, koji stoje prema zemlji pod naponom u onome slučaju, ako ovakova zaštita sprečava poslugu i nadzor.

b) U zaključanim električnim pogonskim prostorijama dozvoljeni su i kod napona iznad 250 volti prema zemlji goli vodovi, u koliko isti nisu kontaktni vodovi, ali moraju na svaki način biti zaštićeni od slučajnog dodira.

Vlažne prostorije i prostorije sa jetkim parama.

a) Neuzemljeni vodovi u ovim prostorijama moraju se dati u svim polovima isključiti. Za osvetlenje dozvoljen je samo napon ispod 250 volti prema zemlji.

b) Kao vodovi za čvrsto polaganje smiju se upotrebljavati ili mnogožilni olovni kabeli ili vodovi slični kabelu ili jednožilni gumom izolirani vodovi s prevlakom za zaštitu od hemijskog delovanja na specijalnim izolatorima.

Digitized by Google

c) U kupatilima smiju biti montirane priključnice samo sa zaštitnim kontaktom, te se ne smiju iste kao ni sklopke dati posluživati neposredno iz kade za kupanje.

d) Grla moraju da budu od izolacijskog materijala. Grla sa sklopkom su zabranjena.

e) Rasvetna tela treba da su pokrita zvonom, koje prelazi i preko grla, a u koliko postoji mogućnost oštećenja treba da se prekriju i zaštitnom mrežom.

f) Svi delovi električnih uredjaja treba da su zaštićeni protiv hemijskog delovanja.

Radionice i skladišta opasna radi požara

a) Električni strojevi, transformatori, otpori i t. d. smiju se upotrebljavati u tim prostorijama samo ako su zaštićeni od požara.

b) Osigurači, sklopke i slični aparati pomoću kojih se redovno prekida struja, moraju biti smešteni po mogućnosti izvan prostorija, a inače treba da su zatvoreni u negorivim oklopima.

c) Goli vodovi su zabranjeni. Dopušteni su izolirani vodovi u cevima, odnosno u izvedbi kao kabel ili kabelu slični vodovi.

Radionice i skladišta opasna radi požara.

a) Električni strojevi, transformatori i otpori isto tako sklopke, osigurači, prekidači, utikači i slični aparati, u kojima se obično prekida struja, smiju se upotrebiti samo ako su isti za ove okolnosti izvedeni sigurno protiv eksplozije.

b) Čvrsto položeni vodovi dozvoljeni su samo u zatvorenim cevima (čelikom oklopljenim ili kao kabeli ili kabelu slični vodovi.

c) Za osvetlenje dopuštaju se samo sijalice, snabdevene jakim zaštitnim zvonom i korpama, koje zrakotesno zatvaraju rasvetno telo i grlo.

Provizorni uređaji

a) Čvrsto položeni vodovi ne moraju odgovarati pravilima o pričvrsnim mestima i njima sličnim, no mora se paziti na to, da su izvršeni propisi o mehaničkoj čvrstoći, o slučajnom opasnom dodiru, o sigurnosti od vatre i o uzemljenju kod pravilne upotrebe.

b) Provizorni se uređaji moraju označiti pločama za upozorenje, te moraju imati zaštitne zaslone, zaštitne stene ili slično, radi sprečenja ulaza nepozvanim. Kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju biti pod ključem.

c) Vodovi na gradnjama treba da su izolirani i najmanje 3 m udaljeni od zemlje odnosno poda; nadalje 2·50 m od krovova, prozora ili drugih pristupačnih mesta tako, da se isti bez naročitih pomoćnih sretstava ne mogu dohvatiti.

VIII.

Propisi za pogon.

Uređaji i natpisi za sprečavanje nesrećnih slučajeva i požara.

a) Potrebne zaštitne naprave, zaštitna sretstva i natpisi za upozorenje na opasnost moraju se stalno nalaziti u u porabivom i spremnom stanju.

Gumene rukavice i gumene cipele same po sebi ne smatraju se zaštitnim sretstvima; one se smiju upotrebljavati samo u vezi s ostalim zaštitnim napravama (izolirane podloge, užeta za uzemljenje, pokrivala, motke za ukapčanje, klešta za ukapčanje i sl), a treba ih svaki put pre upotrebe pregledati, da li nisu oštećene.

b) Motke i klešta za ukapčanje ne smiju se uzemljiti.

c) Za gašenje požara treba da su u većim postrojenjima stalno u pripremi podesna sretstva za gašenje (aparati za gašenje, pesak).

d) U električnim pogonskim prostorijama i u zatvorenim električnim pogonskim prostorijama kod napona iznad 250 volti prema zemlji moraju se nalaziti na podesnim mestima i kod prilaza natpisi, koji upozoravaju na nepotrebni i opasni dodir električnih naprava.

e) U prostorijama spomenutim pod d) moraju se nalaziti »Uputstva za prvu pomoć kod nesreće« prema propisima VDE.

f) Spremanje odeće, bicikla, materijala za montažu, sudova za ulje i sl. zabranjeno je u opasnoj blizini delova električnog postrojenja, koji su pod naponom ili nisu zaštićeni dodira.

g) Neuposlenima treba zabraniti ulaz u električne i zatvorene električne prostorije.

h) Uposlena lica u električnim postrojenjima treba upoznati s pogonskim propisima o radovima na kojima su isti uposleni. Spomenuta lica dužna su, da se tih propisa pridržavaju.

Posluga električnih postrojenja.

a) Čišćenje i uzdržavanje delova, koji su pod naponom ili koji su u blizini na-

Digitized by Google

pona, dozvoljeno je samo, ako iz pogonskih razloga isključenje nije moguće. U tom slučaju može raditi samo za to odredjeno lice, koje je upućeno u opasnost.

b) Pristupi k mašinama, rasklopnicama i u hodnike za posluživanje moraju biti slobodni.

c) Ključevi zaključanih pogonskih prostorija treba da su spremljeni kod određenih lica.

Radovi na električnim postrojenjima u blizini delova pod naponom.

a) Mesta rada sa kojih je moguć posredni ili neposredni dodir sa delovima, koji su pod naponom, treba u opasnoj zoni zatvoriti ogradom ili pak treba delove, koji su pod naponom zaštiti izolacijskim pokrovima, da ne bude moguć slučajni dodir.

b) Radnik treba stalno da pazi, da se ne dodirne predmeta, koji je pod naponom. Odelo radnika treba da prileži uz telo. Podloga za stajanje treba da je čvrsta.

c) Radovi na vodovima jake struje ili telefonskim i telegrafskim vodovima, koji su u blizini vodova sa naponom iznad 250 volti prema zemlji, dozvoljeni su, ako su ti vodovi (iznad 250 volti) isključeni, uzemljeni i spojeni na kratko ili ako su preduzete druge dovoljne zaštitne mere.

Bojadisanje i opravci zračnih vodova pod naponom iznad 250 volti prema zemlji dozvoljeni su samo u visini od 2 m ispod najdonjeg prečnog nosača.

Mere za osiguranje radova bez napona.

a) Radovi pod naponom u pravilu su zabranjeni.

b) Sa radom na električnom postrojenju ne smije se započeti pre, dok isto nije isključeno. Ako sam radnik nije postrojenje isključio, treba da sačeka usmeno, pismeno, telefonsko ili telegrafsko saopštenje o isključenju. Ugovoreno vreme za isključenje nije dovoljna mera.

c) Da bi se osigurao rad bez napona treba po mogućnosti preduzeti shodne mere kao otstranjenje osigurača i sl.

d) Ispitivanje, da li je odnosni deo pod naponom može se vršiti samo s napravama, koje su zato određene.

e) Na radnom mestu treba one delove, na kojima se radi uzemljiti i spojiti na kratko.

f) Kod radova na zračnim vodovima treba u pravilu uzemljiti i na kratko spojiti onaj vod, na kojem se radi i na mestu isključenja.

g) Uzemljenje i spajanje na kratko može se izvesti tek, kada se radnik osvedočio, da to može učiniti bez opasnosti ili ako mu je isključenje javljeno po merodavnom licu.

h) U prostorijama s naponom ispod 1000 volti ne mora se provesti uzemljenje i spajanje na kratko, ako je bezuslovno osigurano stanje bez napona uklanjanjem osigurača i rastavnih komada.

i) Uklopljenje električnog postrojenja u kojem se radilo, ne sme se izvršiti, dok to nije dozvolio uposleni radnik i javilo odgovorno lice usmeno, pismeno, telefonski ili telegrafski. Ugovoreno vreme za uklapanje nije dovoljna mera.

Radovi pod naponom.

a) Radove pod naponom smiju vršiti samo naročito određene i u opasnost upućene osobe. Celishodna zaštitna sretstva treba držati u pripravnosti i upotrebljavati.

Pre upotrebe ima ih pregledati lice, koje se njima koristi. Radovi smiju se vršiti samo sa odelom, koje uz telo potpuno prileži.

b) Radovi na delovima koji su pod naponom dozvoljeni su samo u postrojenjima sa naponom do 250 Volti prema zemlji i to samo onda, ako se iz pogonskih razloga ne mogu isklopiti oni delovi postrojenja na kojima ili u čijoj neposrednoj blizini treba da se radi.

c) Kod postrojenja sa naponom iznad 250 volti prema zemlji smiju se radovi vršiti pod naponom samo onda, ako je to neophodno potrebno i samo u prisustvu podesnog i upućenog lica i uz podesne mere opreza.

d) U vlažnim i sličnim prostorijama zabranjeni su radovi kod napona preko 250 volti prema zemlji. Kod napona do 250 volti prema zemlji smiju se radovi pod naponom u tim prostorijama vršiti samo iznimno i u prisutnosti osposobljenih lica, kao i sa odnosnim merama opreza.

e) U prostorijama, u kojima postoji opasnost od požara ili eksplozije, zabranjeni su radovi pod naponom.

Digitized by Google

f) Radovi na zračnim vodovima pod naponom preko 250 volti prema zemlji, ne smiju se vršiti.

g) Radovi kod akumulatora pod naponom dozvoljeni su samo uz upotrebu mera opreza. Kod napona preko 1.000 volti potrebno je za te radove osposobljeno lice.

IX.

Izvadak

iz Uredbe o izradi i upotrebi golih i izolovanih električnih vodova i izolovanih cevi (Uredbu izdalo Ministarstvo građevina pod br. M. G. 976/36 od 10. januara 1936, Službene Novine od 19. februara 1936 br. 39-VII).

PREGLED OZNAKA PROPISANIH IZOLOVANIH VODOVA I UPOTREBA.

A. Pregled vrsti i oznake vodova.

1. Običan vod gumom izolovan za niski i srednji napon	NG
2. Specijalan vod gumom izolovan za visoki napon od 2.000 do 15.000 Volti	VG (2000—15.000 V)
3. Atmosferskim uticajima otporan vod, gumom izolovan	GAt
4. Običan spleten gajtan gumom izolovan	GG
5. Okrugao gajtan gumom izolovan	GoG
6. Radionički gajtan običan, gumom izolovan	RG
7. Radionički gajtan sa dvostrukim opletom od kudelje	RGK
8. Radionički gajtan omotan željeznom žicom	RGŽ
9. Radionički gajtan obložen metalnom trakom u obliku cevi	RGŽC
10. Radionički gajtan u gumenoj cevi, lakši, do 250 v	RGCL
11. Radionički gajtan u gumenoj cevi, teži, do 750 v	RGCT
12. Pozorišni gajtan sa spoljnim opletom iz jakog konca	PGG
13. Pozorišni gajtan opšiven kožom	PGGKo
14. Zaštićen vod (armiran) oklopljen opletom iz pocinkovane, željezne žice	ZGŽo
15. Vod sa metalnim plaštom poolovljen sa šavom	MGO
16. Vod sa metalnim plaštom prevučen aluminijem sa šavom	MGA
17. Vod sa olovnim omotačem bez šava	OG
18. Vod sa olovnim omotačem bez šava zaštićen željeznom trakom	OGŽ
19. Vod za svetleća tela i armature, jednostruko gumom izolovan	SJ
20. Vod za svetleća tela i armature kao viseći gajtan	SJG
21. Atmosferskim uticajima otporan vod bez gumene izolacije	AtN
22. Nulti (neutralan) vod, van zemlje sive boje	NuN
23. Nulti vod za u zemlju sive boje	NuNZe
24. Žica telefonska, gumena izolacija jednostavna	TeJ
25. Žica izolovana povoštana, pamukom obavijena	VoO
26. Žica izolovana svileno-pamučnom izolacijom	SpO
27. Žica izolovana lak-papirna izolacija	LpO ili LpN
28. Uzica za zvonce	UzO
29. Gajtani za telefonske centrale	GcO
30. Gajtani za telefonske aparate	GaO
31. Gajtani za mikrofone	GmO
32. Dinamo žica svilom opredena 1 put	S
33. Dinamo žica svilom opredena 2 put	SS
34. Dinamo žica pamukom opredena 1 put	P
35. Dinamo žica pamukom opredena 2 put	PP
36. Dinamo žica pamukom opredena i opletena 1 put	Po
37. Dinamo žica pamukom opredena i opletena 2 put	PPo
38. Dinamo žica papirom (hartijom) omotana i pamukom opletena	PaP
39. Dinamo žica papirom (hartijom) omotana i pamukom opredena i opletena	PaPo

Digitized by Google

B. Pregled mesta upotrebe i dozvoljeni napon.

Red. broj	Oznaka slovima	Dozvoljeni napon u voltima	GDE SE MOŽE UPOTREBITI
1.	NG	750	Za polaganje u izolovanim cevima na zidu, za montažu na koturima od stakla ili porcelana ili izolatorima u prostorijama, koje su obično suve a nisu izložene uticaju pare od kiseline i korozivnim plinovima (gasovima) i gde nema nikakve opasnosti da će ovi vodovi biti izloženi mehaničkom kvaru. — Za vazdušne linije ne smeju se ovi vodovi upotrebljavati.
2.	VG	2000—15000	Za postrojenja visokog napona, razvodne table i električne železnice.
3.	GAt	750	Za vazdušne vodove, za polaganje u prostorijama, koje su vlažne ili izložene uticaju pare od kiseline ili korozivnim plinovima (gasovima) i sličnom, kao što su podrumi, štale, akumulatorske prostorije, prostorije hemijskih fabrika itd.
4.	GG	250	U svim prostorijama za male potrošače struje bez ikakvog mehaničkog opetrećenja. — Za montažu na zid nisu dopušteni.
5.	GoG	250	Isto kao pod 4.
6.	RG	250	Za slučajeve, gde je potreban veći mehanički otpor, kao npr.: za priključak ručnih lampi, elektr. peći, električnih alata i slično.
7.	RGK	250	Isto kao pod 6.
8.	RGŽ	250	Isto kao pod 6.
9.	RGZC	250	Isto kao pod 6.
10.	RGCL	250	Za manje potrošače električne struje, koji menjaju mesto upotrebe, a kod kojih nema opasnosti većeg mehaničkog habanja, kao što su npr.: stolne lampe, električni samovari, glačala (pegle).
11.	RGCT	750	Za slučajeve, gde je potreban veći mehanički otpor kao na primer: za priključak ručnih lampi, električnih peći, električnog alata, motora, gospodarskih strojeva itd.
12.	PGG	750	Za priključak na pokretna svetleća tela i armature na pozornici.
13.	PGGKo	750	Isto kao pod 12.
14.	ZGŽo	1000	Za stalno vidljivo polaganje u slučajevima, gde vod mora biti zaštićen od mehaničkih oštećenja.
15.	MGO	250	Za polaganje na zidu u suvim prostorijama.
16.	MGA	250	Isto kao pod 15.
17.	OG	250	Za čvrsto polaganje na zidu (polaganje u zemlji zabranjeno je) u prostorijama u kojima moraju vodovi biti zaštićeni protiv hemijskih uticaja (hemijske tvornice, štale itd.).
18.	OGŽ	250	Isto kao pod 17.
19.	SJ	250	Samo za vodove unutrašnjih svetlećih tela i armatura, koje su uvek u suvim prostorijama. Za dovod do svetlećih tela, odnosno armatura kao i u prostorijama, u kojima ima lako upaljivih stvari, ovi vodovi nesmeju se upotrebljavati.
20.	SJG	250	Za dovod struje i istodobno pričvršćivanje visećih lampi, u prostorijama, u kojima ima lako upaljivih stvari, ovi sprovodnici ne smeju se upotrebljavati.
21.	AtN	250	Za vazdušne vodove u slučajevima gde treba žicu zaštititi od uticaja pare, gasova itd.
22.	NuN.	250	Kao nulti vodovi ili ako je nulti vod zazemljen.
23.	NuNZe	250	Isto kao pod 22.
24.	TeJ	250	Za kućne telefone, električna zvonca, signalne i slične aparate za slabu struju.
25.	VoO	250	Za električna zvonca, signalne sprave i slične aparate za slabu struju u u stalno suvim prostorijama.
26.	SpO	250	Za montiranje u unutrašnjosti aparata i postolja za slabu struju.
27.	LpO	250	Za polaganje na zidu u suvim prostorijama ili pod žbukom (malterom) u cevima kao i za montiranje u unutrašnjosti i van aparata i ostalih uređaja za slabu struju.
28.	UzO	250	Za vezu od stalnog voda do pomičnih tastera i sličnim uređajima za slabu struju.
29.	GcO	250	Za telefonske centrale.
30.	GaO	250	Za telefonske i radio aparate.
31.	GmO	250	Za mikrofone i uređaje slabe struje.
32.	S	250	Za električne mašine, transformatore, rele-e i razne električne aparate.
33.	SS	250	Kao gore.
34.	P	250	Kao gore.
35.	PP	250	Kao gore.
36.	Po	250	Kao gore.
37.	PPo	250	Kao gore.
38.	PaP	250	Kao gore.
39.	PaPo	250	Kao gore.

Digitized by Google

Đ. GRČEVIĆ:

STANJE ČEHOSLOVAČKOG OSIGURANJA

U 8. broju Radničke zaštite iz prošle godine u članku »Dvije čsl. novele« prikazali smo zakonodavne reforme u čehoslovačkom radničkom bolesničkom, starosnom i invalidskom osiguranju kao i penzijskom osiguranju privatnih namještenika, a u ovom članku pozabavit ćemo se sa finansijskom situacijom važnijih osiguranja u Čehoslovačkoj republici. Mislimo pod tim unificirana osiguranja, i to radničko za slučaj bolesti, starosti i iznemoglosti iz 1924 god. (sa dvije novele iz 1928 i 1934), penziono osiguranje namještenika (iz 1909, 1929 i novelu iz 1934) i neunificirana osiguranja radničko za slučaj nesreće (za Češku i Moravsko-Šlesku bivši austrijski zakon od 1887, a za Slovačku i Podkarpatsku Rusiju bivši ugarski zakonski članak XIX : 1907) i osiguranje namještenika u bolesti (u Češkoj i Moravsko-Šleskoj po bivšem austrijskom bolesničkom zakonu od 1888, a u Slovačkoj i Padkarpatskoj Rusiji po bivšem ug. zak. čl. XIX : 1907).

Čehoslovačko seradničko osiguranje u bolesti zbog sniženih potpora, koje je sprovela novela iz 1934 godine, počelo pomalo da oporavlja. U 1935 godini većina čsl. bolesničkih blagajna postigla je opet finansijsko ravnovjesje, premda je lanjske godine prinos pao na najnižu granicu tokom čitave privredne krize. Primici na prinosima iznosili su u 1935 godini 710,852.000 Kč. prema 718 milijona 926.468 Kč. u 1934 godini. Prosječni broj osiguranih članova povećao se za 37.657 članova prema 1934 godini. U 1933 godini prosječni broj članova iznosio je 2,062.000 i pao je u 1934 godini na 1 milijon 845.759 članova, a u 1935 godini porastao je na 1,883.416 članova. Još jači porast članova opaža se u ovoj godini. U samom mjesecu maju o. g., u poredjenju s majem prošle godine, porastao je broj članova za 7% i dostigao 2.3 milijuna osiguranih članova. Lanjske je godine prosječna obezbjedjena zarada još padala, ali ove godine (15.88 Kč.) pokazuje porast prema 1935 godini (15.84 Kč.), no zaostaje iza prosječne obezbjedjene zarade u 1933 g. (16.26 Kč) i 1934 godini (15.91 Kč).

Izdaci na potporama u prošloj godini još rastu. Tako su se potpore uvećale na 783,57 milijuna Kč u 1935 godine prema 775,37 milijuna Kč u 1934 godini.

Sasvim drukčija je situacija u čsl. bolesničkom osiguranju privatnih namještenika.

Tu je lanjske godine propisano 472 milijuna Kč na prinosima ili za 24,6 milijuna Kč više nego u 1934 godini. Medjutim pružene potpore u tom osiguranju za preko 50% premašuju višak na propisanim prinosima i ozbiljno ugrožavaju finansije bolesničkih blagajna privatnih namještenika. Tako je kod same bolesničke blagajne privatnih namještenika u Pragu, kod koje je osigurano oko 150.000 članova, lanjske godine bilo propisano prinosa 97,084.306 Kč. Od toga je utrošeno na potpore 87 milijuna 849.170.90 Kč ili 90.48% od propisanog prinosa. Pojedine vrste potpora kod ove blagajne iznosile su u 1935 godini:

Liječ. njega	3,455.959	Kč ili	3.56%
Pogrebnine	1,188.746.15	Kč ili	1.22%
Boln. liječenje	3,822.242	Kč ili	3.94%
Lijekovi	16,718.424.65	Kč ili	17.22%
Liječ. služba	37,572.041.55	Kč ili	38.70%
Porod. potp.	7,360.207.60	Kč ili	7.58%
Hranarine	17,731.549.95	Kč ili	18.26%
Ukupno	87,849.170.90	Kč ili	90.48%

Udara u oči, da se kod ove blagajne troši na liječničku njegu, lijekove i liječnike 57,746.425.20 Kč ili 59.48% od propisanih prinosa. Na potporama je kod ove blagajne izdato lanjske godine više 10 milijuna 253.055.55 Kč nego u 1934 godini t. j. za 5.94% više od cjelokupnog propisa prinosa.

Kod svih čsl. bolesničkih blagajna privatnih namještenika, sa prosječnim brojem članstva po prilici kao u cjelokupnom našem radničkom osiguranju, bilo je lanjske godine izdato na potpore 354,5 milijuna Kč ili 38,6 milijuna Kč više nego u 1934 godini.

Godišnji izvještaj Bolesničke blagajne privatnih namještenika u Pragu za 1935 godinu, koji je otštampan u 8. broju časopisa »Sociálni Snahy« 1936 i koji nam je pri ruci, navodi da su se kod ove blagajne u 1935 godini prema 1934 povisili liječnički troškovi za 2.92%, troškovi lijekova za 1.62% i hranarina za 1.40% od propisanog prinosa. Najveće stavke povišenja: lijekovi i liječnička služba, obrazloženi su sa slo-

Digitized by Google

bodnim izborom liječnika. Izvještaj navodi, da sistem slobodnog izbora liječnika imade tu tamnu stranu, da uza sve mjere opreza liječnička pomoć biva previše iskorišćavana. »Lékařské pomoci«, obrazlaže se u izvještaju riječ po riječ »přes, všechna opatřeni se zneuživá a nadužívá jak se strany pojištěncû, tak i se strany lékarû.« Zbog ovih razloga kao i zbog potrebe unifikacije bolesničkog osiguranja namještenika obrazovana je ove godine u Čehoslovačkoj naročita komisija, kojoj je stavljeno u zadatak, da izradi nacrt unifikacije i reforme bolesničkog osiguranja privatnih namještenika. Toj komisiji stavljeno je podjedno u dužnost, da pripremi i novelisanje nekojih propisa penzionog zakona, kako bi došlo do jedinstvenog zakona o socijalnom osiguranju privatnih namještenika u višim službama.

O situaciji penziskog osiguranja čsl. privatnih namještenika pisali smo dovoljno prošle godine u pomenutom članku i ovdje se na to nećemo još posebno osvrtati.

O rezultatima gazdinstva čsl. osiguranja za slučaj nesreće imamo podatke u poslovnim izvještajima za 1934 godinu, koji su publicirani u časopisu »Urazové pojištění« iz ove godine. Po tim podacima kod blagajne za Slovačku u Bratislavi (Zemska úradovna pre poist'ovanie robotníkov na Slovensku v Bratislave) iznosio je u 1934 godini propis prinosa za slučaj nesreće 21,079.000 Kč ili za 1 milijun 539.000 Kč manje nego u 1933 godini. Na potpore i rente bilo je isplaćeno kod ove blagajne u 1934 godini 19,539.000 Kč t. j. za 678.906 manje nego u 1933 g. Blagajna je 1934 godine završila poslovanje s aktivom od 3,542.732 Kč. Godine 1933 bila je takodjer aktivna sa 6,446.351 Kč, a godine 1932 imala je deficit od 5,159.956 Kč.

Lošiji je rezultat novčanog poslovanja blagajne za Češku u Pragu (Urazova pojišt'ovna děl. pro Čechy v Praze). Kod te je blagajne propis prinosa u 1934 godini iznosio 90,43 milijuna Kč ili za 48,17 milijuna Kč odnosno 34% manje nego u 1930 godini. Na potporama i rentama isplatila je ova blagajna 1934 godine 108,6 mil. Kč t. j. za 1.17% manje nego u 1933 godini. Pasiva od 7,91 mil. Kč bila je u cijelosti pokrivena iz rezervnog fonda. Pasivu je prouzročilo vanredno uvećanje rizika (poznata katastrofa u rudniku »Nelson«). Inače gospodarstvo bi ove blagajne i u 1934 godini završilo sa suficitom.

Velika privredna kriza najjače se emanira u zaključnim računima blagajne za zemlju Moravsko-Šlesku u Brnu (Urazova pojišťovna děl. pro zemi Moravskoslezskou v Brně). Ta je 1934 godine propisala prinosa 42,158.940 Kč ili za 4,120.442 Kč odnosno za 8.90% manje nego u 1933 godini. Prinos se kod ove blagajne od 1930 godine stalno smanjivao tako, da je 1930 prema 1929 godini snižen za 4.38%, 1931 prema 1930 za 7.64%, 1932 prema 1931 za 16.25%, a 1933 prema 1932 za 22.46%. Na potpore i rente izdala je ova blagajna u 1934 godini 59,233.843 Kč t. j. za 986.040 Kč ili za 1.69% više nego u 1933 godini. Gospodarstvo blagajne u 1934 godini svršava sa deficitom od 11,171.169 Kč. Ovaj je deficit progutao sav rezervni fond blagajne (3,128.610 Kč) i još je ostala nepokrivena suma od 8,042.558 Kč, koja je prosto prenešena na nov tekući račun.

Čehoslovačko osiguranje za slučaj nesreće obuhvata i radničko i rudarsko osiguranje, jer je još 1919 godine po državnom prevratu došlo do spajanja rudarskog osiguranja za slučaj nesreće sa radničkim osiguranjem (Zak. čl. 608 iz 1929 god.) Ove godine u čehoslovačkom osiguranju za slučaj nesreće bila je vladinom naredbom broj 230 od 6 decembra 1935 propisana nova Tablica opasnosti, koja će važiti do 31 decembra 1940 godine i po kojoj su u ovoj godini preuvrštena preduzeća u razrede i procente opasnosti.

Prelazimo na najvažniju vrstu čsl. socijalnog osiguranja, na

radničko starosno i invalidsko osiguranje,

koje je centralizovano u Središnjoj socijalnoj blagajni u Pragu (Ustřední sociální pojišťovny v Praze, USP.) i koje je 1 jula o. g. navršilo 10 godišnjicu. Opsežna spomenica (Pamětní spis), koji je prilikom 10 godina svoga rada izdala USP, omogućuje nam da se pobliže osvrnemo na 10-godišnje djelovanje čehoslovačkog starostnog i invalidnog osiguranja.

Prema podacima, koji su navedeni u pomenutoj publikaciji, iznaša kod USP

god.	broj osiguranika	prinos Kč.	Imovina USP Kč.
1927	2,149.926	655,538.545.31	986,641.216.66
1928	2,330.932	721,304.956.72	1.691,139.895.36
1929	2,287.896	634,526.338.—	2.366,176.635.43
1930	2,172.857	614,510.865.47	2.999,774.612.55
1931	2,062.475	573,574.650.07	3.603,872.637.24
1932	1,881.244	496,467.378.41	4.154,838.355.78
1933	1,710.383	429,313.050.—	4.586.874.229.61
1934	1,680.787	415,492.957.34	4.988,148.558.45
1935	1,692.104	408,079.746.15	5.379,688.846.48

Digitized by Google

Iz gornjih podataka vidimo, da je broj osiguranika u čsl. starosnom i invalidskom osiguranju rastao sve do 1928 godine i u toku gospodarske krize da je padao sve do 1934 godine i to prosječno mnogo jače nego u penzijskom osiguranju namještenika. U 1934 godini javlja se prema 1928 pad članstva za 650.145 članova ili za više od ¼ članova. Ovaj veliki pad članstva po mišljenju Dr. Jana Gallasa (Deset let starobního a invalidního pojištěni u časopisu Pensijní pojištěni br. 4. iz 1936 god.) nije samo posljedica privredne krize nego takodjer rezultat racionalizacije, koja »prazni fabrike a puni kancelarije.« Propis prinosa kod USP takodjer je pao u godini 1935 prema 1928 godini za 313 milijona Kč ili za više od 40%, u čemu je iskazan ne samo znatni pad u broju osiguranika već i takodjer pad prosječne obezbjedjene zarade i smanjenje prinosa po novelama iz 1928 i 1934 godine. Prosječno na jednog osiguranika u 1928 godini otpadalo je godišnje 312.43 Kč prinosa, a u 1935 god. tek 241.89 Kč prinosa. Ove okolnosti kao i veća isplata renta u vremenu krize prouzročile su da imovina USP ne raste u onim iznosima, u kojima se očekivalo.

Broj rentnika kod USP kretao se ovako:

godine	rentnika
1929	3.056
1930	14.224
1931	36.803
1932	73.461
1933	117.203
1934	161.901
1935	207.063

Na invalidskim, starostnim ličnim i porodičnim rentama zajedno sa pridonosom države bilo je isplaćeno:

godine	Kč
1929	1,392.865.80
1930	10,381.247.35
1931	32,327.923.59
1932	72,622.326.18
1933	124,163.419.72
1934	202,631.991.36
1935	293,230.674.38
Ukupno	736,750.448.38

Po vrstama najveće rente otpadaju na invalidske rente i te su tokom krize premašile očekivane iznose. Ovo prekoračenje (t. zv. superinvalidizacija) iznosi danas oko 75%. Ukupan broj rentnika invalidskog i starostnog osiguranja iznosi — ako uračunamo i sirotinjske rente — 250.000. Od 1929 do kraja 1935 godine ukupno na rente bilo je isplaćeno 736,750.448.38 Kč. Do maja o. g. popele su se isplate renta USP na 872 milijuna Kč. Ove sume govore same za se i najbolje dokazuju, kako je radničko, invalidsko i starostno osiguranje potrebno i kakve velike gospodarske i moralne vrijednosti ono pretstavlja.

»Dr. Jiři Pleskot u članku: »10 let sociálniho pojištěni (Svepomoc br. 13 iz g. 1936) napominje, da je prava sreća za Čehoslovačku republiku, što je njeno starostno i invalidsko osiguranje stupilo u život pred 10 godina t. j. prije velike privredne krize. Ovo osiguranje zajedno sa penzijskim osiguranjem namještenika pokazalo se kao moćan gospodarski i socijalni činilac, kao znameniti oslon i obrana u toku krize ne samo radničke klase već i države. Jer uzmemo li u obzir i porodične članove, koji se koriste sa radničkim starostnim i invalidskim osiguranjem, dolazimo do zaključka, da u tom osiguranju u Čehoslovačkoj danas nalazi stalnu potporu oko milijun ljudi.

Danas u Čehoslovačkoj nema općine ni sela, u kojoj ne bi bilo rentnika USP. Penzioni zavod namještenika, koji djeluje već 26 godina, isplaćuje godišnje preko 400 milijuna renta, a USP na pragu drugog decenija svoga djelovanja isplaćuje na rentama godišnje blizu 300 milijuna Kč, a te će isplate još rasti iz godine u godinu.

I narodni poslanik R. Tayerle osvrćući se u 7. broju sindikalnog časopisa »Odborové Sdružení Československé« na rezultate 10 godišnjeg djelovanja starostnog i invalidskog osiguranja konstatuje, kakvu je važnu gospodarsku i socijalnu misiju izvršilo ovo osiguranje u krizi i osim toga kako je ono znameniti dokaz za promjene, koje su nastale u socijalnom životu i u nazorima ljudskoga društva.

U najkritičnoj 1934 godini znatno su uvećanje isplate renta kod USP. Razlog je zato dobni doplatak, kojega je zavela novela iz 1934 godine, i koji praktički znači, da je osiguranicima USP bila uračunata potpuna trećina neosiguranog vremena.

Prosječna godišnja visina renta iznosila je u 1935 godini sa državnim pridonosom: kod invalidskih renta 1.661 Kč, kod starostnih renta 1.817 Kč, kod udovičkih renta 838 Kč, a kod sirotinjskih renta 573 Kč. Na državnim pridonosima bilo je na ove rente isplaćeno od 1929 do 1935 godine 232,978.231.27 Kč.

Osim renta isplatila je USP tokom 10 godina svoga djelovanja na otpravnine (od-

Digitized by Google

bytne) udatim ženskim članovima 135 milijuna 527.775 Kč, a na potpore (výbavne) pravoovlaštenim srodnicima, koji ne primaju iza umrlih osiguranika rente, 48 milijuna 346.067 Kč.

Tokom ovih 10 godina utrošila je još USP na liječničku njegu, kojoj je cilj da otstrani i smanji invaliditet, 186,386.375 Kč.

Kraj ovih direktnih pomoći radničkim slojevima u privrednoj krizi izvršila je USP i neprocjenjivih koristi cjelokupnom gazdinstvu Čehoslovačke republike. Mislimo ovdje na čisto gospodarsku funkciju premijskih rezerva, na ulaganje imovine U S P.

Imovina U S P određena je u prvom redu za pokriće rizika, jer je socijalno osiguranje izgrađeno na principu, koji računa ne samo sa budućnošću, nego i u sadašnjem vremenu ukamaćuje višak imovine i stara se da bi to ukamaćenje bilo gospodarski korisno i dobro.

U S P je danas zajedno sa Penzionim zavodom najvažniji nabavljač državnih papira i njenim učešćem bilo je omogućeno državi da stvori fond za gradnju puteva. U S P pridonosi u toku krize i smanjenju nezaposlenosti svojom investicijonom politikom. Ona ulaže novac u gospodarske fondove, u radove za melioracije i elektrifikacije zemlje. U državnim papirima, koji su namijenjeni produktivnim investicijama, imala je uloženo krajem prošle godine više od ¼ milijarde Kč. U S P je danas najvažniji povjerilac samouprava, jer je na komunalnim zajmovima, zemljama, okruzima i općinama isplatila do kraja prošle godine 789 milijuna Kč. Kod davanja ovih zajmova U S P uzima obzir, da se ovi zajmovi upotrebljavaju u svrhe socijalnozdravstvene. Punih 218 milijona Kč uzajmila je za izgradnju bolnica i ubožnica kao i u asanacione svrhe. Pri tom ne zanemaruje ni čisto produktivne svrhe, jer je uzajmila za izgradnju i usavršenje elektrarna, plinara i vodovoda punih 388 milijuna Kč.

Veoma znatna djelatnost U S P bila je na polju namicanja hipotekarnih zajmova, koji su do kraja godine 1935 dostigli iznos od 612 milijona Kč. Hipotekarni zajmovi ne odnose se samo na zajmove na fabrike i poljoprivredna imanja, već je znatan dio njih namijenjen izgradnji malih porodičnih kućica.

Potpuna novina kod ulaganja imovine U S P jesu hipotekarni zanatlijski i industrijski zajmovi.

Sa ovim nismo iscrpili sve važne funkcije U S P u narodnom gazdinstvu. Spominjemo još potpore sviju socijalno zdravstvenih snaga, koje ukazuje U S P samim svojim djelovanjem. U S P u cilju da spriječi ili bar odloži preranu iznemoglost, pruža potpore svim javnim i privatnim korporacijama, koje imaju svrhu socijalnozdravstvenu. Ona sama također učestvuje kod individualne liječničke njege i daje preko bolesničkih blagajna izvjesne nadoplatke na kronične i dugotrajne bolesti, koje trajno ugrožavaju radnu sposobnost osiguranika. Znatne iznose votirala je ona bolesničkim blagajnama za banjska i sanatorijska liječenja. U minulih 10 godina utrošila je ona u ove svrhe oko 186 milijuna Kč. Osim toga o vlastitom trošku izgradila je U S P veliki sanatorij za tuberkulozne u Visokim Tatrama i kupila je banju za liječenje srčanih bolesti u Teplici.

Ovo je u najkrupnijim crtama prikaz sadašnjeg stanja važnijih osiguranja Čehoslovačke republike. Iz ovog prikaza vidimo, da je od važnijih najvažnije osiguranje radnika za slučaj iznemoglosti i starosti. Kratkoročna osiguranja teško se bore sa privrednom krizom, a dugoročna osiguranja, među koja spada radničko invalidsko i starostno osiguranje, u krizi pokazuju veliku stabilnost. Osim toga dugoročna osiguranja već samim svojim postojanjem blagotvorno utiču na sve ostale vrste socijalnog osiguranja i pretstavljaju moćan činilac za ublaženje socijalnih zala u privrednoj krizi.

Čehoslovačka država budnim okom prati sve vrsti svoga socijalnog osiguranja i u pravo vrijeme preduzimlje potrebne mjere za sanaciju ondje, gdje je to potrebno. Njeno starostno i invalidsko radničko osiguranje kao i njeno penziono osiguranje privatnih namještenika u ovoj privrednoj krizi postalo je sigurno sretstvo za ublaženje, pa čak i za otstranjenje nesakrivljene bijede, koju je Čehoslovačkoj državi, kao što i svim državama na svijetu, donijela sa sobom velika privredna kriza.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

MESTO PREDAJE ZA TUŽBU DRŽAVNOM SAVETU NIJE OKRUŽNI URED.

(Odluka Drž. saveta br. 33.074/35 od 9/V 1936)

Državni savet u II odelenju po tužbi K. K. iz V., protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 17.008 od 30 marta 1935 god. kojim je odbačena njena žalba protivu odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika broj 21.288/34, po pitanju plaćanja novčanih potpora i troškova lečenja u smislu § 11 Zakona o osiguranju radnika za nameštenicu I. A.; na osnovu čl. 21 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima u vezi s § 320 Gradanskog parničnog postupka, dana 9 maja 1936 god.

odlučio je:

Odbacuje se tužba K. K.

Razlozi:

Po čl. 21 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima tužba se ima podneti u roku od 30 dana po prijemu rešenja upravne vlasti i to neposredno Državnom savetu ili preko pošte na recepis. Medutim, tužilja nije podnela tužbu neposredno Državnom savetu a ni preko pošte, već je istu poslala Okružnom uredu za osiguranje radnika u O. A u ovakvom slučaju kao dan sa kojim je tužba podneta smatra se onaj dan, kada je tužba primljena u Državnom savetu.

Pa kako je tužba primljena u Državnom savetu tek 23 avgusta 1935 godine a tužilja je primila rešenje 7 juna 1935 god. što se vidi iz priložene dostavnice, to je ova tužba podneta posle zakonom propisanog roka od 30 dana. Stoga je valjalo odlučiti kao u dispozitivu.

Đ. G-ć.

SLUČAJ UKIDANJA I MENJANJA PRAVOSNAŽNE ODLUKE.

(Rešenje M. s. p. i n. z. St. broj 32.157 od 23 V 1936).

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovu §-a 133 Zakona o opštem upravnom postupku od 25 novembra 1930 god. (»Službene novine«, Br. 271 — XCIII) u vezi §-a 11 Zakona o osiguranju radnika (»Službene novine«, Br. 117) a na predlog zainteresovanih strana K. J. iz D. kod R. i Okružnog ureda za osiguranje radnika u Lj.

Rešava:

da se izmeni rešenje ovog Ministarstva od 4 februara 1936 god. St. br. 72727/35 u toliko, da se prinosi za M. F. za vreme od 13 februara 1933 god. do 12 februara 1934 god. u iznosu od dinara 255.50 otpišu.

Razlozi:

Po §-u 133 Zakona o opštem upravnom postupku može vlast koja je izdala pravnosnažnu odluku tu odluku uz pristanak lica koja su njome stekla pravo, a uz opšte zakonske uslove ukinuti ili izmeniti. Sresko načelstvo u B. izvestilo je da je M. uposlen kod K. od 13 februara 1933 god. Iz izveštaja opštine u R. od 6 aprila 1936 god. Br. 1251 pak proizilazi, da je prvobitni izveštaj opštine bio pogrešan i da je M. stupio u posao 13 februara 1934 god. a ne 13 februara 1933 god. Pošto je Okružni ured za osiguranje radnika propisao prinose od 13 februara 1933 god., to je Ured povodom pretstavke K. predložio otpis prinosa do 13 februara 1934 god.

Kako su time ispunjeni uslovi za primenu §-a 133 cit. zakona, to se rešenje Ministarstva od 4 februara 1936 god. St. br. 72727/35 imalo izmeniti kako je navedeno u dispozitivu ovog rešenja,

Đ. G-ć

PROMENU NADNICE U TOKU 4 NEDELJE PRE OBOLENJA NIJE DUŽAN POSLODAVAC DA ISKAZUJE U POTVRDI O ZAPOSLENJU.

(Odluka Suzora broj 19.821/36 od 27 V 1936).

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §§ 24 ZOR i 201 Statuta u svojoj sednici od 25 maja 1936 čl. 75 sed. zapisnika zaključilo je:

Žalba N. d. d. iz Đ. protiv odluke Okružnog ureda u O. od 27 jula 1935 broj 21.389/1935 na platež razlike novčane potpore između VIII i IX nadn. razreda (§ 24 ZOR) za Š. F. u iznosu od D 47.50 uvažuje se kao na zakonu osnovana, a napadnuta se odluka dokida kao na zakonu neutemeljena (§ 24 ZOR) i to iz sledećih

Razloga:

Imenovanomu je od 22 decembra do 28 decembra 1933 pružena novčana potpora i lečenje na osnovu potvrde o uposlenju izdane od poslodavca, da je uposlen po IX nadn. razredu, premda je 4 nedelje pre obolenja bio uposlen po VIII nadn. razredu i kao takvom pripadala mu je potpora (§ 48 ZOR) po VIII nadn. razredu.

Žalba je blagovremena.

Digitized by Google

Žalilac tvrdi, da nije dužan platiti gornji iznos, jer da on odgovara za nadnicu u potvrdi, koju nameštenik prima pre obolenja i da je ured promenu nadnice u toku 4 nedelje pre obolenja, koja utiče na potpore, morao sam utvrditi iz isplatne liste, koju je za period od 22 novembra 1933 do 5 decembra 1933 primio 13 decembra 1933.

Žalba je osnovana, jer je ured kod isplate hranarine 28 decembra 1933 morao da zna prema ovoj isplatnoj listi ili osobnom listu nameštenika, da Š. F. ima pravo na hranarinu po VIII nadničnom razredu. Izgovor ureda da žalilja šalje isplatne liste neposredno uredu i da prema tome činovnik kod ekspoziture u Đ. nije imao kod likvidacije hranarine uvid u odnosnu listu, ne može se uvažiti, jer je stvar ureda bila da kod odobrenja prijave radnika na osiguranje isplatnim listama obaveže žalilju da prepis odnosno kopiju isplatne liste dostavi i ekspozituri.

Radi toga valjalo je žalbu uvažiti, a napadnutu odluku dokinuti.

Đ. G-ć

I RADNIKA KOJI ZAMENJUJE DRUGOG RADNIKA U POSLU, VALJA PRIJAVITI NA OSIGURANJE.

(Odluka Suzora broj 19.857/36 od 27 V 1936).

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §-a 3, 35 ZOR i 201 Statuta u svojoj sednici od 25 maja 1936 čl. 39 sedn. zapisnika zaključilo je:

Blagovremeno podnešena žalba B. N. iz K. protiv platežnog naloga Okružnog ureda u O. konto broj 39468 na platež prinosa (§ 35 ZOR) za nameštenika D. J, za vreme od 21 augusta 1934 do 15 septembra 1934 u iznosu od D 87.25 odbija se kao na zakonu ne osnovana, a napadnuti se platežni nalog u celosti potvrđuje kao opravdan i na zakonu utemeljen (§§ 3 i 35 ZOR) i to iz sledećih

R a z l o g a:

Žalilac tvrdi, da nije dužan platiti gornji prinos, jer on imenovanog nameštenika D. J.-a nije uzeo u posao niti prijavio na osiguranje, već ga je uzeo da ga zamenjuje u njegovom poslu radnik, koga je prijavio na osiguranje, K. M.

Žalba je neosnovana, jer je provedenim izvidima sa strane ureda utvrđeno, što ne poriče ni žalilac, da je imenovani D. J. za gornje vreme radio na utovaru robe kod žalioca i kao takav u smislu §-a 3 ZOR potpada pod obavezu osiguranja. Poslodavac je u smislu §-a 3 ZOR dužan da prijavi na osiguranje svakog nameštenika, koji je na osnovu ma kakvog radnog odnosa kod njega uposlen pa prema tomu i nameštenika, kojega je bez njegovog izričitog protivljenja potražio drugi njegov nameštenik, da ga zastupa kod izvršivanja rada poslodavčeva.

Radi toga valjalo je žalbu kao neosnovanu odbiti, a napadnuti platežni nalog u celosti potvrditi.

Protiv ove odluke može se izjaviti žalba na gosp. Ministra socijalne po'itike i narodnog zdravlja u Beogradu u roku od 8 dana po uručenju (§ 3 i 35 ZOR) putem Okružnog ureda za osiguranje radnika u O.

Đ. G-ć

RADNICI ZAPOSLENI NA ČIŠĆENJU, MANIPULACIJI I PAKOVANJU LUKA ARPADŽIKA POTPADAJU POD OBAVEZU OSIGURANJA.

(Objašnjenje Suzora broj 14.270/36 od 22 V 1936).

Povrćarsko - voćarska zadruga u M. obratila se Suzoru za mišljenje, da li njeni radnici zaposleni na čišćenju, manipulaciji i pakovanju luka arpadžika potpadaju pod obavezu osiguranja. Suzor je stao na stanovište, da ovi radnici potpadaju pod obavezu osiguranja. Obrazlaže to ovako:

Kod ustanovljenja pojma poljoprivrednih radnika i sluga u poljoprivrednom radu, koji po tački 1 §-a 6 ZOR-a zasada ne potpadaju pod obavezu osiguranja merodavno je, da li je rad na kojem su zaposleni poljoprivredni ili nije. Zakon o osiguranju radnika sam pobliže ne određuje, šta se ima razumevati pod poljoprivrednim radom i zbog toga poljoprivredni rad treba shvatiti prema vlastitom značenju te reči u savezu s ostalom sadržinom zakona i prema jasnoj namisli zakonodavca (§ 6 o. g. z.). Pod poljoprivrednim radom općenito se razumeva iskorišćavanje odnosno obdelavanje zemlje u cilju dobivanja plodina, a ne i obrtimično preuzimanje plodina od poljoprivrednika i preradivanje i pakovanje tih plodina za trgovinu. Prema tomu ne mogu se smatrati poljoprivrednim radnicima ni radnici te zadruge, koji nisu zaposleni na sađenju, njegovanju i čupanju luka arpadžika, već su zaposleni kod te zadruge i s alatom te zadruge na preuzimanju, čišćenju manipulaciji i pakovanju luka arpadžika, kojega zadrugari donose toj zadruzi na preradbu za trgovinu.

Đ. G-ć

Digitized by Google

PRIGOVOR VISINE STAVAKA REGRESNE TRAŽBINE NE MOŽE SE RASPRAVLJATI U UPRAVNO-SUDSKOM POSTUPKU, AKO NIJE RASPRAVLJEN U PRETHODNOM INSTANCIJSKO-UPRAVNOM POSTUPKU.

(Presuda Državnog saveta br. 374/36 od 6 juna 1936).

Državni savet u II odelenju po tužbi T. J. iz S. protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 31 jula 1935 god. St. br. 37509, kojim je odbačena njegova žalba protivu odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 47564/34 od 15 aprila 1935 god. po pitanju plaćanja novčanih potpora i troškova lečenja u smislu §-a 11 Zakona o osiguranju radnika za nameštenika B. J. na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, a s obzirom i na zakon o taksama, dana 6 juna 1936 god.

presudio je:

Odbacuje se tužba T. J.

Razlozi:

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 28 decembra 1935 god. St. Br. 67406 Državni savet je našao:

B. J. je bio uposlen kod tužioca kao mašinista na vršalici od 3 augusta 1933 god. do obolenja 12 augusta 1933 god. Izmedu njih je postojao radni odnos u u smislu § 3 Zakona o osiguranju radnika. Ovo se utvrduje iz izjave nameštenika, kao i izjave tužioca od 14 augusta 1933 god. Proizlazi takode i iz fakta da je tužilac prijavio imenovanog naknadno 21 augusta 1933 god. sa danom nastupa 3 augusta 1933 godine.

Pa kako je imenovani B. oboleo 12 augusta 1933 god. t. j. pre no što je podneta prijava od 21 augusta 1933 god. to je postojala obaveza tužioca da plati novčane potpore i troškove lečenja u smislu §-a 11 Zakona o osiguranju radnika.

Prigovor tužbe u pogledu visine troškova i hranarine Državni savet nije rasmatrao, stoga što tužilac ovaj prigovor nije istakao u svojoj žalbi Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja, pa osporenim rešenjem ovo pitanje nije ni raspravljeno. A pošto ovo pitanje nije raspravljeno osporenim rešenjem, zato što ga tužilac nije ni postavio, nema po zakonu mogućnosti da se raspravi ovom prilikom.

Sa napred izloženog presuđeno je kao u dispozitivu. Dr. N. D.

OKRUŽNI URED NEMA LEGITIMACIJE ZA POBIJANJE ODLUKA SUZORA UPRAVNO-SUDSKIM PUTEM.

(Odluka Državnog saveta br. 30.660/35 od 21 III 1936).

Državni savet u II odelenju, po tužbi Okružnóg ureda za osiguranje radnika u S. br. 12335/35 od 21 avgusta 1935 god., protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 25674 od 15 jula 1935 godine, kojim je odbačena žalba Okružnog ureda u S. protivu odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 2217/35 od 25 marta 1935 godine, kojom odlukom je uvažena žalba T. M. iz S. protivu platežnog naloga Okružnog ureda u S. po pitanju plaćanja prinosa u smislu §-a 35 Zakona o osiguranju radnika za nameštenice P. M. i T. M. na osnovu tač. 4 čl. 24 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, dana 21 marta 1936 godine

Odlučuje:

Odbacuje se tužba Okružnog ureda za osiguranje radnika u S. br. 12335/35 od 21 avgusta 1935 godine.

Razlozi:

Nosilac osiguranja u smislu Zakona o osiguranju radnika je Središnji ured za osiguranje radnika. Po §-u 139 toga Zakona okružni uredi su mesni organi Središnjeg ureda.

U konkretnom slučaju Središnji ured je našao da su pomenute nameštenice bile izuzete od obaveze osiguranja, pa je poništio platežni nalog Okružnog ureda u S. A kad je Središnji ured, kao nosilac osiguranja, našao da pomenute nameštenice ne potpadaju pod obavezu osiguranja, onda je Okružni ured, kao mesni organ Središnjeg ureda, imao ovu odluku da primi kao obaveznu za sebe. I to stoga što Okružnom uredu nije povređen nikakav neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Ovo zato što Okružni ured, kao mesni organ Središnjeg ureda, nema neki svoj odvojeni interes u pitanju osiguranja radnika u smislu Zakona o osiguranju radnika. Sve odluke Okružnog ureda donose se u svojstvu mesnog organa, dakle uvek umesto Središnjeg ureda. Pa kako je Središnji ured našao da ne postoji obaveza osiguranja, to takvom odlukom nije mogao da bude povređen neposredni lični interes Okružnog ureda, jer ovaj takav interes u pogledu osiguranja i nema. A ne može da ga ima zato što je nosilac osiguranja Središnji ured.

Digitized by Google

Sa ovih razloga valjalo je tužbu odbaciti na osnovu tač. 4 čl. 24 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima.

Dr. N. D.

NADNIČARI UPOSLENI OKO ČIŠĆENJA I UREĐIVANJA GROBLJA NISU POLJOPRIVREDNI RADNICI.

(Presuda Državnog saveta br. 34.935 — 1935 od 9 maja 1936).

Državni savet u II odelenju po tužbi S. P. C. v. u N. S. protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 10 jula 1935 god. St. br. 35.491, kojim je odbačena njena žalba protivu odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 46.120/34, po pitanju plaćanja prinosa u smislu §-a 35 Zakona o osiguranja radnika za radnike nadničare uposlene oko čišćenja i uredivanja grobova za vreme od 26 III 1934 god. do 30 IX 1934 god. na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, a s obzirom i na Zakon o taksama, dana 9 maja 1936 godine

Presudio je:

Odbacuje se tužba.

Razlozi:

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 21 decembra 1935 god. St. br. 67.449, Državni savet je našao:

Po §-u 3 Zakona o osiguranju radnika obavezna su na osiguranje sva lica, koja na osnovu ma kakvog radnog odnosa daju svoju radnu snagu pod najam stalno ili privremeno. Od obaveze osiguranja izuzeta su lica nabrojena u §§ 6 i 7 istog zakona.

Po tač. 1 §-a 6 izuzeti su od obaveze osiguranja poljoprivredni radnici i sluge u poljoprivrednom radu. U konkretnom slučaju radnici nadničari uposleni oko čišćenja i uređivanja groblja ne mogu se izuzeti od obaveze osiguranja, jer nisu poljoprivredni radnici niti je rad oko grobova poljoprivredni. Isto tako nema mesta izuzimanju od osiguranja ovih lica po nekom drugom osnovu iz navedenih propisa.

Sa tih razloga bilo je mesta primeni §-a 35 Zakona o osiguranju radnika, pa je valjalo presuditi kao u dispozitivu.

Dr. N. D.

ČINJENICA DA JE PRIJAVU POTPISALA POSLODAVČEVA ŽENA NE UMANJUJE VREDNOST PRIJAVE SLUŽAVKE.

(Presuda Državnog saveta br. 5099/36 od 18 marta 1936).

Državni savet u II odelenju po tužbi I. R. iz N. S. protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 19 juna 1935 g. St. br. 31623, kojim je odbačena njegova žalba protivu odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika br. 28115/34 od 19 oktobra 1934 god., po pitanju plaćanja novčanih potpora i troškova lečenja u smislu §-a 11 Zakona o osiguranju radnika za L. J., službavku, na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima a s obzirom i na Zakon o taksama, dana 18 marta 1936 godine

Presudio je:

Odbacuje se tužba I. R.

Razlozi:

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 20 februara 1936 god. St. br. 7579 Državni savet je našao:

Iz akata ovoga predmeta vidi se da je L. I. bila uposlena kod tužioca od 1 avgusta 1932 do 15 septembra 1932 god., kao služavka sa mesečnom platom od 250.— dinara.

Prema tome, između njih je postojao radni odnos u smislu §-a 3 Zakona o osiguranju radnika. Ovo se utvrduje iz izjave L. I. a proizlazi i iz fakta da je imenovana 13 oktobra 1932 god. naknadno prijavljena. Činjenica da je zakasnelu prijavu potpisala tužiočeva žena ne umanjuje vrednost prijave, koja služi kao dokaz da je postojao radni odnos između tužioca i imenovane.

Pa kako je imenovana oboljela 16 septembra 1932 g. t. j. pre no što je prijavljena, to je postojala obaveza tužioca da plati novčane potpore i troškove lečenja u smislu §-a 11 Zakona o osiguranju radnika.

Sa izloženog, a na osnovu navedenih propisa, presuđeno je kao u dispozitivu.

Dr. N. D

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

OSIGURANIK PLAĆA U ŠVAJCARSKOJ JEDAN DEO TROŠKA SVAKOG LEKARSKOG PREGLEDA I SVAKOG RECEPTA.

Bulletin de la Fédération des sociétés de secours mutuelles de la Suisse romande, Službeni list Saveza romanskih Bolesničkih blagajna u Švajcarskoj objelodanio je u svom broju od 15 IX 1936 naredbu federativne vlade, koja je izdana na temelju Zakona o osiguranju radnika za slučaj bolesti i nesreće od 1911 godine. Naredba glasi:

§ 1. Sve bolesničke blagajne koje su priznate po državi, imaju dužnost da naplaćuju od svojih članova jedan deo lekarskih i apotekarskih troškova. U pravilu plaćat će član najmanje jednu desetinu a najviše jednu četvrtinu troška.

§ 2. U krajevima u kojima osiguranje radi u pogledu davanja u naravi pod naročito povoljnim prilikama i gdje postoje sve garancije za prosperitet dotičnih blagajna, može državni ured za socijalno osiguranje dozvoliti iznimno do opoziva da se članovi stanovitih nadničnih razreda oslobode tog plaćanja.

§ 3. Državni ured za socijalno osiguranje ovlašćuje se da primeni protiv onih blagajna koje neće naplaćivati u prvom paragrafu ove naredbe odredene svote, sve sankcije predvidene u Zakonu.

§ 4. Blagajne imaju protiv rešenja Državnog ureda za socijalno osiguranje pravo priziva na Državni savet.

§ 5. Naredba stupa na snagu 1 januara 1937 god.

Blagajne u Švajcarskoj vode očajnu borbu za spas svoje financijske ravnoteže koja je ozbiljno bila ugrožena kod većeg dela blagajna zbog stalnog porasta lekarskih troškova i troškova lekova. U Švajcarskoj konkurišu blagajne medusobno i imaju slobodan izbor lekara. Pojedine blagajne ne mogu dakle da uvedu ticket moderateur t. j. da traže da član plati jedan deo troška svakog lekarskog pothvata i svakog recepta. Članovi bi smesta ostavili tu blagajnu. A drugog spasa za veliki deo blagajna nije bilo, jer su troškovi za lekare i lekove rapidno rasli. Zbog toga služila se vlada zakonskim ovlašćenjem pa je odredila za s v e blagajne ticket moderateur. Izuzetak može da se dozvoli samo celom kraju, ne pojedinoj blagajni.

Neobrazloživo naglo i jako raste i kod nas broj lekarskih ordinacija i apotekarskih troškova. Ovi poslednji postigli su kod nas po polugodišnjoj pokusnoj bilanci Središnjeg ureda za prvo polugodište 1936 godine nečuvenu visinu. Oni su iznosili preko 15% svih prihoda, prema 5 do 6% u Beču. Ako član mora da plaća jedan deo troška recepta i lekarskog pregleda naglo opada broj lekarskih pregleda i recepata.

Mislim, da treba svim silama nastojati da se kod nas izbegne ovom sretstvu spašavanja osiguranja. Zdravstveni i kulturni nivo našeg radništva iziskuje da mu se još dugo davaju besplatno lečenje i lekovi. Ali treba u obrani celine osiguranih radnika energično sprečiti sve zlouporabe pojedinaca, i ako je to danas zbog agitacije protiv osiguranja teže nego ikada.

Dr. H a h n

OSIGURANJA ZA NEZGODE U TALIJANSKOJ ISTOČNOJ AFRICI.

(Münchener Medizinische Wochenschrift donosi kratak prikaz).

Odlukom ministarstva za kolonije od 13 I 1930 uvedeno je u Eritreji osiguranje za nezgode. Filijala »Instituto Fascita Infortuni« počela je funkcionirati u mjesecu julu 1930 u Asmari. Djelovanje »Instituta F. I.« bilo je u prvim godinama vrlo ograničeno i ovisno o kapacitetu rada lokalne industrije. Radi pojačanog rada uslijed priprema za rat pokazala se potreba proširenja osiguranja i na Somaliju. U julu 1935 preuzeo je »Instituto Fasc. Infortuni« organizaciju osiguranja u Somaliji i osnovao je svoje zastupstvo u Mogadiscu. Teške klimatske prilike, ubrzani rad, te radi toga često nedovoljno provedene zaštitne mjere, i veliki teritorij kolonija činile su »Institutu F. I.« velike teškoće kod provedbe ovog osiguranja.

»Institut F. I.« je za vreme rata osnovao dvije centralne ambulante u Asmari i Mogadiscu, te bolnicu u Asmari sa rentgenom i naročito velikim odjelenjem za očne bolesti. Svi slučajevi potrebni fizikalne terapije bili su slani u Italiju.

Nesrećni slučajevi bili su pregledani i ocjenjeni u Asmari i Mogadiscu, a renta je isplaćivana samo onim radnicima, koji su ostali u koloniji. Unesrećeni radnici koji su se vraćali u Italiju lečeni su i ocenjivani u Italiji.

Zakonom je provedeno osiguranje za smrt uslijed malarije i ostalih tropskih

Digitized by Google

bolesti. Pojam tropskih bolesti formuliran je dekretom Ministarstva.

Godine 1935 u »Gazzeta Ufficiali« publiciran je zakonski dekret o provedbi osiguranja za invaliditet i starost u Eritreji i Somaliji.

Dr. K e s i ć.

OSUDA TUBERKULOZNOG BOLESNIKA KOJI JE ZARAZIO DIJETE.

U Hamburgu osuđen je na zatvor jedan tuberkulozni čovjek, koji je uzeo k sebi u kuću na odgoj jedno dijete, bez obzira na svoju bolest i opasnost da to dijete zarazi. Dijete je kod njega oboljelo od tuberkuloze. Tuberkulozni bolesnik osuđen je na zatvor radi »tjelesne ozlede« djeteta, koju je počinio iz nemara i nepažnje.

Osudu je sud obrazložio ovako: »Zdravlje naroda je najveće dobro, oštećenje tog zdravlja je kažnjivo«.

Dr. K.

PRVI TALIJANSKI INSTITUT ZA OBRTNU MEDICINU.

U Milanu osnovan je institut za obrtnu medicinu. Taj institut ima brojna odeljenja kao na pr. odeljenje za ispitivanje sjetila, za ispitivanje brzine reakcije kod raznih zvanja, odeljenje za rentgen, za mjerenje snage i pokreta, kemijsko odeljenje itd.

Zadatak instituta je znanstveni rad na polju obrtne higijene, obrtnih obolenja i zaštite radnika. U cilju zaštite i izbora radnika za pojedina zvanja vrši se liječnički pregled radnika prije nastupa namještenja, te se tom prilikom izlučuju nesposobni za rad u pojedinim strukama obzirom na svoju tjelesnu konstituciju i prirođene sposobnosti. Drugi zadatak instituta je periodički liječnički pregled radnika koji rade sa opasnim i toksičkim materijalom, te u vezi s tim izdavanje odredaba na zaštitu i sprečavanje obrtnih obolenja. To je prvi institut ovakove vrsti u Italiji. Dr. K.

SEDMI HIGIJENSKO-DOMAĆINSKI TEČAJ U ZAGREBU.

Zajednica Središta sestara, Škole narodnog zdravlja, Gradskog poglavarstva i Ouzora u Zagrebu uz svoj ostali rad održaje i higijensko-domaćinske tečajeve na zagrebačkoj periferiji. Sedmi tečaj, koji je održan od 6 VII do 3 VIII 1936 na III. Sigečici ponovno je dokazao da se sa uspješnim radom »Zajednice« mora i dalje produžiti, a po mogućnosti taj rad proširiti i povećati.

Naročito je u interesu radnika i radničkog osiguranja da se takovi tečajevi što češće održavaju. Skromni ali značajni uspjesi u početku moraju dati pobudu za daljni rad. Svim silama treba nastojati da se podigne higijenski nivo zagrebačke periferije. Onim najsiromašnijim stanovnicima Zagreba treba podići uvjete za život na onaj stepen, koji odgovara kulturnim i higijenskim potrebama današnjeg vremena.

Spomenuti tečaj održan je u iznajmljenim prostorijama. Najamnina je iznosila 400.— dinara. Tečaj je polazila 21 žena. Zajedno sa ženama boravila su u tečaju i njihova djeca. 23 djece igralo se pretežni dio dana u dvorištu kuće, gdje se je održavao tečaj. U sklopu tečaja osnovana je ambulanta. Prostorije za ambulantu iznamljene su za 200.— dinara. Preglede u ambulanti vršio je liječnik Ouzora u Zagrebu. Sve žene i djeca pregledani su u ambulanti. Kod djece učinjena je Pirqueova reakcija, a ona djeca kod kojih je ta reakcija bila pozitivna upućena su na rentgen pregled u Institut za tuberkulozu. U toku tečaja izvršeno je u ambulanti 77 pregleda. U 28 slučajeva dao je gradski zdravstveni otsjek lijekove. U toku pregleda nađena su dva slučaja otvorene tuberkuloze i dva slučaja skabijesa uz ostala obolenja. Bolesne žene članice Ouzora dobile su u tečaju preporuku za Ouzor radi daljnjeg liječenja i lijekova.

U tečaju podučavane su žene u šivanju, kuhanju, njezi djece i dojenčadi, obrađivanju vrta itd. Dnevno se kuhalo za 43 do 45 osoba, a trošilo se je oko 82 dinara dnevno za hranu, to je poprečno dva dinara dnevno po osobi. U toku dnevnog boravka u tečaju imale su žene priliku praktički naučiti sve ono što im je u kućanstvu potrebno. U 5 slučajeva izvršena je potpuna asanacija kuća i stanova. Uređen je put od glavne ceste do kuće gdje se je održavao tečaj. Gradski raskužni zavod stavio je na raspolaganje kaporit za raskuživanje graba, jer u onom kraju nije provedena kanalizacija. U vezi s tim podnešena je gradskom načelstvu molba da se u onom kraju provede kanalizacija. Izvršen je pregled vode u kući gdje se održavao tečaj. Ova mjera bila je potrebna, jer je u blizini bilo slučajeva tifusa. Naročita pažnja posvećena je čistoći kuće i stana.

Uz ovaj praktički rad održana su u tečaju i teoretska predavanja po ovom rasporedu:

1, Ishrana i njega dojenčadi — 2 puta.

Digitized by Google

2. Fiziologija žene, porod, babinje — 2 puta.

3. Ishrana i njega predškolske djece — 2 puta.

4. Nesrećni slučajevi u tvornicama sa diapozitivima — 1 puta.

5. Higijena rada u tvornicama sa diapozitivima — 1 puta.

6. Tuberkuloza, crijevne bolesti, šarlah, difterija sa filmom — 4 puta.

7. Važnost ishrane, sastav hrane, čistoća kuhanja i kuhinje — 1 puta.

8. Njega bolesnika — 1 puta.

9. Njega dojenčeta — 2 puta.

Sva predavanja sa filmom i diapozitivima bila su javna, te su osim u tečaju bila objavljena i u dnevnoj štampi. Prisustvovalo je svaki puta 200 do 300 ljudi.

Učenice tečaja načinile su pod vodstvom sestara dvije ekskurzije i to sa autom gradskog zdravstvenog otsjeka. Upoznale su i razgledale Higijenski zavod, Raskužni zavod, Seljačko sveučilište, Zagrebački okružni ured, Gradski dječji ambulatorij i Dom te Središte sestara. Svakoj ženi poklonjena je knjiga »O kuhanju« i »Majka i dijete«, te oko 300 letaka i uputa od Škole narodnog zdravlja.

Posretstvom Gradskog zdravstvenog otsjeka dobivano je badava povrće od Gradskog ekonomata.

Sa malim materijalnim sretstvima učinjeno je mnogo. Naročito treba naglasiti da su žene sa voljom polazile tečaj i da su pokazale neobično veliki interes i shvaćanje.

Liječnici osiguranja koji su sudjelovali kod organizacije i provedbe tečaja nastojali su uputiti radnice i radnike u poslovanje i principe radničkog osiguranja. Održali su dva predavanja o higijeni rada i o nesrećnim slučajevima u tvornicama. Predavanja su održana uz diapozitive i pobudila su naročiti interes. Ovaj direktni kontakt liječnika osiguranja sa radnicima od velike je koristi za radničko osiguranje. Jedan ovakav tečaj koristi osiguranju, protiv raznih neosnovanih napadaja, više nego svi ispravci u štampi. Možda je to put kojim treba krenuti.

Dr. Kesić

Dr. Milivoj Sarvan: RAHITIS U NAŠOJ ZEMLJI.

(Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1935 god. br. 10).

Rahitis je rasprostranjen u zemljama između 40 i 60 stupnjeva sjeverne širine (György). Jugoslavija se nalazi na južnoj granici rahitogene zone, jer se prostire između 40° 24′ do 46° 30′ sj. širine. U tropskim predjelima radi jake insolacije a u sjevernim predjelima iznad 60° radi ribljeg ulja imade vrlo malo rahitide. Novije statistike pokazuju, da u sjevernijim krajevima imade više rahitide nego kod nas. Tako imade rahitide

u Berlinu kod 65% djece (Neumann)
u Parizu kod 33% djece (Marfan)
u Moskvi kod 60% djece (Baškovskaja)
u Beogradu kod 24.36% djece (Sarvan).

Rahitis je zavisna od socijalnog stanja bolesnika te je tipična bolest ekonomski slabih (György i Grotjahn).

Autor iznosi, da kod nas imade najviše rahitične djece kod seljaka 25%, na drugo mjesto dolaze djeca radnika, služitelja i kućnih pomoćnica sa 21.1%, zatim djeca činovnika i oficira sa 20.14%, a najmanje rahitične djece imade kod slobodnih zvanja: trgovaca i obrtnika sa 12.9%.

Autor preporuča za profilaksu rahitide sunčanje djece, jer se seljačka i radnička djeca još uvijek premalo izlažu suncu, kojeg imade kod nas dosta. Autor nije pristaša davanja zračenih preparata ergosterina u profilaktičke svrhe. Od antirahitične hrane dolazi u obzir žumance od jajeta kod dojenčeta počevši od četvrtog mjeseca.

Dr. M. B. Sch.

Prof. Jellinek: EPILEPSIJA I ELEKTRIČNA TRAUMA TIJELA (NE TRAUMA GLAVE).

(Monatschrift für Unfallheilkunde 5/36).

Autor koji se je mnogo bavio elektropatologijom, zastupa stanovište da traumatska epilepsija može nastati i u slučajevima gdje nije električnom strujom povređena direktno sama glava već samo trup i ekstremiteti. Poznato je da epilepsija može nastati kao posljedica obične traume glave i lezije mozga. Faradskim podraživanjem moždane kore možemo također izazvati epileptiformne konvulzije, međutim tu se radi o direktnoj traumi glave odnosno mozga. Iskustvo nam pokazuje da mozak posjeduje u velikoj mjeri tolerancu prema el. energiji, pa i u slučaju kad je pogođena sama glava neposredno. Važna je činjenica da anatomska oštećenja mozga nalazimo i u slučajevima gdje el. struja nije djelovala direktno na glavu. Kod sekcije vidimo edem mozga, kapilarne hemoragije i ostale promjene. Ako dakle nalazimo anatomska oštećenja mozga kod perifernih el. trauma, tada nam je razumljivo da može doći i do epilepsije i ako nije pogođena sama glava.

Digitized by Google

Autor ističe da je epilepsija kod el. nezgoda uopće vrlo rijetka (kod 4000 slučajeva oko 20 epi., t. j. ½%). Zbog toga misli da je ipak još potrebna neka povišena predispozicija za epileptičnu reakciju i moguće još neki akcidentelni faktori.

Zatim autor citira nekoliko interesantnih slučajeva iz svoje prakse, gdje se ni u jednom slučaju nije radilo o traumi glave i za koje je sigurno da nisu od epilepsije bolovali prije nezgode. Kod svih obduciranih nalazi akutni edem mozga! Osim toga dolazi do vrlo brzih i jakih promjena u krvnim sudovima, gdje se jaki spazmi u najkraće vrijeme izmjenjuju sa vazoparalizama. Kako edem mozga nalazimo i u slučajevima koji nisu praćeni epilepičnim napadajima, to ne možemo ni edem smatrati uzrokom epilepsije, već samo popratnom pojavom odnosno posljedicom elektriziranja.

Na kraju preporuča autor kod el. nezgoda lumbalnu punkciju kao odlično terapeutsko sredstvo.

Dr. Haramustek.

Erdle: REUMATIČNE BOLI U KRSTIMA KAO POSLJEDICA NEZGODE. (Monatsschrift für Unfallheilkunde 4/36).

Sa strane osiguranika vrlo se često reumatične boli u krstima smatraju posljedicom neke traume u poslu (anamnestički: dizanje teškog tereta i sl.). Često je i za liječnika poteškoća, odgovoriti na pitanje radi li se zaista o posljedicama traumatske naravi ili ne. Diagnoze obično glase: lumbago, myalgija itd.

Međutim u većini slučajeva radi se o reumatičnim bolovima u krstima uslijed promjena infekciozne, najčešće reumatične naravi u samoj muskulaturi. Činjenica je da ti bolovi dolaze do izražaja momentanim osjetom bola za vrijeme rada, pak je razumljivo da se tada sa strane pacijenata pripisuju i dovode u uzročnu vezu sa samim poslom.

Potrebno je stoga sa strane liječnika pomnjivo ispitivanje i kritično prosuđivanje svakog slučaja. Prečesto se postavljaju diagnoze razdora tetiva i mišića i ako takove povrede nalazimo razmjerno rijetko sa slijedećim karakteristikama: bolovi su u prvom momentu najjači, tako da se rad mora redovito odmah prekinuti, zatim bol je lokalizirana tačno na jednom mjestu i ne seli, bolovi iščezavaju redovito za 8—14 dana, bez ikakvih kasnijih posljedica. Bolovi reumatične naravi nastupaju također momentano, ali obično nakon nekog vremena popuste, tako da se rad može nastaviti; kasnije pak ti bolovi postaju jači, sele i iradiiraju, često uz povišenje temperature i kataralne pojave te traju po više sedmica, a do poboljšanja dolazi samo polagano. Važna je i točna anamneza. Kod postavljanja diagnoze potreban je dakle oprez, a ispravna terapija dovesti će kod ozleđenih do brzog i potpunog ozdravljenja.

Dr. Haramustek

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

UPALA PLUĆA NE MOŽE SE SMATRATI NESREĆNIM SLUČAJEM U SMISLU § 84 ZAKONA

(Rješenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 20 VIII 1936 broj R. o. 419—1—1936)

Presudom suda radničkog osiguranja u Z. odbijena je žalba Č. M. protiv odluke ureda broj R 38900-339-1935.

U razlozima presude prvostepeni sud navodi:

Žaliteljica obrazlaže svoju žalbu time, da je njezin pokojni muž na dane 26 i 27 oktobra 1934 nosio cijeli dan rastopljeni metal i željezo, što je najnaporniji posao u ljevaonici željeza i metala, jer se kod tog ljevanja razvijaju visoke temperature i plinovi, a radnici sami kod toga otvaraju prozore i vrata i tako nastaje veliki propuh. Kod tog posla je njezin pokojni muž obolio i došao već 27 oktobra 1934 bolestan sa posla. Slijedećeg dana t. j. 28 oktobra 1934 njegovo se stanje pogoršalo, pa je pozvani uredski liječnik konstatovao gripu, a već 29 oktobra 1934 liječnik je ustanovio upalu pluća, pa je njezin muž konačno od te bolesti 6 novembra 1934 umro.

Tvrdi, da je obolenje kao i smrt njezinog muža poslovna nezgoda i traži, da se njoj i njezinoj djeci odredi obiteljska renta.

Tuženi ured prigovara, da žaliteljica sama u svojoj molbi upravljenoj na Okružni ured u Z. od 18 februara 1935 god. kao i u svojoj zapisničkoj izjavi od 10 novembra 1934 god. tvrdi, da je smrt nastupila usled obolenja na gripi. Iz diagnoze i mišljenja lekara izilazi, da je uzrok smrti pneumonija t. j. upala plućiju, koja se razvila iza influence. Bolest je infekciozna i nema nikakove veze s traumom u ovom slučaju. Udova ne navodi nijednog momenta u svom zapisniku, kome bi se mogao pripisati specijalni pogodujući uzrok.

Kako nema zakonskih uslova za priznanje porodične rente, jer je smrt pok. usledila usled bolesti, a ne usled posledice povrede nesrećnim slučajem na radu, to je valjalo zahtev molilje kao neopravdan otputiti.

Sud se nakon provedene rasprave uverio iz prepisa osobnog lista pok. Č. J., žaliteljičinog muža, da je isti bio uposlen kao nadničar kod Braće Š. od 12 jula 1932 do dana obolenja t. j. 27 oktobra 1934.

Iz iskaza svedoka Dr. Ž. K. utvrđeno je, da je ista na dan 28 oktobra 1934 pregledala p. muža žaliteljice i ustanovila gripu sa sumnjom na upalu pluća. Svedok Dr. P. G. ustanovio je 31 oktobra 1934 već upalu pluća (pneumonia bronchialis) a to su kasnije ustanoviti i liječnici Dr. D. V., Dr. M. O. i Dr. P. N., preslušani kao svedoci u ovom predmetu.

Iz iskaza svjedoka K. S. i Š. I. ustanovljeno je, da je pok. žaliteljičin muž uvijek radio kod talenja metala i željeza, a da je isti posao radio i u subotu 27 oktobra g. 1934.

Iz iskaza svjedoka Š. ing. B. utvrđeno je, da je žalitelj za čitavo vrijeme uposlenja imao dužnost, da radi kod pravljenja modela (kalupa) da prije ljevanja željeza i metala dovozi koks izvana u ljevaonicu, a kod samog talenja metala i željeza da tuče koks u sitne komade i meće ga u peć oko posude, gdje se tali željezo ili metal. Kada se metal ili željezo otopilo, tada je u zajednici sa još jednim radnikom odnosio otopinu u posudama do kalupa, u koje se ta otopina lijevala. U godini 1934 redovno se u 14 dana lijevalo željezo 3 puta i to u četvrtak u jednom tjednu, a u drugom tjednu u utorak i subotu, a prema potrebi lijevao se metal u petak. Zadnji tjedan prije nego je pok. žaliteljičin muž obolio, lijevalo se prema tome željezo u utorak i subotu i metal u petak. Kod samog ljevanja razvija se u ljevaonici velika vrućina.

Svjedok Z. V. iskazuje isto kao i prednji svjedok. Dodaje, da se 27 oktobra g. 1934 lijevalo 4.950 kg. željeza i da je taj posao talenja i ljevanja trajao od 9 h 30' toga dana, ali ne besprekidno, jer se više puta ljevanje prekidalo po 10 do 30 minuta, a to radi toga, dok se u peći opet nakupila dovoljna količina rastopljenog željeza.

Rastopljeno željezo nosilo se u kalupe obično u 4 posude, pa je kod toga posla bilo uposleno 8 radnika, a ne sam žaliteljičin muž. Ljevaonica ima propisane ventilatore za zračenje, pa su kod samog ljevanja vrata ljevaonice obično zatvorena. Sam pok. Č. kod ljevanja nije imao takvog posla, da bi morao izlaziti van iz ljevaonice, a radio je 27 oktobra 1934 oko 9 h do otprilike 17 h popodne, dok je 2 dana prije toga radio od 11 do 12 sati dnevno. Nije mu poznato, da je pokojni Č. 27 oktobra 1934 nakon odlaska

Digitized by Google

sa posla otišao u gostionu i tamo popio par hladnih špricera.

Iz iskaza svjedoka V. A. utvrđeno je, da je pok. Č. radio u subotu 27. X. 1934 do 17 h. 30' ili 18 h. i već se u ljevaonici tužio, da mu nije dobro i da ga boli glava, a to je opetovao i po izlasku iz tvornice i pozvao svjedoka na čašu vina, što je svjedok odbio. Nije mu poznato, da li je pokojnik otišao kasnije u gostionu.

Prema mišljenju sudbeno - liječničkih vještaka pokojnikova je bolest i smrt u uzročnoj vezi sa njegovim uposlenjem u ljevaonici željeza.

U smislu §-a 84 ZOR kao nesrećni slučaj osim vanjske povrede tijela uzrokovane mehaničkim sretstvom, važi i obolenje od kolere, kuge, žute groznice i beriberi, koje se desi mornarima u izvršenju njihovog posla, nadalje trovanje olovom, živom i fosforom u koliko je trovanje uslijedilo uslijed rukovanja tim tvarima u poslu. Ostala obolenja u redovnom poslu ne mogu se po ZOR smatrati nesretnim slučajem. Ipak se može smatrati nesretnim slučajem obolenje ili smrt, koje bi bilo posljedica rada u neobičajnim vanrednim prilikama uz vanredan napor, koji nije običajan u redovnom postu.

Pokojni žaliteljičin muž nije 27 oktobra 1934 kada je bio posljednji puta u poslu prije obolenja, radio nikakav vanredni posao u koji bi trebalo uložiti neki vanredni napor, jer je prema iskazu svih svjedoka iste poslove radio i kroz čitavo vrijeme svoga uposlenja, a naročito je 27 oktobra 1934 radio manje, nego prijašnjih dana i vršio svoj redovni posao.

Sud nije u dokaznom postupku mogao uvažiti niti jedan momenat u radu pok. žaliteljičinog muža na dan 27. X. 1934, koji bi prelazio okvir njegovog redovnog posla i koji bi jasno i nedvoumno bio dokazan kao uzrok njegovog obolenja i smrti pa da se takav momenat može kvalifikovati kao nesretni slučaj u smislu §-a 84 ZOR.

Na osnovu gore razloženoga sud je stekao uvjerenje, da se kod žaliteljice nisu stekli uslovi iz stava 1 toč. 2 §-a 86 ZOR za dopitanje obiteljske rente, pa ju je valjalo sa njezinim zahtjevom odbiti i suditi, kako je navedeno u dispozitivnom dijelu ove presude.

Protiv te presude uložila je udova preko svog zastupnika žalbu na Stol sedmorice kao Vrhovni sud radničkog osiguranja, ali je taj njenu žalbu napred cit. rešenjem odbio sa slijedećim obrazloženjem:

Žalilac svojom žalbom upućuje na ništavost pobijane presude po § 170 t. 8 ZOR. Ova ništavost ne postoji.

Pobijana je presuda dovoljno obrazložena, ona je potpuna i u skladu sa sadržajem spisa i sa propisima zakona.

Žaliteljica nije dokazala, da se radi o nesretnom slučaju, već je njezin suprug umro od upale pluća, koja nije posljedica nesretnog slučaja,kakovog ima u vidu propis § 84 ZOR. Upala pluća ne može se smatrati nesretnim slučajem, jer zakon u alineji 4 § 84 ZOR taksativno nabraja obolenja, koja važe kao nesretni slučaj, a upala pluća ovdje se ne spominje. Bolest Č. J. je prema mišljenju ljekarskih vještaka doduše u vezi sa njegovim radom u ljevaonici, ali i u vezi sa njegovom dispozicijom, pak ovdje može biti govora samo o nekoj slučajnosti, a ne o nesretnom slučaju u smislu § 84 ZOR.

Ispravno prema tome pobijana presuda primenjuje propise zakona na ovaj preporni slučaj, pak stoga ne predleži ništavost iz t. 8 § 170 ZOR.

Budući da u postupku suda radničkog osiguranja nema ni druge nijedne ništavosti navedene u § 170 ZOR. (toč. 1—7), to je valjalo žalbu žalioćevu kao neosnovanu odbaciti.

Dr. B.

UPUĆENOST NA POTPORU U SMISLU § 90 ZORA.

(Rešenje Stola sedmorice odelenje B. kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 28 XII 1934 broj ŽOR 105-34-3) .

Presudom suda r. o. u D. bila je poništena odluka ureda broj R 27231-11077-1930. i roditeljima pok. M. T. dosuđena doživotna roditeljska renta.

Povodom žalbe ureda poništio je Vrhovni sud presudu prvostepenog suda gore cit. rešenjem u čijem obrazloženju kaže:

Iz uvjerenja Župskog ureda N. od 2. marta 1930. izilazi, da žalioci, osim sinova A. i K., imaju i kćer L. rodenu 3. decembra 1908. O toj kćeri L. nema u pobijanoj presudi ni spomena, premda je i ona, kada postoje pretpostavke § 154 OGZ, dužna da izdržava svoje roditelje.

U pobijanoj se presudi utvrđuje da je mladi sin žalilaca K. nesposoban za rad, jer da je neprestano bolestan. Međutim, u spisima nema ljekarskog uvjerenja o stanju zdravlja K., a to bi bilo svakako potrebno, jer se stanje zdravlja može pouzdano da utvrdi samo na osnovu nalaza i mišljenja stručnjaka, pa je to bilo potrebno i u ovom slučaju, to više što žalioci

Digitized by Google

u svojoj žalbi niti ne tvrde da je K. nesposoban za rad, a u uvjerenju Općinske uprave B. od 28 jula 1931 g., broj 3947/31 se tvrdi da je K i vojsku služio.

Ove mane postupka koje čine da je i pobijana presuda nepotpuna odnose se na jedan bitan preduslov iz § 90 ZOR t. j. na pitanje, da li su žalioci na potporu upućeni, a na potporu nisu upućeni, ako imaju djece koja su bez povrede svog sopstvenog izdržavanja, u stanju da održavaju svoje roditelje (Vidi § 154 opć. gr. zak.).

Na ponovnoj raspravi prvostepeni je sud odbio žalbu roditelja pok. M. T. i u cijelosti potvrdio odluku ureda.

Dr. B.

IZMJENA OCJENE U PROCENTU UMANJENJA RADNE SPOSOBNOSTI PO SUDBENO LIJEČNIČKIM VJEŠTACIMA MORA BITI OBRAZLOŽENA OBJEKTIVNIM NALAZOM.

(Rešenje Stola sedmorice kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 24 X 1935 broj ŽOR 284-1-35).

Presudom suda radničkog osiguranja u Đ. bila je uvažena žalba B. V-a protiv odluke ureda broj R 28922-14560-31 i žalitelju dosuđena 15%-na trajna renta.

Povodom žalbe ureda poništio je vrhovni sud presudu prvostepenog suda napred cit. rešenjem u čijem obrazloženju kaže:

»Skraćenost ekstremiteta ne iznosi 3 cm., kako se to u pobijanoj presudi utvrđuje, nego ona prema nalazu ljekara iznosi 2 cm.

Da je nastupila navika uporabe povrijeđene noge, da nema atrofije mišića i da je uporabivost tabana jedne i druge noge jednaka, to sve su i vještaci potvrdili. Međutim je prvostepeni sud ocijenio žaliočevu nesposobnost sa 15% i to trajno, jer je usvojio mišljenje vještaka da se žalilac prije zamori nego sa normalnom nogom, dok je prosto otklonio protivno mišljenje uredskog ljekara. Ali je prvostepeni sud pustio iz vida to da je uredski ljekar obrazložio svoje mišljenje veleći da je to lako zamaranje jedna od tolikih subjektivnih tužbi koje se često čuju u sličnim slučajevima, a za koje da nema objektivno nikakva nalaza osim tvrde i žuljaste kože na nogama, koja se tom tvrđenju protivi, te da se kraća okrajnina dade vrlo lako izjednačiti kožnatim poplatom, što da Suzor u svim ovakim slučajevima redovno preporučuje. Ako, dakle, uredski ljekar »ne vjeruje u zamaranje«, on za to svoje nevjerovanje navodi i razloge preko kojih prvostepeni sud nije smio tako lako da pređe. Prvostepeni je sud, prije nego će se odlučiti za jednu ili drugu versiju, u najmanju ruku morao da sasluša jednog trećeg vještaka — kirurga i da na taj način stvori sebi pouzdaniju podlogu za suđenje.«

Na ponovnoj raspravi sud je odbio žalbu na osnovu mišljenja vještaka kirurga, koji je izjavio da radna nesposobnost žaliteljeva ne može na prekorači 10%, jer osim žaliteljevih subjektivnih smetnja ne postoje nikakove druge smetnje koje bi žalitelja trajno onesposobila za rad.

Dr. B.

Digitized by Google

B I L J E Š K E

NOVI DIREKTOR OPŠTEG ODELENJA SREDIŠNJEG UREDA

G. LJUBIVOJE PETROVIĆ

Ovih dana nastupio je dužnost direktora opšteg odelenja Središnog ureda g. Ljubivoje Petrović dosadanji upravnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu.

G. Petrović je čitavih deset godina bio upravnik ovog najvećeg Okružnog ureda u našoj državi. Pre izbora na taj položaj on je bio sekretar Ministarstva socijalne politike, gde se takode bavio i posvećivao pitanjima iz oblasti socijalnog i zaštitnog radničkog zakonodavstva.

Beogradski okružni ured zabeležio je za vreme njegovog upravljanja stalan i svestrani napredak, pa se danas pouzdano može reći, da je taj ured jedan od najuređenijih mesnih organa Središnog ureda u svakom pogledu.

Sprovođenje osiguranja na teritoriji ovog ureda bilo je novo, pa je zato tu, u toliko više napora u radu bilo potrebno. Trebalo je interesente ubediti i uveriti u korisnost i značaj uvođenja radničkog osiguranja; trebalo ih je priviknuti i privoleti na ispunjavanje dužnosti i obaveza iz Zakona o osiguranju radnika, koji je za mnoge još i danas nešto novo; trebalo je stvarati i stvoriti službenički i lekarski kadar da svestrano udovolji interesima osiguranja i interesenata; trebalo je organizovati i usavršiti ceo unutrašnji administrativni postupak, organizovati i usavršiti organizaciju lekarske službe, stvoriti i ostvariti mnoge ordinacije i ambulantske uređaje, organizovati i obezbediti efikasno ubiranje sretstvava za razvoj i za pružanje potpora; trebalo je urediti dva banjska lečilišta pod vlastitom upravom; trebalo izgraditi i urediti vlastitu zgradu ureda sa mnogim ambulantama, terapijom, stanicom za naknadno lečenje ozledenika i opštim kupatilom, izgraditi i urediti istu takvu zgradu uredskih ekspozitura u Zemunu i Kragujevcu itd. itd.

Sve je ovo, danas, može se bez rezerve reći, potpuno prebrodeno i ostvareno, blagodareći u prvom redu trudu i nastojanju dosadašnjih samouprava, kao i predanom radu upravnika ureda, sadanjeg direktora g. Petrovića. Njegova zauzimljivost i istrajnost u nastojanju za razvoj ovog ureda i osiguranja uopšte, bili su već od prvih dana od strane vodećih krugova u osiguranju zapaženi, pa ga je to i dovelo do unapredenja i do premeštaja na novi direktorski položaj u Središnom uredu.

Središni ured dobija u njemu jednog relativno mladog, ali punog iskustva, poleta i volje, dugogodišnjeg praktičara, koji je i verziran i predan rešavanju mnogih problema i pitanja u našem radničkom osiguranju.

Ispraćaj g. Petrovića na novo zvanje i novu dužnost, bio je od strane samouprave, službenika i lekara beogradskog ureda, više nego srdačan.

Pretsednik ravnateljstva, g. Milan Vapa poznati industrijalac, sazvao je u tom cilju na dan 10 septembra pre podne naročitu oproštajnu sednicu ravnateljstva, a istog dana uveče priredio u hotelu »Srpski Kralj« svečan banket na kojem su bili pozvani i učestvovali mnogi članovi samouprave, pretstavnici Privrednih komora, pretstavnici Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, svi lekari i veliki broj službenika beogradskog Okružnog ureda.

Pretsednik ravnateljstva, g. Vapa, i ako tek od skoro na čelu ravnateljstva, vrlo brzo je uočio i procenio vrednost i zasluge g. Petrovića za instituciju osiguranja, pa mu je ovom priredbom odao svoje naročito puno priznanje, a istovremeno omogućio da mu se to priznanje i od sviju ostalih učesnika na banketu na ovaj vidan način izrazi.

U svom pozdravnom govoru na početku banketa, g. Vapa je izmedu ostalog rekao: »Pre dolaska na položaj pretsednika ravnateljstva beogradkog ureda, i ja

Digitized by Google

sam bio jedan od onih, koji rad po uredima napadaju i kritikuju. Za ovo kratko vreme, ja sam se u mnogo čemu uverio da stvari ne stoje tako, i da rad po uredima nije baš takav, kako se to izvan osiguranja misli. Ja, danas, mogu svima i svakome otvoreno reći: da su i rad i funkcija u radničkom osiguranju mnogo uredniji i mnogo bolji, od rada i funkcije bilo koje druge ustanove i bilo kog drugog samoupravnog ili državnog nadleštva u našoj državi. Uverio sam se, da osiguranje u našem dosadanjem upravniku. a sadanjem direktoru g. Petroviću, ima jednog retko spremnog i retko ispravnog stručnjaka i organizatora. Što je najvažnije, ima u njemu funkcionera, koji se lako ne povija pred udarima i teškoćama, pa bilo sa koje strane da oni dolaze. Njegov je stav bio uvek ispravan i uspravan, a svaki je takav stav za priznanje i za poštovanje. Kroz život treba uvek ići uspravno, bez povijanja i bez kolebanja. Treba biti ispravan i znati šta se hoće, jer samo takav stav vodi boljoj budućnosti i naše radničko osiguranje, i našu nacionalnu zajednicu uopšte. Svak ko ne zna šta hoće i šta treba, taj se povija čas levo čas desno, a ko nema jednog svog odredenog stava i stanovišta u bilo kom poslu, taj ne služi i ne može da služi dobro ni odnosnom poslu ni opštoj zajednici i celini. Radničkom je osiguranju potrebnije nego ikom, da se razumno vodi i nesmetano razvija, jer ono služi mnogo važnijim zadacima i mnogo uzvišenijem cilju, nego što tome služe bilo kakve spoljne terevenke zasnovane na egoističkim ciljevima i ličnim svakodnevnim sitnim računima. Upoznajući u g. Petroviću, jednog tako retko sposobnog i retko ispravnog i energičnog funkcionera osiguranja, ja sam smatrao za svoju čovečansku dužnost da u njegovu čast priredim ovaj naš današnji prijateljski sastanak, da ga na ovaj način zajednički iz naše sredine ispratimo, i da se ovako prijateljski pozdravimo pri njegovom odlasku na novi položaj i na novu dužnost.

Ja ovim i na ovaj način pozdravljam u njemu njegov ispravan rad i njegov uspravan stav u poslovima radničkog osiguranja, sa željom, da i u buduće u takvom radu i u takvom stavu ostane i istraje!«

Pozdravni govor g. Vape popraćen je burnim i dugim aplauzom prisutnih, a zatim su se na isti način, prikladnim govorima, pozdravili sa svojim dugogodišnjim upravnikom, njegovi saradnici — pomoćnik upravnika g. Dr. Gorišek, šef-lekara g. Dr. Milovanović, u ime Saveza lekara lekar hirurg g. Dr. Đurović, u ime službenika ureda g. Stefanović i drugi.

Svi naizmenični govori bili su popraćeni izrazom simpatija i srdačnosti, a na sve se najzad novi direktor srdačno zahvalio. U svom pozdravu on se letimično dotakao desetogodišnjeg zajedničkog rada, uspešne saradnje lekara i činovnika, zahvalio srdačno na ukazanoj mu počasti, u prvom redu priređivaču g. Vapi, a zatim i prisutnima, dotakao se teškoća kroz koje se u desetogodišnjem radu za napredan razvoj osiguranja moralo da prođe, a najzad istakao i podvukao: da se uvek, u svakom svom postupku i u celom svom radu, rukovodio isključivo interesima institucije osiguranja i onih kojima je osiguranje namenjeno, pa da će i u buduće nastojati da ostane takav i tome dosledan.

Zbilja, samo redak trud i retke zasluge mogu da dožive pažnju i počast, kakvi su našem novom direktoru, g. Petroviću, na ovom banketu srdačno i svečano izraženi. Mi se i ovim putem pridružujemo izraženim simpatijama, sa željom: da nam novi direktor, svojim radom i uspehom u radu na naprednom razvoju i properitetu radničkog osiguranja, i u buduće stiče istu počast i iste simpatije funkcionera, službenika i lekara u radničkom osiguranju.

Mir. Stefanović.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICE SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Redovita i egzekutivna naplata prinosa.

(Broj 24.436/1936 od 11 septembra 1936).

Četvrtim stavom ovostrane okružnice od 21 marta 1935 broj 12.343/1935 u predmetu redovne i egzekutivne naplate prinosa određeno je, da mesni organi ni u kojem slučaju ne mogu podnositi protiv poslodavaca prijave policijskim vlastima radi neplateža prinosa i tražiti, da se na osnovi §-a 197 ZOR-a kazne novčanom kaznom.

Na traženje nekih mesnih organa, da se ovaj stav spomenute gore okružnice dokine zaključio je Upravni odbor ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 18 augusta 1936 pod čl. 425 sedničkog zapisnika sledeću izmenu ove odredbe:

Mesni organ pre nego će podneti protiv poslodavca prijavu policijskim vlastima radi neplateža prinosa osiguranja spp. i tražiti da se na osnovu §-a 197 ZOR-a kazni poslodavac novčanom kaznom — dužan je izdati poslodavcu po tri pismene opomene pozivom za platež dužnih prinosa osiguranja spp., i to svaku opomenu sa rokom od osam dana. U trećoj izdanoj opomeni imade mesni organ staviti poslodavcu upozorenje, da će protiv njega podneti prijavu nadležnoj policijskoj vlasti u koliko ne podmiri dužne prinose osiguranja spp. u danom mu roku od osam dana.

Izdavanje tih opomena ne važi za povremene i prigodne poslove.

Gornje se saopćuje mesnim organima radi znanja i upravljanja.

Oslobodenje od plaćanja 1% ugovorne takse na isplate za lekove izdane članovima na recepte lekara.

(Br. 37.135/1936 od 17 septembra 1936).

Po traženju Apotekarske komore Kraljevine Jugoslavije u Beogradu donelo je Ministarstvo finansija, odeljenje poreza objašnjenje od 23 januara 1936 broj 91.059/III — 1935, koje izmedu ostalog sadrži i sledeće:

»Ujedno se napominje, da izdavanje lekova bolesnicima po receptima lekara, čije plaćanje pada na teret raznih dobrotvornih i humanih ustanova, ne podleži naplati 1% takse po T. br. 24 Taksene Tarife«.

Pošto se Dravska finansijska direkcija u Ljubljani stavila na stanovište da Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi nisu dobrotvorne i humane ustanove, to je Apotekarska komora zatražila autentično tumačenje gore spomenutog objašnjenja Ministarstva finansija, odeljenja poreza. Ministarstvo je traženo autentično tumačenje svoga objašnjenja izdalo pod brojem 40.161/III od 22 juna t. g. i glasi:

»Objašnjenje ovoga Odelenja od 23 januara 1936 godine broj 91.059/1935 odnosi se i na slučajeve kad Okružni ured za osiguranje radnika isplaćuje lekove, koji su po receptima lekara izdati radenicima kao članovima ureda«.

Prema tome se prigodom isplate računa apotekarima za lekove izdane osiguranim članovima po receptima lekara nema naplaćivati (ustezati) 1% (jedan od sto) ugovorne takse u smislu T. Br. 24 Taksene Tarife Zakona o taksama.

Što se sapćuje svim mesnim organima znanja i upravljanja radi.

Digitized by Google

Verski praznici Jevreja.

(Broj 36.087/1936 od 14 septembra 1936).

Povodom pretstavke Rabinata Jevrejske veroispovedne opštine u Nišu od 19 augusta 1936 R. br. 3/36 upravni odbor Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 14 septembra 1936 pod čl. 444 sedničkog zapisnika, a na temelju propisa §-a 90 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika zaključio je, da se pod verskim praznicima za službenike Središnjeg ureda i njegovih mesnih organa jevrejske veroispovesti imade u smislu propisa §-a 25 Zakona o verskoj zajednici Jevreja u Kraljevini Jugoslaviji od 14 decembra 1929 pored već ranijih verskih praznika razumevati i praznik Sukot (prva dva dana i poslednja dva dana).

Ovime se menja tač. 6 III ovdašnje okružnice od 29 oktobra 1929 br. 45.075 — 1929 (Radnička zaštita XI—1929 str. 895—6).

Sastavljanje zapisnika sednica samouprave Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa.

(Broj 23.192 — 1936 od 15 juna 1936).

Radi preglednijeg sastavljanja zapisnika sednice samouprave Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa na zahtev Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, Odelenja za socijalno staranje (Akt broj 38.573 od 29 maja 1936), Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika svojim zaključkom od 15 juna 1936 odredilo je sledeće:

Pred svakim sedničkim zaključkom organa samouprave radničkog osiguranja u buduće ima se naznačiti ukratko predmet, koji se u zaključku rešava. Na kraju svakog sedničkog zapisnika ima se staviti pregled (sadržaj) svih predmeta, koji su na sednici rešavani, uz naznaku odnosnog članka (tačke), pod kojim člankom (tačkom) je svaki od zaključaka donesen, te predmete i stranice zapisnika, na kojoj se svaki od zaključaka nalazi.

Što se svim mesnim organima znanja i obdržavanja radi priopćuje.

LIČNE VESTI

Premeštenja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 11 IX. 1936 god. St. Br. 65.834 odobrio je zaključak Upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 VIII 1936, kojim se premešta po potrebi službe Matošić Jerko, zamenik ravnatelja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Splitu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Subotici u svojstvu činovnika u V. položaju B kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 12 IX. 1936 god. St. Br. 65.836 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 18 augusta 1936, kojim se premešta po potrebi službe Pilić Miho, zamenik ravnatelja Okružnog ureda za osiguranje radnika u Subotici na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Splitu, u svojstvu zamenika ravnatelja u V. položaju B kategorije.

NATEČAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci raspisao je natečaj za popunjenje mesta ugovornog lekara za opću praksu u Bosanskom Kobašu. Honorar lekara odreduje se u smislu propisa §-a 10 Kolektivnog ugovora prema poprečnom broju članova. Za sada prema poprečnom broju članova u poslednjem četvrtgodištu u ovom lekarskom području honorar iznosi godišnje D 2.400.—.

Molbe obložene potrebitim dokumentima treba podneti do 20 oktobra 1936.

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u Beogradu raspisao je konkurs za popunjenje jednog mesta ugovornog lekara opšte prakse u ambulanti ureda u Kragujevcu po uslovima postojećeg Kolektivnog ugovora. Godišnja plata ugovornog lekara sada iznosi D 26.400.—. Sva ostala prava i dužnosti sadržana su u Kolektivnom ugovoru.

Molbe sa 5 Dinara takse sa dokumentima predaju se Okružnom uredu u Beogradu do zaključno 17 oktobra 1936.

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci raspisao je natečaj za popunjene mesta ugovornog lekara za opštu praksu u Cazinu. Honorar lekara određuje se u smislu propisa §-a 10 Kolektivnog ugovora prema poprečnom broju članova. Za sada prema poprečnom broju članova u poslednjem četvrtgodištu u ovom lekarskom području honorar iznosi godišnje D 3.000.—.

Molbe obložene potrebitim dokumentima treba podneti Okružnom uredu do 20 oktobra 1936.

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj za mesto glavnog lekara ureda sa sedištem u Splitu u svojstvu lekara-činovnika II plaćenog razreda sa plaćom i dužnostima po Službenom pravilniku lekara-činovnika. U smislu Zakona o primanju u službu lekara glavni lekar splitskog ureda nema pravo vršenja privatne prakse.

Pravo natecati se imaju svi lekari Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih organa, a prvenstveno pravo kod izbora imaju lekari splitskog okružnog ureda.

Vlastoručno pisane molbe sa D 25.— biljegovane i sa svim potrebnim dokazalima imaju se podneti uredu najdalje do 26 oktobra 1936 u 12 sati o podne. Kasno stigle ili nedovoljno obložene molbe neće se uzeti u obzir.

Isti je ured raspisao ujedno natečaj za popunjenje mesta ugovornih lekara opšte prakse za područje općine Hvar sa sedištem u Hvaru i za područje opštine Tomislav-grad sa sedištem u Tomislav-gradu. Sva prava i dužnosti lekara kao i honorar normiraju se po odredbama Kolektivnog ugovora sklopljenog između Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Saveza lekara socijalnog osiguranja. Natecati se mogu svi lekari sa pravom vršenja opšte lekarske prakse.

Okružni ured za osiguranje radnika u Banjoj Luci raspisao je konkurs za popunjenje mesta ugovornog lekara za opštu praksu sa sedištem u Bosanskom Grahovu. Honorar lekara određuje se u smislu propisa §-a 10 Kolektivnog ugovora prema prosečnom broju članova, koji zasada prema prosečnom broju u poslednjem četvrtgodištu u ovom lekarskom području iznosi D 1.800 godišnje.

Molbe propisno taksirane i obložene potrebnim dokumentima treba podneti uredu do 20 oktobra 1936 god.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu julu 1936 godine.

U mesecu julu 1936 godine umrlo je prema stiglim prijavama 159 radnika i nameštenika, od toga 124 muškarca i 35 žena.

Od zaraznih bolesti umrle su 52 osobe, od toga od tuberkuloze 44 (22.7%). Od tih je umrlo 43 od tuberkuloze pluća ju, 1 od tuberkuloze kosti, 1 od difterije, 1 od trbušne pošaline, 1 od malarije, 1 od tetanusa, 2 piemie, 1 od gripe i 1 od venerićnih bolesti.

Digitized by Google

Od ostalih bolesti umrlo je 68 radnika i nameštenika, od toga otpada 17 na bolesti optoka krvi (srčane bolesti), 15 na bolesti probavila, 10 na novotvorine, 9 na bolesti mozga i živaca, 4 na bolesti disaćih organa, 2 na upalu porebrice, 2 na bolesti razvitka, 2 na otrovanja, 1 na bolesti mokraćnih organa, 1 na bolesti reumatizma, 1 na pometnuće i 1 na gnojnu upalu staničevine. Samoubistvo počinilo je 10 radnika, a ubijena su 3. Unesrećilo se kod posla 9, a van posla 20 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 17 činovnika, 38 kvalifikovanih radnika, 14 šegrta i 90 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na radnike tekstilne industrije (21), zatim slede nameštenici kod javnih poslova (13), radnici građevina nad zemljom (12), industrije hrane i pića (11), trgovački nameštenici (10), kućna posluga (10), radnici kemijske industrije (9), šumsko-pilanske industrije (9), ugostiteljski nameštenici (7), radnici industrije odeće (6), nameštenici javnog saobraćaja (5), grafičari (5), nameštenici novčanih zavoda (5), nameštenici privatnog saobraćaja (4), radnici industrije kamena i zemlje (4), radnici kemijske industrije (4), radnici centrala za proizvodnju snage (4), drvodeljske industrije (4), slobodne profesije (4), radnici preradbe kože (3), nameštenici higijene (3), radnici kod gradnja prevoznih sretstava (2), kod gradnja željeznica i puteva (2), te po 1 radindustrije papira i industrije duvana.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od D 16.80 i to 23 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu julu 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 110.602.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 104.662.— a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 5.940.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca januara 1935 (1 ženska), 1 umrli radnik iz meseca decembra 1935 (1 muškarac), 1 umrli radnik iz meseca januara 1936 godine (1 ženska), 1 umrli radnik iz meseca februara (1 muškarac), 4 umrla radnika iz meseca marta (3 muškarca i 1 ženska), 6 umrlih radnika iz meseca aprila (6 muškaraca), 21 umrli radnik iz meseca maja (16 muškaraca i 5 žena), 44 umrla radnika iz meseca juna (35 muškaraca i 9 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 50.883.50.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša:

u januaru	1936	godine	muškaraca	211,	žena	51	odnosno ukupno	262
„ februaru	„	„	„	210,	„	46	„ „	256
„ martu	„	„	„	211,	„	58	„ „	269
„ aprilu	„	„	„	219,	„	56	„ „	275
„ maju	„	„	„	239,	„	48	„ „	287
„ junu	„	„	„	186,	„	41	„ „	227
	Svega		muškaraca	1276	žena	300	odnosno ukupno	1576

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u mesecu julu 1936 godine spomenut će se u sledećem izveštaju za mesec august 1936.

ISPRAVAK

U broju 9 »Radničke zaštite« iz ove godine na stranici 455 usled štamparske greške ispuštene su ispred drugog stava računajući odozdo ispred reči »Isplata novčanih potpora: hranarine, potpore za porodilje, pripomoći za« sledeće reči: **»§ 12«.**

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec juli 1936 godine.
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Juillet 1936.

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1631	97	562	1134	1962	3755	1732	1590	980	822	360	766	15391	85	19·48
2	Beograd	9490	305	1198	3434	3940	6151	6051	9528	6052	6690	6383	11326	70548	166	25·79
3	Dubrovnik	1539	45	282	644	681	2000	1953	2363	2221	1685	948	2867	17228	23	26·44
4	Karlovac	1069	21	273	510	925	1517	833	1082	1161	525	325	716	8957	—	21·75
5	Ljubljana	6880	147	1078	1660	3015	5823	5806	7082	8214	5654	4092	6982	56433	68	25·27
6	Niš	7182	334	1833	4085	3877	3834	2018	1445	1482	1160	447	1178	28875	43	15·97
7	Novi Sad	5341	186	645	1431	1766	2967	1588	1964	1496	1470	986	1790	21630	9	19·80
8	Osijek	5772	181	1531	2123	4225	4537	4397	4111	2699	2081	1293	3689	36639	15	21·14
9	Petrovgrad	4218	90	1565	1355	1785	1790	998	1548	947	1258	391	933	16878	43	17·74
10	Sarajevo	2341	205	937	1833	2690	4598	2914	3070	2206	1956	1080	2390	26220	108	22·15
11	Skoplje	6124	316	1373	3519	2737	4116	1810	1492	1235	989	393	949	25053	78	16·09
12	Sombor	3202	66	378	759	1288	2001	982	1114	895	546	235	829	12295	6	18·20
13	Split	1167	72	288	817	751	2366	1451	667	2256	2136	1483	2892	16346	15	27·58
14	Subotica	3655	198	528	1148	1423	1514	962	1172	928	613	369	854	13364	6	17·80
15	Sušak	788	2	63	212	249	815	791	1189	984	998	680	2678	9449	1	30·41
16	Tuzla	1858	194	978	1738	1739	2606	896	793	989	547	279	675	13292	15	17·90
17	Zagreb	6109	318	865	1501	2905	4376	3547	5848	6060	5553	3990	9739	50811	23	27·18
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	68366	2777	14377	27903	35958	54766	38729	46058	40805	34683	23734	51253	439409	704	22·67
18	»Merkur«, Zagreb . . .	52	1	6	41	47	190	216	130	467	1099	814	10778	13841	57	44·28
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	642	—	10	43	45	122	200	125	215	286	241	2814	4743	40	36·84
20	»Omladina«, Beograd .	1006	—	17	218	196	304	336	156	349	556	272	1306	4716	8	27·47
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1700	1	33	302	288	616	752	411	1031	1941	1327	14898	23300	105	39·36
	Središnji ured . . . . Office central	**70066**	**2778**	**14410**	**28205**	**36246**	**55382**	**39481**	**46469**	**41836**	**36624**	**25061**	**66151**	**462709**	**809**	**23·51**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	11·13	0·44	2·29	4·48	5·76	8·80	6·27	7·38	6·65	5·82	3·98	10·51	73·51		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	68689	3002	15139	30483	38684	58283	39292	42847	40787	34748	23977	64188	460119	790	23·18
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	62043	2359	12744	26652	37191	53541	35510	38775	36145	34214	20137	61015	420356	816	23·37

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec juli 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Juillet 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprec. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	147	6	540	421	67	121	37	128	75	21	4	15	1582	7	13·61
2	Beograd	1685	165	635	1421	7353	1773	1952	2098	1472	1173	653	757	21137	6	18·96
3	Dubrovnik	204	8	912	1033	188	293	224	166	115	71	17	103	3334	—	14·82
4	Karlovac	85	10	741	619	393	751	636	461	230	72	39	39	4076	—	17·—
5	Ljubljana	2678	155	5259	5436	2417	3746	3593	3794	2955	1677	1050	546	33306	34	18·04
6	Niš	793	84	470	1492	672	605	306	464	162	72	19	36	5175	2	14·24
7	Novi Sad	990	87	853	2190	2211	725	423	328	139	189	55	126	8316	5	14·23
8	Osijek	1088	118	2627	2141	1600	1299	702	521	1171	216	129	214	11826	10	15·63
9	Petrovgrad	1063	93	2168	2020	397	352	226	133	73	53	23	41	6642	8	11·64
10	Sarajevo	598	59	812	430	1444	489	348	439	508	128	65	146	5466	15	16·71
11	Skoplje	1643	335	505	978	698	365	236	188	73	42	18	36	5117	5	11·70
12	Sombor	605	132	358	2217	1266	684	262	147	72	34	9	33	5819	3	13·23
13	Split	432	868	384	2003	320	323	172	97	90	59	40	75	4863	2	12·73
14	Subotica	1697	152	1087	1922	1479	347	180	114	90	57	15	57	7197	3	11·79
15	Sušak	107	3	538	172	651	357	300	442	256	104	45	61	3036	—	18·18
16	Tuzla	171	24	690	284	72	75	41	31	20	8	10	21	1447	—	11·90
17	Zagreb	1764	136	2175	4060	9157	2755	2454	2512	1969	1267	720	622	29591	20	17·64
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	15750	2435	20754	28839	30385	15060	12092	12063	9470	5243	2911	2928	157930	120	16·24
18	»Merkur«, Zagreb . . .	16	—	3	36	70	197	225	151	367	634	484	2683	4866	29	39·71
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	484	1	16	91	131	253	220	151	302	357	254	938	3198	7	29·47
20	»Omladina«, Beograd .	30	—	1	16	20	41	71	27	201	110	70	200	787	—	32·20
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	530	1	20	143	221	491	516	329	870	1101	808	3821	8851	36	35·34
	Središnji ured . . . . Office central	**16280**	**2436**	**20774**	**28982**	**30606**	**15551**	**12608**	**12392**	**10340**	**6344**	**3719**	**6749**	**166781**	**156**	**17·26**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	2·59	0·39	3·30	4·60	4·86	2·47	2·—	1·97	1·64	1·01	0·59	1·07	26·49		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	16973	2176	21989	29426	32187	15592	12002	12831	10375	6435	3756	6859	170601	147	17·17
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14012	1988	20074	27681	29844	14628	11705	11347	9246	5697	3278	6717	156217	137	17·27

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec juli 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Juillet 1936
III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre coruant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1778	103	1102	1555	2029	3876	1769	1718	1055	843	364	781	16973	92	18·93
2	Beograd	11175	470	1833	4855	11293	7924	8003	11626	7524	7863	7036	12083	91685	172	24·22
3	Dubrovnik	1743	53	1194	1677	869	2293	2177	2529	2336	1756	965	2970	20562	23	24·55
4	Karlovac	1154	31	1014	1129	1318	2268	1469	1543	1391	597	364	755	13033	—	20·27
5	Ljubljana	9558	302	6337	7096	5432	9569	9399	10876	11169	7331	5142	7528	89739	102	22·58
6	Niš	7975	418	2303	5577	4549	4439	2324	1909	1644	1232	466	1214	34050	45	15·70
7	Novi Sad	6331	273	1498	3621	3977	3692	2011	2292	1635	1659	1041	1916	29946	14	18·25
8	Osijek	6860	299	4158	4264	5825	5836	5099	4632	3870	2297	1422	3903	48465	25	19·80
9	Petrovgrad	5281	183	3733	3375	2182	2142	1224	1681	1020	1311	414	974	23520	51	16·02
10	Sarajevo	2939	264	1749	2263	4134	5087	3262	3509	2714	2084	1145	2536	31686	123	21·21
11	Skoplje	7767	651	1878	4497	3435	4481	2046	1680	1308	1031	411	985	30170	83	15·35
12	Sombor	3807	198	736	2976	2554	2685	1244	1261	967	580	244	862	18114	9	16·60
13	Split	1599	940	672	2820	1071	2689	1623	764	2346	2195	1523	2967	21209	17	24·18
14	Subotica	5352	350	1615	3070	2902	1861	1142	1286	1018	670	384	911	20561	9	15·70
15	Sušak	895	5	601	384	900	1172	1091	1631	1240	1102	725	2739	12485	1	27·44
16	Tuzla	2029	218	1668	2022	1811	2681	937	824	1009	555	289	696	14739	15	17·31
17	Zagreb	7873	454	3040	5561	12062	7131	6001	8360	8029	6820	4710	10361	80402	43	23·67
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	84116	5212	35131	56742	66343	69826	50821	58121	50275	39926	26645	54181	597339	824	20·97
18	»Merkur«, Zagreb	68	1	9	77	117	387	441	281	834	1733	1298	13461	18707	86	43·09
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1126	1	26	134	176	375	420	276	517	643	495	3752	7941	47	33·88
20	»Omladina«, Beograd	1036	—	18	234	216	345	407	183	550	666	342	1506	5503	8	28·15
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2230	2	53	445	509	1107	1268	740	1901	3042	2135	18719	32151	141	38·26
	Središnji ured Office central	**86346**	**5214**	**35184**	**57187**	**66852**	**70933**	**52089**	**58861**	**52176**	**42968**	**28780**	**72900**	**629490**	**965**	**21·85**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	13·72	0·83	5·59	9·08	10·62	11·27	8·27	9·35	8·29	6·83	4·57	11·58	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	85662	5178	37128	59909	70871	73875	51294	55678	51162	41183	27733	71047	630720	937	21·56
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	76055	4347	32318	54333	67035	68169	47215	50122	45391	39941	23415	67732	576573	953	21·72

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. metallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	101	1340	76	5	430	355	5	328	25	16	49
		ž.	—	7	—	—	8	—	—	8	—	14	2
			101	**1347**	**76**	**5**	**438**	**355**	**5**	**336**	**25**	**30**	**51**
2	Beograd	m.	486	1994	1014	—	4649	10143	2501	393	2302	1890	293
		ž.	19	49	37	—	86	1332	58	62	99	2564	354
			505	**2043**	**1051**	—	**4735**	**11475**	**2559**	**455**	**2 401**	**4454**	**647**
3	Dubrovnik	m.	35	1953	705	265	1097	1518	297	108	100	19	—
		ž.	9	34	11	—	30	67	1	26	1	55	—
			44	**1987**	**716**	**265**	**1127**	**1 585**	**298**	**134**	**101**	**74**	—
4	Karlovac	m.	35	31	43	1	662	413	11	41	225	1638	2
		ž.	2	1	—	—	57	181	—	10	114	1807	—
			37	**32**	**43**	**1**	**719**	**594**	**11**	**51**	**339**	**3445**	**2**
5	Ljubljana	m.	411	556	716	23	4699	5712	358	1528	470	5075	1398
		ž.	120	47	34	—	1021	1189	9	483	9	9175	673
			531	**603**	**750**	**23**	**5720**	**6901**	**367**	**2011**	**479**	**14250**	**2 071**
6	Niš	m.	112	46	231	7	2287	2320	429	715	175	2720	24
		ž.	—	—	—	11	64	7	6	156	1	1293	1
			112	**46**	**231**	**18**	**2351**	**2327**	**435**	**871**	**176**	**4013**	**25**
7	Novi Sad	m.	173	384	311	2	2182	2201	143	149	289	1110	25
		ž.	24	19	—	—	193	323	—	85	21	1352	36
			197	**403**	**311**	**2**	**2375**	**2524**	**143**	**234**	**310**	**2462**	**61**
8	Osijek	m.	894	993	271	—	2576	2485	692	324	381	1207	39
		ž.	27	41	8	—	320	66	14	185	22	1449	127
			921	**1034**	**279**	—	**2896**	**2551**	**706**	**509**	**403**	**2656**	**166**
9	Petrovgrad	m.	1346	314	184	—	1124	1106	17	32	183	183	3
		ž.	17	17	11	—	492	61	—	54	5	646	4
			1363	**331**	**195**	—	**1616**	**1167**	**17**	**86**	**188**	**829**	**7**
10	Sarajevo	m.	32	395	305	181	754	3084	260	128	498	291	12
		ž.	1	1	2	—	2	70	—	32	3	843	12
			33	**396**	**307**	**181**	**756**	**3154**	**260**	**160**	**501**	**1134**	**24**
11	Skoplje	m.	74	143	290	1	970	1362	105	125	204	476	4
		ž.	—	—	4	—	10	24	—	25	3	496	12
			74	**143**	**294**	**1**	**980**	**1 386**	**105**	**150**	**207**	**972**	**16**
12	Sombor	m.	111	353	137	2	558	911	189	107	163	1631	3
		ž.	16	15	2	—	247	61	1	35	—	1747	—
			127	**368**	**139**	**2**	**805**	**972**	**190**	**142**	**163**	**3378**	**3**
13	Split	m.	53	1497	710	12	2642	371	984	435	349	51	1
		ž.	6	25	29	2	190	5	3	22	6	142	5
			59	**1 522**	**739**	**14**	**2832**	**376**	**987**	**457**	**355**	**193**	**6**
14	Subotica	m.	144	76	182	—	503	1205	4	214	277	404	15
		ž.	119	5	15	—	184	157	—	60	6	1064	87
			263	**81**	**197**	—	**687**	**1 362**	**4**	**274**	**283**	**1468**	**102**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu juli 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Juillet 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle																	
Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanske industrije Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemmins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
7	419	6616	152	430	147	211	237	1384	750	35	186	926	746	166	104	415	15391
—	—	35	10	10	149	135	84	—	5	9	39	33	54	31	44	905	1582
7	**419**	**6651**	**162**	**440**	**296**	**346**	**321**	**1384**	**755**	**44**	**225**	**959**	**800**	**197**	**148**	**1050**	**16973**
295	2717	1121	1947	5008	4	3301	3222	3460	7102	2229	1908	3663	5951	1181	1301	473	70548
179	267	61	73	454	—	1249	2615	61	91	971	753	252	666	314	539	7932	21137
474	**2984**	**1182**	**2020**	**5462**	**4**	**4550**	**5837**	**3521**	**7193**	**3200**	**2661**	**3915**	**6617**	**1495**	**1840**	**8405**	**91685**
7	258	413	334	654	379	960	322	3302	1424	96	337	1019	1010	252	264	100	17228
—	2	—	9	58	333	583	166	—	4	17	103	32	80	29	56	1628	3334
7	**260**	**413**	**343**	**712**	**712**	**1543**	**488**	**3302**	**1428**	**113**	**440**	**1051**	**1090**	**281**	**320**	**1728**	**20562**
260	271	1465	188	387	—	138	192	330	752	32	164	1018	517	43	49	49	8957
51	20	64	24	12	2	212	84	—	5	9	97	65	25	14	19	1201	4076
311	**291**	**1529**	**212**	**399**	**2**	**350**	**276**	**330**	**757**	**41**	**261**	**1083**	**542**	**57**	**68**	**1250**	**13033**
1460	2353	5761	3062	3136	398	1044	1531	2937	6791	760	1138	1893	2340	265	510	108	56433
305	435	226	436	672	618	2632	3049	16	90	398	1065	181	1157	170	673	8423	33306
1765	**2788**	**5987**	**3498**	**3808**	**1016**	**3676**	**4580**	**2953**	**6881**	**1158**	**2203**	**2074**	**3497**	**435**	**1183**	**8531**	**89739**
430	2052	390	924	1866	935	1411	1464	1076	2165	179	800	2769	2020	323	696	309	28875
56	8	—	5	66	967	417	424	—	—	13	147	29	158	19	112	1215	5175
486	**2060**	**390**	**929**	**1932**	**1902**	**1828**	**1888**	**1076**	**2165**	**192**	**947**	**2798**	**2178**	**342**	**808**	**1524**	**34050**
108	811	539	1113	2150	52	475	1123	863	1252	311	953	1761	2206	288	464	192	21630
10	32	136	128	188	207	337	766	19	47	132	236	101	352	101	228	3243	8316
118	**843**	**675**	**1241**	**2338**	**259**	**812**	**1889**	**882**	**1299**	**443**	**1189**	**1862**	**2558**	**389**	**692**	**3435**	**29946**
324	2607	7245	1683	3303	13	620	1315	836	1404	298	1038	2059	2801	350	496	385	36639
15	1063	560	340	289	14	527	837	28	28	238	317	300	600	98	159	4154	11826
339	**3670**	**7805**	**2023**	**3592**	**27**	**1147**	**2152**	**864**	**1432**	**536**	**1355**	**2359**	**3401**	**448**	**655**	**4539**	**48465**
69	760	60	860	2558	29	348	772	384	499	98	1050	1860	1949	278	535	277	16878
16	10	2	50	161	27	209	940	8	33	46	195	111	519	50	230	2728	6642
85	**770**	**62**	**910**	**2719**	**56**	**557**	**1712**	**392**	**532**	**144**	**1245**	**1971**	**2468**	**328**	**765**	**3005**	**23520**
32	548	6911	326	845	541	1004	1079	3205	1742	160	579	706	1375	672	424	131	26220
—	4	59	2	62	461	427	670	12	67	31	241	34	240	117	191	1882	5466
32	**552**	**6970**	**328**	**907**	**1002**	**1431**	**1749**	**3217**	**1809**	**191**	**820**	**740**	**1615**	**789**	**615**	**2013**	**31686**
41	1335	524	699	1473	2663	1176	1127	3222	1620	135	750	3378	1909	228	751	268	25053
—	19	1	—	31	2446	276	431	3	4	19	95	79	44	38	117	940	5117
41	**1354**	**525**	**699**	**1504**	**5109**	**1452**	**1558**	**3225**	**1624**	**154**	**845**	**3457**	**1953**	**266**	**868**	**1208**	**30170**
103	511	110	857	2124	5	210	527	189	689	106	489	603	1135	144	202	126	12295
5	38	1	53	99	1	129	323	4	29	32	64	36	148	24	52	2657	5819
108	**549**	**111**	**910**	**2223**	**6**	**339**	**850**	**193**	**718**	**138**	**553**	**639**	**1283**	**168**	**254**	**2783**	**18114**
6	285	8	288	902	89	716	101	3116	1112	90	282	642	1172	157	194	81	16346
—	25	—	1	367	26	600	284	105	41	42	76	124	304	53	126	2254	4863
6	**310**	**8**	**289**	**1269**	**115**	**1316**	**385**	**3221**	**1153**	**132**	**358**	**766**	**1476**	**210**	**320**	**2335**	**21209**
10	668	52	792	1948	9	385	711	384	389	186	711	1217	2093	439	202	144	13364
—	61	—	206	215	10	197	864	1	4	151	204	82	622	140	34	2709	7197
10	**729**	**52**	**998**	**2163**	**19**	**582**	**1575**	**385**	**393**	**337**	**915**	**1299**	**2715**	**579**	**236**	**2853**	**20561**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	23	1610	702	126	103	222	210	19	116	7	319
		ž.	1	17	30	—	—	17	—	15	1	1	120
			24	**1627**	**732**	**126**	**103**	**239**	**210**	**34**	**117**	**8**	**439**
16	Tuzla	m.	115	529	569	42	742	273	6	1235	66	115	—
		ž.	1	—	5	2	17	1	—	28	—	192	—
			116	**529**	**574**	**44**	**759**	**274**	**6**	**1263**	**66**	**307**	—
17	Zagreb	m.	390	1077	1019	—	3582	2973	509	1482	1209	4451	338
		ž.	93	27	43	—	184	189	2	514	16	5144	462
			483	**1104**	**1062**	—	**3766**	**3162**	**511**	**1996**	**1225**	**9595**	**800**
	Okružni uredi . . . Offices d'arrondissement	m.	4535	13291	7465	667	29560	36654	6720	7363	7032	21284	2525
		ž.	455	305	231	15	3105	3750	94	1800	307	27984	1895
			4990	**13596**	**7696**	**682**	**32665**	**40404**	**6814**	**9163**	**7339**	**49268**	**4420**
18	„Merkur", Zagreb . . .	m.	8	164	308	3	139	256	62	407	286	740	77
		ž.	—	55	90	—	19	80	5	181	68	258	25
			8	**219**	**396**	**3**	**156**	**336**	**67**	**588**	**354**	**998**	**102**
19	„Trgovsko", Ljubljana . .	m.	12	4	37	—	39	148	5	132	60	369	58
		ž.	7	2	36	—	21	94	2	70	19	206	19
			19	**6**	**73**	—	**60**	**242**	**7**	**202**	**79**	**575**	**77**
20	„Omladina", Beograd . .	m.	4	24	45	—	1	12	20	25	3	16	1
		ž.	13	2	3	—	—	2	2	3	2	10	—
			17	**26**	**48**	—	**1**	**14**	**22**	**28**	**5**	**26**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	24	192	390	3	179	416	87	564	349	1125	136
		ž.	20	59	129	—	40	176	9	254	89	474	44
			44	**251**	**519**	**3**	**219**	**592**	**96**	**818**	**438**	**1599**	**180**
	SREDIŠNJI URED . . . Office central	m.	4559	13483	7855	670	29739	37070	6807	7927	7381	22409	2661
		ž.	475	364	360	15	3145	3926	103	2054	396	28458	1939
			5034	**13847**	**8215**	**685**	**32884**	**40996**	**6910**	**9981**	**7777**	**50867**	**4600**
	U % postocima . . . . En pour 100 de tous les membres	m.	0·72	2·14	1·25	0·11	4·72	5·89	1·08	1·26	1·17	3·56	0·42
		ž.	0·08	0·06	0·06	—	0·50	0·62	0·02	0·33	0·06	4·52	0·31
			0·80	**2·20**	**1·31**	**0·11**	**5·22**	**6·51**	**1·10**	**1·59**	**1·23**	**8·08**	**0·73**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	2871	12963	7674	932	28790	36558	6450	7910	7149	23361	2827
		ž.	446	343	314	26	3260	3950	129	2072	428	28947	1884
			3317	**13306**	**7988**	**958**	**32050**	**40508**	**6579**	**9982**	**7577**	**52308**	**4711**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine . Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	4589	13155	7670	916	27616	31806	5722	7945	6468	19483	2635
		ž.	545	423	336	24	3407	3746	84	1986	403	25377	1899
			5134	**13578**	**8006**	**940**	**31023**	**35552**	**5806**	**9931**	**6871**	**44860**	**4534**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	130	826	183	417	33	653	206	870	1028	41	172	577	695	72	72	17	9449
—	5	80	—	56	445	685	127	—	2	25	136	43	158	6	70	996	3036
—	**135**	**906**	**183**	**473**	**474**	**1338**	**333**	**870**	**1030**	**66**	**308**	**620**	**853**	**78**	**142**	**1013**	**12485**
2	345	4949	248	647	11	343	235	208	542	27	190	603	779	188	145	138	13292
—	2	4	2	12	4	195	80	—	—	1	32	29	47	12	24	757	1447
2	**347**	**4953**	**250**	**659**	**15**	**538**	**315**	**208**	**542**	**28**	**222**	**632**	**826**	**200**	**169**	**895**	**14739**
480	2086	1909	2074	3888	71	1252	1723	1178	5611	1052	1426	3372	5492	1066	750	351	50811
55	228	120	548	866	206	1800	2373	5	109	450	1147	195	1789	283	502	12241	29591
535	**2314**	**2029**	**2622**	**4754**	**277**	**3052**	**4096**	**1183**	**5720**	**1502**	**2573**	**3567**	**7281**	**1349**	**1252**	12592	**80402**
3634	18156	38899	15730	31736	5379	14247	15887	26944	34872	5835	12173	28066	34190	6112	7159	3294	439409
692	2219	1349	1887	3618	5916	10610	14117	262	559	2584	4947	1726	6963	1499	3176	55865	157930
4326	20375	**40248**	**17617**	**35354**	11295	**24857**	**30004**	**27206**	**35431**	**8419**	**17120**	**29792**	**41153**	**7611**	**10335**	59159	**597339**
71	32	115	183	522	10	62	172	39	130	149	19	29	5503	3371	984	—	13841
24	19	24	42	135	3	46	66	2	27	55	13	2	2026	992	609	—	4866
95	**51**	**139**	**225**	**657**	**13**	**108**	**238**	**41**	**157**	**204**	**32**	**31**	**7529**	**4363**	**1593**	—	**18707**
43	40	40	19	91	5	15	32	2	86	65	21	49	2255	861	255	—	4743
20	30	12	23	100	3	12	49	1	23	39	27	12	1785	283	303	—	3198
63	**70**	**52**	**42**	**191**	**8**	**27**	**81**	**3**	**109**	**104**	**48**	**61**	**4040**	**1144**	**558**	—	**7941**
5	14	13	6	35	3	7	64	—	2	14	—	3	3575	619	205	—	4716
2	3	—	—	4	—	—	29	—	—	1	—	—	356	288	67	—	787
7	**17**	**13**	**6**	**39**	**3**	**7**	**93**	—	**2**	**15**	—	**3**	**3931**	**907**	**272**	—	**5503**
119	86	168	208	648	18	84	268	41	218	228	40	81	11333	4851	1444	—	23300
46	52	36	65	239	6	58	144	3	50	95	40	14	4167	1563	979	—	8851
165	**138**	**204**	**273**	**887**	**24**	**142**	**412**	**44**	**268**	**323**	**80**	**95**	**15500**	**6414**	**2423**	—	**32151**
3753	18242	39067	15938	32384	5397	14331	16155	26985	35090	6063	12213	28147	45523	10963	8603	3294	462709
738	2271	1385	1952	3857	5922	10668	14261	265	609	2679	4987	1740	11130	3062	4155	55865	166781
4491	20513	**40452**	**17890**	**36241**	11319	**24999**	**30416**	**27250**	**35699**	**8742**	**17200**	**29887**	**56653**	**14025**	**12758**	59159	**629490**
0·60	2·90	6·21	2·53	5·15	0·86	2·28	2·57	4·29	5·57	0·96	1·94	4·47	7·23	1·74	1·37	0·52	73·51
0·12	0·36	0·22	0·31	0·61	0·94	1·69	2·26	0·04	0·10	0·42	0·79	0·28	1·77	0·49	0·66	8·87	26·49
0·72	**3·26**	**6·43**	**2·84**	**5·76**	**1·80**	**3·97**	**4·83**	**4·33**	**5·67**	**1·38**	**2·73**	**4·75**	**9·—**	**2·23**	**2·03**	**9·39**	**100·—**
3726	17766	44410	15878	31825	6196	13823	16056	25728	31011	5984	12376	29285	45706	11055	8835	2974	460119
737	2373	1491	1936	3704	5915	10412	14831	462	573	2729	4607	1899	11217	2947	4446	58523	170601
4463	20139	**45901**	**17814**	**35529**	12111	**24235**	**30887**	**26190**	**31584**	**8713**	**16983**	**31184**	**56923**	**14002**	**13281**	**61497**	**630720**
3531	16952	42435	14050	30535	3465	13378	13401	22049	25205	5473	11764	24698	43100	11265	7972	3078	420356
664	1904	1450	1693	3997	3352	10508	13023	225	615	2535	4599	1141	10598	2797	3995	54891	156217
4195	18856	**43885**	**15743**	**34532**	**6817**	**23886**	**26424**	**22274**	**25820**	**8008**	**16363**	**25839**	**53698**	**14062**	**11967**	**57969**	**576573**

Digitized by Google

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII | ZAGREB, DNE 15 NOVEMBRA 1936 | BROJ 11

ТОМАШЕВИЋ ДУШАН:

ДОСТАВЉАЊЕ

Достављање је врло значајан и десизиван моменат у сваком поступку, његов неизбежан и неопходан саставни део, па је зато потребно да оно буде свема правилно извршено. Ово што месне органе Средишњег уреда за осигурање радника у овом питању највише тангира, то је правилно достављање платежних налога и егзекутивних опомена, на ћемо се зато на овоме понајвише и задржати.

Обавеза послодавца на плаћање доприноса за осигурање радника заснована је самим Законом о осигурању радника (Службене новине бр. 117 од 30 маја 1922 год.), па чак и у случају да он своје раднике уопште не пријави на осигурање. Али с обзиром на то што се допринос за осигурање радника, сходно ст. 3 §-а 35 тог Закона, плаћа тек на основу платежног налога, а на начин прописан Статутом Средишњег уреда за осигурање радника и његових месних органа (Службене новине бр. 117 од 27 маја 1933 год.), и што ст. 2 §-а 199 пом. Статута прописује да је послодавац дужан платити доприносе најдаље за осам дана иза пријема платежног налога, с обзиром дакле на то, јасно је да месни органи Средишњег уреда могу засновати своје тражбено право тек на основу достављеног платежног налога. Јер, као што смо напоменули, ма да се основ обавезе послодавачке на плаћање доприноса за осигурање радника налази у самом Закону о осигурању радника, ипак се према том истом закону дуговани допринос апсолутно не може од њега тражити и наплатити, све док му се платежни налог не достави. Надаље, према задњем ставу §-а 35 пом. Закона, послодавац може изјавити жалбу само на достављени му платежни налог; а по §-у 41 дужан је плаћати 6% интереса само на износ достављеног му платежног налога почев од првог наредног дана по истеку законског рока у коме га је био дужан платити. Најзад, под тач. 5 §-а 196 истог Закона предвиђена је казна (од Д 100 до Д 2000 а у повратку до Д 5000) за послодавца који али у року од осам дана по пријему платежног налога не плати допринос за осигурање радника; те Држава дакле нема ни право кажњења док се не испуне ова два услова: прво, да је послодавцу достављен платежни налог и друго, да допринос за осигурање радника није послодавац по том платежном налогу платио у року од осам дана. Дакле ни ти месни органи Средишњег уреда могу засновати своје тражбено право пре него што доставе платежни налог; ни ти послодавац уопште има потребе да пре тога плати или да се жали на платежни налог, а још мање је обавезан да плаћа 6% интереса на износ недостављеног му платежног налога; ни ти Држава има пре тога право кажњења због неплаћеног доприноса за осигурање радника.

О начину достављања платежних налога прописано је у пом. Статуту. Према ст. 4 и 5 §-а 200 Статута »Платежни налози достављају се послодавцима или по достављачу уз доставницу или поштом препоручено уз повратницу или путем општинских власти; трошак поште има се у платежном налогу засебно исказати и терети искључиво послодавца.«

»Месни орган може послодавцима који своје доприносе уредно плаћају, слати ил текуће налоге обичном поштом«.

Нема спора да је од свих ових начина најбоље доставити платежни налог послодавцу на потпис доставнице. На доставници је поред осталог означено време за које је допринос прописан, укупна сума прописаног доприноса и дан достављања са потписима послодавца (коме је платежни налог достављен) и достављача; те онда не може бити двојбе да ли је и који платежни налог (за које време и на коју суму) и ког дана достављен послодавцу.

Digitized by Google

По пом. Статут Средишног уреда не прописује ништа о томе како ће се поступити у случају кад послодавац одбије да прими платежни налог или да потврди његов пријем својим потписом на достављници (било да је достављање непосредно или поштом препоручено уз повратницу); или је послодавац неписмен; или послодавац избегава сусрет са достављачем; или се послодавац не налази у месту или је у иностранству. А, као што смо још у самом почетку напоменули, једино се правилно извршеном доставом платежног налога може засновати тражбено право месног органа Средишног уреда по том платежном налогу, па је утолико важније питање како ће се поступити у овим случајевима које Статут није предвидео. У решењу тога питања једно је несумњиво: да се има и мора поступи и аналогно према другим законским прописима о томе. Али према којима?

Видели смо да се, према ст. 4 §-а 200 Статута платежни налози могу достављати и путем општинских власти. Према томе најједноставније је да се у означеним непредвиђеним случајевима платежни налози достављају на уручење преко надлежних општинских власти; али, vice versa, поступак који у таквим случајевима примењују општинске власти могу по истом праву и логици примењивати и сами месни органи Средишног уреда, кад већ платежне налоге могу уручивати послодавцима по властитим достављачима уз достављницу.

Но аналогно коришћење тог истог поступка вреди и у погледу достављања других одлука, решења и ост. акта, јер су према §-у 188 Закона о осигурању радника све јавне (државне, судске, градске, општинске) власти, уреди и заводи итд. дужни тражења Средишног уреда и његових месних органа задовољити и помагати их у њиховом деловању. Иначе то би вило до ансурдности не допустити аналогну примену одредаба о достављању месним органима Средишног уреда, па их на тај начин принељавати да достављање врше преко надлежних општинских или управних власти.

Закон о општем управном поступку (Службене новине бр. 271 од 25 новембра 1930 год.) садржи у глави IV (§§ 43—60) детаљне одредбе о достављању. Те исте одредбе вреде како за све остале власти из организационог склопа опште управе тако и за општинске власти кад делују како по надлежности из властитог тако и пренесеног делокруга (§ 1 тог Закона). Са малочас изнетих разлога дакле тог поступка се имају придржавати и месни органи Средишног уреда при достављању, нарочито при достављању платежних налога. Због тога ће бити од интереса и значаја проследити те одредбе о достављању.

*

Према §-у 43 Закона о општем управном поступку достављање бива по правилу поштом; а, ако власт сматра за подесније, и преко властитих органа, преко општине, или државних месних полицијских власти. Службеници власти могу вршити достављање само у подручју своје надлежности. Начин достављања одређује власт, чија се одлука има доставити.

И овде се дакле у правилу препоручује достављање поштом. Свренсходнија је ипак достава преко властитих органа; а преко општинских и државних месних полицијских власти само кад достављање треба извршити у местима где нема властитих достављача месних органа Средишног уреда. Преко државних месних полицијских власти не може се, међутим, вршити достављање платежних налога, јер (видели смо) ст. 4 §-а 200 Статута Средишног уреда достављање платежних налога предвиђа само преко општинских власти, преко поште и преко властитог достављача месног органа Средишног уреда. Изузев дакле платежне налоге, као и егзекутивне опомене (за чије достављање постоје такође посебни прописи), остале одлуке и акта месних органа Средишног уреда могу се достављати и преко државних месних полицијских власти.

Према ст. 6 чл. 29 Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплативости пореза (Службене новине бр. 304 од 29 децембра 1928 год.) личне егзекутивне опомене достављају се поштом уз повратни рецепис, преко општинских власти и преко извршних органа уз достављницу.

Начин достављања, о чему ће бити доцније речи, одређује власт чија се одлука има доставити са разлога што је она једина позвана да цени важност одлука па, у вези с тим, и начин достављања.

По §-у 44 достављање се по правилу има извршити у стану, пословној просторији, радионици или писарници адресата; но достава је правоваљана ма где и ма кад је адресату учињена, осим ако ју је он одбио по праву које му даје следећи став. Ако неки адресат нема наведених просторија, може му се извршити достављање где год се он затече.

Достављање ван просторија наведених у предходном ставу, а тако исто достављање у недељне или празничне дане или по ноћи, сме се вршити само по изричном допуштењу власти, која је одредила доставу. Ово се даје само са нарочито важних разлога. Допуштење

Digitized by Google

мора бити забележено на самом писмену, које се има доставити, као и на омоту, ако се писмено доставља у омоту. Кад нема таквог допуштења, адресат није дужан примити писмено. Ограничење достављања у недељне и празничне дане не важи за достављање поштом.

Ако је адресат напустио само привремено своје пребивалиште и оставио адресу свог новог стана, који се налази у Краљевини, може се писмено за њим послати.

Изричио допуштење месног органа Средишњег уреда, да се писмено може доставити адресату и ван напред наведених просторија, као и у недељне или празничне дане или по ноћи, а које се допуштење мора забележити како на писмену тако и на омоту, може уследити само са нарочито важних разлога. Тако на пр. известан платежни налог, по коме је принос накнадно прописан за неко раније време, треба кроз два или три дана уручити послодавцу да не би потраживање застарело.

*

Ако је адресат овластио неко лице, да прима код поште његове пошиљке, достављање извршено поштом томе лицу важи као да је извршено самом адресату (§ 45).

*

О посредном достављању садрже одредбе §§ 46 и 47.

Према §-у 46, кад се онај, коме се има нешто доставити, не затече у стану, може се правоваљано доставити сваком одраслом укућанину који се тамо нађе, а достављач зна да припада породици, кућанству или да тамо служи. Ако се ни таква лица не затекну, може се доставити закуподавцу (порабодавцу) или чувару куће који ту станује, но под условом да ови на то пристану.

Ако се достављање има да изврши у радионици, пословној просторији или писарници, а адресат се ту не затече, може се доставити коме од присутних одраслих лица, за које достављач зна да припада породици или да је ту намештено.

Овај начин достављања, поред све правоваљаности његове, може довести до примене §-а 58, према коме ако код достављања дође до грешака, па се те грешке не могу лако исправити, сматраће се да је писмено достављено оног дана, за који је утврђено, да га адресат има стварно у рукама.

*

Према пак §-у 47, кад се не може доставити ни непосредно лицу коме треба да се достави, ни по §-у 46, достављач ће положити писмено, ако се достава имала извршити преко поште, код поште места достављања, а у осталим случајевима код општине места достављања. Писмену обзнану о том прибиће достављач на врата стана, пословне просторије, радионице или писарнице у присуству једног пунолетног лица, које ће се на обзнани потписати. Достављач ће на обзнани словима означити дан када је обзнану прибио.

Достава се сматра извршеном, кад је обзнана прописно прибијена и писмено положено.

О томе да је достава на тај начин извршена, има се обавестити власт која је доставу одредила.

На правоваљаност доставе нема утицаја, ако обзнана буде оштећена или уништена.

Ма да је овде предвиђено да се о овом начину доставе има известити власт која је доставу одредила, ипак је потребно да се са тим извештајем достави власти ради веће сигурности и концепт обзнане, потписан од достављача и једног пунолетног лица. Јер без тога не би имало трага о обзнани, на којој достављач словима означује дан када ју је прибио, и коју потписује са једним пунолетним лицем, али која остаје прибита и на чију правоваљаност нема утицаја ако буде оштећена или поништена.

*

О личном достављању је реч у §-у 48.

Доставити се мора у руке адресата:

1) ако то наређује појединим управним прописе;

2) ако је дан доставе одлучан за рачунање неодговних рокова;

3) ако то одреди власт из нарочитих разлога.

Овакав начин достављања означиће власт на самом писмену, а кад се ово доставља у омоту, и на самом омоту.

Ако се не може тако доставити, лице, којем се има писмено доставити, позваће се писменом обзнаном, да ради пријема писмена буде у свом стану, обртној или пословној просторији, радионици или писарници у одређени дан и час, који ће јој се уједно означити. Та ће се обзнана оставити у тој просторији, а, ако су те просторије затворене, обзнана ће се прибити на улазна врата у присуству две пунолетне особе које ће се на обзнани потписати. Ако се странка томе позиву не одазове, поступиће се по §-у 47.

На правоваљаност доставе нема утицаја ако обзнана буде оштећена или поништена.

Достављање пуномоћнику, законском заступнику или пуномоћнику за примаље достава у месту власти (§§ 49 и 50), сматраће се као да је извршено самој странци.

Што је речено у погледу задржавања концепта обзнане из §-а 47 вреди и овде. За

Digitized by Google

разлику од обзнане из §-а 47, коју поред достављача потписује једно пуполетно лице, обзнану из §-а 48 треба да потпишу два пуполетна лица.

Ако се достављање мора извршити у руке адресата, па се он не нађе, неће се дакле оно извршити у руке лица наведених у §-у 46, већ се адресат има одмах позвати обзнаном да ради примања писмена буде у одређени дан и час у свом стану, радњи итд., па ако се не одазове позиву поступиће се по §-у 47.

По овим прописима (§-а 48) имају се достављати у руке послодаваца платежни налози, егзекутивне опомене и друга писмена код којих је дан доставе одлучан за рачунање неодгодивих рокова.

Што се тиче платежних налога месних органа Средишног уреда, ст. 3 §-а 200 Статута говори о достављању тих платежних налога самим послодавцима, а осим тога од наредног дана по достави платежног налога почиње тећи осмодневни рок за жалбу на тај платежни налог (задњи ст. §-а 35 Закона о осигурању радника). Исто то вреди и за егзекутивне опомене (чл. 22, 23 и 29 пом. Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплативости пореза).

Ако неку странку заступа пуномоћник с пребивалиштем у Краљевини, до престанка пуномоћја достављање ће се вршити томе пуномоћнику. Ако више странака имају по истом предмету заједничког заступника или пуномоћника, сматраће се, да је достава за све извршена, ако је њему предан један примерак онога што се имало доставити. Ако странка пак има више законских заступника или пуномоћника, сматраће се, да је достава извршена, ако је једном од истих предат примерак онога што се имало доставити (§ 49).

§ 50 Закона о општем управном поступку предвиђа пуномоћника искључиво за примање доставе за појединo или за више лица. Такав пуномоћник је дужан да обавести без одлагања свог властодавца односно своје властодавце о примљеном писмену и допустити им да га прегледају, препису и овере, а које је писмено по правилу пуномоћник дужан да чува.

По нпак, ако више странака имају по истом предмету заједничког пуномоћника, сматраће се, да је достава за све извршена, ако је пуномоћнику предан један примерак онога што се имало доставити.

У писмену, које се доставља, означиће се сва лица за која се доставља и преко кога пуномоћника.

*

Кад пак лице, коме се има предати писмено, одбије пријем, има се такође поступити по §-у 47 Закона о општем управном поступку. Нужно је, међутим, по нашем мишљењу, да достављач поднесе извештај о томе да је лице одбило пријем и да достављач у сваком случају буде заклети јавни намештеник. По §-у 47 извршиће се достављање и онда кад странка (или њен пуномоћник или пуномоћник за примање достава) за време поступка промени своје пребивалиште или стан, па о томе не извести власт, те се због тога не може пронаћи — са том изменом само што се у овом случају у §-у 47 одређена писмена обзнана замењује усменим саопштењем закуподавцу, који у истој кући станује или чувару куће који у њој станује.

*

На случај да се писмено, које се има доставити, још налази у писарници власти или уреда преко којега се има доставити, може га адресат непосредно тамо примити, ако докаже како треба своју истоветност. И сама власт може са важних разлога позвати адресата, да лично код ње прими писмено (§ 54).

*

Ако је и поред истраживања остало непознато боравиште лица, коме се има какво писмено доставити, или се уопште ради о лицима која нису власти позната, а није ни постављен никакав заступник или пуномоћник, па нема ни нарочите потребе за постављање скрбника у смислу §-а 25, може се достава вршити јавном објавом на огласној табли власти која одређује доставу.

Ако власт не одреди дужи рок или се лице, коме се има доставити, не јави ради пријема писмена, сматраће се да је достава извршена по протеку 30 дана одкад је објава била прибијена. На правоваљаност доставе нема утицаја, ако је објава пре тога времена скинута с огласне табле или оштећена.

Власт може поврх тога ову објаву прогласити у општини јавним огласом као и на други начин који је у дотичном месту уобичајен, а према потреби и у службеним, евентуално и другим новинама (§ 55).

Овом достављању путем јавне објаве слична је општа егзекутивна опомена преко месних новина, писаним јавним огласима итд. (ст. 2 чл. 29 пом. Уредбе о осигурању, принудној наплати и ненаплативости пореза).

*

Лицу, које је у активној служби војске, морнарице, жандармерије, финансијске контроле, пограничне страже и страже за одр-

Digitized by Google

жавање јавне безбедности, доставља се преко непосредно предпостављеног старешине. Самосталним заповедницима (командантима) доставиће се непосредно. Ако се иначе има доставити у војничким или од војске запоседнутим објектима, вршиће се достављање непосредно, по предходном обавештењу војног заповедника те зграде (§ 56).

Но с обзиром на ст. 1 §-а 41 Закона о општем управном поступку, као и на одредбу §-а 200 Статута Средишног уреда по којој се платежни налози достављају послодавцима и по достављачу уз доставницу, наше је мишљење да се и овим лицима (о којима је реч у §-у 56 Закона о општем управном поступку) могу платежни налози, па и егзекутивне опомене и остала акта достављати непосредно по достављачу уз доставницу.

*

Достављање пак лицима у иностранству врши се преко Министарства иностраних послова (§ 57).

*

Достављање јавним органима, који заступају државу, или другим властима, општинама, корпорацијама, заводима и другим правним субјектима који нису физичка лица, чиниће се, уколико није за поједине случајеве друго прописано, чиновнику који је одређен за примање писама управљених на којега од ових адресата. Ако достављач таквог службеника не нађе, може извршити доставу сваком намештенику адресата кога затече у дотичном уреду, канцеларији или пословној просторији (§ 51).

Овој одредби као општој имају се дакле претпоставити одредбе појединих закона које у својој области специјално регулишу ово питање (»уколико није за поједине случајеве друго прописано«). Тако на пр., што се тиче месних органа Средишног уреда, према ст. 4 §-а 114 Статута »Позиви, судске и уопште службене доставе сматрају се да су предане Окружном уреду за осигурање радника, кад се предаду равнатељу односно од њега овлашћеном лицу у уредским просторијама Окружног уреда за осигурање радника«. Или на пр. кад је у питању трговачка фирма не смеју се губити из вида одредбе §§-а 5 и 43 Трговачког законика (који важи на територији предратне Србије), према којима се приликом објаве трговачке фирме или извода уговора о ортаклуку мора назначити име лица (односно име ортака) коме је поверено да пословима управља и у име фирме односно ортаклука потписује. Ст. 2 §-а 291 новог Грађанског парничног поступка допушта да се у правним стварима, које се тичу пословања трговачке радње, може за имаоца радње достављати и прокуристи. Или на пр., што се тиче акционарских друштава, § 43 Закона о акционарским друштвима (који такође важи на територији предратне Србије) изрично регулише, да се позиви судске и уопште службене доставе имају сматрати да су предане таквом друштву, кад се предају коме од чланова управног одбора у друштвеном стану итд.

*

Онај коме је штогод предано дужан је потписати доставницу; ако не може потписати, ставиће свој ручни знак, а потписаће га достављач у присуству једног пунолетног лица, које ће се такође на доставници потписати. Исто тако се поступа и кад адресат неће да потпише доставницу. Сваку доставницу потписаће и достављач, који ће написати словима датум и место достављања, ако то адресат није већ сам учинио (§ 59).

Кад адресат неће да потпише доставницу, по нашем мишљењу потребно је да се то нотира на доставници како би се тиме јаче повукла разлика између таквог адресата и неписменог адресата (код кога није тај случај), а кога такође потписује достављач.

Без доставнице може се доставити у оним случајевима, кад власт сматра да је непотребно утврђивање доставе. Кад је доставнице нестало, може се достава доказивати на друге начине.

Digitized by Google

HABERLE BRANIMIR:

STRUKTURA RADNIŠTVA NAŠIH GLAVNIH GRADOVA*

III. RADNIŠTVO GRADA BEOGRADA.

Iznevši prikaz o radništvu grada Ljubljane i grada Zagreba preostaje nam još da iznesemo prikaz o prilikama radnika i nameštenika glavnog grada srpskog dela našeg naroda — naše jugoslovenske prestolnice — grada Beograda. I u ovom prikazu služimo se statističkim materijalom radničkog osiguranja prema popisu njegovog članstva od 30 juna 1934 godine. Područje općine grada Beograda obasizalo je na taj dan stari atar općine grada Beograda zatim područje gradske općine Zemun, te općine Višnjicu, Mirijevo, Mali Mokrolug, Veliki Mokrolug, Kumodraž, Jajince, Resnik, Kneževac, Žarkovo, Železnik, Bežaniju, Borču i Ovču. Na tom području bilo je prema popisu stanovništva od 31 marta 1931 prisutno 289.272 stanovnika, od toga 155.400 muškaraca i 133.872 žene.

O p ć i p r e g l e d. Na tom području općine grada Beograda bilo je osigurano 57.226 radnika i nameštenika, od toga 40.086 muškaraca i 17.140 žena. Od 100 stanovnika grada Beograda bilo je dakle zaposleno 19.78 lica. Na 100 muških stanovnika dolazilo je 25.80 radnika, a na 100 ženskih 12.80 radnica. Od ovog broja zaposlenog radništva bio je najveći dio osiguran kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu, i to 51.883 ili 90.66% (35.657 m. i 16.226 ž.). Preostali dio bio je osiguran kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna, i to 5.343 ili 9.34% (4.229 m. i 914 ž.). Od ovih poslednjih bilo je osigurano kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 2.625 nameštenika ili 49.13% (2.036 m. i 589 ž.), a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 2.718 ili 50.87% (2.393 m. i 325 ž.).

Glavni dio zaposlenog radništva u Beogradu sačinjava zanatsko radništvo (30.92%). Za njim slede industrijski radnici (20.42%), kućna posluga (13.56%) i trgovački nameštenici (12.49%). Za ovima opet slede u znatno manjem broju ugostiteljski nameštenici (5.77%), nameštenici slobodnih i sličnih zanimanja (5.00%), saobraćajni radnici (4.55%), radništvo komunalne uprave (4.16%) i nameštenici novčarstva (2.90%), dok najmanji broj otpada na poljoprivredno radništvo (0.23%). U pojedinim privrednim granama iznosio je apsolutan broj zaposlenih:

Privredna grana:	Zaposleno radništvo muški	ženske	ukupno
1. Industrija	7.927	3.757	11.684
2. Zanati	15.027	2.668	17.695
3. Trgovina	6.137	1.006	7.143
4. Ugostiteljstvo	2.413	890	3.303
5. Novčarstvo	1.313	344	1.657
6. Saobraćaj	2.473	132	2.605
7. Komunalni poslovi	2.277	104	2.381
8. Slobodna i slična zanimanja	1.977	889	2.866
9. Domaćinstvo	430	7.329	7.759
10. Poljoprivreda	112	21	133

U Beogradu zaposlen je znatan broj žena. Na 100 zaposlenih muškaraca dolazi 42.76 zaposlenih žena. Muškarci bili su zaposleni u 7.289 radnja, a žene u 8.168 poslova, od čega otpada na domaćinstva 6030. Najviše je muškaraca bilo zaposleno u zanatu, njih 37.49%, a žena u domaćinstvu — 42.76%. Od zaposlenog radništva grada Beograda bilo je 3642 činovnika i 1276 činovnica, 19.502 kvalifikovana radnika i 3147 kvalifikovanih radnica, 3981 šegrt i 982 naučnice, 12961 nekvalifikovani radnik i 11.735 nekvalifikovanih radnica. Najveći je dakle broj beogradskog radništva nekvalifikovan, on iznosi 43.16% svega radništva. Od 100 zaposlenih lica bilo je 39.58 kvalifikovanih radnika, 8.59 činovnika, a šegrta 8.67.

Od tih 40.086 zaposlenih muškaraca bilo je 19.618 neoženjenih (48.94%), 20.022 oženjenih (49.95%), 276 udovaca (0.69%) i 170 razvedenih (0.42%). Od 17.140 zaposlenih žena bilo je 10.794 neudatih (62.98%), 4.784 udatih (27.91%), 1.289 udovica (7.52%) i 273 razvedene (1.59%).

Uzmemo li da svaki osigurani oženjeni radnik ima najmanje dva porodična člana, za koja se brine, te da svaki udovac i udovica ima najmanje po jednog

* Prvi dio ovog članka vidi u broju 10—11 »Radničke zaštite« iz g. 1935 str. 524, a drugi dio u broju 9 »Radničke zaštite« o. g. str. 415.

Digitized by Google

takovog porodičnog člana, iznosio bi broj lica, koja imadu pravo na potpore iz socijalnog osiguranja u Beogradu u najmanju ruku 98.835 ili 34.17% celokupnog stanovništva. Taj razmer pokazuje nam grafički sledeća geografska karta prestolnice Beograda.

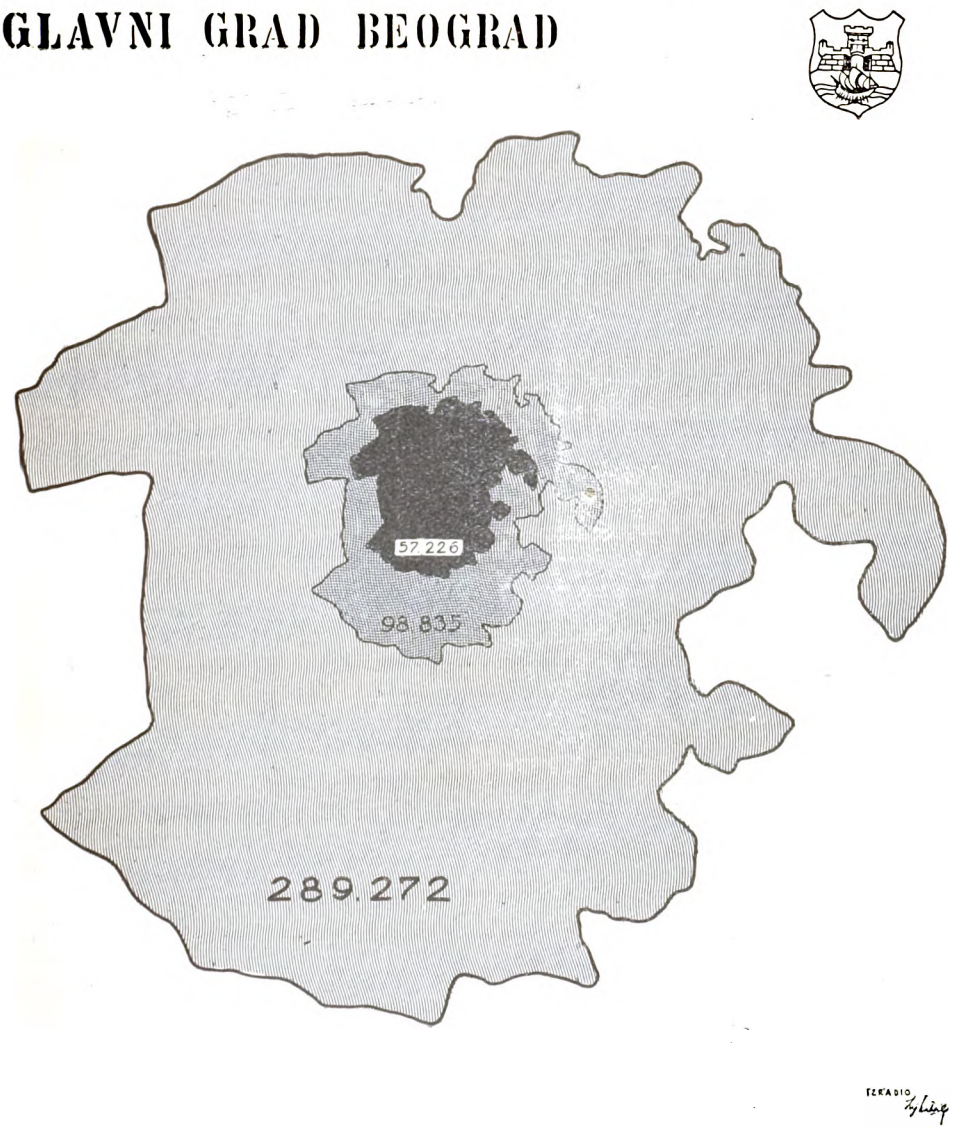

Plan grada Beograda
(57.226 = osigurani radnici, 98.835 = osigurani radnici sa porodicama, 289.272 = stanovništvo grada Beograda)

Najveći broj beogradskog radništva rekrutira se iz redova mladih ljudi. Ispod 40 godina starosti bilo je zaposleno svega 46.841 ili 81.85% radnika, a preko 40 godina samo 10.015 ili 17.50%. Do 13 godina starosti bio je zaposlen 631 radnik (362 m. i 269 ž.), od 14 do 15 godina 2.687 radnika (1.822 muškarca i 865 žena), od 16 do 19 godina 4.820 radnika (3.196 muškaraca i 1.624 žena), od 20 do 29 godina 23.190 (14.890 muškaraca i 8.300 žena), od 30 do 39 godina 15.513 (11.558 muškaraca i 3.955 žena), od 40 do 49 godina 6.815 (5.329 muškaraca i 1.486 žena), od 50 do 59 godina 2.548 (2.083 muškarca i 465 žena), od 60 do 69 godina 557 (476 muškaraca i 81 žena), od 70 do 79 godina 84 (71 muškarac i 13 žena), preko 80 godina 11 (10 muškaraca i 1 žena). Nepoznatih godina starosti bilo je 370 radnika (289 m. i 81 ž.). Velik je broj malodobnika do 20 godine zaposlen u Beogradu. On iznosi 8.138 radnika ili 14.22%. Znatan je broj i zaposlenih staraca iznad 60 godina starosti, njih je bilo 652 ili 1.14%.

Digitized by Google

Najviše je dakle zaposlenih (40.52%) bilo staro između 20 i 30 godine života.

Od celokupnog radništva grada Beograda, može se reći, plaćen je veći dio sa nadnicom od preko 24 dinara na dan, i to 32.094 ili 56.08%. Sličan je odnošaj i kod muških radnika, od kojih je bilo zaposleno sa nadnicom preko 24 dinara 26.725 ili 66.67%, a sa nadnicom ispod 24 dinara 13.361 ili 33.33%. Naprotiv zaposlene žene plaćene su mnogo slabije. Njih je bilo najviše zaposleno sa nadnicom ispod 24 dinara, i to 11.771 ili 68.68%. Sa nadnicom većom od 24 dinara dnevno bilo ih je zaposleno samo 5.369 ili 31.32%.

Od važnosti je da spomenemo detaljno kako je bilo plaćeno zaposleno radništvo i nameštenštvo na području općine grada Beograda. Ono je imalo sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	3.923	1.011	4.934
od 8.01— 9.60 „	91	49	140
„ 9.61—11.60 „	332	472	804
„ 11.61—14.— „	903	292	1.195
„ 14.01—16.80 „	1.495	7.583	9.078
„ 16.81—20.— „	4.188	1.329	5.517
„ 20.01—24.— „	2.429	1.035	3.464
„ 24.01—28.80 „	4.050	1.091	5.141
„ 28.81—34.— „	4.202	1.056	5.258
„ 34.01—40.— „	4.797	1.344	6.141
„ 40.01—48.— „	2.491	582	3.073
preko 48.— „	11.185	1.296	12.481

Malen broj radništva grada Beograda uzevši u obzir oba spola zajedno ima nadnicu preko 48 dinara (12.481 ili 21.81%). Zaposleni muški radnici primaju također malim delom nadnicu veću od 48 dinara na dan i to 11.185 ili 27.90%. Ovaj razmer još je lošiji kod žena, jer njih ima svega 1.296 ili 7.56% sa nadnicom preko 48 dinara. Najviše ih ima sa nadnicom od 14.01 do 16.80 dinara dnevno i to 7.583 ili 44.24%.

Od celokupnog radništva općine grada Beograda otpada na područje ranijeg grada Zemuna 5039 ili 1.74% radnika i nameštenika. Od tih je bilo 3526 muškaraca ili 69.97% i 1513 žena ili 30.03%. Ovo zemunsko radništvo bilo je zaposleno u sledećim privrednim granama:

Privredna grana:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
Industrija	985	637	1.622
Zanat	1436	206	1.642
Trgovina	376	50	426
Ugostiteljstvo	110	80	190
Novčarstvo	42	9	51
Saobraćaj	211	4	215
Komunalni poslovi	181	10	191
Slobodna i slična zanimanja	138	61	199
Domaćinstvo	38	456	494
Poljoprivreda	9	—	9

Najveći dio zemunskog radništva zaposlen je u zanatskim radnjama (32.59%) i u industrijskim preduzećima (32.19%).

1. Industrijsko radništvo. U industrijskim preduzećima na području grada Beograda bilo je zaposleno 11.684 radnika i nameštenika, od toga 7.927 (67.84%) muškaraca i 3.757 (32.16%) žena. U industriji bio je zaposlen znatan broj žena. Na 100 muškaraca zaposlenih u industriji dolazi 47.39 zaposlenih žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 155 raznih industrijskih preduzeća, a žensko u 97. Bilo je dakle i takovih industrijskih preduzeća, u kojima se ne zaposluje ženska radna snaga.

Među muškim radništvom bila je većina zaposlenih oženjena (4.592 ili 57.93%), a među ženama vodile su prvenstvo neudate (1.852 ili 49.29%). Među muškarcima nalazimo i velik broj neženja. Njih je bilo 3.247 ili 40.96%. Veći dio industrijskog radništva sačinjavali su mlađi ljudi ispod 40 godina (9.246 ili 79.13%), a manji oni iznad 40 godina starosti (2.354 ili 20.15%). Nepoznatih godina starosti bilo je 84 radnika. Maloletnika do 20 godina života bilo je zaposleno 1.143 ili 9.78%, a staraca iznad 60 godina života 158 ili 1.35%. Ovih poslednjih je dosta velik broj.

Veći dio industrijskog radništva u Beogradu bio je plaćen sa zaradom preko 24 dinara dnevno (8.702 ili 74.48%), a manji dio (2.982 ili 25.52%) sa zaradom ispod 24 dinara. Taj odnošaj važi jednako i za muško i za žensko industrijsko radništvo, samo što je kod prvoga još veći postotak radnika plaćenih sa preko 24 dinara dnevno. Kod muškaraca iznašao je broj onih sa zaradom od preko 24 dinara dnevno 6.523 ili 82.29%, a kod žena 2.179 ili 58.00%. Sa zaradom ispod 24 dinara dnevno bila su zaposlena 1.404 muškarca ili 17.71%, a žena 1.578 ili 42.00%. Zaposleno radništvo u industriji grada Beograda imalo je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	436	75	511
od 8.01— 9.60 „	9	29	38
„ 9.61—11.60 „	47	92	139
„ 11.61—14.— „	68	104	172
„ 14.01—16.80 „	195	283	478
„ 16.81—20.— „	273	557	830
„ 20.01—24.— „	376	438	814

Digitized by Google

od 24.01—28.80 „	545	473	1.018
„ 28.81—34.— „	860	531	1.391
„ 34.01—40.— „	981	560	1.541
„ 40.01—48.— „	669	255	924
preko 48.— „	3.468	360	3.828

Apsolutno uzevši znatan broj industrijskih radnika (32.76%) imao je nadnicu preko 48 dinara.

Od pojedinih vrsta industrija na području grada Beograda najviše je radnika bilo zaposleno u tekstilnoj industriji, kod koje je radilo 2.691 osoba ili 23.03% celokupnog industrijskog radništva. Muških radnika bilo je najviše zaposleno u metalurgijskoj industriji (1.595 ili 20.12% svega muškog radništva), a ženskih u tekstilnoj industriji (1.591 ili 42.35% sviju žena zaposlenih u industriji). Kod pojedinih industrijskih grana bio je zaposlen sledeći broj radništva:

Industrijske grane:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
industrija gradevna i gradevnog materijala	298	—	298
metalurgijska industrija	1595	77	1672
kemička industrija	182	44	226
električna i elektrotehnička industrija	1237	104	1341
tekstilna industrija	1100	1591	2691
industrija papira i izradbe od papira	139	147	286
grafička industrija	688	253	941
industrija kože i izradbe od kože i gume	367	146	513
šumska i drvna industrija	434	9	443
industrija živežnih namirnica	1225	178	1403
monopolska industrija	367	598	965
industrija odeće	196	583	779
razno	99	27	126

U ovome prikazu spomenuli smo podatke u prvome redu o radništvu onih preduzeća, koja su po Zakonu o radnjama kao industrije začlanjeni u prinudnom udruženju industrijalaca. Pored tih preduzeća spomenuli smo i radništvo državnih preduzeća industrijskog karaktera, te konačno i radništvo komunalnih industrijskih preduzeća (gradske direkcije električnog osvetlenja i gradskog vodovoda). Pod »razno« uvrstili smo namešteništvo središnjih kancelarija industrijskih preduzeća, koje su odelene od same proizvodnje. Od spomenutog broja industrijskog radništva otpada na radništvo državnih industrijskih preduzeća 1.935 ili 16.56% (1.169 m. i 766 ž.).

Prema zvanju bilo je zaposleno u industriji 686 (5.87%) činovnika (541 m. i 145 ž.), 5.805 (49.68%) kvalifikovanih radnika (4.514 m. i 1.291 ž.), 536 (4.59%) šegrta (463 m. i 73 ž.) i 4.657 (39.86%) nekvalifikovanih radnika (2.409 m. i 2.248 ž.). Većinu dakle industrijskog radništva u gradu Beogradu sačinjava kvalifikovano radništvo, koje se u glavnom rekrutira iz redova radnika. Njih ima 56.94% sviju zaposlenih muškaraca u industriji.

Od gornjeg broja radništva industrijskih preduzeća bilo je osigurano kod beogradskog okružnog ureda 11.373 ili 97.34% (7.661 m. i 3.712 ž.), a kod privatno društvenih bolesničkih blagajna 311 ili 2.66% (266 m. i 45 ž.). Od ovih poslednjih bilo je osigurano kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 228 ili 73.31% (190 m. i 38 ž.) nameštenika, a kod bolesničke blagajne beogradske trgovačke omladine 83 ili 26.69%.

2. Zanatsko radništvo. Kod zanatskih radnja na području grada Beograda bilo je zaposleno 17.695 radnika, od toga 15.027 ili 84.92% muškaraca i 2.668 ili 15.08% žena. U zanatu bio je dakle zaposlen relativno malen broj žena prema broju zaposlenom u drugim privrednim granama. Ovde dolazi na 100 muškaraca tek 17.75 žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 3.456 zanatskih radnja, a žensko u 876.

Medu muškim zanatskim radništvom bila je većina neoženjenih (8.398 ili 55.89%), a medu ženskim prevladavale su neudate (1.912 ili 71.66%). Medu muškarcima bio je i znatan broj oženjenih (6.524 ili 43.42%).

U zanatskim radnjama bila je velika većina radnika mlada od 40 godine života (15.294 ili 86.43%), a znatno manji dio bio je stariji od 40 godina (2.303 ili 13.01%). Nepoznatih godina starosti bilo je 98 radnika. Malodobnika do 20 godine života bilo je zaposleno 4.141 ili 23.40%, a staraca preko 60 godina starosti 122 ili 0.69%. Od tih je bilo staro do 70 godina 107, do 80 godina 10, a preko 80 godina 5 muškaraca. Do 13 godine života bilo je zaposleno u zanatu 395 lica, od toga 218 muškaraca i 177 žena. Najviše je bilo zaposleno radnika u zanatu starih izmedu 20 i 30 godine, i to 7.377 (41.69%), od toga 6.368 muškaraca i 1.009 žena.

Digitized by Google

Veći dio zanatskog radništva na području grada Beograda bio je plaćen sa zaradom preko 24 dinara (8.924 ili 50.43%), a manji sa zaradom ispod 24 dinara (8.771 ili 49.57%). Sličan odnošaj vlada i kod muških radnika zaposlenih u zanatu. Sa zaradom preko 24 dinara bilo ih je zaposleno 7.932 ili 52.78%, a sa zaradom ispod 24 dinara dnevno 7.095 ili 47.22%. Naprotiv je kod žena zaposlenih u zanatu sasvim obratan razmer. Njih je bilo zaposleno sa zaradom preko 24 dinara dnevno samo 992 ili 37.18%, a sa zaradom ispod 24 dinara dnevno 1.676 ili 62.82%. Do 8 dinara dnevno imao je nadnicu 3.291 zanatski radnik ili 18.60%, a nadnicu preko 48 dinara dnevno 2.074 ili 11.72%.

Radništvo zanatskih radnja na području grada Beograda imalo je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih radnika muški	ženske	ukupno
do 8.— din	2.427	864	3.291
od 8.01— 9.60 „	74	14	88
„ 9.61—11.60 „	187	74	261
„ 11.61—14.— „	408	57	465
„ 14.01—16.80 „	633	204	837
„ 16.81—20.— „	2.368	320	2.688
„ 20.01—24.— „	998	143	1.141
„ 24.01—28.80 „	1.404	216	1.620
„ 28.81—34.— „	1.950	201	2.151
„ 34.01—40.— „	1.979	379	2.358
„ 40.01—48.— „	644	77	721
preko 48.— „	1.955	119	2.074

Najviše radnika zanatske struke u gradu Beogradu bilo je zaposleno kod graditelja i gradevnih preduzeća 2382 ili 13.46%, a zatim kod krojača muškog i ženskog odela i robe, i to 2177 ili 12.30%.

Kod pojedinih vrsti zanatlija bilo je zaposleno:

Vrste zanatskih radnja:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
Abadžije, terzije i krojači odela	1233	944	2177
Apreture	2	3	5
Asfalteri	30	1	31
Bačvari i kačari	5	—	5
Bojadžije odela, tkanina i kemijski čistači	73	55	128
Bravari obični	275	3	278
Bravari gradevinski i nameštaja	214	3	217
Brijači, frizeri i manikiri	731	208	939
Brusači kamena	12	—	12
Brusači stakla i izradivači ogledala	36	—	36
Bunardžije i zdeničari	4	—	4
Ciglari i crepari	605	13	618
Cinkografi i pečatoresci	43	—	43
Crevari i prerađivači creva	29	1	30
Crtači i kaligrafi	55	—	55
Češljari i izrađivači robe iz rožine, kosti i galalita	5	—	5
Četkari, metlari i kičičari	7	6	13
Čistači stanova	5	8	13
Čistači prozora i izloga	8	—	8
Desinfektori stanova	1	—	1
Dimnjačari	42	—	42
Filmski zavodi	4	27	31
Firmopisci	20	—	20
Fotografi	62	12	74
Galvanoplastičari i graveri	19	2	21
Graditelji i gradevinari	2361	21	2382
Graditelji cesta	28	—	28
Graditelji čamaca i drugih plovnih objekata	25	—	25
Graditelji kanala	399	2	401
Graditelji mostova	106	—	106
Graditelji željeznica	700	11	711
Impregnatori drva	1	—	1
Instalateri električnih instalacija svake vrste za osvetlenje	393	12	405
Instalateri (monteri) strojeva	18	—	18
Instalateri vodnih, kanalizacijonih i gasnih postrojenja, parnog, vodnog ili uzdušnog grijanja	64	1	65
Jorgandžije i pamuklijaši	32	12	44
Kaldrmari	66	3	69
Kamenolomari	129	—	129
Kapari i izrađivači narodnih kapa i fesova	10	4	14
Kemijski laboratoriji	2	2	4
Keramičari	5	—	5
Klesari i kamenoresci	111	5	116
Knjigovešci i izradivači kartonaže	38	14	52
Kolari i izradivači karoserija	9	—	9
Končari	—	3	3
Kopači gline, kaolina i ilovače	1	—	1
Košarači i pletači predmeta od pruća	24	3	27

Digitized by Google

Kotlari i kalajdžije	1	1	2
Kovači oruđa	7	1	8
Kožari	12	—	12
Krovopokrivači	1	—	1
Krznari i bojadžije krzna i perja	44	16	60
Kujundžije, zlatari, srebrenari, draguljari i pozlatari	36	9	45
Ličilci i sobni slikari	258	1	259
Limari	132	1	133
Livci metala, mesinga i cinka i zvonolivci	66	1	67
Lončari, pečari i furundžije	75	—	75
Mašinski bravari (monteri)	36	—	36
Mehaničari i automehaničari	324	3	327
Mehaničari precizne mehanike	94	—	94
Metalokovači	1	1	2
Mesari i kobasičari	455	21	476
Mlinari	25	—	25
Mlinari kamena i zemlje	22	—	22
Mlinari mirodija	4	—	4
Modisti i modiskinje	4	110	114
Obućari, opančari, papučari i čizmari	573	29	602
Opravljači gumene robe (vulkanizeri)	9	1	10
Pekari, hlebari i burekdžije	847	28	875
Pilane	11	—	11
Planografi	68	1	69
Pojasari i proizvođači robe od bronce	27	—	27
Poslastičari obični i orijentalni	207	52	259
Potkivači	66	3	69
Pozamenteri i izradivači vrpca i traka	1	—	1
Praoci i glačaoci rublja	44	85	129
Predioci naravne svile	2	1	3
Predioci pamuka i vune	6	—	6
Preradivači mineralnih ulja	19	2	21
Preradivači lima	53	1	54
Preradivači mesa	117	20	137
Proizvođači alkohola, žestokih pića i kvasca	3	—	3
Proizvođači asfalta i bitumena	11	1	12
Proizvođači biljnih ulja	2	1	3
Proizvođači celuloida	1	—	1
Proizvođači cementne robe i veštačkog kamena	56	—	56
Proizvođači čaklica (drvenih klinčića)	1	—	1
Proizvođači čipaka i zastora	8	33	41
Proizvođači čokolade, kandita i šećerne robe	17	10	27
Proizvođači drvene vune	1	—	1
Proizvođači električnih strojeva	10	—	10
Proizvođači eternita i ksilolita	3	—	3
Proizvođači likera i voćnih sokova	3	1	4
Proizvođači leda	5	—	5
Proizvođači kartonaškog papira	5	10	15
Proizvođači katranskih boja	2	—	2
Proizvođači katranskih proizvoda	3	—	3
Proizvođači kemijskih proizvoda	16	1	17
Proizvođači kišobrana i suncobrana	6	6	12
Proizvođači kola i karoserija	104	3	107
Proizvođači kozmetike i mirisnih sretstava	20	17	37
Proizvođači masti za mazanje	3	—	3
Proizvođači masti za obuću	12	10	22
Proizvođači medecinskih instrumenata	155	30	185
Proizvođači mineralnih boja	18	1	19
Proizvođači muzičkih instrumenata	4	—	4
Proizvođači octa	11	1	12
Proizvođači papirne konfekcije	8	3	11
Proizvođači parketa	2	—	2
Proizvođači poljodjelskih strojeva i vaga	9	—	9
Proizvođači predmeta od pluta	1	—	1
Proizvođači presovanog papira	—	1	1
Proizvođači robe iz olova, kalaja i kositra	8	—	8

Digitized by Google

Proizvođači robe od gume	1	—	1
Proizvodači rublja	16	188	204
Proizvodači sitnih limenih predmeta	35	50	85
Proizvođači sitnog elektrotehničkog materijala	5	3	8
Proizvodači sode vode, pucalica i drugih bezalkoholnih pića	68	2	70
Proizvodači tkanina od gume	5	2	7
Proizvodači torba, kovčega i sitne kožne galanterije	145	29	174
Proizvodači tuljaca	—	2	2
Proizvođači zakovica i eksera	1	—	1
Proizvodači zapušača	4	—	4
Proizvodači žaluzija i drvenih roloa	6	—	6
Proizvodači žbuke, emajla, terakote, teralita i gline	10	—	10
Proizvodači uljenih boja	1	—	1
Proizvodači i opravljači strojeva	15	—	15
Pržioci kafe i proizvođači surogata od kafe	16	16	32
Puškari i ostali proizvodači vatrenog oruda	1	—	1
Remenari i sedlari	58	—	58
Rezači drva motornom pilom	1	—	1
Rukavičari	—	5	5
Rušioci zgrada	26	—	26
Sapundžije	16	2	18
Sitari	6	—	6
Stolari	670	15	685
Strugari drveta i izradivači drvene galanterije	25	1	26
Svećari, voskari i medičari	29	1	30
Svilari	2	1	3
Šeširdžije	41	99	140
Štampari, litografi i ksilografi	529	179	708
Tapetari i dekorateri	60	—	60
Tašneri	18	1	19
Tesari	55	—	55
Tkači pamuka i vune	10	10	20
Tkači platna	—	5	5
Trikotaže	39	141	180
Ugađači i čistači klavira	1	—	1
Užari i mutavdžije	6	1	7
Vajari	77	—	77
Vezilje čipaka	2	4	6
Vodograđevinari	324	12	336
Vunovlačari	1	—	1
Zidari	505	3	508

Ovde su uračunati i radnici u državnim radionicama zanatskog karaktera. Takovih je radnika bilo svega 1.301 ili 7.35% celokupnog zanatskog radništva. Muškaraca bilo je 1.013, a žena 288.

Kod zanatskih radnja bilo je zaposleno najviše kvalifikovanih radnika (pomoćnika) 8.221 ili 46.46% (7.247 m. i 974 ž.). Od ostalih radnika bilo je 5.874 ili 33.20% nekvalifikovanih (5.123 m. i 751 ž.) i šegrta 3.307 ili 18.69% (2.459 m. i 848 ž.). Činovnika bilo je zaposleno u zanatu samo 293 ili 1.60% (198 m. i 95 ž.).

Od gornjeg broja zanatskih radnika bio je glavni dio osiguran kod beogradskog okružnog ureda i to 17.412 (98.40%), od toga 14.822 muškaraca i 2.590 žena. Neznatan dio bio je osiguran kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna, i to 283 ili 1.60%. Od ovih poslednjih bilo je osigurano kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 194 ili 68.55%, a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 89 ili 31.45%.

3. Nameštenici trgovačkih radnja. U trgovačkim radnjama na području grada Beograda bilo je zaposleno 7.143 nameštenika, od toga 6.137 (85.92%) muškaraca i 1.006 (14.08%) žena.

U ovoj je privrednoj grani zaposlen malen broj žena. Na 100 zaposlenih muškaraca otpadalo je samo 16.39 žena. Među muškim nameštenicima bilo je najviše zaposleno neoženjenih 3.839 ili 62.55%, a među ženskima neudatih 573 ili 56.96%. Muški nameštenici biii su zaposleni u preko 1685 radnja, a ženske u 362 radnje.

Većina je nameštenika trgovačkih radnja bila mlađa od 40 godina života (6.071 ili 84.99%), a manji dio bio je stariji od 40 godina (1.019 ili 14.27%). Nepoznatih godina starosti bilo je 53 nameštenika. Malodobnika do 20 godine života bilo je zaposleno 1.252 ili 17.53%, a staraca preko 60 godina 60 ili 0.84%. Jedan je dapače bio star preko 80 godina (jedan muškarac), 10 ih je bilo staro od 70 do 79 godina, od toga 8 muškaraca i 2 žene. Najviše je bilo uposleno nameštenika iz-

Digitized by Google

među 20 i 30 godine života 2.896 (40.54%), od toga 2.423 muškarca i 473 žene.

Znatan dio nameštenika trgovačkih radnja na području grada Beograda imao je dnevnu zaradu od preko 48 dinara (1.931 ili 27.03%). Glavni dio ovih nameštenika, ako promatramo njihove platežne prilike uzevši oba spola zajedno, bio je plaćen sa zaradom preko 24 dinara dnevno (4.438 ili 62.13%), a malen dio sa zaradom ispod 24 dinara (2.705 ili 37.87%). Ovaj odnošaj jednak je i kod nameštenika i kod nameštenica trgovačkih radnja, samo s tom razlikom, da je razmer izmedu bolje i slabije plaćenih kod nameštenica nešto jači. Sa zaradom ispod 24 dinara bilo je nameštenо 359 (35.69%) nameštenica, a sa zaradom većom od 24 dinara dnevno 647 (64.31%). Kod muških nameštenika trgovačkih radnja bio je plaćen veći dio sa zaradom preko 24 dinara (3.791 ili 61.77%), a manji sa zaradom ispod 24 dinara (2.346 ili 38.23%).

Nameštenici trgovačkih radnja na području grada Beograda imali su sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih nameštenika muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	853	38	891
od 8.01— 9.60 „	3	5	8
„ 9.61—11.60 „	41	10	51
„ 11.61—14.— „	226	46	272
„ 14.01—16.80 „	245	76	321
„ 16.81—20.— „	466	98	564
„ 20.01—24.— „	512	86	598
„ 24.01—28.80 „	368	64	432
„ 28.81—34.— „	566	76	642
„ 34.01—40.— „	777	134	911
„ 40.01—48.— „	425	97	522
preko 48.— „	1655	276	1931

Najviše nameštenika trgovačke struke u gradu Beogradu (prema apsolutnom broju) bilo je nameštenо u trgovinama manufakturne robe 1.136 ili 15.90% i u trgovinama živežnih namirnica i prekomorske robe 1.121 ili 15.69%.

Kod pojedinih vrsta trgovačkih radnja bilo je zaposleno:

Vrste radnja:	Broj zaposlenog osoblja muški	ženske	ukupno
agenture, komisijonalne radnje, posrednički i informacijonalni biroi	530	150	680
kinematografi	76	17	93
kupatila	85	41	126
pokretne trgovine	3	—	3
trgovačka putništva (kao samostalni poslovi)	70	17	87
trgovačke središnje kancelarije	13	4	17
trgovine drogerijskih, apotekarskih i ostalih kemičkih proizvoda	250	134	384
trgovine drva i uglјena	200	6	206
trgovine galanterijske i kratke robe (bazari)	307	28	335
trgovine gradevnim materijalom	103	4	107
trgovine kože, cipela i torbarskih potrepština	293	40	333
trgovine krpa (sa sakupljanjem i sortiranjem)	17	15	32
trgovine lesova (pogrebni zavodi)	30	2	32
trgovine lovačkih i vojničkih potrepština	4	1	5
trgovine manjih elektro-tehničkih predmeta	228	50	278
trgovine manufakturne robe	974	162	1136
trgovine mešovite robe	506	34	540
trgovine mineralne vode	1	—	1
trgovine mlečnih proizvoda	23	6	29
trgovine papira i knjižare	278	60	338
trgovine peradi i jaja	2	—	2
trgovine pića na veliko	168	8	176
trgovine pića na malo	35	4	39
trgovine pokućtva	53	7	60
trgovine proizvoda elektrotehničke i mašinske industrije	139	32	171
trgovine rogatom marvom i konjima	5	2	7
trgovine rudarskih proizvoda	187	3	190
trgovine časovnika i plemenitih metala (bižuterija)	70	3	73
trgovine sitnom stokom	3	—	3
trgovine stakla, porculana i kuhinjskog pribora	90	7	97
trgovine sveća, voska i sapuna	81	24	105
trgovine svilenih čaura (sa sakupljanjem i sortiranjem)	—	1	1

Digitized by Google

trgovine zemaljskim plodinama	81	27	108
trgovine željeza i proizvoda metala	210	18	228
trgovine živežnih namirnica i prekomorske robe na veliko	108	14	122
trgovine živežnih namirnica na malo	914	85	999

Kod trgovačkih radnja bilo je nameštено najviše kvalifikovanih nameštenika (trgovačkih pomoćnika), i to 3.395 ili 47.53% (3.114 m. i 281 ž.). Od ostalih nameštenika bilo je 1354 ili 18.96% činovnika (931 m. i 423 ž.), 921 ili 12.89% šegrta (877 m. i 44 ž.), i 1473 ili 20.62% nekvalifikovanih (posluge) radnika (1215 m. i 258 ž.).

Od gornjeg broja nameštenika trgovačkih radnja bio je veći dio osiguran kod beogradskog okružnog ureda i to 3944 ili 55.21% (3411 m. i 533 ž.) nameštenika. Preostali dio nameštenika trgovačkih radnja bio je osiguran kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna 3199 ili 44.79%, od toga otpada na nameštenike osigurane kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 1245 ili 38.92% (957 m. i 288 ž.), a na one kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 1954 ili 61.08% (1769 m. i 185 ž.).

4. Ugostiteljsko radništvo. Kod ugostiteljskih radnja bilo je zaposleno 3303 radnika, od toga 2413 (73.05%) muškaraca i 890 (26.95%) žena. U ovoj privrednoj grani na području grada Beograda zaposleni su većim delom muškarci. Na 100 muškaraca dolazi tek 36.88 žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 620 ugostiteljskih radnja, a ženske naprotiv samo u 428 radnja.

U ovoj struci radništva zaposleni su većinom samci. Od muških radnika bilo je 1212 neoženjenih (50.23%), a od ženskih 458 neudatih (51.46%). Medu muškim radnicima bio je znatan broj oženjenih 1165 ili 48.28%. Glavni dio ovog radništva bio je mladi od 40 godina (2699 ili 81.71%), a neznatan dio stariji od 40 godina (583 ili 17.65%). Nepoznatih godina starosti bio je 21 radnik. Malodobnika do 20 godina života bilo je 261 ili 7.90%, a staraca iznad 60 godina 29 ili 0.88%.

Uzevši oba spola ovog radništva zajedno, to je imao manji broj tih radnika zaradu ispod 24 dinara (1407 ili 42.60%), a nešto veći broj zaradu preko 24 dinara dnevno (1896 ili 57.40%). Taj razmer ne vredi kad se promatra zarada svakog spola ovog radništva zasebno. Tako je bio veći broj muškog radništva ugostiteljskih radnja plaćen sa zaradom preko 24 dinara (1513 ili 62.70%), a manji broj sa zaradom do 24 dinara (900 ili 37.30%). Od žena nameštenih u ugostiteljskim radnjama veći je broj bio plaćen sa zaradom do 24 dinara (507 ili 56.97%), a manji sa zaradom preko 24 dinara (383 ili 43.03%).

Zaposleno radništvo ugostiteljskih radnja imalo je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	65	5	70
od 8.01— 9.60 „	2	—	2
„ 9.61—11.60 „	18	7	25
„ 11.61—14.— „	123	45	168
„ 14.01—16.80 „	110	87	197
„ 16.81—20.— „	279	160	439
„ 20.01—24.— „	303	203	506
„ 24.01—28.80 „	436	112	548
„ 28.81—34.— „	184	86	270
„ 34.01—40.— „	142	82	224
„ 40.01—48.— „	79	23	102
preko 48.— „	672	80	752

Glavni dio (55.40%) radnika ugostiteljstva bio je zaposlen u gostionicama, restoranima, vinarskim radnjama i ostalim radnjama za točenje alkoholnih pića. Kod pojedinih vrsta ugostiteljskih radnja bilo je zaposleno:

Vrste radnja:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
Gostionice, restorani, vinarske radnje i buffeti	1413	417	1830
Hoteli, svratišta i noćišta	720	249	969
Kavane	13	11	24
Kuhinje, menze i ašćinice	267	213	480

U službi ugostiteljskih radnja bilo je 36 (1.09%) činovnika (31 m, i 5 ž.), 1779 (53.86%) kvalifikovanih radnika (1478 m. i 301 ž.), 76 (2.30%) šegrta (76 muškaraca) i 1412 (42.75%) nekvalifikovanih radnika (828 m. i 584 ž.).

Od zaposlenih radnika i nameštenika ugostiteljskih radnja bilo je osigurano kod beogradskog okružnog ureda 3293 ili 99.70%, a kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna 10 ili 0.30%. Od ovih poslednjih bilo je osigurano kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 6 ili 60%, a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 4 ili 40%.

5. Nameštenici novčarstva. U kreditnim i osiguravajućim zavodima na području grada Beograda bilo je za-

Digitized by Google

posleno 1657 nameštenika, od toga 1313 (73.24%) muškaraca i 344 (20.76%) žena. U ovoj privrednoj grani dolazi na 100 zaposlenih muškaraca tek 26.20 žena. Muško namešteništvo bilo je zaposleno u 93 preduzeća, a žensko u 43.

Medu muškim nameštenicima novčarstva bio je najveći dio oženjen (840 ili 63.98%), a medu ženskima prevladavale su u velikoj meri neudate nameštenice (214 ili 62.21%). Do uključivo 13 godine života nije bilo uposleno ni jedno lice u novčarstvu. Veći dio nameštenika bio je star ispod 40 godina života (1077 ili 65%), a manji dio iznad 40 godina (570 ili 34.40%). Nepoznatih godina starosti bilo je zaposleno 10 nameštenika. Malodobnika do 20 godina starosti bilo je zaposleno samo 15 ili 0.91%, a staraca iznad 60 godina 48 ili 2.90%. Od ovih staraca bilo je do 70 godina života 41, do 80 godina 6, a preko 80 godina 1 muškarac.

Nameštenici novčanih i osiguravajućih zavoda grada Beograda broje se medu bolje plaćena lica, jer je glavni dio i kod muških i kod ženskih nameštenika bio plaćen sa zaradom preko 48 dinara dnevno (1277 ili 77.07%), a malen dio sa zaradom ispod 48 dinara (380 ili 22.93%). Muških nameštenika sa zaradom preko 48 dinara bilo je 1062 ili 80.88%, a onih sa zaradom ispod 48 dinara dnevno 251 ili 19.12%. Ženskih nameštenika sa zaradom preko 48 dinara bilo je 215 ili 62.50%, a sa zaradom ispod 48 dinara dnevno 129 ili 37.50%.

Nameštenici kreditnih i sličnih ustanova imali su sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih nameštenika muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	3	1	4
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	—	—	—
„ 11.61—14.— „	4	3	7
„ 14.01—16.80 „	2	1	3
„ 16.81—20.— „	20	9	29
„ 20.01—24.— „	20	6	26
„ 24.01—28.80 „	10	3	13
„ 28.81—34.— „	32	17	49
„ 34.01—40.— „	76	47	123
„ 40.01—48.— „	84	42	126
preko 48.— „	1062	215	1277

Veći dio nameštenika novčanih zavoda (66.02%) bio je zaposlen kod banaka, menjačnica i štedionica na području grada Beograda. Kod pojedinih vrsta zavoda našeg novčarstva bilo je zaposleno:

Vrste zavoda:	Broj zaposlenog osoblja muški	ženske	ukupno
Banke, menjačnice i štedionice	851	243	1094
Osiguravajući zavodi	284	76	360
Zadruge i ostali novčani zavodi	178	25	203

Medu ove nameštenike nije uračunato osoblje Narodne banke Kraljevine Jugoslavije, koje je oslobodeno od obaveze osiguranja naredbom Ministra socijalne politike od 21 augusta 1925 godine.

U kreditnim i sličnim ustanovama bilo je uglavnom zaposleno činovništvo, i to 1303 ili 78.64% činovnika (1005 m. i 298 ž.). Od ostalih nameštenika bilo je 239 (14.42%) kvalifikovanih (220 m. i 19 ž.), 2 (0.12%) šegrta (2 muškarca) i 113 (6.82%) nekvalifikovanih nameštenika (86 m. i 27 ž.).

Najveći broj nameštenika novčanih zavoda bio je osiguran kod privatno društvenih bolesničkih blagajna, i to 975 ili 58.84% (769 m. i 206 ž.). Od tih bili su osigurani kod privatno društvene bolesničke blagajne »Merkur« 548 ili 56.21% (422 m. i 126 ž.), a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 427 ili 43.79% (347 m. i 80 ž.). Kod beogradskog okružnog ureda bilo je osigurano 682 nameštenika ili 41.16% (544 m. i 138 ž.).

6. Saobraćajno radništvo. Kod javnog i privatnog saobraćaja bilo je zaposleno na području grada Beograda 2605 radnika, od toga 2473 (94.93%) muškaraca i 132 (5.07%) žene. Ogromnu većinu ovog radništva sačinjavaju dakle muškarci. Na 100 zaposlenih muškaraca dolazi u ovoj privrednoj grani jedva 5.34 žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 415 preduzeća. Samo 49 preduzeća imalo je zaposlene i ženske pored muškaraca.

Medu muškim radništvom prevladavali su oženjeni (1568 ili 63.40%), a medu ženskima neudate (61 ili 46.21%). Glavni dio ovog radništva bio je mladi od 40 godina života (1836 ili 70.48%), a manji dio stariji od 40 godina (740 ili 28.41%). Nepoznatih godina starosti bilo je 29 radnika. Malodobnih do 20 godina bilo je 62 ili 2.38%, a staraca iznad 60 godina 42 ili 1.61%.

Radnici saobraćajnih preduzeća plaćeni su velikim delom sa nadnicom od preko 40 dinara (1591 ili 61.07%), manji broj imao je zaradu ispod 40 dinara (1014 ili 38.93%). Takav odnošaj važi jednako za muško saobraćajno radništvo. Kod muškaraca bilo je plaćeno sa zaradom preko 40 dinara njih 1527 ili 61.75% radnika, a sa zaradom ispod 40 dinara (946 ili 38.25%). Kod ženskog saobraćajnog radništva bio

Digitized by Google

je obratan slučaj. Njih je bilo plaćeno sa zaradom preko 40 dinara samo 64 ili 48.48%, a sa zaradom ispod 40 dinara 68 ili 51.52%.

Uzmemo li kao merilo srednju prosečnu nadnicu od 24 dinara, onda je sa zaradom ispod 24 dinara bilo zaposleno samo 354 ili 13.59% saobraćajnih radnika, a sa zaradom preko 24 dinara 2251 ili 86.41%.

Zaposleno radništvo kod saobraćajnih preduzeća na području grada Beograda imalo je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih radnika muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	42	—	42
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	16	1	17
„ 11.61—14.— „	8	1	9
„ 14.01—16.80 „	23	3	26
„ 16.81—20.— „	138	10	148
„ 20.01—24.— „	99	13	112
„ 24.01—28.80 „	94	10	104
„ 28.81—34.— „	245	14	259
„ 34.01—40.— „	281	16	297
„ 40.01—48.— „	229	17	246
preko 48.— „	1298	47	1345

Znatan dio (30.13%) ovog radništva bio je zaposlen kod direkcije tramvaja u Beogradu. U ovoj grupi radništva direkcije tramvaja uzeti su u obzir samo radnici voznog parka, dok je radništvo u radionicama oko popravka tramvajskih kola uračunato u zanatsko radništvo, pa je o njemu govoreno u odeljku o zanatskim radnicima grada Beograda.

Kod pojedinih vrsta preduzeća javnog i privatnog saobraćaja bilo je zaposleno:

Vrste preduzeća:	Broj zaposlenih radnika muški	ženske	ukupn
a) Javni saobraćaj:			
državna poštanska služba	64	4	68
gradski električni tramvaj	752	33	785
javne železnice	91	3	94
parobrodarska društva	38	13	51
rečni saobraćaj	508	35	543
preduzeća vazdušnog saobraćaja	139	7	146
prevoz i skele	10	—	10
b) Privatni saobraćaj:			
autobusi i autotaksi	195	18	213
carinska posredništva	85	11	96
autogaraže	152	2	154
prevoz čamcima	1	—	1
omnibusi i fijakeri	25	—	25
prevoz splavima	1	—	1
prevoz tereta teškim i lakim kolima	25	1	26
prevoz lakim teretnim kolima	21	—	21
prevoz teškim teretnim kolima	45	—	45
privatni avijoni	1	—	1
privatna motorna osobna kola	112	—	112
stovarišta	63	2	65
špediteri	65	3	68
utovar i istovar robe	80	—	80

U javnom i privatnom saobraćaju bilo je u službi 350 (13.44%) činovnika (281 m. i 69 ž.), 1693 (64.99%) kvalifikovanih radnika (1675 m. i 18 ž.), 40 (1.54%) šegrta (40 muškaraca) i 522 (20.03%) nekvalifikovana radnika (477 m. i 45 ž.).

Od gornjeg broja radnika bilo je osigurano kod beogradskog okružnog ureda 2445 (93.86%) radnika, od toga 2339 muškaraca i 106 žena, a kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna 160 nameštenika (6.14%). Od ovih poslednjih bilo je osigurano kod privatno-društvene bolesničke blagajne »Merkur« 108 ili 67.50% (85 m. i 23 ž.), a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 52 ili 32.50% (49 m. i 3 ž.).

7. Radništvo kod komunalnih poslova. Kod raznih poslova gradskog poglavarstva grada Beograda bilo je zaposleno 2.381 lice, od toga 2.277 (95.63%) muškaraca i 104 (4.37%) žena. Među muškim radnicima bio je najveći broj oženjenih (1590 ili 61.83%), a među ženskima udatih (45 ili 43.27%).

Kod komunalnih poslova bili su zaposleni većim delom mladi ljudi ispod 40 godina života (1557 ili 65.39%), a manjim delom oni preko 40 godina života (815 ili 34.23%). Nepoznatih godina starosti bilo je 9 muškaraca. Maloletnika do 20 godina života bilo je zaposleno samo 47 ili 1.97%, a staraca iznad 60 godina života 85 ili 3.57%. Od tih je bilo staro do 70 godina 72, a do 80 godina 13. Preko 80 godina starosti nije bilo uposleno nijedno lice kod komunalnih poslova.

Manji dio radnika kod gradskih poslova imao je zaradu ispod 24 dinara (569 ili 23.90%), a znatno veći dio zaradu preko 24 dinara (1812 ili 76.10%). Taj odnošaj uglavnom je jednak kod obiju spolova ovog radništva, samo što kod radnica zaposlenih kod komunalnih poslova nije tako velika razlika između obiju grupa obzirom na nadnicu. Njih je bilo zaposleno sa zaradom ispod 24 dinara dne-

Digitized by Google

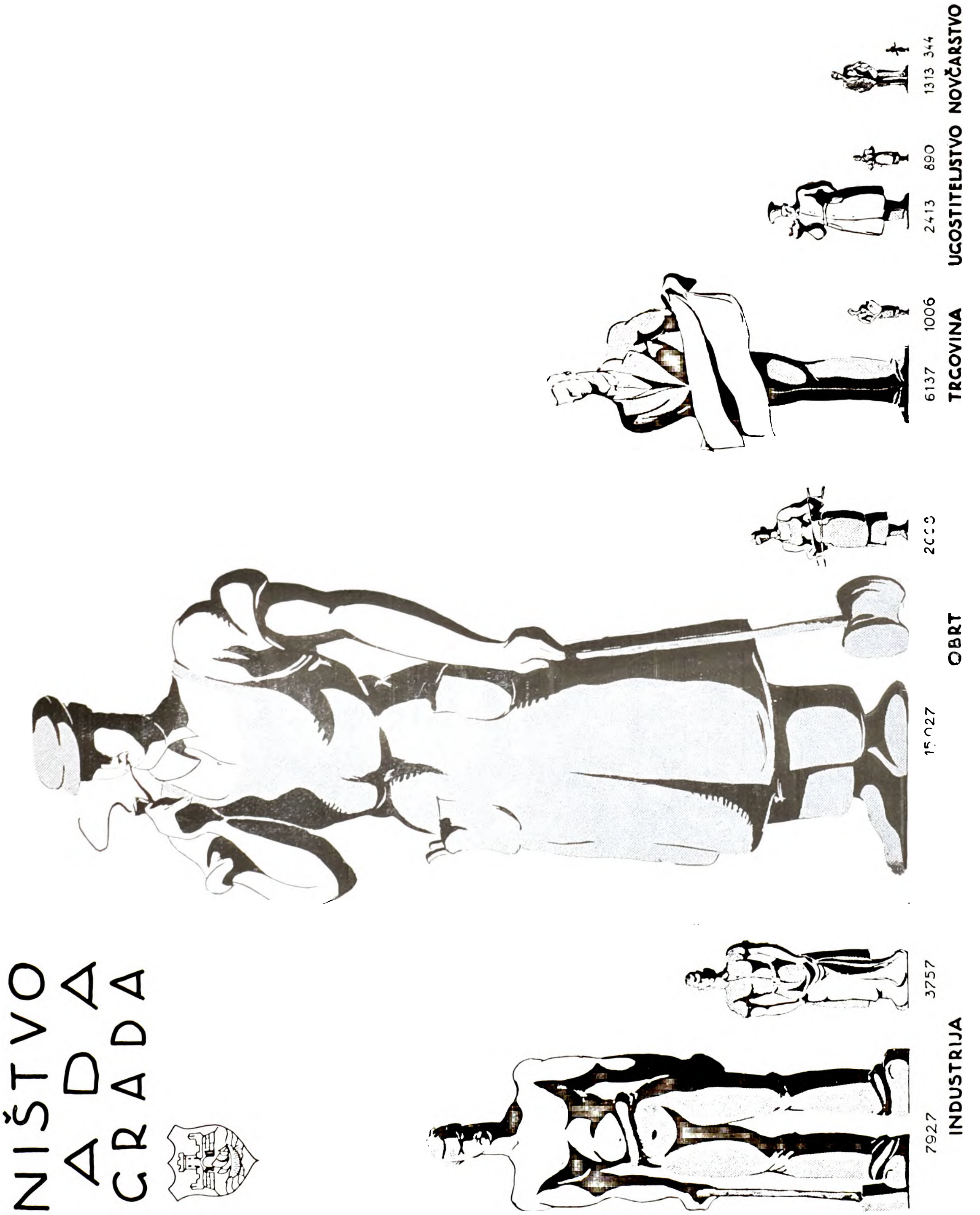
RADNIŠTVO GRADA BEOGRADA
INDUSTRIJA
7927
3757
OBRT
15027
TRGOVINA
6137
1006
UGOSTITELJSTVO
2413
890
NOVČARSTVO
1313
344

Prilog II. k članku: „Struktura radništva naših glavnih gradova"

Digitized by Google

vno 30 ili 28.85%, a sa zaradom preko 24 dinara 74 ili 71.15%. Kod muških je pako radnika znatno veći broj bio plaćen sa zaradom preko 24 dinara dnevno (1738 ili 76.32%), a malen dio sa zaradom ispod 24 dinara (539 ili 23.68%).

Radnici zaposleni kod komunalnih poslova imali su sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din	8	1	9
od 8.01— 9.60 „	3	1	4
„ 9.61—11.60 „	1	—	1
„ 11.61—14.— „	6	1	7
„ 14.01—16.80 „	25	—	25
„ 16.81—20.— „	479	25	504
„ 20.01—24.— „	17	2	19
„ 24.01—28.80 „	878	20	898
„ 28.81—34.— „	190	19	209
„ 34.01—40.— „	221	19	240
„ 40.01—48.— „	152	4	156
preko 48.— „	297	12	309

Kod pojedinih vrsta komunalnih poslova bilo je zaposleno:

Vrste poslova	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
Cestari	65	—	65
Gradska uprava (kancelarije)	61	27	88
Kaldrmari	524	6	530
Klanica	31	1	32
Noćni čuvari i stražari	20	2	22
Održavanje i čišćenje ulica	743	40	783
Odvažanje smeća i čišćenje kanala	23	2	25
Opća gradska služba	21	7	28
Požarnici	6	—	6
Tržno nadzorništvo	3	16	19
Uzdržavanje parkova i pošumljivanje	499	3	502
Vozni park	281	—	281

U ove brojke nisu uračunati nameštenici i radnici gradskih preduzeća (gradske direkcije električnog osvetlenja i gradskog vodovoda), jer se ta preduzeća po naravi posla broje medu industrijska preduzeća, pa je o njihovom radništvu reč u odeljku o industrijskom radništvu. Isto tako nisu ovamo uračunati radnici direkcije tramvaja, već je o njima reč medu saobraćajnim radnicima.

U komunalnim poslovima bilo je u službi 79 (3.32%) činovnika (65 m. i 14 ž.), 489 (20.54%) kvalifikovanih radnika (470 m. i 19 ž.), 7 (0.29%) šegrta (6 m. i 1 ž.) i 1806 (75.85%) nekvalifikovanih radnika (1736 m. i 70 ž.).

Celokupno radništvo uposleno kod komunalnih poslova bilo je osigurano kod beogradskog okružnog ureda.

8. Nameštenici slobodnih i sličnih zanimanja. U slobodnim i sličnim zanimanjima bilo je zaposleno 2866 nameštenika, od toga 1977 (68.98%) muškaraca i 889 (31.02%) žena. U ovim zanimanjima većim su delom zaposleni muškarci, ali je zaposlen i znatan broj žena. Na 100 zaposlenih muškaraca otpadalo je 44.97 žena. Muško namešteništvo bilo je uposleno u 632 razna zanimanja, a žensko u 275.

Medu muškim nameštenicima bilo je zaposleno najviše oženjenih (1248 ili 63.13%), a medu ženskima neudatih (410 ili 46.12%). Znatan broj muškaraca bio je neoženjen, njih 694 ili 35.10%. Većinu nameštenika slobodnih i sličnih zanimanja sačinjavali su mladi ljudi ispod 40 godina života (1981 ili 69.12%), a manji dio oni iznad 40 godina života (875 ili 30.53%). Nepoznatih godina starosti bilo je 10 muških nameštenika. Malodobnika do 20 godina bilo je zaposleno 70 ili 2.44%, a staraca preko 60 godina 68 ili 2.37%. Od ovih poslednjih bilo je 53 starih do 70 godina života, a 15 do 80 godina života.

Znatan dio nameštenika slobodnih i sličnih zanimanja imao je nadnicu preko 48 dinara (880 ili 30.70%). To važi i za muške, kojih je bilo 698 ili 35.11%. Ovo se namešteništvo može brojiti medu prilično plaćena lica. To nam najbolje pokazuje činjenica, da je nadnicu ispod 24 dinara imalo samo 755 ili 26.34% nameštenika, a nadnicu iznad 24 dinara 2111 ili 73.66%. Ovaj odnošaj nije jednak kod muških i kod ženskih nameštenika. Kod muških nameštenika bilo je zaposleno sa zaradom preko 24 dinara 1551 ili 78.45%, a sa zaradom ispod 24 dinara samo 426 ili 21.55%. Kod ženskih nameštenika bilo je zaposlenó sa zaradom preko 24 dinara 560 ili 62.99%, a sa zaradom ispod 24 dinara 329 ili 37.01%.

Zaposleno namešteništvo kod slobodnih i sličnih zanimanja imalo je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenih nameštenika muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	67	20	87
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	18	23	41
„ 11.61—14.— „	52	30	82
„ 14.01—16.80 „	57	58	115
„ 16.81—20.— „	146	96	242
„ 20.01—24.— „	86	102	188
„ 24.01—28.80 „	261	144	405
„ 28.81—34.— „	148	84	232
„ 34.01—40.— „	281	93	374
„ 40.01—48.— „	163	57	220
preko 48.— „	698	146	844

Digitized by Google

Kod pojedinih zanimanja bilo je zaposleno:

Vrste zanimanja	Broj zaposlenih namještenika muški	ženske	ukupno
Advokati, novinari i slobodne profesije	646	204	850
Cirkusi i menažerije	3	2	5
Crkvena posluga i crkvenjaci	33	4	37
Državni, samoupravni i javni uredi	248	134	382
Lekari i sanitetske ustanove (bolnice, klinike, sanatorija itd)	260	250	510
Muzičke kapele i pevački korovi kao samostalni poslovi	19	11	30
Održavanje zgrada	369	28	397
Ovlašteni inženjeri i arhitekti	107	8	115
Pozorišta	20	19	39
Škole, azili i domovi za uzgoj	231	209	440
Ostala razna zanimanja	41	20	61

U slobodnim i sličnim zanimanjima bilo je u službi 815 (28.44%) činovnika (588 m. i 227 ž.), 852 (29.73%) kvalifikovanih nameštenika (623 m. i 229 ž.), 46 (1.60%) šegrta (37 m. i 9 ž.) i 1153 (40.23%) nekvalifikovanih nameštenika (729 m. i 424 ž.).

Od gornjeg broja nameštenika slobodnih i sličnih zanimanja bilo je osigurano kod beogradskog okružnog ureda 2470 ili 86.18% (1656 m. i 814 ž.), a kod privatno-društvenih bolesničkih blagajna 396 ili 13.82% (321 m. i 75 ž.). Od ovih poslednjih bilo je osigurano kod bolesničke blagajne »Merkur« 296 ili 74.75%, a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 100 ili 25.25%.

9. Kućna posluga. U domaćinstvima grada Beograda bilo je zaposleno 7759 kućne posluge (kućne pomoćnice, kućne domaćice, kuharice, sobarice, sobari, kućni sluge, dvorkinje). Uglavnom su u domaćinstvu bile zaposlene žene, njih 7329 ili 94.46% zaposlenih lica u domaćinstvima. Muškaraca bilo je zaposleno 430 ili 5.54%.

Muška posluga bila je zaposlena u 187 domaćinstava, a ženska u 6030. Celokupna kućna posluga bila je osigurana kod beogradskog okružnog ureda.

Među muškom poslugom bilo je zaposleno najviše neoženjenih 211 ili 49.07%, a među ženskom neudatih 5264 ili 67.84%. Većinom su bila zaposlena mlađa lica ispod 40 godina života (6969 ili 89.82%), a iznad 40 godina života bilo je zaposlenih 734 ili 9.46%. Nepoznatih godina starosti bilo je 56 nameštenika, od toga 5 muškaraca i 51 žena. Malodobnika ispod 20 godina bilo je 1120 ili 14.43%, od toga 28 muškaraca i 1092 ženske mladeži. Staraca preko 60 godina starosti bilo je 68 ili 0.88%, od toga 55 muškaraca i 13 žena.

Kućna posluga broji se među slabo plaćeno radništvo, jer je njen najveći broj plaćen sa nadnicom ispod 24 dinara dnevno (7465 ili 96.21%), a tek neznatan broj ima zaradu iznad 24 dinara (294 ili 3.79%). Ovaj razmer vredi jednako za žensku poslugu. Od njih je bilo sa zaradom ispod 24 dinara 7230 ili 98.65%, a sa zaradom preko 24 dinara 99 ili 1.35%. Muška posluga plaćena je nešto bolje, nje je bilo zaposleno sa zaradom ispod 24 dinara 235 ili 54.65%, a sa zaradom preko 24 dinara 195 ili 45.35%.

Zaposlena kućna posluga imala je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlene posluge muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	10	—	10
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	2	265	267
„ 11.61—14.— „	3	5	8
„ 14.01—16.80 „	199	6870	7069
„ 16.81—20.— „	10	49	59
„ 20.01—24.— „	11	41	52
„ 24.01—28.80 „	31	47	78
„ 28.81—34.— „	16	25	41
„ 34.01—40.— „	40	14	54
„ 40.01—48.— „	35	9	44
preko 48.— „	73	4	77

U domaćinstvima bilo je zaposleno 135 kvalifikovanih radnika ili 1.74% (127 m. i 8 ž.) 8 naučnica (0.10%) i 7616 nekvalifikovanih radnika ili 98.16% (295 m. i 7321 ž.).

10. Poljoprivredno radništvo. U poljoprivredi na području grada Beograda bio je zaposlen najmanji broj osiguranih radnika svega njih 133, od toga 112 (84.21%) muškaraca i 21 (15.79%) žena. Muško radništvo bilo je zaposleno u 45 poslova, a žensko u 7 poljoprivrednih poslova.

Među muškim radništvom bila je većina zaposlenih neoženjena (59 ili 52.68%), a među ženama neudatih (13 ili 61.90%). Iznad 80 godina starosti nije bilo uposleno nijedno lice u poljoprivredi. Veći dio

Digitized by Google

ovog radništva bio je star ispod 40 godina (111 ili 83.46%), a manji iznad 40 godina života (22 ili 16.54%). Malodobnika do 20 godina života bilo je uposleno 27 ili 20.30%, a staraca iznad 60 godina samo jedno lice.

Što se tiče zarade radnika poljoprivrede na području grada Beograda, to je veći dio imao zaradu dnevno iznad 24 dinara (78 ili 58.65%), a manji ispod 24 dinara (55 ili 41.35%). Ovaj je odnošaj sličan kod zarade muškog radništva, dok se je razmer kod zarade žena kretao u obratnom smeru. Muškaraca sa zaradom iznad 24 dinara bilo je uposleno 71 ili 63.39%, a sa zaradom ispod 24 dinara 41 ili 36.61%. Žena sa zaradom ispod 24 dinara bilo je uposleno 14 ili 66.67%, a sa zaradom preko 24 dinara 7 ili 33.33%.

Zaposleno radništvo poljoprivrede grada Beograda imalo je sledeće nadnice:

Nadnice:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
do 8.— din.	12	7	19
od 8.01— 9.60 „	—	—	—
„ 9.61—11.60 „	2	—	2
„ 11.61—14.— „	5	—	5
„ 14.01—16.80 „	6	1	7
„ 16.81—20.— „	9	5	14
„ 20.01—24.— „	7	1	8
„ 24.01—28.80 „	23	2	25
„ 28.81—34.— „	11	3	14
od 34.01—40.— din	19	—	19
„ 40.01—48.— „	11	1	12
preko 48.— „	7	1	8

Glavni dio poljoprivrednog radništva grada Beograda (68.42%) bio je uposlen kod vrtljarstva.

Kod pojedinih poljoprivrednih poslova bilo je uposleno:

Vrste poslova	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
negovanje konja	31	2	33
gajenje pčela	1	—	1
tovljenje rogate stoke	6	—	6
vinogradarstvo	2	—	2
vrtljarstvo	72	19	91

Prema zvanju bilo je zaposleno u poljoprivredi 2 (1.50%) činovnika (2 muškarca), 41 (30.83%) kvalifikovani radnik (34 m. i 7 ž.), 20 (15.04%) šegrta (13 m. i 7 ž.) i 70 (52.63%) nekvalifikovanih radnika (63 m. i 7 ž.).

Veći dakle dio radnika u poljoprivredi sačinjavali su nekvalifikovani radnici.

Od spomenutog broja poljoprivrednog radništva bilo ih je osigurano kod beogradskog okružnog ureda 124 ili 93.23% (111 m. i 13 ž.), a kod bolesničke blagajne Beogradske trgovačke omladine 9 ili 6.77% (1 m. i 8 ž.).

IV. ZAVRŠETAK.

Nešto više od jedne petine celokupnog radništva osiguranog kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika bilo je dakle zaposleno u tri naša glavna grada — u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu — njih 129.096 ili 23.51%. Od toga zaposlenog radništva bilo je 80.751 muškarac ili 20.19% celokupnog osiguranog muškog radništva i 48.345 žena ili 32.41% sviju osiguranih radnica i nameštenica. Dakako da su se prilike u broju radništva naših glavnih gradova od 30 juna 1934 do danas izmenile. Na 30 juna prošle godine izvršen je novi popis osiguranog članstva i prema publiciranim podacima statistike radničkog osiguranja imala su ta tri naša glavna grada toga dana sledeći broj zaposlenog radništva:

Gradovi:	Broj zaposlenog radništva muški	ženske	ukupno
Beograd	41.500	17.353	58.853
Ljubljana	9.712	8.756	18.468
Zagreb	31.364	23.093	54.457

Stanje osiguranog radništva i namešteništva na dan 30 juna 1935 godine pokazuje dakle spram stanja od istog dana 1934 godine porast u Beogradu za 1.627 više zaposlenih radnika ili za + 2.84% i u Zagrebu za 1.503 više zaposlena radnika ili za + 2.84%, dok kod Ljubljane pokazuje manjak za 448 manje zaposlenih radnika ili za — 2.37%.

Usporedimo li medusobno podatke o radništvu naših glavnih gradova vidimo, da je u Beogradu zaposlen mnogo manji

Digitized by Google

broj žena nego li u Zagrebu i Ljubljani. U Beogradu su bile zaposlene na 100 muškaraca svega 43 žene, dok u Ljubljani čak 85, a u Zagrebu 74 žena. Ovaj znatno manji broj zaposlenih žena u Beogradu spram onih zaposlenih u Zagrebu i Ljubljani još se bolje ukazuje, ako promatramo odnošaj zaposlenih žena prema zaposlenim muškarcima u pojedinim privrednim granama. Dok na pr. u Ljubljani dolazi na 100 muškaraca zaposlenih u industriji 100 zaposlenih žena, dotle ih u Beogradu ima samo 47. Dok u zanatu dolazi u Zagrebu na100 muškaraca 36 zaposlenih žena, dotle u Beogradu dolazi samo 18 žena. U trgovini bilo je najviše zaposleno žena u Ljubljani (na 100 muškaraca 70 žena), a najmanje u Beogradu (na 100 muškaraca svega 16 žena). U ugostiteljstvu bilo je zaposleno 228 žena na 100 muškaraca u Ljubljani, 112 žena u Zagrebu, a u Beogradu samo 37 žena. U novčarstvu bilo je nameštenо 65 žena na 100 muškaraca u Zagrebu, 39 u Ljubljani, a u Beogradu samo 26 žena. U slobodnim i sličnim zanimanjima bilo je zaposleno u Ljubljani na 100 muškaraca 141 žena, u Zagrebu 92, a u Beogradu samo 45 žena.

Stoga je i sasvim razumljivo, da gros radništva u gradu Beogradu sačinjavaju muškarci — njih je bilo zaposleno 70.04% od celokupnog osiguranog radništva u tom gradu. U gradu Zagrebu ih je naprotiv bilo samo 57.51%, a u gradu Ljubljani 53.97%, dakle nešto preko polovice svega osiguranog radništva.

Od celokupnog osiguranog radništva u naša tri glavna grada otpadao je na pojedine privredne grane sledeći prosečni broj zaposlenih radnika:

Privredne grane:	Prosečni broj zaposlenog radništva u: Beogradu	Ljubljani u procentima	Zagrebu
Industrija	20.42	17.57	20.46
Zanati	30.92	32.53	26.57
Trgovina	12.49	14.28	16.01
Ugostiteljstvo	5.77	4.83	4.11
Novčarstvo	2.90	4.52	3.21
Saobraćaj	4.55	2.65	3.57
Komunalni poslovi	4.16	1.93	3.76
Slobodna i slična zanimanja	5.00	5.38	4.36
Kućanstvo	13.56	15.92	17.53
Poljoprivreda	0.23	0.39	0.42

Prema tome vodi Beograd prvenstvo u prosečnom broju radništva zaposlenog u ugostiteljstvu, saobraćaju i komunalnim poslovima, Ljubljana u prosečnom broju radništva zanata, novčarstva i slobodnih zanimanja, a Zagreb u prosečnom broju radništva zaposlenog u industriji, trgovini, kućanstvu i poljoprivredi.

Što se tiče radničke zarade, to ima u sva tri naša glavna grada veći dio radništva nadnicu preko 24 dinara dnevno, a manji dio nadnicu ispod 24 dinara. Prosečan broj jedne i druge grupe radnika iznosio je u pojedinim gradovima:

Nadnice:	Prosečan broj radnika u: Beogradu	Ljubljani u procentima	Zagrebu
do 24 dinara	43.92	42.80	41.12
preko 24 dinara	56.08	57.20	58.88

Najviše je dakle radništva bilo plaćeno sa zaradom preko 24 dinara dnevno u Zagrebu, a najmanje u Beogradu.

Ukupna obezbeđena zarada osiguranog radništva i nameštenišťva na području grada Beograda iznosila je na dan 30 juna 1934 godine 1,546.978 dinara i 40 para, u Ljubljani 504.663 dinara i 60 para, a u Zagrebu 1,500.109 dinara i 20 para.

Prosečna obezbeđena zarada u Beogradu iznosila je 27.03 dinara, u Ljubljani 26.68 dinara, a u Zagrebu 28.33 dinara.

Konačno da kažemo još nekoliko reči o zaposlenju mladeži i staraca u naša tri glavna grada. Mladeži ispod 20 godina starosti najviše je zaposleno u Beogradu 14.22% celokupnog zaposlenog radništva, a najmanje u Ljubljani 10%. Staraca preko 60 godina starosti zaposleno je najviše u Ljubljani 2.97%, a najmanje u Beogradu 1.14%. U Zagrebu bilo je mladeži ispod 20 godina starosti 11.36%, a staraca preko 60 godina 1.80% celokupnog osiguranog radništva i nameštenišťva.

U ovo nekoliko usporedbenih podataka izneli smo glavne razlike u prilikama i stanju radništva i nameštenišťva glavnih gradova Kraljevine Jugoslavije.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

FAKTIČNA DAVANJA POTPORA NAMEŠTENICIMA, KOJA NE PRETSTAVLJAJU IZVRŠENJE OBAVEZA IZ STATUTA PROPISANOG U §-u 7 ZOR-a, NE OSLOBAĐAJU POSLODAVCA OD DUŽNOSTI OSIGURANJA NJEGOVIH NAMEŠTENIKA KOD UREDA.

(Presuda Državnog saveta br. 16.043/34 od 15 juna 1934).

Državni Savet Kr. Jugoslavije, u svom II odelenju uzeo je u razmatranje tužbu Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu broj 11.163/34 od 4 aprila 1934 podnetu protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 10 marta 1934 godine St. broj 47.622 — 1933 kojim je poništena odluka pom. ureda br. 5707 od 25 februara 1932 god. u koliko se odnosi na propisivanje prinosa za slučaj bolesti za nameštenike a. d. K. K. P. I. u vremenu od 8 juna 1929 do 30 septembra 1931 godine u iznosu od 23.141.50 D.

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 7 juna 1934 god. St. br. 24.515 i pom. društva, Državni savet je našao:

Pravilno je postupio Ministar kad je u osporenom rešenju našao, da je pom. društvo jedno javno brodarsko preduzeće i na njega se ima primeniti stav 1 §-a 7 Zakona o osiguranju radnika, pošto se iz razloga iznetih u osporenom rešenju kao i akata ovog predmeta vidi, da je pom. društvo jedno javno brodarsko preduzeće a tužilac protivno ne dokazuje. Ali Ministar je protivno zakonu postupio, kad je oslobodio pom. društvo od plaćanja traženog prinosa za vreme od 8 juna 1929 do 30 septembra 1931 god., a i sam našao u osporenom rešenju da ovo društvo u tome vremenu nije po tada važećim njegovim pravilnicima zagarantovalo za slučaj bolesti nameštenicima one prinadležnosti i potpore koje predvida pom. § 7 Zakona o osiguranju radnika. Oslobođenje od dužnosti osiguranja u smislu § 7 pom. zakona za slučaj bolesti, predvideno je pod izvesnim uslovima i to kako je tamo propisano. Pa kad je Ministar našao da pom. društvo nije na sebe primilo obaveze koje mu zakon nameće, nije mogao da donese osporeno rešenje i društvo oslobodi plaćanja traženih prinosa, jer za to nije imao oslonca u zakonu. Stoga se osporeno rešenje u ovom pogledu ima poništiti. Društvo je pravno obavezno svojim pravilnicima a što je činjeničko stanje bilo drugo i odgovoralo kako Ministar nalazi u osporenom rešenju, u smislu propisa §-a 7 Zakona o osiguranju radnika, t. j. da su nameštenici primali za vreme bolesti one potpore pa i veće koje zakon predvida, ne može biti ni od kakvog uticaja u ovom slučaju.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima i Tar. br. 52 Zakona o taksama, Državni savet

presuđuje:

da se poništi rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 10 marta 1934 god. St. br. 47.622/33, o čemu presudom u prepisu izvestiti parnične stranke. Dr. N. D.

ČUVARI LOVA OBAVEZNI SU NA OSIGURANJE, JER NISU POLJOPRIVREDNI RADNICI.

(Presuda Drž. saveta br. 35.361/34 od 1 I 1935)

Državni Savet Kr. Jugoslavije u svom II odelenju uzeo je u razmatranje tužbu S. I. d. u A. podnesenu protivu rešenja Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 2 augusta 1934 godine St. broj 31.370/34 zbog plaćanja prinosa za čuvare lova. Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte, koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 27 decembra 1934 god. St. br. 51103, Državni savet je našao, da navodi u tužbi nemaju oslonca u Zakonu za poništaj osporenog rešenja s obzirom na propis § 6 stav 1 tač. 1 Zakona o osiguranju radnika po kome se neće obavezno osiguravati poljoprivredni radnici i sluge u poljoprivrednom radu a čuvari lova ne mogu se smatrati kao ovakova lica. Stoga se tužba ima odbaciti kao neumesna — §§ 3, 16 i 35 Zakona o osiguranju radnika.

Stoga, a na osnovu čl. 17 i 34 Zakona o Državnom savetu i upravnim sudovima, Tar. br. 52 Zakona o taksama i § 12 pod 2 Zakona o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet rashoda i prihoda za 1932/33 godinu, Državni savet

presuđuje:

da se odbaci tužba S. I. d. kao neumesna o čemu presudom u prepisu izvestiti parnične strane. Dr. N. D.

Digitized by Google

POSLODAVAC NE MOŽE DA ODGOVARA, AKO NAMEŠTENIK UPOTREBI DOCNIJE NJEGOVU POTVRDU O ZAPOSLENJU.

(Odluka Suzora broj 19.873/36 od 27. X. 1936).

Pretsedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §§ 24 ZOR i 201 Statuta u svojoj sednici od 25 maja 1936 čl. 74 sed. zapisnika zaključilo je:

Žalba Slavonske podravske željeznice iz B. protiv odluke (platežnog naloga) Okružnog ureda u O. od 12. marta 1936 broj 56.300/1936 na platež tobože nepripadno isplaćene novčane potpore i troškova lečenja (§ 24 ZOR) za nameštenicu K. M. za vreme od 23 do 28 avgusta 1935 u iznosu od D 121.— doknadnim prinosom uvažuje se kao na zakonu osnovana, a napadnuta se odluka (platežni nalog) dokida kao neopravdana i na zakonu neutemeljena (§ 24 ZOR) i to iz sledećih

Razloga:

Imenovanoj je pružena novčana potpora i lečenje na osnovu potvrde o uposlenju izdane od poslodavca 21 avgusta 1935 a istu je poslodavac odjavio sa danom 20 augusta 1935.

Žalba je blagovremena.

Žalilac tvrdi, da nije dužan platiti gornji doknadni prinos, jer je imenovana 20 avgusta 1935 kod njega radila a 21 avgusta 1935 došla je k njemu bolesna i on joj je izdao potvrdu o zaposlenju, pa nije kriv što odmah nije išla k lekaru.

Žalba je osnovana, jer u vremenu izdanja potvrde o zaposlenju t. j. 21 avgusta 1935 još nije bio razrešen radni odnos između žalioca i imenovane nameštenice i do odjave, doduše pogrešne u pogledu dana istupa iz posla, došlo je usled bolesti imenovane nameštenice. Žalilac pak ne može da odgovara radi toga, što je imenovana nameštenica njegovu potvrdu o zaposlenju od 21 avgusta 1935 upotrebila kod ureda tek 23 augusta 1935.

Radi toga valjalo je žalbu uvažiti, a napadnutu odluku (platežni nalog) dokinuti.

Đ. G-ć

RES JUDIKATA.

(Rešenje Suzora broj 9502/36)

Poslodavac N. N. žalio se protiv prinosa, ali je njegova žalba odbijena i pravosnažno okončana rešenjem M. S. P. i N. Z. St. broj 61.350 od 20/XI 1933. Poslodavac je i ne tražeći i ne iznoseći ništa nova za obnovu postupka podneo ponovo Ouzoru u B. žalbu protiv istog prinosa u 1936 godini. Ured je u B. uputio tu žalbu Suzoru na daljnje rješavanje, ali ju je Suzor vratio uredu i upozorio ga da u buduće ne uzima u postupak pravovažne okončane stvari (res judicatae), jer time nepotrebno vraća spor na onu stvarnu i pravnu bazu, koja je postojala pre donošenja prvog pravosnažnog rešenja. Na taj se način suprotno ustaljenom žalbenom tečaju primorava Suzor i Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja da jednu istu stvar ponovo ispituju na osnovu onih istih okolnosti, koje su postojale u momentu donošenja prvog rešenja. Takav postupak protivi se s jedne strane ekonomiji rada a s druge strane potrebi, da se svaki pravni spor jedamput definitivno okonča, pošto bi bez toga pravo ostalo bez svoga osnovnog elementa t. j. bez prinudnosti i izgubilo karakter određenosti i vezanosti. Žalbeni tečaj ustanovljuje posledња alineja § 35 ZOR-a i toga tečaja valja se pridržavati i ne odricati se izvršnih odnosno pravosnažnih rešenja. Ako je prinos, koji je zapravo uvek izvršan, jer žalba nema odgodne moći — podjedno i pravosnažan, pošto je žalba protiv njega pravosnažno okončana, ali se ne može naplatiti, onda ured treba da administrativnim putem izvrši otpis toga prinosa, a ne da pokreće ponovo okončani već žalbeni tečaj.

Đ. G-ć

K DRUGOM STAVU § 40 ZOR.

(Odluka Suzora broj 30.657/36 od 14 X. 1936).

Pretsjedništvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na osnovu §§ 40/35 ZOR i 201 Statuta u svojoj sednici od 12 oktobra 1936, čl. 37 sedničkog zapisnika zaključilo je:

Blagovremeno podnešena žalba L. S. iz B. protiv platežnog naloga Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. konto broj 6115/31 na platež prinosa (§§ 40/35 ZOR) za nameštenike uposlene kod glavnog dužnika B. M., restoratera iz B. za vreme od 1 decembra 1923 do 31 januara 1934, u iznosu od Din 475.50 uvažuje se kao na zakonu osnovana, a napadnuti se platežni nalog dokida kao neutemeljen na zakonu (§ 40 ZOR) i to iz sledećih

Razloga:

Okružni ured je izdao žaliocu ožalbeni platežni nalog na osnovu stava drugog § 40 ZOR kao solidarnom jemcu, pošto je naplata gornjeg prinosa od glavnog dužnika ostala bezuspešna.

Digitized by Google

Žalilac tvrdi, da nije dužan platiti gornji prinos, jer da on nije bio glavni preduzetnik posla, već samo finansijer glavnog dužnika. Za dokaz prilaže overen prepis ugovora zaključenog između njega kao finansijera posla i glavnog dužnika B., za vođenje gostionice »Gusarski brod« i poziva se na 3, 5, 6 i 13 tačku istog.

Proveravajući navode žalioca ovaj je ured utvrdio, da je doduše zgrada u kojoj se nalazi gostionica »Gusarski brod« svojina žalioca, ali iz ugovora, kojega je priložio, vidi se iz tačke 1 i 7 da glavni dužnik B. u radnju unosi dozvolu za rad na svoje ime, svoj trud i stručno znanje i da se ima starati o ugledu radnje; tačka 8) da je ceo uređaj radnje i inventar svojina žalioca L.; tačke 9) da čak ni dnevni pazar radnje ne pripada glavnom dužniku B., već žaliocu, jer ako bi isti bio zaplenjen za dug B. ugovor se automatski gasi; tačka 10) da glavni dužnik B. odgovara za štete koje bi inventaru nanela i treća lica; tačka 11) da na teret žalioca padaju svi izdaci radnje za takse, poreze, dažbine opštinske i samoupravne, i tačka 12) da glavni dužnik B. ima prava svega na 12% od bruto prihoda radnje.

Iz svega izloženog proizlazi, da je ured bio dužan da razmotri, nije li žalilac lice na čiji se račun ovaj privredni posao obavlja i kao takav poslodavac u smislu § 18 ZOR. i nije li tobožnji glavni dužnik i sam osigurani član, jer okolnost, što je on primao proviziju za svoj rad u pomenutom procentu od bruto prihoda, ne isključuje ga iz obaveze osiguranja, ako se on nalazi u smislu § 3 ZOR u najamnom radnom odnosu prema žaliocu odnosno u odnosu podređenosti i vezanosti na njegova naređenja. Nakon utvrđenja ovih činjenica u potvrdnom pravcu ured je mogao izdati žaliocu platežni nalog po § 35 ZOR. Iz ožalbenog platežnog naloga vidi se, da se od žalioca traži prinos na osnovu solidarnog jemstva po § 40 ZOR, a ne prinos kao od poslodavca po § 35 ZOR.

A ured nije bio u pravu da izdaje žaliocu platežni nalog po stavu 2 § 40 ZOR i utoliko je ova žalba osnovana, jer glavni dužnik nije bio podpreduzetnik pojedinog dela posla žaločevog. U smislu naime stava drugog § 40 ZOR jamči kao glavni preduzetnik onaj, koji je preuzeo izvršenje posla solidarno sa onim podpreduzetnicima, kojima je predao izvršenje pojedinih delova preuzetog posla.

Prema tome je glavni preduzetnik onaj koji je od naručioca posla preuzeo na svoj rizik celokupan posao, a podpreduzetnik je onaj, koji je od glavnog preduzetnika, a ne od naručioca posla, preuzeo za ugovorenu sumu i takođe na svoj sopstveni rizik pojedine delove posla i koji u preuzetom delu posla zaposluje sam svoje radnike.

U konkretnom slučaju niti je žalilac glavni preduzetnik posla gostionice »Gusarski brod« niti glavni dužnik potpreduzetnik ovoga posla.

Radi toga valjalo je žalbu kao osnovanu uvažiti, a napadnuti platežni nalog dokinuti. Đ. G-ć

NA TERITORIJU B. H. KOD UKNJIŽBE OVRŠNOG PRAVA NA NEKRETNINE ZAPORKU OVRŠIVOSTI STAVLJA SUD.

(Zaključak Okružnog suda u S Pl. broj 857/35 od 18. X. 1935).

Ouzor u S. povodom dužnih prinosa zatražio je kod sreskog suda u S. uknjiženje ovršnog prava zaloga na nekretnine N. I. iz T. i priložio tom svom traženju izvod iz tekućeg računa N. I. snabdjevši ga sa sledećom klauzulom: »Da je ovaj izvadak saglasan sa knjigom tekućih računa poslodavaca i na temelju § 42 Zakona o osiguranju radnika pravomoćan i ovršiv jamči, potpis, žig«.

Zkn. ured sreskog suda u S. na ovo traženje 15 II 1935 pod Dn brojem 527/35 donio je sledeći zaključak:

Molba okružnog ureda za osiguranje radnika u S. od 1. III. 1935 Dn. br. 527/35 odbija se:

Ujedno se po §-u 109 II z. o. z. k. određuje zabeležba odbijene molbe u zknj. ul. broj 127, 799, 867 i 913 k. o. Korča.

Razlozi:

OUZOR u S. svojom citiranom molbom traži uknjiženje ovršnog prava zaloga na nekretninama M. I. iz T. i to za obezbeđenje uredske tražbine od din. 3548. spp.

Ovu uknjižbu OUZOR traži na temelju izvatka iz tekućeg računa poslodavca M. I., koji je providen klauzulom upravnika OUZOR-a o saglasnosti izvatka s knjigama tekućih računa poslodavca i o ovršnosti i pravomoćnosti istoga, a pozivom na §§-e 35 i 42 Zak. o osiguranju radnika i čl. 80 Uredbe o osiguranju, prisilnoj naplati i nenaplativosti poreza.

Digitized by Google

Traženje OUZOR-a je neosnovano iz slijedećih razloga:

Molilac traži upis ovršnog zaloga, a to po propisima grpp za B. i H. nema mesta dozvoli ovrhe. Da li se po tim propisima, čija je primenjivost ustanovljena tačkom V. pravilnika čl. 146. Zak. o neposrednim porezima i za ovrhe ostalih javnih dažbina, mogla dozvoliti ovrha treba isprava na osnovu koje se ovrha traži biti provi đena zaporkom ovršivosti (§ 464 grpp. za B. i H.). Ovu zaporku ovršivosti stavlja uvijek sud prema propisima §§-a 465 i sl. grpp. za Bosnu i Hercegovinu i nju ne može nadomjestiti klauzula upravnika OUZOR-a.

Obzirom na to nije se moglo dozvoliti uknjiženje ovršnog prava zaloga. A nije se mogla u konkretnom slučaju dozvoliti ni uknjižba neovršnog prava zaloga, niti njegova predbilježba, a to iz slijedećih razloga:

U smislu § 40 tač. p. z. o. z. k. je isprava na osnovu koje se može dozvoliti uknjiženje samo platni nalog zakonskih pristojbina i prireza ukoliko je takav nalog po postojećim zakonima izvršiv. a u smislu §-a 42 Zak. o osig. radnika je takova javna izvršiva presuda, platežni nalog SUZOR i OUZOR. Kako molilac svojoj molbi nije priložio takovu javnu ispravu (platežni nalog) već izvadak iz tekućeg računa, koji nema rekvizita citiranih zakonskih propisa za uknjižbu to je valjalo molbu u cijelosti odbiti.

Na ovaj zaključak žalio se ured navodeći, da su po § 42. ZOR. platežni nalozi javne izvršne isprave, koje ipso facto postaju izvršne po dostavi čak i onda, ako se na njih ne stavi zaporka o ovršivosti, i da je analogno al. 2 člana 90 Uredbe o osiguranju, prinudnoj naplati i nenaplativosti poreza, ured ovlašten, da potvrdi izvod iz knjige svojih tekućih računa.

Ovaj rekurs odbio je Okružni sud u S. kao rekursni sud svojim zaključkom Pl. 857/35 od 18. X. 1935, koji glasi:

Okružni sud u S. kao rekursni sud, sastavljen od s. o. s. F. G. kao pretsjednika, J. D. kao izvjestioca i J. I. kao člana vijeća te sud. pripravnika LJ. P. kao zapisničara u zemljišnoknjižno - ovršnom predmetu Okružnog ureda za osiguranje radnika u S. protiv I. N. iz T. za uknjižbu ovršnog prava zaloga, riješavajući rekurs molioca protiv zaključka sreskog suda u S. od 15. II. 1935 Dn. br. 3707/35-1 J.: 4273/35-1 stvorio je u nejavnoj sjednici ovaj

z a k l j u č a k :

Rekurs se odbija.

R a z l o z i :

Molbu Okružnog ureda za osiguranje radnika od 7. II. 1935 Dn. br .526/35-1 I: 4723/35-1 kojom traži uknjižbu ovršnog prava zaloga na nekretninama protivnika po propisima §§ 35 i 42 Zak. o osig. rad. i čl. 80 Uredbe o osiguranju, prinudnoj naplati i nenaplativosti poreza a na osnovu izvadaka iz tekućeg računa protivnika radi dužnih prinosa spp. u iznosu od 3548 Din. 50 para, odbio je prvi sud s razloga, što ti izvaci nisu isprave, na koje bi se mogla staviti zaporka izvršivosti po propisu § 464 b. h. grpp-a a potvrda pravomoćnosti i izvršivosti tih isprava, koju je stavio prema postojećim propisima sam molilac, da ne može nadomjestiti zaporku ovršivosti koja je propisana citiranim §-om.

Nadalje je u odbijajućem rješenju prvog suda istaknuto da se nije mogla dozvoliti niti uknjižba neovršnog prava zatoga niti predbilježba zaloga obzirom na propis § 40 slovo v z. o. k., jer molba nije snabdjevena platnim nalogom u smislu § 42 zak. o osig. radnika.

Ovaj zaključak napada molilac blagovremeno predanim rekursom tražeći ukidanje pobijanog zaključka i udovoljenje molbi i upirući se naročito na propis čl. 80 al. 2 Uredbe o osiguranju, prinudnoj naplati i nenaplativosti poreza, kojem propisu da je udovoljeno time što je doprineo propisno sastavljene i potvrđene izvode iz knjiga tekućega računa poslodavca o dugovanju protivnika, koje se u smislu § 143 i § 42 zak. o osig. radnika naplaćuje isto onako kao državni porezi.

Rekurs nije osnovan.

Molilac tražeći uknjižbu ovršnog prava zaloga na nekretninama svog dužnika ide za tim, da izdejstvuje prvi akt ovrhe u smislu § 539 b. h. grpp.

Po § 464 b. h. grpp. ovrha za namirenje dozvoljava se na temelju isprava, koje zakon smatra sposobnim za ovrhu i na kojima se ukoliko zakon ne dopušta iznimku (§ 472 b. h. grpp.) nalazi klauzula izvršivosti (§ 2 Iz).

Isprave na kojima molilac zasniva svoj ovršni zahtjev, izvodi iz tekućeg računa protivnika kao poslodavca — niti su isprave t. j. platni nalozi, koje predvida § 42 zak. o osig. rad. niti se mogu svrstati u red isprava nabrojenih u § 2 Iz. pa se

Digitized by Google

iz toga na njih ne bi mogla ni staviti zaporka ovršivosti po propisima b. h. grpp. sljedstveno ne može se na osnovu tih isprava dozvoliti tražena ovrha za namirenje.

Ni po propisima z. o. k. te isprave nisu sposobne za dozvolu uknjižbe.

§ 40 z. o. k. govoreći o javnim ispravama na osnovu kojih se mogu vršiti uknjiženja spominje pod al. a) »dugovne spiskove o zaostalim porezima i drugim javnim daćama« ali pod ogradom: »ukoliko su ti spiskovi prema postojećim propisima izvršni«.

Pošto zakon o osiguranju radnika poznaje samo »platni nalog« kao izvršni osnov to je van sumnje, da se izvod iz tekućeg računa o dužnim prinosima za osiguranje radnika ne može smatrati kao valjana i sposobna za uknjižbu isprava.

Pozivanje rekurenta na propis čl. 80 cit. Uredbe i § 143 Zak. osig. rad. nije osnovano jer ovaj § govoreći o tome da se tražbine OUZOR-a naplaćuju na isti način kao i državni porezi pretpostavlja baš »ekspressis verbis« kao izvršni naslov platne naloge ureda a ne izvode iz tekućeg računa.

Izjednačenje u načinu naplate tražbina OUZOR-a sa tražbinama države iz naslova dužnih poreza dolazi do izražaja naročito onda kada se naplata traži iz nepokretnog imetka dužnika, jer zakon o osiguranju radnika nema naročitih propisa o načinu naplate iz nepokretne imovine obveznika pa se stoga prema propisu §§ 1, 2 i 160 Zakona o općem upravnom postupku imadu primjeniti propisi što ih predvida gore navedena Uredba u vezi sa pravilnikom zakona o neposrednim porezima od 20. VIII. 1928 br. 107.000 G. D. P. koji u tom slučaju predvidaju izvršenje sudskim putem.

Prema tač. 5 Pravilnika K. čl. 146 ima se intabulacija na nekretnosti zatražiti kod nadležne sudske vlasti po propisima, koji postoje u odnosnom pravnom području.

Tima propisima kako zakona o izvršenju tako i zakona o zemljišnim knjigama nije udovoljeno od strane molioca pa je stoga valjalo rekurs kao neosnovan odbiti te pobijano riješenje prvog suda osnažiti.«

Priopćio Đ. G-ć

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

SARADNJA IZMEĐU SOCIJALNOG OSIGURANJA, SOCIJALNE SKRBI I PRIVATNE INICIJATIVE.

(Iz prakse zagrebačkog okružnog ureda).

I. slika

Žena radnica, koja izdržaje nezaposlenog muža, oboli iza teškog poroda od plućnog abscesa, koji je nastao vjerojatno uslijed aspiracije povraćene hrane u narkozi. Dijagnoza je učinjena kod kuće već nakon otpusta iz rodilišta, kamo je liječnik ureda bio bolesnicu uputio radi poroda. Ženu se ponovno smještava na račun osiguranja u bolnicu, ali nastaje problem, što da se učini sa blizancima, koje nezaposlen muž ne može da njeguje, jer traži posla po gradu. Osim toga je prognoza žene potpuno loša. Ista je i umrla kasnije u bolnici.

Sestra, koja kod nas vrši socijalno-higijenski rad, smještava blizance u gradski dječji dom nakon intervencije kod gradske općine.

Evo tragedije žene-radnice, koja izdržava obitelj i koja umire iza najtežeg ženskog posla, iza poroda. Evo primjera saradnje izmedu rada socijalnog osiguranja i gradske općine kao nosioca socijalne skrbi, evo na koncu svakidašnje slike stradanja nezaposlenog čovjeka, koji je medicinski zdrav, a socijalno bolestan.

II. slika

Žena radnika oboli iza poroda od akutne psihoze. U kući je petero djece. Muž je zaposlen, izdržava cijelu obitelj, ali ne može da izdrži sa umobolnom ženom, a djeca radi istog razloga nemaju nikakove njege. Socijalno osiguranje upućuje ženu u bolnicu za umobolne i plaća za to bolničke troškove, no ne može da se brine za njegu zdrave djece. Gradska općina ne će za ovaj slučaj da dade sretstava, jer je radnik strani državljanin. Gore spomenuta sestra obraća se na privatnu ustanovu, koja upola plaća jednu ženu, da se skrbi oko djece, a upola plaća spomenuti radnik. Nakon par mjeseci vraća se majka zdrava kući i nalazi svoju djecu urednu, a ne zapuštenu.

Jedan primjer saradnje soc. osiguranja i privatne inicijative.

III. slika

Žena radnika oboli od upale pluća. Muž je zaposlen, ali ne može da njeguje teško bolesnu ženu i dvoje male predškolske djece.

Bolesnicu uputim i smjestim u bolnicu, a spomenutu sestru pošaljem, da uredi stvar. Intervencijom kod grada uspije sestri da smjesti djecu u gradsko dječje sklonište. Muž odnosno otac može na posao, jer su žena i djeca dobro zbrinuti.

Opet primjer saradnje, u ovom slučaju između socijalnog osiguranja i socijalne skrbi.

IV. slika

Žena-radnica rodila je već više djece. Ovaj puta nema zakonskog prava na rodiljske potpore. Radi toga je ljuta — na Okružnu blagajnu . . .

Spomenuta sestra pribavlja ženi od grada besplatnu primalju, od gradske socijalne skrbi nešto živežnih namirnica, a od društva »Materinstva« ženu, koja će joj nekoliko dana paziti na djecu i urediti stan te 50 dinara potpore. Žena je zadovoljna i vrlo zahvalna svim ustanovama, no sjeća se ipak rodiljskih potpora kod predašnjih poroda i danas tek znade, što znači socijalno osiguranje . . . . Ona je svijesna, 1) da je socijalno osiguranje najviši stepen socijalne zaštite, jer je davanje za slučaj poroda primala kao svoje pravo 2) da je socijalna skrb niži stepen, jer ondje je dobila besplatnu primalju po uviđavnosti gradske općine, ali ne na temelju nekog zakonskog prava i 3) da je od privatnog karitativnog društva dobila samo milostinju, — i ako joj je ista dobro došla, — i radi toga da je privatna inicijativa najniži stepen socijalne zaštite.

Dr. Miroslav B. Schlesinger

INŽENJER DRAGUTIN DOMAINKO, šef inž. otseka za zaštitne mere Suzora u Zagrebu: O VENTILACIJI RADNIH PROSTORIJA.

Zagreb 1936. 30 stranica. Cena 10 din. Velika je zasluga pisca da je propise o ventilaciji radnih prostorija objelodanio u tako iscrpnoj a ipak lako razumljivoj formi. Čišćenje zraka radnih prostorija jedna je od najvažnijih zadaća naše obrtne higijene. Skoro nigde nema toliko tuberkuloznih obolenja radnika koliko ih ima kod nas. Dok u Beču otpada u radničkom osiguranju 14% dana bolovanja

Digitized by Google

na tuberkulozu, to otpada kod nas preko 21%. Dok je pomor od tuberkuloze u postocima opšte smrtnosti kod celog pučanstva Kraljevine Jugoslavije 13%, iznosi pomor od tuberkuloze kod osiguranog radništva oko 36%! Rad u prostorijama u čijem zraku ima štetnih plinova ili mnogo štetne ili otrovne prašine, rad u prostorijama koje su pretople, prehladne, ili prevlažne, ili čiji je zrak presuh, štetne su za zdravlje i opasne za život radnika. Dobro kaže pisac da je prava racijonalizacija rada koordinacija tehničke doteranosti i maksimuma ekonomije i socijalnih interesa. Posle rasprave opštih pitanja ventilacije radionica, govori pisac o prirodnoj ventilaciji. Naš pravilnik odredjuje kao opšte pravilo da se vazduh radionice ima 6 puta u satu obnoviti. Brzina ulaženja svežeg vazduha ne sme da prelazi 76 m/min. da ne nastaje promaja koja smeta radniku. Veštačka ventilacija vrši se isisavanjem ili ubrizgavanjem ili kombinacijom ovih metoda. Pisac opisuje svaki od ovih načina ventilacije. Posebna poglavlja posvećuje vlaženju vazduha, opisu ventilatora i čišćenju vazduha. Svoja jasna izlaganja koja su svakomu lako razumljiva ilustrirao je pisac sa većim brojem skica i slika.

Mala knjižica ima da ispuni kod nas veliku prazninu, ima da izvrši važnu misiju. Ona je lepo pokazala kako treba da se pišu ovakove knjižice za propagandu higijene rada, o kojoj kod nas osim nekoliko vrlo savesnih činovnika i lekara obično vrlo malo ljudi vodi brigu. Preporučujemo ovu knjižicu ne samo svakom interesentu, ne samo poslodavcima i radnicima nego i činovnicima i lekarima našeg radničkog osiguranja.

Dr. Hahn

NARODNI DAN ZA BOLNICE.

Od 1921 godine slavi se u Americi kao i u mnogim drugim zemljama 12 maj, rodjendan slavne bolničarke Florence Nightingale, kao narodni dan za bolnice. Strah od bolnice danas već jedva postoji u kulturnim zemljama; taj dan bolnice ima svrhu da široke slojeve naroda upućuje u veliku važnost bolnica i da ojačanjem poverenja u bolnice služi narodnom zdravlju. Nitko, ni najbogatiji čovjek, ne može danas biti siguran da mu neće trebati bolničke njege.

Toga dana su u Americi sva odelenja bolnica i sanatorija otvorena opštem posetu publike. U Sjedinjenim državama Amerike osnovana je prva bolnica 1751 godine još za vreme kada je ovaj teritorij bio kolonija Engleske. Danas ima tu oko 7000 bolnica sa preko milijun kreveta. Investirana je u te bolnice astronomska svota od oko 4 bilijona dolara. Skoro 50% bolničkih lekara radi besplatno u bolnicama, bolnice imaju u anglosaksonskim zemljama još uvek karakter karitativnih ustanova, koje se izdržavaju iz darova dobrotvora. Zasluga je lekara da je prosečno trajanje bolničkog lečenja za vreme od poslednih 20 godina skraćeno od 38 na 12 dana. (O. H. Bartine, »Hospitals« broj 10/1936. Ref. Sieveking, Hamburg, Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen. broj 21/1936).

Dr. H.

PRENOS SIFILISA PRILIKOM TRANSFUZIJE KRVI.

Kod 29 godina stare žene razvio se kao prvi znak sifilisa 8 nedelja posle transfuzije krvi osteomyelitis gummosa. To je neobična pojava jer se sifilis koji je nastao zbog transfuzije krvi, obično pojavljuje u formi opšteg sekundarnog sifilisa. Krv je dao brat bolesnice, koji navodno nije imao pojma da je bolestan od sifilisa. Nije navodno imao nikada znakove sekundarnog ili tercijarnog sifilisa ali je njegova krv dala jako pozitivnu reakciju po Wassermannu. Kako se kasnije ispostavilo, inficirao se prije 4 godine. (H. Mandelbaum i N. Saperstein. J. Amer. Med. Association. 106. Ref. H. Mühlpfordt, Allenstein, Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen, br. 21/1936).

Dr. H.

PRELOM HUMERUSA. KRITIKA I USPESI LEČENJA 200 PRELOMA.

Pisac, M. C. O'Shea lečio je u bolnici »Harlem« u New-Yorku kroz poslednje 3 godine 200 slučajeva preloma kosti nadlaktice. Bilo je 16 smrtnih slučajeva ali ni u jednom slučaju nije tome bila kriva fraktura. U 61% slučajeva bio je prelomljen levi humerus, samo u 39% desni. 42% ozledjenih bili su stari ispod 15 godina. Od 12 kompliciranih preloma bilo je 11 preloma levog humerusa. Kod dece se radi obično o prelomu suprakondilarnog dela kosti, kod odraslih je najčešći prelom u sredini humerusa, dok su kod starijih ljudi najčešći prelomi proksimalnog dela kosti. Vrlo česte bile su komplikacije. Najbolje rezultate dalo je lečenje ekstenzijom sa Thomasovom udlagom. Najlošiji su bili rezultati lečenja eksten-

Digitized by Google

zijom neposredno na kosti po Kirschneru, pa je ovaj način lečenja odbačen. Od 167 slučajeva suprakondilarnog preloma, koji su lečeni Thomasovom udlagom, otpuštena su 93 posle 3 nedelje u ambulantno lečenje. Prelomi na kirurškom collumu lečeni su takodjer Thomasovom udlagom, u jednom slučaju bila je glava humeri operativnim putem otstranjena zbog luksacije. Kod kompliciranih preloma vrši se temeljito čišćenje rane, a onda se rana kože, ako je iole moguće, šije. (M. C. O'Shea Ann. Surg. 103. Ref. Brüning, Zeitschrift f. d. g. Krankenhauswesen, br. 21/1936). Dr. H.

LEČENJE PRELOMA FEMURA.

Stara ekstenzija po Bardenheueru sa flasterom dala je obično dobre uspehe. Prelom je obično u osi dobro izlečen, kalus se brzo očvršćuje, samo ne može da potpuno spreči skraćenja. Otkada se upotrebljava klin po Steinmannu i ekstenzija žicom po Klapp-Kirschneru, stvara se češće kalus vrlo polagano i slabije a ima i pseudartrosa. Možda je to posledica prevelike ekstenzije zbog koje se krajevi prelomljene kosti ne dotiču. Najbolji su uspesi kod uporabe utega koju preporučuje pisac, M. Tiegel. Svoju već prije preporučenu udlagu za femur doterao je Tiegel sada na taj način da joj je dodao čvrst zavoj koji drži tuber ischiadicum i privezan je pojasima na karlicu tako da je karlica fiksirana, ekstenzija i protuekstenzija su dakle uvek osigurane. Udlaga može se lako pričvrstiti na svaki krevet. Deo za podkoljenicu izgleda kao udlaga po Braunu, ali na femuru udlaga nema dve postrane motke. Natkoljenica u svom slobodnom delu dobiva tanak sadren cirkularan zavoj. Kod odraslih je opterećenje 15, kod mladih ljudi 10 do 12 kilograma. (M. Tiegel, Zentr. Chir. 1936, str. 861. Ref. Franz, Zeitschr. f. d. g. Krankenhauswesen, br. 21/1936.)

Dr. H.

Dr. Görl, Nürnberg: MOLLUSCUM CONTAGIOSUM — IZVOR INFEKCIJE? (Münchener Medizinische Wochenschrift)

Mollusca contagiosa je jedno relativno rijetko obolenje epitela. Odavno je poznato da se mollusca contagiosa može prenijeti i na čovjeka. Od dana inokulacije do stvaranja čvorova prolazi od prilike tri mjeseca. To dugo inkubaciono vrijeme vrlo oteščava da se u slučaju obolenja pronađe izvor infekcije.

Autor prikazuje sljedeći slučaj: kod jedne starije žene koja nije kroz nekoliko mjeseci izlazila iz kuće pojavili su se u januaru 1936 na obim ručnim zglobovima čvorovi mollusca contagiosa, njih deset do dvanaest. Bolesnica je izjavila da je prije tri mjeseca plela vuneni haljetak, te je svoje obolenje dovodila u vezu s tim radom. Ukućani i znanci bolesnice bili su zdravi. Sa psima i mačkama nije bolesnica dolazila u kontakt. Iza točnog ispitivanja moglo se sa vjerojatnošću smatrati, da je infekcija nastupila prenosom preko vune koju je bolesnica plela.

Slična opažanja su konstatirana kod Pityriasis rosea, koja nastaje kod osoba, koje nose vuneno rublje. Autor je mogao zapaziti još dva slična slučaja obolenja. Kod jedne bolesnice nastupilo je obolenje ispod brade. Ista je imala običaj da omata oko vrata vunenu maramu.

Nije poznato da li molluscum contagiosum ostaje virulentan i iza izvršene prerade vune (kemijske i termičke procedure). Isto tako nije sigurno da li se molluscum contagiosum prenosi preko vune i vunenih proizvoda, ali je svakako obzirom na spomenute slučajeve vjerojatno.

U našoj zemlji je obrada vune vrlo razgranjena. Nije nam poznato da li su zapažena ova obolenja kod radnika i seljaka koji prerađuju vunu. Svakako bi bilo korisno da se ta opažanja vrše.

Dr. K.

Volkmann: POSTUPAK KOD OZLEDA RUKE I PRSTIJU.

(Monatschrift für Unfallheilkunde 9/36)

Povrede ruke i prstiju čine vrlo velik procenat svih povreda uopće, a isto tako i velik dio renta otpada na posljedice tih povreda, stoga im valja posvetiti naročitu pažnju.

Kod liječenja postavlja autor neke smjernice, koje se u pojedinostima moguće i ne slažu sa danas uobičajenim postupkom. Prvo preporuča odmah izrezivanje rane i otstranjenje onečišćenih dijelova. Razumljivo je da treba sašiti povredene živce i veće krvne sudove. Također ne otklanja šivanje mišića, a preporuča što ranije šivanje povređenih i prekinutih tetiva. Osporava zapravo vrijednost antisepticima. Kod svake iole sumnjive povrede smatra potrebnim učiniti röntgen snimku. Kod rana koje odmah (u roku prvih 6—8 sati) ne zatvara, preporuča liječenje mastima. Ističe napose dobre uspjehe masti sa ribljim uljem (po Löhru).

Digitized by Google

Kod svakog konservativnog liječenja treba uvijek posvetiti punu pažnju i funkcionalnoj strani. Što se tiče amputiranja pojedinih dijelova udova, autor je pristaša radikalnog postupka, stojeći na gledištu, da je i kraći dobro zarašten i gibiv bataljak funkcionalno vredniji od dužeg ali slabo gibivog sa atrofičnim i osjetljivim brazgotinama.

Kod kroničnih posttraumatskih edema na hrptu šake preporuča što raniju punkciju, a navodno su korisne i injekcije novokaina. Kod povrede zgloba smatra da je najbolje odmah zatvoriti kapsulu, u slučaju potrebe uz prethodno ispiranje sa fiziološkom solnom rastopinom. Nakon povrede ne treba pustiti ekstremitet duže u stadiju mirovanja nego je to neophodno nužno, imajući uvijek na umu funkcionalnu stranu.

Što se tiče kasnijih, naknadnih operacija povredenih dijelova, treba biti oprezan i uvijek dobro prosuditi, ne ćemo li samim zahvatom više naškoditi nego li koristiti.

U pogledu profilakse povreda ruke i prstiju, ističe autor dobre rezultate sa štitnikom od kože za dorzalnu stranu šake. Nakon 2 godine uporabe ovakvih štitnika opaža smanjenje ozleda koliko po broju toliko i po težini.

Dr. Haramustek

Engelke: O UPORABIVOSTI PROTEZA.

(Monatsschrift für Unfallheilkunde 9/1936)

Proteze iako gradene iz trajnog i solidnog materijala traju ipak relativno kratko vrijeme i mnogo se troše, te potrebuju česte popravke. Osim mehaničkog djelovanja kod trošenja proteza dolazi u obzir još i kemijsko djelovanje znoja. O trajnosti proteze odlučuju razni faktori: zanimanje povredenoga, vrst proteze, geografske prilike, način života itd.

Autor je ispitivao trajnost i uporabivost proteza u münchenskom okružju kod 2025 slučajeva amputiranih donjih ekstremiteta. U roku od 6 godina primilo je oko 60% amputiranih nove proteze, dok je kod ostalih 40% trajnost nošenja proteze bila duža od 6 god. Iz statističkih podataka vidi se nadalje, da nije trajnost svih proteza jednaka, već da ovisi i o samoj vrsti proteze. Tako najveći postotak novih proteza otpada na Pirogoff-amputacije, zatim slijede potkoljenica, Chopart, natkoljenica i kuk. Također i prosječno trajanje pojedinih proteza je različito. Izuzevši Chopart-protezu vidimo da je trajnost proteze to duža, što je amputaciona granica viša.

Obzirom na zanimanje povredenih, vidi se da najviše troše proteze poljodjelci, zatim radnici, a najmanje intelektualci.

Što se tiče materijala od kojeg su proteze izradene, dolazi autor do zaključka, da je trajnost drvenih umjetnih proteza nešto kraća od kožnatih iako se obično smatra obrnuto. Medutim da se dobije prava slika o trajnosti pojedinih vrsti proteza, potrebno je uzeti u obzir i broj popravaka koji je kroz neko odredeno vrijeme potreban. Poznato je pak da proteze iz krutog materijala (drvo, vulkanfiber, lagani metal) trebaju mnogo manje popravaka od kožnatih proteza, koje se uslijed štetnog djelovanja znoja kvare mnogo lakše i brže.

Dužina bataljka također je važna za adaptaciju i dobru uporabivost proteze. Bataljak natkoljenice je to povoljniji što je duži, dok kod potkoljenice treba izbjegavati prenisku amputaciju, što je i od kirurga u poratno vrijeme općenito usvojeno.

Dr. Haramustek

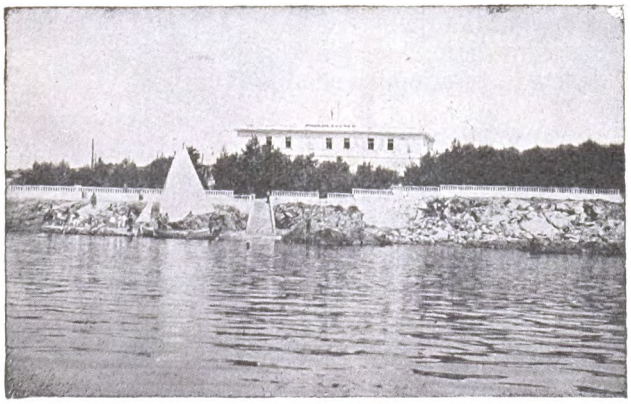

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

VALORIZACIJA STARIH KRUNSKIH RENTA NIJE PREDVIĐENA U PROPISIMA ZORA..

(Rešenje Stola sedmorice kao vrhovnog suda radn. osiguranja od 12. XII. 1935. broj R. O. 670 — 1—1935).

Presudom suda r. o. u Z. odbijena je žalba člana B. A. iz Z. protiv odluke Suzora broj R 34—32/35. U prilozima presude prvostepeni sud navodi:

Žalioc obrazlaže svoju žalbu time, da njegova renta nije ekvivalentna renti prije »Ujedinjenja« a isto tako, da je stepen umanjenja njegove radne sposobnosti prenisko ocijenjen sa 20% jer da je uslijed pretrpljene nezgode u puno većem stepenu nesposoban za rad.

Traži, da mu se doznači renta kojom bi mogao polučiti istu količinu životnih namirnica, koju je mogao polučiti do 1918 godine, kao i to, da se postotak umanjenja njegove radne sposobnosti povisi.

Tuženi ured prigovara, da je stepen umanjenja radne sposobnosti ocijenjen po liječniku Okružnog ureda odobren po zdravstvenom odsjeku Središnjeg ureda i potpuno odgovara ustaljenoj praksi (Vidi naputak za ocjenjivanje umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva).

Ujedno se primjećuje, da je renta snižena sa 28 juna 1935.

Uostalom protustranka se i ne žali protiv ocjene umanjenja radne sposobnosti nego traži valorizaciju rente. Taj je zahtjev žaliteljev na zakonu neosnovan, jer nijednim zakonskim propisom nije valorizacija renta odredjena. U smislu § 203 ZOR-a isplaćuje Središnji ured starim rentnicima u dinarima računajući 4 K — 1 D.

Kod onih starih rentnika, kojima je radna sposobnost umanjena za više od 33⅓% valorizacija renta je donekle nadomještena dodacima na skupoću u smislu § 206 ZOR-a.

Medjutim rentnicima koji nemaju uslova § 206 ZOR-a odobren je počevši od februara 1935 vanredni dodatak na osnovu zaključka ravnateljstva Središnjeg ureda od 28 decembra 1934 broj 38141/32, koji je odobren po Ministarstvu socijalne politike rešenjem od 21 januara 1935 St. br. 2392. Tim zaključkom ravnateljstva odredjen je vanredni dodatak na taj način da rentnici do 10% umanjenja radne sposobnosti primaju sa dodatkom po Din. 10., do 20% Din. 20.— do 30% Din. 30.— mjesečno. Ujedno je onim rentnicima kojima umanjenje radne sposobnosti ne nadmašuje 20% ponudjena otpravnina, koja se računa od rente više Din. 600.— kao dodatak. Otpravnina je ponudjena i žaliocu ali on do sada nije pristao na isplatu. U njegovom slučaju otpravnina bi iznosila oko Din. 1.300.—

Sud nakon danas provedene rasprave vidiv, da u ZOR-u nije predviđena valorizacija rente i da je tužena u smislu § 203 ZOR-a žaljitelju ispravno rentu odmjerila, odbio je žalitelja u tom dijelu zahtjeva.

Glede ocjene postotka radne nesposobnosti sudbeno liječničkim pregledanjem žalioca na današnjoj raspravi ustanovljeno je, da je umanjenje njegove radne sposobnosti počevši od 28 juna 1935 pa dalje i trajno bilo pravilno ocjenjeno sa 20% uslijed čega je valjalo žalioca sa njegovom žalbom i u tom dijelu odbiti.

Protiv presude prvostepenog suda žalio se B. A. Stolu sedmorice kao vrhovnom sudu radn. osig. ali je taj njegovu žalbu odbio sa slijedećim obrazloženjem:

Žalitelj se žali što je po prvostepenom sudu uzdržana na snazi odluka Suzora kojom mu je mjesto 25% priznato samo 20% umanjenje radne sposobnosti, uslijed čega mu je predratna renta od 30 K snižena na 6 Din mjesečno, upućuje dakle na ništavost § 170. ZOR-a.

Žalba se ne može uvažiti.

Što se tiče postotka umanjenja radne sposobnosti, ustanovili su i sudski liječnički vještaci to umanjenje radi osakaćenja prstiju lijeve ruke samo sa 20%.

Pretvaranje osiguranih predratnih iznosa izvršeno je u svim osiguranjima u relaciji 4 K za 1 D.

Prema tomu je prvostepena osuda po stanju spisa valjano obrazložena i na zakonu osnovana te u postupku nema nijedne od ništavosti § 170 ZOR-a pa je žalbu valjalo odbaciti. Dr. B.

AKO SE POSLJEDICE NESREĆNOG SLUČAJA POJAVE ODMAH OTŠTETNI ZAHTJEV ZASTARUJE U ROKU OD JEDNE GODINE IZA NESREĆNOG SLUČAJA.

(Rešenje Stola sedmorice kao vrhovnog suda radn. osiguranja od 8. X. 1936 god. Ro. 550 — 1 — 1936).

Digitized by Google

Presudom suda r. o. u Z. odbijena je žalba člana S. J. iz Z. koju je podnio protiv odluke Suzora broj R 36.054 — 16.012 — 1935.

U razlozima presude prvostepeni sud navodi:

Žalioc obrazlaže svoju žalbu time, da je 20 jula 1931 pretrpio poslovnu nezgodu, kada se srušio na njega gradjevni materijal sa kola. Istoga dana javio se kod uredskog liječnika, koji mu je rekao da je to mala prehlada, i ako je on liječniku spomenuo tu nezgodu. Imajući povjerenje u liječnika nije tu nezgodu spomenuo ni kod prvog boravka u bolnici od 22 septembra 1931 do 3 novembra 1931, nego tek, kada je drugi put liječen u bolnici od 19 aprila 1932 do 31 avgusta 1932, spomenuo je tu nezgodu i tada je rentgenološki ustanovljen prelom V. lumbalnog kralješka.

Tvrdi, da je nezgodu pravovremeno prijavio, pa prema tome nije nastala zastara njegovog prava za otštetu i traži, da mu se odredi renta.

Tuženi ured prigovara, da je otštetni zahtjev zastario, jer se navodni nesrećni slučaj desio 21 jula 1931 a otštetni je zahtjev podignut tek 19 maja 1933. Tvrdnja žaliteljeva da je još 23 jula 1931 god. Dr. D. prijavio svoj nesrećni slučaj, nije istinita kako se to vidi iz iskaza pomenutog lekara danog pod zakletvom pred sl. Sudom dne 11 aprila 1933 pod brojem O. R. 15/18—1932. U smislu al. 2 § 103 ZOR-a može se prijavom realizovati pravo na naknadu po nesrećnom slučaju, ako ono nije utvrdjeno na osnovu prijave i ispitivanja prema glavi XII jedino u slučaju ako se prijava podnese u roku od jedne godine otkako su se pojavile posljedice nesrećnog slučaja ali najkasnije u roku od dve godine iza nesrećnog slučaja.

Prema glavi XII ZOR-a dužan je poslodavac odnosno njegov pouzdanik prijaviti nesretni slučaj na propisanom formularu u roku od 24 sata.

Žalitelj se ne može izgovarati propustom poslodavca K. što prijava nije učinjena, jer je on sam bio K. poslovoda pa je imao mogućnosti pače je i morao da sam podnese prijavu o svom nesrećnom slučaju. Medutim on ne samo da to nije učinio nego je što više na pitanje lekara Dr. D., kad ga je ovaj pitao da li je pao ili pretrpio kakav udarac odgovorio, da njegova bolest traje već mjesec dana, dok o kakvom nesrećnom slučaju nije tada ništa spomenuo.

Tvrdnji žaliteljevoj da je tada Dr. D. govorio o ovom nesrećnom slučaju ne može se nikako verovati, jer žalitelj niti u bolnici u koju je primljen 22 septembra 1931 kod davanja anamnestičkih podataka ne spominje navodni nesrećni slučaj, što bi sigurno bio učinio da ga je spomenuo kod Dr. D.

No ne samo tada nego i kasnije u žalbi od 10 decembra 1931 koja je spisima priložena žalitelj ne spominje navodni nesrećni slučaj nego izričito kaže da traži rentgen pregled »pošto me samog interesira moja bolest«.

Sud se nakon danas provedene rasprave uvjerio iz raspravnih spisa, a naročito iz prijavnice o nesretnom slučaju i zapisnika o istrazi nezgode, da je žalitelj pretrpio poslovnu nezgodu 21 jula 1931. Jednako proizlazi iz iskaza preslušanog svjedoka V. D. da je žalitelj pretrpio poslovnu nezgodu na opisani način, ali se svjedok ne sjeća točnog dana i mjeseca te nezgode.

Iz bolesničkih iskaznica žalitelja vidljivo je, da se isti javio uredskom liječniku prvi puta 20 jula 1931 i ponovno sa novom bolesničkom iskaznicom 23 jula 1931, kada je liječnik na toj iskaznici označio, da bolest traje navodno mjesec dana i označio diagnozu bolesti ali ta se ne odnosi na nezgodu.

Žalitelj je sa 24 jula 1931 pronadjen nesposobnim za privredu i bio je prema osobnom listu na hranarini do 8 augusta 1931, zatim ponovno od 18 augusta 1931 do 21 septembra 1931. Od 22 septembra 1931 do 3 novembra 1931 bio je žalitelj na liječenju u bolnici, a od 4 novembra 1931 do 23 novembra 1931 opet na hranarini, a sve to radi iste bolesti.

Iz prepisa povijesti bolesti Zakladne bolnice u Zagrebu vidljivo je, da žalitelj prigodom primitka u bolnicu 22 septembra 1931 nije naveo uzrok svoje bolesti niti svoju poslovnu nezgodu. Tek kada je 19 aprila 1932 ponovno primljen u bolnicu izjavio je, da je pao pod kola, koja su mu prešla preko križa.

Iz iskaza preslušanog svjedoka Dr. D. utvrdeno je,da žalitelj prilikom prvog posjeta njemu t. j. 24 jula 1931 nije spomenuo svoju poslovnu nezgodu, niti je to učinio kasnije, dok se nije 31 augusta 1932 drugi puta vratio iz bolnice, kada je iz prepisa povijesti bolesti ustanovljeno, da se radi o poslovnoj nezgodi.

Digitized by Google

Prijavnica za nezgodu podnesena je tuženom uredu 19 maja 1933 kada je žalitelj prvi puta stavio i svoj otštetni zahtjev za isplatu rente.

Prema stavu 3 §-a 103 ZOR ako pravo na naknadu po nesrećnom slučaju nije utvrđeno na osnovu prijave i ispitivanja po glavi XII ZOR, može se to pravo realizirati prijavom samog ozledenika, ali se ista mora učiniti u roku od jedne godine od kako su se pojavile posljedice nesretnog slučaja ali najkasnije u roku od 2 godine iza nesretnog slučaja.

Rok od 2 godine kod žalitelja ne dolazi u obzir, jer su se posljedice nesretnog slučaja pojavile odmah, što priznaje i sam žalitelj i što je dokazano i raspravnim spisima.

Prema tome za žalitelja dolazi u obzir rok od jedne godine iza kako su se pojavile posljedice nesretnog slučaja.

Žalitelj je propustio učiniti prijavu u tom roku, jer se nesretni slučaj desio 21 jula 1931, a već 23 jula 1931 žalitelj se javio uredskom liječniku radi liječenja ove ozlijede, odnosno kako sam žalitelj tvrdi, već 20 jula 1931 zatražio je liječničku pomoć, kada mu se desila poslovna nezgoda, dok je prijava za otštetni zahtjev podnesena 19 maja 1933.

Na osnovu izloženoga sud se uvjerio, da je žaliteljev zahtjev za otštetu zastario, pa ga je u smislu stava 3 §-a 103 ZOR valjalo sa zahtjevom odbiti i suditi, kako je navedeno u dispozitivnom dijelu ove presude.

Protiv presude prvostepenog suda žalio se član Stolu sedmorice kao vrhovnom sudu v. o. ali je taj njegovu žalbu odbio sa sledećim obrazloženjem.

Žalitelj pobija presudu prvostepenog suda iz razloga ništavosti ozn. u § 170 toč. 8 ZOR.

Ova ništavost ne postoji.

Prvostepeni je sud uvažujući rezultat sveukupne rasprave i izvedenih dokaza po svom najboljem znanju i savjesti u §-u 22 Pravilnika utvrdio, da se je poslovna nezgoda glede koje član traži plaćanje rente dogodila 21 jula 1931, a prijavnicu za ovu nezgodu da je žalitelj uredu podnesao dne 19 maja 1933, i stavio zahtjev za isplatu rente.

Po tako utvrđenom činjeničnom stanju uvažio je prigovor zastare traženja rente te je zahtjev člana za dosuđenje rente odbio.

Pobijana presuda u skladu je sa sadržajem spisa i sa propisima zakona.

U glavi XIII. ZOR. (§103. al. 3) propisano je na koji se način realizira pravo na naknadu po nesretnom slučaju, ako ono nije utvrđeno već na osnovu prijave i ispitivanja prema glavi XII ZOR.

Zakon je postavio unaprijed odredjenu vremensku granicu t. j. rok u kojem ozlijeđeni ima svoje materijalno pravne zahtjeve na rentu prijavom kod ureda zatražiti — a ako to ne učini tada njegovo pravo potraživanja propada, jer je vremenski bilo ograničeno.

U §-u 103. al. 3. ZOR. označen prekluzivni rok u kojem se ima prijava učiniti od 1 godine dana od kako su se pojavile posljedice nezgode ali najkasnije 2 godine iza nesretnog slučaja.

Žalitelj i sam navodi, da od dana nezgode osjeća jake bolove u leđima iz čega slijedi, da su se posljedice nezgode odmah pojavile, pa je stoga nezgodu imao prijaviti u roku od godine dana, t. j. od pojavljivanja posljedica nesretnog slučaja.

Nije od važnosti, da li je nezgoda uslijedila 20 ili 21 jula 1931. kad je zahtjev za odštetu kod ureda uslijedio 19 maja 1933. dakle mnogo kasnije od godine dana.

Prema navedenom u pobijanoj presudi nema ništavosti po § 170. toč. 8 ZOR., a pošto u postupku suda radničkog osiguranja nema ni drugih ništavosti iz § 170. toč. 1—7 ZOR, to se žalba žalitelja imala kao neosnovana odbaciti.

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICE SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Naplata takse za isplatu ček. uputnica.
(Broj 41.098/1936 od 12 oktobra 1936)

Nekoji mesni organi ovog ureda izvestili su, da im pošta kod isplate čekovnih uputnica naplaćuje taksu od 0.50 Dinara, što je tobože suprotno tački 10 slovu Đ Uredbe o oslobodenju od poštanskih taksa. Povodom ovih izveštaja zatraženo je objašnjenje od Ministarstva pošta, telegrafa i telefona i to je 3. augusta 1936. pod brojem 53.198/1936 za imovne opštine i ovaj ured izdalo Direkciji pošta, telegrafa i telefona u Zagrebu sledeće uputstvo:

»Oslobodjenje od poštanskih taksa principijelno važi samo za prenos poštanskih pošiljaka, a ne i za njihovu isporuku. Zato su i od poštanskih taksa oslobodjene vlasti, nadleštva i ustanove svoje pošiljke dužne da odnose s pošte putem svojih organa.

Pošto je u konkretnom slučaju utvrdjeno, da sve šumske direkcije i njihove šumske uprave imovnih opština, osim direkcije šuma Slunjske imovne o p š t i ne, iznose čekovnih uputnica kao i ostale novčane pošiljke, predaju i primaju u pošti po amanetniku preko svojih službenika, a ne isporučuju im se iznosi čekovnih uputnica na domu, pošta ne može od njih ni da naplaćuje takse za one radnje, koje ne vrši.

Prema tome, tamo, gde se iznosi čekovnih uputnica preuzimaju u pošti po amanetniku putem službenika šumskih direkcija i uprava imovinskih opština, nema se naplaćivati taksa za dostavu.

Taksa za dostavu naplaćuje se od pomenutih ustanova samo onda, ako one zahtevaju, da im se čekovne uputnice i novčani iznosi predaju u njihovim kancelarijama preko poštanskih organa.

Isto tako prema obaveštenju Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja i okružni uredi za osiguranje radnika, kao i njihove ekspoziture dužne su, da primopredaju novca vrše po amanetniku.

Stoga i za okružne urede za osiguranje radnika, kao i za njihove ekspoziture naplata dostavne takse za čekovne uputnice ima se samo u onom slučaju naplaćivati, ako im se čekovne uputnice i iznosi isporučuju u kancelariji preko poštanskih službenika, u protivnom ova se taksa ne naplaćuje ni od ovih ustanova.«

Što se saopštava svim mesnim organima radi znanja i upravljanja s tim, da — ukoliko ne žele da im službenici u sedištu ureda podižu na pošti novac sa amanetnikom — zatraže od pošte da im prenese na tekući račun ne samo čekovne već i poštanske uputnice. To prenošenje ima se zatražiti po članu 20 Uputstava za poslovanje sa Poštanskom štedionicom Kraljevine Jugoslavije (Službene novine broj 262/LXXVII od 15 novembra 1933), koji glasi:

»I Svaki vlasnik čekovnog računa može kod pošte zamoliti, da se s v e poštanske uputnice koje prispevaju na njegovu adresu, ne isplaćuju njemu, nego da se odmah prenose na njegov čekovni račun. Na ovaj način ne mogu se preneti hitne i telegrafske uputnice.

II Ko želi da se ovim posluži, izdaće pošti punomoć, kojom je ovlašćuje, da može preuzimati s v e poštanske uputnice koje budu stizale na njegovu adresu i preneti (uplatiti) ih na njegov čekovni račun. Istovremeno će predati pošti potreban broj uplatnica. Bliža uputstva daje pošta.«

Digitized by Google

Prilog okružnici broj 40.539/1936.

Tablica za izračunavanje pojedinih vrsti prinosa i prireza (u slučajevima obročnih otplata prinosa).

% opasnosti	Koeficijent za izračunavanje				Ukupan zbroj sviju 4 koeficijenata	% opasnosti
	prinosa za slučaj bolesti	prinosa za slučaj nesreće	prireza za Radničku komoru	prireza za Berzu rada		
0	0.886076	0.000000	0.037975	0.075949	1.000000	0
1	877193	010025	037594	075188	000000	1
2	868486	019851	037221	074442	000000	2
3	859951	029484	036855	073710	000000	3
4	851582	038929	036496	072993	000000	4
5	0.843373	0.048193	0.036145	0.072289	1.000000	5
6	835322	057279	035800	071599	000000	6
7	827423	066194	035461	070922	000000	7
8	819672	074941	035129	070258	000000	8
9	812064	083527	034803	069606	000000	9
10	0.804597	0.091954	0.034483	0.068966	1.000000	10
1	797266	100228	034169	068337	000000	1
2	790068	108352	033860	067720	000000	2
3	782998	116331	033557	067114	000000	3
4	776053	124169	033259	066519	000000	4
15	0.769231	0.131868	0.032967	0.065934	1.000000	15
6	762527	139434	032680	065359	000000	6
7	755940	146868	032397	064795	000000	7
8	749464	154176	032120	064240	000000	8
9	743100	161359	031847	063694	000000	9
20	0.736842	0.168421	0.031579	0.063158	1.000000	20
1	730689	175366	031315	062630	000000	1
2	724637	182195	031056	062112	000000	2
3	718685	188912	030801	061602	000000	3
4	712831	195519	030550	061100	000000	4
25	0.707071	0.202020	0.030303	0.060606	1.000000	25
6	701403	208417	030060	060120	000000	6
7	695825	214712	029821	059642	000000	7
8	690335	220907	029586	059172	000000	8
9	684932	227006	029354	058708	000000	9
30	0.679612	0.233010	0.029126	0.058252	1.000000	30
1	674374	238921	028902	057803	000000	1
2	669216	244742	028681	057361	000000	2
3	664137	250474	028463	056926	000000	3
4	659133	256121	028249	056497	000000	4
35	0.654206	0.261682	0.028037	0.056075	1.000000	35
6	649351	267161	027829	055659	000000	6
7	644567	272560	027624	055249	000000	7
8	639854	277879	027422	054845	000000	8
9	635209	283122	027223	054446	000000	9
40	0.630631	0.288288	0.027027	0.054054	1.000000	40
1	626118	293381	026834	053667	000000	1
2	621670	298401	026643	053286	000000	2
3	617284	303351	026455	052910	000000	3
4	612960	308231	026270	052539	000000	4
45	0.608696	0.313043	0.026087	0.052174	1.000000	45
6	604491	317789	025907	051813	000000	6
7	600343	322470	025729	051458	000000	7
8	596252	327087	025554	051107	000000	8
9	592217	331641	025381	050761	000000	9

Digitized by Google

% opasnosti	Koeficijent za izračunavanje				Ukupan zbroj sviju 4 koeficijenata	% opasnosti
	prinosa za slučaj bolesti	prinosa za slučaj nesreće	prireza za Radničku komoru	prireza za Berzu rada		
50	0.588236	0.336134	0.025210	0.050420	1.000000	50
1	584307	340568	025042	050083	000000	1
2	580431	344942	024876	049751	000000	2
3	576606	349259	024712	049423	000000	3
4	572831	353519	024550	049100	000000	4
55	0.569106	0.357724	0.024390	0.048780	1.000000	55
6	565428	361874	024233	048465	000000	6
7	561798	365971	024077	048154	000000	7
8	558214	370016	023923	047847	000000	8
9	554675	374009	023772	047544	000000	9
60	0.551181	0.377953	0.023622	0.047244	1.000000	60
1	547731	381847	023474	046948	000000	1
2	544324	385692	023328	046656	000000	2
3	540958	389490	023184	046368	000000	3
4	537635	393241	023041	046083	000000	4
65	0.534351	0.396947	0.022901	0.045801	1.000000	65
6	531107	400607	022762	045524	000000	6
7	527904	404223	022624	045249	000000	7
8	524737	407796	022489	044978	000000	8
9	521610	411326	022355	044709	000000	9
70	0.518519	0.414815	0.022222	0.044444	1.000000	70
1	515464	418262	022091	044183	000000	1
2	512445	421669	021962	043924	000000	2
3	509462	425036	021834	043668	000000	3
4	506512	428365	021708	043415	000000	4
75	0.503597	0.431655	0.021583	0.043165	1.000000	75
6	500716	434907	021459	042918	000000	6
7	497867	438122	021337	042674	000000	7
8	495050	441301	021216	042433	000000	8
9	492265	444444	021097	042194	000000	9
80	0.489511	0.447552	0.020979	0.041958	1.000000	80
1	486787	450626	020862	041725	000000	1
2	484094	453665	020747	041494	000000	2
3	481431	456671	020633	041265	000000	3
4	478796	459644	020520	041040	000000	4
85	0.476191	0.462585	0.020408	0.040816	1.000000	85
6	473613	465494	020298	040595	000000	6
7	471064	468371	020188	040377	000000	7
8	468541	471218	020080	040161	000000	8
9	466045	474035	019973	039947	000000	9
90	0.463576	0.476821	0.019868	0.039735	1.000000	90
1	461133	479578	019763	039526	000000	1
2	458716	482307	019659	039318	000000	2
3	456323	485007	019557	039113	000000	3
4	453956	487678	019455	038911	000000	4
95	0.451612	0.490323	0.019355	0.038710	1.000000	95
6	449294	492940	019255	038511	000000	6
7	446999	495530	019157	038314	000000	7
8	444727	498094	019060	038119	000000	8
9	442478	500632	018963	037927	000000	9
100	0.440251	0.503145	0.018868	0.037736	1.000000	100

Digitized by Google

Napominje se još radi objašnjenja, da su taksom od 0.50 Dinara opterećene samo one čekovne isplate, gde vlasnik drugog čekovnog računa kao izdavalac čeka nije naredio prenos sa svoga čekovnog računa u korist našeg čekovnog računa, već isplatu čeka u gotovu (vidi čl. 12 i 9 pomenutih Upustava) i kad je ta isplata izvršena u uredskim prostorijama mesnog organa ovog ureda preko poštanskog službenika. Kad pak mesni organ ovog ureda kao izdavalac (vlasnik čekovnog računa) naredi, da se određena suma novaca pošalje preko pošte osiguranom članu ili nekom trećem licu koje nema čekovnog računa, onda taksu za isplatu čekovne uputnice na domu plaća onaj, kome se novac isplaćuje t. j. osigurani član odnosno treće lice. Ukoliko je treće lice također vlasnik čekovnog računa, onda se preporučuje mesnim organima da svoja plaćanja vrše putem prenosa t. j. da naređuju prenos tačno prema propisu tačke II čl. 12 pomenutih Uputstava sa svoga čekovnog računa u korist drugog čekovnog računa, a ne isplatu u gotovu jer su tako troškovi manji.

Tablica koeficijenta za izračunavanje pojedinih vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročne otplate propisanog prinosa u platežnim nalozima.

(Broj 40539/36 od 2 oktobra 1936 god).

Savezno sa Naredbom Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja od 8. augusta 1936 god. St. broj 59.938, kojom je povišena prinosna tarifa za osiguranje u nesretnim slučajevima počevši od 1 septembra 1936 sa D 7.— na D 8.— za svakih 100 dinara obezbedene nadnice i za postotak opasnosti 100 izdaje se nova tabela koeficijenta za izračunavanje pojedinih vrsti prinosa i prireza u slučajevima obročnih otplata prinosa i prireza.

Koeficijenti prinosa i prireza u ovoj novoj tablici odnose se na 42 % prinosnu tarifu za slučaj bolesti, na 8% prinosnu tarifu za slučaj nesreće, na 0.3% prireza za Radničku komoru i 0.6% prireza za Berzu rada.

Time postaje bespredmetna tablica publicirana u Radničkoj zaštiti god. 1933 strana 42.

SLUŽBENA SAOPŠTENJA

Osnivanje Radničke komore u Skoplju.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izdao je pod St. broj 53.354 od 3 septembra 1936 sledeće rešenje:

Na osnovu ovlašćenja iz trećeg stava § 36 Zakona o zaštiti radnika i s obzirom na administrativnu podelu države na upravna područja

Naređujem

I. Da se osnuje Radnička komora u Skoplju;

II. Da delokrug rada Radničke komore u Skoplju obuhvati područja Vardarske i Moravske banovine, kao i ono područje Zetske banovine koje je do sada pripadalo Radničkoj komori u Beogradu;

III. Da za izdržavanje pripada Radničkoj komori u Skoplju za mesece novembar i decembar 1936 godine odgovarajući iznos iz odobrenog budžeta Radničke komore u Beogradu za 1936 godinu.

IV. Da počev od 1 novembra 1936 god. sav prikupljeni prirez za tekuće mesece kao i sav prikupljeni zaostali prirez za odnosnu teritoriju pripada Radničkoj komori u Skoplju;

Digitized by Google

V. Da Radničkoj komori u Skoplju pripada odgovarajući iznos iz raspoloživih sredstava građevnog fonda Radničke komore u Beogradu (Fond nekretnina ove komore kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika) na dan 31 oktobra 1936 godine, kao i odgovarajući iznos iz građevnog-potpornog Fonda Radničke komore u Beogradu;

IV. Radnička komora u Skoplju je sa Radničkom komorom u Beogradu ravnopravan vlasnik celokupnog nepokretnog imanja Radničke komore u Beogradu koje se zateče na dan 30 septembra 1936 godine, s tim da je dužna da novim komorama kad se budu osnovale ustupi proporcionalni deo iz nepokretnosti koja im pripada;

VII. Da Radnička komora u Skoplju zadrži kancelarijski nameštaj dosadanjih ekspozitura i povereništava Radničke komore u Beogradu na njenom području bez ikakve naknade, kao i celokupnu pripadajuću arhivu;

VIII. Da Radnička komora u Skoplju ne preuzima nikakve obaveze prema činovnicima i službenicima Radničke komore u Beogradu, koji do 1 novembra 1936 godine budu poslovali na području novoosnovane Radničke komore u Skoplju;

IX. Da Radnička komora u Skoplju ne preuzima nikakve obaveze Radničke komore u Beogradu;

X. Da Radničkoj komori u Skoplju stavi potrebna novčana sredstva za organizaciju Radnička komora u Beogradu;

XI. Da Radnička komora u Beogradu preuzme sa danom 1 novembra 1936 godine svoje činovnike i službenike koji posluju na području novo osnovane Radničke komore u Skoplju ili da sa njima razreši službeni odnos;

XII. Da se mesta članova skupštine i upravnog odbora Radničke komore u Beogradu, koji su sa područja novoosnovane Radničke komore u Skoplju, imaju sa danom 1 novembra 1936 godine smatrati kao upražnjena i da njihova mesta imaju biti popunjena na redovan način zamenicima;

XIII. Da do izbora definitivnih članova komore, posluje Radnička komora u Skoplju kao privremena Radnička komora shodno propisu § 66 Zakona o zaštiti radnika;

XIV. Da Radnička komora u Skoplju vrši sve poslove, koji su po Zakonu o zaštiti radnika dodeljeni u delokrug Radničkih komora;

XV. Da Radnička komora u Skoplju na prvom mestu izradi statut i poslovnik Komore, i da preduzme sve pripremne mere za izbor definitivnih članova Komore;

XVI. Da se ova naredba obnarodu je u »Službenim novinama«.

Ovo rešenje publicirano je u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije od 7 septembra 1936 broj 206—36.

LIČNE VESTI

Premeštenje:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. IX. 1936 god. St. Br. 72.834 odobrio je zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. IX. 1936, kojim se premešta po molbi Suknaić Ivan, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Karlovcu u svojstvu činovnika u VII. položaju C kategorije.

NATEČAJI

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici raspisao je konkurs na jedno mesto činovnika kategorije B položaja VII, na jedno mesto činovnika kategorije B položaja VIII, na jedno mesto činovnika kategorije C položaja VII, na jedno mesto činovnika kategorije C položaju VIII, sva mesta u sedi-

Digitized by Google

tu Okružnog ureda i na jedno mesto činovnika kategorije C položaja IX u ambulanti Okružnog ureda u Subotici.

Podjedno je raspisao konkurs na mesta koja bi ostala upražnjena u nižim položajima izborom kojeg uredskog službenika na gornja mesta. Prvenstvo kod izbora imaju službenici Okružnog ureda u Subotici. Vlastoručno pisane i propisno taksirane te potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti Okružnom uredu najkasnije do 16 novembra 1936 godine do 12 sati. Zakasnele i nedovoljno obložene molbe, neće se uzeti u obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Beogradu raspisao je konkurs za mesto lekara-činovnika opšte prakse u Valjevu. Uslovi i potrebna obaveštenja izašla su u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije broj 244 od 22 oktobra 1936. Rok za podnošenje molbi jeste 14 novembar ove godine zaključno.

Okružni ured za osiguranje radnika u Sušaku raspisao je natečaj za popunjenje jednog mesta lekara-činovnika opšte prakse u sedištu ureda sa prinadležnostima I. plaćevnog razreda 1 plaćevnog stepena. Sva prava i dužnosti ustanovljena su Službenim pravilnikom za lekare-činovnike uz promene predviđene Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20 januara 1931. vlastoručno pisane i propisno taksirane molbenice obložene potrebnim dokumentima imaju se predložiti Okružnom uredu najkasnije do 15 novembra 1936. Manjkavo obložene molbenice kao i one nakon toga roka stigle neće se uzeti u obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Splitu raspisao je natečaj za mesto ugovornog lekara opšte prakse u Postirima na Braču za općinu Postire. Honorar se odmerava u smislu §-a 10 i 15 Kolektivnog ugovora sklopljenog izmedu Središnjeg ureda za osiguranje radnika i Saveza lekara socijalnog osiguranja, prema prosečnom broju članova a putni paušal se određuje u iznosu od Din 1.800.— godišnje. Vlastoručno pisane, biljegom od Din 25.— taksirane i propisno proviđene molbe treba da stignu Okružnom uredu u roku od 28 dana iza objave ovog natečaja u službenom glasniku Primorske banovine u Splitu. Ako je natecatelj javni (državni ili samoupravni) službenik, treba da također doprinese dozvolu svoje nadležne vlasti, kojom mu se dozvoljava da vrši službu ugovornog uredskog lekara.

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici raspisao je konkurs za sledeća mesta:

a) na jedno mesto ugovornog lekara specijaliste za očne bolesti u Subotici sa mesečnim honorarom od Din 2.300.— za dva sata dnevnog rada u uredskoj ambulanti;

b) na jedno mesto pomoćnog lekara sa mesečnim honorarom od Din 2.300.— za pet sati dnevnog rada u uredskoj ambulanti;

c) na jedno mesto ugovornog lekara opšte prakse za IV. i VI. kvart grada Sente (600 članova) sa mesečnim honorarom od Din 1.500.— za jedan sat dnevnog rada u uredskoj ambulanti i za posećivanje ležećih bolesnika uz mesečni podvozni paušal od Din 208.25. Vlastoručno pisane, taksenom markom od Din 25.— bilegovane i svima dokazalima proviđene molbe treba da stignu uredu do 30 oktobra 1936 do 12 sati. Zakasnjele i nedovoljno obložene molbe neće se uzeti u obzir.

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisuje ovime na osnovu zaključka svog pretsedništva od 7 novembra 1936 natečaj za popunjenje jednog mesta direktora zdravstvenog odelenja Središnjeg ureda za osiguranje radnika kategorije A položaja II s godišnjom sistematskom platom od D 12.000.— s godišnjom položajnom platom od D 36.000.— funkcionalnim dodatkom godišnje D 18.000.— i ostalim tom položaju pripadajućim dodacima.

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da je natecatelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik,

2. da imade telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika,

Digitized by Google

3. da nema više od 40 godina života izuzevši slučaj, da je pre toga bio u službi kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi,

4. da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije sudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno presudom,

5. da mu služba kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112 i tačci 5 i 7 §-a 113 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika,

6. da imade diplomu doktora sveukupnog lekarstva i pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Jugoslaviji.

Uz molbu imade svaki natecatelj priložiti: svedočanstvo o danu rođenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenja o dosadanjem zanimanju, o zdravlju, o regulisanju vojne obaveze, o ponašanju. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru specijalisti za tuberkulozu.

U smislu propisa §-a 3 Zakona o primanju u službu lekara kao i o sticanju prava na ličnu penziju, penzionisanju, premeštanju i otpuštanju službenika i lekara-činovnika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i njegovih mesnih organa direktor zdravstvenog odelenja nema prava vršiti privatnu praksu, a u smislu propisa §-a 10 citiranog Zakona mora imati kurs iz socijalne medicine i specijalizaciju iz socijalne medicine.

Prednost kod popunjenja ovoga mesta imadu činovnici radničkog osiguranja.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imadu natecatelji podneti potpisanom uredu najkasnije do uključivo 26 novembra 1936 do 12 sati o podne.

Na zakašnjele i nedovoljno obložene molbe neće se uzeti obzir. (Broj 45840 — 1936 od 7 novembra 1936).

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i nameštenika u mesecu augustu 1936 godine.

U mesecu augustu 1936 godine umrla su prema stiglim prijavama 164 radnika i nameštenika, od toga 128 muškaraca i 36 žena.

Od zaraznih bolesti umrla je 61 osoba, od toga od tuberkuloze 50 (30.9%). Od tih je umrlo 49 od tuberkuloze plućiju, 1 od Tbc. meningitisa, 6 od trbušne pošaline, 2 od malarije, 1 od vrbanca, 1 od difterije i 1 od piemie.

Od ostalih bolesti umrlo je 66 radnika i nameštenika, od toga otpada 14 na bolesti novotvorina, 14 na bolesti optoka krvi (srčane bolesti). Samoubistvo počinilo je 6 radnika, unesrećilo se kod posla 13, a van posla 18 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 18 činovnika, 56 kvalifikovanih radnika, 14 šegrta i 76 nekvalifikovanih radnika. Najveći broj umrlih otpada na trgovačke nameštenike (20), zatim slede radnici tekstilne industrije (19), kućna posluga (13), nameštenici gostionica i kavana (11), radnici gradevina nad zemljom (11), radnici šumsko-pilanske industrije (9), radnici kod javnih poslova (9), radnici industrije kamena i zemlje (8), novčanih zavoda (7), radnici industrije hrane i pića (6), radnici metalne i mašinske industrije (7), grafičari (6), poljoprivredni radnici (5), radnici kod gradnja željeznica (5), nameštenici javnog saobraćaja (3), radnici kemijske industrije (3), industrije papira (3), drvodelske industrije (3), industrije odeće (3), higijene (3), slobodnih profesija (3), centrala za proizvodnju snage (2), radnici oko preradbe kože (2), te po jedan radnik industrije duhana, gradnja prevoznih sretstava i privatnog saobraćaja.

Digitized by Google

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbeđenom nadnicom od D 48.— i to 32 radnika i nameštenika.

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu augustu 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 130.455.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 119.139.—, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 11.316.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca januara 1936 (1 ženska), 4 umrla radnika iz meseca aprila (4 muškarca), 10 umrlih radnika iz meseca maja (8 muškaraca i 2 žene), 22 umrla radnika iz meseca juna (20 muškaraca i 2 žene), 40 umrlih radnika iz meseca jula (31 muškarac i 9 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 49.147.50.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša

u januaru	1936	godine	muškaraca	211,	žena	52	odnosno ukupno	263
„ februaru	„	„	„	210,	„	46	„ „	256
„ martu	„	„	„	211,	„	58	„ „	269
„ aprilu	„	„	„	223,	„	56	„ „	279
„ maju	„	„	„	247,	„	50	„ „	297
„ junu	„	„	„	206,	„	43	„ „	249
„ julu	„	„	„	155,	„	44	„ „	199
	Svega		muškaraca	1463,	žena	348	odnosno ukupno	1812

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u mesecu augustu 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec septembar 1936.

REZULTATI

statistike članova nesposobnih za privredu usled bolovanja ili porođaja u 1933 god.

U broju 6—7 »Radničke zaštite« iz ove godine donešeni su statistički podaci o broju članova nesposobnih za privredu, koji su u 1933 godini primali hranarinu usled obolenja dužeg od 3 dana, odnosno porodiljsku potporu usled porođaja, koji su se lečili u klinikama, bolnicama, rodilištima, lečilištima i oporavilištima Središnjeg ureda, koji su bili na banjskom lečenju ili na promeni boravka. Ovi podaci izneseni su prema spolu, mesnim organima, uzrocima nesposobnosti za privredu, broju obolenja i prema danima bolovanja.

U ovome broju donašaju se statistički podaci o broju članova nesposobnih za privredu usled bolovanja ili porođaja u 1933 godini po banovinama, a podeleni prema spolu, uzrocima nesposobnosti za privredu, broju obolenja i danima bolovanja.

Statistički otsek Središnjeg ureda izradio je ove podatke i po srezovima i gradovima, ali se isti ne mogu publicirati u »Radničkoj zaštiti« zbog ograničenog prostora.

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec august 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Août 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprеč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1665	111	630	1316	2174	3467	2057	1642	1053	740	431	750	16036	83	19·34
2	Beograd	9497	317	1134	3424	3896	6308	6218	9599	6128	6800	6766	11593	71680	166	25·95
3	Dubrovnik	1538	44	291	655	709	2190	2083	2477	2363	1774	958	2910	17992	23	26·35
4	Karlovac	1093	37	211	479	826	1839	906	1139	1198	505	357	759	9349	—	21·90
5	Ljubljana	6865	145	1069	1665	3048	5775	5870	7681	8646	5866	4113	7422	58165	66	25·49
6	Niš	7724	349	1769	4041	4177	3758	1915	1511	1549	1140	454	1132	29519	41	15·75
7	Novi Sad	5282	184	665	1411	1676	2745	1784	2396	1722	1767	970	2096	22698	9	20·61
8	Osijek	6024	200	1280	2102	4459	5254	3804	3717	2819	2596	1322	3676	37253	14	21·18
9	Petrovgrad	4188	90	1478	1400	2526	2131	1060	1190	1025	1149	387	1002	17626	48	17·55
10	Sarajevo	2325	209	969	1871	2952	5453	3053	3341	2191	1970	1040	2454	27828	108	21·93
11	Skoplje	6084	342	1305	3303	2710	3906	2019	1446	1107	1172	384	926	24704	78	16·20
12	Sombor	3166	63	388	719	1477	2027	1094	1297	919	689	241	832	12912	6	18·49
13	Split	1167	60	298	739	894	2860	2080	2423	2291	2329	1074	2364	18579	18	25·88
14	Subotica	3724	197	572	1331	1680	1714	965	1551	903	853	387	848	14725	6	17·99
15	Sušak	793	2	75	218	263	755	896	1224	1123	1104	696	2734	9883	1	30·42
16	Tuzla	1907	174	973	1739	1587	2713	1112	922	1052	625	314	721	13839	15	18·30
17	Zagreb	6091	304	863	1527	2904	4480	3570	6115	6101	5728	4042	10025	51750	19	27·29
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	69133	2828	13970	27940	37958	57375	40486	49671	42190	36807	23936	52244	454538	701	22·71
18	»Merkur«, Zagreb . . .	54	—	8	36	48	203	230	134	484	1115	830	10899	14041	65	44·22
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	637	—	11	50	49	124	157	124	213	306	245	2803	4719	41	36·93
20	»Omladina«, Beograd .	1014	—	16	215	196	298	337	151	349	568	271	1311	4726	8	27·50
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1705	—	35	301	293	625	724	409	1046	1989	1346	15013	23486	114	39·39
	Središnji ured . . . . Office central	**70838**	**2828**	**14005**	**28241**	**38251**	**58000**	**41210**	**50080**	**43236**	**38796**	**25282**	**67257**	**478024**	**815**	**23·53**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	11·—	0·44	2·17	4·39	5·94	9·—	6·40	7·78	6·71	6·02	3·93	10·44	74·22		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	70066	2778	14410	28205	36246	55382	39481	46469	41836	36624	25061	66151	462709	809	23·51
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	63029	2420	12917	27411	38590	55960	36079	39696	38139	34688	20447	61606	430982	825	23·31

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec august 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Août 1936

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	141	4	506	417	71	127	40	115	82	20	5	9	1537	7	13·62
2	Beograd	1516	156	579	1461	6949	1771	1956	2099	1425	1149	782	779	20662	6	19·31
3	Dubrovnik	194	8	896	1016	204	316	238	165	110	72	17	101	3337	—	14·88
4	Karlovac	83	13	740	621	373	714	670	466	227	80	26	38	4052	—	17·—
5	Ljubljana	2582	161	5256	5287	2419	3816	3630	3855	3009	1645	1032	538	33330	26	18·08
6	Niš	803	82	445	1387	597	573	561	510	157	72	17	29	5133	2	14·64
7	Novi Sad	856	71	775	1989	2229	839	475	344	227	156	58	132	8151	5	14·69
8	Osijek	1060	119	2540	2109	1693	1427	683	1048	718	209	119	194	11919	9	15·48
9	Petrovgrad	996	88	2189	1921	438	377	201	142	97	54	26	42	6571	5	11·80
10	Sarajevo	579	69	803	423	1400	474	350	425	414	123	64	144	5268	15	16·51
11	Skoplje	1417	300	460	973	686	331	237	178	80	45	20	36	4763	5	12·—
12	Sombor	606	118	376	2178	1199	755	247	161	70	26	7	34	5777	4	13·25
13	Split	394	868	383	1884	364	343	156	103	81	60	39	75	4850	2	12·78
14	Subotica	1756	208	1128	2467	1548	394	198	118	90	59	15	58	8039	3	11·78
15	Sušak	108	3	566	163	655	360	397	433	283	101	54	88	3211	—	18·53
16	Tuzla	161	22	694	292	80	90	51	30	22	10	10	22	1484	—	12·12
17	Zagreb	1638	100	2095	4057	8962	2669	2413	2585	1963	1283	758	606	29129	17	17·78
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	14890	2390	20431	28745	29867	15376	12503	12777	9055	5164	3050	2925	157173	106	16·35
18	»Merkur«, Zagreb	14	—	3	35	63	212	230	148	381	632	495	2690	4903	28	39·67
19	»Trgovsko«, Ljubljana	467	1	19	93	126	252	222	155	295	370	254	942	3196	7	29·62
20	»Omladina«, Beograd	36	—	1	14	22	46	74	29	194	108	72	201	797	—	31·91
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	517	1	23	142	211	510	526	332	870	1110	821	3833	8896	35	35·37
	Središnji ured Office central	**15407**	**2391**	**20454**	**28887**	**30078**	**15886**	**13029**	**13109**	**9925**	**6274**	**3871**	**6758**	**166069**	**141**	**17·37**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	2·39	0·37	3·18	4·48	4·67	2·47	2·02	2·03	1·54	0·98	0·60	1·05	25·78		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	16280	2436	20774	28982	30606	15551	12608	12392	10340	6344	3719	6749	166781	156	17·26
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	13636	2053	19925	27503	29646	14643	11859	11384	9469	5579	3307	6702	155706	140	17·32

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec august 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Août 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre coruant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1806	115	1136	1733	2245	3594	2097	1757	1135	760	436	759	17573	90	18·84
2	Beograd	11013	473	1713	4885	10845	8079	8174	11698	7553	7949	7548	12372	22302	172	24·47
3	Dubrovnik	1732	52	1187	1671	913	2506	2321	2642	2473	1846	975	3011	21329	23	24·56
4	Karlovac	1176	50	951	1100	1199	2553	1576	1605	1425	585	384	797	13401	—	20·42
5	Ljubljana	9447	306	6325	7052	5467	9591	9500	11536	11655	7511	5145	7960	91495	92	22·79
6	Niš	8527	431	2214	5328	4774	4331	2476	2021	1706	1212	471	1161	34652	43	15·59
7	Novi Sad	6138	255	1440	3400	3905	3584	2259	2740	1949	1923	1028	2228	30849	14	19·05
8	Osijek	7084	319	3820	4211	6152	6681	4487	4765	3537	2805	1441	3870	49172	23	19·80
9	Petrovgrad	5184	178	3667	3321	2964	2508	1261	1332	1122	1203	413	1044	24197	53	15·99
10	Sarajevo	2904	278	1772	2294	4352	5927	3403	3766	2605	2093	1104	2598	33096	123	21·07
11	Skoplje	7501	642	1765	4276	3396	4237	2256	1624	1187	1217	404	962	29467	83	15·52
12	Sombor	3772	181	764	2897	2676	2782	1341	1458	989	715	248	866	18689	10	16·87
13	Split	1561	928	681	2723	1258	3203	2236	2526	2372	2389	1113	2439	23429	20	23·17
14	Subotica	5480	405	1700	3798	3228	2108	1163	1669	993	912	402	906	22764	9	15·80
15	Sušak	901	5	641	381	918	1115	1293	1657	1406	1205	750	2822	13094	1	27·50
16	Tuzla	2068	196	1667	2031	1667	2803	1163	952	1074	635	324	743	15323	15	17·70
17	Zagreb	7729	404	2958	5584	11866	7149	5983	8700	8064	7011	4800	10631	80879	36	23·87
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	84023	5218	34401	56685	67825	72751	52989	62448	51245	41971	26986	55169	611711	807	21·08
18	»Merkur«, Zagreb	68	—	11	71	111	415	460	282	865	1747	1325	13589	18944	93	43·04
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1104	1	30	143	175	376	379	279	508	676	499	3745	7915	48	33·98
20	»Omladina«, Beograd	1050	—	17	229	218	344	411	180	543	676	343	1512	5523	8	28·14
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2222	1	58	443	504	1135	1250	741	1916	3099	2167	18846	32382	149	38·29
	Središnji ured Office central	**86245**	**5219**	**34459**	**57128**	**68329**	**73886**	**54239**	**63189**	**53161**	**45070**	**29153**	**74015**	**644093**	**956**	**21·94**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	13·39	0·81	5·35	8·87	10·61	11·47	8·42	9·81	8·25	7·—	4·53	11·49	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	86346	5214	35184	57187	66852	70933	52089	58861	52176	42968	28780	72900	629490	965	21·85
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	76665	4473	32842	54914	68236	70603	47938	51080	47608	40267	23754	68308	586688	965	21·72

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Prosječan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	103	1230	76	5	526	341	4	328	27	17	44
		ž.	—	14	—	—	3	—	—	8	—	14	2
			103	**1244**	**76**	**5**	**529**	**341**	**4**	**336**	**27**	**31**	**46**
2	Beograd	m.	430	2017	1017	—	4556	10285	2565	383	2310	2007	287
		ž.	20	60	35	—	92	1319	50	58	98	2437	352
			450	**2077**	**1052**	—	**4648**	**11604**	**2615**	**441**	**2408**	**4444**	**639**
3	Dubrovnik	m.	29	1979	684	303	1170	1543	306	105	107	17	—
		ž.	5	38	13	—	38	67	1	28	1	51	—
			34	**2017**	**697**	**303**	**1208**	**1610**	**307**	**133**	**108**	**68**	—
4	Karlovac	m.	34	41	41	2	669	426	11	41	223	1672	2
		ž.	2	1	—	—	56	177	—	9	131	1774	—
			36	**42**	**41**	**2**	**725**	**603**	**11**	**50**	**354**	**3446**	**2**
5	Ljubljana	m.	461	535	735	19	4836	5815	360	1497	492	5160	1329
		ž.	122	49	34	—	1035	1238	8	476	9	9104	670
			583	**584**	**769**	**19**	**5871**	**7053**	**368**	**1973**	**501**	**14264**	**1999**
6	Niš	m.	233	46	208	10	1955	2381	430	688	183	2800	24
		ž.	—	—	3	11	27	3	7	152	1	1341	4
			233	**46**	**211**	**21**	**1982**	**2384**	**437**	**840**	**184**	**4141**	**28**
7	Novi Sad	m.	172	372	307	2	2328	2207	146	150	291	1144	25
		ž.	23	18	1	—	196	323	–	84	21	1262	43
			195	**390**	**308**	**2**	**2524**	**2530**	**146**	**234**	**312**	**2406**	**68**
8	Osijek	m.	1046	981	314	—	2827	2458	695	319	393	1233	40
		ž.	25	56	5	—	292	70	14	167	21	1504	123
			1071	**1037**	**319**	—	**3119**	**2528**	**709**	**486**	**414**	**2737**	**163**
9	Petrovgrad	m.	720	247	208	—	1293	1116	17	33	200	237	3
		ž.	16	16	14	—	662	65	—	53	5	623	3
			736	**263**	**222**	—	**1955**	**1181**	**17**	**86**	**205**	**860**	**6**
10	Sarajevo	m.	37	549	332	60	772	3093	267	137	526	299	13
		ž.	1	1	1	4	2	67	—	31	1	879	12
			38	**550**	**333**	**64**	**774**	**3160**	**267**	**168**	**527**	**1178**	**25**
11	Skoplje	m.	217	150	288	2	888	1403	106	147	196	468	3
		ž.	—	—	5	—	10	25	—	31	3	475	12
			217	**150**	**293**	**2**	**898**	**1428**	**106**	**178**	**199**	**943**	**15**
12	Sombor	m.	411	367	126	2	526	922	75	117	164	1560	3
		ž.	17	18	2	—	215	66	1	35	—	1701	—
			428	**385**	**128**	**2**	**741**	**988**	**76**	**152**	**164**	**3261**	**3**
13	Split	m.	90	1361	646	17	2575	370	1095	481	370	44	1
		ž.	5	19	27	2	139	3	3	23	7	148	5
			95	**1380**	**673**	**19**	**2714**	**373**	**1098**	**504**	**377**	**192**	**6**
14	Subotica	m.	729	76	194	—	601	1243	3	203	276	439	14
		ž.	137	6	14	—	218	169	—	63	5	1229	97
			866	**82**	**208**	—	**819**	**1412**	**3**	**266**	**281**	**1668**	**111**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu augustu 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Août 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Preradj. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke grad.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opšinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
7	426	6961	157	434	145	210	237	1684	689	36	180	1052	781	105	88	143	16036
—	—	48	8	10	147	132	67	—	2	10	42	34	53	26	31	886	1537
7	**426**	**7009**	**165**	**444**	**292**	**342**	**304**	**1684**	**691**	**46**	**222**	**1086**	**834**	**131**	**119**	**1029**	**17573**
310	2788	1054	2070	5134	11	2966	3212	3610	7924	2246	1948	3634	6016	1176	1262	462	71680
227	284	61	70	438	—	1290	2472	63	67	1000	745	222	717	314	539	7592	20622
537	**3072**	**1115**	**2140**	**5572**	**11**	**4256**	**5684**	**3673**	**7991**	**3246**	**2693**	**3856**	**6733**	**1490**	**1801**	**8054**	**92302**
7	252	407	337	681	382	996	303	3650	1632	94	354	1020	1032	250	256	96	17992
—	2	—	8	60	337	609	158	1	3	18	107	32	91	29	47	1593	3337
7	**254**	**407**	**345**	**741**	**719**	**1605**	**461**	**3651**	**1635**	**112**	**461**	**1052**	**1123**	**279**	**303**	**1689**	**21329**
260	330	1370	188	425	—	161	186	614	854	29	155	949	521	42	49	54	9349
51	50	77	26	11	2	227	85	—	5	8	95	50	24	14	19	1158	4052
311	**380**	**1447**	**214**	**436**	**2**	**388**	**271**	**614**	**859**	**37**	**250**	**999**	**545**	**56**	**68**	**1212**	**13401**
1503	2402	5791	3156	3192	397	1076	1460	3921	6995	768	1142	1878	2353	264	518	110	58165
318	464	221	408	672	579	2743	2932	26	106	402	1104	175	1184	171	671	8409	33330
1821	**2866**	**6012**	**3564**	**3864**	**976**	**3819**	**4392**	**3947**	**7101**	**1170**	**2246**	**2053**	**3537**	**435**	**1189**	**8519**	**91495**
436	2026	501	943	1857	909	1415	1405	1195	2078	182	796	3399	2055	323	732	309	29519
54	9	1	10	59	682	402	671	6	—	12	145	29	168	20	111	1205	5133
490	**2035**	**502**	**953**	**1916**	**1591**	**1817**	**2076**	**1201**	**2078**	**194**	**941**	**3428**	**2223**	**343**	**843**	**1514**	**34652**
112	779	541	1178	2212	46	469	1097	1249	1542	313	934	1877	2244	289	476	196	22698
12	36	133	155	238	126	360	657	29	54	135	232	183	368	101	226	3135	8151
124	**815**	**674**	**1333**	**2450**	**172**	**829**	**1754**	**1278**	**1596**	**448**	**1166**	**2060**	**2612**	**390**	**702**	**3331**	**30849**
320	2630	7180	1732	3477	14	604	1268	909	1500	281	1041	2066	2784	275	500	366	37253
16	1081	688	337	316	13	561	795	56	21	228	311	253	614	84	155	4113	11919
336	**3711**	**7868**	**2069**	**3793**	**27**	**1165**	**2063**	**965**	**1521**	**509**	**1352**	**2319**	**3398**	**359**	**655**	**4479**	**49172**
73	770	81	923	2666	28	349	749	1072	689	102	1037	1921	2028	261	508	295	17626
14	9	1	52	154	8	208	844	14	46	45	193	113	445	51	224	2693	6571
87	**779**	**82**	**975**	**2820**	**36**	**557**	**1593**	**1086**	**735**	**147**	**1230**	**2034**	**2473**	**312**	**732**	**2988**	**24197**
32	554	7533	313	825	532	984	1274	3688	1803	163	580	759	1396	743	425	139	27828
—	3	59	1	60	455	422	504	12	66	31	230	38	230	115	192	1851	5268
32	**557**	**7592**	**314**	**885**	**987**	**1406**	**1778**	**3700**	**1869**	**194**	**810**	**797**	**1626**	**858**	**617**	**1990**	**33096**
46	1351	558	708	1481	2179	1168	1117	2945	1775	133	725	3465	1934	233	759	259	24704
—	13	2	—	21	2215	254	382	1	5	18	90	80	44	37	112	928	4763
46	**1364**	**560**	**708**	**1502**	**4394**	**1422**	**1499**	**2946**	**1780**	**151**	**815**	**3545**	**1978**	**270**	**871**	**1187**	**29467**
108	512	114	877	2268	4	205	526	405	795	102	481	602	1180	145	191	124	12912
6	56	2	51	119	1	124	307	3	36	37	60	35	149	23	52	2661	5777
114	**568**	**116**	**928**	**2387**	**5**	**329**	**833**	**408**	**831**	**139**	**541**	**637**	**1329**	**168**	**243**	**2785**	**18689**
14	283	19	284	901	100	688	69	5476	1129	93	287	612	1151	152	194	77	18579
—	23	—	—	275	32	624	273	245	59	40	71	90	292	53	122	2270	4850
14	**306**	**19**	**284**	**1176**	**132**	**1312**	**342**	**5721**	**1188**	**133**	**358**	**702**	**1443**	**205**	**316**	**2347**	**23429**
11	706	76	834	2205	9	391	708	503	455	182	710	1272	2163	203	366	153	14725
—	64	—	245	224	10	206	838	1	3	155	203	87	713	36	136	3180	8039
11	**770**	**76**	**1079**	**2429**	**19**	**597**	**1546**	**504**	**458**	**337**	**913**	**1359**	**2876**	**239**	**502**	**3333**	**22764**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	22	1613	628	132	109	218	197	19	134	6	331
		ž.	2	16	30	—	—	17	—	14	1	2	119
			24	**1629**	**658**	**132**	**109**	**235**	**197**	**33**	**135**	**8**	**450**
16	Tuzla	m.	89	519	547	32	722	277	6	1215	54	128	—
		ž.	1	—	5	2	16	1	—	24	1	204	—
			90	**519**	**552**	**34**	**738**	**278**	**6**	**1239**	**55**	**332**	—
17	Zagreb	m.	411	1126	1111	—	3954	2930	509	1508	1206	4550	337
		ž.	90	28	44	—	184	201	1	514	15	5151	445
			501	**1154**	**1155**	—	**4138**	**3131**	**510**	**2022**	**1221**	**9701**	**782**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	5234	13209	7462	586	30307	37028	6792	7371	7152	21781	2456
		ž.	466	340	233	19	3185	3811	85	1770	320	27899	1887
			5700	**13549**	**7695**	**605**	**33492**	**40839**	**6877**	**9141**	**7472**	**49680**	**4343**
18	„Merkur", Zagreb	m.	8	167	319	3	142	262	63	414	305	750	79
		ž.	—	53	92	—	18	80	6	183	72	263	26
			8	**220**	**411**	**3**	**160**	**342**	**69**	**597**	**377**	**1013**	**105**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	12	4	37	—	39	146	5	135	60	373	58
		ž.	7	2	36	—	21	98	2	66	19	208	19
			19	**6**	**73**	—	**60**	**244**	**7**	**201**	**79**	**581**	**77**
20	„Omladina", Beograd	m.	4	25	42	—	1	13	20	23	2	16	1
		ž.	13	2	4	—	—	2	3	3	2	11	—
			17	**27**	**46**	—	**1**	**15**	**23**	**26**	**4**	**27**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	24	196	398	3	182	421	88	572	367	1139	138
		ž.	20	57	132	—	39	180	11	252	93	482	45
			44	**253**	**530**	**3**	**221**	**601**	**99**	**824**	**460**	**1621**	**183**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	5258	13405	7860	589	30489	37449	6880	7943	7519	22920	2594
		ž.	486	397	365	19	3224	3991	96	2022	413	28381	1932
			5744	**13802**	**8225**	**608**	**33713**	**41440**	**6976**	**9965**	**7932**	**51301**	**4526**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·82	2·08	1·22	0·09	4·73	5·81	1·07	1·23	1·17	3·56	0·40
		ž.	0·07	0·06	0·06	—	0·50	0·62	0·01	0·32	0·06	4·41	0·30
			0·89	**2·14**	**1·28**	**0·09**	**5·23**	**6·43**	**1·08**	**1·55**	**1·23**	**7·97**	**0·70**
	Broj čl. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	4559	13483	7855	670	29739	37070	6807	7927	7381	22409	2661
		ž.	475	364	360	15	3145	3926	103	2054	396	28458	1939
			5034	**13847**	**8215**	**685**	**32884**	**40996**	**6910**	**9981**	**7777**	**50867**	**4600**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	3864	13236	7901	1006	27742	32207	5862	8104	6539	19839	2517
		ž.	476	415	341	24	3254	3704	91	2055	423	26019	1812
			4340	**13651**	**8242**	**1030**	**30996**	**35911**	**5953**	**10159**	**6962**	**45858**	**4329**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke grad.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opšitinski poslovi Services communeux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	137	785	193	423	17	733	207	1366	956	43	165	554	707	74	81	33	9883
—	5	79	—	57	458	787	120	—	2	25	156	42	159	6	80	1034	3211
—	**142**	**864**	**193**	**480**	**475**	**1520**	**327**	**1366**	**958**	**68**	**321**	**596**	**866**	**80**	**161**	**1067**	**13094**
2	339	4939	274	647	11	322	236	333	680	26	187	658	779	553	136	128	13839
—	3	13	13	31	3	190	71	—	—	1	30	28	53	12	25	757	1484
2	**342**	**4952**	**287**	**678**	**14**	**512**	**307**	**333**	**680**	**27**	**217**	**686**	**832**	**565**	**161**	**885**	**15323**
481	2064	1912	2199	3913	72	1258	1566	1387	5600	1061	1441	3455	5526	1064	750	359	51750
54	257	137	548	881	206	1800	1956	7	104	454	1161	235	1819	286	502	12049	29129
535	**2321**	**2049**	**2747**	**4794**	**278**	**3058**	**3522**	**1394**	**5704**	**1515**	**2602**	**3690**	**7345**	**1350**	**1252**	**12408**	**80879**
3722	18349	39822	16366	32741	4856	13995	15620	34007	37096	5854	12163	29173	34650	6152	7291	3303	454538
752	2359	1522	1932	3626	5274	10939	13132	464	579	2619	4975	1726	7123	1378	3244	55514	157173
4474	**20708**	**41344**	**18298**	**36367**	**10130**	**24934**	**28752**	**34471**	**37675**	**8473**	**17138**	**30899**	**41773**	**7530**	**10535**	**58817**	**611711**
71	33	113	185	530	10	65	172	42	139	154	19	28	5585	3378	1005	—	14041
24	19	22	42	136	4	47	64	2	29	54	13	2	2046	993	613	—	4903
95	**52**	**135**	**227**	**666**	**14**	**112**	**236**	**44**	**168**	**208**	**32**	**30**	**7631**	**4371**	**1618**	**—**	**18944**
43	42	39	17	89	5	15	32	2	89	68	21	49	2270	826	243	—	4719
20	30	14	23	102	3	14	48	1	24	41	26	12	1771	283	306	—	3196
63	**72**	**53**	**40**	**191**	**8**	**29**	**80**	**3**	**113**	**109**	**47**	**61**	**4041**	**1109**	**549**	**—**	**7915**
5	15	15	5	36	3	7	62	—	2	14	—	3	3594	611	207	—	4726
2	3	—	—	4	—	—	35	—	—	1	—	—	364	281	67	—	797
7	**18**	**15**	**5**	**40**	**3**	**7**	**97**	**—**	**2**	**15**	**—**	**3**	**3958**	**892**	**274**	**—**	**5523**
119	90	167	207	655	18	87	266	44	230	236	40	80	11449	4815	1455	—	23486
46	52	36	65	242	7	61	147	3	53	96	39	14	4181	1557	986	—	8896
165	**142**	**203**	**272**	**897**	**25**	**148**	**413**	**47**	**283**	**332**	**79**	**94**	**15630**	**6372**	**2441**	**—**	**32382**
3841	18439	39989	16573	33396	4874	14082	15886	34051	37326	6090	12203	29253	46099	10967	8746	3303	478024
798	2411	1558	1997	3868	5281	11000	13279	467	632	2715	5014	1740	11304	2935	4230	55514	166069
4639	**20850**	**41547**	**18570**	**37264**	**10155**	**25082**	**29165**	**34518**	**37958**	**8805**	**17217**	**30993**	**57403**	**13902**	**12976**	**58817**	**644093**
0·60	2·86	6·21	2·57	5·18	0·76	2·19	2·47	5·29	5·80	0·95	1·89	4·54	7·16	1·70	1·36	0·51	74·22
0·12	0·38	0·24	0·31	0·60	0·82	1·71	2·06	0·07	0·10	0·42	0·78	0·27	1·75	0·46	0·66	8·62	25·78
0·72	**3·24**	**6·45**	**2·88**	**5·78**	**1·58**	**3·90**	**4·53**	**5·36**	**5·90**	**1·37**	**2·67**	**4·81**	**8·91**	**2·16**	**2·02**	**9·13**	**100·—**
3753	18242	39067	15938	32384	5397	14331	16155	26985	35090	6063	12213	28147	45523	10963	8603	3294	462709
738	2271	1385	1952	3857	5922	10668	14261	265	609	2679	4987	1740	11130	3062	4155	55865	166781
4491	**20513**	**40452**	**17890**	**36241**	**11319**	**24999**	**30416**	**27250**	**35699**	**8742**	**17200**	**29887**	**56653**	**14025**	**12758**	**59159**	**629490**
3632	17359	43640	14620	31314	2937	13279	13173	25718	27891	5476	11753	25110	43509	11550	8001	3203	430982
671	2056	1355	1732	4008	2913	10750	12351	342	608	2598	4597	1207	10612	2883	4044	54365	155706
4303	**19415**	**44995**	**16352**	**35322**	**5850**	**24029**	**25524**	**26060**	**28499**	**8074**	**16350**	**26317**	**54121**	**14433**	**12045**	**57568**	**586688**

Digitized by Google

Statistički podaci o članovima nesposobnim za rad usled
Les Rapports statistiques des membres incapables de travailler
I. Broj obolenja (broj nesposobnih za rad)

Redni broj — Numéro d'ordre	Banovine Banovines	Spol — Sexe	Uzroci nesposobnosti za rad												
			Bolesti razvitka Maladies de développement	Zarazne bolesti Maladies infectieuses	Tuberkuloza pluća Tuberculose pulmonaire	Tuberkuloza ostalih organa Tuberculose d'autres organes	Influenca i gripa Influenza et la grippe	Venerične bolesti Maladies vénériennes	Bolesti spolovila Maladies des organes génitaux	Novotvorine Neoplasmes (Tumeurs)	Bolesti krvi Maladies de sang	Bolesti mozga i živčevlja Maladies de cerveau et des nerfs	Očne bolesti Maladies des yeux	Bolesti uha Maladies des oreilles	Bolesti disala Catarrhe des organes respiratoires
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	**Dravska banovina** . . .	m.	32	585	648	104	2690	271	116	126	74	423	466	149	1608
	Banovine de la Drave	ž.	51	403	424	44	1220	81	504	129	205	339	182	81	676
			83	**988**	**1072**	**148**	**3910**	**352**	**620**	**255**	**279**	**762**	**648**	**230**	**2284**
2	**Savska banovina** . . .	m.	134	2407	2779	143	4391	504	293	155	146	664	548	220	2149
	Banovine da la Save	ž.	109	1308	1534	37	1739	150	922	103	196	313	171	84	533
			243	**3715**	**4313**	**180**	**6130**	**654**	**1215**	**258**	**342**	**977**	**719**	**304**	**2682**
3	**Vrbaska banovina** . . .	m.	31	297	557	23	1118	65	46	27	37	68	88	29	365
	Banovine du Vrbas	ž.	3	43	53	3	69	20	37	3	10	4	10	3	28
			34	**340**	**610**	**26**	**1187**	**85**	**83**	**30**	47	**72**	**98**	**32**	**393**
4	**Primorska banovina** . .	m.	32	367	266	20	1523	51	41	31	16	99	136	47	573
	Banovine du Primorje	ž.	2	135	92	14	465	45	95	14	25	27	45	19	109
			34	**502**	**358**	**34**	**1988**	**96**	**136**	**45**	**41**	**126**	**181**	**66**	**682**
5	**Drinska banovina** . . .	m.	107	714	566	53	2397	70	80	32	55	154	174	57	662
	Banovine de la Drina	ž.	52	210	151	26	411	25	113	15	32	39	30	16	123
			159	**924**	**717**	**79**	**2808**	**95**	**193**	**47**	**87**	**193**	**204**	**73**	**785**
6	**Zetska banovina** . . .	m.	10	790	299	14	850	53	24	15	5	46	81	36	308
	Banovine de la Zeta	ž.	3	73	65	3	160	21	15	2	2	13	4	3	32
			13	**863**	**364**	**17**	**1010**	**74**	**39**	**17**	**7**	**59**	**85**	**39**	**340**
7	**Dunavska banovina** . .	m.	49	1149	1767	120	2895	217	182	72	79	297	216	92	1216
	Banovine du Danube	ž.	23	551	797	32	1022	78	424	99	114	121	56	11	323
			72	**1700**	**2564**	**152**	**3917**	**295**	**606**	**171**	**193**	**418**	**272**	**103**	**1539**
8	**Moravska banovina** . .	m.	14	386	462	48	792	66	50	13	39	61	102	18	330
	Banovine de la Morava	ž.	2	110	113	7	219	18	98	12	24	32	14	5	75
			16	**496**	**575**	**55**	**1011**	**84**	**148**	**25**	**63**	**93**	**116**	**23**	**405**
9	**Vardarska banovina** . .	m.	27	2905	1007	20	1534	78	32	11	45	78	36	23	665
	Banovine du Vardar	ž.	4	554	184	7	319	32	59	5	27	33	10	3	101
			31	**3459**	**1191**	**27**	**1853**	**110**	**91**	**16**	**72**	**111**	46	**26**	**766**
10	**Uprava grada Beograda**	m.	56	1866	1019	75	1766	202	196	55	41	183	231	93	527
	La préfecture de la ville du Belgrade	ž.	17	495	426	17	515	23	187	38	25	84	43	32	135
			73	**2361**	**1445**	**92**	**2281**	**225**	**383**	**93**	**66**	**267**	**274**	**125**	**662**
	Kraljevina Jugoslavija	m.	**492**	**11466**	**9370**	**620**	**19956**	**1577**	**1060**	**537**	**537**	**2073**	**2078**	**764**	**6403**
	Royaume de Yougoslavie	ž.	**266**	**3882**	**3839**	**190**	**6139**	**493**	**2454**	**420**	**660**	**1005**	**565**	**257**	**2135**
			758	**15348**	**13209**	**810**	**26095**	**2070**	**3514**	**957**	**1197**	**3078**	**2643**	**1021**	**10538**

Digitized by Google

bolovanja i porodaja u 1933 godini po banovinama.

en cas de maladie et de maternité en 1933 par les banovines.

Cas de maladie (le nombre des incapables de travailler).

Les causes de l'incapacité de travailler																		
Katar disala Catarrhe des organes respiratoires	Upala porebrice Pleurésie	Bolesti optoka krvi Maladies de la circulation du sang	Bolesti probavila Maladies des organes digestifs	Bolesti mokraćnih organa Maladies des organes urinaires	Bolesti kože Maladies cutanées	Kožni nametnici Parasites de la peau	Gnojne upale staničevine Inflammation purul. de tissu soucutané	Reumatizam Rhumatisme	Ostale bolesti kosti zglobova i mišićja Autres mal. des os, des artic. et de la muscul.	Ozlede Blessures	Nejasni uzroci Causes mal éclaircies	Otrovanja Empoisonnements	Obrtne bolesti Maladies profesionelles	Samoubistva Suicides	Ubojstva Homicides	Porod i bolesti rodilje Accouchements et malad. puerperales	Pometnuća Avortements	Ostale bolesti Autres maladies	Svega — Total
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
77	278	475	3655	159	567	96	2514	2293	326	6771	252	17	24	8	—	—	—	17	24821
62	102	216	1882	142	276	51	901	699	130	1018	166	11	—	8	1	1280	307	8	11599
139	**380**	**691**	**5537**	**301**	**843**	**147**	**3415**	**2992**	**456**	**7789**	**418**	**28**	**24**	**16**	**1**	**1280**	**307**	**25**	**36420**
63	596	741	4004	369	860	68	3918	2612	505	8894	149	27	2	24	3	—	—	28	37396
34	223	261	1572	239	340	31	1175	802	147	1162	101	16	—	35	—	1421	304	3	15065
97	**819**	**1002**	**5576**	**608**	**1200**	**99**	**5093**	**3414**	**652**	**10056**	**250**	**43**	**2**	**59**	**3**	**1421**	**304**	**31**	**52461**
4	92	117	578	112	110	5	713	479	80	1822	17	1	—	1	2	—	—	—	6884
—	5	12	42	7	6	1	44	31	3	52	1	1	—	—	—	32	7	—	530
4	**97**	**129**	**620**	**119**	**116**	**6**	**757**	**510**	**83**	**1874**	**18**	**2**	**—**	**1**	**2**	**32**	**7**	**—**	**7414**
6	108	80	687	116	159	20	768	397	74	1583	22	5	—	—	—	—	—	2	7229
3	26	30	215	31	41	6	178	97	22	157	15	—	—	1	—	105	14	—	2028
9	**134**	**110**	**902**	**147**	**200**	**26**	**946**	**494**	**96**	**1740**	**37**	**5**	**—**	**1**	**—**	**105**	**14**	**2**	**9257**
11	203	250	1692	187	296	19	1197	841	254	3540	180	7	—	1	—	—	—	6	13205
—	23	68	195	57	58	—	196	115	39	230	41	—	—	3	1	163	35	—	2467
11	**226**	**318**	**1287**	**244**	**354**	**19**	**1393**	**956**	**293**	**3770**	**221**	**7**	**—**	**4**	**1**	**163**	**35**	**6**	**15672**
4	75	74	379	71	138	7	579	336	79	1281	11	4	—	—	—	—	—	9	5578
1	22	12	55	18	10	2	60	37	6	84	2	—	—	1	—	44	2	—	752
5	**97**	**86**	**434**	**89**	**148**	**9**	**639**	**373**	**85**	**1365**	**13**	**4**	**—**	**1**	**—**	**44**	**2**	**9**	**6330**
37	322	417	2062	259	315	16	1566	1369	174	3667	37	16	10	5	1	—	—	8	18632
12	117	132	868	126	114	5	467	415	48	452	9	6	2	21	—	494	237	—	7176
49	**439**	**549**	**2930**	**385**	**429**	**21**	**2033**	**1784**	**222**	**4119**	**46**	**22**	**12**	**26**	**1**	**494**	**237**	**8**	**25808**
1	104	126	447	51	55	3	400	303	25	1012	12	4	1	1	—	—	—	1	4927
2	17	56	139	24	15	—	45	59	6	100	1	1	—	2	—	50	24	—	1270
3	**121**	**182**	**586**	**75**	**70**	**3**	**445**	**362**	**31**	**1112**	**13**	**5**	**1**	**3**	**—**	**50**	**24**	**1**	**6197**
19	191	58	780	120	51	1	337	554	20	1080	2	—	—	1	—	—	—	11	9686
2	33	18	192	25	3	1	39	74	6	80	—	—	—	1	—	60	14	—	1886
21	**224**	**76**	**972**	**145**	**54**	**2**	**376**	**628**	**26**	**1160**	**2**	**—**	**—**	**2**	**—**	**60**	**14**	**11**	**11572**
36	164	267	1444	116	147	13	1446	695	62	3443	93	12	17	2	—	—	—	23	14290
5	44	88	478	63	38	3	345	186	10	389	43	1	—	—	—	236	62	7	4035
41	**208**	**355**	**1922**	**179**	**185**	**16**	**1791**	**881**	**72**	**3832**	**136**	**13**	**17**	**2**	**—**	**236**	**62**	**30**	**18325**
258	**2133**	**2605**	**15128**	**1560**	**2698**	**248**	**13438**	**9879**	**1599**	**33093**	**775**	**93**	**54**	**43**	**6**	**—**	**—**	**105**	**142648**
121	**612**	**893**	**5638**	**732**	**901**	**100**	**3450**	**2515**	**417**	**3724**	**379**	**36**	**2**	**72**	**2**	**3885**	**1006**	**18**	**46808**
379	**2745**	**3498**	**20766**	**2292**	**3599**	**348**	**16888**	**12394**	**2016**	**36817**	**1154**	**129**	**56**	**115**	**8**	**3885**	**1006**	**123**	**189456**

Digitized by Google

Statistički podaci o članovima nesposobnim za rad usled
Les Rapports statistiques des membres incapables de travailler
II. Broj dana bolovanja (trajanje nesposobnosti za rad)

Redni broj — Numéro d'ôrdre	Banovine Banovines	Bolesti razvitka	Uzroci nesposobnosti za rad Bolesti razvitka Maladies de développement	Zarazne bolesti Maladies infectieuses	Tuberkuloza pluća Tuberculose pulmonaire	Tuberkuloza ostalih organa Tuberculose d'autres organes	Influenca i grip Influenza et la grippe	Venerične bolesti Maladies vénériennes	Bolesti spolovila Maladies des organes génitaux	Novotvorine Neoplasmes (Tumeurs)	Bolesti krvi Maladies de sang	Bolesti mozga i živčevlja Maladies de cerveau et des nerfs	Očne bolesti Maladies des yeux	Bolesti uha Maladies des oreilles	Bolesti disala Maladies des organes respiratoires
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	**Dravska banovina** . . .	m.	1804	9733	49337	9018	31595	7339	2345	5324	2251	16077	10887	3134	24334
	Banovine de la Drave	ž.	2064	7169	39171	4243	15324	2391	15417	6502	4347	13174	4236	1560	10367
			3868	**16902**	**88508**	**13261**	**46919**	**9730**	**17762**	**11826**	**6598**	**29251**	**15123**	**4694**	**34701**
2	**Savska banovina** . . .	m.	2449	34300	157012	8275	47104	13510	5624	6394	3261	18525	13052	3841	37663
	Banovine da la Save	ž.	3239	18381	94405	2769	21926	6138	20472	5925	4839	9562	5617	2002	9731
			5688	**52681**	**251417**	**11044**	**69030**	**19648**	**26096**	**12319**	**8100**	**28087**	**18669**	**5846**	**47394**
3	**Vrbaska banovina** . . .	m.	1076	3704	34405	2454	11381	2047	834	977	561	1920	1993	647	5875
	Banovine du Vrbas	ž.	75	532	2939	204	772	756	559	247	135	95	57	113	384
			1151	**4236**	**37344**	**2658**	**12153**	**2803**	**1393**	**1224**	**696**	**2015**	**2050**	**760**	**6259**
4	**Primorska banovina** . .	m.	762	4123	17094	764	15175	1791	955	944	457	2882	1932	610	7584
	Banovine du Primorje	ž.	149	1385	6580	707	4551	1675	2142	1021	724	1130	1113	283	1805
			911	**5508**	**23674**	**1471**	**19726**	**3466**	**3097**	**1965**	**1181**	**4012**	**3045**	**893**	**9389**
5	**Drinska banovina** . . .	m.	2703	7262	26124	2824	21802	1677	1130	1228	1317	3499	2928	853	9511
	Banovine de la Drina	ž.	1266	2467	7823	1147	4009	798	1929	865	690	1534	309	451	1883
			3969	**9729**	**33947**	**3971**	**25811**	**2475**	**3059**	**2093**	**2007**	**5033**	**3237**	**1304**	**11394**
6	**Zetska banovina** . . .	m.	517	6899	12840	906	7368	1517	368	1120	56	1321	1074	728	4513
	Banovine de la Zeta	ž.	38	1225	2748	175	1503	578	270	29	19	306	70	37	604
			555	**8124**	**15588**	**1081**	**8871**	**2095**	**638**	**1149**	**75**	**1627**	**1144**	**765**	**5117**
7	**Dunavska banovina** . .	m.	852	17948	116097	7398	30364	7225	3259	3676	1962	10108	5186	1396	24077
	Banovine du Danube	ž.	584	8675	57489	2468	13195	3273	13890	6032	3011	4862	1719	131	7300
			1436	**26623**	**173586**	**9866**	**43559**	**10498**	**17149**	**9708**	**4973**	**14970**	**6905**	**1527**	**31377**
8	**Moravska banovina** . .	m.	197	4030	19748	2289	7645	1280	670	219	401	1055	996	183	3623
	Banovine de la Morava	ž.	14	1216	5606	156	1791	304	1487	617	295	356	187	26	729
			211	**5246**	**25354**	**2445**	**9436**	**1584**	**2157**	**836**	696	**1411**	**1183**	**209**	**4352**
9	**Vardarska banovina** . .	m.	310	25611	33620	648	11293	1263	333	261	630	1378	402	186	7990
	Banovine du Vardar	ž.	38	5365	5997	221	2356	871	712	168	227	349	236	19	947
			348	**30976**	**39617**	**869**	**13649**	**2134**	**1045**	**429**	**857**	**1727**	**638**	**205**	**8937**
10	**Uprava grada Beograda**	m.	1659	18939	80879	4842	18230	4579	3222	2336	1190	4888	3287	1324	9633
	La préfecture de la ville du Belgrade	ž.	255	6059	32599	997	5432	596	4260	2045	404	2585	1655	680	2368
			1914	**24998**	**113478**	**5839**	**23662**	**5175**	**7482**	**4381**	**1594**	**7473**	**4942**	**2004**	**12001**
	Kraljevina Jugoslavija	m.	**12329**	132549	517156	**39418**	201957	**42228**	**18740**	**22479**	**12086**	**61653**	**41737**	**12905**	134803
	Royaume de Yougoslavie	ž.	**7722**	52474	255357	**13087**	70859	**17380**	**61138**	**23451**	**14691**	**33953**	**15199**	**5302**	36118
			20051	185023	802513	**52505**	272815	59608	79878	45930	26777	95606	56936	18207	170921

Digitized by Google

bolovanja i porodaja u 1933 godini po banovinama.

en cas de maladie et de maternité en 1933 par les banovines.

Journées de maladie (la durée de l'incapacité de travailler).

Les causes de l'incapacité de travailler																		
Katar disala Catarrhe des organes respiratoires	Upala porebrice Pleurésie	Bolesti optoka krvi Maladies de la circulation du sang	Bolesti probavila Maladies des organes digestifs	Bolesti mokraćnih organa Maladies des organes urinaires	Bolesti kože Maladies cutanées	Kožni nametnici Parasites de la peau	Gnojne upale stanićevine Inflammation purul. de tissu soucutané	Reumatizam Rhumatisme	Ostale bolesti kosti zglobova i mišićja Autres mal. des os, des artic. et de la muscul.]	Ozlede Blessures	Nejasni uzroci Causes mal éclaircies	Otrovanja Empoisonnements	Obrtne bolesti Maladies profesionelles	Samoubistva Suicides	Ubojstva — Homicides	Porod i bolesti rodilje Accouchements et malad. puerperales	Pometnuća Avortements	Ostale bolesti Autres maladies	Svega — Total
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
5975	7643	19967	72548	4792	11023	822	33854	44794	6733	104991	3544	162	314	55	—	—	—	278	490673
4991	4343	8551	37654	4441	5641	469	14442	20149	4149	18178	2964	103		78	34	78803	5276	94	336325
10966	**11986**	**28518**	**110202**	**9233**	**16664**	**1291**	**48296**	**64943**	**10882**	**123169**	**6508**	**265**	**314**	**133**	**34**	**78803**	**5276**	**372**	**826998**
4670	15538	22723	77443	10198	12301	916	44798	47268	10468	126901	2159	402	19	190	2	—	—	415	727424
2744	6018	8362	32292	6795	6875	757	14432	19401	4088	16406	1414	153		445	—	78052	3636	23	406899
7414	**21556**	**31085**	**109735**	**16993**	**19176**	**1673**	**59230**	**66669**	**14556**	**143307**	**3573**	**555**	**19**	**635**	**2**	**78052**	**3636**	**438**	**1134323**
558	2269	4685	10607	2351	1803	32	7926	7762	1337	25961	151	8	—	9	—	—	—	-	133333
--	89	357	548	178	57	6	649	742	551	689	7	10	—	-	—	1853	70	—	12674
558	**2358**	**5042**	**11155**	**2529**	**1860**	38	**8575**	**8504**	**1888**	**26650**	**158**	**18**	—	**9**	—	**1853**	**70**	—	**146007**
571	3038	1796	11244	2716	2118	236	9774	6075	873	21224	190	38	—	--	—	—	—	16	114982
148	953	1270	3968	944	1240	35	2535	1851	552	1991	173	—	—	11	—	6104	248	--	45288
719	**3991**	**3066**	**15212**	**3660**	**3358**	**271**	**12309**	**7926**	**1425**	**23215**	**363**	**38**	—	**11**	—	**6104**	**248**	**16**	**160270**
939	3297	6865	15295	5022	3371	176	11454	10960	2769	43322	1546	43	—	36	—	--	—	148	188101
—	596	2000	2809	1671	598	—	2183	2123	419	3033	497	--	—	31	—	9871	490		51492
939	**3893**	**8865**	**18104**	**6693**	**3969**	**176**	**13637**	**13083**	**3188**	**46355**	**2043**	**43**	—	**67**	—	**9871**	**490**	**148**	**239593**
163	1734	1262	7175	1459	1755	110	5917	5316	602	15920	59	27	—	—	—	-	—	142	80868
46	379	394	839	526	211	10	793	1005	110	1097	24	—		12	-	2269	26	—	15343
209	**2113**	**1656**	**8014**	**1985**	**1966**	**120**	**6710**	**6321**	**712**	**17017**	**83**	**27**	—	**12**	—	**2269**	**26**	**142**	**96211**
3316	9691	16213	45330	7783	5085	218	21799	26269	4103	57335	603	276	177	89	—	—	—	91	427926
973	3410	4450	25461	4365	2348	125	6484	9738	1706	7656	135	71	31	305	—	31460	3123		224470
4289	**13101**	**20663**	**70791**	**12148**	**7433**	**343**	**28283**	**36007**	**5809**	**64991**	738	**347**	**208**	**394**	—	**31460**	**3123**	**91**	**652396**
81	2319	2518	6469	649	801	37	4355	4148	287	12995	139	24	4	2	—	—	—	10	77174
222	232	834	1793	428	217	-	543	1398	81	1284	5	5	—	160		2911	250	-	23147
303	**2551**	**3352**	**8262**	**1077**	**1018**	**37**	**4898**	**5546**	**368**	**14279**	**144**	**29**	**4**	**162**		**2911**	**250**	**10**	**100321**
976	3617	794	9971	2043	575	8	3527	7617	538	13496	13	—	---	18		—	—	256	127374
213	573	316	3051	392	20	4	395	726	132	1209	—	—	—	59	—	3082	132	—	27810
1189	**4190**	**1110**	**13022**	**2435**	**595**	**12**	**3922**	**8343**	**670**	**14705**	**13**	—	-	**77**	—	**3082**	**132**	**256**	**155184**
3241	6270	8603	35970	3342	2457	291	21136	13429	1988	59208	1573	196	456	9	—	—	—	216	313393
350	1606	3481	11621	2116	873	23	5201	4544	325	7416	501	4	—	—	—	15588	963	108	114655
3591	**7876**	**12084**	**47591**	**5458**	**3330**	**314**	**26337**	**17973**	**2313**	**66624**	**2074**	**200**	**456**	**9**	—	**15588**	**963**	**324**	**428048**
20490	**55416**	**85426**	**292052**	**40355**	**41289**	**2846**	164540	173638	**29698**	**481353**	**9977**	**1176**	**970**	**408**	**2**	—	—	1572	**2681248**
9687	**18199**	**30015**	**120036**	**21856**	**18080**	**1429**	**47657**	**61677**	**12113**	**58959**	**5720**	**346**	**31**	**1101**	**34**	229993	14214	**225**	**1258103**
30177	**73615**	115441	**412088**	**62211**	**59369**	**4275**	212197	235315	**41811**	**540312**	15697	**1522**	1001	**1509**	**36**	229993	14214	1797	**3939351**

Digitized by Google

ISPRAVAK

U tabeli statističkih podataka o članovima nesposobnima za rad usled bolovanja i porodaja u 1933 godini, na stranici 353 »Radničke zaštite« broj 6—7 iz ove godine treba ispraviti pogrešno štampane brojke u 29 rubrici »ubojstva« i u 30 rubrici »porod i bolesti rodilja« kod Okružnog ureda Beograd, te te rubrike imadu glasiti:

		29	30
Beograd	m.	—	—
	ž.	—	18875
		—	**18875**

Na strani 355 istog broja »Radničke zaštite« treba ispraviti brojke u istim rubrikama za Okružne urede i za Središnji ured, te te rubrike imadu glasiti:

		29	30
Okružni uredi . . .	m.	2	—
	ž.	34	221090
		36	**221090**
SREDIŠNJI URED . .	m.	2	—
	ž.	34	229993
		36	**229993**

UPOZORENJE

Radnička komora u Zagrebu traži za svoju biblioteku kompletna godišta »Radničke zaštite« 1919, 1920, 1922 i 1924. Ukoliko koji mesni organ ima na raspoloženju koje od tih godišta »Radničke zaštite«, može iste prodati uz pretplatnu cenu Radničkoj komori u Zagrebu, kulturno-prosvetnom otseku s pozivom na akt Radničke komore od 18 augusta ove godine broj 7.211/1936.

Digitized by Google

RADNIČKA ZAŠTITA

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

SLUŽBENI GLASNIK SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. XVIII ZAGREB, DNE 2 DECEMBRA 1936 BROJ 12

HAHN DR. ŽELJKO:

VII GLAVNA SKUPŠTINA MEĐUNARODNE SREDIŠNJICE NOSILACA SOCIJALNOG OSIGURANJA

Sedma glavna skupština Međunarodne središnjice nosilaca socijalnog osiguranja održana je 28, 29 i 30 septembra 1936 u Pragu u impozantnoj zgradi Opšteg penzionog zavoda.

Pre otvorenja glavne skupštine sudelovali su članovi pretsedništva Međunarodne središnjice svečanoj komemoraciji u spomen prvog pretsednika i jednog od osnivača Međunarodne središnjice pokojnog prvog ministra socijalne politike Čehoslovačke republike, Dra Lava Wintera. U dvorani Ministarstva socijalne politike, koja nosi ime dra Lava Wintera pred njegovim okićenim kipom održao je lep komemorativni govor sadašnji Ministar socijalne politike Čehoslovačke republike, inženjer Jaromir Nečas.

Glavna skupština otvorena je 28 septembra prije podne pozdravnim govorom pretsednika g. Leona Hellera, pretsednika francuskog narodnog saveza pripomoćnih blagajna. U ime čehoslovačke vlade pozdravio je kongres ministar socijalne politike ing. Nečas. Vladu zastupali su na kongresu još ministri Wellner i Čeh. Otvorenju prisustvovali su pretstavnici senata i narodne skupštine, pretstavnici grada Praga i drugih samoupravnih i socijalnih ustanova, univerziteta i brojni pretstavnici članova Međunarodne središnjice. Francuska vlada poslala je posebnog svog delegata.

Središnji ured za osiguranje radnika bio je zastupljen po pretsedniku Marku Baueru, potpretsednicima Vladimiru Pfeifferu i ing. Miodragu Momiroviću, po generalnom direktoru Milanu Glaseru i direktoru zdravstvenog odelenja dru Željku Hahnu.

Pretsednik je u svom govoru posvetio tople reči zahvalnosti uspomeni pok. dru Lavu Winteru. Pozdravio je senatora Vaclava Johannisa i generalnog direktora Milana Glasera koji su poslednji od osnivača Međunarodne središnjice još prisutni na ovoj skupštini.

Zgrada Opšteg penzionog zavoda u Pragu gde je održana VII Međunarodna skupština Središnjice nosilaca socijalnog osiguranja

U ime Međunarodnog biroa rada iz Ženeve pozdravio je skupštinu g. A. Tixier, šef otseka za socijalno osiguranje. U dokumentiranom je govoru ustanovio, da skoro u celom svetu na svim kontinentima prelaze sada narodi na sistem obaveznog socijalnog osiguranja i slede time primer stare Evrope. Države traže i dobivaju savete i uputstva za osnivanje i za

Digitized by Google

uređenje svog socijalnog osiguranja od Međunarodnog biroa rada, koji ne bi mogao da izvrši ovu časnu i važnu zadaću da nema Međunarodne središnjice nosilaca socijalnog osiguranja. Središnjica je sastavljena od najistaknutijih pretstavnika interesenata i stručnjaka socijalnog osiguranja, a njezine rasprave i zaključci služe kao gradivo pri osnivanju i pri izgradnji socijalnog osiguranja raznih zemalja.

U ime Središnjeg ureda pozdravio je glavnu skupštinu pretsednik Marko Bauer. Središnji ured obuhvaća osiguranje za slučaj bolesti i nesreće, nada se da će skoro obuhvatiti i osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Naglasio je solidarnost Središnjeg ureda sa Međunarodnom središnjicom jer je ova prožeta duhom saradnje država i naroda. Došli smo amo tim radije jer se ova glavna skupština održava u Pragu koji je uvek bio nosilac i prvoborac slavenske saradnje. Jugoslaveni, jednako Hrvati, Srbi i Slovenci znaju što im je bio i što im je i sada u socijalnom, političkom i kulturnom pogledu Prag. Čehoslovački narod stupa danas na čelu socijalnog rada. Velike ideje pretsednika Masaryka i Beneša na području socijalne politike čine bitni deo etične sadržine slavenske solidarnosti, koja se uvek upirala na snagu duha i duše.

28 septembra po podne prešla je glavna skupština na raspravu prve tačke dnevnog reda. Raspravljalo se o referatu pretsednika Leona Hellera o stanju socijalnog osiguranja u svetu. Ovaj je referat štampan u Radničkoj zaštiti. U raspravi o ovom izveštaju sudelovao je i generalni direktor Milan Glaser sa referatom: Nekoliko reči o stanju socijalnog osiguranja u Jugoslaviji. U pojedinim delovima zemlje postoji socijalno osiguranje već preko 50 godina. Zakon od 1 jula 1922 uvažio je sva načela na kojima počiva savremeno socijalno osiguranje. Sve grane socijalnog osiguranja jedna su organska celina. Imaju samo jednu svrhu: da se osigura po načelu uzajamnosti osiguranom radniku barem minimum eksistencije ako je postao nesposoban za rad ili bez vlastite krivice bez posla a bez obzira na to da li je do nesposobnosti za rad došlo zbog bolesti, nesreće ili iznemoglosti, starosti ili nezaposlenosti.

Temeljna načela našeg Zakona jesu: osiguranje širokih slojeva naroda, obavezno osiguranje svih lica koja daju svoju radnu snagu pod najam. Osiguranje članova porodice izvršeno je bez posebnog prinosa. Sve tri grane osiguranja centralisane su u jednom nosiocu osiguranja ali tako da posebni mesni organi vrše neposredno poslove osiguranja u svim krajevima zemlje. Samouprava organizovana je po načelu pariteta radnika i poslodavaca u samoupravnim organima osiguranja. Sporove rešavaju posebni sudovi radničkog osiguranja. Nadzor nad osiguranjem vrši Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja.

Prinos osiguranja za slučaj bolesti iznosi sada 7%, prinos za slučaj nesreće prosečno 2% osigurane nadnice. Prinos osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti predvidjen je sa 3% osigurane nadnice. Centralizacija omogućila je u svim krajevima zemlje jednakost prava i dužnosti i jednoličnu praksu pri izdavanju potpora. Radnik može slobodno da se seli, njemu su u svim krajevima zemlje sačuvana sva stečena prava. Tereti osiguranja ne mogu da smanjuju mogućnost konkurencije pojedinih poslodavaca pošto su u svim pokrajinama prinosi osiguranja jednaki.

Jugoslavija je agrarna zemlja u kojoj se 80% pučanstva bavi zemljoradnjom, a samo 10% obrtom, industrijom i trgovinom. Ipak su se obrt i industrija poslednjih 15 godina tako naglo razvili da se veliki deo potrebe zemlje proizvadja u zemlji. Od 800.000 radnika i nameštenika osigurano je kod Središnjeg ureda oko 600.000. Skupa sa članovima porodice je to oko 1,500.000 ljudi.

Osigurani rade u 150.000 preduzeća. Prosečna osigurana nadnica iznosila je 1930 godine 26.56 dinara, 1935 godine 21.65 dinara i u junu 1936 godine 21.56 dinara.

Niska osigurana nadnica je glavni razlog da nismo mogli da stvorimo potpunu i stalnu finansijsku ravnotežu našeg socijalnog osiguranja. Pad osigurane nadnice kraj povećanih stvarnih i ličnih izdataka: to je teško rešivo pitanje koje je privredna kriza nametnula našem radničkom osiguranju.

Prihodi bolesničke grane našeg radničkog osiguranja iznosili su od 1 jula 1922 god. do konca 1933 godine 3.338,000.000 dinara. Skoro celi prihod izdan je osiguranim licima u formi novčanih ili stvarnih potpora. Potpore iznosile su 2.595,500.000 dinara, u proseku 77.68% prihoda. Upravni troškovi iznosili su u proseku 16.46% prihoda.

Digitized by Google

Središnji ured ima 1.668 lekara, od toga 266 lekara činovnika i 554 specijalista, od toga 335 zubara. Središnji ured ima 140 svojih ambulanata i 26 zdravstvenih zavoda, sanatorija, oporavilišta, banjska lečilišta, obdaništa i t. d. sa 1.366 kreveta. U svojim ambulantama ima 13 zavoda za fizikalnu i hidroterapiju sa radničkim kupalištima. Središnji je ured u poslednje vreme otvorio i 4 apoteke za svoje članove.

barem donekle primerene plate radnika i nameštenika;

3.) otstraniti u koliko je to moguće razloge nezaposlenosti i stvoriti Zakon o osiguranju u slučaju nezaposlenosti. Poslednje vreme rade na rešenju ovih pitanja ne samo Radničke komore nego i nadležno Ministarstvo, nadamo se dakle da će se ova pitanja skoro rešiti.

Obzirom na veliku gospodarsku i socijalno-političku važnost socijalnog osi-

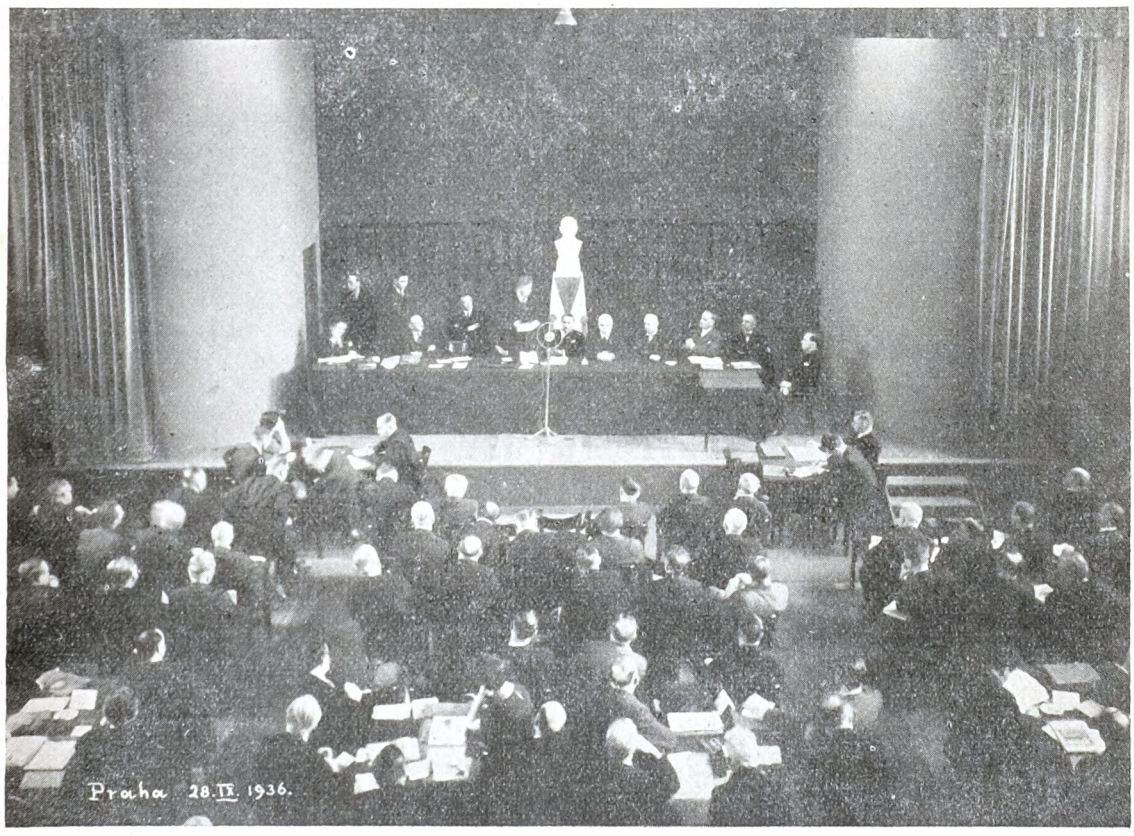

Svečano otvorenje VII glavne skupštine Međunarodne središnjice nosilaca socijalnog osiguranja.

Osiguranje za slučaj nesreće imalo je od jula 1922 godine do konca 1935 godine 996 milijuna dinara prihoda. 31. decembra 1935 iznosilo je kapitalno pokriće renta 381,300.000 dinara. Stalne mesečne rente primala su koncem 1935 godine 20.049 lica.

Da bi mogli potpuno sanirati naše radničko osiguranje trebalo bi:

1.) potpuno provesti postojeći Zakon o osiguranju radnika i provesti u život osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti;

2.) stvoriti Zakon o minimalnim nadnicama i tako sprečiti stalni pad osigurane nadnice; postepeno bi to dovelo do

guranja za radnike kao i za poslodavce, za narodnu privredu i za celu državu nastojaće naše radničko osiguranje da izvrši svoje dužnosti još bolje nego do sada.

Na temelju referata i debata prihvatila je glavna skupština ovu rezoluciju:

1) Privredna kriza jasno je dokazala da je obavezno socijalno osiguranje najracijonalniji i najbolji način za zaštitu radnika i nameštenika kao i njihove obitelji protiv rizika koji dovode u opasnost njihovu eksistenciju.

2) Mnogo država a medju ovima i mnogo vanevropskih država stvaraju sada na temelju evropskih iskustava zakone o obaveznom socijalnom osiguranju.

Digitized by Google

3) Privreda svih zemalja može i mora da stavi na raspolaganje nosiocima osiguranja sva ona sretstva, koja su potrebna da se obezbedi barem minimum one zaštite na koju osiguranik ima pravo. Treba naći pokriće onog povišenja troškova socijalnog osiguranja, koje je nastalo u svim zemljama zbog privredne krize i njezinih socijalnih posledica.

4) Nije pravedno da radnici, koji su ostali bez vlastite krivice bez posla, gube u tim najtežim danima još i svoja prava u osiguranju za slučaj bolesti a pogotovo u osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti. Treba u mnogo većoj meri nego što je to predvidjeno u sada važećim zakonima zaštititi prava nezaposlenih radnika u socijalnom osiguranju.

5) U najvećem broju zemalja daje se starosna renta tek onim radnicima, koji su navršili 65 godinu života. Ovu granicu treba sniziti, pošto ima vrlo mnogo starih radnika koji zbog izmenjenih prilika u industriji i zbog pretrpanosti radnog tržišta već prije 65 godine života ne mogu sačuvati svoja mesta ili naći nova.

6) Glavna skupština obraća se na vlade i na zakonodavstva da snizuju rok koji je odreden kao granica prava na starosnu rentu. Time će i veći broj mladih radnika naći posla.

7) Središnjica ostaje nepokolebivo i načelno kod svog gledišta, da je samouprava najispravniji način dobrog upravljanja sa socijalnim osiguranjem.

8) Središnjica moli sve pridružene saveze i zavode nosilaca socijalnog osiguranja da provedu odlučnu akciju kod merodavnih faktora svojih zemalja da se ratifikuju ženevske medjunarodne konvencije o socijalnom osiguranju. Ove konvencije su minimum socijalne zaštite, koju danas pravna država može i mora da daje socijalno slabim slojevima naroda.

9) Pravi razvitak socijalnog osiguranja moguć je samo onda ako celi svet konačno i bez rezerva prihvati načelo da rat ne može više da služi kao sretstvo za rešenje međunarodnih sporova. Materijalni i moralni interesi radnika i nameštenika povezani su svagdje u svetu s uspehom nastojanja da se stvori čvrsta organizacija za mirno rešenje medjunarodnih sporova.

29 septembra u utorak pre podne raspravljala je glavna skupština drugu tačku dnevnoga reda. Referat dr. Jerzy-a Babeckog lekara činovnika Središnjeg ureda za socijalno osiguranje u Varšavi o sudelovanju socijalnog osiguranja u borbi protiv tuberkuloze bio je štampan i dostavljen svim članovima Središnjice. U svome referatu obradio je dr. Babecki iscrpno bogati materijal ankete koju je održala Središnjica, ispitujući u svim državama, u kojima postoji socijalno osiguranje, opterećenje osiguranja zbog tuberkuloze i metode i uspehe sudelovanja socijalnog osiguranja u borbi protiv ove najstrašnije socijalne bolesti. Na 50 štampanih stranica obelodanjeno je vrlo mnogo dragocenih podataka o haranju tuberkuloze u raznim zemljama. Naročito mnogo pažnje posvetio je referent podacima i prilikama našeg Središnjeg ureda. Referent došao je do ovih zaključaka:

1) Tuberkuloza je još uvek najstrašnija socijalna bolest, ona opterećuje socijalno osiguranje u najvećoj meri. U bolesničkom osiguranju tuberkuloza je razlogom najvećeg broja dana bolovanja, u invalidskom osiguranju je najmanje 10% renti posledica tuberkuloze. U godištima izmedju 20 i 39 godine života je tuberkuloza u 50% do 60% slučajeva razlog invaliditeta.

2) Ova najteža socijalna bolest posledica je socijalne bede, u kojoj žive socijalno slabi slojevi naroda. Možemo je suzbiti samo onda ako država i samouprave, ako nosioci socijalnog osiguranja i privatna inicijativa sve svoje raspoložive snage sjedinjuju i organizuju u ovoj borbi. Da nema socijalnog osiguranja ne bi bila moguća ozbiljna borba protiv tuberkuloze, ne bi se mogao sniziti velik pomor od tuberkuloze.

3) Lečenje tuberkuloze je skupo i dugotrajno. Treba pomoći nosiocima osiguranja na taj način da se stvaraju zajedničke ustanove i komisije sa državom i sa samoupravnim telima, kao i sa drugim nosiocima osiguranja.

4) Lečenje tuberkuloze traje vrlo dugo i stoji jako mnogo. Član iscrpio je davno prije nego što je ozdravio pravo na lečenje. Treba stvoriti posebno osiguranje za slučaj tuberkuloze kako to postoji u Švajcarskoj i u Belgiji. To je nadopunsko osiguranje na čiji teret bolesnik može da ostane u sanatoriju 6 meseci pa i dulje. Ovakove terete socijalno osiguranje nigdje na svetu nije moglo podnositi bez nadopunskog osiguranja.

5) Dispanzer je najvažnija ustanova u borbi protiv tuberkuloze. Dispanzer tre-

Digitized by Google

ba da raspolaže sa dosta velikim brojem kreveta u bolnicama, sanatorijima i t. d.

6) Izolacija bolesnika sa otvorenom tuberkulozom i njihovo uspešno lečenje moguće je samo u dobrim radničkim stanovima. Zato bi trebalo što više raspoloživog kapitala rentnog osiguranja uložiti u gradnju higijenskih radničkih stanova, koje bi trebalo iznajmiti po predlogu antituberkuloznog dispanzera.

7) Treba pri gradnji sanatorija za tuberkulozne dati prednost novom tipu sanatorija — bolnice. Treba ih graditi u blizini velikih gradova i omogućiti kirurško lečenje tuberkuloze. Jeftine drvene barake mogu se graditi u neposrednoj blizini postojećih sanatorija.

Učesnici skupštine (na desno članovi naše delegacije sa načelnikom Ministarstva soc. pol. i nar. zdravlja g. Jeremićem)

8) Borba protiv tuberkuloze treba da počinje kod dece. Nosioci osiguranja moraju da organizuju zaštitu matere i dece, ostvariti preventorije i letovališta za ugroženu decu kao i oporavilišta za odrasle.

9) Obdaništa i prenoćišta za tuberku-

Digitized by Google

lozne bolesnike u blizini velikih gradova imaju veliku vrednost naročito za higijenski odgoj tuberkuloznih.

10) Šegrte treba redovno lekarski pregledati. Ako to zdravstvene vlasti ne rade treba da vrše te preglede nosioci socijalnog osiguranja.

11) Higijena rada igra vrlo važnu ulogu u predohrani od tuberkuloze. Nosioci osiguranja morali bi da imaju pravo da vrše stalan nadzor nad higijenom preduzeća i da naplaćuju veći prinos od poslodavaca koji zanemaruju higijenu svojih preduzeća.

12) Rekonvalescentnim tuberkuloznima treba dati što duže potpore i treba pomoći onima, koji zbog tuberkuloze ne mogu da rade u svom starom poslu, da uče nov zanat.

13) Treba osnovati posebne kolonije za tuberkulozne sa otvorenom tuberkulozom. Ovdje bi oni živeli sa svojim porodicama i radili pod nadzorom.

14) Veliki troškovi za borbu protiv tuberkuloze ne smiju da sprečavaju nosioce osiguranja da troše dovoljno za borbu protiv drugih radničkih bolesti, na primer protiv reumatizma, bolesti srca, želuca i zuba i t. d. Ako se ove bolesti zanemaruju mogu da vode do pogoršanja tuberkuloze.

15) U hrani tuberkuloznog čoveka treba da bude dosta mleka, kruha, masti pa i mesa i šećera. Nosioci osiguranja treba da rade svagde na tome da se cene ovih živežnih namirnica ne povisuju.

16) Individualni higijenski odgoj ima vrlo važnu ulogu u borbi protiv tuberkuloze. Služba sestara njegovateljica najbolje može da posluži u ovom važnom poslu.

Sa strane jugoslavenske delegacije sudelovao je u raspravi o ovom predmetu dr. Hahn. Središnji ured nalazi se u pogledu borbe protiv tuberkuloze u mnogo težem položaju nego nosioci osiguranja drugih zemalja. Imamo više tuberkuloze nego što imaju drugi narodi. Dok u Beču otpada 14%, otpada kod nas 21% dana bolovanja na tuberkulozu. Skoro sve evropske zemlje, a naročito sve zemlje oko nas imaju osiguranje za slučaj iznemoglosti, mi ga još nemamo. Ipak je naše radničko osiguranje pošteno izvršilo svoju dužnost u borbi protiv tuberkuloze, vršilo je i pionirski rad. Prvi sanatorij za lečenje bolesnika, prvo obdanište, prva oporavilišta podiglo je kod nas baš radničko bolesničko osiguranje. Bez osiguranja za slučaj iznemoglosti ipak ne može da izdrži naše socijalno osiguranje terete troškova lečenja tuberkuloznih. A bez socijalnog osiguranja nema uspešne borbe protiv tuberkuloze. Imamo izgleda, da sada dobijemo osiguranje za slučaj iznemoglosti.

Prihvaća predloge o saradnji osiguranja sa vlastima u borbi protiv tuberkuloze. Ali ova saradnja mora da bude istinska. Ima zemalja u kojima je ova saradnja tako zamišljena, da se traži za javne antituberkulozne zavode pod raznim naslovima subvencije od osiguranja, a da se osiguranju za borbu protiv tuberkuloze ne daje iz javnih sretstava ništa. Moralo bi da bude jasno svakome, da socijalno osiguranje složeni socijalni problem tuberkuloze radničkih masa ne može da reši iz vlastite snage. Treba mu pomoći. Naš zakon bio je prvi koji je odredio da nosilac osiguranja ima pravo i dužnost da vrši nadzor nad higijenom rada, a da odredi povišeni prinos za opasna i nehigijenska preduzeća. To je moćno sretstvo u borbi protiv tuberkuloze. Poslali smo naše glavne lekare u preduzeća, oni poznavaju sada prilike pod kojima radnici rade. Imali smo prije toga lekare koji su bili na visokom položaju 20 i 25 godina u osiguranju a nikada nisu vidili fabriku iznutra, nisu vidili pod kako teškim prilikama rade cele kategorije radnika. A ipak su oni imali da kažu poslednju reč o sposobnosti za rad i o pravu radnika na potpore.

Kod gradnje sanatorija za tuberkulozu treba izbeći svakom luksuzu. Ali treba graditi sanatorije — bolnice solidno i treba ih dobro urediti. Upravljao je mnogo godina sanatorijem koji je imao drvene barake. Barake su za tuberkuloznog bolesnika zimi obično prehladne, leti prevruće. Iziskuju stalne popravke, nikada ne valjaju, pa su na kraju ipak skuplje od skromnih ali solidnih zgrada.

Misli da radničke kolonije, dječja letovališta i slične ustanove ne može da uzdržava bolesničko ili invalidsko osiguranje iz vlastitih sretstava, kako ono ne može da reši ni pitanje radničkih stanova. Ne smije se od osiguranja tražiti premnogo, ne može se tražiti da reši celo socijalno pitanje radništva; ono će se srušiti pod teretom koji ne može da podnosi. Ako osiguranje vrši svoje zakonske dužnosti već je učinilo mnogo za napredak države, za ideju socijalne solidarnosti svih slojeva naroda.

Digitized by Google

U Pragu ovom slavnom i starom sedištu slavenske kulture učile su cele generacije jugoslavenskih studenata medicinu. U socijalnoj sredini češkog naroda imali su prilike da se upute u socijalnu etiologiju i terapiju tuberkuloze. Osećao je dužnost da to danas ovdje sa zahvalnošću kaže.

Predlozi Dra Babeckog kao i sugestije drugih predavača prihvaćeni su i upućeni Medjunarodnom komitetu.

Jugoslavenska delegacija pred zgradom Opšteg penzionog zavoda u Pragu.

Po podne istoga dana raspravljalo se pitanje ekonomskog prepisivanja lekova u radničkom osiguranju. Ovu treću tačku dnevnog reda pripremio je svojim opširnim radom referent Otto Schmidt, potpretsjednik konkordata švajcarskih bolesničkih blagajna. I za ovo pitanje održala je Središnjica anketu i materijal ankete bio je obelodanjen. Ovaj put je referent izneo samo one predloge, po kojima po njegovom mišlenju Središnjica hitno treba da postupa. Nagli razvoj farmaceutske industrije opteretio je socijalno osiguranje svih zemalja velikim novim teretima, koji ugrožavaju pravu svrhu osiguranja. Stanoviti lekovi su poskupili zbog toga jer zakonodavstvo preterano zaštićuje imena tih lekova i tako stvara večiti monopol stanovitih proizvadjača. Zato predlaže:

1) da Središnjica stupa u pregovore sa Medjunarodnim savezom za zaštitu industrijske svojine i da ishodi:

a) da se imena zaista potrebnih patentovanih lekova zaštićuju samo kroz 20 godina od dana prvog patentiranja,

b) posle isteka roka zaštite zaista potrebnog leka postaju ime i eventualna marka tog leka slobodni.

2) Nosioci osiguranja nastojaće da kod svojih vlada ishode ograničenja zaštite imena potrebnih lekova u spomenutoj meri.

3) Upravni odbor Središnjice izradiće medjunarodnu skraćenu nomenklaturu za najvažnije zaštićene i na taj način poskupljene lekove.

Sa strane jugoslavenske delegacije sudelovao je u raspravi koreferatom dr. Hahn. Prikazao je, kako je ovo pitanje u Jugoslaviji od vrlo velike važnosti, jer se ovde mnogo troši za specijalitete i zaštićene lekove. Kod nas iznosili su troškovi za lekove 1935 godine preko 12.5%, u prvom polugodištu 1936 godine preko 16% prihoda bolesničkog osiguranja. Ovi veliki troškovi onemogućuju već sada da radničko osiguranje vrši prave svoje zadaće, da zaštićuje na najbolji i najjeftiniji način život i zdravlje osiguranog radništva. Treba da se bezuvetno suzbije bespotrebno trošenje bezvrednih specijaliteta u radničkom osiguranju i da se odlučno spreči poskupljenje onih vrednih lekova bez kojih savestan lekar zaista ne može da bude. Trebalo bi u svim zemljama zaštititi barem najslabije slojeve naroda, osigurane radnike i nameštenike od tog poskupljenja. Javne ambulante pa i klinike greše kada na besplatnoj ordinaciji ordiniraju najsiromašnijim bolesnicima pa i osiguranim radnicima nesnosno skupe lekove. Ordinacija bila je besplatna, novi lek koji se sada isproba i koji je ordiniran siromašnom bolesniku stajao je 184 dinara. Ovakova ordinacija nije socijalna. Mora se voditi računa o materijalnim mogućnostima bolesnika pa i socijalnog osiguranja, inače će ono brzo propasti a radnik će izgubiti poslednju socijalnu ustanovu, koju ima.

Predlozi referenata prihvaćeni su i upućeni upravnom odboru na postupak.

Četvrta tačka dnevnoga reda, pitanje socijalnih i gospodarskih funkcija socijalnog osiguranja raspravljeno je 30 septembra prije

Digitized by Google

podne. Referent bio je g. Franz Spalowsky, pretsednik Saveza bolesničkih blagajna Austrije. Socijalne funkcije socijalnog osiguranja jesu: u prvom redu zaštita osiguranih lica protiv propasti u slučaju bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti, nezaposlenosti i t. d. Time se smanjuje socijalna napetost i osigura se razvitak društva. Socijalno osiguranje sili osigurana lica na uzajamnu pomoć u nevolji, a pošto postoji zakonsko pravo na potpore ne ponizuje radnika u svom ljudskom dostojanstvu. A iz vlastite snage radnik nebi bio u stanju da u nevolji smogne sretstva koja mu pruža socijalno osiguranje.

Gospodarske funkcije socijalnog osiguranja jesu: da osigura eksistenciju radnika u kritičnim danima bolesti i nesreće a time spašava konzumenta, potrošačku jedinicu za narodnu privredu. Osiguranje vraća radniku često radnu sposobnost. Ima profilaktičnu vrednost protiv narodnih bolesti. Stvara sretstva, koja bi inače morala da daju država i samouprave iz javnih sretstava, a koja se daju obično u nedovoljnoj količini.

Pametna novčana politika rentnog osiguranja može plodonosnim ulaganjem kapitala pomoći narodnoj privredi. Moderna država ne može da bude bez socijalnog osiguranja.

U raspravi sudelovao je sa strane jugoslavenske delegacije pretsednik Marko Bauer. Razumljivo je da stanoviti krugovi smatraju da su socijalni tereti previsoki i da sprečavaju razvitak privrede. Međutim je ustanovljeno da ni u jednoj zemlji nisu tereti socijalnog osiguranja štetno delovali na privredu. Napredak tehnike i organizacije rada smanjuje broj zaposlenih radnika i time i postupak socijalnih tereta prema celini troškova proizvodnje. U našoj zemlji osigurano je u svim nosiocima socijalnog osiguranja oko 730.000 lica i članovi njihovih obitelji. Prinos iznosi oko 450,300.000 dinara godišnje. Ova je svota maleni deo sveukupne vrednosti proizvodnje u onim granama privrede, koje ovaj prinos plaćaju. Ali treba svakako uvažiti još i to, da se ovaj prinos vraća opet privredi. Više od tri četvrtine troškova osiguranja za slučaj bolesti vraća se u formi hranarine, troškova za lekove i lečenja i t. d. opet privredi. Ali i upravni troškovi vraćaju se privredi, jer od njih žive osobe nameštene u socijalnom osiguranju, oni moraju da potroše svoje plate za nabavku privrednih vrednosti za održavanje života. U osiguranju za slučaj nesreće isti je slučaj sa razlikom, da se u rentnom osiguranju stvaraju kapitali, koji služe za investicije osiguranju ili se pozajmljuju državi i opštinama za korisne investicije i na taj način oživljuju privredu. Ova strana gospodarske funkcije socijalnog osiguranja od velike je važnosti za radnike kao i za poslodavce.

Peta tačka dnevnoga reda bili su aktuelni problemi osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti. Referent bio je profesor univerziteta Dr. Emil Schönbaum. Iz velikog broja problema izabrao je referent četiri.

1) U velikom broju zemalja postoje samostalni nosioci osiguranja za slučaj bolesti i za slučaj iznemoglosti. To nije dobro zbog toga što bolest vrlo često samo postepeno prelazi u iznemoglost, nema oštrih granica, pa je razumljivo da jedna grana osiguranja nastoji da prebaci teret na drugu granu, a to vodi do sporova i ide na štetu osiguranika. I zbog lečenja bolesnika dolazi do sporova. Trebalo bi dakle svagde podupirati takav razvoj stvari, da se obe grane osiguranja spoje u jednom nosiocu.

2) Privredna kriza teško je oštetila one zavode osiguranja za slučaj iznemoglosti, koji nisu imali kapitalnog pokrića nego su radili po sistemu čistog ili modificiranog razreza troškova. Neosporiva je činjenica da su zavodi sa kapitalnim pokrićem mnogo bolje odoljeli krizi. Ali ovi zavodi koji moraju da ukamaćuju svoje kapitale sa 3% do 4½% (kod nas 6% i više %) sprečavaju u svojim zemljama sniženje kamatne stope. Smatra se da je sniženje kamatne stope snažan faktor za suzbijanje privredne krize. A na suzbijanju privredne krize zainteresovani su u prvom redu nosioci socijalnog osiguranja. Pitanje kamatne stope kapitala rentnog osiguranja aktuelno je, treba ga rešiti.

3) Sve vrsti socijalnog osiguranja stoje pred novim problemom, jer se svagdje smanjuje broj poroda, ali smanjuje se i pomor. Zbog toga ima u svim zemljama sve više starih ljudi koji su nesposobni za rad, sve više rentaša. Daleko više nego što je to moglo biti predvidjeno, kada su izračunali financijsku bazu osiguranja. Treba revidirati račune obzirom na ove nove socijalno-biološke pojave.

4) Ima dve vrsti nezaposlenih: takovih, koji su prolazno bez posla, zbog krize, i takovih, koji su stalno i ostaće stalno bez ikakve svoje krivice bez posla, a ipak ne

Digitized by Google

ispunjuju uslove za potpore iz osiguranja za slučaj bolesti ili iznemoglosti. Ovi stalno nezaposleni stavili su socijalno osiguranje pred vrlo težak problem. Veliko je pitanje da li je moguće stvoriti za njih izgradnjom osiguranja za slučaj iznemoglosti i starosti novu vrst rente.

Glavna je skupština smatrala da su nabačeni problemi i predlozi od vrlo velike važnosti za daljnji razvitak socijalnog osiguranja u svim zemljama i zaključila je da se ova pitanja dobro razradjeno i sa konkretnim predlozima stave na dnevni red iduće glavne skupštine.

Šesta tačka dnevnog reda bila je rasprava i odluke o upravnim poslovima Središnjice. Predložena je izmena statuta, po kojoj se od sada primaju i nosioci rentnog osiguranja u Središnjicu i da se ublaže propisi o obaveznosti samouprave kod članova Središnjice. Kod ove tačke dnevnog reda govorio je sa strane jugoslavenske delegacije potpretsjednik Vladimir Pfeiffer. On prihvaća predlog o primanju nosioca rentnog osiguranja u Središnjicu. Ali najavljuje svoje rezerve protiv ublaženja uveta o samoupravi. Komesarijati ostavili su u našem socijalnom osiguranju jedno groblje. Samouprava morala je za vreme najteže privredne krize da spasi osiguranje ne samo od posledica krize nego i od posledica gospodarenja komesarijata. Samouprava radnici i poslodavci morali su da spase osiguranje što nije bilo lako, što je iziskivalo velike žrtve ali je nekako ipak uspelo. Zato se bojimo i najmanjeg popuštanja u pogledu načela samouprave. Imamo u našem Zakonu načelo izbora samoupravnih organa. U stvari imamo imenovane samouprave. Smatramo na temelju gorkih iskustava da je ma kakva samouprava bolja nego nikakva, ali da je izabrana samouprava ipak najbolja, ona ima potreban autoritet naprama interesentima osiguranja, a što je isto tako važno ima i autoritet prema gore. Radi ovih razloga predlaže, da se pitanje samouprave i način formiranja samoupravnih organa stavi posle temeljitog proučavanja na dnevni red iduće glavne skupštine.

Izmene statuta prihvaćene su, drugi predlozi upućeni su upravnom odboru.

O ispitivanju zaključnih računa Središnjice podnio je izveštaj pretsednik Marko Bauer, koji je izabran pročelnikom odbora za to preispitanje.

Jugoslavenska delegacija poslala je u upravni odbor Središnjice ponovno dra. Željka Hahna. Medjunarodni odbor održao je još 30 septembra u veče svoju prvu sednicu. Za pretsednika izabran je g. Vaclav Nemeček, senator Čehoslovačke republike. Upravni odbor izabrao je dra. Hahna ponovno za člana pretsedništva Medjunarodne središnjice.

Sedma glavna skupština Međunarodne središnjice nosilaca socijalnog osiguranja svršila je svoje radove 30 septembra u veče.

Članovi jugoslavenske delegacije posetili su 30 septembra u podne Središnji ured za socijalno osiguranje u Pragu. Pod vodstvom direktora odelenja za osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti g. dr. Eugena Sterna pregledali su upravu evidencije i kartoteke i celo poslovanje, a naročito originalne metode, kojima je Središnji ured u Pragu rešio neka teška pitanja administracije ove grane osiguranja.

SCHLESINGER DR. MIROSLAV:

SOCIJALNO-MEDICINSKA RAZMATRANJA O VELIKOM PORASTU POSJETA U AMBULANTAMA OKRUŽNIH UREDA

Posljednjih je godina broj ordinacija u ambulantama Okružnih ureda neobično velik i članovi upravo jurisaju na ovu instituciju iskorišćujući svoja prava do skrajnjih granica. Moramo pitati, da li je tolik posjet naših ambulanata dobar ili loš znak liječničkog rada u socijalnom osiguranju ili su tu također drugi uzroci po srijedi. Nadalje postoji pitanje, da li mogu taj juriš da izdrže financije našeg socijalnog osiguranja.

Neupućeni bi lako mogao postaviti tvrdnju, da broj bolesnika mora da pada onaj momenat, kad pada opći mortalitet. Drugim riječima što je starije osiguranje morao bi i broj ordinacija u tom osigura-

Digitized by Google

nju biti manji nego li u prvim godinama njegovog bivstvovanja. No baš protivno se događa. Opći mortalitet pučanstva pa tako i osiguranih članova konstantno pada, ali broj oboljenja i trajanje jednog oboljenja u svakom osiguranju stalno raste. Ta je paradoksna pojava zapažena ne samo u Njemačkoj već se ona može vidjeti i kod nas a i u drugim zemljama. U grafikonu prikazano: krivulja se općeg mortaliteta stalno spušta, a broj oboljenja u osiguranju diže. Znade se doduše, do kojeg se nivoa može spustiti krivulja općeg mortaliteta, ali se ne zna još uvijek, do koje će se visine podići broj oboljenja i trajanje jednog oboljenja. Pokazat ću u daljnjim razlaganjima, da je ova pojava povoljna sa socijalno-medicinskog gledišta, jer je jedan od uzroka povećanom broju posjeta i taj, što se članovi danas više služe svojom institucijom nego li u početku ere osiguranja. Za finansije pak socijalnog osiguranja znači to povećani riziko. U Njemačkoj se riziko za slučaj bolesti popeo u 40 godina za preko 50%. S tim povećanim rizikom morat će i naša grana bolesti u budućnosti da računa. Izražena u brojkama izgleda ta činjenica ovako: Mortalitet u Njemačkoj iznosio je god. 1888. oko 25‰, a 1925 oko 12‰. Broj oboljenja na 100 osiguranika iznosio je 1888. god. 33,2 slučajeva, a 1925 god. 52 slučajeva. Na 100 osiguranika dolazilo je u Njemačkoj 1888. god. 547 dana bolovanja, a 1925 god. 1250 bolovanja. Dakle u skoro 40 godina pada mortalitet na polovicu, a broj oboljenja i trajanje jednog oboljenja diže se skoro na dvostruku veličinu.

Pogledajmo, kako izgledaju brojke kod nas:

Broj oboljenja na 100 osiguranika iznosi 1926 god. 38,8 slučajeva, 1935 god. 49,39 slučajeva.

Trajanje jednog oboljenja iznosi 1913 god. 17.7 dana, 1926 god. 19.4 dana, 1933 god. 20.7 dana.

Mimogred bih spomenuo, da se i u grani za slučaj starosti (koju bi i kod nas trebalo što prije sprovesti) povećava riziko svake godine. Radi napretka medicine imade na svijetu sve više starih ljudi tako, da će u budućnosti isti broj mladih ljudi morati uzdržavati veći broj starih. Računa se, da će se u Njemačkoj broj starih ljudi (preko 65 godina), od 3,6 milijuna u godini 1930 popeti 1945. god. na 6 milijuna, a god. 1960. i na 7 milijuna. A tako je i u drugim zemljama. Ove su činjenice od velikog značenja po financijsku ravnotežu u socijalnom osiguranju.

Broj ordinacija u ambulantama našeg socijalnog osiguranja posljednjih je godina narastao do vrlo velikih cifara. Tako je u gradu Zagrebu bilo: 1929 godine 45.182 člana, broj ukupnih pregleda 249.980, 1935. godine 45.920 članova, a broj ukupnih pregleda 492.318. Broj kućnih posjeta bio je god. 1929. pješke 2.775, autom 8.098, 1935 god. pješke 7.297, autom 15.368.

Iz ovih se brojaka vidi, da je za nekoliko godina frekvencija u našim ambulantama kod istog broja članova baš podvostručena.

Često se čuje slijedeći prigovor: »liječnici ne vole dovoljno socijalno osiguranje, pa evo šta rade: članovima dijele hranarinu, postaju ovako dobrotvori, na račun džepa radničkog osiguranja i na taj način povećavaju broj ordinacija u našim ambulantama. No ne samo to, liječnici daju previše i obiteljskim članovima, kako ne bi onda došlo do juriša na ambulante Okružnog ureda.« Neupućeni bi lako usvojio taj prigovor, no ovo stanovište nije ispravno.

Prekomjerno liječenje članova: »Überarztung« (Hayek), karakteristika je slobodnog izbora liječnika, koji postoji u Njemačkoj i u drugim zemljama i sigurno mjerodavni nisu ni u snu zamislili, da će kod našeg fiksnog sistema ikada nastati ovako jak priliv bolesnika u ambulante Okružnog ureda. Kod fiksnog sistema nema naime pojedini liječnik materijalnog interesa, da bude što veći broj pregleda kao što je to slučaj kod sistema slobodnog izbora liječnika. Da liječnici kod nas ne dijele hranarinu punom šakom dokazuje činjenica, da se izdaci za hranarinu usprkos povećanog trajanja pojedinog oboljenja kreću ispod 27% (26.24%), u drugim zemljama iznad 30%. Dakle za ovako velik broj pregleda kod nas moraju postojati dublji razlozi a nikako gore spomenuti prigovor. Uzroci spomenutoj pojavi jesu socijalno-ekonomski i socijalno-medicinski faktori. Socijalno-ekonomski razlozi: niska nadnica, sve veći broj žena radnica, nerazmjerno velik broj sezonskih radnika, nezaposlenost, neprovedena grana za slučaj iznemoglosti, staros-

Digitized by Google

ti i smrti, iscrpljenost radnika jesu manje više poznati, dok se preko socijalno-medicinskih razloga prelazi, a oni su ipak jedan od jakih faktora i uzroka jurišu bolesnika na naše ambulante. Socijalno-medicinski razlozi jesu: 1.) napredak medicine, s kojom se član može u osiguranju da služi 2.) pregledu ranom stadiju bolesti. Član može da dođe k liječniku u najranijem stadiju bolesti, jer za to ne postoje nikakvi karenčni rokovi. 3.) popularizacija medicine. Svaki član znade na pr. da bol u desnom donjem predjelu trbuha može biti upala slijepog crijeva pa dolazi k liječniku na pregled sa svakom boli u tom dijelu tijela itd. 4.) specijalističko liječenje. 5.) sve bolja liječnička služba. 6.) liječenje obiteljskih članova i najzad 7.) epidemija neuroza. Ovi socijalno-medicinski razlozi stvorili su iz ustanove socijalnog osiguranja nesamo najvažniju socijalno-ekonomsku nego i zdravstvenu ustanovu od eminentne važnosti, kako ću to najbolje pokazati na kratkom historijatu socijalnog osiguranja.

U prvoj fazi osiguranja najvažnije je, kako je opće poznato, novčano davanje, odšteta za izgubljenu nadnicu, dok je samo liječenje sekundarnog značenja. Radi toga su i novčana davanja u početku osiguranja kao i u onim zemljama, gdje ono još nije na velikoj visini, veća nego li stvarna. Začuđuje na pr. da u Velikoj Britaniji iznose od sveukupnih davanja još i danas novčana davanja 62%.

U drugoj fazi razvitka postaje važnije stvarno davanje-liječenje, osposobljavanje za rad, a novčano davanje gubi na prvotnom značenju. Tako iznose danas stvarna davanja (od sveukupnih davanja) u Francuskoj 60%, Njemačkoj 69%, Danskoj 80%, kod nas 63%, a u Britskoj Kolumbiji 100%, jer ondje se ne daju uopće nikakova novčana davanja. Organska medicina razvija se jakim tempom od Bismarkovih vremena pa do danas — i u dijagnostici i u liječenju, premda je ona za mnoge bolesti još i danas dosta nemoćna. Rentgen, elektrokardiograf, razne mikroskopske, serološke (Wassermann, Widal), bakteriološke i kemijske pretrage (šećer u krvi, ostatni dušik itd.) olakšavaju i produbljuju medicinsku dijagnostiku. Ali i na polju terapije učinjen je napredak. Godine 1883. nije se još operiralo niti slijepo crijevo. Prvu appendectoniju izvršio je Morton 1887, — a abdominalna kirurgija, kojom vlada danas kirurg u svakoj bolnici, tek se počela razvijati. Pneumotorax — terapija i liječenje radijem nije u to vrijeme postojalo. I u medikamentoznom liječenju kroči medicina naprijed: salvarzan-preparati, insulin, preparati hipofize, jetre, živina diuretica kao novurit, salyrgan odlični su lijekovi u medicini i tekovine novijeg datuma. Sve ove tekovine medicine, — od kojih sam samo neke primjera radi spomenuo, — preuzima za liječenje svojih članova socijalno osiguranje, ali taj napredak medicine zahtijeva sve više materijalnih sretstava. Danas su savremeni liječnički pregled i liječenje tako skupi, da bi radnik za to utrošio u slučaju bolesti više novaca nego što je oštećen izgubljenom nadnicom. Dakle liječenje samo po sebi, ne govoreći o njegovom efektu, važnije je danas i u ekonomskom pogledu nego li izgubljena nadnica (hranarina). U socijalno osiguranje uvada se specijalističko liječenje u skladu sa razvojem medicine na specijalne grane, ali i ovaj napredak traži u osiguranju povećane izdatke. Naše osiguranje daje osiguranicima takoder specijalističko liječenje, dok u Velikoj Britaniji, gdje postoji obavezno osiguranje za slučaj bolesti od god. 1911., ne daje osiguranje specijalističko liječenje. Vrijedno je na ovom mjestu istaknuti, da u Velikoj Britaniji ima član pravo na oduzimanje krvi za pregled na Wassermannovu reakciju, ali nema pravo na intravenozne neosalvarzan-injekcije.

Treća faza razvoja obaveznog osiguranja karakterizovana je liječenjem obiteljskih članova. Uvadanjem liječenja obiteljskih članova učinjen je ogroman napredak u socijalno-higijenskom pogledu, jer liječnik liječi ne samo člana nego i cijelu njegovu obitelj pa tako postaje kućnim liječnikom radničke porodice. Ali i ovaj napredak znači za financije socijalnog osiguranja vrlo osjetljiv teret, a za liječnike prošireno polje rada, kako ću to kasnije pokazati. Da ne umaram brojkama, spomenut ću samo posljednju cifru, objelodanjenu u Godišnjem izvještaju Suzora o poslovanju u god. 1935., gdje se veli, da

Digitized by Google

je god. 1935. u ambulantama bilo svega 1,642.396 slučajeva liječenja, a od toga je otpalo na porodične članove 449.409 slučajeva. Socijalno osiguranje poznavalo je i prije svjetskog rata liječenje obiteljskih članova, no u većini zemalja kao povećano i dobrovoljno davanje. Trebalo je više desetak godina, dok je osiguranje uvelo liječenje obiteljskih članova kao redovno davanje. Prvi je to učinio mađarski zakon god. 1907, norveški god. 1915, austrijski tek god. 1926. U Velikoj Britaniji nije još do danas sprovedeno u osiguranju liječenje obiteljskih članova kao redovno davanje. I ako liječenje obiteljskih članova sve više opterećuje naše socijalno osiguranje, ne može se progres zaustaviti, te će i one države koje dosada nijesu uvele u osiguranje liječenje obiteljskih članova morati to učiniti pa tako i Velika Britanija. Spominjem te činjenice s toga razloga, da pokažem kako je rad liječnika u našem osiguranju teži i opsežniji nego na pr. u Engleskoj ako se usporedi isti broj osiguranika. Nijesu dakle »krivi« liječnici, što su naše ambulante tako pune, nego je to posljedica našeg lijepog zakona, koji omogućuje hiljadama radničkih obitelji savremeno liječenje. Ne bih bio potpun u uspoređivanju, kad ne bih spomenuo, da u Velikoj Britaniji postoji karenčni rok od 26 nedjelja, dok član stekne pravo na hranarinu, a kod nas takvog karenčnog roka nema.

Četvrtu fazu razvoja socijalnog osiguranja karakterizira preventivni i socijalno-higijenski rad — uz kurativno liječenje. U tu fazu tek ulazi socijalno osiguranje i ono se nalazi još u zametku i u drugim zemljama. O zaštiti materinstva i dojenčadi ne će biti govora u ovom članku, jer to zahtijeva posebno razmatranje i ako se ta zaštita razvila u okviru grane bolesti. Liječnik okružne blagajne u toj fazi ne liječi više samo pojedinog člana ili kojeg pripadnika obitelji i ne zadovoljava se sa postavljanjem dijagnoze na pr. tuberkuloza, već on počinje izvidati, da li je taj bolesnik kod kuće izoliran, da li su djeca i žena zdravi ili bolesni, što se sve dade učiniti, da se zaraza ne širi itd. Liječnik okružne blagajne mora imati i te kako smisla a i znanja o socijalnim prilikama radnika i radničke obitelji, kako ću to pokazati, kad budem govorio o neurotičarima. On mora da postavlja ne samo medicinsku, nego i socijalnu dijagnozu, jer se druk čije neće snaći, od čega boluju njegovi pacijenti. Naravno uz ovaj socijalno-medicinski rad mora današnji liječnik okružne blagajne da vlada i te kako organskom medicinom, kako bi članovima i njihovoj porodici pružio tekovine savremene medicine. Kako sam dakle spomenuo, rad liječnika u socijalnom osiguranju postaje sve teži i kompliciraniji i on nije više samo čuvar blagajne već i kućni liječnik radničke obitelji a radi spomenutog socijalno-higijenskog rada i čuvar narodnog zdravlja. Mišljenja sam, da osiguranje u skoroj budućnosti ne će pregledavati samo bolesnike sa malim tegobama — to su bolesnici, za koje kirurg Ervin Liek drži, da su suvišni u ambulantama okružne blagajne — nego će radi sprječavanja bolesti pregledavati i zdrave radnike, odnosno pojedine skupine radnika, izvrgnute štetnim uplivima rada i ugroženim od raznih bolesti, kako sam to jednom drugom zgodom naglasio. (R. Z. 1934. g. br. 10). Broj pregleda narasti će naravno na još veću visinu, ali i značenje osiguranja bit će drugačije nego li za vrijeme Bismarcka. Ovom prilikom želim istaknuti činjenicu, da su Braeuning i Redeker kod navodno posve zdravih skupina ljudi našli hematogene diseminacije tuberkuloze potrebnih liječenja. A da se pregledom navodno zdravih ljudi mogu pronaći početni stadiji luesa, dijabetesa, raka itd. istaknuo sam drugom zgodom. Po mom mišljenju imadu krivo Liek, Baeumer, Wolff i dr. kad žele, da se ljudi pregledavaju samo kod težih oboljenja. Ovo je zastarjelo mišljenje medicine. Liek i dr. gledali su na medicinu samo s organskog gledišta, a liječnik radničkog osiguranja — doskora i liječnik uopće — morat će da vlada i sa socijalnom a ne samo sa organskom medicinom. Budućnost medicine ne će se sastojati u »interesantnim slučajevima«, već je budućnost medicine u pronalaženju i liječenju početnih slučajeva i u sprječavanju bolesti.

Prikazujući razvoj socijalnog osiguranja htio sam pokazati, kako se iz jedne gotovo čisto socijalne ustanove razvila zdravstvena ustanova od eminentne važnosti. Članovi osjećaju to sve više, pa se i izdašno služe tom institucijom te dola-

Digitized by Google

ze u ambulante i sa najmanjim tegobama. Razumljivo je, da je to ujedno i jedan vrlo jaki faktor, zašto se tako povećao broj naših ordinacija. Juriš članova na naše ambulante pokazuje, da je socijalno osiguranje veoma tražena i ako još nedovoljno cijenjena ustanova.

Drugi veoma važan faktor, koji povećava broj naših ordinacija, jesu neurotičari. U naše ambulante dolazi vrlo velik broj članova, kod kojih se ne može ustanoviti nikakva organska bolest, a njihove tegobe jesu ipak: lupanje srca, boli u želucu, povraćanje, loš san, iznemoglost, boli u zglobovima itd. i vrlo su uzbuđeni, kad im liječnik Okružne blagajne veli, da im ne fali ništa. Pa i oni bolesnici, kojima nešto organski fali na pr. žene sa adnexitidama i drugim ženskim bolestima imadu česte tegobe, koje su više neurotične a manje organske prirode. Ako liječnik Okružne blagajne u takvim slučajevima postupa čisto organski, on ne će zadovoljiti niti bolesnika a niti će biti zadovoljan sa svojim radom, jer ne će znati, što da počne s takvim bolesnikom. Liječnik pak, koji ima smisla za psihoterapiju i za socijalnu medicinu, a inače je također potkovan organskom medicinom, on će pacijenta, kad ga organska medicina nije dovela do rezultata, slijedeće pitati: Kolika Vam je nadnica? Da li Vam prijeti otkaz? Koliko imate djece? Kako dugo je muž nezaposlen? Koliko trošite na hranu? Kolika je stanarina? Koliko mjeseci niste platili stanarinu? Koliko Vas spava u jednom krevetu? itd. itd. No liječnik, koji stavlja takva pitanja dolazi najprije socijalnom anamnezom do socijalne dijagnoze, koja glasi: niska nadnica, nezaposlenost, predugo radno vrijeme, iscrpljivost itd. a tek preko socijalne dijagnoze dolazi i do ispravne medicinske koja glasi: neuroza radi socijalne bolesti. Liječenje tih bolesti ne sastoji se u davanju aspirina ili kakvog skupog pa i vrijednog specijaliteta, nego jedina i ispravna terapija jeste povišenje nadnice. Ovi bolesnici ne bi jurišali naše ambulante, kad ih ne bi niska nadnica slomila i učinila neurotičarima, koji onda sa lupanjem srca, povraćanjem moraju potražiti liječnika, koji im opet ne može pomoći. Dakle povišenje nadnice smanjio bi broj naših ordinacija. Kako pak niska nadnica utječe na narodno zdravlje naročito na tuberkulozu, razložio sam dosta opširno na konferenciji glavnih liječnika i upravnika u Beogradu god. 1935. Zakon o minimalnim nadnicama — naravno onakav, koji zaštićuje radnika — jest savremena kurativna ali i preventivna terapija naših neurotičara.

Treći faktor koji povećava broj naših ordinacija jesu sezonski i nezaposleni radnici. To su članovi, s kojima imadu liječnici radničkog osiguranja najneugodnije sukobe, a ipak ti ljudi boluju od najteže socijalne bolesti od nezaposlenosti. Ovi su bolesnici u obilaženju naših ambulanta najustrajniji i trebalo bi o njima reći više toga, no radi važnosti problema, mora se nezaposlenost razmatrati u posebnoj studiji.

Četvrti faktor jesu iscrpljeni radnici. Zakon o radnjama osigurao je privatnim namještenicima godišnji odmor, ali to nije učinio i sa manuelnim radnicima. Radi toga dolaze često k nama iscrpljeni radnici kao bolesnici, no njihovoj bolesti bio bi najpodesniji lijek plaćeni godišnji odmor — uz ostalo poboljšanje života i rada — a ne bolovanje, koje mora da plaća osiguranje.

Peti faktor jesu iznemogli i stari radnici. Držim, da o tome ne treba mnogo trošiti riječi, da bi sprovođenjem grane za slučaj iznemoglosti i starosti ovi bolesnici otpali iz naših ambulanata.

Šesti faktor jesu žene radnice. U zagrebačkom Okružnom uredu dosegao je broj ženskih članova g. 1935 već 39.16%, u cijelom osiguranju 28%. Povećan pak broj ženskih članova znači povećane terete za socijalno osiguranje, jer žene dulje boluju od muškaraca. O štetnom uplivu tvorničkog rada na ženski organizam razvila se već cijela grana ginekologije: socijalna ginekologija. Žene-radnice doduše su nešto rjeđe bolesne od muškaraca, ali jedno oboljenje traje kod žena duže nego li kod muških radnika i radi toga žene opterećuju osiguranje više nego muškarci. Kako je u Jugoslaviji otpalo god. 1935. na 100 muških članova 51.07 oboljenja, 1935 god. na 100 ženskih članova 45.06 oboljenja, u Njemačkoj otpalo god. 1925 na 100 muških

Digitized by Google

članova 54.8 oboljenja, 1925 na 100 ženskih članova 46.0 oboljenja, ali zato jedno oboljenje trajalo je u Jugoslaviji god. 1926 kod muških 17.4 dana, ženskih 27.3 dana, u Njemačkoj god. 1925 kod muških 22.5 dana, ženskih 28.0 dana. Kod tuberkuloze su razlike još i veće.

Sedmi faktor: Hranarina. Ovaj faktor igra još uvijek veliku ulogu u liječničkoj službi radničkog osiguranja. Još uvijek gleda vrlo velik broj članova na okružnu blagajnu — ne samo kod nas nego i u ostalom svijetu — kao na kakvu štedionicu, iz koje treba izvući što više para. Hranarina je karakteristika radničkog osiguranja, njom je počelo socijalno osiguranje, no ona je uzrokom i najtežim sukobima izmedu liječnika i članova. Liječnici bi lakše stekli povjerenje članova, kad ne bi morali priznavati i odbijati hranarinu. Zanimivo je, da Britska Kolumbija — prvi dominion Britskog imperija, koji je baš ove godine uveo obavezno osiguranje, — ne daje nikakva novčana davanja, dakle ni hranarinu, nego samo liječenje i lijekove. Javljaju se nadalje glasovi, da bi se hranarina uopće trebala prebaciti na posebno tijelo ili na osiguranje za slučaj nezaposlenosti. Kad sam sa kol. Šlajmerom potaknuo ideju narodnog osiguranja, ispustio sam hranarinu i predlagao, da se ona zadrži samo u radničkom osiguranju, jer ona radnika u slučaju bolesti zaštićuje od najteže bijede. Mnogi misle, da se s pomoću hranarine mogu riješiti i ostala socijalna pitanja, što je nemoguće, ali dosta članova u oskudici ipak žele pošto poto samo hranarinu, obilaze sve ambulante i povećavaju broj naših ordinacija. U svojim razlaganjima nastojao sam pokazati, da povećani posjed članova u ambulantama Okružnog ureda imade svojih dubljih socijalno-ekonomskih i socijalno-medicinskih razloga. Nadalje sam nastojao pokazati da će se daljnjim razvojem osiguranja izgraditi sve bolja zdravstvena služba i da ova ustanova postaje pomalo jedna od najvažnijih zdravstvenih a ne samo socijalnih ustanova u zemlji. Što će pak biti bolja liječnička služba, to će broj posjeta u ordinacijama porasti. Socijalno-ekonomske faktore treba otstraniti, jer oni neracionalno povećavaju broj posjeta u našim ambulantama. Provedba grane za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, donošenje zakona o minimalnim nadnicama, suzbijanje nezaposlenosti, godišnji odmor manuelnim radnicima itd., to su socijalne mjere, koje treba provesti već radi same socijalne zaštite širokih radničkih slojeva, a provođenje tih mjera smanjit će sigurno također broj ordinacija u našim ambulantama, a prema tome i sniziti rizik o u grani bolesti. Neracionalna davanja u grani bolesti za socijalne tegobe posve će nestati.

Istina, razborita štednja bit će u uspostavljanju financijske ravnoteže u radničkom osiguranju i nadalje vrlo važna, šta više razborito i štedljivo liječenje pa prema tome i propisivanje lijekova morat će se u budućnosti još bolje provoditi, ali tek socijalne mjere uspostavit će prirodnu ravnotežu u financijama našeg osiguranja.

LITERATURA.

Baeumer Waldemar: Die Krankenversicherung jetzt ein Fluch umgestaltet ein Segen für das Volk. 1930. god.

Mc Cleary: National Health Insurance 1932 god.

Goldmann, Grotjahn: Die Leistungen der deutschen Krankenversicherung im Lichte der sozialen Hygiene 1928 god.

Ickert, Weicksel: Grundriss der sozialen Medizin 1932 god.

Lancet, 1936. god. Vol I. br. 25.

Liek Erwin: Die Schäden der sozialen Versicherung und Wege zur Besserung 1928 god.

Die Obligatorische Krankenversicherung 1927. god. Izdao Međunarodni ured rada.

Ocjenjivanje radne sposobnosti bolesnih radnika u socijalnom osiguranju. Izdala zagrebačka sekcija Saveza liječnika socijalnog osiguranja 1935. god. (umnožen manuskript.)

»Radnička Zaštita« 1936. god. br. 6-7.

Les Services Sociaux 1933. god. Izdao Međunarodni ured rada.

Wolff Friedrich: Der Kranke und die Krankenversicherung 1928. god.

Digitized by Google

FLAMM H. IRWING:

TEHNOLOŠKA NEZAPOSLENOST U USA

Donosimo u prevodu ponešto skraćenu raspravu čuvenog američkog profesora nacionalne ekonomije Irwinga H. Flamma, koji dokazuje da je u industrijski najrazvijenijoj zemlji svijeta, Sjedinjenim državama Amerike, glavni uzrok krize nezaposlenost. Nezaposlenost je pak po njemu proizišla iz samog gospodarskog sistema, koji je ostao u okviru zastarjelog socijalnog uređenja usuprot toga, što mu je dugotrajni razvitak mašinizma i racionalizacije proizvodnje dao sasvim drukčija obilježja. Flamm je pretstavnik liberalnog pravca u nacionalnoj ekonomiji i u toliko su njegova razmatranja o ulozi modernog stroja i racionalizacije interesantnija, jer su u ta pitanja dosadašnji liberalni nacionalni ekonomi ulazili površno. Još interesantniji su zaključci do kojih je po ispravno postavljenom problemu Flamm došao, a to su da on pledira za dalekosežno skraćivanje radnog vremena i povišenje nadnica kaošto i za planske zakonodavne zahvate na polju ekonomskom i socijalnom priznavajući, da su to jedina sretstva, koja su preostala da se otstrane današnje suprotnosti između mogućnosti proizvodnje i potrošnje.

I

Pitanje, nije li napokon sam tehnički napredak našega stoljeća prouzročio savremenu krizu, počelo se je i u Sjedinjenim državama Amerike sve više da diskutuje. Je li stroj postao blagoslov ili prokletstvo? Da li treba da se ponosimo sa svojom rastućom sposobnosti proizvodnje, izumima i kemijskim iznašašćima, sa vodećom ulogom Sjedinjenih država u području mehanizacije i masovne proizvodnje, ili, trebamo li da gledamo na sve ove tekovine sa strahom nepovjerenjem?

U nacionalno-ekonomskim krugovima smatra se da je neozbiljan nazor, da je stroj faktički uzrok savremene krize. Ukazuje se na prošlost. Dokazuje se, kakva je katastrofa bila proricana pred stotinu i više godina, kada su u proizvodnji bili zavedeni prvi strojevi; i od toga vremena da je svaka kriza bila povod za slična mračna proroštva, a kraj svega toga, da su sva poremećenja gospodarskog života savladana i da se uvijek iza krize javio veći prosperitet nego pred krizom.

Stroj — tvrde — pojeftinjuje proizvodnju; to dovodi do povišenja potrošnje a kroz to i do stvaranja novih mogućnosti uposlenja. Naš se životni standard stalno poboljšava; svaki znanstveni napredak pridonosi njegovom poboljšanju. Po toj strani otvaraju se još neslućene mogućnosti: milijuni ljudi nemaju još dobrih stanova, nisu dovoljno odjeveni, nemaju radija, automobila, električnog osvjetljenja itd. Naša savremena proizvodnja čak ne bi mogla ni da pokrije sve dosadašnje neizmirene potrebe. Radnici, koje izbace strojevi iz proizvodnje, naći će zaposlenje u ostalim privrednim granama, koje će nastati zbog stalnog poboljšanja našeg životnog standarda; najzad i konstrukcija strojeva sama po sebi, pretstavlja važnu novu proizvodnju, u kojoj će naći zaposlenje mnogi radnici. I stalno se sve više brani nazor da je naše stoljeće strojeva blagoslov za čovječanstvo; stroj je oslobodio čovjeka od grubog i zamarajućeg rada, učinio je život potpuniji, stvorio je mnogo novih mogućnosti za poboljšanje života i donio je ljudima više slobodnog vremena.

Nebi imalo smisla, da se poriču preimućstva stroja. Kod zgodnog uređenja omogućila bi moderna tehnika rješenje svih gospodarskih i brojnih socijalnih problema. Ipak iskustva iz posljednjih 10 godina nameću nam zaključak, da je izvanredno brzo napredovanje proizvodnje u poratnom vremenu i nedostatak paralelno s time preduzetih socijalnih mjera neposredni uzrok gospodarskog prevrata, kojega proživljavamo. Kriza je čedo naše »napredne« civilizacije. Naša generacija ostvarila je čudesne izume i iznašašća, a preduzimači su ih dalekosežno iskoristili. Pri tom su zaboravili, da je potrebno uvećati i plaćevnu sposobnost onih, kojima su novi proizvodi namjenjeni. Naše doba je svo u znaku stroja, normalizacije, tipizacije, specijalizacije, elektrifikacije i otvaranja novih vrela energije; naše doba je također u znaku stalnog uvećavanja brzine, znanstvenih ispitivanja, kemijskih iznašašća, izuma, osnivanja i spajanja orijaških preduzeća. U takvo doba trebali bi naši vodeći političari i financijeri da posvećuju više pažnje blagostanju radnih klasa.

Digitized by Google

No i bez bilo kakvih etičkih pobuda našao se danas preduzimač pred veoma važnim pitanjem. Najveće tržište za poljoprivredne i industrijske proizvode sačinjavala je dosada radnička klasa. Ovo se tržište danas savinulo, jer plodovi tehničkog napretka nisu bili dijeljeni prema mogućnosti konsuma. Zbog toga se savinula i cijela naša orijaška gospodarska tvorevina i ukazali su se neželjeni rezultati ne samo za radništvo nego i industriju. Žalosne posljedice našeg nemara prema potrebama svakidašnjeg života dovoljno su poznate. Umuknuli su strojevi, zatvorene su fabrike, slagališta su puna neprodate robe, potrošnja je pala u obratnom razmjeru prema mogućnosti uvećane proizvodnje.

Najstrašnije je pri tom, da šest godina nakon velike krize, još uvijek ne znamo, šta treba da radimo. Mi tapamo u tmini i tražimo bilo kakav izlaz. U tom tapanju pokaže se katkada nekakva nada i nešto se preduzme. Ali rezultati podbacuju prema veličini gospodarske bijede. Ne mogu se dalje dopustiti pokušaji, koji djeluju na duboke uzroke krize samo slabo i površno. Bolest našega gospodarstva je dugotrajna i lijekovi, koji samo ublažavaju bolest i ne otstranjuju opasnosti teških recidiva, nisu dovoljni. Bilo bi neispravno podati se iluziji, što su vladini krediti i slična ublažavajuća sretstva donijeli privremena olakšanja. Tako se industrija zbiljski ne može da ozdravi. Sonda treba da se spusti do korijenja nevolje. Ako je nezaposlenost prouzrokovana obaranjem ravnoteže izmedu mogućnosti proizvodnje i potrošnje, onda je poboljšanje moguće samo obnavljanjem te ravnoteže. Neobično uvećavanje naših privrednih mogućnosti u buduće ne bi se smjelo osjećati kao velik i nesnosan teret.

Uništavanje žetve i ostalih gospodarskih dobara, razbijanje strojeva, bilo bi lažno rješenje problema. Spoznaja i znanje ne može se trajno zaustaviti. U ostalom čemu da se uništava bogatstvo u svijetu, u kojemu ima tako velike bijede i neimaštine? Savršeno besmislena bi bila odluka, da se razbiju strojevi, samo zato, da se stvore radne mogućnosti. Kad bi rad bio sam sebi svrha, onda bi se s istim uspjehom mogle graditi suvišne zgrade, preduzeća itd. Ali u ovom slučaju bile bi bez sumnje ekonomičnije potpore u nezaposlenosti. A čisti je vandalizam uništavanje žetve, uništavanje stoke i svinja, razbijanje korisnih strojeva, ometanje znanstvenih izuma i sprečavanje tehničkog razvitka. Da li vlada faktično obilje u svemu? Nikako! Šta će o nama misliti naša djeca i djeca naše djece, kada budu gledala unatrag na ovo uništavanje, s kojim se na vještački način u vremenu dok osiromašene narodne mase grcaju u nevolji i bijedi, hoće da dižu cijene preostalim artiklima? Što mora da osjeti majka, koja ne može da nahrani i obuče svoje dijete, kad gleda ovo besmisleno uništavanje? Proživljavamo nešto strašno, neobično — i znanje, znanost, »napredak« postaju izvori bijede i neimaštine. Ali krivnja je do nas. Kao mizerni fušeri mi zloupotrebljavamo plodove naše bogate kulture i trujemo tako naš cjelokupni društveni život.

II

Novi strojevi, koji su kadri da uštede čovjeku napor, nisu nikakvo zlo — nego blagodat za svakoga. Gospodarsko-tehnička poboljšanja u fabrici i kancelariji, koja omogućuju dvostruki i trostruki efekat rada bez većeg naprezanja, nisu naprosto sama po sebi štetna za društvo. U današnju strašnu situaciju mi smo upali samo zato, što su ljudi iskoristili nova gospodarsko-tehnička iznašašća bez obzira na faktične potrebe.

Vlasnik fabrike obuće na pr. instalira novi stroj, koji mu omogućuje da otpusti polovinu radnika i da proizvede sa preostalom polovinom više cipela nego što ih je prije proizvodio. Pod pritiskom konkurencije zavedeni su novi strojevi i u drugim fabrikama. I tako je polovina obućarskih radnika ostala bez posla. Preostala polovina proizvodi brzo suvišak obuće, što prouzrokuje i za nju skraćivanje radnog vremena i djelomičnu nezaposlenost. Tražnja pak obuće kraj povišene proizvodnje nužno je manja. Drugi primjer: Vlasnici dviju fabrika, koji snabdjevaju isti krug konsumenata, sjedine svoja preduzeća. Oni tim smanjuju kancelarijski personal, troškove proizvodnje i ostale izdatke. Svako takvo sjedinjavanje znači dalju nezaposlenost. Strojevi za umnažanje (mimeografi), teletipi, uređenja za fotografska umnažanja (fotostati), strojevi za računanje itd. znatno su povećali nezaposlenost kancelarijskih namještenika. Racionalizacija ograničuje sve više kretnje koje su potrebne pri radu. Telefon i telegraf zamijenjuju glasnike. Telefonske centrale bile su automatizirane i s tim su postale nepotrebne telefonistice.

Digitized by Google

Radio potiskuje telegrafiste. Pretstavimo sebi 1000 ovakih primjera i zamislimo da su svi ostvareni u praksi u raznim gospodarskim područjima, onda ćemo tek dobiti pravu sliku o veličini socijalnog problema našeg vremena.

Uza sva nastojanja države da stvori mogućnost zaposlenja tim, što stavlja na dispoziciju javna sretstva, popeo se danas broj nezaposlenih radnika u Sjedinjenim državama Amerike na 10 milijuna. Pad tečajeva vrijednosnih papira i drugih vrednota, krah banaka, pooštrili su u prošlom vremenu još i više bijedu, koju je sakrivila nezaposlenost. Ti će se gubici medutim nadomjestiti. Ali se problem nezaposlenosti neće riješiti. Nasuprot! Treba da smo na čisto s time, da je tehnika dosada iscrpila tek manji dio svojih mogućnosti. Još uvijek je spriječavana u svom razvitku ukorjenjenim običajima, predrasudama, neznanjem ili nestašicom kapitala. Novi strojevi, ukoliko je to samo moguće, zavode se tek onda, kad se stari istroše. Osim toga brojne se reforme i izumi zadržavaju hotimično, da bi se zaštitili investirani kapitali.

Kada bi imali da budu svi naši radnici ponovno zaposleni, morala bi potpuno da rade sva postojeća preduzeća. Što bi pak bilo, kada bi počele da rade sve fabrike Sjedinjenih država Amerike s punim pogonom? Nezaposlenost bi za kratko vrijeme prestala. Ali pod kojom cijenom? Kad jednovremeno ne bi bilo postarano, da uvećanoj proizvodnji odgovara isto toliko uvećana potrošnja, onda bi za dvije tri godine imali toliko odijela, stanova itd., da bi potrebe Sjedinjenih država bile unaprijed pokrivene za mnogo mjeseci, u brojnim slučajevima i za mnogo godina. Pa bi se sablast nezaposlenosti pojavila ponovno, u mnogo strašnijem obliku. Životni uslovi doduše bili bi privremeno poboljšani i uvećala bi se potrošnja obuće, porasla bi potražnja za automobilima, stanovima itd. Ali sve to bi išlo do izvjesne granice. Tko ima siguran društveni položaj, može lijepo da živi. Može kupiti tri šešira, tri para cipela, tri automobila. Ali mogućnosti potrošnje imaju prirodne granice, koje se ne prekoračuju. Nemoguće je nositi više pari cipela najedamput, nemoguće je stanovati u isto vrijeme u nekoliko stanova. To se može samo češće da mijenja. Ali s tim se dotično gospodarsko dobro ne čini neupotrebljivo. Stare kuće, rabljeni automobili, ponošena odijela preći će u nove ruke u ruke vlasnika siromašnijih socijalnih slojeva.

Važna je također i činjenica, da novi načini proizvodnje produžuju trajanje imovine a kroz to smanjuju mogućnost njene obnove. Građevni je materijal stalno bolji. Kuće se čvršće grade, automobili traju duže nego prije. Štete, koje su prouzrokovali uplivi atmosfere, insekti itd., nauka je danas skoro sasvim otstranila. Pažnje je vrijedna i okolnost, da nove industrijske grane do izvjesne mjere čine nepotrebnim stare industrijske grane. Automobilska garaža nadomješćuje staje. Mehaničar stupa na mjesto kovača. Električka ledarna potiskuje prodavaoce leda. Glumce i muzikante baca u nezaposlenost radio i tonfilm.

Neosporno je, da su ljudske potrebe porasle i da će dalje rasti. Ali mogućnost potrošnje ima prirodne i gospodarske granice. U normalnim prilikama trebala bi naša industrija da radi potpuno nekoliko godina, ako bi htjela da pokrije sve, dosada nepokrivene potrebe žiteljstva. Problem je u tom, da narodno gospodarstvo dosada nije preduzelo ništa, da prilagodi životni standard žiteljstva rastućim mogućnostima proizvodnje.

U izvjesnim periodima premašuje mogućnost proizvodnje mogućnost potrošnje, a iz toga proizlaze teški gospodarski poremećaji. Pošto je kod nas posljednjih godina napredovao industrijski razvitak mnogo brže nego ikada prije, zato je i savremena kriza mnogo oštrija. Da je bilo moguće, da se održi potrošnja na predašnjem stepenu bar dotle, dok se gospodarstvo ne prilagodi uvećanim mogućnostima proizvodnje, ne bi došlo do tako strašnih problema, koje danas treba riješiti. Poremećaj ravnoteže između proizvodnje i potrošnje donosi i ograničenje tržišta. Potrošnja ne samo da se ne održava na dosadašnjoj visini, već rapidno pada. Nekoje države nužno morat će ići naprijed u upotrebi strojeva. Ako taj razvitak bude neograničen, naše mogućnosti proizvodnje povećavat će se još i više. Zato je preko potrebno, da ispitamo i prostudiramo situaciju, kako bi spriječili buduće katastrofe, koje bi bile strašnije od svih, koje smo dosada proživjeli.

III

Uzroci savremene gospodarske krize sežu 40 do 50 godina unatrag.

Još je predratna generacija učinila veliki napredak u području mehanizacije.

Digitized by Google

Vjerojatno da je tada ovaj razvitak bio brži nego ikada prije. Svi, koji stalno potcjenjuju uticaj mehanizacije, pokazuju upravo na predratno vrijeme i hoće odatle da izvuku dokaz, da stroj ne znači nikakvu opasnost, jer se lako mogu da potroše suvišci, koje on stvara. Ali istina je i to, da su upravo u predratnom vremenu jednako kao i u svim ostalim razdobljima naše historije bile preduzete mjere za izravnanje učinaka mehanizacije. Mnogi se sigurno sjećaju vremena kad je normalno radno vrijeme u mnogim preduzećima iznosilo 70 sati nedeljno i kad su i djeca u ranoj mladosti morala da rade. Pa onda je najedamput radna nedjelja pala na 60, 54 i 48 sati; pred ratom bila je u Americi predlagana 44-satna radna nedjelja. Dječji rad pred ratom bio je silno ograničen. Broj daka srednjih i visokih škola stalno je rastao i uslovi su se života poboljšavali. To se sve dogadalo tokom jedne generacije. Bile su to važne reforme, koje su se korak po korak ostvarivale i koje se prirodno nisu obišle bez raznih protesta. Tako su se svim silama borili poslodavci protiv skraćivanja radnog vremena, iako je upravo ta mjera zajedno sa povišenjem nadnica poboljšala životni standard i postala vrelo neslućenih industrijskih dobitaka.

Svjetski rat stvorio je neprirodno veliku potražnju i mehanizacija je zato bila pospješena. Pod pritiskom potreba bila je naša industrija prinudena, da svima sretstvima uvećava proizvodnju, kako bi udovoljila ratnim narudžbama. Iskoristila su se sva poznata sretstva za uvećanje proizvodnje. Montirali su se strojevi, koji su bili podesni da ostvare ovaj cilj. Kapital stajao je na raspoloženju u neograničenim visinama. Izumioci, inžineri, kemičari i stručnjaci za racionalizaciju imali su pune ruke posla. Žene su bile pripuštene u fabrike, u kojima ih ranije nije bilo, i od tog vremena rade u njima. Kratko, proizvodnja je bila uvećana do najvišeg mogućeg stepena, da bi se zadovoljile potrebe milijuna ljudi, koji nisu sudjelovali kod proizvodnje, koji su konsumirali i uništavali sa strašnom brzinom.

Krajem svjetskog rata u proizvodnji izrasao je privredni aparat do orijaških razmjera i radilo se pod visokim pritiskom. Neko je vrijeme to išlo, jer se moralo stvarati ono, što je rat uništio. Ali jednovremeno, kako su te potrebe bile podmirivane i kako su evropske države obnavljale svoju privredu, počeli su se[1]) pokazivati prvi znaci prijeteće opasnosti u američkoj industriji. Nekoje vrijeme uz prolazne prekide išlo se naprijed. I dok je privredni stroj bio podmazan mogućnošću potrošnje, sve je bilo dobro. Ali mehanizacija i racionalizacija stupala je naprijed. Kartelisanje preduzeća pogodovalo je tom razvitku. Interesantno je, da su iste sile djelovale i u drugim državama. I tako je najedamput naša privreda postala veća od mogućnosti potrošnje na tržištu. U isto vrijeme počela se sve više osjećati potreba primjene novih strojeva i u drugim državama. Poslovne tajne s vremenom su se otkrile i kad su druge države počele da se povode za našim primjerom proizvodnje en masse, počela se naša inostrana trgovina da smanjuje. Kapital, koji služi za finansiranje privrednih strojeva i izgradnju novih fabrika, po svojoj prirodi zavisi na budućim potrebama i za to stoji veoma jako pod uticajem budućeg razvitka. I zato je prvim predznakom velike krize bilo smanjivanje aktivnosti u teškoj industriji. Ta bi pojava bila još osjetljivija, da nije Evropa zbog pospješenja svoje vlastite mehanizacije naručivala američke strojeve.

Slabljenje aktivnosti teške industrije išlo je doduše pomalo. Ali je dovodilo do nezaposlenosti, koja se još uvećavala sa preduzetim mjerama dalje racionalizacije i štednje.

Ovim pobudama možemo objasniti i kartelisanja preduzeća. Velika su se preduzeća sjedinjavala, da bi uštedila dvoje izdatke. Svako takvo sjedinjavanje prouzročilo je novu nezaposlenost. Tamo, gdje je prije bio glavni faktor obim proizvodnje i prodaje, počelo je da igra vodeću ulogu snižavanje troškova proizvodnje.

Davno pred burzovnim krahom iz 1929 godine postala je nezaposlenost radnika osjetljiva u Sjedinjenim državama Amerike. Iza kraha na burzama rasla je još brže i postajala vrelom nove nezaposlenosti. Kao u začaranom krugu! Prosperitet izazvao je val spekulacije. Burzovne vrijednosti znatno su porasle. Mi svi smo bili pod utiskom toga prosperiteta, da u početku nismo ni opazili promjena. A kad smo kapirali situaciju, nastala je panika. Kurzevi poletješe dolje. Kredit, na kojega smo se jako oslanjali, najedamput je zatajio. Teška je industrija, koja se u do-

[1]) Ovdje smo izveli prvo skraćivanje.

Digitized by Google

ba prosperiteta razvila do neprirodnih razmjera, bila osakaćena. I upravo nezaposlenost u ovoj industriji bila je presudna, za prevrat u čitavoj situaciji. Potražnja za proizvedenim dobrima pala je jednovremeno sa uvećanjem nezaposlenosti u teškoj industriji. Uz to nužno morala je da poraste nezaposlenost i u proizvodnji predmeta svakodnevne potrošnje. Burzovni krah pridonio je svoj dio na povećanju nezaposlenosti. Klasa, koja je dosada živjela bez rada od kamata i renta, našla se najedamput na tržištu rada i to u momentu, kad nije bilo nikakvog izgleda, da će ga dobiti. Potražnja svih onih, koji su živjeli od dividenda i prinosa nekretnina, također je bila ograničena. Svi ti faktori povećavali su nezaposlenost i pospješivali pad, koji je bio još strašniji, što je prethodna kreditna piramida bila neobično visoka.

Što je upravo u teškoj industriji, koja se naglo razvijala, najveća nezaposlenost, najbolje nam može da posluži dokaz, da je prosto besmisleno proširivanje proizvodnje bez jednovremeno preduzetih mjera za izravnavanje t. j. skraćivanja radnog vremena, poboljšanje životnog nivoa masa i sličnog. Ako budemo vještački oživljavali našu tešku industriju, a jednovremeno ne pristupimo pomenutim mjerama za izravnavanje, onda ćemo poći u susret novoj, još strašnijoj katastrofi.[2])

IV

Ako smatramo da su tačne navedene već naše dvije pretpostavke, i to: 1. da životni standard treba da se podiže u razmjeru sa znanstvenim napretkom i 2. da gospodarsko oživljavanje treba da počne kod potrošačkih masa, onda treba da ispitamo, kako bi bilo moguće provesti potrebnu ravnotežu u savremenoj krizi. Uređenje radnog vremena trebalo bi da bude akciono sretstvo, koje je pod svima okolnostima dovoljno za prilagođenje životnog standarda. Napuštanje savremene politike i prelaz suprotnim mjerama, kod kojih bi opet poslodavci — kao uvijek u vremenima gospodarskog prosperiteta — tražili radnike i kad radnici ne bi trebali da se bore za nedovoljni broj slobodnih mjesta, dovelo bi do reflacije i gospodarsko bi oživljavanje započelo u temeljima gospodarske zgrade. Ovaj proces i njegove prirodne posljedice — slobodna utakmica za tržište — dovele bi naš gospodarski život opet na put faktičkog i trajnog gospodarskog prosperiteta.

Kad bi bio donesen na primjer zakon o 24-satnoj radnoj nedjelji[3]), vjerojatno svrstali bi se u privredu svi radnici; čak moguće bi se pokazao i izvjesni nedostatak radne snage, što bi značilo povišenje nadnica. Vrijednost pohranjene robe i sretstava za proizvodnju naglo bi porasla, budući da je ta vrijednost uglavnom odvisna od mogućnosti prodaje. Povišenje cijena također bi učvrstilo kredit. Za pojedinog preduzetnika, povišenje cijena ne bi bilo skopčano s nikakvim teškoćama, jer bi to povišenje pogodilo i konkurentna preduzeća. Pada kupovne snage ne bi se trebalo pribojavati, jer bi narodni prihod rastao brže i u većim razmjerima od cijena i za to bi prirast oticao u široke potrošačke mase.

U nekojim privrednim granama možda bi ove kardinalne promjene djelovale tako, da proizvodnja čak ne bi mogla ni da pokrije potrebe. U drugim granama gospodarske djelatnosti, naročito kod izvjesnih namještenja u privatnoj službi, prouzročile bi ove mjere prilične teškoće. Za takve slučajeve trebao bi zakonodavac da predvidi, da se po dozvoli vlasti 24-satna radna nedjelja može da pomakne na maksimalnu granicu od 40 sati nedjeljno i uz uslov, da se rad iznad 24 sata plati sa 25% više od normalne satne nadnice. Pri takvoj mjeri bili bi prinuđeni radnici da u vlastitom interesu podijele posao na veći broj namještenika. Plan je N. R. A. fungirao polako i dosta teško i zato nije mogao da udovolji svima potrebama današnjice. Zadaća, tačno ustanoviti radno vrijeme, nadnice, cijene za pojedine industrijske grane obzirom na njihove specijalne potrebe, previše je složena za vladu. Faktori, kao što su kvalitet rada, vještina i iskustvo, ne mogu se lako kategorisati. Danas treba prije svega gledati na faktor vrijeme. Iza toliko godina bijede i odricanja počinju radnici da gube strpljenje i da bivaju pristupačni revolucionarnim idejama. Nezaposlenost je danas naše najveće zlo. Ona je direktno narodno izuzetno stanje.

Skraćivanje radnog vremena — kao prva preko potrebna mjera — bilo bi dovoljno, da riješi problem nezaposlenosti

[2]) Ovdje ispuštamo dva poglavlja, u kojima govori Flamm o gospodarskoj politici Hoovera i Roosevelta i podvrgava ih kritici.

[3]) U velikom dijelu američkih fabrika već se danas radi samo 35 sati nedjeljno.

Digitized by Google

i da uredi životni standard. Zdrava utakmica izvršila bi ostalo. Privatna inicijativa i individualizam reducirali bi se na najmanju mjeru, ali bi se izišlo iz današnjeg neprijatno ukočenog stanja.

Ne tvrdimo, da bi zavođenje 24-satne radne nedjelje riješilo sve probleme. Kad bismo željeli da potpuno iskoristimo današnje mogućnosti proizvodnje i zajedno s time da ravnomjerno raspodjelimo sva gospodarska dobra, onda bi nam za izvjesno vrijeme bila potrebna 40-satna — a možda i 50-satna radna nedjelja. Ali to je utopija, s čijom realizacijom sada ne možemo računati. Jer naš savremeni gospodarski sistem nije naprosto uređen prema ravnomjernoj podjeli gospodarskih dobara. Pokraj toga treba da bdijemo nad ispravnim funkcionisanjem gospodarskog stroja i da ostvarujemo ravnotežu između proizvodnje i potrošnje, bez obzira na to, kako će i tko će potrošiti proizvode. Treba da izravnamo oba ova faktora na osnovu ponovnog uvrštavanja svih radnika u proces proizvodnje i na osnovu dovođenja u harmoniju našeg općeg životnog standarda s našim mogućnostima proizvodnje. Pod općim životnim standardom razumijevamo prosječni životni standard a ne stvaranje potpuno jednakih prilika za sve radnike niti potpuno ostranjenje lične inicijative. Kod zavođenja 24-satne radne nedjelje možda će biti životni standard i niži od onoga što bi odgovaralo savremenim privrednim mogućnostima. Ali to će se docnije izmijeniti. Ako se nezaposleni opet uvrste u proizvodnju moći će se graditi dalje. Plan treba prilagoditi zahtjevima. Ognjište pažnje treba da bude stalno to, da se ostrani nezaposlenost i neprirodno rvanje za slobodna mjesta. Prije smo postizavali stalnim skraćivanjem radnog vremena i uvećanjem nadnica gospodarski prosperitet, koji se nije zapamtio u historiji. Vratimo se na onaj put, pa će nam se vratiti i prosperitet.

Sve dosada vlada nazor, da skraćivanje radnog vremena znači za gospodarski život gubitak isto kao i nezaposlenost. To je samo djelomično istina. Slobodno vrijeme, dobiveno skraćivanjem radnog vremena, može se smatrati gubitkom samo onda, ako se ne upotrebi na rad u gospodarskoj izgradnji. Ako je zbog znanstvenog napretka ili zbog drugih promjena potrebno, da se skrati radno vrijeme, onda to treba i uraditi a ne prepuštati tok stvari prostom slučaju. Radno vrijeme može da se reguliše i održava u potrebnim granicama. Nezaposlenost pak nije samo gospodarski, već i socijalni gubitak. Njene štetne posljedice po kriminalnoj, moralnoj i duševnoj strani nemoguće je kontrolisati. Prije ili kasnije treba shvatiti, da je najbolje mjerilo vrijednosti našega gospodarskog mehanizma statistika zaposlenosti, a ne opticaj novca, vrijednost i množina zlata ili kredita.

V

Planski zahvati zakonodavstva u polje gospodarske djelatnosti izazvali su u Sjedinjenim državama Amerike čitav niz prigovora, da se država ne smije uplitati u gospodarski život i da treba da prepusti poslodavcima i radnicima da se sporazumjevaju o ugovorima o radu. »Ugovori o radu« međutim, ukoliko se tiču radnika, pretvorili su se u mit. Ugovor ima smisao samo dotle, dok obe ugovarajuće strane mogu slobodno da izjavljuju svoju volju. A da li je to moguće današnjem radniku. Njega nosi struja. On je puki neznatni kotačić u ogromnom gospodarskom stroju, kojega on ne razumije i na kojega nemože da vrši nikakav uticaj. Prije je počivala njegova sila i nezavisnost u njegovoj tjelesnoj snazi. Ta je pak postala beznačajna zbog neograničenih izvora energije, koje je objavila znanost. Poslodavci nemaju danas prava da se pozivaju na slobodu ugovaranja s onima koji nemaju mogućnosti da slobodno pregovaraju. Nekada je bila glavna zadaća vlada, da spriječe tiraniju jakih nad slabima. Danas tjelesna snaga ne igra više nikakve uloge i nadomješćuju je duševne sposobnosti. Zato, danas država ima mnogo težu zadaću, da bdije nad tim, da nitko ne zloupotrebljava svoje duševne sposobnosti na ugnjetavanje svojih bližnjih.

Dirigovanje države s gospodarskom djelatnošću u mjeri, koja je potrebna, da se ostvari svrsishodan plan, nije nešto najgore, što može da zadesi industriju. Sjedinjene američke države dostigle su takav stepen razvitka, u kojem je zahvat države potreban ne samo u interesu nezaposlenih radnika već još i više u interesu preduzetnika i industrije. Brojna privatna preduzeća, čim su bila ugrožena, tražila su pomoć i intervenciju države. Neosporno je, da je neaktivnost ili loši propisi kao i zloupotrebljavanje vlasti, vrelo opasnosti. Politička vlast može uvijek da se zloupotrebi. Ali odreći se uživanja političke vlasti iz bojazni, da pone-

Digitized by Google

kad ne dođe do zloupotreba, značilo bi odreći se svih nastojanja za planskim vladanjem.

I kraj svih prigovora uplitanju državne vlasti u gospodarski život, biva sve očiglednije, da država u budućim godinama mora preuzeti na se nove vrsti odgovornosti. Privatni preduzetnici nisu u mogućnosti da izidu iz krize, a nemoguće je oslanjati se na njihova dobrovoljna udruženja i sporazume. U interesu blagostanja najširih narodnih slojeva država mora biti aktivnija u gospodarskom životu. U doba nužde nemaju smisla teoretski sporovi o ovlaštenju ili neovlaštenju državnih mjera. Pred općim blagostanjem sve treba da uzmakne. Interesantno je, da se u istoj mjeri, u kojoj se dižu prigovori protiv intervencije države i protiv povišenja poreza, istovremeno traži državna pomoć i državna intervencija. Obim ovim zahtjevima nemoguće je udovoljiti u isto vrijeme.

Industrijski i tehnički napredak neizostavno imaju pratiti socijalne reforme, koje će služiti kao faktor za izravnavanje povišene proizvodnje. Ne uradi li se u ovom smislu ništa, onda će izdaci na nezaposlene, uništavanje gospodarskih dobara i ostala zla, koja smo upoznali u gospodarskoj krizi, postati trajna. Ako hoćemo da spriječimo ove opasne tendencije razvitka, onda moramo preći na drugi put i državnom regulacijom osigurati primjerenu distribuciju polučenih višaka iz savremenog gospodarskog i tehničkog napretka. Prije svega treba oživotvoriti dalekosežnu distribuciju radnih mogućnosti a zatim osigurati širi krug stalnih potrošača.

Digitized by Google

IZ PRAKSE RADNIČKOG OSIGURANJA

OKRUŽNI URED NI PO KAKOVOM ZAKONSKOM PROPISU NEMA PRAVO ZAKONSKE HIPOTEKE NA NEPOKRETNOM IMANJU POSLODAVCA ZA DUŽNE PRINOSE OSIGURANJA.

(Presuda Kasacionog suda u Beogradu od 30 novembra 1934 god. Rev. Br. 1357).

Prigodom objave Izvršnog odelenja Uprave grada B. u B. u »Službenim Novinama«, da će se izvršiti prodaja nepokretnosti (imanja) dužnika B. Č. iz B. prijavio je Okružni ured u B. svoje nepreporno potraživanje protiv dužnika (poslodavca) B. Č. iz B. s naslova dužnih prinosa osiguranja u sumi od D 51.459.10 spp. sa zahtevom, da se to potraživanje Ureda naplati iz kupovnine postignute ovršnom (egzekutivnom) prodajom nepokretnosti (imanja) dužnika — poslodavca B. Č. iz B.

Na nepokretnosti (imanju) koja se ovršno prodala intabulisan je bio sa svojim potraživanjem poverilac R. P. iz B., koji se usprotivio zahtevu Okružnog ureda u B. s razloga što on (poverilac) kao intabulisani poverilac ima preče pravo prvenstvenog namirenja.

Povodom toga stavljena je prodajom nepokretnosti (imanja) polučena kupovnina u depozit, a Okružni ured u B. je rešenjem Izvršnog odelenja Uprave grada B. u B. upućen na sudsku parnicu za svoje potraživanje s naslova dužnih prinosa osiguranja u sumi od D 51.459.10 sa 6% godišnje interesa kao slabiji u pravu od intabulisanog poverioca R. P. iz B., a iz depozita dužnika — poslodavca B. Č. iz B.

Ovo rešenje osnaženo je odlukom Okružnog suda za grad B. u B., te je Okružni ured u B. proti istog rešenja podnio tužbu na Okružni sud za grad B. u B. navodeći u tužbi, da je do ovakvog rešenja i odluke Suda došlo zbog nepravilnog tumačenja onih propisa ZOR-a koji govore o načinu naplate uredskih potraživanja, kao i o obezbedjenju istih u slučaju stečaja, a u vezi sa propisima starog i novog Zakona o neposrednim porezima, koji se odnose na zakonsku hipoteku države na nepokretnosti poreskih dužnika. Okružni ured u B. zastupao je stanovište, da se po ZOR-u potraživanje Ureda u slučaju stečaja izjednačuje sa državnim potraživanjem za porez u pogledu privilegija prvenstva, te da — kada su po ZOR-u izjednačene uredske tražbine sa državnim tražbinama za porez u slučaju stečaja, postupka poravnanja, administrativne ovršne (egzekutivne) naplate prinosa osiguranja, onda da — se analogno tome ima uzeti da to prvenstvo i privilegija važi i za slučaj rasprave depozita od prodate nepokretnosti dužnikove (poslodavčeve), jer da se novim Zakonom o neposrednim porezima predvidjeno obezbeđenje države u obliku zakonske hipoteke na nepokretnosti (imanje) poreskih dužnika ima analogijom primeniti na uredsko potraživanje iz razloga što samo nepokretnost (imanje) dužnikova može služiti kao jamstvo za neplaćeni dug (prinose osiguranja), a nikako ličnost dužnikova (poslodavčeva). Ovo tim pre što se dužnik (poslodavac) koristio polovinom od prijavljene sume u depozitu, koju je polovinu po ZOR-u od radnika uzeo u gotovom novcu, pošto jednu polovinu propisanog prinosa osiguranja plaća radnik, a drugu polovinu poslodavac, pa ni tu drugu polovinu nije poslodavac — dužnik predao Okružnom uredu. Okružni ured u B. svojom tužbom molio je Okružni sud za grad B. u B. neka presudi, da je Ured sa svojom privilegisanom tražbinom preči u pravu od intabulisanog poverioca R. P. iz B., a iz depozita dužnika-poslodavca B. Č. iz B.

Okružni Sud za grad B. u B. odbio je svojom presudom tužilačku stranu — Okružni ured u B. — od njegovog traženja kao neumesnog i nedokazanog §-om 178 gradj. sud. post., te je istu presudu odobrio i Apelacioni sud u B. svojom presudom iz sledećih razloga:

»Prema §-u 42 ZOR-a, sve tražbine Središnjeg ureda za osiguranje radnika naplaćuju se administrativnim putem, na isti način kao država za porez. Ali to što ovaj propis predvidja za uredska potraživanja isti način naplate kao za državne poreske tražbine, ne znači da Ured ima i pravo zakonske hipoteke na nepokretnom imanju svojih dužnika, a kao što ima država na nepokretnosti poreskih dužnika, jer da je zakonodavac hteo da uredske tražbine obezbedi isto onako kako je obezbedio državna potraživanja za porez, on bi to izrično predvideo, kao što je učinio u §-u 43 već pomenutog ZOR-a, za slučaj stečaja.

Digitized by Google

Baš to što gore navedeni propis §-a 43 ZOR-a predvidja da se u slučaju stečaja imaju potraživanja Središnjeg ureda za osiguranje radnika uvrstiti u isti red sa državnim porezom, znači da je ovo izuzetan slučaj, čim za njega postoji naročiti propis i on se ne može primeniti na sve slučajeve, pa ni za slučaj rasprave depozita od prodatog imanja dužnikovog.

Po čl. 146 novog Zakona o neposrednim porezima nepokretnosti jamče za porez na prihod od zemljišta i zgrada, ako nisu ovi porezi stariji od tri godine. Ali ovim propisom izrično je priznato pravo zaloga državi na nepokretna imanja poreskih dužnika, a Ured i njegove tražbine nikako se ne spominju, pa se stoga (Ured) ovim propisom ne može koristiti.«

Po žalbi Okružnog ureda u B. protiv ove presude Apelacionog suda u B. donio je Kasacioni sud u B. 30 novembra 1934 god. pod Rev. Br. 1357 sledeće:

U ime
Njegovog Veličanstva Kralja
Kasacioni Sud Kraljevine Jugoslavije

u II Veću svome razmotrio je po žalbi zastupnika tužilačke stranke pod Br. Po. 726/34-10 akta spora Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. protivu R. P. iz B. zajedno sa presudom Apelacionog suda u B. od 25 septembra 1934 g. Rbr. 4106, kojom je odobrena presuda Okružnog suda za grad B. od 9 februara 1934 god. br. Po 726/34-5 pa je našao, da ista presuda Apelacionog suda ne odgovara zakonu, jer pogrešno Sud nalazi da Okružni ured za osiguranje radnika po §-u 42 Zakona o osiguranju radnika za naplatu svojih doprinosa ima samo pravo da i bez sudske presude, administrativnim putem može od obvezanih naplaćivati radničke doprinose, dakle da ima samo pravo naplaćivanja administrativnim putem, isto onako kao što ima i država za porez u smislu tač. 1 §-a 465 gradj. sud. post.

Naprotiv, istim se propisom, §-om 42 Zakona o osiguranju radnika naredjuje da će se tražbine Okružnih ureda ne samo naplaćivati administrativnim putem, već i na isti način kao i dugujući državni porez, što znači, da i Okružni ured, u naplati radničkih doprinosa, ima ona ista prava i one iste zakonske privilegije, koje ima i država za naplatu poreza. A ovo se naročito objašnjuje propisom §-a 43 istog zakona, po kome se, i u slučaju stečaja, potraživanja Okružnog ureda uvrćuju u isti red sa državnim porezom. Prema tome Prvostepeni, a potom i Apelacioni sud, pogrešno nalaze, da su ova dva zakonska propisa u pogledu prvenstva prava naplate u koliziji, već naprotiv, §-om 43 pomenutog zakona samo se jasnije odredjuje smisao II st. §-a 42, na kakav se način naplate odnosi privilegija iz istog propisa, koja je ravna privilegiji države za porezu.

Sa ovih razloga tužilački Ured za sav dugujući doprinos dužnika B. Č. iz B. do 1 januara 1929 god. ima pravo da se koristi i u pogledu prvenstva naplate prema tuženom R. P. iz B. onim istim pravom, koje je imala i država za porez po čl. 108 starog Zakona o porezima, kako iz pokretne, tako i iz nepokretne imovine poreskog obveznika, pa je po ovom zakonskom propisu trebalo da Apelacioni sud oceni tužbeno traženje.

Što se tiče traženja prvenstva naplate i za doprinose prispele posle 1 januara 1929 god. Prvostepeni i potom Apelacioni sud pravilno je našao, da tužilački ured nema pravo prvenstva prema tuženom kao ranije intabulisanom poveriocu, ali ne sa razloga iznetih u presudi Prvostepenog odnosno Apelacionog suda, već stoga što radnički doprinosi nemaju isti karakter kao državni porez na nekretnom imanju, jer, dok se državna poreza po novom Zakonu o porezima, a na ime po njegovom čl. 146, razrezuje na sam poreski objekt, dakle na samo nekretno imanje i duguje ga svaki, koji na imanje polaže pravo ili ga drži, i država se može egzekutivnim putem iz toga imanja kao privilegisani založni poverilac a u visini trogodišnjeg neplaćenog poreza i u konkurenciji sa založnim poveriocima prvenstveno naplaćivati — dotle je obaveza poslodavca za plaćanje radničkih doprinosa lični dug poslodavca a ni po Zakonu o osiguranju radnika a ni po Zakonu o porezima nije teret, kojim se specijalna dobra poslodavca opterećuju, te po tome dolazi u onaj isti red u pogledu prvenstva prema založnim poveriocima, u koji dolazi i država za dugujuću porezu na ostalu imovinu poreskog obveznika, izuzev onu iz čl. 146 Zakona o porezima.

Pa kako i država za dugujuću joj porezu na drugu imovinu sem one iz čl. 146 nema zakonsku založnu privilegiju već u pogledu obezbedenja naplate dolazi u isti red sa ostalim privatnim poveriocima, onda i Okružni ured za te svoje doprinose, ako želi obezbediti naplatu, dužan

Digitized by Google

je naročito zahtevati i steći obezbeđenje, što ovde nije slučaj.

Stoga Kasacioni sud na osnovu §-a 325 gr. sud. post. n i š t i ožalbenu presudu i vraćajući sva akta, preporučuje Apelacionom sudu, da po ovim primetbama i zakonu dalje postupi.«

Povodom gornjeg pripominjeno sledeće:

Po čl. 146 novog Zakona o neposrednim porezima od 8 februara 1928 god. nepokretnosti (zemljišta i zgrade) jamče državi za porez na prihod od zemljišta i zgrada, ako nisu ovi porezi stariji od tri godine, a i sam porez na nekretnine počevši od 1 januara 1930 god. uživa zakonsko pravo prvenstva, ako nije stariji od tri godine.

Ova zakonska odredba znači, da nepokretnosti (zemljišta i zgrade) — došle ma u čiju svojinu — stvarno jamče državi za one dugovane poreze na prihod od zemljišta (dakle za zemljarinu) odnosno na prihod od zgrada (dakle za kućarinu), zajedno sa kamatom i ovršnim (egzekutivnim) troškovima, koji su dospeli na uplatu u poslednje tri godine, računajući unatrag od dana ovršne (egzekutivne) prodaje objekta (zemljišta, zgrade).

Za ovo stvarno jamstvo nepokretnosti ima država zakonsko založno pravo, zakonsku hipoteku, na nepokretnosti, te ono leži na samom objektu (zemljištu, zgradi) u pomenutim granicama, makar se i ne provelo gruntovno knjiženje založnog prava (intabulacije) u korist države na nepokretnosti (zemljišta, zgrade), te ovo zakonsko založno pravo države ima uvek prvo mesto i pred svim gruntovnim uknjižbama (intabulacijama).

Prema tome ne samo da za dugovani poslednji trogodišnji porez zemljarine ili kućarine — računajući unatrag od dana ovršne (egzekutivne) prodaje objekta (zemljišta, zgrade) državi stvarno jamči nepokretnost (objekt) i bez uknjižbe založnog prava (intabulacije) u korist njenu, već i sam takav za tri poslednje godine dugovani državi porez zemljarine ili kućarine uživa zakonsko založno pravo prvenstva i pred svim ostalim gruntovnim uknjižbama (intabulacijama).

Za poreske dugove (zemljarine i kućarine) starije od tri godine računajući unatrag od dana ovršne (egzekutivne) prodaje založnog objekta (zemljišta, zgrade), založno pravo države obezbeđeno je onim redom i na onom mestu, na kome je izvršena uknjižba (intabulacija) u korist države.

Gornje zakonske odredbe važe dakle samo glede obezbedjenja države za dugovani porez od prihoda nepokretnosti t. j. samo glede zemljarine i kućarine.

Prema tome Središnji ured za osiguranje radnika za prinose osiguranja po ZOR-u ne uživa zakonsko založno pravo na nepokretninama (zemljištu, zgradama) poslodavca, a niti dugovani prinosi osiguranja — makar samo i poslednji trogodišnji računajući unatrag od dana ovršne (egzekutivne) prodaje nepokretnosti poslodavca — uživaju na nepokretnostima (zemljištu, zgradi) poslodavca zakonsko založno pravo prvenstva pred potraživanjem ostalih gruntovno uknjiženih (intabuliranih) poverioca na nepokretnostima poslodavca.

Takva potraživanja Okružnih ureda s naslova dužnih prinosa osiguranja u slučaju ovršne (egzekutivne) prodaje nepokretnosti poslodavca obezbeđena su onim redom i na onom mestu na kome su gruntovno uknjižena (intabulisana).

A. C.

PRIZNANJE I PORAVNANJE PREKIDA TOK ZASTARELOSTI.

(Presuda Državnog saveta kraljevine Jugoslavije Br. 20.737/36 od 7/IX 1936).

Pretsedništvo je Središnjeg ureda za osiguranje radnika na sednici od 18 II. 1936 pod brojem 54.800/35, saobrazno svom stanovištu koje je već objavljeno u 5 broju Radničke zaštite iz ove godine strana 203, odbacilo žalbu Ž. R. iz B., protiv prinosa (§ 35 ZOR-a) za nameštenike za vreme od marta do decembra 1929 i od januara do jula 1930 u sumi od 13.515.63 dinara iz ovih

R a z l o g a :

Žalilac tvrdi da nije dužan platiti sve prinose, jer da je nastupila zastara u smislu §-a 44 ZOR-a.

Žalba je neosnovana.

Okružni ured istina nema podataka o tome koga dana su žaliocu uručeni napadnuti platežni nalozi. Ali je žalilac sam u podnesku od 18 februara 1933 t. j. unutar zastarnog roka, priznao svoje dugovanje i molio obročnu otplatu, koja mu je dozvoljena zaključkom pretsedništva od 23 februara 1933 tačka 28. Time je prekinuta zastara.

Radi toga valjalo je žalbu kao neosnovanu odbiti, a napadnuti platežni nalog u celosti potvrditi.

Digitized by Google

S ovom odlukom žalilac Ž. R. nije se zadovoljio i izjavio je blagovremeno dalje žalbu Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja, ističući u njoj opet prigovore zastare.

M. S. P. i N. Z. svojim rešenjem St. broj 33.266 od 23 V 1936 uvažilo je žalbu Ž. R. time, da se pomenuta odluka pretsedništva Središnjeg ureda poništi a odnosni prinosi da se otpišu kao zastareli iz ovih razloga:

Drugi stav §-a 44 Zakona o osiguranju radnika propisuje, da tražbina zastareva, ako platežni nalog nije dostavljen u roku od tri godine računajući od kraja prve godine dospelosti tražbine. Žalilac tvrdi, da je odnosno potraživanje ureda zastarelo, jer mu ured uopšte nije uručio platežne naloge.

Žaliočev navod se u celosti uvažuje, jer ured nije podneo nikakve dokaze, da je platežne naloge ikada uručio žaliocu. Pošto prinosi potiču iz godine 1929 i 1930, to je potraživanje ureda s obzirom na napred spomenutu odredbu §-a 44 Zakona o osiguranju radnika zastarelo.

Stoga se žalba imala uvažiti kako je navedeno u dispozitivu ovog rešenja.

Pošto je stvar bila od principijelne važnosti, to je Središnji ured za osiguranje radnika pod br. 22.169/36 od 28 V 1936 podneo Državnom savetu kraljevine Jugoslavije sledeću tužbu protiv rešenja Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, odelenja za socijalno staranje od 23 maja 1936 St. br. 33.266, koje je tužiocu dostavljeno i protokolisano 25 maja 1936 pod brojem 22.169.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja ožalbenim svojim rešenjem St. br. 33.266 od 23 maja 1936 uvažilo je žalbu Ž. R., bivšeg industrijalca iz B. protiv ovdašnje odluke br. 54.880/35 od 7 marta 1936 i poništavajući pomenutu odluku naredilo, da se delimično već plaćeni prinosi u iznosu od D 13.515.60 za nameštenike za vreme od marta do decembra 1929 i od januara do jula 1930 otpišu kao zastareli.

Ovo svoje rešenje obrazložilo je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja time, da Okružni ured za osiguranje radnika u B. nije podneo nikakve dokaze, da je platežne naloge uručio Ž. R. i pošto prinosi potiču iz 1929 i 1930 godine, to je potraživanje ureda s obzirom na stav drugi §-a 44 Zakona o osiguranju radnika zastarelo.

Citirano ožalbeno rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja nije osnovano na zakonu iz ovih

Razloga:

Ožalbeni platežni nalozi za prinos od marta do decembra meseca 1929 i od januara do jula 1930 u ukupnoj sumi od D 13.515.60 slati su Ž. R., bivšem industrijalcu iz B. sa strane Okružnog ureda za osiguranje radnika u B. — običnim pismima preko pošte i pomenuti ured doduše nema dokaza da su ti platežni nalozi uručeni. Međutim je Ž. R. u vremenu zastarelosti od tri godine računajući od kraja prve godine dospelosti uredske tražbine (stav drugi §-a 44 ZOR) u svojoj pretstavci od 18 februara 1933, koja se u overenom prepisu prilaže ovoj tužbi, u celosti priznao uredsko potraživanje ovog prinosa i tim je priznanjem prava ureda na ovaj prinos u smislu §-a 945 Građanskog zakonika Kraljevine Srbije u roku zastarevanja prekinuta zastarelost po stavu drugom §-a 44 ZOR-a. Imenovani Ž. R. ne samo da je u svojoj pretstavci od 18 februara 1933 priznao jedamput pravo b. ureda na ovaj prinos, već on i dalje od meseca do meseca konkludentnim činima priznaje uredu pravo na ovaj prinos, jer je on u pomenutoj svojoj pretstavci molio ured, da mu dozvoli, da ovaj prinos isplaćuje u ratama po D 200.— mesečno, što mu je odobreno i što on svakoga meseca i izvršuje na uredskoj blagajni. Kako je Ž. R. priloženim izrekom — učinjenim priznanjem od 18 februara 1933 prava ureda na ovaj prinos i priznanjem, koje proizlazi iz konkludentnih njegovih delanja time, što svakog meseca polaže na uredskoj kasi na ime otplate ovog prinosa po D 200.— prekinuo i prekida u smislu §-a 945 Građanskog zakonika Kraljevine Srbije vreme zastarelosti, koje je ustanovio stav drugi §-a 44 ZOR-a, to je jasno, da ožalbeno rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja nije osnovano na zakonu.

I sa drugog gledišta ožalbeno rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja nije osnovano na zakonu, jer Okružni ured za osiguranje radnika u B. primajući od Ž. R. mesečno po D 200.— na ime otplate ovog prinosa izvršuje svoje pravo na ovaj prinos t. j. preduzima delanja koja zapravo sačinjavaju sadržinu prava na ovaj prinos, a i izvršivanjem prava prekida se zastarelost po stavu drugom §-a 44 ZOR-a.

Najzad, kad bi ožalbeno rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog

Digitized by Google

zdravlja i bilo, primo sed non concesso, zasnovano na zakonu, ni onda Ministarstvo nije bilo ovlašćeno, da odredi, da se svi ožalbeni prinosi Ž. R. otpišu, jer oni prinosi, koje je već platio, ne mogu mu se otpisati i vratiti, pošto u smislu §-a 949 Građanskog zakonika Kraljevine Srbije ko isplati zastareli dug, nema prava da traži povraćaj, baš i da nije znao za zastarelost. U ovom slučaju postupa se sa zastarelom tražbinom kao sa potpuno pravno eksistentnom tražbinom.

Iz svega gore izloženog proizlazi, da je Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja donoseći ožalbeno svoje rešenje postupilo suprotno postojećim zakonskim propisima i da je tim svojim postupkom povredilo neposredni, na zakonu osnovani interes ovog ureda, nanoseći mu odredbom, da se ovaj prinos otpiše, materijalnu štetu, pa se stoga Državni savet moli, da izvoli svojom presudom poništiti ožalbeno rešenje Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 33.266 od 23 maja 1936 i osnažiti ovdašnju odluku br. 54.880 — 1935 od 7 marta 1936.

Po ovoj je tužbi Državni savet u II odeljenju 7 IX 1936 pod brojem 20.737/36 presudio, kako sledi:

Ništi se rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja St. br. 33.266 od 23 maja 1936 godine.

Razlozi:

Pošto je proučio tužbu, osporeno rešenje i ostale akte koji se na ovaj predmet odnose, kao i odgovor ministrov na tužbu poslat pismom od 29 jula 1936 god. St. br. 51.094, Državni savet je našao:

Osporenim rešenjem uvažena je žalba imenovanog Ž. R. protivu odluke SUZOR-a Br. 54.880/35 od 7 marta 1936 godine i naređeno je, da se prinos u iznosu od Din 13.515.60 za nameštenike za vreme od marta do decembra 1929 i od januara do jula 1930 godine, koji je delimično isplaćen, otpiše kao zastareo, pošto Ured nije pružio nikakve dokaze da je platežne naloge ikada uručio žaliocu Ž. R. — § 44 ZOR-a.

Međutim, iz akta ovoga spora vidi se, da je Okružni ured za osiguranje radnika u B. odlukom Br. 8691 od 22 II 1933 god., po predlogu samog interesovanog Ž. od 18 februara iste godine u aktu br. 8691/33 odobrio ovome, da svoj dug prema Uredu reguliše mesečnom otplatom od 200.— D. Pomenutom izjavom — predlogom interesovanog Ž.-a, kao i docnijim polaganjem ugovorene otplatne sume, prekinut je tok zastarelosti shodno propisu §-a 945 gradanskog zakonika. No baš da je i nastupila zastarelost, kako je to upravna vlast osporenim rešenjem pogrešno utvrdila, obaveza interesovanog Ž.-a na izmirenje uredske tražbine nije ugašena, jer je predlogom interesovanog Ž.-a od 18 II 1933 god. i pom. odlukom Okružnog ureda u B. Br. 8691/1933 sklopljeno poravnanje odnosno Uredskog potraživanja, po kom osnovu je Ž. i polagao mesečne otplate, te je po tom osnovu dužan da izmiri uredsku tražbinu u celokupnom iznosu.

Sa izloženog osporeno rešenje moralo je biti poništeno.

Priopćio: Đ. G-ć

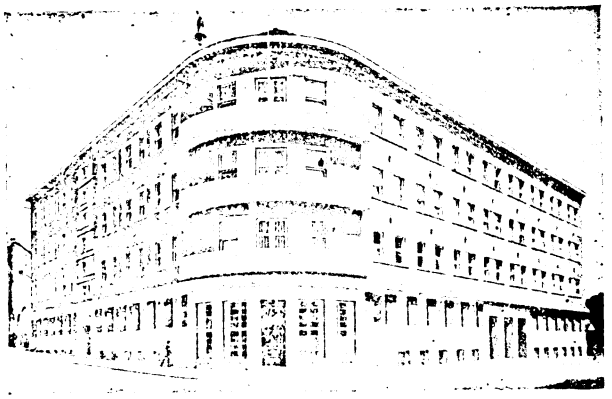

Digitized by Google

ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA SLUŽBA

Dr. H. Klauer:

SMRTNI SLUČAJEVI U KLOAKAMA I KANALIMA.

(Münchener Medizinische Wochenschrift.)

Najveći dio naglih nesreća u kloakama i kanalima može se pripisati sumporovodiku, koji u većim koncentracijama djeluje istom jačinom kao cijanovodična kiselina. Radnik u takvoj sredini izgubi svijest i uguši se u atmosferi, koja je u većini slučajeva bez dovoljne količine kisika, ili se onesvješten utopi u tekućem sadržaju kloake ili kanala.

Sumporovodik se razvija na takvim mjestima, gdje trunu organske tvari, koje sadrže sumpor. Takva mjesta su kloake, kanali tvornica šećera, papira itd. Treba razlikovati dvije vrsti vrenja: kiselo, kod kojeg se razvija sumporovodik, ugljična kiselina i vodik, zatim alkalično vrenje, kod kojeg se razvija metan, ugljična kiselina i dušik.

Vrlo često obdukcija unesrećenih ne pokazuje pravi uzrok smrti. Ni kemijska pretraga dijelova lješine ne otkriva uvijek pravi uzrok smrti. Da se postigne objašnjenje svakog takvog slučaja trovanja potrebna je uvijek uska saradnja medicinara, kemičara i tehničara.

Slijedeća tri slučaja pokazuju da je potrebno kod rada u kloakama i kanalima obratiti što veću pažnju zaštitnim mjerama kod rada.

I. Slučaj: Odvodna cijev za nečistu vodu i zahode u jednoj kući začepila se u prvom katu. Čišćenje cijevi vršila su dva radnika. Kloaka u koju je ta cijev vodila bila je očišćena prije nekoliko dana, te je sadržavala samo malo nečiste mase. Čišćenje cijevi vršeno je sa mješavinom 29% solne kiseline i umjetne smole (2,5%). U 13 sati ušao je u kloaku jedan radnik bez maske i zatvorio je dovodnu cijev kanala sa drvenim čepom. U prvom spratu ulita je u cijev mješavina solne kiseline i smole, kojom je trebalo otopiti sadržaj koji je začepio cijev. Jedan od radnika zapazio je da čep kojim je začepljena dovodna cijev u kloaku propušta mješavinu kiseline, te je pošao u kloaku ponovno bez maske u 16 sati da učvrsti čep. Na izlazu iz kloake izgubio je svijest i pao je sa ljestava u kloaku. Drugi radnik je hitno ušao u kloaku da spasi svog druga, ali je izgubio svijest, te je ostao ležati na dnu kloake. Iz kloake izvadjene su nešto kasnije dvije lješine. Kod pretrage kloake nadjen je iznad površine sadržaja sumporovodik u većoj količini. Trebalo je razjasniti kako je taj sumporovodik tako brzo nastao, jer je isti radnik bio u 13 sati bez maske u kloaki, a u 16 sati nastupilo je kod ponovnog ulaza u kloaku naglo trovanje. Ima samo jedno tumačenje: solna kiselina ušla je kroz cijev u kloaku, jer čep nije bio dovoljno učvršćen. Djelovanjem te solne kiseline na sadržaj kloake razvio se u razdoblju od 13 do 16 sati sumporovodik i ugljična kiselina u tolikoj količini da je kod radnika uzrokovao naglo trovanje. Utvrdjeno je u ovom slučaju da je fekalni sadržaj kloake, koji normalno reagira alkalično, reagirao kiselo. Obdukcioni nalaz: smrt uslijed ugušenja, odnosno utapljanja u tekućem sadržaju kloake.

II. Slučaj: U jednoj sabirnoj kloaki vršeno je premazivanje cijevi pumpe sa inertolom. Inertol je destilat kamenog ugljena i sadrži benzol. Dovodne cijevi u kloaku bile su začepljene sa čepovima. Iza završenog premazivanja, kod česa je potrošeno jedna kila i po inertola, otvorili su radnici naglo čepove dovodnih cijevi. Sadržaj cijevi prodro je naglo u kloaku. Radnici su osjetili odmah iza toga slabost i prve znakove onesvještenja. Četvorici je uspjelo izaći iz kloake, a peti je izgubio svijest, te se utopio u sadržaju kloake. Pomišljalo se u ovom slučaju na akutno trovanje benzolom (inertol). Obdukcijom je ustanovljena smrt uslijed utapljanja. Pretragom kloake i analizom plinova konstatirano je sljedeće: kad su radnici otvorili dovodne cijevi navrle su u kloaku fekalne mase i nečista voda. Ta voda povukla je naglo sa sobom plinove, koji su se u medjuvremenu dok je vršeno premazivanje, sakupili u predsabirnicama. Analizom tih plinova ustanovljeno je da su sadržavali sumporovodik u visokoj koncentraciji. Taj sumporovodik uzrokovao je akutno trovanje. Trovanje benzolom je isključeno, jer su radnici radili sa inertolom kroz sedam i po sati, bez ikakvih znakova trovanja, a i znakovi trovanja nastupili su kod svih radnika istovremeno iza što je voda prodrla u kloaku.

III. Slučaj: Iz jedne tvornice papira odvodjena je nečista voda puna otpadaka, niti, bjelančevine i alkalija u jednu jamu, koja je bila velika poput jezera. Usred

Digitized by Google

tog jezera postojala je ispod razine vode naprava za povremeno ispuštanje vode u obližnju rijeku. Jednog dana ušao je jedan radnik u napravu usred jezera, da otpusti vodu. Nije se vraćao. Pošao je drugi i treći i četvrti. Iza nekog kratkog vremena nadjena su sva četvorica u besvjesti na dnu naprave. Trojica su umrla. Pretragom je ustanovljena smrt ugušenjem, Smrt je nastupila na sljedeći način: na površini jezera uslijed truljenja otpadaka, koji su se sabirali iz tvornice papira, stvarao se sumporovodik. Taj je teži od zraka, te je ulazio zajedno sa ugljičnom kiselinom u napravu za ispuštanje vode, koja je bila izgradjena ispod razine vode. Kako su radnici ulazili u napravu nastupilo je kod njih akutno trovanje sumporovodikom, nesvijest i konačno smrt.

Navedeni nesretni slučajevi opominju da u kanale i kloake treba ulaziti sa zaštitnom maskom, vezan za sigurnosno uže, jer stalno prijeti opasnost od plinova koji nastaju u kanalima uslijed trulenja organskih tvari. Isto se tako treba zaštititi sa zaštitnom maskom u slučajevima kad se vrši spasavanje onesvještenog ili unesrećenog iz kanala ili kloake. U svakom ovakvom slučaju treba unesrećenom pružiti što hitniju pomoć. Takvu pomoć moći će pružiti samo onaj koji je sam dovoljno zaštićen i osiguran. Dr. Kesić

METIL ALKOHOL I OSTALI OTROVNI METIL SPOJEVI.

Archiv für Gewerbepathologie und Gewerbehygiene. F. Flury, Würzburg i W. Wirth, Berlin).

Pitanje otrovnosti metilnog alkohola još uvijek je tema o kojoj se mnogo raspravlja i o kojoj postoje najraznovrsnija mišljenja. Ima ih koji osporavaju otrovnost metilnog alkohola i pripisuju trovanje u industriji metilnog alkohola ostalim produktima destilacije drva. Dokazano je medutim, da i sintetski dobiveni alkohol može uzrokovati teška trovanja.

Metil alkohol je slabi narkotikum i izraziti specifični otrov. Ta dva djelovanja moraju se lučiti. On ima naročite fizikalne i kemijske osobine po kojima se razlikuje od ostalih spojeva alkoholnog reda. Metilni alkohol je neograničeno topiv u vodi. Po lakoj topivosti u tjelesnim tekućinama i relativno maloj topivosti u mastima i lipoidima razlikuje se od ostalih svojih viših homologa.

Metilni alkohol ostaje u organizmu dulje od ostalih alkohola. Eksperimentalno, a i klinički kod otrovanih može se ustanoviti da on kroz duže vreme u organizmu cirkulira te se iz njega izlučuje dijelom i nepromjenjen. Polaganije se oksidira od etilnog alkohola.

Metilni alkohol se oksidira u formaldehid i mravlju kiselinu, dok su oksidacioni produkti etilnog alkohola acetaldehid i octena kiselina, koja izgara dalje u ugljični dioksid i vodu. Iz toga se razabire da se iz metilnog alkohola po malo kroz dane u organizmu stvaraju jaki otrovni reakcioni produkti. Većina starih autora pripisivala je otrovnost metilnog alkohola postanku mravlje kiseline u organizmu. Danas je neosporno da se štetno djelovanje može pripisati postanku formaldehida, koji nastaje u organizmu u statu nascendi, te taloži bjelančevine i koči mnoge fermentativne procese. To djelovanje se naročito očituje u finim i osjetljivim stanicama vidnog živca, retine i parenhimatoznih organa.

Mehanizam trovanja metilnim alkoholom je dakle prema gornjem potpuno razjašnjen. Slika trovanja često je vrlo raznolika i ovisi o koncentraciji, vremenu djelovanja, individualitetu itd. Tolerancija kod pojedinih ljudi je također raznolika. Može se razabrati stanovito priučavanje, kao i kod ostalih alkohola višega reda.

Iste pojave mogu se zapaziti kod ostalih spojeva iste vrste. Na primjer kod metilformijata koji služi kao sretstvo za otapanje mogu nastati udisanjem para teška trovanja sa svim simptomima od grčeva do kome.

Metilacetat uzrokuje također teške intoksikacije sa povraćanjem, grčevima, uzetosti i oštećenjem krvnog aparata. Iste pojave imamo kod trovanja metilesterom, klor mravljom kiselinom, kao i esterima organskih kiselina.

Praktičko značenje imaju trovanja metilkloridom, metilbromidom, metiljodidom i dimetilsulfatom. Ta trovanja daju sličnu sliku kao i trovanja metilnim alkoholom, ali su naročito izraženi simptomi oštećenja vida.

Kod svih tih trovanja stvara se u organizmu formaldehid što se može prikazati slijedećom kemijskom formulom:

$CLCH_2—O—CH_2CL + H_2O = 2CH_2O + 2HCL.$ Dr. Kesić

Vasojević i Brkić: O SATURNIZMU.

(Srpski arhiv, sv. 9 god. 1936).

U obzir dolaze dva načina trovanja olovom i to profesionalni i alimentarni.

Digitized by Google

Začuđuje pojava da slučajevi trovanja olovom nisu rijetki i kod seljaka, koji inače ne dolaze ni u kakav kontakt sa olovom. Drži se da u tim slučajevima dolazi do trovanja olovom uslijed potrošnje hrane, naročito spremljene za zimu u glinenim posudama sa glazurom, koje u sebi sadrže olova. Opaženo je naime da do alimentarne intoksikacije dolazi pretežno u zimskim mjesecima, kada je i potrošnja hrane, spremljene u takvim posudama, najveća.

U poslednje vrijeme uslijed sve većeg razvitka industrije kod nas, opaža se i sve veći broj slučajeva saturnizma. Od svih bolesnika bilo je muških 90%, a ženskih 10%, po godinama starosti najviše u 3. i 4. deceniju. Postotak bolesnika sa sela sačinjava gotovo jednu trećinu!

Za diagnozu je od važnosti: sivi rub na desnima, spastička opstipacija, intestinalne kolike i bledilo kao znak sekundarne anemije. Kod pregledavanja desni valja pogledati i unutrašnju stranu naročito donje čeljusti, gdje možemo konstatirati sivi rub i ako ga izvana ne nalazimo, naročito kod osoba koje njeguju zube. U dva ispitana slučaja nađeno je olovo u mokraći. U krvi je konstantan nalaz bazofilno punktiranih eritrocita. U želučanom sadržaju gotovo uvijek hipoaciditet. Autori nisu opazili ni u jednom slučaju nervne komplikacije.

Trovanja dijele na laka, srednje teška — recidivirajuća i teška trovanja sa komplikacijama. Zatim a) na ona sa tipičnom anamnezom i sigurnim objektivnim nalazom, b) sa atipičnom anamnezom i sigurnim objektivnim nalazom, c) atipičnom anamnezom i nejasnim objektivnim nalazom i d) slučajevi saturnizma u koincidenciji kojeg drugog abdominalnog obolenja. Diferencialno diagnostički dolazi najčešće u obzir appendicitis.

Terapija saturnizma je dvojaka i to preventivna i medikamentozna. Autori spominju zaštitne mjere, koje su potrebne za očuvanje od trovanja, a koje su često nedostatne, djelomice i krivnjom samih radnika, koji te mjere iz nemarnosti odbijaju. Profesionalni saturnizam je dakle ne samo medicinski već i socijalni problem.

Profilaksa od alimentarne intoksikacije je po mišljenju autora vrlo teška, uzevši u obzir mnogobrojne mogućnosti kroničke intoksikacije. U pogledu simptomatsko medikamentozne terapije preporučuju autori Ol. Olivarum u većim dozama, zatim Kal. ili Natr. jodatum. Octinum (Knoll) pokazalo se u teškim slučajevima, gdje je postajala potreba brze intervencije, kao dobro i brzo djelujuće sretstvo. Protiv anemije preporučuju uobičajenu terapiju jetrom i roborancijama.

Dr. Haramustek

Böhler (Wien): TEMELJNI PRINCIPI KOD LIJEČENJA KOSTOLOMA KLJUČNE KOSTI I KRALJEŽAKA. (Monatsschrift für Unfallheilkunde 8/36).

Autor se osvrće na članak prof. Magnusa u br. 2. o. god. istog časopisa (refer. u R. Z. br. 5) u kojem članku Magnus otklanja neke principe autora kod liječenja kostoloma ključne kosti i kralježaka, naročito u pogledu fiksacije. Autor brani svoje stanovište i navađa niz primjera, kojima opravdava svoj način rada kao uspješan u svakom pogledu. Kod svakog kostoloma treba se držati slijedećih principa: pomaknute fragmente kosti valja točno namjestiti i zatim ih pustiti tako dugo fiksirane u tom položaju dok koštano ne srastu, a za vrijeme mirovanja fragmenata, po mogućnosti gibati zglobove, da se izbjegne atrofija mišičja kao i ukočenost zglobova.

Što se tiče fraktura ključne kosti, zbog smetnja, koje mogu prouzrokovati pomaknuti i loše zarasli fragmenti, preporučuje autor svoju udlagu, koja onemogućuje pomicanje fragmenata i dovađa do dobrog funkcionalnog a isto tako i kozmetskog efekta. Kod toga traje nesposobnost za rad poprečno 41 dan. Već nakon 1½ god. bili su svi slučajevi bez rente.

U pogledu kostoloma kralježaka otklanja autor prigovore Magnusa da je njegov postupak sa fiksacijom skup, dugotrajan i za pacijente neugodan. Kod kostoloma kralježaka treba točno lučiti lake i teške slučajeve, jer o težini slučaja ovisi i trajanje liječenja odnosno mirovanja. Za sasvim lake frakture dovoljno je 6—8 nedjelja fiksacije, za teške 8—12 nedjelja, dok za najteže maksimalno 6 mjeseci. U prosjeku konsolidira kostolom kralješka u 3 mjeseca. Na prigovor Magnusa da se nakon otstranjenja sadrenog zavoja može ponovno pojaviti gibbus uslijed spuštanja povredenog kralješka, odgovara autor, da ukoliko i dođe do lakog spuštanja, da se gibbus u prijašnjoj formi nikad više ne pojavljuje. Autor stoji na stanovištu da treba gibbus svakako izravna-

Digitized by Google

ti, budući su tegobe bolesnika sa gibbusom uvijek veće, a samo izravnanje naročito kod svježih traumatskih gibbusa ne pretstavlja naročitu poteškoću. Autor namješta i fiksira frakture kralježaka odmah prvog dana, a drugi dan većina pacijenata već ustaje i započinje sa vježbama. Autor tvrdi da njegov način liječenja nije skup, budući se pacijenti zadržavaju u bolnici mnogo kraće vrijeme. Liječenje nije ni dugotrajno, uzmemo li u obzir da je u polovici slučajeva dovoljna fiksacija od tri mjeseca. Gibivost kralježnice je već par dana nakon otstranjenja sadrenog steznika vrlo dobra, naročito kod mladih ljudi; 5—6 mjeseci nakon ozlede mogu povredeni obično započeti poslom. Nadalje sam način liječenja nije ni neugodan za bolesnika, budući nakon fiksiranja obično odmah popuste i bolovi, te je sa steznikom omogućeno i kretanje, što je za pacijente ugodno, a ujedno i od koristi, jer se odmah može započeti s vježbanjem.

Uspjesi liječenja obzirom na umanjenje radne sposobnosti, a time u vezi i visinu rente, su prema podacima autora vrlo povoljni. Od 30 slučajeva kostoloma kralježaka bez kljenuti, kod osiguranih članova, bilo ih je nakon dvije godine 25 (83%) bez ikakve rente. Od 20 neosiguranih, bili su svi već nakon jedne godine bez tegoba. Na kraju uzporedujući svoje rezultate liječenja sa onima Magnusa, prikazuje autor da je njegov postupak daleko uspješniji. Članak je popraćen interesantnim snimkama i röntgen nalazima.

Dr. Haramustek

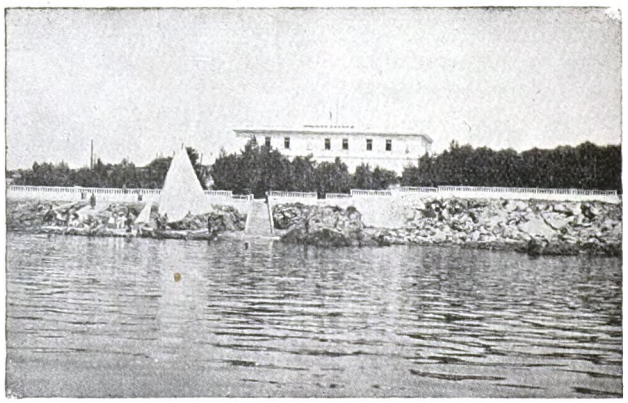

Digitized by Google

S U D S K A P R A K S A

UTVRĐIVANJE GODIŠNJE OBEZBEĐENE ZARADE SEZONSKIH RADNIKA PO PROPISIMA §-a 220 STATUTA OSNOVANO JE NA ZAKONU.

(Rešenje Stola sedmorice odelenja B. kao Vrhovnog suda radničkog osiguranja od 1 IX 1936 broj ŽOR 202—1—36).

Presudom suda radničkog osiguranja u S. dosudena je renta K. J. na osnovu god. obezbeđene zarade od Din 10.200.—.

U razlozima presude prvostepeni sud navodi:

Odlukom rentnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Z. od 20 maja 1935 god. broj 38.577—7460/1935 odbit je žaliočev otštetni zahtjev zbog nesrećnog slučaja, po kojemu je dana 4 maja 1934 god. u poslu kod M. F. jedan komad ugljena udario u desnu podkoljenicu, te da mu je uslijed te nezgode kasnije amputirana desna noga. Razlozi odluke iznose, da je na osnovu mišljenja zdravstvenog odsjeka Suzora žalilac pred nesretnim slučajem imao tumor u kosti maligne naravi na koji ozleda od 4 maja 1934 nije imala bitnog upliva te da prema tome bolest nema veze s tom nezgodom.

Žalilac je u žalbi naveo, da je udarac od 4 maja 1934 imao ne samo bitni uticaj na razvitak i porast tumora, nego je dapače taj udarac determinirao amputaciju noge, jer se uslijed udarca tumor tako razvio i porastao da se je amputaciji moralo pristupiti bezodvlačno zbog opasnosti i za sam život. Da već prema mišljenju klinike u Z. od 19 XII 1934 god. postoji mogućnost i vjerodostojnost, da je pretrpljena ozleda prouzrokovala brži rast već od prije postojećeg tumora u kosti. Da postoji causalni nexus izmedu udarca od 4 maja 1934 i amputacije noge, a inače tumor, u koliko je i postojao da ne bi valjda za cijelog života žaliočeva zadavao ma kakove smetnje, a kamoli doveo do gubitka noge. Inače da je žalilac i prvu ozledu dobio pri radu, kao osiguranik Ouzora u S., tako da je tumor bio latentna posljedica prve nezgode.

Predložio je prihvat žalbe i isplatu rente.

Protivnik žalioca ostao je u prigovorima pri svojoj odluci, te je, otklanjajući poravnanje, predložio da se žalba odbaci i potvrdi pobijana odluka.

Van spora je izmedu stranaka, da se žaliocu desio nesrećni slučaj time što ga 4 maja 1934 godine u 16 sati zatrpao kameni ugalj u skladištu parobroda, tako da se povredio na potkoljenici desne noge.

Utvrdeno je takoder pregledom prijavnice za nesrećni slučaj od 28 novembro 1928 godine da je žalilac na radu kod tvornice »D.« 28 novembra 1928 godine dobio ozledu na palcu desne noge, te dalje je utvrdeno izjavom K. L., 4 aprila 1935, da je žalilac bio liječen od uredskog liječnika Dra M. od 12 VI 1930 do 20 VI 1930 od »Vulnus lacerocontusum pedis dextri«.

Za ove ozlede žalilac navodi da su eventualno prouzrokovane tim ranijim ozledama. Mišljenje univerz. prof. Dra P. V. od 28 I 1936 koje Sud usvaja, isključuje uzročnu vezu uopće između malignog tumora sa tim ozledama, jer ne postoji nikakova lokalna veza između djelovanja trauma i razvitka tumora.

Inače, bez obzira na to mišljenje, smatra se u svakom slučaju da je za te prve dvije ozlede nastala preklusija po § 103/3 ZOR-a, jer se prijava traženja ima kod Suzora učiniti u roku od jedne godine, od kako su se pojavile posljedice nesrećnog slučaja, ali najkasnije u roku od dvije godine iza nesrećnog slučaja. Pomenute dvije ozlede žalilac je zadobio u 1928 i 1930 godini, pa je od tada već prešlo 2 godine, tako da se žaliočevo traženje u tom pravcu ne bi moglo više uzeti u obzir.

Preostaje, prema tome, da se razmotri pitanje nesrećnog slučaja od 4 maja 1934.

Prema propisu §-a 84/1 ZOR-a naknađuje se šteta, koja je nastala zbog tjelesne povrede. U konkretnom slučaju desna noga je bila amputirana. Dok pobijana odluka poriče bitni upliv ozlede na postojeći tumor i prema tome vezu sa nezgodom, žalilac u nezgodi vidi bitni uticaj i porast tumora te da je determinirala amputaciju desne noge.

Sud smatra utvrdenim, da je amputacija noge uslijedila radi bržeg rasta postojećeg tumora i bitnog pogoršanja, tako da smatra da postoji uzročna veza izmedu udarca i amputacije noge radi toga bitnog pogoršanja, iako sam udarac nije direktno izazvao tumor.

Sud je došao do tog utvrdenja na osnovu dvokratnog mišljenja sveuč. prof. Dra P., iskaza uredskih ljekara Dra I. i

Digitized by Google

Dra S. te sudskih vještaka Dra P. B. i Dra S. J.

Mišljenje Dra P. od 19 XII 1934 kaže, da postoji mogućnost i vjerojatnost da je pretrpljena ozleda t. j. kontusija uzrokovala brži rast već od prije postojećeg tumora u kosti. To je isto mišljenje izrečeno u pismenom sastavku rbr. 8.

Uredski ljekar specijalista Dr S., koji je neposredno iza nesrećnog slučaja pregledao žalioca a zatim poslije dva dana, iskazuje 14 III 1935 na zapisniku, da je u pitanju brzi i nagli rast tumora kroz 2 do 3 dana, da je bolest počela naglo da se razvija i da je ozleda prouzrokovala brži rast tumora, te da je bio »iznenaden jačom deformacijom tibiae« pri pregledu drugom.

Na nalazu pomenutog ljekara osnivaju se uglavnom mišljena Dra P., a i ono šefa ljekara Dra I. od 30 I 1935 prema kojem je kod žalioca »od prije postojao tumor Sa cruris, koji je bio stacionaran ali uslijed udarca (nezgode) u isti, da je naglo počeo da se širi i prouzrokovao da se izvrši amputacija desne noge prije nego da nije bio udarac.« Vještaci Dr. P. i Dr. S. daju na raspravi mišljenje (28 XII 1935) da je udarac »pospješio razvitak opake bolesti, ali da ju nije prouzrokovao.«

Žalilac je bio u dva navrata na sveučilišnoj klinici u Z., i to od 5 VI do 17 VII 1934 god., kada je bio otpušten kao poboljšan uz diagnozu »sarcoma tibiae dextrae.« Ponovno je primljen radi rentgenske terapije 2. IX. 1934, a radi »carcinoma« 9. XI. 1934 god. bila mu je amputirana noga.

Sud usvaja sva prednja mišljenja, koja su više manje sva saglasna, te za postojeći tumor izriču da ga je udarac pospješio odnosno uzrokovao njegov brži rast. Naročito sud usvaja mišljenje Dra P., koje je kao pozitivno utvrđeno i naveo o opakim bolestima, da udarac nije mogao u konkretnom slučaju direktno izazvati stvaranje tumora, jer se uzima kao najkraći razmak vremenski izmedu traume i prve manifestacije tumora vrijeme od tri sedmice, dok je nalaz Dra S. ustanovio jaču deformaciju tibije odmah poslije dva dana.

Za konkretni slučaj brži rast i pospješenje razvitka, Sud smatra kao bitno pogoršanje, koje je uslijedilo tako napadno i naglo, jer je ozleda od komada ugljа bila bitna. Ni sam Dr. P. u mišljenju od 28 januara 1936 god. ne može da se izjasni za koliko je vremena od traume prouzrokovan brži rast od prije postojećeg tumora.

S obzirom na sve parnične rezultate i one dokaznog postupka Sud smatra da se bez predmetne traume ne bi posljedice postojećeg tumora mogle očekivati u dogledno vrijeme, pogotovo što žalioca i sama Sveučilišna klinika prvi put otpušta sa liječenja kao poboljšana time, da se uputi ponovno za rentgen terapiju.

Na osnovu izloženoga Sud nema uporišta, po kojem bi za traumu od 4 maja 1934 mogao kazati, da nije imala bitnog upliva na postojeći tumor, za koji se ne može ni sa sigurnošću ni sa vjerojatnošću kazati da bi i bez predmetne traume bio izazvao amputaciju desne potkoljenice. Naprotiv Sud smatra, da izmedu udarca i amputacije noge postoji uzročna veza, tako da je potonja i nastala zbog prvoga (§ 84/1 ZOR-a).

Iz pretspisa administrativnog postupka i baš iz Ljekarskog mišljenja od 3 I 1935 izilazi da je predlog rentnog ljekara bio da se odredi $66^2/_3\%$ umanjenja radne sposobnosti gledom na predmetnu ozledu trajno. Taj se stepen umanjenja radne sposobnosti uzima za osnovicu radi računanja visine rente.

Van spora je izmedu stranaka da je žalilac kroz godinu dana prije nesrećnog slučaja bio uposlen kod tt. M. F. u S. na iskrcaju kamenog ugljena od 31 I do 5 II 1934 i 2 V do 4 V 1934 godine sa zaradom, na osnovu koje je bio uvršten u X. nadnični razred. Dok žalilac traži da se obezbedena godišnja zarada izračuna prema obezbedenoj nadnici X. nadničnog razreda, protivnik žalioca je podjedno predložio, da se uzme nadnica V. nadničnog razreda bez obzira na vrijeme kroz koje je bio žalilac uposlen ili nije. Pritom se protivnik žalioca poziva na Uputstvo Suzora broj 18.340/33 stav 108 toč. 4, prema kojem se ima žalilac smatrati sezonskim poljoprivrednim radnikom, jer se kroz vrijeme neuposlenja bavio poljoprivrednim radom, odnosno kao seljak nadničar, u kojem god poslu izuzev gradnje nad zemljom.

Pomenuta uputstva su donesena radi izvršenja Statuta Suzora. Statut u §-u 220 t. 3 pominje sezonske radnike, koji u godini prije nesrećnog slučaja nisu bili 30 nedjelja osigurani, a za koje postavlja načelo da zarada sezonskog radnika za čitavu godinu iznosi onoliko, koliko sezonski radnik svoje kategorije zaradi kroz puno trajanje sezone. Ne ulazeći u ispravnost

Digitized by Google

istaknutog načela sa općenitog stanovišta socijalnog osiguranja s obzirom na specijalne prilike u P. banovini, u kojima se tako često pojavljuje naročiti tip radnika seljaka, ima se podvući da prema propisu §-a 135 t. 3 ZOR-a u Statut ne može ući odredba, koja se protivi Zakonu.

Odnosna odredba u Statutu je protivna Zakonu za osiguranje radnika. Taj u stavu 1 §-a 93 ZOR-a govori o radnicima koji su bili uposleni u godini dana prije nesrećnog slučaja trideset nedjelja ili nijesu. Za prve se pri računanju godišnje obezbeđene zarade uzima prosječni iznos obezbjeđene nadnice, dok se za druge za manjkajuće vrijeme do trideset nedjelja uzima u račun obezbjeđena nadnica onih namještenika koji su u istom ili u susjednom poslu iste vrste i u isto vrijeme obavljali sličan posao. Zakon je u tome jasan i precizan, a ne ovlašćuje na diferencijaciju sezonskih ili nesezonskih radnika. Za konkretni slučaj dolazi do primjene druga rečenica prvog stava §-a 93 ZOR-a. Van spora je pomenuto uposlenje kod M. F. i visina zarade.

Sud je pregledom očevidnika poslodavčevih namještenika tt. M. F. ustanovio, da su radnici od 1 IX 1933 do 4 V 1934 bili prijavljivani u X. nadničnom razredu u glavnom. Pregledom očevidnika poslodavčevih namještenika tt. R. L. ustanovljeno je, da su radnici bili prijavljivani od 1 V 1933 do 3 IX 1933 u X. nadničnom razredu, izuzev razdoblja od 4 V 1933 do 1 VI 1933 za koje su izuzev 4 radnika svi ostali bili prijavljivani u XI. nadničnom razredu. Pregledom očevidnika poslodavčevih namještenika tt. V. br. ustanovljeno je, da je kroz sporno razdoblje nekoliko radnika bilo prijavljivano od IV. do X. nadničnog razreda.

Stoga u prvom redu dolazi isti posao (kod tt. M. F.) odnosno susjedni istoga stila i obima (iskrcavanje ugljena sa velikih parobroda). Ustanovljeno je, da su svi radnici na tom poslu imali zaradu, na osnovu koje su bili uvrštavani u X. nadnični razred. Posao br. V. se vrši u manjem obimu negoli posao kod prve dvojice poslodavaca, tako da se zarada namještenika tog poslodavca ne može uzeti u obzir.

Prema tome za 9 radnih dana uposlenja kod posla obaveznog na osiguranje kao i za nedostajuće vrijeme od 171 radnog dana (t. j. za svih 180 radnih dana iz 30 nedjelja) ima se računati obezbjeđena nadnica X. nadničnog razreda. Ta je 34 dinara dnevno, pomnožena sa 300 dana daje rezultat od 10.200 dinara, koliko iznosi obezbjeđena godišnja zarada.

Povodom žalbe ureda i žalitelja protiv presude prvostepenog suda donio je Stol sedmorice odelenje B. pod napred navedenim brojem slijedeće riješenje:

I. Odbacuje se žalba K. J. pok. B.

II. Uvažava se od česti žalba Suzora, pobijana se presuda poništava ukoliko je njome Suzor bio osuđen da žaliocu za 66.66% umanjenja radne sposobnosti plaća trajno počevši od 13 jula 1934 unapred mjesečno iznos veći od 233 din i 25 para, te se u obimu poništaja naređuje nova rasprava pred Sudom radničkog osiguranja u S., dok se ostalom žalba Suzora odbacuje.

Razlozi:

1) Na osnovu prvostepenih činjeničnih utvrđenja, koje žalba Suzora nije ni ukoliko opovrgla, prvostepeni je sud sasvim ispravno zaključio da u ovom slučaju postoji kauzalna veza kakovu pretpostavlja propis §-a 84 od. 1 ZOR-a. Dosta je u ovom pogledu uputiti na odnosne ispravne razloge pobijane presude.

2) Žalba člana tvrdi da je stepen umanjenja radne sposobnosti sa 66 i $^2/_3$% prenisko odmjeren, jer da je žalilac, koji je seljak i radi seljački rad u polju, nesposoban za bilo kakav težački posao, budući da ne može ni kopati ni krčiti, pošto nema prigiba u nozi, niti da se može sagnuti, pa prema tome da je njegova radna sposobnost umanjena za 100%. Ta žalba nije osnovana. Tačno je da žalilac ne može ni kopati ni krčiti, ali kopanje i krčenje nisu jedini poslovi u poljoprivredi. Ima i lakših posala, a te lakše poslove žalilac može da obavlja, ma da mu je noga amputirana. Stoga i budući da stepen umanjenja radne sposobnosti utvrđen u pobijanoj presudi odgovara ustaljenoj praksi žalba se je člana morala odbaciti.

3) Prvostepeni je sud mišljenja da je propis §-a 220 od. 3 Statuta protivan Zakonu o osiguranju radnika i baš propisu §-a 93 toga Zakona prema kojemu se za slučaj, da povrijeđeni u godini prije nesrećnog slučaja nije bio osiguran ni 30 nedjelja, za vrijeme koje ne dostaje do 30 nedjelja uzima u račun obezbeđena nadnica onih namještenika koji su u istom ili susjednom poslu iste vrste i u isto vrijeme obavljali sličan posao. Zakon je, po mišljenju prvostepenog suda jasan i pre-

Digitized by Google

čizan, te ne ovlašćuje na diferencijaciju sezonskih ili nesezonskih radnika.

To se pravno stanovište prvostepenog suda ne može odobriti.

Propis §-a 93 od. 1 rečenica druga ZOR-a kako se jasno razabire iz njegove sadržine, pretpostavlja mogućnost da povrijeđeni radnik bude osiguran kroz čitavu godinu, pa se stoga za slučaj da povrijeđeni radnik nije bio osiguran ni trideset nedjelja naređuje da se za vrijeme koje ne dostaje do trideset nedjelja uzme u račun obezbeđena nadnica onih namještenika koji su u istom ili u susjednom poslu iste vrste i u isto vrijeme obavljali sličan posao. Međutim, sezonski radnik ne može da bude osiguran kroz čitavu godinu, jer on radi samo dok sezona traje, pa se ne može uzeti u račun ni obezbeđena nadnica namještenika istog ili susjednog posla, jer sezonski radnici izvan sezone nemaju obezbeđene nadnice. Stoga je u §-u 93/1 ZOR-a postojala praznina, a ta je praznina na osnovu ovlaštenja danog u propisima §§ 126, 135 od. 4 ZOR-a ispunjena propisom §-a 220 od. 3 Statuta, gdje je sankcionisano načelo da zarada sezonskog radnika za čitavu kalendarsku godinu iznosi onoliko koliko sezonski radnik svoje kategorije zaradi kroz puno trajanje sezone, i propisima sadržanim pod t. 107—112 Uputstava Suzora u predmetu provedbe Statuta, br. 18.340/1933. Ti propisi, netom su izdani u granicama zakonskog ovlaštenja, imaju snagu zakona. Prema tome, ako je žalilac seljak nadničar, njemu se u smislu stava 108 t. 4 pomenutih Uputstava 66.66% renta ima izračunati na osnovu obezbeđene godišnje zarade od 4.200 din, pa je stoga pobijana presuda, ukoliko je uzela za osnovicu obezbeđenu nadnicu X razreda, pravno pogrešna (§ 170 br. 8 ZOR-a).

Dr. B.

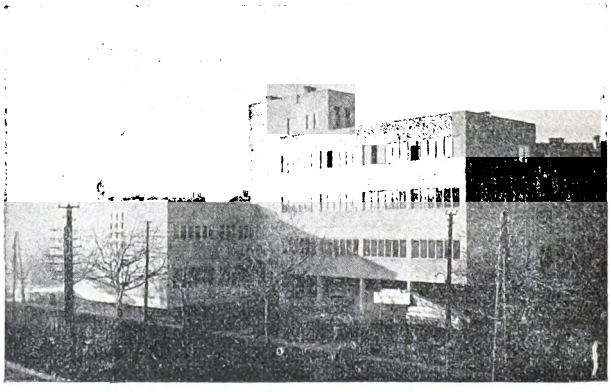

Digitized by Google

PREGLED KNJIGA

»LES ASSURANCES SOCIALES EN 1935«
(Izdanje Medunarodnog biroa rada u Ženevi. Poseban otisak iz L'Année sociale 1935-36).

Godišnji izveštaj Medunarodnog biroa rada u Ženevi o stanju socijalnog osiguranja u svetu u 1935 godini ima mnogo vrlo dragocenih podataka ne samo o zakonodavstvu nego i o statističkim podacima socijalnog osiguranja skoro svih zemalja sveta.

Danas ima 250 područja sa samostalnim zakonodavstvom o socijalnom osiguranju. Ako računamo i ona područja na kojima postoje Zakoni o rentama u slučaju starosti i iznemoglosti bez obaveze plaćanja prinosa, onda ima 400 takovih područja.

Izveštaj Medunarodnog biroa rada kratak je i pregledan i — barem što se najvažnijih zemalja tiče — dosta je iscrpan.

Godina 1935 stoji još uvek pod uticajem svetske krize, ali pokazuje prema drugim godinama krize pak stanovito poboljšanje stanja socijalnog osiguranja.

Od 1919 do 1929 godine napredovalo je obavezno socijalno osiguranje najvećim poletom i osvojilo je sve više i više zemalja. Već 1930 godine došlo je do velikog zastoja, pa i do nazadovanja.

Do 1933 godine došlo je skoro svagdje do redukcija u davanju i primanju osiguranja i materijalno stanje nosilaca osiguranja postalo je vrlo teško unatoč pomoći, koju su im ukazale države.

Ipak nije ni u jednoj zemlji došlo do sloma osiguranja — nigdje nisu žrtvovana najbitnija davanja socijalnog osiguranja, koje je i u teškim godinama krize pokazalo svoju neslomljivu životnu snagu.

Godine 1935 bilo je razmerno malo restrikcija na polju socijalnog osiguranja.

U Austriji izvršena je velika reorganizacija socijalnog osiguranja. Osiguranje za slučaj nesreće prošireno je na sve one radnike i nameštenike koji su osigurani za slučaj bolesti, ali su novčana davanja u svim granama osiguranja smanjena. U Francuskoj znatno je reducirana državna subvencija socijalnom osiguranju i smanjen je prinos za 1936 godinu sa 1%. U Poljskoj smanjen je prinos za 1936 i 1937 godinu sa 1% u osiguranju radnika, sa pol posto u osiguranju privatnih i javnih nameštenika. Davanja ipak nisu smanjena ni u Francuskoj ni u Poljskoj.

Redukcija dakle 1935 godine nije bilo mnogo. Ali je bilo mnogo država, u kojima je došlo do vrlo znatnog napretka socijalnog osiguranja, naročito u prekooceanskim zemljama. U Belgiji povećana je državna subvencija socijalnom osiguranju. U Braziliji osigurana su sretstva za konačnu sanaciju osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti na taj način, da jednu trećinu troška plaća osiguranik, jednu trećinu poslodavac i jednu trećinu država. Osiguranje prošireno je na nove kategorije radnika.

U pojedinim provincijama Kanade prošireno je obavezno osiguranje za slučaj nesreće. U jednoj državi votiran je Zakon o obaveznom narodnom osiguranju za slučaj bolesti. U Ecuadoru osnovan je Narodni ured za socijalno staranje, koji ima da provede obavezno osiguranje za slučaj nesreće, bolesti i starosti za sve radnike i nameštenike. U Sjedinjenim državama Amerike stupio je na snagu Rooseveltov Zakon o obaveznom osiguranju za slučaj starosti. Osigurano je 25 milijuna radnika i nameštenika.

U Francuskoj su karenčni rokovi nešto sniženi. Povišen je nešto doprinos koji plaća osiguranik za lekove i za lečničku pomoć u osiguranju za slučaj bolesti, ali je ovaj doprinos u osiguranju za slučaj materinstva ukinut.

U Velikoj Britaniji priznaje novi Zakon radniku, koji je 10 godina bio osiguran i za vreme nezaposlenosti pravo na potpore iz osiguranja za slučaj bolesti, iznemoglosti, starosti i smrti.

U Italiji reformisano je osiguranje za slučaj nesreće. Karenčni rokovi su smanjeni, lečenje je besplatno i davaju se doživotne rente mesto otpravnina.

Osiguranje za slučaj tuberkuloze prošireno je na samostalne male seljake i na njihove porodice.

U Norveškoj prošireno je bolesničko osiguranje na samostalne ribare sa oko 100.000 novih osiguranika.

Broj osiguranika i prihodi osiguranja, koji su naglo opadali do 1933 godine dižu se u 1935 godini u velikom broju zemalja, ali u nekim zemljama na primer u Austriji i u Francuskoj došlo je i u ovoj godini do malog opadanja. Ima zemalja u kojima se broj osiguranika povećao, ali je svota prinosa smanjena, primeri su

Digitized by Google

Čehoslovačka i naša domovina. U mnogo zemalja povisio se broj osiguranika, povišen je i prinos, takove su zemlje: Velika Britanija, Chile, Mađarska, Italija, Japan, Norveška, Švedska itd. Naročito zanimljivo je za nas, da se i ove godine nastavilo sa centralizacijom i unifikacijom osiguranja. Najdalje je otišla u tom pogledu Poljska. Za celu državu postoji samo jedan Središnji ured za socijalno osiguranje u Varšavi. On vrši osiguranje za slučaj nesreće i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, za slučaj profesionalnih bolesti i vrši zajedničke poslove osiguranja za slučaj bolesti i nadzor nad nosiocima tog osiguranja. On ima 67 okružnih ureda. Centrala vodi posebne račune za sve grane osiguranja, posebno za osiguranje radnika i posebno za osiguranje »intelektualnih radnika«, privatnih i javnih nameštenika. Ove godine uvela je Poljska u socijalnom osiguranju sistem rejonskog »kućnog« lečnika — na 100 do 1500 osiguranih članova namešten je jedan lečnik, koji vrši poslove kurativne i preventivne medicine.

U Njemačkoj opet je znatno smanjen broj bolesničkih blagajna on je od 10.000 blagajna u 1914 godini sa 17 milijuna osiguranika pao na 5.600 blagajna sa 19 milijuna članova u 1935 godini.

Državni ured za socijalno osiguranje u Berlinu glavna je nadzorna i sudska vlast za socijalno osiguranje cele države. Ukinuti su posebni uredi za Bavarsku, Sasku i za Baden.

Unifikacija i centralizacija osiguranja pojačana je i time da su zemaljski zavodi za osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti dobili u svoje ruke upravu svih zdravstvenih ustanova bolesničkih blagajna svog područja kao i sve poslove profilaktične medicine. Oni rukuju i sa rezervnim fondovima svih bolesničkih blagajna svog područja. Ovi zemaljski zavodi postali su dakle neka vrst Središnjih ureda za celo svoje područje (pokrajinu).

Stara ogorčena borba dokončana je time, da su ukinute sve »nadopunske blagajne« (»Ersatzkassen«) za osiguranje privatnih nameštenika. One su imale oko 70.000 osiguranika i imale su pravo da vrše obavezno osiguranje privatnih nameštenika.

U Austriji sjedinjena su tri zemaljska zavoda za osiguranje u slučaju nesreće i stvoren je osim toga Državni savez svih nosioca socijalnog osiguranja. Zanimljiv se pokus vrši u Portugaliji. Obavezno socijalno osiguranje vrše tamo korporacije. Nad njima vrši nadzor Državni ured rada i socijalnog staranja. Korporacije (zvanja) mogu za sebe urediti osiguranje za sve ili za pojedine grane osiguranja. Ali im je državni ured dao direktivu da se sa 8.19% prinadležnosti mogu pokriti troškovi ovih potpora: u slučaju bolesti $^2/_3$ plate kroz 3 meseca, ½ plate kroz dalnjih 6 meseci. U slučaju smrti posle karencije od 3 godine jednogodišnja plata. U slučaju iznemoglosti i starosti posle 10-godišnjeg članstva 20% plate, za svaku dalnju godinu članstva 2% više do najviše 80%.

Starosna renta pripada starcu od 65 godina. Nikakve se stvarne potpore, lečenje, lekovi itd. ne daju.

U Rumunjskoj povećao se broj osiguranika od 1930 do 1935 godine od 605.000 na 798.000, a broj lečničkih konsultacija povećao se za vreme od 2 godine od 2,700.000 na 4,400.000.

U Bugarskoj pao je broj osiguranika od 280.000 u 1930 godini na 251.000 u 1934 godini.

Ovu publikaciju Međunarodnog biroa rada trebao bi da čita kod nas svaki interesent i prijatelj socijalnog osiguranja.

Dr. Hahn

Digitized by Google

S L U Ž B E N I D I O

OKRUŽNICA SRED. UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

Središnji ured za osiguranje radnika i njegovi mesni organi nisu oslobođeni od poštanskih taksa za obična pisma i dopisnice u odnosu sa Direkcijama šuma i šumskim upravama imovnih opština.

(Broj 45.634/1936 od 7 XI 1936 godine).

U vezi s članom 2 slovo Đ tačka 3 i 10 Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona svojim aktom broj 88.755/36 od 31 oktobra 1936 dostavilo je ovom uredu sledeće objašnjenje:

»Imovne opštine u bivšoj Hrvatskoj i Slavonskoj vojnoj krajini ustrojene su zakonom od 1873 god. sa izmenama od 1881 god. sa dodatkom, da prime upravu i gospodarstvo šuma i šumskih zemljišta na kojima je preostalo pravo uživanja krajiških stanovnika.

Pomenutim zakonima regulisan je značaj i delokrug krajiških imovnih opština i isti ničim nije promenjen rešenjem Min. šuma i rudnika broj 13.054 od 4 maja 1922 god., kojim je njihova uprava stavljena pod nadzor države mesto dotadašnjeg nadzora Kr. banske uprave, koja je u ono vreme bila ukinuta.

S obzirom na to, da je i danas delokrug i značaj imovnih opština i svih njihovih ustanova isti, koji je bio i pre rešenja Min. šuma i rudnika broj 13.054 od 4 maja 1922 god. ovo Ministarstvo ne može da proširi obim oslobođenja od poštanskih taksa u većem opsegu nego šta je to predviđeno Uredbom o oslobođenju od poštanskih taksa čl. 2 t. Đ 3 t. j. da su direkcije šuma i šumske uprave imovnih opština oslobođene za obična pisma i dopisnice samo sa državnim vlastima, nadleštvima i ustanovama u svojim poslovima.

Prema tome Središnji ured za osiguranje radnika i sve ustanove radničkog osiguranja za prepisku, koju šalju direkcijama šuma i šumskim upravama imovnih opština, dužne su da plaćaju taksu, pošto takva prepiska u smislu Uredbe o oslobođenju od poštanskih taksa ne uživa oslobođenje od poštanskih taksa.

Da ne bi u tom pogledu i dalje dolazilo do nesuglasica između pošta i ustanova toga Ureda Ministarstvu je čast moliti, da sa prednjim upozna sve svoje podređene ustanove.«

O čemu se obaveštavaju mesni organi znanja i upravljanja radi.

SLUŽBENA SAOPŠTENJA

Nove odredbe glede osnivanja Radničke komore u Skoplju.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izdao je pod St. Br. 77.864 od 30 oktobra 1936 god. sledeće rešenje:

Na osnovu ovlašćenja iz 3 stava §-a 36 Zakona o zaštiti radnika

Naređujem:

da se naredba područnog ministarstva St. br. 63.354 od 3 septembra 1936 godine o osnivanju Radničke komore u Skoplju (»Službene novine« br. 206 od 7 septembra 1936 godine) dopuni odnosno izmeni u sledećem:

Digitized by Google

1) da se tačka IV dopuni i da glasi: »Da počev od 1 novembra 1936 godine sav prikupljeni prirez za tekuće mesece kao i sav prikupljeni zaostali prirez za odnosnu teritoriju pripada Radničkoj komori u Skoplju, a za podmirenje odgovarajućih troškova iz tač. III ove naredbe«;

2) da se tačka VI izmeni i dopuni te da glasi: »Radnička komora u Skoplju je sa Radničkom komorom u Beogradu srazmeran suvlasnik celokupnog nepokretnog imanja Radničke komore u Beogradu koje se zateče na dan 30 septembra 1936 godine, s tim da je dužna da novim komorama kad se budu osnovale ustupi proporcialni deo iz nepokretnosti koja im pripada. Radnička komora u Skoplju kao srazmeran suvlasnik na pomenutim nepokretnostima, srazmerno odgovara za obaveze koje postoje na nepokretnostima Radničke komore u Beogradu«;

3) da se tač. IX dopuni i da glasi: »Da Radnička komora u Skoplju ne preuzima nikakve obaveze Radničke komore u Beogradu izuzev obaveza navedenih u tačkama VI i XI ove naredbe«;

4) da se tač. X dopuni i da glasi: »Da Radničkoj komori u Skoplju stavi potrebna novčana sredstva za organizaciju Radnička komora u Beogradu, a na račun primanja Radničke komore u Skoplju koje se prilikom definitivnog obračuna bude pokazalo;

5) da se tač. XI dopuni i da glasi: »Da Radnička komora u Beogradu preuzme sa danom 1 novembra 1936 godine svoje činovnike i službenike koji posluju na području novoosnovane Radničke komore u Skoplju ili da sa njima razreši službeni odnos. Za slučaj da Radnička komora u Beogradu ne preuzme ove činovnike i službenike nego im da otkaz po Zakonu o radnjama ostaju na dosadanjim mestima do isteka otkaznog roka s tim da ih za to vreme plaća Radnička komora u Skoplju«.

LIČNE VESTI

Premeštenja:

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21. VIII. 1936. god. St. Br. 59941 odobrio je zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 24. jula 1936, kojim se premešta po molbi Dr. Petrović Miodrag lekar činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Skoplju sa sedištem u Prilepu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu lekara činovnika I. plać. razreda 2. stepena.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 30. IX. 1936 god. St. Br. 72.834 odobrio je zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15. IX. 1936, kojim se premešta po molbi Suknaić Ivan, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nišu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Karlovcu u svojstvu činovnika u VII. položaju C kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 10 novembra 1936 god. St. Br. 80.844 odobrio je zaključak ravnateljstva Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 15 septembra 1936, kojim se premešta po potrebi službe Vrkljan Ante, činovnik Okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Sušaku u svojstvu činovnika u VII. položaju B kategorije.

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21 novembra 1936 god. St. br. 86.941 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3 novembra 1936, kojim se premešta po molbi Kokotović Mara, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Beogradu u svojstvu činovnice u IX. položaju C kategorije.

Digitized by Google

Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja rešenjem svojim od 21 novembra 1936 god. St. Br. 86.942 odobrio je zaključak upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 3 novembra 1936, kojim se premešta po molbi Grba Darinka, činovnica Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu na službovanje Okružnom uredu za osiguranje radnika u Zagrebu u svojstvu činovnice u IX. položaju C kategorije.

NATEČAJI

Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao je na osnovu zaključka svog pretsedništva od 2 decembra 1936 natečaj za popunjenje mesta generalnog direktora Središnjeg ureda za osiguranje radnika kategorije A položaja I s godišnjom sistematskom platom od Din 12.000.—, s godišnjom položajnom platom od Din 45.000.—, mesnim dodatkom od Din 8.550.—, funkcionalnim dodatkom od Din 24.000.— godišnje i porodičnim dodatkom od Din 1.800.— godišnje na svakog ovlaštenog člana porodice.

Uveti nameštenja su sledeći:

1. da je natecatelj državljanin Kraljevine Jugoslavije i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik,

2. da imade telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Središnjeg ureda za osiguranje radnika,

3. da je navršio 18 godina života i da nema više od 40 godina života izuzevši slučaj, da je pre toga bio u službi kod Središnjeg ureda ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi,

4. da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije suđen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrđeno presudom,

5. da mu služba kod Središnjeg ureda ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112 i tač. 5 i 7 §-a 113 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika,

6. da ima potpunu fakultetsku spremu, odnosno u koliko nema iste, da dokaže sposobnost za samostalno vršenje konceptualnih poslova, potpuno znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika kao i opštu orijentaciju o socijalnom zakonodavstvu, opšte znanje o organizaciji i upravi Središnjeg ureda i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj s publikom i službenicima,

7. da ispunjava uslov §-a 51 Službenog pravilnika službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Uz molbu ima svaki natecatelj koji se ne nalazi već u službi Središnjeg ureda priložiti: svedočanstvo o danu rodenja, uverenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama dece, školske svedodžbe, uverenje o dosadanjem zanimanju, o zdravlju, o regulisanju vojne obaveze i o ponašanju. Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili njegovih mesnih organa ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru, odnosno lekaru-specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdena su sa Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda za osiguranje radnika i eventualnim njegovim kasnijim izmenama te Zakonom o primanju u službu lekara itd. od 20 I. 1931.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima obložene molbe imaju natecatelji podneti potpisanom uredu najkasnije do uključivo 17 decembra 1936 do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbenice neće se uzeti obzir. (Natečaj broj 49.173 — 1936 od 2 decembra 1936).

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao je natečaj za jedno mesto činovnika kategorije B položaja IV sa sistematskom platom od D 10.800.— godišnje i položajnom platom od D 24.600.— godišnje, te mesnim i porodičnim dodatkom, kako su isti uređeni Službenim pravilnikom službenika Središnjeg ureda.

Natečaj se raspisuje isključivo u svrhu unapređenja uredskih službenika.

Vlastoručno pisane molbe imadu natecatelji predati uredu najkasnije do 10 decembra 1936 godine do 12 sati u podne.

Isti ured raspisao je natečaj za popunjenje jednoga mesta ugovornog lekara opšte prakse sa sedištem na Brestovcu uz beriva prema kolektivnom ugovoru (127 članova). Natečaj je raspisan u »Narodnim novinama« od 2 decembra o. g. Natečajni rok ističe danom 30 decembra ove godine.

Okružni ured za osiguranje radnika u Subotici raspisao je konkurs za popunjenje upražnjenog mesta ugovornog zubnog lekara u St. Bečeju. Radovi se honoriraju po komadu, i to: ekstrakcije sa anestezijom D 10.—, plomba bez lečenja korena D 15.—, plomba sa lečenjem korena D 20.—. Ordinaciju, instrumentarij i materijal dužan je staviti na raspolaganje sam zubni lekar. Vlastoručno pisane, taksenom markom od D 25.— belegovane i svima gornjim dokazalima predvidene molbe treba da stignu uredu do 12 decembra 1936 do 12 sati. Zakašnjele i nedovoljno obložene molbe neće se uzeti u obzir.

Okružni ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao je natečaj za popunjenje jednog mesta ugovornog lekara opće prakse sa sedištem u Desiniću uz prinadležnosti prema kolektivnom ugovoru (69 članova).

Natečaj je raspisan u »Narodnim novinama« od 2 decembra 1936 godine. Natečajni rok ističe danom 31 decembra 1936 godine.

STATISTIKA

IZVEŠTAJ

o pomoru osiguranih radnika i namešt enika u mesecu septembru 1936 godine.

U mesecu septembru 1936 godine umrlo je prema stiglim prijavama 164 radnika i nameštenika, od toga 128 muškaraca i 36 žena.

Od zaraznih bolesti umrlo je 58 osoba, od toga od tuberkuloze 44 (26.8%). Od tih je umrlo 44 od tuberkuloze pluća, 8 od trbušne pošaline, 3 od piemie, 1 od tetanusa, 1 od gripe i 1 od venerič nih bolesti.

Od ostalih bolesti umrlo je 75 radnika i nameštenika, od toga otpada 18 na bolesti probavila, 17 na bolesti optoka krvi (srčane bolesti) i 11 na novotvorine. Samoubistvo počinilo je 7 radnika, une srećilo se kod posla 10, a van posla 14 radnika.

Prema zanimanju bilo je od umrlih 12 činovnika, 56 kvalifikovanih radnika, 24 šegrta i 72 nekvalifikovana radnika. Najveći broj umrlih otpada na radnike industrije hrane i pića (16), zatim slede trgovački nameštenici (15), radnici metalne industrije (14), tekstilne industrije (12), kućna posluga (11), radnici kemijske industrije (10), radnici visokogradnja (8), nameštenici javnih poslova (8), radnici šumsko-pilanske industrije (7), industrije odeće (7), industrije kamena i zemlje (6), gradenja prevoznih sretstava (5), kod gradnja željeznica i puteva (5), centrala za proizvodnju snage (4), drvodelj ske industrije (4), nameštenici higijene (4), novčanih zavoda (4), slobodne profe sije (4), nameštenici javnog saobraćaja (3), radnici preradbe kože (3), radnici trgovine duhana (3), ugostiteljski nameštenici (3), radnici grafičke industrije (3), nameštenici privatnog saobraćaja (2), radnici industrije papira (2) i 1 radnik in dustrije kože i gume.

Najveći broj umrlih bio je osiguran sa obezbedenom nadnicom od D 48.— i to 29 radnika i nameštenika.

Digitized by Google

Porodicama umrlih radnika i nameštenika u mesecu septembru 1936 isplaćeno je u ime pogrebnine ukupno D 126.751.—. Od te svote otpada na granu osiguranja za slučaj bolesti D 119.848.—, a na granu osiguranja za slučaj nesreće D 6.903.—.

Naknadno su prijavljeni još 1 umrli radnik iz meseca novembra 1935 godine (1 ženska), 1 umrli radnik iz meseca januara 1936 godine (1 muškarac), 1 umrli radnik iz meseca marta (1 muškarac), 3 umrla radnika iz meseca aprila (3 muškarca), 3 umrla radnika iz meseca maja (3 muškarca), 14 umrlih radnika iz meseca juna (12 muškaraca i 2 žene), 35 umrlih radnika iz meseca jula (30 muškaraca i 5 žena), 18 umrlih radnika iz meseca augusta 1936 godine (13 muškaraca i 5 žena). Porodicama tih umrlih radnika isplaćeno je u ime pogrebnine D 51.518.—.

Prema tome broj umrlih radnika i nameštenika zajedno sa ranijim prijavama iznaša:

u januaru	1936	godine	muškaraca	212,	žena	52	odnosno ukupno	264
„ februaru	„	„	„	210,	„	46	„ „	256
„ martu	„	„	„	212,	„	58	„ „	270
„ aprilu	„	„	„	226,	„	56	„ „	282
„ maju	„	„	„	250,	„	50	„ „	300
„ junu	„	„	„	218,	„	45	„ „	263
„ julu	„	„	„	185,	„	49	„ „	234
„ augustu	„	„	„	141,	„	41	„ „	182
	Svega		muškaraca	1654,	žena	397	odnosno ukupno	2051

Broj naknadno prijavljenih umrlih radnika u mesecu septembru 1936 godine spomenuće se u sledećem izveštaju za mesec oktobar 1936 godine.

REZULTATI

popisa osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30 juna 1935 godine.

U broju 9 »Radničke zaštite« iz ove godine objavljeni su rezultati popisa osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika, prema stanju od 30 juna 1935 godine po srezovima, gradovima i banovinama. U ovome broju »Radničke zaštite« objavljuju se rezultati tog popisa po nadničnim razredima, godinama starosti, po mesnim organima, po spolu i porodičnom stanju, te po industrijskim grupama i zanimanjima.

Digitized by Google

Stanje obavezno osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika

Nombre des membres obligatoirement assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privées	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agenis de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Us nes des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Banja Luka	m.	120	1267	75	4	636	331	4	328	29	17	34
		ž.	—	4	—	—	1	—	—	8	—	14	1
			120	**1271**	**75**	**4**	**637**	**331**	**4**	**336**	**29**	**31**	**35**
2	Beograd	m.	326	1985	1045	—	3894	10579	2698	391	2341	2224	280
		ž.	21	61	35	—	100	1316	48	66	101	2564	362
			347	**2046**	**1080**	—	**3994**	**11895**	**2746**	**457**	**2442**	**4788**	**642**
3	Dubrovnik	m.	29	1982	707	410	1156	1555	310	99	113	16	—
		ž.	4	40	13	2	38	67	1	50	2	53	—
			33	**2022**	**720**	**412**	**1194**	**1622**	**311**	**149**	**115**	**69**	—
4	Karlovac	m.	32	52	59	26	649	425	11	41	240	1722	2
		ž.	2	1	—	—	57	175	—	10	135	1848	—
			34	**53**	**59**	**26**	**706**	**600**	**11**	**51**	**375**	**3570**	**2**
5	Ljubljana	m.	421	571	743	21	4683	5849	360	1481	501	5003	1327
		ž.	149	50	35	—	947	1220	6	463	7	8897	666
			570	**621**	**778**	**21**	**5630**	**7069**	**366**	**1944**	**508**	**13900**	**1993**
6	Niš	m.	96	46	214	84	1171	2444	441	681	181	2857	24
		ž.	1	—	2	11	5	5	8	154	1	1487	3
			97	**46**	**216**	**95**	**1176**	**2449**	**449**	**835**	**182**	**4344**	**27**
7	Novi Sad	m.	833	406	330	2	2190	2349	150	148	288	1687	28
		ž.	22	19	1	—	144	337	-	83	22	1763	62
			855	**425**	**331**	**2**	**2334**	**2686**	**150**	**231**	**310**	**3450**	**90**
8	Osijek	m.	775	1087	329	—	2602	2533	760	315	395	1284	38
		ž.	28	57	5	—	218	69	14	176	20	1543	124
			803	**1144**	**334**	—	**2820**	**2602**	**774**	**491**	**415**	**2827**	**162**
9	Petrovgrad	m.	302	253	200	—	1351	1105	16	33	197	258	3
		ž.	18	17	29	—	700	62	—	55	6	456	5
			320	**270**	**229**	—	**2051**	**1167**	**16**	**88**	**203**	**714**	**8**
10	Sarajevo	m.	42	311	348	89	804	3044	263	121	491	308	11
		ž.	—	—	1	4	2	68	—	33	1	887	11
			42	**311**	**349**	**93**	**806**	**3112**	**263**	**154**	**492**	**1195**	**22**
11	Skoplje	m.	119	208	310	2	680	1473	120	155	194	480	4
		ž.		—	6	—	11	22	—	40	3	484	14
			119	**208**	**316**	**2**	**691**	**1495**	**120**	**195**	**197**	**964**	**18**
12	Sombor	m.	122	390	147	2	352	935	57	121	168	2644	3
		ž.	18	22	2	—	118	68	1	46	—	2604	—
			140	**412**	**149**	**2**	**470**	**1003**	**58**	**167**	**168**	**5248**	**3**
13	Split	m.	79	1609	761	17	2723	364	1014	461	353	44	2
		ž.	2	20	26	2	130	3	2	30	5	147	5
			81	**1629**	**787**	**19**	**2853**	**367**	**1016**	**491**	**358**	**191**	**7**
14	Subotica	m.	88	73	200	—	484	1336	3	213	267	485	13
		ž.	131	6	15	—	158	184	—	91	5	1268	92
			219	**79**	**215**	—	**642**	**1520**	**3**	**304**	**272**	**1753**	**105**

m. = hommes, — ž. = femmes

Digitized by Google

po mesnim organima i industrijskim grupama u mesecu septembru 1936 god.

d'après ses organes locaux et d'après catégories industrielles du mois de Septembre 1936.

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la categorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Pi:erađ. kože i njenih surogata Fabrication des chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodogrąd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ nad zemljom (visoke građ.) Construction des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i osig. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	
7	507	6803	166	426	145	200	261	2486	748	38	182	1009	843	97	106	144	17013
—	—	3	8	9	148	126	75	2	41	10	44	37	55	22	47	851	1506
7	**507**	**6806**	**174**	**435**	**293**	**326**	**336**	**2488**	**789**	**48**	**226**	**1046**	**898**	**119**	**153**	**995**	**18519**
398	2941	1044	2221	5306	10	3377	3312	3409	8103	2282	1958	3546	6128	1200	1387	453	72838
203	317	62	80	521	—	1312	2484	89	72	1018	711	215	715	317	557	8023	21370
601	**3258**	**1106**	**2 301**	**5827**	**10**	**4689**	**5796**	**3498**	**8175**	**3300**	**2669**	**3761**	**6843**	**1517**	**1944**	**8476**	**94208**
6	256	394	328	679	372	976	311	4368	1808	96	350	1005	1066	247	259	90	18988
—	2	—	8	62	352	596	160	1	3	18	104	31	96	30	47	1583	3363
6	**258**	**394**	**336**	**741**	**724**	**1572**	**471**	**4369**	**1811**	**114**	**454**	**1036**	**1162**	**277**	**306**	**1673**	**22351**
275	356	1464	197	387	—	120	217	517	859	29	166	1024	519	41	49	53	9532
52	52	78	29	8	3	204	85	—	6	7	96	42	26	14	19	1174	4123
327	**408**	**1542**	**226**	**395**	**3**	**324**	**302**	**517**	**865**	**36**	**262**	**1066**	**545**	**55**	**68**	**1227**	**13655**
1522	2482	5708	3193	3235	393	948	1504	4198	7256	771	1135	1842	2446	272	524	108	58497
328	476	212	417	668	475	2489	3041	66	76	424	1047	174	1204	170	666	8443	32816
1850	**2958**	**5920**	**3610**	**3903**	**868**	**3437**	**4545**	**4264**	**7332**	**1195**	**2182**	**2016**	**3650**	**442**	**1190**	**8551**	**91313**
509	1969	553	1001	2183	674	1277	1443	955	2506	186	782	2883	2096	328	698	321	28603
103	14	—	10	61	591	363	461	4	—	16	130	29	169	20	110	1232	4990
612	**1983**	**553**	**1011**	**2244**	**1265**	**1640**	**1904**	**959**	**2506**	**202**	**912**	**2912**	**2265**	**348**	**808**	**1553**	**33593**
118	824	613	1261	2249	37	490	1161	1172	1863	314	964	1805	2373	298	496	196	24645
13	48	151	166	273	31	388	669	16	51	142	223	91	412	102	241	3193	8663
131	**872**	**764**	**1427**	**2522**	**68**	**878**	**1830**	**1188**	**1914**	**456**	**1187**	**1896**	**2785**	**400**	**737**	**3389**	**33308**
325	2721	8079	1837	3916	14	622	1370	1137	1418	305	1039	2077	2922	263	516	377	39056
16	1091	639	347	481	13	548	881	43	27	239	317	172	583	86	182	4247	12166
341	**3812**	**8718**	**2184**	**4397**	**27**	**1170**	**2251**	**1180**	**1445**	**544**	**1356**	**2249**	**3505**	**349**	**698**	**4624**	**51222**
88	822	87	982	3242	26	363	800	936	778	98	1013	2030	2086	278	531	284	18162
13	9	1	52	381	5	203	883	5	48	47	189	117	450	49	237	2725	6762
101	**831**	**88**	**1034**	**3623**	**31**	**566**	**1683**	**941**	**826**	**145**	**1202**	**2147**	**2536**	**327**	**768**	**3009**	**24924**
34	578	8582	322	827	528	989	1124	4361	2057	164	563	795	1415	703	441	141	29456
—	3	64	1	69	454	403	505	11	69	31	221	38	258	116	199	1958	5407
34	**581**	**8646**	**323**	**896**	**982**	**1392**	**1629**	**4372**	**2126**	**195**	**784**	**833**	**1673**	**819**	**640**	**2099**	**34863**
47	1341	620	764	1545	1802	1115	1130	2968	1922	133	728	3518	1970	230	769	249	24596
—	13	2	2	24	1728	233	390	1	5	18	86	71	58	37	122	988	4358
47	**1354**	**622**	**766**	**1569**	**3530**	**1348**	**1520**	**2969**	**1927**	**151**	**814**	**3589**	**2028**	**267**	**891**	**1237**	**28954**
109	546	106	906	2883	6	201	569	257	836	99	480	592	1198	147	192	124	14192
4	59	2	47	329	1	121	332	3	16	36	56	31	146	24	56	2642	6784
113	**605**	**108**	**953**	**3212**	**7**	**322**	**901**	**260**	**852**	**135**	**536**	**623**	**1344**	**171**	**248**	**2766**	**20976**
15	292	22	308	954	84	576	81	3255	1223	101	285	621	1172	149	195	74	16834
—	24	—	—	466	58	570	295	145	61	40	64	91	303	53	120	2250	4912
15	**316**	**22**	**308**	**1420**	**142**	**1146**	**376**	**3400**	**1284**	**141**	**349**	**712**	**1475**	**202**	**315**	**2324**	**21746**
11	717	62	840	2094	9	367	759	598	464	183	689	1358	2207	205	363	141	14229
—	68	—	251	236	10	200	879	1	1	146	189	83	720	36	156	2781	7707
11	**785**	**62**	**1091**	**2330**	**19**	**567**	**1638**	**599**	**465**	**329**	**878**	**1441**	**2927**	**241**	**519**	**2922**	**21936**

Digitized by Google

Tekući broj — Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Spol — Sexe	Poprečan broj osiguranih članova u industrijskoj										
			Poljoprivreda Agriculture	Javni saobraćaj Communications publiques	Privatna saobraćajna poduzeća Entreprises des transp. privés	Rudarstvo Mines	Industrija kamena i zemlje Industrie de pierre et de terre	Metalna i mašinska industrija Ind. métallique et des machines	Građenje prevoznih sredstava Fabr. des agents de transport	Kemijska industrija Industrie chimique	Centrale za proizvodnju snage i opskrbu vodom Usines des forces et des eaux	Tekstilna industrija Industrie textile	Industrija papira Industrie du papier
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
15	Sušak	m.	25	1647	653	499	132	210	198	20	168	6	345
		ž.	1	16	32	—	—	17	1	14	1	4	120
			26	**1663**	**685**	**499**	**132**	**227**	**199**	**34**	**169**	**10**	**465**
16	Tuzla	m.	76	529	518	34	580	271	6	1222	53	111	—
		ž.	1	—	5	2	9	2	—	27	1	60	—
			77	**529**	**523**	**36**	**589**	**273**	**6**	**1249**	**54**	**171**	—
17	Zagreb	m.	415	927	1063	—	3480	3163	512	1619	1177	4629	328
		ž.	109	29	33	—	177	268	1	541	15	5228	404
			524	**956**	**1096**	—	**3657**	**3431**	**513**	**2160**	**1192**	**9857**	**732**
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	m.	3900	13343	7702	1190	27567	37966	6923	7449	7156	23775	2442
		ž.	507	342	240	21	2815	3883	82	1887	325	29307	1869
			4407	**13685**	**7942**	**1211**	**30382**	**41849**	**7005**	**9336**	**7481**	**53082**	**4311**
18	„Merkur", Zagreb	m.	8	167	320	3	137	269	66	379	308	758	84
		ž.	—	54	93	—	18	79	6	181	71	266	27
			8	**221**	**413**	**3**	**155**	**348**	**72**	**560**	**379**	**1024**	**111**
19	„Trgovsko", Ljubljana	m.	12	4	37	—	38	153	5	135	60	370	59
		ž.	7	2	36	—	23	95	2	66	19	205	19
			19	**6**	**73**	—	**61**	**248**	**7**	**201**	**79**	**575**	**78**
20	„Omladina", Beograd	m.	5	24	42	—	1	13	22	22	2	16	1
		ž.	13	2	4	—	—	2	3	3	2	11	—
			18	**26**	**46**	—	**1**	**15**	**25**	**25**	**4**	**27**	**1**
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	m.	25	195	399	3	176	435	93	536	370	1144	144
		ž.	20	58	133	—	41	176	11	250	92	482	46
			45	**253**	**532**	**3**	**217**	**611**	**104**	**786**	**462**	**1626**	**190**
	SREDIŠNJI URED Office central	m.	3925	13538	8101	1193	27743	38401	7016	7985	7526	24919	2586
		ž.	527	400	373	21	2856	4059	93	2137	417	29789	1915
			4452	**13938**	**8474**	**1214**	**30599**	**42460**	**7109**	**10122**	**7943**	**54708**	**4501**
	U % postocima En pour 100 de tous les membres	m.	0·60	2·08	1·24	0·18	4·26	5·89	1·08	1·23	1·16	3·82	0·40
		ž.	0·08	0·06	0·06	—	0·44	0·62	0·01	0·33	0·06	4·57	0·29
			0·68	**2·14**	**1·30**	**0·18**	**4·70**	**6·51**	**1·09**	**1·56**	**1·22**	**839**	**0·69**
	Broj član. u prošlom mes. Nombre des membres du mois passé	m.	5258	13405	7860	589	30489	37449	6880	7943	7519	22920	2594
		ž.	486	397	365	19	3224	3991	96	2022	413	28381	1932
			5744	**13802**	**8225**	**608**	**33713**	**41440**	**6976**	**9965**	**7932**	**51301**	**4526**
	Broj članova u istom mesecu prošle godine Nombre des membres du même mois de l'année passée	m.	2995	13231	8186	978	26164	32792	5973	8300	6628	21316	2369
		ž.	460	410	341	24	2825	3757	95	2084	432	27902	1733
			3465	**13641**	**8527**	**1002**	**28989**	**36549**	**6068**	**10384**	**7060**	**49218**	**4102**

Digitized by Google

grupi — Nombre moyen des membres assurés dans la catégorie industrielle

Industrija kože i gume Ind. des cuirs et des caoutch.	Prerad. kože i njenih surogata Fabrication de chaussures et travail de cuir	Šumsko-pilanska industrija Ind. d'abatage et sciage des bois	Drvodjelska i rezbarska indust. Travaux de bois menuisage et osserie	Industrija hrane i pića Industrie de l'alimentation et des boissons	Industrija duvana Industrie du tabac	Gostione, kavane i svratišta Restaurants, cafés et hôtels	Industrija odeće i čišćenje Ind. des vêtements et nettoyage	Građ. željez., puteva i vodograd. Constr. des chemins de fer, des routes et hydrotechnique	Građ. nad zemljom (visoke građ.) Constructions des bâtiments	Grafička industrija Industrie graphique	Higijena Hygiène	Opštinski poslovi Services communaux	Trgovina Commerce	Novč. i os'g. zav. i samost. kanc. Instituts de crédit, d'assurance et bureaux indépendants	Pozorišta, slobod. prof. i razno Spectacles, professions libérales et divers	Kućna posluga Service domestique	Ukupno — Total
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26	27.	28.	
—	145	1 062	207	388	16	385	211	1395	957	39	136	547	643	86	96	20	10236
—	4	77	—	51	459	496	132	—	8	24	95	42	159	6	54	1029	2842
—	**149**	**1139**	**207**	**439**	**475**	**881**	**343**	**1395**	**965**	**63**	**231**	**589**	**802**	**92**	**150**	**1049**	**13078**
2	378	6759	246	825	11	358	253	184	740	24	217	634	810	518	140	141	15640
—	3	9	9	72	3	214	73	—	1	1	30	28	30	12	25	782	1399
2	**381**	**6768**	**255**	**897**	**14**	**572**	**326**	**184**	**741**	**25**	**247**	**662**	**840**	**530**	**165**	**923**	**17039**
479	1966	1743	2224	3936	72	1195	1537	943	2383	1058	1489	3424	5574	1059	760	362	47517
45	282	119	559	994	206	1791	2032	2	77	461	1173	204	1862	290	530	12261	29693
524	**2248**	**1862**	**2783**	**4930**	**278**	**2986**	**3569**	**945**	**2460**	**1519**	**2662**	**3628**	**7436**	**1349**	**1290**	**12623**	**77210**
3945	18841	43701	17003	35075	4199	13559	16043	33139	35921	5920	12176	28710	35468	6121	7522	3278	460034
777	2465	1419	1986	4705	4537	10257	13377	389	562	2678	4775	1496	7246	1384	3368	56162	158861
4722	**21306**	**45 120**	**18989**	**39780**	**8736**	**23 816**	**29420**	**33528**	**36483**	**8598**	**16951**	**30206**	**42714**	**7505**	**10890**	**59440**	**618 895**
72	35	113	182	543	9	71	174	43	144	152	20	29	5652	3392	1018	—	14148
24	20	22	41	138	5	46	65	2	30	53	13	2	2044	1000	619	—	4919
96	**55**	**135**	**223**	**681**	**14**	**117**	**239**	**45**	**174**	**205**	**33**	**31**	**7696**	**4392**	**1637**	—	**19067**
43	43	43	18	90	5	13	33	2	88	66	22	50	2317	833	261	—	4800
20	32	13	24	105	3	15	48	1	27	39	25	12	1808	283	314	—	3243
63	**75**	**56**	**42**	**195**	**8**	**28**	**81**	**3**	**115**	**105**	**47**	**62**	**4125**	**1116**	**575**	—	**8043**
5	16	15	5	37	3	7	61	1	2	14	—	3	3654	647	210	—	4828
2	3	—	—	4	—	—	36	—	—	1	—	—	382	281	67	—	816
7	**19**	**15**	**5**	**41**	**3**	**7**	**97**	**1**	**2**	**15**	—	**3**	**4036**	**928**	**277**	—	**5644**
120	94	171	205	670	17	91	268	46	234	232	42	82	11623	4872	1489	—	23776
46	55	35	65	247	8	61	149	3	57	93	38	14	4234	1564	1000	—	8978
166	**149**	**206**	**270**	**917**	**25**	**152**	**417**	**49**	**291**	**325**	**80**	**96**	**15857**	**6436**	**2489**	—	**32754**
4065	18935	43872	17208	35745	4216	13650	16311	33185	36155	6152	12218	28792	47091	10993	9011	3278	483810
823	2520	1454	2051	4952	4545	10318	13526	392	619	2771	4813	1510	11480	2948	4368	56162	167839
4888	**21455**	**45326**	**19259**	**40697**	**8761**	**23968**	**29837**	**33577**	**36774**	**8923**	**17031**	**30302**	**58571**	**13941**	**13379**	**59440**	**651649**
0·62	2·90	6·73	2·64	5·49	0·65	2·09	2·50	5·09	5·55	0·94	1·88	4·42	7·23	1·69	1·38	0·50	74·24
0·13	0·39	0·22	0·32	0·76	0·70	1·58	2·08	0·06	0·10	0·43	0·74	0·23	1·76	0·45	0·67	8·62	25·76
0·75	**3·29**	**6·95**	**2·96**	**6·25**	**1·35**	**3·67**	**4·58**	**5·15**	**5·65**	**1·37**	**2·62**	**4·65**	**8·99**	**2·14**	**2·05**	**9·12**	**100·—**
3841	18439	39989	16573	33396	4874	14082	15886	34051	37326	6090	12203	29253	46099	10967	8746	3303	478024
798	2411	1558	1997	3868	5281	11000	13279	467	632	2715	5014	1740	11304	2935	4230	55514	166069
4639	**20850**	**41 547**	**18570**	**37264**	**10155**	**25082**	**29 165**	**34518**	**37958**	**8805**	**17217**	**30993**	**57403**	**13902**	**12976**	**58817**	**644093**
3656	18000	43930	14960	33197	2797	12736	13994	25047	28259	5683	11640	25303	44340	11813	8424	3069	435780
650	2167	1330	1765	4618	2878	10151	13100	251	606	2676	4359	1131	10904	2858	4177	54876	158560
4306	**20157**	**45260**	**16725**	**37 815**	**5675**	**22887**	**27094**	**25298**	**28865**	**8359**	**15999**	**26434**	**55244**	**14671**	**12601**	**57945**	**594340**

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec septembar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Septembre 1936

I. Muški — Hommes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Poprečn. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. h.	m. h.
1	Banja Luka	1661	102	665	1257	2683	3824	2119	1703	988	790	402	819	17013	80	19·25
2	Beograd	9625	281	1190	3460	4205	6376	6298	6233	9504	7169	4880	13617	72838	165	26·35
3	Dubrovnik	1546	42	286	643	746	2730	2432	2508	2361	1806	973	2915	18988	23	25·97
4	Karlovac	1090	24	235	469	848	1814	832	1138	1289	631	366	796	9532	—	22·26
5	Ljubljana	6815	143	1063	1622	3050	5734	5638	7607	8793	6076	4275	7681	58497	61	25·73
6	Niš	7529	337	1777	3839	3846	3684	1979	1404	1548	1027	493	1140	28603	42	15·82
7	Novi Sad	5357	158	658	1390	1830	3028	1930	3031	1972	2153	1129	2009	24645	9	20·91
8	Osijek	6014	196	1354	2376	4491	5787	4012	4035	3077	2565	1381	3768	39056	13	21·18
9	Petrovgrad	4350	94	1479	1462	2330	2271	1235	1149	1119	1138	453	1082	18162	52	17·73
10	Sarajevo	2325	216	956	1944	3292	5806	3555	3778	2098	1913	1116	2457	29456	108	21·76
11	Skoplje	6038	314	1307	3272	2653	3857	2069	1404	1148	1193	421	920	24596	78	16·30
12	Sombor	3223	65	388	761	1545	2589	1429	1265	1061	714	267	885	14192	7	18·64
13	Split	1284	58	270	616	835	2263	1598	2165	2152	1981	1143	2469	16834	17	26·44
14	Subotica	3780	204	568	1231	1559	1710	1035	1307	986	616	377	856	14229	6	17·72
15	Sušak	772	4	63	196	230	977	866	1449	1202	1132	772	2573	10236	1	29·97
16	Tuzla	1872	223	965	1796	2018	3113	1416	1326	1209	614	323	765	15640	15	18·49
17	Zagreb	6106	301	842	1519	2711	4188	3308	4422	5398	5335	3962	9425	47517	19	27·21
	Okružni uredi . . . . Offices d'arrondissement	69387	2762	14066	27853	38872	59751	41751	45924	45905	36853	22733	54177	460034	696	22·75
18	»Merkur«, Zagreb . . .	53	—	8	32	51	205	240	133	505	1139	844	10938	14148	67	44·17
19	»Trgovsko«, Ljubljana .	661	—	12	50	51	137	159	123	225	298	252	2832	4800	43	36·76
20	»Omladina«, Beograd .	1056	—	16	213	197	297	343	154	355	585	269	1343	4828	8	27·47
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	1770	—	36	295	299	639	742	410	1085	2022	1365	15113	23776	118	39·28
	Središnji ured . . . . Office central	**71157**	**2762**	**14102**	**28148**	**39171**	**60390**	**42493**	**46334**	**46990**	**38875**	**24098**	**69290**	**483810**	**814**	**23·56**
	U % svih članova . . En pour 100 de tous les membres	10·92	0·42	2·16	4·32	6·01	9·27	6·52	7·11	7·21	5·97	3·70	10·63	74·24		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	70838	2828	14005	28241	38251	58000	41210	50080	43236	38796	25282	67257	478024	815	23·53
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	63944	2393	13180	27121	37953	56254	36776	40041	38943	35480	21509	62186	435780	826	23·38

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec septembar 1936 godine.
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Septembre 1936.

II. Ženske — Femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		ž. f.	ž. f.
1	Banja Luka	141	5	509	375	80	129	39	114	78	23	5	8	1506	7	13·64
2	Beograd	1578	98	695	1511	7275	1860	2062	2243	1491	1151	559	847	21370	7	19·08
3	Dubrovnik	194	8	897	1019	225	322	248	169	100	71	15	95	3363	—	14·78
4	Karlovac	89	14	745	618	352	651	789	460	249	89	29	38	4123	—	17·18
5	Ljubljana	2465	156	5217	5446	2321	3796	3498	3761	2896	1678	1053	529	32816	39	18·09
6	Niš	893	84	445	1299	604	602	312	486	154	71	13	27	4990	3	14·13
7	Novi Sad	844	109	830	2014	2462	893	519	396	232	153	69	142	8663	5	14·78
8	Osijek	1069	107	2628	2096	1824	1463	642	464	1323	221	124	205	12166	9	15·73
9	Petrovgrad	1021	67	2154	1881	542	448	241	174	118	55	20	41	6762	7	12·02
10	Sarajevo	633	54	843	424	1444	473	362	438	402	129	64	141	5407	15	16·36
11	Skoplje	1205	253	373	934	670	324	244	177	81	41	20	36	4358	5	12·36
12	Sombor	655	79	389	2394	1618	1083	254	154	76	36	11	35	6784	4	13·45
13	Split	403	812	404	2128	322	348	143	92	84	60	44	72	4912	2	12·74
14	Subotica	1810	197	1063	2114	1571	393	197	135	91	63	15	58	7707	3	11·82
15	Sušak	104	3	561	139	650	265	278	399	241	107	44	51	2842	—	17·99
16	Tuzla	108	13	682	327	68	78	39	27	18	7	10	22	1399	—	12·15
17	Zagreb	1682	112	2124	4010	9082	2689	2345	2729	2102	1378	813	627	29693	15	17·94
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	14894	2171	20559	28729	31110	15817	12212	12418	9736	5333	2908	2974	158861	121	16·37
18	»Merkur«, Zagreb	15	—	3	31	64	221	233	143	377	640	502	2690	4919	28	39·64
19	»Trgovsko«, Ljubljana	474	1	21	98	125	261	221	164	308	378	251	941	3243	7	29·48
20	»Omladina«, Beograd	40	—	2	15	24	47	75	30	194	112	73	204	816	—	31·72
	Privat. društv. blagajne Caisses professionelles	529	1	26	144	213	529	529	337	879	1130	826	3835	8978	35	35·25
	Središnji ured Office central	**15423**	**2172**	**20585**	**28873**	**31323**	**16346**	**12741**	**12755**	**10615**	**6463**	**3734**	**6809**	**167839**	**156**	**17·39**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	2·37	0·33	3·16	4·43	4·81	2·51	1·96	1·96	1·63	0·99	0·57	1·04	25·76		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	15407	2391	20454	28887	30078	15886	13029	13109	9925	6274	3871	6758	166069	141	17·37
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	14189	2062	19855	27897	30444	14719	11786	11811	9765	5834	3395	6803	158560	141	17·35

Digitized by Google

Stanje osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec septembar 1936 godine
Nombre des membres assurés par l'Office Central d'assurances ouvrières d'après ses organes locaux et d'après les classes de salaire du mois de Septembre 1936

III. Muški i ženske — Hommes et femmes

Tekući broj Nombre courant	Mesni organi Organes locaux	Poprečni broj obavezno osiguranih članova u nadničnom razredu Nombre moyen des membres assurés obligatoirement dans la classe de salaire												Ukupno Total	Dobrovoljno osigurani članovi Membres assurés facultativement	Popreč. obezb. nadnica Din Niveau moyen des salaires assurés. Din
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		m. i ž. - h. f.	m. i ž. - h. f.
1	Banjaluka	1802	107	1174	1632	2763	3953	2158	1817	1066	813	407	827	18519	87	18·79
2	Beograd	11203	379	1885	4971	11480	8236	8360	8476	10995	8320	5439	14464	94208	172	24·70
3	Dubrovnik	1740	50	1183	1662	971	3052	2680	2677	2461	1877	988	3010	22351	23	24·28
4	Karlovac	1179	38	980	1087	1200	2465	1621	1598	1538	720	395	834	13655	—	20·72
5	Ljubljana	9280	299	6280	7068	5371	9530	9136	11368	11689	7754	5328	8210	91313	100	22·98
6	Niš	8422	421	2222	5138	4450	4286	2291	1890	1702	1098	506	1167	33593	45	15·57
7	Novi Sad	6201	267	1488	3404	4292	3921	2449	3427	2204	2306	1198	2151	33308	14	19·32
8	Osijek	7083	303	3982	4472	6315	7250	4654	4499	4400	2786	1505	3973	51222	22	19·89
9	Petrovgrad	5371	161	3633	3343	2872	2719	1476	1323	1237	1193	473	1123	24924	59	16·18
10	Sarajevo	2958	270	1799	2368	4736	6279	3917	4216	2500	2042	1180	2598	34863	123	20·92
11	Skoplje	7243	567	1680	4206	3323	4181	2313	1581	1229	1234	441	956	28954	83	15·71
12	Sombor	3878	144	777	3155	3163	3672	1683	1419	1137	750	278	920	20976	11	16·96
13	Split	1687	870	674	2744	1157	2611	1741	2257	2236	2041	1187	2541	21746	19	23·35
14	Subotica	5590	401	1631	3345	3130	2103	1232	1442	1077	679	392	914	21936	9	15·65
15	Sušak	876	7	624	335	880	1242	1144	1848	1443	1239	816	2624	13078	1	27·37
16	Tuzla	1980	236	1647	2123	2086	3191	1455	1353	1227	621	333	787	17039	15	17·97
17	Zagreb	7788	413	2966	5529	11793	6877	5653	7151	7500	6713	4775	10052	77210	34	23·65
	Okružni uredi Offices d'arrondissement	84281	4933	34625	56582	69982	75568	53963	58342	55641	42186	25641	57151	618895	817	21·12
18	»Merkur«, Zagreb	68	—	11	63	115	426	473	276	882	1779	1346	13628	19067	95	43·—
19	»Trgovsko«, Ljubljana	1135	1	33	148	176	398	380	287	533	676	503	3773	8043	50	33·82
20	»Omladina«, Beograd	1096	—	18	228	221	344	418	184	549	697	342	1547	5644	8	28·08
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	2299	1	62	439	512	1168	1271	747	1964	3152	2191	18948	32754	153	38·18
	Središnji ured Office central	**86580**	**4934**	**34687**	**57021**	**70494**	**76736**	**55234**	**59089**	**57605**	**45338**	**27832**	**76099**	**651649**	**970**	**21·97**
	U % svih članova En pour 100 de tous les membres	13·29	0·75	5·32	8·75	10·82	11·78	8·48	9·07	8·84	6·96	4·27	11·67	100·—		
	Br. čl. u prošl. m. SUZORA Nombre des membres du mois passé	86245	5219	34459	57128	68329	73886	54239	63189	53161	45070	29153	74015	644093	956	21·94
	Br. čl. u istom mes. prošle g. Nombre des membres du même mois de l'année passée	78133	4455	33035	55018	68397	70973	48562	51852	48708	41314	24904	68989	594340	967	21·77

Digitized by Google

Rezultati popisa osiguranih članova Središnjeg ureda za osiguranje radnika od 30. juna 1935. godine

Résultats du recensement des membres assurés de l'Office Central d'assurances ouvrières du 30 Juin 1935.

Tabela II — Tableau II.

Broj osiguranih članova prema popisu od 30 juna 1935 po mesnim organima, spolu i porodičnom stanju.

Nombre des membres assurés présente suivant le recensement du 30 Juin 1935 d'aprés Offices régionaux, d'àprès le sexe et d'àprès l'état familial.

Redni broj — Numéro d'ordre	Mesni organi — Offices régionaux	Muški — Hommes										Ženske — femmes										Muški i ženske ukupno Hommes et femmes total
		neoženjeni célibataires		oženjeni mariés		udovci veufs		razvedeni divorcés		Ukupno Total		neudate non mariées		udate mariées		udove veuves		razvedene divorcées		Ukupno Total		
		apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 muških Par 100 hommes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 muških Par 100 hommes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 muških Par 100 hommes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 muških Par 100 hommes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 osiguran. Par 100 assurés	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 ženskih Par 100 femmes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 ženskih Par 100 femmes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 ženskih Par 100 femmes	apsolutan broj en chiffre absolu	Na 100 ženskih Par 100 femmes	apsolutan brof en chiffre absulu	Na 100 osiguran. Par 100 assurés	
1	Banjaluka	5564	39·49	8371	59·42	132	0·94	22	0·15	14089	3·45	1212	78·60	137	8·89	176	11·41	17	1·10	1542	0·99	15631
2	Beograd	29988	48·77	30924	50·29	386	0·63	188	0·31	61486	15·07	12141	59·28	6841	33·40	1113	5·44	385	1·88	20480	13·13	81966
3	Dubrovnik	7961	56·76	761	41·07	264	1·88	40	0·29	14026	3·44	2699	80·21	315	9·36	312	9·27	39	1·16	3365	2·16	17391
4	Karlovac	4141	50·70	3842	47·04	141	1·73	43	0·53	8167	2·00	2665	70·93	831	22·12	207	5·51	54	1·44	3757	2·41	11924
5	Ljubljana	31582	61·77	19169	37·49	315	0·62	64	0·12	51130	12·54	26175	83·40	4601	14·66	525	1·67	83	0·27	31384	20·13	82514
6	Niš	12133	50·88	11574	48·54	107	0·45	30	0·13	23844	5·85	2405	53·02	1500	33·07	533	11·75	98	2·16	4536	2·91	28380
7	Novi Sad	10225	55·24	8149	44·03	113	0·61	22	0·12	18509	4·54	5114	69·33	1800	24·40	384	5·21	78	1·06	7376	4·73	25885
8	Osijek	15714	46·61	17602	52.21	322	0·95	76	0·23	33714	8·26	7271	66·57	2625	24·04	847	7·75	179	1·64	10922	7·00	44636
9	Petrovgrad	7917	52·35	6972	46·09	173	1·14	64	0·42	15126	3·71	4020	64·94	1309	21·15	757	12·23	104	1·68	6190	3 97	21316
10	Sarajevo	12121	52·97	10553	46·12	163	0·71	45	0·20	22882	5·61	4039	73·72	836	15·25	482	8·80	122	2·23	5479	3·51	28361
11	Skoplje	11181	49·44	11309	50·01	97	0·43	28	0·12	22615	5·54	2373	70·50	544	16·16	408	12·12	41	1·22	3366	2·16	25981
12	Sombor	5548	49·53	5525	49·33	87	0·78	40	0·36	11200	2·75	3493	60·97	1767	30·84	393	6·86	76	1·33	5729	3·67	16929
13	Split	6256	51·96	5718	47·48	63	0·52	5	0·04	12042	2·95	3780	81·39	560	12·06	291	6·27	13	0·28	4644	2·98	16686
14	Subotica	5929	52·01	5131	45·02	254	2·23	84	0·74	11398	2·79	4103	65·20	1712	27·20	399	6·34	79	1·26	6293	4·04	17691
15	Sušak	4517	48·02	4804	51·06	80	0·85	7	0·07	9408	2·31	2235	78·84	445	15·70	147	5·18	8	0·28	2835	1·82	12243
16	Tuzla	4585	37·54	7532	61·67	88	0·72	9	0·07	12214	2·99	1258	82·33	102	6·68	149	9·75	19	1·24	1528	0·98	13742
17	Zagreb	25156	56·35	19112	42·81	289	0·65	87	0·19	44644	10·94	22725	79·80	4594	16·13	1014	3.56	144	0·51	28477	18·26	73121
	Okružni uredi . . . Offices régionaux	200518	51·88	182048	47·10	3074	0·80	854	0·22	386494	94·74	107708	72·82	30519	20·64	8137	5·50	1539	1·04	147903	94·85	534397
18	„Merkur". Zagreb . .	5085	39·27	7673	59·27	91	0·70	99	0·76	12948	3·17	3025	67·45	1159	25·84	166	3·70	135	3·01	4485	2·88	17433
19	„Trgovsko", Ljubljana .	2384	54·16	1961	44·55	29	0·66	28	0·63	4402	1·08	2643	88·19	309	10·31	28	0·93	17	0·57	2997	1·92	7399
20	„Omladina", Becgrad .	2948	71·38	1131	27·39	27	0·65	24	0·58	4130	1·01	391	70·70	116	20·98	26	4·70	20	3·62	553	0·35	4683
	Privat. društ. blagajne Caisses professionelles	10417	48·50	10765	50·12	147	0·68	151	0·70	21480	5·26	6059	75·41	1584	19·71	220	2·74	172	2·14	8035	5·15	29515
	Središnji ured . . . Office central	210935	51·70	192813	47·26	3221	0·79	1005	0·25	407974	100·-	113767	72·95	32103	20·59	8357	5·36	1711	1·10	155938	100·-	563912

Digitized by Google

Rezultati popisa osiguranih članova Središnjeg ureda

Resultats du recensement des membres assurés de

Tabela VI. — Tableau VI.

Broj osiguranih članova prema popisu od 30.

Nombre des membres assurés présente suivant le recensement du 30

Red. broj — Num. d'ordre	Industrijske grupe Les catègories industrielles	Zanimanja —									
		Činovnici — employés						Kvalif. radnici — Ouvri-			
		muški Hommes		ženske Femmes		ukupno Total		muški Hommes		ženske Femmes	
		Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 muških osigur. — Par 100 m. assurés	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 ženskih osigur. — Par 100 assur. fem.	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 osigu-ranika — Par 100 assurés	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 muških osigur. — Par 100 m. assurés	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 ženskih osigur. — Par 100 assur. fem.
1	Poljoprivreda — Agriculture	179	0·52	38	0·37	217	0·48	803	0·57	55	0·24
2	Javni saobraćaj — Communications publiques	1.010	2·93	130	1·26	1.140	2·55	7.284	5·20	49	0·21
3	Privatna saoaraćajna poduzeća — Entreprises des transp. privés	504	1·46	153	1.49	657	1·47	2.368	1.69	22	0·10
4	Rudarstvo — Mines	16	0·05	4	0·04	20	0·04	137	0·10	1	0·00
5	Industrija kamena i zemlje — Industrie de pierre et de terre	426	1·24	86	0·84	512	1·14	4.864	3·48	265	1·15
6	Metalna i mašin. indust. — Ind. metallique et des machines	797	2·31	240	2·33	1.037	2·32	12.809	9·15	273	1·19
7	Građenje prevoznih sredstava — Fabr. des agents de transport	241	0·70	18	0·17	259	0·58	3.404	2·43	18	0·08
8	Kemijska industrija — Industrie chimique	814	2·36	317	3·08	1·131	2·53	3.025	2·16	238	1·04
9	Centr. za proiz. snage i opsk. vodom - Usin. des for. et des eaux	631	1·83	116	1·13	747	1·67	3.816	2·73	19	0·08
10	Tekstilna industrija — Industrie texstile	959	2·78	456	4·43	1·415	3·16	6.580	4·70	5.289	23·03
11	Industrija papira — Industrie du papier	128	0·37	57	0·55	185	0·41	688	0·49	295	1·28
12	Industrija kože i gume — Industrie des cuirs et des caoutch	138	0·40	53	0·51	191	0·43	1.293	0.92	66	0·29
13	Prerad. kože i njenih surog. - Fabr. des chaus et travail de cuir	103	0·30	61	0·59	164	0·37	8.453	6·04	638	2·78
14	Šumsko-pilan. industrija - Ind. d'abatage et sciage de bois	887	2·57	79	0·77	966	2·16	5.618	4·02	79	0·34
15	Drvodj. i rezbar. ind. - Travaux de bois menuisage et osserie	196	0·57	91	0·89	287	0.64	6.178	4·42	343	1·49
16	Ind. hrane i pića — Industrie de l'alimentation et des boissons	1.190	3·45	272	2·64	1.462	3·27	14.427	10·31	713	3·10
17	Industrija duvana — Industrie du tabac	114	0·33	39	0·38	153	0·34	652	0·47	778	3·39
18	Gostione, kavane i svratišta — Restaurants, cafés et hôtels	336	0·97	178	1·73	514	1·15	5.885	4·21	2.646	11·52
19	Industrija odeće i čišćenje - Ind. des vêtements et nettoyage	171	0·50	122	1·19	293	0·65	6.088	4·35	3.690	16·07
20	Želj. put. i vodogr. - Cheniins de fer, des routes et hydrotechn.	532	1·54	25	0·24	557	1·24	3.291	2·35	27	0·12
21	Građ. nad zemljom — Construction des bâtiments	450	1·31	79	0·77	529	1.18	8.672	6·20	66	0·29
22	Grafička industrija — Industrie graphique	279	0·81	130	1·26	409	0·91	3.584	2·56	1.072	4·67
23	Higijena — Hygiène	298	0·86	169	1·64	467	1·04	4.405	3·15	1.389	6·05
24	Opštinski poslovi — Services communaux	8.562	24·83	519	5·04	9.081	20·29	4.355	3·11	248	1·08
25	Trgovina — Commerce	4.439	12·88	2.870	27·89	7.309	16·33	18.199	13·01	3.295	14·34
26	Novč. i osig. zav. i sam. kanc. - Inst. de credit, d'assurance et bureau	7,658	22·21	2.003	19·46	9.661	21·58	1.323	0·95	178	0·77
27	Pozorišta, slob. prof i razno — Spectacles prof. liber. et divers	3.368	9·77	1.959	19·04	5.327	11·90	1.432	1·02	444	1·93
28	Kućna posluga — Service domestique	50	0·15	28	0·27	*78	0·17	291	0·21	744	3·37
	UKUPNO - TOTAL	34.476	100·—	10.292	100·—	44.768	100·—	139 924	100·—	22·970	100· -

* Više osoblje zaposleno u poslovima domaćinstva

Digitized by Google

za osiguranje radnika od 30 juna 1935 godine.

l'Office Central d'assurances ouvrieres du 30 juin 1935.

Tabela VI. — Tableau VI.

juna 1935 po industrijskim grupama i zanimanjima

Juin 1935 d'après les catègories industrielles et d'après les professions

Les Professions													
ers qualifies		Šegrti — Apprentis						Nekvalif. rad. — Ouvriers non quailfiès					
ukupno Total		muški Hommes		ženske Femmes		ukupno Total		muški Hommes		ženske Femmes		Ukupno Total	
Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 osiguranika — Par 100 assurés	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 muških osigur. — Par 100 m. assurés	Apsolutni br. - en chiff. abs.	Na 100 ženskih osigur. — Par 10 assur. fem.	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 osiguranika — Par 100 assurés	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 muških osigur. — Par 100 m. assurés	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 ženskih osigur. — Par 100 assur. fem.	Apsolutan br. - en chiff. abs.	Na 100 osiguranika — Par 100 assurés	Sveukupno Total
858	0·53	183	0·31	36	0·28	219	0·30	1.419	0·82	479	0·44	1.898	0·67	3.192
7.333	4·50	219	0·37	12	0·09	231	0·32	4.066	2·34	194	0·18	4·260	1·50	12.964
2.390	1·47	285	0·48	6	0·05	291	0·40	4.209	2·42	129	0·12	4.338	1·53	7.676
138	0·08	2	0·00	—	—	2	0·00	625	0·36	3	0·00	628	0·22	788
5.129	3·15	1.086	1·82	58	0·45	1.144	1·58	19.207	11·05	2.718	2·47	21.925	7·73	28.710
13.082	8·03	10.008	16·75	64	0·50	10.072	13·89	7.434	4·28	3.119	2·84	10.553	3·72	34.744
3.422	2·10	1,013	1·69	3	0·02	1.016	1·40	1.132	0·65	29	0·03	1.161	0·41	5.858
3263	2·00	326	0·55	121	0·95	447	0·62	3.947	2·27	14·78	1·34	5.425	1·91	10.266
3.835	2·35	326	0·55	1	0·01	327	0·45	1.721	0·99	104	0·09	1.825	0·64	6.734
11.869	7·29	1.154	1·93	1.213	9·50	2.367	3·26	10.806	6·22	18.101	16·47	28.907	10·19	44.558
983	0·60	46	0·08	65	0·51	111	0·15	1.665	0·96	1.498	1·36	3.163	1·11	4.442
1.359	0·83	175	0·29	17	0·13	192	0·26	1.893	1·09	525	0·48	2.418	0·85	4.160
9.091	5·58	6.491	10·86	151	1·18	6,642	9·16	1.777	1·02	1.195	1·09	2.972	1·05	18.869
5.697	3·50	568	0.95	30	0·23	598	0·82	34.922	20·09	1.225	1·11	36.147	12·74	43.408
6.521	4·00	5.183	8·67	78	0·61	5.261	7·25	2.062	1·19	1.268	1·15	3.330	1·17	15.399
15.140	9·30	6.122	10·25	137	1·07	6.259	8·63	8.261	4·75	2·675	2.44	10.936	3·86	33.797
1.430	0·88	45	0·08	6	0·05	51	0·07	2.746	1·58	3.112	2·83	5.858	2·06	7.492
8.531	5·24	1.420	2·38	515	4·03	1.935	2·67	5.444	3·13	6.669	6·07	12.113	4·27	23.093
9.778	6.00	5.480	9·17	6.926	54·22	12.406	17·11	1.762	1·01	2.318	2·11	4.080	1·44	26.557
3.318	2·04	161	0·27	—	–	161	0·22	14.236	8·19	108	0·10	14.344	5·06	18.380
8.738	5·36	18.29	3·06	32	0·25	1.861	2·57	12.938	7·44	356	0·32	13.294	4·69	24.422
4.656	2·86	1.111	1·86	315	2·47	1.426	1·97	950	0·55	1.098	1·00	2.048	0·72	8.539
5.794	3·56	4.920	8·23	1.233	9·65	6.153	8·49	1.824	1·05	1.698	1·55	3.522	1·24	15.936
4.603	2·83	740	1·24	23	0·18	763	1·05	12.380	7·12	482	0·44	12.862	4·53	27.309
21.494	13·20	10.472	17·53	1.507	11·80	11.979	16·52	9.180	5·28	2.563	2·33	11.743	4·14	52.525
1.501	0·92	90	0·15	12	0·09	102	0·14	1.435	0·83	462	0·42	1.897	0·67	13.161
1.876	1·15	236	0·39	118	0·92	354	0·49	2.787	1·60	1.588	1·44	4.375	1·54	11.932
1.065	0·65	56	0·09	97	0·76	153	0·21	2.999	1·72	54.706	49·78	57.705	20·34	59.001
162 894	**100·** -	**59.747**	**100·**—	**12.776**	**100·**–	**72·523**	**100·**—	**173 827**	**100·**—	**109 900**	**100·**—	**283727**	**100·**—	**563 912**

Digitized by Google

Tabela III. — Tableau III.

Broj osiguranih muških članova prema popisu od 30. juna 1935 po godinama starosti i nadničnim razredima.

Nombre des membres assurés masculins présente suivant le recensement du 30. juin 1935 d'après l'âge et les classes de salaire

Godine starosti L'âge	Nadnični razredi — Les classes de salaire												Ukupno Total	Na 100 muških čl. Par 100 mascul. assurés
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
— 13 à 13 ans	3064	26	73	82	53	24	10	2	5	1	1	—	3341	0·82
14—15 de 14 à 15 ans	19271	134	595	711	554	199	64	65	19	16	8	31	21667	5·31
16—17 de 16 à 17 ans	20631	217	1031	1475	1193	882	351	314	135	58	39	148	26474	6·49
18 18 ans	4876	143	654	992	970	897	387	352	192	76	24	72	9635	2·36
19—22 de 19 à 22 ans	6979	549	2898	5480	6889	7916	4235	3815	2911	1652	723	998	45045	11·04
23—27 de 23 à 27 ans	2547	452	2709	5949	9213	13163	8577	8446	8158	6736	3725	6682	76357	18·72
28—32 de 28 à 32 ans	1172	282	1694	3897	6884	10062	7049	7842	7921	7222	4629	12346	71000	17·40
33—37 de 33 à 37 ans	762	162	1084	2625	4704	6711	5092	5701	5976	5739	3618	13021	55195	13·53
38—42 de 38 à 42 ans	452	103	657	1574	2779	4070	2983	3379	3565	3726	2355	9789	35432	8·69
43—47 de 43 à 47 ans	339	79	448	1019	1804	2751	2047	2309	2537	2411	1602	6634	23980	5·88
48—52 de 48 à 52 ans	246	49	335	818	1235	1870	1366	1587	1635	1659	1088	4536	16424	4·03
53—57 de 53 à 57 ans	211	47	242	531	780	1113	838	1001	1133	1079	685	2849	10509	2·58
58—62 de 58 à 62 ans	142	31	159	352	477	700	540	588	642	640	406	1663	6340	1·55
63—67 de 63 à 67 ans	78	15	108	212	228	402	303	326	377	387	251	824	3511	0·86
68—72 de 68 à 72 ans	61	17	71	105	130	172	149	133	169	161	104	287	1559	0·38
73—77 de 73 à 77 ans	26	7	29	61	45	87	57	43	61	46	30	98	590	0·14
78—82 de 78 à 82 ans	7	4	6	11	7	16	19	24	17	12	13	37	173	0·04
83—87 de 83 à 87 ans	5	—	2	5	5	6	6	3	3	6	4	11	56	0·01
Nepoznato Inconnu	99	5	20	50	56	69	43	65	60	68	51	100	686	0·17
Ukupno Total	60968	2322	12815	25949	38006	51110	34116	35995	35516	31695	19356	60126	407974	100·-
Na 100 muš. osig. Par 100 masculins assurés	14·94	0·57	3·14	6·36	9·32	12·53	8·36	8·82	8·71	7·77	4·74	14·74	100·00	

Digitized by Google

Tabela IV. — Tableau IV.

Broj osiguranih ženskih članova prema popisu od 30 juna 1935 po godinama starosti i nadničnim razredima.

Nombre des membres assurés féminins présente suivant le recensement du 30 Juin 1935 d'après l'âge et les classes de salaire.

Godine starosti L'âge	Nadnični razredi — Les classes de salaire												Ukupno Total	Na 100 ženskih čl. Par 100 assur. fem.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
— 13 à 13 ans	646	22	192	268	150	9	—	5	2	1	—		1295	0·83
14—15 de 14 à 15 ans	4373	133	1049	1600	1052	184	40	23	69	6	2	1	8532	5·47
16—17 de 16 à 17 ans	4349	241	1593	2325	1873	624	248	179	281	27	20	12	11772	7·55
18 18 ans	947	114	746	1013	953	368	227	138	151	38	12	9	4716	3·03
19—22 de 19 à 22 ans	1847	551	4351	6356	6775	3347	2349	1762	1388	689	323	203	29941	19·20
23—27 de 23 à 27 ans	810	401	4201	5976	7836	3951	3450	3004	2510	1773	970	1289	36171	23·20
28—32 de 28 à 32 ans	285	185	2472	3308	4611	2258	2088	2105	1621	1230	844	1828	22835	14·64
33—37 de 33 à 37 ans	240	129	1696	2101	2903	1412	1429	1440	1101	774	512	1473	15210	9·75
38—42 de 38 à 42 ans	150	81	1125	1428	1796	993	795	914	681	501	298	898	9660	6·20
43—47 de 43 à 47 ans	96	51	791	1001	1108	606	515	606	540	314	168	497	6293	4·04
48—52 de 48 à 52 ans	77	37	533	752	783	369	344	365	408	193	92	245	4198	2·69
53—57 de 53 à 57 ans	57	17	367	475	398	213	187	232	312	138	74	101	2571	1·65
58—62 de 58 à 62 ans	33	11	255	241	195	93	93	116	156	73	40	51	1357	0·87
63—67 de 63 à 67 ans	16	7	112	120	92	43	53	53	72	29	11	20	628	0·40
68—72 de 68 à 72 ans	14	3	52	67	41	16	20	30	15	9	8	10	285	0·18
73—77 de 73 à 77 ans	7	—	19	31	16	3	4	9	2	4	—	—	95	0.06
78—82 de 78 à 82 ans	4	1	9	8	4	2	1	4	1	—	—	1	35	0·02
83—87 de 83 à 87 ans	—	—	3	2	4	—	1	—	—	—	—	—	10	0·01
Nepoznato Inconnu	24	5	48	45	83	33	25	29	15	14	7	6	334	0·21
Ukupno Total	13975	1989	19614	27117	30673	14524	11869	11014	9325	5813	3381	6644	155938	100·00
Na 100 ženskih čl. Par 100 assur. fem.	8·96	1·28	12·58	17·39	19·67	9·31	7·61	7·06	5·98	3·73	2·17	4·26	100·00	

Digitized by Google

Tabela V. — Tableau V.

Broj osiguranih muških i ženskih članova prema popisu od 30 juna 1935 po godinama starosti i nadničnim razredima.

Nombre des membres assurés masculins et feminins, presente suivant le recensement de 30 Juin 1935 d'aprés l'âge et les classes de salaire.

Godine starosti L'âge	Nadnični razredi — Les classes de salaire												Ukupno Total	Na 100 osiguranika Par 100 assurés
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
— 13 à 13 ans	3710	48	265	350	203	33	10	7	7	2	1	—	4636	0·82
14—15 de 14 à 15 ans	23644	267	1644	2311	1606	383	104	88	88	22	10	32	30199	5·36
16—17 de 16 à 17 ans	24980	458	2624	3800	3066	1506	599	493	416	85	59	160	38246	6·78
18 18 ans	5823	257	1400	2005	1923	1265	614	490	343	114	36	81	14351	2·54
19—22 de 19 à 22 ans	8826	1100	7249	11836	13664	11263	6584	5577	4299	2341	1046	1201	74986	13·30
23—27 de 23 à 27 ans	3357	853	6910	11925	17049	17114	12027	11450	10668	8509	4695	7971	112528	19·96
28—32 de 28 à 32 ans	1457	467	4166	7205	11495	12320	9137	9947	9542	8452	5473	14174	93835	16·64
33—37 de 33 à 37 ans	1002	291	2780	4726	7607	8123	6521	7141	7077	6513	4130	14494	70405	12·48
38—42 de 38 à 42 ans	602	184	1782	3002	4575	5063	3778	4293	4246	4227	2653	10687	45092	8·00
43—47 de 43 à 47 ans	435	130	1239	2020	2912	3357	2562	2915	3077	2725	1770	7131	30273	5·37
48—52 de 48 à 52 ans	323	86	868	1570	2018	2239	1710	1952	2043	1852	1180	4781	20622	3·66
53—57 de 53 à 57 ans	268	64	609	1006	1178	1326	1025	1233	1445	1217	759	2950	13080	2·32
58—62 de 58 à 62 ans	175	42	414	593	672	793	633	704	798	713	446	1714	7697	1·36
63—67 de 63 à 67 ans	94	22	220	332	320	445	356	379	449	416	262	844	4139	0·73
68—72 de 68 à 72 ans	75	20	123	172	171	188	169	163	184	170	112	297	1844	0·33
73—77 de 73 à 77 ans	33	7	48	92	61	90	61	52	63	50	30	98	685	0·12
78—82 de 78 à 82 ans	11	5	15	19	11	18	20	28	18	12	13	38	208	0·04
83—87 de 83 à 87 ans	5	—	5	7	9	6	7	3	3	6	4	11	66	0·01
Nepoznato Inconnu	123	10	68	95	139	102	68	94	75	82	58	106	1020	0·18
Ukupno Total	74943	4311	32429	53066	68679	65634	45985	47009	44841	37508	22737	66770	563912	100·00
Na 100 osiguranika Par 100 assurés	13·29	0·76	5·75	9·41	12·18	11.64	8·16	8·34	7·95	6·65	4·03	11·84	100·00	

Digitized by Google

ISPRAVČI

1.) U tabelama o stanju osiguranih članova po mesnim organima i nadničnim razredima za mesec august 1936 godine štampana je pogrešno ukupna brojka ženskih članova kod Okružnog ureda u Beogradu sa 20.662 umesto 20.622, te ukupna brojka muških i ženskih članova kod istog ureda sa 22.302 umesto 92.302.

2.) U broju 9 »Radničke zaštite« na stranici 489 treba da se izmene pogrešno štampane brojke osiguranog članstva prema stanju od 30 juna 1935 kod niže navedenih područja i da glase:

Područje	Apsolutni broj osiguranih članova				Priraštaj prema g. 1934
	Mesni organi	m.	ž.	ukupno	
Beograd grad	O. U. Beograd	36814	16348	53162	+ 1279
	„Merkur“	2086	643	2729	+ 104
	„Omladina“	2600	362	2962	+ 244
	Ukupno	**41500**	**17353**	**58853**	**+ 1627**
Uprava grada Beograda	O. U. Beograd	39547	17316	56863	+ 1372
	„Merkur“	2248	668	2916	+ 106
	„Omladina“	2600	362	2962	+ 244
	Ukupno	**44395**	**18346**	**62741**	**+ 1722**
Kraljevina Jugoslavija		**407974**	**155938**	**563912**	**+14687**

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 099958677

Digitized by Google